

R. P. D. ANTONINVS

DIANA

PANORMITANVS:

CLERICVS REGVLARIS, DOCTOR

CELEBERRIMVS CORAM S.D.N. ALEXANDRO VII.

Epifcoporum Examinator, & S.Officij Regni Siciliæ Confultor,

COORDINATVS;

SEV

OMNES RESOLVTIONES MORALES

EIVS IPSISSIMIS VERBIS AD PROPRIA LOCA, & materias fideliter difpofitæ, ac diftributæ.

Sed Titulis nouis, Notis Marginalibus, & Indicibus neceffariis, clarâ luce, & clariori difpofitione illuftratus, ac in nouem Tomos digeftus, nunc primùm prodit:

Per R. P. MARTINVM DE ALCOLEA, *Monachum Carthufienfem ex Regali Cœnobio de Paulari.*

TOMVS OCTAVVS.

LVGDVNI,

Sumptibus IOANNIS-ANTONII HVGVETAN, & GVILLIELMI BARBIER.

M. DC. LXVII.

CVM APPROBATIONIBVS ET PERMIS.

ADMONITIO BIBLIOPOLARVM AD LECTOREM.

BENEVOLE Lector, *vt laborem Authoris Dianæ Coordinati mireris, illius Methodi ordinem hîc tibi trado: Scias igitur Tractatum Primum* De Opinione probabili, *continentem in 2. Parte Dianæ ref.14. in 3.p.r.2. in 4.p.r.4. Misc. in 5.p.r.1. in 9.p.r.5. Misc. & in 11.p.r.3. Misc. in hoc Tomo r.30. continere, Secundum Tractatum* De Conscientia dubia, & aliquid de errante, *complectentem, in 2.p. Dianæ r.1. in 4.p.r.15. in 7.p.r.1. in 9.p.r.3. & in 11.p.r.1. in in hoc tomo r.22. complecti. Tertium Tractatum* De Paruitate Materiæ, *habentem in 2.p. Dianæ r.1. in 3.p.r.5. in 5.p.r.12. in 7.p.r.1. Misc. in 8.p.r.2. in 9.p.r.1. in 10.p.r.2. & in 11.p.r.3. in hoc tomo r.28. habere. Quartum Tractatum* De Iuramento simpliciter, & de Iuramento & Voto, vt est promissio Deo facta, &c. atque de eorum absolutione, relaxatione, commutatione & dispensatione *exhibentem in 2.p. Dianæ r.10. in 3.p.r.12. in 4.p.r.18. in 5.p.r.8. in 6.p.r.8. in 8.p.r.1. in 9.p.r.12. in 10.p.r.8. & in 11.p.r.3. in hoc tomo r.80. exhibere. Quintum Tractatum* De homicidio, & mutilatione, atque de restitutione pro ipsis, *amplectentem in 2.p. Dianæ r.3. in 3.p.r.7. in 4.p.r.2. in 5.p.r.59. in 6.p.r.2. in 7.p.r.1. in 8.p.r.13. & in 11.p.r.5. in hoc to.r.91. amplecti. Sextum Tractatum* De aliquibus casibus circa materiã luxuriæ *tenentem in 2.p. Dianæ 3. in 3.p.r.9. in 4.part.ref.2. in 7.part.ref.1. & in 9.p.r.5. in hoc tomo r.20. tenere. Septimum Tractatum* De furto, & restitutione pro ipso; & de aliquibus aliis specialibus restitutionibus; atque etiam de restitutione famæ agitur, *ostendentem in 2.p. Dianæ r.14. in 3.p.r.21. in 4.p.r.6. in 5.p.r.5. in 6.p.r.2. in 7.p.r.1. in 8.p.r.1. in 9.p.r.2. in 10.p.r.2. & in 11.p.r.14. in hoc tomo r.68. ostendere. Octauum Tractatum* De casibus occurrentibus tempore mortis, *claudentem in 4.p. Dianæ r.1. in 5.part.ref.12. & in 6.p.r.1. in hoc tomo r.14. claudere. Nonum Tractatum* De Mutis, Surdis, & Cœcis, *dantem in 5.p. Dianæ r.12. in hoc tomo etiam ref.12. dare. Decimum Tractatum & Miscellan.* in quo sunt tantum 18. singulares Resolutiones, atque ad nullum specialem Tractatum huius totius operis pertinent, *includentem in 2.p. Dianæ r.1. in 3.p.r.8. in 5.p.r.2. in 6.p.r.1. in 8.p.r.1. in 9.p.r.1. in 10.p.r.1. & in 11.p.r.3. in hoc tomo r.18. includere. Denique obserua Decisiones, quæ in fine 6.p. Dianæ sunt adscripta 15. scilicet: quæ in calce 7.p. sunt apposita, 11. scilicet: quæ in fine 8.p. sunt transcripta 26. scilicet: quæ in calce 9.p. sunt conscripta 23. scilicet: quæ in fine 10. partis sunt adscripta & apposita 25. scilicet: quæ in calce 11.p. sunt transcripta 23. scilicet, Summarium componere numerum 123. Decisionum in hoc tomo contentarum. Vale.*

SYLLABVS TRACTATVVM HVIVS TOMI OCTAVI.

INDEX

INDEX

Tractatuum, & Resolutionum huius Tomi octaui.

Vltimus numerus paginam indicat.

TRACTATVS I.

De Opinione probabili. pag. 1.

Appendix ad cæteras alias quæstiones, quæ simul pertinent ad hunc *tract.1. de Opinione probabili huius 8. tomi.*

tione: Et an cum in peste, bello, naufragio, &c. multis imminet periculum mortis, & dubitant probabiliter de sua contritione, teneantur omnes simul dicere aliqua peccata, & sic simul omnes possint absolui. Ex p. 3. tr. 3. ex resol. 9. & 10. & in p. 2. tr. 16. ex res. 41 alias 43. Quæ nunc inuenientur in to. 1. tr. 4. de Absolution. Sacram. res. 66. 67. & 46

Quidam iter agens per aliam Diœcesim fuit absolutus à Sodomia reseruata à quodam Sacerdote ordinario. Postea Panormum rediens, cum incidenter in alia confessione id explicaret, noluit Confessarius illum absoluere, asserendo illam Confessionem esse inualidam; Quæsitum à me fuit, an hæc opinio esset vera. Ex p. 2. tr. 17. ex res. 56. Quæ hic reperitur in tom. 1. tr. 5. de Reseruatis, & eorum absolutione res. 50

An sit probabilis illa sententia, quæ docet, Sacerdotem ministrantem alijs sacram Eucharistiam in peccato mortali non esse peccatum mortale? Et obtenta opinione contraria, an sufficiat, si in confessione dicas se sacram Eucharistiam ministrasse in peccato mortali sine expressione, & numero personarum, quas communicauit. Ex p. 1. tr. 7. ex res. 41. Quæ hic est in tom. 1. tr. 7. de Circomstantiis resol. 40

An qui cum aliqua opinione sibi probabili celebrauit contra Decreta Vrbani VIII. de Celebratione Missarum teneatur reficere Missas, aut stipendia restituere? Et docetur Sacerdotem non posse accipere stipendium pro Missa dicenda, & applicare fructum Missæ ipsi Sacerdoti proprium, & peccare contra iustitiam exhibendo pro certo stipendio munera incerta, & fructus Missæ incertos, stante opinione probabili tantum. Et aduertitur, quod ex principijs intrinsecis, vel extrinsecis, & hæc duo vnum sine altero facere opinionem probabilem. Et quæritur, an peccet Minister vtens materia, & forma dubia, relinquens certam, etiamsi sequatur opinionem probabilem, de veritate, & sufficientia, aut speculatiuè probabiliorem? Et demonstratur Regula generalis, quod in Missa nihil est repetendum, nisi quis probabiliter dubitet se aliquo essentiale omisisse. Ex part. 8. tract. 7. ex resol. 75. & in p. 10. tract. 12. ex resolut. 21. & 58. alias 57. & in tractat. 16. ex resolut. 69. & in tractat. 13. ex resolut 42. Quæ nunc inuenientur in tom. 2. tr. 1. de Celebratione Missarum res. 14. 42 99. 28 & 191

An aliqui satis probabiliter asserant essentiam Sacrificij consistere in sola consecratione. Ex part. 8. tract. 7. ex res. 89. Quæ hic reperietur in tom. 2. tr. 3. de audienda Missa in die festo res. 27

An sit probabile, quod adsit præceptum sumendi Extremam-Vnctionem. Ex p. 5. tr. 3. ex resolut. 94. Quæ hic est in to. 2. tr. 4. de Extrema Vnctione res. 24

An si adsint opiniones pro validitate, vel nullitate alicuius Ordinis, teneatur quis in hoc casu Ordinem recipere? Et quid, si Ordo sit Sacerdotalis, aut Episcopalis? Et quid est faciendum, si esset probabile in Ordinatione Sacerdotis non defuisse vinum in Calice. Ex p. 5. tract. 13. ex res. 47. & in part. 4. tract. 4. res. 119. Quæ nunc inuenientur in tom. 2. tract. 5. de Sacram. Ordinis res. 19. & 14

An si coniuges habeant rationes probabiles matrimonium valere, quamuis probabilius indicent matrimonium non tenere, possint petere, & reddere debitum? Et an pro valore matrimonij sequi aliquis possit opinionem probabilem contra communem? Idem est de valore professionis. Et an hoc procedat, quando ipsa opinio communis est dubia, secus vero si esset clara? Et docetur, quod in conflictu opinionum illa est sequenda, quæ fauet valori matrimonij. Et explanatur, quod loquendo de Sacramentis, quæ non sunt de necessitate salutis, vt Confirmatio, Extrema-Vnctio, & Matrimonium, satis est quod Minister sequatur opinionem probabilem relicta probabiliore. Ex p. 4. tract. 3. ex resol. 15. & in part. 10 tr. 13 ex res. 19. & in part. 1. tract. 3. ex res. 4. Quæ hic sunt in tom. 2 tract. 6. de Matrimonio resolutione 174. 135. & 186

An causa dispensationis debeat esse iusta manifeste, an potius sufficiat causa iusta probabilis? Et an sola probabilis coniectura de obtenta dispensatione sufficiat ad validitatem, & honestatem actus. Ex p. 8. tract 3. ex res. 29. & 84. Quæ hic sunt in tom. 3. tr. 2. de Dispensatione res. 17. & 139

An sit probabilis opinio asserentium in recitatione officij Diuini relinquentem vnam Horam Canonicam integram ex minoribus peccare tantum venialiter ratione paruitatis materiæ. Ex p. 10. tract. 16. ex res. 29. alias 28. Quæ nunc inuenietur in tom. 3. tractat. 6. de Horis Canonicis resolut. 78

An Confessarius virtute Cruciatæ possit absoluere aliquem ad cautelam, vt quando dubitat probabiliter, an quædam excommunicatio publicè lata comprehendat illum? Et an vt Episcopus, & Confessarius virtute Cruciatæ, vel Iubilæi possint commutare aliquod votum, satis sit, quod sit sub opinione, an sit reseruatum, necne? Et an si pœnitens habeat probabilem opinionem, quod nihil re vera debeat, non teneatur aliquid soluere, quia potest sequi opinionem probabilem Ex p. 5. tr. 9. ex res. 40. & 11. & in p. 1. tr. 11. ex res. 8 Quæ hic reperientur in tom 4. tr. 3. de Bulla Cruciatæ res. 66. 19. & 99

An sufficiat opinio probabilis ad lucrandam Indulgentiam Iubilæi, & aliorum? Et an sit probabile, quod etiam sine Bulla validè possit Religiosus sæcularium confessiones audire virtute approbationis, & iurisdictionis ab Ordinario concessæ, si legitimè non fuerit Ordinario præsentatus, & per suum Superiorem per sententiam priuatus. Ex p. 5. tr. 12. ex res. 32. & 50. alias 49. Quæ hic sunt in tom. 4. tr 4. de Iubilæo res. 67. & 50

An opinio asserens Chocolatam, non frangere ieiunium sit probabilis? Et notatur, quod stando in sententia rigorosa, si quis sumeret duas vncias Chocolatæ, non frangeret ieiunium ratione paruitatis materiæ. Ex p. 11. tr. 6. ex res. 54. Quæ nunc inuenietur in tom. 4. tr. 6. de Ieiunio resol. 93

An opinio asserentium Episcopatum non esse Sacramentum mereatur aliqua censura inuri? Et Angelicus Doctor D. Thomas defenditur. Et an consecratio Episcopalis ministrata cum opinione probabili sit reiteranda cum conditione? Et docetur Baptismum, Sacerdotium, & Episcopatum collatum cum opinione probabili esse denuo reiterandum sub conditione. Et quid, si Ordinatio Sacerdotis fuisset facta cum Calice vacuo, vel cum Calice non consecrato, aut si Ordinatus non tetigit calicem, &c. an in his casibus ordinatio sit cum conditione iteranda. Ex p. 12. tr. 1. ex resol. 10. & 47. Quæ hic reperientur in tom. 4. tr. 8. de Consecratione Episcopi res. 10. & 47

An qui probabiliter iudicat sententiam excommunicationis esse inualidam, teneatur se abstinere, & incurrat pœnas iuris? Et an excommunicatio liget, quando pro subdito adsit opinio probabilis in contrarium? Et an non restituens ex opinione probabili, si condemnetur à iudice restituere sub excommunicatione, illam incurrat? Et quid est dicendum, quando opinio in fauorem rei est probabilior? Et an si promisus ad beneficium ignoret se esse excommunicatum ignorantia probabili, tunc electio, & collatio beneficij sit irrita. Ex p. 5. tr. 9. ex res. 19. 72. & 99. & in p. 9. tr. 9. ex res. 46. alias 45. Quæ hic sunt in to. 5. tr. 1. de Excommunicatione res. 50. 121. 169. & 31

An communis opinio Doctorum possit introducere aliquam irregularitatem, etiamsi clarè non sit expressa in iure. Ex p. 8. tr. 7. ex res. 28. Quæ nunc inuenietur in tom. 5. tr. 5. de Irregularitate res. 9

An sit probabile non incurri irregularitatem per homicidium voluntarium omnino occultum, quod scilicet nulla ratione probari posse in iudicio, neque in notitiam hominum venire nisi ex confessione ipsius occisoris? Et an sit probabile Symoniacum occultum non incurrere irregularitatem. Ex p.

TRACTATVS

TRACTATVS II.

De Conscientia Dubia, & aliquid de Errante. p.22. –

1. *AN sit licitum operari cum conscientia dubia speculatiue, & non practice? Et notatur, quod licet ad recte operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita vt excludatur omnis formido oppositi.* Ex p.4.tr.3.res.1.ibid.

2. *An hac Regula scilicet* In dubio melior est conditio possidentis, *non solum sit vera in materia iustitia, sed etiam in materia aliarum virtutum?* Ex p.4.tr.3.res.2. p.23.

3. *An in dubio tutior pars sit eligenda? Et an predicta Regula non praceptum, sed consilium contineat?* Ex p.4.tr.3. res.3.ibid.

4. *Occurrentibus duobus praceptis, si quis dubitaret vtrum illorum obligaret, eo quod simul impleri non possint, quid facere debeat?* Ex p.4.tr.3.res.70. ibid.

5. *An si quis dubitans in die Iouis cœnans, si sit transacta media nox, possit adhuc edere carnes? Et quid è contrario, si hodie sit dies Veneris, aut ieiunij, & dubitetur, an hora duodecima noctis sonuerit, an possit quis comedere carnes?* Ex p.4.tr.3.res.18. ibid.

6. *In dubio, an effectus sit à causa naturali, vel à Demone, quid faciendum, etiam si verba addita sint sacra? Et an concurrentibus talibus indicijs, quibus intellectus dubitet, an ensalmus operetur virtute Diuina, naturali, vel diabolica fas sit eo vti? Et an sit licitum vti remedio superstitioso, aut de quo dubium est, an contineat tacitam Damonis inuocationem? Pari modo fas non est à Mago petere, vt maleficium dissoluat, si dubitas, an absque nouo maleficio id possit.* Ex p.4.tr.3.res.43. p.24.

7. *An dubium, ensalmus operetur-ne virtute Diuina, vel diabolica, fas sit eo vti? Et de quodam ensalmo particulari ad praseruandum à peste agitur. Et an liceat petere à malefico, vt maleficium dissoluat, si quis dubitat, an absque nouo maleficio id possit?* Ex p.4.tr.3.res.62.ibid.

8. *An subditus dubitans de iustitia tributi, teneatur illud soluere, maxime si sint gabella, & tributa noua?* Ex p.4. tr.3. res.39. ibid.

9. *An in dubio priuilegium censendum sit reale, vel personale? Et notatur, quod si tibi possidenti priuilegium vt reale saboriatur dubium, an sit personale, & diligenter re examinata dubium vincere non possis reale esse poteris reputare. Etiamque quaritur, an in dubio, si priuilegium est reuocatum, prasumatur reuocatum?* Ex p.4.tr.3. res.51. p.25.

10. *Iudex quid facere debeat in pari dubio?* Ex p.4.tr.3. res.40. ibid.

11. *An Aduocatus non solum in causa probabili sed etiam in causa dubia possit patrocinari?* Ex part.2.tr.13.res.6. ibid.

12. *An Aduocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum?* Ex p.4.tr.3.res.47. p.26.

13. *An in dubio quis censendus sit illegitimus? Ex quo sequitur expositum, de cuius Parentibus dubium est, habendum esse legitimum. Etiamque infertur, quod si dubitetur, an aliquis filius sit naturalis, vel spurius, debet prasumi, quod potius sit naturalis, quam spurius.* Ex p.4.tr.3. re.6. ibid.

14. *Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant vter ipsorum sit eius Pater? Et quid, quando vnus ex his est Nobilior, & ditior?* Ex p.4.tr.3.res.31. ibid.

15. *Quando duo cognouerunt fœminam, & dubium est magis prolem vnius esse, quam alterius, an vterque teneatur ad alimenta pro aqualitate dubij? Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros, absente marito, sed inter maritum, & adulterum? Et infertur non solum adulterum non teneri ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam si simul credat probabiliter esse suam. Et in exemplum pradictarum quastionum alij diuersi casus adducuntur valde notandi.* Ex p.7. tr.11. & Misc.2. res.35. ibid.

16. *An in dubio si fideicommissum expiret, possit vltimus vocatus de bonis disponere?* Ex p.4.tr.3.res.73. p.27.

17. *An in dubio beneficium censendum sit simplex, an curatum?* Ex p.4.tr.3. res.74. ibid.

18. *An dubius suam-ne suffragium concluserit rem iniustam, teneatur ad restitutionem, licet alioquin peccauerit?* Ex p.4.tr.3.res.63.ibid.

19. *An sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v. g. errasti vincibiliter putans in hac hebdomada nullam esse diem festam, vel ieiunij, cum tamen sit, adueniente die festo, vel ieiunij, Missam, vel ieiunium omittis, qui tibi dubiam occurrat esse diem festiuum, vel ieiunij, peccas ne omittens Missam, vel ieiunium, & sic de similibus?* Ex p.9.tr.8.& Misc.3. res.48. §. Sed hic, tantum p.28.

20. *An peccet sequens conscientiam errantem, si dictat vtramque partem malam? Et in exemplum huius quastionis adducuntur diuersi casus in textu huius Resolutionis, & tandem quaritur, an supradicta precedant circa eum, qui sine culpa sua in eum statum venit, vt vtraque pars contradictionis videatur sibi peccatum, an vero verificentur tantum de eo? qui ob suam culpam in eas angustias redactus est? Et infertur à fortiori hominem in carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare, quia illa omissio Sacri non est libera vllo modo.* Ex part.9. tract.8. & Misc.3. res. 47. ibid.

21. *Quo pacto deponenda sit conscientia errans?* Ex p.9.tr.8. & Misc.3. res.49. p.29.

22. *An qui occidit Petrum putans, & intendens occidere Paulum, si confiteatur occidisse Paulum, teneatur postea iterum confiteri, dum deprehendit esse Petrum? Et an qui violauit ieiunium, quod putabat esse sub obligatione, cum tamen re vera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat: violaui ieiunium? Et hac sunt generalia pro conscientia erronea, & pro alijs casibus, quando quis teneatur explicare fuisse errorem, siue propter aliam obligationem, siue propter censuram, qua non incurritur, nisi quando non erratur.* Ex p.11. tr.8. & Misc.8. res.60. p.30.

† *Nota, quod catera alia Resolutiones, qua huic tractatui de Conscientia dubia desunt secundum ordinem R. P. Diana* in sua part.4. tract.3. *in hoc nouo ordine sunt apposita in reliquis alijs tractatibus huius totius operis. Ratio pra alijs huius translationis, & mutationis est, quia si ita non fieret ex supradictis tractatibus, in quibus nunc sunt transcripta, debeant totidem Resolutiones ad hunc tractatum conduci, & à fortiori danda transmutatione, hac videtur melior, propinquior, & proprior.*

Appendix ad cæteras alias difficultates, quæ simul pertinent ad istum *tract.2. de Conscientia dubia, & errante huius octaui tomi.*

AN moribundo debeat Baptismus adhiberi in dubio si aqua sit naturalis, puta in iure carnium, lixiuio, vel aliquo liquore, de quo dubium

est, an esset aqua, nec possit id examinari? Et quid de glacie, rore, pruina, niue, vel sale, quando resoluta non sunt? Et an cum puer est in articulo mortis possit Baptizari cum forma dubia, si nemo adest, qui sciat formam certam? Et an, qui recipit in periculo mortis Baptismum in materia dubia cum gutta aquæ, &c. si vixerit, teneatur sub conditione Baptizari? Et an filij Infidelium, post septennium, si sit dubium, nec ne rationis compotes sint, inuitis Parentibus, sint Baptizandi? Et an si sit tantum dubium probabile de morte pueri sine Baptismo decessuri, teneatur quis cum periculo vitæ Baptizare puerum moribundum? Et an Episcopus, vel Sacerdos dubij de suo Baptismo teneantur iterum sub conditione recipere Baptismum? Et quid est dicendum de ordinato ab Episcopo dubio de suo Baptismo? Ex p.5.tr.3.ex res.1.2.3.4.11. & 16. & in p.7.tr.11.ex res.40. & in p.10. tr.16. ex res.20.alias 19. Quæ nunc inuenientur in tom.1.tr.1.de Baptismo res.52.53.54.75.78.49.92. & 79.

An Confessarius dubius de sua iurisdictione possit confessiones excipere? Et an quis teneatur aliquando confiteri cum Confessario, de quo dubitatur, an habeat iurisdictionem, v. g. si non adest nisi Confessarius approbatus in aliena Diœcesi? Et an quando pœnitens integre confessus est peccatum, quod fecit, dubitat tamen esse mortale, quamuis Confessor simili dubio teneretur, non sit iterum confessio iteranda illius peccati, si postea alteruter doctior factus, aut aliis consultis, nouit illud peccatum esse mortale: Et an quando dubium est, puerum habere vsum rationis si impleuit septennium, præsumendum sit habere, & esse obligatum præceptis Ecclesiæ Confessionis, Eucharistiæ, &c. & à lacticiniis abstinere in diebus ieiunij, & à carnibus? Et an quando in articulo mortis quis dubitat de sua contritione, teneatur confiteri per interpretem omnia peccata mortalia, ne se exponat periculo æternæ damnationis, vel quid in prædicto casu pœnitens facere debeat? Et an confitens, v. g. fornicationem, de qua dubitat, an alias confessus fuisset, si hoc dubium in confessione non explicet, confessio sit valida? Et an qui dubius manet se perpetrasse aliquod peccatum, teneatur sub tali dubio confiteri, & si non deponat dubium, & communicet, an peccet? Et an hoc procedat, quando pœnitens est in dubio puro, secus autem, si habet assensum probabilem circa factum, quod indicet, quod nullum commisisset peccatum vel saltem tale peccatū esset mortale? Et an si post confessionem huius peccati in dubio pœnitens habeat notitiam certam, vel probabilem, an teneatur illud confiteri, vt certum? Et an in vero dubio, an quis habeat peccatum mortale, possit sumere Eucharistiam sine confessione? Et an in casibus, quibus licitum est sumere Eucharistiam ante confessionem, possit eam sumere, si dubitet, num forte habeat sufficientem contritionem, vel sufficiat attritio, etiamsi cognita sit? Et an peccata dubia sint materia necessaria confessionis? Et an, qui dubitat se ex verecundia tacuisse aliquod peccatum in confessione, teneatur confessionem repetere? Et quid, si magis inclinet se peccatum tacuisse ex verecundia? Idem est de voto. Et an, qui per ignorantiam crassam temere, & erroneè aliquod peccatum omisit in confessione, teneatur confessionem repetere? Ex p.4.tr.3. ex res.38. & in part.5. tract.14. ex res.111.& in part.3. tract.4. ex res.120. alias 121. & in p.3. tract. 6. ex res.87. & in part.4. tract.3. ex res.52. & in p.3.tr.4. ex res.128. alias 129. & in part.5. tract.3. ex res.72. & in part.4. tr.3. ex res.65. & in p.3.tr.4. ex res.60. & in p.6. tr.6.ex res.32. & in p 4. tr. 3. ex res. 5. & in p.3.tr.4.ex res.90.alias 91.& in p.6. tr.6.ex res.31. & in p.9. tr.3. ex res.6. & in p.5. tr.14. ex res.44. & in p.9. tr.9. ex res.19. & in p.10. tr. 12. ex res. 2. & in tr.14. ex res.14. & 21. alias 12.& 19. Quæ omnes per hunc ordinem reperientur in tom.1. tr.3. de Pœnitentia res.16.17.28.45.46.78.79.129. 132. 133. 134. 137.138.136.135.197.130.128. & 120.

An in dubio, si puer habeat vsum rationis sit absoluendus? Et an, si adultus fatetur aliquid: quod dubitat, an sit veniale, sit absoluendus saltem sub conditione? Et an cum periculum vitæ imminet, vt in naufragio, peste, bello, &c. & quis dubitat probabiliter se veram contritionem habere, teneatur confiteri? Et an sit absoluendus moribundus, qui non audit, neque loqui potest, sed tantum pugno pectus suum pulsat, vel suspirans oculos in cœlum ponit, vel respicit aliquam imaginem, sed dubitatur, an prædicta signa sint orta ex contritione, vel ex angustia mortis? Ex p.4. tr.3.ex res.53.& in p.10. tr.11.ex res. 54. & in p.5. tr.3.ex res.68. & 71. & in p.3. tr. 3. ex res. 3. Quæ hic sunt in tom.1. tr.4. de Absolutione sacramentali res.21.22.55.47. & 57.

An pœnitens bona fide confitens casum reseruatum, & dubitans, an sit reseruatum, & post absolutionem nouit esse talem, v.g. si propter dubium Sacerdos inferior absoluit ab hæresi, vel ab alio peccato reseruato, & postea pœnitens, re melius examinata, deponat dubium, & recordetur certo peccati commissi, quod erat reseruatum, an censeatur iam legitime absolutus, an vero debeat recurrere ad Superiorem pro absolutione? Et pro soluenda prædicta quæstione proponitur alius similis casus, v.g. de illo, qui dubius de voto castitatis emisso petiit dispensationem ab Episcopo? qui ratione dubij dispensauit, quod votum Castitatis dubium non est reseruatum? Et an dubitans, vtrum casus reseruatus sit, possit Confessarius illum absoluere? Et an possit reseruari peccatum in dubio, an sit mortifera in materia aliqua determinata? Et an casus dubius, si contineatur in Bulla Cœnæ possit absolui à quocumque Confessario ab ordinario approbato? Et deducitur, quod casus dubius non censetur reseruatus. Ex p.6. tr.6.ex res.40.& in p.8.tr.8.7.ex res.72.& in p.4.tr.3. ex res.4. & in p.10.tr.14. ex res.10.alias 8. Quæ nunc inuenientur in tom.1. tr.5. de Reseruatis, res.40. 41. 42. & 43.

An si pœnitens probabiliter dubitat se pœnitentiam post aliquod tempus adimplere non posse, teneatur, cum primum possit illam adimplere? Si vero hoc non dubitat, an possit illam post annum differre? Ex p.9. tr.6. ex res.56. alias 57. Quæ hic reperietur in tom.1.tr.6. de Satisfactione Sacramentali res.24.

An in dubio si reuelatio confessionis fiat, vel non fiat de licentia pœnitentis, credendum sit testimonio Sacerdotis? Ex p.5.tr.11.res.41. Quæ hic est in tom.1. tr.8. de Sigillo confessionis res.31.

Nunc dubitans, an aliquid cibi, vel potus sumpserit, possit communicare, vel Missam dicere? Idem dicendum est, si dentibus quidpiam masticans dubitat, an deglutierit. Et an, qui dubitat an sit audita hora noctis duodecima, & comedat, aut bibat, an possit die crastino sumere Eucharistiam, vel si saccharum in os misit, & dubitat, an post mediam noctem aliquas partes in stomachum traiecerit, an, &c. Et an peccet Sacerdos in Sacrificio Missæ vtens materia, & forma dubia, omittens certam etiamsi sequatur opinionem de veritate, & sufficientiam probabilem, aut speculatiue probabiliorem? Et quid facere debeat Sacerdos, qui perficit Sacrificium ab alio inchoatum, si dubitet, an Hostia sit consecrata? Et adducitur Regula generalis quod in Missa nihil est repetendum, nisi probabiliter quis dubitet se aliquid essentiale omisisse, imo, nisi quando certo, vel probabiliter dubitat, eo quod non sufficiat quodcumque dubium. Ex p.3.tr.4. ex res.29. & in p.2.tr.14. ex res.51.& in p.10.tr.12.ex res.8.& 12.& in tr.15.ex res.42. Quæ nunc inuenientur in to.2.tr.1.de Celebratione Missarum res.123.125.202.237.& 191.

An in dubio, vtrum peccator sit occultus, aut publicus, danda sit ei Eucharistia? Et an in vero dubio, an habeat peccatum mortale, quis possit sumere Eucharistiam sine confessione? Et an, quando dubitatur, an pueri sint doli capa-

ces

ces in articulo mortis danda sit eis Eucharistia? Et an dubius, si sit hora duodecima noctis, comedat, possit mane communicare, vel si dubius sit, si comederit, post mediam noctem? Idem est de illo, qui assumens aquam ad os abluendum, dubitat, an aliquam guttam transierit, aut non de illo, qui dentibus masticans quidpiam dubitat, an aliquid deglutierit, & de illo, qui adhaeret dicto aliquorum dicentium sibi horam noctis duodecimam non sonuisse, aliis vero affirmantibus sonuisse. Ex p.4.tr.3.ex ref.54.& in p.5.tr.5.ex ref.44. & in p.10.tr.16. ex ref.36. alias 35.& in tr.12.ex ref.17. & 54, *Quæ hic reperientur* in tom.2.tr.2.de communione ref.29.88.90.56. & vltima est in dicto tom. 2.tr.1. ref.250.

Quidam dubitabat, an habuerit intentionem requisitam consecrandi, audiendi Missam, recitandi Horas Canonicas, ideo benignam aliquam opinionem à me postulabat. Ex p.3.tr.6. ex ref.68. *Quæ hic est* in tom.2.tr.3. de Audienda Missa in die festo ref.1.

An pueri sint vngendi sub conditione, quando dubitatur, an habeant vsum rationis? Et an in dubio, (non loquor in casu opinionis,) si morbus sit de se, vel in hoc indiuiduo periculosus, possit Extrema Vnctio ministrari? Ex p.3.tr.4.ex ref.168.alias 169.in p.5.tr.3.ex ref.85. & in p.9.tr.6. ex ref.44. *Quæ hic reperientur* in to.2. tr.4. de Extrema Vnctione ref.43.45. & 38.

Quid est faciendum, quando dubium est, an inter volentes contrahere adsit aliquod impedimentum dirimens? Et in dubio an res egeat dispensatione, an Episcopus possit declarare, vel ad cautelam dispensare? Et an dubius de valore matrimonij post bimestre tempus, si illud non consummauit, quid facere debeat? Et an possit vxor in tali casu, vel teneatur reddere debitum? Et an coniux dubitans de valore matrimonij possit petere, reddere debitum, siue coniux bona fide, siue mala contraxerit? Et an si ante debitam diligentiam petat debitum, teneatur alter reddere? Et quid, si post adhibitam diligentiam non constet veritas? Et quid, quando dubium matrimonij oritur ex dubio impedimenti impotentiæ, an tunc vterque coniux possit petere, & reddere debitum? Et an dubitans de valore matrimonij contrahendi, si illud ineat, possit adhuc petere, & reddere debitum? Et quid, si vterque mala fide contraxit? Et quid est faciendum, si coniuges habeant rationes probabiles matrimonium valere, quamuis probabilius iudicent matrimonium non tenere. Et an dubius de valore matrimonij, quia dubitat de seruitute alterius, possit, ac teneatur reddere debitum? Et docetur per Canones non esse prohibitum inire matrimonium cum dubietate impotentiæ ad coëundum. Et an ille, qui bona fide contraxit, possit libere petere, & reddere debitum, quando nouit alterum dubitare de valore matrimonij? Et an si matrimonium sit contractum, sed non consummatum, & ante consummationem incidat dubium de impedimento, quid facere teneantur tales coniuges? Et an dubitante de iure suo, si post diligentem inquisitionem magis propendeat in eam partem sibi ius non assistere, quid facere debeat? Et an dubius de valore matrimonij, quod contraxerat, nondum habita certitudine coniugij prioris præmortui, debitum à coniuge sua iterum exigere possit? Et an pro valore matrimonij, & professionis sequi aliquam possit opinionem singularem contra communem, quando ipsa opinio communis est dubia, secus vero si esset clara? Et notatur, quod licet in dubio pro matrimonio præsumendum est, & iudicandum, tamen hoc procedit, quando in matrimonio contrahendo, vel cõtracto datur paritas personarum, secus data imparitate. Etiamque docetur in foro conscientiæ tam quoad sponsalia, quam quoad matrimonium dubitantem liberandum esse in dubio æquali, cum melior sit conditio possidentis. Ex p.4. tr.3.ex ref.17.41.&.15. & in p.3.tr.4. ex ref.294. alias 295. & in p.10.tr.13. ex ref.7.& 19. *Quæ hic sunt* in tom.2.tr.6. de Matrimonio ref.131.173.174.175.132. & 135.

An Pontifex possit præcipere, vt in articulo mortis, deficiente materia certa, ministrentur Sacramenta cum materia, forma, & Ministro dubio? Et an in casu extremæ necessitatis non solum possint adhiberi Sacramenta cum materia dubia, sed etiam adesse obligationem Charitatis sic ministrandi, secluso omni præcepto particulari Pontificio? Ex p.8.tr.1.ex ref.49. *Quæ nunc inuenietur* in tom.3. tr.1. de Potestate Pontificis ref.3.

Nota, quod in tom.3.tr.2. de Dispensatione *sunt multæ Resolutiones, & in illis diuersæ difficultates omnes iustæ pro causa dubia in diuersis dispensationibus, quas ibi reperies* in ref.17. vsque ad ref.22. inclusiue, & in ref. 49.72.78.86.87.88.89. & 142.

An si quis petat in dubio dispensationem à Prælato, & ipse concedat, licet à meridie conualeat, & à febri liberetur, non teneatur Horas Canonicas persoluere? Et ad quid teneatur, si dubius est, an possit maiorem partem officij recitare? Et quid, si etiam Medicus dubius sit, an grauiter nocitura sit recitatio, an æger illas persoluere sit obligatus? Vel in dicto casu, an recurrendum sit ad Superiorem pro dispensatione? Et an dubius ob tenuitatem beneficij de onere recitandi Diuinum officium teneatur recitare? Et an dubius aliquem Psalmum, vel Horam omisisse teneatur repetere? Ex p.7.tr.11. ex ref.14. & in p.4. tr.3.ex ref.77.& 24 & in p.2.tr.12.ex ref.28. & in p 4.tr.3. ex ref.68. *Quæ hic reperientur* in tom. 3. tract.6. de Horis Canonicis resolut.39.43. 9. 44. & 84.

An si sit purum dubium in materia iustitiæ sit conditio possidentis, & ita donec liberetur à dubio, nihil teneatur soluere? Et an in tali euentu secundum forum conscientiæ non erit obligatus ad satisfactionem ad quam iure naturali non est obligatus? Et an quando quis emisit votum virginitatis, & dubius est de intentione, an scilicet fuisset ad solam a primo actu venereo abstinentiam, an inquam, in tali casu nec Confessarius per Bullam Cruciatæ, nec Episcopus possit dispensare? Et an priuilegium Bullæ Cruciatæ edendi carnes ex licentia vtriusque Medici deseruiat, quando casu est dubia? Et an quando dubitatur probabiliter, an quædam excommunicatio comprehendat aliquem, possit Confessarius ad cautelam illum absoluere per Bullam Cruciatæ? Et notatur, quod commutatio vel fieri potest in materia, de cuius æqualitate dubitatur, quod est valde notandum. Ex p.5.tr.9. ex ref.1. & in p.1.tr.11. ex ref.60. & in p.3. tr.5. ex ref.70. & in p.5.tr.9. ex ref.40. *Quæ hic sunt* in to.4. tr.3.de Bulla Cruciatæ ref.55.105.171. & 66.

Adducitur Regula generalis, videlicet, quod quando est dubium, an pro aliqua re sit præceptum impositum, tunc iudicandum est, non dari tale præceptum. Et an possit adduci consuetudo, vt in ieiuniis ex Iubilæo extra tempus Quadragesimæ non possit quis comedere lacticinia sine Bulla Cruciatæ, & in dubio de tali consuetudine, an fuerit introducta animo se obligandi, vel causa deuotionis, & honestatis, præsumendum sit non obligare? Ex p. 5. tract.12. ex ref.42. & in p.3.tr. addit. ex ref.20. *Quæ nunc inuenientur* in tom.4. tract.4. de Iubilæo ref.65. & 27.

An dubius, si expleuerit viginti, & vnum annum, teneatur ieiunare? Et si facta debita diligentia, quis dubitat, an hodie sit dies ieiunij, teneatur ieiunare? Idem dicendum est, quando est dubius, an hodie sit dies festus, an enim teneatur quis ab operibus abstinere, & Missam audire? Et quid est faciendum, quando quis dubitat, an habuerit legitimam ætatem ad ordines, vel beneficia, aut ad alium actum requisitum? Et quid agere debeat dubius, an teneatur ad ieiunium, an in tali casu teneatur ad Superiorem recurrere? Et quid est faciendum, si Prælatus etiam dubitat de sufficientia causæ, aut iudicet eam minus sufficientem, an debeat tunc ieiunium in alia opera

pia commutare? Et an quod Prælatus potest circa ieiunia dub a subditorum, possit etiam circa sua, quod etiam procedit in reseruatis? Et an sexagenary dubitantes, an in supradicta ætate sint robusti, & validi, teneantur ad ieiunium? Et an prægnantes, & lactentes dubitantes, an sint robustæ, & validæ, & virilis ætatis teneantur ieiunare? Et an in dubio, si prohibeantur lacticinia in diebus ieiuniorum extra Quadragesimam ex consuetudine, & an talis consuetudo obliget sub mortali, nec ne, dicendum sit non obligare? Et an promittens ieiunare in Quadragesima, dubius autem an intenderit abstinere a lacticiniis, peccet, si illis vescatur? Et an, quando causa fuerit dubia circa comestionem carnium in ieiunio, opus sit dispensatione, si agretur de nocumento notabili? Et docetur Prælatos, & Superiores, quando subditi proponunt causam dubiam ad obtinendum dispensationem, non debere esse nimis scrupulosos, ac ambiguos remittentes id conscientia subditi petentis, cum potius ad ipsos spectat dispensare causa a dubiam, per dispensationem efficiendo illam iustam. Et an Medicus in causa dubia possit in ieiunio dispensare, imo dictis illorum acquiescere dicentium se non posse ieiunare absque alia veritatis indagatione, an vero solum possit declarare, si causa sit sufficiens, an non, autem dispensare? Et an Medicus dubius, si cibi Quadragesimales afferant graue damnum petenti, possit concedere licentiam, vt comedat carnes in diebus ieiuniorum? Ex p.1.tr.9. ex resol. 49. & in p.4. tr.3. ex resol.21.& in p.1.tr.9. ex resol.15.20.14.41.& 5. & in p.4.tr.3.ex resol.20.& 56.& in p.9.tr.6.ex resol.26. alias 27. & in p.10. tr.13.ex resol.27. & 43. *Quæ hic reperientur* in tom.4.tr.6.de Ieiunio resol.1. 2. 3. 6.10. 51.56.57.73.74.4. & 78.

Dubitans, an proximus sit in extrema necessitate, an teneatur veritatem indagare? Ex part.5. tractatu 8. ex resolut. 59. *Quæ hic est* in tom.4. tr.7. de Eleemosyna resol.7.

An in dubio, vtrum censura sit lata, vel ferenda, censendum sit tantum ferenda? Et an dubius vtrum excommunicationem contraxerit, censendus sit excommunicatus? Idem dicendum est de dubio suspensionis, & interdicti? Et an dubius de alterius excommunicatione, & denunciatione, an debeat illum vitare? Et quid est dicendum, quando excommunicatio est conditionalis, & dubium est, an conditio fuerit impleta? Et dubius, an censuram incurrerit, quid facere debeat? Et an qui dubitat se esse excommunicatum, possit audire Missam? Et an similiter liceat aliis, simili dubio existente, cum eo communicare? Et an in casu duby possint Principes sine incursione censurarum Bullæ Cœnæ impedire, ne victualia extrahantur ob eorum Regnis ad Romanam Curiam? Et notatur, quod in foro externo in prædicto casu, si impedimentum præstetur à persona publica, præsumitur iusto titulo appositum esse, secus vero si à persona priuata. Ex p.4.tr.3. ex resol.16. & 35. & in p.5. tr.9. ex resol.44. tt.3. ex resol.66. & in p.9. tr.7. ex resol.17. *Quæ nunc inuenientur* in tom.5.tr.1.de Excommunicatione resol.3.125.126.134.& 42.

An quando est dubium, an percussio Clerici sit leuis, vel grauis, iudicandum esse grauem? Et an dubius de percussione Clerici notoria teneatur vitare percussorem? Et docetur, vt teneamur vitare excommunicatum denunciatum non sufficere dubium adhuc prudens dictæ denunciationis, sed requiritur notitia illius moraliter certa, quod excommunicatio sit expresse denunciata? Ex p. 9. tt. 4. ex resol.46. & in part.4. tract.3. ex resol.71. *Quæ hic reperientur* in tom.5.tt.2. de Percussione Clerici resol.5. & 59.

An si aliquis Superior præcipiat, ne quis tali hora ambulet tali loco sub pœna excommunicationis absolute, quia dubitat, quod aliquod graue malum sit euenturum, si quis transgrederetur hoc præceptum obedientiæ, licet sit de re leui, in se esset peccatum mortale, & per consequens excommunicatus esset excommunicatione maiori? Ex p.5.tr.9. ex resol.47. *Quæ hic est* in tom. 5. tr. 1. de Excommunicatione resol.13.

An quando dubium est de iure, hoc est, an sit pro aliquo delicto commisso imposita aliqua irregularitas, tunc iudicandum sit non esse irregularitatem in eo casu constitutam? Et an in dubio, si incurrerit excommunicationem ministrando quis Sacramenta efficiatur irregularis? Et an dubius, si quis sit illegitimus debeat censeri irregularis? Et an qui pugnat in bello iniusto, si dubitat, an occiderit, vel mutilauerit, sit irregularis? Et an in dubio facti circa homicidium & in aliis casibus censendus sit quis irregularis? Et an hoc extendatur ad dubium mutilationis, vel homicidy iuste commissi, vt in bello iusto, & quid in aliis casibus dubiis iuris, vel facti, an nunquam incurratur irregularitas, nisi in dubio facti homicidij prohibiti? Et si quis manet dubius, an suum consilium influxerit ad homicidium factum, debeat se reputare irregularem & in dicto casu an standum sit dictis ipsius consulti? Et an si inter multos sit dubium, quis ex illis occiderit, omnes remaneant irregulares? Ex part.4. tract.2. ex resol.80. & in part.5. tract.9. ex resol.94. & in part.4. tract.2. ex resol. 59. & 30. & in part.3. tract.5. ex resol.72. & in part.4. tt.2. ex resol.52. & 25. & in part.8. tract.7. ex resol.6. & in p.9. tr.7.ex resol.20. *Quæ nunc inuenientur* in tom.5. tract.5. de Irregularitate resol. 8. 33. 44. 101. 102. 103. 105. 104. & 118.

An in dubio, an fœtus sit animatus, quis censendus sit irregularis ex eius abortu sequuto? Et an in dubio vtrum fœtus sit animatus procedat non solum quoad irregularitatem, sed etiam quoad alias pœnas? Et an si quis procurauit abortum fœtus animati, sed dubitat de effectu sequuto, vel an mulier sit mota ad abortum faciendum ex consilio præstito, vel à se ipsa, censendus sit irregularis? Et an possit stare dicto personæ fide dignæ, cui datum est consilium? Et cum medicamentum prorsus dubium est, num auxilium, aut mortem sit illaturum matri prægnanti, si salus eius omnino desperata est, possit adhuc adhiberi, si tenderet ad salutem matris, & ad fœtus abortum? Et an si mors certa imminet ab incendio excitato, vel à fera inuadente, licitum sit detento, seu inuaso è loco alto se præcipitare cum dubio mortis periculo? Et an fœmina, quæ post coitum mingit, vel semen digitis eiicit, non peccet mortaliter de se, sed solum ex conscientia erronea, quatenus putat hoc conducere ad non concipiendum? Ex part.4. tract.2. ex resol.16. & in part.7. tr.5. ex resolut.24.25.26.36. & 31. *Quæ hic reperientur* in tom.5. tract. 6. de Abortu resolut.10.21.22. 23. 40. & 32.

An dubius in Fide sit Hæreticus? Et an qui asserit de rebus Fidei se dubitasse, puniendus sit tanquam hæreticus? Et an qui dixit hæresim externam, sed postea dubitatur, an dum illam protulit, ita mente senserit, vel illam affirmauerit causa ioci, quæritur, an talis hæresis sit reseruata? Et an si propter dubium illud inferior absoluat ab hæresi, vel ab alio peccato reseruato, & postea pœnitens, re melius examinata, deponat dubium, & recordetur certo peccati commissi, quod erat reseruatum, censeatur iam legitime absolutus, an vero debeat recurrere ad Superiorem pro absolutione? Ex part. 2. tt. 16. ex resol.51. alias 53.& in p.11.tt.8.ex resol.47.& in tt.7. ex resol.19. *Quæ hic sunt* in tom.5. tt. 8.de Hæresi resol. 1.2. & 3.

An si dubium sit, vtrum in peccatis pertinentibus ad Tribunal S. Inquisitionis correctio profutura sit, necne, sit etiam præmittenda correctio, vel facienda sit denunciatio? Et an dubius de emendatione alicuius rei, & præsertim de Hæretico formali, quia semper dubitari potest, an re vera sit emendatus, teneatur illum

illum denunciare? Et an quando Confessarius cum verbis dubiis sollicitat foeminam in confessione, teneatur poenitens illum denunciare? Ex p.1.tr.4. ex res. 2. & 3. & in p.4.tr.3. ex res.61. & in p.4. tr.5. ex res. 28. Quae nunc inveniuntur in tom.5.tr.9. de Denunciationibus, &c. res.5.8.8.& 34.

An Inquisitores debeant verba dubia interpretari in sensu Catholico? Et an hoc non solum procedat in dubio rei, sed etiam in dubia testium depositione? Et an quando datur aequale dubium, absoluendus sit reus? Et an Inquisitores possint punire reum, quando dubitatur, an sit Baptizatus? Et an in dubio, si sapiat ne Sortilegium haeresim manifeste, possint Inquisitores se intromittere? Ex p.4.tr.8.ex res.83.106.112.& 113. Quae hic reperiuntur in to.5.tr.10.de Inquisitorib. res.27.58.104.& 86.

An in crimine haeresis pro absente citato Procurator comparens admittatur, ut defensor innocentiae, dum modo res sit dubia, & reus sit tantum de haeresi suspectus? Ex p.4. tr.7. ex res.27. Quae hic est in tom.5.tr.12. de Poenis imponendis in S. Inquisitione res. etiam 27.

An quando dubium est, si lex excommunicationis, suspensionis, & irregularitatis sit usu recepta, nec ne, praesumendum sit esse acceptatam, v. g. de Bulla Clementis VIII. de largitione munerum, & de Extravag. Ambitiosae. Pauli II. contra alienantes bona Ecclesiastica, & similibus? Et an quando existit aequale dubium, an detur consuetudo sufficiens ad obligationem in foro conscientiae, partem negantem sequi possimus? Et an quando constat de lege, dubium est, an in aliquo casu obliget, liceat contra illam facere? Et an in casu dubio legis detur locus Epiikeiae? Et quid, si dubitetur alteri legi graviori contrariari? Et an in casu dubio legis, quando dubitatur, an lex obliget ad mortale, vel ad veniale, iudicandum sit obligare ad mortale? Et an, quando quis dubitat de ... sua tributi, teneatur illud soluere? Ex p.1. tr.10. ex res.3. & in p.4. tr.3. ex res.14. 22.& 23. & in p.1.tr.10. ex res.25. Quae nunc inveniuntur in tom.6.tr.1. de Legibus res.46.4..66.67. & 68.

An peccet mortaliter, qui in casu dubio in principio legem non acceptat, & recipit illam? Et an reus, & testes teneantur respondere, si dubitant, utrum iudex iuridice illos interroget? Et an si in re dubia iudex inquirat, peccet; & testis, si obsequatur, sit immunis? Et an quando iudex, & Superior generaliter inquirit super aliquo delicto notorio, cuius author ignoratur, tunc subditus, qui dubitat, an infamia, vel indicia sint contra illum quem ipse scit commisisse delictum, an teneatur prodere delinquentem occultum, vel debeat respondere se nescire, quis commisit delictum? Et an testis falsus teneatur revocare dictum suum, ratione cuius mors, aut mutilatio est inferenda alicui, quamuis ipsi similis poena periculum immineat, imo licet ex revocatione maius damnum immineat ipsi, si dubitat, an talis revocatio sit profutura, nec ne? Et an, quando minor pars in aliquo Capitulo est dubia de indignitate personae eligendae, possit concurrere ad talem eligendum? Et an in dubio actus interpretandus sit validus? Ex p.5.tr.14 ex res. 8.& in p.3.tr.5.ex res.107, alias 106. & in p.4.tr.4. ex res.99.& in p.10.tr.13.ex res.31.& 33. Quae hic reperiuntur in to.6.tr.1.de Legib.res.60.96.93.136.& 138.

An in dubio si consuetudo sit introducta animo obligandi, obliget? Et utrum, quando dubitatur, an consuetudo fuerit introducta animo devotionis, vel ex animo se obligandi, sit praesumendum inductum fuisse animo obligandi? Et an dubius de praecepti obligatione per consuetudinem introductam, teneatur illam obseruare? Et an postquam consuetudo est approbata tacite, vel expresse à Superiore, absque dubio caeteri teneantur obseruare illam? Et an in dubio, si consuetudo contraria legi sit rationabilis, id est expediens communi bono, praesumenda sit rationabilis, & communi bono expediens? Ex p.6.tr.5. ex res.12.& 14. & in p.1.tr.10. ex res.30.& in p.4.tr.3.ex res.58.& in p.6. tr.5.ex res.1. Quae hic sunt in tom.6.tr.2. de Consuetudine res.19. 21.18.20. & 1.

An dubius de malo usu ementis excusetur vendens res indifferentes, nulla causa iusta concurrente? Et an dubitans, si res sit furtiva, possit illam emere, & ut possessor a vero Domino tantum pretium accipiat? Et in dicto casu, si Dominus non comparuerit, an emptor teneatur rem illam in pios usus convertere, deducto tamen pretio, maxime si illam emit modico pretio? Et an si quis studio venditionis, vel donationis qui rem furtivam sub dubio possidet, & facta diligentia, dubium autem persistit, ad quid teneatur? Et qui emit rem aliquam bona fide, & postea dubitat rem esse alienam, nec res opposita, debita diligentia facta, sciri potuit, quaeritur, an qui illam vendidit, teneatur paratus esse ad illud pretium, quo vendidit, restituendum Domino, quoties comparuerit? Et an certus de debito, dubius autem an soluerit, teneatur soluere? Et an quando non solum debitor, sed creditor etiam dubius est, num debitum sit satisfactum, tenentur adhuc debitor soluere illud? Et in dictis casibus an ad integram solutionem vel ad partem secundum dubii proportionem debitor teneatur? Et an commodatarius dubius, an sua culpa commodatum perierit, teneatur ad restitutionem? Idem est dicendum de depositario, locatore, seu conductore. Ex p.4.tr.3.ex res. 60.33.& 27. & in p.2.tr.15.ex res.11.& in p.4.tr.3. ex res.31.& 30. & in p.3.tr.6.ex res.49. Quae nunc inveniuntur in tom.6.tr.5.de Contractibus res.111.126. 127.128.159.143.& 140.

An si adulter dubitet, an filius sit suus, vel mariti, si nihil possit deprehendi, diligentia facta, ad quid teneatur? Et quid est faciendum, si mater affirmat cum iuramento esse filium adulteri, prolesque sit similis adultero? Et quis filium illegitimum alere teneatur, quando dubitatur, quis sit Pater illius, quia nimirum plures matrem cognoverunt? Et an quilibet, Patre deficiente, vel nolente filium alere, alius sit obligatus in integrum, ne proles alimento destituatur? Ex p.11.tr.5.ex res.27. Quae hic reperiuntur in tom.6.tr.3. de Contractibus res.138.

Petrus, v. g. dubitabat, utrum Paulus cum quo lusit, esset lucraturus, si ipse fraudes non adhibuisset. an teneatur ex hoc ad aliquam restitutionem? Et si dubius sit, an ipse ob fraudem acquisierit aliquod lucrum, teneatur ex dubio perseuerante ad aliquam restitutionem eius? Et ad quid teneatur, si quis ante admonitionem alicuius de ludo, & punctis collusoris dubius erat an acceptaret auctionem factam à collusore, ex eo quod admonitus fuit ex amico videre collusorem? Et an cum quis rem certo sciret, si incipit postea dubitare, an possit adhuc spondere super re? Ex p.4.tr.3. ex res.75.& in p.7.tr.9. ex res.48. 42. & 68. Quae hic sunt in tom.6.tr.4. de Ludo.& Sponsionibus res.39.47.49. & 76.

An in dubio si donatio sit remuneratoria, aut vere gratuita, & liberalis, censendum esse remuneratoriam? Et an donator in dubio praesumatur cogitasse de liberis? Et an in dubio ea est tenenda sententia, & interpretatio, quae humanior, & benignior est? Et an in dubio, si expresse non constat qualem donationem coniuges, vel alii facere voluerint, donatio praesumatur causa mortis, & non inter vivos? Et an si in foro externo, vel interno dubium sit, an contrahentes matrimonium conditionem turpem serio, vel ioco adiecerint, praesumendum sit, quod ioco adiecta sit? Et an si Petrus dedit uxori suae aliquas gemmas, & ipsa subscrupulosa dubitat, an in proprietatem illas ei dederit, an vero in usum; quid est faciendum? Ex p.8.tr.6.ex res.116. 59.60.30.85.& 32. Quae nunc inveniuntur in to.6.tr.7. de Donationibus res.18.51.49.71.141.& 69.

An si dubium sit, qua mente testator reliquerit legatum. an praesumatur in dubio ad piam causam, id est pro Deo, & animae salute reliquisse, & non pro persona, Et an Miles in dubio praesumatur iure communi, & non militari testatus? Et an qui dubius est de

Index Tractatuum,

An

An qui solum meminit peccasse mortaliter, nescit tamen speciem peccati, possit ne illud tantum in genere confiteri, non se accusando de aliquo peccato in particulari? Et an sit peccatum in confessione explicandum, si quis fecit aliquid contra conscientiam dictantem illud confuse, vt peccatum, non determinando materiam particularem, nec vnde possit deduci, an sit peccatum mortale, vel veniale? Et quid, si aliquis operetur contra conscientiam dictantem aliquid esse mortale, vel veniale speciatim? Et an, qui cum conscientia erronea fecit aliquid, nec tamen in cognitione distinxit, an illam actionem facere esset peccatum mortale, vel veniale, debeat in confessione talem circumstantiam aperire, si postea inuenit non esse mortale, quod fecit? Et an sit necessarium in confessione explicare, si quis peccauit scienter, an ignorantia culpabili? Et quid, si ignorantia sit affectata ad finem liberius peccandi? Ex p.3.tr.4.ex resol.66.& 161. alias 164. & 140.alias 141.& in p.1.tr.7.ex resol.25. Quæ nunc inueniuntur in tom.1.tr.7.de Circumstantiis resol.4.5.7.& 6.

TRACTATVS III.

De Paruitate materiæ. p.131.

1. Quomodo sit cognoscendum, quod in aliquo præcepto detur, vel non detur paruitas materiæ? Ex p.5.tr.5.resol.1. ibid.
2. An paruæ materiæ diuersorum præceptorum coalescant in vnum, & faciant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam? Et quid, si ad omnia hæc obligetur ex diuersis votis, & pro eodem die? Et an quando quis vouit indeterminate pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualibet earum omittat partem non notabilem, an inquam, peccet mortaliter? Ex p. 3. tr. 6. & Misc.2.resol.42. ibid.
3. An plures paruæ materiæ coalescant in vnum, vt materia grauis ad mortale sufficiens euadat? Et in textu huius Resolutionis quinque casus inferuntur pro praxi supradictæ quæstionis. Ex p.5.tr.5.resol.52. ibid.
4. An in surrectione gratiæ detur paruitas materiæ? Ex p.5. tr.5. resol.35. p.32.
5. An mutare circumstantiam leuem in Historia Sacra Scripturæ sit peccatum mortale? Et obiter quæritur, an Examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non bene responsuros, & hoc ratione iuramenti, quod supradicti Examinatores faciunt? Et quid, quando aliqui examinantur in concursu propter damnum tertij? Et etiam cursim, & obiter quæritur, an habens priuilegium comedendi lacticinia in diebus ieiuniorum possit comedere saginam? Ex p.10.tr.16. & Misc.6.resol.38. alias 37. ibid.
6. An in conscientia erronea detur paruitas materiæ? Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale, sed solum confuse proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex p. 5. tr.5.resol.31. p.33.
7. An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur paruitas materiæ? Idem est dicendum de locatione. Sed difficultas est in supradicta quæstione, quæ dicantur terrula, & quæ res exigui valoris? Ex p.5. tr.5.resol.57. ibid.
8. An præceptum sub mortali impositum sub materia leui obliget saltem sub veniali? Ex p.5.tr.5.resol.48. ibid.
9. An contemptus formalis in re leui, videlicet legislatoris humani, legis, præcepti, consilij, &c. sit solum peccatum veniale? Et quid, si sit de legislatore, & præcepto Diuino? Ex p.3.tr.6.& Misc.2. resol.72. ibid.
10. An in acceptatione personarum quo ad beneficia conferenda detur paruitas materiæ? Ex quo infertur, an sit leue peccatum prætermittere ordinem misericordiæ, quando leuis est excessus, v. g. si duo aliqui sunt in extrema necessitate, & secundum ordinem misericordiæ teneatur aliquis potius vni, quam alteri succurrere propter titulum, v.g. consanguinitatis? Ex part.5.tract.5. resol.13. p.34.
11. An in vsura detur paruitas materiæ? Ex p.5.tr.5.resol.30. ibid.
12. An peccatum inuidiæ ratione paruitatis materiæ sit aliquando tantum veniale? Ex p.5.tr.5.resol.67. p.35.
13. An, quando ex leuibus indiciis quis temere, & voluntarie de proximo suspicatur, peccet mortaliter? Et in textu huius Resolutionis adducuntur conditiones, quas habere debet iudicium temerarium, vt sit peccatum mortale, Ex p.3.tr.5.& Misc.1.resol.31. ibid.
14. An in iudicio temerario detur paruitas materiæ? Et an sit peccatum mortale temere iudicare alterum esse spurium, vel filium Iudæi, aut illegitimum, &c. Ex p.5. tr.5. resol.68. ibid.
15. An in detractione detur paruitas materiæ? Et inter alia, quæ pro praxi prædictæ difficultatis adducuntur, tandem quæritur, an sit mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conuiciandi causa, esse filium Clerici natum ex adulterio, & similia? Ex part.5.tract.5.resol.69. ibid.
16. An detractiones leues de aliquo possint peruenire ad damnum graue, sicut furta? Et quid, quando aliquis per plures detractiones leues detrahit de pluribus personis? Et quid est dicendum, quando detrahitur leuiter de fama Petri, qui plures detractiones etiam leues ab aliis passus est circa eamdem materiam leuem, & quid, si circa diuersas materias leues apud eosdem auditores? Et quid est sentiendum, si in prædictis casibus detractio Petri sit apud Prælatum? Et quid, si vero omnes detractiones leues sint circa diuersas personas, & quid apud eosdem auditores? Ex p. 10. tr.15. & Misc.5. resol. 17. p.36.
17. Quid est sentiendum de tactibus, & osculis inter solutos, an semper sint mortalia, vel in eis detur paruitas materiæ? Et an confricatio leuiter partium obscœnarum brutorum, & similium, sit peccatum mortale? Ex p.3.tr.5. & Misc.1. resol.90. alias 89. ibid.
18. An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex p.3. tr.5. & Misc.1. resol.1. p.37.
19. An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex p. 5. tr.5. resol.5. ibid.
20. An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex p.7. tr.11. & Misc.2. resol.28. p.38.
21. De censuris, quibus aliqui authores inurunt opinionem asserentem in rebus venereis dari paruitatem materiæ. Et concluditur ad denunciandum Confessarium sollicitantem in confessione non excusare paruitatem materiæ, vt premere manum, brachium, vel pedem pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere, &c. Ex p.11. tr.6. & Misc.6.resol.53. p.39.
22. An Aduocatus teneatur de culpa leui? Ex p.2. tr.15. & Misc.1. resol.59. p.41.
23. An mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam præstare teneatur? Ex p.8.tr.7. & Misc. resol.34, ibid.
24. An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa leuissima? Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus. Ex p.9. tr.7. & Misc.2.resol.32. p.42.
25. An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de leuissima culpa? Ex part. 8. tractatu 7. & Misc. resol.35. p.43.
26. An negotiorum gestor teneatur de culpa leuissima? Et, an heredes tutoris, si negotia à tutore defuncto capta perfecerunt, habeant actionem negotiorum gestorum, &c.

Et deducitur tutela non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui culpa competere. Et de qua culpa haredes Magistratuum teneantur. Ex p.11.tr.3. & Misc.3.resol. 18. p.45

27. An haredes tutoris de leui culpa teneantur? Et supponitur tutorem, vel curatorem teneri de dolo, lata, & leui culpa. Et notatur, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum, (sub quo & lata culpa continetur) interdum leuis, interdum leuissima culpa praestanda venit. Dolus, & lata culpa praestantur in deposito. Culpa leuis praestatur in empto, locato, in dote, in pignore, & in societate. Diligentia, siue leuissima culpa (quae duo sibi inuicem opponuntur) est praestanda in commodato. Ex p. 11.tr.7.& Misc.7.res.49.p.46

28. An in praecepto gestandi Tonsuram Clericalem detur paruitas materiae? Et quid, si sacris Ordinibus initiatus Tonsuram non deferat, an peccet & quid autem si sit tantum in minoribus Ordinibus. Ex p.5. tr. 5.res.60.p.47

† Aduerte, quod reliqua omnes aliae Resolutiones, quae huic tract. de Paruitate materiae desunt secundum Ordinem R. P. Dianae in sua p.5.tr.5. in hac noua Methodo sunt apposita in caeteris aliis tractatibus huius totius operis. Ratio prae aliis huius translationis, & mutationis est, quia si ita non fieret ex supradictis tractatibus, in quibus nunc sunt transcripta debebant totidem, vel alia plures ad hunc tractatum conduci, & à fortiori danda transmutatione, hac videtur melior, & proprior.

Appendix ad caeteras alias Resolutiones, & Quaestiones pertinentes simul ad hunc *tract.* 3. *de Paruitate materiae huius tom.* 8.

AN in verbis formae Sacramentorum detur paruitas materiae? Et an in coniunctione materiae, & formae Sacramentorum detur paruitas materiae? Et an in forma Sacramentorum interruptione detur paruitas materiae. Ex p.5.tr.5.ex res.39.40. & 41. Quae nunc inuenientur in tom.1.tr.1.de Baptismo res.4.5.& 6

An Episcopus, qui in Confirmatione vngeret alio digito, quem dextero pollice, peccet mortaliter? & an talis variatio sit materia grauis, vel leuis. Ex p.3.tr.4. ex res. x2. Quae hic reperietur in tom.1.tr.x. de Confirmatione resol.7

An in mendacio facto in confessione, vel in iudicio temerario detur paruitas materiae. Ex p.5.tr.5.ex res.27. Quae hic est in tom.1.tr.3.de Poenitentia res.116

An in casibus reseruatis, & excommunicationibus detur paruitas materiae. Ex p.5 tr.5.ex res.46. Quae nunc inuenietur in tom.1.tr.5.de Reseruatis res.46

An possit Confessarius imponere poenitentiam leuem sub mortali? Et an in dilatione poenitentiae iniunctae detur paruitas materiae? Et an, si Confessarius poenitentiam imponat audiendi Sacrum, si illud audiat post Euangelium recitatum, an adhuc satisfaciat? Et quid, si imponat tertiam partem Rosarij B. Virginis, an si omitteret quatuor Aue Marias, excusetur poenitens à peccato ratione paruitatis materiae? Et an poenitens, qui reliquit facere poenitentiam leuem, v. g. vnius Psalmi, &c. & haec etiam si ob peccata grauia fuerit imposita, an peccet mortaliter? Et an omissio poenitentiae grauis impositae propter sola peccata leuia & venialia sit culpa mortalis? Et an Confessarius excusetur à culpa, si imponat poenitentias leues ob illa verba, Quidquid boni feceris, &c. Et an obligatio acceptandi poenitentiam leuem, sit tantum venialis? Ex p.5.tr.5.ex res.51.& 15.& in p.6.tr.6.ex res.44. & in tract. 7.ex res.5.& in p.3.tr.4.ex res.135.& 101. alias 136. & 101. quae hic reperientur in tom. 1. tr. 6. de Satisfactione Sacramentali res.6.45.5.8.48. & 47

An in fractione Sigilli Confessionis detur paruitas materiae? Et an, qui inuenit chartam, in qua peccata alicuius scripta erant, si in charta sint leuia, & non infamantia scripta, & repertor charta ex curiositate legat, & lecta aliis enulget, an peccet mortaliter, vel tantum venialiter ratione paruitatis materiae. Ex p.5 tr.5.ex res.8. & in p.3.tr.4.ex res.111.alias 112. Quae hic sunt in tom. 1. tr.8.de Sigillo confessionis res. 6. & 42

An in obligatione celebrandi detur paruitas materiae? Et an in prohibitione celebrandi post meridiem detur paruitas materiae? Et an in ieiunio Ecclesiastico pro celebratione Missae, & communione detur paruitas materiae? Et an in praecepto celebrandi cum vestibus sacris detur paruitas materiae? Et an in praecepto Pij V. non addendi, vel omittendi aliquid in Missa praeter praescripta in officio Missae dicendae, & recitandae detur paruitas materiae? Et an si à Sacerdote gutta aquae vino non misceatur ex paruitate materiae excusetur à mortali? Et an Sacerdos possit celebrare sine cingulo benedicto, vel cum eo sed toto fracto, & in hoc ratione paruitatis materiae an peccet tantum venialiter? Et an Sacerdos, qui omittit in consecratione particula enim, vel S, pro X, vtendo, vel si dicat te absoluo, & relinquat in nomine Patris, &c. & si in forma Baptismi reliquerit Amen ego. Io peccet mortaliter, & Sacramenta sint valida? Et an si in tribus Missis dici solitis successiuè, & immediatè in die Natiuitatis Domini relinqueret particulam enim in consecratione corporis, vel sanguinis, peccet mortaliter? Et quid est dicendum, si in praedictis tribus Missis in die Natiuitatis Domini, in qualibet earum omitteret in Canone tria nomina alicuius Sancti? Et an, si in caeteris diebus quis omitteret in Canone Missae nomina sex, vel octo Sanctorum, non peccet mortaliter ratione paruitatis materiae? Et quid, si omittatur Epistola, vel Euangelium, aut Gloria, vel Credo, aut tres Orationes? Ex p.5.tr.5. ex res.58.& 12.& in p.6.tr.8. ex res.8. & in p.5.tr.5. ex res.62.63.45.& 56.& in p.2.tr.14 ex res. 68. & 10 tr.17.ex res.14.& in p.10.tr.16 ex res.32. & 37. alias 31.& 36. Quae nunc inuenientur in tom.2.tr.1.de Celebratione Missarum res. 107. 126. 127. 171. 185. 186. 209. 170. 222. 223.& 192

An detur paruitas materiae respectu temporis excusans à mortali, si quis comedat post mediam noctem, & postea sumat Eucharistiam? Et dubitatur, quantum temporis in tali casu possit haberi pro minimo? Et an detur paruitas materiae quoad cibum, & potum in ordine ad sumptionem Eucharistiae? Et an si quis vna die ante Dominicam Palmarum sumpserit Eucharistiam, vel Viaticum in infirmitate, in isto casu detur paruitas materiae pro impletione praecepti communionis Paschalis, ita vt cum praedicta communione iste satisfaciat praecepto Ecclesiastico communionis tempore Paschali. Ex p.10.tr.16.ex res.49. alias 48.& in tr.11.ex res.39. Quae hic reperientur in tom.2.tr.2.de Communione res.57. & 14

An in auditione Missae detur paruitas materiae? Et quaenam distantia ab Ecclesia excuset, vt quis non teneatur illam adire ad audiendam Missam in die festo. Ex p.5.tract.5. ex res.44.& in p.10.tr.11.ex.res.8. Quae hic sunt in tom. 2.tr.3.de Audienda Missa in die festo res.22.& 6

An in aetate requisita ad Ordines suscipiendos detur paruitas materiae? Et an in patrimonio necessario ad suscipiendos Ordines sacros detur paruitas materiae. Ex p.5.tr.5. ex res.17.& 20. Quae nunc inuenientur in tom.2.tr.5.de Sacramento Ordinis res.103.& 109

An in aetate requisita ad sponsalia, & matrimonium detur paruitas materiae? Et an in negatione debiti coniugalis detur paruitas materiae. Ex part.9.tract.7. ex res. 65.& in part.5. tract.5.ex res.16. & 14. Quae hic reperientur

rientur in tom 2. tract. 6. de Matrimonio resolut. 4. 57 & 178.

An in recitatione Horarum Canonicarum detur paruitas materiæ? Vel quanam paruitas materiæ excuset à peccato mortali in omnibus Horis Canonicis? Et an qui omisit recitare, v. g. medietatem Tertiæ, vel Sextæ, satisfaciat præcepto? Et an omissio vnius Horæ paruæ inducat tantum peccatum veniale ratione paruitatis materiæ? Et an præter materiam paruam in recitatione Officij diuini, detur materia nulla? Et an paruitas, materiæ, quæ excusat à mortali in recitatione Horarum priuata excuset etiam in recitatione publica Chori, nisi tamen interueniat scandalum? Et an in mutatione officij pro officio detur paruitas materiæ? Et an qui semel, vel bis in anno relinqueret recitationem officij non peccet mortaliter ratione paruitatis materiæ? Et an qui tribus, vel quatuor diebus vltra tempus in Concilio permisso Choro non interest, non peccet nisi venialiter? Et an in præcepto non addendi, vel minuendi ex officio Canonico detur paruitas materiæ? Et an in fructibus beneficij detur paruitas materiæ, ita vt non consurgat obligatio recitandi Horas Canonicas? Et quanam paruitas officij omissa à Beneficiario sit leuis, vt non obliget ad restitutionem, etiam si fructus respondentes illi parti omissæ sint magnæ, & notabilis quantitatis? Et an, si pars fructuum correspondens sit tam parua, vt non pertingat ad culpam mortalem in materia furti, teneatur illam Beneficiarius restituere sub mortali? Et an, qui eodem die in singulis Horis paruulos versiculos omisit, qui simul sumpti grauem, & notabilem materiam constituunt, teneatur ad restitutionem? Et an liberetur à restitutione distributionum ille, qui accedit ad Chorum, non solum post primum Psalmum, verum etiam qui præter hanc partem relinqueret recitare aliam, quæ non attingat materiam notabilem? Et aliquo alia pro paruitate materiæ in ipsa recitatione, & restitutione fructuum aduertuntur. Et an sit probabilis opinio aliquorum asserentium in recitatione officij Diuini relinquere vnam Horam integram ex minoribus peccare tantum venialiter ratione paruitatis materiæ? Ex part. 6. tract. 6. ex resolut. 6. & in part. 7. tract. 10. ex resolut. 15. & in part. 5. tract. 5. ex resolut. 26. & in part. 4. tract. 4. ex res. 216. & in part. 2. tract. 12. ex res. 41. & in part. 7. tract. 11. ex res. 2. & in part. 5. tract. 5. ex resolut. 64. & 25. & in p. 2. tr. 12. ex res. 9. & 26. & in part. 5. tract. 5. ex res. 24. Et in p. 10. tr. 16. ex res. 29. alias 18. *Quæ hic sunt* in tom. 3. tract. 6. de Horis Canonicis res. 76. 77. 80. 79. 81. 82. 85. 8. 7. 117. 116. & 78.

An Sacerdos institutus, & obligatus ad celebrandum in certo Templo, Oratorio, vel Altari possit excusari à mortali ex paruitate materiæ, si bis, vel ter in anno in tali Sacello, Oratorio, vel Altari non celebret? Ex p. 2. tr. 14. ex res. 29. *Quæ nunc inuenietur* in tom 4. tr. 1 de Altaribus priuilegiatis res. 15.

Quanam paruitas materiæ excuset ab excommunicatione legendi libros hæreticos, ita vt legentes possint absolui per Bullam Cruciatæ? Et an dicta paruitas materiæ detur non solum in legentibus, sed etiam in retinentibus libros Hæreticorum? Et quid est sentiendum de libris Magicis, & Chiromanticis, &c. Ex part. 1. tract. 11. ex res. 30. *Quæ hic reperiétur* in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciatæ res. 42.

An si minima pars aliqua operis iniuncti Iubilæi prætermittatur, consequatur quis Indulgentiam? Et an quoad lucrandas Indulgentias detur paruitas materiæ non solum in continuatione temporis, sed etiam post tempus elapsum? Ex part. 5. tract. 12. ex resolut. 23. & in part. 10. tr. 16. ex res. 4. *Quæ hic sunt* in tom. 4. tr. 5. de Indulgentiis res. 8. & 9.

An in die ieiunij paruitas materiæ excuset in esu carnium? Et quid, si singulis diebus Quadragesimæ eam carnis particulam nimiã quis ederet, quamuis à principio Quadragesimæ haberet voluntatem expressam singulis diebus Quadragesimæ id efficiendi? Et an qui seruiunt infirmis possint aliquid comedere in die ieiunij etiam ex carnibus ad excitandum appetitum infirmorum? Et infertur non esse Hæreticum externum, qui signa dedit hæresis internæ in quantitate tam leui, vt non sit ex se peccatum mortale? Et an in fractione ieiunij detur paruitas materiæ, & quanam paruitas materiæ excuset à fractione ieiunij? Et an potio in Hispania dicta Chocolate *frangat ieiunium, si ex illa aliquis sumat duas vncias tantum ex ratione paruitatis materiæ? Et explanatur quantitatem Collationis serotinæ esse vncias octo. Et an in anticipatione comestionis in die ieiunij detur paruitas materiæ? Et an, qui in die ieiunij sæpius modicum comedit, ita vt si coalescant in vnum, & faciant quantitatem notabilem, frangat ieiunium, & peccet mortaliter? Et an sine peccato mortali in serotina refectione ieiunij licitum sit sumere quantitatem excedentem vncias octo, v. g. quantitatem duarum vnciarum, ratione paruitatis materiæ? Et quanam quantitas itineris pedestris excuset à ieiunio? Et an comedens circiter vnciam carnis in die ieiunij peccet mortaliter? Et an si primo mane ad tolerandum facilius ieiunium comedat duas vncias tibi, & bibat, non peccet? Et an dimidia vncia sit quantitas necessaria, & sufficiens, ne potus noceat in die ieiunij? Et an in comedendo post mediam noctem, quando subsequitur ieiunium, aut ante mediam noctem in die ieiunij detur paruitas materiæ excusans à fractione ieiunij, videlicet infra spatium vnius horæ? Et si quis, dum cœnat, audiret pulsum designantem mediam noctem, teneatur cessare à cœna, si die sequenti ieiunare teneatur, vel possit complere cœnam iam cœptam? Et an in vltima nocte Bacchanalium licitum sit differre cœnam vsque ad tertiam horam post mediam noctem?* Ex part. 1. tractato 9. ex resolut. 43. & in part. 5. tractato 5. ex resolut. 31. 12. & 10. & in part. 3. tractatu 6. ex resolut. 43. & in part. 9. tract. 6. ex res. 15. & in part. 8. tract. 7. ex res. 54. & in part. 10. tract. 14. ex resolut. a. 58. & 61. alias 56. & 59. & in tract. 16. ex res. 18. alias 17. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 4 tract. 6. de Ieiunio resolut. 80. 81. 90. 104. 88. 123. 92. 2. . 96. 85. & 38.

An relinquere aliquem ritum in consecratione Episcopi sit tantum peccatum veniale ratione paruitatis materiæ? Et quid, si absque Mitra Episcopus ministraret Sacramentum Confirmationis? Ex part. 12. tract. 1. ex res. 70. *Quæ hic reperietur* in tom. 4. tr. 8. de Consecratione Episcopi res. etiam 70.

An quis non incidat in excommunicationem ratione paruitatis materiæ? Et an in communicatione cum excommunicato non tolerato detur paruitas materiæ? Et quid in Diuinis? Et quid est dicendum, si communicat in crimine criminoso, vel in aliis casibus, in quibus fideles communicando cum excommunicato incurrunt in excommunicationem maiorem? Et an iudex excommunicatus, si vnum tantum testem recipiat, vel quid simile, peccet mortaliter? Et an excommunicatus agens in iudicio non peccet mortaliter ratione paruitatis materiæ, & secus si sæpius agat? Et an lauare interdum Iudæos in balneo, nonnunquam excipi, vel excipere in conuiuio, & alia id genus rarius effecta sit tantum veniale ob materiæ leuitatem? Et an detur paruitas materiæ in excommunicatione Papali contra extrahentes libros à Bibliotheca communi? Et quid est dicendum, si quis extraheret à Bibliotheca librum magni valoris per tres, vel quatuor passus, an excusetur ab excommunicatione ratione paruitatis materiæ? Et an possit quis intra dictum spatium permanendo illum per multum tempus legere? Ex part. 5. tract. 5. ex res. 21. & in p. 3. tract. 5. ex res. 69. & in p. 10. tr. 11. ex res. 39. *Quæ hic sunt* in tom. 5. tract. 2. de

Index Tractatuum,

Excommunicatione ref.147.124. & 123.

An in percussione Clerici detur paruitas materia ad excusandam excommunicationem, licet facta fuerit interius prauo animo, & mortaliter peccaminoso? Idem dicendum est de quouis alio opere, cui annexa est excommunicatio, si actus externum sit tantum veniale, & leue, licet internum fuerit mortale, Ex p.5.tr.5. ex ref.65. Qua nunc inuenietur io tom.5. tr.2. de Percussione Clerici ref.2.

An in violatione interdicti detur paruitas materia? Ex p.5. tr.5. ex ref.59. Qua nunc inuenietur in tom.5. tr.4. de Interdicto ref.4.

An in Symonia detur paruitas materia? Ex p.5. tr.5. ex ref.2. Que hic est in tom.5.tr.7. de Symonia ref.2.

An in haresi detur paruitas materia? Et an in Sortilegiis & Magia detur paruitas materia? Et an in blasphemiis contra Deum, & Sanctos detur paruitas materia? Ex p.5. tr.5.ex ref.28.19. & 3. Qua nunc inueniemtur in tom.5. tr 8. de Hæresi ref.8.9. & 12.

An in solicitatione facta in confessione, & prohibita in Bullis Pontificiis detur paruitas materia, ita vt Confessarius sit excusandus, & non denunciandus. Ex part.1.tr.4. ex ref.21. & in p.4.tr.5. ex ref.5 & in p.5.tr.5.ex ref.9. Qua hic reperientur in tom.5.tr.9.de Denunciationibus ref.27.28.& 29.

An paruitas materia excuset à lege prohibente, ne extrahatur aliquid à Regno, &c. Ex p.5.tr.5. ex ref.49. Qua hic est in tom.6 tr.1. de Legibus ref.81.

An conductor teneatur de culpa leuissima, quia de culpa lata, & leui non est dubitandum? Et quid est dicendum de Depositario, nautis, cauponibus, bullariis, sartoribus, fullonibus, stabulariis & habentibus curam molendini, & domorum publicarum, &c. & de aliis similibus? Ex p.9. tr.7. ex ref 30. & in p. 1.tr.8.ex ref.74. & in p.3 tr 6. ex ref.21. Qua nunc inuenientur io tom.6.tr.3.de Contractibus ref.119.141. 142.

An in voto, & iuramento non ludendi detur paruitas materia? Ex p 5.tr.5.ex ref.38. Qua hic reperitur in to.6. tr.4. de Ludo ref 68.

An Pradicatores tam Regulares, quam saculares pradicantes semel, aut bis sine licentia Episcopi possint excusari à mortali ratione paruitatis materia? Et an Superior ratione circumstantiarum possit sub mortali peccato pracipere materiam leuem, vel an solus Deus possit ad mortale obligare in materia leui? Et an hoc idem sit dicendum de Pralatis Ecclesiasticis? Et an in continuatione anni Nouitiatus detur paruitas materia Et an ad etatem requisitam ad professionem emittendam detur paruitas materia? Et an in egressu, vel ingressu Clausura Monialium detur paruitas materia? Et alicubi visa est Monialis super regulas Monasterij quaritur, an fregerit clausuram? Et quid est sentiendum de Moniali, qua se ponit in rota? & facit eam voluere Versus parte externam, ad quā saculares accedunt? Et notatur certum esse legislatorem nullo modo posse in materia leui grauem obligationem imponere, licet velit, & intendat. Et quid maxime ex vsu Religionum, in quibus aliquando Superiores res leues prohibent in virtute obedientia, & sub pœna excommunicationis? Et an in dimissione habitus propria Religionis detur paruitas materia? Et an Fratres Minores equitando peccent tantum venialiter ratione paruitatis materia? Et an si aliquis ex Fratribus Minoribus hodie, v.g. equitet, vel quadriget medium milliare, & post paucos dies aliud dimidium milliare, &c. an ista parua materia postea inter se vniantur, ita vt constituant quantitatem notabilem ad inducendum peccatum mortale, & secus si cum magno interuallo temporis equitet multoties dimidium milliare? Ex p.8.tr.7. ex ref.11. & in part 5. tr.5. ex ref.47.19.18. & 22. & in tr.13. ex ref 88. & in p 3.tr.2. ex ref.52. & in tr.6.ex ref.91.& in p.5.tr.5.ex ref.61.& in p.10. tr.11. ex ref.27. Qua hic sunt in tom.7. tr.1. de Regularibus ref.56. 132. 155.158.339.340.338.131.208.& 304.

An in pracepto correctionis fraterna detur paruitas materia? Ex p.5.tr.5.ex ref.66 Qua nunc inuenietur in to.7.tr.4. de Correctione fraterna ref.10.

An in diebus festis detur paruitas materia in ordine ad opera seruilia? Et an qui per duas horas laboraret in diebus festiuis, excusetur à peccato mortali ratione paruitatis materia? Et an sit peccatum mortale, si in omnibus festis quis exerceat per dimidiam horam opus seruile, &c. Et an in infacta pectoris nuditate famina detur paruitas materia? Ex p.5.tr.5.ex ref 6.& in p.2.tr.15.ex ref.36.& in p.3.tr.5.ex ref.8. & in p.10. tr.12. ex ref 30. Qua hic reperientur in tom.7.tr.5. de Scandalo ref.17.16.11. & 11.

An in iuramento assertorio, & promissorio detur paruitas materia? Idem est de Voto. Et an in iuramento, & voto non bibendi vinum detur paruitas materia? Et quid, si votum fuit ieiunandi cum pane, & aqua, an sit culpa mortalis semel vinum bibere? Et an quis possit vouere in materia leui sub obligatione mortali? Et an si quis per plures dies, vel annum omittat votum leuis materia, v. g. orationem Dominicam, Aue Maria, vel vnica Salue Regina, vel dare paruam eleemosynam, peccet mortaliter? Et notatur, quod si pluries omittendo istam paruam eleemosynam deueniſti ad materiam grauem, teneris ad restitutionem. Et an praceptum Pralati in re leui, & in ordine ad bonam gubernationem obliget sub sole peccato veniali: nam esset intolerabile, si posset Pralatus in omni materia etiam leuissima obligare sub peccato mortali? Et an eodem die violare plura vota de materia leui sit peccatum mortale? Et an in comestione carnium in die ieiunij detur paruitas materia? Ex p.4.tr.4. ex ref.160. & 70 & in p.5.tr.5. ex ref.4.37.36.50.53. & 35. & in p 3 tr.5. ex ref.24. & in tom.10.tr.14.ref.32. Qua hic sunt infra in hoc ipsomet tom.8.tr.4. de Voto, & Iuramento à ref.6.vsque ad ref.14. inclusiue, & in ref.72.

Ex quanam culpa, hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in casu homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis, an ex culpa & negligentia lata, non vero ex leuissima, aut leui? Ex p.5.tr.4. ex ref.46. Qua hic est infra in hoc tom.8.tr.5. de Homicidio ref 83.

An in furto Reliquiarum detur paruitas materia? Et an in cateris furtis detur paruitas materia? Ex p.5.tr.5.ex ref. 34.& 35. Qua hic est infra io hoc tom.8.tr.7.de Furto, & Restitutione ref.2. & 1.

An si quis haberet voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccet mortaliter? Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare? Et an Religiosi, qui tenentur progredi in viam perfectionis, peccent mortaliter, si nollent obseruare omnes Regulas, licet non obligent sub mortali? Ex p.3.tr.6. ex ref.24. Qua hic est infra in hoc ipsomet tom.8.tr.10.ref.4.

Quomodo tempus media noctis in praceptis Ecclesiasticis sumendum sit? Et an dato primo pulsu hora duodecima, media nox indicanda sit elapsa, ita vt pracepta praterita diei, vel futura dicatur elapsa? Et infertur, an annus Nouitiatus debeat computari de momento ad momentum, ita vt si professio efficiatur per quatuor aut sex horas ante completum annum, professio sit inualida? Ex p.7. tr.11. ex ref.15. & in p.3.tr.4. ex ref.36. Qua nunc inuenientur in tom.2.tr.1. de Celebratione Missarum ref.111. & 112.

An in prohibitione colloquendi, & scribendi tempore conclauis contenta in Bulla Pij IV. detur paruitas materia, excusans à mortali, & incursione censurarum? Ex p.12.tr.2. ex ref.6. Qua hic est in tom.9.tr.7. ref.99.

TRACTATVS

TRACTATVS IV.

De Iuramento simpliciter, & de Iuramento, & Voto, vt est promissio Deo facta, &c. atque de eorum Absolutione, Relaxatione, Commutatione & Dispensatione p.48.

1. *AN Reges teneantur in conscientia nō reuocare concessionem factam futura accessionis in Dignitate, v. g. Proregis, &c. Et quid est dicendum, si etiam esset promissio, & etiam acceptata?* Ex p.5. tr.4. & Misc.2. resolut.74. ibid.

2. *An sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re graui?* Ex p.4.tr.4.& Misc. ref.122. ibid.

3. *Proposita mihi sapius fuit hac quastio. An promissio externa legitime ab alio acceptata obliget in conscientia? Et notatur, quod per accidens aliquando, qui non prastat promissionem possit peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non prastitam. Et an, si Sacerdos, non ratione stipendij, sed liberaliter promisit alteri vnum Sacrum animo se obligandi, peccet mortaliter omittendo?* Ex p.2. tr.17. & Misc.3. ref.9. ibid.

4. *An promissio interna obliget in conscientia? Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem? Et an donatio, seu promissio facta Petro prasenti, etiam si non acceptet, sed taceat, obliget in conscientia?* Ex p.3.tr.5.& Misc.1.ref.117.alias 116. p.49.

5. *An iuramentum additum ficta promissioni veram inducat obligationem?* Ex p.5.tr.14.& Misc.2 ref.34.ibid.

6. *An iuramentum promissorium de faciendo peccato veniali, sit tantum veniale? Idem est de voto, quia votum de peccato veniali est tantum peccatum veniale, quia paruitas materia excusat.* Ex part.4.tract.6.& Misc.ref.160. p.50.

7. *An detur paruitas materia in iuramento promissorio, ita vt aliquando sit tantum peccatum veniale illius transgressio?* Ex p.4. tr.4. & Misc. ref.70. ibid.

8. *An in iuramento assertorio detur paruitas materia, & quid in promissorio?* Ex p.5.tr.5.ref.4. ibid.

9. *An in voto, & iuramento non bibendi vinum detur paruitas materia? Et quid est dicendum, si votum fuit ieiunandi cum pane, & aqua, an sit culpa mortalis semel bibere vinum?* Ex p.5.tr.5.ref.37. p.51.

10. *An in voto detur paruitas materia?* Ex p.5.tr.5.ref.36. ibid.

11. *An in eodem die violare plura vota de materia leui sit peccatum mortale, siue materia sint eiusdem rationis, siue diuersa?* Ex p.5.tr.5.ref.55. ibid.

12. *An possit quis in materia leui vouere sub obligatione lethali? Et quid est dicendum, si Confessarius pro mortalibus imponat leuem pœnitentiam, & in ea intendat sub mortali obligare? Et adducitur, quod quantumcumque velit legislator ad mortale obligare, si materia est exigua, attentis circumstantiis non obligabit ad mortale* Ex p.5.tr.5. ref.50. p.52.

13. *An si quis vouerit se quotidie recitare B. Virgini* Pater noster, & Aue Maria, *vel vnum* Salue Regina, *& per annum v.g. non recitet, peccet mortaliter? Et notatur, quod in tali casu vouens istam materiam paruam non potest se obligare sub mortali in recitatione dicta materia leuis. Etiamque aduertitur, quod doctrina pradicta quastionis non valet in casu, quo vouisti singulis dare parnam eleemosynam, quia pluries omittendo istam paruam eleemosynam, si deuenisti ad materiam grauem, teneris ad restitutionem. Etiamque infertur, an praceptum Pralati in re leui, & in ordine ad bonam gubernationem, obliget sub solo peccato veniali, nam esset intolerabile, si posset Pralatus in omni materia, etiam leuissima obligare sub peccato mortali?* Ex p. 3. tr. 5. & Misc.1. ref.24. ibid.

14. *An si per plures dies quis omittat votum leuis materia v.g. Orationem Dominicam, vel dare paruam eleemosynam, peccet mortaliter? Sed difficultas est in cognoscendo, quando vouens censetur annectere obligationem ad diem, & quando non. Ex quo infertur, an obligatio facta pro vno die prorogetur in sequentem?* Ex p.5.tr.5. ref.53. p.53.

15. *An vouens, omnibus circumstantiis attentis, dubius manens, an votum emissum sit intuitu temporis, teneatur adimplere, v. g. vouit quis ieiunaturum, vel Missam auditurum certa die pro animabus Purgatorij, atque adeo eo die impeditus fuit, an teneatur altero die ieiunare, Missam audire, Communionem facere, &c.* Ex p.3. tr.5. & Misc.1.ref.26. ibid.

16. *An qui vouit se aliquid facturū, si alius sibi consuluerit, teneatur ad votum, si imprudenter is, qui consulitur, rem promissam consulat? Sed quid est dicendum in sequenti casu, an facias contra votum de Religione sumenda sub conditione Paterni consensus, si de facto procuret precibus, & rationibus, ne consentiat? Et quid, si per vim, & fraudem consensus impediretur? Idem est, si votum sub alterius consilio esset emissum.* Ex p.9.tr.8.& Misc.3. ref.4. ibid.

17. *An in dubio, vtrum materia voti sit bona, aut mala, teneatur quis illud adimplere? Et quid, si essent opiniones circa hanc bonitatem, vel malitiam?* Ex p.4. tr.3. ref.13. p.54.

18. *An dubius de voto, & iuramento teneatur illa adimplere? Et an, qui certus est se emisisse votum Religionis, si dubius sit, an Religionis in communi, vel huius in particulari, possit quamlibet ingredi? Et quid dicendum est, si quis certus est, quod vouerit se non accessurum ad aliquam fœminam, & dubitat, num de accessu fornicario, vel vxorario senserit, an teneatur abstinere à nuptiis? Et aliqua alia in textu huius Resolutionis inferuntur, & docentur circa votum dubium Castitatis, Religionis, Rosarij recitationem, &c. Et tandem quaritur, dubius, an habuerit voluntatem se obligandi voto, quid faciendum?* Ex p.4.tr.3. ref.10. ibid.

19. *Fuit olim mihi magna altercatio cum quodam Confessario, qui nolebat absolutionem impendere cuidam viro Nobili, qui dubitabat, si emiserat votum B. Virginis Lauretana, & per multum tempus non adimpleuit, neque adimplere volebat.* Ex p.2.tr.17. & Misc.3.ref.45. p.55.

20. *An qui omnino non dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emiserit, teneatur illud adimplere? Et an in supradicto casu non integre, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis teneatur? Idem est de dubitante in materia iustitia.* Ex part.4. tract.3.ref.12. ibid.

21. *An aliquis, qui non aque dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emiserit an inquam, propter istam suspensionem voti teneatur ad illud adimplendum, non integre quidem, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis?* Ex p.2.tr.15.& Misc.1.ref. 9. ibid.

22. *An qui certus est de animo, & intentione iurandi, dubitat tamen de intentione se obligandi, teneatur ad iuramentum? Et an iurans cum animo iurandi, non tamen se obligandi, teneatur ad iuramentum? Et pro praxi supradicta difficultatis adducuntur in exemplum aliqua alia diuersa quastiones circa*

& Misc.3.res.14. p.67.

44. *Si filius, seruus, vel vxor voueat, v.g. singulis sextis Ferijs sua vita ieiunare, vel quotidie Litanias recitare, & similia, an talia vota possint à patre, marito, aut domino irritari?* Ex p.9. tr.8.& Misc.3.res.15. p.68.

45. *An Superiores possint irritare vota emissa tempore subiectionis, implenda tempore eius solutionis, vt si v.g. vxor aliquid promittat in tempore viduitatis, impubes tempore pubertatis, pubes in tempus, quo liberam habuerit bonorum dispensationem, seruus, dum fuerit liber? Et nota, quod Pater possit irritare votum Religionis à filio emisso post annos pubertatis exequendum:* Ex p.4. tr.4.& Misc. res.29. p.69.

46. *Quidam vouerat singulis Festiuitatibus Annunciationis B. Mariæ communionem, sed Festum illud accidit in Feria sexta Hebdomadæ Sanctæ, quæritur, an teneatur in illa die Sacram Synaxim sumere? Et Resolutio huius quæstionis pendet ex illa, an Feria sexta Parasceues licitum sit sumere communionem? Et quæritur obiter, an in Feria Quinta Cœna Domini sit vna tantum celebranda Missa?* Ex p.6.tr.6. & Misc.1.res.19. ibid.

47. *An qui ex voto, vel pœnitentia tenetur recitare aliquo die tantum partem Rosarij, si illam cum notabili interruptione recitet, dicatur satisfacere, etiam si dimidiam partem mane, & aliam vespere recitet?* Ex p.4. tr.4. & Misc. res.17. p.70.

48. *An qui vouit, vel iurauit, vel habuit pro pœnitentia iniuncta audire Missam, vel dicere Officium B. Virginis, si Missam audiat, vel recitet sine interna attentione, adimpleat votum, & pœnitentiam? Et docetur præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas Canonicas adimpleri sine interna attentione, dum modo interim recitans vel audiens Missam non se gerat distractus.* Ex p.10.tr.13. & Misc.3.res.35. ibid.

49. *An qui audit Missam animo non satisfaciendi voto vel iuramento, satisfaciat voto, vbi plura de intentione satisfaciendi præcepto? Et an doctrina huius Resolutionis non procedat in obligationibus iustitiæ? Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter, quod deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Imo, si ex animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, illam exequaris, adhuc tamen satisfaceres, præcepto.* Ex part.3.tract.6. & Misc.2. res.77. ibid.

50. *An si quis intuitu pietatis, & solum propter Deum iuraret dare dotem mulieri, possit fœmina illius obligationem remittere? Idem est, si certo pauperi iures eleemosynam largiturus. Et quid, si ea dos, ea vè eleemosyna nulla esset determinato pauperi, aut personæ promissa? Et infertur, quod si quis filiæ intuitu Patris dotem sub iuramento promittat, tunc non ad filiam, sed ad Patrem remissio iuramenti pertinet.* Ex part.9. tr.8. & Misc.3. res.13. p.71.

51. *An iuramentum præstitum principaliter in honorem Dei, possit quis remittere, si cedat in eius vtilitatem? Et quid est faciendum, quando prædictum iuramentum præstitum fuit dare eleemosynam pauperi, aut hospitali non determinando personam, an tunc huiusmodi iuramentum relaxari debeat per Prælatum Ecclesiasticum?* Ex p.10.tr.14. & Misc.4.res.17. alias 15. p.72.

52. *An iuramentum præstitum redeundi ad carcerem iniustum obliget? Et quid de carcere iusto? Et deducitur condemnatum ad mortem famis teneri sub mortali culpa comedere, non obstante Superioris præcepto de non comedendo, etiam si iurauet se cibos oblatos non manducaturum.* Ex p.9.tr.8.& Misc.3. res.57. ibid.

53. *An qui vi, vel metu iurat coactus, si habeat animum non implendi iuramentum, petendo prius relaxationem eius, non obstante hoc, peccet mortaliter?* Ex p.9.tr.8. & Misc.3. res.56. p.73.

54. *An captus à latronibus, si cogitur iurare se non denunciaturũ illos iudici, teneatur ad obseruationem talis iuramenti? Et quid si à iudice talis interrogaretur? Et quid, si iuramentum interponatur de non petenda huius iuramenti relaxatione? Et quid est dicendum, si captus iurasset Infidelibus, apud quos inuitè detinebatur se in suæ libertatis pretium daturum mille aureos, an tale iuramentum non sit relaxandum, sed adimplendum? Idem est, si captus iurasset, se illuc rediturum.* Ex p.11. tr.2. & Misc.2.res.35. ibid.

55. *An iuramentum præstitum raptori, vel latroni sit seruandum, vel indigeat relaxatione? Et an, si à latronibus captus, cogatur iurare se non denunciaturum illos iudici, vel Ecclesiæ, an iuramentum illud valeat? Et additur, si metu mortis cogeretur iurare se illos non denunciaturum, etiam iuridice interrogatum, non peccare id iurando. Ex quo etiam infertur, an qui ob metum mortis iuraret alicui comedere carnes toto anno diebus prohibitis, an debeat, vel possit prædictum iuramentum seruare, cessante metu?* Ex p.8.tr.7.& Misc.res.57. p.74.

56. *Quidam iurauit dare meretrici pro actu fornicario centum aureos, quæsiuit postea, an ratione præstiti iuramenti teneatur eos soluere? Et promissio facta meretrici pro actu turpi, etiam secluso iuramento, an absolutè obliget in conscientia?* Ex part.4.tr.4. & Misc. res.27. p.76.

57. *An si amasius, & meretrix iurent fidelitatem, nempe vt nullam aliam personam carnaliter cognoscant, tale iuramentum obliget?* Ex part.9. tr.8. & Misc.3. res.9. ibid.

58. *An prorogato tempore, v.g. ad proferendam sententiam, censeatur etiam prorogata obligatio parendi tali sententiæ ex vi iuramenti prius præstiti?* Ex p.9. tr. 8. & Misc.3. res.7. ibid.

59. *De iuramento seruandi statuta, seu Capitula Ciuitatum, Collegiorum, &c. Et pro praxi huius quæstionis aliqui casus adducuntur, & notatur in textu huius Resolutionis.* Ex part.3. tract.6. & Misc.2. res.39. p.77.

60. *In multis regionibus extant Pandecta, & statuta, in quibus Notarijs, Commissarijs, & cæteris iustitiæ Administris taxata sunt stipendia, quæritur, an modo obligent in conscientia virtute iuramenti, stante varietate temporum, & circunstantiarum?* Ex p.2.tr.17. & Misc.3. res. 60. ibid.

61. *An Tabelliones, & alij iustitiæ ministri iurando non accipere aliquid præter stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium iniustum censeatur, teneantur ad iuramentum?* Ex part.9.tract.8.& Misc.3.res.8. ibid.

62. *An si aliquis audiuit à viro optimæ famæ aliquam rem possit cum iuramento deponere in iudicio se illam, certò scire?* Ex p.4.tr.4. & Misc. res.77. p.78.

63. *Vtrum sit peccatum mortale iurare, amphibologiis vtendo absque necessitate, vt si videlicet iures ioci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum? Vel an possit vti amphibologiis, quoties id sit necessarium, aut vtile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad alia? Et an in dictis casibus iurans non solum excusetur à periurio, sed etiam à peccato mortali, dummodo non iurèt in iudicio, dum iudex iuridice illum interrogat?* Ex p.2. tr.15. & Misc.1.res.25. ibid.

64. *An ex iusta causa licitum sit etiam iurando vti amphibologia, quando verba non sunt ambigua, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito, mente iurantis concepta? Et in textu huius Resolutionis 17. casus explanatos inuenies pro praxi huius quæstionis.* Ex p.3.tr.6.

Appendix ad cæteras alias omnes difficultates, quæ simul pertinent ad hunc *tract.4. de Voto, & Iuramento huius tom.* 8.

An

An qui vouit aliquo die ieiunare, non toties peccet, quoties in illo die carnes comedat? Et an si quis vouit Castitatem in solo opere exteriori peccet mortaliter peccati Sacrilegij in delectatione de aliquo actu venereo? Et an qui pluries vouit, & pluries iurauit facere aliquam rem frangatque votum, seu iuramentum, teneatur in confessione hoc aperire? Et an qui per diuersos Sanctos, & formas iurandi iuret, aut voueat, vnum tantum efficiat iuramentum, aut votum? Et vtrum Sacerdos, vel professus Religiosus satisfaciat in confessione, si dicat se violasse votum Castitatis, non manifestando votum solemne, quod habet? Et an peccet contra votum Castitatis, qui in quacunque delectatione morosa consentit? Et an Religiosus professus, vel Sacerdos, qui emittit votum de non committenda mollitie, vel fornicatione, teneatur explicare hanc circumstantiam voti emissi post professionem, vel Sacerdotium? Et an qui habeat votum Castitatis debet votum explicare in confessione, quando ipse consilio, vel auxilio causa fuit, vt alij tale votum non habentes peccarent? Et an continentiam seruare teneatur is, qui sciens votum castitatis annexum esse receptioni Ordinis sacri, si ordinatur ante annum pubertatis? Et quid, si ordinetur ante annum 16. vbi Concilium Tridentinum est receptum? Et an inuincibiliter ignorans votum Castitatis implicitum contineri in receptione ordinis, teneatur seruare Castitatem, si sciens, & prudens sacrum ordinem recipiat? Ex p.3.tr.4. ex ref.156.alias 157. & in p.5.tr.13. ex ref.99. & in p.3. tr.4. ex ref. 89. alias 90. & in p.1. tr.7. ex ref. 4. & 9. & in p.2. tr.17. ex ref.34. & in p.9. tr.6. ex ref. 4. & in p.10. tract.11. ex ref.12. *Quæ hic sunt* in tom.1. tract.7. de Circumstantiis resolut.67.100.149.73.75. 104. 101. & 74.

An eodem Sacrificio satisfaciat quis & pro voto proprio, & pro eo, qui eleemosynam dedit ad faciendum Sacrum, Ex p.5.tr.14.ex ref.81. *Quæ nunc inuenietur* in tom.2. tr.1. de Celebratione Missarum ref.36.

An qui eodem tempore audit tres Missas satisfaciat voto, præcepto, & pœnitentiæ de audiendis tribus Missis? Et an satisfaciat voto de audiendis duabus Missis, qui simul eodem tempore ambas audit? Et an, qui habet votum audiendi Sacrum tali die, si illud audiat cum positiua intentione non satisfaciendi voto, an adhuc satisfaciat, vel teneatur audire aliud Sacrum? Ex p.5.tr.14.ex ref.52. & in p.8.tr.7.ex ref.89.& in p.10.tr.15.ex ref.4. *Quæ hic reperientur* in tom.2.tr.3.de Audienda Missa in die festo ref.26.27. & 5.

An ordinatus per vim, & metum teneatur ad votum continentiæ? Et an ordinatus ante pubertatem ordine sacro, si adeptus pubertatem votum Castitatis in ordine sacro contentum non ratificauerit, teneatur continere? Et an prædictum votum à Parentibus, & tutoribus possit sine causa irritari? Et an sit validum votum, & inualidum matrimonium contractum ab eo, qui ordinem sacrum accepit ignorans illi annexum esse votum Castitatis? Et quid, si quis suscipiat ordines sacros cum intentione expressa non vouendi Castitatem, an teneatur castitatem seruare? Et an votum solemne expressum in Religione approbata ante pubertatem emissum, nisi post pubertatem ratificetur, non obliget? Imo hodie votum expressum solemne professionis non valeat vsque ad decimum sextum annum impletum iuxta Tridentinum? Ex p.10.tr.13.ex ref.18. & in tr.16. ex ref.84. *Quæ hic sunt* in tom.2. tr.5. ref.214. & 113.

An promissionis contractus sine animo se obligandi vero, sed tantum ficto, obliget pœnitentem? Et an votum suscipiendi ordines, dirimat sponsalia? Et an licite post sponsalia possit quis tale votum emittere? Et an votum Castitatis post sponsalia emissum sit validum? Vel an licite possit quis post sponsalia emittere? Et an qui prius votum castitatis, vel Religionis emisit, & postea fœminam deflorauit, fide data contrahendi cum ea, teneatur eam in vxorem ducere, vel votum adimplere? Et an in supradicto casu voti Religionis teneatur contrahere, & ante consummationem debeat ad Religionem transire? Et an habens votum Castitatis, aut Religionis peccet mortaliter contrahendo matrimonium animo ingrediendi Religionem antequam consummet matrimonium? Et an vir qui habet votum castitatis, si petit, vxor teneatur reddere debitum? Et an sit licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, etiam si coniux emiserit votum Castitatis absque consensu alterius coniugis? Et an vir possit irritare omnia vota vxoris? Et quid de votis emissis ante matrimonium, & de emissis ad tempus solutionis matrimonij? Et an vir possit irritare votum castitatis de eius licentia emissum ab vxore, ita vt possit non solum petere debitum, sed etiam defuncto marito aliud matrimonium inire? Et an quando vterque coniux de communi consensu castitatem vouit, propter periculum incontinentiæ possit Episcopus dispensare, vt petant, & reddant debitum? Et an in tali casu possit fieri commutatio huius voti per Bullam Cruciatæ, vel aliud priuilegium? Et an Episcopus possit dispensare in voto Castitatis emisso post contractum matrimonium ante consummationem? Ex p.3.tr.4. ex ref.204.207.202. & 279. alias 205.208. 203. & 280. & in p.5. tr.14. ex ref.38. & in p.3.tr.4.ex ref.280.& 295.alias 281. & 296. & in tr.6.ex ref.73.& in tract.4. ex ref.219. alias 220. & in p.4.tr.4. ex ref.110.& 125. *Quæ nunc inuenientur* in tom.2. tr.6. de Matrimonio ref. 7. 30. 155.157.156.159.180.199.217.218. & 219.

An coniuges, qui communi consensu votum Religionis emiserunt post contractum matrimonium, peccent mortaliter prima vice consummando post votum factum? Et an qui castitatem vouet, diuortio legitimo facto, possit coniugi adulteræ reconciliari? Et an, si coniux adulterium committat, alter coniux, qui voto castitatis perpetuæ est obstrictus, teneatur ei debitum petenti reddere? Et interrogatur, & respondetur, quid facere debeat coniux, qui priuatus est ratione voti castitatis petere debitum, si grauissimis carnis stimulis sit agitatus, ita vt illos vincere non possit? Ex p.9. tr.7. ex ref.2. & in tr.8. ex ref.32. & 33. *Quæ nunc inuenientur* in tom.2.tr.6. de Matrimonio ref.22. 245. & 246.

Docetur, quæ causa sit iusta ad dispensandum in voto solemni Religionis. Ex p 10.tr.12.ex ref.1. *Quæ hic est* in tom.3.tr.1. de Potestate Pontificis ref.79.

An possit Pontifex authoritate diuina dispensare, & relaxare vota, & iuramenta? Et an Pontifex possit dispensare in voto solemni paupertatis, & obedientiæ? Et quid de Religioso facto Episcopo circa supradicta vota? Et an, si quis habeat votum Castitatis, & Religionis, & petit à Pontifice dispensationem vnius, teneatur alterum enarrare? Et notatur eum, qui impetrauit voti dispensationem à Pontifice, in quo poterat Episcopus dispensare, possit ad eum confugere, vt dispenset? Et an Pontifex possit dispensare in voto solemni Religionis? Et an si Capuccinus, Minimus, vel Mercenarius cum licentia Pontificis transeat ad Canonicos Regulares, vel ad Claustrales Carmelitas non teneantur ad votum paupertatis tam rigide vt antea, nec ad votum Quadragesimale, nec ad votum redemptionis captiuorum? Ex p. 8. tract. 3.ex ref.2.100. 36. & 49. *Quæ nunc inuenientur* in tom.3.tract.2. de Dispensationibus ref. 2. 66.67. & 42.

Nota, quod in prædicto tom. & tract. 2. de Dispensationibus *sunt aliquæ aliæ diuersæ difficultates pro dispensationibus in votis, & iuramentis* à resolut. 66. vsque ad ref.80. *inclusiue, & non in aliis præcitati tractatus.*

An si quis ex voto teneatur recitare Psalterium, vel omnes Psalmos pœnitentiales, peccet mortaliter, si illos lingua

Index Tractatuum,

Italica, Hispanica, aut alia vulgari sine causa recitet? Et an qui vouit recitare Officium S. particularis in die, quo debebat recitare de altero Sancto, vel de Feria, teneatur duo officia dicere? Ex p.9.tr.7.ex ref. 67. & in tr.9.ex ref.25. & 22. *Quæ nunc inuenientur* in tom.3. tr.6. de Horis Canonicis ref.49.25.& 112.

An cum quis post votum Religionis vel Castitatis contraxit matrimonium, mortua coniuge tota voti obligatio reuiniscat? Ex p.1.tr.11.ex ref.66.§. vlt. *Quæ hic est* in tom.4.tr.3. de Bulla Cruciatæ ref.107.

Nota, quod in tom.4.tr.3. de Bulla Cruciatæ *sunt quam plurima difficultates pro diuersis votis, & eorum commutationibus virtute Cruciatæ, quas ibi reperies* à ref.69. vsque ad ref.122. inclusiue.

Similiter aduerte, quod in supradicto tomo 4. tr.4. de Iubilæo, sunt etiam multa quæstiones simplices, & mista pro commutatione voti, & iuramenti virtute Iubilæi, à ref.14. vsque ad ref.20. & in ref.22.23. 41. 46. & à ref.58. vsque ad ref.65. inclusiue.

An ieiunia ex voto possit Commissarius virtute Cruciatæ commutare illa? Et an excusetur à ieiunio sexagenarius, qui toto vitæ tempore vouit ieiunare, certis diebus hebdomadæ, vel anni, & quamuis prædicta ætatis vltimus annus inchoatus sit, & non vero exactus, & mathematice completus? Idem est de fœmina quinquagenaria. Et an si quis vouit ieiunare, teneatur abstinere à lacticiniis extra Quadragesimam, vel an teneatur seruare ieiunium iuxta consuetudinem patriæ? Et an promittens ieiunare in Quadragesima, dubius autem an intenderit abstinere à lacticiniis sit damnandus tanquam reus voti, si illis absque Bulla vescatur, licet peccauerit in præcepto Ecclesiæ intercedentis eo tempore lacticiniorum vsum? Et an Regularis vouens ieiunare satisfaciat, si ieiunet secundum morem Monasticum, vel teneatur ieiunare secundum morem Ecclesiæ? Et an qui vouit ieiunare die Sabbathi, vel Feria sexta, teneatur ad id votum, si dies Natiuitatis Domini venerit in his diebus? Et notatur eum, qui votum emisit non comedendi oua in sexta Feria, vel die Sabbathi, possit comedere carnes in die Natiuitatis Domini, si in eis acciderit celebrari? Et an Religiosus Franciscanus, vel quiuis alius, qui tenetur ieiunare, si non ieiunet in sexta Feria, si sic vigilia, vnum tantum committat peccatum? Et an Religiosi Franciscani teneantur ad Regulæ ieiunia, etiam si annum 21. non expleuerint? Et an qui fecit votum de ieiunando tali die in pane, & aqua, toties peccet mortaliter, quoties biberit vinum? Et quid, si promisit se in illa die nihil manducaturum nisi panem, & aquam? an tunc quoties biberit vinum, peccet mortaliter? Et an ita vouens frangat votum, si ceruisiam biberit? Et an si quis teneatur ieiunare in pane, & aqua, & non possit nisi sumendo parum vini, aut obsonij, sit adstrictus tali ieiunio? Et an vouens recitare septem Psalmos pœnitentiales, si non possit integros recitare, teneatur ad partem? Et an vouens ieiunare certa die, toties peccet, quoties in illa comedit carnes? Et quid est sentiendum, si expresse promiserit in die vnam comestionem tantum? Et explanatur differentia inter ieiunium ex præcepto, Ecclesiæ, & ex vi voti, si in illis aliquis comederit carnes. Et an qui vouit ieiunare singulis sextis Feriis, & in illis aliquando incidat Vigilia Natiuitatis Domini, possit in collatione serotina sumere quantitatem pinguiorem? Et quid in prædicto casu de Religioso Franciscano? Et an qui vouit ieiunium quotidie, v.g. per mensem teneatur ieiunare Dominico die? Idem est, si aliquis vouisset omnibus diebus totius anni abstinere à carnibus, ouis, lacticiniis, &c. Et an qui vouit pro qualibet die non comedere carnes, aut oua, toties peccet, quoties comedit? Ex p.9.tr.7. ex ref.74. alias 73. & in p.1.tr.9. ex ref.15. 20. & 5. & in p.4. tr.3. ex ref.20. & in p.7. tr.11. ex ref.24. & in p.1. tr.9. ex ref.22. & in part.4. tr.4. ex ref.83.& in p.1. tr.9. ex ref.16.4.37.& 45.& in p.3. tract.5. ex ref.61. & in part.9. tract. 8. ex resolut. 5. & in part.10. tract.12. ex ref.45. & in tract. 16. ex ref.50. & 77. *Quæ hic sunt* in tom.4. tr.6. de Ieiunio ref.9.3.6.56.57.60.61.62.63.65.82.84.66.83. 114. 7. & 70.

An si quis v.g. vouit non fornicari, vel ludere sub pœna centum aureorum, si postea immemor voti fornicetur, luserit, &c. an teneatur soluere pœnam? Idem est, si dum fornicatur memor sit voti, non autem pœnæ impositæ, etiam si sit pœna Religionis, Castitatis, peregrinationis Ierosolymitanæ, &c. Ex p.3.tr.6. ex ref.41. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 5. tr.1. de Excommunicatione ref.32.

An votum pœnale obliget prima vice ad pœnam, vt v.g. qui vouit non ludere sub pœna 10. aureorum, peregrinandi Romam, aut Ierusalem, ingrediendi Religionem, vel exorbitantis eleemosynæ, &c. an teneatur toties soluere pœnam, quoties luserit? Et quid est dicendum, si votum sit de vitando ludo, & casu, quo illum non vites te subiturum talem pœnam, maior est difficultas, an de sola prima vice votum pœnæ debeat intelligi? Et an in voto, & iuramento non ludendi detur paruitas materiæ? Et notatur in voto pœnali non incurri pœnam, quando transgressio est leuis. Et an qui vouit non ludere sub pœna, ve non possit dispensari nisi à Summo Pontifice, possit adhuc ab Episcopo absolui? Et an, qui habet potestatem dispensandi in votis possit dispensare cum habente votum non ludendi? Et an hoc votum, vel iuramentum possit dispensari hac sola causa, quia vouens, vel iurans magnum desiderium & tentationem patitur ludendi? Et an tale votum, vel iuramentum possit commutari in rem meliorem, vel æque bonam, ac Deo gratam per Episcopum, siue per alium ex priuilegio? Et an, qui in ludo licito, & parua quantitate ludit animi recreandi causa faciat contra votum, seu iuramentum de non ludendo? Et alij diuersi casus circa hoc pro voto non ludendi expenduntur infra in §. & loco pro verbo iuramenti non ludendi. Ex p.4.tr.4.ex ref.181.& in p.7.tr.9. ex ref. 60. & in p.5.tr.5. ex ref.38. & in p.7.tr.9. ex ref.59. & 55. *Quæ hic reperientur* in tom.6.tr.4. de Ludo ref. 66.82.68.69. & 70.

An si promissum iuramento sit firmatum, obliget, si notabiliter varietur status rerum? Et infertur, quod ex incognita mutatione rerum licet reuocare donationem, & promissionem, ergo & vota plurima, *& an donatarius teneatur persoluere vota donantis, si non sint soluenda, aut mortuus est? Et quid, si donatarius acceperit, sciens vouentem effici impotentem ob id ad soluendum votum?* Ex p.8.tr.6. ex ref.105. & 112. *Quæ hic sunt* in to.6. tr.7. de Donationibus ref.137. & 146.

Nota, quod in tom.7. tr.1. de Regularibus *sunt multæ quæstiones omnes mistæ pro diuersis votis Regularium, ideo si ita casus mistus occurrerit require illum ibi à* ref. 36. vsque ad ref. 30. inclusiue, & in ref.32.192.201. 202.203.241.242.267.& à ref.274.vsque ad ref.278. inclusiue, & in ref.280.283.350. & 351.

An si quis profiteatur in aliqua Religione, si postea professionem annullet, teneatur postea ad votum simplicis castitatis? Ex p.10.tr.10. ex ref. vnica, *Quæ hic est* in tom.7. tract.2. de Cingulo Militari, & ref. etiam vnica.

An serui valide possint emittere vota? Et an valeat votum seruorum collatum ad tempus libertatis? Et an prædictum votum possit irritari à Dominis? Et quid de voto castitatis seruanda, audiendi Missam, ieiunandi, communicandi, &c. Et an Dominus possit suspendere vota seruorum, emissa ante seruitutem? Et notatur posse Dominum serui impuberis Parentibus orbati omnia illius vota irritare. Ex p.7.tr.7.ex ref.25.26. & 27. *Quæ nunc inuenientur* in to.7.tr.8.de Seruis ref.54.55.& 56.

An

An si quis vouit indeterminate pro aliquo die v. g. audire tres Missas, & ex qualibet earum omittat partem non notabilem, peccet mortaliter? Et an parua materia diuersorum praeceptorũ coalescant in vnum, & faciant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam, si ex diuersis votis quis obligetur pro eodem die? Ex p. 3. tr. 6. ex ref. 42. §. Sed quid, Quae hic est supra in hoc ipsomet tom. 8. tr. 3. de Paruitate materiae ref. 2.

An si quis ex deuotione inuiserit hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordatur, quod ad id tenetur ex voto, si postea recordetur voti, teneatur iterum illas Ecclesias visitare? Ex p. 5. tr. 13. ex ref. 94. Quae hic est infra in hoc tom. 8. tr. 9. de Furto ref. 46.

An post delictum ad gaudendum quis priuilegio fori standum sit iuramento ipsius, si dicat se habitum Clericalem suscepisse ex vi voti? Ex p. 3. tr. 1. ex ref. 67. Quae nunc inuenietur in tom. 9. tr. 2. de Immunitate Ecclesiastica ref. 132.

An Cardinales in suis titulis possint dispensare in voto? Et an Cardinales Religiosi statim soluantur à voto paupertatis, & efficiantur Domini redditumm Ecclesiasticorum instar Cardinalium secularium? Et an Cardinales Religiosi teneantur ad vota, quae praeter tria substantialia emittuntur in Religionibus iuxta earum statuta? Ex p. 5. tr. 2. ex ref. 58. 64. & 65. Quae hic reperientur in tom. 9. tr. 7. de Cardinalibus ref. 38. 84. & 85.

Nota, quod infra in §§. sequentibus pro Verbo iuramento sunt etiam aliquae difficultates etiam pro voto, ideo omnia sequentia vsque ad finem huius tractatus debes perlegere etiam pro voto.

§. Pro Verbo Iuramentum. Quale peccatum sit petere iuramentum ab Infideli parato iurare per falsos Deos, necessitate deficiente? Ex p. 7. tr. 12. ex ref. 33. Quae nunc inuenietur in tom. 1. tr. 1. de Baptismo ref. 21.

An iurans falsum ex consuetudine, & admonitus saepius in aliis confessionibus sit statim absoluendus? Et an teneatur acceptare aliquam poenam, vel afflictionem pro praua consuetudine tollenda iurandi? Et notatur, quod non est consilium bonum, si Confessarij iurare, vel promittere faciant poenitentes aliquam poenam subire, si inciderint in aliqua peccata, & ideo neque debent Confessarij exigere à suis poenitentibus iuramenta, vel vota desistendi ab aliquo crimine. Ex p. 6. tr. 6. ex ref. 30. & in tract. 7. ex ref. 49 Quae hic reperientur in tom. 1. tr. 4. de Absolutione Sacramentali ref. 26. & 27.

An qui vnico, & continuato sermone in eadem re ter peieret, sufficiat, si in confessione dicat se falsum iurasse? Et an peierare in die festo sit circumstantia in confessione aperienda? Et an testis qui simul rogatur de pluribus rebus, & articulis, & in omnibus sub iuramento mentitur, teneatur hanc circumstantiam in confessione aperire? Idem est, quando quis multiplicat iuramenta per Deum & Sanctos super eadem re. Ex part. 3. tr. 4. ex ref. 162. alias 163. & in p. 1. tr. 7. ex ref 32. & 40. Quae hic sunt in tom. 1. tract. 7. de Circunstantiis ref. 29. 54. & 150.

An qui frangit secretum naturale, quod sub iuramento promisit, committat duplicem culpam mortalem diuersam specie? Et an laicus, qui ex necessitate audiuit alicuius confessionem, teneatur ad Sigillum, vel an saltem debeat illud secretum non infringere, etiam adhibito iuramento? Et quomodo se gerere debeat Confessarius, quando interrogatur sub iuramento, an in confessione audierit peccatum aliquod? Ex p. 5. tr. 11. ex ref. 2. 14. & 23. Quae hic sunt in tom. 1. tr. 8. ref. 2. 35. & 38.

Nota, quod in tom. 2. tr. 6. de Matrimonio sunt aliquae quaestiones pro sponsalibus iuratis, in quibus sunt diuersi casus pro conditionibus iuratis quae apponuntur in supradictis sponsalibus quos ibidem inuenies in ref. 6. 8. 9. 10. 22. 23. & à ref. 18. vsque ad ref. 21. inclusiue & in ref. 151. & pro aliis casibus iuratis contingentibus in ipsomet matrimonio in ref. 80. & 175.

An Episcopus possit dispensare in suis Constitutionibus iuramento confirmatis? Ex p. 9. tr. 6. ex ref. 40. alias 41. Quae nunc inuenietur in tom. 3. tr. 2. de Dispensatione ref. 41.

An Vicarius Episcopi possit reuocari ad libitum, si Episcopus iurasset non reuocare Vicarium? Idem est dicendum de Vicario cuiuscumque Superioris. Ex p. 10. tr. 15. ex ref. 24. Quae hic reperientur in tom. 3. tr. 3. de Episcopis ref. 93.

An Capitulum Sede vacante possit absoluere à iuramento? Et an Capitulum Sede vacante possit dispensare in omnibus votis, & iuramentis, quibus possit Episcopus? Et an Capitulum Sede vacante possit ad libitum Vicarium amouere, si iuramentum interpositum fuisset de non reuocando? Ex p. 8. tr. 4. ex ref. 13. 45. & 63. Quae hic sunt in tom. 3. tr. 5. de Capitulo Sede vacante ref. 25. 26. & 75.

An Confessarius virtute Bullae Cruciatae possit quemadmodum vota, ita etiam iuramenta facta circa eandem materiam votorum commutare? Et an sententia, & doctrina praedicta quaestionis procedat in casu, quo iuramenta adiecta sint contractui, in quo est turpitudo, & iniustitia in creditore, vt de soluendis vsuris, aut metu iniusto extorta? Et an quando carcer est iniustus, & quis iurauit se rediturum teneatur redire, etiam si timeret morte iniusta damnandum? Idem est de illo, qui latroni mille aureos promisit sub iuramento, ne occideretur? Et an in his casibus possit petere relaxationem iuramenti ab Episcopo, vel ab alio Confessario vigore Bullae Cruciatae, aut Iubilaei, qui possunt huiusmodi iuramenta commutare? Et an confessarius virtute Bullae Cruciatae possit commutare vota, & iuramenta poenalia, & conditionalia Castitatis, seu Religionis? Et an iuramenta ingrediendi Religionem, vel obseruandi Castitatem sint per Episcopum, vel per Bullam Cruciatae dispensabilia? Et notatur, quod quando Pontifex in aliquo indulto concedit facultatem relaxandi, seu commutandi iuramenta, possint sine scrupulo à Confessariis illa quinque relaxari. Ex p. 1. tr. 11. ex ref. 41. & 69. & in p 4. tr. 4. ex ref. 19. & 69. Quae nunc inuenientur in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciatae ref. 83. 91. 84. & 92.

An Confessarius vi Iubilaei, in quo datur facultas commutandi vota, exceptis votis Castitatis, & Religionis, possit commutare iuramenta pia Religionis, & perpetuae castitatis? Et an dicta iuramenta sint reseruata Summo Pontifici, vel tantum Episcopis? Et an Confessarius virtute Iubilaei habens facultatem commutandi, & dispensandi vota, extendatur haec facultas ad iuramenta promissoria Deo facta, vel ad vota iurata? Et an vero, si facultas delegata dispensandi, aut commutandi esset limitata ad vnum votum, tunc possit iuramentum de eadem materia illi concommitanter adiunctum auferri? Et an virtute Iubilaei possit Confessarius commutare iuramentum soluendi vsuras, aut metu iniusto extortum? Ex p. 5. tr. 12. ex ref. 60. 58. & 57. alias 59. 57. & 56. Quae hic reperientur in tom. 4. tr. 4. de Iubilaeo ref. 18. 19. & 20.

An ignorantia probetur per iuramentum? Et docetur, quod si iurare ignorantiã aliquis recusat debet haberi pro excommunicato in casu ignorantiae excommunicationis, & idem est in casu ignorantiae suspensionis, irregularitatis, vel in alio quocumque casu, & euentu. Ex p. 10. tr. 12. ex ref. 4. Quae hic est in to. 5. tr. 1. de Excommunicatione ref. 6.

An sit peccatum relinquere iuramentum, quod exigitur ab excommunicato, & in quo sensu intelligatur praedictum iuramentum? Et an iuramentũ de parendo, &c. praestandũ sit semper ab excõmunicato excommunicationis maioris, ita vt si omittatur, quando debet praestari, an absolutio excommunicationis sit nulla? Et an excommunicatus, si non

Index Tractatuum,

obiectum quidem verum, sed quod ille ignorat, vt v.g. si Scholaris, quando vult probare cursum, & Antonius suam Nobilitatem, &c. Et an sit licitum inducere Petrum ad iurandum de re aliqua, quando ipse ex ignorantia verum esse putat, licet re vera falsa sit? Et an iuramenta inaduertentor prolata ex praua consuetudine iurandi, sint peccata mortalia? Et an sit de neganda absolution habenti consuetudinem iurandi inaduertenter, vel tantum consuetudinem iurandi ex aduertentia? Et an iuramenta iniudicialia sint prohibita in die festo? Ex part.5.tract.7.ex resol.9.10. & 14. & in p.3.tr.5. ex resol.62. & in p.4. tr.4. ex resol.62. Quæ hic reperientur in tom.7. tract.5. de Scandalo resolut.56. 57. 58. 77. & 20.

An si fidem dederis hosti in bello non vtendi insidiis, & stratagematis, etiam iuramento firmatam, standum est promissis? Et an si seruus fidem dederit Domino non fugiendi, & maxime si iuramentum adhibuisset, possit fugere, etiam quando benigne à Domino tractaretur dummodo non fugiat animo euagandi, sed redeundi ad suos, & Patriam repetere? Ex p.6.tr.4. ex resol.10. & 14. Quæ hic sunt in tom.7.tr.7. de Bello resol.23. & 29.

An Princeps teneatur seruare suas leges, maxime si iurasset illas seruare, vt solet tale iuramentum exigi à Regibus, & Dominis terrarum, dum capiunt de nouo possessiones earum? Et an testis non teneatur denunciare, quando scit nullum alium scire illud delictũ etiam interrogatus sub iuramento? Ex p.1.tr.10.ex resol.10.& in p.3. tr.5.ex resol.101.alias 100. Quæ nunc inuenietur in to.6. tr.1. de Legibus resol.52. & 94.

Docetur, quod Examinatores Episcoporum non possunt aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non bene responsuros, & hoc ratione iuramenti, quod supradicti Examinatores super hoc faciunt? Ex part.10.tr.16. ex resol.38. alias 37. Quæ hic est supra in hoc ipsome tr.8. r.3. de Paruitate materiæ resol.5.

An qui falsum dicendo alterum infamauit, teneatur, si opus fuerit iurare se falsum dixisse, & si opus fuerit etiam retractationem iuramento confirmare, & testes adhibere? Et quid est faciendum, si quis falsum dicendo alterum infamauit, sit Episcopus, Prælatus, Comes, &c. Ex p.3. tr.5.ex resol. 29. Quæ hic est infra in hoc tom. 8. tr.7. de Furto, & Restitutione resol.62.

An carceratus, & à custode relaxatus sub fide iuramenti de redeundo, si non redeat, sed ad Ecclesiam confugiat, gaudeat eius Immunitate, si carceratio est iusta? Ex p.3. tr.1.ex resol.37. Quæ nunc inuenietur in tom.9. tr.1. de Immunitate Ecclesiæ resol.65.

An iudex Ecclesiasticus sit competens in caussis sponsalium, maxime si sint iuramento firmata? Et an Princeps, seu Ministri laici possint statuere irritando aliqua iuramenta, quæ in certis contractibus apponuntur, vt super matrimonio, decimis, & similibus? Et an Princeps sæcularis possit relaxare obligationem iuramenti præstiti? Et an saltem, si non possit propria iuramenta relaxare, possit tamen condemnare, & remittere obligationem, quam pars ipsa, cui iuratur, concedere potest? Et an iudex sæcularis possit cogere laicos ad condemnandam obligationem iuramenti metu, aut iniuria extorti? Et an quando iudex laicus potest hoc efficere poterit etiam iudex Ecclesiasticus? Et an Princeps sæcularis non tantum possit resistere iuramento, ita vt prohibeat, ne fiat, sed etiam posse impedire effectum illius, ita vt, si fiat, nullatenus sequatur obligatio? Et an non solum iudex laicus ad obseruationem iuramenti super contractu, vel simili negotio interpositi laicos suos compellere potest, sed etiam iudex Ecclesiasticus, ita vt in tali casu materia iuramenti sit mista? Et an illæ leges irritantes contractum, solum propter adiectionem iuramenti sint saltem indirecte contra libertatem Ecclesiasticam? Idem dicendum est, si dictæ leges prohibeant iuramentum apponi in contractibus, ne ratione illius prorogetur iurisdictio Ecclesiastica. Et notatur, quod iure communi competit Episcopis ratione iuramenti conuenire laicos in Curia Ecclesiastica, & ideo iudex Ecclesiasticus est competens non solum quoad relaxationem iuramenti, sed etiam ad effectum agendi, vt præstita relaxatione annullet, & rescindat ipsum contractum. Et quid, si causa agatur cum heredibus iurantis? Et an si quis dicat se suscepisse habitum Clericalem post delictum factum ex vi voti, ad gaudendum priuilegio fori, an ipsius iuramento sit standum? Et an in contractibus, quibus laici conducunt redditus Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum apponi possit iuramentum? Ex p.1.tr.2. ex resol.56.74.115.116.114. & 120. alias 55.73.114.115.113. & 119.& in p.5. tr.1. ex resol.8. & in p.3. tr.1. ex resol.67. & in p.5 .tr.1. ex resol.7. Quæ hic reperientur in tom.9.tr.2. de Immunitate Ecclesiastica resol.227.& à resol.232.vsque ad resol.236.inclusiue, & in resol.282.232. & 280.

An Cardinales in sua consecratione teneantur præstare iuramentum Romanæ Ecclesiæ? Et an Cardinales possint absoluere à iuramento in suis titulis? Et an credendum sit Cardinali testanti de re aliqua etiam sine iuramento? Et notatur Cardinales exeuntes è Conclaui pro aliqua infirmitate præbere prius iuramentum acta in Conclaui circa electionem Pontificis nemini manifestare. Et docetur quod iuramenta de obseruandis statutis, legibus, & Constitutionibus sæcularibus, & Ecclesiasticis intelligenda sunt, quatenus sunt in vsu, & obseruantur. Ex p.5.tr.2. ex resol.95.13.29. & 31. & in p.12. tr.2. ex resol.12. & 15. Quæ hic sunt in tom.9.tr.7.de Cardinalibus resol.22. 52.75.69.105.& 108.

TRACTATVS V.

De Homicidio, & Mutilatione, atque de restitutione pro ipsis p.90.

1. AN licitum sit occidere inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ? Et si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & Diuina celebrantem, an Sacerdos possit intermittere Sacrum, & defendere se, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, an Missam perficere licitum sit ei? Et quæritur, quando vero aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ? Et an inuasus possit licite occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi fuga euadere, si fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso, Clerico, & homine inferioris notæ? Ex part.5.tr.4. resol.1. ibid.

2. An liceat in foro conscientiæ occidere aliquem pro defensione honoris? Et quid, si persona sit Ecclesiastica, aut Religiosus, an teneatur fugere, vt filij tenentur fugere Patrem, & auum, & frater minor natu fratrem maiorem, aut si inuasus sit persona de infima plebe? Et quid, si aggressor sit ebrius, aut furiosus? Et quid est sentiendum, si inuasus sit Miles? Ex p.5.tr.4.resol.9. p.91.

3. An Clericus Nobilis iniuste aggressus teneatur fugere, si dedecus ei è fuga obueniat? Et an Clericus, & Religiosus non possint occidere sine peccato iniustitiæ, & Religionis inuasorum minantem alapam, vel fustis ictum, nisi timeatur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale? Ex part.8.tract.7. & Misc. resol.46. ibid.

4. An non solum vir infimæ conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus si ex fuga possit euadere mortem, teneatur fugere,

Index Tractatuum,

30. *An*

30. An furem equo insidentem, & aufugientem cum rebus furatis possit Dominus ignato globo, vel sagitta interficere Et aduertitur etiam esse licitum eum occidere tam quiete habentem rem alienam in domo sua, si Dominum res ingredientem ad eam recuperandam impediat, si Dominum nequeat iuridice rem suam recuperare; vel si posset non tamen absque magnis expensis, & molestiis. Ex p.8. tr.7.& Misc.res.47.ibid.

31. An si iudex desit, possit quis intrare locum, vbi rem furatam in pacifica possessione fur constituit, & illum occidere cum moderamine, &c? Ex p. 5. tract. 4. res. 37. p.106.

32. Quanti valoris oportet, sit res, pro cuius defensione interficere furem, liceat? Ex part.5. tract. 4. resol. 18. ibid.

33. An liceat pro defensione vitæ proximi occidere iniustum inuasorem? Sed difficultas est, an ad id teneatur? Et quid, si vita proximi maxime sit necessaria Reipublicæ, vel sit Princeps, proprius Pater, mater, frater, filius, aut vxor? Et quid est dicendum, si inuasus cedat iuri suo? Ex p.5.tr.4.res.19.p.107.

34. An liceat occidere inuasorem, pro defensione rerum externarum proximi? Sed difficultas est, an ad id teneatur? Et quid, si ex officio, vel iustitia lege, vt Ministri publici, &c. teneatur defendere proximum? Ex p.5.tr.4. res 20.ibid.

35. An liceat exponere propriam vitam pro defendenda amici vita, & bonis eius? Et in corpore huius Resolutionis aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis adducuntur, & explanantur? Ex p.5.tr.4.res.28.p.108.

36. An liceat exponere propriam vitam pro alio inferiori bono, vt pro honore, vel facultatibus? Ex p.5.tr.4. res.29. ibid.

37. An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere? Et an, qui prior tabulam occupauit, in naufragio, teneatur alterum admittere in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi vtrique sufficiat? Ex p.5.tr.4. res.41.p. [illegible]

38. An Miles, qui certo scit bellum esse iniustum, licite possit ad se defendendum occidere Militem contrarij Exercitus, a quo inuaditur? Ex p. 5. tract. 4. res. 15. ibid.

39. An liceat occidere innocentem ad postulationem inimici, qui minatur vrbi excidium, nisi talis interimatur? Et an possit eiusmodi innocens, imo teneatur semet ipsum tradere Tyranno id postulanti, pro salute Patriæ? Et an hoc ipsum etiam et Republica præcipi, imo ad hoc cogi possit? Et an si talis innocens contumaciter resistat, possit etiam ab ipsa Republica occidi? Ex p.5.tract.4. res.23. ibid.

40. An filius vitæ repellendo possit occidere Patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ? Ex p.8.tr.8. & Misc. res.41. p.110.

41. An filius impune occidere queat Patrem bannitum? Et in tali casu, an potius filius teneatur alimenta præstare Patri? Et infertur non licere liberto Dominum suum in adulterio vxoris deprehensum occidere. Ex p.8. tr.8. & Misc.res.42.p.111.

42. An liceat occidere bannitum proditorie, & per insidias. Et an proscripti possint se ipsos inuicem etiam proditorie, & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem? Et an liceat filio occidere Patrem bannitum? Ex p.5.tr.4.res.25.ibid.

43. An liceat sine peccato occidere bannitum extra territorium proscribentis? Et quid, si reus esset bannitus a Summo Pontifice? Et an liceat proponere præmium occidenti bannitum? Et an liceat occidere grassatorem, qui vias publicas tenet? Ex p.5.tr.4.res.24.ibid

44. An liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere maleficium nolit, quando alia via non suppetit? Et an saltem vi, verbis, & tormentis cogi possit, vt maleficium tollat? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. resol. 53. p.112.

45. An iniuste detentus in carcere, & iam mane damnandus ad mortem, si alia via non potest euadere, possit, vt fugiat, carceris custodem occidere? Et an possint occidi satellites, seu publici Ministri cum moderamine inculpatæ tutelæ, si iniuste conentur innocentem capere, vt iniuste occidatur? Et an non solum sit licitum præuenire, seu occidere eum, qui parat vt per se ipsum, sed sicarium occidat? Et an sit licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem, iniustam media accusatione, aut testimonio falso, quamuis alieno? Et vtrum liceat præuenire occidendo illum, qui falsis testibus iam subornatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit occidi, aut infamari, aut bona mea amittere? Ex p.8. tr. 7. & Misc. res.43. ibid.

46. An lictores, qui ex mandato iudicis reum capiunt eundem armis resistentem; impune occidere possint? Et explanantur sex limitationes, & circunstantiæ, sine quibus hoc minime lictores possunt facere; & si Magistratus extra easdem circunstantias capi, aut necari reum iubeat, nec ipse à culpa immunis erit. Ex p.8.tr.7.& Misc.res.44. p.113.

47. An inuasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sciat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitionem in peccato mortali? Et quid, si inuasus probabiliter credat se esse in statu gratiæ? Et quid est agendum, si multum dubitet de suo statu? Et colligitur posse satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ occidi, si forte, vel iniuste conentur interficere innocentem, vel illum capere? vt iniuste occidatur. Et quid, si satellites ignorent innocentiam eius, & bona fide munus suum obeant? Et docetur iniuste carceratum posse iuste à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam dirumpendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo. Et notatur, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitæ, bonorum, & honoris proximi, vt impediatur, si non possit alio impedire, difficultas est, an teneatur quis id facere? Ex p.11. tr.6.& Misc.6.res 52.ibid.

48. An licitum sit sumere venenum, vt experiatur virtus theriacæ? Ex p.5.tr.4.res.38.p.114.

49. An aliquis ex ignorantia inuincibili excusetur ab homicidio sui ipsius præsertim in aliquo casu, v.g. ad euitandam grauem ignominiam, vel seruandam castitatem? Ex p.5. tr.4 res.30 ibid.

50. An possit dari ignorantia inuincibilis, quod in aliqua casu homicidium sui ipsius sit licitum; & pro quo non debeat in dubio priuari Ecclesiastica sepultura? Ex p.6. tr.7.& Misc.res.47.ibid.

51. An saltem, si non liceat occidere directe seipsum, liceat tamen propriæ morti cooperari, aut eius periculum subire? Et multi casus in textu huius Resolutionis in exemplum supradictæ quæstionis adducuntur, sæpe contingentes in praxi? Ex p.5.tr.4.res.31.p.115.

52. An licitum sit indirecte, & mediate efficere, vel omittere aliquid, ex quo mors sit euentura? Et pro praxi huius difficultatis decem casus assignantur in corpore huius Resolutionis, sed tam fere omnes magis late in suis specialibus Resolutionibus ad hunc tractatum sunt redacti? Ex p. 11.tr.6.& Misc.6.res.46.p 116.

53. An liceat vigiliis, pœnitentiis, &c. Vitam ipsam abbreuiare? Ex p.5.tr.4.res.33.ibid.

54. An quis teneatur sub mortali non bibere aquam, vel vinum niue refrigeratum, quia ex inde prætendent Medici, quod citius moriatur? Ex part. 5. tract. 4. resol. 27. p.117.

55. An ad euitanda mala temporalia, ægritudinem,

De restitutione propter homicidium, & mutilationem. p.121.

Et

Et quid si homicida constituatur in extrema necessitate? Et quid est faciendum, si heredes occisi essent etiam in grani necessitate? Ex p.5.tr.4. ref.62. ibid.

82. *An heredes homicide excusentur à restitutione, si ille capite damnatus est?* Ex part.5.tract.4. resolut.60. ibid.

83. *Quando ex homicidio casuali incurratur obligatio restitutionis? Et in textu huius Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis, ex quibus oritur ultima difficultas, scilicet, ex quanam culpa, hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in prædictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis, an ex negligentia, & culpa lata, non leuissima, vel leui, vel an in dicto casu restitutio sit mitius facienda, quam si homicidium fuisset ex industria admissum?* Ex p.5. tract.4.ref.46. ibid.

84. *An qui ex timore mortis personam aliquam demonstrauit, quæ postea occisa est teneatur ad restitutionem?* Ex p.5.tr.4.ref.63. p.130.

85. *Quando vir Nobilis consulnerat alteri, vt homicidium committeret, sed postea ante perpetratum facinus consilium reuocauit, multas rationes ad dissuadendum adhibens, quæsiuit à me postea, an teneatur ad restitutionem damni ex illo homicidio subsequuti? Et in textu huius Resolutionis deciditur discrimen inter consulentem, & mandantem.* Ex p.2.tr.16.& Misc.2.ref.15.alias 17. ibid.

86. *Quæritur, an consulens homicidium, de quo supra dictum est, postquam reuocauit consilium nihil poterat persuadere, an, inquam, tenebatur non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia monere eum secrete, contra quem huiusmodi consilium datum fuit ad effectum se tuendi?* Ex part.2.tract.16. & Misc.2.ref.16.alias 18. ibid.

87. *An qui consuluit homicidium, postquam reuocauit consilium, sed non certiorauit eum, cuius vita paratur excidium, teneatur ad restitutionem?* Ex p.5.tr.4. ref.64. ibid.

88. *An consulens homicidium, furtum, &c. dubitans tamen an ex tali consilio motus ille fuerit, ad id faciendum, teneatur ad restitutionem? Idem est dicendum de iubente. Et an consulens dubius in eo casu, an influxerit ad homicidium, furtum, &c. teneatur restituere totum damnum, vel partem pro ratione dubij? Et in tali casu si nihil velit restituere, absolui possit? Et an censenda sit coniectura sufficiens ad credendum consilium nil operatum esse, si homicida huic consulenti afferat se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum ex consilio?* Ex part.4. tractato 3.resolut.28. p.131.

89. *An si quis sciat aliquem nomine suo paratum damnum inferre, v. g. inimicum occidere, neque prohibeat, cum facile possit, teneatur ad restitutionem? Et si filius nomine Patris, vel famulus nomine Domini sui nescientis, & non consentientis damnum intulit, an Pater, aut Dominus non teneatur ad restitutionem, etiam si postea, re intellecta, illam ratam haberent? Et an si quis à fure pecunias accipiat, ne clamet, & ne indicet, obligetur ad aliquam restitutionem, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel si res accepta sit pars furti?* Ex part.4. tr.4. & Misc. ref.64. ibid.

90. *An mandans debeat restituere damna, quæ mandatarius intulit, vltra mandatum suum? Et an mandans vulnerari hominem, & prohibens ne occidat, si eum mandatarius occiderit, mandans ordinaria pœna teneatur?* Ex p.8.tr.7. & Misc.ref.33 p.132.

91. *An si quis mandaret occidi Titium, Sempronius occiditur, quia creditur esse Titium, teneatur ad restitutionem? Et quid in hoc casu circa irregularitatem? Et an incurrat irregularitatem mandans, vel consulens Petro, vt Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est? Et asseritur, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, & casu errans alium etiam Clericum percuteret, illa occisio, vel percussio enormis non erit reseruata.* Ex p. 11. tr. 6. & Misc.6. ref.19. ibid.

Appendix ad reliquas alias quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tract.5. de Homicidio, & Mutilatione huius tom.8.*

AN mater prægnans ad mortem condemnata possit prius secari, vt proles baptizetur, si morbo lethali corripiatur? Ex p.5.tr.3. ex ref.13. *Quæ nunc inuenietur* in tom.1.tr.1. de Baptismo ref.74.

An bannitus, qui impune potest occidi, dicatur esse in periculo mortis, ita vt possit absolui à reseruatis? Ex p.5. tr.3. ex ref.64. *Quæ hic reperietur* in tom.1. tr. 5. de Reseruatis ref.10.

Quæ pœnitentia imponenda est à Confessario ei, qui hominem necasset? Ex p.5. tr.4. ex ref.43. *Quæ hic est* in tom.1. tr.6. de Satisfactione sacramentali ref.56.

An qui alteri suadet peccatum cum periculo incurrendæ pœnæ mortis, teneatur aperire hanc circumstantiam in confessione? Idem est dicendum de illo, qui in bello se exponit manifesto periculo mortis absque causa, vel furatur coram iudice cum manifesto periculo vitæ. Et an, qui ex ignorantia culpabili Decalogi incidit in peccatum homicidij, committat duo peccata, vel tantum vnum? Et an, si quis vno ictu tres occideret Clericos, in tres excommunicationes incidat? Et an, qui vnico voluntatis actu vult plures homines occidere committat plura peccata in confessione aperienda? Et quid, si vnus est Pater, alius Sacerdos, &c. Et an sit necessarium in confessione aperire causam datam ad homicidium, vel mutilationem factam in ebrietate, &c. Et an Sacerdos, vel initiatus sacris Ordinibus si aliquem occidat vel mutilet, teneatur hanc circumstantiam in confessione aperire? Ex part.1. tract.7. ex resolut. 61. & in part. 3.tract.4.ex resolut.140. & 163. alias 141. & 164. & in part. 7. tract. 11. ex resolot. 32. & in part.1. tract.7. ex ref.64. & 8. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1.tt.7. de Circumstantiis ref.155.7.21.24.61. & 69.

An Confessarius sine fractione Sigilli confessionis possit manifestare peccatum nondum patratum, v. g. occidendi innocentem, &c. Ex part.5. tract.11. ex ref.25. *Quæ hic reperietur* in tom.1. tr.8. de Sigillo confessionis ref.38.

An damnato ad mortem danda sit Eucharistia, etiam non ieiuno? Et aliqua alia aduertuntur, quæ contingere possunt in supradicto casu pro danda Eucharistia damnato. Ex p.5.tt.3. ex ref.38. *Quæ hic est* in tom.2. tract. 2. de Communione ref.80.

An possit maritus tuta conscientia occidere vxorem in adulterio comprehensam? Et an, qui vxorem necat, etiam mortua illa, non possit aliam ducere, nisi accedat dispensatio? Ex part.3. tractatu 4. ex resolot.222. alias 223. & in part.9. tract. 7. ex resolot. 48. *Quæ nunc inuenientur* in to.2.tt.6. de Matrimonio ref.223. & 123.

Nota, quod in tom. 3. tractatu 3. *de Potestate Episcopi sunt multæ quæstiones pro diuersis dispensationibus*

Index Tractatuum,

de legibos res.112. & à res.114. vsqoe ad res.118. inclusiue.

An si maritus hominem occiderit possit pecuniariam pœnam ex bonis communibus soluere? Et docetur actiones turpes esse vendibiles, puta occidere hominem, &c. Ex part.8. tractatu 6. ex resolor.11. & 110. *Quæ hic reperientur* in tom.6. tract.7. de Donationibus res.57. & 140.

An damnatus ad mortem possit ad pias causas testari? Et quid, si ante damnationem ad pias causas testatus fuerit? Ex p.7.tr.6. ex res.8. alias 7. *Quæ hic est* in tom.6.tr.8. de Testamentis res.8.

An sit licitum propter periculum mortis comminata commodare ensem volenti alterum occidere, vel ostendere, vbi occidendus est? Et an liceat defensis aduersum obiicientem crimen verum, non obstante eius morte? Et an quis possit inimico mortem desiderare? Et an licitum sit consulere abscissionem membri, ne committatur homicidium, sed in isto casu non liceat consulenti cooperari cum illo, nec adiuuare ad talem membri abscissionem, sicut potest cooperari, & adiuuare dare consilio ad cooperationem minoris furti? Et an si minaretur alicui mortem, nisi se vino oppleret, licitum sit se inebriare, modo scandalum absit? Et an ad vitandam mortem licitum sit vti pallido pileo Iudæorum, vel Tobalia Turcarum, &c. Ex part.3. tract.6. ex res.48. & in part.5. tract.13. ex res.26. & 89. & in tract.7. ex res.19. & 33. & in part.6.tr.7. ex res.44. *Quæ nunc inuenientur* in tom.7.tr.5. de Scandalo res.76.32.30.36.70. & 38.

An quis possit impune occidere, vulnerare, spoliare Clericum, Monachum, Episcopum, vel Cardinalem in bello militantem, ac proinde non incurrant pœnam, & excommunicationem, excepta irregularitate, &c. Et an post victoriam Clerici inuenti in Exercitu hostili possint impune occidi? Et an liceat occidere obsides? Et an licitum sit Christianis cum triremibus Turcicis dimicantibus ignem pulueris iniicere, seque in mare committere cum magno triremium damno, &c. Et an liceat alterius crimen occultum, & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare ad euitandum graue damnum, etiam si illi inde mors immineat? Et an Beneficiarius, si propria manu in bello aliquem occidat, vel mutilet, beneficium resignare debeat, vel dispensationem super irregularitate impetrare? Et aliqui alii diuersi casus adducuntur pro Clericis, Monachis, Episcopis, & Cardinalibus pugnantibus in bello vel etiam non pugnantibus, sed assistentibus, & si præessent Exercitibus, &c. Et tandem quæritur, an liceat in bello nocentes occidere? Ex p.10.tr.2. ex res.1 2.3. & 7. & in part.9. tract.9. ex res.9. & in part.5. tract.4. ex res.35. & 26. & in p.6. tract.6. ex res.60. & in tr.4. ex res.34. & 35. *Quæ hic reperientur* in tom.7.tr.7. de Bello res.51.52.53.58.64.22.49.44.59. & 60.

An serui possint à Dominis Castrari ad suauitatem vocis conseruandam, si ipsi consentiant? Et an, qui seruum alienum mutilat, vel occidit, ad quid teneatur? Et quid, si Dominus mutilat, vel occidit seruum suum? Et an liceat Domino seruum suum pro arbitrio potius quam pecudem occidere? Ex p.7.tr.7. ex res.64. alias 63.44.45. 4. & 20. *Quæ hic sunt* in tom.7. tr. 8. de Seruis res.66.26.37.4. & 36.

An sit maius peccatum inducere mulierem ad fornicandum, quam illam occidere? Et an, si aliquis diceret occiderem inimicum, si non esset peccatum, aut offensa Dei, careat culpa? Et quid, si diceret occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem? Et an mulier vi oppressa non teneatur ad euitandam mortem, infamiam, &c. Clamare, etiam si adsit periculum consentiendi in copulam carnalem? Ex part.9. tract.8. ex resolut.35. & in part.3. tract.6. ex resolut.47. & 31. & in tract. addit. ex res. 27. *Quæ hic sunt infra in* hoc ipsomet tom.8. tract.6. de Luxuria resolut.3.2.4. & 5.

An qui minatur accusationem homicidij absque animo inferendi, & si possit iuste inferre apud iudicem, valeat retinere, quod sic extorquet? Et an occisor, alienius delictum alius, cui imponitur per errorem, punitur, teneatur ad restitutionem? Et quid, si in eum finem, vt alter puniretur, commisit homicidium, vt v. g. si interfecit illum cum alterius gladio, & data opera relinqueret gladium, vt agnosceretur esse alterius; &c. Ex part.4. tract.4. ex res.34. & in p.11.tr.2. ex resolut.34. *Quæ hic sunt infra in hoc ipsomet* tom.8. tractatu 7. de Furto, & Restitutione resolutione 19. & 18.

An sit licitum pulsare campanas in signum, quod aliquis malefactor mane furca suspendendus sit? Ex part.6. tract.7. ex res. 37. *Quæ hic est infra in hoc* tom.8. tract.8. de casibus occurr. temp. mortis resolut.3.

An si mutus, & cæcus confiteantur se fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus, an possint, dato eis curatore, condemnari? Ex part.5. tractatu 6. ex resolut.31. *Quæ hic est infra in hoc ipsemet* tom.8. tract.9. de Surdis, Cæcis, & mutis res.11.

An si quis occidat Fiscalem Regum, vel Præsidem iustitiæ gaudeat Immunitate Ecclesiæ? Et quid, si aliquis occidat Episcopum, aut Cardinalem, aut si Religiosus occidat suum Generalem, aut aliquis alius occidat Clericum, aut Religiosum? Ex part.1. tract. 1. ex resolut.20. & in part.7. tract. 11. ex resolut. 37. & in part.1. tract.1. ex resolut. 34. & in part. 4. tract. 1. ex resolut. 68. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 9. tractatu 1. de Immunitate Ecclesiæ resolut.54.38.77. & 78.

Nota, quod in prædicto tom.9. tract. 1. de *Immunitate Ecclesiæ sunt multa alia diuersæ difficultates omnes mista pro homicidio, & mutilatione, & in quibus eorum casibus reus gaudeat, vel non gaudeat Immunitate Ecclesiæ, quos consequutiuos ibi reperies à re*solut.71. vsque ad res.97. & in res.109.128.132.134. & 136. vbi etiam agitur de pollutione Ecclesiæ propter homicidium factum in ea.

An vxor Clerici, qui commisit homicidium, viuente marito, vel occurrente viduitate, debeat conueniri coram Episcopo, non autem coram iudice sæculari? Ex p.4.tr.1. ex res.41. *Quæ nunc inuenietur* in tom.9. tr.2. de Immunitate Ecclesiastica res.155.

An interficientes Cardinales, qui nondum Capellum habuere incidant in censuram Bullæ Cœnæ? Ex part.5. tract. 2. ex resolut.74. *Quæ hic est* in tom.9. tr.7. de Cardinalibos res.11.

TRACTATVS VI.

De aliquibus casibus circa materiam Luxuriæ. p.133.

1. *AN fornicatio sit intrinsece mala, vel tantum mala quia prohibita? Et reprobatur opinio asserens fornicationem simplicem iure naturæ, seclusa prohibitione Diuina* Non mœchaberis, *esse malam, non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem vero habere ex solo iure Diuino. Et notatur tamen pro praxi supradictæ difficultatis posse dari ignorantiam inuinci-*

bilem de simplici fornicatione saltem apud certas, gentes destitutas Doctoribus & scientia rerum moralium. Et quid de surdis, & mutis à natiuitate inter Christianos ignorantibus fornicationem esse illicitam, & si qua tamen persona amens & puella vim patiens fornicationis actum committerent, an peccent? Idem, quod dictum est supra de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione. Ex part.9. tract.9. & Misc. 4. resol. 60. alias 59. ibid.

2. *An sit peccatum mortale optare, vt fornicatio esset licita? Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa? Et quid, si quis diceret, occiderem inimicum, si hoc non esset peccatum, aut offensa Dei, & similia, an careant culpa? Et quid est sentiendum, si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem?* Ex p.3.tr.6. & Misc.2. resol.47. p.135.

3. *An sit maius peccatum inducere mulierem ad fornicandum, quam illam occidere.* Ex p.9.tr.8. & Misc.3. resol. 35. p.136.

4. *Quando fœmina violenter cognita à viro peccet, vel non peccet mortaliter? Et an ad euitandam mortem, vel infamiam possit mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed mere passiue se habendo? Et in dicto casu, quid est dicendum, si in muliere vim patiente adesset periculum consentiendi? Ex quo etiam infertur, quod si vir, & fœmina cohabitent cum manifesto periculo interno libidinis, & separari non possunt sine ingenti periculo mortis, infamia, vel scandalo, an sit licitum vnà permanere cum eo periculo, &c.* Ex p. 3. tr. 6. & Misc.2. resol.31. ibid.

5. *An mulier vi oppressa non teneatur clamare ad euitandam mortem, infamiam, &c. etiam si adsit periculum consentiendi in copulam carnalem? Et an sit deneganda absolutio pœnitenti, qui mutuo dedit concubinæ centum aureos, quorum recuperationis spem amitteit, si è domo eam eiiciat?* Ex p.3.tr.addit.resol.27. p.137.

6. *Si quis haberet copulam cum fœmina mortua, quodnam peccatum luxuriæ committeret? Et an talis circunstantia copulæ non sit aperienda in confessione, sed sufficiat asserere se pollutionem habuisse? Et an incidat in casum reseruatum de coeuntibus cum brutis, qui cognosceret bellnam, quæ iam est mortua, licet intra eius vas seminet? Et infertur, quod si quis percuteret Clericum mortuum an incideret in censuram Canonis.* Ex p.9.tr.9.& Misc.4. resol.1. ibid.

7. *An si quis haberet copulam cum fœmina dormiente, quodnam peccatum luxuriæ committeret? Idem dicendum est, si haberetur copula cum aliqua fœmina subito apoplexia correpta, vel ab alio morbo sensibus destituta, & tunc occasionabiliter ab aliquo carnaliter cognosceretur. Et cursim docetur, quod sit raptus stricte, & formaliter.* Ex p.9. tr.9. & Misc.4. resol.2. p.138.

8. *Olim cum quodam Religioso fuit mihi magna altercatio, an in cogitationibus venereis sit peccatum mortale, si voluntas non consentiat, positiue, nec etiam positiue dissentiat, sed tantum permissiue se habeat?* Ex p.2.tr.17. & Misc.3. resol.33. p.139.

9. *An oscula, quæ fiunt ex delectatione sensibili ex illis consurgente absque alia sinistra intentione, & admistione alterius delectationis de aliquo actu luxurioso, sint peccata mortalia? Et an in osculis, & tactibus, & vniuersim in rebus venereis detur paruitas materiæ? Et an inter solutos, quamuis eiusdem sint sexus, sit semper mortale crimen osculari, & tangere ob solam veneream delectationem, ex huiusmodi actibus consurgentem, vel possit dari paruitas materiæ?* Ex p.4. tr.4. & Misc.resol. 136. ibid.

10. *An sit peccatum mortale exponere se probabili periculo peccandi? Et explanatur, quod sit periculum formale, & proximum. Et ex doctrina huius Resolutionis infertur, an Chirurgus expertus: dum medetur pudendis fœminarum, & Parochus, dum audit confessiones fœminarum, in pollutionem assentire, an possint se tali periculo obiicere?* Ex part. 7. tr.11. & Misc.2. resol.29. p.140.

11. *An Chirurgus expertus, dum medetur pudendis fœminarum in pollutionem assentire, poterit se tali periculo obiicere cum determinatione tamen non consentiendi? Idem quæritur de Parocho in Confessionis auscultatione. Et an quis possit accedere ad infideles gratia illos conuertendi cum periculo peruersionis, & ad prædicandum meretricibus cum periculo peccandi? Et an possit, imo teneatur Pater alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, & si periculum habeat lapsus cum concubina? Et an liceat exponere se periculo peccandi certo, vel probabili ob bonum spirituale proximi.* Ex p.3. tr.5. & Misc.1. resol.3. p.141.

12. *Quidam vir Nobilis comedens cibos calidos, & accumbans in lecto incidebat in pollutionem, quæsiuit à me, an teneatur aliter decumbere, & cibos illos non comedere? Poterat enim sine aliquo damno à supradictis abstinere. Et an Confessarius ex deuotione solum audiens confessiones expertus polluì, non tamen consentiendi, an peccet confessiones excipiendo? Et in textu huius Resolutionis alij casus, & similia exempla inferuntur, & explanantur, in quibus quis non peccat, quamuis præuideat in illis, & sequatur pollutio sine tamen vllo periculo in illorum consensu. Et tandem notatur, quod si aliqua mulier in Choreis publicis scit se tangi ab aliquo intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, vt consortio manuum in Choreis, non peccat illos admittendo coram aliis.* Ex p.3. tr.5. & Misc. 1. resol.12. ibid.

13. *An ad expellendum semen corruptum; vel ad sedandam pruritatem liceat refricare pudenda cum periculo pollutionis, non tamen consensus in ea, licet fœmina id conetur efficere non solum fricatione, sed etiam cum intromissione digitorum vsque ad os vteri? Et an liceat Chirurgo contrectare verenda infirmi curationis causa cum periculo pollutionis? Et in corpore huius Resolutionis aliqui alij casus, & similia exempla vt in tribus Resolutionibus proximis præteritis hic appositis inferuntur, & cursim explanantur circa præmissas pollutiones, &c.* Ex p.2. tr.16. & Misc.2. resol.54. alias 56. p.142.

14. *An liceat conari fricationibus ad semen corruptum expellendum, etiam si inde sequatur aliqua veri seminis emissio? Et quid est dicendum, si dubium est num in quantitate, an in qualitate semen peccaret, an liceat iuuare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam? Et an hoc fieri debeat cum medicamentis, non autem cum fricationibus? Et an peccent mortaliter mundantes verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum, aut fœtorem patiantur, quamuis inde præter intentionem subsequutura videatur pollutio, sublato consentiendi periculo?* Ex p.3. tr.5. & Misc.1. resol.86. alias 85. ibid.

15. *An licitum sit sumere, vel applicare medicinam prouocatiuam effusionis seminis?* Ex p.4.tr.4.& Misc.resol.159. p.143.

16. *An si pollutio cœpit in somnis, sit reprimenda in vigilia sub onere peccati mortalis? Et an gaudere de supradicta pollutione in somnis cœpta non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem, & illam optare, sit saltem peccatum veniale?* Ex p.3.tr.5. & Misc.1. resol.21. ibid.

17. *An sit peccatum mortale desiderare pollutionem in somnis, aut de illa sic habita gaudere ob aliquem bonum finem?* Ex part.3. tract.5. & Misc. 1. resol.88. alias 87. p.144.

18. *Olim per literas à quodam Sacerdote interrogatus fui de opinionibus Doctorum circa præsentes casus. Primo, an peccaret mortaliter, si quis confricaret membra brutorum*

sine

sine vlla delectatione, sed solum ex curiositate inspiciendi semen? Secundo, an si coniugatus immitteret membrum virile in os fœminæ, peccaret mortaliter? Tertio, si absente coniuge, &c. Sed hos duos vltimos casus nunc inuenies in tom. 2. tr. 6. de Matrimonio res. 188. *& primus casus hic tantum adscribitur.* Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. res. 37. ibid.

19. *An sit licitum aspicere coitum bestiarum, seu verenda turpiter commota? Et quid de coitu, & verendis aliorum? Et an sit mortale ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam; imo si solum videat verenda illius?* Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. res. 89. alias 88. ibid.

20. *Aliqua opiniones, quæ in materia luxuriæ non admittuntur. Et in textu huius Resolutionis adducuntur multi, & diuersi casus; sed iam omnes alibi sunt iterum discussi, & appositi.* Ex p. 9. tr. 8. Misc. 3. res. 31. ibid.

Appendix ad cæteras omnes alias quæstiones, quæ simul pertinere possunt ad istum *tract. 6. de materia Luxuriæ huius tom.* 8.

AN confitens fornicationem, de qua dubitatur, an alias confessa fuerit, si hoc dubitum in confessione non explicet, confessio sit valida? Et quid, si dubitet, an consenserit delectationi, an teneatur confiteri? Ex p. 4. tr. 3. ex res. 65. & in p. 6. tr. 6. ex res. 32. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 1. tr. 3. de Pœnitentia res. 129. & 133.

An sit absoluendus, qui concubinam domi habet cum proxima, & morali occasione extrinseca peccandi? Et an quis teneatur euitare hanc occasionem proximam peccandi cum suo magno detrimento, ita vt Confessarius non possit illum absoluere? Sed difficultas est, an quando nullus apparet profectus, sit illi impertienda absolutio toties, quoties? Et an aliquando sint absoluendi, qui nolunt dimittere prædictas occasiones peccandi? Et an prima vice concubinarius sit absoluendus, etiam si concubinam non eiciat? Et an in aliquo casu concubinarius non teneatur è domo expellere concubinam, ita vt Confessarius possit ei licite absolutionem impendere? Et an concubinarium possit Confessarius absoluere, amplius cum concubina non peccantem, permittens illam inuisere fine alendi filios, & ne cum aliis se immiscendo sit dictis filiis dedecori? Et cuidam Confessario olim hic casus accidit. Quædam mulier inter confabulationem cum viro sibi in matrimonium coniungendo dicebat illi Verba non quidem turpia, sed affectuosa, & amatoria, vnde postea in pollutionem, & distillationem incurrebat sine tamen vlla delectatione, vel periculo alicuius consensus, quia erat timorata conscientiæ. Interrogatus fui, an peccauerit mortaliter, & si nollet desistere ab his confabulationibus, an esset ei absolutio deneganda? Et in §. vltimo huius Resolutionis traditur Regula generalis *ad decidendos casus particulares in pollutione præuisa; & quando causa pollutionis præuisa notabiliter & per se influit, vel non influit, &c.* Ex p. 6. tr. 7. ex res. 49. & in p. 2. tr. 16. ex res. 45. alias 47. & in p. 4. tr. 4. ex res. 165. & in p. 5. tr. 14. ex res. 107. 108. & 109. & in p. 2. tr. 15. ex res. 31. *Quæ hic reperientur* in tom. 1. tr. 4. de Absolutione sacramentali res. 27. 28. 29. 31. 32. 33. & 37.

Nota, quod in tom. 1. tract. 5. de Reseruatis sunt multæ quæstiones pro casibus reseruatis sodomiæ, & pro Clericis sodomitis & etiam pro sodomia habita cum fœmina, bestia, &c. quos ibi consecutiuos inuenies à res. 55. vsque ad res. 65. inclusiue. *Aduerte etiam, quod in primo tom. tract. 7. de Circumstantiis sunt quamplurimæ difficultates, & diuersi casus pertinentes simul ad istum tract. 6. de Luxuria pro fornicatione, pollutione, sodomia, in quibus actibus sunt aliquæ speciales Circumstantiæ; vbi docetur, an sint explicandæ, vel non explicandæ in confessione. Et ex industria hic non demonstramus numeros Resolutionum in quibus supradictas quæstiones inuenies, vt ita quæres totum prædictum* tract. perlegas, & non pigebit.

An prosit testimonium Confessarij de licentia pœnitentis, vt probetur pœnitens emendatus in foro externo, vt. v. g. Parochus det Eucharistiam, & sepulturam publicæ meretrici? Et infertur, quod quando publica meretrix confessa Mendicanti Religioso non potest Pastor petere testimonium à tali confessario, quod vere de suo peccato publico pœnituerit atque confessa, & absoluta fuit. Et an Confessarius sit puniendus, si asserat. v. g. audiuisse in confessione peccata publica fornicationum notissimæ meretricis? Ex p. 5. tr. 11. ex res. 40. & 6. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 1. tract. 8. de Sigillo confessionis res. 29. & 58.

An si quis post pollutionem voluntariam, vel fornicationem postea confiteatur, peccet tantum venialiter sumendo Eucharistiam intra vnum diem sine aliqua iusta causa? Et an si post pollutionem voluntariam, eodem die pœnitens confiteatur, faciat contra Concilium sess. 13. c. 7. sumendo Eucharistiam? Et vtrum liceat coniugatis die habita Copula Eucharistiam sumere, vel sit maius, vel minus expediens? Et quid est dicendum de copula habita post communionem in eadem die Ex p. 3. tr. 4. ex res. 30. & in p. 5. tr. 13. ex res. 65. & in p. 3. tr. 6. ex res. 71. *Quæ hic reperientur* in tom. 2. tr. 2. de Communione res. 48. 49. & 50.

An si vidua carnaliter delectetur de copula præterita, vel futura, peccet mortaliter? Et notatur viduam non peccare mortaliter, si oborta cogitatione copulæ cum marito defuncto eam approbet voluntate. Et quæritur, an mulier peccet mortaliter mingendo statim post copulam ad emittendum semen, vel saltem peccet contra conscientiam erroneam? Et an fœmina peccet, si post coitum se inuertit, vt semen emittat, ne concipiat? Ex p. 3. tr. 5. ex res. 2. & 15. & in p. 10. tr. 14. ex res. 57. alias 55. *Quæ hic sunt* in tom. 2. tr. 6. de Matrimonio res. 39. 212. & 207.

Nota, quod in prædicto tom. 2. & tract. 6. de Matrimonio sunt quamplurimi, & diuersi casus circa copulam, pollutionem, sodomiam, delectationem morosam, modos coeundi, oscula, tactus, &c. inter coniugatos, viduam, & sponsos de futuro, & de præsenti, qui etiam largo modo, imo & proxime simul pertinent etiam ad istum tract. 6. de Luxuria. Et quia prædicti casus opponuntur vt sæpissime contingentes inter coniugatos, eadem est ratio in pluribus casibus eorum, imo & maior ratio, vt etiam contingant inter solutos circa coeundi modum, diuersissimas inuentiones. &c.

An vouens vouendi Castitatem, si fornicetur ante promissam Castitatem, non delinquat contra votum? Et an Confessarius per Bullam Cruciatæ, vel Episcopus possit commutare vota non fornicandi, non tenenda certa mulieris, non committendi actum mollitiei, aut abstinendi ab alio actu venereo? Et an, qui fecit votum de assumendo Ordines sacros, esset Sacrilegus fornicando? Ex p. 1. tr. 11. ex res. 76. 61. & 64. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciatæ res. 95. 113. & 120.

An si quis vouit non fornicari sub pœna centum aureorum, si postea immemor voti fornicetur, an teneatur soluere pœnam? Idem est, si dum fornicetur immemor sit voti, non autem pœnæ? Ex p. 3. tr. 6. ex res. 41. *Quæ hic reperietur* in tom. 5. tr. 1. de Excommunicatione res. 32.

An si quis percutiat Clericum turpiter agentem cum filia

Index Tractatuum,

An

An qui certus est, quod venerit se non accessurum ad aliquam feminam, & dubitat, an de accessu fornicario, vel vxorario senserit, teneatur abstinere à nuptiis? Et an votum castitatis, vel non nubendi factum à proclinin venerem valeat? Et an qui vouit ingredi Religionem, si per annũ in fornicationẽ non inciderit, si in dicto anno culpa sua fornicetur, teneatur adimplere, votum? Et quidam iurauit dare meretrici pro actu fornicario centum aureos, quæsiuit postea, an teneatur ratione præstiti iuramenti illos soluere? Et an promissio facta meretrici etiam sine iuramento obliget in conscientia? Et an si amasius, & meretrix iurent fidelitatem nempe, vt nullam aliam personam carnaliter cognoscant, obliget tale iuramentum? Ex p.4.tr.3.ex ref.10.& in p.4.tr.4.ex ref.101.& 102. *Quæ hic sunt supra* in hoc tom.8.tr.4. de voto & Iuramento ref.18.34.& 37.

An liceat pro defensione pudicitiæ, & seruanda Castitate, occidere inuasorem? Et quid, si Clericus, aut Religiosus aliquem inuaderet peccato nefando? Ex p.5.tr.4.ex ref.36.3.& 30. *Quæ hic sunt supra* in hoc tom.8.tr.5. de Homicidio ref.20.21.& 49.

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia soluere mercedem solitam, siue eam promiserit, siue non? Et notatur, quod datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra iustitiam: ideo meretrix non tenetur restituere. Et an cæteræ feminæ accipientes munera a suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, prauè concupiscunt, si non consentiant, teneantur restituere quæ acceperunt? Et an, si corruptor virginis non adhibuerit vim, aut dolum, sed importunis precibus, vehementibus blanditiis, & persuasionibus induxit illam ad consensum, teneatur restituere aliquid illi, Patri, vel curatori; & aliqua alia, quæ contingere possunt in isto casu aduertuntur etiam si vi, & fraude, violata fuerit virgo. &c? Et quid, si preces, &c. facta fuissent à Principe, Domino, & Superiore? Ex p.2.tr.16.ex ref.38.& 58.alias 40.& 50. *Quæ hic sunt infra* in hoc ipsomet tom.9.tr.7.de Furto, & Restitutione ref.59.& 57.

An si quis cœnet eo fine, vt sequatur pollutio nocturna, peccet contra temperantiam, quamuis non peccet contra illam cœnando, &c: Ex p.11.tr.2.ex ref.34. *quæ hic est infra* in tr.7.ref.18.

An feminæ etiam ignobili liceat in periculo mortis non ostendere verenda Chirurgo, &c? Et quid, si medicamentum possit adhiberi ab obstetricibus, vel aliis, an teneatur supradictis obstetricibus verenda ostendere? Et an qui in ipso actu venereo amisit loquelam, & paulo post spirauit, sit priuandus Ecclesiastica sepultura? Et quid est dicendum de meretricibus? Ex p.5.tr.3.ex ref.138, & 99. *Quæ hic sunt infra* in hoc ipsomet tom.8. tr.8. de casibus occurrentibus tempore mortis ref.2.& 5.

An qui commisit peccatum nefandum gaudeat Immunitate Ecclesiæ? Et an deflorantes Moniales, & raptores virginum gaudeant Immunitate Ecclesiæ? Et quid, si aliquis deflorasset Monialem in ipsa Ecclesia Monasterij? Ex p.4.tr.1.ex ref.45.& 43. *Quæ nunc inuenientur* in tom.9.tr.1.de Immunitate Ecclesiæ ref.59.& 32.

An concubinatus sit delictum misti fori? Et an ministri laici possint prohibere ne ministri Curiæ Episcopalis visitent loca, & domos meretricum? Et an iudex laicus possit statuere, ne concubinæ teneantur pro furtis ab ipsis concubinis factis, etiamsi hoc extendatur ad concubinas Clericorum? Ex p.5.tr.1.ex ref.10. & in p.4.tr.1. ex ref.11. *Quæ hic reperientur* in tom.9.tr.2.de Immunitate Ecclesiastica ref.293.& 294.

An sit licitum tradere Tyranno aliquã Virginem deflorandam ad tuendam Rempublicam Ex p.11.tr.6.ex ref.51. *Quæ hic est* in tom.7.tr.7.de Bello ref.20.

TRACTATVS VII.

De Furto, & de Restitutione pro ipso; & de aliquibus aliis specialibus restitutionibus; atque etiam de restitutione famæ agitur. p.147.

1. *AN in furto Reliquiarum detur paruitas materiæ? Et an peccet mortaliter Prælatus Regularis, si alicui dederit licentiam accipiendi particulas aliquarum Reliquiarum? Et an liceat Crucem Variis Reliquiis, non tamen approbatis, ornatam in Altari collocare?* Ex.p.5. tract.5.ref.35.ibid.

2. *An in furto detur paruitas materiæ? Et an Vxor possit consumere in vsus honestos vigesimam partem redditus sine licentia mariti? Et an de furtis filiorum, & Religiosorum non sit philosophandum, vt de cæteris furtis?* Ex p.5.tr.5.ref.34.ibid.

3. *Quæritur, quæ quantitas requiratur, vt furtum sit peccatum mortale:* Ex part.2.tract. 17. & Misc. 3. ref. 57. ibid.

4. *Sæpe mihi ab exteris, & nostris delata fuit hæc quæstio. An Petrus, qui leuem quantitatem aufert à Ioanne, à quo alij abstulerunt notabilem, peccet mortaliter?* Ex p.2.tr.17.& Misc.3.ref.41. p.148.

5. *Petrus, qui nullo modo aliqua exhortatione fuit causa, vt alij minuta furta à Ioanne acciperent, si hæc furta sciat, peccet mortaliter modicum cum ipsis, vel separatim accipiendo, si tota illa furta simul cum suo considerata perueniant ad materiam notabilem* Ex p.2.tr.17.& Misc.3. ref.42.ibid.

6. *Quis post quantitatem notalem per minima furta sublatam addit furta parua, quæritur, an per quodlibet nouum furtum nouum peccatum lethale committat?* Ex p.2.tr.17.& Misc.3.ref.43.p.149.

7. *An detur casus, in quo vltima acceptio rei ablatæ complens materiam notabilem, non sit peccatum mortale?* Ex p.3.tr.6.& Misc.2.ref.25.ibid.

8. *Olim Rustici confessionem audiui, qui multum subripuerat à quodam viro Nobilissimo, & prædiuite, & per spatium multorum annorum locauerat? dubitaui tunc, an non solum ad restitutionem multi, sed etiam ad pretium locationis teneretur?* Ex p.2. tract. 17. & Misc.3. ref.50. ibid.

9 *Pendet decisio multorum casuum ex illa celebri quæstione, vtrum fur, & quiuis alius iniquus possessor teneatur restituere maiorem summam, ad quam excreuit res furata tempore detentionis, maxime si fur illam vendidit in illo optimo statu?* Ex p.2. tract. 17. & Misc.3. ref.51. p.150.

10. *Merito superiori quæstioni hæc adiuncta erit; vtrum iniquus possessor teneatur ad restitutionem iuxta summum valorem, & incrementum, quod res habuit tempore acceptionis, quando ignoratur, quo tempore verus Dominus, esset rem illam venditurus?* Ex p.2. tr.17. & Misc.3.ref.52.p.151.

11. *An si res ablata tunc valebat v.g. decem aureos, postea vero antequam restituatur, valeat viginti, quæritur, an debeant restitui decem, aut viginti aurei?* Ex p.11.tr.6. & Misc.6.ref.5.ibid.

12. *Titius habitans prope domum Sempronij multa vtensilia ab eo furatus est, sed cum incendio vtraque domus vna nocte vastaretur, quæsitum à me fuit, an Titius teneatur ad restitutionem, cum furtum periisset, ac si in manu Domini esset? Idem est de quocumque alio iniquo possessore. Et quid est dicendum, si res non eodem modo, quo* apud

Index Tractatuum,

apud furem periit, apud Dominum peritura erat, sed diuerso, & absque culpa illius, v.g. apud Dominum peritura erat incendio, apud furem periit diluuio; apud Dominum hostium incursione, apud furem ruina, &c. Et quid est sentiendum, si dubium est, an res apud Dominum periret, vel quia si apud se existeret, ante interitum fuisset vendita, vel distracta, aut aliquo modo vtilis? Et quid est dicendum, si res furata pereat apud furem, & possessorem malæ fidei ex dolo, & culpa illorum, cum tamen eodem, aut diuerso modo apud Dominum siue culpa illius esset peritura? Et tandem quæritur, si res, v.g. vel pallium Petri certo erat cum incendio domus ipsius Petri periturum, & de facto domus periit, & tu id sciens die, vel hora antecedente illud ab eo furto abstulisti & sic saluum fuit à periculo; similiter, si nauis in qua merces Petri vehebantur, peritura omnino erat, & antequam submergeretur, tu aliquas merces illius ex illa extraxisti, & saluasti, tenearis in vtroque casu ad restitutionem, &c? Ex p.11. tract.4.& Misc. 4.ref. 39. ibid.

13. An res furata consumpta tamen in extrema necessitate, illa transacta, sit restituenda? Et an tales obligatio consurgat, si ante extremam necessitatam quis acceperat per contractum translatiuum Dominij; vt per mutuum, vel emptionem, quia re sua prouidit, nec erat in extrema necessitate res aliena? Et quid, si acceperat non per contractum translatiuum Dominij, sed commodatum, depositum, conductum, vel etiam per delictum, si rem consumpsit in extrema necessitate? Et notatur, quod non solum extrema necessitas, sed etiam grauis tua, vel proximi, (qualis est periculum morbi, magna famis, vnditatis, captiuitatis, vel diuturni, ac tetri carceris, vel similium afflictionum,) excusat à restitutione, quamdiu durat. Et vtrum, si venerit ad lautiorem fortunam, teneatur restituere, sic acceptum, vel non? Et an vero creditori existenti in simili necessitate morbi, famis, &c. debeat restituere? Ex p.11. tract.4. & Misc.5. ref.13. p.153.

14. Liberatur latro à quadam restitutione, vbi casus est curiosus, & practicabilis. Et Resolutio huius casus pendet ex illa celebri quæstione; an consumens rem alienam in necessitate, quamuis furatam ante illam, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam peruenerit? Et asseritur, non solum quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipiatur in extrema necessitate restituendum esse, quando fuerit facultas. Ex p.10.tr.14.& Misc.4.ref.36.alias 34.p.155.

15. An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias, teneatur illas restituere? Ex p.10. tract.15. & Misc. 5. ref. 48. p.156.

16. An bona fide consumens res consumptibiles vnico vsu, teneatur vero Domino restituere, quatenus locupletior euasit, & fur non impotens ad restituendum? Ex p. 3. tr.5.& Misc.1.ref.53.ibid.

17. An quis ob amissionem vnius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem? Ex p.6. tr.7. & Misc.2. ref.4. ibid.

18. An qui amisit alterius gemmam mille nummorum putans esse tantum centum nummorum, teneatur restituere mille, aut centum? Et an omittens, data opera, diligentiam adhibere, quam alias non teneretur, vt damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem? Et an si quis cœnet eo fine, vt sequatur pollutio nocturna peccet contra temperantiam, quamuis non peccet contra illam cœnando, &c? Et sequitur occisorem, ob cuius delictum alius, cui imponitur per errorem, punitur, non teneri ad restitutionem. Et quid, si in eum finem, vt aliter puniretur, commisit homicidium, vt. v.g. si interfecit illum cum alterius gladio, & data opera, relinqueret gladium, vt agnosceretur esse alterius, & propterea alter conuinceretur delicti, an tunc teneatur resarcire damnum, &c? Ex p.11.tr.2.& Misc.2.ref.35. p.157.

19. An si quis minatur malum absque animo inferendi, & si posset iuste inferre, valeat retinere, quod sic extorquet? vt.v.g. quis potest petere pecuniam credito in ludo perditam, quæritur, an si vir Nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut alio motiuo accusare nolebat, possit accusationem, & repetitionem minari, & retinere illa, quæ sic minando ab alio extorquet? Idem est de illo, qui potest homicidam aliquem accusare apud iudicem, &c. Ex 4.tr.4.& Misc.ref.34.p.158.

20. Nocens alicui in re graui, ad quam solum erat in potentia, quid teneatur restituere, v.g. damnum cum culpa datum est in seminibus, & plantis, &c. in proxima dispositione; an sit restituendum, ac si essent matura, deductis expensis, & secus si longe distabant ad huc? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.ref.6.ibid.

21. An quis possit per partes restituere, si potest statim totum restituere, sed non vult? Et quid in dicto casu Confessarius facere debeat circa talis pœnitentis absolutionem? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.ref.5.ibid.

22. Petrus deambulando per Ciuitatem inuenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate, facta debita diligentia, non inuenit Dominum, ideo per multos annos illas sibi retinuit; nunc Confessarius denegat illi absolutionem, si pauperibus dictas pecunias non restituat, quid faciendum? Ex p.2.tr.17 & Misc.3.ref.5.ibid.

23. An debita incerta per iniustitiam sint restituenda necessario pauperibus, vel piis operibus? Et notatur probabile esse bona incerta, quæ ex iusto contractu debebantur posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri? Ex p.11.tr.1.& Misc.1.ref.12.p.159.

24. Quis accepit scuta 60. pro 50. à Mercatore, quem non cognoscit, vel quem ob distantiam conuenire nequit, quæritur, an teneatur dare pauperibus, vel possit sibi ipsi applicare? Et notatur debitorem bonorum posse ex eis Capellaniam, aut Hospitale, aut Monasterium instituere. Et docetur inuentorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus. Et aduertitur supradicta non procedere, cum bona omnino incerta sunt, non absolute sint certa, & incerta secundum quid, ignoratur tamen, quibus determinate pertineant, inter illos necessarium est diuidenda? Ex p.11.tr.6.& Misc.6. ref. 48.p.160.

25. An pauperes, qui res aliquas inuentas pro eleemosyna habuerunt, si verus Dominus compareat, teneantur illas restituere? Et an sit satis probabile bona incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inuentores retinere, nec siue inanimata, siue animata sint, non teneantur Cruciata, aut sacris Religionibus Trinitatis, vel B. Mariæ de Mercede restituere, quamuis excommunicationis pœnam ferat Cruciata, &c. contra detentores huiusmodi bonorum. Et notatur, quod inuentor, qui bona sibi, quæ reperit, applicauit, Domino comparente, tenetur reddere. Et concluditur cum Regula generali, quod quando bona incerta sunt iniuste acquisita, si post debitam diligentiam Dominus non compareat, debentur piis operibus; quando autem sunt iuste occupata, vt sunt inuenta, post eam diligentiam potest quis reseruare cum intentione reddendi ea Domino, si compareat intra legitimum tempus, &c. Ex p.11.tr.8 & Misc.8.ref.11.p.160.

26. An Reges, & Principes possint de bonis incertis illicite acquisitis compensationem facere? vel an hæc compensatio ad Summum Pontificem pertineat? Et quid, si Pontifex id non prohibeat? Et an Hispani, & eorum Successores, qui in iusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida, an potuissent, & possint cum Rege facere compensationem? Ex p.11.tr.8.& Misc.8.ref.19. p.162.

27. An consulens furtum, aut homicidium, &c. & dubitans an ex suo consilio sequutum sit furtum, aut mors, teneatur

teneatur restituere? Et in dicto casu an consulens teneatur restituere totum damnum, vel tantum partem pro quantitate dubij. Et an excusetur à tota restitutione, si homicida ei asseras ad homicidium, vel furtum perpetrandum non fuisse motum ex consilio? Et quid est dicendum, quando hortatu suo magis confirmauit alterum, certo proposito determinatum ad damnum faciendum, vel vt citius, aut expeditius damnum inferatur? Et quid, si hortatu suo causa fuerit, vt maius damnum inferatur? Ex quibus infertur à fortiori, quod qui furi ascendenti scalam teneat, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, vel si aliter quis obsequium praestet in asportando res furtiuas, &c. in his casibus talis non tenetur ad restitutionem? Ex p.3.tt.5.& Misc.1.ref.85.aliàs 84. p.163.

28. An si quis consilio suo confirmauit furem, vel hortatu suo causa fuit, vt citius furaretur, teneatur ad restitutionem? Et an si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, & si asportando rem furatam adiuues aliquem, quam sine tuo auxilio asferret tamen, & furaretur, tenearis ad restitutionem? Ex p.3.tt.5.& Misc.1.ref.47.ibid.

29. Consilium dans ad damnum faciendum quid restituere teneatur? Sed difficultas est de aliis consulentibus, aut consiliariis, ad contractus, & alia negotia? Ex p.3.tt.6. & Misc.2.ref.23.p.164.

30. An si quis, vt auerteret furem à furto maiori à Paulo, consuleret furtum minus à Petro, teneatur restituere Petro? Et quid, si fur esset determinatus ad furandum aequalem quantitatem Petro, vel Paulo, indeterminatus autem à quo velit? an amicus Pauli possit consulere, vt furetur potius Petro? Ex p.11.tt.6. & Misc.ref.58. alias. 57.ibid.

31. An serui non solum peccent mortaliter, sed etiam teneantur restituere, si non impediant furta domestica? Et quid de famulo, cui domus cura non est commissa, an teneatur restituere furta facta Domino, siue fur sit domesticus, siue extraneus? Ex p.7.tt.7.ref.39.ibid.

32. An famulus teneatur ad restitutionem, si non manifestet Domino alios famulos res ex aliqua domus officina saepius furari? Et quid de famulo, cui cura penus custodienda data est? quid est dicendum, si fures extranei domum ingrediantur, & famulus eos videat, an teneatur ad reuelandum, si aliter malum impedire non potest? Et an dictus famulus teneatur restituere, si ab alio famulo furante accepit aliquid, si clamet, vel indicet furtum eius Domino, nisi pars accepta sit furti? Ex p.3.tt.6. & Misc.2.ref.58.p.165.

33. An famuli teneantur impedire eos, qui furantur suis Dominis? Et quid de famulo, cui custodia domus, pecorum, &c. aliarumque rerum Domini data est? Nota, quod in textu huius Resolutionis sunt multa alia difficultates, quas hic breuis titulus comprehendere, & explicare non potest, nisi nimis longus sit. pro diuersis aliis furtis, & restitutionibus factis, vel faciendis ab aliis specialibus personis distinctis à latronibus, qua pro suis obligationibus aliquando ad restitutionem obligantur, &c? Ex p.11.tt.6.& Misc.6.ref.6.ibid.

34. An qui potuit absque proprio incommodo impedire damnum &, non impediuit, teneatur ad restitutionem? Et docetur omnes, & solos, qui ex iustitia, & ratione officij, & contractus, tenentur damna impedire; & si desinant culpabiliter impedire culpa lata, teneri ad restitutionem damni non impediti; pro quibus multa; & diuersa persona, & casus assignantur in textu huius Resolutionis pro supradicta obligatione. Sed quaeritur etiam, an illi, quibus ex officio incumbit, teneantur cum periculo mortis loqui, obstare, ac manifestare? Et an Miles fugiens è bello Maurorum, & extrahens torquem aureum ab alio Christiano demortuo in acie, teneatur eum restituere haeredibus? Et an licitum sit Christianis emere à Turcis, vel Piratis Haereticorum res furto ablatas? Et è contra, an qui extrahunt à Piratis naues onustas mercibus à Catholicis captas, teneantur eas Domino restituere, vel haeredibus eorum, aut pauperibus, &c? Et late alia difficultas in §. Vltimo huius Resolutionis proponitur pro custodibus Ciuitatis &c. & quid, quomodo, & quando vero teneantur ad restitutionem Ex p.11.tt.6. & Misc.6.ref.18.p.166.

35. An custodes portarum, syluarum, &c. teneantur restituere poenam pecuniariam impositam contra eos, qui certas merces exportant, vel ligna, &c. si dissimulant? Et si fur tibi aliquid det, ne impedias ipsius furtum, clamando, vel manifestando, an tenearis ad restitutionem? Et quid est dicendum, si aliquis ex domesticis furetur res è domo, an teneantur ad restitutionem alij famuli qui hoc vident, vel ille tantum, cui cura domus est? Et quid, si fures extranei domum ingrediantur ad furandum? Ex p.3.tt.5.& Misc.1 ref.54.p.167.

36. An qui bona fide expendit monetam falsam, teneatur ad restitutionem? Et quid, si mala fide in alium transtulerit praedictam monetam falsam? Ex p.3.tt.6.& Misc.2. ref.3.p.168.

37. An Principes, & alij Domini, in quorum territorio viatores patiuntur depraedationes, teneantur eis damnum resarcire? Et qua ratione damnum probari debeat? Ex p.8.tt.7.& Misc.ref.38.ibid.

38. An liceat cuilibet Christiano bona possessa à Turcis sibi vsurpare, & cum aliquibus limitationibus sine aliquo onere restitutionis? Et an possint ex tacito consensu Principis defraudare vectigalia à Turcis imposita similiter sine onere restitutionis? Et an quando seruus Christianus iniuste detinetur à Turcis, non solum possit fugere, sed etiam iure belli possit subripere, quaecumque voluerit ex tacito sui Principis consensu? Ex p.5.tt. 13. & Misc.1. ref.98.p.170.

39. An quis tuta conscientia possit detinere rem, quam iuxta leges praescripsit; si postea cognoscat fuisse alterius? Et an semper praescriptio transferat dominium, vel tantum aliquando? Ex p.6.tt.7.& Misc.2.ref.12.p.171.

40. Quidam vir Nobilis possidebat multa bona dubitans esse sua, quaesiuit à me, an teneatur illa restituere? Sed difficultas est; quando quis inaequaliter dubitat, & magis inclinat in eam partem, vt res aliena sit, quid in hoc casu faciendum erit? Ex p.2.tt.17.& Misc.3.ref.44. p.172.

41. An possessor bonae fidei, si inaequaliter dubitet, & magis inclinet in eam partem, vt res sit aliena, teneatur iuxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere? Ex p.2.tt.15.& Misc.1.ref.10.p.173.

42. An si praemissa debita diligentia, adhuc dubius sis, propendeas tamen magis rem esse alienam, tenearis illam restituere, vel diuidere Ex p.4 tt.3.ref.26.ibid.

43. An facta sufficienti diligentia, an res sit sua, possit possessor bonae fidei adhuc dubius illam retinere, & alienare, vel teneatur diuidere rem cum persona, de qua dubitatur, an eius sit? Et an durante inuestigatione Domini possit vti re, quae vsu non consumitur, vt equus, mancipium, &c? Et an possessor, qui adhibita diligentia, an res, quam possidet, sit aliena, si mansit adhuc dubius, teneatur imposterum vero Domino comparenti restituere? Et quid est faciendum, si spes moralis non est, vt verus Dominus compareat? Et quid, quando probabilis spes est Dominum compariturum? Ex p.4.tt.3. ref.25.ibid.

44. An possessor bonae fidei, qui dubitans rem esse alienam neglexit inuestigare verum Dominum, Vnde impotens effectus est ad eum sciendum, teneatur ad restitutionem? Ex p.4.tt.3.ref.29.p.174.

45. Felix dedit Confessario vncias septuaginta, vt restitueret Ioanni suo creditori, post duos annos scit Confessarium non restituisse, quaeritur, an denuo dictus Felix debeat

65. *Ad quid teneatur, verum qui dicendo occultum crimen alicuius propalauit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius? Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur famam pecunia compensare? Et an infamatus possit sibi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit? Et in textu huius Resolutionis alios quinque casus decisos sæpe contingentes in praxi pro restituenda, vel non restituenda fama.* Ex p.3.tr.5.& Misc.1. res.30.p.186.

66. *An si quis infamaret aliquem de furto, qui postea fur esse inuenitur, teneatur ad restitutionem? Et an non sit peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de grauioribus criminibus est infamatus, & infamis? Et notatur multas esse causas excusantes à restitutione famæ. Et pro praxi nouem causæ in corpore huius Resolutionis proponuntur. Et tandem docetur nullum esse faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum posse inueniri, quam laudando illum, quem prius infamauerat.* Ex p.11. tract.6. & Misc.6. resol. 57. aliàs 56. p.187.

67. *An sit peccatum mortale saltem contra Charitatem detegere peccatum notorium facti, vel iuris in alio loco, vbi ignorabatur, & in quem facile eius fama non erat peruentura?* Ex p.3. tract. 5. & Misc.1. resol.17. ibid.

68. *An sit peccatum mortale detegere alterius peccatum notorium notorietate iuris, vel facti in aliqua Ciuitate, vbi ignorabatur?* Ex p. 4.tr. 4. & Misc. res. 128. p.188.

† *An si quis narret alicui amico iniuriam sibi ab aliquo secreto illatam ad leniendum dolorem, peccet mortaliter? Et an peccet mortaliter, si persona secreto grauiter iniuriata, non valens se à dolore cohibere in querimonias prorumpit publicas, si iniurians infametur?* Ex p.3. tr.5.& Misc.1.ex res.32. *Quæ hic est infra* in hoc ipsomet tom.8 tr.10.res.7.

Appendix ad cæteras alias dispersas quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tract.7.de Furto, & Restitutione huius tom.*8.

§ Pro verbo Furtum. *Vtrum si quis furetur propter fornicationem, teneatur hanc circumstantiam finis in confessione explicare, vel sufficiat dicere furatus sum; & postea per alium actum dicere, habui intentionem fornicandi? Et an qui furatur rem sacram de loco sacro, teneatur vtramque circumstantiam explicare? Et quidam latro furatur crumenam diuitis in Ecclesia; quæritur, vtrum peccatum præter malitiam furti, contineat etiam malitiam Sacrilegij in confessione aperiendam? Et an committat Sacrilegium, qui furatur Clerico aliquid iure Ecclesiastico possessum? Et quid, si aliqua res sit sub iure, & quasi sub potestate Ecclesiæ v.g. quia est illi tradita ad custodiendum, vel in pignus data, vel alio simili modo in Ecclesia deposita, vt furari tapetes, tabellas, cortinas, vel sellas, quæ erant commodata à Sacrista pro ornatu alicuius Festiuitatis in Ecclesia? Et an, si quis furatur coram iudice, vel cum manifesto periculo vitæ, teneatur postea aperire hanc circumstantiam in confessione? Et an qui furatus est, v. g. mille aureos, satisfaciat si dicat in confessione subripui rem notabilem? Et an diuturnitas voluntaria retentionis de re aliqua furto sublata sit circumstantia in confessione aperienda? Et supponitur in dicto casu plura non committi peccata, sed tantum continuari antiquũ, quamuis vno anno, vel pluribus iniuste retineatur res aliena, etiam si forte sæpius interim offeratur occasio restituendi? Et notetur hoc à Confessario, & multis scrupulis immunis erit, & vt non interroget de tempore, & diuturnitate retentionis, vel de numero peccatorum, quæ alioqui in tali diuturnitate committi putant. Et an si iudex, vel alia persona publica furto capiat res alienas, quas ex officio custodire tenetur, debeat explicare hanc circumstantiam officij sui? Et an furari in die festo sit circumstantia aperienda in confessione? Et an sufficiat, si pœnitens dicat, anno integro non restitui, licet aliquoties doluerit de culpa intra annum, & statuit restituere, & non restituit?* Ex p.1.tr.7.ex res.23.& ex part.8.tr.7.ex res.76.& in part.1.tract.7.ex resol.27.61.14. 58.& 36. & in p.2. tract. 16. ex res.25. aliàs 27. & in part.1. tract.7.ex res.32.& in p.5.tr. 14.ex res.55. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1. tr.7. de Circumstantiis à res.252. vsque ad resol. 157. inclusiue, & in res. 160. 157. 54. & 63.

An Confessarius, si ex confessione sciat famulum esse furem possit illum dimittere? Et si Confessarius ex confessione intelligat furtum domesticum sibi factum possit accusare furem ex aliis indiciis extra confessionem cognitis? Et an Confessarius possit reuelare hæredibus restitutionem faciendam, quam debebat mortuus, dum modo adsit licentia pœnitentis? Ex p.4. tr.11. ex res. 37. 17.& 28. *Quæ hic reperientur* in tom.1.tr.8.de Sigillo Confessionis res.21.22.& 28.

An possit quis compensare eleemosynas iam factas voluntarie cum obligatione delicti ex furto, vsuris, &c. quæ forte soluendæ sunt pauperibus ob incertitudinem creditorum? Ex p.9.tr.9.ex res.23. *Quæ hic est* in tom.3.tr.6. de Horis Canonicis res.128.

An valeat Bulla Cruciata sumpta ex bonis furatis? Ex p.1. tr.11.ex res.101. *Quæ nunc inuenietur* in tom.4.tr.3.de Bulla Cruciatæ res.12.

An filiusfamilias possit ad vsus honestos accipere aliqua à Patre etiam inuito? Et notatur quod quando quis extrema necessitate pressus abstulerit rem aliquam à Domino in extremam quoque inopiam redacto, etiam debere Domino restituere. Et an non solum in extrema, sed etiam in graui necessitate sit licitum pauperibus occulte subripere ab opulentibus, si aliter illud malum graue auertere nequeant? Et an vir honestus, cui magnum dedecus esset mendicare, possit clanculum necessaria subripere? Et an si in extrema necessitate constitutus accipiat aliquam rem, teneatur postea restituere? Et an si quis ante necessitatem extremam accepit ab alio accommodatum, conductum, vel precarium, teneatur restituere, si illud in extrema necessitate consumpsit? Idem est, si ante extremam necessitatem aliquid furatus est. Ex part. 5. tract. 8. ex resolut. 25. 11. 23. 24.9. 8.& 10. & in part. 2. tract. 17. ex resol. 29. *Quæ hic reperientur* in tom. 4. tract. 7. de Eleemosyna resolut. 38. 47. 50. 52. 53. 55. 54. & 49.

An excommunicatio lata contra aliquos, quorum vnusquisque tamen minimam quantitatem furati sunt, sit valida? Et an in tali casu, vnusquisque non restituat suam partem quamuis minimam, an peccet mortaliter? Et an ex vi monitorij quis teneatur reuelare furtum domesticum factum à filiofamilias? Et quid, si non reuelat furta aliorum? Et an si Episcopus prohibeat furtum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, furans incurrat

Index Tractatuum,

riarum , vulgo dicimus. Farei la remissione , *nec aliter possit absolui? Et quidam vir Nobilis est in mora soluendi debitum vnisarum ducentarum ex contractu, & sapius confitetur , & non restituit; quaritur à Confessario , an sit illi deneganda absolutio?* Ex p. 5. tr. 3. ex ref. 104. & 103. & in p. 2. tr. 17. ex ref. 3. *Quæ hic sunt* in tom. 1. tr. 4. de Absolutione sacramentali ref. 51. 52. & 36.

An Confessarius, qui culpabiliter non obligauit pœnitentem ad restitutionem, teneatur ipse restituere? Ex p. 2. tr. 16. ex ref. 1. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 1. tr. 6. de Satisfactione sacramentali ref. 22.

An qui ignoranter , vel cum aliqua opinione sibi probabili celebrauit contra Decreta de Celebratione Missarum , teneatur reficere Missas , aut stipendia restituere? Et an Sacerdos; qui eleemosynam accipit pro dicendis Missis , possit postea per alios satisfacere minori pitantia sine onere restitutionis? Et an si quis accipiat stipendium pro vna Missa dicenda sufficiens ad mortale , si Missam non dicat , teneatur illud restituere? Ex p. 2. tr. 14. ex ref. 10. & in p. 8. tr. 7. ex ref. 75. & in p. 10. tr. 15. ex ref. 43. *Quæ hic reperientur* in tom. 2. tr. 1. de Celebratione Missarum ref. 25. 24. & 33.

Quædam mulier multas pecunias per adulterium acquisiuit, quaritur , an marito sint restituenda , vel saltem pauperibus , aut cui illas dedit , maxime si sint Religiosi , filijfamilias , &c? Et an adulter, qui filium suscepit ex adulterio ; illumque reliquit inter filios legitimos mariti adultera , præter alimenta teneatur etiam occurrere damno hæreditatis , quæ legitimis hæredibus adimitur , vel damno dotis, quam Pater putatiuus dedit puellæ spuria , credens esse propriam filiam? Ex p. 2. tr. 17. ex ref. 7. & 55. *Quæ hic sunt* in tom. 2. tr. 6. de Matrimonio ref. 236. & 235.

An obligatio restituendi fructus v. g. beneficiorum non tollatur per Regulam de triennali? Ex p. 7. tr. 10. ex ref. 26. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 3. tr. 2. de Dispensatione ref. 168.

An Episcopus omittens intra terminum duorum mensium promissionem Fidei amittat fructus; sed non teneatur illos restituere , donec condemnetur , vel sequatur sententia declaratoria? Et an in Concursu beneficiorum & Cathedrarum eligentes dignum prætermisso digniori , teneantur ad aliquam restitutionem? Ex part. 5. tr. 14. ex ref. 23. & in part. 3. tract. 5. ex resol. 111. alias 110. *Quæ hic reperientur* in tom. 3. tr. 3. de Episcopis ref. 69. & 107.

An Capitulum Sede Vacante teneatur ad aliquod interesse restituendum , si Vicarium absque iusta causa remoueat? Ex p. 8. tr. 4. ex ref. 63. *Quæ hic est* in tom. 3. tr. 5. de Capitulo Sede vacante ref. 75.

Nota , quod in tom. 3. tr. 6. de Horis Canonicis *sunt aliquæ difficultates pro restitutione proueniente ex defectibus , & omissionibus commissis in recitatione Horarum Canonicarum; ideo si ita casus mistus occurrerit , require illum ibi* in ref. 5. 7. 29. 48. 74. 81. 95. & à ref. 110. vsque ad ref. 128. 132. 133. & 139. *etiam pro pensionariis?*

An sacerdos destinatus , vel electus ad celebrandum in tali Templo , vel altari , si ibi non celebret , teneatur ad aliquam restitutionem? Ex p. 2. tr. 14. ex ref. 29. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 4. tr. 1. de Altaribus priuilegiatis ref. 15.

An si Rex non expendat eleemosynam Bulla Cruciata contra Turcas teneatur ad restitutionem? Et an stantibus verbis Bulla Cruciata Prius satisfacta parte , *nomine satisfactionis intelligatur restitutio honoris , vel famæ & aliorum bonorum? Et an qui absoluit excommunicatum absque facta satisfactione , aut cautione, teneatur restituere damnum inde sequutum? Et an facta compositione bonorum incertorum per Bullam Cruciata , comparente vero Domino , teneatur , qui se composuit, ad restitutionem? Senator cuiusdam Ciuitatis emebat salmanam frumenti ad tareros. v. g. 30. sed asserebat illam emisse ad tareros 36. quæsiuit , an possit vti Bulla Compositionis , cum illud frumentum illo cariori pretio emissent Ciues in pane cocto , qui modo ignorantur , quinam sint? Eadem est doctrina pro pistoribus, dulciatoribus , cauponibus , tabernariis , & similibus, pro quibus omnibus late explanatur quomodo , cui , vel quibus facienda est restitutio?* Ex p. 11. tr. 2. ex ref. 49. & in p. 1. tr. 11. ex ref. 22. & in p. 5. tract. 9. ex ref. 12. & in p. 4. tr. 4. ex ref. 112. & 46. *Quæ hic reperientur* in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciatæ ref. 1. 56. 57. 174. & 172.

An in aliquo casu quis teneatur restituere damna , quæ ex eius omissione in danda eleemosyna sunt sequuta , vt v. g. qui fame periit, relinquit filios , quibus deberentur opera Patris? Et qui tenentur restituere , si in communibus necessitatibus famis , pestis , & infirmitatum non succurrunt? Et quando in testamento relinquitur, vt pauperioribus detur eleemosyna, si tantum pauperibus detur, sufficiat , vt distributor non teneatur ad restitutionem? Et an recipiens eleemosynam simulans paupertatem, peccet mortaliter , & teneatur ad restitutionem? Et quid , si alicui donarentur , v. g. centum aurei , qui finxit se Episcopum , qui ab Episcopatu ab Hæreticis expulsus indiget peculiaribus sumptibus , vt ad illum redeat , vel quid simile , an teneatur vero restituere , quod accepit? Et si pauper adstans ad ostium domus , & Monasterij. & expectans eleemosynam dicat alteri pauperi accedenti iam esse datam , an teneatur ad restitutionem? Et cui facienda est restitutio eleemosynæ acceptæ ex ficta paupertate , an ipso Domino danti , vel pauperibus? Et an debitor in extrema necessitate teneatur restituere si creditor etiam sit in extrema necessitate? Et quid , si Patres , consanguinei , & amici debitoris in extrema necessitate sint constituti? Et notatur ob grauem necessitatem debitoris posse differri restitutionem, quandiu necessitas durat? Ex p. 5. tr. 8. ex ref. 2. & 7. & in p. 2. tr. 15. ex ref. 39. & in p. 5. tr. 8. ex ref. 21. & 22. & in p. 11. tr. 2. ex ref. 32. *Quæ hic sunt* in tom. 4. tr. 7. de Eleemosyna ref. 2. 6. 61. 56. 57. & 48.

An si tribus mensibus elapsis consecratio Episcopi facta non sit , & non obstent alia impedimenta post confirmationem ad restitutionem fructuum perceptorum Episcopus teneatur Ex p. 12. tr. 1. ex ref. 55. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 4. tr. 8. de Consecratione Episcopi ref. etiam 55.

An quando quis virtute alicuius monitorij tenetur reuelare scripturas si non manifestet , teneatur restituere damna inde sequuta? Et an non restituens ex opinione probabili, si condemnetur à iudice sub pœna excommunicationis, illam incurrat? Et quid est dicendum; quando opinio in fauorem rei est probabilior? Et an testis vocatus à iudice ad testificandum , si intimato præcepto fugiat , teneatur restituere damna inde sequuta? Ex p. 9. tr. 9. ex ref. 49. aliàs 48. & in tract. 7. ex ref. 73. & in p. 5. tr. 9. ex ref. 58. 72. & 68. *Quæ hic reperientur* in tom. 5. tr. 1. de Excommunicatione ref. 165. 47. 74. 121. & 185.

An recipiens beneficium animo resignandi illud, vel permutandi obligetur talis ad restitutionem fructuum? Ex p. 8. tr. 7. ex ref. 14. *Quæ hic est* in tom. 5. tr. 1. de Excommunicatione ref. 175.

Quis consuluit homicidium cuiusdam Clerici , & postea serio consilium reuocauit , quaritur , an ex homicidio sequuto incurrerit obligationem restituendi damnum inde sequutum? Et quid est dicendum de illo, qui propinato veneno Clericum occidit , tametsi diligentiam adhibuerit ad damnum impediendum? Et an furans cin-

Index Tractatuum,

gulum, aut aliam vestem Clerico dormienti, vel pecuniam ex crumena ab eo gestata arripuerit subdole, & sine vi, incidat in excommunicationem? Et an quis bona sua ferentem insequeretur Clericum, & ab eo violenter extraheret, incidat in excommunicationem? Et quid, si res furatas domi haberet depositas, easque pacifice possideret? Ex p.3.tr.5.ex ref. 84. alias 83.& in p.9.tr.4.ex resolut.15.37.& 24. Quæ nunc inuenientur in tom. 5. tract. 2. de Percussione Clerici resolut. 27. 28. 80. & 22.

An ordinatus cum patrimonio donato, & post ordines illud restituit donanti, præter peccatum mortale incurrat suspensionem, & teneatur postea illud restituere? Ex p.3. tr.4.ex ref.183.alias 184. Quæ hic reperietur in tom.5. tr.3.de Suspensione ref.50.

An si inter multos dubium sit, quis ex illis aliquem occiderit, omnes teneantur restituere damnum inde sequutum? Et notatur probabile esse, quod si quis alios comitetur, & nihil omnino faciat, nec causa sit, cur homicidium, vel furtum hic,& nunc fiat, id est cum his circumstantiis, celerius acrius, animosius, audacius,&c. non tenetur ad restitutionem damni inde sequuti.Ex p.9. tr.7.ex ref.20. Quæ hic est in tom.5.tr.5.de Irregularitate ref.118.

Explanatur non esse restituendum pretium acceptum pro collatione Sacramentorum. Et supponitur etiam Symoniam non obligare ad restitutionem ex iure naturali, sed ex iure positiuo. Et an emens Vicariatum Episcopi teneatur resignare, & Episcopus pretium restituere? Et discutitur, cui est restituendum pretium male receptum pro Symonia in ordine, beneficio, & ingressu Religionis? Et an Symonia mentalis inducat pœnas Symoniæ, quæ ad restitutionem obliget? Et an iudex qui in Romana Curia acciperet ab vtraque parte ante latum sententiam, vel ante gratiam obtentam maiores, quas vocant, popinas, seu sportulas, quæ sibi essent debita, peccet contra iustitiam, & teneatur restituere, quamuis non incurrat pœnas Bullæ Greg. XIII. de Datis, & Promissis; & de aliis casibus etiam agitur contentis in prædicta Bulla & de restitutione ex illis proueniente Ex p.4. tract. 4.ex ref 157.167.& 168.& in p.7.tr.4. ex ref.1.& in p. 9. tr.8.ex ref.42.& in p.7.tr.4.ex ref. 6. Quæ nunc inuenientur in tom.5.tr.7.de Symonia &c. ref.6.9.25.48. 51.& 54.

An Inquisitores teneantur restituere meliorationes factas ab emptore, quando reuocant rem alienatam ab Hæreticis? Et an Inquisitores, si non ferant sententiam in Hæreticum, teneantur restituere aliquid Principi sæculari, ad quem pertinebant bona confiscata dicti Hæretici? Ex quo infertur, an reus legitime interrogatus negans veritatem, falsisque testibus se defendens, teneatur pœnam restituere, qua damnandus erat? Ex p.4. tt. 8. ex ref. 92. & 108. Quæ hic reperientur in tom.5.tt.10. de Inquisitoribus ref.125.& 129.

An Inquisitores possint accipere xenia, hoc est esculenta, & poculenta, vel ita facientes, & recipientes teneantur reddere duplum? Idem est de aliis Ministris, qui hoc sciunt, & non reuelant. Ex p.4.tr. 8.ex ref. 8. Quæ hic est in tom. 5. tract. 10. de Inquisitoribus resol. 134.

An fraudantes vectigalia iusta peccent, & teneantur ad restitutionem? Et an lex pœnalis, ipso facto pœnam incurrent, obliget non solum in conscientia, sed etiam vt delinquens teneatur illam pœnam soluere ante iudicis sententiam? Et pro praxi quæritur, an qui est causa, ne quis condemnetur ad pœnam iustam impositam à lege, teneatur pœnam restituere, cui esset applicanda; vt si quis non accuset, & iudex non condemnet ad pœnam legis; si Custodes syluarum, & Ciuitatum non manifestent crimina, si testis, & reus iuridice interrogatus non respondeat, & crimen neget &c? Et an pœna conuentionalis apposita in aliquo contractu sit ante iudicis sententiam soluenda? Et an Senatores eligentes indignos non solum peccent, sed etiam teneantur resarcire damna inde sequuta Et an ipsimet Reges teneantur eligere digniores ad officia sæcularia, sed non teneantur ad restitutionem eligentes tantum dignos? Ex p.1.tr.10.ex ref.19.& 23. & in p.2.tr.15.ex ref.67.& in p.6. tt.6. ex ref.2. Quæ nunc inuenientur in tom.6.tr.1. de Legibus ref.76. 78. 135.& 139.

An vineas ingredientes possint licite, & impune vuas comedere sine onere restitutionis? Ex p.3.tr. 6. ex ref.20. Quæ hic reperietur in tom.6.tract.2.de Consuetudine ref.44.

Nota quod in tom.6.tr.3. de Contractibus, & Cambiis sunt quamplurimæ speciales Resolutiones plenæ difficultatibus mistis pro restitutione ex particularibus contractibus, & Cambiis proueniente; & ideo, si ita casus mistus occurrerit, require illum ibi in ref. 23.28.40.70.73.75. 78.79.84.88.90.91.93. 100. 102.104. 105.128. 130. 131.& à ref. 133. vsque ad ref. 138. inclusiue, & in ref.140. 141.143.145. 147.153.158. 196.197. 201. 203.204.205.207.209. Et pro restitutione minoris, & Ecclesiæ in integrum ex aliquo contractu à ref. 160. vsque ad ref. 166. inclusiue. Et ex multis aliis Resolutionibus præcitati tractatus pro contractibus, & Cambiis in eis contentis potest aliqua restitutio deduci ex illarum doctrina, solutione, vel consequentiis.

Aduerte etiam, quod in prædicto tom.6.tr.4.de Ludo. & Sponsionibus sunt etiā quam plurimæ quæstiones omnes mistæ pro obligatione restitutionis prouenientis ex diuersis casibus contingentibus in Ludo & Sponsionibus, quos reperies in resol. 1.2. 5. 8. & à resol. 14. vsque ad resol. 19. inclusiue, & in resol. 21.22.24.29.30.32. 35.36.37. & à resol.39. vsque ad resol. 49. & in ref. 51.52.53. 54.56.57.59.71.72.74.77.78.& 81. & ex consequentiis in multis aliis resol. præcitati tractatus.

An quis in conscientia possit vti cessione bonorum, & occultare aliquid ad sui sustentationem sine onere restitutionis? Et an dicta in superiori difficultate procedant etiam si delicta oriantur ex delicto? Et an cessio bonorum liberet à restitutione, si postea ad pinguiorem fortunam peruenerit, aut aliquid acquisierit? Et quid, si cessit bonis sedendo in loco publico, quæ cessio est ignominiosa? Ex p.7.tr.8.ex ref.6.7.20.& 21.& in p.4.tr.4. ex ref. 78. Quæ nunc inuenientur in tom. 6. tr.5. de Cessione bonorum ref.6.7.20.22.& 21.

An pecunia abscondita, & inuenta in aliqua pilla cera vel balla mercis, aut abscondita in aliquo pariete &c. quod proprie non est Thesaurus, sit restituenda, & quomodo? Et obseruatur, quanto tempore debeat expectare inuentor, donec rem inuentam alienare, vel assumere possit? Et an inuentor possit aliquod præmium exigere à Domino rei inuentæ? Ex p.9. tt.5. ex resol.2. & 16. Quæ hic reperientur in tom.6.tt.6.de Thesauris ref.2. & 17.

Nota, quod in prædicto tom. 6. & tract.6.de Thesauris sunt multi alij diuersi casus, ex quibus potest consurgere aliqua obligatio restitutionis pro inuentoribus Thesaurorum, quos ibi facillime, si occurrerit ita casus mistus, inuenies.

An consanguinei, vel alij, qui accipiunt donationem à Beneficiario Religioso, vel Episcopo; vel à Beneficiario, & Episcopo sæculari in casibus illicitis, vt meretrices, ludentes, &c. teneantur ad restitutionem? Idem dicendum est de eo, qui accipit à fure, vel debitore non quidem res furatas, sed alia, quorū habent dominium. Et notatur, quod in casu, quod donatio propter prolem superuenientem esset nulla, non obliget ad restitutionem donec res donata

donata repetatur. Et an sit necessaria sententia, vt donatarius in conscientia ex causa ingratitudinis teneatur restituere bona donata? Et an donatarius ingratus restituere quoque teneatur fructus ex re donata ante reuocationem perceptos? Et an donatarius peccet, & teneatur ad restitutionem, quando scit donationem fieri cum damno creditorum, etiam si ab ipsis intra annum non repetatur? Et quid est dicendum, quando donatarius sciens, & prudens inducit debitorem ad alienandum in fraude creditorum? Ex p. 7. tract. 11. ex res. 39. & in part. 8. tract. 6. ex resolut. 15. 134. 60. & 58. & in part. 3. tract. 5. ex resolut. 39. Quæ nunc inuenientur in tom. 6. tract. 7. de Donationibus res. 5. 6. 7. 49. 134. & 138.

An si non expediat, vt moribundus declaret in testamento aliquas restitutiones, vel alimenta filiorum, quid est faciendum? Et an in testamentis possit quis instituere extraneum hæredem, & relinquere fratrem, consobrinum; & an hæredes ita constituti, bona sibi relicta sanguine coniunctis testatoris debeant restituere? Et quid est dicendum, si non relinquat bona extraneo, sed alicui Monasterio, Hospitali, &c? Et an quando quis iurauit se non reuocaturum testamentum, & alter, cui iurauit, acceptauit atque in eo hæres est institutus, si postea testator reuocet testamentum, secundus hæres postea institutus teneatur restituere hæreditatem priori? Ex p. 5. tr. 5. ex res. 115. & in p. 1. tr. 8 ex res. 85. & in p. 10. tr. 15. ex res. 11. Quæ hic reperientur in tom. 6. tr. 8. de Testamentis res. 104. 106. & 102.

An Episcopus sit executor bonorum obnoxiorum restitutioni, vel hæres inconsulto Episcopo possit facere istam restitutionem in vsus pios? Ex p. 8. tr. 5. ex res. 45. Quo hic est in tom. 6. tract. 9. de Executoribus testamentorum res. 56.

An ingressus Religionis liberet debitorem ab onere restitutionis? Et an Religiosi eiecti, si expendant bona in vsus illicitos, teneantur accipientes ea restituere? Et an Monasterium excessiuam dotem pro ingressu Nouitia accipiens teneatur restituere excessum vltra sustentationem sufficientem? Ex p. 7. tr. 12. ex res. 5. & in p. 5. tr. 2 ex res. 41. & 100. Quæ nunc inuenientur in tom. 7. tr. 1. de Regularibus res. 195. 140. & 326.

An sit probabilis opinio, quæ docet Religiosum habentem licentiam expendendi aliquam pecuniam in vsus, qui sibi placuerint, si in vsus turpes expendat, non peccare contra votum paupertatis, & accipientes non teneantur restituere? Et stando in opinione affirmatiua, an dictam pecuniam possit quis restituere eidem Religioso, vel teneatur restituere Monasterio? Et an Equites Commendatarii D. Ioannis. D. Iacobi. Calatrauæ, &c. insumentes redditus bonorum suorum in vsus illicitos peccent contra paupertatem, & teneantur accipientes ad restitutionem? Et an Religiosus illicite ludendo teneatur restituere colludenti, si lucretur? Et an quoties ex præsumptiua voluntate Domini possimus colligere non esse inuitum, aut esse tantum quoad modum, quia daret, si peteretur aliquid ab eo, aut non ægre ferret, censendi sunt non peccare fures, vt in vxore, filio, seruo, famulo, & amicissimo? Et quidam vir Nobilis plura munera ob malum finem Moniali dederat, & aliqua ab ipsa acceperat; quæritur, an de istis teneatur ad restitutionem? Et quid, si bona fide recipit munera à Moniali? Et an si sæcularis daret aliquid Monacho non sibi retinendum, nec ad libitum consumendum, sed dandum fœminæ cum qua ipse Monachus fornicatur, si is de facto illud tradat fœminæ, hæc non teneatur restituere? Et quo pacto Religiosus debeat restituere, si absque licentia Superioris bona aliqua sæcularibus, aut in ludis, aut cum meretricibus consumpsit? Ex p. 3. tr. 2. ex res. 65. & 98. & in p. 7. tr. 11. ex res. 22. & in tr. 9. ex res 15. & in p. 2. tr. 15. ex res. 54. & in p. 7. tr. 9. ex res. 17. & in p. 9. tr. 6. ex res. 24. aliàs 25. & in p. 6. tr. 6 ex res. 58. & in p. 10. tr. 14. ex res. 4. aliàs 2. & in tr. 12. ex res. 35. Quæ hic reperientur in tom. 7. tr. 3. de Paupertate Religiosa res. 23. 59. 58. 60. 55. 57. 61. 59. 63. & 62.

An Magistratus, & Prælati, si subditos non corrigant, teneantur ad restitutionem tam stipendij illi parti muneris respondentis, quam damni inde sequuti? Ex p. 5. tr. 14. ex res. 95. Quæ hic est in tom. 7. tr. 4. de Correctione fraterna res. 21.

An peccata commissa in ebrietate, si prius voluntas fuerit per pœnitentiam interrupta, inducant obligationem restituendi? Et an qui sine causa ponit pecunias apud vsurarium, teneatur restituere vsuras, quas mutuas accepit ex illa pecunia mutuata? Et an peccet qui famulis apponit occasionem, vt furentur? Ex p. 3. tr. 6. ex res. 52. & in p. 5. tr. 7. ex res. 11. & in p. 5. tr. 5. ex res. 18. Quæ nunc inuenientur in tom. 7. tr. 5. de Scandalo res. 39. 53. & 41.

Vtrum in Parlamento, postquam numerus sufficiens suffragatus fuit pro iniusto donatiuo, seu alia re, si alius quis postea concurrat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem? Et an doctrina huius quæstionis sit applicanda in primis suffragantibus? Et an, qui prior tulit suffragium antequam sufficiens numerus esset donatiuo iniusto, &c. suffragatus teneatur ad restitutionem, etiam si certo sciret sequentes in eam partem ituros? Et quid est faciendum in his casibus, & angustiis, possit-ne aliquis in illo die abstinere à Parlamento, vel ab alia quacumque simili Communitate, Conuentu, vel Congregatione? Et an, quando in Parlamento à maiori parte certo scitur concludendum pro re aliqua iniusta & iniquo donatiuo, possit aliquis pro illa die domi manere sine periculo peccati mortalis, & onere restitutionis? Et an doctrina prædictæ quæstionis sit etiam applicanda in casu, quod non sufficeret maior pars ad concludendum, sed omnes sigillatim concurrere deberent, & alij duo casus circa hoc inferuntur? Et an ferentes suffragium ad aliquod iniustum opus teneantur singuli restituere in integrum, v. g. in Comitiis, seu Parlamento, si aliqui ferrent votum pro iniusto tributo, vel aliqua alia re? Idem est dicendum de suadentibus eamdem iniustitiam quando singulorum consilium aliorum consilio non fuisset efficax. Et an Regnicolæ habentes rationes probabiles de iniustitia donatiui possint non soluere collectas & vectigalia, etiam si pro Rege, & iustitia donatiui adsint aliæ rationes probabiles; & in dicto casu defraudantes supradicta Donatiua, collectas, & vectigalia teneantur ad restitutionem? Ex p. 1. tr. 3. ex res. 16. 17. 18. & 19. & in part. 4. tract. 4 ex resol. 79. & in par. 1. tract. 3. ex resolut. 21. Quæ hic reperientur in tom. 7. tract. 6. de Parlamento resolut. 25. 26. 28. 29. 30. & 32.

An si Rex, licet dubitet de possessione Regni, habeat tamen maiorem propensionem, vt Regnum sit, v. g. Regis Galliæ, an, tunc, in tali casu debeat restituere saltem partem Regni? Et an Reliquiæ in bello iusto possint abstrahi ab Ecclesia sine onere restitutionis? Et quid de bonis Ecclesiæ, Ecclesiasticorum, & innocentium, & etiam laicorum, quæ reponuntur in Ecclesia, &c? Ex part. 4. tr. tract. 1. ex resol. 50 & in part. 10. tract. 16. ex resol. 74. Quæ hic sunt in tom. 7 tr. 7. de Bello resol. 5. & 27.

Nota, quod in prædicto tom. 7. & tract. 7. de Bello sunt alia multa quæstiones pro diuersis restitutionibus prouenientibus ex Bello, quas tenentur facere Principes, Reges. Duces, & Milites, ideo si ita casus mistus occurrerit, require illum ibi in res. 6. 8. 19. 16. 33. 34. 35. 58. 40. 45. 48. 62. & 63 & ex consequentiis in multis aliis Resolutionibus præcitati tractatus.

An peccent, qui consilium, vel auxilium seruis ad fugam dederint, & teneantur ad restitutionem totius damni inde sequuti? Vel an possint ipsi serui fugere,

Index Tractatuum,

& non teneantur se ipsos restituere? Et notatur, quod si mancipium lude intentus priuaret Dominum proprio labore, non tenetur restituere nisi tantum pretij, quantum existimaretur ille labor, quo Dominum fraudauit, & nihil aliud. Et an qui seruum alienum percutiendo inutilem reddit, vel occidit, teneatur restituere aliquid non solum Domino, sed seruo? Et an qui occidit seruum suum, aut mutilat, teneatur aliquid heredibus serui restituere? Et an seruo ita possit à Domino inferri iniuria, vt adsit obligatio restituendi? Et an Dominus teneatur resarcire damnum à seruis illatum, & an ista obligatio liget in foro conscientiæ, vel saltem post iudicis sententiam? Ex p.7.tr.7.ex ref.9.10.30.20.45.alias.44.19.46.& 74.alias.45.& 73. Quæ nunc inuenientur in tom.7.tr.8.de Seruis ref.11.12.28.36.37.38.39.& 67.

An index possit nunc secundum vnam, nunc secundum alteram opinionem iudicare, & si adesset scandalum quamuis peccaret, non teneatur ad restitutionem? Et an qui probabiliter putat rem esse suam, etiam si probabiliter teneatur ab alio, possit occultam compensationem facere, si ius suum non possit defendere coram iudice? Et quid, si probabilius est rem esse illius, qui possidet? Ex part.2.tract.13.ex resol.3.& in part.9.tr.9.ex ref.45.alias 44. Quæ hic sunt supra in hoc ipsomet tom.8.tract.1.de Opinione probabili resolut.20.& 30.

An adulter non solum non teneatur ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam, si probabiliter credat etiam esse suam? Et an dubius suumne suffragium concluserit rem iniustam teneatur ad restitutionem, licet alioqnin peccauerit? Ex part.7.tract.11.ex resolut.35.& in part.4.tract.3.ex resolut.63. Quæ hic sunt supra in hoc tom.8.tract.2.de Conscientia dubia resolut.15.& 18.

An si vouisti quotidie dare paruam eleemosynam, si pluries omittas istam paruam eleemosynam, deueniſti ad materiam grauem, teneris ad restitutionem? Ex p.3.tr.5.ex resolut.24. Quæ hic est supra in tr.4.de voto ref.13.

An si quis sciat suo nomine paratum damnum inferre, nec prohibeat, cum facile possit, teneatur ad aliquam restitutionem? Et quid, si prædictum damnum ignoret, & postea re intellecta illud ratum habuerit? Et an si quis pecunias à fure accipiat, ne clamet, & ne indicet, obligetur ad aliquam restitutionem, nisi furtum impedire debeat ex officio, vel nisi res accepta sit pars furti? Ex part.4.tr.4.ex resolut.64. Quæ hic est supra in hoc tom.8.tract.5.de Homicidio ref.89.

Nota, quod supra in hoc ipsomet tom.8.tract.5.de Homidio sunt multæ difficultates pro re furata, & signanter pro restitutione ex homicidio, & mutilatione proueniente, quas ibi reperies in ref.7.& ex resolut.39. vsque ad resol.32.inclusiue, & à resol.61.vsque ad resol.79.& à resol.81.vsque ad 85.inclusiue, & in ref.87.88.90.& 91.

An Clerici, si vendant frumenta vltra pretium iustum à lege taxatum, peccent mortaliter sicut laici, & teneantur ad restitutionem? Et an Principes laici ex consuetudine possint acquirere ius collectandi Ecclesiasticos, & colore talis prætextus liberentur à censura, & restitutionis delicto? Et an licite Senatus Panomitanus, & alia Respublica exigant gabellas ab Ecclesiasticis cum animo restituendi eas in fine anni? Et an index laicus possit cogere Clericum, qui spoliauit laicum sua possessione ad illam restituendam? Et an minister laicalis possit compelli à iudice Ecclesiastico, vt arma prohibita ablata à Clerico restituat? Ex part.1.tract.2.ex ref.8.& in part.4.tract.1.ex resol.101.& in part.1.tract.2.ex ref.45.aliàs 44.& in p.4.tr.1.ex ref.74.& in part.1.tr.2.ex ref.10.alias 9. Quæ nunc inuenientur in tom.9.tr.1.de Immunitate Ecclesiastica ref.90.239.243.87.& 116.

An Cardinales Religiosi statim soluantur voto paupertatis, & ideo supernacanee consumpta, & in vsus illicitos non teneantur restituere ab ipsis recipientes? Ex p.5.tr.2.ex ref.64. Quæ hic reperietur in tom.9.tr.7.de Cardinalibus ref.84.

TRACTATVS VIII.

De Casibus Occurrentibus tempore mortis p.188.

1. AN morituro liceat respuere medicamentum, dum adest spes salutis? Et an infirmus teneatur parere Medico applicanti medicinas, distincto præcepto obedientiæ, sed tantum præcepto, quo est adstrictus propriam vitam conseruare? Et an infirmus, si comedat, vel bibat rem nociuam, putans, vel non aduertens, quod ei nocebit, non peccent mortaliter, imo etiam si credat, quod ob id eueniet ei aliquod nocumentum, sed non r..agnum? Ex p.5.tract.3.ref.135.ibid.
2. An fœmina etiam ignobili in periculo mortis liceat non ostendere verenda Chirurgo? Et quid, si medicamentum possit adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fœminis; an tunc vtique tenerentur fœminæ etiam Nobiles illa sufferre, & verenda supradictis obstetricibus ostendere? Ex p.5.tr.3.ref.138.ibid.
3. An sit licitum pulsare Campanas in signum, quod aliquis malefactor mane furca suspendendus sit? Ex p.6.tr.7.& Misc.2.ref.37.p.189.
4. An quis inueniatur laqueo suspensus, vel mersus in puteo, debeat sepeliri in loco sacro? Et quid, si constet publice in Paschate non communicasse? Et quid, si hoc esset occultum? Et an vsurarius publicus careat sepultura Ecclesiastica? Ex p.5.tr.3.ref.100.ibid.
5. An qui in ipso actu venereo correptus morbo amisit loquelam, & paulo post expirauit, sit priuandus Ecclesiastica sepultura? Et an moriens extra locum duelli sit sepeliendus in Ecclesia? Et an omnes, qui moriuntur in peccato notorio, seu manifeste sine signis pœnitentiæ, vt meretrices, concubinarij, vsurarij, Hæretici, excommunicati, torneatores, &c. sint priuandi Ecclesiastica sepultura? Et an pro supradictis possint suffragia offerri? Ex p.5.tr.3.ref.99.p.190.
6. An pueri baptizati in secundina si illico moriantur, sint in Ecclesia sepeliendi? Ex part.5.tract.3.resol.112.ibid.
7. An, quando dubitatur, sit-ne infans baptizatus, sepeliendus sit in loco sacro, v.g.vt si infans fuerit baptizatus in secundina, pede, &c. siue dubitum sit in suscipiente, siue in conferente, siue in materia, siue in forma? Ex p.4.tr.3.ref.69.p.191.
8. An, si filius, & seruus impuberes moriendo non elegerint sepulturam, Pater, vel Dominus possint illam eligere? Idem dicendum est de auo. Et notatur, quod facultatem non habens eligendi sepulturam in Maiorum suorum sepultura humari debet. Ex p.5.tr.3.ref.107.ibid.
9. An si filius impubes moriatur sine sepulturæ electione, si Maiores sunt sepulti in diuersis locis, ista vbi erit sepeliendus? Et notatur, quod vxor, quæ sepulchrum non elegit, sepelienda est in sepulchro viri. At si detur casus, vt mulier duos, vel plures viros habuerit, sepelienda sit in sepulchro vltimi viri. Et quæritur

quæritur, an frater fratri, Pater filio puberi, mater filius, vel tutor pupillo, aut auus nepoti, vel amicus possint sepulturam eligere? Ex p.5. tract.3.resolut.108. ibid.

10. *An Canonicus, si non elegit sepulturam, sit sepeliendus in Parochia, vel in Ecclesia Cathedrali?* Ex p.5. tr.3.res.111. p.192.

11. *An peregrini morientes sine electione sepultura sint in Parochia, vel Ecclesia Cathedrali sepeliendi? Et quid de vagabundis, & illis, qui in villam ruralem se transtulerunt recreationis causa, ibique mortui sunt?* Ex p.5. tr.3. res.113. ibid.

12. *An si quis testatur infirmum dixisse se velle in tali Ecclesia sepeliri, sit in illa sepeliendus? Et an in tali casu sufficiat dictum Confessarij tantum, vel Codicilli inualidi?* Ex p.5. tr.3. res.106. ibid.

13. *An si moribundus committat vxori, filio, vel alteri electione sua sepultura, talis electio fieri debeat eo viuente?* Ex p.5. tr.3. res.105. ibid.

14. *An si bona hæred taria non sufficiant ad soluenda debita, possint adhuc deduci expensa necessaria ad funus debitoris iam mortui? Et an expensas superfluas ad honorem, & pompam mundanam, hæres facere possit?* Ex p.5. tr.3. res.116. ibid.

† *Nota, quod cætera alia multa Resolutiones, quæ huic* tract.8. de Casibus occurrentibus tempore mortis, *desunt secundum ordinem R. P. Diana in sua* p.5. tr.3. *in hac noua Methodo sunt appositæ in reliquis tractatibus huius totius operis, vt in proprioribus locis. Ratio pro alijs huius transmutationis est, quia si ita non fieret, ex supradictis tractatibus, in quibus nunc sunt transcripta, debebant statim similes Resolutiones ad hunc tractatum transferri & à fortiore danda mutatione, hæc videtur propinquior proprior, & melior.*

Appendix ad cæteras omnes alias dispensas, & mistas quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tr.8. de Casibus occurrentibus temp. mortis huius tom.8.*

Nota primo, quod in tom.1. tr.1. de Baptismo *totus est plenus Resolutionibus, & quæstionibus pro Baptismo infantis, vel adulti existentis in articulo mortis, & per consequens quamplurima ex illis Resolutionibus simul pertinent* ad istum tract. de Casibu occurr.tempore mortis ideo quidquid tibi ita mistum occurrerit, si ibi requiris facilime inuenies.

An infantibus ante vsum rationis morituris possit conferri Sacramentum Confirmationis? Et quid est dicendum de adultis in dicto periculo mortis? Et an in aliquo casu in articulo mortis teneatur quis sumere Sacramentum Confirmationis? Ex part.5. tract.3. ex res.31. 30. & 32. & in p.3. tract.6. ex resolut.93. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1. tr.2. de Confirmatione res.13. 18.19. & 15.

An in articulo mortis sit facienda confessio laico, quando non est Sacerdos, vnde confessio, quam faciunt nautæ inter ipsos, imminente naufragio, reprobari videtur? Et an in articulo mortis etiam post confessionem factam tamen cum attritione cognita, teneamur elicere actum contritionis omnium mortalium, quæ in vita commisimus, quia præceptum contritionis per se obligat saltem in tempore mortis, ita vt non sufficiat attritio cognita cum Sacramento? Et an moriens, absente Confessario teneatur renocare in memoriam omnia peccata, vt de illis postea eliciat actum contritionis? Et an propositum non peccandi de cætero expressum, & formale sit necessarium confitendi in articulo mortis? Ex part.5.tr.3. ex res.73. & 76. & in p.3. tr.4. ex res. 97. & 117. alias 98. & 118. in p.6. tr.7. ex res. 34. *Quæ hic reperientur* in tom.1. tract.3. de Pœnitentia res. 84.92.91. 93. & 111.

Nota, quod in tom.1.tr.4. de Absolutione sacramentali à res.39. vsque ad res.67. *in omnibus prædictis consequutiuis Resolutionibus sunt multæ difficultates pro absolutione sacramentali elargienda moribundis, & etiam sensibus destitutis existentibus in periculo, vel in articulo mortis, & per consequens omnes prædicta Resolutiones simul pertinent* ad hunc tract.8. de Casibus occurr. temp. mortis, *sed ibi sunt in propriori loco.*

Eadem est ratio, & Nota inpraducto tom.1. tr.5. de Reseruatis, & eorum absolutione, *ideo si ita casus mistus occurrerit pro absolutione à Reseruatis in periculo, vel articulo mortis, require illum ibi* à res. 1. vsque ad res.14. inclusiue.

An liceat saltem in articulo mortis manifestare circumstantiam complicis, si ex hoc nullum damnum sequatur præter infamiam apud Confessarium? Ex part.1. tract.7. ex res.49. *Quæ nunc inuenietur* in tom.1. tr.7. de Circunstantiis res.50.

An prosit testimonium Confessarij de licentia pœnitentis, vt probetur pœnitens emendatus vt, v. g. Parochus dat sepulturam publico vsurario, meretrici, &c. Ex p.5. tr.11. ex res.40. *Quæ hic reperietur* in tom.1. tr.8. de Sigillo Confessionis res.29.

An quis pro euitando mortis periculo possit celebrare non ieiunus, vel excommunicatus? Et an Sacerdos possit celebrare post cibum pro communicando infirmo, tempore mortis? Et in dicto casu an possit bis celebrare? Et quid in dicto articulo pro communicando se ipsum? Et an necessitas dandi Viaticum infirmo sufficiat, vt possit Sacerdos sine confessione celebrare si non habeat copiam Confessarij? Et quid in dicto casu, si Sacerdos sit excommunicatus? Et an Sacerdos, vel laicus, si sint in periculo mortis, nec adsit, qui eos sacramentaliter possit absoluere, possint communicare sine confessione? Et an liceat pro communicando infirmo in mari Missam celebrare? Et an Sacerdos pro audienda confessione moribundi possit relinquere Missam inchoatam, etiam post consecrationem? Et an Sacerdos peccet mortaliter celebrando Missam sine Ministro pro dando moribundo Viaticum? Et an deficientibus particulis, possit Sacerdos partem suæ Hostiæ præbere moribundo? Et an paulo post sumptam Hostiolam cum ablutione liceat tradere infirmis moribundis laicis Reliquias Sacramenti inuentas in Calice, vel Pixide? Ex part.5. tract. 3. ex resolut. 39. & in p.2. tract.14. ex resolut.66. & in part.3. tract.4. ex resolut.33. & in part.5. tract. 3. ex resolut. 35. 36. 40. & 70. & in part.2. tract.14. ex resolut. 43. & 37. & in part.5. tr.3. ex res. 54. & in p.6. tr.6. ex res. 23. *Quæ hic sunt* in tom.2. tr.1. de Celebratione Missarum res.129.130.131.132. 134.135.136. 158. 141. 144. & 148.

Nota, quod in prædicto tom.2. tract.2. de Communione *sunt multa, & diuersa difficultates omnes mista pro danda communione infirmis vel sanis etiam existentibus in periculo, & articulo mortis pro diuersis casibus occurrentibus in illo tempore, quas ibi reperies* in res.1. 21. 22. 24.40. 53. *& pro plurimis quæstionibus* à res.58. vsque ad res.101. inclusiue.

Nota etiam, vbi non erat necessaria nota, quod in tom.2. tract.4. est de Sacramento Extremæ Vnctionis, *& per consequens omnes illius quæstiones, & Resolutiones simul pertinent ad istum* tract.8. de Casibus occurrentibus tempore mortis, *ideo ibi require quidquid circa supradicta occurrere possit.*

Index Tractatuum,

possint

possint eligere sepulturam? Et notatur, quod Religiosi possunt suos famulos intra Claustra morientes in sua Ecclesia sepelire. Et Religiosi morientes extra Monasterium, ubi sunt sepeliendi? Et notatur, quod tenentur expensas factas in sepultura Monachi extra Monasterium soluere, si in Parochiali Ecclesia sepeliatur; Et an Religiosus, si persuadeat moribundo, vt sepulturam eligat in sua Ecclesia, incidat in aliquam pœnam? Et quid, si Religiosus induceret moribundum ad sepeliendum se in aliena Ecclesia? Et de aliis quæstionibus pro hospitibus Monasterij agitur, si in illo moriantur. Ex p.3. tr.2. ex res. 17. & in p.5. tr.3. ex res.139. & in p.7. tr.12. ex res. 3. & in p.5. tr.3. ex res.109. & 110. & in p.9. tr.7. ex res.62. *Quæ nunc inuenientur* in tom.7. tr. 1. de Regularibus res.160.161.162.163.237. & 238.

An sæcularis hospes Regularium, si inter illos moriatur sepeliendus sit in eorum Ecclesia, vel in Ecclesia Parochiali, in qua situm est Monasterium? Et an sæcularis fœmina existens in Monasterio Monialium, si in fine vita velit sepeliri extra Ecclesiam Monialium, spectet ad Parochum, vel ad Confessarium Monasterij associare cadauer, & per consequens quartam funeralem, & alia iura ratione sepulturæ? Idem sustineri potest de puellis in Monasterio degentibus causa educationis. Et notatur, quod pro Nouitia moriente apud consanguineos, vel alios extra Conuentum, si in Monasterio suarum Religionum sepeliatur, non debetur quarta Parocho, sub cuius Parochia mortuus est. Ex part.9. tract.7. ex resolut.62. *Quæ hic reperietur* in tom.7. tract.1. de Regularibus resolut.258.

Aduertitur, quod si Religiosus moriatur proprietarius priuatur Ecclesiastica sepultura. Sed quæritur, an Religiosus, (dummodo non sit Minoreta) si inueniatur mortuus cum bursa denariorum non sit statim priuandus sepultura Ecclesiastica, quia iura non priuant officio Altaris talem Monachum habentem, & viuentem cum peculio, nisi quando prius monitus noluit dimittere. Et an Religiosus possit tempore mortis aliquid donare cum licentia Superioris? Et an possit Prælatus dare licentiam Monacho scribendæ schedulæ, qua disponat, quid de suis bonis faciendum sit post mortem eo animo, vt vim habeat testamenti, aut codicilli illa dispositio? Et notatur, quod potest aliquid relinqui Monacho cum facultate tempore mortis disponendi de eo inter consanguineos, non per testamentum aliquod solemne, sed per electionem personarum. Ex part.5.tr.3. ex resolut.128. & in part.10. tract.15. ex resolut. 40. & in part.4. tractatu 4. ex resolut.23. *Quæ hic sunt* in tom.7. tract. 3. de Paupertate Religiosa res.65.66. & 67.

An serui, inuitis Dominis possint eligere sepulturam? Et an Dominus teneatur facere expensas circa funus serui? Et an pro seruo tamen impubere possit Dominus eligere sepulturam? Ex part.7. tract.7. ex resolut.75. alias 74. *Quæ nunc inuenietur* in tom.7. tract. 8. de Seruis resolut.64.

An sit opinio probabilis asserere in articulo mortis, præsente Parocho, posse quemlibet Sacerdotem absoluere moribundum? Et an quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam sequi illam in articulo mortis? Ex p.4. tr.4. ex res.161. & in p.2.tt.13.ex res.9. *Quæ hic sunt supra* in hoc ipsomet tom.8. tr.1. de opinione, probabili res.7. & 8.

An in dubio quis priuandus sit Ecclesiastica sepultura? Ex part.6. tr.7. ex resolut. 47. *Quæ hic est supra* in hoc tom.8. tr.5. de Homicidio res.50.

An infans filius fidelis recentissime natus, si ante Baptismum moriatur, & sepeliatur in Ecclesia, illam polluat? Et supponitur, quod polluitur Ecclesia per sepulturam hominis infidelis. Ex p.11. tr.8.res.22. *Quæ hic est* in tom.9. tr.1. res.151.

TRACTATVS IX.

De Mutis, Surdis, & Cœcis.

p.193.

1. *AN Surdi, & Cœci priuentur iure eligendi? Et an mutus possit signis, & nutibus ad Emphyteusim nominare?* Ex part.5. tractatu 5. resolut. 13. ibid.
2. *An surdi, & cœci possint abesse à choro, & lucrari distributiones quotidianas?* Ex part.5. tract.6. resolut. 14. ibid.
3. *An cœcus possit esse iudex, & Dignitatem obtinere? Idem dicendum est de surdo, & muto. Et docetur mutum & surdum non posse esse arbitrum.* Ex part.5. tract.6. res.36. ibid.
4. *An surdus, & cœcus possint munus Aduocationis exercere? Et an, si mutus scripta consulat, peccet? Et quid, si esset in causa propria?* Ex part.5. tract.6. resolut. 27. ibid.
5. *An mutus possit esse Curator? Et an surdo, & muto Curator dari debeat, & maxime si sint surdus, & mutus à Natiuitate?* Ex p.5. tr.6. res.35. ibid.
6. *An mutus, surdus, & cœcus possint succedere in feudo? Et an mutus, & surdus possit succedere in Maioratu, licet in iurisdictione consistat, dum tamen perfecte intelligat per signa exteriora? Et notatur, quod casu, quo mutus à natiuitate non possit succedere in feudo, debentur tamen ei ex dicto feudo alimenta, quibus possit sustentari, pro quibus non teneatur aliqua modo seruire.* Ex p.5. tr.6. res.21. p.194.
7. *An mutus, surdus, & cæcus possint esse fideiussores?* Ex p 5.tr.6.res.29. ibid.
8. *An mutus, surdus, & cœcus sint immunes à muneribus publicis? Et an monoculi, susdastri, & balbutientes minime excusentur à muneribus publicis? Et quid, si mutus, & surdus ex solo motu labiorum percipiant mentem loquentis?* Ex p.5.tr.6.res.33. ibid.
9. *An mutus, & surdus possint ferre testimonium? Et quid, si mutus litteras scribere sciat, an in criminalibus admittantur, & recipiatur eius testimonium?* Ex p.5.tr.6. res.32. p.195.
10. *An mutus, surdus, & cœcus, vt personæ miserabiles possint forum declinare?* Ex part. 5. tract. 6. resolut.30. ibid.
11. *An mutus, & surdus possint puniri pro delicto perpetrato pœna ordinaria? Et quid, si mutus, & surdus sciret scribere, an possit per iudicem cogi ad respondendum per scriptum? Et an si mutus, & cœcus confiteantur fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus, data eis Curatore, an possint damnari?* Ex p. 5. tr.6. res.31. ibid.
12. *An cœcus possit torqueri, & puniri pœna ordinaria? Et an cœcus, surdus, & mutus non possint accusare, & repellantur ab accusando?* Ex part.5. tract. 6. resolut. 37. ibid.

Cæteræ omnes Resolutiones, quæ huic tractatui desunt secundum Ordinem R. P. Diana in sua part.5. tract.6. inuenientur in locis, & tr. §§. sequentium.

***

Appendix

Index Tractatuum,

Appendix ad reliquas Resolutiones & difficultates mistas, quæ simul ad hunc *tract.9. de Surdis, Mutis, & Cæcis, huius tom.* 8. *pertinent.*

AN mutus, & surdus, si in terris Infidelium se misceant cum aliis ad suscipiendum Baptismum, sint baptizandi? Et an vbi mutus, & orbatus manibus occurrunt, & infans est in articulo mortis, debeat ille abluere, & hic verba proferre, & sic dictum infantem baptizare? Et an hoc saltem sub conditione faciendum est, & si postea occurrat opportunitas, etiam sub conditione iterandus est Baptismus? Et an si Parentes non baptizarent infantem surdum, cæcum, & mutum, sit baptizandus in adulta ætate? Ex p.5. tr.6. ex ref. 1. & 2. & in p.3. tr.4. ex ref.11. & in p.9. tr.6. ex ref. 2. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1. tr.1. de Baptismo resol.38.65.64 & 32.

An Sacerdos surdus, non autem mutus possit aliquando Sacramentum Pœnitentiæ ministrare, v.g. si quis necessitate pressus adimplendi præceptum annuæ confessionis non habens alium Confessarium nisi surdum, teneatur per signa confiteri, vel scribere sua peccata, vt absolutionem obtineat, vel an pœnitens excusetur ab obligatione confessionis Quadragesimalis? Et an mutus teneatur confiteri per nutus, & signa? Et an mutus, & surdus si sciat scribere, teneatur confiteri per scripturam, vt integram faciat confessionem, & quid cum eo facere debeat Confessarius? Et an Confessarius tempore, quo obligat præceptum confessionis, possit absoluere mutum, qui præbet signa doloris, etiam si nullum possit ex eius signis intelligere peccatum, & alius non adest Confessarius, qui melius intelligat, quod à fortiori procedit in articulo mortis? Et an qui in dicto articulo mortis tenetur Viaticum sumere, & si non est alius Sacerdos nisi mutus, aut qui non valet confessionem etiam nutibus factam intelligere, & percipere sine interprete, tunc possit Eucharistiam accipere absque confessione cum sola contritione peccati mortalis? Ex part.5. tract.6. ex ref.19. 3.4. & 5. & in part.3. tract. 4. ex resolut. 127. alias 128. & in part.9. tr.3. ex resolut.16. *Quæ hic reperientur* in tom.1.tr.3. de Pœnitentia ref.18.71.72.73. 75. & 148.

An Sacerdos cæcus possit valide celebrare? Et an possit cum illo fieri dispensatio, vt celebret? Et an si Sacerdos cæcus consecraret sine Pontificia dispensatione, peccet mortaliter, & grauiter? Et an Sacerdos, cui debilis est facultas videndi, si memoria calcat, possit celebrare? Et an saltem Sacerdoti non omnino cæco, si possit videre Calicem, & Hostiam licitum sit celebrare, non obstante quod non possit legere, si memoriter sciret Missam de Requiem, vel de Beata Virgine Maria? Et an cum prædicto Sacerdote sic celebrante assistere debeat Diaconus, vel alius Sacerdos, vt illum adiuuet ad colligendum fragmenta ex Hostia supra Patenam, vel Corporale relicta. Ex part.5. tract.6. ex ref.17. & in p.2. tr.14. ex ref.46. & in part.9. tr.9. ex ref.30. *Quæ hic sunt* in tom.2. tr.1. de Celebratione Missarum ref. 138.162. & 137.

An Sacerdos mutus possit in tempore necessitatis Eucharistiam ministrare? Et an mutus, & surdus à natiuitate sit communicandus? Et an non solum in articulo mortis, sed etiam in vita mutus, & surdus à Natiuitate sit communicandus? Ex part.5.tr.6. ex ref.18. 6. & 7. *Quæ nunc inuenientur* in tom.2. tr.2. de Communione ref. 59.92. & 93.

An mutus, surdus, & cæcus teneantur in diebus festis audire Missam? Ex part.5. tract.6. ex resolut.8. *Quæ hic reperietur* in tom.2. tr.3. de Audienda Missa in die festo ref.10.

An mutus, surdus, & cæcus à natiuitate sit vngendus extrema-Vnctione? Et docetur, quod deficiente organo alicuius sensus, locus organi est vngendus. Ex part.5. tr.6. ex ref.11. *Quæ hic est* in tom.2. tr.4. de Extrema-Vnctione ref.48.

An mutus, surdus, & cæcus possint ordinari? Et an Religiosus surdaster possit ad sacros Ordines promoueri? Ex p.5. tr.6. ex ref.22. & in p.2. tr.17. ex ref.20. *Quæ nunc inuenientur* in tom.2.tr.5. de Sacramento Ordinis ref.73. & 74.

An surdus, & mutus à natura possit contrahere matrimonium? Et an mutus, & surdus, & simul cæcus possit inire matrimonium? Et quid, si cæcitas non fuisset à natura, sed superuenisset? Ex p.5.tr.6. ex ref.9. & 10. *Quæ hic reperientur* in tom.2. tract.6. de Matrimonio ref.116. & 117.

Titius simpliciter dispensatus à Summo Pontifice ab onere recitandi Horas Canonicas propter oculorum morbum, quo tempore dispensationis impetratæ grauiter laborabat, quæritur, an adhuc gaudeat beneficio dispensationis, etiam postquam ab eo morbo perfecte conualuerit, ita vt non peccet in posterum omittendo diuini Officij recitationem? Ex part. 6. tract. 7. ex resolut. 45. §. Vnde. *Quæ hic est* in tom.3.tract.2. de Dispensatione ref.74.

An surdus teneatur recitare Horas Canonicas? Et quid, si simul fuerit captus oculis, & auribus, an tunc neque cum socio, neque solus quidquam dicere teneatur? Et an cæci, vel ita oculis caligantes, vt legere nequeant, teneantur Horas persoluere, si illas memoriter sciunt? Et an saltem teneantur recitare aliquid loco illarum, vel adhibere socium in recitatione Horarum? Et quid, si cæcus nihil ex Horariis precibus memoria tenet, vel saltem perpaululum; Et quid est dicendum, si memoria teneat maiorem partem officij, an sit obligatus illam recitare? Et quid, si aliquis cæco se offert in socium ad recitandum? Et quid est faciendum, si antea cum socio semper recitauerit? Et an si aliquis recitet cum socio priuatim, vel in Choro, teneatur audire, partem socij? Et quid, si aliquis suam partem canit, & percipere non potest, quam alius Chorus canit, quamuis attendat, an satisfaciat obligationi Chori, & possit distributiones integras percipere? Et in dicto casu, an quis debeat priuatim supplere, quæ non percipit? Ex part. 5. tract. 6. ex resolut.15. & 16. & in part.4. tract.4. ex resolut. 11. 221. & 225. & in part.7. tract.11. ex ref.3. & 6. & in part.2. tr.12. ex ref.43. *Quæ nunc inuenientur* in tom.3. tr.6. de Horis Canonicis ref.32.34.35.37.42. 36.59. & 97.

An Canonicus surdus, vel Religiosus assistens choro, & cum aliis Officium diuinum recitans, satisfaciant suæ obligationi? Et an surdus, vel surdaster possit dicere Horas Canonicas cum socio, & satisfacere, si illum non intelligit? Et notatur surdum non assistentem choro gaudere distributionibus quotidianis. Et an vero cæcus deobligetur à recitatione Officij diuini, etiam si memoriter sciat Psalmos, cum adhuc lectiones legere non possit? Nec teneatur conducere, vel admittere socium, quantumuis se offerat ad recitandum? Et an Regularis cæcus teneatur sub mortali assistere choro, si potest alternatim dicere officium? Et an saltem cæcus, qui non potest recitare maiorem partem officij, teneatur minorem, quam potest? Ex p.9. tr.9. ex ref.28. *Quæ hic reperietur* in tom.3.

tom.3. tr.6. de Horis Canonicis res.33.

An mutus, & surdus possint aliquid donare inter vivos? Et an possint donare causa mortis? Et an cæcus possit donare causa mortis sine certis conditionibus? Ex p.5.tr.6. ex res.12. & 25. & in p.8.tr.6. ex res.3. & 75. *Quæ hic sunt* in tom.6.tr.7. de Donationibus res.25.85.24. & 86.

An mutus, & surdus possint testari? Et si mutus, & surdus sit Miles, vel cum privilegio Principis, vel ad pias causas, an testari possit? Et quid, si mutus, & surdus Miles amisit sermonem, & auditum in Castris, an iure & privilegio militari testari possit? Et an valeat testamentum ad pias causas solo nutu factum? Et an Miles solo nutu testari possit? Et an mutus, & surdus ad pias causas testari possint? Et an surdus si non est mutus testari possit? Et an cæcus possit condere testamentum? Et an in Codicillis cæci servari debeat eadem solemnitas, quæ servatur in testamento cæci? Et quid est dicendum, si ad pias causas testetur? Ex p.5. tr.6. ex res.23. & in p.7. tr.6. ex res. 49. 50. 22. & 14. alias 48.49. 21. & 13. & in p.5. tr.6. ex res.24. & 26. *Quæ nunc inveniuntur* in tom.6.tr.8. de Testamentis res.16.74.75. 15.17.99. & 14.

An mutus, & surdus possint esse executores testamenti? Ex p. 5. tr. 6. ex res.28. *Quæ hic reperiuntur* in tom.6. tr.9. de Executoribus testamentorum res.3.

An si adsit dies, cuius integrum Officium divinum memoria tenet cæcus, illud solummodo recitare teneatur prædictus cæcus? Et an mutus, surdus, vel cæcus possint esse Religiosi professionem emittendo? Et an mutus, surdus, & cæcus sint eligibiles ad Prælaturas? Et quid est agendum, si in ipsa Visitatione Visitator fiat cæcus, &c. Et an Religiosus cæcus sit eligibiles, ut interveniat alicui Capitulo Generali? Et an Regularis cæcus possit eligi in Scribam, in Scrutatorem, in Visitatorem, in Prælatum, & in Collegam? Idem est dicendum de surdo respectu Officij. Et an saltem Religiosus cæcus possit eligi in Commissum? Ex part.10. tract.16. ex res. 46. alias 45. & in part. 5. tract. 6. ex res.20. & 34. & iterum in p.10.tr.16. ex res.46. alias 45. *Quæ hic sunt* in tom.7. tract.1. de Regularibus res.7.6.142. & iterum res.7.

An mutus, & surdus inter Christianos à nativitate ignorans fornicationem esse illicitam, si fornicationis actum committat, peccet? Ex part.9.tr.9.ex res.60. alias 59. *Quæ hic est suprà* in hoc ipsomet tom.8. tr.6. de Luxuria res.1.

TRACTATVS X.

Et Miscellaneus, in quo sunt tantum 18. Singulares Resolutiones, & quæ ad nullum specialem tractatum huius totius operis pertinent. p.196.

1. *IN Copilatione processus pro Canonicatione P. N. B. Andreæ quæsitum fuit à me, quanam esset differentia inter miraculum, & gratiam?* Ex p.2. tr.17. & Misc.3. res.48. ibid.
2. *Quanam sit extrema necessitas, in qua quis tenetur cum vitæ periculo opem ferre alienæ saluti?* Ex p.5. tr.13. & Misc.1. res.24. ibid.
3. *Reprobantur aliqui casus, in quibus homo non tenetur exponere propriam vitam pro salute spirituali proximi. Et tandem quæritur, an infans non baptizatus, si iam sit moriturus, teneatur, quicumque potest, mortem subire, si ab aliquo impediatur, ut illum baptizet? Et an mater gravida teneatur permittere se secari, ut fœtus baptizetur?* Ex part.3. tract.5. & Misc. resol.51. ibid.
4. *An si quis haberet voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccaret mortaliter? Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare? Et an Religiosi, qui tenentur progredi in via perfectionis, peccent mortaliter, si nollent observare omnes Regulas, licet non obligent sub mortali? Et si quis vovit quotidie, v. g. per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita ut singulæ salutationes sint adstrictæ singulis diebus, an peccet mortaliter, etiam si nunquam illam recitet? Idem est dicendum de voto elargiendi modicissimam eleemosynam huic, vel illi pauperi pro libito elargientis, & secus vero, si uni & determinato pauperi, quia haberet iam ad magnam quantitatem.* Ex part.3. tractatu 6. & Misc.2. resolut. 24. p.197
5. *An maledictio, seu alicuius mali imprecatio sit semper peccatum mortale?* Ex part.3.tract.6.& Misc.2.res.13. p.198.
6. *An tristari de bono alterius, quia tibi proprium bonum diminuit, sit peccatum mortale invidiæ ex genere suo? Et an avaritia, & vana gloria non sint semper peccata mortalia, nisi aliquando aliqua circunstantia vestiantur?* Ex p.3. tr.6. & Misc.2. res.85. ibid.
7. *An si quis narrans alicui amico iniuriam sibi ab aliquo secreto illatam ad leniendum dolorem, peccet mortaliter? Et an peccet mortaliter, si persona secreto graviter iniuriata, non valens se à dolore cohibere in querimonias prorumpit publicas, si iniurians infametur?* Ex p.3. tr.5. & Misc.1.res.32. ibid.
8. *An aliquando licitum sit aperire literas alienas? Et an si quis literas ad se missas in publicum laceratas abiiciat, possit alius sine peccato, collectis literarum fragmentis legere? Et in tali casu, ille, qui literas legit, an teneatur non manifestare secretum aliquod in ipsis contentum, si in damnum alicuius cederet?* Ex p.3.tr.6. & Misc.2. res.55. ibid.
9. *An comedere carnes crudas animalium absque necessitate sit peccatum mortale?* Ex p 8. tr.7. & Misc. res.84. ibid.
10. *An si quis in die Veneris delectetur sensibili delectatione de esu carnis, mente concepto, perinde ac si eas re ipsa comederet, peccet mortaliter?* Ex p.3.tr.5. & Misc.1. res.5. p.199.
11. *An comedentes, & bibentes absque necessitate ob solam voluptatem captandam peccent venialiter?* Ex p.3. tr.5. & Misc.1. res.6. ibid.
12. *An sit per se peccatum non orare pro anima Patris defuncti? Et quid, si ex permissione divina Parentis defuncti anima sibi appareat, rogetque Sacrificia Missarum pro se offerri, vel eleemosynas, aut orationes faceret? Et an teneatur filius captivum Patrem redimere ab hostibus? Et docetur, quod si ad suspendium, vel triremes esset iuste damnatus Pater, & pars offensa punitionem remitteret, oblatis centum denariis, non tenetur filius ex præcepto offerre prædictam quantitatem nec tenetur filius liberare Patrem, licet re vera sit innocens. Ex quo infertur non teneri fideles ex præcepto Charitatis animas fidelium defunctorum Orationibus, Missarum Sacrificiis, & aliis piis operibus adiuvare. Sed difficultas adhuc superest, an ad extremam necessitatem redacti filij, & Parentes, cuinam teneantur filij, Parentibus ne potius succurrere, an propriis liberis? Et an Parentibus, & creditoribus ad extremum redactis, teneantur filij potius Parentibus, quam creditoribus subvenire? Et quid, quando creditor, & simul debitor ad eandem extremam*

extremam necessitatem deuenerunt? Et cursim alij diuersi casus deducuntur, pro filiis erga Parentes in aliis specialibus casibus. Ex p.9.tr.9.& Misc.4.res.61.alias 60. ibid.

13. *Quidam vir Nobilis recitabat quotidie officium defunctorum pro animabus Purgatorij, dum tamen esset in peccato mortali, quæsiuit à me, an dictis animabus orationes illæ prodessent?* Ex p.5. tr. 14. & Misc. 2. res.79. p.201.

14. *Iustus, si offert pro alio sua bona opera, an valeant, ipso inscio? Et pro intelligentia huius quæstionis aliqua primo supponuntur, & etiam pro acceptatione Indulgentiarum pro animabus Purgatorij. Et quæritur, an qui ex iniuncta pœnitentia in Confessione, aut ex alio capite habeat mandatum offerendi suffragium pro defuncto, & opus implet existens in peccato mortali, teneatur iterum illud implere in statu gratiæ?* Ex p.11.tr.5. & Misc. 5. res.54. ibid.

15. *An Parochus, qui nunquam, vel raro concionem habet ad populum, peccet, etiam si in sua Parochia non desint Concionatores?* Ex p.6. tr.7. & Misc. 2. res. 13. ibid.

16. *An instrumenta musica sint in Ecclesiis adhibenda?* Ex p.11. tr.4. & Misc.4. res.44. p.202.

17 *An recte, & laude dignum faciant qui in Monasteriis, Ecclesiis, Ornamentis, &c. ab eisdem fundatis, & confectis arma sua gentilitia reponunt? Et quid maxime de personis Ecclesiasticis?* Ex p.10.tr.12.& Misc. 2. res.38. ibid.

18. *An mulier sit homo?* Ex part.11.tr.3.& Misc.3.res.26. p.203.

ACCIPE AMICE LECTOR omnes alias quæstiones, & difficultates, quæ latēt, vel obiter notātur in cæteris aliis Tomis, Tractatib. & Resolutionibus huius totius operis, & quæ plene non dicuntur, nec pertinent ad speciales tractatus, in quibus sunt transcriptæ, appositæ, & assignatæ, & aliæ, quæ sunt difficillimæ inuentu in illis tractatibus, vt ita citius & expeditius pateat aditus ad omnes Resolutiones, & difficultates.

AN aqua benedicta deleat peccata ex opere operato? Et an idem dicendum sit de aliis Sacramentalibus? Et an Parochus, qui residet in sua Parochia, sed non per se ipsum ministrat Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, &c. peccet mortaliter, & teneatur fructus restituere? Et notatur, quod habitatio Parochi, vt declarauit Sacra Cardinalium Congregatio, debet esse prope Parochiam, id est ad modicam quantitatem. Et an iam Parochos possint Episcopi aliquoties examinare? Ex p.3. tr.4 ex res.61.155. alias 156. & in p.4. tr.4. ex res.39. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1. tr. 3. de Pœnitentia res.140. & 15.

An quis possit vnico actu pluribus præceptis, & obligationibus satisfacere? Et assignantur aliqui diuersi casus in textu huius Resolutionis pro praxi dicta difficultatis. Ex p.3. tr.6. ex res.86. *Quæ hic reperietur* in tom.1. tr.6. de Satisfactione Sacramentali res.50.

An fœmina cum fœmina ita congrediens, vt altera earum masculi vicem gerat, &c. incidat in casum reseruatum pro sodomia reseruata? Ex part.7. tract. 12. ex res. 13. *Quæ hic est* in tom.1. tract. 5. de Reseruatis res.65.

An iactantia de aliquo peccato mortali eandem habeat malitiam, ac ipsum peccatum, ita vt in confessione teneatur explicare speciem peccati, & circunstantiam, v. g. si quis se iactauit percussisse Clericum, vel concupiuisse coniugatam, &c. an teneatur confiteri circunstantiam Clericatus, vel coniugij, vel sufficiat se accusare, toties se iactasse de peccato mortali? Et quid, si iactans complaceat de illo peccato, vel de ingenio, & virilitate in committendo peccato? Et an si alius de peccato te laudet, & tu laudes acceptes, pecces mortaliter, nisi tibi displiceat, & præ verecundia taceas? Et docetur, quod licet verba contumeliosa sint diuersæ speciei, eo quod pro illis obiiciatur proximo defectus speciei diuersæ, non tamen sunt peccata mortalia contumeliæ specie distincta. Et an sit peccatum mortale reuelare crimen occultum proximi, vni, vel duobus, quibus dicere perinde sit, ac si nulli diceretur? Et an, qui orat non solum in peccato mortali, sed cum proposito actuali peccandi mortaliter, non peccet? Et an sit certum, non peccare, qui orat sine aliqua attentione? Ex part.3.tract 4. ex res.160. alias 161. & in part.4.tr.4. ex res. 44. & in part.2.tract.17. ex resol.22. & in part. 6. tract. 7. ex resolut.9. & 36. *Quæ nunc inuenientur* in tom.1. tractatu 7. de Circunstantiis resolut. 37. 38. 52. 52. & 66.

An delectatio de opere aliquo, in consensu sumat malitiam ab illo, quod respiciat opus, seu obiectum, hoc aut illo motiuo, sub quo opponitur virtuti? Et an Confessarius ius habeat ad interrogandum pœnitentem de consuetudine peccandi? Et an si pœnitens probabiliter credat Confessarium non impensurum illi absolutionem, si fateatur consuetudinem peccandi, possit æquiuocatione vtendo negare consuetudinem peccandi? Idem est de occasione proximâ ineuitabili tamen sine magno incommodo, & scandalo. Et an peccatum concubitus viri Christiani cum Turca, Infideli, Hæretica, &c. pertineat ad Sacrilegium? Et an licitum sit alicui Principi, vel Patri castrare filium, vt cantu possit melius Ecclesiæ deseruire? Et an omnia peccata contra naturam sint vnius speciei infimæ, & non subalternæ? Et an mollities consummata cum puero mutet speciem? Et an, si aliqua tentatio carnis nimis notabilis sit, quis teneatur tunc orare, vnde hoc minimè faciens sit speciale, & distinctum, & duplex peccatum committat, si venere delectetur? Ex p.5. tract.13. ex res.99. & in part.1.tr.7. ex res.48.& 55. & in p.3.tr.4. ex res.137. alias 138. & in p. 6. tr. 6. ex res.35. & in part.3. tract.4. ex res.158. alias 159. & in part.7. tract.12. ex res.32. & in part.3. tract.5. ex res.16. *Quæ hic reperientur* in tom.1. tr.7. de Circunstantiis resolut. 100.103.125.126.130.133.141. & 148.

An ignorantia, quæ alias esset mortaliter culpabilis, quæ non sit affectata excuset à transgressione præceptorum humanorum, quia ius humanum non obligat cum tanto rigore, vt obligat ius diuinum? Et an peccatum ex ignorantia culpabili, vel scientia commissum, non ita differat, vt necessariò debeas in confessione eorum differentiam explicare, videlicet, an fuerit commissum ex ignorantia culpabili, vel scienter? Et quid, si peccatum procederet ex ignorantia affectata liberius peccandi, an tale peccatum sit explicandum in confessione tanquam constituens specialem malitiam? Et an, vt ignorantia dicatur vincibilis sufficiat te esse obligatum aduertere?

Et

Et quid, si quis incidenter quarat, quibus rebus contingere possit ignorantia vincibilis? Et an ignorantia vincibilis sit peccatum speciale distinctum ab eo, cuius est causa? Et in textu huius vltima Resolutionis multa explanantur, qua omnia licèt aliquantulum speculatiua videntur, tamen pro Confessariis ea scire est valde necessarium. Ex p. 4. tract. 4. ex resolut 35. 36. & 37. *Qua hic sunt* in tom. 1. tr 7. de Circunstantiis resolut.8. 11.& 10.

Quomodo tempus media noctis in praceptis Ecclesiasticis sumendum sit? Et an dato primo pulsu hora duodecima, media nox dicenda sit elapsa, ita vt pracepta praterita dici, vel futura dicantur elapsa? Et an sit satis probabile Sacramentalia remittere venialia? Et docetur non esse peccatum asserendum, nisi adsit veritas clara, & praceptum clarum. Et explanatur, quod ex principiis intrinsecis, vel extrinsecis, & hac duo, vnum sine altero faciunt opinionem probabilem. Et an quando Elector sit cæcus, cum tamen cum aliis Electoribus admitti debeat ad eligendum? Et explanatur, quid cæcus debeat facere in pradicto casu. Et an sit peccatum mortale lampadem accensam ante Sacramentum non conseruare? Et notatur, quod extat praceptum de lumine, quando defertur Sacramentum foras, sed ex causa tamen illud etiam omitti possit Ex part.7. tract.11. ex res.15. Ex p 3.tract 4. ex resol.39.& in p.10. tract 12. ex resol.58. alias 57. & in p.9. tr. 9. ex res.30.& in tract.6.ex res.33. alias 34. *Qua nunc inuenientur* in tom.2.tr.1.de Celebratione Missarum res.111.113.99.137.& 154.

Aduertitur, quod quando concurrunt dua pracepta maius praponderat, & est anteponendum.v.g.quando concurrunt praceptum diuinum de sumenda Eucharistia, & praceptum Ecclesiasticum de ieiunio in moriente, vel de non sumenda Eucharistia bis in die &c. Ex p.5.tr.3 ex res.33. *Qua hic est* in tom. 2.tr.2. de Communione res 74.

Docetur antiquos Patres vnctionem curatiuam infirmis adhibuisse, etiam per non Sacerdotem, sed oleo benedicto à Sacerdotibus non autem ab Episcopis pro materia Sacramenti Extrema-vnctionis. Ex p.9.tr.6. ex res.42.alias 43. *Quo hic est* in tom.2.tr. 4. de Extrema vnctione res.5.

Explanatur, quod priuilegium clausum in corpore iuris in generali derogatione nunquam censetur comprehendi, sed opus est, vt de illo efficiatur expressa mentio. Et quaritur, ad beneficium duorum ducatorum sit sufficiens ad gaudendum priuilegio fori? Et an Diaconus, & Subdiaconus peccent mortaliter frequenter canentes Epistolam.& Euangelium in peccato mortali? Et quid, si longo tempore tales actus exerceant in peccato mortali? Et an Acolythi, qui solemniter cereos ferunt in peccato mortali, peccent mortaliter? Et an id locum habeat in ea, qui Capitulum, & Collectam pronunciat in Choro, quia id facit tanquam Presbyter? Et an Concionatores predicantes in peccato mortali, peccent mortaliter, etiam si peccatum sit occultum? Idem est dicendū de Legere Theologia, & sacra Scriptura. Ex p.5.tr.13.ex res.93.& in p. 8. tr.2.ex res.2.& in p.3.tr.4.ex res.194.195.196. & 182. alias 195.196.197.& 183.*Qua nunc inueniuntur* in tom.2.tr.5.de Sacramento ordinis res. 79.50.118.118.119.120.& 117.

An si vidua, vel sponsa de futuro carnaliter delectetur de copula futura, vel praterita, peccet mortaliter? Et an doctrina huius quastionis extendatur ad omnem voluptatis affectum, etiam simplicis complacentia cōcepta ex cogitatione concubitus cum muliere, si vxor esset? Et an quis possit sumere aliquod medicamentum ad assequendam salutem, quamuis probabiliter putet ex eo futuram seminis emissionem? Et an, si dans operam rei alioquin licita, & praceptæ, aduertit tamen inde secuturam pollutionem, quam retenta actione possit impedire, teneatur impedire, alioquin peccet mortaliter? Et an qui versatur in ipso actu fornicario, teneatur se retrahere ante spermatismum, etiam si complex iam seminet, imo si ex vi prioris commotionis post retractionem esset futura seminatio extra vas, vnde eo in casu pollutio non censetur volita, sed permissa? Et an liceat prabere medicinam ad corrumpendum semen, vt postea possit eiici? Et an mulier peccet mortaliter mingendo statim post copulam ad emittendum semen, vel an saltem peccet contra conscientiam erroneam? Ex p.3.tr.5.ex res.2. & in tr.4.ex res.268.alias 269.& in p.6.tr.7.ex res.65. & in p 3.tr.4.ex res.266.alias 267. & in p.6.tr.6. ex res.37.& in p.3.tr.5. ex res.15. *Qua hic reperientur* in tom.2.tr.6. de Matrimonio res.39.119. 193.107.13.& 212.

An possit Ecclesia prohibere, vel pracipere actum internum v.g. punire confessionem sacrilegam? &c. Et an Infidelis possit esse arbiter inter Christianos? Ex p.8.tr.1. ex res.50. & 39. *Qua hic sunt* in tom. 3. tr.2. de Potestate Pontificis res.29. & 75.

An licentia gratia, vel priuilegium expirent morte concedentis? Et docetur, quod factum sine licentia, gratia, vel priuilegio conualidatur ex superueniente facultate. Idem dicendum est, si Princeps alicui licentiam indulserit ad adificandum molendinum. Et multa notantur scitu digna de beneficiorum multitudine. Et inter alia, qua discutiuntur pro pradicta materia, tandem deducitur, quod Papa licitè dispensare potest in multitudine beneficiorum, quando iusta subest causa, secus grauiter delinquet. Et aduertitur, quod nemini suffragatur dispensatio Pontificia ad possidendum simul plura beneficia, nisi ex iusta causa fuerint obtenta, & aliter peccat mortaliter, neque tutus est in conscientia per huiusmodi dispensationem, sed tenetur alterum beneficium resignare. Et an, quando vnum beneficium est sufficiens ad congruam sustentationem, licitum sit etiam absque dispensatione Papa, vel Episcopi, & nulla alia causa teneri plura beneficia simplicia, residentiam non requirentia, idque saltem ex consuetudine nota, & tolerata? Et in §. penultimo, & vltimo huius Resolutionis *grauis doctrina datur Confessariis, quomodo se gerere debeant cum supradictis circa eorum absolutionem, &c. nisi superflua erogent in vtilitatem Ecclesia, & opera pia. Et an in foro conscientia sit licita, & possit retineri pensio obtenta à Pontifice absque iusta causa sine obreptione, aut subreptione? Et aliqua alia supponuntur pro intelligentia huius quastionis. Et quaritur, an sit tutus in conscientia resignans beneficium, si omnes fructus beneficij, (vt sape fit,) assignentur in pensionem ipsi resignanti, vel tanta pars, vt resignatarius non possit commodè sustentari?* Ex p.8. tr.3.ex res.99.& in p.10.tr.13. ex res.1. & in tr. 14 ex res.72.alias 70. *Qua nunc inuenientur* in to.3. tr.2.de Dispensatione res.145.172. & 173.

An beneficij titulus reualidetur per regulam Cancellaria de triennali possessione aut aliam prascriptionem, non obstante pœna inhabilitatis, aut priuationis imposita pronisa, neque alia opus sit dispensatione, aut tituli habilitatione? Et quid de possidente beneficium pacificè per triennium, sed mala fide, vel si quis symoniacè fuit institutus in beneficium per ignorantiam? Et an

pensio non reualidetur per regulam de triennali? Et an obligatio restituendi fructus. v. g. beneficiorum non tollatur per regulam de triennali? Et aliqua alia circa supradicta docentur, & explanantur. Et plura alia elucidantur ad praxim conducentia pro ornatu regulæ 33. Cancellariæ de possessione triennali. Et notatur triennalem possessionem iuuare, quando promissus est beneficij capax. Et an irregularis possit adiuuari hac triennali possessione? Et an hac regula de triennali suffragetur, in gratia subreptitia? Et an collatio beneficij facta inualido, vel suspenso non sit ipso iure inualida, sed irritanda? Ex quibus aliqua alia inferuntur circa supradicta. Ex p.7.tr.10.ex ref.26. & in p.9.tr.9. ex ref.68.alias 67.& in p.11.tr.5. ex ref. 3. & 4. Quæ hic reperientur in tom.3.tr.2. de Dispensatione ref 168.171. 169. & 170.

An Parochus vltra tempus à Concilio Tridentino præscriptum, videlicet vltra duos menses, si absit à sua Parochia per octo, vel decem dies peccet mortaliter? Et an Parochi absque iusta causa possint à suis Ecclesijs dictis duobus mensibus abesse? Et in prædicto casu, si Parochus sine causa absit etiam spatio duorum mensium, vel minori spatio an teneatur restituere fructus pro ratione temporis? Idem est in omnibus quoad residentiam Episcopi. Et quæritur, an Vicarius cuiuscumque Superioris possit ad libitum reuocari? Et quid, si Superior iurasset non reuocare talem Vicarium? Et an inferior nullam habeat potestatem circa id, quod Superior determinauit, & ideo non possit Episcopus transferre Festum alicuius Sancti, nec quando Vigilia S. Mathiæ occurrit in Feriam tertiam post Dominicam Quinquagesimæ, possit illam transferre in Sabbathum præcedens? Ex part.10. tractatu 14. ex resolut. 69. alias 67. & in tract.15. ex ref.24. & 31. Quæ hic sunt in tom.3. tr.3. de Potestate Episcopi, &c. ref. 71. 93. & 92.

An Summus Pontifex, vel Reges teneantur ad beneficia eligere Digniores? Ex part.8. tr.7.ex ref.83. Sed eam & alias diuersas difficultates, & Resolutiones pro electionibus ad beneficia, Canonicatus, Dignitates, Præbendas, & Beneficia Curata per Concursum prouidenda, & per ius Patronatus præsentanda, & præsentationes per Pontifices, Reges, & Proreges faciendas, vel pensiones imponendas, & resignationes beneficiorum acceptandas, &c. inuenies in tom.3. tractatu 3. de Potestate Episcopi, &c. à ref.95.vsque in finem præcitati tractatus.

An liceat S. Beatificatum inuocare in publicis Litanijs, vel pingere Imaginem viri Sancti nondum Beatificati cum radijs, & diademate? Ex part.3. tractatu 5. ex resolut.9. Quæ nunc inuenietur in tom.3. tractatu 3. de Potestate Episcopi resolut.90.

An Reliquiæ alicuius Sancti nouiter inuentæ debeant approbari ab Episcopo? Et multa alia circa hoc, quæ contingunt in prædicto casu, aduertuntur. Et an si oriatur aliqua grauis quæstio, & ideo conuocetur Concilium Prouinciale, an vota Episcoporum sint decisiua, & non consultiua? Ex part. 3. tractatu 5. ex resolut. 9. & in part. 2. tract. 15. ex resolut.51. Quæ hic sunt in tom 3. tr.3.ref.90. & 91.

Explanantur aliqua valde notanda, & menti tenenda ab Ecclesiasticis, & Religiosis circa cultum Beatificatorum pro Missa dicenda, & commemoratione ratione illorum facienda. Et quæritur, quibus peccatis peccet Præfectus Chori in suo Officio? Et pro praxi huius difficultatis adducuntur sex peccata, vel sex casus, in quibus prædictus Præfectus Chori in suo Officio peccare potest. Et an, si extra tempus Diuinorum officiorum possit Canonicus, seu Præbendarius expedire negotia propria Ecclesiæ in cuius vtilitate abest, licite accipiat distributiones? Et an Canonicus dispensatus in ætate etiam lucretur dispensationes? Idem est, si Canonicus sacris ordinibus initiatus non sit, si assistat in Choro, & aliud sit quoad votum in Capitulo, quæ requirit saltem Ordinem Subdiaconatus. Et notatur, quod distributiones percipit Canonicus assistens choro, & Diuinis Officijs, licet non sedeat proprio stallo, nec sit indutus vestibus solitis. Item lucrabitur distributiones Canonicus, si desinat Choro assistere propter aliquam iustam causam, propter recipiendum hospitem, vel si radat barbam, & ex multis alijs causis, quæ in textu huius Resolutionis explicantur, quæ communes, & quotidianæ sunt pro prædictis Præbendarijs circa lucrationem distributionum. Et an Pensionarius teneatur sub obligatione peccati mortalis dicere Officium paruum B. Virginis? Et an omnes pensiones vendi possint pro libito absque licentia Summi Pontificis? Et proponuntur aliqui casus circa obligationem Pensionarij ad recitandum Officium B. Virginis. Et inter alia quæritur, an Pensionarius relinquens recitare Officium B. Virginis teneatur restituere omnes fructus, vel tantum tertiam partem sicut Beneficiarius, qui ex omissione Horarum Canonicarum non tenetur soluere nisi tertiam partem? Ex part.4. tract. 4. ex resolut. 231. & in part. 10. tractatu 13. ex resolut. 10. & in tract. 16. ex resolut. 54. 94. & 95. Quæ hic reperientur in tom.3. tract.6. de Horis Canonicis ref.91.133. 137.138. & 139.

An quando in clausula testatoris imponitur alicui Clerico interessentia, & residentia Chori, censeatur iniunctum Officium, & seruitium personale non solum chori, sed etiam Missarum, & habeat onus iuuandi curatum in cantando, & alijs similibus? Ex part.9. tract.2. ex resolut.14. Quæ hic est in tom.4. tract.1. de Altaribus priuilegiatis ref.21.

Explanatur, quando priuilegium est odiosum, vel fauorabile, & quando stricte est restringendum, vel ampliandum. Ex p.9. tr.1. ex ref.37. §. penult.& vlt. Quæ nunc inuenietur in tom.4. tr.2. de Oratorijs ref. 3.

An Parochus habens beneficium Curati non solum sit eligibilis in Confessarium intra Diœcesim, sed etiam extra & vbique terrarum? Ex p.5.tr.12. ex ref.47. Quæ hic reperietur in tom.4. tr.4. de Iobilæo ref.2.

An sexagenarij robusti, & validi sint damnandi ad triremes? Et an liceat inuitare ad cœnam paratum frangere ieiunium, & hæc ratio est communis in plurimis materijs? Ex part. 1. tractatu 9. ex resolut. 20. & in part.5.tract.7. ex resolut.7. Quæ hic sunt in tom.4. tractatu 6.de Ieiunio resolut.6. & 126.

An Aduocatus teneatur sub mortali defendere causam pauperis, quando aliter defendi non potest? Et quid est dicendum de Medicis, Chirurgis, Pharmacopolis, & alijs? Et aliqua explanantur, quæ sunt vel patrimonialia, vel quasi patrimonia-

lia

lia in Ecclesiasticis, de quibus Episcopi, & Clerici possunt ad libitum disponere, vt de bonis patrimonialibus, vt v. g. de distributionibus quotidianis, de stipendiis pro comitando funere defunctorum, pro facienda Missa, habenda concione, visitando Episcopatu, sententiis ferendis, & tandem pro quacumque industria personali, pro labore, donatione, hæreditate, contractu, vel quouis alio titulo distincto à titulo beneficij. Et docetur peccare Collegam, qui in aliquo Collegio, & Vniuersitate alitur eo fine, vt studeat, & postea Reipublicæ prosit, si otio vacat, & tempus terat. Et an sit peccatum mortale inuertere ordinem in succurrendo Patri, matri, filio, vxori, auo, & nepoti? Ex part.4. tract.4. ex res. 215. & in part.5. tr.8. ex resolut 6. & 27. & in p.4. tract.4. ex res.171. & in part.7. tr.10. ex res.13. & in p.5. tr.14. ex res.93. Quæ nunc inuenientur in tom.4.tract.7. de Eleemosyna res.9.17.23.28. 27. & 44.

An Pontifex, si non licitè, saltem validè possit dispensare cum Cardinalibus, Episcopis, & aliis Beneficiariis, vt redditus Ecclesiasticos superfluos non expendant in vsus pios? Et an hoc etiam possit introducere consuetudo? Et resolutio harum quæstionum pendet ex illa, an obligatio expendendi superflua status, quam habent Ecclesiastici, oriatur ex iure naturæ, vel ex iure Ecclesiastico? Et an extet præceptum positiuum prohibens Ecclesiasticis expendere superflua in vsus non pios? Et quo ordine Episcopi, & alij teneantur superflua bonorum Ecclesiasticorum erogare in opera pia? Et an Ecclesiastici ex fructibus beneficij possint filios spurios alere, & dotem filiæ spuriæ dare? Et an qui habet licentiam petendi eleemosynam, possit hoc ius alteri locare? Et an si quis habeat patrem diuitem, & filium diuitem, & ipse sit pauper, à quo debeat prius petere alimenta? Et quæritur, quo iure filij, & Parentes alimenta præstare teneantur? Et an ad extremam necessitatem redactus filiis, & Parentibus, teneantur filij potius Patribus succurrere, quam propriis filiis; & secus extra extremam necessitatem? Et an liceat exponere sacras Reliquias videndas, vel tangendas, vt magis eleemosynæ crescant? Ex part.10. tract. 11. ex resolut. 35. 36. & 41. & in tractatu 13. ex resolut.3. & in tractatu 16. ex resolut. 73. Quæ hic reperientur in tom.4. tr.7. de Elemosyna res.20. 21.65.45. & 66.

Obseruatur, quod quando antiquitus Subdiaconatus non numerabatur inter sacros Ordines, scilicet ante B. Gregorium; nullus Subdiaconus poterat ad Episcopatum promoueri absque Papæ dispensatione, sed nunc potest. Et additur, quod nullus assumitur ad Ecclesiam Cathedralem, nisi habeat sacrum Ordinem. Idem est dicendum de Archiepiscopis, Patriarchis; & Primatibus. Et an possit Episcopus duabus Ecclesiis præfici? Et notatur, quod dispensatio habita à Papa in pluralitate Ecclesiarum absque iusta causa neque valida est, neque licita. Idem est de multiplicatione beneficiorum in eadem persona. Et an sit illicita facultas testandi concessa Ecclesiasticis sine causa. Et quæritur, quinam Reges hodie vngantur? Et an soli homines viatores, & cum vocibus naturalibus possint ministrare Sacramenta, non vero Angeli, siue boni, siue Angeli mali? Et docetur in Beatis manere Characterem. Et discutitur, an de facto fuerit aliquod Sacramentum ab Angelis, vel Beatis ministratum? Ex part.12. tract.1. ex resolut. 53. 72. 88. & 111. Quæ hic sunt in tom.4. tract. 8. de Consecratione Episcopi, res. etiam 57. 72. 88. & 111.

An licitum sit vendere Agnos Dei, & retinere illos sine incursione censurarum? Et an peccent laici, si absque contemptu eos tangant? Et an supradicta excommunicatio sit reseruata Papæ? Et an filij impuberes à Parentibus in Religione oblati, non possint egredi sua voluntate ante annos pubertatis? Ex part. 3. tract. 6. ex resolut. 12. & in part.4. tract.4. ex resolut.42. Quæ nunc inuenientur in tom.5. tract.1. de Excommunicatione res.76. & 82.

An venatio sit Clericis, & Episcopis, Presbyteris, & Diaconis licita? Et si tamen raro fiat causa recreationis, an non sit peccatum mortale, secus si frequens? Ex part.3. tract. 6. ex resolut. 19. Quæ hic reperietur in tom.5. tr.3. de Suspensione res.64.

An sit licitum Diacono, absente, vel deficiente Sacerdote in die Parasceues in Altari Hostiam consecratam consumere, & reliquas ceremonias peragere? Et an possit tamen Diaconus Hostiam consecratam ex Altari deferre ad sepulchrum in die Parasceues, sicut potest idem Sacramentum ex vno Altari ad aliud transferre? Et an sit irregularis laicus, qui cum stola, & superpelliceo concionem habuerit in Ecclesia tanquam Diaconus? Et an Medicus effectus Sacerdos possit sine peccato mortali exercere artem medicinæ? Et an Sacerdos, & Religiosus liberentur à peccato, si hoc officium circa mortis periculum exerceant causa pietatis, ac proinde gratis circa personas miserabiles, vel cognatas? Et an interdictum sit Clericis, & Religiosis exercitium Medicinæ? Et an si exerceatur per incisionem, vel adustionem, supradicti incurrant irregularitatem, morte sequuta, si debita diligentia apposita sit? Ex part. 11. tractatu 7. ex resolutione 44. & in part. 10. tractatu 11. ex resolut.49. Quæ hic sunt in tom.5.tr.5.res.23. & 74.

An mulier vi oppressa peccet, si post coitum semen eiiciat? Et an Pater non teneatur defendere vitam filiorum lege iustitiæ, sed pietatis, & paterni officij? Ex p.7.tr.5. ex res.31. & 28. Quæ nunc inuenientur in tom.5.tr.6.de Abortu res.32. & 30.

An possit resignari beneficium cum pacto de pensione redimenda? Et an permutantes beneficia sine Superioris permissu incidant in censuram, & alias pœnas? Idem est de reseruantibus sibi pensionem sine Papæ authoritate. Et an Superior sufficiens ad permutationem sit Episcopus, vel alius Prælatus inferior, ad quos collatio beneficij, aut institutio spectat, & non in aliis? Et an inter se Beneficiarij possint tractare de permutatione beneficiorum, accedente authoritate Superioris futura? Et an sit necessaria aliqua causa in permutatione beneficiorum? Et adducuntur aliquæ causæ pro praxi huius quæstionis. Ex part.10. tract. 14. ex res.1. & in tract.16. ex resolut.17. alias 16. Quæ nunc inuenientur in tom.5. tr.7. de Symonia res. 29. & 33.

An, qui metu peccat, pœnam extraordinariam non effugiat? Ex part.10. tract.14. ex res.42. alias 40.

Index Tractatuum,

Quæ hic reperientur in tom. 5. tr. 9. de Denunciationibus res. 60.

An reus non teneatur respondere, & veritatem dicere, antequam aliqualiter sibi constet processus acta, & iudicem iuridice interrogare? Et an fœminæ rapientes viros non incurrant pœnas, in quas incurrunt viri rapientes fœminas? Et an fœminæ occidentes virum, non incurrant pœnas, quas incurrunt viri occidentes fœminas, & uxores suas? Et an licitum sit in absentia infirmi vulnerati applicare eius sanguini medicamentum, ut asserunt, sympaticum? Et an Episcopi, & Inquisitores debeant videre, & attendere ad supradicta medicamenta sympatica, & è suis Diœcesibus eliminare? Ex part. 4. tractatu 8. ex resolut. 130. & 62. & in part. 11. tractatu 4. ex resolut. 42. *Quæ hic sunt* in tom. 5. tractatu 10. de Potestate Inquisitorum resol. 52. 121. & 109.

De falsis testibus. Et an supradicti pœna talionis sint condemnandi? Et quid de filiis, & nepotibus testis falsi? Ex part. 4. tractatu 7. ex resolut. 16. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 5. tract. 12. de Pœnis in S. Officio inferendis res. etiam 16.

An sit licitum amissa vera scriptura aliam consimilem confingere? Et an, qui mutat scripturam in aliqua re, qua tamen nititur veritati, sit falsarius? Et notatur non licere aliis cooperari cum reo ad confringendum carcerem. Et an coniunctissimi, quales sunt Parentes, coniuges, & fratres possint iuuare reos, auxilio, consilio, pecunia, & opere? Idem dicendum est de his, qui spectatis circumstantiis certissime timerent reuelandos à reo fore, comprehendendos, & infamandos à iudice. Et an iudex teneatur omnibus modis laborare, ut veritas inueniatur, & falsitas detegatur, ut secundum ipsam possit iudicare? Ex part. 3. tract. 6. ex resolut. 56. & in part. 5. tract. 14. ex resol. 40. & in p. 9. tr. 9. ex res. 43. & 41. *Quæ hic reperientur* in tom. 6. tr. 1. de Legibus res. 82. 83. 97. & 113.

An Reges priuata scientia possint occidere Reginam, & simul cum ipsa adulterum? Idem est, si Princeps sciret ex priuata scientia aliquos in Principem ipsum coniurasse, vel aliquod graue, & atrox delictum in Rempublicam, vel innocentem machinatos esse, si aliter malum vitare non possit? Et resolutio horum casuum pendet ex illa celebri quæstione, an quando delictum est ita occultum, ut non possit iuridice probari saltem plene, scitur tamen à Principe, an scilicet tunc possit Princeps, rationabili causa existente, condemnare delinquentem absque iuridica probatione per testes, & absque citatione, & defensione rei? Et an pars accusatrix teneatur remittere reo pœnam mortis à iudice inflictam, si iudex ex parte sua illam remittat? Et quid de pœna perpetui exilij? Et an quis possit accusare aliquem, qui occidit fratrem, Patrem, consanguineum, amicum, & dolet ea de re, ac sufficientem offert satisfactionem pecuniarum pro damnis, si quæ sunt inde illata? Ex p. 10. tr. 15. ex res. 34. & in tract. 16. ex res. 44. alias 43. *Quæ hic sunt* in tom. 6. tr. 1. de Legibus res. 123. & 114.

Quo iure Episcopi sint Superiores Sacerdotibus quoad iurisdictionem, &c. Idem est dicendum de Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus secularibus iurisdictionem Episcopalem habentibus, & idem est de Cardinalibus respectu Ecclesiarum suorum titulorum; de Legato, Summo Præsule, seu Nuntio Apostolico in sua Prouincia, &c. Et in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus solent extare sedilia, & scamna laicorum secularium pro audiendis concionibus, quæritur, an Episcopi, & Superiores Regularium possint amplius illa non admittere & ideo remouere, vel alia eorum loco apponere, laicis inuitis? Et quid de sedili iuris Patronatus? Et pro firmanda doctrina supradictæ difficultatis multa alia deducuntur, quæ contingere possunt in praxi, & in prædicto casu. Et quid est dicendum de iure sepulchri, & de habente insignia in Ecclesia etiam Mendicantium; an utique ista amoueri non possint, & illud ius transeat ad hæredes? Ex part. 11. tractatu 3. ex resolut. 23. & in tractatu 16. ex res. 64. *Quæ nunc inueniuntur* in tom. 6. tractatu 1. de Legibus resol. 18. & 127.

An sit peccatum mortale falsum crimen obijcere testi falsum, aut contra iuste testanti? Et si reus, & testis in tali casu falso iurent, quamuis peccent mortaliter, tamen non teneantur ad restitutionem? Et quid, si in supra dicto casu primo falsus, & iniquus testis iam esset mortuus ante finitam causam? Et notatur, quod non licet appellare adulterum, qui te appellauit furem; potest tamen dicere, quod sit mendax, & ad eius confirmationem patefacere aliqua mendacia illius, vel occultum verum crimen illi obijcere, quando est necessarium ad tuendum honorem, & famam, quæ aliàs amitterentur. Et an in tali casu sit tantum peccatum veniale mendacij non perniciosum, nec contra iustitiam obijcere crimen falsum deseruiens ad prædictum finem? Et an liceat instrumenta ad perfringendum carcerem reo suppeditare? Et an quis possit consulere reum, ut fugiat? Et an reus iuste damnatus ad mortem, ad triremes, vel ad carcerem perpetuum, aut temporaneum possit fugere, & effringere carcerem rumpendo vincula, & parietes carceris, ita ut non teneatur restituere damna inde sequuta, dummodo hoc efficiat non inferendo vim ministris iustitiæ, &c? Et quid, si alij captiui, inuento carcere aperto, vel rupto fugiant, modo ipsis fugam non consuluerit, an etiam in hoc non peccet, nec teneatur ad restitutionem? Ex part. 3. tractatu 5. ex resolut. 4. & in part. 9. tractatu 9. ex resolut. 44. & in part. 3. tractatu 5. ex resolut. 103. alias 102. *Quæ hic reperientur* in tom. 6. tract. 1. de Legibus res. 88. 89. & 108.

An qui facit opus, cui imponitur pœna inhabilitatis, ipsam incurrat ante iudicis sententiam? Et pro praxi dictæ quæstionis docetur Scholares in Academiis, qui violantes præceptum, vel Statutum illarum incurrerunt inhabilitatem, posse dare suffragium ad Cathedram, si delictum est occultum, quia in dictam inhabilitatem non incurrunt nisi post iudicis sententiam. Et an excusentur à peccato mortali Ecclesiastici, qui agitationibus taurorum intersunt contra prohibitionem sub pœna excommunicationis ferendæ? Et an pœnas exilij, verberationis, carceris diuturni, &c. teneatur quis exequi, si secundum legem ad ea iuste condemnatus est? Et an reus possit obligari sumere venenum, vel abstinere

à

à cibo? Et an reus tamen condemnatus teneatur ad locum destinatum proficisci, collum præparare, manus apponere, &c? Et an liceat Proregibus condemnare aliquem de mandato, non adhibitis solemnitatibus, terminis, & processu de iure necessariis, aut non data facultate se tuendi? Et an peccent ministri, si huiusmodi Principis mandatis obediunt? Et an licita sit petitio Fisci instantis, ut aliqui rei indiciati ad torturam condemnentur ad triremes sine aliquo termino defensionis? Et docetur defensionem esse de iure naturali, & Diuino, ideo consuetudo nihil aduersus illud præualere potest. Et an Reges ex causa magna necessitatis possint homines malæ vitæ in carceribus existentes deponere super Regiis triremibus donec eorum causa expediantur? Et an saltem ex causa necessitatis possint remiges à Proregibus compelli in triremibus perseuerare per aliquod tempus? Et an liceat Romæ. v. g. famulari, &c. Iudæis, si non adsit periculum peruersionis, quia tales seruientes firmi sunt in Fide? Ex part. 4. tract. 4. ex resolut. 26. & in part. 9. tract. 6. ex resol. 5. & in part. 3. tractatu 6. ex resolut. 79. & in tract. 5. ex resol. 99. aliàs 98. & in tract. addit. ex resolut. 29. & in p. 6. tr. 6. ex res. 5. & in p. 5. tr. 13. ex res. 11. *Quæ hic sunt* in tom. 6. tr. 1. de Legibus res. 35. 43. 121. 122. 124. 125 & 126.

An Clericus in Sacris constitutus, vel Clericus Beneficiarius possit exercere munus Aduocati coram iudice sæculari pro vno tantum negotio, & hoc finito pro alio, & sic de singulis? Et an ex iure supradicti possint munus Aduocati exercere in propria causa, & Ecclesiæ, & in causis viduarum, & pupillorum, & pro coniunctis, & amicis intimis, & si existant in Curia Romana pro omnibus? Et quid in alio Tribunali Ecclesiastico? Et an in casibus, in quibus interdictum est Clericis Aduocationis officium exercere, possint domi consulere, & conficere iuris allegationes in scriptis? Et an opinio asserens, quod reus iuridice interrogatus in causa capitali, aut honoris, & famæ non tenetur respondere ad mentem iudicis, sit probabilis? Et ideo, an reus non sit cogendus à Confessario, ut veritatem aperiat in causa capitali, honoris, famæ, triremium, confiscationis omnium bonorum, & in aliis similibus, dum adest spes euadendi, & confessarius in talibus casibus teneatur absoluere reum, qui est in proposito negandi veritatem, vtendo restrictione mentali, vel æquiuocatione? Et an Regulæ Cancellariæ obligent in omnibus Prouinciis, & in foro conscientiæ? Et quid de stylo Curiæ, an obliget, & imponat necessitatem, vt in aliis Curiis, & Tribunalibus Ecclesiasticis obseruentur? Et an Regulæ Cancellariæ non sint propriè leges, & ideo spirent morte Pontificis donec à Successore confirmentur; ita vt Ordinarij possint libere conferre beneficia Vacantia etiam in mensibus Pontifici reseruatis, donec huiusmodi Regulæ fuerint à Successore confirmatæ? Ex part. 10. tract. 11. ex resolut. 69. & in tract. 13. ex res. 13. & in tract. 15. ex resol. 7. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 6. tract. 1. de Legibus resol. 85. 100. & 31.

An licita sit appellatio, & citatio ad iudicium Dei in Valle Iosaphat? Et pro praxi huius difficultatis in textu huius Resolutionis adducuntur aliqua exempla; & datur doctrina, & Regula iudici, quid facere debeat in prædicto casu de appellatione, & citatione ad iudicium Dei in valle Iosaphat. Et an iudex in Ciuilibus conscius veritatis possit contra aliquem ferre sententiam iuxta allegata, & probata; & quid in criminalibus leuibus? Et docetur, quod verba præcepta, quæ obligant in conscientia, quando apponuntur in legibus, & Constitutionibus sunt, præcipio, mando, iubeo, inhibeo, interdico. *Æquipollentia vero præcepta sunt,* debeât, teneantur, necessariò, necesse est, non licet & alia huiusmodi. *Et quid, quando præceptum fertur solum per verbum imperatiuum? Denique, si verba communia sunt, vt* ordinamus, volumus, statuimus, præcepimus: *quæritur, an talis Constitutio, lex, aut statutum non habeat vim præcepti obligantis ad culpam? Et quid dicendum est de verbo* oportet, *an inducat obligationem ad culpam? Et an excusentur à culpa, qui merces vetitas traducunt ex vno Regno ad aliud, non soluto vectigali Regio? Et quid de illis, qui in fluminibus vetitis piscantur, qui contra prohibitionem in syluis ligna secant; vel pascuntur oues suas in pratis vetitis, vel alia prohibita venantur, & similia? Et an in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus adsunt Statuta de puritate sanguinis, expositi sint admittendi, etiam si Statuta de puritate iuramentum, & sufficientem informationem exposcant? Et asseritur expositos pro legitimis esse habendos ad omnes ordines, & beneficia; neque vlla Pontificis, aut Episcopi dispensatione indigere.* Ex part. 10. tract. 15. ex res. 9. 16. 46. 45. & 46. & in tract. 16. ex res. 96. *Quæ hic reperientur* in tom. 6. tract. 1. de Legibus res. 119. 111. 58. 75. & 32.

An venationes licite per Dominos terrarum prohibeantur, vt habet consuetudo? Et an vineas ingredientes possint licitè, & impune vuas comedere; & an hoc seruetur ex consuetudine? Ex p. 3. tr. 6. ex res. 18. & 20. *Quæ hic sunt* in tom. 6. tr. 2. de Consuetudine res. 43. & 44.

An electio metu reuerentiali facta non valeat, ideo rescindenda, & irrita declaranda? Et an Beneficiarius possit licite absque assensu Apostolico locare fructus, & redditus beneficij vltra triennium? Et notatur redditus Cancellariæ Episcopalis locari non posse, sed debere per proprios Ministros exerceri. Et an bona donata, seu relicta Ecclesiæ, seu Monasterio, aut loco pio bonorum immobilium capaci, ea conditione, vt possint alienari absque solemnitatibus, & assensu Apostolico, an inquam, talis conditio sit adimplenda? Ex p. 10. tr. 16. ex res. 51. & in p. 3. tr. 5. ex res. 20. *Quæ nunc inuenientur* in tom 6. tract. 9. de Contractibus res. 190. & 118.

An filiusfamilias possit vigesimam partem alimentorum, quæ annue suppeditantur, alienare, ludere, &c? Ex p. 1. tr. 8. ex res. 67. *Quæ hic reperietur* in tom. 6. tr. 4. de Ludo res. 21.

An Monialis, vel Religiosus, seruus; vel ancilla, si quæstum sui corporis fecerint, an sibi, & non Monasterio, vel Domino lucrentur bona eis data? Et supponitur quadruplex distingui bonorum, seu peculij genus, quod potest filiisfamilias competere; scilicet castrense, quasi castrense, profectitium, & aduentitium. Et in certis aliis casibus contingit filiumfamilias habere quoque simul vsumfructum huius peculij. Et an, si alicui conceditur priuilegium, dummodo cum virgine contrahat, illud consequitur, si contrahat cum ea, quam antea ipse corruperat, sicut Clericus, qui contrahit cum illa, quæ antea ab ipso corrupta fuit, gaudet priuilegio Canonis, & fori, quibus fruuntur Clerici coniugati cum vnica, & virgine; nec dicitur bigamus, seu irregularis, & quod legatum relictum pro Virginibus ma-

quando vero cum mortali. Et an excessus ornamentorum immoderatus in pretio sit peccatum lethale? Et an saltem peccent mortaliter mulieres, si incedant, pectore nudato, vbi non est talis mos incedendi? Et an semper peccent mortaliter fœminæ vtendo vestibus pretiosis, & odoriferis? Idem est de ornamento superfluo. Et an Clerici incedentes per Ciuitatem in diebus Bacchanalibus personati, vulgo Mascharati, *peccent mortaliter? Et an non solum Clerici, sed etiam Regulares incedentes personati recreationis causa mortifere non peccent, neque quoad ludum laurealem, neque quoad præceptum iuris habitum personatum illis prohibens? Et docetur, quod venatio ex sui materia omnibus est licita, etiam Ecclesiasticis, quibus interdicitur tantum illa, quæ est clamorosa, & assidua, non tamen sub mortali culpa ratione Ecclesiastici præcepti, dummodo raro fiat.* Ex part.10. tr.12. ex res. 30. & in tract. 13. ex res.29. *Quæ nunc inuenientur* in tom. 7. tr. 5. de Scandalo res.11. & 6.

An si quis minaretur alteri mortem, nisi se vino oppleret, licitum sit ei se inebriare? Et an, si quis ebrius fiat, vt Tyrannum, & hostis sæuitiam fugiat, peccet? Et an aliqua facta ebriorum non reputentur peccata, quæ alioquin essent? Et inter alia, quæ ex doctrina prædicta quæstionis inferuntur, tandem quæritur, an si quis ante ebrietatem, vel antequam subsequantur talia peccata externa in ebrietate committenda, confiteatur, & accuset se de causa data, an teneatur postea confiteri, si dicta peccata subsequantur? Et quid in supradicto casu, si peccata illa commissa in ebrietate, (si prius fuerit voluntas per pœnitentiam interrupta,) an non inducant excommunicationem, irregularitatem, & restituendi obligationem? Et an qui edit vsque ad vomitum peccet mortaliter? Et an peccet offerens alicui occasionem peccandi propter aliquem bonum finem, v.g. apponere occasionem vxori, vt adulteretur, aut famulis, vt furentur, vt sic deprehensi resipiscant? Et an pictores pingentes Imagines obscœnas peccent mortaliter? Et quid de tenente illas? Ex p.6. tr.7. ex res.44. & in p.3. tr.6. ex res.52. & in p. 5. tr.13. ex res.40. & in p.3. tr.5. ex res. 18. & in part.11. tract.4. ex res.32. *Quæ hic reperientur* in tom.7. tractatu 5. de Scandalo res.38. 39. 40. 41. & 63.

Nota, quod in prædicto tom.7. & tract.5. de Scandalo *sunt multa alia quæstiones, quæ largo modo pertinent ad supradictum* tract. de Scandalo, *& ideo difficilis erit earum inuentio, si Studiosus attente non aduertit, an pertineant, vel possint in dict. tract. esse apposita, &c.*

An secreta Principum, seu Exercitus licitum sit reuelare ad euitanda tormenta, & iacturam vitæ? Et an liceat alterius crimen occultum, & peccatum tibi sub secreto reuelatum manifestare ob graue damnum, etiam si illi inde mors immineat, aut infamia, modo illud secretum sine vi, & fraude ab eo acceperis? Et quid, si quis sine causa prædictum occultum crimen, & peccatum manifestauit, an extra peccatum mortale teneatur etiam ad restitutionem? Ex part. 6. tract. 6. ex resolut.60. *Quæ hic est* in tom.7. tr. 7. de Bello resolut.44.

An famulus non seruus, qui ob stipendium, vel causa addiscendi officium cum Domino conuenit ad certum annorum numerum, peccet mortaliter, si à Domino fugiat? Et an licite possit fugere à triremibus ille, qui iniuste ad illam pœnam damnatus est? Et obseruatur, quod proles sequitur matris conditionem, vnde si mater se vendidit, vel à Parentibus vendita est, vel ob crimen seruituti addicta est, proles non potest fugere. Et an viatores, qui diuersantur in hospitiis, in quibus ob certum pretium comedunt ex cibis appositis, quod volunt, Apasto, *possint subtrahere sibi, & seruare aliquid ex iis, quæ comesturi erant, durante appetitu? Et an liceat alicui ad vocis suauitatem seruandam permittere se castrari? Et an liceat Parentibus maxime pauperibus ad lucrum comparandum castrare proprios filios?* Ex part.7. tr. 7. ex resolut.10. 12. 32. & 64. alias 63. *Quæ nunc inuenientur* in tom.7. tr.7. de Seruis res.12. 14. 32. & 66.

An licitum sit aliquando ferre suffragium, quando iam conclusum est negotium iniustum? Et resolutio huius quæstionis deseruiet pro omnibus Communitatibus, Capitulis, Collegiis, Parlamentis, Consiliariis, Examinatoribus synodalibus, & pro omnibus aliud suffragium ferentibus in electionibus, & aliis quamplurimis casibus sæpius occurrentibus in praxi. Ex p.11. tr.4. ex res.5. *Quæ hic est* in tom.7. tr 6. de Parlamento res.27.

Dubius, an ensalmus operetur-ne virtute Diuina, vel diabolica, fas sit eo vti? Et de quodam ensalmo particulari ad præseruandum à peste agitur. Et an liceat petere à malefico, vt maleficium dissoluat, si quis dubitat, an absque nouo maleficio id possit? Ex part.4. tr.3. ex resolut.62. *Quæ hic est supra* in hoc ipsomet tom.8. tr.2. de Conscientia dubia res.7.

An Aduocatus teneatur de culpa leui? Et an mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam præstare teneatur? Idem est de Procuratore, seu negotiorum gestore. Et an sit peccatum mortale temere iudicare alterum esse spurium, vel filium Iudæi, vel illegitimum, &c. Et an sit peccatum mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conuiciandi causa esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia? Et an detractiones leues de aliquo possint peruenire ad damnum graue sicut furta? Et quid, quando aliquis per plures detractiones leues detrahit pluribus personis? Et quid est dicendum, quando detrahitur leuiter famæ Petri, qui plures detractiones etiam leues ab aliis passus est circa eandem materiam leuem, & quid circa diuersas materias leues apud eosdem auditores? Et quid in dictis casibus, si detractio Petri sit apud Prælatum? Et quid est sentiendum, si vero omnes detractationes leues sint circa diuersas personas, & apud eosdem auditores? Et an mutare circumstantiam leuem in Historia Sacræ Scripturæ sit peccatum mortale? Et an Examinatores Episcoporum possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, si præ verecundia timeatur non bene responsuros? Et quid, quando aliqui examinarentur in Concursu propter damnum tertij? Et an Clerici sacris Ordinibus initiati peccent mortaliter, si non deferant habitum Clericalem, & coronam in capite? Et quid si sint in minoribus Ordinibus tantum initiati? Ex part.2. tractatu 15. ex res.59. & in p.8. tr.7. ex resolut.34. & 35. & in p.9. tr.7. ex res.32. & in p.5. tr.5. ex res.68. & 69. & in p.10. tr.15. ex resol.17. & in tract.16. ex res.38. alias 37. & in

Index Tractatuum,

p.5.tr.5.ex ref.60. *Quæ hic sunt supra* in hoc to.8. tr.3.de Paruitate materiæ ref.22.23.25.24.14.15. 16.5. & 28.

An peccet venialiter, si quis ob vitanda grauia tormenta sibi falsum crimen imponit, etiam cum iuramento æquiuoce vtens? Et an delinquens occultus possit se prodere iudici, vt in eo debitam exequatur punitionem, cum id faciat ex virtute iustitiæ, volens potius in hoc mundo peccati pœnam sustinere, quam in alio luendam seruare? Et quid, si esset persona maxima authoritatis, & Republicæ vtilis? Et an Reges in conscientia teneantur non reuocare concessionem factam futuræ accessioni in Dignitate v. g. Proregis, &c. Et an sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re graui? Et an promissio externa legitimè ab alio acceptata obliget in conscientia? Et an per accidens, qui non præstat promissum, possit peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam? Et an promissio interna obliget in conscientia? Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem? Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter, vt deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Imo si ex animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, illam exequaris adhuc tamen satisfaceres præcepto. Ex part.3. tractatu 5. ex resolut.7. & in p.5. tr.14. ex resolut.74. & in part.4. tract.4. ex resol.122. & in part.2. tr.17. ex ref.9. & in part.5. tr.5. ex ref.117. alias 116. & in tr.6. ex ref.77. *Quæ hic sunt supra* in hoc ipsomet tom.8. tr.4. de Voto, & Iuramento, ref.66.1.2.3.4. & 49.

An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere? Et an qui prior tabulam in maiori occupauit in naufragio, teneatur alterum admittere in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi vtrique sufficiat? Et an liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere nolit maleficium, quando alia via non suppetit? Et an saltem vi, verbis, & tormentis possit cogi, vt maleficium tollat? Et an liceat vigiliis, pœnitentiis, &c. vitam ipsam abbreuiare? Et an quis teneatur sub mortali non bibere aquam, vel vinum niue refrigeratum, quia exinde prævident Medici, quod citius moriatur? Et an ad euitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem, paupertatem, &c. liceat mortem exoptare? Et an optare mortem alicuius, vel de illa gaudere ob hæreditatem habendam sit peccatum mortale? Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas iuxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si ob illarum causam male tractaretur à marito, &c. Ex p.5. tract.4. ex ref. 42. 33. & 27. & in p.8. tr.7. ex ref.53. & in part.5. tract.14. ex ref. 92. & in part.3. tr.6. ex ref.84. *Quæ hic est supra* in hoc tom.8.tr.5. de Homicidio ref. 37.53.54. 44.55. & 56.

An Chirurgus expertus dum medetur pudendis fœminarum in pollutionem assentire, possit se tali periculo obiicere, cum determinatione non consentiendi? Idem quæritur de Parocho in confessionum auscultatione. Et an quis possit accedere ad Infideles gratia illos conuertendi cum periculo peruersionis, & ad prædicandum meretricibus cum periculo peccandi? Et an possit imo teneatur Pater alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, & si periculum habeat lapsus cum concubina? Et an non liceat exponere se periculo certo, nec probabili peccandi ob bonum spirituale proximi? Et quidam vir Nobilis comedens cibos calidos, & accubans in lecto incidebat in pollutionem. quæsiuit à me, an teneatur aliter decumbere, & cibos illos non comedere? Poterat enim sine aliquo damno à supradictis abstinere. Et an si aliqua mulier in choreis publicis scit se tangi ab aliquo intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, vt consertio manuum in choreis, non peccet illos admittendo coram aliis? Ex part. 3. tractatu 5. ex resolut. 3. & 22. *Quæ hic sunt suprà* in hoc tom.8.tr.6 de Luxuria ref.11. & 12.

An Princeps, & alij Domini, in quorum territorio viatores patiuntur deprædationes, teneantur eis resarcire damnum? Et qua ratione damnum probari debeat? Et an si quis narrat peccata alterius audita, expresse asserit se nihil certo scire, sed tantum recensere quæ audiuit, quæritur, an peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ illius? Et an, qui falsum dicendo alterum infamauit, teneatur, si opus est iurare se falsum dixisse, si alia via commodiori fama restitui non possit? Et an si opus fuerit iuramento retractationem suam confirmare coram testibus? Et quid est faciendum, si quis falsum dicendo alterum infamauit, sit Episcopus, Prælatus, Comes, &c. Et an, qui occultum crimen propalauit, sine iusta causa vni, vel duobus viris prudentibus, quos scit non euulgaturos, peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ? Et an infamator criminis occulti teneatur restituere famam tantum apud suos auditores, licet ipsi auditum crimen aliis notum fecerint? Et ad quid teneatur, qui verum dicendo occultum crimen alicuius propalauit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius? Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur pecunia famam compensare? Et an infamatus possit sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit? Et in textu huius Resolutionis alios casus decisos inuenies sæpius contingentes in praxi, pro restituenda, vel non restituenda fama, &c. Et an sit peccatum mortale saltem contra Charitatem detegere peccatum notorium facti, vel iuris in alio loco, vbi ignorabatur, & in quem facile eius fama non erat peruentura & an sit aliqua restituendi obligatio? Ex part.8. tract. 7. ex resolut. 38. & in part. 3. tract. 5. ex resolut. 28. 29. 33. 34. 30. & 17. & in part. 4. tractatu 4. ex resolut. 128. *Quæ hic sunt supra* in hoc ipsomet tom.8.tract.7. de Furto, & Restitutione ref.37.61.62.63.64.65. 67. & 68.

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia soluere mercedem solitam, siue eam ei promiserit, siue non? Et an cæteræ fœminæ accipientes munera à suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, quod prauè concupiscunt, si non consentiant, teneantur restituere munera, quæ acceperunt? Et notatur, quod datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra iustitiam, ideo meretrix non tenetur restituere. Ex part. 2. tractatu 16. ex resolut. 38. alias 40. *Quæ hic est supra* in huc tom.8. tract.7. de Furtu, & Restitutione ref.59.

Aduertitur,

Aduertitur, quod nomine passus intelligitur mensura quinque pedum, pes autem complectitur mensuram quindecim digitorum. Ex part. 3. tract. 1. ex res. 71. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 9. tr. 1. de Immunitate Ecclesiæ res. 21.

An sub nomine alimentorum veniant cibaria, vestes, potus, habitatio, medicina, lectus & alia similia, sine quibus vita transgredi non potest? Et difficultas superest, an alimenta præstanda sint filio spurio, attentis, & consideratis diuitiis paternis, & eius qualitate, & Dignitate? Idem, quod dictum est de Parentibus erga filios, dicendum est de filiis erga Parentes. Ex part. 1. tractatu 2. ex resolut. 86. alias 85. *Quæ hic reperietur* in tom. 9. tr. 2. de Immunitate Ecclesiastica res. 285.

An à sententia Regis non detur appellatio? Et an Canonicus habeat vocem in electionem antequam in Choro possessionem nactus fuerit, vel simile sit de Episcopo, qui ante consecrationem à multis prohibetur, quia consecratio alium Ordinem de nouo Episcopo confert? Et an absens possit constituere Procuratorem ad eligendum, & suffragium ferendum in scrutinio? Et an quis possit sine scrupulo tacere, quando in Conuentu, Collegio, vel Vniuersitate aliquod non bene determinatur? Et quid, quando maior pars Collegij, Conuentus, &c. contrarium approbat? Ex p. 5. tr. 2. ex res. 74. 40. & 49. *Quæ hic sunt* in to. 9. tr. 7. de Cardinalibus res. 11. 12. & 18.

An Princeps potestatem habeat extinguendi beneficia, vel hoc solum spectare ad Summam Pontificem? Neque ineundi fœdera cum Hæreticis maxime perpetua, quia in nullo casu possint esse licita, nec valida? Ex p. 10. tr. 3. ex res. 3. *Quæ nunc inuenietur* in tom. 9. tr. 15. de Libertate conscientiæ res. etiam 3.

INDICVLVS

INDICVLVS

Decisionum Sacræ Rotæ Romanæ, quæ in fine *6. 7. 8. 9. 10. & 11.* Partium R. P. D. Antonini Diana, secundum suum ordinem sunt adscriptæ. Quas vero transcripsit in calce eius *part. 5.* Vnà cum Declarationibus Sacræ Congregationis circa Immunitatem Ecclesiarum,& Ecclesiasticorum,nunc inuenies in hac noua Methodo *in fine Tom. 9.* vbi sunt Tractatus de Immunitate Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum.

Decisiones quæ in fine 6. partis sunt adscriptæ.

Decisiones quæ in calce 7. partis sunt appositæ.

Decisiones quæ in fine 8. partis sunt transcriptæ.

Decisiones quæ in calce 9. partis sunt conscriptæ.

Decisiones quæ in fine 10. partis sunt adscriptæ & appositæ.

81.Decisio

Indiculus Decisionum S. R. Romanæ

Decisiones quæ in calce 11. partis sunt transcriptæ.

TRACTATVS.

TRACTATVS PRIMVS
DE
OPINIONE PROBABILI.

RESOLVTIO PRIMA.

An sit licitum, relicta opinione probabili, & magis tuta, sequi opinionem probabilem, & minus tutam? Ex part. 2. tract. 13. Resol. 1.

Sup. hoc infra in Ref. 4. § Sed videamus, signanter ad medium, & in §. Ad id. & in tom. 7. tr. 1. Resp. 275. §. vlt. ad medium, à vers. Ad tertium. & ibi in tr. 6. Ref. 24. à lin. 4. vers. Nam in moralibus

§. 1. NEGATIVE ex neotericis, respondet Antonius Perez *in Laurea Salmantina certamine* 10. *num.* 55. Comitolus *in resp. mor. lib.* 1. *quæst.* 15. & ante illos Gabriel *in* 4. *dist.* 15. *q.* 8. *art.* 3. *dub.* 1. *in* 3. *probatione prima concl.* D. Antonius *part.* 1. *tit.* 3. *c.* 10 §. 10. *reg.* 4. & ex Thomistis, Syluester, Caietanus, Conradus, Sotus, & alij.

2. Sed communiter Theologi contrariam sententiam amplexi sunt, & præter 17. Doctores quos citat, & sequitur Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *num.* 14. docet etiam hanc sententiam Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 2. *n.* 7. Basilius Pontius *de matrim. lib.* 10. *c.* 15. *n.* 4. Malderus *in* 1. 2. *D. Thomæ, q.* 19. *art.* 5. *disp.* 86. *asser.* 3. Fillincius *tom.* 2. *tract.* 21. *c.* 4. *num.* 128. Tannerus *in p.* 2. *disp.* 2. *q.* 4. *dub.* 3. *n.* 36. Emanuel Barbosa *in remis. Doctor. ad ordin. Relig. Lusit. lib.* 3. *tit.* 64. *n.* 10. Garsias *de beneficiis tom.* 2. *part.* 11. *num.* 361. Villalob. *in summ. tom.* 1. *tract.* 1. *diffic.* 10. *n.* 2. Sancius *in practicis disputationibus disp.* 42. *num.* 12. Lorca *in part.* 2. *tom.* 1. *disp.* 39. *membr.* 2. Martinez *in part.* 1. *tom.* 1. *quæst.* 29. *art.* 6. Aluarez *ibid. disp.* 86. Sanctarellus *variar. resol. part.* 1. *q.* 59. *num.* 4. Barbosa *in collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 9. *c.* 4. *num.* 6. Portel *in addit. ad dubia regular. verb. opinio, n.* 3. Et ratio est, quia operans secundùm opinionem probabilem, non potest iudicari temerarius, neque imprudens, habet enim pro se rationes alicuius momenti: ergo si sic operans, non est imprudens, nec temerarius, non peccat. Secundò, quia licet opinio tutior sit perfectior & securior, nemo tenetur sequi quod perfectius est, & quod securius, dummodo sequatur perfectum, ac tutum. Ergo &c. Tertiò, quia cùm omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, sufficit, vt operemur cum certitudine probabili, & non requiritur omnimoda certitudo: opinio autem minus probabilis, & minus tuta est aliàs sufficiens ad bene operandum moraliter; esset enim onus intolerabile, & multis scrupulis oppositum, si opiniones probabiliores semper inuestigare teneremur. Ergo, &c.

RESOL. II.

An in administratione Sacramentorum liceat sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori? Et in textu huius Resolutionis aliqui casus specialiter pro praxi huius quæstionis explanantur. Ex p. 2. tr. 13. Res. 2.

§. 1. RESpondent communiter Doctores, Sacerdotem administrantem Sacramentum, relicta opinione probiliori, non peccare contra reuerentiam debitam Sacramento, sed contra charitatem: nam in ordine ad pœnitentem, quando sententiæ diuersæ sunt circa materiam & formam, vel aliquid, quod ad valorem Sacramenti requiratur, debet Sacerdos, ob periculum grauissimi detrimenti inde sequuturi, relinquere opinionem probabilem, & probabiliorem amplecti.

Sup. hoc infra in Ref. 4. §. secundo sic. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 92. §. Ex his, prope finem & in tom. 1. tr. 3. Ref. 127. prope finem, & in tom. 3. tr. 1. Ref. 60. §. Confirmatur. & hic infra Ref. 5. & in tom. 2. tr. 6. ex Ref. 166. §. Ref. pondetur primo.

2. Sed limitatur hæc sententia, Primò; circa essentialia Sacramentorum quæ non sunt de necessitate salutis: nam in his administrandis, possumus vti quacunque opinione probabili, probabiliori relicta: ita Lorca *in part.* 2. *tom.* 1. *disp.* 39. *membr.* 2. *fol. mihi* 468. Secundò, quando non est in potestate ministri sequi opinionem magis probabilem, vt quando tempore necessitatis non adest materia, v. g. frumentum, potest quis consecrare in tipha, Bonacina *de Sacram. disp.* 2. *quæst.* 1. *punct.* 4. *num.* 10. cum Martinez *vbi infra.* Tertiò, quando defectus prouenit ex parte suscipientis: vt si pœnitens vellet confiteri cum attritione cognita, Sanchez *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 34. cum Maldero *infra.* Quartò, quando quis minaretur ministranti mortem, aut aliud notabile damnum, nisi relicta sententia certa, iuxta probabilem conficeret Sacramentum, si tamen in conceptum Sacramenti, mortem non minaretur Perez in *Lauren Salmantina, certam.* 10. *c.* 12. & 13. & Sancius *in selectis, disp.* 44. *num.* 12. Et tandem, quando opiniones circa iurisdictionem Sacerdoris ad audiendas confessiones versantur: nam in tali casu potest Sacerdos sequi opinionem minus probabilem, probabiliori relicta, vt docet Villalob. *in summ. tom.* 1. *tract.* 1. *dub.* 13. *num.* 5. Malderus *in part.* 2. *q.* 19. *art.* 5. *disp.* 86. Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 8. *n.* 35. Martinez *in p.* 2. *tom.* 1. *q.* 19. *art.* 6. *concl.* 7. Henriquez, Salas, Vasquez, & alij, quicquid in contrarium asserat Sancius *in selectis, disp.* 44. *n.* 19. quia communis error ex ea probabili opinione ortus, satis est ad gestorum per eum Sacerdotem valorem, & Ecclesia stante opinione probabili, confert tali Sacerdoti iurisdictionem. Vnde contra Sancium non peccabit Sacerdos simplex absoluens extremam vitam agentem, præsente

Sup. hoc in tom. 3. tr. 2. ex Ref. 3. lege doctrinam §. 1. & 2. &c.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. ex Ref. 76. vide §. vlt. &c.

Sup. hoc infra in Ref. 4. & in Ref. 5. signanter §. Sed. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 92. § Sed sic. & seq. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 4. & in tom. 1. tr. 6. Ref. 56. §. 1. inter principium & medium, vers. Nam si &c.

Sacerdote approbatu ; neque Parochum, excipientem in aliena diœcesi confessiones, absque noua approbatione : vel si Sacerdus approbatus absoluerit à reseruatis ex opinione probabili.

Sup. contenta in hoc §. in Ref. 1. not. præteritæ, §.secundo fic.paulo post initium & in Ref. 3. in eodem §.Sed si. ad medium, vers. Adde. &c.

3. Adde, quòd in his casibus semper pœnitens se accusat de aliquo veniali, & cùm simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubie habeat iurisdictionem, absoluens cum opinione probabili, gratiam causabit, & sic pœnitenti nulla irrogabitur iniuria, vt notauit Suarez *in 3. p. to. 4. disp. 26. sect. 6. n. 8.* Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 3.* Sancius *in selectis, disp. 44. n. 24.* & alij.

RESOL. III.

Sup. prima diffic. huius tituli in tom. 1. tr. 4. Ref. 66 §. 2: à lin. 7. & seq. & in tom. 3. tr. 1. ex Ref. 3. lege doctrinam §. 1. & 2. & aliarum eius primæ not. & hic in Ref. præterita §. 2. ad lin. 10. vers. Tertio.

Quænam opinio eligenda sit, an illa, quæ est Sacramento fauorabilis, an illa, quæ est fauorabilis suscipienti?

Et pro praxi adducitur, an qui petiit Confessionem, possit absolui in articulo mortis etiam sine conditione: & in tali casu an sufficiat vnius testis fides, testans infirmum signa pœnitentiæ indicasse : nec talem testem iurare, necessarium, nec Christianum esse oportebit? Exp. 2. tr. 13. Ref. 13.

§. 1. RΕspondeo eligendam esse opinionem fauorabilem, suscipienti, quia Sacramenta instituta sunt in fauorem fidelium, vnde in hoc casu Sacramentum cedit iuri suo. Et ita contra Coquetum *in dissertatione de Confess. per literas c. 7.* & alios qui petiit confessionem, posse absolui in articulo mortis, existimo : & ita docet Syluius *in 3. p. q. 9. ar. 2. quæritur 4. cas. 2.* Reginald. *de off. Confess. c. 21. n. 16.* Petr. Fey. *in 3. p. q. 9. a. 2. disp. 2.* Zambran. *de cas. in mortis art. c. 4. dub. 2.* Salas *in p. 2. tr. 8. disp. unic. sect. 5. n. 56.* Valent. *tom. 4. disp. 7. q. 11.* Bellarm. *lib. 1. de pœn. c. 6.* Sanch. *de matr. lib. 1. disp. 56. n. 8.* Pesantius *in addit. ad 3. p. de integritate Confessarij. q. 10. disp. 11.* Pitigian. *in 4. to. 2. disp. 7. q. vnica, concl. 4.* Regin. *in praxi, tom. 1. lib. 8. c. 3. n. 28.* Coninch *de Sacr. disp. 7. dub. 10. n. 99.* Basil. Pontius *de matr. lib. 4. c. 25. n. 8.* Muutesin. *in p. 2. disp. 29. q. 5. n. 176* Filliuc. *tom. 1. tr. 7. c. 5. n. 120.* Ludouicus de San Iuan. *in sum. par. 1. tr. de pœn. q. 5. art. 19.* Henriq. *lib. 5. c. 2. §. 7.* & alij.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 58. & lege etiam Ref. §. & vers. eius primæ an not.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 67.

2. Imò, existimo in tali casu posse Confessarium sine conditione absoluere. Nam ille, qui agens aliquam actionem, iudicat se non delinquere, absolutè potest illam exercere ; vnde quando Theologi asserunt, ministrandum esse Sacramentum sub conditione, quando dubitatur de valore Sacramenti : id intelligendum est, in dubio propriè, non autem in opinionibus, vt est in casu nostro. Et ita ex multis aliis rationibus docet Sancius *in selectis, disp. 44. n. 32.* qui etiam rectè, *n. 35.* docet, in tali casu sub conditione impertiendam esse absolutionem, nempe si ambiguitas intercederet, num signa sint ex dolore orta, vel ex angore, & angustia mortis, cùm in tali casu prodesse possit infirmo, & non obesse Sacramento; vitatur namque sacrilegij periculum, conditione apposita.

Sup. hac ad medium Ref. not. præteritæ vers. Vnde.

Sup. hoc ambiguitate in tom. 1. tr. 4. Ref. 57. &c.

3. Notandum est etiam, quòd in tali casu sufficeret vnius testis fides, testantis infirmum signa pœnitentiæ indicasse. Neque talem iurare necessarium est, nec talem testem Christianum esse oportebit.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 59 per totam, & lege etiam aliā Ref. eius not. 2.

RESOL. IV.

An in Sacramento pœnitentiæ, quando agitur de iurisdictione Confessarij, possit ille, & pœnitens vti in eius administratione opinione probabili, relicta probabiliori?

Et an in electione opinionum illa sit amplectenda quæ est probabilior, & securior? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 4.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docui contra Peregrinum *in 3. part. tract. 2. resol. 3.* sed ipse iterum absolutè *in addit. ad nostr. constit. part. 3. quæst. 6.* negatiuam sententiam tenet, & putat in tali casu aliter facientes esse sacrilegus, & se exponere periculo faciendi Sacramentum nullum.

Quæ nunc est in tom. 7. tr. 1. Ref. 92 in hoc §. Ex his. & seqq. & hic supra in Ref. 2. §. 2. & in tom. 1. tr. 5. Ref. 56. §. 2. inter principium & mediū à vers. nam si aliqne. & in tom. 1. tr. 1. Ref. 4. & in tom. 4. tr. 4. Ref. 68. §. vlt. ad lin. 30. & quamuis non plenè sup. hoc, lege tamen infra doctrinā Ref. seq. & aliarū eius an notationum.

2. Sed notandum est quòd quædam veritates à Christo institutæ sunt, vt sic fiant, & non aliter valeant, v. g. si fortè instituit quòd tipha, hordeum, vel amylum materia non sit consecrationis, sed tantùm panis triticeus, vel quòd forma Baptismi sit tantùm ea, quæ nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti significatur, non quæ nomine genituris, & geniti, & procedentis ab vtroque, vel quòd pars minima corporis abluta sufficiens non sit ad valorem Baptismi, &c. hæ igitur res cùm à Christi institutione dependeant quoad suum valorem, sic, & non aliter, illum sortientur qualiter reuera institutæ sunt, quamuis ex opinione probabili aliter fiant ; aliæ verò res sunt, quarum veritas à Summo Pontifice determinata existit, v. g. quòd talis Confessarius habeat iurisdictionem, vel non, aut quòd talis sit Parochus, vel non, vel quòd hic, vel talis contractus sit matrimonium, vel, non, hoc, vel tale votum valorem habeat, vel non, aut quòd hæc, vel talis professio emissa à Religioso irrita sit, vel non, &c. harum igitur rerum veritas in indiuisibili non consistit, sed iuxta opinionum varietatem multiplicatur, vnde quando opinio probabilis adest circa earum valorem, tunc in ædificationem Ecclesiæ Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacitè in his casibus præbet iurisdictionem, aliàs nimis conscientiæ grauarentur, & ita hanc sententiam docet Castrus Palaus *in opere morali tom. 1. disp. 2. punct. 5. num. 9.* Lessius *lib. 2. cap. 29. dub. 8. num. 68.* Bonacina *in Decal. disp. 2. quæst. 4. punct. 9. num. 19.* Malderus *in 1. 2. D. Thom. quæst. 19. art. 5. disp. 86.* Vnde Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 35.* sic ait. Quando opiniones circa iurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur, atque opinio probabilis docet illam habere, probabilior autem negat, talis Sacerdos nullo modo peccabit audiens confessiones. Ita ille. Et ideo rectè Henriquez *lib. 5. c. 14. num. 3.* asseruit non esse minus potentem opinionem sapientium ; quàm vulgi errorem ad conferendam iurisdictionem.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Sed audiamus. ad medium, & in tom. 1. tr. 5. Ref. 56 §. 2. ad medium, vers. adde. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 4. §. Sed audiamus. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 92. §. Vnde. post medium, & in alio vers. earum annotationum.

3. Hanc etiam opinionem præter Doctores citatos tenent omnes illi, qui docent approbatum ab vno Ordinario posse vbique eligi in Confessarium virtute Bullæ Cruciatæ, quorum nomine adduxi *in 1. part. tract. 11. resol. 7.* nam si quis eligeret hanc opinionem, relinqueret Confessarium certum pro incerto ; sed quia in tali casu opinio probabilis ex consensu Ecclesiæ, vt dictum est, confert iurisdictionem, ideo in praxi illam sequi posse non est dubitandum. Hanc etiam sententiam docent illi Doctores, qui existimant posse simpliciter Sacerdotem absoluere moribundum præsente proprio Parocho, quorum nomina adduxi *in part. 1. tract. 5. resol. 5.* & in hoc casu citati Doctores consequenter docent posse aliquem relinquere Confessarium certum pro incerto, sine vlla causa, & necessitate, & alios multos casus similes poteram adducere ; sed quia breuitati studeo, assero propter opinionem probabilem Ecclesiam tribuere iurisdictionem Confessario.

Quæ nunc est in tom. 4. tr. 3. Ref. 17. & ibi in tr. 4. Ref. 2.

Quæ hic reperietur in tom 5. tr. 8. Resp. 26. in §. Adde. inter medium, & finem. & hic infra in Ref. 7. & in aliis eius not.

4. Sed videamus quomodo hanc sententiam impugnet

pugnet Peregrinus, qui multa argumenta adducit, sed præcipue reducuntur ad duo. Primò, quia in re graui facit contra rectam rationem, nam iudicium consultationis non potest esse de minori bono; sed hoc accidit in casu nostro, eligendo probabilem sententiam, eelicta probabiliori; ergo, &c. Respondeo, quòd supposita probabilitate opinionis non est minus bonum illam sequi, quam oppositum, & si quis non peccat minus tutam sequendo, non minus tutè quam alius incedit quoad incurrendam culpam, quia non est dare magis, vel minus inter peccare, & non peccare, & cùm vna opinio non sit magis tuta, quàm alia, quoad imputabilitatem ad culpam, consilium non habebit locum, vt dictet vnam esse magis sequendam relicta altera, & ita qui iuxta opinionem tantùm probabilem operatur, non etiam contra rectum iudicium & consilium agit. Ita Sancius *in selectis*, *disp.* 42. *num.* 12. & post illum Castrus Palaus *tom.* 1. *disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 3. & alij. Vnde Sanchez *in sum. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 14. rectè docuit, quòd nullus ad melius amplectendum astringitur, quod etiam docet Granado *vbi infrà num.* 23. & ideo Merolla *in Theol. disput. tom.* 1. *disp.* 3. *cap.* 4. *num.* 25. ex communi asseruit, quòd quando quis sequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, non facit contra rectam rationem, quia eo ipso quod est probabilis, est conformis rationi & æstimationi prudentum.

Sup. hoc supra in Res. 2. & infra in hac ipsamet Res. §. Ad id, & in tom. 7. tr. 1. Res. 275. §. vlt. ad medium, à vers. Ad tertium § & in alia Res. earum notationum.

5. Secundò sic argumentatur, qui in administratione Sacramenti Pœnitentiæ relinquit opinionem probabiliorem, peccat, quia voluntariè exponit se periculo faciendi Sacramentum irritum aduersus etiam obligationem charitatis erga proximum, cui tenemur prouidere de certo remedio. ergo, &c. Respondeo quòd etiam secluso periculo, quod in tali casu Ecclesia non præbet iurisdictionem, quod omnino negandum est; tamen, hoc non obstante, in nostro casu periculum irritandi Sacramentum, & per consequens damnum proximi, de quibus tantum timet Peregrinus, moraliter loquendo, non potest adesse. nam cùm in sacramento Pœnitentiæ absoluens sit Sacerdos, & omnes simplices Sacerdotes habeant facultatem absoluendi à venialibus, & indirectè à mortalibus, consequenter sequitur Sacerdotem in tali casu conficere Sacramentum, & pœnitentem nullum subire periculum damnationis, si à Sacerdote absoluatur cum opinione probabili, nam cùm homines quasi semper confitentur venialia cum mortalibus, absoluuntur in tali casu, de quo loquimur, directè à venialibus, & indirectè iustificantur à mortalibus, & ita docent & respondent ad argumentum Peregrini, Sanchez, Malderus, Martines, & alij, quos *in d. resolutione* citaui, quibus nunc addo Ludouicum à Cruce *in append. de opinionib. dub.* 3. *per totum*, Castrum Palaum *in opere moral. tom.* 1. *disp.* 2. *punct.* 5. *num.* 9. Bonacinam *in Decalog. disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 9. *num.* 20. Turrianum *in select. disp. part.* 1. *disp.* 21. *dub.* 2. & ideo Sancius *in select. disp.* 44. *num.* 24. sic ait. Est valde notandum quòd in prædictis casibus non peccabit contra charitatem, neque iustitiam minister absoluens cum opinione probabili circa iurisdictionem, dum pœnitens aliquod veniale simul cum mortalibus fateatur, quia cùm simplex ad venialium absolutionem indubiè habeat iurisdictionem, absoluens gratiam causabit. Ita ille. Et tandem Iacobus Granado *in* 1. *D. Thom. contr.* 2. *tract.* 12. *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 38. sic asserit. Mihi placet opinio affirmans, sufficere quòd Confessarius secundùm probabilem opinionem habeat iurisdictionem ad absoluendum, vt licitè possit ministrare sacramentum Pœnitentiæ, quia eueta nullo periculo exponitur Sacramentum, tum quia eo ipso quòd Confessarius sequatur opinionem probabilem, datur communis error in populo, & facta ex tali errore sunt valida; tum etiam, quia in confessione semper pœnitens fatetur aliquod saltem veniale, supra quod certum est esse iurisdictionem in quolibet Confessario, & cùm aliunde sit probabile quòd possit absoluere à mortalibus, saltem cadet indirectè absolutio supra illa, & ita nulli periculo exponitur. Hæc Granado.

Sup. hoc supra in Res. 2. & infra in Res. seq. & in tom. 3. tr. 1. Res. 6. §. Confirmatur. & in tom. 7. tr. 1. Res. 92. §. Ex his. prope finem, & ne deseras legere doctrinam Res. ex §§. not. 1. huius Res. & in tom. 1. tr. 3. Res. 127. prope finem, & in tom 2. tr. 6. Res. 166. § Respondetur primo.

Citauit in Res. quæ nunc est in t. 7. tr. 1. Res. 92. §. Sed si, ad medium, vers. Adde. & hæc supra in Res. 2. §. vlt.

6. Ad id verò, quod asserit Peregrinus, quòd in electione opinionum illa sit amplectenda, quæ est probabilior & securior, respondet Sancius *in selectis*, *disp.* 42. *num.* 2. hoc esse falsum; sed ego non ita rigidè hac sententiam improbo, Dico igitur esse sententiam magis communem & probabiliorem illam, quæ asserit in eligendis opinionibus sufficere sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori & tutiori; & ita docent 31. Doctores, quos ego adduxi *in part.* 2. *tract.* 13. *resol.* 1. & adducit Sancius *vbi supra*, & Merolla *in disp. Theol. tom.* 1. *disp* 3. *cap.* 4. *num.* 4.

7. Et tandem nota, quòd pro sua firmanda sententia adducit duo loca Lessij, & Sancij, sed non faciunt ad rem, quia in dictis casibus cùm pœnitens sciat Confessarium non habere iurisdictionem, certum est quòd non potest pro libito ei confiteri: secus est in nostro casu, vbi pœnitens tenet, & iudicat stante opinione probabili Confessarium habere iurisdictionem; cæteras verò rationes à Peregrino adductas ex supradictis facilè solui possunt, ideo ad alia descendamus.

Quæ hic est supra Res. etiam 1. & in hac ipsamet Res. supra in §. Sed videamus post medium, & in aliis earum annotationum.

RESOL. V.

An liceat vti iurisdictione probabili relicta certa? Idem est de materia, & forma. Ex p. 9. tr. 7. & Misc. 2. Res. 59.

§. 1. ATtendas, quæso, (amice Lector:) est enim quæstio quotidie in praxi occurrens, & ad illam negatiuè respondet nouissimè Petrus Marchant *in Tribun. Sacrament. tom.* 1. *tract.* 2. *tit.* 3. *quæst.* 4. quod probat ex doctrina communi de Sacramentis, in quibus docetur, quòd vbi materia certa, vel ex essentialibus certa, omnia requisita ad Sacramentum occurrunt, non liceat sine peccato mortali vti tantùm probabilibus. Ex. g. in Baptismo, si habes ad manum aquam elementarem puram, non licet vti impura, vt lixiuio, quamuis sit probabilis materia. Nec licet baptizare, si communem scias formam, & velis vti alia forma extraordinaria: vt aliquando ille ignarus, qui baptizabat: *In nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta.* quamuis enim formam istam quoad valorem ob ignorantiam idiomatis in homine illo simplici admiserit Zacharias Papa; non tamen vsum illius approbauit. Item, nec licet vti hac forma: *In nomine Genitoris, Geniti, & Spirati.* quamuis hæc apud graues Scholasticos probabilis sit, ac generaliter in omnibus Sacramentis multa probabilia in eorum administratione occurrunt, quibus tamen (vbi adsunt certa) sine peccato mortali non possunt ministri vti, relictis certis, tum ob periculum, tum ob irreuerentiam, tum ob præsumptionem, & temeritatem in re tanti momenti spectante ad animarum salutem.

2. Ratio igitur fundamentalis in hoc Sacramento, & iudicio est: quia, cùm iurisdictio sit vnum ex essentialiter requisitis ad hoc Sacramentum debitè ministrandum: sicut non licet in aliis Sacramentis

Pro doctrina huius Res. in tom. 2. tr. 1. ex doctrina Res. 201. §. 2. ante medium à vers. nunquam esse. & ad medium præcitari. §. vers. Sequitur. & in aliis eius not.

Et quamuis non plene fuit omnibus contentis in hac Res. lege tamen supra Res. 2. per totam & signanter ex §. 2. ad medium, vers. Et tandem. & vide etiam eius Res & §§. annot. dicti vers. Et tandem & signanter in tom. 7. tr. 1. ex Res. 92. lege §. Vnde. & alia eius not.

probabilibus tantùm vti, relictis certis; sic multò minùs hîc licet; quia quis exponeret se periculo nil faciendi, Cùm enim opinioni probabili subesse possit falsitas; ea solùm quandoque, & rarissimè in causa multùm rationabili, & necessitatis licet vti: cùm nimirum, ob bonam fidem, & rationes occurrentes supplere censeatur Ecclesia iurisdictionem, quæ fortè ratione falsitatis in ista opinione deesse posset: tunc autem tantùm censetur Ecclesia supplere iurisdictionem, quando quis tali iurisdictione ex causa rationabili vtitur, & aliàs certa sine incommodo non est ad manum: nemini enim Ecclesia vult patrocinari in iis, quæ planè irrationabilia sunt, aut fraude, dolo, vel animi præsumptione, & leuitate nituntur, siue quæ contra propria, & expressa mandata planè voluntariè assumuntur; qualis est assumptio iurisdictionis probabilis tantùm, relicta certa.] Hucvsque Marchant.

3. Sed audiamus ex Societate Iesu sapientissimum Patrem Ouiedo *in 1. 2. D. Thomæ, tract. 5. contr. 3. punct. 4. num. 33. & seq.* vbi sic asserit: Credo, minimè licere Sacramenta conficere cum probabili iudicio circa iurisdictionem ministri: sed idem dicendum est de probabilitate iurisdictionis, ac de probabilitate materiæ, & formæ: nam licèt certum sit, Ecclesiam non posse supplere defectum materiæ, & formæ in sacramentis, & posse supplere defectum iurisdictionis eam tribuendo: tamen certum non est, Ecclesiam in hoc casu iurisdictionem supplere, seu eam conferre; id enim tantùm probabile est, & non omninò certum: ergo, qui sic conficit Sacramenta, non potest habere certitudinem, sed tantùm probabilitatem de eorum valore: Sacramenta enim ex hoc capite validè fieri, tantùm esse probabile putat Suarez *tom. 4. in 3. p. disput. 26. sect. 6. num. 7. & seqq.* Addit tamen, probabilitatem hanc non dare certitudinem in hac re quæsitam, & de eo ait Salas *tract. 8. disp. vnica, sect. 10. num.* 100. valdè dubitare; & oppositum censet Gaspar Hurtado *disp. 4. de consecr. diffic.* 8. Insuper certum noo esse errorem communem iurisdictionem cooferre in his, quæ ad forum conscientiæ spectant; efficaciter probat Ioannes Sanchez *in selectis, disp.* 44. vbi Paludanum, & nonnullos Iuristas adducit, asserentes, talem iurisdictionem oon conferri, pro quo etiam adducuntur duæ declarationes Cardinalium, quas ibi refert Sancius. Insuper Pater Lessius *lib. 2. de inst. cap. 29. dub. 8. num.* 68. asserit, quòd etiamsi certum sit in casu communis erroris iurisdictionem conferri, in casu opinionis probabilis tantùm probabile esse ait: quapropter negari non potest, hoc tantùm manere intra limites probabilitatis, & oppositum probabile esse: quapropter qui sic conficit Sacramentum, illud conficit cum periculo illud irritandi; quòd autem id sit cum minori periculo, quando probabilitas est circa sufficientiam iurisdictionis; quàm quando est circa materiæ, aut formæ sufficientiam, quia hanc certum est, nec suppleri, nec posse ab Ecclesia suppleri, & illam suppleri sit valdè probabile, cùm certum sit, posse suppleri, facit, quòd maius, minúsve sit periculum, sicuti facit maior probabilitas circa sufficientiam materiæ, & formæ, & sicuti maior hæc probabilitas licentiam non facit sic conficiendi Sacramentum, quia cum ea stat periculum illud irritandi; sic neque illa, cum qua stat simile periculum. Et hæc omnia docet Ouiedo *vbi suprà.*

Sup. hoc in tom. 3. tr. 1. Ref. 5. §. 2. & aliis citatis annot. late.)

Sup. hoc errore communi, in Ref. præterita, §. 2. per totum, signanter ad medium, & in tom. 7. tr. 1. Ref. 92. §. Vnde. inter medium, & finem, vers. Non solum. & in tom. 1. tr. 5. Ref. 56. §. 1. ad medium, vers. Adde. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 4. §. Sed audiamus. & hic supra in Ref. 5. §. 2. post medium ex doctrina vers. Et tandem. paulo ante finem prædicti vers. cursim in vers. quia communis.

4. Et tandem hanc sententiam nouissimè docet doctus P. Bardi *in Bullam Cruciatæ, part. 2. tract. 5. cap. 1. sect. 14. n. 185. & 187.* quia, ait ille, in his, quæ pertinent ad valorem Sacramentorum, non est licitum sequi opinionem probabilem, imò neque probabiliorem, quando tutiorem, & certam sequi possumus; quia vt sic esset mortale periculum irritandi ipsum Sacramentum: nam posset euenire, vt id, quod existimabatur probabile, in re sit falsum; ac proinde inualidum fiat Sacramentum: iurisdictio autem est de his, quæ essentialiter requiruntur ad conficiendum ipsum Sacramentum Pœnitentiæ; & ideò, quando non est opinio certa, sed solùm probabilis in Confessario esse iurisdictionem, tunc si à parte rei Confessarius illam non habet, absolutio, cùm procedat à non habente iurisdictionem, erit prorsus nulla; neque contrariæ opinioni suffragatur lex *Barbarius*, quæ licèt habeat locum in casu communis erroris, in quo ad vitanda magna incommoda confertur iurisdictio ex ipso iure; hoc tamen non est dicendum in casu, quo non est communis error, sed solùm probabilis opinio inter Doctores: est enim maior ratio, vt iurisdictio detur habenti titulum coloratum ex communi errore, quàm ex probabili opinione: & ratio discriminis est: quia error communis vinci non potest, atque adeò non videtur consentaneum, vt pœnitentes, qui bona fide procedunt, frustrentur beneficio absolutionis, & repetere cogantur, cum magna animi perturbatione, omnes Confessiones factas tempore communis erroris, dum error ipse detegitur; sed quando iurisdictio Confessarij est posita in opinione probabili, poterit pœnitens alium adire Confessarium habentem certam, & indubitatam iurisdictionem, à quo absoluatur; & si hoc non faciat, sibi imputari debet, & ideò in tali casu Ecclesia, aut ius non debet tali Confessario iurisdictionem conferre.

5. Nec obstat dicere, non minùs esse potentem Sapientum opinionem ad inducendam iurisdictionem, quàm vulgi errorem: qui enim ita dicunt, non rectè assumunt extrema comparationis: nam loquentes de communi errore vulgi inducente iurisdictionem, sumunt vulgum, vt distinctum à doctis, qui sunt pars eiusdem populi: & ideò si hoc pacto loquantur, falsum est, errorem solius vulgi esse sufficientem ad iurisdictionem inducendam, nisi sapientes sint adeò pauci in numero, vt verè, & absolutè dici possit populus esse in errore circa iurisdictionem Confessarij: si verò per vulgum intelligant populum, vt verè intelligere debent; tunc sub populo comprehenduntur, & vulgares homines, & etiam Sapientes: & vt sic falsum est, non minùs potentem esse Sapientum opinionem, quam vulgi errorem; tum, quia hoc pacto error communiter afficit, & doctos, & indoctos; at opinio illa solùm inter pauciores totius populi reperitur: tum etiam, quia vt benè probant Authores contrariæ sententiæ, error ille nequit vinci; sed dum est opinio, opinantes possunt sibi prouidere de alio Confessario ad vitandum nullitatis periculum; sed & tale motiuum excitans ad inquirendum alium Confessarium non habent, dum errore laborant; proinde in ordine ad hunc effectum longè potentior est populi error, quàm sola quorundam Sapientum opinio. Et tandem post hæc scripta inueni doctum Patrem Spinolam Congregationis Somaschæ *de Elect. opin. disput. 3. sect. 6. conclus. 3.* mordicùs supradicta omnia confirmare.

6. His tamen non obstantibus, licèt supradicta sententia, vt visum est, validissimis firmetur rationibus; tamen communiter affirmatiuam sententiam tenent Doctores, quos ego *alibi* citaui, & me citato, adducit Ouiedo, *vbi suprà*, quibus adde nouissimè doctum Magistrum Serra *in part. 1. D. Thomæ, tom 2. quæst. 19. art. 6. dub.* 4. cuius verba hîc etiam per extensum non grauabor apponere, sic itaque ait: [Dicendum est, in administratione Sacramentorum etiam esse licitum, omisso eo, quod tutius est, sequi opinionem probabilem asserentem sic vel sic validum, & non irritum fieri Sacramentum, aut eius effectum suscipi; si tamen Ecclesiæ vsus, & consuetudo id permittat, & non prohibeat.

Alibi in Resolutionibus tor. 1. huius Ref.

prohibeat. Probatur: nam circa potestatem, ac iurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum pœnitentem, sine qua nulla est absolutio, & Sacramentum Pœnitentiæ est inualidum, multæ sunt opiniones probabiles, qualis est asserens, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absoluere pœnitentem; etiam præsente Sacerdote approbato, vel proprio; & asserens approbatum in vna Diœcesi, posse in altera audire Confessiones habentium Bullam Cruciatæ, eósque absoluere; sed has licitum est sequi, quoties se obtulerit occasio, etiamsi tutius esset pœnitentem in articulo mortis absolui à Sacerdote proprio, & habentem Bullam Cruciatæ absolui ab approbato in Diœcesi, in qua est, & ad quam pertinet: ergo, &c. Minor probatur: nam tales non solùm asserunt probabiliter, huiusmodi Sacerdotem habere potestatem, & iurisdictionem; sed etiam posse licitè absoluere: sed opiniones probabiles asserentes licitum esse aliquid facere, licitum est sequi: ergo & prædictas. Confirmatur: nam, etiamsi in re falsæ essent prædictæ opiniones, tamen iuxta doctrinam sumptam ex leg. *Barbarius. de officio Prætoris*, de qua vide Caietanum *in summa, verb. Absolutionis impedimenta*) communis error ortus ex opinione probabili sat est ad gestorum per dictum Sacerdotem valorem, & stante opinione probabili Ecclesia confert tali Sacerdoti iurisdictionem: ergo prædictas opiniones sequens tutus in conscientia esse potest, & prudenter existimare, sufficienter caueri periculum damni spiritualis proximi, quod quamuis re ipsa esset, non imputaretur ipsi secundùm prudentiam (quæ non obligat vt semper cum euidentia operemur) agentis: alias qui domicilium habens in vno loco, ad alium se recepit moraturus ibi per annum; interimque volens matrimonium contrahere cum fœmina, quæ idem fecit; non esset de suo matrimonio, nec in conscientia tutus, siue eligeret, vt suo matrimonio assisteret; Parochum proprij domicilij, siue Parochum loci, ad quem ipse, & fœmina se receperant; sunt enim de Parocho, qui debet assistere diuersæ opiniones: sed hoc est falsum; quia talibus opinionibus stantibus valida sunt gesta per quemlibet ex illis Parochis: ergo, &c. Hinc colligitur, cur non sit licitum baptizare in nomine Genitoris, &c. nisi fortè vrgeat aliqua necessitas, & minister non sciat nisi illam formam; licitum tamen sit absoluere accedentem ad Sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione cognita; idem est, cùm sunt opiniones probabiles circa iurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum. Ratio enim est: quia illud non permittit communis vsus, & consuetudo Ecclesiæ, nisi in casu necessitatis; hoc verò permittit, sicque hoc fieri potest licitè;] Ita Serra *loc. cit.* Vide etiam nouissimè Fragosum *de Regim. Reip. Chr. tom. 2. par. 2. lib. 8. disp. 19. §. 1. num. 23.*

7. Nota tamen, quòd, etiamsi standum esset in prima sententia, concedit ipse Marchant. *vbi suprà, quæst. 5.* quòd aliquando, vti licet iurisdictione tantùm probabili: sic enim ait: [In tribus ferè casibus licèt vti iurisdictione tantùm probabili, etiam relicta certa; nimirum, vt bono pœnitentis consulatur; vt damnum euitetur; in congrua necessitate. Primò itaque, vt bono pœnitentis consulatur, ex. g. quia indiget consilio, adiutorio, doctrina, solatio spirituali, singulari secreto; nec expedit, vt qui certam habet iurisdictionem modò hîc, & nunc audiat Confessionem. Secundò, vt damnum euitetur: vtpote, ne complex in cognitionem veniat, aut pœnitens in aliquam auersionem, vel damnosam suspicionem Confessarij incidat. Item, quia fortè non confitebitur alteri, aut integram Confessionem non faciet. Tertiò, in necessitate congrua: vt, quia implendum est præceptum, aut Indulgentia particularis lucrifacienda, aut quia timetur non fore posteà opportunum tempus confitendi, &c. Aduertendum verò, si adsit Sacerdos, qui æquè benè audire possit, & certam iurisdictionem habeat, tunc Sacerdotem, qui tantùm probabilem habet, debere abstinere.] Hæc Marchant. quæ aliquantulum mulliunt rigorem primæ sententiæ, quæ, vt verum fatear, nimis vrget, & validis fulcitur rationibus, vnde in praxi non esse deserandam puto.

RESOL. VI.

An Confessarius teneatur sequi pœnitentis opinionem?
Et an Confessarius non proprius, vt Regularis, & non proprij Pastores, & Parochi, peccet mortaliter, vel tantum venialiter, si pœnitentem habentem prose opinionem probabilem, nollet absoluere?
Et an hoc etiam procedat, si Confessarius falsam esse opinionem pœnitentis existimat, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probata authoritatis? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 11.

§. 1. RESpondeo affirmatiuè cum Montesino *in p. 2. qu. 5. disp. 29. num. 198.* Syluio *in 3. p. q. 9. ar. 2. quærit. 4. cas. 2.* Basilio Pontio *de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 8.* Salas *in p. 1. q. 21. tr. 8. sect. 9. à num. 82.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 7. punct. 4. in fine.* Azorio *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quæst. 10.* Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. dub. 12. num. 1.* Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 12. sect. 5. num. 4.* Perez *in Laurea Salmantina, certam. 10. cap. 13. num. 97.* Nugno *in addit. ad 3. part. q. 8. a. 4. dub. 4.* Fernand. *in exam. Theol. part. 3. cap. 6. §. 9. n. 25.* Coninch. *de Sacram. disp. 8. dub. 17. n. 135.* & alij communiter; quia quoties Confessarius potest licitè absolutionem impendere, ad illam exigendam habet ius iustitiæ pœnitens.

2. Et licèt Vasquez *in p. 1. tom. 1. disp. 62. cap 7. num. 40.* Montesinus *in p. 2. disp. 29. q. 5. num. 159.* & Salas *vbi supra*, putent solùm peccare venialiter Confessarium non proprium, si pœnitentem habentem pro se opinionem probabilem, nolit absoluere: ego tamen veriùs cum Sancio *in selectis, disp. 53. num. 54* & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 24.* puto peccare mortaliter, si de mortalibus sit facta confessio: nam onus graue esset pœnitentem obligare ad sua detegenda crimina alio Confessario absque necessitate.

3. Et hoc etiam procedit contra Rodriquez, etiamsi Confessarius falsam esse opinionem pœnitentis existimaret, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis, vt docet Valentia *in 2. 2. disp. 5. q. 7. punct. vlt. in fine* Sanchez, & Sancius *vbi supr.* & alij. Et hæc omnia supradicta vera sunt, non solùm in Confessario proprio pœnitentis, sed etiam in non proprio, vt sunt Regulares, & alij non proprij Pastores & Parochi, quicquid alij asserant. Vide Doctores citatos.

RESOL. VII.

An sit opinio probabilis asserere in articulo mortis, præsente Parocho, posse quemlibet Sacerdotem absoluere moribundum? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 161.

§. 1. ALoysius Turrianus in *select. disp. cent. 2. censura Theol. dub. 77.* docet hanc opinionem esse improbabi-

improbabilem, & damnatam à Greg. XIII. & quod dixit Concil. Tridentin. in articulo mortis posse quemlibet Sacerdotem absoluere, intelligendum est de articulo mortis & necessitatis, quando non est ibi proprius Parochus, huic enim necessitati voluit Ecclesia succurrere, & propter tale periculum mortis probabilior opinio est eligenda, ne homo damnetur in æternum si minus probabilis sit falsa opinio. Sic ille.

2. Sed, vt verum fatear, hic auctor, vt sentiunt etiam multi viri docti ex eadem Societate, rigide & parum modestè se gerit in censurandis aliorum opinionibus, & ideo hanc opinionem, quam falsam ipse vocat, probabilem esse puto cum illis 13. Doctoribus quos citaui *in part. 1. tract. 5. resolut.* 5. quibus nunc addo ex ipsamet Societate Emanuelem Sa expurgatum, *in ver. Absolutio*, *num.* 3. & nouissimè Philibertum Marchinum *in tract. de bello diuino*, *seu posse*, *part. 3. cap. 3. num.* 18. *& seq.* vbi sic ait: Potest simplex Sacerdos in articulo mortis absoluere à quibusuis casibus & censuris reseruatis, non solùm in absentia, sed etiam in præsentia cuiuslibet Confessarij approbati, vel Parochi, vel Superioris. Ratio est, quia simplices Sacerdotes pro articulo mortis pares sunt quoad iurisdictionem omnibus aliis Confessariis approbatis, nam si isti suam habent iurisdictionem ab Episcopo, illi habent eamdem à Christo, vel à Concilio Tridentino, vel à Papa, neque solùm illam habent in defectum aliorum Confessariorum, sed illam habent absolutè & simpliciter, Concilium enim non apposuit istas glossas & limitationes, sed loquitur absolutè: ergo neque nos illas apponere debemus. Ita ille. Concilium igitur nullum ordinem constituit, quia voluit in eo articulo amplissimum fauorem præstare fidelibus. Adde quod vt concessio vim suam obtineat, non requiritur vt motiuum legislatoris in singulis casibus inueniatur, sed sufficit quòd interdum possit inueniri, quia non restringit concessionem ad casus particulares quibus necessitas reipsa inuenietur, sed generaliter concedit, quia necessitas interdum subesse potest, & ideo, vt dixi, hanc sententiam puto probabilem esse, vt contraria probabilis etiam est, quam præter Doctores, quos *suprà* citaui, tenet P. Ochagauia *de Sacram. tract. 1. de confess. sacram. q. 35. num. 4.* Ad rationes Turriani patet responsio ex his quæ dicta sunt, & ex his quæ adducit ipsemet Turrianus *loc. cit. part. 1 disp. 21. dub.* 2.

Quæ nunc est in tom. 5. tr. 8. Res. 26. signanter à §. eius Tertio, & in tom. 1. tr. 4. Res. 43. & lege etiam doctrinam Res. 44 & ibi in tr. 5. Res. 7. §. Notandum est. & seqq. & in tom. 3. tr. 1 Res. 41. §. Verum, quo ad. & seqq. sed lege eam à principio, vel saltem à §. Sed supra dicta. & vide etiam ibi Res. 42. & in tom. 5. tr. 1. Res. 205. §. 2. ad medium, à vers. Hoc autem & in Res. 206. §. 1. ad lin. 2. & hic supra ex doctrina Res. 4. § 3. signanter ad mediam à vers. Hanc etiam.

Et vt melius hanc quæst. dissoluere possis, & occurrere illius obiectionibus, lege tamen si prius caput non dolet, in tom. 1. tr. 5. doctrinam Res. 4. aliarum eius secundæ noi & Res. 2. & aliarum eius annotationū. Sup. hoc in tom. 3. tr. 1. Res. 41. §. Ad secundum.

RESOL. VIII.

An quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis? Ex p. 2. tr. 13. Res. 9.

§. 1. NEgatiuam sententiam videtur docere Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2 c. 1. n. 6.* sed aduersùs illum insurgit alter Sanchez *in selectis*, *disp.* 19. *num.* 8. vbi sic asserit. Opinio, quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cùm in vtroque tempore æqualiter constringatur homo, Deum non offendere. Tum, quia inter opiniones in conscientia securas, reuera vna non est securior altera quoad impeccabilitatem: nam supposito quòd operans iuxta quamlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex vna, quàm ex alia opinione: cùm nulla detur maior securitas, quàm non peccare. Ita Sancius.

RESOL. IX.

An opinio probabilis speculatiue sit semper probabilis practicè? Exp. 9. tr. 6. & Misc. 1. Res. 21.

§. 1. PRo affirmatiua sententia *alibi* adduxi Sanctium, Lugo, Narbonam, & alios, inter quos videtur etiam numerandus Magister Serra *in part. 2. D. Thomæ, tom. 1. q. 19. art. 6. dub.* 4. sic asserens: [Docent etiam plerique, opinionem, vt eam sequi liceat, debere esse probabilem, non solùm speculatiue, sed etiam practicè. Non desunt tamen, quibus hæc differentia displiceat: nam, si quis probabiliter iudicat, licitum esse aliquid operari, cur id non poterit licitè exequutioni mandare? Aliàs si operatio exequutioni mandata esset illicita, falsum esset tale iudicium, vtpote non conforme rei existenti à parte rei: & hanc sententiam nouissimè tenet etiam Pellizzarius, me etiam citato, *in Man. Regul. tom. 1. tr. 4. c. 1. n.* 129. &, me etiam citato, Ioan. Henriquez *in qq. Pract. sect. 1. q. 4*]

Alibi in Res. seq. & infra ex doctrina Res. 26. ante medium & inferius in tr. 4. Res. 38. §. Nota vero. & lata prope finem dicti §. & in tom. 3. tr. 1. Res. 42. §. Ad primum. & seqq.

2. Sed, his non obstantibus, hanc sententiam nouissimè acriter impugnat Petrus Marchant *in Tribun. Sacr. tom. 1. tract. 5. tit. 5. q.* 4. vbi ita ait: [Aduertendum est, quòd sicut opinionum alia est practica, alia speculatiua, sic probabilitas debet distingui in speculatiuam, & practicam. Speculatiua probabilitas est, quæ propriè non respicit actionem, aut practicum assensum; sed tantùm abstractiuam quandam ratiocinationem, siue alicuius veritatis, vt in intellectu manet, apprehensionem: quam explicare possumus per posse esse, vel posse verum esse. Practica probabilitas est, quæ ad assensum practicum, & ad dirigendam actionem, vt honesta sit inclinat, quam explicare possumus per rationabiliter posse, vel licere agere absque peccato. Quòd si hoc vltimum, in iudicio probabilitatis non concludatur, verè probabilem opinionem practicam posse formari omninò diffiteor. Vnde auersor quorundam Doctorum sensum, qui dicunt, se imaginari posse, qualiter, quod speculatiuè probabile est, id practicè probabile quandoque non sit; cùm sit eadem ratiocinationis vis, quæ ex speculatione siue conclusione speculatiua veritatis deriuatur in practicum assensum, & electionem: etsi enim verum sit, quòd ex speculatiua conclusione omnis practica deriuetur; non tamen omnis veritas, siue conclusio speculatiua sufficiens est ad practicam probabilitatem, siue conclusionem inducendam. Vt enim dixi, speculatiua tantùm concludit, posse esse verum, siue, veritatem conceptui subesse posse; practica autem superaddit etiam in actum licitè exire, siue ad actum deduci posse; quod maioris difficultatis est, & ampliora principia requirit. Explico exemplo: Concludo speculatiuè cùm multis Theologis, Baptismum posse subsistere adhibita forma: *Abluo te in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati*, siue, vt alij, *Baptizo te in nomine Christi*, vt dicunt Apostolos baptizasse: aut vt nonnulli speculatiuè concipiunt, si quis ex fenestra puerum deiiciat in fluuium, formam Baptismi pronunciando, verè baptizare. An autem, omni alio peccato circunscripto, practicè liceret vti prædictis formis, aut actione simili ad Baptismum concurrere? concludendum practicè esset, non licere. Etsi enim illi dicant, posse stare veritatem Baptismi in similibus; non concludunt tamen licere similibus vti in praxi. Vnde in sola speculatione manent; nullatenus autem in praxim inclinant: nisi fortè in extrema necessitate vbi quæcumque possibilia, quantumuis speculatiuè tantùm probabilia, interdum applicantur ex aliquo

motiuo

motiuo apprehenso. Quapropter communis est Doctorum sensus, multa esse speculatiuè, & metaphysicè probabilia, & possibilia, quæ in praxi & improbabilia, & impossibilia suot. Quod infinitis exemplis potest demonstrari.] Hucvsque Matchaut. Vnde, licet rationes pro affirmatiua sententia Sancij, magni sint ponderis, tamen negatiuæ adhæsit etiam sapientissimus Ouiedo *in part. 2. 1 act. 5. contr. 3. punct. 1. n. 10.* sic asserens: [Cùm passim apud Authores reperiatur, rem aliquam speculatiuè esse probabilem: in praxi tamen amplectendam non esse, vel in praxi probabilem non esse; videndum est, quid Authores significare intendunt, dum admissa probabilitate speculatiua, practicam negant. Credo ego significare velle, talem actionem, præcisè attenta sua natura simpliciter, & absolutè, vndequaque in omni genere licitam esse; non posse tamen reduci ad praxim, quia moraliter impossibile est, vel valdè difficile exerceri cum eisdem circumstantiis, quibus licita censetur, & sine aliis, rationes quarum vicietur. Sic de nonnullis tactibus asserunt Doctores, habitis propter delectationem, quæ præcisè resultat ex temperamento primarum qualitatem eiusdem rationis cum his, qui fiunt in aliis corporibus inanimatis, venereos non esse, & ita non habere malitiam lethalem. Verumtamen, qui tales tactus rarò, aut nunquam fiunt præcisè propter talem delectationem, cuius signum est non ita fieri in rebus, ex quibus nulla alia delectatio potest capi; practicè improbabile est, tales tactus non habere lethalem malitiam. Similiter potest dici res, quæ prædicto modo probabiliter licita iudicatur, practicè nullo modo probabilis propter annexum periculum; dicitur enim speculatiuè probabilis periculo secluso; in re tamen nunquam talis res sine illo periculo continget: quia ex se magnam vim habet ad inclinandam voluntatem ad prauum affectum. Similiter id, quod est speculatiuè probabile ratione scandali, quia nunquam sine scandalo, aut saltem sine illius periculo fieri potest, practicè improbabile dicitur. Quæ præcipuè locum habent in his, quæ pertinent ad castitatem, in quibus facilè dilabitur homo ad maiora, dum minora sibi permittit; & in materia de contractibus, in quibus vsuræ frequenter palliantur externis actionibus, quæ secundùm se licitæ apparent. Propter hæc, aut alia extrinseca poterit id, quod speculatiuè probabile est, attenta sua intrinseca natura, fieri practicè improbabile; rem autem speculatiuè probabilē, attenta illius natura, & practicè improbabilem, nullo alio extrinseco attento ego non percipio; & in hoc sensu credo rectè docuisse Ioannem Sanchez, omnem opinionem speculatiuè probabilem in re morali, practicè probabilem esse: quia in hac materia speculatio ordinatur ad praxim, & praxis regula est speculatio.] Hæc omnia Ouiedo, *vbi supra*, satis quotidiana, & practicabilia, atque ideò maximè notanda.

3. Et post hæc scripta inueni, præter Doctores citatos, negatiuam sententiam contra Sancium docere etiam Ioseph. Rocafull *in praxi Theolog. moral. tom. 2. part. 3. lib. 1. cap. 5. num. 41.* Quia ait ille, sicut quando aliquid secundùm se speculatiuè est, vel dubium, vel non probabile; potest tamen quis quoad praxim propter aliquas circumstantias illud iudicare probabile: v. g. speculatiuè considerando, non apparet probabile, hominem innocentem esse damnandum; & tamen Iudex propter scientiam publicam, quæ est secundùm allegata, & probata, hominem, quem priuata scientia scit ipse certò esse innocentem, potest probabiliter condemnare: ergo pariter fieri poterit, vt aliquid appareat speculatiuè probabile, quod tamen practicè non sit probabile: non enim semper practicæ opinionis probabilitas, ex probabilitate opinionis speculatiuæ desumenda est; habet siquidem ipsa praxis quædam incommoda vitare in executione se se offerentia, quæ tamen, dum opinio intra limites speculationis manet, non occurrunt. Ex quo colligitur contra Sancium, facile percipi posse, opinionem speculatiuè probabilem posse esse non practicè probabilem: licet enim opinio practica regulariter pendeat ab opinione speculatiua sibi correspondente, tanquam à causa; tamen cùm non attingantur per speculationem, nisi ea, quæ ad rem secundùm se pertinent, & non quæ ex variis circumstantiis executionem talis opinionis comitantur; proinde non in omni euentu speculatiua opinio probabilis intra limites opinionis speculatiuæ, est causa probabilitatis opinionis practicæ; sed hæc ex aliis principiis pendere potest.] Itaque ex his omnibus apparet, quæstionem *in hac Resolutione* positam, magnos pro negatiua, & affirmatiua sententia patronos habere.

RESOL. X.

An opinio speculatiuè probabilis semper in praxi tuto amplecti possit? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 12.

§. 1. ALiqui negatiuè respondent, vt patet ex multis exemplis. Ideo Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 7.* licèt asserat, fœminas quinquagēnarias à ieiunio liberas esse, addit tamen, hanc sententiam speculatiuè esse probabilem, non autem tutam in praxi.

2. Sed alter Sanchez *in selectis, disp. 54 num. 11.* impugnat hanc sententiam, eo quòd inintelligibile videtur, aliquam opinionem esse speculatiuè probabilem. & in praxi tutò amplecti non posse: probabilitas namque practica à speculatiua differt, tanquam effectus a sua causa: id enim, quod quis opere exequitur iustè, vel iniustè, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiuè iudicauit posse agi licitè, vel illicitè. Qui ergo arbitratur speculatiuè aliquid licitè operari se posse, propter rationes probabiles id tutò executioni mandare poterit, aliàs nihil operabitur, nec alicuius fructus, siue momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus esset impedita, & æquè comparari posse, speculatiuam opinionem habentem, & pertimescentem operari practicè ex ea, Tantalo, poma, & aquam ad labia propè habenti, impedimento tamen eis vti, siue frui. Ita Sancius, aduersùs Sanchez. Sed an probabiliter, remitto me iudicio aliorum.

Sup. hoc in Re. præterita & infra ex doctrina Ref. 26. ante medium, & in- f. [illegible] tr 4. Ref. 38. §. Nota vero. & latè prope finem dicti §. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 42. §. Ad primū. & seqq.

Et pro fœminis quinquagenariis, consentis à lin. 5. huius Ref. in tom. 4. tr. 6. Ref. 9.

RESOL. XI.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium Equites Ierosolymitanos non esse vere Religiosos?

Et an virtute Cruciatæ possit commutari votum Religionis D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ, non tamen Religionis D. Ioannis?

Et notatur Equites D. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ non esse verè Religiosos.

Et docetur legatum relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posse consequi, si aliquis efficiatur Eques Militensis. Ex part. 11. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 33.

§. 1. SÆpius calamum sumpsi in meis operibus pro defensione dictorum Equitum, & nunc denuo libentissimè sumo; & affirmatiuè ad dubium propositum respondet Marcus Vidal *in Arca Theol. moral. tit. de iudi e Inquis. 4. num. 24.* vbi sic ait; Aduertendum tamen hæc omnia affirmata, & probata in hac secunda nostra conclusione esse probabilia, & in conscientia tuta, supposita tamen alia probabili opinione, quod Equites Hierosolymitani non sint vere Religiosi: affirmant

Sæpius etiam plurimis DD. in tom. 3. tr. 1. Ref 79. §. 2. & in tom. 4. tr. 3. Ref. 98 à lin. 2. & vers. ex doctrina, & in tom. 5. tr. 7. Ref. 34. §. Ad. de. & in Ref.

35. §. 1. cursim prope finem, & in Res. 16. §. Nec valet. intermediũ, & finem, v. 16. Respondeo. & in tom. 7. tr. 1. Res. 99. §. 2. breuiter ad medium, vers. verè, & in Res. 100 etiam cursim, & in Res. 149. §. Quæro secundo ad fin. 8. & ibi in tr. 3. Res. 54. §. 1. & latè in tom. 9. tr. 2. Res 262. §. 1. & seq. & cursim ibi ex doctrina, Resol. 167. & 169. & hic infrà in tr 4 Resol. 28. à lin. 2.

firmant aliqui Doctores, vt Ioan. Andreas, Gregorius Lopez, Bartolus, Baldus, Alexander, & alij, quos refert Rodericus, *in Summ. quæst. Regul tom. 2. q. 62. art. 13.* quinimò referente Azor. *tom. 1. lib. 13. cap. 3. quærit. 5. vers. sic. sciendum est*, Abbas, Silu. Arm. & alij apertè docent huiusmodi Equites non esse propriè Religiosos, sed latè tantum. Ita ille.

2. Sed prorsus adhuc illum contrarium omninò firmandum est; & ideo Pater Turrianus *in censuris Theol. cent. 5. dub. 18.* sic ait, An sit probabile asserere, milites S. Ioannis non esse Religiosos; Non desuit qui ita sentiret; sed omninò improbabile est, vt multi sentiunt, & constabit ex dicendis infra de essentia status Religiosi. Hæc Turrianus.

3. Vnde stante communi opinione DD. & tot Bullis Pontificiis apertissimè loquentibus, sacrarum Congregationum responsionibus, & S. Rotæ infinitis Decisionibus, temerarium existimo hodie aliter sentire, ac docere: & ideò Magister Texeda ex inclito Ordine Dominicano *in controu. Theol. mor. tom. 1. lib. 1. tract. 1. controu. 2. num. 5.* sic asserit: Dico tertiò Equites Militares D. Ioan. pro vt nunc sunt in Ecclesia, sunt verè, & propriè religiosi, & in vero statu religioso. Hæc conclusio est communis, & probatur; quia emittunt tria essentialia vota in manibus Prælati, in Religione militari approbata, quæ est vera Religio instituta, & confirmata ab Vrban. Pontifice Max. propter bonum & religiosum finem; scilicet iustum bellum quod suaptè natura ordinatur ad defendendam fidem Christianam, & Ecclesiam ab insidiis inimicorum eius, ergo prob. anteced. quia huiusmodi Equites militares emittunt verum, & integrum votum castitatis secundùm regulam approbatam, & votum obedientiæ in manibus superioris, & promittunt perfectam paupertatem, qualiter illi statui decens est, & efficiuntur dominij incapaces, ergo &c. Hæc ille, & vt dixi communiter Doctores.

4. Rectè itaque Pater Lezana *in summ. quæst. Reg. tom. 2. cap. 5. num. 5.* dixi pro comperto esse, Milites S. Ioan. veros esse Religiosos, & Leander *de Sacram. tom. 2. tract. 4. d. 14. quæst. 120.* & Pellizarius *in Man. Regul. tom. 1. tr. 1. cap. 3. n. 30.* dicunt hoc indubitatum esse, & certissimum.

Sup. primo contento in hoc §. latè in tom. 4 tr. 3. Res. 99. &c.

5. Hinc Ioannes de Soria *in Epilogo summarum part. 5. tr. 1. sect. 4. disp. 2. §. circa. commutationem,* sic ait: Item potest commutari virtute Bullæ votum Religionis D. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ: quia sub opinione est, an sit reseruatum; minimè tamen votum Melitensis; quia isti equites sunt verè Religiosi, taliter, vt per professionem dirimatur matrimonium ratum.

Sup. hoc ex contentis in seqq. §§ vsque ad not. seq. in tom. 4 tr. 3. Resol. 98. § Et ideo.

6. Et ideò non grauabor hîc apponere verba Magistri Gallego *in Bulla Cruciata cap. 9. claus. 9. part. 1. dub. 160.* sic itaque asserit. [El voto de entrar en la Religion militar de los Caualeros de la orden de San Iuan es reseruado al Sumo Pontifice: y assi ni el Obispo le puede dispensar, ni el confessor por la Bula conmutar, porque esta es verdadera, y propia Religion, tienen por instituto, y profession solemne la castidad, de suerte que no se pueden casar: y assi el Caualero que professasse en esta Religion de San Iuan, aunque estuuiesse casado por palabras de presente, no auiendo consumado el matrimonio es la profession valida, y se dirime y anula el matrimonio rato no consumado, como sucede en las demas Religiones que tiene la Iglesia como enseña nuestro maestro Fr. Pedro de Ledesma *de matrimonio quæstione sexagesima prima, articulo secundo*, en la solucion del argumento quarto principal, y en la suma *de matrimonio cap. 28. circa del fin.* y de hecho se hà dado por nulo el matrimonio rato no consumado contrahido por vn Caualero que professo en la orden de San Iuan, como afirma Tho. Sanchez *lib. 5. de matrimon. disputat. 18.*

7. De manera que esta esclarecida orden militar de San Iuan, de tanta importancia para vna Monarquia Christiana, y exaltacion de la Santa Fe Catolica es verdadera y propia Religion con tres votos solemnes de Pobreza, Obediencia, y Castidad.] Ita ille.

Vide etiam Andream Mendo *in Bulla Cruciata disp. 26. cap. 12.*

8. Non debebat igitur Pater Vidal contrariam sententiam probabilem vocare, & Auctores (quos pro se citat) vel loquuntur de aliis Religionibus militaribus, vel non viderunt tot Bullas Pontificum, declarationes Cardinalium, & Rotæ decisiones, quæ postea prodierunt, vel non sunt audiendi, cùm loquantur contra torrentem Doctorum, & qui contra omnes loquitur, non benè loquitur.

9. Nota verò, quod post hæc scripta inueni Magistrum Texedam *in Controu. Theolog. moral. tom. 2. lib. 4. tract. 2. controu. 17* qui cùm acriter pugnasset contra Marchinum asserendo Equites D. Iacobi, Calatrauæ, &c. non esse verè Religiosos, tamen postea *num. 63. fol. 571.* fatetur aliter dicendum esse de Equitibus Hierosolymitanis, quos esse veros Religiosos ex vi voti, dicendum esse confirmat.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. ex doctrina Res. 69. §. 2. à lin. 3. & in aliis eius not. & signanter in Res. not. primæ huius Res.

10. Ex his ego olim interrogatus respondi, quòd legatum in Testamento relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posset consequi si talis efficiatur Eques Melitensis; sicuti si quis vouisset Religionem, satisfaceret voto ingrediendo Religionem Hierosolymitanam, vt ego alibi probabiliter firmaui, & me citato concedit etiam Vidali, *vbi supra.*

Alibi infra in tr. 4. Res. 28. §. 2. paulo post initium, à vers. qui omnes. & cursim in aliis Res. eius not.

11. Post hæc scripta præter Doctores citatos, sententiam Patris Vidali nouissimè inuenio tanquam improbabilem damnare doctum, & amicissimum Patrem Escobar de Mendoza *in Theolog. moral. lib. 7. sect. 2. cap. 44. Prob. 91. num. 736.*

RESOL XII.

An Responsor casus conscientiæ possit consulere in his, quæ pertinent ad vtilitatem interrogantis, iuxta aliorum opinionem, contra propriam; ita vt vir doctus possit relicta opinione, quam probabiliorem credit, iuxta probabilem consulere, quando pœnitentem consilium eximet, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quæcumque?

Et quid autem, quandò ipse Confessor ad quidpiam obligat?

Et an quando supradictus Responsor casuum interrogaretur, quid ipse sentiat esse verius, & probabilius, an tunc debeat consulere, quod ipse iudicat esse verius, vel probabilius? Ex part. 2. tr. 13. Res. 14.

§. 1. RESPONDEO affirmatiuè cum Sayro *lib. 1. cap. 6. num. 11.* Vasquez *in p. 2. tom. 1. disput. 63. num. 14.* Sanch. *in summ. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 19.* & aliis. Imò aliquando tenetur opinionem liberantem, & benigniorem interroganti declarare, quando de opinione liberante, & benigniori interrogatur à pœnitente, seu petente consilium, vt docet Salas *in p. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnica, sect. 9. n. 85. & sect. 10. num. 95.* Sanchez *vbi suprà, num. 21.* & Sancius *in selectis, disput. 53. num. 42.*

Quoad hoc lege in tom. 7. tr. 6. doctrinam Res. 21. signanter ad medium, vers. & sic Confessarius.

2. Sed non grauabor hîc apponere verba Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 1. dub. 12. num. 2.* [Aunque el confessor tenga vn opinion probable, y sabe, que ay otra que fauorece al penitente, la qual el penitente no sabe deue el Confessor seguir la que fauorece al penitente.] Itaque, vt cum Becano *in p. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. num. 16.* claudam hanc resolutionem dico, quòd debet vnusquisque ita consilium præstare, vt non mentiatur,

mentiatur, non tamen necesse est vt id consular, quod ipse iudicat esse probabilius. Nam si ioterrogaretur quid ipse sentiat, esse verius, vel probabilios, tunc debet consulere, quod ipse iudicat esse verius, vel probabilius. Si autem solùm interrogaretur de practica obligatione, potest sæpè consulere id tanquam licitum, quod ipse iudicat esse minus probabile. Nam consilium magis spectat ad iudicium practicum, quàm ad speculariuum. *Vnde sapè non solum rectè, sed etiam melius faceret, ita consulendo, vt vel vtilitatis proximi rationem habeat, vel id consulat, quod facilius, & cum minori periculo potest ab alio praestari.* Hæc Becanus, multum conducentia pro responsoribus casuum conscientiæ.

Quoad hæc lege doctrinā Res. præteritæ.

3. Notandum est etiam, quod rectè Vasquez *in p.2. disp.62. c.9. num.47. & disput.63. c.3. num.14.* & Salas *in p.2. tr.8. disput. vnica, sect.9. num.85.* notauit, tunc posse virum doctum relicta opinione, quam probabiliorem credit, iuxta probabilem consulere, quando petentem consilium eximit, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quacumque, secus autem, quando ipsum ad quippiam obligat. Vnde non est audiendus Sanchez *in summa, tom.1. lib.1. cap. 9. n.21.* qui contrarium docet.

RESOL. XIII.

An eo ipso, quod aliqua opinio in aliquo libro inueniatur impressa, existimanda sit probabilis? Ex part. 9. tr.7. & Misc.2, Res.60.

§. 1. AD hoc dubium respondet Ioseph Rocafull *in praxi Theolog. moral. tom.2. part.3. lib.3. cap.1. num.10.* Quòd si liber sit alicuius Doctoris iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis; dum non constet reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Et ratio est: quia, si ore tenus consultus Doctor grauis id doceret, doctrina illa esset probabilis: ergo scriptis tradita, & typis maodata erit pro probabili habenda; maximè quia quod typis mandatur, magoa circunspectione & attentione elaboratum præsumitur, & Doctorum virorum iudicio, ac censura probatum est. Quòd si liber sit alicuius Doctoris antiqui, non protinus illius opinio probabilis habenda est: nam potest esse antiquata iam, & à Sede Apostolica reprobata, & potest à Iunioribus aliqua ratio, lex, vel decretum maximam vim habens contra illam opinionem, & planè conuincens esse falsam, animaduersa esse, quibus stantibus antiqua illa opinio, quamuis, dum hæc non constabant, esset probabilis, nostro tempore improbabilis est facta. Cæterùm, si istis nouiter animaduersis contra antiquam opinionem, adhuc sint Doctores Neoterici, qui illam propugnent, & rationibus contrariis satisfaciant, & oppositas leges, siue decreta exponant, antiquorum opinio adhuc probabilitatis vigorem conseruare existimanda est.] Ita Rocafull.

2. Sed hoc displicet Petro Marchant. *in Tribun. Sacrament. tract.5. tit.3. quæst.5.* vbi sic ait: [Patet, quàm periculosum sit sequi quorumlibet Authorum, & Doctorum opinionem ex sola authoritate, quòd illas in suis libris referant, & permittantur imprimi; neque enim prælum, neque impressio, aut etiam censura euulgari permittens librum, dat authoritatem opinionibus singulis, aut Authorum sententiis, quæ in libro reperiuntur: neque liber ipse, eò quòd approbatus est, indicat omnes opiniones probatas; sed sufficit, quòd liber, siue Author, nihil contra fidem, aut bonos mores apertè doceat, aut apertos errores seminet. In tantum verò eorum opiniones existimandæ sunt, in quantum rationes sunt legi conformes, & non plus.] Hæc ille, cui quidem ego libenter adhæreo.

RESOL. XIV.

An authoritas vnius Doctoris probi, & docti reddat opinionem probabilem? Ex part.4. tract. 4. & Misc. Res.30.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Angelus, Nauarrus, Valentia, & Sa, quos citat & sequitur Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num.7.* quia illa est opinio probabilis, quæ non leui innititur fundamento; sed authoritas viri docti, & pij non est leue fundamentum, maximè si adducat aliquam rationem probabilem, & eius opinio non sit contra communem, ergo, &c.

Sup. hoc in tom.9 tr. 2. Res.340. late in §.1. & in tom 5. tr. 9. Res. 155. Et post. cursim ad lin.5. & 10 tom. 5 tr. 6. Res.88.§ Videtur in fine, & ibi in tr.4. Res. 3 § paulo post initium, vers. Respondeo. & in tom 7. tr 1. Res. 249 §.2. ad medium, à v rs. Sed cum authoritas.

2. Sed hanc sententiam ita absolutè prolatam non placet Laurentio de Portel *in dub. Regular. ver. opinio eligenda, num. 4.* & ideo illam limitat, vt vera sit in casu nouo numquam ab aliis disputato, tunc enim quis poterit quietari cum dicto vnius tantùm Theologi dicentis licere, & aliquam rationem habentis: secus in casu à multis aliis ventilato, & pluribus rationibus in contrarium ac Doctoribus munito; tunc enim non est acquiescendum vnius Doctoris dicto, obstaotibus aliis multis & Doctoribus, & rationibus, & sic est intelligendus D. Thom. cùm dixit, posse aliquem acquiescere dicto solius Magistri, in casu scilicet numquam ab aliis ventilato, & cuius noui casus ipse Magister resolutionem colligit ex dictis ab aliis, Ita Portel.

3. Sed non desinam hic adnotare sententiam affirmatiuam Sanchez sine vlla limitatione, docere etiam absolutè Merollam *tom.1. disput. 3. cap. 4. dub. 1. numer.4.* Filliocium *tom.2. tract.21. cap.4. num.134.* & alios.

4. Notandum est tamen hic obiter cum Villalobos *in summ. tom.1. tract. 51. diffic.7. num.3.* [Que la opinion de vn Doctor singular, que sustenta el valor del matrimonio ya hecho, como se funde en razon probable, se ha de preferir a la opinion de muchos, que la inpugnen como dizen Hostiense, Iuan Andres Ancarano, Alexandro de Neuo *in cap. si vir, de cognat. spir.* y que esta doctrina de vn Doctor singular se estienda à qualquiera causa pia lo dize Beroio *in cap. 1. numer. 281. de constitut.*] Ita ille, cuius sententiam sequitur Castrus Palaus *in opere morali tom.1. disp.2. punct.1. num.12.*

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Res.135. & in tom. 9. tr. 2. Res. 340. & cursim in aliis §§. & vers. earum annotationum.

RESOL. XV.

An quando varietas opinionum versatur inter superiorem, & subditum, teneatur subditus obedire?
Et an Superior non possit iustè punire subditum non obedientem ductum ad id opinione probabili? Ex part. 2. tract. 13. Res.10.

§. 1. AD hanc quæstionem respondet Villalobos *in summ. tom.1. tract.1. dub.11. n.12.* Malderus *in p.2. q.19. art.5. disp.86. §. dico quartò.* Sayrus *in Claui Regia, lib.1. c.12. n.6.* Sanchez *in summa, tom. 1. lib.6. c.3. n.7.* Turrianus *in 2.2. disp.50. dub.5. n.9.* Salas *in p.2. tom.1. tr.8. disp. vnica, sect. 8. n.76. & seq.* Vasquez *in p.1. tom.1. disp.61. num.32. & seq.* Lessius *lib.2. cap.1. dub.9. num.76. & seq.* & distinguunt multos casus, quos refert, & impugnat Ioannes Sancius *in suis selectis, disp.13. per totam;* vbi absolutè probat ex multis hanc conclusionem, subditum non constringi obedire, quoties opinio aliqua probabilis asseruerit, ipsum non

Sup hoc in Res. seq. & in tom. 7. tr. 1. Res.133. § 2. ad medium, à vers. ad. in dicent. & in tom. 5. 1. ex lata doctrina Res. 31. per totam, signātè à § Sed ad. & §. Verum. & seq. & lege etiam alias

Res.not.1. dictæ Ref.

nnn teneti parere, fiue illicitum esse quod præcipitur; & post multas rationes confirmat à simili, videlicet quòd pœnitens ooo tenetur obedire Cōfessario contra propriam opinionem; reus rogatus in causa sanguinis in delicto semiprobato, non tenetur respondere; & tandem subditus, cui opinio est esse iniustum tributum, non tenetur illud soluere. Nec asserit, audiendi sunt Sanchez, Sayrus, & Turrianus, & alij *vbi suprà*, censentes, teneri subditum obtemperare, si solùm opinionem habeat, quòd sit illicitum, quod sibi præcipitur: eo quòd Superior non tantùm habeat ius iubendi res, quas subditus nouit esse licitas, & iuxta limites suæ potestatis, sed etiam res vniuersas, qoas subditus non cognoscit euidenter illicitas, vltra potestatem superioris. Noo, inquam, audiendi sunt: nam hoc verum est, quando ineuidentia, & incerta cognitio, quòd videlicet sit illicitum, quod præcipitur, oritur ex dubio, quòd habeat subditus, in hoc enim casu fatendum est teneri obedire, quia in dubiis melior est conditio possideotis. Quando verò ineuidentia, seu incertitudo non ex dubio, sed ex opinione oritur: tunc subditus ius habet non parendi, quamuis non sit illi euidens, esse illicitum, quod præcipitur. Sufficit namque id probabiliter opinari, cùm fas sit cuique probabili opinione vti. Cæteras rationes pro hac firmanda sententia inuenies apud ipsum Sancium, qui respondet ad argumenta contraria: & tandem *n.43.* concludit, non posse iustè superiorem punire subditum non obedientem, ductum ad id probabili opinione: quia cùm tunc non obediendo minimè delinquat, & nullus dignus sit pœna, nisi ob culpam: fit tunc non habere ius superiorem punitionis dandæ subdito. Ergo, &c. Ita supradictus Sancius, qui videndus est, est enim vir doctissimus & acutissimus: sed tu sequere primam opinionem, tanquam communiorem, & probabiliorem.

Sup. hoc, quod hic cōcluditur cum eodem Sancio, in tom. 1. tr. 3. Res. 12. in fine.

RESOL. XVI.

An subditus possit non obedire præcepto Superioris, quando probabiliter iudicat esse illicitum vel extra iurisdictionem?

Et notatur, quod si sub opinione probabili est Superiorem non esse legitimum, v. g. quia legitime non est electus, vel ex alio capite, subditum non esse obligatum obedire. Ex part.4. tr.4. & Misc. Res. 31.

Quæ hic est Res. antecedens, & lege etiam alium vers. eius primæ not. & in tom. 5. tr. 1. ex lata doctrina Res. 31. signāter, in §. Ne dicas primo. sed lege eam per totam. & non pigebit.

§. 1. OPinio communis & probabilior, vt notaui *in 2. parte tract. 13. resol. 10.* negat, & pro illa adduxi plures Doctores, quibus ounc addo Antoium Perez *in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. num. 115.* Azorium *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quæs. 9.* Salas *in 1.2. tract. 8. disp. vnic. sect. 8. num. 76.* & alios penes ipsos, quia in tali casu, cùm Superior habeat ius præcipiendi, nam saltem ex probabili ratione mouetur; ergo subditus tenetur ei obedire, quia subditus tenetur parere, quoties absque peccato id potest facere, vt est in casu nostro.

2. Verùm *loco citato* pro contraria sententia adduxi Ioannem Sancium, cui nunc addo Castrum Palaum *in opere morali tom. 1. disp. 2. punct. 6. num. 5.* quia licitum est subdito non parere Superiori præcipienti, quando est opinio probabilis non esse obligatum parere, vt docet Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. n. 7.* Sayrus *in claui Regia lib. 1. cap. 12. num. 6.* Turrianus *de iustit. tom. 1. disp. 50. dub. 5. num. 9.* Petrus Nauarra *de restit. lib. 3. part. 3. dub. 13. num. 219.* & alij. Sed quando est opinio probabilis non esse licitum quod præcipit Superior, vel esse extra eius iurisdictionem, est opinio probabilis non esse obligatum parere. ergo, &c. Probatur minor, quia probabilitas opinionis deobligantis subditum obedire, in nullo alio capite efficaciori fundari potest, quàm in eo, quòd probabile sit rem imperatam illicitam esse, vel extra Superioris iurisdictionem. Et confirmatur, quia ideo, quando est probabilis opinio, non teneri subditum obedire, deobligatur subditus ab obedientia, in sententia Sanchez & aliorum DD. *vbi supra*, quia possessio Superioris in illa materia vocatur in dubium. Sed similiter vocatur in dubium potestas Superioris, cùm probabilis est opinio illicitum præcipere, aut eius iurisdictionem excedens; ergo, &c. Deinde nunquam Superior fuit in possessione imperandi illicitum, aut excedens eius iurisdictionem, vt patet; sed est probabile, v. g. tale præceptum esse illicitum, vel excedens eius iurisdictionem. ergo est probabile oon habere Superiorem ius præcipiendi; ergo est probabile subditum non teneri obedire, & hæc omnia præter multas alias rationes docet Palaus *vbi supra* doctè & acutè & probabiliter, vt semper solet; & ad argumentum adductum pro prima seotentia respondet Superiorem habere ius præcipiendi, quod est licitum certò, & indubitabiliter; quod verò sub opinione tantùm licitum est, etiam sub opinione ius habet, & ita hanc posteriorem sententiam ante Palaum & Sancium docuit ex almo Ordine Prædicatorum Petrus Ledesma *tract. de statibus*, vbi de Religiosis in communi, *cap. 4.* sed, vt dixi, prima opinio est communior & probabilior.

3. Non desinam hic etiam adnotare Salas *vbi suprà n. 78.* Lessium *de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 9. n. 77. in fine.* Lorca *in 1.2. tom. 2. disp. 26. §. aduerte præterea.* Sancium *in selectis disp. 33. num. 31.* Vasquez *in 1.2. quæst. 19. art. 6. disp. 6. cap. 6.* & alios, quos citat & sequitur Palaus *loco cit. num. 7.* docere etiam quòd si sub opinione probabili est Superiorem non esse legitimum, quia, v. g. non legitimè est electus, vel ex alio capite, subditum non esse obligatum obedire, quia tunc non est possessio certa Superioris, cùm de eius possessione probabiliter subditus dubitet; licèt contrariam sententiam doceat Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 29.* sed vtraque opinio est probabilis.

Sup. hoc notato in tom. 7. tr. 1. Res. 133. signanter §. 2. ad medium, sed lege etiam Res. not. præteritæ.

RESOL. XVII.

An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege possideatur Regnum, etiam cum opinione probabili? Ex part. 2. tr. 13. Res. 8.

§. 1. DIfficilis quæstio, & in praxi sæpè occurrens. Negatiuam sententiam docet Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 2. diffic. 17. n. 6. & 7.* vbi sic asserit. [Quando ay opiniones probables por ambas partes, no puede el Principe mouer guerra contra otro; y si vn Rey esta en possession, no puede el otro mouer guerra contra el, no solo quando ay probabilidad de opiniones, si no aunque la suya sea mas probable, si no es, que sea cierta.] Ita ille, & ante illum Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 64. cap. 3. n. 11.* Montesinus etiam *in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 224.* & alij.

Sup. hoc in Res. seq. §. Vide à lin. 3.

2. Sed si opinio probabilis versetur circa ius, affirmatiuam sententiam, contra præfatos Doctores, docet nouissimè Sanc. *in suis practicis disputationibus, disp. 44. n. 58. & seq.* ad illum, & multas pro hac firmanda senteotia inuenies rationes. Et circa dubitationes præsentis materiæ, quando videlicet Rex possit gerere bellum, vide Becanum *in sum. Theol. p. 3. c. 25. q. 8.* Molinam *de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 103. per totam.* Malderum *in p. 2. q. 19. art. 5. dub. 87.* Lorcam *in 2. 2. sect. 3. disp. 53.* Valent. *tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 19.* Bañez *1. 2. q. 40. art. 1. dub. 5.* Vegam *in sum. tom. 1. c. 121. cas. 3.* Salas *in p. 1. q. 21. tract. 8. disp. vnica, sect. 15. à n. 121.*

Turria

Turrianum *in 2. 2. tom. 1. disp. 90. dub. 2.* Perez *in Laurea Salmantina, certamine 10. c. 13. n. 98.* Tannerum *in 2. 2. disp. 2. q. 6. dub. 4, per totum.* Reginaldum *in praxi, tom. 2. lib. 21. n. 92.* Ægidium de Coninch *de actibus supernaturalibus, tract. 3. disp. 31. dub. 2. & 4. per totum.*

RESOL. XVIII.

An si duo Reges habeant ius probabile, ad successionem alicuius Regni, possint illud armis occupare, non expectata sententia iudicum?

Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa ius dicere?

Et docetur posse Reges, stante opinione probabili, inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabili etiam possidenti; & posse dari bellum ex vtraque parte iustum.

Et infertur ex testamento minus solemni acquiri ius ad rem legatam, & eam posse clam a possidente tolli priuata authoritate, secluso tamen scandalo. Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 70. alias 69.

Sup. hoc in tom. 9 tr. 13. ex lata doctrina Res. 105. Et ideo. cursim in fine.

§. 1. Difficilis quæstio, & quæ torquet doctorum hominum ingenia. Et ad illam negatiue respondet Pater Vasquez *in part. 2. disp. 64. cap. 3.* docet enim, etiamsi alicui Regi videatur probabilissimum suum Ius, consultis Doctoribus, & Legisperitis, non tamen ei licere armis causam definire; quia barbarorum esse videtur melius ius Regni in armis ponere: ergo dubium in iure, iuridicè, non armis est decidendum. Censet igitur tunc eos, si habeant supra se aliquem superiorem in temporalibus, apud illum teneri causam agere; quod etiam extendit ad casum, in quo licet supremi sint; agunt tamen de Comitatu, aut Principatu alteri Regi subiecto; tunc enim in puncto illius Regni sunt planè ei tertio quasi subditi; vt Rex Hispaniæ ratione Burgundiæ olim erat subiectus Regi Galliæ; etiam ratione Mediolani, & Belgij est subiectus Imperatori, licet alioquin supremus sit in temporalibus. Quod si ratione Regni, de quo agitur, nec alio modo, sint alteri subiecti; tunc vtrumque debere stare iudicio Regni ipsius, de quo agitur; quia ad illud Regnum, deficiente hærede, pertinet de Rege prouidere. Et ita dicit factum in Regno Aragoniæ tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Omnes enim contendentes, & litigantes coacti sunt stare iudicio Regni.

2. Addit tamen quando alter ex litigantibus habet suspectum ipsum Regnum, licitum ipsi esse eius iudicium recusare, & in arbitros Iudices litem reuocare; tenerique competitorem stare huic iustæ petitioni. Reiicit autem ibi sententiam Nauarri *in Manual. cap. 25. num. 4.* & Victoriæ; qui videntur insinuare, si supremus Iudex consultis Doctoribus iudicet se debere probabilius Ius, posse tunc armis illud velle occupare, atque hanc doctrinam nihil habere probabilitatis, immò, & perniciosam esse Reipublicæ. Hæc in Summa Vasquez, cui adde Ouiedum *in part. 1. tract. 5. contr. 3. punct. 7. num. 89. & sequentibus.* Valascum *de success. Regni Portugalliæ, part. 2. punct. 1. §. 10. num. 35. & sequentibus.* Palaum *tom. 1. disputat. 2. punct. 7. num. 9.* Montesinum *in part. 1. tom. 2. disputat. 29. quæst. 5. §. 6. num. 222.*

3. Probatur; quia omnis controuersia, quæ inter opiniones versatur circa Ius aliquod, non potentia, & armis, sed iudicio dirimenda est: barbarorum enim videtur melius, Ius regnandi in potentioribus armis constituere. Deinde bellum illud non potest esse actus iurisdictionis, neque sententiæ exequutio; quia asserere Regem posse sibi Ius dicere contra alium, ab omni ratione alienum videtur: quomodo enim ius dicendum est contra partem, quæ non potest cogi ad comparendum in iudicio. & contra alium nullo modo inferiorem; cùm par in parem iurisdictionem habere nequeat, & pars inaudita nullo modo possit condemnari. Deinde vergit in magnam populorum perniciem, licentiam hanc bellum mouendi Principibus concedere, cùm ipsi alio modo possint iuri suo consulere. Deinde non potest esse actus iustitiæ vindicatiuæ, quia neuter Rex iniuriarum facit alteri: ergo nullum est caput, ex quo possit bellum istud licitum fieri.

4. Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa Ius dicere? & respondent citati Doctores, quòd iudicium istud poterit ad arbitros ab vtroque Rege assignatos remitti, vel standum erit iudicio regni, de quo contenditur. Primum docet Nauarr. supra, & sanum consilium fore docet Suarez, *de Charit. disp. 13. sect. 6.* Posterius docet Vasquez, Palaus, Montesinus locis citatis, Salas *tract. 8. disp. vnica, sect. 13.* & Gaspar Hurtado, *disp. 4. diffic. 12.* qui asserunt, si aliquis ex litigantibus suspectos habeat iudices regni vacantis, ad arbitros recurrendum esse, ratio est, quia deficiente rege, Regnum est regula dirimens controuersias in ipso; & ita in Aragonia res peracta est tempore Sancti Vincentij Ferrerij. Iuuat etiam exemplum Ecclesiæ, quæ dirimit dubium ortum circa Summum Pontificatum, & Ius dicit litigantibus, cui standum est. Si autem contentio non sit de regno aliquo, sed de re alia; ad Iudices recurrere necesse erit. Si autem nolit aliquis ex litigantibus ad hæc rationabilia media venire, iure poterit ab alio propter iniuriam factam armis oppugnari.

5. Sed in hac difficillima quæstione mihi placet adhærere opinioni Patris Arriaga *tom. 1. in p. 2. disp. 24. sect. 5. n. 44.* vbi impugnans ea, quæ supra notauimus ex Vasquez, sic ait: Crediderim in hac quæstione primò, Patrem Vasquez adhuc non respondisse toti difficultati; nam dissensio probabilis inter duos Reges potest esse, non solum quando agitur de iure in aliquod regnum (quod Iua decidi ab ipso regno fortè poterit, de quo statim) sed quando ob alias causas probabile est, posse alteri Regi bellum inferre, independenter à iure successionis, v. g. alter creditur probabiliter fauisse meis hostibus, & grauissimum mihi damnum intulisse; inde ego probabiliter iudico me habere Ius illum inuadendi, vt damna resarciam. Certè litem hanc probabilem non potest regnum decidere, quia ea non est de iure successionis; quis ergo decidet? eodem planè modo possunt excogitari multi alij casus, in quibus solum sit ea probabilis opinio de iure in alterum Regem, quæque decidi nequeat à Regno: ergo non satisfecit adæquatè Vasquez dubio præcedenti.

6. Secundò censeo, in Nauarri doctrinam non habere vim argumenta illius: nam Nauarrus supponit, si per viam iustitiæ possit lis componi, debere eo modo componi: ibi autem non excludit Nauarrus ideò inter Reges Supremos non posse iuridicè litem decidi, ea præcise ratione, quòd non habent superiorem: vt Vazquez ei attribuit; sed docet, ideò non posse decidi verè, quia & carent superiore; & iura vtriusque, seu prætensio est ab antiquo, & obscura: quibus supponit, etiamsi non haberent supremum, per iuris peritos debere causam decidi, si aliundè non repugnaret ob obscuritatem, vt dixi, iurium. Hoc autem dato, non sequitur eum Regem more barbarorum procedere, qui totum Ius in armis ponit; quando & supponitur prius teneri iurisperitos consulere, deindè Iudices arbitros; ac tandem, si eo modo nihil obtineat, posse armis suum Ius propugnare.

7. Tertiò censeo, in aliquibus regnis vbi electio Regis ad Regnum pertinet, locum habere doctrinam Vazquez; quia ille debet causam successionis decidere, ad

re, ad quem spectat successorem eligere; & ob eam rationem meritò in Aragonia ad regni iudicium recursum est eo tempore, quia Aragoniæ Regnum elegit sibi olim Reges, & præscripsit illis certas regulas; vnde de facto illi prætendunt se habere quædam priuilegia, quæ à Regibus non possunt reuocari; imò in multis rebus debere Reges stare iudicio regni, aut Iudicis, quem in *cap.* ipsi vocant.

8. In aliis tamen regnis, quæ à Regibus primum armis occupata sunt, & regnum non censetur habere vllum eligendi Ius; vt Lusitania, Castella, & idem dico de Ducatibus, aut Marchionatibus, vbi Prouinciæ nullum habent Ius eligendi sibi caput; non video cur, quando dubitatur de iure successionis, debeat ipsum regnum decidere causam.

9. Dices; per se ad omne regnum, & Prouinciam pertinet, vt deficiente hærede regni, sibi eligat Caput: ergo saltem, ob eam rationem habet ius, vt in dubio de hærede decidat causam. Respondeo, in casu præsenti, non esse defectum hæredis, sed quis eorum iuxta leges, aut dispositionem priorem Regum habeat maius Ius; vt in Portugalliæ regno contigit sub Philippo II. constabat enim esse hæredes sufficientes; sed dubitabatur, an fœmina, filia viri, an vero vir, filius fœminæ succedere deberet iuxta regulas Maioratus, & eiusdem dispositionem; non pertinebat autem ad regnum, sed prædecessores Reges clausulas hæreditatis constituerant, vel certè, si ad Ius ciuile attendendum erat, non poterat regnum Lusitaniæ qua tale specialiter illud Ius decidere; ideò meritò Philippus non recurrit ad regnum, sed ad iurisperitos, qui in ea causa optimi Iudices esse poterant: neque ideò potuerunt illi vitio vertere prudentes, quod id fecerit: ergo non est vniuersaliter verum, id debere à regno ipso decidi.

10. Vnde vltimò censeo, vniuersaliter loquendo in omnibus ferè casibus optimum modum componendi talia dubia esse per Iurisperitos, & Theologos; qui quid in conscientia, quid in iure Rex possit facere, decidere optimè possunt; nã licet agatur de regno, quod habeat Ius electionis; semper tamen in similibus dubiis multa miscentur, quæ Ius commune, & conscientiam tangunt; hæc autem non possunt commodò decidi a regno, id est, à Proceribus regni, ad quos alioquin spectaret electio, commodissimè autem deciduntur à Iuristis, & Theologis: nec per hoc inducitur barbaricus mos, quandoquidem maximè attenditur ad rigorem iuris, & conscientiam.

11. Dices, quid si Iuristæ cuiuslibet regni dicant suis Regibus licere inferre bellum alteri. Respondeo facilè, si subditi Iuristæ habeantur suspecti, Reges debere conuenire Iuristas, & Theologos alterius regni non suspectos, & illorum stare iudicio, vt cui adiudicata fuerit causa, tanquam probabilius Ius habenti, vel cedatur regnum, vel satisfactio competens exhibeatur pro eis iniuriis, ob quas creditur habere iustum titulum inferendi bellum. Quòd si alter Rex condemnatus, acquiescere noluerit peccabit grauiter; & iustè ei bellum à competitore inferetur. Hæc dicta sunt, quando causa non est certa; nam si apertè constet de Iure vnius, tunc poterit armis illud repetere, si alter cedere nolit. Hucvsque Arriaga. Et præter ipsum pro affirmatiua sententia vide omninò Hurtadum de Mendoza, de Fide, Spe, & Charitate, *vol.* 2. *disput.* 169. *sect.* 7. §. 66. *& seqq.* Molinam *tom.* 1. *tractat.* 2. *disput.* 103. Suarez de fide, *disput.* 13. *sect.* 6. *num.* 6. Granadum *in* 2. 2. *D. Thomæ Contron.* 3. *tract.* 12. *disp.* 4. *sect.* 3. §. 3. *num.* 59. *cum seq.* & Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 1. *disp.* 90. *dub.* 2. notat hanc sententiam affirmatiuam his temporibus esse communem, cui ego, vt dixi, adhæreo. Asserunt itaque hi Doctores, posse Supremum Principem, si bona fide procedat, expendere Ius suum per prudentes, & doctos viros; quorum iudicium (si per illud sibi constat de iure suo) sequi potest, sicque non tenebitur stare aliorum iudicio. Ratio est; quia ita est de hoc iure iudicandum, sicut de iusta lite: in iusto autem iudicio duo intenduntur. Vnum est, examen causæ, & cognitio iuris vtriusque partis: cui negotio necessaria non est iurisdictio, sed scientia potius, & prudentia, quia cùm non intendatur per bellum, sed bello supponatur: non est cur arbitris sit committendum. Alterum est, executio iuris iam patefacti, ad hoc verò iurisdictio postulatur, quam per se habet supremus Princeps, quando aliàs sibi constat satis de iure: tunc ergo non est, cur expectare teneatur alterius arbitrium, quamuis debeat iusta pacta acceptare, si offerantur.

12. Vide etiam circa præsentem Quæstionem Patrem Lugo *de Princip. Theol. moral. part.* 1. *cap.* 3. *quæst.* 11. *n.* 87. qui me citato plus docet, nempè posse Reges, stante opinione probabili inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabili etiam possidenti. Quia opinio probabilis circa Ius format conscientiam rectam, & dirigit operationem prudentem, & honestam. Sed Rex non debet esse deterioris conditionis quoad vsum opinionum, quam cæteri: licebit ergo Regi iuxta probabilem opinionem inferre bellum, vt possessorem etiam opinione probabili nitentem spoliet; probabilitas enim vtriusque partis, vtrique confert Ius iusti belli. Quin id quoque tacitè legislatores decernunt; qui cùm videant opiniones versari diuersas, eas permanere permittunt.

Sup. hoc in Ref. præterita.

13. Sic opinanti probabiliter ex Testamento minus solemni acquiri Ius ad rem legatam & eam posse clam à possidente tolli, licitum est illam auferre authoritate priuata, secluso tamen scandalo, vt inquit Ioan. Sanchez *disput.* 44. *numer.* 57. consonant Thom. Sanchez *lib.* 6. *Decal. cap.* 3. *num.* 7. Suarez *de legibus lib.* 5. *cap.* 58. *numer.* 20. dicentes, neminem posse authoritate priuata capere rem ab alio possessam, quamuis secundum opinionem sibi probabiliorem putet sibi competere; posse tamen illam accipere, si probabiliter opinetur, licere sibi possidentem spoliare, quasi dicant: Quoties opinio versatur circa factum, non licere possidentem spoliare: Quando verò versatur circa ius, licitum esse. Sic etiam Castrus Palaus *tractat.* 1. *disputat.* 2. *punct.* 7. *num.* 5. dixit, si attento iure sit probabile, licere Regi Ciuitatem ab alio possessam occupare, sine dubio posse tunc intentare possessionem. Consentiunt item Reginaldus *tom.* 1. *lib.* 21. *num.* 98. Couarruuias *Regul. Peccatum, part.* 2. §. 10. *num.* 6. Thom. Sanchez *lib.* 6. *Decal. cap.* 3. *num.* 7. Filliucius *tract* 40. *num.* 566. Pesantius 2. 2. *quæst.* 70. *disput.* 5. dicentes, posse dari bellum ex vtraque parte iustum ex ignorantia, vel opinione probabili; iustè siquidem alteruter pugnat ductus opinione probabili; & consentire debent, qui censent, posse Regem imponere tributum probabiliter iustum, & subditos illud non soluere iuxta contrariam opinionem. Quare hæc pars mihi magis placet, saltem quando opinio non pro possidente est æquè, vel magis probabilis. Hæc Lugo.

Sup. hoc infra in Ref. 29. §. Dices. ad lin. 8. & §. vlt. ad medium, vers. At vero, & in tom. 6. tr. 3 Ref. 149. §. Tertio qui. & ibi in tr. 5. Ref. 17. §. vlt. cursim prope finem, vers. Tertio. & in Ref. 57. §. 2. prope finem. etiam breuiter in vers. Tertio.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 7. Ref. 4. & hic infra in §. seq. huius Ref. Et pro impositione tributi contento in hoc textu in Ref. seq. &c.

14. Nec obstat dicere cum Vasquez, Montesino *vbi supra*, & Villalobos *tom.* 1. *tract.* 1. *disput.* 57. *num.* 7. quod impossibile videtur dari bellum iustum ex vtraque parte, nisi detur ex ignorantia inuincibili, qua vnus bellantium excusetur, quamuis seuera bellum gerat iniustum; aliàs circa idem omninò duplex ius daretur contrarium; & idem Rex esset, simul iustus, & iniustus regni possessor, quod videtur implicatorium. Confirmatur, nam inferre bellum est actus iustitiæ punitiuæ; sed nefas est illum punire, qui iustè possidet opinione probabili ductus; quamuis sit opinio contraria probabilis. Ergo non sufficit probabile ius ad bellum inferendum. Respondeo possidentem iuxta probabi

Et pro contento in hoc §. vlt. post medium § præterit. huius Ref. & in tom. 7. tr. 7. Ref. 4. & in tom. 5. tr. 1. ex laeta doctrina Ref. 31. signanter §. Ne dicas: tertio. sed lege eam per totam, & non pigebit.

probabilem opinionem esse iustum possessorem non absolutè, sed solum probabiliter, aduersus quem subinde dari possit iustus probabiliter spoliator. Nec implicat esse simul aliquem iustum, & iniustum possessorem, aut spoliatorem probabiliter, id est secundum assensus opinatiuos oppositos, vt latiùs ostendit Ioan. Sanchez *disp.44. n. 60.* Ad confirmationem negamus, bellum esse semper actum iustitiæ punitiuæ seu vindicatiuæ: quippè non nunquam etiam est actus iustitiæ commutatiuæ rem propriam acquirentis.

RESOL. XIX.

An in fauorem Principis præsumendum sit in dubio positiuo? Habet, v.g. subditus rationes probabiles, vt aliquod tributum sit iniustum; adsunt vero pro Principe, & iustitia vectigalis aliæ rationes probabiles, quæritur, an teneatur soluere tributum? Ex part.2. tt.17. & Misc. 3. Res.59.

Sup. hoc supra ex doctrina Res. 15. cursim ante medium, & in Res. 18. §. Sic, breuiter in fine, & infrà in tr. 7. Res. 60. per totum, & in tom. 7. tr. 6. Res. 32. & in tom. 9. tr. 13. ex Res. 17. §. Vociferatur. ad medium, vers. Estne hoc. Et si scire velis quid est agendum, & secundum, quando in hoc casu est iusta, & quando est dubia, lege annotatione Res. 4 huius not. & 3.

§. 1. SVarez *de legib. lib.5. cap.18. n. 20.* Vasquez *opusc. de rest. cap.6. §.3. dub.5. num.78.* Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 46. dub.6. num.5.* & alij affirmatiuè respondent, iuxta illud dictum commune, in dubio præsumendum pro sententia superioris. Cæteras rationes, quæ quidem efficiunt hanc sententiam probabiliorem, quàm oppositam, vide apud authores citatos.

2. Sed contrariam opinionem probabilem, & in praxi tutam, docent viri docti, non minoris litteraturæ, quàm aduersarij: hi sunt ex Societate Iesu Leonard. Lessius *de iust. lib.2. c.33. dub.9. n.67.* Valer. Reginald. *in praxi, tom.1. lib. 10. c. 25. sect. 1. n.374.* ex nostra Religione P. Megala *in p.2. lib.2. c.17. quæst.8. n.132.* & Nauar. *de rest. lib.3. c. 1. p.3. dub.13. n. 267.* Salon. *de iust. tom.1. q. 5. art.4. controu.1. ante primam concl. ver. obseruemus secundò,* Barthol. à S. Fausto *in speculo Confess. disp.33. q.27. num. 2.* Sanchez *in summ. tom. 2. lib.6. c.3. n.7.* & nouissimè Malder. *in 2.2. tract.2. c. 6. dub. 4 §. dico sextò,* vbi asserit, Si vtrumque probabile sit, tributi causam esse iustam, & non esse iustam, exigit Princeps iustè, & negat populus iustè; & ratio huius sententiæ prima est, quia possunt se conformare opinioni probabili. Secunda, quia in tali casu melior est conditio possidentis. Tertia, quia in tali casu datur bellum ex vtraque parte iustum; nam ignorantia facit, vt vterque, propter rationes speciem veritatis habentes, bona fide iustitiam à se stare putet.

Sup. hoc lege Res. 3. & 4. annot. præteritæ.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur, illud dictum intelligendum esse in dubio negatiuo, non autem in dubio positiuo; vel in casu, in quo non agitur de interesse, seu damno inferioris. Circa præsentem quæstionem vide etiam Azor. *p.3. lib.5. c.12. q.7.*

RESOL. XX.

An iudex possit iudicare secundum opinionem probabilem, communi & probabiliori relicta, & etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilis sit circa ius, non vero circa factum?

Et cessante scandalo, an possit nunc circa vnam nunc secundum aliam iudicare?

Et si adest scandalum, quamuis peccaret, non teneatur ad restitutionem?

Ex his etiam infertur decisio multorum casuum, qui in §. vlt. huius Res. explanantur, in quibus iudex potest iudicare secundum quam maluerit sententiam & opinionem.

Et tandem aduertitur Iudices ob id non subiici Syndicatui, quod iuxta opinionem probabilem ferant sententiã, probabiliori relicta, & communiori. Ex p.2. tr.13. Res.5.

Sup. hoc in Res. seq. & cum pluribus DD. in Res. 1. post seq. à §. Sed hic. & seqq. & infrà in Res. 25. §. Sed quia. ad medium, à vers. Vnde. & in tom. 7. tr. 6. Res. 16. paulo post initium, & in tom. 9. tr. 2. Res. 3. cursim in §. vlt.

§. 1. NEgatiuam sententiã docet Layman *in Theol. mor. lib. 1. tr.1. c. 5. §. 3. n. 16.* Sanchez *in sum. tom.1. lib.1. c.10. n. 47.* cum 7. Doctoribus quos ipse citat: quibus ego addo Villalob. *in sum. to.1. tr.1. diffic.15. n. 6.* Malder *in 1. 2. D. Thom. q. 19. à 5. disp. 86. circa fin.* Filliuc. *tom.2. tr.21. c.4. n. 144.* Becan. *in sum. tom.2. tr.1. c.4. q.9. n.13.* Tanner. *in 2. 2. D. Thom. disp. 4. q. 4. dub.6. n.128.* Portel. *in addit. ad dub. Regul. ver. opinio eligenda, n.12.* Azorium, & alios.

2. Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, quam tuentur præter 6. Doctores, quos citat Sanchez *n.46.* hi omnes à me diligenter conquisiti, Hieronym. de Roa *in controuers. tom.2. controu.6. scholastica.* Martinez *in p.2. tom. 1. q.29. art.6. dub.6. concl. 2.* Lorca *ibidem. disp.39. memb.2.* Aluarez *ibid. disp.80. n.12.* Morla *in emporio iuris, p.1. tit.2. q.2.* Martinus Delrius *in disquis. Magicis lib. 5. q.1. §. quotiescumque,* vbi asserit esse communem sententiam Casuistarum, Sancius *in practicis disputationib. disp. 44. n. 50.* Triuigno *in examinatorum, fol.2* & probabilem vocat hanc opinionem Sanchez *vbi sup.* & Martinus Bonacina *de legib. disp.2. q.4. punct.9. n.12.*

3. Dico igitur iudicem in sententiis ferendis, posse sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non verò circa factum; quia circa factum tenetur sequi quod probabilius est. Et hoc verum arbitror contra Vasquez *in p. 2. tom.1. disp. 64. n.5.* etiam in iudice supremo, sed si iudex sit arbiter, & à collitigantibus eligatur sub conditione, quòd iuxta suum iudicium debeat iudicare, & non iuxta aliorum, non poterit alienam opinionem sequi, vt notat Montesinus *in p.1. tom.1. disp.29. q.5. n. 213.* secus autem si probabiliter duas opiniones sustineat; nam iuxta quamlibet poterit iudicare, cùm liberum ei sit præferre iudicium proprium in ferenda sententia.

Sup. hoc etiã cursim in tom. 7. tr. 6. Res. 22. prope finem.

4. Hinc etiam à fortiori infertur contra Bannez *in 2. 2. q. 63. art. 4. dub.1. ad 2.* integrum esse Iudici, ex duabus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & secundùm eam iudicare pro amico: imò cessante scandalo, nunc secundùm vnam, nunc secundùm aliam quod ego sentio, vt dictum est, etiamsi contraria sententia esset probabilior: & si adesset scandalum, peccaret equidem, sed non teneretur ad restitutionem. Ita Ioan. Valerus *in differentiis vtriusque fori ver. opinio, differ.3. n.1.* & alij penes ipsum.

Sup. hoc in tom.5. tr.11. Res.6 &c.

Sup. hoc & ferè sup. omnibus seqq. casibus huius §. infrà in Res. 22. §. vlt.

5. Ex his infertur etiam decisio multorum casuum, quos affert Sancius *vbi sup.* videlicet. Primò, an vnicus testis omni exceptione maior constituat semiplenam probationem in causis criminalibus. Secundò, an in causa capitali possit iudex interrogare reum ex præcepto, illum obligando ad responsionem veritatis, quando solum delictum est semiprobatum. Tertiò, an Iudex, vel ipsius Minister possit incarcerare delinquentem in alieno territorio inuentum. Quartò, an fructus industriales, bona fide consumptos, possessor bonæ fidei teneatur restituere. Quintò an filij reorum majestatis diuinæ vel humanæ geniti ante parentum crimen, afficiantur pœnis iure statutis in eorum filios. Sextò, an filij expositi ad Ecclesiæ lapidem, reputentur legitimi. Septimò, an Iurispatronatus possit præscriptione acquiri. Octauò, an pater astrictus sit filiam naturalem dotare. Nonò, an tempore pestis possit fieri testamentum, cum minori testium numero. Decimò, an collatio beneficij facta infami, sit ipso iure nulla. In his, & similibus casibus potest iudicare iudex secundùm quam maluerit sententiam, vel negatiuam, vel affirmatiuam. Et animaduertendum est, iudices non ob id subiici Syndicatui, quòd iuxta opinionem probabilem ferant sententiam, probabiliori relicta, & communiori, contra Doctores quos citat, & sequitur Io. Valerus *vbi supr. in differentiis vtriusque fori, ver. opinio, differ.1. n.1.*

Sup. hoc in tom. 9. tr. 2. Res 37. cursim in §. vlt. & lege in tom. 5. tr. 11.

Et ratio est apertissima: nam vt omnes fatentur, prudenter agit, qui iuxta opinionem probabilem operatur: sed syndicare iudicem, eo quòd iuxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esset eum punire absque culpa; quod iniquum est, & oppositum rectæ rationi. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Sancius *ubi supra in practicis disputationibus, disp. 44. n. 72. in fine.*

RESOL XXI.

An Iudex possit iudicare secundum opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et quid, si ex parte facti probationes æquales sint?

Et quid, si res diuisibilis sit, an tunc Iudex debeat diuidere, aut si diuidi non possit partes componere?

Et in causis criminalibus an Iudex teneatur sequi opinionem probabilem in fauorem rei, non obstante opinione probabiliori in fauorem Fidei, vel accusatoris?

Et an hoc etiam procedat non solum quando opinio in fauorem rei est probabilis circa factum, sed etiam quando est probabilis circa ius? Ex part. 3. tract. addit. Res. 13.

Quæ nunc est Res. antecedens, & in aliis eius primæ annot.

§. 1. Affirmatiuam sententiam ego *in part. 1. tract. 13. resol. 3.* cum multis DD. probabiliter asserui, in ciuilibus, quando diuersitas opinionum versatur circa ius, posse iudicem sine vllo scrupulo peccati & restitutionis iudicare secundùm opinionem probabilem relicta probabiliori. Et hanc sententiam, præter DD. *ibi* citatos, tenent nouissimè Castrus Palaus *tom. 1. disput. 2. punct. 11. tit. 7.* Pharaonius *de sacram. Pœnit. tract. 1. sess. 3. cap. 6.* Leone *de officio & potest. Confess. part. 1. recollect. 2. n. 177.* & Lazarius *tract. de blasphemia, q. 13. num. 63.*

Sup contento in hoc §. lege infrà in tr. 2. doctrinam Res. 10.

2. Nota etiam quòd si ex parte facti probationes æquales sunt, & ius æquè tibi & alteri fauet, integrum est iudici rem applicare cui maluerit. Ita probabiliter docet Ioannes Sancius *in selectis disp. 44. n. 51.* & Petrus Ledesma *de matrimonio, q. 45. art. 1. dub. 2. ad 3.* Sed magis probabiliter in tali casu dicendum est, iudicem debere si res diuisibilis est diuidere, aut si diuidi non potest, partes componere. Ita Filliucius *tom. 2. tract. 21. cap. 4. num. 144.* Castrus Palaus *tom. 1. disp. 2. punct. 10. n. 2.* Coninch *de Sacram. disp. 34. dub. 10. num. 94.* & alij penes ipsos.

Sup. hoc in tóm. 5. tr. 7. Res. 36. §. Nec valet, prope finem, vers. Imo Doctores, & ibi in tr. 10. quā uis recitantur ex Res 58. vide §. vlt.

3. Sed hîc incidenter ponam pulchrum dubium, an Iudex in causis criminalibus teneatur sequi opinionem probabilem in fauorem rei, non obstante opinione probabiliori in fauorem fisci, & accusatoris. Hic casus est multum practicabilis, & faxit Deus quòd circa illum multi non errent. Dico igitur licere iudici in tali casu sequi partem probabilem in fauorem rei. Ita Sayrus *in claui Regia, lib. 1. c. 11. num. 13.* & Salon. *in 2. 2. D. Thoma, q. 63. art. 4. contr. 2. concl. 2.* & Pharaonius *de sacram. Pœnit. tract. 1. sect. 3. cas. 8.* sed difficultas est an teneatur.

4. Ego affirmatiuam sententiam teneo, quam docent Alphonsus de Leone *tract. de officio & potest. confess. part. 2. recoll. 2. n. 188.* Merolla *in disp. Theolog. tom. 1. disp. 3. c. 4. corollar. 4. n. 181.* Salas *in p. 2. D. Thoma, tract. 8. disp. vnica, sect. 12. num. 115.* Castrus Palaus *tom. 1. disp. 2. punct. 11. num 4.* & alij. Et ratio est, quia nemo condemnandus est ad pœnam, nisi pro certa causa, & in criminalibus ad condemnandum reum debent probationes esse luce meridiana clariores, vt habetur *in l. sciant cuncti, C. de probat* Sed quando fiscus, vel accusator tantùm probat probabilius, defensione rei manente adhuc probabili, probationes istæ contra reum non sunt luce meridiana clariores. Ergo, &c.

5. Et hæc sententia non solùm procedit quando opinio in fauorem rei est probabilis circa factum, vt tenent DD. citati, sed quando etiam est probabilis circa ius, & ita tenet Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 1. diffic. 15. n. 3. & 4.* vbi sic asserit. [Quando ambas opiniones son probables de parte del hecho (esto es que el hecho se prueua de ambas partes) mas vna della es mas probable entonçes en las cosas ciuiles esta obligado el Iuez a dar sentencia por la parte que major probo, assi lo tienen todos, y es la razon, porque esta obligado à juzgar segun los meritos del processo. Mas en las cosas criminales puede seguir el iuez la opinion menos probable en fauor del reo dexando lo mas probable; y a mi pareçer tiene obligacion precisa a ello, por que aqui nos es el derecho de las partes claro, sino oscuro. Item por que para condenan, deuen ser las prouanças mas claras que la luz del medio dia ex *l. sciant cuncti, C. de probat.* y aqui no lo son, y seria cosa terribile, que pudiendo dexar de cōdenar a vno à muerte, el Iuez le condenasse, loqual deue hazer a mas no poder.] Ita ille, qui postea licet doceat quòd iudex teneatur sequi opinionem probabiliorem, quando versatur circa ius, tamen statim subdit. [Mas ha se de aduertir que en fauor del reo ha se de seguir la opinion menos probable, como que da dicho.] Vnde apparet, vt dixi secundùm Villalobos, iudicem sequi debere opinionem probabilem circa ius in fauorem rei, licèt contraria sit probabilior, & ita etiam docet Emmanuel de Moure *opusc. 1. de ensal. & incantat. sect. 1. c. 1. n. 25.* vbi sic ait. *Reus habens pro se opinionem probabilem, quamuis contra se probabiliorem, non nisi iniquè contra iustitiam commutatiuam damnabitur iuxta probabiliorem, non verò absoluetur iuxta probabilem.* Sic ille.

doctrinam Res. 38. per totam.

Sup. hoc in fine Res. 2. not. præteritæ.

6. Non desinam tamen hîc adnotare Bonacinam *tom. 2. de legib. disp. 2. q. 5. punct. 1. n. 15.* contrarium docere: ita enim ait. *Ego non improbabiliter censeo eandem doctrinam applicari posse causis ciuilibus & criminalibus, ita in opinione æquè probabili ex parte iuris liberum sit iudici sequi quam maluerit opinionem. In opinione verò æquè probabili ex parte facti, Iudicem posse partem pœnæ imponere, nisi aliter ferat consuetudo, vel decreta.* Sic ille quem sequitur Alphonsus de Leone *in tract. de officio & potest. confess. part. 1. recoll. x. n. 182.* quando diuersitas opinionum versatur circa ius.

Sup. hoc ibidem, quamuis recitantur in fine.

7. Sed absolutè ego existimo non esse recedendum ab affirmatiua sententia, quia gratis asserit Bonacina, eandem rationem militare in causis criminalibus ac in causis ciuilibus, nam, vt optimè obseruat Martinez *in p. 1. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 3.* & alij, in moralibus alterius rationis est agere de vita, aut de bonis temporalibus. Verùm quia sententiam Bonacinæ, quando opiniones versantur circa ius, docet etiam Ioannes Sanctius *in selectis, disp. 44. n. 52.* non audeo illam tanquam improbabilem refellere, nimis tamen durum videtur, cùm possit Iudex absoluere reum, stante opinione probabili in eius fauorem, velle illum ad mortem damnare. Verùm si, vt dictum est, opiniones versentur circa factum, omninò contra Bonacinam assero Iudicem non posse damnare reum secundùm opinionem probabiliorem, relicta opinione probabili in eius fauorem. Et ita docent Doctores citati.

RESOL. XXII.

Vtrum vnus ex Iudicibus, ad quos eiusdem causæ decisio spectat, possit contra proprium sensum iuxta alterius Collegæ opinionem sententiam ferre?

Pro quo in §. 1. huius Resolutionis prius duo supponuntur.

Et an Iudex in iudicando possit sequi opinionem probabilem, quæ versatur circa ius, relicta probabiliori? Ex part. 11. tr. 2. & Misc. 2. Res. 60.

§. 1. De

§. 1. DE hoc casu olim interrogatus fui à Clemente Merlino Sacræ Rotæ Auditore, & tunc respondi, quòd si vnus Iudex suam sententiam proferret, posset tamen postea deponere propriam conscientiam, ac secundùm opinionem alterius Iudicis ferre sententiam. Sed hanc difficultatem magis clarè nunc inuenio pertractatam ab amicissimo Patre Bardi *de Conscient. disput.4. cap.*28. vbi *num.*2. rectè aduertit quæsitum hoc duobus modis formari posse. Primò inquirendo, an Iudex iste possit adhærere opinioni sui Collegæ, & hoc ob authoritatem illius, deponendo tamen & relinquendo propriam sententiam, & iudicando veriorem opinionem sui Collegæ per rationes extrinsecas, nempè per illius authoritatem. Secundò, an Iudex retinendo proprium seosum, contra illum possit sententiam ferre, sequens dictum alterius Collegæ, atque adeò conscientiam deponere, non reliquendo tamen propriam opinionem, sed putando licitum sibi esse adhærere dictis alterius Iudicis, eidemque causæ definitionem committere.

2. His suppositis asserit Pater Bardi posse ab vno ex Iudicibus deponi conscieotiam, alterius Iudicis opinionem sequendo, si illam existimet probabilem, & tutam in praxi, relinquendo propriam sententiam, & fidem alteri præstando, qui creditur doctior, & peritior, &c. priori illo modo, qui est declaratus. Probatur conclusio ex iis, quæ supra diximus de electione opinionum, & in hoc casu particulari melius interdum faceret Iudex adhærendo alterius Collegæ opinioni, quem existimat in his materiis magis doctum, versatumque quam proprium dictamen.

3. Secus verò dicendum est in secundo casu, nam illicitum esset proferre sententiam iuridicam contra proprium sensum non depositum, sequendo alterius Collegæ dictamen, eo posteriori modo qui explicatus est.

4. Probatur hoc secundum dictum, nam Iudex si modo explicato procedit, non satisfacit proprio muneri, imò contra illud agit: ergo non poterit contra proprium sensum iuridicam sententiam ferre iuxta dictamen alterius Collegæ: Patet consequentia si verum est antecedens; nam vnusquisque ex iustitia tenetur procedere secundùm regulam proprij officij: antecedens autem, in quo huius controuersiæ difficultas consistit, probatur sequenti discursu. Munus Iudicis est se gerere secundùm intentionem, & finem illum, ob quem Respublica ipsum constituit ad conseruationem boni communis: at Respublica in constituendis Iudicibus, & in tradenda eisdem potestate iudicandi vult, vt vnusquisque cum sinceritate dicat, quid sentiat; aliter si Iudex iuxta alterius sensum iudicaret, non ipse, sed alius, cuius sententia ducitur, esset Iudex, & sic totum Tribunal constans ex pluribus Iudicibus: verbi gratia, ex tribus, seu quatuor reduci potest ad vnum tantum Iudicem, quod est contra finem intentum à Republica; imò dico ego destrueretur essentia ferendi sententias, collegialiter; nam id videtur necessarium, quia, vt inquit Scipio Rouitus *in consiliis suis consil.* 8. *num.* 10. præsentia vnius potest trahere alios in suam sententiam, & potest trahi in aliorum sententiam.

5. Et ita hanc sententiã nouissimè amplexus est etiam Pater Iacobus Ragius *de Regimine Regularium Cent.*2. *tr.*6.*dub.*144.*n.*3. Et hæc omnia à Iudicibus menti tenenda erunt, nam sæpiùs in praxi euenire poterunt.

6. Sed hîc obiter, & remissiuè quæram, an Iudex in iudicando possit sequi opinionẽ probabilem quæ versatur circa ius, relicta probabiliori; Eminentissimus Dominus meus Cardinalis Lugo *de Inst. tom.* 2. *disp.*37. *sect.*10.*n.*115. nominatim contra me negatiuam sententiam tenet. Sed ego non discedo à sententia affirmatiua quam docui, putando illam esse probabilem.

7. Et ita tenent Rua, Martinez, Aluarez, Morla, Delcius, & alij; quos ego citaui *in part* 2. *tract.*13. *resol.*3. quibus nunc addo me citato doctissimum Patrem de Lugo *de princip. Theolog. moral. part.*1. *de conscient. c.*3. *q.*8. *num.* 66. Caspensem *in Curs. Theolog. tom.*1. *tract. de conscient. disp.*3. *sect.*8. *num.*55. *& seq.* Fagundez *de Iustit. lib.*5. *cap.*18. *num.*4. Petrum à Sancto Ioseph *in Idea Theol. moral. lib.* 1. *cap.* 3. *resolut.*4. §. 5. & me citato Dicastillum *lib.*2. *de Iust. tract.* 1. *disp.* 5. *dub.*9. *num.*181. Texedam *in controu. Theol. moral. tom.* 1. *lib.*1. *tract.*2. *controu.*7. *n.*7. Hurtadum *tom.*2. *tract. vlt. resol.*6. *num.* 274. me citato Possentium *in resolut. qq. moral. vers. Iudex num.*10. *&* 11. me citato Lessium *in resolut. variar. post* 1.2. *D. Thomæ. verb. Professio, cas.* 13. *num.* 32. Ioannem de Soria *in Epilogo summarum part.*2. *tract.* 2. *sect.*1. *disp.* 2. *de Iudice fol.*561. & me citato Martinum de San Ioseph *de Ordine Iudiciario cap.*18. *num.*4. Hacquedum *controu. Theol. tom.*2. *tract. de conscient. controu.*18. §.3. Samuellium *de elect. tr.*3. *disput.*4. *controu.* 17. *conclus.*3. *num.*1. me citato Escobar *in Theol. moral. tract.*6. *examin.*6. *cap.*6. *num.*14. *& in* 2. *editione Lugdunensi num.*45. & alterum Escobar Iuristam me citato *de Confess. solicitan. part.* 2. *q.* 2. §.1. *n.*28. Cutellium *in addit. ad pract. Mancini appendic. de opinione probabili dub.* 6. Cornejum *in part.* 2. *D. Thomæ tract.*8. *q.*19. *disp.*3. *dub.*6. *num.*8. Serram *in* 1.2. *D. Thomæ tom.*1. *quæst.*19. *art.* 6. *dub.* 4. *ad* 3. *argum. & in* 2.2. *tom.*2. *quæst.*67. *art.*3. *dub.*2. *conclus.* 7. *& quæst.* 71. *art.* 3. Gasparem Hurtadum *de iust. & iur. disp.* 1. *de Iudicio forensi diffic.* 19. & *de actibus humanis disp.* 4. *diffic.*21. & me citato nouissimè Machadum *de Perfecto Confess. tom.*1. *lib.*6. *part.*2. *tract.*1. *docum.*7. *num.*3. & me citato Guazzinum *in tract. moral. lib.*2. *defens.*3. *cap.* 26. *n.*20. & me citato Larream *in Allegat. fiscal. part.*1. *allegat.*61. *n.* 11. Pasqualigum nostrum *in moral. decis.* 5. Medinam *in part.* 2. *quæst.*19. *art.*6. *conclus.* 2. Salam *in part.*2. *quæst.*8. *disput. vn. sect.*9. *num.*70. qui notat esse communem Theologorum.

Quæ hic est supra Res. 20. & in Res. 21. & infra in Res. 25 §. Sed quia. ad medium, à vers. Vnde. & in tom. 7. tr. 6. Res. 16. paulo post initium, & in tom. 9. tr. 2. Res. 37. § vlt.

8. Videat modo Eminentissimus Dominus Cardinalis de Lugo quot sapientissimos viros contra se habeat, apud quos inuenies soluta omnia argumenta ab ipso, & aliis in contrarium adducta. Vnde ex his ego infero à fortiori cum Francisco Lugo *de conscient. part.*3. *cap.*3. *quæst.*8. *num.*66. & Sancio *in Select. disp.* 44. *num.* 54. posse Iudicem vt libuerit iudicare in his casibus; An fructus industriales mistos bona fide consumptos, possessor bonæ fidei factus inde ditior teneatur restituere? Secundò, num filij reorum læsæ Majestatis Diuinæ, vel humanæ, geniti ante parentum crimen, efficiantur pœnis iure statutis in eorum filios? Tertiò, num infantes expositi reputentur filij legitimi, vel illegitimi? Quartò, An Iuspatronatus possit adquiri præscriptione? Quintò, num Pater teneatur filiam naturalem dotare? Sextò, num protestatio annullet actum sequentem? Septimò, num tempore pestis possit fieri testamentum cum minori testium numero? Octauò, num collatio beneficij facta vel infami, vel irregulari sit ipso iure nulla? Nonò, num Episcopus dispensare possit in impedimentis matrimonium dirimentibus, quoties impedimentum est occultum, & ad Papam, vel alium habentem potestatem dispensandi non patet recursus ob paupertatem, vel alias causas, & ex separatione matrimonij sequeretur scandalum? Decimò, An hodie stante Tridentino *session.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* si beneficiatus contrahat matrimonium sine Parocho, vel testibus, amittat ipso facto beneficium? Quapropter in his, & similibus poterit Iudex iuxta quam maluerit opinionem iudicare. Imò nunc secundùm vnam, nunc secundùm aliam, nisi varietas pariat scandalum.

Sup. his, & ferè sup. omnibus casibus seqq. in hoc § cum eodem Sancio tantũ hic citato in Res. 1. not. prætcitæ, §. vlt.

RESOL. XXIII.

An appellatio sit licita, si sententia lata sit à iudice secundum opinionem probabilem, vel quod magis est probabiliorem?

Et hoc non solum in causis capitalibus, & sanguinis, sed etiam in Ciuilibus? Ex part. 3. tr.5. & Misc.1. Ref. 105. alias 104.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 2. ex lata doctrina Resol. 37. cursim in § vlt. Sed vide doctrinam Resolutionũ not. seq. & aliarum earum annotat.

§. 1. QVæstio ista est multum curiosa, & in praxi frequentissima, & ad illam negatiuè respondet Petrus de Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 8. c. 14. concl. 8. diffic. 2.* Ita asserens. [Si el Iuez dio sentencia conforme opinion probable, aunque aya otra mas probable, no es licito al condenado apelar de la sentencia. Y lo mismo es, quando las opiniones son ygualmente probables. Esta sentencia tiene Orellana en vn paracer, que dio en vn tratado de las fuerzas, que anda de mano. La razon es, porque en tal caso al Iuez sentencio legitimamento, y justamente, y no agrauio à nadie, luego el condenado no puede apelar, ni defendarse de la tal sentencia Confirmase, porque de otra suerte seria dar occasion à que los pleitos nuncia jamas cessassen.] Idem etiam docet Villalobos *in sum. tom. 2 tract. 16. diffic. 8. n. 4.* vbi ita ait. [No puede el reo apelar de la senteneia del Iuez, quando siguio opinion y gualmente probable, ò mas probable, pues sentencia justamente. Mas podra apelar, quando sentencia siguiendo la menos probable.] Ita ille, qui citat etiam Dominicum Bannez.

2. Sed si hæc opinio esset vera, innumera committerentur peccata, & væ, væ, reis, Aduocatis, & Procuratoribus. Vnde affirmatiuam sententiam tenendam esse putat in causa sanguinis Ioan. de la Cruz *in direct. p. 1. pr. 8. art. 3. dub. 11. concl. 2.* sic asserens. Damnato iuxta vnam opinionem, licet appellare ad iudicem, habentem contrariam etiam minus probabilem. Ita ille, & ante illum Salonius *in 2. 2. tom 1. q. 69. art. 3. concl. 2. §. vnde dico in primis*, & in hanc sententiam inclinat Syluius *in 2. 2. D. Thom. q. 69. art. 3.* & absolutè illam tenet Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disput. 51. dub. 1. num. 4.* vbi asserit. Opposita sententia est admodum dura, & refutari potest; quia tueri vitam via honesta licitum est. Appellatio verò in hoc casu satis apparet iusta: sunt enim variæ opiniones, & reus vult amplecti probabilem opinionem, secundùm quam iudex superior potest ferre sententiam. Et hanc doctrinam existimo esse veram, etiam quando opinio superioris est minus probabilis, & minus communis esset. In quo minus consequenter loquuntur recentiores aliqui dicentes iustam esse appellationem ad superiorem, quando opinio illius, vel æquè probabilis, vel probabilior est, non tamen si sit minus probabilis. Hæc tamen differentia mihi non probatur, quia si semel demus probabilem esse iudicis superioris opinionem, concedendum est iustam fore sententiam illius secundùm talem opinionem, Poterit ergo reus ad superiorem appellare, vt ferat iustam sententiam. Et idem existimo licitum esse in aliis causis, quia cùm sint diuersæ opiniones probabiles, non est cur priuetur reus iure recurrendi ad superiorem, vt iustam ferat sententiam. In quo etiam minus consequenter loquuntur quidam recentiores: fatentur enim in causa sanguinis licitam esse appellationem, non tamen in aliis causis, ratio verò in his causis, etiam videtur habere locum. Ita Turrianus.

3. Ex quibus apparet contra Saloniũ, & Syluium *vbi supra*, & Malderum *in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dub. 4.* non solùm in causis capitalibus, sed in ciuilibus, licitum esse appellare, etiamsi iudex inferior sententiam tulerit secundùm opinionem probabiliorem. Quam sententiam Ioan. de la Cruz *loco citato* tenet tantùm in casu, quo pars appellans sit in possessione. Sed illam absolutè in omnibus casibus, tenendam esse puto, dummodo contraria opinio, pro qua appellatur, probabilis sit.

4. Sed instabis dicendo, Iudex superior ad quem appellatur, non potest iudicare secundùm opinionem probabilem, ergo illicita est appellatio. Probo maiorem; nam iudex tenetur iudicare secundùm opinionem probabiliorem, vt communis fert opinio, secundùm quam iam iudicauit iudex inferior. Ergo, &c. Respondeo, posse iudicem iudicare secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori, vt docent DD. quos citaui *in tract. de Parlamento, resol. 20. & tract. de opin. probabili, resol. 3.* Ad alias verò rationes aduersùs nostram sententiam respondet Turrianus, lege illum, & non pigebit.

Ref. 1. citata in hoc textu inuenietur in tom. 7. tr. 6. Ref. 26. Secunda vero hic est supra 20. & in aliis eius not. 1.

RESOL. XXIV.

An Aduocatus, probabiliori relicta, possit consulere secundum opinionem probabilem, in causa sanguinis, vel amissione omnium bonorum?

Et an in hoc casu Aduocatus teneatur manifestare parti minorem probabilitatem sua causa, aliàs restituet ei expensas, & damna? Ex part. 2. tract. 13. Ref. 4.

Sup contento in hac Ref. in Ref. seq. per totam.

§. 1. POsse Aduocatum relicta probabiliori, sequi minus probabilem opinionem, non solùm iuris, vt diximus de iudice in superiori resolutione, sed etiam facti, docent omnes Doctores: sed aduertunt in hoc casu teneri manifestare parti minorem probabilitatem suæ causæ, aliàs restituet ei damna, & expensas.

2. Difficultas igitur consistit, an hoc procedat etiam in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum: nam negatiuam partem amplexi sunt ex Neotericis, Ioan. de la Cruz *in directorio conscientia, par. 1. prac. 8. a. 5. dub. 1. concl. 2.* Malderus *in p. 2. q. 19. a. 5. disp. 86. asser. 8.* Martinez *in p. 2. to. 1. q. 19. a. 6. dub. 6. concl. 3.* & alij, quia in dubio melior est conditio possidentis rei, & in dubio fauendum est reo.

3. At his non obstantibus, in praxi tutam, & probabiliorem contrariam sententiam esse existimo: quam præter Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 53.* & alios penes ipsum tuentur etiam Turrianus *in 2. 2. tom. 2. quæst. 71. art. 3.* Lorca *in p. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 2. difficult. 14. n. 5.* vbi sic ait. [En qualquiera cosa, aunque sea in causa sanguinis, es licito al Abogado tomar à su cargo la causa del actor, siendo prouable, aunque la del reo sea mas prouable.] Ratio est, quia si cliens in hoc casu potest iustè litigare. Ergo & Aduocatus illam causam potest patrocinari, cùm non imprudenter agat, vtpote quia ratione probabili ducitur. Dicendum igitur sine trepidatione, posse Aduocatum secundùm opinionem probabilem patrocinari causam actoris, etiam in causa sanguinis, aut honoris, vel de causa ciuili maximi momenti, vt de omnium bonorum possessione, &c.

RESOL. XXV.

An Aduocatus possit patrocinari causam Clientis minus probabilem, etiamsi cognoscat contrariam partis aduersa esse probabiliorem?

Et aduertitur, quod si consilium petatur in ordine ad forum externum, seu contentiosum, Aduocatus non potest dare consilium iuxta sententiam minus receptam, nisi saltem id ipsum declaret.

Et docetur Iudicem posse iudicare secundum opinionem probabilem

probabilem, relicta probabiliori. Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 63. aliàs 62.

Sup contento in hac tam longa Ref. in Ref. præterita, dempta diffic. not. seq.

§. 1. CAsus passim accidit, & quotidianus dici potest, & de illo ego egi *in part. 2. tract. 13. resol.* 4. Et ad illum nouissimè negatiuè respondet Sapientissimus Pater Arriaga *in p. 2. D. Thoma tom. 1. disp. 26. sect. 5. n. 27.* vbi sic ait: Quæritmus, an si sub opinione sit, verum hæc res sit mea, an verò Petri; possim ego intendere illi litem ob eam rem, accommodando me tali opinioni probabili? Respondeo, si æquè probabile appareat meum Ius (ac alienum; non videri posse esse dubiũ, quin vtrique liceat ea de re agere, cur enim vnus cedet alteri, antequam à Iudice causa decidatur? Quæ autem in hoc sit adhibenda limitatio, intelligetur ex dicendis paulò post. Hinc à fortiori constat, eum qui probabilius habet ius, posse licitè illud prætendere. Quæ omnia, non solum de ipso litigante intelligenda sunt, sed etiam de Aduocato: etenim si mihi licet agere pro hac re; ergo Aduocato licebit me in ea obtinenda iuuare, quia per hoc non fauet causæ iniustæ: & sicut ego non facio alteri iniuriam tunc temporis, pro ea re litigando; ita nec Aduocatus meus, mihi fauendo, vlli faciet iniuriam.

2. Sed quid si alterius ius probabilius sit, poteronè ego agere contra illum? Poteritne etiam tunc Aduocatus mihi fauere? Affirmat Vasquez suprà *cap.* 1. & pro se citat Medinam, Angelum, Armillam, Sotum, & alios; eo quòd hi sine distinctione doceant, posse Aduocatum cuilibet parti patrocinari, quando res est dubia. Ego verò hanc Auctorum inductionem non reputo bonam; quia validè diuersa ratio est, quando est æquè dubia, seu probabilis vtriusque causa; tunc enim, quia vnus præ alio ius non habet, videtur licitum esse cuicumque fauere: validè inquam, diuersa ratio à casu, quo probabilius est ius vnius: tunc enim ille debet à Iudice præferri, vt iam dicam, & ius id exigit, ratióque naturalis ei fauet: ergo nec litiganti, nec Aduocato licitum est contra illum agere per se; quia id esset directè agere, vt iniustè ab altero res auferatur. Vnde Tabiena, Rosella, & alij statim citandi, expressè censent, debere secundum probabilius ius causam decidi. Vnde ego infero eos sentire, non licere mihi tunc contra alterum agere; quia id esset me conari, vt iniquè res decideretur; quod ex se intrinsecè malum est.

3. Crediderim ergo in hac quæstione sic decurrendum; vt dicamus, licitum esse vtrique inchoare agere suam causam, etiamsi ab initio iudicent esse minus probabilem, quia fortè continget, vt ponderatis omnibus rationibus deprehendatur postea probabilior: vnde addendum censeo, si certo cognoscant, alienam esse probabiliorem; nec videant, vnde possit propria apparere, postea vel probabilior, vel certè æque probabilis; debere eos desistere ab ea causa; quia tunc (iuxta paulò ante dicta) directè agerent, vt illa iniustè deciderent, quod proculdubio illicitum est; agerent enim vt eam cum minori iure obtinerent. Ita Arriaga. Imo paulò infrà, *num.* 33. sic asserit: Hinc dices: Ergo nec ipse litigans, nec Aduocatus poterunt licitè agere contra alteram partem, quando ius est æquè probabile; hoc autem videtur absurdum; ergo. Patet manifestè consequentia, quia quando mihi certò constat, alterum habere æquale ius meo, non licet mihi agere, vt ille spolietur re illa. Si v.g. cum fratre, sum relictus æqualiter hæres bonorum patris, non est mihi licitum agere ne fratri quidquam detur, sed debeo esse diuisione contentus: ergo cum paulò ante dixerimus, idem esse, quoad hoc, duos habere æquè probabile ius, ac duos certò habere æquale ius, in eandem rem; manifestè infertur non licere mihi agere contra alterum, nisi ad summum vt diuidatur ea res. Confirmatur: id quod non licet Iudici, omnibus pensatis, facere; etiam non licet mihi ab eo petere, vt faciat; quia peterem, vt faceret rem iniustam. Ergo, si Iudici proposito casu non licet sententiam ferre pro me, nec licebit mihi petere, vt eam ferat. Suppono in eo casu, me litigantem cognoscere æquè omninò probabilem esse meam, & alterius causam; item me cognoscere, non posse tunc Iudicem ferre sententiam pro me. Respondeo, si adhibitis omnibus diligentiis iam mihi constet, ius meũ esse æquè omninò probabile cum aduerso, non posse tunc amplius vrgere apud Iudicem, vt mihi soli res adscribatur. Quod persuadet manifestè obiectio facta, maximè confirmatio illius; ideo nego in illo consequenti vllum esse absurdum. Nego etiam propterea (absolutè stante cognitione de æquali probabilitate) me ab initio non potuisse intentare litem, & aduocatum eam litem suscipere. Ratio est, quia tunc poteramus ambo prudenter iudicare: esto nunc mea causa appareat æquè probabilis nobis, fortè decursu litis, & Iudicibus, & nobis ipsis constabit esse probabiliorem; & mihi haud dubiè licet agere, sine fraude tamen, quidquid possum, vt meum ius deprehendatur probabilius: licet si post diligentias omnes adhibitas appareat mihi; & Iudici æquè probabile; iam non possim amplius licitè vrgere, vt mihi res adscribatur integro, sed vt diuidatur. Hucusque Arriaga, cuius sententiam satis probabilem existimo, & ad eius probabilitatem constituendam, auctoritas tanti viri sufficeret; quæ quidem si obseruaretur, fora non ita frequentarentur; nec tot litibus mundus implicaretur.

4. Sed quia nec à litigantibus, neque ab Aduocatis talis sententia in praxi obseruanda erit; ideò affirmatiuæ sententiæ tanquam communi adhæreo, cui etiam olim adhæsi; & quam præter Doctores vbi suprà à me adductos, tenet me citato amicissimus Pater Franciscus Lugo de principiis *Theol. mor. par. 1. cap. 3. quæst. 9. n. 75.* Gaspar Hurtadus *in p. 2. tract. de bonitate, & malitia, disp. 4. diffic. 20. & in 2. 2. tr. de Iudicio Forensi, disp. 5. diffic. 3.* Baunius *in Theol. mor. tom. 3. lib. 3. tr. 4. quæst.* 8. Præpositus *in p. 2.* D. Thomæ, *quæst. 19. art. 6. dub. 5. §. 1.* Palaus *tom. 1. tr. 1. disp. 2. punct. 11. n. 2.* Salas *in p. 2. quæst. 21. tr. 8. disp. vnica, sect. 11. n. 104.* Escobar *in Theol. mor. Exam. 3. de conscientia, cap. 6. n. 20.* idem me citato tenet alter Escobar, Ioannes videlicet *in tr. de Confess. sollicitan. part. 2. q. 2. §. 1. num. 31. & 32.* Monresinus *in p. 2. tom. 1. disput. 29. quæst. 5. num.* 108 Perez *in Laurea Salmant. Certam. 10. dub. 2. c. 15. n. 67.* cum aliis penes ipsos. Et ratio est, quia Aduocatus prudẽter agit, dum probabili sententia ducitur ad patrocinandũ, nec vlli facit iniuriam. Et iura concedunt inter dubias opiniones, vnam eligere; vt patet *in cap. Capellanus, de Feriis, cap. si virgo, cum similibus 34. quæst. 2. & in l. Rem nonam. §. Patroni, Cod. de Iudiciis,* vbi lex non dubiam, sed disperditam causam dicit ab Aduocato deserendam. Deinde munus Aduocati tantum est proponere fundamenta pro parte sui clientis; dummodò verè recitet leges, & loca quæ adducit in fauorem illius. Et tandem contingere potest, quod illa opinio, quam Aduocatus iudicat minus probabilem, ex opinione Iudicis sit probabilior, & quòd tandem ferat sententiam in lite, conformando se illi. Ergo licitè potest Aduocatus patrocinari, sequendo sententiam, quam ipse putat minus probabilem. Vnde ex his patet responsio ad argumentum Patris Arriaga; quod etiam prorsus infirmatur, negando illi Iudicem non posse iudicare secundum opinionẽ probabilem, relicta probabiliori: nam contrarium tenent satis probabiliter plures magnæ notæ Doctores, quos ego adduxi *in part. 1. tract. 13. resol. 3.* Quibus adde nouissimè, me citato, quinque doctos recentiores, Patrem Lugo *de Princ. Theol. mor. part. 1. c. 3. quæst. 8. n. 66.* Machadum *de perf. Confess. tom. 2. lib. 6. part. 2. tr. 1. docum. 7. n. 2.* Escobar *de Confess. solicitan. par. 2. quæst. 2. §. 1. n. 28.* Samuellium *de elect. tract. 3. disp. 4. contr. 17.* conclus.

Quæ hic est suprà Ref. 20. & in Ref. 21. & in Ref. 22. cum plurimis DD. & §. Sed hic. & seqq. & latè in

tom. 7. tr. 6. Ref. 16. paulo post initium, & in tom. 9. tr. 2. Ref. 37. cursim in §. vlt.

conclus. 3. *num.* 5. & Dicastillum *de Iust. lib.* 2. *tract.* 21. *disp.* 5. *dub.* 9. *n.* 281. Et hanc sententiam præter alios, tenet etiam Magister Texeda *in Theol. moral. tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 2. *contr.* 7. *num.* 7. *& seq.* Quia eo ipso, quod opinio est probabilis, est conformis rectæ rationi: ergo tuta conscientia potest quis eam sequi etiam circa causarum ciuilium decisionem. Secundò, quia Confessor tenetur sequi opinionem probabilem pœnitentis relicta propria probabiliori; dummodò assentiatur opinioni pœnitentis, & iudicet non esse falsam: ergo eodem pacto Iudex in decidendis causis potest secundum opinionem probabilem sententiam dicere, probabiliori dimissa. Tertiò, quia multoties opinio probabilior, idest, quæ à pluribus recipitur, est minus tuta, & secura; nam teste Soto, probabilior opinio est, & à pluribus recepta illa, quæ asserit Episcopos, & Clericos esse dominos suorum redditaum; & tamen opposita est securior; similiter probabilior opinio est, quæ docet licere mutuanti recipere aliquid vltra sortem ratione damni emergentis, vel lucri cessantis; at opposita securior est, & etiam communior, & probabilior opinio est, quæ docet, posse Iudicem secundum allegata, & probata condemnare innocentem probatum nocentem, & tamen securior, & tutior est opposita, si certò sciatur eum esse innocentem: ergo opinio probabilior non ideo amplectenda est, quia tutior, & securior.

5. Obiiciunt aduersarij, quia vt habetur *cap. Ioannes de spons.* in dubiis tutior pars est eligenda; ergo in decidendis causis, ex duabus opinionibus probabilibus, probabilior, & tutior est eligenda. Sed respondetur hunc Textum debere intelligi, quando vtraque pars habet periculum: cæterum quando vtraque pars est secura, & tuta, vt contingit, quando vtraque pars est probabilis; benè potest sequi opinio probabilis, probabiliori, & securiori omissa, cùm tuta & secura sit, aliàs enim probabilis non esset: & in hoc sensu intelligendi sunt alij textus, vt constat ex *cap. Audientiam* de homicidio, vbi eadem verba apponuntur; si enim opinionem probabiliorem teneremur sequi, maximis scrupulis coarctaremur, & in indaganda & examinanda opinione probabiliori, multum consumeremus tempus; & ideò credendum non est, homines tam graui onere esse oppressos. Secundò respondetur, præfatos textus sermonem texere de dubio, quod est verè, & propriè dubium; non verò de opinione, quæ non est verè, & propriè dubium? & ideò illa potest amplecti si probabilis sit.

6. Sed contra, quia quando Iudex decidit causam iuxta opinionem probabilem, quam esse veram credit, cognoscit simul aliam opinionem esse probabiliorem: ergo contra suam conscientiam agit, iuxta probabilem sententiam iudicando, prætermittens probabiliorem. Sed respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam; quia Iudex, iudicando causam secundum opinionem probabilem ex parte Iuris, probabiliori omissa, non iudicat secundum quod eius ratio, seu iudicium dictat speculatiuè esse tutius, quale est opinionen probabiliorem sequi, & secundum illam, sententiam proferre; sed secundum id, quod iudicat practicè esse rationi consentaneum; & ideo, quamuis speculatiuè Iudex cognoscat, alteram partem esse probabiliorem; non tamen habet practicè conscientiam dubiam, iudicando causam iuxta opinionem probabilem, sed certam; quia iudicat licitum esse sibi hic. & nunc relicta opinione probabiliori, sequi probabilem, quam certò cognoscit veram esse; & ideo eam sequendo, non agit contra conscientiam, aut iudicium practicum, quia sequendo opinionem probabilem, & secundum illam iudicando, prudenter agit.

7. Obiiciunt secundò præfati Auctores: Iudex, cùm sit stipendiatus à Republica pro decidendis causis, & ibi agatur de iure proprio vnicuique reddendo, debet necessario secundum merita causæ iudicare; iudicando autem secundum opinionem probabilem relicta probabiliori, non iudicat secundum merita causæ: quare sic iudicando, non liberatur à vitio acceptionis personarum. Et confirmatur: quia maius ius habet pars illa, quæ opinioni probabiliori nititur, quàm pars altera, cui minus probabilis patrocinatur; hac enim ratione, personarum acceptor dicitur, qui digniori relicto, beneficium confert minus digno. Sed respondetur, argumentum tantum probare, Iudicem in decidendis ciuilibus causis, de quibus inter partes controuertitur lis, debere semper in conscientia iudicare in fauorem probabilioris opinionis ex parte facti; quod nos libenter concedimus, vt benè Sotus *lib.* 3. *de Iust. q.* 6. *art.* 5. *ad* 4. Salonius 2. 2. *num.* 63. *art.* 4. *controu.* 1. Aragonius 2. 2. *q.* 63. *dub. vlt. ad* 3. & re vera ita est, quia Iudex tenetur semper sententiam proferre secundum merita causæ, & ideò tenetur iudicare in fauorem illius partis, cui fauet opinio probabilior, & adsunt maiora merita, & quæ intentum suum per magis solida fundamenta probat; vnde argumentum nihil contra nos conuincit, qui solùm asserimus quoties ex iure fuerint duæ opiniones probabiles circa textus, aut legis decisionem; si vna ex illis fuerit probabilior ea relicta, tuta conscientia posse Iudicem adhærere probabili, & secundum illam iudicare. Et hæc omnia docet Texeda vbi suprà; ex quibus fundamentum argumenti Patris Arriaga satis probabiliter euanescit.

8. Adde quod etiam admissa obligatione in Iudice ferendi sententiam iuxta probabiliorem opinionem; hæc obligatio non incumbit Aduocato, cuius minus est sui clientis ius proponere, vt eo attento Iudex sententiam pronuntiet, qui forsan probabiliorem esse censebit, quam Aduocatus minus probabilem existimat. Ex quo inferes Aduocatum in causa, cuius iustitia minus probabilis est, non petere à Iudice vt sententiam ferat iuxta opinionem minus probabilem; sed tantùm proponere ea, quæ suo clienti fauent, vt si probabiliora videantur, quam alia, quæ in alius partis fauorem adducuntur, vel ex alio capite sunt sufficientia, vt si ex vi illorum possit Iudex in clientis fauorem sententiam ferre, eam pronuntiet. Vidè Ouiedo vbi infrà, & Serram *in part.* 2. *tom.* 1. *quæst.* 19. *artic.* 6. *dub.* 4. *ad* 3.

9. Nota verò, quòd licet hæc omnia sint tuta in conscientia, quæ ego in gratiam Dominorum Aduocatorum adnotare volui, aduersus Patrem Arriaga; tamen ego puto, quòd per plures ex ipsis fœde labuntur, & in mortale peccatum incidunt, etiam defendendo opinionem probabilem; quia non declarant partibus opinionem aduersariorum esse probabiliorem, sed ferè semper certè victoriam illis spondent. Dico igitur, & aures porrigant Aduocati, debere illos æquitatem, vel probabilitatem causæ sibi propositæ diligenter inspicere. Quod si reperiant illam ita parum probabilem, vt rarò, vel nunquam eo loco Iudices in illam inclinent; non possunt illam suscipere defendendam, alioquin Rei erunt iniustitiæ, restituereque tenebuntur. Si verò reperiant illam minus probabilem, quam oppositam, sed quæ recepta sit interdum apud Iudices; debent Aduocati aperire clienti, quantam habeant probabilitatem, vel spem obtinendæ victoriæ, ne falsa promissione, vel spe clientem detinentes, & ad sumptus frustra faciendos inducentes, peccent contra iustitiam, & ad compensandum ei damnum teneantur. Adde etiam, quoties Aduocati causam sibi minus probabilem suscipiunt, affirmare non posse sibi videri probabiliorem, aut æquè probabilem, quia mentirentur, & interdum perniciosè cum damno clientis.

Sup. hoc cursim in Ref. not. 1. huius Ref. & infra in §. vlt. huius Ref.

tis. Et hæc omnia docet Pater Lugo vbi suprà *q. 9. n. 76.* Et ideò Præpositus in *p. 2. q. 19. art. 6. dub. 5.* §. 1. sic ait: si consilium petatur in ordine ad forum externum, seu contentiosum, Aduocatus non potest dare consilium juxta sententiam minus receptam; nisi saltem id ipsum declaret; quia alioquin clienti erit causa multorum damnorum, & expensarum cùm tali casu valdè imprudenter se gerat. Adde, quòd non iudicetur probabile, quòd Aduocatus in hoc casu possit dare tale consilium ex quo alteri apertè præuideantur grauia damna sequutura, cum Iudices cognoscantur communiter sequi contrarium, videturque hoc casu reticens sententias probabiliores teneri ad restitutionem damni, quòd cliens per tale consilium incurrer. Interim cum præfata cautione, & monendo de dubio causæ, potest Aduocatus suscipere causam dubiam, & quamcumque probabilem; quia Aduocatus non profert sententiam, nec cogit Iudicem proferre, sed solum proponit quæ Ius clientis possunt confirmare. Ita ille.

Sup. hoc infra in tr. 2. Ref. 12. & in alia eius not.

10. Et tandem non deseram hic apponere verba Ioannis Henriquez *in Compen. Cas. Moral. cap. 1. §. 3. num. 19.* sic asserens:]Quando el Abogado sabe que la iusticia de su parte es prouable, y que la iustitia de la parte contraria es mas prouable, no puede defender su parte con buena conciencia, sino es auisando à su parte como tiene mayor prouabilidad la parte contraria; y este es el punto de mayor importancia de todos los que pratican los juristas: y si Christianamente se mirasse, no abria tantos pleitos, y escandalos en la Republica, ni tanto estrago en las conciencias. Sic Henriquez, cui etiam adde nouissimè doctissimum Ouiedo *in p. 2. D. Thoma tract. 5. contr. 3. punct. 10. num. 110.*

Sup. hoc ante medium præteriti §. huius Ref. vers. Si vero & in alia Ref. eius not.

RESOL. XXVI.

An Aduocatus possit sequi opinionem Antonij Cujacij & similium Iurisconsultorum? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 5.

§. 1. HAnc quæstionem tractauit Sancius *in suis practicis disputationibus*, & quia Codex tarus est, ponam per extensum eius verba: Animaduertendum (ait) plures Iurisperitorum non ausos in praxi sectari opiniones Duareni, Cujac. Donelli, Antonij Fabri, & aliorum, appellántque illas opiniones solùm theoricas, & non practicas, tantúmque ad scholarum ludum proficuas: nequaquam tamen ad in praxi iudicandum. In quo sanè decipiuntur. Nam imperceptibile est aliquam opinionem esse speculatiuè probabilem, & in praxi tutò amplexari non posse, cùm probabilitas practica à speculatiua probabilitate oriatur: ab eáque solùm differat, tanquam effectus à sua causa. Id enim quod quis opere exequitur iustè, vel iniustè, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue iudicauit posse agi licitè, vel illicitè, cùm cognitio speculatiua dirigat voluntatem ad opus. Vnde in praxi tutò amplexari poterit Aduocatus talium Doctorum opiniones, imò fortè melius, quàm aliorum, non adeò theoricè sapientium. Nam illi, qui theoricè rem pleniùs examinant, & fundamenta discutiunt, meliùs quoque regulam ad operandum demonstrabunt. Aliàs nihil prodesset alicui, rem sanius percipere, nisi in ordine ad operandum certiorem regulam constitueret. Nec oberit, quin horum Doctorum sententia sectari queat, quòd magis communiter Iurisperiti illorum mentem non amplexentur, nec iudices iuxta talium opinionem sententias pronuntient: id enim necessitatem non inducit aliis, quòd videlicet contra theoricorum doctrinam tencantur quoque iudicare, & quia præsumendum sit plures Iudicum & Iurisperitorum contra talium theoricorum sententias iudicantium id agere, quia et propositi eorum Doctorum doctrinam non discussere, sed vnus alterius vestigia, tanquam greges, sequitur. Hæc Sancius *disp. 64. n. 63.* quæ valde sunt notanda; quia multum quotidiana, & in aliis libris minimè obuia.

Sop. hoc supra in Ref. 9. & 10. & infra in tr. 4. Ref. 38. §. Nota vero. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 41. §. Ad primum. & seqq.

RESOL. XXVII.

An Medicus, si iuxta regulas medicinæ non haberet medicamentum certum, possit sequi opinionem minus probabilem circa aliqua medicamenta, relicta probabiliori?

Per quid, si habeat medicamentum certum? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 7.

§. 1. NOn posse sine labe peccati mortalis, respondet Portel *in Addit. ad dubia Regularia ver. opinio eligenda, n. 10.* vbi citat Sotum, & Suarez, quibus ego addo Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. diffic. 1. n. 6.* Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 64. c. 4. in fine.* Bonac. *de legib. disp. 2. q. 4. punct. 4. n. 22.* Becan. *in sum. tom. ... tr. 1. c. 4. quæst. 9. num. 13.* & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 41.* Ratio est, quia faceret contra debitam charitatem, proximo indigenti exhibendam: quæ petit, vt certiori modo, quo possumus, ei subueniamus.

Sup. hoc in Ref. seq.

2. Non desunt tamen DD. qui in hoc casu asserunt, posse Medicum vti opinione probabili. Et ita docet apud Sanchez *vbi sup.* Azorius *tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 11.* Aragonius *in 2. 2. q. 62. art. 4. dub. pen.* & Salas *in p. 2. q. 21. tr. 8. disp. vnica, sect. 15. num. 158.* quibus ergo addo Montesinum *in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. num. 214.* & nouissimè Sancium *in practicis disputationibus, disp. 44. num. 36.* vbi cum citatis DD. notat, quòd si medicamentum esset certum, tunc teneretur Medicus ex charitate, & iustitia illud applicare: quia certum pro dubio relinqui non potest. Ratio verò, quare vti possit opinione probabili, est, quia iuxta suam conscientiam applicat id, quod salutiferum probabiliter arbitratur.

Sup. hoc eursim in Ref. not. præteritæ, §. vlt. inter medium & finem, vers. peccat Medicus.

RESOL. XXVIII.

An Medicus possit adhibere morituro medicamentum dubium & sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et an peccet Medicus qui adhibet medicamentum probabile, cum possit certum adhibere?

Et quid si illud adhibet, de quo vtrinque sint æquè probabiles opiniones, quod multum proderit aut nocebit?

Et an, si Medicus in ea esset opinione vt existimaret medicamentum noxium fore, peccet contra iustitiam præbendo illud medicamentum, iuxta opinionem probabilem aliorum? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 132.

§. 1. REspondent aliqui, quòd Medicus in casu dubio, an medicamentum salutare sit, vel noxium, non existente alio certiori, & aliunde æger desperetur de vita, licitè potest dictum medicamentum præbere. Sufficit etiam vt medicamentum æquè probabiliter sit profuturum, & hæc ex multis tenet Alphonsus de Leone *de offic. Confess. relect. 2. n. 193. & 194.* qui subdit quòd si circa medicamenta adhibenda adsint opiniones Doctorum, quarum vna sit probabilior, alia minùs probabilis, tenetur Medicus sub peccato mortali sequi probabiliorem, & hoc vltimum differt à primo, quia ibi agitur de ægro desperato, pro cuius remedio offertur vnum tantùm medicamentum dubium, an profuturum, vel nociturum. Hîc agitur de omnibus ægris, pro quorum remedio offeruntur plura medicamenta, quorum aliud secundùm probabilem opinionem tantùm est profuturum, aliud secun-

dùm magis probabilem. Vnde non solùm Medicus tenetur sequi probabiliorem, & tutiorem opinionem, vbi contraria opinio probabilis est, quòd medicamentum sit noxium, sed etiam vbi certum sit non nocere, sed sit de eo opinio, quòd magis prosit. & ita etiam docent Doctores, quos citaui *in part. 1. tract. 13. resol.*

Quæ hic est Ref. antecedens.

2. Sed ibi pro affirmatiua sententia non paucos adduxi, asserentes, quando nullum medicamentum est certum, sed variæ inter Medicos intersunt opiniones circa medicamenta illi morbo applicanda, & aliunde salus ægroti non est desperata, licere Medico sequi opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori, quia quod ex probabili ratione efficitur, temeritate, ac imprudentiâ vacat, ergo & culpâ.

3. Nota etiam quòd stando in opinione contraria docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 41.* non esse contra obligationem iustitiæ ex Medici officio debitam, vti opinione illa minùs probabili, sed contra debitam charitatem proximo indigenti exhibendam, quæ petit, vt certiori medio, quo possumus, ei subueniamus. Sicut idem author dicit de Ministro Sacramentorum eligente opinionem minùs probabilem. Sed hoc vltimum non admittit Merolla absolutè *tom. 1. disput. 3. cap. 4. coroll. 5. num.* 198. & existimat nunc esse tantùm verum, quando Medicus non habet propriam opinionem circa medicamentum morbo applicandum, an sit salutiferum, vel noxium, ita vt neutri parti contradictionis simpliciter adhæreat, sed solùm iudicet vtramque partem esse probabilem ob diuersas aliorum Medicorum opiniones. Nam si ipse in ea esset opinione, vt existimaret medicamentum noxium fore, peccaret contra iustitiam, præbendo id medicamentum, iuxta opinionem probabilem aliorum, sicut dixi *num.* 162. de iudice, qui fert sententiam secundùm aliorum opinionem, relicta propria. Ratio est, quia eo ipso quòd infirmus vocat ad se potiùs hunc Medicum, quàm alium, tacitè vult ab eo curari secundùm propriam opinionem, quia de illius scientia confidit. ergo iniuriam facit Medicus infirmo si det illi medicamentum, quod existimat fore noxium, quamuis opinionem aliorum Medicorum dicentium esse salutiferum, probabilem iudicet. Probatur consequentia, nam si iuxta aliorum Medicorum opinionem medicamentum præberet, non tam ipse, quàm alij dicerentur infirmum curare, sicut diximus suprà de iudice, qui ferret sententiam secundùm opinionem aliorum. Et post hæc scripta inueni circa dubium præsentis resolutionis sic asserere Malderum *in part. 2. q. 19. art. 3. disput.* 86. §. 7. Peccat Medicus qui adhibet medicamentum probabile cùm possit certum adhibere: item si illud adhibeat, de quo vtrinque sunt æquè probabiles opiniones, quòd multùm proderit, aut nocebit, etiamsi nullum certius adhibere possit, nisi fortè in certissimo alioqui æger versetur periculo, cui expediat vel hoc periculoso remedio succurri. Rectè tamen monent DD. potiùs standum esse experientiæ, quàm opinionibus. Sequitur hæc assertio satis ex præcedenti; vna enim ratio; quæ vbi vrgebatur in medecina spirituali Sacramentorum etiam hîc locum habet. Sicuti enim ibi Sacerdotis officium postulat, vt certam relicta incerta adhibeat spiritualem medicinam, ita Medicus certissimum remedium adhibere debet. quare si secundùm probabiliorem opinionem medicamentum sit lethale, peccat mortaliter id applicans Medicus. Item si dubitet an ne profuturum sit, vel nociturum, etiamsi intendat eius virtutem experiri. Neque enim Medicus, vt benè Plinius, potest discere periculis ægrorum, & experimenta per mortes agere. Imò etiamsi probabilius sit non nociturum, sed profuturum, modò verè periculum probabile sit quòd nocebit, non licebit eo vti, etiamsi certum non suppetat, nisi in casu, quo certissima mors impenderet ægro, quo casu existimant etiam illud licere adhibere, quod probabilius est nociturum, modò verè probabile sit profuturum. Ita Malderus.

Sup. hoc etiã cursim in Ref. præterita, lin. 6. ante finem.

RESOL. XXIX.

An qui probabiliter putat rem esse suam, etiamsi probabiliter teneatur ab altero, possit de illa facere occultam recompensationem, si ius suum non possit defendere, coram iudice?

Et quid, si probabilius est rem esse illius, qui illam possidet? Ex p. 9. tr. 9. & Misc. 4. Ref. 45. alias 44.

§. 1. QVæstio est curiosa, & ad illam affirmatiuè respondet nouissimè Pater D. Stephanus Spinula Congregationis Somaschæ in suo erudito Opusculo *de Elect. opin. disp. vlt. sect. 7.* vbi sic ait: Hinc probabiliter etiam dici potest, eum, qui ius probabile haber ad aliquam rem, quæ ab alio detinetur; quòd ius in iudicium deferre non potest, posse licitè occultè compensationem facere; quia suo iuri adeò bene fundato, quomodo potest alia via satisfacere? Debetne ergo illud ius haberi pro nullo? In dubio quidem posset, quia in dubiis melior est conditio possidentis; sed in casu opinionis probabilis nonne debet quid posse facere? semper tamen intelligo, supposito, quòd ex opinione probabili facti, nempè quòd res sit sua, possit habere opinionem probabilem, quòd sibi illa sit adiudicanda, adeò vt verè sibi deberi, probabiliter opinetur, & licèt communis sententia Doctorum videatur esse in contrarium, tamen Cardinalis de Lugo multum propendet in hanc sententiam, *de iust, & iur. disp.* 16. *sect.* 5. vbi etiam notat Doctores contrarium asserentes inconsequentiæ, quia id negant in vniuersali, & in genere: concedunt autem compensationem occultam cum opinione probabili in particularibus materiis. Videatur dictus Cardinalis loc. cit. vbi soluit omnia argumenta in contrarium.

Quamuis nõ plenè Sup. hoc lege tamen ex Ref. 2. not. seq. à §. Et quia, quia aliquid facit ad rem.

2. Vrgeo, si probabilius est rem esse illius, qui non possidet, re delata ad iudicem poterit iudex, quin debebit à possessore ereptam, illi adiudicare; dictum est enim *disp. praced. sect. 6. concl* 2. teneri iudicem sententiare pro parte probabiliori; ergo si non possit lis ad iudicem deduci, ne, qui non possidet, priuetur suo iure, poterit occultè compensationem facere. Insto: Potest iudex, vel debet pro illo sententiare. Quare? quia illi debetur res ab alio possessa; aliàs si non deberetur, non posset iudex rem illi adiudicare. Neque verò solùm debetur post sententiam; sententia enim non facit quòd res alteri debeatur, sed rem adiudicat alteri. Supponit rem deberi, & ex hoc supposito; tanquam ex motiuo iustificante rem adiudicat. Si ergo res mihi debetur, iam habeo opinionem iuris pro me: ergo potero hac opinione iuris vti, & occultam facere compensationem. Claudo: Res mihi debetur. & quare non potero, ea via, quæ sola superest, citra scandalum iuri meo satisfacere?

3. Dices, Est velut axioma in materia iustitiæ, quòd à non liquido ad liquidum non datur compensatio; sed ius probabile ad rem non est ius liquidum: ergo non potest fieri compensatio accipiendo rem liquidam. Respondetur: Illud axioma absolutè prælatum, si comprehendat etiam iura probabilia, nec in sententia Aduersariorum esse verum: nam concedunt Aduersarij, quòd si alicui legatum relinquatur in testamento non solemni, licèt non possit in foro fori legatum repetere, posse tamen occultam facere compensationem; quia probabile est, quòd tale legatum de iure naturæ sit validum, ac proinde probabile est, quòd sibi debeatur. Neque enim certum est tale legatum sibi deberi, quia probabilis est aliorum sententia negantium in hoc casu vllam obligationem oriri ex iure naturæ, ac proinde

Sup. hoc infra in §. seq. huius Ref. ad medium, à vers. Ac vero. & supra in Ref. 18. §. Sic opinanti. & in tom. 6. tr. 8. Ref. 149. §.

Tertio qui. & cursim .in aliis vers. eatum annotationum.

proinde asserentium non deberi. Igitur ius ad hoc legatum est tantùm probabile, ac proinde non liquidum;& tamen potest occulta fieri compensatio: ergo, &c. Dicendum igitur est, illud axioma valere in dubiis propriè dictis: sicut in iisdem tantùm valet, quod melior sit conditio possidentis; est enim moraliter sufficienter liquidum ius, quod probabile est. Hucusque Pater Spinula.

4. Et ego in fauorem suæ opinionis adducam etiam doctissimum, & amicissimum Patrem Franciscum de Lugo in principiis Theologiæ Moral.*par.1.cap.3.quæst.23.num.*100. vbi hæc asserit: Secundus casus est de possidente rem, quam probabiliter opinaris esse tuam. Aliqui dicunt te non posse possidentem spoliare re possessa, quamuis probabile tibi sit, & forsan probabilius, rem esse tuam Quoniam etsi proprietas possidentis sit solùm probabilis, possessio tamen certa est, & ideò præponderat tuæ probabili proprietati. Ioan. Sanchez *disp.33.num.42.& disp.43.num.54.& seqq.* distinguit. Si probabilitas sit circa factum orta, scilicet ex probationibus, & testimoniis, dicit non posse possidentem spoliari, nisi per iudicem iudicantem. At verò si probabilitas sit circa ius, v.g. quia tibi per testamentum minus solemnoe res legata fuit, vel alio titulo probabili competit, dicit, secluso scandalo, posse te possessorem spoliare, clam auferendo rem: quia possessio præualet contra dubium negatiuum, non verò contra probabilem opinionem circa ius. Imò num. 56. subdit, aliquos viros doctos à se consultos voluisse, probabilem etiam opinionem circa factum ex probabilibus testimoniis ortam sufficere, vt possis authoritate priuata, cessante prorsus scandalo, nondumque re deducta ad forum contentiosum, accipere rem, quam probabiliter opinaris esse tuam, & illa possidentem spoliare. Quod etiam mihi probabile videtur. Quia possessio nititur proprietate, quæ solùm est probabilis. Ergo non impedit vsum opinionis contrariæ probabilis. In praxi tamen non crederem, rem esse priuatim accipiendam, si iuridicè peti possit, & expectari iudicis sententia. Ita Lugo. Sed contrariam sententiam tenent Sanchez *in summa tom.2.lib.6.cap.3.n.7.* Suarez, *de legibus lib.5.cap.17.n.20.* Palaus *tom.1.tract.1.disp.2.punct.6.* & Layman *lib.1.tr.1.cap.5.num.*21. Quibus ego addo Giumpatum *de Iure Pontif. disp.6.quæst.6.cap.3. num.*51. & huic negatiuæ sententiæ ego adhæreo.

Sup. hoc in §. præterito huius Res. à lin. 8. & in aliis eius annot.

RESOL. XXX.

Remissiua aliqua opiniones Authoris confirmantur. Ex p.11.tr.1.& Misc.1.Res.25.

Sup. hoc late in tom. 1. tr. 3. in Res. 131. & latissime in aliis eius primæ not,

§. 1. QVæro primò; An peccata dubia sint necessario in confessione aperienda. Nominatim contra me negatiuam sententiam docet Ioannes Caramuel *in Theologia fundamentali fundam.77.num.*1322. *à fol.*673 *vsque ad fol.*700.

2. Sed hanc opinionem ego sæpius reprobaui, & nunc iterum reprobo, ac nouissimè Thomas Hurtadus *var.tom.2.tract.12.cap.1.§.2.dub.8.num.*206. putat talem opinionem neque speculatiuè esse probabilem, & practicè esse temerariam; Vide rationes apud ipsum, & penes me in hac. *part.* 10. alibi adductas.

Sup. hoc late infra in tr. 3. à Res. 17. vsque ad 21. inclusiue & inferius in tr. 6. Res. 9. per totam, & signanter §. vlt. & in

3. Quæro secundo; an in rebus venereis detur paruitas materiæ. Affirmatiuam sententiam nominatim contra me latè defendit Caramuel *in Theologia fundamentali fundam.58.num.*12-8. *a fol.*592. *vsque ad fol.*616. Sed ego negatiuam sententiam iterum doceo, & contrariam opinionem nouissimè Angelus Maria Verricelli *in quæst.moral. & legal. tratiat.4.quæst.17.num.*3. vocat per principia intrinseca, siue extrinseca omnino improbabilem, falsam erroneam, temerariam, periculosam, ac scandalosam, & fortè grauiori censura dignam. At ego libenter abstineo à censuris opinionum, præsertim in sapientissimi, & amicissimi Viri, sufficie mihi tantum meas confirmare; Vide rationes, quas adducit Verricelli, & de hoc ego alibi in pluribus locis; Vide etiam sapientissimum, & amicissimum Antonium Escobar, & Mendoza *in 2. editione Lugdunensi sua Theol. Mor.tract.1. Exam.8.cap.3.num.*75. qui testatur nostram sententiam esse communem in Schola Societatis, & tandem asserit, Res venerea est? nunquam est parua, & in *Theol. Morali magna t.1.l.1.sect.2. Pro.2. n.*67. contrariam senteotiam vocat falsam, improbabilem ac temerariam.

tom. 5. tr. 9. Res. 28. in fine.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. à Res. 12. vsque ad 17. inclusiue, & in Res. 18. §. vlt. & in Res. 56. §. Secundo & § Ad id. & in tom. 2. tr. 1. Res. 87. § 2. à lin. 5 à vers. Constantee, & in tom. 4. tr. 3. Res. 20. §. penult. post medium, cursim ad vers. & ideo.

4. Quæro tertiò: An professi nondum in sacris ordinibus constituti teneantur sub culpa lethali persoluere horas Canonicas? Idem quæritur de monialibus. Negatiuam sententiam docuisse Caramuelem *in Theologia regul.disputat.*102.*art.*2.*num.*1343. *cum seq.* ego dixi, sed ipse modò *in Theol. fundam. fundam.*53 §.8. *num.*1095. dicit nominatim contra se loquutum fuisse de Benedictinis iunioribus ante præceptum Abbatis. Sed absolutè loquentem Caramuelem impugnat latè, & doctè, vt semper solet Pater Bardi *in selectis lib.8. quæst.1.§ cum sequen* respondens ad omnia eius argumenta, cuius sententiam tanquam improbabilem fusè refellit ex ordine Prædicatorum Magister Ferdinandus de la Naue *tract.1.cap.9.per totum de obligat. Monialium recitandi officium diuinum*, quia tractatus omnino videndus est, impressus fuit Corduhæ anno 1621. & lingua Hispanica est conscriptus, & penes me habeo. Vide etiam me citato Bertrandum Loth *in Resolut. Theolog. tract.23.quæst.1.art.*8. qui opinionem contrariam temerariam appellat, militat enim contra torrentem Theologorum; sed nouissimè abstinet ab his censuris Tamburinus *in Decalogum part.2.lib.2.cap.5.§.1. num.*13. licet me citato Moniales supradictas ad horas Canonicas obliget.

5. Et quidem dato quod Caramuel loquutus fuisset de Benedictinis iunioribus, nego id quod ipse asserit, nempè ante præceptum Abbatis supradictos non esse astrictos ad pensum diuini officij: Nam ratione consuetudinis tenerentur vt cæteri Religiosi; quod euidenter probatur contra Caramuelem ex priuilegio concesso dictis Patribus ab Eugenio Quarto, quod Clerici Professi in sacris non constituti ad horas canonicas recitandas non teneantur, vt obseruat Antonius Hinoiosa *directorio decisionum Regularium verbo hora Canonicæ fol.*283.

Sup. hoc priuil gio & a iis in Res. 6 not. præteritæ §. Sed ego. signanter prope finem, &c.

6. Ergo secluso priuilegio iuniores Benedictini ad dicendum officium astricti erant; An verò dictum priuilegium sit apud illos in vsu, me remitto; Compertum habeo, quod aliis Regularibus, vt alibi probaui, per communicationem non erit licitum illo vti. Vide omnino Bardi *vbi supra.* qui nominatim Caramuelem impugnat, & nostram sententiam solidè firmat.

Alibi in Res. 7. not. 1. post præteritam. à principio, signanter ab eius §. 2 &c.

7. Quæro quartò An ex eo precisè, quod mutuator priuat se potestate repetendi suam pecuniam intra certum aliquod tempus, licite possit aliquid vltra sortem exigere?

Sup. hoc in tom 6. tr. 3. Res. 44 45 & 46 & in Res. 109 §. Ponit. ad medium, à vers. Sed, &c.

8. Affirmatiuè respondet Caramuel *fundam.*60.§.1. *per totum*, & contendit me non docuisse contrariam sententiam, quoad hoc remitto me ad ea quæ, alibi dixi improbando talem sententiam, & benè dixit Cardinalis Lugo, me illam non docuisse, & patet etiam in mea *part.1.tract.8.resol.*48. in vltimis verbis resolutionis; Nunc autem illam iterum refello, & vide præter Doctores à me alibi adductos, me citato Roccaful. *in praxi Theol. moralis tom.2. lib.2. de 7.pr. Decalogi cap.8. num.*799. & Amicum *in cursu Theologia tom.5.disp.20.sect.8.num.*134. vbi appellat sententiam contrariam nouam, periculosam, & expositam palliatis vsuris. Et

licet

licet illam etiam docuerit Philippus de la Cruz *in tr. vnico de intereß. fol. 7. impresso Matriti anno* 1637. & lingua Hispanica conscripto; tamen scias dictum libellum fuisse ex ordine supremi Consilij sanctæ Inquisitionis ne venale haberetur probibitum. Ita hic Romæ testatus est mihi Illustrissimus, & nunquam satis laudatus Dominus meus D. Franciscus Antonius Diez, & Cabrera nunc merito inter Consiliarios supremæ Inquisitionis Castellæ annumeratus, maiorum honorum dignissimus. Vnde non approbo ea, quæ me citato nouissimè tenet doctissimus Magister Ludouicus Bertrandus Loth *in res. Theol. tract. 9. quæst. 1. art. 4. tit. 2.* qui sententiam Caramuelis probabilem vocat.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. Ref. 76. 77. & 78. & si placet lege alias Ref. positas in ann. 1. Ref. 3. huius not.

9. Quæro quinto. An omissio vnius horæ ex paucis constituat peccatum mortale? Negatiuè respondet Caramuel *Ibid.* §. 4. nominatim contra me.

10. Sed hanc sententiam falsam, & improbabilem putat esse Magister Pater Lezana *consult.* 48. *num.* 8. & obseruat à sacra Congregatione Indicis fuisse deletam ab opere Marchini *de Sacramento Ordinis*, & me citato, nouissimè insurgit nominatim contra Caramuelem noster doctus Pater Verricelli *in quæst. moral. lib. 8. quæst. 58. per totam*, in qua hanc sententiam acriter & solidè impugnat, & recedit à sententia Caramuelis, quam antea docuerat.

Sup. hoc infra in tr. 6. Ref. 20. §. 1. à lin. 3. & in tom. 1. tr. 7. lege doctrinam Ref. 131. & Ref. & 55. eius annot. vt melius ab illis possis distinguere hāc quæst.

Sup. hoc late infra in tr. 6. Ref. 1.

11. Verùm circa ea, quæ etiam nominatim contra me adducit doctus Caramuel *vbi supr. in Theol. fundam.* circa bestialitatem, sodomiam, & mollitiem, an differant specie, & de prohibitione mollitiei, & fornicationis, remitto Lectorem ad Epistolam Patris Angeli Bossij impressam nouissimè Lugduni 1653. & directam ad Caramuelem post editam suam Theologiam fundamentalem, in qua Epistola Bossius seipsum defendit, & consequenter etiam me, qui suam sententiam contra Caramuelem iam docueram, vide etiam Bertrandum Loth *in resolut. Theol. tract. 16. quæst. 4. art. 2. per totum*, in quo nominatim contra Caramuelem late probat cum communi, & certa sententia fornicationem esse intrinsece malam, ita vt attento solo iure naturæ, sit peccatum mortale. Idem docet nouissimè Pater *Tamburinus in Decalogum part. 2. lib. 7. capit. 1. §. 2. n. 1.* etiam nominatim contra Caramuelem insurgens.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. Ref. 28. & 29.

12. Circà verò ea, quæ asserit contra me *fundam.* 53. §. 1. & 3. de non assumenda occupatione incompossibili cum recitatione Officij, vide Bonacinam *de horis Canonicis disp. 1. qu. 6. punct. 2. num. 3.* qui citat Suarez, & Filliucium, quibus adde Martinum de San Ioseph *in Mon. Confes. to. 1. lib. 2. tract. 12. de orat. num. 13.* vbi sic ait; [El que tiene obligacion de rezar por orden sacro, ò renta Ecclesiastica no puede ocuparse voluntariamente en officio, que impida el rezo, porque haziendo lo contrario, sera querer no rezar; pero si ay necessidad graue y necessaria para el bien Proprio, ò del proximo, podrà admitir semeiante ocupacion quando parezca que es mas agradable à Dios, que la del rezo; que todos los preceptos humanos no obligan con tales circunstancias.] Ita ille, qui etiam cum Suarez, & aliis vbi supra asserentibus de ieiunio admittunt cum Diana exempla in contrarium addocta à Caramuele. Ergo signum est adesse disparem rationem inter illa, & casum de admittente occupationem incompossibilem cum officio diuino; illa enim videntur impedimenta remota, & per accidens; istud vero proximum, & per se. Et quando ponuntur illa impedimenta in allatis exemplis à Caramuele, præceptum ieiunij non adest: ergo.

13. Et hæc dicta sufficiant in superioribus resolutionibus defensionis causa circa ea, quæ in sua Theologia fundamentali obseruauit contra me Ioannes Caramuel. Dixi defensionis causa, nam aliàs nunquam ausus fuissem Calamum exacuere contra sapientissimum Virum indissolubili amicitiæ vinculo mihi coniunctum. Diana enim Caramuelem tanquam Magistrum veneratur, & vt Amicum carissimum ex totis præcordiis diligit, scitque vicissim ab ipso non minus redamari, acore, & calamo plusquam meretur passim laudibus extolli, vnde licet inter ipsos aliquando dissideant intellectus, obstrictæ tamen, ac deuictæ semper remanent voluntates, Semperque Diana Caramuelem, & Caramuel Dianam peramabit.

14. Nota hic tamen Caramuelem in Theologia Fundamentali plura non definire, sed illa dubitatiue & interrogatoriè tantum proponere, & post hæc scripta edidit alteram partem Theologiæ Fundamentalis in qua facit, quod ego optaueram in *resolut.* 1. huius tractatus, dissoluendo, & dissecando, vt ipse asserit Nodos Gordios primæ Partis, & mutando sententiam, & in multis aliis spero quod in posterum faciat.

TRACTATVS SECVNDVS DE CONSCIENTIA DVBIA: ET ALIQVID DE ERRANTE:

RESOLVTIO PRIMA.

An sit licitum operari cum conscientia dubia speculatiuè, & non practice?

Et notatur, quod licet ad rectè operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, vt excludatur omnis formido oppositi. Ex p. 4 tr. 3. Ref. 1.

PETRVS Lorca *in 1. 2. D. Thom.* agens de actibus humanis, *disp. 37. memb. 1.* ineptam esse putat distinctionem inter dubium speculatiuum, & practicum; verùm quia omnes DD. illam admittunt, ideo respondeo ad quæsitum affirmatiuè, quando sufficiens diligentia adhibita fuit ad vincendum dubium speculatiuum, & quando subest rationabilis causa, suadens variare practicè, seu hîc, & nunc iudicium speculatiuum. Exempli gratia, si bona fide res possidens incipiat dubitare, an res illa sit aliena, quod est dubium speculatiuum, tenetur diligentiam adhibere, vt veritatem assequatur, eáque præmissa, nec veritate detecta, potest licitè eam retinere, & practicè hîc, & nunc non dubitare, non obstante dubio speculatiuo, quia melior in pari causa est conditio possidentis, vt patet ex *reg. 61. de reg. iur. in 6.*

2. Notandum est hîc obiter contra Paulum Layman *lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 1. n. 3.* quòd licèt ad rectè operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, quo excludatur omnis formido oppositi,

vt

vt rectè docet Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 62.*cap.* 5. & Sanchez *in ſumma tom.* 1.*lib.* 1. *cap.* 10.*n.* 19. ſufficit enim aſſenſus probabiliter dictans,quamuis non ſine formidine oppoſiti,hoc,vel illud honeſtè agi.

RESOL. II.

An hac regula , ſcilicet : In dubio melior eſt conditio poſſidentis,*non ſolum ſit vera in materia iuſtitia , ſed etiam in materia aliarum virtutum?* Ex p.4.tr.3.Reſ.2.

Sup. hoc infra in tr. 4. Reſ. 19. § 2. ad medium, & in tom. 2. tr.2. Reſ. 56. §. Nota ſecundo. & in tom. 3. tr. 5. ex doctrina Reſ. 41.in fine , à verſ. Quæ quidem regula.

§. 1. CElebris,& difficilis eſt iſta quæſtio,& negatiuam ſententiam docet Vaſquez *in* 1. 2. *diſp.* 65.*cap.* 3.*& diſp.*66.*cap.* 1. Antonius Perez *in laurea Salmantina,certam.* 10.*ſcholaſt.num.* 132. Salas ex parte *tr.* 5.*diſp. vnica ſect.* 17.*num.* 162. Turrianus *in opuſc. Theolog.opuſc.de conſcientia dubia,diſp.* 1.*dub.* 1. *& ſeq.* Azorius *tom.* 2.*lib.* 2.*cap.* 18. *queſ.*4. *& lib.* 11.*cap.* 15.*q.* 2. Comitolus *in reſpon. moral.lib.* 2.*q.* 18. Saytius *in claui regia lib.* 1.*cap.* 13.*num.* 9.*&* 36.& alij penes ipſos,quorum ſententia ſatis probabilis eſt ; vnde mihi diſplicet Suarez *in* 3.*part.tom.* 5.*diſp.*40.*ſect.* 5. *num.* 18. aſſerens eſſe falſum , & ſine fundamento ; poſſeſſionem in ſola iuſtitiæ materia ſuffragari.

2. Sed non minus probabilem,affirmatiuam ſententiam eſſe exiſtimo, quam tuentur ipſe Suarez etiam *de Relig.tom.*2.*lib* 4.*de voto,cap.* 5.*num.*7. Sanchez *in ſumma tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. Coninch *de Sacram. diſp.* 14.*dub.* 10.*num.*86. Henriquez *lib.* 8.*cap.* 3.*in gloſſa lit. P.* Filliucius *tom.* 2.*tract.* 21.*cap.*4.*num.* 159. Sancius *in ſelectis diſput.* 42.*num.*7. Villalobos *in ſumma tom.* 1. *tract.* 1. *diffic.* 21. *num.* 1. vbi ſic ait. [En caſo de duda tambien en las de mas materias, fuera de la iuſticia , es mejor la condicioo del que poſſee. El fundamento deſto es porque la poſſeſſion es titulo vniuerſal para todas las virtudes,à la manera que la obediencia de la ley es vniuerſal à todas las virtudes , y aſſi el que eſta en tal duda puede deponerla, y obrar practicamente contra ella.] Sic ille,vnde ex hac opinione benignè in hoc tractatu reſoluendi ſunt multi caſus ad alleuiandas animas ; & præter Doctores citatos tenent etiam hanc opinioοem Sanctarellus *var. reſol. tom* 1.*q.*44. *num.*9. Tannerus *tom.* 2.*diſp.*2.*q.*6.*dub.*4.*num.* 47. Malderus *in* 1.2. *D.Thome q.*19.*art.*5.*diſp.*87. Merolla *tom.* 1.*diſp.*3. *cap.*3.*dub.*2 *num.*60. Caſtrus Palaus *tom.* 1.*diſp.* 3. *punct.* 6.*n.* 1.& alij penes ipſos.

RESOL. III.

An in dubio tutior pars eſt eligenda?
Et an pradicta regula non preceptum, ſed conſilium contineat? Ex p.4.tr.3.Reſ.3.

Sup. hoc infra in tr. 5. lege doctrinã §.1.& 2.Reſ. 18. ſignanter in fine dicti §.1.

§. 1. HÆc regula habetur *in cap.Iuuenis, de ſponſal.* & *in cap.ſi quis autem diſt.*7.*de pœnit* , habetur, Tene certum,& dimitte incertum. Sed Malderus *in* 1.2.*D.Thomæ queſt.*19.*art.*5.*diſp.*87. Caſtrus Palaus *tom.*1.*diſput.*3.*punct.*6.*num.*4 Suarez *de cenſur.diſp.*40. *ſect.*6.*num.*9. Merolla *tom.* 1. *diſp:* 3. *cap.*3.*dub.*2. *num.* 67. Emanuel Moura *opuſc.*1.*de incant.ſect.*1.*cap.*5.*num.* 2. & alij , aſſerunt ſupradictam regulam non præceptum,ſed conſilium continere. Vvigers *in* 2.2.*D. Thoma q.*19.*art.*6.*dub.*6.*num.*55. Naldus *in ſumma ver.dubium, num.*39.ex Nauarro tenent dictam regulam procedere, quando in iure exprimitur de caſu aliquo ſpeciali. Alij verò aſſerunt , diſtinguendum eſſe inter incertitudinem,ſeu dubium propriè, & ſimpliciter practicum , & dubium abſtractum , quod etiam ſpeculatiuum appellatur ; nam in illo quiſque obligatus eſt ſequi partem tutiorem, veluti ſi dubito vtrùm mihi hîc,& nunc licitum ſit inſtituere contractum cambij,v. g. *cor la ricorſa*, peccabo niſi abſtineam, quia committerem me peccandi periculo. In dubio autem abſtracto , & ſpeculatiuo, v. g. vtrùm contractus cambij *co la ricorſa* ſecundùm ſe & ſuapte natura ſit iuſtus , neceſſe non eſt ſequi partem tutiorem, quia ſequendo partem minus tutam, tamen probabilem , formare poſſum conſcientiam , ſiue iudicium moraliter certum , licitum eſſe mihi hîc , & nunc operari ſecundùm ſcientiam ſpeculatiuam probabilem, & hæc omnia docet Paulus Layman *in Theolog.mor.lib.*1, *tract.*1.*cap.*5. §.2.*num.*8. Tannerus *tom.*2. *diſp.*2.*q.* 6.*dub.*4. *num.*46. Becanus *in* 1. 2.*tract.* 1.*cap.*4. *q.* 9.*num.* 4. & alij communiter,vnde deueniendum eſt ad deciſiones particulares caſuum.

RESOL. IV.

Occurrentibus duobus preceptis , ſi quis dubitaret, vtrum illorum obligaret , eo quod ſimul impleri non poſſint, quid facere debeat? Ex p.4.tr.3.Reſ.70.

§. 1. REſpondeo , conſiderandam eſſe vtriuſque præcepti grauitatem & naturam,& ſi attentis omnibus circunſtantiis non conſtiterit magis de obligatione vnius,quàm alterius, poſſe liberè eligi impletionem cuiuſlibet illorum , quia cùm homo teneatur vnum illorum implere , & nullo modo conſtet, quod illorum magis obliget , prudentia dictat,honeſtè poſſe eligi vnum,vel alterum pro libito. Si verò attentis omnibus circunſtantiis vnum credatur aliquo modo magis obligare, quàm alterum illud implendum eſt, de cuius obligatione magis conſtiterit. Vbi obiter aduerte primò , licèt materia vnius præcepti ex ſe ſit magis grauis,adhuc poſſe eſſe obligationem implendi præceptum magis leue , eo quòd illud ſit de te , quæ non poteſt non eſſe prohibita;ac proinde alterum præceptum de ſe magis graue tunc non erit præceptum , nec obligabit , v. g. magis graue præceptum eſt ſuccurrendi proximo in extrema neceſſitate , quàm non dicendi leue mendacium;& tamen ſi hæc duo ſimul concurrerent , potiùs non eſſet mentiendum , licèt proximum propterea periret , quia mentiri ſemper eſt intrinſecè malum. Secundò aduerto interdum poſſe contingere, reperiri tam exiguum exceſſum inter cognitionem obligatioois vnius præcepti,& cognitionem obligationis alterius , vt non ſit mortale implere illud , de cuius obligatione magis conſtat , quia io his eſt etiam paruitas materiæ , atque adeò præceptum leue. Nam ſicut non ſeruare ordinem charitatis inter eos , inter quos eſt leuis exceſſus,noo eſt mortale , ita in præſenti. Et hæc omnia docet doctus Granado *in* 1. 2. *D. Thome, controuerſ.*2.*tract.*12.*diſp.*6.*num.*8. Super hoc infra lege doctrinam. Reſ 20.

RESOL. V.

An ſi quis dubitet in die Iouis cænans ſi ſit tranſlata media nox,poſſit adhuc edere carnes?
Et quid è contrario , ſi hodie ſit dies Veneris,aut Ieiunij; & dubitetur , an hora duodecima noctis ſonuerit , an poſſit quis comedere carnes? Ex p 4.tr.3.Reſ.18.

§. 1. REſpondeo affirmatiuè cum Villalobos *in ſum. tom.*1 *tract.*1.*diffic.*21. *num.*7. vbi ſic ait. [El que duda ſi ſoo las doze de la noche, vel dia ſiquiente es dia de ayuno eſte tal puede comer carne porque duda del precepto,y eſta aun en poſſeſſionem de ſu libertad, mas ſi al cootrario es oy dia de ayuno , y ſe duda ſe ſon las doze de la noche ono,no puede cenar , porque eſta la poſſeſſion por el precepto que conſta que es oy dia de ayuno , y no ſe ſabe ſi ha paſſado ò no.]

lta

Ita ille, & poſt illum Ioannes Sancius *in ſelectis diſp. 43. num. 5.* idem etiam docet alter Sancius *de matrim tom.1.lib.2.diſp.41.num.40.*& Layman *lib.1.tract.1.cap.5.§.4.num.36.*& Salas *in 1.2.tom. 1.tract.8. diſp. vnica, ſect.15.num.264* Naldus *in ſumma, ver.dubium num. 25.* Caſtrus Palaus *tom. 1.diſp.3.punct. 8.num.6.* Fagundez *part.4.lib.1.cap.10.num.2.* Igitur ſi quis die Iouis cœnans dubitet, an hora duodecima noctis ſonuerit, poteſt edere carnes, nam ius & poſſeſſio ſtat pro libertate edendi, certúmque horas antecedentes eſſe diei Iouis, & dubium ſit pro die Veneris; dubium autem ius prævalere non debet contra ius certum. Econtrario infertur, quòd ſi hodie ſit dies Veneris, aut ieiunij, & dubitetur, an hora duodecima noctis ſonuerit, non poteſt quis edere carnes, quia poſſeſſio eſt pro præcepto, cùm conſtet hodiernum diem eſſe ieiunij, & dubitetur an tranſacta ſit hora. ergo, &c.

2. Sed poſſe ne dubitantem, an ſit tranſacta hora mediæ noctis, & tunc edentem, vel bibentem, ſumere Euchariſtiam in die ſequenti, diximus *in tract. de Euchariſt. reſol. 1.*

Quæ nunc eſt in tom. 2. tract. 1. Reſ. 123. à lin. 5. & in aliis eius primæ not.

RESOL. VI.

In dubio, an effectus ſit à cauſa naturali, vel à dæmone, quid faciendum, etiam ſi verba addita ſint ſacra?

Et an concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus dubitet. an enſalmus operetur virtute diuina, naturali, vel diabolica, fas ſit eo vti?

Et an ſit licitum, vti remedio ſuperſtitioſo, aut de quo dubium eſt, an contineat tacitam Dæmonis innocationem?

Pari modo fas non eſt à Mago petere, vt maledictum diſſoluat, ſi dubitas, an abſque nouo maleficio id poſſit? Ex p.4.tr.3.Reſ.43.

Quo ad hoc in tom. 5. tr. 30. lege doctiſſimam Reſ. 109.

§. 1. AD hoc dubium ita reſpondet Sanchez *in ſummu tom. 1.lib. 2.cap. 40. num.44.* Si dubium ſit an effectus à cauſa naturali proueniat, eo quòd non conſtet, an vires cauſæ naturalis excedat nécne, cenſendum eſt potiùs eum à cauſa naturali prouenire, quia cùm innumeræ agentium naturalium vires nos latitent, non eſt cur, eo quòd virtus illa nobis dubia ſit, effectum illum cauſæ naturali negemus, nec abſque neceſſitate confugiendum eſt ad occultam mali Angeli operationem. Si autem conſtet effectum illum vires cauſæ naturalis excedere, exiſtimo, niſi maxima operantis ſanctitas, vel alia vrgentiſſima indicia ſuadeant, effectum eum à Deo prouenire, cenſendum eſſe in dubio ſuperſtitioſum, & à dæmone prouenire, etiamſi verba adhibita ſint ſacra; quia quotieſcumque cauſa adhibita nequit effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & ad tacitum cum dæmone pactum pertinet. Ita Sanchez.

Sup. hoc in Reſ. ſeq. Sed cum eodem Moura hic citato.

2. Sed in hac materia videndus eſt omnino doctus Emanuel de Moura *opuſc. 1. de enſal. & incant. ſect. 2. cap.16.17.& 18.* vbi quærit primò, an concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus prudenter dubitet, an enſalmus operetur virtute diuina, naturali, vel diabolica, fas ſit eo vti. Secundò, vtrùm fas ſit vti enſalmo dubio, ſaltem ad medendum, vel ſuccurrendum graui neceſſitati. Tertiò, vtrùm in dubio, an dæmon ſit auctor enſalmi, fas ſit eo vti, ſaltem ſub conditione, & proteſtatione, ſi dæmon non ſubeſt; & ad omnia hæc tria dubia poſt eorum latam diſcuſſionem negatiuè reſpondet.

Sup. hoc lege doctiſſimam Reſ. not 1. huius Reſ.

3. Non deſinam tamen hîc apponere opinionem Leſſij *lib.2.cap.44 dub.6. num. 46.* vbi ſic aſſerit. Non eſt licitum vti remedio ſuperſtitioſo, aut de quo dubium eſt, an contineat tacitam dæmonis inuocationem, hoc enim eſt ſe exponere manifeſto periculo ſuperſtitionis, niſi fortè id faciat cum expreſſa voluntatis contrariæ proteſtatione. Pari modo fas non eſt à Mago petere, vt maleficium diſſoluat, ſi dubitas an abſque nouo maleficio id poſſit, quia id de quo dubium eſt, an ſine peccato fieri poſſit, ſicut abſolutè non eſt faciendum, ita nec abſolutè ab alio petendum vt faciat, ſecus quando conſtat ſine peccato fieri poſſe, & cauſa iuſta petendi ſubeſt. Ita Leſſius.

Sup. hoc in Reſ. ſeq. ad lin 3.

RESOL. VII.

An dubius, enſalmus operetur nè virtute diuina, vel diabolica, fas ſit eo vti?

Et de quodam enſalmo particulari ad præſeruandum à peſte agitur.

Et an liceat petere à malefico, vt maleficium diſſoluat, ſi quis dubitat, an abſque nouo maleficio id poſſit? Ex p. 4.tr.3.Reſ.62.

Sup. hoc in Reſ. not. ſeq. in §.2.

§. 1. NEgatiuam ſententiam docet, & validiſſimis rationibus firmat Emanuel Moura *opuſc. de incant. ſect.2.cap.16.per totum*, vbi etiam notat dubitantem, an maleficus norit medium licitum, non poſſe illum adiri pro maleficio ſoluendo. Ex his non deſinam hic obiter adnotare cum dicto Moura *vbi ſuprà, cap. 13.num. 25.* ſuſpectum eſſe illum enſalmum, quem vt præſentiſſimum remedium contra peſtem ferunt, DD. Cardinalibus pro Concilio Tridentino Congregatis *anno* 1546. tradidiſſe quendam ſanctæ vitæ Græcum Archiepiſcopum ad idem Concilium concurrentem; & ita ego in facti contingentia conſului annis præteritis, quando peſtis miſerrimè hanc ciuitatem affligebat, nullius tamen Doctoris authoritate fretus; verùm poſtea inueni, vt dictum eſt, Mouram, virum doctiſſimum, dubitaſſe de dicto enſalmo qui incipit, *Crux Chriſti ſalua me*, &c. & nouiſſimè tanquam ſuperſtitioſum, ac minimè tolerandum damnat, & docet Philibertus Marchinus *tract. theologico de peſte. in problematibus, probl. 33. fol.44.* vbi aſſerit ita declaraſſe ſacram Cardinalium Congregationem, vt patet ex literis Cardinalis ſancti Honofrij ad Clementem Ægidium Inquiſitorem in Etruria ſub die 18. Septembris 1630. vnde apparet me rectè hîc Panormi, vt dixi ſupra, dictum enſalmum tanquam ſuperſtitioſum damnaſſe, licèt aliqui tunc, ſed immeritò, contrarium ſenſerint; ſed de hoc modo non eſt dubitandum; & ratio eſt clara, quia quorſum in dicto enſalmo citra ſuperſtitionem ponitur illa litera marginalis, quandoquidem quicquid illa implicitè importat, vel innuit, totum id exprimitur in verſu illi reſpondente: Quid in membrana exaratio? quid ad brachium potius, quàm ad collum, quàm ad caput, quàm ad pectus circumportatio? quid orationis, finita potius Miſſa, quàm ante inchoatam recitatio? cæteras rationes videbis apud ſupradictum Marchinum *loco citato*, qui reſpondet ad aliqua argumenta, quæ, licèt parum ſolidè, pro defenſione dicti enſalmi adduci poſſunt.

Sup. hoc in Reſ. præterita §. vlt. ad medium.

RESOL: VIII.

An ſubditus dubitans de iuſtitia tributi, teneatur illud ſoluere, maximè ſi ſint gabellæ, & tributa noua? Ex p.4. tr.3.Reſ.39.

§. 1. AFfirmatiuè reſpondet Leſſius *lib. 2. cap. 33. dub 8. num.64.* Malderus *in 2.2. tract. 5.cap. 6.dub.4.§.dico quintò*, vbi ſic ait: Quando ſubditus dubitat ſolùm negatiuè, non habens pro iniuſtitia tributi vllam probabilem rationem, credo præſumi poſſe pro Principe, & in conſcientia ipſum ſubditum teneri. Ita ille.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Reſ. 68. §. vlt. & ſi ſcire velis, quid in hoc caſu eſt agendum,

Contrariam

quando esu- a tributi non est dubia, sed causa iusta, lege ibi Ref. 76. & Ref. & 55. eius not. Et quid, quando sunt ratio nes probabiles de iustitia tributi, vide in tom. 7. tr. 6. Ref. 35. & Ref. & 55. eius annot.

2. Contrariam tamen sententiam docet doctus Villalobos *in summa tom. 1. tract. 1. diffic. 26. num. 3.* vbi sic asserit. [Quando se duda si el tributo ex justo, no ay obligacion à obedecer y pagarle porque se duda de la iusta possession, y es interessado el Principe.] Sic ille, qui hanc sententiam *in tom. 2. tract. 8. diffic. 13. num. 11.* intelligit quo ad tributa noua, & citat *ibi* pro hac opinione Castrum & Aragon, quibus ego addo Ludouicum Carbonem *in tract. de restit. quaest. 33.* vbi sic ait, Antiqua tributa, seu gabellæ veteres putari debent iustæ, & ita in dubio eas defraudare non licet, cùm saltim adsit præscriptio; nouæ verò gabellæ, vt sunt pedagia & guidagia, præsertim in rebus ad vsum quotidianum impositæ, si manifestam non habeant causam, fraudari possunt. Sic ille. Et hanc sententiam præter DD. citatos tenet etiam Molina *de iustit. to. 3. tr. 2. disp. 274. n. 7.* sic asserens. Quando tributa sunt noua, & non constat de illorum iustitia, sed dubitatur an desit aliquid ex requisitis, vt sint iusta, affirmant Doctores non deberi in conscientia, sed posse defraudari modò periuria & mendacia non interueniant, imò denegari posse cessante scandalo. Ratio autem est, quoniam in dubio melior est conditio populi possidentis; & quoniam eiusmodi noua tributa præsumuntur iniusta, quando de contrario non constat; vnde *in c. quamquam, de cens. in 6.* dicitor, tributa regulariter esse contra iura tum canonica, tum ciuilia; & *in cap. peruenit, de cens.* ait Summus Pontifex, necesse esse scire prius causam, propter quam census sit soluendus, quàm soluatur. Quòd si subditis causa tributi alicuius reddatur, & de iustitia illius dubitent, necesse est vt consulent peritos, debitámque adhibeant diligentiam ad iustitiam, vel iniustitiam illius indagandam, ne fortè Principem priuent debito tributo; interim tamen dum de iustitia causæ illius non constat, non tenentur in conscientia soluere id tributum. Hæc omnia Molina, qui citat Caietanum, Angelum, Syluestrum, Gabrielem, & Medinam, & tandem hanc sententiam tenent etiam nouissimè Filliucius *tom. 2. tract. 28. part. 2. c. 7. n. 117.* & doctus P. Ioan. de la Cruz *in direct. conscientia part. 1. qu. 7. art. 3. dub. 1. concl. 2.* vbi respondet ad argumentum, quòd in dubio præsumendum est pro Rege, dicit enim hoc debere intelligi, quando non agitur de interesse ipsius Regis, vt est in casu de quo loquimur.

RESOL. IX.

An in dubio priuilegium censendum sit reale, vel personale?

Et notatur, quod si tibi possidenti priuilegium vt reale suboriatur dubium, an sit personale, & diligenter re examinata dubium vincere non possis, reale esse poteris reputare?

Etiamque quæritur, an in dubio, si priuilegium est reuocatum, præsumatur reuocatum? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 51.

§. 1. Aliqui censent reputandum esse priuilegium personale, sic relato Decio tenet Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 27. num. 4.* & alij, quia duplici præsumptione concurrente, alia speciali, alia generali, præualet specialis, vt ex multis docet Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 471. n. 14.* Sed personalis præsumptio magis specialis est, quàm realis. Ergo pro personali in casu dubio standum est.

2. Alij verò, quod mihi probabilius videtur, distinguunt. Si priuilegium est omino fauorabile, quia nec iuri communi, nec iuri tertio contrarium est, reputari debet reale in casu dubio, & extendendum est. Ita Basilius Pontius *de matrim. lib. 8. c. 18. §. 1. n. 7.* Suarez *de legibus lib. 8. c. 3. n. 18.* & alij, quia beneficium Principis latè est interpretandum, ex *l. vlt. ff. de constit. Principum.*

Verùm si priuilegium iuri communi deroget tantùm, etsi plures Doctores sentiant latè interpretandum esse, ac proinde vt reale iudicandum: at meritò Pontius, & Suarez *locis citatis*, sentiunt limitandum esse, & personale iudicandum. Ratio desumitur ex *c. 1. §. ille verò, de filiis presbyter. in 6.* vbi ea de causa restringitur dispensatio, quia à iure communi exorbitat. Si autem priuilegium præter ius commune sit, vergit tamen in præiudicium alterius, ea parte qua in præiudicium vergit strictè est interpretandum, ac reputandum personale, & non reale, si præiudicium tamen sit graue.

3. Nota etiam hìc, quòd si tibi possidenti priuilegium vt reale, suboriatur dubium an fuerit personale, & te diligenter examinata dubium vincere non potes, reale esse poteris reputare, quia in dubiis melior est conditio possidentis. Et omnia supradicta, ne in aliena vitula arare videar, docet Castrus Palaus *tom. 1. tr. 3. disp. 4 punct. 2. §. 1. num. 6. & 8.* cui ego addo Georgium Cabedum *part. 2. decis. 93. n 4.* vbi tamen tenet sine vlla distinctione quòd priuilegium in dubio, præsumitur personale, licèt absolutè contrarium doceat Tapia *de constit. Principum, c. 3. part. 3. n. 31.* vbi asserit in dubio priuilegium potius præsumendum esse reale, quàm personale.

4. Notandum est etiam hîc obiter, quòd in dubio priuilegium non præsumitur reuocatum, & ita docet Paritius *lib. 2. consi. 81. n. vlt.* Alciatus *resp. 59. n. 4.* & alij, quos citat, & sequitur Antonius Sanctarellus *in var. resol. to. 1. quaest. 16. n. 11.*

RESOL. X.

Iudex quid facere debeat in pari dubio? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 40.

§. 1. Dicò primò existente pari dubio iuris vtriusque partis, ita vt iudex omnino sit pendulus, teneri possidenti fauere, nec ipsum posse cogere, vt partem restituat, quia ius retinendi habet possidens in hoc dubio.

2. Dico secundò in eodem dubio, si neuter possidet teneri iudicem inter vtrumque diuidere, quia æquum est vtriusque ius. Sed Petrus Ledesma *de matrim. quaest. 45. art. 1. dub. 2. ad 3. prima sent.* docet rem indiuiduam posse iudicem applicare cui voluerit, vt duobus æquè dignis petentibus beneficium, potest Episcopus eligere quem maluerit, quia indiuiduum est. Sed hoc impugnat ex Sanchez Ioannes Salas *in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 13. n. 240.* quia lex iustitiæ petit, vt in hoc dubio res illa sorte distribuatur, vel vni res, alteri verò dimidium æstimationis conferatur; ergo iudex, qui est iustitia animata, eiusque minister, sic tenetur facere; nec est simile de beneficio, quia nullus illorum, cùm neutrius sit, habet ius aliquod iustitiæ etiam distributiuæ vt sibi conferatur; sed hæc iustitia dictat vt alteri illorum detur: in nostro autem casu vterque habet ius commutatiuæ iustitiæ, vt inter eos diuidatur. Ita Salas; & de hac quæstione vide Io. Valerum *in different. vtriusque fori, ver. opinio, differ. 3.* Tuschum *ver. medium concl. 170.* Homobonum *in consult. cas. consc. pa. 7. respons. 26. vol. 2.*

Sup. hoc supra in tr. 1. Ref. 21. §. Nota. & lege eam per totam, & si vacas otio etiā Ref. eius annotationum, & doctrina repleueris pro aliis contingentibus circa hoc, & infra in tr. 7. lege doctrinam §. vlt. Ref. 24. quāuis in aliquo desistat ab hac quaest.

RESOL. II.

Ad aduocatus non solum in causa probabili, sed etiam in causa dubia possit patrocinari? Ex p. 2. tr. 13. Ref. 6.

§. 1. Mvlti negatiuam sequuntur sententiam. Sed ego posse affirmo cum Maldero *in p. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. asser. 8. in fin.* & Lorca *in p. 2. tom. 2. disp. 19. memb. 2.* vbi ita asserit. Non solùm quando sunt proba-

biles

biles sententiæ, sed & si res sit dubia, omnino Aduocatus non peccat patrocinando. Et probatur, quia Aduocatus nec sententiam profert, nec iudicem cogit proferre: solùm proponit, quæ sui clientis ios confirmare possunt, quæ proponere iudici, in causa dubia noo est iniustum, sed iuuat, vt à iudice causa melius expendatur. Ita Lorca, quod est valde notandum. Vide pro hac sententia D. Antoninum *p.2.tit.1.c.19.§.8.* Augelum *ver. Aduocatus, n.17.* Armill. *n.20.* Syluestrum *q.10.* & Nauarrum *in summa, c.25.n.18.*

RESOL. XII.

An aduocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum? Ex p.4.tr.3.Res.47.

Sup. hoc in Res. præterita & in alio § eius annot.

§. 1. NEgatiuam sententiam tenet Ioannes Salas *in 1.2.tract.8.disp.vnica, sect.11.nu.108.* quia in dubio non potest reum iudex licitè condemnare, sed debet illum absoluere. Ergo non potest Aduocatus id à judice petere.

2. Sed hanc opinionem refellit Merolla *in disp.Theo. to.1.disp.3.c.4. corollar. 6.n.56.* quia sequeretur neque in causa ciuili quando est dubia, posse Aduocatum contra reum patrocinari, quia etiam in tali casu iudex debet reum absoluere. Nam quando iura partium sunt obscura, reo fauendum esse tradit *leg. cùm sint de regulis iuris in 6.* Sed consequens est falsum; ergo, &c. Adde quòd munus Aduocati non est rem definire, sed illius munus tantùm est proponere sincerè factum, & merita causæ, vt iudex postea illa expendendo iustè sententiam ferat. Et ideo hanc sententiam, nempe non solùm in causa probabili, sed etiam in causa dubia posse Aduocatum contra reom patrocinari, tenui etiam ego ipse *in part.2. mearum resolutionum, tract. de opin. probabili, resol. 6.* vbi pro hac sententia citaui Lorcam & Malderum.

Quæ hic est Res. antecedens.

RESOL. XIII.

An in dubio quis censendus sit illegitimus?

Ex quo sequitur expositum, de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum.

Etiamque infertur, quod si dubitetur, an aliquis filius sit naturalis, vel spurius debet præsumi, quod potius sit naturalis, quam spurius. Ex p.4.tr.3.Res.6.

§. 1. REspondeo negatiuè cum Maldero *in 1.2. D. Thomæ quæst. 19. art. 5. disp. 87* vbi sic ait. Qui dubitat an sit legitimi tori, non tenetur sequi partem tutiorem, sed potest sequi mitiorem, etiam contra possideotem, saltem in materia iustitiæ. v. g. quando adeunda est hæreditas; probatur ex *l. filium ff. de his qua sui, vel alieni iuris sunt,* & est Syluestri *ver. filius q. 12,* & communis aliorum, extendit id Salas etiam ad illum de cuius oatalibus ab initio dubitatum fuit, & cuius fratres iam sunt in possessione hæreditatis. Hinc sequitur expositum de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum Ita Malderus; vide etiam Martinez *in 1.tom.1.quæst. 19.art.6.dub.5.concl.1.* Turrianum *in opusc. Theologicis opusc. 10. disp. 5. dub.3.* Castrum Palaum *tom.1.disp.3. punct.5 per totum.* Villalobos *in summa tom. 1 tract. 1. difficul. 20. num. 10.* & Sanctarellum *var. resolut. tom.1. quæst 24. num. 10. & seq.* vbi etiam probat quòd si dubitetur an aliquis filius sit oaturalis, vel spurius, debet præsumi quòd potius sit naturalis quàm spurius.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 5. Res. 41. 42. & 43. & cum multis aliis DD. in tom. 6. tr. 1. Res. 32. §. Restat. paulo post initium, & in alios eius annot.

RESOL. XIV.

Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant, vter ipsorum sit eius pater?

Et quid quando vnus ex his est nobilior, & ditior? Ex p. 4.tr.3.Res.31.

§. 1. AB vtroque soluenda esse alimenta, docet Turrianus *in opusculis theologicis, tom. 1. opusc. 10. disp. 5. dub. 3.* Martinez *in 1.2 tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub 5. concl 2.* Vasquez *in 1.2. disp. 66. c. 8. n. 7.* & Villalobos *in summ. tom. 1. tr. 1. difficult. 20. nu. 12.* vbi sic ait. [Si Pedro, y Iuan dudan qual dellos es padre de Francisco, porque ambos tratauan con su madre, ambos deuen alimentarle pro medietate, y si el vno no puede, o no qoiere, lo deue el otro hazer.] Ita ille, & Azorius *to.2. lib.2. c.19. quæst. 7.* asserens vt Villalobos, quolibet patre deficiente, vel noleote filium alere, alium esse obligatum io integrum.

Sup. hoc in Res. seq. signanter in §. Sed his. & in tom. 2. tr. 6. Res. 234. §. Sed ad huius. prope finem, & melius in §. vlt. & in tom. 6. tr. 3. Res. 138. §. At etiam. & seqq.

2. Sed hoc oon approbat Salas *in 1.2. tr. 8. disp. vnica, sect. 24. n. 148.* & Castrus Palaus *to. 1. disp. 3. punct. 4. n. 15.* quia aduersùs quemlibet non habet filius integrum ius; & hanc opinionem ego teneo. Quòd verò alter ex iis de quibus dubitatur, vter sit pater, ditior, aut oobilior, parum refert, vt ei potius quàm alteri filius tribuatur, ac proinde obligatio alimentorum ipsum potius, quàm alterum coostringat. Ita Vasquez *in 1.2. disp. 66. c. 8. nu. 48.* licèt etiam probabiliter asserant Salas & Palaus *vbi suprà,* si patres inæquales in diuitiis, & nobilitate sint posse matrem à ditiori & nobiliori plus alimentorum exigere, quia ditior & nobilior meliora alimenta tenebatur filio ministrare.

RESOL. XV.

Quando duo cognouerunt fœminam & dubium est magis prolem vnius esse, quam alterius, an vterque teneatur ad alimenta pro æqualitate dubij?

Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros, absente marito, sed inter maritum & adulterũ?

Et infertur non solum adulterum non teneri ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiamsi simul credat probabiliter esse suam.

Et in exemplum prædictarum quæstionum alij diuersi casus adducuntur valde notandi? Ex p.7.tr.11. & Misc. 2. Res. 35.

§. 1. HAoc quæstionem me citato nouissimè pertractat Eminentiss. Lugo *de inst. to. 1. disp. 13. sect. 2. dub. inciden. n. 20. & seq.* & negatiuam sententiam tenet, nam quotiescumque non constat saltem per præsumptiones, vel indicia probabilia hunc esse tuum filium, videtur te non teneri eius alimenta præstare Probant hanc sententiam, quia si aliquis ioueniatur occisus, & dubitetur, an occisus sit à Petro, vel à Paulo, nec possit dubium illud separari, iniquum erit punire vtrũque, cùm certum sit alterum ex illis esse innocentem; atque adeò, si vterque puniatur, certum erit innocentem puniri. Vnde barbarum omnino, & crudele fuit, quod Princeps quidam fecisse narratur, qui cùm nesciret, quis ex tribus famulis certos suos fructus pretiosissimos comedisset, iussit singulos secari, vt appareret, in cuius stomacho reperirentur, provt in secundo apparuerunt, primus autem innocens sectus fuit. Non enim sunt puniendi inoocentes, vt inter eos delinquens puniatur, sed potius dimittendus est delinquens, ne innocentes puniantur. Ex quo argui potest ad casum nostrum; quia licèt restitutio, vel solutio non sit propriè pœna, est tamen quasi pœna: nam sicut ex furto, v. g. oritur debitum pœnæ, sic etiam oritur debitum reparandi damnum totum, quod ex furto consequitur. Vnde sicut ob delictum incertum, non

Sup. hoc in Res. præterita, & in aliis eius not.

non eſt aliquis afficiendus pœna certa; ſic nec obligandus eſt ad certam ſolutionem & reſtitutionem, quandiu non conſtat de debito.

2. Confirmatur ex alia doctrina communi Theologorum, qui dicunt, non poſſe aliquem occultè ſibi compenſare ex bonis debitoris, niſi debitum ipſum certum ſit: quia in dubio non eſt ſpoliandus debitor re ſua quam poſſidet, vt cum communi docet Molina *tom. 3. diſp. 691.* & Leſſius *lib. 2. c. 12. dub. 10. n. 58.* Non poſſet ergo filius incertus, an Petrus ſit pater accipere ab ipſo occultè partem ſuorum alimentorum, cùm non ſit debitum certum, & exponeret ſe periculo ſpoliandi Petrum rebus, quas poſſidet, & non debet: ergo neque ipſe Petrus ex ſe debet partem illam dare, alioquin poſſet filius eam ſibi occultè accipere, quando aliter non poſſet eam obtinere. Hucuſque Cardinalis Lugo, cuius ſententia maximè roboratur ex doctrina Leſſij *lib. 2. c. 10. dub. 6. n. 39.* vbi ſic ait: Adulter non tenetur ad vllam damni compenſationem, niſi ei moraliter certum ſit eſſe ſuam prolem. Vbi aduerte, non videri certum, quandiu habet probabilem rationem dubitandi de contrario. Id enim moraliter certum cenſetur, quod prudenter ita creditur, vt contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim paſſim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, nemo enim tenetur aliquid ſoluere, & re ſua ſe ſpoliare, niſi ei conſtet ſe debere. Conſentiunt ferè in hoc Doctores. Quamuis enim quidam dicant, illum teneri, quando probabile credit eſſe ſuam prolem: hoc tamen non eſt ita generatim intelligendum, ſed quando ita credit, vt non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario: fieri enim poteſt, vt quis probabiliter credat eſſe ſuam prolem, & etiam probabilitatem habeat non eſſe: quo caſu certum eſt non teneri. Ita Leſſius.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Reſ. 139. in principio, & in §. Ex his. & ſeqq.

3. Sed his non obſtantibus affirmatiuam ſententiam præter Doctores à me *in part. 4. tr. 3. reſol. 32.* citatos, docet nouiſſimè P. Dicaſtillo *de iuſt. lib. 2. tr. 2. diſp. 7. dub. 11. num. 161.* vbi ita aſſerit. Quando autem dubium eſt inter duos concubinarios, & æqua conditio dubij, tunc certum eſt alterutrum illorum eſſe patrem. Et cùm dubium ſit vter duorum pater ſit illius, iniquum eſt vt à neutrô accipiat alimenta, & præterea æquitas non patitur vt vnus ſoluat, & alter ſit immunis, cùm æqua ſit vtriuſque ratio. Sic ille. Vide etiam Hurtad. *de iuſt. & iure diſp.* 11. *diffic.* 20 Non audeo tamen ſententiam Cardinalis de Lugo damnare, imo probabilem eſſe exiſtimo.

Quæ hic eſt Reſ. antecedens, & in aliis eius not.

4. Sed quid dicendum, quando dubium non eſt inter duos adulteros abſente marito; ſed inter maritum & adulterum, & tunc Molina *de iuſt. to. 4. tr. 3. diſp. 103. n. 3.* Rebellius *lib. 1. q. 10. n. 11.* & Layman *lib. 3. tr. 3. part. 3. c. 14. num. 3.* putant reſarciendum eſſe damnum pro dubij quantitate. Imo addit Layman, etiam in extremo foro, id iudicari deber, quod locum habet non tantùm circa expenſas in educatione; ſed etiam circa damna hæreditatis, quæ aliis hæredibus ſequuntur, & eodem modo obligantur concubinarij circa educationem prolis natæ ex ſoluta, quando dubium eſt, cuius ſit proles, (quidquid dicat Azor ſuprà.) Probat Rebelli. quia vt manifeſtum eſt, illa regula, in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, ſolùm eſt vera in pollidente bona fide. At verò adulter, ſeu concubinarius, non reputatur poſſeſſor bonæ fidei; ſed malæ tanquam ille qui rem occupat dubitans, ſit ne ſua vel aliena; eſt enim certus de peccato & maleficio, ex quo dubitatur, an ſecutus fuerit fœtus?

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Reſ. 138. § Sed & quæ. 21.

5. Hæc ſententia eſt probabilis, ſed mihi contraria ſententia magis placet, nempe in tali caſu adulterum ad nihil teneri, quia ipſemet Rebellius fatetur alibi, quod ſi dubius ſis, an tua actio concurrerit ad damnum, non obligaris ad illud. Deinde quando dubium eſt inter maritum & adulterum præualet fauor matrimonij. Cæteras rationes pro hac firmanda ſententia videbis apud doctum Dicaſtillum *vbi ſuprà, num. 161. & ſequent.* vbi reſpondet ad omnia argumenta P. Layman, *loco citato, numero* 17. & 18. cum aliis penes ipſos. Ex his à fortiori infertur cum Dicaſtillo *n.* 157. non ſolùm adulterum non teneri ad reſtitutionem marito ſi probabiliter credat prolem non eſſe ſuam, ſed etiam ſi ſimul credat probabiliter eſſe ſuam.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. ex doctrina Reſ. 135. §. 2. à lin. 3.

RESOL. XVI.

An in dubio, ſi fidei commiſſum expiret, poſſit vltimus vocatus de bonis diſponere? Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 75.

§. 1. Hic caſus poteſt frequenter accidere, & euenit in quodam fideicommiſſo inſtituto à Gaſpare Diana, in quo præter multas alias rationes Antonius Diana ſenior tanquam vltimus vocatus de illo diſpoſuit, licèt dubium adeſſet, an in verbis fidei commiſſi deficientibus maſculis vocarentur fœminæ. Et ita hanc ſententiam quoad forum exterius, & interius docet Homobonus de Bonis *in conſultationib. moral. volum. 2. part. 7. reſponſ. 26.* vbi ſic ait. Quidam teſtamentum condidit in quo filium ſuum hæredem inſtituit, ſed verba teſtamento appoſuit, quibus videtur eum fideicommiſſo grauaſſe, quo minus bona alienare poſſet, ſed ad proximiorem agnatum tranſmitteret. At verò quia verba ambigua ſunt, ita vt Iuriſconſulti exiſtimauerint ſi ad forum externum res deferretur, non compellendum ad fideicommiſſum ſeruandum, hac ille ſpe fretus bona immobilia vendidit; nunc verò ſcrupulo vrgetur, quia ob quaſdam coniecturas putat patrem voluiſſe bonorum alienationem prohibere, & verborum obſcuritatem Notarij culpa irrepſiſſe; quæſitum eſt quid iuris in foro conſcientiæ? & reſpondet Homobonus quòd ſi filius certus non ſit, ſed de patris teſtantis mente dubitet, & re diligenter examinata certam cognitionem haurire nequeat: tam in foro externo, quàm in interno, liber pronuntiari debet, quia cùm ſit illorum bonorum poſſeſſor, in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Ita ille.

RESOL. XVII.

An in dubio beneficium cenſendum ſit ſimplex, an Curatum? Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 74.

§. 1. Reſpondeo, quòd quoties de beneficio dubium eſt, an ſit curatum, vel ſimplex, ſimplex eſt reputandum, quia tot ſunt qualitates ad beneficium curatum requiſitæ, vt meritò præſumi non debeant, niſi probentur. Et ita docet Gutierrez *alleg. 8. n. 5.* Hoje da *de incompatibil. benefic. part. 1. qu. 13. n. 2.* Gonxalez *in reg 8. Cancell. gloſ. 6. n. 91.* & alij.

RESOL. XVIII.

An dubius ſuum nè ſuffragium concluſerit rem iniuſtam, teneatur ad reſtitutionem, licet alioquin peccauerit: Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 63.

§. 1. Vt, v. g. ſi per ſecreta ſuffragia agatur, vbi dubium habes an tuum ſuffragium ſit ex poſterioribus poſt damnum ſuffragiis ſufficientibus concluſum, an verò ex efficacibus, an, inquam, tenearis ad reſtitutionem? Affirmatiuè reſpondet Petrus Naoarra *lib. 3. cap 4. num. 15.* Sed mihi negatiua ſententia magis placet, quam tuetur Iacobus Gordonus *in Theolog. moral. tom. 1. libro 5. quæſtion. 6. cap. 2. §. 4. numer.* 13. qui

qui citat Rebellium, docentes in hoc dubio (quia est vtrimque æquale) meliorem esse conditionem possidentis, eximique proinde ab onere restitutionis, licèt alioquin peccauerit.

RESOL. XIX.

An sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v. g. errasti vincibiliter putans in hac hebdomada, nullum esse diem festum, vel ieiunij, cum tamen sit: adueniente die Festo vel ieiunij, Missam vel ieiunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festiuum, vel ieiunij; peccas ne, omittens Missam, vel ieiunium, & sic de similibus? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. ex Res. 48. §. Sed hic tantum.

§. 1. AN sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu. v. g. errasti existimans esse peccatum ius Canonicum, vel physicam audire; ex huiusmodi errore physicam audis, immemor conscientiæ errantis, & dictantis esse peccatum. Item errasti, vincibiliter putans in hac hebdomada nullum esse diem festiuum, vel ieiunij, cùm tamen sit; adueniente die festo, vel ieiunij, Missam, vel ieiunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festiuum vel ieiunij, peccas ne omittens Missam, vel ieiunium? Et quidem affirmatiuè respondet Medina *in p. 2. quæst. 19. art.* & Villalobos *in summa, to. 1. tr. 1. difficul. 1. n. 2.* vbi sic ait: [Para que se diga, que vno haze contra conciencia, no es necessario que el dictamen le tenga actualmente, mas basta que aya passado, y que de virtualmente: como si vno huuiesse tenido error, de que nos es licito oyr Theologia, y la oyesse sin reuocarle; haria contra conciencia.] Sic ille.

2. Sed ego contrariæ sententiæ adhæreo, nempè te in physica audienda, vel in omissione Sacri, aut ieiunij non peccaturū actu, nisi actu sit conscientia dictans esse peccatum, vel actu dubites de eius obligatione. Probatur: Opera illa externa nequaquam possunt oriri à voluntate, & iudicio præterito, cùm neque illa voluntas, neque iudicium præteritū adsint, neque aliquis effectus ab illis prælictus, qui opera externa causet. Ergo non possunt in illis operibus malitiam aliquam deriuare. Confirmo: ideo, cùm venenum tribuis alicui, quo vita illum priuas, censeris homicidium cōmittere, etiamsi doleas, antequam venenatus è vita discedat; quia illo voluntas antiqua occidendi in aliquo effectu manet. An in præsenti illa intentio præcedens non audiendi Missam, & iudicium errans de obligatione, non manent in se, neque in aliquo effectu: Ergo. Secundò: si actus censetur manere moraliter, & denominare opera subsequentia, dum non retractatur; ergo infidelis, semel existimans ad operis bonitatem opus esse, vt id ad idolum referatur, peccabit in omnibus operibus, & obiecto bonis, quæ illius iudicij immemor efficit, quod videtur absurdissimum. Et ita hanc sententiam contra Medinam rectè tenet Sanchez *in Sum. to. 1. lib. 1 1. c. 1 1. num. 7.* Azorius *to. 1. lib. 2. c. 8. quæst. 12.* Vasquez *in p. 2. disp. 60. cap. 3.* quibus adde Ioannem Præpositum *in p. 2. D. Th. q. 19. a. 6. dub. 2.* & Rocafull. *in prax. Theo. mor. p. 3. lib. 5. c. 3. n. 63.*

RESOL. XX.

An peccet sequens conscientiam errantem, si dictat vtramque partem malam?

Et in exemplum huius quæstionis adducuntur diuersi casus in textu huius Resolutionis, & tandem quæritur, an supra dicta procedant circa eum, qui sine culpa sua in eum statum venit, vt vtraque pars contradictionis videatur sibi peccatum: an vero verificentur tantum de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est?

Et infertur à fortiori hominem in carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare, quia illa omissio Sacri non est libera vltomodo. Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 47.

§. 1. CAsus erit. Putat rusticus Pastor peccare lethaliter die festo, si Missam non audiat, quia præceptum est Missam audire; putat etiam peccare lethaliter, si gregem deserat causa audiendi Missam, quia deuorabit eum lupus, aut fur rapiet. Similiter mulier assistens infirmo, putat peccare lethaliter, si infirmum deserat causa audiendi Missam. Inquiritur, an rusticus ille & hæc fœmina ignara lethaliter peccent dum ad alterum ex his extremis se determinant, quam determinationem fieri necesse est, cùm inter vtrumque non detur medium. Et quidem Pater Granadus *in part. 2. D. Th. Contr. 2. tr. 12. disp. 7. sect. 2.* putat quamlibet ex his electionibus, seu quamlibet determinationem inter hæc extrema, fore peccaminosam: quia tamen durum visum fuit illi posse hominem inter duo peccata perplexum constitui, ita vt non possit vtrumque effugere sed alterum eorum necessariò sit efficiendum; tutius illi fuit visum casum negare; cumque difficile sit defendere, non posse contingere ex natura rei sub iudicio melius sentientium se dicturum ait, pertinere ad prouidentiam Dei hominem illuminare, vt possit hanc perplexitatem effugere, reddendo vincibilem illius ignorantiam.

Sup. hoc supra lege doctrinam Ref. 4.

2. Probat suam sententiam Granadus. Quando rusticus se determinat ad Missam non audiendam, illa determinatio, seu electio poterat non esse, seu non fieri ab illo: ergo est libera respectu illius: ergo liberè se determinat ad id, quod peccatum esse iudicat: ergo liberè peccat. Deinde, ait Granadus, similis libertas inter opera ex se bona sufficit ad meritum: ergo sufficiet ad demeritum. A contradictorio antecedenti contradictorium infero consequentis. Si enim quis esset prædeterminatus ad dandum mihi centum aureos, vel equum eiusdem valoris, nullo modo de me benemeritus censeretur, si equum mihi daret.

3. His suppositis, idem Granadus sic ait, *num. 14.* Dicerem sub iudicio melius sentientium, pertinere ad diuinam prouidentiam non permittere hunc perplexitatis modum, atque adeò casum esse ex prouidentia impossibilem; licet attenta rusticitate aliquorum hominum, & seclusa speciali Dei gubernatione fortasse contingere posset. Inducor ad ita sentiendum, tum propter auctoritatem Doctorum quos retulimus; tum etiam quia quando inferuntur incommoda non leuis momenti ex aliqua hypothesi, dicere sæpè solemus in Philosophia, & Theologia, illam esse impossibilem; hîc autem profectò videntur inferri: nam ex vna parte videtur ille homo habere libertatem sufficientem ad peccatum; ex altera verò esset rigidissima prouidentia damnare hominem propter peccatum, quod sine sua culpa vitare non potest, nisi aliud æquè graue committat; licet enim ibi sit libertas in reddendo equo, vel nummis determinatè, & ille modus libertatis sufficiat etiam ad meritum; cæterum inter homines, qui hæc minùs exactè perpendunt, non solet reputari magni momenti quod vnum vel alterum æquale fiat, quando vtrumque vitari non potest. Facilius ergo dicitur, Deum in prædicto casu illuminaturum hominem, vt prudenter iudicet sibi licere sine peccato facere quod maluerit ex illis duobus, & ita deponat conscientiam errantem, vel si nollet deponere, fiat iam error vincibilis. Conueniunt autem Argentinas, Vasquez, Medina, Corduba, & Angestus, posse dari perplexitatem, quando error vincibilis est; quia tunc potest, & tenetur deponere conscientiam, & id Deus illi præcipit: ex hypothesi autem quòd ipse pro sua culpa nolit deponere, mirum non est, si peccet audiendo Sacrum, vel non audiendo. Sicut ex hypothesi, quòd quis velit inanem gloriam in omnibus operi-

bus

bus huius diei, non est mirum si peccet elargiendo eleemosynam pauperi extremè indigenti, quia id facit propter malum finem, & peccet etiam non elargiendo, quia violat præceptum charitatis. Hucvsque Granadus.

4. Sed ego puto in tali casu nullum peccatum committi, quia non adest libertas sufficiens ad peccatum: cùm enim vna ex illis contradictoriis sit tibi necessariò eligenda, & in illa repræsentetur peccatum, iam peccatum erit necessariò eligendum, quod est absurdum. Deinde non potest quis peccare in aliquo faciendo cuius contradictorie oppositum indicat esse prohibitum, sed in hoc casu pastor, qui Missam non audit, putat eam audire illi esse prohibitum, ne gregem deserat: ergo non peccabit, si cum prædicta conscientia Missam omittat. Rursus peccatum essentialiter includit dissonantiam ad rationem. Nullius autem prudentis viri rationi dissonauit, miserum illum rusticum non potentem indeterminatum permanere, se determinare ad extremum, quod ex nullo capite peius alios iudicat. Deinde, quo modo posset ob hanc determinationem reprehendi homo, qui posset respondere, eodem modo me reprehenderes, si hanc determinationem non habuissem. Vnde ex his infertur à fortiori, hominem carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare; quia illa omissio Sacri non est libera vllo modo. Neque illud iudicium causa est illius omissionis, cùm omissio à causis aliis extrinsecis procedit; solùm enim est iudicium speculatiuum falsum, quo iudicas in tali omissione esse peccatum, cùm tamen non sit. Et hæc omnia docet Castrus Palaus *to. 1. tr. 1. disp. 1. punct.* 5. Rocafull *in praxi Theol. mor. par. 3. lib. 2. c. 3. n.* 66. Sanc. *in selectis, disp. 41. n.* 27. Sãch. *in sum. to* 1. *lib.* 2. c. 11. *n.* 14. Hurtadus *disp. 16. de Deo homine, n.* 89. *&* 9. Eminentissimus Lugo *de Incar. disp. 26. sect. 10. n.* 137. & alij penes ipsos.

5. Sed an supradicta procedant solùm circa eum, qui sine sua culpa in eum statum venit, vt vtraque pars contradictionis videatur sibi peccatum; an etiam verificetur de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est. Respondeo cum Becano, *tr. 1. c.* 4. quòd licet quis sua culpa & negligentia, etiam mortali, in eas angustias deuenerit; si tamen in eo statu iam constitutus de præterita negligentia doleat, & faciat, quod in se est, non committet nouam culpam. Primò, quia nulla culpa, aut negligentia præterita potest hominem ad nouum peccatū necessitare. Secundò quia in quocũque statu, & quacumque posita conditione, potest homo prudenter operari; voluntas autẽ, quæ sequitur regulã prudenter nõ peccat.

6. Rogabis iterum, quid in tali casu agendum sit homini, vt prudenter se gerat. Respondeo, hoc non potest in particulari, sed tantum in genere præscribi: nam si in tali casu potest homo vti alterius consilio, optimè fecerit. Si verò per seipsum debet rem expedire, attendat vim, & naturam præceptorum, quæ illi videntur tunc concurrere, & simul expendat commoda, quæ sequi possunt; & tunc pensatis omnibus id eligat, quod videtur habere pauciora incommoda. vel esse contra præceptum minus obligans, & sine scrupulo procedat: nam si verè habet voluntatem non peccandi, & sufficientem adhibet diligentiam, nunquam peccabit, saltem grauiter, etiam si fortè eligeret id, quod maius malum est, modo ipse nesciret esse maius malum. Quòd si omnibus perpensis vtrumque æquale malum apparet, absolutè poterit, quod voluerit, facere: tamen iuxta Cordubam *lib. 3. quæst.* 5. tutius consilium est, vt si homo censet se ad alterum magis affici, eligat oppositum, ad quod minus inclinatur; quia affectio facit vt plurimum apparere plus ea, quæ ei conueniunt; & inde rationis iudicium impedit, vel ad se curuum trahitur.

RESOL. XXI.

Quo pacto deponenda sit conscientia errans? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 49.
Tom. VIII.

§. 1. PVtauit Caietanus *in part. 2. Diui Thomæ, quæst. 19. art.* 5. conscientiam errantem deponi posse, etiam sine vlla ratione, eo solùm, quòd homo nolit admittere erroneum dictamen. Exemplum adhibet, dicens Si mulier à concionatore audisset esse mortale vti alienis capillis, eo quòd sit simulatio; licet sine solutione huius argumenti pro libito deponat talem conscientiam & credat sibi esse licitum talem vsum: non peccabit vtens prædictis capillis. Probat, quia conscientia errans non habet ex se vim obligandi, nisi quatenus acceptatur: ergo quandocumque non acceptetur, non obligabit. Caietano subscribit Valentia *quæst. 14. punct. 4. §. Atque ex eodem fundamento* Medina etiam *ad art. 6. dub. 3. versicul. Vltimo notandum est*, affert prædictam Caietani doctrinam, & exemplum, licet addat hæc verba: vtrum verò peccet (scilicet illa mulier) quia non adhibet fidem Concionatori, alia quæstio est.

2. Sed hanc sententiam puto reiiciendam esse cum Salas *vbi supra*, in Diuum Thomam, *tract. 8. disp. vnica, sectio. 3. n.* 30. & aliis, quos citat, & sequitur Sanchez *in Summa to. 1. lib. 1. c. 11. n.* 10. Quibus Ego addo Præpositum *in part. 2. Diui Thomæ, qu. 19. art. 6. dub. 3. §.* 1. Rocafull *in praxi Theol. moral. part. 3. lib. 2. c.* Castrum Palaum *to. 1. disp. 1. punct. 6. n.* 5. & Granadum *in part. 2. Contr. 2. tract. 12. sect. 5. n.* 27. Dico igitur: te non posse pro libito conscientiam errantem deponere: cùm manifesto periculo te exponas veram conscientiam deponendi: illa enim falsa conscientia tibi apparet vt vera. Si ergo veram pro libito deponere non potes, quia non potes pro libito te legibus diuinis exuere: neque poteris conscientiam errantem pro libito depellere. Secundò, vel illa conscientia ex rationibus probabilibus errat, vel ex rationibus moraliter certis secundùm tuam æstimationem: quocumque modo sit, vt prudenter deponatur, debent adesse rationes saltem probabiles in contrarium, aliàs temerè procedes, neque poteris honestare actionem, cùm oriatur ex iudicio absque vlla ratione efformato. Itaque dicendum est semper ita se debere gerere eum, qui habet conscientiam errantem, vt permaneat in eo saltem virtuale iudicium quod probabiliter, atque adeo prudenter dictet, sibi licere oppositum eius, quod dictat conscientia errans. Probatur manifestè; nam non potest quis licitè operari sine dictamine prudentiæ, hoc autem esse non potest sine opinione probabili de honestate obiecti; vnde quod fit sine prædicto dictamine, est contra rectam rationem. Ex quo principio infertur directa solutio propositæ difficultatis; duplex enim esse potest conscientia errans, vna, quæ ita dictet aliquid esse peccatum, vt nullo modo etiam probabiliter credatur esse licitum id, quod re vera licitum erat secundum se; & hæc conscientia deponi debet medio aliquo iudicio probabiliter saltem dictante id non esse peccatum; alioqui imprudenter, & male faciet, qui tale obiectum fuerit amplexatus, cùm non habeat cognitionem, quam vidimus requiri ad honestam operationem, & quò ad hoc omninò vera videtur sententia, quæ Caietanum refellit. Altera conscientia errans est, ratione cuius videtur homini probabile esse peccatum aliquid, quod certum est non esse peccatum; ita tamen vt simul habeat idem homo fundamentum, quo verisimiliter sibi persuadeat oppositum; & tunc licitum est deponere illam conscientiam sine vlla alia ratione denuò inuenta; imò licitè operabitur quispiam, quantumuis illam conscientiam non deponat. Et si id fortassè voluerunt Caietanus & Valentia, rectè sentiunt: nam ad honestè operandum non aliud requiritur, quàm iudicium practicè probabile de honestate obiecti sed siue illa conscientia errans siue nouo aliquo fundamento deponatur, siue non deponatur; permanet iudicium probabile de honestate obiecti, ergo. Exemplum verò adductum à Caietano rectè obseruant Corduba *lib. 5. quæst. 12. post. 2. propositio. §. Ex quibus patet*, & alij, posse

piè explicari, si nimirum illa mulier prudenter sibi persuadeat. Concionatorem esse scrupulosum, aut id dixisse potius ad terrorem; atque adeo eius dictum non obstare, quo minùs oppositum sit probabile; tunc enim licitè poterit vti illis capillis. Quam doctrinam veram esse existimat Vasquez, sed alienam à mente Caietani.

RESOL. XXII.

An qui occidit Petrum putans, & intendens occidere Paulum, si confiteatur occidisse Paulum, teneatur postea iterum confiteri, dum deprehendit esse Petrum?

Et an qui violauit ieiunium, quod putabat esse sub obligatione, cum tamen re vera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, violaui ieiunium?

Et hæc sunt generalia pro conscientia erronea, & pro aliis casibus, quando quis tenetur explicare, fuisse errorem; siue propter aliam obligationem, siue propter censuram, quæ non incurritur, nisi quando non erratur. Ex p. 11. tr. 8. & Misc. 5. Res. 60.

§. 1. AFfirmatiuè videtur respondendum, nam videtur confiteri illud quod fecit: Significat enim aliam actionem distinctam ab ea, quam exercuit. Nihilominus in genere moris non est alia actio; semper enim in confessione censetur confiteri actionem quam putabat esse occisionem Pauli; ideò si confiteatur dicens occidi hominem, & nihil aliud, quando ex alio capite non consurgit alia obligatio (quod per accidens est) satisfacit; vel si dicat, occidi quem putabam esse Paulum, etiamsi postea deprehendet esse Petrum, verè confessus est quod fecit: confessus est enim homicidium, quod putabat esse Pauli, quod verificatur etiam in homicidio Petri: de illo enim homicidio Petri putabat esse Pauli, & tale homicidium confessus est. Quod si fortè quando confitebatur dixit occidi Paulum; adhuc existimo sufficere eam confessionem, nec postea deprehendens fuisse Petrum, debere iterùm confiteri, quia reuera confessus est peccatum mortale quod fecit: quotiescumque enim quis confitetur peccatum confitetur illud prout erat in conscientia sua probabili; tunc autem quando occidit erat in sua conscientia probabili vt supponimus, quod ea actio esset occisio Pauli, & non Petri, & in mortali æstimatione idem est dicere occidi Paulum, atque dicere occidi quem putabam esse Paulum, seu eum, qui meo iudicio tunc erat Paulus: siue enim reuera fuisset, siue non fuisset Paulus, pro malitia morali, & materia confessionis (etiam comparatione actionis externæ, vt prouenientis à voluntate interna) nihil refert. Et hæc omnia docet Dicastillus *de Sacramentis to. 2. tr. 8. disp. 9. dub. 8. n. 715.*

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. Res. 5. §. vlt. per totum.

2. Sed hic quæri potest, an qui violauit ieiunium, quod putabat esse sub obligatione, cùm tamen reuera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, *violaui ieiunium.*

3. Negat Sanchez *l. 1. in decalog. cap. 11. n. 5.* cum Salas, Valentia & Sayro à se relatis contra Adrianum *in 4. q. 4. de confessione* qui dixit, peccatum contra conscientiam erroneam esse speciale, & explicandum in confessione, cuius contrarium ab inconuenienti probant: quia sequeretur peccata, etiam quando conscientia non errat, duas semper malitias habere, alteram quidem contra eam virtutem, cui actus opponitur, alteram contra conscientiam. Vnde infertur potius esse dicendum peccatum contra conscientiam habere idem obiectum in specie, quod haberet, si vera esset obligatio; ideoque putant eum, qui non haberet ætatem requisitam, vt obligetur lege ieiunij, si ex errore putat se teneri, peccare peccatu eiusdem speciei cum eo, quo peccaret si verè teneretur: quæ doctrina mihi etiam placet, approbare videtur Cardinal. Lugo, dum à se relatum non reprobat *disput. illa 16. n. 498.*

4. Addo tamen (id quod generale est pro aliis casibus) aliquando debere explicari fuisse errorem, siue propter censuram, siue propter aliam obligationem, quæ non incurritur, nisi quando non erratur: sic si esset peccatum ab aliquo contra iustitiam ex conscientia erronea, accipiendo furtiuè rem, quam putabat esse alienam, v. g. Ecclesiæ, & reuera esset accipientis, etiamsi esset lata censura pro furto facto ex Ecclesia; & item censura pro non restituente, aut pro non reuelante, etiamsi ea peccata coram Deo essent eiusdem speciei cum iis, quæ fierent ex conscientia vera; tamen neque incurrit censuram, nec obligationem restituendi, aut reuelandi; ideoque nec confessarius debet ab ea censura absoluere, nec cogere ad restituendum, vel negare absolutionem, nisi restituat, aut paratus sit restituere, cùm prædicta requirant peccatum verè ex vera conscientia commissum. Item; debet explicari, quando, si non explicet pœnitens, existimauit confessarius illud non fuisse peccatum, vt, si quis confiteatur se non audiuisse Sacrum in die Iouis maioris hebdomadæ, quod cùm non sit peccatum, seclusa conscientia erronea, putabit confessarius non dici vt peccatum mortale; sed vt aliqualem imperfectionem. Item de ieiunio in vigilia Epiphaniæ, & similibus. Item si puer minoris ætatis se accuset quòd in Parasceue non ieiunauerit. Ita Dicastillus *supra num. 705.*

5. Sed circa præsentem difficultatem vide meipsum alibi, & me citato Leandrum *de Sacram. tom. 1. tr. 5. disp. 8. §. 7. qu. 17.* vbi firmat sufficere in casu proposito, si pœnitens in confessione se accuset, & dicat; *violaui ieiunium*, quia idemmet in specie peccatum commisit, ac si vera esset obligatio ieiunandi. Vnde puer qui falsò putat se teneri ad ieiunium, & non ieiunat, committit peccatum eiusdem speciei cum eo, quod committit adolescens obligatus ad ieiunandum.

6. Vnde mihi non placent ea quæ asserit Salas 1. 2. *to. 1. tr. 8. disp. vnica sect. 3. n. 28. in fin.* vbi ait; Cùm quis rem licitam egit, putans esse illicitam, vt, si occidit feram, putans esse hominem, debet errorem exprimere; alioqui non intelligeretur malitia actus externi, quia occisio feræ mala non est.

7. Verùm, vt dixi, ego absolutè sentio, quando peccatur cum conscientia erronea, non esse speciale peccatum, & ideo satis esse fateri præcepti violationem, quam conscientia errans dictabat, non declarando fuisse contra conscientiam erroneam. Ideo Docet Cardin. Lugo *de pœnit. disp. 16. n. 503. cum sequentibus*, & Fagundez *de præceptis Ecclesiæ l. 2. c. 5. n. 14.* qui, sicut, & Henriquez supra ait in prædicto casu furti, v. g. sufficienter explicari peccatum, si quis dicat; *fieri furtum, dum rapui id quod putabam esse alienum*, quibus verbis explicat se habuisse conscientiam peccati non tamen significat, an illa conscientia fuerit vera, vel erronea. Atque hunc modum explicandi meritò approbat idem Cardinalis *supr. n. 506.* imò addit non esse dubium quin sufficiat similem modum confitendi, addit ipse postea *n. 503.* si dicat; *Feci hoc vel illud putans me facere contra præceptum, vel contra obligationem grauem.* Qua ratione verè explicat, quod fecit, nec se exponit periculo dicendi peccatum quod non fecit, quod totum mihi placet, vt placuit etiam Dicastillo *loc. cit.*

TRACT.

TRACTATVS TERTIVS DE PARVITATE MATERIÆ.

RESOL. PRIMA.

Quomodo sit cognoscendum, quod in aliquo precepto detur, vel non detur paruitas materiæ? Ex part. 2. tract. 5. Resol. 1.

§. 1. LIBET huic dubitationi respondere cum verbis Nicolai Baldelli *in disput. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 14. num. 13.* vbi sic ait. Ad dignoscendum vtrùm detur in aliquo præcepto, aut eius transgressione, materiæ paruitas & culpæ leuitas, an verò omnis materia sit censenda notabilis, & omnis transgressio grauis, optimum videtur, si in obiecto formali non confundatur ratio, quæ dicitur pro se prima, quia scilicet & ipsa per se, & ratione sui per actum attingitur, non autem ratione alicuius alterius, quæ intelligatur attingi priùs, & ratio, quæ dicitur per se secunda, quia attingitur ita per se, vt tamen attingatur ratione alicuius alterius, quæ intelligitur attingi priùs, vt fusiùs explicatur ex physicis, quando agitur ad *text. 33. lib. 2. de Anima*, de specificatione potentiarum per actus, & actuum per obiecta: si enim ex ratione ipsa obiecti per se prima oriatur notabilis oppositio ad virtutem, & malitiæ grauitas, non poterit in illo obiecto dari paruitas materiæ, & leuitas culpæ: si verò oppositio notabilis, & grauitas culpæ solùm oriatur ex ratione obiecti per se secunda, non autem ex ratione per se prima, omninò dabitur materiæ paruitas, & culpæ leuitas, & hoc modo; quia ratio obiecti per se prima in actu furti, v.g. est, quòd res, quæ accipitur, sit aliena, & ex hac ratione per se accepta, & præcisè considerata, non oritur oppositio notabilis ad iustitiam, & culpæ grauitas, sed hæc solùm oritur ex eo, quòd res aliena sit notabilis, & notabiliter faciat ad vsus vitæ, quæ potest dici ratio obiecti per se secunda, rectè dicitur, quòd in furto detur materiæ paruitas, & culpæ leuitas, & contrà, quia ratio obiecti per se prima in actu infidelitatis est, vt fides negetur ipsi Deo aliquid reuelanti, & ex hac sola præcisè considerata fundatur oppositio grauis ad virtutem fidei; & malitia grauis: non dicitur quòd in actu infidelitatis possit dari materiæ paruitas, & culpæ leuitas, sed omnis materia in ordine ad illam sit notabilis; & omnis culpa sit grauis, etiamsi alioqui in se ipsa sit res minima. Vide etiamsi alioqui in seipsa sit res minima. Vide etiam Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 2. & 3.* Suarez *de legibus, lib. 2. cap. 28. num. 68.*

2. Sed circa supradicta habet aliquam difficultatem Castrus Palaus *tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 2.* quam videre potes penes ipsum. Vnde existimat ex communi sensu Ecclesiæ & fidelium desumendam esse grauitatem aliquarum rerum, & aliarum leuitatem, quæ autem hæc sint, suis locis examinandum est; fundatur autem hic sensus Ecclesiæ in naturis ipsarum rerum, aliqua enim ita de se inordinata sunt, vt in qualibet materia reputentur grauissima; quælibet enim idololatria, simonia, iuramentum falsum, infidelitas, desperatio, odium, & contemptus Dei, irritatio Sacramentorum, homicidium, pollutio, fornicatio, & similia de se grauem inordinationem habent, & in quacumque materia constituantur, non variant iudicium; alia verò ita leuia sunt, vt nisi ex aliquo accidenti extrinseco grauia esse non possint, vt verbum otiosum, scurrilitas, & alia huiusmodi. Alia verò, quæ esto de se grauia sint, non semper æqualem deordinationem habent, vt furtum si fiat in magna, vel parua quantitate, variat enim multum iudicium, ita Palaus. Verùm pro nostro instituto his suppositis ad casus particulares deueniendum est, quos non sine maximo labore in gratiam Studiosorum collegi; ideo quæro:

RESOL. II.

An parua materia diuersorum præceptorum, coalescant in vnum, & efficiant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam?

Et quid, si ad omnia hæc obligetur ex diuersis votis, & pro eodem die?

At an, quando quis vouit indeterminatè pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualitate earum omittat partem non notabilem, an inquam, peccet mortaliter? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 42.

§. 1. VT si in die festo incidat ieiunium, & consequenter quis teneatur eo die ad ieiunandum, ad audiendam Missam, ad non laborandum, & si est Clericus in sacris, ad recitandas Horas Canonicas; an, inquam, si ex singulis his obligationibus modicum quid omittat, ita vt omnia illa modica quantitatem notabilem efficiant, peccet mortaliter? Respondeo negatiuè, quia nullum præceptum in materia graui transgreditur, sed multa, singula tamen in leui materia. Et ita docet Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 16.* qui tamen limitat hanc sententiam, & putat secus dicendum esse, si quis ad omnia hæc obligatus sit ex diuersis votis, & pro eadem die. Super hoc infra in tr. 4. res. 11.

2. Sed hæc limitatio mihi non placet, quia non est differentia inter transgressionem voti, & præcepti Ecclesiastici, cùm votum obliget eo pacto, quo obligat præceptum Ecclesiasticum de eadem re, vt docet Caietan. *in 2. 2. q. 88. art. 4.* Sotus *lib. 7. q. 2. art. 1.* Corduba *in sum. q. 188.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 6. punct. 4.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 3. concl. 3.* Nauar. *in sum. c. 12. n. 65.* & alij. Ergo si non est mortale, secundùm Sanchez, transgredi multa præcepta Ecclesiastica in re leui, neque erit mortale transgredi plura vota.

3. Sed quid dicendum, quando quis vouit indeterminatè pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualibet illarum omittat partem non notabilem, an, inquam, peccet mortaliter? aliqui affirmatiuè respondent, quia sunt partes materiæ eiusdem rationis; ergo possunt continuari ad constituendam quantitatem notabilem. Sup. hoc in Res. not. præterit., ex doctrina S. vlt.

At his non obstantibus, puto probabilem esse contrariam sententiam, quam apertè videtur tenere Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 5. cap. 5. n. 12. & seq.* lege illum, & non pigebit.

RESOL. III.

An plures parua materia coalescant in vnum, vt materia grauis ad mortale sufficiens euadat?

Et in textu huius Resolutionis quinque casus inferuntur pro praxi supradictæ quæstionis. Ex part. 5. tract. 5. Res. 32.

§. 1. RESpondeo quòd quoties parua postremi venialis materia nequit cum præcedentium materia moraliter continuari, ita vt pro vna reputetur, nec effectus relicti continuari moraliter possint, multiplicatio transgressionis præcepti in materia parua non constituit materiam grauem, ac culpam lethalem, secus quando materiæ paruæ, aut effectus ab eis relicti moraliter continuantur. Ratio est, quia cùm in priori euentu omnes eæ materiæ diuersæ sint, nec in vnam coalescant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis grauis materia conflari, sed singulæ diuisæ manebunt, & ita paruæ. At cùm in posteriori casu materiæ, vel effectus vniantur, notabilis materia euadet, & ita docet Molfesius *in sum. tom. 2. tract. 5. c. 8. num. 70.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 9. §. 4. num. 4.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 9.* Suarez *de legib. lib. 3. cap. 28. n. 11.* Reginaldus *tom. 1. lib. 15. cap. vlt. n. 67.* & alij Vnde cum supracitatis Doctoribus pro praxi infertur primò, te comedentem sæpiùs die ieiunij violare ieiunium vltima illa comestione, quæ ad notabilem quantitatem peruenit, quia illa vltima comestio etsi per se sumpta leuiter temperantiam læderet, at vt coniuncta aliis, & illas supponens grauiter lædit, moraliter enim illis coniungitur, & quasi esset simul cum aliis facta reputari debet. Secus dicendum si diuersis ieiunij diebus parum aliquid comedas, vel propositum habeas, parum aliquid singulis diebus comedendi, quia vnum ieiunium cum alio non continuatur, neque comestio vno die facta cum alterius diei comestione. Sic supradicti Doctores. Neque propositum fertur in omnes illas comestiones coniunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus debitas, & prout debitæ sunt quæ cùm solùm sint debitæ sub peccato veniali, nunquam est propositum de mortali. Infertur secundò, si intemperantem cibum sumas, & vltima comestione agnoscas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia iam amplecteris obiectum grauiter dissonum rationi, quod etsi secundùm se graue non esset, at graue est redditum ob multiplicem præcedentem comestionem. Infertur tertiò, te laborantem similiter die festo aliquoties, etsi singulis vicibus paruum tempus consumas, peccas mortaliter, quando peruenis ad quantitatem notabilem, v.g. duarum horarum, quia omnes ibi labores moraliter vniuntur, & quasi in vno tempore facti reputantur. Siquidem verum est dicere, te laborasse illo die festo vltra duas horas; secus verò si per quadrantem singulis festis laborares, quia tunc sicut festa diuersa sunt, ita & labores sunt diuersi, neque vnum cum alio continuatur. Infertur quartò, non peccaturum mortaliter qui eodem die ieiunij in causa est vt plures modicum quid accipiant, & in die festo per breue spatium similiter laborent, quia actiones cuiuslibet personæ cum actionibus alterius nullo modo continuantur. Et tandem quintò deducitur semper in materia iniustitiæ ex paruæ materiæ multiplicatione magnam consurgere, ac sufficientem ad mortale: vt in furtis minimis accidit, quando enim per ea ad notabilem quantitatem furto arreptam peruenitur, vltimum rei paruæ furtum est mortale.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 6. Res. 89.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Res. 15. §. 2. ad lin. 3.

Sup. hoc in Res. not. præteritæ, §. 1. & 2.

Sup. hoc ibidem §. 3.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Res. 41. in principio, & in § Sed stando. & infra tr. 7. lege doctrinam in Res. 7.

RESOL. IV.

An in subreptione gratia detur paruitas materiæ? Ex part. 5. tr. 5. Res. 33.

§. 1. AFfirmatiuè respondeo cum Rictio *p. 2. decis. 208. n. 5.* vbi docet gratiam non dici subreptitiam non expresso vero beneficij valore in modico, nam modicus defectus non vitiat actum, nec leui solemnitatis omissio obest.

RESOL. V.

An mutare circumstantiam leuem in Historia sacra Scriptura, sit peccatum mortale?

Et obiter quæritur, an examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non bene responsuros, & hoc ratione iuramenti, quod supradicti Examinatores faciunt?

Et quid, quando aliqui examinantur in concursu propter damnum tertij?

Et etiam cursim, & obiter quæritur, an habens priuilegium comedendi lacticinia in diebus ieiuniorum possit comedere saginam? Ex part. 10. tract. 16. & Misc. 6. Res. 38. aliàs 37.

§. 1. NEgatiuam sententiam nouissimè docet Arriaga *in Cur. Theolog. tom. 5. disput. 21. sect. 5. n. 35.* vbi sic ait: tertiò dico, etiam non obstante hoc periculo, licet res dicta sit falsa, non videri per se peccatum mortale immutare aliquam circumstantiam falsam, dicendo illam esse à Deo reuelatam: esto homo expresse interius contrarium noscat. Hæc pars videtur defendi à Patre Salas *tom. 5. in 12. disp. 4. num. 5.* vbi licet loquatur expresse de eo qui non scienter hoc facit, sed ex ignorantia crassa, videtur tamen inde inferri, etiamsi fiat scienter, non esse mortale; nam si res hæc esset grauis, certe ignorantia crassa tunc esset grauis. Expreisè vero eundem tradidisse hanc conclusionem in manuscriptis testantur nonnulli recentiores.

2. Probatur autem ratione, Primò; nam videtur communis praxis etiam eorum, qui in hac materia delicatæ conscientiæ sunt idipsum probare. Constat enim, Religiosissimos Viros, & Concionatores, sine peccati mortalis scrupulo narrare historias Sacras, licet aliquando se in vno, aut altero verbo, aut circumstantia parui momenti errare putent; neque vllus cogit sub mortali non affirmare, vt dicta vllo modo in scriptura, nisi ea præcise, quorum certissimè quis recordatur: teneretur autem id facere, si ea mutatio esset grauis.

3. Secundò ratione à priori idem ostenditur, quia iuxta communem acceptionem audientium, talis narrans eam historiam non intendit vllo modo Deum facere auctorem mendacij, sed supponitur narrans ea tamquam dicta à Deo: quia ita ipse putat: vnde si deprehendatur non contineri res illa in scriptura, non Deo iniuriam facit, sed se ostendit non valdè in scriptura versatum, aut male illam legisse, aut denique debilis memoriæ: indirectè autem ideò videtur aliquam in Deum iniuriam committere: quod Dei scripta petant, vt homo diligentius ea legat, nec ita statim proferat vt dictum à Deo id quod reuera dictum non est: hæc autem negligentia non videtur in circumstantia aliqua leui esse materia mortalis: vt patet in humanis: quod enim quis in littera Imperatoris vnicum, vel alterum verbum mutet, non censetur grauis Imperatoris iniuria. Hæc Arriaga.

Sed scio ab hac opinione viros doctos dissentire, & de hac quæstione alibi à nobis actum est.

4. Notandum est tamen hic obiter, me olim decisisse, posse aliquem interrogatoria examinandis manifestare, si certo sciret, illos esse sufficientes, & doctos, sed præ timore, & verecundia, non bene responsuros; & dixi hæc etiam procedere quoad Episcopos examinandos, ex rationibus ibi adductis, sed quando hæc scripsi nesciebam examinatores Episcoporum præbere iuramentum

Alibi nihil dixit author sup. hac quæst.

Et sup. contento in hoc §. Notãdum. in tom. 3. tr. 5. Res. 99. per totam.

ramentum non manifestandi examinandis neque in genere, neque in specie ea de quibus interrogari debent; Ideò nunc ratione dicti Iuramenti illam opinionem prorsus refello, & assero examinatores Episcoporum non posse aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi; & præ verecundia timeatur, non bene responsuros; Et ego factus examinator Episcoporum à fel. mem. Vrbani. VIII. ratione dicti iuramenti hoc semper in praxi rigidissimè obseruaui, nec aliter obseruandum esse puto; & sicut alibi dixi, doctrinam à me superius positam non esse intelligendam, quando aliqui examinarentur in concursu, propter damnum tertii: sic etiam tunc assero, non procedere in examine Episcoporum, ratione præstiti iuramenti.

Alibi in Ref. not. præteritæ.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Ref. 166. §. vlt. & ibi in tr. 6. Ref. 70. §. 2. in fine.

5. Nota etiam, me olim cum multis Doctoribus docuisse, habentem priuilegium comedendi lacticinia in diebus ieiuniorum, posse comedere saginam: Sed modo, re melius considerata, prorsus negatiuam sententiam sustinendam esse puto.

RESOL. VI.

An in conscientia erronea detur paruitas materiæ?
Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale, sed solum confusè proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 31.

§. 1. AFfirmatiuè respondeo cum Azotio *tom. 1. lib. 2. cap. 8. quæs. 5.* vbi sic ait: Quæritur an sit lethale, an veniale peccatum contra conscientiam errantem agere; Respondeo interdum esse lethale, interdum veniale peccatum, pro varietate materiæ grauis, vel magnæ, vel leuis & paruæ, in qua conscientia errat, & pro varietate iudicij quo aliquid suadendo, vel monendo aberrat à lege. Potest enim accidere, vt conscientia existimet aliquid esse veniale peccatum, & quatenus tale vitandum, licèt alioqui sit materia grauis. Item potest existimare aliquid esse crimen lethale, & quatenus tale cauendum & fugiendum, cùm tamen res sit alioqui leuis, vel media, & indifferens. Ita ille, quem sequitur Alphonsus de Leone *de offic. Confess. p. 1. recollect. 7. mem. 21.*

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. lege doctrinam Ref. 5. & 6.

2. Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale? sed solùm confusè proponitur actio mala, & tunc peccatum mortale adesse docet vterque Sanchez, Thomas, & Ioannes, hic *in select. disp. 18. num. 1.* ille *in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 9.* quibus adde Castrum Palaum *tom. 1. disp. 1. punct. 3. num. 6.* quia cùm amplecteris obiectum venialiter malum, dubitans an sit mortale, peccas mortaliter secundùm omnium sententiam, quia te exponis periculo mortale committendi. Sed quando tibi repræsentatur obiectum malum, prohibitum, neque distinguens an sit mortale, vel veniale, illud amplecteris, iam quantum est ex tua voluntate periculo committendi mortale te exponis, ergo.

3. Verùm Perez *certam. 10. scholast. num. 19.* Salas *in p. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 3. num. 31.* Valentia *tom. 1. disput. 2. quæst. 14. punct. 4.* & alij asserunt in tali casu committi solum peccatum veniale, quia voluntas appetens malitiam in communi, non appetit malitiam excedentem culpam venialem, aliàs si excederet, non esset veniali, & mortali communis. Vnde vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. VII.

An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur paruitas materiæ?
Idem est dicendum de locatione.
Sed difficultas est in supradicta quæstione, quæ dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris? Ex part. 5. tract. 5. Ref. 57.

Quoad hoc lege doctrinã Ref. not. seq.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam tenendam esse patet ex *cap. terrulas 12. quæst. 2.* & ita docent DD. quos citat & sequitur Riccius *in praxi tom. 1. resolut. 36.* quia in generali prohibitione alienationis modica non veniunt, vt notat Bald. *vol. 1. cons. 91.* & ideò restitutio in integrum pro modica læsione non datur, vt docet Bursatus *cons. 27. num. 17.* & Sfortia *de restit. in integr. quæst. 4. art. 12. num. 105.* & pro modica sterilitate non fit remissio mercedis, vt vult Valascus *decis. 30.* vide etiam Guttierr. *cons. 15. num. 7. & sequ.* Carder. Pereira *in l. si curatorem, ver. contractum, n. 15. C. de integr. rest. minor.* & Quarantam *in summ. Bull. ver. alienatio, num. 41.* vbi notat per sacram Congregationem decisum fuisse, neque constitutionem Pauli II neque Concilij Tridentini Decretum derogasse dispositioni supradicti textus *c. terrulas*; qui quidem textus procedere non solùm in alienatione, sed in locatione etiam, tenet Thomingius *decis. 23.* Crotus *vol. 1. cons. 96. num. 14.* & alij.

Sup. hoc pro mobilibus pretiosis in tom. 7. tr. 1. Ref. 221. lege doctrinam eius §. 1.

2. Sed difficultas est quæ dicantur tertulæ, & quæ res exigui valoris? Glossa ait quòd fortè hic textus exiguas vocat non valentes vltra viginti solidos, refert & sequitur Archidiac. *in cap. si quos, hac eadem causa & quæst.* Alciat. *cons. 23. num. 6. & sequ.* Sed probabilius est Iudicis arbitrio hoc esse remittendum, qui consuetudinem terræ & temporum locorúmque qualitatem attendere debet, & inspicere conditionem Ecclesiæ, si sit pauper, vel multùm abundans. Ita Quaranta *dicto num. 41.* Aloysius Riccius *dicta resolut. 36. in fine.*

RESOL. VIII.

An præceptum sub mortali impositum, sub materia leui obliget saltem sub veniali? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 48.

§. 1. REspondeo affirmatiuè cum Suarez *de legibus, lib. 3. c. 26. n. 6.* duo enim sunt in dicto præcepto distinguenda, vnum est, talem rem præcipi, aliud est præcipi sub tali obligatione, vel pœna. Primum, vt supponimus, non est iniustum, quia ponimus materiam præcepti simpliciter honestam esse, & in suo gradu iustam, & capacem præcepti. Secundum autem iniustum est. At verò non obstante iniustitia & nullitate quoad secundum potest præceptum valere, quoad primum quod iustum est, tum quia illud est prius natura, vt sic dicam, & ex se separabile à secundo; tum etiam, quia in his, quæ huiusmodi sunt, vtile per inutile non vitiatur. Neque intentio præcipientis intelligitur esse conditionata, ita vt nolit præcipere quod potest, si non potest obligare quantum appetit; sed potiùs absolutè intendit præcipere, & volendo obligare plus, quàm potest, consequenter etiam vult obligare quantum potest, & ita censeo tale præceptum esse validum quoad obligationem commensuratam, & proportionatam materiæ eius, quia quoad illam non deest intentio præcipientis, & nihil aliud est quod ibi desideretur. Et ita etiam hanc sententiam docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 6. cap. 4. num. 46.* & Baldellus *in disp. Theologicis tom. 1. lib. 5. disp. 10. num. 9.*

RESOL. IX.

An contemptus formalis in re leui, v. g. legislatoris humani,

clinationem, vel veniales defectus denotent; fieri tamen potest, vt ratione dignitatis personæ, de qua dicuntur, vel quia putantur accipienda pro grauibus vitiis, si in tali casu peccatum mortale.

RESOL. XVI.

An detractiones leues de aliquo possint peruenire ad damnum graue, sicut furta?

Et quid, quando aliquis per plures detractiones leues detrahit pluribus personis?

Et quid est dicendum, quando detrahitur leuiter famæ Petri, qui plures detractiones etiam leues ab aliis passus est, circa eamdem materiam leuem; & quid, si circa diuersas materias leues apud eosdem auditores?

Et quid est sentiendum, si in prædictis casibus detractio Petri sit apud Prælatum?

Et quid vero, si omnes detractiones leues sint circa diuersas personas & quid apud eosdem auditores? Ex part. 10. tr. 15. & Misc. 5. Res. 17.

§. 1. AD hanc difficultatem morosam, & practicabilem sic Respondet Emin. Cardinalis Lugo *de Iust. tom. 1. disp. 16. sect. 5. num.* 46. Dubitari potest: An quod dictum est de furante parua sæpius eidem, habeant etiam locum in eo, qui sæpius detrahit eidem famam in rebus leuibus posse etiam per frequentationem, & repetitionem detractionum circa leuia perueniri ad peccatum mortale cum obligatione graui restituendi. De hoc nihil apud auctores inuenio. Sed consequenter idem eum proportione videtur mihi dicendum: Nam re vera per plures eiusmodi detractiones potest tandem proximus detrimentum graue in fama pati. Finge enim simul ea omnia de proximo dici quo casu certum videtur, quod possit aliquando grauiter lædi proximi fama apud auditores, si de eo plures defectus vel falsos, vel occultos dicas, quorum singuli leuiter famam læderent, plures tamen non leuiter lædunt.

2. Si ergo apud eosdem auditores non simul, sed cum interpolatione eadem dicas, facilè vnientur in eorum mente ea omnia, vt non aliter opinentur de proximo, cui detrahitur, quàm si simul eadem audiissent, dixi si apud eosdem auditores dicas, si enim apud diuersos auditores, qui non ea facilè communicabunt sibi inuicem dixisse, non videtur esse eadem ratio. Tunc enim apud singulos auditores proximus famam retineret vel integram, vel ferè integram, atque adeò non vnirentur leues illæ detractiones ad conflandum aliquod graue detrimentum in famam. Vnde à fortiori nec esse graue nocumentum, si leues illæ detractiones apud diuersos de eodem defectu leui multiplicarentur, quia semper apud singulos, & apud omnes fama leuiter solùm maculata retineretur. Ita Lugo, qui ibidem postea §. 4. *n.* 52. rectè obseruat quid dicendum in materia famæ, quando aliquid per plures detractiones leues detrahit pluribus personis, sed singulis leuiter constat ex supradictis. Nam quoad hoc videtur esse differentia inter detractiones, & furta, quia licet quoad furta sint aliquando domini grauiter, & rationabiliter inuiti propter periculum, quod imminet, ne multi ditari velint illo modo furandi leuia à singulis, & hoc modo singulis grauiter lædi possint, si ea furta absque graui peccato semper repeti possint, in detractionibus tamen non videtur subesse illud periculum moraliter loquendo. Cùm enim ex iis detractionibus non capiatur lucrum quod alliciat homines ad eas procurandas; non timetur moraliter loquendo tale periculum ex eo quod illæ non prohibeantur sub peccato graui. Vnde quando pœnitens eiusmodi detractiones leues confitetur, nunquam Confessarius interrogat de frequentia detractionum ad iudicandum an peruenerint ad materiam grauem propter coniunctionem detrimenti pluribus illati, & inter illos diuisi.

2. Et tandem §. 2. *num.* 52. optimè obseruat quid dicendum sit quando detrahitur leuiter famæ Petri, qui plures etiam leues detractiones ab aliis passus est. Si enim omnes illæ detractiones sint circa eandem materiam leuem, certum est, te non peccare grauiter, cùm per omnes illas non patiatur Petrus detrimentum famæ nisi in materia leui. Si verò sint circa diuersas materias leues, sed apud diuersos auctores, qui eos defectus ad inuicem non communicabunt vt possit ex illis resultare tandem vna grauior existimatio contra Petri probitatem, non peccas etiam grauiter, quia adhuc Petrus apud omnes retinet suam famam ferè integram, & solum leuiter læsam. Denique si sint circa diuersas materias, apud eosdem auditores, aliquando poteris mortaliter peccare in illa detractione, v. g. si de eodem Petro apud Prælatum varij dixerunt varios defectus leues, poterit tandem multiplicatis delationibus circa res singulas leues Prælatus cõcipere aliquid graue de Petro, nempe esse negligentem, relaxatum, parum obseruantem, & curantem de disciplina regulari, quæ si falsa sint, grauiter læditur eius fama iniustè apud Prælatum.

3. Quare vltimus detractor in hoc casu non est similis ei, qui ponit vltimum furtum leue, sed potius ei qui ponit vltimum vulnus leue, quod propter alia leuia vulnera præcedentia affert mortem Petro, alioquin sine illo vltimo vulnere non morituro. Nam sicut excessus damni, quod vulneratus patitur accepto illo vltimo vulnere supra id, quod eo non accepto pateretur, est grauis, nempe ipsa mors; sic excessus damni in fama, quod patitur Petrus posita tua vltima detractione supra id, quod ea non posita non pateretur, est grauis, nempe existimatio Prælati de eius negligentia, & inobseruantia habituali, & frequenti, quam existimationem adhuc non habebat, quare in his circumstantiis detractio tua non est censenda leuis, sed grauis, quia ob debilitatem contractam ex aliis læsionibus præcedentibus fama Petri lethaliter vulneratur tali detractione, sicut ob alia priora vulnera leuia accepta homo lethaliter vulneratur vulnere vltimo, alioquin leui, vt suprà explicuimus, in graui tamen rarò id continget. Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo, *vbi sup.* quæ passim inuenies apud alios Auctores; Et quia in praxi quotidiana sunt, illa in vtilitatem lectorum hic adnotare volui.

RESOL. XVII.

Quid sit sentiendum de tactibus, & osculis inter solutas, an semper sint mortalia, vel in eis detur paruitas materiæ?

Et an confricatio leuiter partium obscœnarum brutorum, & similium sit peccatum mortale? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 90. alias 89.

§. 1. COmmunis sententia Doctorum affirmat esse peccatum mortale, tangere immediatè alterius viri, aut fœminæ verenda, quia id de se valde prouocat luxuriam, & commouet sensualitatem; & idem de tactibus, quibus quis immediatè tangeret verenda propria; excusabuntur autem omnes prædicti tactus à mortali, si fiant ex aliqua necessitate, aut ex leuitate animi, ita breuiter, vt non habeatur periculum magnæ commotionis, & eodem modo excusatur à mortali qui tangeret verenda super vestem, non intenta vlla maiori delectatione, quàm sit illa quæ prouenit ex tactu mediato. Alij verò tactus ex se notabiliter commouentes sensualitatem, videntur etiam mortale, sicut

Sup. hoc in quatuor Res. seqq. & suprà in tr. 1. Res. 30. §. Quarto secundo. & infrà in tr. 6. Res. 9 signanter in §. vlt. & in tom. 1. tr. 9 Res. 21. in fine.

oscula,

oscula, & amplexus; eiusmodi autem sunt, si vir tangat crura, vel vbera fœminæ: alij verò tactus leuiter commouent sensualitatem, & hi excusantur à mortali, vt si vir tangat digitum, vel manum fœminæ; similiter, & confricare partes obscœnas brutorum, non videtur communiter mortale, Et hæc omnia docet Iacobus Granado Societatis Iesu *in* 1. 2. *D. Thomæ contr.* 6. *tract.* 4. *disp.* 7. *num* 5. *&* 6. & alij penes ipsum.

2. Vnde ex his secundùm aliquos excusantur à mortali, qui ioci causa inter natandum arripiunt inter se pudenda, vel leuiter tangunt nates, quia ait Sanchez *de matrim. tom.* 3. *lib.* 9. *disp.* 46. *num.* 12. in tali casu deficit animus libidinosus, nec tanta versatur indecentia, & inhonestas, ac inter personas diuersi sexus, & secundùm Granado *vbi supra*, hæc omnia efficiuntur breuiter ex leuitate animi; vnde Filliucius *tom.* 2. *tract.* 30. *cap.* 9. *num.* 200. sic asserit. Non facilè damnarem eum, qui simpliciter tantùm tactu secretiores alterius partes in transitu tangeret.

3. Sed aliquibus magis placet sententia Francisci Syluij *in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 154. *art.* 4 *concl.* 3. vbi ita ait Quamuis si vir vlri, aut fœminæ partes inhonestas tangat ob delectationem, mortale peccatum sit, si tamen ex leuitate facerent, vel ioco, absque vllo periculo delectationis, aut motus carnalis, verisimile esse quòd solùm peccarent venialiter opinatur Sanchez. Quod putamus admitti posse, si valde leuiter, & quasi per transennam hoc fieret; non autem si omnino deliberatè, quia talis leuitas, & iocus deliberatus est nimis turpis, & periculosus. Ita Syluius. Sed in his materiis cautè procedendum est, & ideo omnia supradicta fuge, & deuita; nec in his materiis, vt supra probatum est, admittenda est paruitas materiæ. Supra in Res. seq. & in aliis eius not.

RESOL. XVIII.

An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 1.

Sup. hoc in Res. præterita, & in tribus seqq. & suprà in tr. 1. Res. 10. §. Quarto secundo. & infra in tr. 6. Res. 9 signanter in §. vlt. & in tom. 5. tr. 9. Res. 28. in fine.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Sanchez *de matrim. lib.* 9. *disp.* 46. *n.* 9. 27. *&* 40. Zanardus *in direct. Confess. part.* 1. *de sacram. matrim. cap.* 41. *q.* 28. & Salas *in part.* 5. *disp.* 6. *sect.* 21. *n.* 149. quia, ait ille, cur cæteris præceptis detur paruitas materiæ, & non in hoc; Hanc etiam sentẽtiam docet Villalobos *in summa, tom.* 2. *tract.* 40. *dub.* 9. *n.* 8, vbi sic asserit. [Tambien se ha de aduertir que se puede hallar en este pecado paruidad de materia como en otros, quales son los tocamientos leues, como de la mano de vna mulger; y del pie, con torcerle los dedos, o pisarle el pie, como dizen Nauarro, y Cayetano, no obstante, que algunos no admiten à qui paruidad de materia.] Ita ille. Vide etiam Seraphinum Freitam *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q.* 7. *num.* 33. & Sancium *in selectis, disp.* 11. *n.* 22. & hanc sententiam speculatiuè esse probabilem, docuit Malderus *in part.* 2. *q.* 74. *art.* 10.

2. Verùm his non obstantibus prorsus negatiuam sententiam substinendam esse puto, quam tuetur Tannerus *in part.* 2. *disp.* 4. *q.* 8. *dub.* 6. *n.* 109. Castrus Palaus *in opere morali, tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 2. *punct.* 19. §. 2. *n.* 4. Basilius Pontius *de matrim. lib.* 10. *cap.* 16. §. 1. *num.* 8. Lessius *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 15. *num.* 109. Rebellius *part.* 2. *lib.* 3. *q.* 19. *sect.* 3. & hanc sententiam docendam à Theologis Societatis IESV, decreuit Claudius Aquauiua die 24. Aprilis 1612. Probat hanc sententiam Rebellius, quia cùm nulla sit tam exigua fornicatio, quin sit peccatum mortale, & delectatio sortiatur motem actus, videtur omnis delectatio morosa in ista materia esse mortalis. Deinde omnis delectatio venerea, secundùm Galenum, est inchoatio quædam pollutionis, itaque sicuti inchoatus actus pollutionis est mortalis, ita etiam quæcumque eiusmodi delectatio. Et ideo Sanchez *in summ tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 12. de contraria sententia se retractauit. Non datur igitur in rebus venereis paruitas materiæ, & contrarium asserere puto periculosum esse.

RESOL. XIX.

An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex part. 5. tract. 5. Res. 5.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet nouissimè Iacobus Marchantius *in qq. pastoral. ad Decal. cap.* 6. *q.* 2. vbi sic ait. Oscula etiam iudicantur mortalia, licèt quis non intendat copulam, nec in ea delectetur, sed solùm illam voluptatem carnalem & sensibilẽ, quæ ex osculo oritur, quærat, non intendendo vlteriorem. Hæc est communior, & tutior sententia. Altera tamen, quæ dicit solùm esse venialia, si absit periculum consensus vlterioris, & periculum pollutionis, non videtur improbabilis: hanc tenet Martinus de Magistris, & aliqui recentiores, io eamque inclinat Nauarr. *de pœnit. d.* 1. *cap. si cui, in fine.* atque rationes huius sententiæ prosequitur fusè Lessius *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 8. Certè difficile planè est Confessariis peccati mortalis mox cõdemnare iuuenes nubiles, & procos, quos passim reperies aliquibus osculis vti erga procas, aut puellas, quas visitant, nec sibi hi, vel hæ formant conscientiam grauis peccati, licèt aliquam inde voluptatem perceperint, vel quæsierint, modò si nulla interuenerit voluntas alicuius attactus impudici, vel periculum actus, aut consensus vlterioris. Difficile etiam est denegare eis absolutionem sacramentalem, si à similibus osculis abstinere noluerint, cùm asserant impossibile moraliter esse, vt non intercurrant quandoque oscula cum aliqua voluptate, eo quòd deceat ipsos cõuersari inter puellas ad ambienda matrimonia, & honestas recreationes, & familiaria colloquia eis exhibere. Ratio igitur, cur non videantur statim peccati mortalis condemnandi, est, quia voluptas illa ex osculo captata videtur spectare ad paruitatẽ materiæ in hoc genere peccati, & solùm remotè disponere ad voluptatem mortalem, quæ in cõcubitu carnali est; sic ergo voluptas illa venialis censeri potest, sicut quæ remotè disponont ad alia peccata mortalia; solùm in genere peccati venialis censentur, v.g litigium disponit ad homicidium, haustus immoratus ad ebrietatem, non tamen mox sunt peccata mortalia. Quapropter etiam voluptas illa inter sponsos & sponsas non censetur peccatum, si sint sine periculo pollutionis, quia nimirum remotè solùm disponit ad actum principalem coniugij: ratione verò sponsalium ius eis ad illa competit, quæ sunt solùm dispositio, & præparatio ad matrimonium. Itaque in aliis, quàm sponsis, iudicabitur voluptas illa exigua, sícque venialis, nisi cum magno libidinis ardore sit coniuncta. Vnde aduerto multos, qui peccati mortalis condemnantur sic loqui qui osculis vacant libidinosè. Ita loquitur Caietanus, Armilla, & alij: ideóque videntur loqui de replicatis osculis, & cum mora & ardore libidinis datis. Hucvsque Marchantius, qui etiam infrà *in Corollar. c* 8. sic asserit. Octauus casus est de osculis inter iuuenculos, & iuuẽculas, ex quibus aliqua sensualis delectatio impura oritur. Atque de his iam dictum est; si fiant cum ardore, & mora, puta replicatis diu in ore osculis ob periculum morale, mortalem ordinariè culpam afferre. Si verò in transitu fiat osculum, cui vix inhæret, licèt voluptas, seu delectatio aliqua captetur, posse secundùm opinionem multorum veniale id iudicari ob paruitatem materiæ. Immò quidam hæc negãt vocari libidinosa oscula quæ passim à Summistis condemnantur peccati mortalis, illa enim solùm inter li-

Sup. hoc in duabus præcedentibus Res. & in aliis earum primarum annotationum.

biles sententiæ, sed & si res sit dobia, omnino Aduocatus non peccat patrocinando. Et probatur, quia Aduocatus nec sententiam profert, nec iudicem cogit proferre: solùm proponit, quæ sui clientis ius confirmare possunt, quæ proponere iudici, in causa dubia non est iniustum, sed iuuat, vt à iudice causa melius expendatur. Ita Lorca, quod est valde notandum. Vide pro hac sententia D. Antoninum *p. 2. tit. 1. c. 19. §. 8.* Angelum *ver. Aduocatus, n. 17.* Armill. *n. 20.* Syluestrum *q. 10.* & Nauarrum *in summa, c. 25. n. 18.*

RESOL. XII.

An aduocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum? Ex p. 4. tr. 3. Res. 47.

Sup. hoc in Res. præterita & in alio § eius annot.

§. 1. NEgatiuam sententiam tenet Ioannes Salas *in 1. 2. tract. 8. disp. vnica, sect. 11. nu. 108.* quia in dubio non potest reum iudex licitè condemnare, sed debet illum absoluere. Ergo non potest Aduocatus id à iudice petere.

2. Sed hanc opinionem refellit Merolla *in disp. Theo. to. 1. disp. 3. c. 4. corollar. 6. n. 56.* quia sequeretur neque in causa ciuili quando est dubia, posse Aduocatum contra reum patrocinari, quia etiam in tali casu iudex debet reum absoluere. Nam quando iura partium sunt obscura, reo fauendum esse tradit *leg. cum sint de regulis iuris in 6.* Sed consequens est falsum; ergo, &c. Adde quòd munus Aduocati non est rem definire, sed illius munus tantùm est proponere sincerè factum, & merita causæ, vt iudex postea illa expendendo iustè sententiam ferat. Et ideo hanc sententiam, nempe non solùm in causa probabili, sed etiam in causa dubia posse Aduocatum contra reum patrocinari, tenui etiam ego ipse *in part. 1. mearum resolutionum, tract. de opin. probabili, resol. 6.* vbi pro hac sententia citaui Lorcam & Malderum.

Quæ hic est Res. antecedens.

RESOL. XIII.

An in dubio quis censendus sit illegitimus?

Ex quo sequitur expositum, de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum.

Etiamque infertur, quod si dubitetur, an aliquis filius sit naturalis, vel spurius debet præsumi, quod potius sit naturalis, quam spurius. Ex p. 4. tr. 3. Res. 6.

§. 1. REspondeo negatiuè cum Maldero *in 1. 2. D. Thoma quæst. 19. art. 5. disp. 87.* vbi sic ait. Qui dubitat an sit legitimi tori, non tenetur sequi partem tutiorem, sed potest sequi mitiorem, etiam contra possidentem, saltem in materia iustitiæ. v. g. quando adeunda est hæreditas; probatur ex *l. filium ff. de his qui sui, vel alieni iuris sunt*, & est Syluestri *ver. filius q. 12.* & communis aliorum, extendit id Salas etiam ad illum de cuius natalibus ab initio dubitatum fuit, & cuius fratres iam sunt in possessione hæreditatis. Hinc sequitur expositum de cuius parentibus dubium est, habendum esse legitimum Ita Malderus; vide etiam Martinez *in 1. tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub. 5. concl. 1.* Turrianum *in opusc. Theologicis opusc. 10. disp. 5. dub. 3.* Castrum Palaum *tom. 1. disp. 5. punct. 5 per totum.* Villalobos *in summa tom. 1. tract. 1. difficul. 20. num. 10.* & Sanctarellum *var. resolut. tom. 1. quæst 24. num. 20. & seq.* vbi etiam probat quòd si dubitetur an aliquis filius sit naturalis, vel spurius, debet præsumi quòd potius sit naturalis quàm spurius.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 5. Res 41. 42. & 43. & cum multis aliis DD. in tom. 6. tr. 1. Res. 32. §. Restat. paulo post initium, & in aliis §. eius annot.

RESOL. XIV.

Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant, vter ipsorum sit eius pater?

Et quid quando vnus ex his est nobilior, & ditior? Ex p. 4. tr. 3. Res. 31.

§. 1. AB vtroque soluenda esse alimenta, docet Turrianus *in opusculis theologicis, tom. 1. opusc. 10. disp. 5. dub. 3.* Martinez *in 1. 2. tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub. 5. concl. 2.* Vasquez *in 1. 1. disp. 66. c. 8. n. 7.* & Villalobos *in summ. tom. 1. tr. 1. difficult. 20. nu. 12.* vbi sic ait. [Si Pedro, y Iuan dudan qual dellos es padre de Francisco, porquè ambos tratauan con su madre, ambos deuen alimentarle pro medietate, y si el vno no puede, o no quiere, lo deue el otro hazer.] Ita ille, & Azorius *to. 2. lib. 2. c. 19. quæst. 4.* asserens vt Villalobos, quolibet patre deficiente, vel nolente filium alere, alium esse obligatum in integrum.

Sup. hoc in Res. seq. signanter in §. Sed his. & in tom. 2. tr. 6. Res. 234. §. Sed ad huius. prope finem, & melius in §. vlt. & in tom. 6. tr. 3. Res. 138. §. At etiam, & seqq.

2. Sed hoc non approbat Salas *in 1. 2. tr. 8. disp. vnica, sect. 24. n. 148.* & Castrus Palaus *to. 1. disp. 3. punct. 4. n. 15.* quia aduersùs quemlibet non habet filius integrum ius; & hanc opinionem ego teneo. Quòd verò alter ex iis de quibus dubitatur, vter sit pater, ditior, aut nobilior, parum refert, vt ei potius quàm alteri filius tribuatur, ac proinde obligatio alimentorum ipsum potius, quàm alterum constringat. Ita Vasquez *in 1. 2. disp. 66. c. 8. nu. 48.* licèt etiam probabiliter asserant Salas & Palaus *vbi suprà*, si patres inæquales in diuitiis, & nobilitate sint posse matrem à ditiori & nobiliori plus alimentorum exigere, quia ditior & nobilior meliora alimenta tenebatur filio ministrare.

RESOL. XV.

Quando duo cognouerunt fœminam & dubium est magis prolem vnius esse, quam alterius, an vterque teneatur ad alimenta pro æqualitate dubij?

Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros, absente marito, sed inter maritum & adulterum?

Et infertur non solum adulterum non teneri ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiamsi simul credat probabiliter esse suam.

Et in exemplum prædictarum quæstionum alij diuersi casus adducuntur valde notandi? Ex p. 7. tr. 11. & Misc. 2. Res. 35.

§. 1. HAnc quæstionem me citato nouissimè pertractat Eminentiss. Lugo *de iust. to. 1. disp. 13. sect. 2. dub. inciden. n. 20. & seq.* & negatiuam sententiam tenet, nam quotiescumque non constat saltem per præsumptiones, vel indicia probabilia hunc esse tuum filium, videtur te non teneri eius alimenta præstare. Probant hanc sententiam, quia si aliquis inueniatur occisus, & dubitetur, an occisus sit à Petro, vel à Paulo, nec possit dubium illud separari, iniquum erit punire vtrùque, cùm certum sit alterum ex illis esse innocentem; atque adeò, si vterque puniatur, certum erit innocentem puniri. Vnde barbarum omnino, & crudele fuit, quod Princeps quidam fecisse narratur, qui cùm nesciret, quis ex tribus famulis certos suos fructus pretiosissimos comedisset, iussit singulos secari, vt appareret, in cuius stomacho reperirentur, prout in secundo apparuerunt, primus autem innocens sectus fuit. Non enim sunt puniendi innocentes, vt inter eos delinquens puniatur, sed potius dimittendus est delinquens, ne innocentes puniantur. Ex quo argui potest ad casum nostrum; quia licèt restitutio, vel solutio non sit propriè pœna, est tamen quasi pœna: nam sicut ex furto, v. g. oritur debitum pœnæ, sic etiam oritur debitum reparandi damnum totum, quod ex furto consequitur. Vnde sicut ob delictum incertum,

Sup. hoc in Res. præterita, & in aliis eius not.

non

non eſt aliquis afficiendus pœna certa; ſic nec obligandus eſt ad certam ſolutionem & reſtitutionem, quandiu non conſtat de debito.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Reſ. 149. in principio, & in §. Ex his. & ſeqq.

2. Confirmatur ex alia doctrina communi Theologorum, qui dicunt, non poſſe aliquem occultè ſibi compenſare ex bonis debitoris, niſi debitum ipſum certum ſit: quia in dubio non eſt ſpoliandus debitor re ſua quàm poſſidet, vt cum communi docet Molina *tom. 3. diſp.* 691. & Leſſius *lib. 2. c. 12. dub.* 10. *n.* 58. Non poſſet ergo filius incertus, an Petrus ſit pater accipere ab ipſo occultè partem ſuorum alimentorum, cùm non ſit debitum certum, & exponeret ſe periculo ſpoliandi Petrum rebus, quas poſſidet, & non debet: ergo neque ipſe Petrus ex ſe debet partem illam dare, alioquin poſſet filius eam ſibi occulte accipere, quando aliter non poſſet eam obtinere. Hucvſque Cardinalis Lugo, cuius ſententia maximè roboratur ex doctrina Leſſij *lib.* 2 *c.* 10. *dub.* 6. *n.* 39. vbi ſic ait: Adulter non tenetur ad vllam damni compenſationem, niſi ei moraliter certum ſit eſſe ſuam prolem. Vbi aduerte, non videri certum, quandiu habet probabilem rationem dubitandi de contrario. Id enim moraliter certum cenſetur, quod prudenter ita creditur, vt contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim paſſim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, nemo enim tenetur aliquid ſoluere, & re ſua ſe ſpoliare, niſi ei conſtet ſe debere. Conſentiunt ferè in hoc Doctores. Quamuis enim quidam dicant, illum teneri; quando probabile credit eſſe ſuam prolem: hoc tamen non eſt ita generatim intelligendum, ſed quando ita credit, vt non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario: fieri enim poteſt, vt quis probabiliter credat eſſe ſuam prolem, & etiam probabilitatem habeat non eſſe: quo caſu certum eſt non teneri. Ita Leſſius.

Quæ hic eſt Reſ. antecedens, & in aliis eius not.

3. Sed his non obſtantibus affirmatiuam ſententiam præter Doctores à me *in part.* 4. *tr.* 3. *reſol.* 31. citatos, docet nouiſſimè P. Dicaſtillo *de iuſt. lib.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 7. *dub.* 11. *num.* 161. vbi ita aſſerit. Quando autem dubium eſt inter duos concubinarios, & æqua conditio dubij, tunc certum eſt alterutrum illorum eſſe patrem. Et cùm dubium ſit vter duorum pater ſit illius, iniquum eſt vt à neutro accipiat alimenta, & præterea æquitas non patitur vt vnus ſoluat, & alter ſit immunis, cùm æqua ſit vtriuſque ratio. Sic ille. Vide etiam Hurtad. *de iuſt. & iure diſp.* 11. *diffic.* 20 Non audeo tamen ſententiam Cardinalis de Lugo damnare, imo probabilem eſſe exiſtimo.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Reſ. 138 § Sed ſi quæras.

4. Sed quid dicendum, quando dubium non eſt inter duos adulteros abſente marito; ſed inter maritum & adulterum, & tunc Molina *de iuſt. to.* 4. *tr.* 3. *diſp.* 103. *n.* 3. Rebellius *lib.* 3. *q.* 10. *n.* 11. & Layman *lib.* 3. *tr.* 3. *part.* 3. *c.* 14. *num.* 3. putant reſarciendum eſſe damnum pro dubij quantitate. Imo addit Layman, etiam in externo foro, id iudicari debet, quod locum habet non tantùm circa expenſas in educatione; ſed etiam circa damna hæreditatis, quæ aliis hæredibus ſequuntur, & eodem modo obligantur concubinarij circa educationem prolis natæ ex ſoluta, quando dubium eſt, cuius ſit proles, (quidquid dicat Azor ſuprà.) Probat Rebell. quia vt manifeſtum eſt, illa regula, in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, ſolùm eſt vera in poſſidente bona fide. At verò adulter, ſeu concubinarius, non reputatur poſſeſſor bonæ fidei; ſed malæ tanquam ille qui rem occupat dubitans, ſit ne ſua vel aliena; eſt enim certus de peccato & maleficio, ex quo dubitatur, an ſecutus fuerit fœtus?

5. Hæc ſententia eſt probabilis, ſed mihi contraria ſententia magis placet, nempe in tali caſu adulterum ad nihil teneri, quia ipſemet Rebellius fatetur alibi, quod ſi dubius ſis, an tua actio concurrerit ad damnum, non obligaris ad illud. Deinde quando dubium eſt inter maritum & adulterum præualet fauor matrimonij. Cæteras rationes pro hac firmanda ſententia videbis apud doctum Dicaſtillum *vbi ſuprà, num.* 161. *& ſequent.* vbi reſpondet ad omnia argumenta P. Layman, *loco citato, numero* 17. & 18. cum aliis penes ipſos. Ex his à fortiori infertur cum Dicaſtillo *n.* 157. non ſolùm adulterum non teneri ad reſtitutionem marito ſi probabiliter credat prolem non eſſe ſuam, ſed etiam ſi ſimul credat probabiliter eſſe ſuam.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. ex doctrina Reſ. 235. §. 2. à lin. 3.

RESOL. XVI.

An in dubio, ſi fidei commiſſum expiret, poſſit vltimus vocatus de bonis diſponere? Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 73.

§. 1. HIc caſus poteſt frequenter accidere, & euenit in quodam fideicommiſſo inſtituto à Gaſpare Diana, in quo præter multas alias rationes Antonius Diana ſenior tanquam vltimus vocatus de illo diſpoſuit, licèt dubium adeſſet, an in verbis fidei commiſſi deficientibus maſculis vocarentur fœminæ. Et ita hanc ſententiam quoad forum exterius, & interius docet Homobonus de Bonis *in conſultationib. moral. volum.* 2. *part.* 7. *reſponſ.* 26. vbi ſic ait. Quidam teſtamentum condidit in quo filium ſuum hæredem inſtituit, ſed verba teſtamento appoſuit, quibus videtur eum fideicommiſſo grauaſſe, quo minus bona alienare poſſet, ſed ad proximiorem agnatum tranſmitterentur. At verò quia verba ambigua ſunt, ita vt Iuriſconſulti exiſtimauerint ſi ad forum externum res deferretur, non compellendum ad fideicommiſſum ſeruandum, hac ille ſpe fretus bona immobilia vendidit; nunc verò ſcrupulo vrgetur, quia ob quaſdam coniecturas putat patrem voluiſſe bonorum alienationem prohibere, & verborum obſcuritatem Notarij culpa irrepſiſſe; quæſitum eſt quid iuris in foro conſcientiæ? & reſpondet Homobonus quòd ſi filius certus non ſit, ſed de patris teſtantis mente dubitet, & re diligenter examinata certam cognitionem haurire nequeat: tam in foro externo, quàm in interno, liber pronuntiari debet, quia cùm ſit illorum bonorum poſſeſſor, in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Ita ille.

RESOL. XVII.

An in dubio beneficium cenſendum ſit ſimplex, an Curatum? Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 74.

§. 1. REſpondeo, quòd quoties de beneficio dubium eſt, an ſit curatum, vel ſimplex, ſimplex eſt reputandum, quia tot ſunt qualitates ad beneficium curatum requiſitæ, vt meritò præſumi non debeant, niſi probentur. Et ita docet Guttierrez *alleg.* 8. *n.* 5. Hojeda *de incompatibil. benefic. part.* 1. *qu.* 13. *n.* 2. Gonzalez *in reg.* 8. *Cancell. gloſ.* 6. *n.* 91. & alij.

RESOL. XVIII.

An dubius ſuum nè ſuffragium concluſerit rem iniuſtam, teneatur ad reſtitutionem, licet alioquin peccauerit? Ex p. 4. tr. 3. Reſ. 63.

§. 1. VT, v. g. ſi per ſecreta ſuffragia agatur, vbi dubium habes an tuum ſuffragium ſit ex poſterioribus poſt damnum ſuffragiis ſufficientibus concluſum, an verò ex efficacibus, an, inquam, tenearis ad reſtitutionem? Affirmatiuè reſpondet Petrus Nauarra *lib.* 3. *cap* 4. *num.* 15. Sed mihi negatiua ſententia magis placet, quam tuetur Iacobus Gordonus *in Theolog. moral. tom.* 1. *libro* 5. *quæſtion.* 6. *cap.* 2. §. 4. *numer.* 13. qui

qui citat Rebellium, docentes in boc dubio (quia est vtrimque æquale) meliorem esse conditionem possidentis, eximique proinde ab onere restitutionis, licèt alioquin peccauerit.

RESOL. XIX.

An sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v. g. errasti vincibiliter putans in hac hebdomada, nullum esse diem festum, vel ieiunij, cum tamen sit: adueniente die Festo vel ieiunij, Missam vel ieiunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festiuum, vel ieiunij; peccas ne, omittens Missam, vel ieiunium, & sic de similibus? Ex p.9.tr.8. & Misc.3.ex Res.48.§.Sed hic tantum.

§. 1. AN sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v. g. errasti existimans esse peccatum ius Canonicum, vel physicam audire; ex huiusmodi errore physicam audis, immemor conscientiæ errantis, & dictantis esse peccatum. Item errasti, vincibiliter putans in hac hebdomada nullum esse diem festiuum, vel ieiunij, cùm tamen sit; adueniente die festo, vel ieiunij, Missam, vel ieiunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festiuum vel ieiunij, peccas ne omittens Missam, vel ieiunium? Et quidem affirmatiuè respondet Medina *in p. 2. quæst. 19. art.* & Villalobos *in summa, to. 1. tr. 1. difficul. 1. n. 2.* vbi sic ait: [Para que se diga, que vno haze contra conciencia, no es necessario que el dictamen le tenga actualmente, mas basta que aya passadu, y que de virtualmente: como si vno huuiesse tenido error, de que nos es licito oyr Theologia, y la oyesse sin reuocarle; haria contra conciencia.] Sic ille.

2. Sed ego contrariæ sententiæ adhæreo, nempè te in physica audienda, vel in omissione Sacri, aut ieiunij non peccaturū actu, nisi actu sit conscientia dictans esse peccatum, vel actu dubites de eius obligatione. Probatur: Opera illa externa nequaquam possunt oriri à voluntate, & iudicio præterito, cùm neque illa voluntas, neque iudicium præteritū adsint, neque aliquis effectus ab illis prædictus, qui opera externa causet. Ergo non possunt in illis operibus malitiam aliquam deriuare. Confirmo: ideo, cùm venenum tribuis alicui, quo vita illum priuas, censeris homicidium cōmittere, etiamsi doleas, antequam venenatus è vita discedat; quia illa voluntas antiqua occidendi in aliquo effectu manet. An in præsenti illa intentio præcedens non audiendi Missam, & iudicium errans de obligatione, non manent in se, neque in aliquo effectu: Ergo. Secundò: si actus censetur manere moraliter, & denominare opera subsequentia, dum non retractatur; ergo infidelis, semel existimans ad operis bonitatem opus esse, vt id ad idolum referatur, peccabit in omnibus operibus, & obiecto bonis, quæ illius iudicij immemor efficit, quod videtur absurdissimum. Et ita hanc sententiam contra Medinam rectè tenet Sanchez *in Sum. to. 1. lib. 1. c. 11. num. 7.* Azorius *to. 1. lib. 2. c. 8. quæst. 11.* Vasquez *in p. 2. disp. 60. cap. 3.* quibus adde Ioannem Præpositum *in p. 2. D. Th. q. 19. a. 6. dub. 2.* & Rocafull. *in prax. Theo. mor. p. 3. lib. 2. c. 3. n. 63.*

RESOL. XX.

An peccet sequens conscientiam errantem, si dictat vtramque partem malam?

Et in exemplum huius quæstionis adducuntur diuersi casus in textu huius Resolutionis, & tandem quæritur, an supra dicta procedant circa eum, qui sine culpa sua in eum statum venit, vt vtraque pars contradictionis videatur sibi peccatum: an verò verificentur tantum de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est?

Et infertur à fortiori hominem in carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare, quia illa omissio Sacri non est libera vllomodo. Ex p.9.tr.8.& Misc.3.Res.47.

§. 1. CAsus erit. Putat rusticus Pastor peccare lethaliter die festo, si Missam non audiat, quia præceptum est Missam audire; putat etiam peccare lethaliter, si gregem deserat causa audiendi Missam, quia deuorabit eum lupus, aut fur rapiet. Similiter mulier assistens infirmo, putat peccare lethaliter, si infirmum deserat causa audiendi Missam. Inquiritur, an rusticus ille & hæc fœmina ignara, lethaliter peccent, dum ad alterum ex his extremis se determinant, quam determinationem fieri necesse est, cùm inter vtrumque non detur medium. Et quidem Pater Granadus *in part. 2. D. Th. Contr. 2. tr. 12. disp. 7. sect. 2.* putat quamlibet ex his electionibus, seu quamlibet determinationem inter hæc extrema, fore peccaminosam: quia tamen durum visum fuit illi posse hominem inter duo peccata perplexum constitui, ita vt non possit vtrumque effugere sed alterum eorum necessariò sit efficiendum; tutius illi fuit visum casum negare; cumque difficile sit defendere, non posse contingere ex natura rei sub iudicio melius sentientium se dicturum ait, pertinere ad prouidentiam Dei hominem illuminare, vt possit hanc perplexitatem effugere, reddendo vincibilem illius ignorantiam. Sup. hoc supra lege doctrinam Res. 4.

2. Probat suam sententiam Granadus. Quando rusticus se determinat ad Missam non audiendam, illa determinatio, seu electio poterat non esse, seu non fieri ab illo: ergo est libera respectu illius: ergo liberè se determinat ad id, quod peccatum esse iudicat: ergo liberè peccat. Deinde, ait Granadus, similis libertas inter opera ex se bona sufficit ad meritum: ergo sufficiet ad demeritum. A contradictorio antecedenti contradictorium infero consequentis. Si enim quis esset prædeterminatus ad dandum mihi centum aureos, vel equum eiusdem valoris, nullo modo de me benemeritus censeretur, si equum mihi daret.

3. His suppositis, idem Granadus sic ait, *num. 14.* Dicerem sub iudicio melius sentientium, pertinere ad diuinam prouidentiam non permittere hunc perplexitatis modum, atque adeò casum esse ex prouidentia impossibilem; licet attenta rusticitate aliquorum hominum, & seclusa speciali Dei gubernatione fortasse contingere posset. Inducor ad ita sentiendum, tum propter auctoritatem Doctorum quos retulimus; tum etiam quia quando inferuntur incommoda non leuis momenti ex aliqua hypothesi, dicere sæpè solemus in Philosophia, & Theologia, illam esse impossibilem; hic autem profectò viderentur inferri: nam ex vna parte videtur ille homo habere libertatem sufficientem ad peccatum; ex altera verò esset rigidissima prouidentia damnare hominem propter peccatum, quod sine sua culpa vitare non potest, nisi aliud æquè graue committat; licet enim ibi sit libertas in reddendo equo, vel nummis determinatè, & ille modus libertatis sufficiat etiam ad meritum; cæterum inter homines, qui hæc minùs exactè perpendunt, non solet reputari magni momenti quod vnum vel alterum æquale fiat, quando vtrumque vitari non potest. Facilius ergo dicitur, Deum in prædicto casu illuminaturum hominem, vt prudenter iudicet sibi licere sine peccato facere quod maluerit ex illis duobus, & ita deponat conscientiam errantem, vel si nollet deponere, fiat iam error vincibilis. Conueniunt autem Argentinas, Vasquez, Medina, Corduba, & Angestus, posse dari perplexitatem, quando error vincibilis est; quia tunc potest, & tenetur deponere conscientiam, & id Deus illi præcipit: ex hypothesi autem quòd ipse pro sua culpa nolit deponere, mirum non est, si peccet audiendo Sacrum, vel non audiendo. Sicut ex hypothesi, quòd quis velit inanem gloriam in omnibus operibus

bus huius diei, non eſt mirum ſi peccet elargiendo eleemoſynam pauperi extremè indigenti, quia id facit propter malum finem, & peccet etiam non elargiendo, quia violat præceptum charitatis. Hucvſque Granadus.

4. Sed ego puto in tali caſu nullum peccatum committi, quia non adeſt libertas ſufficiens ad peccatum: cùm enim vna ex illis contradictoriis ſit tibi neceſſariò eligenda, & in illa repræſentetur peccatum, iam peccatum erit neceſſariò eligendum, quod eſt abſurdum. Deinde non poteſt quis peccare in aliquo faciendo cuius contradictoriè oppoſitum iudicat eſſe prohibitum, ſed in hoc caſu paſtor, qui Miſſam non audit, putat eam audire illi eſſe prohibitum, ne gregem deſerat: ergo non peccabit, ſi cum prædicta conſcientia Miſſam omittat. Rurſus peccatum eſſentialiter includit diſſonantiam ad rationem. Nullius autem prudentis viri rationi diſſonauit, miſerum illum ruſticum non potentem indeterminatum permanere, ſe determinare ad extremum, quod ex nullo capite peius alios iudicat. Deinde, quo modo poſſet ob hanc determinationem reprehendi homo, qui poſſet reſpondere, eodem modo me reprehenderes, ſi hanc determinationem non habuiſſem. Vnde ex his infertur à fortiori, hominem carcere detentum, & exiſtimantem peccare non audiendo Miſſam, nequaquam peccare; quia illa omiſſio Sacri non eſt libera vllo modo. Neque illud iudicium cauſa eſt illius omiſſionis, cùm omiſſio à cauſis aliis extrinſecis procedit; ſolùm enim eſt iudicium ſpeculatiuum falſum, quo iudicas in tali omiſſione eſſe peccatum, cùm tamen non ſit. Et hæc omnia docet Caſtrus Palaus *to.1.tr.2.diſp.1.punct.5.* Rocafull *in praxi Theol.mor.par.3.lib.2.c.3.n.66.* Sanc. *in ſelectis, diſp.41.n.27.* Sāch. *in ſum. to 1.lib.2.c.11.n.14.* Hurtadus *diſp.26.de Deo homine, n.89.& 99.* Eminentiſſimus Lugo *de Incar.diſp.16.ſect.10.n.157.* & alij penes ipſos.

5. Sed an ſupradicta procedant ſolùm circa eum, qui ſiue ſua culpa in eum ſtatum venit, vt vtraque pars contradictionis videatur ſibi peccatum; an etiam verificetur de eo, qui ob ſuam culpam in eas anguſtias redactus eſt. Reſpondeo cum Becano, *tr.1.c.4.* quòd licet quis ſua culpa & negligentia, etiam mortali, in eas anguſtias deuenerit; ſi tamen in eo ſtatu iam conſtitutus de præterita negligentia doleat, & faciat, quod in ſe eſt, non committet nouam culpam. Primò, quia nulla culpa, aut negligentia præterita poteſt hominem ad nouum peccatū neceſſitare. Secundò quia in quocūque ſtatu, & quacumque poſita conditione, poteſt homo prudenter operari; voluntas autē, quæ ſequitur regulā prudenter nō peccat.

6. Rogabis iterum, quid in tali caſu agendum ſit homini, vt prudenter ſe gerat. Reſpondeo, hoc non poteſt in particulari, ſed tantum in genere præſcribi: nam ſi in tali caſu poteſt homo vti alterius conſilio, optimè fecerit. Si verò per ſeipſum debet rem expedire, attendat vim, & naturam præceptorum, quæ illi videntur tunc concurrere, & ſimul expendat commoda, quæ ſequi poſſunt; & tunc penſatis omnibus id eligat, quod videtur habere pauciora incommoda. vel eſſe contra præceptum minus obligans, & ſine ſcrupulo procedat: nam ſi verè habet voluntatem non peccandi, & ſufficientem adhibet diligentiam, nunquam peccabit, ſaltem grauiter, etiamſi fortè eligeret id, quod maius malum eſt, modo ipſe neſciret eſſe maius malum. Quòd ſi omnibus perpenſis vtrumque æquale malum apparet, abſolutè poterit, quod voluerit, facere: tamen iuxta Cordubam *lib.3.quaſt.5.* tutius conſilium eſt, vt ſi homo cenſet ſe ad alterum magis affici, eligat oppoſitum, ad quod minus inclinatur: quia affectio facit vt plurimum apparere plus ea, quæ ei conueniunt; & inde rationis iudicium impedit, vel ad ſe cæcum trahitur.

RESOL. XXI.

Quo pacto deponenda ſit conſcientia errans? Ex p. 9. tr. 8. & Miſc. 3. Reſ. 49.

§. 1. PVtauit Caietanus *in part.2. Diui Thomæ, quaſt. 19. art.5.* conſcientiam errantem deponi poſſe, etiam ſine vlla ratione; eo ſolùm, quòd homo nolit admittere erroneum dictamen. Exemplum adhibet, dicens Si mulier à concionatore audiſſet eſſe mortale vti alienis capillis, eo quòd ſit ſimulatio; licet ſine ſolutione huius argumenti pro libito deponat talem conſcientiam & credat ſibi eſſe licitum talem vſum & non peccabit vtens prædictis capillis. Probat, quia conſcientia errans non habet ex ſe vim obligandi, niſi quatenus acceptatur: ergo quandocumque non acceptetur, non obligabit. Caietano ſubſcribit Valentia *quaſt.14.punct.4.§. Atque ex eodem fundamento* Medina etiam *ad art.6.dub.3. verſicul. Vltimo notandum eſt,* affert prædictam Caietani doctrinam, & exemplum, licet addat hæc verba: vtrum verò peccet (ſcilicet illa mulier) quia non adhibet fidem Concionatori, alia quæſtio eſt.

2. Sed hanc ſententiam puto reiiciendam eſſe cum Salas *vbi ſupra,* in Diuum Thomam, *tract.8.diſp.vnica, ſectio.3.n.30.* & aliis, quos citat, & ſequitur Sanchez *in Summa to.1.lib.1.c.11.n.10.* Quibus Ego addo Præpoſitum *in par.2. Diui Thomæ, qu.19.art.6.dub.3.§.1.* Rocafull *in praxi Theol.moral.part.3.lib.2.* Caſtrum Palaum *to.1.diſp.1.punct.6.n.5.* & Granadum *in part.2. Contr.2. tract.11.ſect.5.n.27.* Dico igitur: te non poſſe pro libito conſcientiam errantem deponere: cùm manifeſto periculo te exponas veram conſcientiam deponendi: illa enim falſa conſcientia tibi apparet vt vera. Si ergo veram pro libito deponere non potes, quia non potes pro libito te legibus diuinis exuere: neque poteris conſcientiam errantem pro libito depellere. Secundò, vel illa conſcientia ex rationibus probabilibus errat, vel ex rationibus moraliter certis ſecundùm tuam æſtimationem: quocumque modo ſit, vt prudenter deponatur, debent adeſſe rationes ſaltem probabiles in contrarium, aliàs temerè procedes, neque poteris honeſtare actionem, cùm oriatur ex iudicio abſque vlla ratione efformato. Itaque dicendum eſt ſemper ita ſ. debere gerere eum, qui habet conſcientiam errantem, vt permaneat in eo ſaltem virtuale iudicium quod probabiliter, atque adeo prudenter dictet, ſibi licere oppoſitum eius, quod dictat conſcientia errans. Probatur manifeſtè; nam non poteſt quis licitè operari ſine dictamine prudentiæ, hoc autem eſſe non poteſt ſine opinione probabili de honeſtate obiecti; vnde quod fit ſine prædicto dictamine, eſt contra rectam rationem. Ex quo principio infertur directa ſolutio propoſitæ difficultatis; duplex enim eſſe poteſt conſcientia errans, vna, quæ ita dictet aliquid eſſe peccatum, vt nullo modo etiam probabiliter credatur eſſe licitum id, quod re vera licitum erat ſecundum ſe; & hæc conſcientia deponi debet medio aliquo iudicio probabiliter ſaltem dictante id non eſſe peccatum; alioqui imprudenter, & male faciet, qui tale obiectum fuerit amplexatus, cùm non habeat cognitionem, quam vidimus requiri ad honeſtam operationem, & quò ad hoc omninò vera videtur ſententia, quæ Caietanum refellit. Altera conſcientia errans eſt, ratione cuius videtur homini probabile eſſe peccatum aliquid, quod certum eſt non eſſe peccatum; ita tamen vt ſimul habeat idem homo fundamentum, quo veriſimiliter ſibi perſuadeat oppoſitum; & tunc licitum eſt deponere illam conſcientiam ſine vlla alia ratione denuò inuenta; imò licitè operabitur quiſpiam, quantumuis illam conſcientiam non deponat. Et ſi id fortaſsè voluerunt Caietanus & Valentia, rectè ſentiunt: nam ad honeſtè operandum non aliud requiritur, quàm iudicium practicè probabile de honeſtate obiecti ſed ſiue illa conſcientia errans ſiue nouo aliquo fundamento deponatur, ſiue non deponatur; permanet iudicium probabile de honeſtate obiecti, ergo Exemplum verò adductum à Caietano rectè obſeruant Corduba *lib. 1. quaſt.12.poſt.2.propoſitio.§. Ex quibus patet,* & alij. poſſe

piè explicari, si nimirum illa mulier prudenter sibi persuadeat. Concionatorem esse scrupulosum, aut id dixisse potius ad terrorem; atque adeo eius dictum non obstare, quo minùs oppositum sit probabile; tunc enim licitè poterit vti illis capillis. Quam doctrinam veram esse existimat Vasquez, sed alienam à mente Caietani.

RESOL. XXII.

An qui occidit Petrum putans, & intendens occidere Paulum, si constituatur occidisse Paulum, teneatur postea iterum confiteri, dum deprehendit esse Petrum?

Et an qui violauit ieiunium, quod putabat esse sub obligatione, cum tamen re vera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, violaui ieiunium?

Et hæ sunt generalia pro conscientia erronea, & pro aliis casibus, quando quis tenetur explicare, fuisse errorem, siue propter aliam obligationem, siue propter censuram, qua non incurritur, nisi quando non erratur. Ex p. 11. tr. 8. & Misc. 3. Res. 60.

§. 1. Affirmatiuè videtur respondendum, nam videtur confiteri illud quod fecit: Significat enim aliam actionem distinctam ab ea, quam exercuit. Nihilominus in genere moris non est alia actio; semper enim in confessione censetur confiteri actionem quam putabat esse occisionem Pauli; ideò si confiteatur dicens occidi hominem, & nihil aliud, quando ex alio capite non consurgit alia obligatio (quod per accidens est) satisfacit; vel si dicat, occidi quem putabam esse Paulum, etiamsi postea deprehendet esse Petrum, verè confessus est quod fecit: confessus est enim homicidium, quod putabat esse Pauli, quod verificatur etiam in homicidio Petri: de illo enim homicidio Petri putabat esse Pauli, & tale homicidium confessus est. Quod si fortè quando confitebatur dixit occidi Paulum; adhuc existimo sufficere eam confessionem, nec postea deprehendens fuisse Petrum, debere iterùm confiteri, quia reuera confessus est peccatum mortale quod fecit: quotiescumque enim quis confitetur peccatum confitetur illud prout erat in conscientia sua probabili; tunc autem quando occidit erat in sua conscientia probabili vt supponimus, quod ea actio esset occisio Pauli, & non Petri, & in mortali æstimatione idem est dicere occidi Paulum, atque dicere occidi quem putabam esse Paulum, seu eum, qui meo iudicio tunc erat Paulus: siue enim reuera fuisset, siue non fuisset Paulus, pro malitia morali, & materia confessionis (etiam comparatione actionis externæ, vt prouenientis à voluntate interna) nihil refert. Et hæc omnia docet Dicastillus *de Sacramentis to. 2. tr. 8. disp. 9. dub. 8. n. 715.*

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. Ref. 5. §. vlt. per totum.

2. Sed hic quæri potest, an qui violauit ieiunium, quod putabat esse sub obligatione, cùm tamen reuera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, *violaui ieiunium.*

3. Negat Sanchez *l. 1. in decalog. cap. 11. n. 5.* cum Salas, Valentia & Sayro à se relatis contra Adrianum *in 4. q. 4. de confessione* qui dixit, peccatum contra conscientiam erroneam esse speciale, & explicandum in confessione, cuius contrarium ab inconuenienti probant: quia sequeretur peccata, etiam quando conscientia non errat, duas semper malitias habere, alteram quidem contra eam virtutem, cui actus opponitur, alteram contra conscientiam. Vnde infertur potius esse dicendum peccatum contra conscientiam habere idem obiectum in specie, quod haberet, si vera esset obligatio; ideoque putant eum, qui non haberet ætatem requisitam, vt obligetur lege ieiunij, si ex errore putat se teneri, peccare peccato eiusdem speciei cum eo, quo peccaret si verè teneretur: quæ doctrina mihi etiam placet, approbare videtur Cardinal. Lugo, dum à se relatum non reprobat *disput. illa 16. n. 498.*

4. Addo tamen (id quod generale est pro aliis casibus) aliquando debere explicari fuisse errorem, siue propter censuram, siue propter aliam obligationem, quæ non incurritur, nisi quando non erratur: sic si esset peccatum ab aliquo contra iustitiam ex conscientia erronea, accipiendo furtiuè rem, quam putabat esse alienam, v. g. Ecclesiæ, & reuera esset accipientis, etiamsi esset lata censura pro furto facto ex Ecclesia; & item censura pro non restituente, aut pro non reuelante, etiamsi ea peccata coram Deo essent eiusdem speciei cum iis, quæ fierent ex conscientia vera; tamen neque incurrit censuram, nec obligationem restituendi, aut reuelandi; ideoque nec confessarius debet ab ea censura absoluere, nec cogere ad restituendum, vel negare absolutionem, nisi restituat, aut paratus sit restituere, cùm prædicta requirant peccatum verè ex vera conscientia commissum. Item; debet explicari, quando, si non explicet pœnitens, existimauit confessarius illud non fuisse peccatum, vt, si quis confiteatur se non audiuisse Sacrum in die Iouis maioris hebdomadæ, quod cùm non sit peccatum, seclusa conscientia erronea, putabit confessarius non dici vt peccatum mortale; sed vt aliqualem imperfectionem. Item de ieiunio in vigilia Epiphaniæ, & similibus. Item si puer minoris ætatis se accuset quòd in Parasceue non ieiunauerit. Ita Dicastillus *supra num. 705.*

5. Sed circa præsentem difficultatem vide meipsum alibi, & me citato Leandrum *de Sacram. tom. 1. tr. 5. disp. 8. §. 7. qu. 17.* vbi firmat sufficere in casu proposito, si pœnitens in confessione se accuset, & dicat; *violaui ieiunium*, quia idemmet in specie peccatum commisit, ac si vera esset obligatio ieiunandi. Vnde puer qui falsò putat se teneri ad ieiunium, & non ieiunat, committit peccatum eiusdem speciei cum eo, quod committit adolescens obligatus ad ieiunandum.

6. Vnde mihi non placent ea quæ asserit Salas *1. 2. to. 1. tr. 8. disp. vnica sect. 3. n. 28. in fin.* vbi ait; Cùm quis rem licitam egit, putans esse illicitam, vt, si occidit feram, putans esse hominem, debet errorem exprimere; alioqui non intelligeretur malitia actus externi, quia occisio feræ mala non est.

7. Verùm, vt dixi, ego absolutè sentio, quando peccatur cum conscientia erronea, non esse speciale peccatum, & ideo satis esse fateri præcepti violationem, quam conscientia errans dictabat, non declarando fuisse contra conscientiam erroneam. Ideo Docet Cardin. Lugo *de pœnit. disp. 16. n. 503. cum sequentibus*, & Fagundez *de præceptis Ecclesiæ l. 1. c. 5. n. 14.* qui, sicut, & Henriquez supra ait in prædicto casu furti, v. g. sufficienter explicari peccatum, si quis dicat; *fieri furtum, dum rapui id quod putabam esse alienum*, quibus verbis explicat se habuisse conscientiam peccati non tamen significat, an illa conscientia fuerit vera, vel erronea. Atque hunc modum explicandi meritò approbat idem Cardinalis *supr. n. 506.* imò addit non esse dubium quin sufficiat similem modum confitendi, addit ipse postea *n. 501.* si dicat; *Feci hoc vel illud putans me facere contra præceptum, vel contra obligationem grauem.* Qua ratione verè explicat, quod fecit, nec se exponit periculo dicendi peccatum quod non fecit, quod totum mihi placet, vt placuit etiam Dicastillo *loc. cit.*

TRACT.

TRACTATVS TERTIVS DE PARVITATE MATERIÆ.

RESOL. PRIMA.

Quomodo sit cognoscendum, quod in aliquo pracepto detur, vel non detur paruitas materia? Ex part. 2. tract. 5. Resol. 1.

§. 1. LIBER huic dubitationi respondere cum verbis Nicolai Baldelli *in disput. Theolog. tom. 1. lib. 3. disp. 14. num. 13.* vbi sic ait. Ad dignoscendum vtrùm detur in aliquo præcepto, aut eius transgressione, materiæ paruitas & culpæ leuitas, an verò omnis materia sit censenda notabilis, & omnis transgressio grauis, optimum videtur, si in obiecto formali non confundatur ratio, quæ dicitur pro se prima, quia scilicet & ipsa per se, & ratione sui per actum attingitur, non autem ratione alicuius alterius, quæ intelligatur attingi priùs, & ratio, quæ dicitur per se secunda, quia attingitur ita per se, vt tamen attingatur ratione alicuius alterius, quæ intelligitur attingi priùs, vt fusiùs explicatur ex physicis, quando agitur ad *text. 33. lib. 2. de Anima*, de specificatione potentiarum per actus, & actuum per obiecta: si enim ex ratione ipsa obiecti per se prima oriatur notabilis oppositio ad virtutem, & malitiæ grauitas, non poterit in illo obiecto dari paruitas materiæ, & leuitas culpæ: si verò oppositio notabilis, & grauitas culpæ solùm oriatur ex ratione obiecti per se secunda, non autem ex ratione per se prima, omninò dabitur materiæ paruitas, & culpæ leuitas, & hoc modo; quia ratio obiecti per se prima in actu furti, v.g. est, quòd res, quæ accipitur, sit aliena, & ex hac ratione per se accepta, & præcisè considerata, non oritur oppositio notabilis ad iustitiam, & culpæ grauitas, sed hæc solùm oritur ex eo, quòd res aliena sit notabilis, & notabiliter faciat ad vsus vitæ, quæ potest dici ratio obiecti per se secunda, rectè dicitur, quòd in furto detur materiæ paruitas, & culpæ leuitas, & contrà, quia ratio obiecti per se prima in actu infidelitatis est, vt fides negetur ipsi Deo aliquid reuelanti, & ex hac sola præcisè considerata fundatur oppositio grauis ad virtutem fidei; & malitia grauis: non dicitur quòd in actu infidelitatis possit dari materiæ paruitas, & culpæ leuitas, sed omnis materia in ordine ad illam sit notabilis, & omnis culpa sit grauis, etiamsi alioqui in se ipsa sit res minima. Vide etiamsi alioqui in seipsa sit res minima. Vide etiam Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 2. & 3.* Suarez *de legibus, lib. 2. cap. 28. num. 68.*

2. Sed circa supradicta habet aliquam difficultatem Castrus Palaus *tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 7. n. 2.* quam videre potes penes ipsum. Vnde existimat ex communi sensu Ecclesiæ & fidelium desumendam esse grauitatem aliquarum rerum, & aliarum leuitatem, quæ autem hæc sint, suis locis examinandum est; fundatur autem hic sensus Ecclesiæ in naturis ipsarum rerum, aliqua enim ita de se inordinata sunt, vt in qualibet materia reputentur grauissima; quælibet enim idololatria, simonia, iuramentum falsum, infidelitas, desperatio, odium, & contemptus Dei, irritatio Sacramentorum, homicidium, pollutio, fornicatio, & similia de se grauem inordinationem habent, & in quacumque materia constituantur, non variant iudicium; alia verò ita leuia sunt, vt nisi ex aliquo accidenti extrinseco grauia esse non possint, vt verbum otiosum, scurrilitas, & alia huiusmodi. Alia verò, quæ esto de se grauia sint, non semper æqualem deordinationem habent, vt furtum si fiat in magna, vel parua quantitate, variat enim multum iudicium. Ita Palaus. Verùm pro nostro instituto his suppositis ad casus particulares deueniendum est, quos non sine maximo labore in gratiam Studiosorum collegi; ideo quæro:

RESOL. II.

An parua materia diuersorum praceptorum, coalescant in vnum, & efficiant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam?

Et quid, si ad omnia hac obligetur ex diuersis votis, & pro eodem die?

At an, quando quis vouit indeterminatè pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualitate earum omittat partem non notabilem, an inquam, peccet mortaliter? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 42.

§. 1. VT si in die festo incidat ieiunium, & consequenter quis teneatur eo die ad ieiunandum, ad audiendam Missam, ad non laborandum, & si est Clericus in sacris, ad recitandas Horas Canonicas; an, inquam, si ex singulis his obligationibus modicum quid omittat, ita vt omnia illa modica quantitatem notabilem efficiant, peccet mortaliter? Respondeo negatiuè, quia nullum præceptum in materia graui transgreditur, sed multa, singula tamen in leui materia. Et ita docet Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 16.* qui tamen limitat hanc sententiam, & putat secus dicendum esse, si quis ad omnia hæc obligatus sit ex diuersis votis, & pro eadem die. Super hòc infra in tr. 4. ref. 11.

2. Sed hæc limitatio mihi non placet, quia non est differentia inter transgressionem voti, & præcepti Ecclesiastici, cùm votum obliget eo pacto, quo obligat præceptum Ecclesiasticum de eadem re, vt docet Caietan. *in* 2. 2. *q. 88. art. 4.* Sotus *lib. 7. q. 2. art. 1.* Corduba *in sum. q.* 188. Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 6. punct. 4.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 3. concl. 3.* Nauar. *in sum. c. 12. n. 65.* & alij. Ergo si non est mortale, secundùm Sanchez, transgredi multa præcepta Ecclesiastica in re leui, neque erit mortale transgredi plura vota.

3. Sed quid dicendum, quando quis vouit indeterminatè pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualibet illarum omittat partem non notabilem, an, inquam, peccet mortaliter? aliqui affirmatiuè respondent, quia sunt partes materiæ eiusdem rationis; ergo possunt continuari ad constituendam quantitatem notabilem. Sup. hoc in Ref. not. præterita, ex doctrina §. vlt.

At his non obstantibus, puto probabilem esse contrariam sententiam, quam apertè videtur tenere Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 5. cap. 5. n. 12. & seq.* lege illum, & non pigebit.

RESOL. III.

An plures parua materia coalescant in vnum, vt materia grauis ad mortale sufficiens euadat?

Et in textuhuius Resolutionis quinque casus inferuntur pro praxi supradictæ quæstionis. Ex part. 5. tract. 5. Res. 32.

§. 1. RESpondeo quòd quoties parua postremi venialis materia nequit cum præcedentium materia moraliter continuari, ita vt pro vna reputetur, nec effectus relicti continuari moraliter possint, multiplicatio transgressionis præcepti in materia parua non constituit materiam grauem, ac culpam lethalem, secus quando materiæ paruæ, aut effectus ab eis relicti moraliter continuantur. Ratio est, quia cùm in priori euentu omnes eæ materiæ diuersæ sint, nec in vnam coalescant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis grauis materia conflari, sed singulæ diuisæ manebunt, & ita paruæ. At cùm in posteriori casu materiæ, vel effectus vniantur, notabilis materia euadet, & ita docet Mulfesius *in sum. tom.2. tract.3. c.8. num.70.* Castrus Palaus *tom.1. tract.1. disp.2. punct.9. §.4. num.4.* Sanchez *in sum. tom.1. lib.1. c.4. n. 9.* Suarez *de legib. lib.3. cap.28. n.11.* Reginaldus *tom.1. lib.15. cap. vlt. n. 67.* & alij Vnde cum supracitatis Doctoribus pro praxi infertur primò, te comedentem sæpiùs die ieiunij violare ieiunium vltima illa comestione, quæ ad notabilem quantitatem peruenit, quia illa vltima comestio etsi per se sumpta leuiter temperantiam læderet, at vt coniuncta aliis, & illas supponens grauiter lædit, moraliter enim illis coniungitur, & quasi esset simul cum aliis facta reputari debet. Secus dicendum si diuersis ieiunij diebus parum aliquid comedas, vel propositum habeas, parum aliquid singulis diebus comedendi, quia vnum ieiunium cum alio non continuatur, neque comestio vno die facta cum alterius diei comestione. Sic supradicti Doctores. Neque propositum fertur in omnes illas comestiones coniunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus debitas, & prout debitæ sunt quæ cùm solùm sint debitæ sub peccato veniali, nunquam est propositum de mortali. Infertur secundò, si intemperantem cibum sumas, & vltima comestione agnoscas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia iam amplecteris obiectum grauiter dissonum rationi, quod etsi secundùm se graue non esset, at graue est redditum ob multiplicem præcedentem comestionem. Infertur tertiò, te laborantem similiter die festo aliquoties, etsi singulis vicibus paruum tempus consumas, peccas mortaliter, quando peruenis ad quantitatem notabilem, v.g. duarum horarum, quia omnes ibi labores moraliter vniuntur, & quasi in vno tempore facti reputantur. Siquidem verum est dicere, te laborasse illo die festo vltra duas horas; secus verò si per quadrantem singulis festis laborares, quia tunc sicut festa diuersa sunt, ita & labores sunt diuersi, neque vnum cum alio continuatur. Infertur quartò, non peccaturum moraliter qui eodem die ieiunij in causa est vt plures modicum quid accipiant, & in die festo per breue spatium similiter laborent, quia actiones cuiuslibet personæ cum actionibus alterius nullo modo continuantur. Et tandem quintò deducitur semper in materia iniustitiæ ex paruæ materiæ multiplicatione magnam consurgere, ac sufficientem ad mortale: vt in furtis minimis accidit, quando enim per ea ad notabilem quantitatem furto arreptam peruenitur, vltimum rei paruæ furtum est mortale.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 6. Res. 89.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Res. 15. §. 2. ad lin. 3.

Sup. hoc in Res. not. præteritæ, §. 1. & 2.

Sup. hoc ibidem §. 3.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Res. 41. in principio, & in § Sed stando. & infra tr. 7. lege doctrinam in Res. 7.

RESOL. IV.

An in subreptione gratiæ detur paruitas materiæ? Ex part. 5. tr. 5. Res. 33.

§. 1. AFfirmatiuè respondeo cum Rictio *p. 2. decis. 108. n. 5.* vbi docet gratiam non dici subreptitiam non expresso vero beneficij valore in modico, nam modicus defectus non vitiat actum, nec leui solemnitatis omissio obest.

RESOL. V.

An mutare circunstantiam leuem in Historia sacra Scripturæ, sit peccatum mortale?

Et obiter quæritur, an examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non bene responsuros, & hoc ratione iuramenti, quod supradicti Examinatores faciunt?

Et quid, quando aliqui examinantur in concursu propter damnum tertij?

Et etiam cursim, & obiter quæritur, an habens priuilegium comedendi lacticinia in diebus ieiuniorum possit comedere saginam? Ex part. 10. tract. 16. & Misc. 6. Res. 38. aliàs 37.

§. 1. NEgatiuam sententiam nouissimè docet Arriaga *in Cur. Theolog. tom. 5. disput. 21. sect. 5. n. 35.* vbi sic ait: tertiò dico, etiam non obstante hoc periculo, licet res dicta sit falsa, non videri per se peccatum mortale immutare aliquam circumstantiam falsam, dicendo illam esse à Deo reuelatam: esto homo expresse interius contrarium noscat. Hæc pars videtur defendi à Patre Salas *tom. 5. in 12. disp. 4. num. 5.* vbi licet loquatur expresse de eo qui non scienter hoc facit, sed ex ignorantia crassa, videtur tamen inde inferri, etiamsi fiat scienter, non esse mortale; nam si res hæc esset grauis, certe ignorantia crassa tunc esset grauis. Expresè vero eundem tradidisse hanc conclusionem in manuscriptis testantur nonnulli recentiores.

2. Probatur autem ratione, Primò; nam videtur communis praxis etiam eorum, qui in hac materia delicatæ conscientiæ sunt idipsum probare. Constat enim, Religiosissimos Viros, & Concionatores, sine peccati mortalis scrupulo narrare historias Sacras, licet aliquando se in vno, aut altero verbo, aut circumstantia parui momenti errare putent; neque vllus cogit sub mortali non affirmare, vt dicta vllo modo in scriptura, nisi ea præcise, quorum certissimè quis recordatur: teneretur autem id facere, si ea mutatio esset grauis.

3. Secundò ratione à priori idem ostenditur, quia iuxta communem acceptionem audientium, talis narrans eam historiam non intendit vllo modo Deum facere auctorem mendacij, sed supponitur narrans ea tamquam dicta à Deo: quia ita ipse putat: vnde si deprehendatur non contineri res illa in scriptura, non Deo iniuriam facit, sed se ostendit non valdè in scriptura versatum, aut male illam legisse, aut denique debilis memoriæ: indirectè autem ideò videtur aliquam in Deum iniuriam committere: quod Dei scripta petant, vt homo diligentius ea legat, nec ita statim proferat vt dictum à Deo id quod reuera dictum non est: hæc autem negligentia non videtur in circumstantia aliqua leui esse materia mortalis: vt patet in humanis: quod enim quis in littera Imperatoris vnicum, vel alterum verbum mutet, non censetur grauis Imperatoris iniuria. Hæc Arriaga.

Sed scio ab hac opinione viros doctos dissentire, & de hac quæstione alibi à nobis actum est.

4. Notandum est tamen hîc obiter, me olim decisisse, posse aliquem interrogatoria examinandis manifestare, si certo sciret, illos esse sufficientes, & doctos, sed præ timore, & verecundia, non bene responsuros; & dixi hæc etiam procedere quoad Episcopos examinandos, ex rationibus ibi adductis, sed quando hæc scripsi nesciebam examinatores Episcoporum præbere iuramentum

Alibi nihil dixit author sup. hac quæst.

Et sup. contento in hoc §. Notãdum. in tom 3. tr. 3. Res. 99. per totam.

ramentum non manifestandi examinandis neque in genere, neque in specie ea de quibus interrogari debent; Ideò nunc ratione dicti Iuramenti illam opinionem prorsus refello, & assero examinatores Episcoporum non posse aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi; & præ verecundia timeatur, non bene responsuros; Et ego factus examinator Episcoporum à fel. mem. Vrbani VIII. ratione dicti iuramenti hoc semper in praxi rigidissimè obseruaui, nec aliter obseruandum esse puto; & sicut alibi dixi, doctrinam à me superius positam non esse intelligendam, quando aliqui examinatentur in concursu, propter damnum tertii: sic etiam tunc assero, non procedere in examine Episcoporum, ratione præstiti iuramenti.

Alibi in Res. not. præteritæ.

5. Nota etiam, me olim cum multis Doctoribus docuisse, habentem priuilegium comedendi lacticinia in diebus ieiuniorum, posse comedere saginam: Sed modo, re melius considerata, prorsus negatiuam sententiam sustinendam esse puto.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Res. 166. §. vlt. & ibi in tr. 6. Res. 70. §. 1. in fine.

RESOL. VI.

An in conscientia erronea detur paruitas materiæ?
Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale, sed solum confusè proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex part. 5. tr. 5. Res. 31.

§. 1. AFfirmatiuè respondeo cum Azorio *tom. 1. lib. 2. cap. 8. quæst. 5.* vbi sic ait: Quæritur an sit lethale, an veniale peccatum contra conscientiam errantem agere; Respondeo interdum esse lethale, interdum veniale peccatum, pro varietate materiæ grauis, vel magnæ, vel leuis & paruæ, in qua conscientia errat, & pro varietate indicij quo aliquid suadendo, vel monendo aberrat à lege. Potest enim accidere, vt conscientia existimet aliquid esse veniale peccatum, & quatenus tale vitandum, licèt alioqui sit materia grauis. Item potest existimare aliquid esse crimen lethale, & quatenus tale cauendum & fugiendum, cùm tamen res sit alioqui leuis, vel media, & indifferens. Ita ille, quem sequitur Alphonsus de Leone *de offic. Confess. p. 1. recollect. 7. mem. 21.*

Sup. hoc in tom. 1. tr. 7. lege doctrinam Res. 5. & 6.

2. Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale? sed solùm confusè proponitur actio mala, & tunc peccatum mortale adesse docet vterque Sanchez, Thomas, & Ioannes, hic *in select. disp. 18. num. 1.* ille *in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 1. n. 9.* quibus adde Castrum Palaum *tom. 1. disp. 1. punct. 3. num. 6.* quia cùm amplecteris obiectum venialiter malum, dubitans an sit mortale, peccas mortaliter secundùm omnium sententiam, quia te exponis periculo mortale committendi. Sed quando tibi repræsentatur obiectum malum, prohibitum, neque distinguens an sit mortale, vel veniale, illud amplecteris, iam quantum est ex tua voluntate periculo committendi mortale te exponis, ergo.

3. Verùm Perez *certam. 10. scholast. num. 29.* Salas *in p. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 3. num. 33.* Valentia *tom. 1. disput. 2. quæst. 14. punct. 4.* & alij asseruot in tali casu committi solum peccatum veniale, quia voluntas appetens malitiam in communi, non appetit malitiam excedentem culpam venialem, aliàs si excederet, non esset veniali, & mortali communis. Vnde vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. VII.

An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur paruitas materiæ?
Idem est dicendum de locatione.
Sed difficultas est in supradicta quæstione, quæ dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris? Ex part. 5. tract. 5. Res. 57.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam tenendam esse patet ex *cap. terrulas 12. quæst. 2.* & ita docent DD. quos citat & sequitur Riccius *in praxi tom. 1. resolut. 36.* quia in generali prohibitione alienationis modica non veniunt, vt notat Bald *vol. 1. cons. 91.* & ideò restitutio in integrum pro modica læsione non datur, vt docet Bursatus *cons. 27. num. 17.* & Sfortia *de restit. in integr. quæst. 4. art. 12. num. 105.* & pro modica sterilitate non fit remissio mercedis, vt vult Valascus *decis. 30.* vide etiam Guttierr. *cons. 15. num. 7. & sequ.* Carder. Pereira *in l. si curatorem. ver. contractum, n. 15. C. de integr. rest. minor.* & Quarantam *in summ. Bull. ver. alienatio, num. 41.* vbi notat per sacram Congregationem decisum fuisse, neque constitutionem Pauli II neque Concilij Tridentini Decretum derogasse dispositioni supradicti textus *c. terrulas*; qui quidem textus procedere non solùm in alienatione, sed in locatione etiam, tenet Thomingius *decis. 23.* Crotus *vol. 1. cons. 96. num. 14.* & alij.

Quoad hoc lege doctrinã Res. not. seq.

2. Sed difficultas est quæ dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris? Glossa ait quòd fortè hic textus exiguas vocat non valentes vltra viginti solidos, refert & sequitur Archidiac. *in cap. si quos, hac eadem causa & quæst.* Alciat. *cons. 23. num. 6. & sequ.* Sed probabilius est Iudicis arbitrio hoc esse remittendum, qui consuetudinem terræ & temporum locorúmque qualitatem attendere debet, & inspicere conditionem Ecclesiæ, si sit pauper, vel multùm abundans. Ita Quaranta *dicto num. 41.* Aloysius Riccius *dicta resolut. 36. in fine.*

Sup. hoc pro mobilibus pretiosis in tom. 7. tr. 1. Res. 221. lege doctrinam eius §. 1.

RESOL. VIII.

An præceptum sub mortali impositum, sub materia leui obliget saltem sub veniali? Ex part. 5. tr. 5. Res. 48.

§. 1. REspondeo affirmatiuè cum Suarez *de legibus, lib. 3. c. 26. n. 6.* duo enim sunt in dicto præcepto distinguenda, vnum est, talem rem præcipi, aliud est præcipi sub tali obligatione, vel pœna. Primum, vt supponimus, non est iniustum, quia ponimus materiam præcepti simpliciter honestam esse, & in suo gradu iustam, & capacem præcepti. Secundum autem iniustum est. At verò non obstante iniustitia & nullitate quoad secundum potest præceptum valere, quoad primum quod iustum est, tum quia illud est prius natura, vt sic dicam, & ex se separabile à secundo; tum etiam, quia in his, quæ huiusmodi sunt, vtile per inutile non vitiatur. Neque intentio præcipientis intelligitur esse conditionata, itavt nolit præcipere quod potest, si non potest obligare quantum appetit; sed potiùs absolutè intendit præcipere, & volendo obligare plus, quàm potest, consequenter etiam vult obligare quantum potest, & ita censeo tale præceptum esse validum quoad obligationem commensuratam, & proportionatam materiæ eius, quia quoad illam non deest intentio præcipientis, & nihil aliud est quod ibi desideretur. Et ita etiam hanc sententiam docet Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 46.* & Baldellus *in disp. Theologicis tom. 1. lib. 5. disp. 20. num. 9.*

RESOL. IX.

An contemptus formalis in re leui, v. g. legislatoris humani,

mani, legis, præcepti, consilij, &c. sit solum peccatum veniale?

Et quid, si sit de legislatore, & præcepto diuino? Ex p.3. tr.6.& Misc. 2. Res.72.

Sup. hoc in tom. 8. tr. 1. ex doctrina Res. 56. §. 1. ad medium, vers. Similiter

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Suarez *de legib. lib. 3. cap. 28. n. 24.* & alij, quia esse rem leuem, quæ tibi imperata est, non obstat quo minus tibi imperetur ex eadem potestate, qua imperatur res grauis; ergo si ex contemptu huius potestatis præceptum leue violas, ita grauiter peccas, ac si violares præceptum graue. Dicendum est igitur quòd contemptus legislatoris humani; quatenus legislator est, seu violatio cuiuscumque legis, præcepti, & consilij ipsius, ex tali contemptu semper reputato peccatum mortale est, non solum in graui materia, sed etiam in leui.

2. At his non obstantibus ego contrariam sententiam teneo, quam etiam tenet Caietanus *in summa, ver. contemptus ver. aduerte hunc.* Armilla *eodem verb. n. 3.* Medina *in pr. 2. quæst.* 88. *art. 4. in fine.* Valentia *tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. in 1. casu, & tom 3. disp. 7. quæst. 3. punct.* 3. consentit Leonardus Lessius *lib. 2. cap. 46. dub. 6. n. 45. & 46.* loquens expresè non solùm de legislatore humano, sed etiam diuino, & affirmans, si nolis illis parere in rebus minimis, vt ostendas eorum minima præcepta te parui facere, non esse mortale, quod de legislatore diuino negat; & optimè Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 5. c. 5. num. 11. & 13. in fine.* Ratio verò nostræ opinionis est, quia potes contemnere legislatorem, eiusque præcepta non absolutè, sed quatenus sunt in materia leui, v. g. in silentio seruando; ergo tunc contemptus non videtur grauis, sed leuis. Dicendum est igitur dari posse peccatum veniale contemptus, sicut & inobedientiæ formalis, si præceptum superioris contemnas non absolutè, sed quatenus est in materia leui.

3. Hinc à fortiori colligitur, si superior contemnatur, non quatenus superior est, sed quatenus est infimæ sortis, indoctus, imprudens, & ex huiusmodi contemptu nolis ei obedire in re leui, non erit peccatum mortale; quia tunc non contemnitur formaliter eius potestas, sed eius persona ob defectus, quos habet. Item si ex indignatione leui, & prauo aliquo affectu erga superiorem, nolis ei obedire in re leui, non est mortalis inobedientia. Ita Lessius *n. 46.* Sanchez *n. 13.* vide etiam Sancium *in selectis disp. 7. n. 13.*

RESOL. X.

An in acceptatione personarum quoad beneficia conferendas detur paruitas materiæ?

Ex quo infertur, an sit leue peccatum prætermittere ordinem misericordiæ, quando leuis est excessus, v. g. si duo aliqui sunt in extrema necessitate; & secundum ordinem misericordiæ teneatur aliquis potius vni, quam alteri succurrere propter titulum, v. g. consanguinitatis? Ex part. 5. tr. 5. Res. 13.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 3. Res. 191. §. 2. ad medium, vers. Si vero. & in aliis eius annot.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Rodriquez *in summa tom. 1. cap. 16. ante num. 1.* vbi sic ait. De aqui se sigue que la aception de las personas segun su naturaleza es pecado mortal, pues es opuesta à la justicia, dixe de su naturaleza, porque por la poquedad de la materia puede acontecer algunas vezes que sea pecado venial, como si vno eligiesse à vn amigo menos digno de vn oficio de poco momento en la Republica dexando à otro que mejor lo merece, como se dirà en el Capitulo de los beneficios.] Ita Ille. & Sotus *de inst. lib. 3. q. vlt. art. 2.* cum Bañes, Salonio, & Valentia penes Turrianum *vbi infra*, docent non fore peccatum mortiferum, quando munus, ad quod quis eligendus est, non est magni momenti, & prætermisso digniori eligitur dignus. Secundò docent non esse mortale, quando licet materia, aut munus electionis magni momenti sit, excessus tamen dignitatis paruus, & modicus est, tunc enim non videtur grauis violatio iustitiæ distributiuæ.

2. Sed Aloysius Turrianus *in 2. 2. D. Thom. de iustit. tom. 2. disput. 22. dub. 1. num. 6.* existimat priorem partem huius sententiæ veram esse, si contingat materiam electionis esse leuem quod non facile eueniet in electione beneficij & cathedræ, Secundam verò partem existimat omnino falsam, neque admittendam, nam materia præcepti non est excessus dignitatis, sed electio dignioris, cui conferendum est beneficium, aut præbenda: talis autem actus grauis materia est, & propter eandem rationem mihi numquam placuit, quod docent recentiores aliqui in materia de charitate esse leue peccatum prætermittere ordinem misericordiæ positum in præcepto; quando leuis est excessus, v. g. si duo aliqui sint in extrema necessitate, & secundùm ordinem misericordiæ teneatur aliquis potius vni, quàm alteri succurrere, propter titulum, v. g. consanguinitatis, docent prædicti recentiores non esse peccatum mortiferum violare talem obligationem; quando excessus consanguinitatis paruus est. Sed hæc doctrina admittenda non est, quia in materia præcepti misericordiæ, non est maior, aut minor consanguinitas in eo euentu, sed largitio eleemosynæ faciendæ propinquiori secundùm debitum ordinem: talis autem actus magni momenti est, ex quo pendet vita eius cui debetur eleemosyna ex obligatione ordinis misericordiæ, qui est in præcepto, & oppositum non existimo tutum in praxi, propter manifestam rationem assignatam; & licèt Bañez *vbi supra* ita explicet suam opinionem de electione minùs digni, quando paruus est excessus, vt velit paruum excessum pro nihilo reputari, & vtrumque candidatum esse, quasi æquè dignum; hanc tamen doctrinam non admittit idem Turrianus, quia Bannez docet esse peccatum veniale in hoc euentu non eligere digniorem, admittit ergo excessum dignitatis in vno, hoc autem admisso cōtendit esse obligationem grauem eligendi digniorem? vnde ex his ego puto vtramque sententiam esse probabilem.

Sup. hoc in tom 4. tr. 7. Res 44. & lege etiam alià Res. eius annot.

Sup. hoc in Res. & §. annot. 1. huius Res.

RESOL. XI.

An in vsura detur paruitas materiæ? Ex part. 5. tract. 5. Res. 30.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Alphonsus de Leone *de offic. confess. part. 1. recollect. 7. num.* 37. vbi sic ait. Limitatur sextò, vt non detur paruitas materiæ in vsura. Ratio est, quia quicquid sorti accidit, vsura est, verbum enim *quicquid* in modica & leui materia etiam verificatur. Ita ille, cuius opinio confirmari potest ex his, quæ adducit Barbosa *dist. 315. numer.* 4. vbi ex multis probat hanc dictionem etiam minutissima comprehendere, quod etiam docet Vulpellius *in dictione quicquid, num. 4.* Cenedo *singul. 89. num. 4.* & alij. Sed ego diligenter multos auctores recognoui, non inuenio hanc quæstionem neque vnum tangentem. Neque videtur vt vsura in quacumque materia constituatur non variare non iudicium, vt diximus de magia, hæresi, periurio, &c. etsi in simonia secundùm probabilem Doctorum opinionem, vt suprà visum est, detur etiam paruitas materiæ; quare non erit danda in vsura? ideò tu cogita.

Supra in Res. quæ nunc est in tom. 5. tr. 7. Res. 2.

RESOL.

RESOL. XII.

An peccatum inuidiæ ratione paruitatis materiæ sit aliquando tantum veniale? Ex part. 5. tract. 5. Resol. 67.

§. 1. Respondeo affirmatiuè, nam licèt inuidia ex genere suo peccatum sit mortale, tamen ratione leuitatis materiæ potest per accidens esse veniale; si enim quis doleret de aliqua re leui, in qua non posset proximum æquare, & quæ si ab eo auferretur, non esset illi magnum detrimentum, non diceretur peccare mortaliter. & ita docet Duuallius in 2. 2. *D. Thomæ tractat. de charitate quæst.* 12. *circa finem* & alij.

RESOL. XIII.

An quando ex leuibus indiciis quis temerè, & voluntariè de proximo suspicatur, peccet mortaliter?
Et in textu huius Resolutionis adducuntur conditiones, quas habere debet iudicium temerarium, vt sit peccatum mortale. Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 31.

§. 1 Affirmatiuè respondet Angelici Doctoris doctissimus interpres Franciscus Syluius *in* 2. 2. *D. thom. q.* 60. *art.* 3. qui citat Bannez, Aragon. & Salonium, & hanc sententiam sequuntur Sotus *de iust. lib.* 3. *q.* 4. *art.* 3. Molina *de iust. tract.* 4. *disput.* 17. *num.* 10. Medina *de instruct. confess. lib.* 1. *c.* 14. §. 37. Villalobos *in sum. tom.* 2. *tract.* 14. *diffic.* 19. *n.* 3. Turrianus *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 2. *disp.* 4. *dub.* 3. *n.* 7. & alij quando suspicio esset de graui scelere circa personam honestam, vt de hæresi, de incestu cum matre, de proditione ciuitatis, &c.

Sup. hoc lege doctrinam Resol. seq. à lib. 4.

2. At contrariam sententiam tenendam esse puto, quam docet Ioannes de la Cruz *in direct. pr.* 8. *q.* 1. *dub.* 2. *conclus.* 2. qui citat Caietanum, Rosellam, Armillam, & Lopez. Idem tenent Faber *de restit. in* 4. *sent. dist.* 15. *q.* 3. *disp.* 54. *cap.* 1. *num.* 10. Layman *in Theol. mor. lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *part.* 2. *cap.* 2. *num.* 6. Nauarra *de restit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 454. Caietanus *in* 2. 2. *q.* 60. *art.* 3. *& in sum. ver. iudicium*, cum aliis. Et ratio est, quia nullum iudicium citra certitudinem, est peccatum mortale, vt air D. Thomas, sed ista certitudo tollitur non solùm per dubitationem, quæ in neutram partem declinat, sed etiam per suspicionem, & opinionem, quia etsi suspicio, & opinio vni parti magis adhæreant, non tamen id fit sine formidine alterius: ergo, &c. Igitur suspicio de re graui si non habet assensum firmum, nunquam erit peccatum mortale. Vnde ex his ego puto multos pœnitentes falsò, sed ignoranter se accusare de iudiciis temerariis; nam vt iudicium temerarium sit peccatum mortale, opus est vt efficiatur sine iudiciis sufficientibus. Secundò, ex plena deliberatione. Tertiò, certò, & sine vlla formidine, quæ omnia rarò simul concurrunt in homine malè de proximo iudicante, & præsertim tertium requisitum, nam multi iudicant cum formidine alterius partis, & tunc non est iudicium temerarium mortale. Sed circa præsentem quæstionem vide præter DD. citatos Tannerum *in* 2. 2. *D. Thoma disp.* 4. *q.* 3. *dub.* 2. *n.* 39. Filliucium *tom.* 2. *tract.* 40. *cap.* 1. *num.* 12. *& seq.* Lessium *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 3. *numer.* 16. Valentiam *tom.* 3. *disputat.* 5. *q.* 4. *punct.* 3. Reginaldum *in praxi tom.* 2. *lib.* 24. *cap.* 2. *numer.* 26. *& seq.* & Ledesmam *in summa tom.* 2. *tractat.* 8. *cap.* 2. *conclus.* 5.

RESOL. XIV.

An in iudicio temerario detur paruitas materiæ?
Et an sit peccatum mortale temerè iudicare alterum esse spurium, vel filium Iudæi, aut illegitimum, &c?
Ex part. 5. tr. 5. Res. 68.

§. 1. Respondeo affirmatiuè, vt quando quis temerè iudicat de altero in re leuis momenti, non enim erit peccatum mortale, & ita docet Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 2. *num.* 14. vbi etiam docet non esse peccatum mortale temerè iudicare alterum esse spurium, vel filium Dei illegitimum, quod etiam tenet Petrus Nauarra *de restit. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 450. Azorius *part.* 3. *lib.* 13. *cap.* 11. *quæst.* 4. & alij. Sed nouissimè hanc sententiam refellit noster doctus Fidei quæsitor Ioannes Escobar *tract. de puritate & Nobilitate probanda part.* 1. *quæst.* 8. §. 2. *num.* 33. cum multis aliis, quia etsi prædictæ qualitates, postquam homini in natiuitate cohærent, naturales sint, nec possint ei imputari, tamen cùm valde inter nos existimationem lædant, & infamiæ notam inurant, iudicium temerarium circa eas, non in re leui, sed in re grauissima proximum lædit, & apud omnes opinionem ejus minuit. Verùm ego puto vtramque sententiam probabilem esse, nisi fortè per tale iudicium temerarium, proximum contemnas, aut infames, vt ab aliquo officio, aliôve bono consequendo iniquè impedias, nam in hoc casu peccatum lethale adesset.

Sup. hoc lege doctrinam præcedentis Res.

RESOL. XV.

An in detractione detur paruitas materiæ?
Et inter alia, quæ pro praxi prædicta difficultatis adducuntur, tandem quæritur, an sit mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conuiciandi causa esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia? Ex part. 5. tr. 5. Res. 69.

§. 1. Licet ex genere suo detractio sit mortalis, tamen ratione leuitatis materiæ, in qua quis intendit famam alterius lædere, potest esse veniale, vt si ex industria aliquam paruam imperfectionem de aliquo narres: & ita tenet Lessius *lib.* 2. *cap.* 11. *disp.* 3. *num.* 11. Hinc narrare defectus veniales proximorum, non erit nisi veniale; nisi fortè conditio personæ talis esset, vt in ea huiusmodi defectus censeatur non leuis, sed magni momenti; vt si v. g. secundùm aliquos diceret de viro graui, & religioso esse mendacem, & sæpiùs mentiri; nam dicere illum semel, vel bis mentitum, clarum est non esse mortale. Idem dicendum est ordinariè non esse lethale, reuelare defectus naturales (nisi inde aliquod notabile damnum sequatur) siue illi defectus fiot animi, siue corporis; vt si dicas quempiam esse ignarum, parui iudicij & ingenij, siue esse cœcum, gibbosum, &c. Et Petrus Nauarra *lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 307. cum aliis idem censet dicendum esse in defectibus natalium; vt si quis dicat aliquem esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia; nisi fortè propterea putaretur valde in animo eorum, quibus dicitur, contemnendus. Si tamen in faciem hæc & similia, præsertim viro honorato, dicantur conuiciandi causa, erit peccatum mortale, quia censetur tunc non leuis, sed grauis contumelia; secus si vilis sit conditio, nisi fortè grauem mœrorem putetur concepturus. Et tandem dicendum est non esse peccatum mortale, si in genere dicas aliquem esse superbum, auarum, iracundum, &c. quia hæc nomina ordinariè non ita accipiuntur, vt sonent peccata mortalia, sed vt naturalem inclinationem,

clinationem, vel veniales defectus denotent; fieri tamen potest, vt ratione dignitatis personæ, de qua dicuntur, vel quia putantur accipienda pro grauibus vitiis, si in tali casu peccatum mortale.

RESOL. XVI.

An detractiones leues de aliquo possint peruenire ad damnum graue, sicut furta?

Et quid, quando aliquis per plures detractiones leues detrahit pluribus personis?

Et quid est dicendum, quando detrahitur leuiter famæ Petri, qui plures detractiones etiam leues ab aliis passus est, circa eamdem materiam leuem; & quid, si circa diuersas materias leues apud eosdem auditores?

Et quid est sentiendum, si in prædictis casibus detractio Petri sit apud Prælatum?

Et quid vero, si omnes detractiones leues sint circa diuersas personas & quid apud eosdem auditores? Ex part. 10. tr. 15. & Misc. 5. Res. 17.

§. 1. AD hanc difficultatem morosam, & practicabilem sic Respondet Emin. Cardinalis Lugo *de Iust. tom. 1. disp. 16. sect. 3. num.* 46. Dubitari potest: An quod dictum est de furante parua sæpius eidem, habeant etiam locum in eo, qui sæpius detrahit eidem famam in rebus leuibus posse etiam per frequentationem, & repetitionem detractionum circa leuia peruenire ad peccatum mortale cum obligatione graui restituendi. De hoc nihil apud auctores inuenio. Sed consequenter idem eum proportione videtur mihi dicendum: Nam re vera per plures eiusmodi detractiones potest tandem proximus detrimentum graue in fama pati. Finge enim simul ea omnia de proximo dici quo casu certum videtur, quod possit aliquando grauiter lædi proximi fama apud auditores, si de eo plures defectus vel falsos, vel occultos dicas, quorum singuli leuiter famam læderent, plures tamen non leuiter lædunt.

2. Si ergo apud eosdem auditores non simul; sed cum interpolatione eadem dicas, facilè vnientur in eorum mente eo omnia, vt non aliter opinentur de proximo, cui detrahitur, quàm si simul eadem audiissent, dixi si apud eosdem auditores dicas, si enim apud diuersos auditores, qui non ea facilè communicabunt sibi inuicem dixisse, non videtur esse eadem ratio. Tunc enim apud singulos auditores proximus famam retineret vel integram, vel ferè integram, atque adeò non vnirentur leues illæ detractiones ad conflandum aliquod graue detrimentum in famam. Vnde à fortiori nec esse graue nocumentum, si leues illæ detractiones apud diuersos de eodem defectu leui multiplicarentur, quia semper apud singulos, & apud omnes fama leuiter solùm maculata retineretur. Ita Lugo, qui ibidem postea §. 1. *n.* 52. rectè obseruat quid dicendum in materia famæ, quando aliquid per plures detractiones leues detrahit pluribus personis, sed singulis leuiter constat ex supradictis. Nam quoad hoc videtur esse differentia inter detractiones, & furta, quia licet quoad furta sint aliquando domini grauiter, & rationabiliter inuiti propter periculum, quod imminet, ne multi ditari velint illo modo furandi leuia à singulis, & hoc modo singulis grauiter lædi possint, si ea furta absque graui peccato semper repeti possint, in detractionibus tamen non videtur subesse illud periculum moraliter loquendo. Cùm enim ex iis detractionibus non capiatur lucrum quod alliciat homines ad eas procurandas; non timetur moraliter loquendo tale periculum ex eo quod illæ non prohibeantur sub peccato graui. Vnde quando pœnitens eiusmodi detractiones leues confitetur, nunquam Confessarius interrogat de frequentia detractionum ad iudicandum an peruenerint ad materiam grauem propter coniunctionem detrimenti pluribus illati, & inter illos diuisi.

2. Et tandem §. 2. *num.* 52. optimè obseruat quid dicendum sit quando detrahitur leuiter famæ Petri, qui plures etiam leues detractiones ab aliis passus est. Si enim omnes illæ detractiones sint circa eandem materiam leuem, certum est, te non peccare grauiter, cùm per omnes illas non patiatur Petrus detrimentum famæ nisi in materia leui. Si verò sint circa diuersas materias leues, sed apud diuersos auctores, qui eos defectus ad inuicem non communicabunt vt possit ex illis resultare tandem vna grauior existimatio contra Petri probitatem, non peccas etiam grauiter, quia adhuc Petrus apud omnes retinet suam famam ferè integram, & solum leuiter læsam. Denique si sint circa diuersas materias, apud eosdem auditores, aliquando poteris mortaliter peccare in illa detractione, v. g. si de eodem Petro apud Prælatum varij dixerunt varios defectus leues, poterit tandem multiplicatis delationibus circa res singulas leues Prælatus cõcipere aliquid graue de Petro, nempe esse negligentem, relaxatum, parum obseruantem, & curantem de disciplina regulari, quæ si falsa sint, grauiter læditur eius fama iniustè apud Prælatum.

3. Quare vltimus detractor in hoc casu non est similis ei, qui ponit vltimum furtum leue, sed potius ei qui ponit vltimum vulnus leue, quod propter alia leuia vulnera præcedentia affert mortem Petro, alioquin sine illo vltimo vulnere non morituro. Nam sicut excessus damni, quod vulneratus patitur accepto illo vltimo vulnere supra id, quod eo non accepto pateretur, est grauis, nempe ipsa mors; sic excessus damni in fama, quod patitur Petrus posita tua vltima detractione supra id, quod ea non posita non pateretur, est grauis, nempe existimatio Prælati de eius negligentia, & inobseruantia habituali, & frequenti, quam existimationem adhuc non habebat, quare in his circumstantiis detractio tua non est censenda leuis, sed grauis, quia ob debilitatem contractam ex aliis læsionibus præcedentibus fama Petri lethaliter vulneratur tali detractione, sicut ob alia priora vulnera leuia accepta homo lethaliter vulneratur vulnere vltimo, alioquin leui, vt suprà explicuimus, in graui tamen rarò id continget. Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo, *vbi sup.* quæ passim inuenies apud alios Auctores; Et quia in praxi quotidiana sunt, illa in vtilitatem lectorum hîc adnotare volui.

RESOL. XVII.

Quid sit sentiendum de tactibus, & osculis inter solutas, an semper sint mortalia, vel in eis detur paruitas materiæ?

Et an confricatio leuiter partium obscœnarum brutorum, & similium sit peccatum mortale? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 90. alias 89.

§. 1. COmmunis sententia Doctorum affirmat esse peccatum mortale, tangere immediatè alterius viri, aut fœminæ verenda, quia id de se valde prouocat luxuriam, & commouet sensualitatem; & idem de tactibus, quibus quis immediatè tangeret verenda propria; excusabuntur autem omnes prædicti tactus à mortali, si fiant ex aliqua necessitate, aut ex leuitate animi, ita breuiter, vt non habeatur periculum magnæ commotionis, & eodem modo excusatur à mortali qui tangeret verenda super vestem, non intenta vlla maiori delectatione, quàm sit illa quæ prouenit ex tactu mediato. Alij verò tactus ex se notabiliter commouentes sensualitatem, videntur etiam mortale, sicut

Sup. hoc in quatuor Res. seqq. & suprà in tr. 1. Res. 30. §. Quæro secundo. & infrà in tr. 6. Res. 9 signanter in §. vlt. & in tom. 5. tr. 9 Res. 28. in fine.

oscula,

oscula, & amplexus; eiusmodi autem sunt, si vir tangat crura, vel vbera fœminæ: alij verò tactus leuiter cõmouent sensualitatem, & hi excusantur à mortali, vt si vir tangat digitum, vel manum fœminæ; similiter, & confricare partes obscœnas brutorum, non videtur communiter mortale, Et hæc omnia docet Iacobus Granado Societatis Iesu *in 1. 2. D. Thomæ contr. 6. tract. 4. disp. 7. num 5. & 6.* & alij penes ipsum.

2. Vnde ex his secundùm aliquos excusantur à mortali, qui ioci causa inter natandum arripiunt inter se pudenda, vel leuiter tangunt nates, quia ait Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 46. num. 12*, in tali casu deficit animus libidinosus, nec tanta versatur indecentia, & inhonestas, ac inter personas diuersi sexus, & secundùm Granado *vbi supra*, hæc omnia efficiuntur breuiter ex leuitate animi; vnde Filliucius *tom. 2. tract. 30. cap. 9. num. 200.* sic asserit. Non facilè damnarem eum, qui simpliciter tantùm tactu secretiores alterius partes in transitu tangeret.

3. Sed aliquibus magis placet sententia Francisci Syluij *in 2. 2. D. Thom. quæst. 154. art. 4 concl. 3.* vbi ita ait Quamuis si vir viri, aut fœminæ partes inhonestas tangat ob delectationem, mortale peccatum sit, si tamen ex leuitate facerent, vel ioco, absque vllo periculo delectationis, aut motus carnalis, verisimile esse quòd solùm peccarent venialiter opinatur Sanchez. Quod putamus admitti posse, si valde leuiter, & quasi per transennam hoc fieret; non autem si omnino deliberatè, quia talis leuitas, & iocus deliberatus est nimis turpis, & periculosus. Ita Syluius. Sed in his materiis cautè procedendum est, & ideo omnia supradicta fuge, & deuita; nec in his materiis, vt supra probatum est, admittenda est paruitas materiæ.

Supra in Ref. seq. & in aliis eius not.

RESOL. XVIII.

An in rebus venereis detur paruitas materia? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 1.

Sup. hoc in Ref. præteri. ta, & in illius seqq. & suprà in tr. 1. Ref. 10. §. Quæro secundo. & infra in tr. 6. Ref. 9 signanter in §. vlt. & in tom. 5. tr 9. Ref. 28. in fine.

§. 1. Affirmatiuè respondet Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 46. n. 9. 27. & 40.* Zanardus *in direct. Confess. part. 1. de sacram. matrim. cap. 41. q. 18.* & Salas *in part. 1. disp. 6. sect. 21. n. 149.* quia, ait ille, cur cæteris præceptis detur paruitas materiæ, & non in hoc; Hanc etiam sentẽtiam docet Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 40. dub. 9. n. 8.* vbi sic asserit. [Tambien se ha de aduertir que se puede hallar en este pecado paruidad de materia como en otros, quales son los tocamientos leues, como de la mano de vna mulger; y del pie, con torcerle los dedos, o pisarle el pie, como dizen Nauarro, y Cayetano, no obstante, que algunos no admiten à qui paruidad de materia.] Ita ille. Vide etiam Seraphinum Freitam *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q. 7. num. 33.* & Sancium *in selectis, disp. 11. n. 22.* & hanc sententiam speculatiuè esse probabilem, docuit Malderus *in part. 2. q. 74. art. 10.*

2. Verùm his non obstantibus prorsus negatiuam sententiam substinendam esse puto, quam tuetur Tannerus *in part. 2. disp. 4. q. 8. dub. 6. n. 109.* Castrus Palaus *in opere moral., tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 19. §. 2. n. 4.* Basilius Pontius *de matrim. lib. 10. cap. 16. §. 1. num. 8.* Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 15. num. 109.* Rebellius *part. 2. lib. 3. q. 19. sect. 3.* & hanc sententiam docendam à Theologis Societatis IESV, decreuit Claudius Aquauiua die 24. Aprilis 1612. Probat hanc sententiam Rebellius, quia cùm nulla sit tam exigua fornicatio, quin sit peccatum mortale, & delectatio sortiatur morem actus, videtur omnis delectatio morosa in ista materia esse mortalis. Deinde omnis delectatio venerea, secundùm Galenum, est inchoatio quædam pollutionis, itaque sicuti inchoatus actus pollutionis est mortalis, ita etiam quæcumque eiusmodi delectatio. Et ideo Sanchez *in summ tom. 2. lib. 5. cap. 6. num. 12.* de contraria sententia se retractauit. Non datur igitur in rebus venereis paruitas materiæ, & contrarium asserere puto periculosum esse.

RESOL. XIX.

An in rebus venereis detur paruitas materia? Ex part. 5. tract. 5. Ref. 5.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet nouissimè Iacobus Marchantius *in qq. pastoral. ad Decal. cap. 6. q. 2.* vbi sic ait, Oscula etiam iudicantur mortalia, licèt quis non intendat copulam, nec in ea delectetur, sed solùm illam voluptatem carnalem & sensibilẽ, quæ ex osculo oritur, quærat, non intendendo vlteriorem. Hæc est communior, & tutior sententia. Altera tamen, quæ dicit solùm esse venialia, si absit periculum consensus vlterioris, & periculum pollutionis, non videtur improbabilis: hanc tenet Martinus de Magistris, & aliqui recentiores, in eamque inclinat Nauarr. *de pœnit. d. 1. cap. si cui, in fine.* atque rationes huius sententiæ prosequitur fusè Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 8.* Certè difficile planè est Confessariis peccati mortalis mox cõdemnare iuuenes nobiles, & procos, quos passim reperies aliquibus osculis vti erga procas, aut puellas, quas visitant, nec sibi hi, vel hæ formant conscientiam grauis peccati, licèt aliquam inde voluptatem perceperint, vel quæsierint, modò si nulla interuenerit voluntas alicuius attactus impudici, vel periculum actus, aut consensus vlterioris. Difficile etiam est denegare eis absolutionem sacramentalem, si à similibus osculis abstinere noluerint, cùm asserant impossibile moraliter esse, vt non intercurrant quandoque oscula cum aliqua voluptate, eo quòd deceat ipsos cõuersari inter puellas ad ambienda matrimonia, & honestas recreationes, & familiaria colloquia eis exhibere. Ratio igitur, cur non videantur statim peccati mortalis condemnandi, est, quia voluptas illa ex osculo captata videtur spectare ad paruitatẽ materiæ in hoc genere peccati, & solùm remotè disponere ad voluptatem mortalem, quæ in cõcubitu carnali est; sic ergo voluptas illa venialis censeri potest, sicut quæ remotè disponunt ad alia peccata mortalia, solùm in genere peccati venialis censentur, v.g litigium disponit ad homicidium, haustus immoratus ad ebrietatem, non tamen mox sunt peccata mortalia. Quapropter etiam voluptas illa inter sponsos & sponsas non censetur peccatum, si sint sine periculo pollutionis, quia nimirum remotè solùm disponit ad actum principalem coniugij; ratione verò sponsalium ius eis ad illa competit, quæ sunt solùm dispositio, & præparatio ad matrimonium. Itaque in aliis, quàm sponsis, iudicabitur voluptas illa exigua, sicque venialis, nisi cum magno libidinis ardore sit coniuncta. Vnde aduerto multos, qui peccati mortalis condemnantur sic loqui qui osculis vacant libidinosè, Ita loquitur Caietanus, Armilla, & alij: ideòque videntur loqui de replicatis osculis, & cum mora & ardore libidinis datis. Hucvsque Marchantius, qui etiam infrà *in Corollar. c. 8.* sic asserit. Octauus casus est de osculis inter iuuenculos, & iuuẽculas, ex quibus aliqua sensualis delectatio impura oritur. Atque de his iam dictum est; si fiant cum ardore, & mora, puta replicatis diu in ore osculis ob periculum motale, mortalem ordinariè culpam afferre. Si verò in transitu fiat osculum, cui vix inhæret, licèt voluptas, seu delectatio aliqua captetur, posse secundùm opinionem multorum veniale id iudicari ob paruitatem materiæ Immò quidam hæc negãt vocari libidinosa oscula quæ passim à Summistis condemnantur peccati mortalis, illa enim solùm inter libidinosa

Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & in aliis earum primarum annotationum.

bidinosa recensent, quæ fiunt ex intentione delectationis concubitus, siue pollutionis, aut similis actus luxuriosi. Ita ille.

2. Probari potest hæc opinio ex D. Augustino *lib. 2. in Iulian. cap.* 10. vbi dicit in hunc modum. Quantum enim ad nos attinet sine peccato semper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei nunquam consentiremus ad malum, sed quibus ab illo rebellante, etsi non lethaliter, sed venialiter, tamen vincimur, in his contrahimus, vnde quotidie dicamus. *Dimitte nobis debita nostra.* Sicut coniuges quando modum generationis necessarium causa solius voluptatis excedunt, sicut continentes, quando in talibus cogitationibus cum aliqua delectatione remorantur, non quidem decernentes flagitium, sed intentionem mentis, non sicut oportet, ne illo incidat, inde auertentes, aut si inciderit, inde rapientes. Ita Augustinus. Ex quibus verbis videtur dari veniale in materia luxuriæ propter paruitatem delectationis. Secundò facit quòd alioqui delectatio quæcumque venerea etiam ex solo visu capta, esset mortalis, quod negat Caietanus & plures alij docti viri, & tamen aspectus isti, quando libidinosi sunt, vt tradunt multi, quodammodo ex fornicatione speciem sortiuntur. Tertiò non apparet ratio, quare hîc non possit excusari leuitas materiæ à mortali, sicut in aliis peccatis, quorum materiæ admittunt diminutionem. Nec valet dicere ex Galeno & aliis Medicis cum Rebellio *lib. 3. q. 13. sect. 3.* & Metolla *tom. 1. disp. 2. c. 4. diffic. 2. num.* 120. quòd omnis delectatio venerea sit inchoatio quædam pollutionis, atque adeò pertineat ad mollitiem. Itaque sicut inchoatus actus occisionis est mortalis, ita etiam quæcumque eiusmodi delectatio. nam respondetur, quòd quando inchoatio tam exigua est, vt actus moralis non censeatur physicè secundùm substantiam, aut virtute, moraliter loquendo, iam esse, sed solùm in dispositione remotiori, aut imperfectiori, non erit talis inchoatio mortalis, etsi actus fuerit mortalis. Et tandem non valet dicere quòd inter solutos hæc delectatio semper habet finem operis mortiferum, scilicet copulam carnalem. nam respondetur, quòd quicquid sit de intentione naturæ, morali intentione, non satis perfectè habet ista delectatio finem mortalem, quando dispositio est tam remota.

3. Sed his minimè suffragantibus Baldellus *tom. 1. lib. 3. disp. 14. num.* 4. & Lopez de Texeda *tom. 1. lib. 2. tract. 3. controu. 13. num.* 73. testantur, Clem. VIII. definiuisse in officio Sanctæ Inquisitionis non dari in rebus venereis paruitatem materiæ; & sententiam Marchantij *vbi suprà* ego reprobaui *in 4. part. tract. 4. resol.* 136. *& tract. 5. resol. 5.* Vide etiam meipsum *in 3. part. tract. 5. resolut. 1.* in quibus locis adduxi Doctores asserentes in rebus venereis non esse dandam paruitatem materiæ, quibus, me citato, nunc adde Cælestinum *in compend. Theol. moral. tract. 1. cap. 4. q. 9.* Leonem *de offic. confess. part. 1. recollect. 7. num.* 32. Posseuinum *de officio Curati, cap. 15. num.* 26. Gordonum *tom. 1. lib. 5. q. 11. cap. 3. num.* 23. neque enim in his materiis laxandæ sunt habenæ. Vnde hîc non grauabor apponere decretum factum à magno illo viro Claudio Aquauiua pro Societate, quod est tenoris sequentis. Quia nonnullorum opinio, qui docent etiam in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæsitam, propter leuitatem materiæ excusatem à peccato mortali, plurimum obesse posset non solùm bonæ Societatis existimationi, sed etiam puritati morum, quam tum in nostris, tum in externis tanti semper facit Societas, & quia propter periculum in quod inducit, ac moralem impossibilitatem distinguendi practicè in re tam lubrica materiam leuem à graui, à doctis admodum, grauibusque Societatis Patribus, cum quibus negotium hoc communicauimus, in praxi omninò falsa maximè periculosa, ac puritati valde contraria iudicatur, re maturè considerata, statuendum in Domino duximus, ne quis in Societate in posterum vel publicè, vel priuatim, non modò vt veram, vel probabilem, sed ne vt tolerabilem quidem vlla ratione eam doceat, aut placere sibi significet, aut secundùm illam consilium cuiquam det, quod omnibus in virtute sanctæ Obedientiæ præcipimus, & sub pœna excommunicationis ac priuationis lecturæ, vocis actiuæ, & passiuæ, nec non etiam inhabilitatis ad quælibet Officia, ac aliis pœnis arbitrio nostro infligendis; & ad professionem tales intelligant se minimè esse admittendos, & vbi de re satis constiterit, Prouinciales statim exequi debebunt, nósque primo quoque tempore monere, vt re examinata statuere possimus, an qui rem tanti momenti, atqui à nobis tam seriò commendatam neglexerit, retineri in Societate expediat, atque hæc interim, dum (quod futurum speramus) grauius aliquid in hanc doctrinam à suprema Romana Sede statuatur, volumus etiam vt post manifestationem huius decreti, si quis in posterum aliquem ex nostris contra supradicta deliquisse nouerit, teneatur in virtute sanctæ Obedientiæ Superiori aperire. Romæ 24. Aprilis 1612. *Claudius Aquauiua.* Et hoc decretú affert Pater Trimarchi *in tr. de Confess. sollicit. disp. 1. sect. 7. n.* 46. & Tannerus *in part. 2. disp. 4. q. 8. dub. 6.*

Prima Ref. citata in hoc textu hic est infra in tr. 6. Ref. 9. Secunda inuenietur in tom. 5. tr. 9. Ref. 28. Tertia vero hic est Ref. antecedens, & in aliis eius primæ not.

4. Resol. V. *p. 139. in fin. resol.* adde Et tandem hanc sententiam nouissimè validissimis firmat rationibus Nicol. Baldelli *lib. 3. disp. 14. n. 3. & seq.* vbi etiam notat Clem. VIII. in officio sanctæ Inquisitionis contrariam opinionem damnasse, vnde puto illam neque speculatiuè, neque in praxi sustinendam esse.

5. Notandum est etiam hîc obiter, Lessium *lib. 4. c. 3. dub. 8. n. 61.* docere contrectationem partium verendarum, non ex delectatione, sed ex motiuo curiositatis, non esse peccatum mortale. Sed hæc opinio si tactus efficeretur cum alia persona, mihi non placet. Et ita etiam tenet Sanch. *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 46. n.* 11.

6. Nota etiam ex dictis me rectè his diebus consuluisse contra Caiet. *in 2. 2. q. 154. art. 4. ad 2. & in sum. verb. chorea, in fine,* & contra Tabien. *in sum. verb. osculum,* tangere manum, vel intorquere digitos, vel brachium vellere, aut premere fœminæ pedem, ex delectatione quæ in hoc faciendo sentitur, esse peccatum mortale, si delectatio quæ ex dictis capitur, & propter quam fiunt, sit venerea: nam, vt dictum est, in tali delectatione non potest dari paruitas materiæ, quod etiam nouissimè docuit Iac. Gordonus *in Theol. mor. lib. 1. q. 52. n. 11. & lib. 6. q. 11. c. 7. §. 2. n. 27.*

RESOL. XX.

An in rebus venereis detur paruitas materiæ? Ex part. 7. tract. 11. & Misc. 2. Ref. 28.

§. 1. TErtiò calamum sumo circa præsentem quæstionem, & contra me nominatim insurgens affirmatiuam sententiam tenet Ioannes Caramuel *in reg. D. Bened. disp. 69. num.* 1052. *& sequ.* vbi vires sui acutissimi ingenij argumentando pro hac firmanda sententia sic demonstrat, & asserit. In cæteris præceptis datur materia parua: ergo etiam in præcepto continentiæ.

Sup. hoc in tribus præcedentibus Ref. & in aliis earum annotationum.

2. Das disparitatis rationem, quod fragilitas humana sit maxima, & periculum videatur euidens. Sed hæc ratio nec est vera, nec sufficiens. Sanè non vera: quoniam non video, cur non possit Petrus leuiter fœminæ pedem pede comprimere, quin se exponat euidenti periculo consensus in vlteriorem actum. Quis credat non esse possibile quòd Paulus ex leui & sensuali curiositate adspiciat transeuntem fœminam,

quin

quiu velit vlterius progredi, & liberiùs peccare; Præterea esto, detur tale periculum concomitans, quod reuera non datur. Esto non possis digitum mulieris stringere vel leuiter, sine periculo euidenti consensus; an ideo neganda esset materia parua; minimè, Sane dicendum esset leuem tactum habere duas malitias distinctas, alteram intrinsecam, alteram extrinsecam. Intrinseca esset malitia leuis, vtpote quæ sumeretur ab actus quantitate, quæ reuera est leuis; extrinseca esset grauis, quoniam sumeretur à periculo, quod supponitur euidens & graue. Euidens dixi, non enim est proximum si sit probabile; quoniam si illud probabiliter subsit, probabiliter etiam non subest. Nec valet dicere, quòd nulla est tam parua fornicatio, quæ non sit peccatum mortale; ergo nulla est tam parua delectatio lasciua, quæ non sit culpa grauis. Probat Filliucius consequentiam: Quia delectatio sortitur morem actus, atqui actus est mortiferè peccaminosus: ergo & quæcumque delectatio.

3. Negata prima consequentia, ad Filliucij probationem respondeo distinguendo maiorem, Delectatio leuis sortitur morem actus, nego; grauis, concedo. Concedo subsumptam minorem: & eodem prorsus modo distinguo consequens. Si Filliucius agat de delectatione graui, concedo, si de leui, nego.

4. Arguis iterum. Omnis delectatio venerea secundum Galenum est inchoatio quædam pollutionis; atqui omnis actus inchoatus pollutionis est mortalis: ergo quæcumque delectatio.

5. Respondeo distinguendo. Omnis delectatio venerea est pollutionis inchoatio remota vel proxima, leuis vel grauis, parua vel magna, concedo: est semper inchoatio proxima, grauis, & magna, nego. Similiter omnis actus pollutionis, qui grauiter est inchoatus, erit peccatum mortale; non autem qui fuerit inchoatus leuiter. Vnde sequitur quamcumque delectationem grauem, esse mortaliter peccaminosam; non quamcumque leuem. Hucvsque Caramuel; qui postea quærit, quænam sint actiones lasciuæ, quæ censeantur leues, & sic respondet. Aliqui asserunt manuum leuem contactum, pedis impulsum, osculum, & similia, sublato vlteriori periculo; non esse grauia. Ergo à delectationis quantitate culpæ magnitudinem metior, & ex meis principiis sic philosophor. Illa delectatio, qua octies maior sufficeret semen decidere, est grauis, & mortaliter peccaminosa; quæcumque ea minor, est leuis. Patet; quia ex meis principiis, quæ superiùs efficacissimè probaui, completi operis octaua pars est materia minima peccati grauis. Ergo delectatio quæ est minor octaua parte delectationis completæ (ni aliud periculum subsit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico, quæ semen decideret; si remaneret. ita Caramuel.

6. Hanc etiam sententiam, quòd videlicet in rebus venereis detur paruitas materiæ præter Authores à me alibi citatos, quos postea refert etiam Caramuel, tenet nouissimè contra me nominatim insurgens Sapientissimus Magister Franciscus Arauio Dominicanus S. Theolog. Professor in Academia Salmaticensi, *in suis eruditis Comment. in 1.2. D.Thom.* & Laurentius Laudmeter *in Reg. D. Bened.*

7. Verùm ego his Doctoribus non possum adhærere, quia non desunt qui censeant dictam doctrinam esse censura dignam, vnde Ioann. Ant. Santa *in voto Platonis de examine Propositionum cap.* 13. sic ait: Propositio periculosa in moribus, illa est, quæ speculatiuè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis; verùm in praxi moraliter loquendo sine grauis culpæ reatu non potest executioni mandari. Hoc periculum in causa est vt similes propositiones iustissimè possint condemnari, quales sunt nonnullæ opiniones circa materiam leuem in rebus venereis. Ita Santa, qui etiam antea *in cap.* 11. idem asseruerat, & nouissimè asserit doctissimus, & amicissimus Dominus meus Transmiera *tractat. de obligat. reuel. quæst.* 4. *cap.* 4. *num.* 4. Et ita me citato nouissimè nostram sententiam tenet Ioann. Machadus *de perf. Confess. tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 3. *tract.* 19. *docum.* 1. *numero* 4. Et ne deseras omnino videre Magistrum Texedam Dominicanum *in Contron. Theolog. moral. tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 3. *contr.* 1. *numer.* 11. qui inuehitur contra Sanchez, & per consequens contra Magistrum Arauio.

RESOL. XXI.

De censuris, quibus aliqui authores incurrunt opinionem asserentem in rebus venereis dari paruitatem materiæ.

Et concluditur ad denuntiandum Confessarium solicitantem non excusare paruitatem materiæ, vt premere manum, brachium, vel pedem, pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere; &c. Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 53.

§. 1. DOctissimi Viri Araujo, Caram. Bossius, Laudmeter, Zanardus, Salas, & olim Sanchez, cùm aliis à me alibi citatis docuerunt, quod in rebus venereis detur paruitas materiæ, & hanc opinionem nouissimè tanquam probabilem admittit Thomas Hurtadus *tom.* 1. *tr.* 4. *cap.* 8. *res.* 65. §. 2. *num.* 927. *&* §. 3. *num.* 932. 934. *&* 935. vbi sic ait: Vt autem id quod sentio dicam, supposita sententia probabili quod detur paruitas materiæ, tum in materia luxuriæ, tum in materia solicitationis in confessione vera, vel simulata suppono primò, quòd verba possunt dici inhonesta, aut turpia, aut ex parte rei significatæ, quæ turpis, & inhonesta est, aut ex parte ipsius loquentis, & proferentis. Primo modo non sunt mala moraliter, aut peccata, sed sunt indifferentia: sicut, & cogitatio de re turpi, & inhonesta indifferens est, & potest ordinari ad bonum, & malum finem, vt notauit optimè Thomas Sanchez, *vbi suprà num.* 34. Quare si ordinetur ad bonum finem declarandi doctrinaliter conceptum rei turpis, bona est: si vero ad malum finem, mala; vnde Doctores, Medici, & Theologi, qui causa medicinæ, aut pacificandi conscientias, verba significantia res inhonestas dicant, non peccant, quia omnia munda mundis: idem dico de verbis amatoriis, vulgò Requiebros.

Sup. hoc latissimè in quatuor præcedentibus Ref. & in aliis earum annotationum.

2. Suppono secundò, quòd inter ea, quæ in materia luxuriæ ex paruitate possunt esse peccata venialia, est notanda proximitas ad copulam, ad quam ordinantur, tactus enim secundùm partem, quæ tangitur, magis, aut minus prouocat ad luxuriam. Idem dico de osculis. Quis dubitat magis incitare tactus in mammillis, quàm in facie, & magis in cruribus quàm in mammillis. Rursus osculum in proprio ore, quàm in fronte. Idem de nutibus, magis mouent, quæ fiunt toto corpore, quàm qui fit capite, aut ore. Amplius verba, quæ clarè, & distinctè significant partes verendas, quàm alia, quæ alias partes significant. Similiter verba amatoria alia sunt magis incitatiua, quia viuacius significant amorem mundanum, alia, quæ minus.

3. Dico primò, osculari fœminam in confessione antè, vel post, in facie, vel in ore, absque dubio est solicitatio, similiter tangere crura, attrectare mammillas. Secus verò osculare manus, vellicare brachium, premere pedem. Ita ille.

Sup. hoc secus in §. vlt. huius Ref. & in aliis eius annot.

4. Verùm communiter DD. contrariam sententiam tenent, asserentes in rebus venereis non esse materiæ paruitatem concedendam, quos ego alibi ad satieta-

Alibi in Resolutionibus not. 1. huius Ref.

tem adduxi, quibus nunc addo Remigium Noyden *in tract. confess. tract. 2. cap. 6. §. 2. num. 3.* vbi sic ait [En la materia de la sensualidad no se da paruidad de materia, y assi es pecado mortal qual quiera accion libidinosa; pongo por exemplo la de los besos y osculos, que aunque de su naturalezza no sean deshonestos, moralmente lo son, y se ordenan à torpeza, aunque falte la intencion de passar adelante, como doctamente lo enseñan Caet. a. 2. *quæst. 154. art. 5.* y es lastima que aya auido Autores, que han enseñado la contraria; porque muchos viando mal della, suelen cometer muchos y graues pecados: y aunque segun su opinion perece dan modo como vn pecado mortal venga à ser venial con sus metafisicas, las quales quando bien sean assi especulatiuamente, todas son vnos impossibiles morales, y es poca cordura, escriuando moralmente para casos morales, y que succeden praticamente, poner los metafisicos; y quando estos se pusiessen para mostrar el ingenio, ò otra razon, siempre à la postre se auian de dar por impossibles moralmente. Y o se de vna grauissima, y doctissima persona, que despues de auer seguido cinco, ò seis años estas opiniones, vino à confessar que eran tantos los zumbidos de la conciencia, que le obligaron à abrazar, y seguir la otra; y que todo à quel tiempo auia sido tanto la fuerza de la tentacion, y la bateria, de queno era pecado dar vn osculo à vna muger, que era casi impossible poderlo resister.] Ita Remigius, ex quibus paret quantùm in praxi sit detestanda opinio affirmatiua.

5. Sed quid sentiant aliqui Auctores de dicta opinione nunc videndum est; Castrus Palaus *tomo 1. tract. 2. disput. secunda, punct. 10. numero quarto*, asserit, nullam habere probabilitatem. Ioannes Henriquez *in qq. select. sect. 8. quæstione octaua, numero 21.* ait, esse falsam, At plus addit Magister Texeda Dominicanus *in Controuer. Teolog. moral. tomo 1. lib. 2. tractat. 3. controu. 13. numero 66. fol. 163.* & dicit hanc opinionem esse omninò regulandam à sana doctrina, *& controu. 1. numero 11.* hæc scribit; Quare doctrinam nostram, ita veram iudico, vt oppositum iam sustineri non possit, quia Clemens Octauus fælicis recordationis, & Paulus V. condemnarunt illam, & decreuerunt sententiam asserentem dari paruitatem materiæ in rebus venereis, actumque venereum (si sit sufficienter deliberatus) posse vacare mortali culpa debere denuntiari Inquisitoribus fidei, & ideo omnino dicendum est contra præfatos Auctores, delectationem veneream, seu libidinosam captam ex osculis, aut amplexibus, seu impudicis tactibus etiam secluso ordine ad copulam, & pollutionis periculo, quamuis parua sit, esse mortalem culpam.

6. Vnde præfatus Sancius *in summa. 2. tom. lib. 5. cap. 6. num. 12.* retractauit sententiam, & nunc conformis prædicto motu proprio (asserit ipse) & veritati, iudicat non reperiri paruitatem materiæ in delectationibus venereis, quæ deliberatè capiuntur ex obiecto graui etiam secluso periculo pollutionis, & consensus in delectationem, & ideo quantumcumque modica fuerit delectatio, si ea obiecto mortali fuerit delectatio, si ea obiecto mortali fuerit capta, erit semper mortalis. Ita Texeda quem forsitan postea pœnituit hæc scripsisse, nam omnia supradicta iacula contra Sanchez ab ipso emissa, vulnerant etiam Arauyum sui ordinis ornamentum. Et tandem Pater Verricelli *in qq. moral. tr. 4. quæst. 17. num. 3.* exardescit contra dictam sententiam, ait enim esse per principia intrinseca, quàm extrinseca omninò improbabilem, falsam, remerariam, erroneam, periculosam, ac scandalosam, & fortè grauiori censura dignam, & postea per partes conatur probare omnes supradictas censuras; vnde *in fine num. 12.* sic ait; Itaque opinionem asserentem dari paruitatem materiæ in rebus venereis, tanquam temerariam, erroneam, periculosam, scandalosam, ac in fide suspectam à quorumdam neotericorum libris expungendam censerem. Imò in publicè eam docentes, posse procedere fidei Inquisitores puto; nam Paulus III. in sua constitut. incip. *In Apostolicis culminis specula*, quæ habetur post Directorium Inquisitorum, facultatem dedit Inquisitoribus procedendi contra quoscumque asserentes propositiones periculosas, scandalosas, errores continentes, & alias Catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati, ac bonis moribus minimè conformes. Huiusmodi autem propositionum assertores, non sunt cogendi ad abiurationem, sed ad reuocandum publicè illas, & ad errorem suum detestandum, iuxta *extrauag. Vas electionis, de hereticis*, & aduertit Carena *tract. de Sancto Officio part. 2. tit. 16. n. 22.* Hucvsque Verricelli.

7. Verùm ego tum ex molestia, quam profiteor in scribendo, tum etiam simul propter reuerentiam, quam debeo viris doctis, libenter me abstineo à censura opinionum, vt facio circa præfatam sententiam, ac illam remittendo ad quos spectat; solùm assero me olim docuisse, & nunc iterum docere, non esse in rebus venereis prorsus concedendam paruitatem materiæ; vnde præter Doctores, quos etiam me citato adduxit Verricelli, *vbi supra* hanc sententiam etiam me citato tenet Doctus Ioseph Ianuarius *de casibus reseruatis resolut. 56. numer. 5.* vbi sic ait: Tactus verò leuiores, vt tangere manus fœminæ, vel vellicare ipsam, vel digitum intorquere, vel pedem premere, vel brachium restringere, &c. habiti etiam ad captandam delectationem veneream insurgentem, non esse materiam peccati mortalis putat Sanchez *l. cit. numer. 16.* ob leuitatem materiæ; At oppositum sentio, cùm talis delectatio, sit etiam ordinata à natura ad coitum; & consequenter, etsi delectatio parua, tamen continet totam malitiam, quæ secundùm eumdem Sanchez est coordinatio à natura ad coitum & consequenter mortale, & talis delectatio etsi parua, tamen spiritus ad coitum deseruientes commouet, cùm delectatio cum tali commotione sit venerea. Vnde quamuis mihi placeat, quod oscula, & tactus non libidinosi sint ad summum peccata venialia, tamen omninò displicet opinio dicentium in osculis, & tactibus libidinosis dari paruitatem materiæ; hoc enim fateor, me non intelligere, quomodo materia cum adæquata malitia peccati mortalis possit dici venialis, commotio enim spirituum deseruientium ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas spirituum; & etiam ordinatio delectationis ad generationem, & non ordinatio quantitatis delectationis? Si enim quantitas spirituum constitueret peccatum mortale, quanta quantitas horum spirituum esset necessaria ad peccatum constituendum? quis enim vidit hanc determinationem à natura stabilitam? Tantò magis, quia videmus nonnullos cum parua commotione spirituum ad pollutionem transcurrere, & è conuerso alios cum maxima delectatione non pollui. Dicendum igitur est, quòd delectatio commotionis spirituum deseruientium ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas commotionis. Et ideo omnino negamus paruitatem materiæ in delectatione venerea. Ita Ianuarius.

8. Vide etiam me citato Franciscum Bricchium *in Promptuario Confessariorum part. 2. cap. 16.* & ne deseras omninò recognoscere sapientissimum, & amicissimum Patrem Rodericum Arriaga *in cur. Theolog. tom. 5. disp. 58. sect. 3. num. 42. cum seq.* vbi notat, quod dupliciter potest concipi hæc paruitas materiæ. Primò in

in delectatione morosa, & motibus carnis à se insurgentibus non procuratis à voluntate: ita tamen, vt eis sic insurgentibus liberè voluntas consentiat. Alio modo vt ipsa voluntas procuret deliberatè eos motus, aut delectationem, de qua disputamus, vtrùm includat paruitatem materiæ, & in hoc vltimo casu tenet firmiter non dari paruitatem materiæ, quæ excuset à mortali, in primo verò casu sic ait Arriaga *num.* 46. Alio modo potest ea paruitas materiæ accipi, vt scilicet appetitus ipse per se ex aliquo casu excitet motus aliquos carnis leues, & tunc voluntas liberè eis delectetur, in hoc autem casu non desunt aliqui Auctores, qui iudicent tales consensus non esse mortale, eo quod in primis motus illi, non dicunt in se aliquam indecentiam grauem, neque inferunt damnum graue naturæ rationali; periculum autem illius vlterioris consensus, aut grauiorum motuum excitandorum nullum videtur esse: Cùm enim supponamus ipsum appetitum non esse tunc magis motum, nec habere alias cogitationes naturales, per quas fortius excitetur, sanè ex eo quod voluntas liberè gaudeat de ea excitatione, non videtur se inducere in nouum periculum grauioris consensus; ideoque non videtur tunc vllo modo peccare mortaliter. Et ita ego docui *tomo tertio*. Nihilominus tamen re melius considerata, accedente maximè admodum Reuerendiss. Patris nostri Generalis Vincentij Carafæ mandato, ne vllus eam sententiam doceat, omninò dicendum est etiam tunc esse mortale eis consentire: quia si appetitus agnoscit voluntatem sibi positiuè consentire, sumere inde vires potest, vt fortius insurgat: licet enim appetitus non tam insurgat, ex eo quod voluntas delectetur in ipsis motibus, quàm ex cogitationibus, & propositionibus obiecti, aliisque naturalibus occurrentibus dispositionibus, & supponamus in eo casu non esse tales cogitationes hic & tunc potentes, nisi ad leues motus excitandos, nihilominus eo quod voluntas eis delectetur, nouum ignem videtur applicare, quo facit illos maiores. Ita Atriaga. Exterminetur igitur paruitas materiæ in rebus venereis.

Sup. hoc supra ex doctrina §. 1. & 2. huius Res. in §. Dico primo, & in tom. 5. tr. 9. Res. 27. 28. 29. & latè in alia Res. earum primarum notationum.

9. Ex his prorsus reiiciendam esse puto sententiam P. Hurtadi, *vbi supra*, est enim contra praxim sacri Tribunalis, & aperit viam fraudibus, ac præbet ansam malis confessariis solicitandi impunè, nam si fœmina illis leuibus tactibus consentiret sollicitationi, haberet quidem intentum; si autem non consentiret subterfugeret denuntiationem propter excusationem paruitatis materiæ, quæ datur in rebus venereis. Et ideo me citato refellit hanc sententiam Catena *tract. de offic. Inquis. par. 2. tract. 6. §. 6. n. 37.* & Bordon. *in sacro Tribunali c. 23. q. 2. n. 14.* tradit tactus manuum pœnitentis sine vlla causa allicere ad sollicitationem, & ideo nouissimè Philippus de Bictis Cappuccinus *in praxi causarum iudiciarium Regularium c. 3. tract. 1. t. q. 121. num. 37.* probat, ad denunciandum confessarium non excusare paruitatem materiæ, vt premere manum, brachium, vel pedem pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere.

RESOL. XXII.

An Aduocatus teneatur de culpa leui? Ex part. 2. tract. 15. & Misc. 1. Res. 59.

§. 1. Affirmatiuè respondet Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 10. diffic. 1. num. 10.* Ioan. Valet. *in differentiis vtriusque fori, ver. damnum, differ. 1. num. 7* Ledesma *in sum. part. 2. tract. 8. c. 36. concl. 3.* Salon *in 2. 2. tom. 1. q. 71. a. 1. controu. vnica* tot*e*' 2. Rebell. *part. 2. lib. 1. q. 10. num. 7.* Molina. *tom. 3. tract. 2. disp. 730. num. 2.* Sayrus *in Claui Regia, lib. 10. tract. 2.* cap. 8. *num. 11.* Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. cap. 9. sect. 3. n. 90.* Nauar. *de restit. lib. 3. cap. 3. num. 3.* Bannez *in 2. 2. q. 71. art. 4. dub. 2. concl. 2.* & Ioan. de la Cruz *in direct. consc. part. 1. prac. 8. a. 5. dub. 19. concl. 3.* vbi sic asserit. Ex dictis patet, peccare mortaliter Aduocatum paratum admittere plures causas, etiam iustas, cùm exponat se periculo morali, committendi culpas leues, ob plura negotia. Ita ille.

2. Sed si hæc sententia esset tenenda, væ, væ Aduocatis, & ideo contrariam opinionem non minus probabilem esse existimo, tuentur, Lessius *lib. 2. cap. 7. dub. 7. num. 31. & 32.* Azor. *part. 3. lib. 13. cap. 29. dub. 5.* Malder. *in 2. 2. tract. 6. cap. 2. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. q. 44. num. 3.* Graffius *dec. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 4.* Nauarr. *in man. cap. 25. num. 28.* Rodriquez *in sum. tom. 1. cap. 6. num. 6.* Ortiz *in sum. cap. 8. numer. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disput. 11. dub. 4. num. 4. & 5.* & alij. Dico igitur, neminem teneri in foro conscientiæ ex culpa leui, vel leuissima in officio, sed solùm ex graui; quia nemo tenetur in officio, vel artificio esse prudentior, & diligentior, quàm passim homines eiusdem conditionis esse solent, & ideo Aduocatus non tenetur esse diligentior, aut prudentior, quàm passim boni Aduocati esse solent. Vnde si contingat causam amittere, eo quòd non præstitit, quod doctissimus, & diligentissimus præstitisset, tamen si bona fide præstitit, quod solent diligentes, & docti in similibus causis, non tenetur ad restitutionem. Ita Lessius *vbi supr.*

RESOL. XXIII.

An mandatarius non dolum tantum, & culpam latam, sed etiam leuem, & leuissimam præstare teneatur? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 34.

§. 1. Ad dolum, & latam culpam teneri existimat Duaren. *ad tit. ff. mandati, cap. 2.* Schikard. *disp. 15. ad Instit. thes. 4. q. 1.* Meier. *in disp. ad lib. 17. Pandectar. tit. 1. thes. 23. num. 2.* & alij. Sed alij existimant ad leuem, & leuissimam teneri, id est, summam, & exactissimam diligentiam in mandato præstandam esse, indicat perspicuè *l. à procuratore 13. C. mandati.* Vbi Imperatores Diocletianus, & Maximianus rescribunt, à procuratore dolum & omnem culpam, non etiam improuisum casum præstandum esse. Quòd si igitur omnem culpam procurator, seu mandatarius præstare cogitur, sequitur vtique, quòd non solùm latam, sed & leuem, leuissimamque culpam præstare teneatur. Omne enim qui dicit, nihil excludit, arg. *l. omnia 7. ff. de rebus credit. si cert. pet. cap. solita 6. circa finem.* ibi, *nihil excipiens*, &c. *de maioritate, & obedient. can. si Romanorum* t. §. *dicendo verò omnia, distinct. 19.* Deinde eo ipso, quòd Imperatores solùm casum fortuitum, à mandatario non præstandum, excipiunt, satis apertè culpam leuissimam includere videntur, cùm vnus exclusio, siue exceptio, sit alterius inclusio, & exceptio regulam confirmet in casibus non exceptis, argum. *l. bis verbis 120. ff. de legat. 3. l. quæsitum 12. §. denique Neratius 43.* ibique Bartol. *ff. de instruct. & instrum. legat. l. 1, & ibidem* Decius *num. 21. ff. de regul. iuris.* Accedit textus in *l. in re mandata 21. C. mandati.* Vbi Constantinus Imperator ait, aliena negotia exacto officio geri debere; nec quicquam in eorum administratione neglectum, ac declinatum, culpa vacuum esse. Si itaque nihil in administratione negotiorum, à mandatario neglectum, culpa vacuum est, certè nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatum est, culpa vacuum erit. Idque præterea euidenti ratione confirmatur; ideò enim procurator, siue man-

Sup. hoc in duabus Res. seqq & in tom. 9. tr. 3. ne deleras legere ex Res. 140. §. 2. ad medium. à vers. asserentes. & vide etiam Res. 141. & 142 & etiam 143. & ex Res. 119. §. Nec obstat. & si placet perlege alias Res. earum annotationum, & hic infra etiam doctrinam Res. 26. & 27. & quamuis sint ex aliis diuersis quæstionibus, tamen doctrina repleueris, & facilius ex doctrina illa tu dissolueris omnes earum difficultates.

datarius omnem culpam, adeóque leuissimam quoque in re mandata præstare debet; quia mandatum tecipiendo intelligitur polliceri, ac profiteri de industria sua, quæ rei gerendæ conueniat. Res siquidem, quam Procurator gerendam suscipit, non geritur sine industria, ac diligentia isti rei conueniente. Hoc igitur cùm dixerit mandatarius, & promiserit, omnino præstare debet. Nihil enim magis congruit bonæ fidei, quàm qood inter contrahentes conuenit, dictumve est præstari. *l. 1. ff. de pact. l. ex empto 11. §. 1. ff. de action. empt. l. si quid venditor 18. in fine principij, ff. de adilit. edict.* Ergo, &c. Et hanc sententiam tenet Donell. *lib. 13. cap. 11. & ibi* Hilligerus *in Annotat. litera D. & E.* Hunnius *lib. 3. var. resol. tract. 7. p. 4. q. 3.* & alij.

2. Nec obstat *l. si procuratorem 8. §. vltim. ff. mandati.* Vbi is, cui mandaui, vt hominem emeret, dicitur mihi teneri, si emere neglexerit, vel dolo pecunia corruptus, vel lata culpa, si fortè gratia ductus passus est alium emere. Ex quo colligitur, si nec dolus, nec lata culpa interuenerit, mandatarium non teneri. Nihil inquam, lex ista stringit, siquidem non solùm in ea affirmatur, procuratorem teneri, si quid dolo, & lata culpa fecerit: sed etiam statim adiicitur, si procurator seruum, siue rem ex mandato receptam non restituit, non teneri, si eius dolus, vel culpa non interueniat. Vnde intellectu facile est, eum teneri, si vel dolus interuenerit, vel culpa: quo verbo culpam etiam leuem intelligi oportet, vbi dolo opponitur; quinimò verbum, *culpa*, generale est, sub se leuissimam quoque culpam comprehendens. Quicquid autem de genere prædicatur, id de singulis eius generis speciebus enuntiari dicitur, argum. *l. 1. §. quòd autem 3. ff. de aleatorib. l. fin. in princ. C. de vsur. rei iudicat.*

3. Similiter non obsistit *d. l. idemque 10. in princ. ff. mandat.* vbi disertè scribitur, nihil amplius, quàm bonam fidem, præstare eum oportere, qui procurat. Atqui præstare bonam fidem veteribus est, aut præstare, quod dictum promissúmque fuerit. *d. l. 1. ff. de pact.* aut extra conuentionem facere pro captu & diligentia sua, quantum quis possit, & soleat: vltrà non teneri, quamuis alius diligentior, & intelligentior meliùs rem gesturus fuisset. *l. quod Nerua 32. ff. depositi* Non inquam, ille textus obsistit, quia eo maximè confirmatur, procuratorem in re mandata omnem culpam præstare debere, & non dolum tantùm. Quandoquidem iam suprà dictum est, quòd is, qui rem gerendam suscipit, intelligatur ver bo *gerendi*, spondere, & fidem dare, se adhibiturum industriam, & diligentiam rei gerendæ conuenientem. Nihil siquidem, vt antè *n. 24.* monitum, magis bonæ fidei conuenit, quàm præstare ea in contractibus bonæ fidei, quæ quis dixerit. *d. l. si quid venditor. 18. circa princ. ff. de adilit. edict.*

Sup. hoc in Res. 3. 4. & 5. annot. præterita. & in aliis earum annot.

4 Non item aduersatur regula iuris certissima, quæ tradit, in contractibus, qui ad vtilitatem suscipientis non spectant, dolum tantùm, & latam culpam præstari, leuem, & leuissimam culpam non item, vt in deposito. *l. si vt certo 5. §. 2. ff. commodati, dict. l. quod Nerua 32. ff. deposit.* Ast in hoc mandati contractu nulla vtilitas mandatarij suscipientis mandatum versatur. Quare dicendum videtur, mandatarium doli tantùm, non etiam culpæ leuis, aut leuissimæ nomine obligatum esse. Non aduersatur, inquam. Quamuis enim nulla hîc vtilitas mandatarij versetur, nihilominus tamen is negligentiæ, & culpæ nomine tenetur: quoniam is, qui negotium alterius gerendum suscipit, diligentiam, & industriam suam profiteri, ac promittere censetur, cùm in negorio gerendo industria, & diligentia rei gerendæ conueniente, opus sit. At verò in deposito diuersa est ratio, in eo quippe nulla industria, aut diligenti opera opus est · sed sufficit, si depositarius depositum recondat, atque custodiat.

5. Prætèrea non refragatur, quod nemini officium suum, quod eius, cum quo contraxit, non sui commodi causa susceperit, damnosum esse debeat. *l. si seruus 61. §. quod vero 5. ff. de furt. l. sed quis 7. ff. test. quemad. aperiant.* Sed in nostro casu mandatarius solius mandantis gratia, & non proprij commodi causa, officium in se recepit. Ergo hoc ei damnosum esse non debet. Respondetur enim, cùm mandatarius leuissimæ culpæ nomine conuenitur, non ipsi officium, sed negligentiam suam, & culpam damnosam esse. Nam si rectè, & provt pollicitus erat, suo officio perfunctus esset, non posset vllius culpæ, aut damni, in re mandata dati nomine conueniri. Quia verò damnum culpa, & negligentia eius datum est, æquissimum putatur, hoc non domino, sed ipsi mandatorio nocere, argum. *l. quod quis 203. ff. de reg. iur.*

6. Insuper non resistit *l. si fideiussor 29 §. hoc idem tractari 3. ff. mandati,* vbi dicitur, fideiussorem, eundémque mandatarium, qui postquam soluit creditori, non id significauit reo principali, siue debitori, si debitor postea soluat, detrimentum istud sustinere debere; quia hoc factum sit dolo proximum. Etenim ex eo non rectè colligitur, si quid culpa leui, vel leuissima à mandatario peccatum sit, id ab eo non esse præstandum. Est enim ibi argumentum à maiori: quasi dictum esset, non mirum, si hîc fideiussoris damnum esse asserimus. Nam etsi culpa ab eo hîc peccatum esset, teneretur tamen. Quanto igitur magis tenebitur ob hoc factum, quod est dolo proximum. Donell. *d. lib. 13. comment. c. 11. pag. 171. ad fin.*

Sup. hoc infra in Res. 25. §. Nec obstat. prope finem, & in aliis eius not.

7. Ad hæc, nihil obest, quòd cùm tutor de dolo, culpa lata, & leui tantùm teneatur. *l. a tutoribus 33. in princip. ff. de administrat. & pericul. tutor. l. 1. in princip. ff. de tutela, & rationibus distrahend. l. quicquid 7. C. arbitrium tutel.* de eadem culpa tantùm mandatarius teneri debeat. Namque euidens inter tutelam, & mandatum ratio differentiæ est; hoc quippe est liberum; illa verò voluntaria non est, cùm tutor tutelæ munus suscipere cogatur. *§. sed ex his 3. supr. de Atiliano tutore. l. 1. in princip. & l. ita autem 5. §. 1. in fin. ff. de administrat. & peric. tutor. l. si quis 9. ff. de muneribus, & honorib. l. præses 3. C. de suspectis tutorib.*

8. Sed licet hæc omnia satis vrgeant, tamen in foro conscientiæ culpam leuem, & leuissimam non obligare in hoc casu, & similibus, tenet Cardin. de Lugo *de iust. & iure, tom. 1. disp. 8. sect. 8. n. 106. & seq.* licet contrarium probabile etiam putet, quod videtur docere P. Vasquez *opuscul. de restit. cap. 2 §. 1. dub. 6. n. 41. & 42.* sed nimis durum apparet; vide me ipsum in fortioribus terminis *part. 3. tract. 6. resol. 49.*

Quæ hic est in tom. 6. tr. 5. Res. 140. §. Notandum. ad medium, & in aliis eius not.

RESOL. XXIV.

An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa leuissima?

Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Res. 32.

Sup. hoc in Res præterita, & in Res. seq. sed lege etiam alias Res. earum annot.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam tenet Hunnius *in variis resolutionibus Iuris ciuilis, lib. 3. tract. 7. part. 4. quæst. 3.* Probat hanc suam sententiam ex textu in leg. *A procuratore 13. C. de mandato:* in qua Diocletianus, & Maximianus Imperatores rescribunt: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam improuisum casum præstandum esse, iuris authoritate manifestè declaratur.* Cùm itaque omnem culpam procurator, seu mandatarius, præstare compellatur, sequitur, quòd non solùm latam, & leuem; sed & leuissimam culpam præstare cogatur: nam, qui omnia dicit, nihil excludit. Accedit ad hoc, quòd, dum solùm excipit Imperator casum fortuitum, vt à mandatario non præstetur; inclu-

dere

dere videatur culpam leuissimam; cùm exceptio vnius sit alterius inclusio; & exceptio regulam confirmare soleat in casibus non exceptis. Quin & l. 21. *C. mandati*, idipsum clarè, & perspicuè exprimitur, dum Imperator ibi scribit: *Aliena negotia exacto officio geri: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatum, culpa vacuum esse*. Quòd si igitur nihil in administratione negotiorum à mandatario neglectum est, culpa vacuum est; nec id, quod leuissima culpa neglectum, aut declinatum est. Et sanè ratio huius obscura non est. Idcircò enim procurator, omnísque mandatarius omnem culpam, adeóque leuissimam quoque, in re mandata præstare debet: quia mandatum recipiendo, intelligitur polliceri de industria sua, quæ rei gerendæ conueniat. Et enim res, quam procurator recipit gerendum, non geritur sine industria, & diligentia rei conueniente. Hoc igitur, cum mandatarius pollicitus fuerit, præstare debet. Est enim ex bona fide, vt præstetur in omni contractu bonæ fidei, quod quis dixerit, & affirmauerit, l. *Si quid creditor. ff. de reb. cred.*

2. Nec obstat dicere, regulam iuris certissimam esse, quòd cùm in negotio aliquo vtilitas debitoris non agitur; sed omne commodum, vel ad creditorem, vel ad alium spectet, in eo dolum tantùm, & latam culpam præstari; leuem, & leuissimam non præstari, vt in deposito, l. 5. §. 2. *ff. commod.* l. 1. §. *vlt.* l. *Quod Nerua ff. depositi*. Atqui tale est mandatum, quod vel solius mandantis, vel etiam extranei causa contrahitur. Igitur ex tali mandato mandatarius non tenetur de leuissima, sed de lata duntaxat culpa. Non, inquam, hæc obstant: nam respondetur, regulam in dicta leg. 5. §. 2. *ff. commodati* propositam non procedere, quoties quis suam profitetur, ac pollicetur industriam: nam tunc ad eam præstandam, quam pollicitus est, obstrictus tenetur.

3. Secundò non obstat, quòd in leg. 21. *C. de mandato*, desiderat Imperator, vt mandatarius mandatum exacto officio exequatur. At exacta diligentia, à quo requiritur, is de leui solùm culpa conuenitur, nec ad exactissimam diligentiam obstrictus est. Nam respondetur, in d. leg. 21. *C. de mandato*, positiuum esse pro superlatiuo positum, & exactum pro exactissimo dictum: id, quod ex sequentibus satis colligitur, dum subiicit Imperator: *Nil quicquam in administratione negotiorum neglectum, aut declinatum culpa vacuum esse*, vult enim Imperator, quòd, quicquid neglectum fuerit, aut declinatum; culpa vacuum non sit: ita, nimirum, vt si neglectum, aut declinatum quid fuerit, quomodocumque etiam id fiat, id præstandum sit; id autem fit culpa non minùs leuissima, quàm leui, vt ita textus iste d. l. 21. non tam infringat, quam confirmet sententiam nostram.

4. Sed, his non obstantibus ab Hunnio adductis, puto, contra ipsum, non esse recedendum à negatiua sententia. Dicendum est igitur, quòd mandatarius, si res mandantis apud eum pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti: si verò culpa tantùm leui, vel leuissima, non tenetur mandatarius; sed domino suo, id est, mandanti res illa perit. Hæc conclusio probatur primò ex regula generali æquissima, quam ius statuit, l. *In contractibus*, 20. *ff. de reg. iur.* vbi etiam tenent omnes Doctores; quæ distinguit contractus in tres classes: Nam alij celebrantur in vtilitatem solius custodientis rem, vt contractus custodiæ, & contractus commodati: alij, in vtilitatem vtriusque contrahentis, vt emptio, & locatio: alij denique in vtilitatem solius domini rei, non verò eam custodientis, vt depositum commodatum. Sancit ergo regula illa, quam omnes Doctores, & iura comprobant; in contractibus, qui celebrantur in vtilitatem solam rei custodientis, teneri de culpa lata, leui, & leuissima; vt in commodato, & precario: in iis, qui celebrantur in vtilitatem vtriusque contrahentis, teneri de culpa lata, & leui, non de leuissima: in iis verò, qui celebrantur in vtilitatem solius domini, & non rei tenentis, teneri de culpa duntaxat lata, non verò de leui, aut leuissima, vt contingit in contractu custodiæ, & depositi, qui in vtilitatem solius domini fit; ex eo autem custodiens nullam vtilitatem penitùs consequitur. Cùm ergo in hoc contractu mandati mandatarius nullam vtilitatem penitùs consequatur, l. *Ex mandato*. 10. vbi textus: *Ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere oportet*. sequitur euidenter, mandatarium ex rebus mandantis, quas apud se habet, teneri si pereant, vel deteriorentur de culpa lata duntaxat, non de leui, aut leuissima.

Sup. sequentibus in hoc §. in tom. 6. tr. 3. Ref. 129. 140. 141. 142. & 143. & lege eas per totas & hic infra ex Ref. 27. vide §. Nota quod. & aliú §. eius not.

5. Secundò probatur iure, l. *Si procurator*. 8. *ff. mand.* §. *Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit*. Et infrà: *Aut si lata culpa*. Vbi Bart. *Tenetur de dolo, & lata culpa*. Et Gloss. *ibi*, & Doctores. Et l. *A procuratore*. *C. eod.* vbi textus: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam improuisum casum præstandam esse, iuris authoritate declaratur*. Nec te moueat verbum hoc, *omnem culpam*, vt credas teneri de culpa etiam leui, & leuissima, quod ad culpam leuem attinet, intelligi debet de accipiente mercedem ob mandatum, vt frequentissimè contingit in procuratore, de quo lex loquitur, & de Medico, Aduocato, & aliis: de leuissima etiam intelligi debet post moram in re restituenda, de quo nemo dubitat. Et hic intellectus harum legum necessarius omninò est, vt antinomia earum tollatur, & Iura Iuribus concordent; & vt prædicta regula generalis, quæ optima est, & probatissima, inuiolata semper custodiatur.

6. Probatur etiam prædicta conclusio l. *Idémque*. 10. *ff. eod.* ibi: *Nihil enim amplius, quàm bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat*. Sed, qui dolo caret, & lata culpa, licèt leuissimam, aut leuem committat, bona fide agit rem alienam: quia plerunque, & communiter homines suis rebus maiorem diligentiam non adhibent. Ergo non tenetur mandatarius ex leui, & leuissima culpa; sed solùm ex dolo, & lata culpa. Et l. *Procuratorem*. *C. eod.* ibi: *Procuratorem tam dolum quàm latam culpam sumptuum, ratione bonæ fidei habita, præstare necesse est*. Vbi Salye. [Procurator tenetur de gestis, & gerendis per eum susceptis, & de dolo, & lata culpa] Et l. *Si fideiussor* 19. *ff. eod.* ibi: *Si fideiussor omiserit exceptionem, videtur dolo versari: dissoluta enim negligentia propè dolum est*. Vbi vides, fideiussori, qui mandatarius est, dolum, & latam culpam, quæ propè dolum est, imputari, & alias minores culpas, leuem, scilicet, & leuissimam excludi. Clariùs, & formaliter l. *Si vt certo* 5. *ff. commodati*, ibi: *Dolum in deposito*. nam, quia nulla vtilitas versatur eius, apud quem deponitur, meritò dolus versatur solus; nisi fortè, & merces accessit: & certè eadem est omninò ratio de alio quocunque mandato. Et hæc omnia docet Oñate *de contract. tom. 2. tr. 13. disp. 44. n. 78.* Reginaldus *tom. 2. lib. 25. tract. 8. cap. 50. num. 609.* Molina *disp. 549.* Layman *sect. 5. tract. 4. cap. 25. num. 1.* & alij.

7. Nota tamen; supradicta procedere in mandatario, qui non sit mercede conductus: nam, qui mercede conductus est ad mandatum de rebus, quas penes se seruat, mandantis, tenetur de culpa lata, & leui, non de leuissima, secundùm prædictam regulam: quia contractus cedit in vtilitatem vtriusque.

RESOL. XXV.

An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de leuissima culpa? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 35.

§. 1. Affirmatiuè videtur respondendum; quia quicunque sese sua spontè alicui negotio offert, is in plus tenetur quàm aliàs natura contractus pati- Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & lege

 tur

doctrinam duarum Res. sequentium, & vide alias Res. positas in annot. 1. Res. 1. huius annot. & etiam alias earum notationum.

tur. *l. 1. § sæpe euenit 35. ff. depositi.* vbi depositarius, qui se deposito obtulit, tenetur etiam ad leuem culpam: cùm tamen aliàs solùm dolum, & latam culpam præstet. *l. quod Nerua 32. ff. de tit. d. l. contractus 23. ff. de reg. iur.* & explicatum latiùs *in §. præterea 3. num. 21. & seqq. supr. quib. mod. re contrahit. obligat.* Atqui verò negotiorum gestor administrationi negotiorum semper se offert, quoniam certissima est huius contractus natura, quod negotia aliena gerens, sponte non rogatus ad ea gerenda accedat, atque adeò semper sese offerat. In arbitrio enim ipsius est ab initio, negotiorum administrationem suscipere: susceptam autem pro arbitrio suo negligenter administrare, liberum ipsi non est. Cùm igitur etiam mandatarius, qui tamen se non obtulit, de omni culpa teneatur. *l. a procuratore 13. C. mandati.* & pluribus demonstratum *in §. is, qui exequitur 8. nu. 21. & seqq. supr. de mandato.* idem & quidem multò meliori iure de negotiorum gestore statuendum fuerit.

2. Accedit præterea textus expressus *in l. si mater 24. C. de vsur.* vbi ab Imperatore Philippo rescriptum est, matrem, quæ negotia filij gessisset, omnem diligentiam præstare debere. Quòd si igitur, omnem diligentiam præstare mater, in gerendis & administrandis liberorum negotiis, compellitur: sequitur, quòd & exactissimam diligentiam, quam culpæ leui opponi certum est, præstare teneatur Et si à matre omnis diligentia exigitur, multò certè magis ab extraneo exigetur. Neque enim tam stricta inter necessarios, maximè verò inter parentes & liberos esse solet obseruatio, quanta est inter extraneos, argument. *l. 3. §. interdum 9. ff. de negot. gest.* Et quamquam dissentientes regerant, omnem diligentiam, *in d. l. 24. C. de vsur.* non absolutè de omni diligentia, quam etiam diligentissimus paterfamilias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere consueuit, intelligendam esse, quæ diligentia apponi soleat non leuissimæ, sed leui culpæ: isthæc tamen interpretatio meritò repudiatur. Tum quia nimis diuinatoria est, nec vllo firmo fundamento suffulta: cùm Imperator non dicat, omnem dicat, omnem diligentiam matris, vel omnem diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolutè & simpliciter, omnem diligentiam. Cùm igitur Imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus, vulgata *l. de pretio 8. ff. de Public. in rem action. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst. and.* Tum, quia diligentia, quam quis suis adhibet rebus, opponitur culpæ latæ: ita vt si eam in alienis rebus non præstiterit, latam culpam, seu culpam eam, quæ dolo proxima est, commisisse putetur. *d. l. quod Nerua 32. ff. depositi.*

3. Et tandem huic sententiæ non suffragatur textus *in l. in re mandata 21. in fine. C. mandat.* vbi Constantinus Imperator rescribit, in administratione alienorum negotiorum nil quidquam neglectum, ac declinatum culpa vacuum esse. Atqui negotiorum gestorem aliena negotia gerere, in confesso est. Sequitur ergo, quòd si quidquam in eorum administratione neglexerit ac declinauerit, culpa haud vacuus sit: ac ea propter de culpa leuissima conueniri possit. Idque maxime vox, *quidquam*, arguit. Quidquid etenim neglectum fuerit, aut declinatum, culpa vacuum non est: ita nimirum, vt si neglectum, aut declinatum quid fuerit, quandocumque etiam illud fiat, id præstandum sit. Id autem fit culpa non minus leuissima, quàm leui. Et verò est ratio illa non propria mandatarij, sed omni alieni negotij gestori communis, siue mandato illud gerat, siue sine mandato. Quin imò, si locum illa habet, vt habet in mandatario, qui ad gestionem accedit, præcedente negotij domini rogatione atque mandato: multò magis locum habebit in negotiorum gestore, qui sponte sua, non etiam rogatus, ad negotia gerenda accessit, & se illis obtulit, atque offerendo industriam suam in gerendo siue administrando professus est.

4. Nec obstat aduersùs supradicta *l. tutori. C. de negot. gest.* cùm ibi Imperatores Diocletianus, & Maximianus doli tantùm, culpæ latæ & leuis mentionem faciant: inde dicendum videtur, leuissimam culpam præstandam non esse. Etsi enim in ista lege culpæ leuissimæ nulla mentio fiat: non tamen protinus consequens est, hanc culpam leuissimam non esse a negotiorum gestore præstandam, vnius quippe inclusio, non est alterius exclusio, in constitutionibus Imperatorum, in Codicem relatis: quæ sunt vt plurimum restrictæ, accommodatæ ad consultationem & facti speciem Imperatoribus propositam. Igitur de leuissima culpa *in d. l. 20.* nihil respondent Imperatores, quia de ea non fuerant consulti, aut requisiti: sed huiusmodi facti species ipsis proposita & oblata fuit, qua is; qui consulentis Octauianæ negotia gesserat, dolum, latam, & leuem culpam, non etiam leuissimam, commiserat. Quòd si in genere an ne de omni culpa, aut in specie, an de leuissima culpa teneretur negotiorum gestor, Imperatores fuissent consulti, dubium non est vllum, quin idem de leuissima culpa responsuri fuissent. Neque sanè interpretatio nuda coniectura, aut diuinatione nititur: sed ex oppositione ista, quæ fit, *in d. l. 20.* manifestè colligitur. Namque opponuntur ibi tutor, atque curator negotiorum gestori ratione culpæ, de qua tenentur. Atqui clarissimi iuris est, tutorem & curatorem de leui teneri culpa. *l. à tutorib. 4. in princip. ff. de administrat. & peric. tutor. l. 1. in princ. ff. de tutela, & rationib. distrahend. quicquid 7. C. arbitrum tutela.* & dictum suprà ad *§. is, qui exequitur 8. num. 32. tit. de mandato.* Quapropter vt oppositio ista consistat, necessario admittendum est, negotiorum gestorem non solùm de leui, sed de leuissima quoque culpa teneri. Hunn. *de resol. ad disput. 10. Treutler. thes. 5. littera C. & vol. 1. pag. 725.*

Sup. his suprà in Res. 25 §. At hæc, & infra in Res. seq. signanter § verum, & seqq. & in Res. 1. post seq. à § Hoc supposito.

5. *Secundò* non obstat *l. fideiussor 32. vers. negotiorum autem. ff. de negot. gest.* vbi Papinianus ait, in negotiorum gestorum actione culpam æstimari satis esse, non etiam casum. Nam si ibi culpæ appellatione culpa leuissima contineri non debuit, cur Iure-consultus non æquè culpam leuissimam, atque casum excepit, cùm de illa magis, de hoc minus dubitari potuisset? Verum equidem est, culpam absolutè positam significare culpam leuem, argument. *d. l. contractus 23. ff. de reg. iur. §. 3. sup. quib. mod. re contrah. obligat.* & iurium similium allegatorum suprà *num. 49.* sed id non esse perpetuum, dicto modò loco ostensum est. Suadet enim interdum oppositio, quæ fit inter culpam, & casum fortuitum, vt culpam interpretemur culpam omnem, quæ & dolus sit, & culpa lata, & culpa leuis, & culpa leuissima, vt *in d. l. fideiussor 32. ff. de negot. gest. & l. si procuratorem 8. §. proinde 10. ff mandati.* interdum etiam idem dictat suadétque subiecta materia, de qua agitur, mentione culpæ in illa facta: quemadmodum circa contractus mandati, causam notauimus *suprà, in d. §. is, qui exequitur 8. tit. de mandat. num 25* quòd nimirum in illo appellatione culpæ non leuis tantùm, quæ proprie culpa dicitur, sed leuissima etiam comprehendatur, vbicunque absolutè culpæ mentio fiat, vt *in d. l. si procuratorem 8. §. proinde 10. l. idémque 10. §. 1. l. inter causas 26. §. sed cùm seruus 7. ff. mandati. l. etiamsi 4. C. eod.* D. Vult. *d. cap. 15. pag. 172.*

6. *Tertiò* non obstat *l. si pupilli 6. §. vltim. ff. de negot. gest.* vbi à negotiorum gestore exigitur, vt diligens sit, non etiam, vt sit diligentissimus. Cui simile est, quod in recept. sentent. Pauli *lib. 1. tit. 4. in princip.* dicitur, eum, qui negotia aliena gerit, exactam diligentiam præstare debere. Vnde colligitur, in negotiorum gestore culpam leuem, & non leuissimam, vindicari: siquidem exacta diligentia culpæ leui, exactissima verò culpæ leuissimæ opponatur. Istud, inquam, non obstat. Respondetur enim, exactissimam diligentiam rectè quoque appellari diligentiam exactam: quoniam superlatiuo

tiun positiuum inesse constat. Nam qui dnctissimus est, rectè dicitur doctus: qui sapientissimus, rectè dicitur sapiens. Itaque non sequitur, negotiorum gestor tenetur præstare exactam diligentiam; ergo non exactissimam. Item negotiorum gestot debet esse diligens: ergo non diligentissimus. Sic etenim à mandatario tequiritur, vt aliena negotia, exacto nfficio, gerat. *d. l. in re mandata 21. C. mandanti.* & tamen, nihil quidquam, ab eo neglectum culpa vacuum esse, ibidem pronunciatur. Sic & commodatarius rebus commodatis exactam diligentiam adhibere dicitur. *§. item is 2. versic. at is, &c. supr. quib. mod. re contrahit. obligat.* & tamen ipsum de culpa leuissima conueniri, traditur *in l. sicut certo 5. §. nunc videndum 2. in fine*, ibi, *diligentiam. l. in rebus 18. in princ.* ibi, *diligentissimus. ff. commodati. l. 1. §. & ille quidem 4.* ibi, *exactissimam ff. de obligationibus, & actionib.* & exposuimus accuratius *in d. §. 2. supr. quib. mod. re contrah. oblig. n. 23. & seqq.*

Sup. hoc aliquid in Resolutionibus not. 1. huius Res. & signanter in tom. 6. tr. 3. Res. 140. & 141. §. Nosa. per totum & in aliis earum notationum.

7. *Quartò* non nbstat, quòd ex huiusmodi quasi contractu negotiorum gestorum nihil planè commodi ad gestorem perueniat: sed solius domini, cuius negotia gesta sunt, vtilitas vertatur. Iuria autem nnn incogniti, quòd cùm contractus ad solins crediteris pertinet commodum, debitor de leuissima culpa conneniri non debeat. *d. l. si, vt certo 5. §. nunc videndum 2. ff. commodati.* Hoc, aio, non obstat; quod enim dicitur, leuissimam culpam non præstari, cùm contractus nnn concernit vtilitatem debitoris, id hanc recipit limitationem, nisi debitor se se contractui obtulerit, suamque diligentiam, & industtiam professus fuerit. Iam verò negotiotom gestor nulla planè necessitate coactus, sed sua sponte aliena negotia administranda suscipit. Igitur meritò de leuissima culpa tenetur, Ergo, &c. Et ita hanc sententiam tenet Donellus *lib. 15. comment. iur. ciuil. c. 15.* & *ibi* Hilligerus *in notis littera. F.* Vusteius *lib. 1. discept. scholast. c. 15.* Besoldus *in delib. iuris*, ex *lib. 3. Pandect. tit. 5. n.* 30 & alij.

Supra in Res. quæ hic est etiam supra 23.

8. Sed ego contrariam sententiam tanquam probabilem admittn, vt *suprà* diximus de mandatarin, & nobiscum docet Cardin. de Lug. *de inst. tom. 1. disp. 8. sect. 8. num. 106. & 108.* nam leges citatæ nnn videntur obligare, maximè pto foro conscientiæ; & hanc negatiuam sententiam absolutè docent Angelus, Mynsingetus, Balduinus, Heigius, Giphanius, Ritteshusius, Schneidevvinus, & præsertim Henricus Bocerus *n. 43. & seq.* Petr. Gregor. *in Syntag. iur. vniuers. lib. 20. c. 2. n. 4.* Hunnius *disp. 17. ad Instit. thes.* 17. & alij.

RESOL. XXVI.

An negotiorum gestor teneatur de culpa leuissima?

Et an heredes tutoris, si negotia à tutore defuncto capta perferunt, habeant actionem negotiorum gestorum, &c?

Et deducitur tutela non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de leui culpa competere?

Et de qua culpa heredes Magistratuum teneantur? Ex p. 11. tr. 3. & Misc. 3. Res. 18.

Sup. hoc in Res. præteritis, & ne prætermittas lege omnes alias eius primæ annot.

§. 1. CAsus erit quotidianus, & affirmatiuam sententiam tenet Hermannus Vvlterius *l. 1. disp. 11.* Iacobus Cuiacius *in leg. 23. ff. depositi*, Donellus *lib. 15. commen. 25.* & ibi Osualdus Helligerus. Probatur primò hæc opinio, nam *in leg. 24. C. de Vsuris* Philippus Imperator haud obscutè significat, à neguriorum gestore exigi diligentiam exactissimam, non sulùm exactam, dum de matre liberorum suorum negotia gerente ita rescribit, si mater tua minor annis constituta negotiaque quæ ad te pertinent gesserit, cùm omnem diligentiam præstare debeat, vsuras pecuniæ tuæ, quam administrasse fuerit comprobata præstare compelli.

2. Ecce hic mater omnem diligentiam in gerendis, & administrandis liberorum negotiis præstare compellitur, quòd si igitur omnem diligentiam quàm culpæ leuissimæ apponi dictum est; Et si à matre omnis exigitur diligentia, multò magis exigetur ab extraneo.

3. Non equidem me latet, vulgo interpretes dissentientes respondere, omnem diligentiam *in d. l. 24.* non absolutè de omni diligentia, quam etiam diligentissimus Paterfamilias adhiberet; sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere snlet, intelligendum esse; quæ diligentia npponi soleat nnn leuissimæ, sed leui culpæ.

4. Verùm hæc interpretatio admittenda nnn videtur; Primò, Quia est planè diuinatoria, nec vllo fundamento suffulta, cum Imperator non dicat nmnem diligentiam matris; vel omnen diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolutè & simpliciter omnem diligentiam; cum igitur imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus.

5. Secundò. Quia diligentia, quam quis suis rebus adhibet, opponitur culpæ latæ, ita ve si eam in alienis rebus non præstiterit, latam culpam, seu culpam eam, qnæ dolo proxima est, commiserir; pro quo Textus *est in l. 1 2. ff. depositi.* vbi ita scribitur; Quòd Netua diceret latiorem culpam dolum esse Proculn displicebat, mihi verissima videtur. Nam si quis non ad eum modum, quem hominum natura desiderat, diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito præster, fraude non caret, nec enim salua fide minorem iis, quam suis rebus, diligentiam præstabit.

Facit etiam pto hac sententia *lex 11. ff. de negot. gest. leg. 21. C. mandati, & §. 1. instit. de oblig qua quasi ex contract. nasc.*

6. Verùm communis opinio, cui ego adhæreo, tenet, quòd non de leuissima, sed de lata solùm, & leui culpa negnriorum gestor conueniri possit, & ita quoque Antnn. Faber *in l. 11. ff. de negot. gest.* Petr. Faber *ad l. 23. de reg. iur.* Et ratio est, quia *leg. in 20. C. de negot. gestis*, Imperatores Docleriannus, & Maximilianus hoc clarè significant, dum ita scribunt, Tutori, vel curatori similis non habetur, qui citra mandatum negotium alienum sponte gerit, quippe superioribus quidem necessitas muneris, administrarinnis finem, huic autem prnpria vnluntas facit, ac satis abundeque sufficit, si cui, vel in paucis amici labote consulatur, secundum quæ super his quidem quæ nec tutnr, nec curator constitutus vltrn quis administrauit, cum non tantùm dolum, & latam culpam, sed & leuem præstare necesse habeat, à te conueniri potest.

Sup. his magis late in Res. seq. §. Hoc supposito, & seqq. & in aliis eius not.

7. Hic latæ dumtaxat & leuis culpæ, non etiam leuissimæ fit mentio, at hanc silentio Imperatores præterituri non fuissent, si & ipsa præstanda esset.

8. Secundò. Cnnfirmat insuper hanc sententiam non parum, quod ex huiusmodi quasi contractu negotiorum gestorum, nihil planè commodi ad gestorem perueniat; sed totus contractus ad solius Domini, cuius negntia gesta sunt, vtilitatem spectet, atqui certi, & expediti iuris est, quòd cum enntractus ad snlius creditoris, & agentis pertinet commodum, debitnr de leuissima culpa conueniri non debeat, *lib. 5 ff. commodat.*

9. Tertiò. Prætereà, si ad exactissimam, & summam diligentiam negntiorum gestnr obligatus esset, atque de leuissima culpa teneretur, nemo facile alterins negotia curaturus, & suscepturus esset, cum præsertim mero amore Domini, nec vlln lucrn adductus, negotia aliena quisque suscipiat: hinc sæpè maximo cum detrimento absentinm, indefensa relinquerentur ipsorum negotia, ad quæ tamen gerenda amici inuitandi potius videntur *d. §. fin. instit. to. de oblig. qua quasi ex contract.*

10. Quartò, accedit his Textus *in recept. sent. Pauli l. 1. tit. 4. pr.* vbi dicitur, qui negotia aliena gerit & bonam fidem, & exactam diligentiam rebus eius, pro quo interuenit, præstare debet; exactam, ait Imperatnr,

ratnr,

rator, non exactissimam, atqui exacta diligentia opponitur culpæ leui, exactissima verò culpæ leuissimæ, proinde cum à negotiorum gestore exigitur duntaxat exacta diligentia, significatur, ipsum de leui saltem culpa teneri.

11. Quintò, cui simile est quod in *l. si pupilli 6. §. vlt. ff. de negot. gest.* à negotiorum gestore exigitur, vt diligens sit, non etiam vt sit diligentissimus, cui consequens est in negotiorum gestore culpam leuem, & non leuissimam vindicari.

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ à principio.

12. Sed hîc etiam intrat alia curiosa quæstio, nam hæredes tutorum si negotia à tutore defuncto cæpta perfecerint, habent actionem negotiorum gestorum, & aduersus ipsos actio negotiorum gestorum tenetur de eo sanè, quòd dolo, aut culpa tutoris perpetam gestum est, datur in hæredes actio *l. 1. C. de hæred. tut.* sed vtrum de dolo saltem, & lata culpa, an verò etiam de leui culpa defuncti tutoris conueniri possint, controuersum est.

Sunt enim, qui hoc affirmandum existiment, è quorum numero sunt Cuiac. 13. *obseru.* 30. *&* 21. *obseruat.* 2. Notam. 1. *amicab. respons.* 23. Mercerius 1. *opin.* 24.

13. Primò. Etenim constat inter omnes actionem tutelæ non solùm de dolo, & lata culpa, sed de leui etiam culpa competere *l. 13. ff. de reg. iur.* atqui hæc actio tutelæ in hæredes est transitoria, vt quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria §. 1. *de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur hæredes quoque tutoris de leui culpa conueniri posse.

14. Secundò. Accedit, quòd cum hæredes tutoris de dolo defuncti, adeóque de eius delicto conueniantur, multo facilius de leui culpa conueniri possint.

15. Tertiò. Idem confirmat *l. 4. §. 1 ff. de fideiuss.* vbi Vulpianus *Negligentia ait planè propria hæredi non imputabitur*; ex quo Cuiacius, ergo tutoris negligentia hæredi imputari colligit.

16. His tamen non obstantibus mihi magis placet opinio Antonij Fabri *l. 1. coniect.* 12. qui contendit hæredes tutoris de lata solùm culpa, non etiam de leui teneri.

17. Primò. Hoc siquidem expressè Vlp. confirmat *in l. 4. ff. de magistr. conueniend.* In qua non similiter ait, hæredes magistratuum vt ipsi tenentur; nam nec hæres tutoris negligentiæ nomine tenetur; nam magistratus quidem in omne periculum succedit: Hæres ipsius dolo culpæ proximæ *succedaneus est*. His verbis disertè asserit Vlpi. hæredem tutoris negligentiæ nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quàm culpam leuem intelligit.

18. Respondet Cuiacius, quod Vlp. dicit, hæredem tutoris non teneri negligentiæ nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentia exaudiendum; Verùm præterquam quòd hoc diuinatorium sit, refellitur etiam eò, quod hæredem tutoris similem dicit Vlp. hæredi Magistratus, atqui Magistratus hæredis nulla potest esse propria culpa in eo, quòd non idoneè satis datum sit, relinquitur itaque quod hæres negligentiæ tutoris nomine non conueniatur: accedit, quod longè facilius quis de propria culpa, quàm aliena teneatur; Si itaque, vt Cuiacius concedit, hæres tutoris non tenetur de culpa propria, multo minùs conueniri poterit de culpa aliena, tutoris videlicet. His adde, quòd I. C. subiiciat hæredem culpæ dolo proximæ succedaneum esse: quibus verbis luculenter Vlp. significat, sibi de culpa ipsius tutoris, ac Magistratus, in quam hæredes illorum succedant sermonem esse.

Sup. hoc ad literam in §. Secundo de qua. Ref. seq. Sed in fine à quibus additis.

19. Secundò. De qua culpa hæredes magistratuum tenentur, de eadem, & hæredes tutorum conueniri queunt. Siquidem ad hæredes tutorum, ad hæredem Magistratuum, & vice versa quoad propositum thema bonum, ac validum argumentum duci, probat *l. 4. & l. 6. ff. de magistrat. conuenien.* Atqui hæres magistratus de culpa solum lata conueniri potest *l. 2. C. de magistrat. conuen.* In qua Alexander Imperator in hæredes magistratus cuius non lata culpa pupillo non sit idoneè cautum, ait non solere actionem dari; Et *in l. 4. ff. eodem*, dicitur hæredem magistratus in culpam dolo proximam, hoc est in latam culpam succedere; & in *l. 6. ff. eod. tit.* Hæredem magistratus teneri, si tanta fuerit magistratus culpa, vt omnem cautionem omitteret: Item non aliàs in hæredes actionem dandam, quàm si euidenter magistratus cum minus idoneis fideiussoribus contrahat: Quocirca, & tutorum hæredes non de alia, quàm de lata culpa conueniri poterunt.

20. Respondet hic quoque Mercerius adductam *l. 4. magistrat. conueniend.* intelligendam de culpa ipsius hæredis propria, quam contraxerit in perficiendis illis, quæ per tutorem defunctum inchoata, non verò absoluta fuerunt, & perfecta *l. 1. & l. ostendimus ff. de fideiuss. & nominat.*

Sed Cuiacij, hanc, & Mercerij responsionem ad Vlpiani responsum non quadrare dicendum est.

RESOL. XXVII.

An hæredes tutoris de leui culpa teneantur?

Et supponitur tutorem, vel curatorem teneri de dolo, lata, & leui culpa.

Et notatur quod in contractibus, aliisque negotiis interdum, (sub quo & lata culpa continetur,) interdum leuis, interdum leuissima culpa præstanda venit.

Dolus, & lata culpa præstantur in deposito.

Culpa leuis præstatur in empto, locato, in dote, in pignore, & in societate.

Diligentia, siue leuissima culpa, (quæ duo, sibi inuicem opponuntur,) est præstanda in commodato. Exp. 12. tr. 7. & Misc. 7. Res. 49.

§. 1. Affirmatiuè respondet Cujacius *lib. 13. obseru.* 13. *& lib. 21. obseru.* 2. Hotomanus *lib. 1. amicab. resp* 2. Mercerus *lib. 1. opin.* 24. asserunt enim, actionem tutelæ non sulum de dolo, & lata culps, sed de leui etiam culpa competere, *l. 13. ff. de regul. iur.* Atqui hæc actiu tutelæ in hæredes est transitoria, vt quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria §. 1. *de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur, hæredes quoque tutoris de leui culpa conueniri posse.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Sed hic. & seqq. fere ad literam, etiam pro diffic. seq. huius Ref.

2. Accedit, quod cum hæredes tutoris de dolo defuncti, adeoque de eius delicto conueniantur, multa facilius de leui culpa conueniri possint.

3. Idem confirmat *l. 4. § 1. ff. de fideiuss.* vbi Vlpian. *negligentia*, ait, *planè propria hæredi non imputabitur*, ex quo Cuiacius, ergo tutoris negligentiam hæredi imputari colligit.

4. Verùm negatiuam sententiam sustinet Ant Fabr *lib. 1. coniect.* 12. asserens, hæredis tutoris de lata solum culpa, non etiam de leui teneri.

5. Primò, hoc si quidem expressè Vlp. confirmat *in l. 4. ff. de magistr. conuen.* vbi asserit, Hæredem tutoris negligentiæ nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quàm culpam leuem intelligit.

6. Respondet Cuiacius, quod Vlpianus dicit hæredem tutoris non teneri negligentiæ nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentia exaudiendum. Verùm præterquam quod hoc diuinatorium sit, refellitur etiam eo quod hæredem tutoris similem dicit Vlp. hæredi Magistratus, atqui Magistratus hæredi nulla potest esse propria culpa in eo quod non idonèe satisdatum sit; relinquitur itaque, quod hæres negligentiæ tutoris nomine non conueniatur: Accedit, quod longè facilius quis de propria culpa,

culpa,quàm de aliena teneatur: Si itaque, vt Cuiacius concedit, hæres tutoris non tenetur de culpa propria, multò minus conueniri potest de culpa aliena, tutoris videlicet.

7. His adde, quod Iurisconsultus subiiciat hæredem culpæ dolo proximæ succedaneum non esse, quibus verbis luculenter Vlp.signoficat sibi de culpa ipsius tutoris,ac magistratus, in quam hæredes illorum succedant,sermonem esse.

Sup. hoc in Ref.præterita §.Secundò.de quo ad literam.

8. Secundò, de qua culpa hæredes Magistratuum tenentur, de eadem, & hæredes tutorum conueniri queunt; Si quidem ab hærede tutorum ad hæredem Magistratuum,& vice versa quoad propositum bonum, ac validum argumentum duci probat *l. 4. & l. 6. ff. de magistr. Conuenien.* Atqui hæres Magistratus de culpa solum lata conueniri potest *l. 2. C. de magistratibus conuenien.* in qua Alexander Imperator in hæredes magistratus,cuios non lata culpa pupillo non sit idoneè cautum,ait non solere actionem dari,& *in l. 4. ff. eod.* dicitur hæredem Magistratus in culpa dolo proxima, hoc est in latam culpam succedere.

9. Et *in l. 6. ff. eod. tit.* hæredem Magistratus teneri, si tanta fuerit Magistratus culpa, vt omnem cautionem omittetet: Item non aliàs in hæredem actionem dandam,quam si euidenter Magistratus cum minus idoneis fideiussoribus contrahant: Quocirca, & tutorem hæredes non de alia, quàm de lata culpa conueniri poterunt.

10. Et ego quidem huic sententiæ adhæreo, & ad primum respondeo, actionem tutelæ directam quidem dari in hæredes, sed aliter atque in ipsos tutores, id quod expressè probat *l. 4. ff. de magistr. conuenien.* vbi Iurisconsultus hæredes Magistratus aliter teneri ait,quàm ipsos Magistratus:Hos teneri etiam negligentiæ nomine:illos verò non item:At hæredibus Magistratus comparari hæredes tutoris docet in eadem *l. Vlpianus*; & nos idem ostendimus supra; Quare; & hæredes tutorum aliter tenebuntur, atque ipsi tutores: Hi quidem etiam de leui culpa;illi verò de dolo solum,& lata culpa.

11. Ad secundum respondeo,non sequitur teneri de dolo,& lata culpa, & teneri de leui,quia longè plus, est de leui culpa teneri,quàm de dolo,& lata culpa;Sic depositarius de dolo,& lata culpa tenetur,non tamen tenetur de leui culpa *l. 5. ff. commod. l. 1. ff. depositi.*

12. Ad postremum respondeo, quando *in d. l. 4. §. 1.* scribit Vlp. negligentiam propriam hæredi tutoris non imputari, exinde non rectè infertí, ergo negligentiam tutoris imputari hæredi.

Et ideò nostram sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Vurumserus *in nucleo iuris controuers. lib. 1. tit. 26. contr. 5.*

Sup. hoc supra in Ref. 24. lege §. Sed his signanter à lin. 9. & verf. Hæc conclusio. & alias Ref. eius not. signanter ex Ref. 1. §. Non aduersantur. & aliam eius not.

13. Nota, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum dolus (sub quo,& lata culpa continetur) interdum leuis, interdum vero leuissima culpa præstanda venit, nimirum quatenus vnius, vel alterius, vel vtriusque vtilitas versatur.Dolus,& lata culpa præstatur in deposito, quoniam sola deponentis non depositarij in eo vertitur vtilitas. Culpa leuis præstatur in empto, in locato, in dote, in pignore, & in societate, cùm in iis vtriusque versetur vtilitas diligentia sine leuissima culpa (quæ duo sibi inuicem opponuntur) est præstanda in commodato; quippè solius commodantis hic vtilitas versatur,veluti differentiam hanc ponit Caius I. C. *in l. si vt certo 4. §. nunc videndum est 2. ff. commodat.* & Vlp. I. C. *in l. contract. 23. ff. de reg. iuris.*

14. Hoc supposito,tutorem teneri de dolo, lata, & leui culpa, & ideo Villalob. *to. 2. tr. 29. diffic. 7. n. 10.* sic air,(Ete officio de tutor,y curator no se haze debal.de, que lleuan su precio por ello, y es cierto que le pueden lleuar, y assi como este quasi contracto viene à ser en fauor de ambus, quando las cosas del menor perecierem por culpa del tutor ò curador lata,ò leue, estarà obligado à restituyr; mas no si fuesse por culpa leuissima,conforme alo que se dixo arriba, donde queda esto declarado. Ita Villalob. cui adde Machadum *tom. 2. part. 7. tract. 8. document. 3. num. 4.* Fagundez *de contract. lib. 1. cap. 13. num. 28. & 29.* Rebellium *part. 2. lib. 17. quæst. vnica num. 17.* Vallosium *in praxi partit. cap. 8. num. 38.*

Sup. hoc supra in Ref. 23 §. At hæc. & in Ref. 25. § Nec obstat. prope finem, à vers. Atque. & ex Ref. 26. vide § verum communis. ad lin. 5.

15. Itaque tutor, seu curator post rationes officij redditas si fidelis deprehensus fuerit, debetur ei præmium, quod in quibusdam locis est vigesima pars redditumm bonorum omnium minotis,in aliis autem decima pars.

16. Si autem tutor, & curator, cùm tenerentur negotiari omiserunt, possunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. Ita Hermanus Busembaum *in medulla Theol. moral. lib. 2. tr. 5. & 7. pr. c. 4 dub. 1. n. 11.* & Emanuel Sà *verb. curator, n. 1.*

RESOL. XXVIII.

An in præcepto gestandi Tonsuram Clericalem detur paruitas materiæ?

Et quid, si in Sacris ordinibus initiatus Tonsuram non deferat, an peccet, & quid autem si sit tantum in minoribus ordinibus? Ex p. 5. tt. 5. Ref. 60.

§. 1. ALiqui,vt Panormitanus *cap. 4. de vita & honestate Cleric.* indistinctè affirmant peccare mortaliter Clericos Tonsuram non gestantes; cui sententiæ videtur fauere Richardus *in 4. dist. 24. art. 1. qu. 1.* docens grauiter peccare eum, qui scienter ordinatur sine corona, quia *in cap. si quis, d. st. 23.* præcipitur sub pœna excommunicationis.

2. Sed Henriquez *lib. de Ordin. cap. 11. §. 1.* tenet absolutè negatiuam sententiam;& Caiet. *in sum. ver. peccata Clericorum*, tenet id non esse mortale; secluso contemptu, & contumacia, quia in iure Canonico hæc obligatio, vt patet, non præcipitur sub verbis indicantibus grauem obligationem.

3. Verùm mihi placet media sententia. Dico igitur peccare mortaliter sacris Ordinibus initiatum, si Tonsuram non deferat;secus autem si fit in minoribus Ordinibus. Ita Sotus *in 4. dist. 14. quæst. 1. art. 1. concl. 2.* Sylvester *ver. Clericus 2. §. 2.* Armilla *eodem ver. n. 11.* Angelus *eodem ver. 4. n. 1.* & alij.

4. His suppositis respondeo ad quæsitum præsentis resolutionis affirmatiuè, cum Iacobo Granado *de Sacram. in 3. part. contr. 9. tract. 4. disp. 3. n. 8.* vbi si ait. Vsus coronæ tanquam rei magni momenti est antiquissimus, & in iis qui Ordinem sacrum receperunt, vsu receptissimum gestare Tonsuram, adeò vt vix sine graui scandalo omitti possit, quæ sanè indicant rem hanc non esse leuis momenti, nec solùm obligare sub veniali, non tamen iudicari debet lethale peccarum, si per vnum,aut paucos dies non gestaretur corona. Ita ille,& ego.

TRACT.

TRACTATVS QVARTVS
DE IVRAMENTO SIMPLICITER
ET DE VOTO, ET IVRAMENTO
Vt est promissio Deo facta, &c. atque de eorum Absolutione, Relaxatione, Commutatione & Dispensatione.

RESOLVTIO PRIMA.

An Reges teneantur in conscientia non reuocare concessionem factam futuræ successionis in dignitate, v. g. Proregis, &c?

Et quid est dicendum si etiam esset promissio & etiam acceptata? Ex p. 5. tr. 14 & Misc. 2. Res. 74.

§. 1. DE tota hac materia doctè & latè disputat Turrian. *in selectis disp. part. 1. disp. 19.* vbi *dub. 6.* ad quæsitū huius resolutionis respondet, in hac quæstione ponendum est, promissionem factam, & acceptatam à promissario obligare promittentem ex iustitia, & non solùm ex fidelitate, & propter hanc doctrinam aliqui putant non posse Principem cōcessionem de futura successione acceptatam reuocare. Alij verò docent posse Principem talem concessionem reuocare, & etiam promissionem. Meum hac in re iudicium est Principem absque graui causa non posse reuocare concessionem semel factam & acceptatam, vt probat ratio primæ opinionis. Secundò existimo ex graui causa ob commune bonum posse Principem reuocare prædictam concessionem, & semper consideranda est intentio Principis concedentis, ex circumstantiis enim facile erit iudicare, an voluerit se obligari in conscientia, vel non. Ita Turrianus.

2. Et certè hæc sententia semper Regibus erit consulenda, nam per se videtur contra Principis dignitatem promissionem suam non adimplere. Sed, vt verum fatear, ego difficulter credo quòd Reges in talibus concessionibus voluit in conscientia se obligare; vnde si non constaret de hoc, illos ego non damnarem de mortali, si reuocarent aliquam concessionem de futura successione Proregis, aut alterius dignitatis, quia ratiu pro sententia Turriani non est adeò certa, vt contraria opinio non sit probabilis, asserens promissionem etiam acceptatam non obligare in conscientia sub p. m. vt ego ipse satis firmaui cum multis Doctoribus *in 4. part. tr. 4. resol. 122. & part. 2. tr. 4. Miscellan. resol. 9.* Quæ nunc hanc sequentur.

RESOL. II.

An sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re graui? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 122.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Suarez *relect. de libert. diuina, disp. 2. sect. 2. num. 22.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 8.* & alij, quos alibi ego ad satietatem adduxi, & probabiliter reprobaui. Verùm quidam Iurisconsultus cum quodam Theologastro, nostram sententiam in facti contingentia tanquam improbabilem damnarunt. Immeritò quidem, nam est probabilissima, & tuta in praxi, & præter Caietanum, Molinam, Rebellium & alios alibi à me citatos, nouissimè docet hanc sententiam tanquam probabiliorem Ludouicus Meratius Societ. Iesv *in D. Thom. tom. 2. tract. de iust. & iure, disp. 19. sect. 10. per totam.* Dico igitur non adimplere promissionem ex fidelitate, & non ex iustitia, esse tantùm peccatum veniale ex genere suo, ac proinde nulla in materia, quamuis graui, vnquam esse mortale, & rationes huius sententiæ videbis apud dictum Meratium, qui fusè respondit ad omnia argumenta contraria, & ad multa quæ opponit Lessius; vnde, vt dixi, solùm ignari vel pertinaces negabunt hanc sententiam esse probabilem, & ideo liberaui à peccato mortali & ab onere restitutionis quemdam Dynastam, qui per multos annos non adimpleuerat promissionem centum vnciarum, ad quas dandas ex sola fidelitate se obstrinxerat; nec tunc me ab hac sententia remouebat argumentum quòd carentia rei promissæ, quia erat notabilis, magnum damnum inferebat ei cui promissa fuerat; nam respondeo carentiam hanc non debere appellari damnum à promittente illatum, alioquin etiam qui simpliciter proposuisset dare centum aureos alicui, declarásque ei suum hoc propositum, dixisset se daturum, si postea mutaret animum, nec daret, magnum ei damnum inferret. Quando ergo per promissionis violationem, aut propositi mutationem, damnum inferri dicitur, damni nomine intelligenda non est ipsa præcipuè carentia rei, quæ danda dicebatur, sed detrimentum aliquod aliud ex hac carentia consequens, quod in suis bonis propriis patiatur ille, qui decipitur, & cuius causa fit ille, qui non implendo propositum, vel promissum decipit, quod quidem detrimentum dum graue est, graue quoque peccatum committitur, at non contra fidelitatem, sed contra iustitiam, aut charitatem; sed hoc in casu de quo interrogatus fui, non aderat, ergo, &c. Sup. hoc in Res. 1. not. præteritæ, §. 5 d. post medium, vers. Nota.

Alibi in Res. seq. & in fine Res. præcedentis.

RESOL. III.

Proposita mihi sæpius fuit hæc quæstio, An promissio externa legitimè ab alio acceptata obliget in conscientia?

Et notatur, quod per accidens aliquando qui non præstat promissionem, potest peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam.

Et an si Sacerdos non ratione stipendij, sed liberaliter promisit alteri vnum Sacrum animo se obligandi peccet mortaliter omittendo? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 9.

§. 1. DOctores, qui affirmatiuam tenent sententiam hi sunt, Sanchez *de matr. lib. 1. disp. 5. num. 20.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 8. num. 15.* Nauarr. *cap. 18. num. 6.* Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 64. dub. 16. num. 5.* Vasquez *in 1. p. disp. 85. cap. 6. num. 42.* Filliuc. Sup. hoc supra in fine Res. 1. & magis late in Res. 2.

in

*in quæst.mor.tom.2.tract.33.cap.2.num.*28. Malder.*in* 2.2.*tr.* 1.*c.9.dub.*8. Beja *in resp.p.* 4.*cas.*25. Salonius *in* 2.2.*q.*5.*de dominio art.*3.*dub.*2.D. Antoninus *p.*2.*tit.*10.*c.*1.§.4.& alij.

2. Probatur hæc opinio. Nam promissio acceptata est verè pactum, vt patet ex ipsius pacti definitione *in l.*1.*ff.de pactis,& in l.*3.*ff.de pollic.* Sed pactum non seruans, potest excommunicari, ex *c.*1.*de pactis.*

3. Ergo peccat mortaliter, qui promissionem non seruat. Deinde qui non stat promissis, contrariatur iustitiæ legali, quæ respicit conuictum, & societatem humanam in promissis seruandis. Ergo, &c. Alias etiam rationes adducunt DD. citati pro hac firmanda opinione.

4. Sed contrariam sententiam probabilem vocat Lessius *vbi suprà, num.*54. & expressè sequontur illam, Fumus *ver.perfidia*, Caiet.*in* 2.2.*quæst.* 113.*art.*1. *dub.*4. Henriquez *lib.*13.*cap.*17.*num.*6.& nouissimè Petrus de Ledesma *in summ.tom.*1.*tract.*10.*cap.*3.*fol. mihi* 544.*col.*2. & Fernandez *in suo examin Theol. part.*1.*ca.*15.§.*num.*11. Nam frangere fidem in promissis non opponitur iustitiæ, sed fidelitati; veracitas enim, vt ait Cicero *lib.*1.*de offic.* est dictorum, conuentorúmque constantia. Igitur frangere hanc fidem, non est nisi mendacium, quod cùm non sit perniciosum, non potest esse mortale, sed tantùm veniale. Ergo, &c. Nota quòd aliquando per accidens, qui non præstat promissum, potest peccare mortaliter, vt quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam; & sic, ait Rebellius *p.*2.*lib.*18.*quæst.*4.*n.*5. & Maior *in* 4. *dist.*38.*q.*2. peccat medicus, si operam promissam periclitanti non præstat, eóque de causa ægrotus graue damnum passus est; & sic in similibus.

Sup. hoc in Res. præterita post medium vers. quod certa.

5. Hinc etiam nota, quòd si aliquis Sacerdos, non ratione stipendij, sed liberaliter promisit alteri vnum sacrum animo se obligandi, non peccat mortaliter omittendo. Ratio est, quia illa omissio sacri ex libertate promissi in genere damnorum spiritualium non est tanti momenti, vt sit peccatum mortale. Sic tenet Sanchez *de matrim.tom.*1.*lib.* 1.*disp.*9.*num.*15.& nouissimè Rodriquez *in sum. tom.*4.*cap.* 107.*numer.* 4. cum Maldero *vbi suprà*, quidquid in contrarium dicat Pet. à Nauar. *de rest.lib.* 2.*cap.*2. *dub.*7.*num.* 319. & Bonac. *de contr. disp.*3.*quæst.*11.*punct.*1.*num.*8. Ex his omnibus probabiliter respondendum est ad propositam quæstionem, non præstare promissionem externam etiam acceptatam, non esse mortale.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 1. Res. 33. §. Nota vero.

RESOL. IV.

An promissio interna obliget in conscientia?

Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem?

Et an donatio seu promissio facta Petro præsenti, etiam si non acceptet, sed taceat, obliget in conscientia? Ex p. 3.tr.5.& Misc.1.Res.117.alias 116.

§. 1. DE hoc casu interrogatus fui his diebus; nam Paulus actu interiori donauit, & promisit Petro certam pecuniarum summam, quæ postea promissio dicto Petro constitit? quæsitum à me fuit, an Paulus teneatur adimplere promissionem, & an Petrus possit occulta compensatione sibi satisfacere, non restituendo quasdam pecunias Pauli, quas apud se habebat.

2. Respondeo, quod *in tract.*3.*miscellan. resol.*9.asserui probabiliter, promissionem externam etiam acceptatam non obligare in conscientia, sed nunc etiam probabiliter assero, promissionem internam in conscientia obligare. Igitur tenetur, qui mente aliquid promisit alteri, aut donauit, patefacere hominibus, quæ illis pollicitus est; nam, vt dixi, probabile est in donationibus, & promissionibus posse transferri dominium per actum interiorem. Et ita docent Sotus *de iustitia lib.*4.*quæst.*5 *art.*1.*ad* 1.*& lib.*7.*quæst.*2.*art.*1.*in solutione ad* 1. Sanchez *de matrim.tom.* 1.*lib.*5.*disp.*3.*n.*4. Aragon. *in* 2.2. *quæst.* 86. *art.*3. Angles *in floribus part.* 2. *quæst.* 1.*de voto, art.*2.*diffic.*4. & Ledesma 2.2. *quæst.* 18. *art.*1. *dub.*13. quidquid etiam probabiliter in contrarium asserant Tannerus *in* 2.2. *D. Thoma, disp.*4. *qua* 1. *dub.*5. *n.*59. & Basilius Pontius *de matrim. lib.*2. *c.*6.*n.* 9. vide etiam Lessium *lib.*2.*c.*18.*dub.*5.*n.*29.

Quæ hic est Res. antecedens, & in aliis primæ not.

Et pro contento à lib. 5. huius §. & vers. Igitur tenetur. in tom. 6. tr. 7. Res. 117. signanter §. Sed hæc & in alio §. eius not.

3. Cùm igitur supradictus Petrus, à quo consultus fui, esset nimis pauper, & propter aliquas iustas rationes, non posset dictam summam integrè à Paulo promissam in iudicio petere, respondi de supradicta pecunia posse occultam compensationem sibi facere. Et ita in terminis docent Mendoza *lib.*1. *de pactis c.* 4.*n.*8.*& vlt.* Palacius *de contract.lib.*5.*c.*12. & nouissimè amicissimus, & doctissimus pater Antonius Sanctarellus *var. res.part.*1.*q.*66.*num.*49.*& seq.* adi illum, & non pigebit, nam ego more meo, breuitati studeo; vide etiam Molinam *de iust.tom.*2 *tr.*2.*disp.*266.*n.*17.

Sup. hoc in Res. not. præteritæ.

4. Notandum est tamen hic obiter, quòd donatio, seu promissio facta Petro præsenti, etiamsi non acceptet, sed taceat, obligat in conscientia, & transfert dominium, vt probabiliter ex Iulio Claro contra Angles docet Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part.*1.*pr.*7.*art.*1.*dub.*1.*concl.*1. quia, iuxta regulam iuris, qui tacet consentire videtur.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 7. Res. 119 §. penult. & in aliis eius not.

RESOL. V.

An iuramentum additum simplex promissioni veram inducat obligationem? Ex p.5.tr.14.& Misc.2.Res.34.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Lessius *lib.*2.*c.*42 *dub.*8.*n.*38. Suar. *de Relig. tom.*2.*lib.*2.*c.*7.*n.*11. Caiet. & Sotus *vbi supra* cum multis aliis, quia obligatio est omnino inseparabilis à iuramento promissorio, nec est in potestate hominis efficere vt tale sit iuramentum, & ex eo non nascatur obligatio. Secundò quicumque iurat aliquid, tenetur efficere, vt verum sit quod iurat, nec vlla arte potest hanc obligationem euadere, quia cauendum ei quam maximè, vt non adducat, vel adduxerit Deum in testem falsi. ergo tenetur exequi quod iurauit se facturum, volente eo, in cuius fauorem iurauit. Et tandem Tertiò ex iuramento nascitur obligatio, non ratione intentionis obligandi vt in contractibus, sed ex natura operis, sicut ex damnu illato nascitur obligatio restitutionis, & ex facto vnde damnum metuitur, nascitur obligatio impediendi; ergo etiam si intentio obligandi absit, nihilominus orietur obligatio vi iuramenti. Ita Lessius *vbi suprà*, & hæc opinio magna fulcitur probabilitate.

Sup. hoc infra lege doctrinam §. 1. & 2. Res. 22. & Res. 53. & breuem doctrinam alterius vers. earum annotationum.

2. Sed sententia negatiua tutò amplecti potest, quam tuetur inter alios recentiores Petrus Ochagauia *de Sacram. tr.*1.*de matr. q.* 6. *n.* 3. quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adhæret, seu promissionis, cui annectitur; sed promissio in casu huius quæstionis non obligat, vt suppono, ergo neque etiam iuramentum ei annexum obligabit. Secundò probatur quia qui vult non se obligare, & tamen iurat, aut cùm iurat desistit à voluntate non se obligandi, & tunc sine dubio manet obligatus, quia est vera promissio, & de hoc casu non procedit quæstio: aut non desistit à prædicta voluntate. & tunc in rei veritate non habet voluntatem iurandi, sicut neque promittendi, sed illud iuramentum tantùm habet similitudinem iuramenti exteriorem, reuera tamen iuramentum non est. Et ita, vt dixi, hæc sententia est satis probabilis, & ferè communis, vt ipsemet Lessius *loco citato* fatetur.

RESOL. VI.

An iuramentum promissorium de faciendo peccato veniali, sit tantum veniale?

Idem est de voto: quia votum de peccato veniali est tantum peccatum veniale, quia paruitas materiæ excusat. Ex p.4.tr.4.& Misc.Res.160.

§. 1. AD hoc dubium ita respondet Turrianus *in select. disput. cent. 3. censura Theolog. dub. 3.* Affirmatiuam sententiam aliqui putant improbabilem, quia si adducitur Deus vt fideiussor peccati faciendi, grauis iniuria illi infertur, contra summam bonitatem illius, quæ ratio efficacissima est contra illam opinionem, neque video pro illa opinione aliquod idoneum fundamentum, vnde mihi non est probabilis. Ita ille.

2. Verùm ego puto affirmatiuam sententiam esse probabilissimam, quam tuetur Valentia & Azorius, quos citat & sequitur Adamus Tannerus *in 2. 2. D. Thom. disp. 5. quæst. 5. dub.* 1. *num.* 14 vbi sic ait, Certum est iurantem se aliquid facturum quod est mortale, peccare mortaliter, etiam contra Religionem, per abusum iuramenti; venialiter autem si fuit veniale quod cum proposito implendi iurauit, vt habet communis opinio. Ita ille, & ante illum Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 28. qui citat Suarez, Syluestrum, Caietanum, Nauarrum, Sayrum & alios, quibus ego addo Villalobos *in summa tom. 2. tract. 46. difficult. 4. num.* 4. & Sotum *de iust. lib. 7. quæst. 1. art.* 3. vnde miror communem hanc opinionem Turrianum vocare improbabilem, & ad suum argumentum respondet Sotus & alij *vbi suprà*; hinc cùm Lessio *lib. 1. cap. 40. dub. 6. numer.* 39. & aliis dicendum est votum de peccato veniali esse tantùm peccatum veniale, quia paruitas materiæ excusat.

RESOL. VII.

An detur paruitas materiæ in iuramento promissorio, ita vt aliquando sit tantum peccatum veniale illius transgressio? Ex p.4.tr.4.& Misc. Res.70.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Armilla *ver. iurare, num.* 12. Medina *in instruct. Sacerd. lib. 1. cap.* 14. §. 4. Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 5. num.* 23. Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 7. num. 3. concl.* 3. & alij asserentes omne periurium promissorium esse peccatum mortale, neque ob materiæ leuitatem fieri posse veniale, quia qui rei paruæ promissionem quam iuramento confirmauit non implet, is quantum in se est facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cùm sit magna in Deum irreuerentia; ergo, &c.

Sup. hoc in Res. seq. ante mediũ, vers. Imo. & infra in Res. 12. cursim ad medium §. 1.

2. Alij verò, vt Caietanus *in 2. 2. quæst. 89. art.* 7. & Couarr. *lib. 1. variar. cap. 1. num.* 2. distinguunt, asserunt enim quòd quando res parua est tota materia promissionis, tunc violatio iuramenti est peccatum mortale; secus si solùm sit pars materiæ, nam tunc erit tantùm veniale.

3. Omnes istæ sententiæ sunt probabiles, sed non minus probabilem illam esse existimo, quæ absolutè & generatim asserit, si res promissa sit parua, siue ea sit tota materia, siue pars tantùm, non fore transgressionem, nisi venialem. Ita Sotus *de iust. lib. 8. quæst. 1. art. 7. & quæst. 2. art.* 3. D. Antonin. *part. 2. disp. 10. cap.* 4 § 1. Coninch *de Sacram. disp. 22. dub. 7. num.* 53. Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 3. cap. 4. numer.* 13. Suarez *lib. 3. c.* 16. & alij. Et ratio est clara, quia si violatio voti circa materiam leuem non est nisi peccatum veniale, vt alibi satis probatum est; ergo etiam violatio iuramenti promissorij circa similem materiam, quia, vt asserit D. Th. *in 2. 2. q. 89. a.* 8. obligatio voti maior est quàm obligatio iuramenti: cæteras rationes videbis apud citatos Doctores, & ita hanc sententiam præter illos tenet Io. de la Cruz *in direct. conscien. tom. 1. præc. 1. art. 1. dub. 3. concl.* 1. Bizzozerus *in summ. part. 3 pr. 2. c. 2. membr. 3. num.* 5. Syluius *in 2. 2. D. Th. quæst. 98. art. 3. concl.* 4. Malderus *in 2. 2. tract. 30. cap. 6. dub.* 5. Dauid ad Mauden. *in Decal. pr. 2. discur. 4. num.* 3. Tannerus *in 2. 2. disp. 5. q. 5. dub. 1. num.* 25. Io. Franc. Suarez *in enchirid. cas. conscien. lib. 3. ver. Iuramentum* §. 8. Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 36. diffic. 5. num.* 9. vbi sic infert. [De lo dicho se infiere que el que juro de rezar todo vn año vna Aue Maria y lo dexo todo el año no peco mortalmente aun en el fin del año.] Idem asserit Layman *in Theol. moral. lib. 4. tr. 3. c. 14. n.* 6. de illo, qui iurauit cum socio animi causa rus iturum, vel pater si iurauerit se puerum ita meritum castigaturum, & postea sine causa intermittat, nam putat supradictos peccare quamuis non mortaliter ob materiæ leuitatem, & ideo Villalobos *vbi supra*, rectè asseruit, quòd si opinio contraria esset vera, [siguiriase que todas las madres y amas que crian los niños cometerian muchos pecados mortales, que enojandose con ellos juran por momentos, que los han de azotar y no lo hazen.] & sic dicendum est etiam in similibus casibus, vt si quis iurauit dare pauperi quadrantem, &c.

Alibi in Res. quæ hic est infra 10. & in alio §. eius annot. & in Res. 13. & in Res. 3. eius not.

RESOL. XIV.

An in iuramento assertorio detur paruitas materiæ, & quid in promissorio? Ex p 5.tr.5. Res.4.

§. 1. NEgatiuè respondet Sanctarellus *tra. de blasphem. cap. 4. dub. 2 num.* 8. vbi sic ait. Iuramentum falsum assertorium non potest esse peccatum veniale ratione materiæ, cùm adducatur Deus in testem falsitatis. Ita ille, cui adde Merollam *tom. 1. disput. 2. cap. 4. dub. 7. num.* 112. Baldellum *tom. 1. lib. 3. disput.* 14. *num.* 12. Homobonum *in consult. moral. volum. 2. part. 5. resp.* 139. Faustum *de Sacrament. Pœnit. lib. 7. quæst.* 56. Malderum *tract. de sigillo Confess. cap.* 3. Alphonsum de Leone *de offic. Confess. part. 1. recollect. 7. numer.* 33. Escobar *de pur. & nobil. prob. part. 1. quæst.* 10. §. 4. *num.* 44. Molfesium *in summ. tom. 1. tract. 8 cap. 8. num.* 66. Sayrum *in Claui Regin. lib. 12. cap. 2. num.* 16. Graffium *part. 2. lib. 2. cap. 8. num.* 16. Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap.* 4. & alios penes ipsum. Imò aliqui, quos ego citaui *in part. 4. tract. 4. resolut.* 70. hoc etiam docent in iuramento promissorio, quia si homo sub peccato mortali tenetur iurare, vt sit veritas in iuramento assertorio, idque ideo ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur curare vt etiam in promissorio sit veritas; solùm est differentia, quòd veritas iuramenti assertorij debeat esse præsens, & sit speculatiua, veritas promissorij sit futura pendens ab ipso iurante; sed hæc diuersitas non facit, vt ipse non teneatur pari modo procurare, esséque sollicitus, vt verum sit quod iurauit. Item iuramentum respicit materiam non quatenus est magni, vel parui momenti, multum, vel parum vtilis homini, sed quatenus vera; ergo ex magnitudine, vel paruitate materiæ non debet iudicari eius obligatio, sed ex veritate: atqui omnes veritates sunt eiusdem rationis in ordine ad testimonium diuinum, eiusdem enim rationis est in re parua, & in re magna falsum testari: ergo eiusdem rationis est in re magna, & in parua Deum testem falsi facere. ergo, &c. Sed ibi cum pluribus Doctoribus satis firmaui contrariam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi, nempe in iuramento promissorio dari paruitatem materiæ; & ratio est, quia obligatio iuramenti promissorij

Quæ hic est Res. antecedens, & cursim in alio §. eius primæ annot.

promissorij æstimanda est secundùm qualitatem materiæ: ergo secundùm quòd illa magna, vel parua fuerit, talis erit & obligatio. Antecedens probatur, quando enim materia iuramenti promissorij est mala etiam venialiter, nulla est obligatio illud implendi, ergo obligatio non habet se independēter à qualitate materiæ promissæ, & propterea sicut nullum est peccatum non implere iuramentum de re mala, ita solùm erit veniale, si fuerit de re quidem bona, sed leui. Confirmatur. In aliis peccatis plerumque habetur ratio leuitatis materiæ; igitur & in hoc. Similiter si dicas posse concludi, quòd & in assertorio periurio habenda sit ratio leuitatis materiæ, negandum est, etsi enim res quæ iuratur, fortasse parua sit, non tamen est paruum confirmare mendacium iuramento, quia sic Deus inducitur testis falsitatis, quod non potest non esse magnum. Et ideo, vt dixi, vtramque sententiam probabilem esse puto, & Doctores vtramque tuentes, inuenies apud me ipsum *loco cit.* ne deferas videre Escobar, qui doctè, vt simpliciter solet, hoc dubium pertractat *in tract. de puris. & nobil. probanda, part. 1. q. 6. §. 5. à n. 40.*

RESOL. IX.

An in Voto & Iuramento non bibendi vinum detur paruitas materiæ?

Et quid est dicendum, si votum fiat ieiunandi cum pane, & aqua; an sit culpa mortalis semel bibere vinum? Ex p. 5. tr. 5. Res. 37.

§. 1. CAsus est practicabilis, & quibusdam visa est res leuis, & ita venialis in tali casu semel bibere. Sed contrarium alij docent, quia obligat instar præcepti Ecclesiæ de abstinendo ab aliquo esu, cuius transgressio est mortalis semel vescendo; vt semel comedendo carnes die vetita. Id tamen fatendum est, non quamcumque vini potati quantitatem esse mortalem, sed illius paruitatem excusare à mortali. Videtur verò requiri ad mortale tantum vini potari, quantum in vno prandio sufficere posset pro potu communiter vtentibus temperatè vino. At si esset votum ieiunandi cum pane & aqua, manifestior culpa mortalis esset semel bibere, quia frangeretur id ieiunium, & hæc docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 12. n. 21.*

Ad eluciandam doctrinam huius breuis quæstionis lege in tom 4. tr. 6. etiam breuem doctrinā Res. 65.

RESOL. X.

An in voto detur paruitas materiæ? Ex p. 5. tr. 5. Res. 36.

Sup. hoc infra in Res. 12. §. 1. cursim ad medium. Et pro cōtento à lin. 4. & vers. At si, huius textus infra in Res. 13. à principio, & in aliis eius not.

§. 1. DVplex est sententia, prior distinguit, si materia parua est partialis, est veniale, vt si quis vouit recitare calculos virgineos, & omittit vnam, vel alteram salutationem Angelicam. At si est totalis materia, erit semper mortale: vt si quis vouit recitare semel orationem Angelicam, & non recitat. Ducitur, quia transgressio totius voti habet rationem actus perfecti, & contra excellentissimam Religionis virtutem, cùm tamen peccatum veniale sit quid imperfectum. Secunda, quia materia parua dicitur respectu totius, cuius est pars, ergo quoties fuerit totalis, est magna. Hanc sustinent Caiet. 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *dub.* 1. Armilla *ver. iuramentum, num.* 12. Tabiena *ver. iurare quæst.* 10. Nauarr. *sum. Hispana, cap.* 12. *numer.* 40. Toleto *lib.* 4. *sum. cap.* 17. *n.* 20. & appellat tutiorem Corduba *in summa, quæst.* 188.

2. Sed ego absolutè doceo, etsi materia parua sit totalis transgressionem voti esse venialem tantùm, & probatur, quia promissio rei leuis facta homini non obligat ad sui obseruationem sub peccato mortali, quamuis ipsa res leuis sit tota materia promissionis, ergo nec facta Deo. Antecedens est manifestum, & consequentia probatur; nam Deus non est rigidior exactor suarum promissionum, quàm homo. Item materia illius voti quomodocumque sumatur, est res leuis. ergo votum de ea omissum tantùm obligat ad veniale; & confirmatur: grauitas peccati non est sumenda ex quantitate & necessitate obiecti, vt constat in omnibus præceptis, si loquamur de grauitate quam habet actus ex natura sua, v. g. in furto grauitas peccati non sumitur ex voluntate furantis, sed ex re ipsa, de qua furtum est. Nam si res furata est grauis, quamuis latro nolit, erit peccatum mortale, & si est leuis, erit veniale. Sed quando votum fit de re leui, ipsa ex se est parua materia fidelitatis & religionis; ergo tale votum violare ex se non erit peccatum mortale. Vltimò votum est quædam lex hominis quam quisque sibi ponit ex propria voluntate. ergo non aliter debet obligare, quàm si esset lex Ecclesiastica, vel Diuina, sed lex Diuina & Ecclesiastica, etiamsi ex genere suo obligent ad sui obseruantiam sub reatu mortalis culpæ, nihilominus frangere illas in re leui est tantùm peccatum veniale. ergo similiter & votum. Et ita hanc sententiam docet Ledesma *in summ. tom. 2. tract. 10. c. 3. dub. 1.* Henriquez *lib. 5. cap. 20. nu. 4. in glossa lit. M.* cum Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 12. n. 5.*

RESOL. XI.

An in eodem die violare plura vota, de materia leui sit peccatum mortale; siue materiæ sint eiusdem rationis, siue diuersæ? Ex p. 5. tr. 5. Res. 55.

§. 1. AFfirmat Santhez *in summa tom. 1. lib. 5. cap. 4. num.* 16. existimat enim materias leues votorum multiplicium pro eodem die obligantium continuari moraliter, & in vnam coalescere, ac proinde culpam esse lethalem omittere notabilem quantitatem illo die, siue materiæ sint eiusdem rationis, siue diuersæ, vt si alterum votum sit recitandi, alterum eleemosynæ. Ducor quòd etsi diuersa numero sint vota, at obligatio voti vnius rationis est. & eadem ratione ad Religionis virtutem spectat, eiúsque præceptum quod in re notabili tunc violatur. Sicut qui homini promitteret magnam pecuniæ quātitatem diuersis promissionibus, vel diuersa obsequia, singulis tamen vicibus quid modicum, peccaret mortaliter non implens in notabili quantitate, perinde ac si vnica promissione rem notabilem pollicitus non staret promissis. Quia omnes illæ promissiones numero diuersæ pertinent ad eandem iustitiæ obligationem, nec est simile de diuersis illis præceptis in festo concurrentibus, quia cum diuersæ omnino rationis sint, non possunt materiæ continuari, nec est idem in casu quem numero præcedenti tetigi, quando votum rei modicæ est in diei honorem, ac propositum est semper illud omittendi, quia votum numquam coniunctim obligat ad totam illam propositi materiam, eo quòd materiæ modicæ nunquam in eandem diem, idémve tempus confluant, sed transacta die quælibet cessat. & ideo cùm propositum feratur in illam, vt ex voto debitam, at ex hoc tantùm debeatur pro singulis diebus, & semper sub veniali, propositum non fertur in materiam grauem. At in nostro casu materia illa grauis ex diuersis votis consurgens eadem die obligat. ergo, &c.

Sup. hoc supra in tr. 3. Res. 2. § 1. in fine, & seq.

2. Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, & ita colligitur ex Suarez *de Relig. lib. 5. de voto, cap. 5. num. 11. & 12.* vbi affirmat, si promisisti singulis horis eleuare mentem ad Deum, vel quoties Missam audires nihil leue ex illa omittere, etsi toto die non eleuares mentem ad Deum, & in pluribus Missis leue quid omitteres, numquam te peccaturum mortaliter,

Sup. hoc ex doctrina §. Sed quid. Res. annot præteritæ.

taliter, & reddit rationem, quia vna materia cum alia non colligatur, secus verò si promisisses recitare Officium diuinum integrè, & in Prima omitteres Psalmum, in Tertia, & sic in singulis Horis, quia omnes illæ Horæ vnum Officium diurnum constituunt, & omnes illæ omissiones in vnum adunantur. An in supradicto casu illa vota non vniuntur in aliquo tertio, sed quodlibet ex illis est separatum & distinctum, ergo violatio vnius non potest augere violationem alterius. Neque obstat illa vota vniri in virtute Religionis. nam etiamsi promisisses Dominicis singulis Dominicam orationem recitare, & multis diebus omitteres, non peccares, quia esto omnes illæ recitationes aduersùs Religionis virtutem sint, quia tamen inter se non vniuntur, ideo grauiter virtus Religionis non læditur, sed omnia illa vota etsi sint vno die implenda, non tamen vniuntur inter se, sed ita distincta sunt ac si quodlibet illorum quolibet distincto die præstandum esset, quod exinde probatur, quia quodlibet votum in specialem reuerentiam & honorem alicuius Sancti, vel mysterij diuini factum est, in quo aliud votum non conuenit. ergo sunt inter se omnino disparata. ergo non peccas mortaliter, esto omnia illa omittas. & hæc omnia docet Castrus Palaus *tom. 1. tr. 2. punct. 9. §. 4. n. 11.* Vnde, vt dixi, vtramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. XII.

Pro prima diffic. huius tituli, & doctrina eius in Ref. seq. §. 2. ante medium, vers. Notandum.

An possit quis in materia leui vouere sub obligatione lethali?

Et quid est dicendum, si Confessarius pro mortalibus imponat leuem pœnitentiam, & in ea intendat sub mortal. obligare?

Et adducitur, quod quantumcumque velit legislator ad mortale obligare, si materia sit exigua, attentis circunstantiis, non obligabit ad mortale. Ex p. 5. tr. 5. Ref. 50.

Sup. hac diffic. & pœnitentia in tom. 1. tr. 6. Ref. 6.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Fagundez *prac. 2. lib. 9. cap. 3. num. 15.* vbi sic ait. Sed quid si Confessarius pro mortalibus imponat leuem pœnitentiam, & in ea intendat sub mortali obligare? Respondeo in primis id nunquam esse de eo præsumendum, nisi fortè id exprimat, ac intimet pœnitenti; si tamen id intimet existimo sub mortali obligare, quia iam huiusmodi præceptum non habebit vim obligandi ex quantitate, & grauitate pœnitentiæ iniunctæ, sed ex intentione iudicis illud imponentis; sic qui vouit votum re de minima, aut iuramentum promissorium efficit de eadem re minima, non obligatur ad illius impletionem sub mortali, nisi se ex speciali intentione sub mortali voluerit obligare, totum enim id negotium pendet ex voluntate & intentione vouentis, & sicut actus humani intentionem agentum effugere non possunt, sic nec illam egredi. Ita ille.

Sup. his voto, & iuramento supra in Ref. 7 & 10.

2. Sed contrariam sententiam ego teneo, nam, vt docet Reginaldus *to. 1. lib. 15. c. 6. n. 42.* Sanchez *in sum. to. 1. lib. 1. c. 4. n. 4.* ex multis quantumcunque velit legislator ad mortale obligare, si materia sit exigua, attentis circunstantiis non obligabit ad mortale; & hoc est verum, siue materia leuis sit totalis materia legis, siue partialis, nam est eadem proportio, & ratio sicut in lege naturali idem reperitur, etenim lex non mentiendi, vt dixi, per se obligat tantùm sub veniali, & eodem modo obligat lex non furandi in materia leui, licèt in priori lege materia leuis totalis sit, in posteriori autem partialis, & solùm est differentia, quòd in priori lege obligatio est per se ex genere leuis, in posteriori verò solùm ex accidenti, & in tali indiuiduo; ergo idem cum proportione in lege humana obseruandum est. Et fortasse auctores relati pro prima sententia contrarium non senserunt, cùm enim dicunt intentionem Legislatoris sufficere, intelligendi sunt de intentione rationabili & iusta, nam illa erit commensurata materiæ, & ideò si fuerit de obligatione sub mortali, supponet materiam capacem talis obligationis. Sicut communiter Doctores intelligunt dictum illud *l. 1. ff. de const. Princ.* Quod Principi placuit, legis habet vigorem, vtique de placito rationabili & iusto. Hoc supposito sic argumentor. Legislator in materia leui non potest obligare ad mortale, sed votum obligat ad instar legis, vt docet Caietanus *in 2. 2. q. 88. art. 3.* Sotus *de iust. lib. 7. quæst. 2. art. 1.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 31.* Valentia *tom 2. disput. 6. quæst. 6. punct. 4.* & alij. Ergo neque vouens in materia leui potest se obligare ad mortale. Et ideò hanc sententiam docet in terminis Ioannes Sancius *in selectis disput. 15. num. 15.* Vasquez *in part. 2. tom. 2. disput. 158. cap. 4. num. 34.* Sotus *de Iust. lib. 7. q. 2. art. 1.* Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 10. cap. 3. dub. 5.* Et ego ipse cum Sanchez Societatis Iesu *in 3. part. tract. 5. res. 24.*

Sup. hoc in Ref. seq §. 2. ad medium, vers. sicuti legislator. & in tom. 6. tr. 1. Ref. 58. §. Itaque. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 131. § Notandum est in principio, & ne deseras legere Ref. & 56 not. a. dicti §.

Quæ nunc hanc sequetur in eius §. 2. ante medium, vers. Notandum.

RESOL. XIII.

An si quis vouerit se quotidie recitare B. Virgini Pater noster, & Aue Maria, *vel vnum* Salue, *& per annum, v. g. non recitet, peccet mortaliter?*

Et notatur, quod in tali casu vouens istam materiam paruam, non potest se obligare sub mortali in recitatione dicta materia leuis.

Etiamque aduertitur, quod doctrina prædicta quæstionis non valet in casu, quod vouisti singulis dare paruam eleemosynam, quia pluries omittendo istam paruam eleemosynam, si deuenisti ad materiam grauem, teneris ad restitutionem.

Etiamque infertur, an præceptum Prælati in re leui, & in ordine ad bonam gubernationem obliget sub peccato veniali, nam esset intolerabile, si posset Prælatus in omni materia, etiam leuissima obligare sub peccato mortali. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 24.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Zumel *in part. 2. quæst. 88. art. 4. dub. penult.* Sayrus *in Claui Regia, lib. 2. cap. vlt. num. 21.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 6. punct. 4.* Malderus *in 2. 2. tr. 10. c. 5. dub. 4. quæst. 1. in fine,* & Tannerus *in 2. 1. disp. 5. dub. 3. num. 38.* est enim hæc vna quædam vnius voti materia, eàque grauis.

Sup. hoc in Ref. seq & supra in Ref. 10. à lin. 4 & infra in tr. 10. Ref. 4 §. vlt.

2. Sed contrariam sententiam esse probabilem docet idem Tannerus, & illam tenet Sotus *de iust. lib. 7. quæst. 2. art. 1* Aragon. *in 2. 2. quæst. 88. art. 3.* Ioannes de la Cruz *in direct. part. 1. prac. 2. art. 2. dub. 4. concl. 2.* & nouissimè Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 34 diffic. 3. num. 3.* vbi sic ait. [Se infiere, que el que dexo de rezar todo el año vna *Aue Maria*, que hauia prometido de rezar cada dia, no llego à pecar mortalmente, porque muchos pecados veniales, no hazen vn mortal.] Igitur illæ paruæ materiæ non possunt coalescere in vnam, & efficere notabilem quantitatem materiæ magnæ. Notandum est etiam, quòd in tali casu vouens materiam istam paruam, non potest se obligare sub mortali in recitatione dictæ materiæ leuis. Sic Villalobos *vbi suprà,* cui addit Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. c. 12. n. 6.* & alios penes ipsum, sicuti legislator non potest se obligare sub mortali in materia leui. Et ita docet Ioannes de la Cruz *vbi suprà;* vnde infert præceptum Prælati in re leui, & in ordine ad bonam gubernationem obligare sub solo peccato veniali. nam esset intolerabile, si posset Prælatus in omni materia, etiam leuissima, obligare sub peccato mortali. Ita ille, quod tene menti. Notandum est tamen doctrinam superiùs adductam non procedere in casu quo vouisti singulis dare paruam eleemosynam, nam si pluries omittendo istam

Sup. hoc notato late in Ref. præterita.

Sup. hoc ibidem, §. Sed à lin. 3. & seqq. & in alijs eius not. & pro præcepto Prælati in tom. 7. tr. 1. Ref. 131. §. penul. ad medium, &c. Et

paruam

pro contento in vers. Notandum est tamen. huius textus infra in tr. 10. Res. 4.§ vlt.ad medium, & pro hac parte lege doctrinam §.1.& 2. Res. seq.

paruam eleemosynam, deuenisti ad materiam grauem, teneris illam restituere. Sic Tannerus *in 1.2.disp.5 dub.3.n.50.* Ioan.de la Cruz, Villalobos,& omnes DD. *suprà* citati. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Vasquez *in p.2.disp.146.c.1.* Azorium *to.1 libri 1.c.5. qu.3.* Suarez *de Relig.to.2.lib.5.c.5.n.10.* & alios penes ipsos, & nos *infrà.*

RESOL. XIV.

An si per plures dies quis omittat votum leuis materia, v.g. Orationem Dominicam, vel dare paruam eleemosynam peccet mortaliter?

Sed difficultas est in cognoscendo, quando vouens censetur annectere obligationem ad diem, & quando non.

Ex quo infertur, an obligatio facta pro die vno prorogetur in sequentem? Ex p.5.tr.5.Res.58.

Sup.contentis in hoc & seq. §. vsque ad notationem seq. in Res. præterita, & in aliis eius primæ not. & pro parte eleemosynæ in §. eius vlt. not.

§. 1. DIstioguit Sanchez *in sum. to. 1.lib.1.c.4.n.14.* & ait, si vota hæc quotidie recitandi modicum, aut modicæ eleemosynæ erogandæ quotidie fiot in honorem diei, & temporis, tunc non est mortale, etiamsi vota hæc semper violentur. At si non sint in diei honorem, sed tantùm dies præfigatur vt terminus, ne vltra illum executio voti differatur, tunclicèt singulis diebus sit omissio venialis tanquam rei modicæ omissio: at dum notabilem orationis, aut eleemosynæ omissorum quantitatem attingit, erit mortale Ratio est, quia in priori casu singulorum dierum lapsu extinguitur obligatio pro illis diebus, ac proinde materiæ illæ voti modicæ omissæ continuari nequeunt. At in posteriori obligatio materiæ modicæ omissæ non extinguitur, sed semper transit in alium, & alium diem, donec votum impleatur; quare materiæ illæ omissæ tanquam adhuc debitæ cootinuantur, ac proinde cùm materia omissa magna euaserit, erit culpa lethalis.

2. Sed difficultas est in cognoscendo, quando vouens censetur annectere obligationem ad diem, & quando non. Et Castrus Palaus *to. 1.tr.2.disp.2.punct.9.§.4.n.9.* respondet, quòd quoties aliquod motiuum in siogulis diebus relucet, quale solet relucere in recitando quotidie Calculo virgineo, nullo modo censetur vouens in diem sequentem prorogare obligationem, & in votis personalibus ita semper est intelligendum, dum aliud non constat, vt benè dixit Sotus *lib. 7. de Iust.q.2.art.1.col.4.vers.conclusio ergo.* Aragon. 2.2.q.88. *art.3.paulò post princ.concl.3.* quapropter Suarez *lib.5.de voto, c.5.n.12.& 13.*& alibi sæpe, dicit rarò contingere in votis personalibus obligationem factam pro vno die in sequeotem prorogari, in votis autem realibus faciliùs potest præsumi intentio prorogandi obligationem, eò quòd videatur non solùm attendi religiosum seruitium, sed etiam necessitatis alicuius remedium, quod semper habet eamdem opportunitatem. Quapropter Medina 1.2.qq. 88, *artic.4.ad 4.* Ledesma *tom. 2.summa tract. 10.c.3.dub.1.*& multis relatis. Garcia *de beneficiis 3 part. c.1.nu.* 171. sentiunt in votis realibus obligationem in sequentem diem semper prorogari; credo tamen sic præsumi, dum aliter non coostat, constaret autem si in honorem Dei Genetricis promissa esset eleemosyna danda singulis Sabbatis, vel in eius festiuitatibus, non enim ad sequentes dies transiret, sed eodem modo iudicandum esset de tali eleemosyna, ac de ieiunio, tunc promisso. Huc vsque Castrus Palaus. Et iuxta superiùs dicta interpretanda & intelligenda sunt ea, quæ docui *in 3.part.tr.5.resolut.24.*

Sup. hoc recitantes in septem primis lin. Res. seq. & infra in Res.35.§. Sed ad medium, vers. Quare,& quamuis pro pœnitentia à Confessario iniuncta in tom.1 tr.6.lege doctrinam Res. 40. 41. &c.

Et idem est de ieiunio promisso.

Et Res. citata in vlt. lin. huius Res. nunc est Res. antecedens.

RESOL. XV.

An vouens omnibus circumstantiis attentis, dubius manens, an votum emissum sit intuitu temporis, teneatur ad implere, v. g. vouit quis ieiunaturum, vel Missam auditurum certa die pro animabus Purgatorij; atque à Deo, eo die impeditus fuit, an teneatur altero die ieiunare, Missam audire, Communionem facere, &c? Ex p.3.tr.5.& Misc.1.Res.26.

§. 1. HÆc quæstio est satis practicabilis, v.g. vouit quis certa die ieiunaturum pro animabus Purgatorij, atque eo die impeditus fuit, an teneatur altero die ieiunare? Respondent aliqui negatiuè, si vouendi intentio fuit cum dependeotia à tali die ob peculiarem rationem; secus autem si fuit simpliciter propter ieiunium, & deinde speciatim tali die. Difficultas verò est, quando vouens dubitat, an emiserit votum cum hac, vel illa intentione; & in tali casu teneri ad votum putat Azorius *tom. 1.lib. 11.c.15.q.21.* quem sequitur Sanchez *in summa tom.1.lib.4.cap.14.n.31.*& rationem adducit, eo quòd obligatio voti sit,& sic votum est in possessione.

Sup.contento in septem primis lin.huius textus in Res. præterita lege à medio §. 2. vers.in votis autem. & alias Res.eius not.

Et pro difficultate contenta à lin. 8. huius textus infra ex Res. 18.lege § Ex his. & alios §§ eius notationum & §. vlt.dictæ Res. &c.

2. Sed, mihi contraria sententia placet, quam tuentur Caietanus *in 2.2.q.88. art. 12.in fine,* & nouissimè Paulus Layman *in Theol.mor. lib.4. tract..c.2.n.3.* nam votum in dubio strictè interpretandum est.

3. Ad argumentum verò Sanchez respondetur, quòd licèt ita vouens sit certus, se, v. g. ieiunium, vel Missam voluisse tali die, dubius tamen est, an absolutè, seu independenter à tali die ieiunium, vel Missam vouere intendit. Ergo in tali dubio pro libertate ipsius voueotis præsumendum est.

RESOL. XVI.

An qui vouit se aliquid facturum, si alius sibi consuluerit, teneatur ad votum si imprudenter is, qui consulitur, rem promissam consulat?

Sed quid est dicendum in sequenti casu; an facias contra votum de Religione sumenda sub conditione paterni consensus, si de facto procures precibus & rationibus, ne consentiat?

Et quid si per vim & fraudem consensus impediretur? Idem est, si votum sub alterius consilio esset emissum? Ex p.9.tr.8.& Misc.3.Res.4.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Sanchez *in summa, tom. 1.lib. 4.cap. 23. num. 56.* & post illum Fagundez *in Decal. tom. 1. Præcep. 2.lib. 2.cap.30. num. 18.* vbi sic ait: [Denique, si veritate syncerè narrata, ille contrarium consuluit, siue prudenter, siue imprudenter, & ex ignorantia consuluerit, liber manet vouens à voti obligatione, quia defecit conditio. Et è contrario, si imprudenter rem promissam consuluerit, manet obligatus voto: quia ille non se obligauit ad alterius consilium seqoendum in eo casu, quod esset conforme prudentiæ; sed ad id, quod ipse consuluerit, qualitercunque consuluerit; nec se obligauit ad aliud, nisi ad huius consilium petendum, & sequendum:& quamuis semel præstitum, illud posteà reuocet, nihil proderit: quia de primo consilio ea conditio intelligitur: sicut conditio, si alter voluerit, intelligitur de prima voluntate, vt *suprà* diximus.] Ita ille. Sed hanc seotentiam putat Trullench *in Decal.to 1 lib.2.c.2.dub 17.n.27.* tenendam esse, quando constat de intentione vouentis: nam, si non cōstat, existimat, virtualiter tantùm se obligare ad sequendum consiliū, si prudenter datō sit, secùs autem minimè.

2. Sed, quid dicendum, an facias contra votum de Religione assumenda sub condiοone paterni consensus; si de facto procures precibus, & rationibus, ne consentiat? Respondeo, contra votum non esse: quia hæc consensum paternum absolutè non impediont; siquidem illum liberum ad consentiendum relinquunt, Esset autem

Sup. hoc lege infra doctrinā Res 34 & 35. signanter inter medium & finem, §.2. quamuis non dicant plene sup. hoc.

contra votum, si per vim, aut fraudem consensus impediretur. Sic docuit Suarez *tom.2.de Relig.lib.4.de voto, cap.17 & 18* Layman *lib.4.tract.4.cap.6.conclus.2.* Sanchez verò ait, peccare te contra votum, hæc petitio, patris voluntatem non cogit, ac proinde non impedit eius liberum consensum, sub quo, tanquàm sub conditione, Religio promissa est Et ita docet Castrus Palaus *tom.3.disp.1.punct.17.num.8.* qui idem putat, si votum sub alterius consilio esset emissum.

RESOL. XVII.

An in dubio, vtrum materia voti sit bona, aut mala, teneatur quis illud adimplere?

Et quid, si essent opiniones circa hanc bonitatem, vel malitiam? Ex p.4.tr.3.Res.15.

§. 1. Absolutè loquendo in tali casu votum obligare ad sui obseruationem, vel non transgressionem, ac proinde non posse vouentem contra id votum operari sine legitima dispensatione, docet Suarez *de Relig.tom. 2.lib.4 cap.6. numer.12.* Filliucius *tom.2. tract.26. cap.3. num. 90* Faustus *in thes. Religios. lib.1. quæst. 28.* quia ad valorem voti duo necessaria requiruntur, primum vt homo velit se obligare: secundum est vt Deus acceptet; quando ergo quis est dubius de honestate materiæ, non est dubius de valore voti ex parte suæ voluntatis, sed est dubius ex parte Dei acceptantis. Ergo cùm homo de voluntate sua sit certius, tenetur procurare vt de diuina acceptatione certior fiat; tenetur ergo consulere Pontificem vt in eo dubio vel dispenset, vel interpretur.

2. His tamen non obstantibus Sanchez *in summa tom.1.lib.4.cap.6.numer.6.* putat absolutè quòd quando dubium est, an materia voti bona sit vel mala, votum non obligat. & hanc sententiam tenet etiam Sotus *lib.7.quæst.1.art.3.* & Castrus Palaus *tom.·.disp.3.punct. 12.num.2.* Bonacina *de voto q.2. punct. 4.§.2. num.5.* & quando essent opiniones circa hanc bonitatem, vel malitiam, fas erit quamcunque amplecti, etiam minus probabilem; sed licèt hæc opinio affirmatiua sit probabilis, negatiuam tamen, quam docet Suarez, puto probabiliorem.

RESOL. XVIII.

An dubius de voto, & iuramento teneatur illa adimplere?

Et an qui certus est se emisisse votum Religionis, si dubius sit an Religionis in communi, vel huius in particulari, possit quamlibet ingredi?

Et quid dicendum est, si quis certus est, quod vouerit se non accessurum ad aliquam fœminam, & dubitat, num de accessu fornicario, vel vxorio senserit, an teneatur abstinere à nuptiis?

Et aliqua alia in textu huius Resolutionis inferuntur, & docentur, circa votum dubium castitatis, Religionis, Rosarij recitationem, &c.

Et tandem quæritur, dubius an habuerit voluntatem se obligandi voto, quid faciendum? Ex p.4.tr.3.Res.10.

Sup. hoc in Ref. seq. Et aduerte quod doctrina huius §.1.& seq. potest applicari multis quæstionibus huius tract. Imo etiam aliis expatsis per totum hoc opus.

§. 1. Affirmatiuè respondet Basilius Pontius *de matr. lib. 10. c.15. n.3.* Pesantius *in 1.2. D. Thomæ quæst 19.art.6 disp.3.* Vasquez *in 1.2. disput.165. cap.3.in fino.* Azorius *tom. 1.lib.2.cap.19.quæst.10.* Sayrus *in claui regia libr.1.cap. 13.numer.36.* Antonius Perez *in Laurea Salaman. certam.10. scholast. dub.2.num. 132.* & nouissimè Turrianus *opusc. 10.disp.1.dub.1 & de censlib. 8.dispu. 57.dub.5.ad 3. argum.* & hanc sententiam tenet Petrus Cornejo *in 1.2. D.Thoma tract. 8.quæst.19.disput.4.dub.2. num.2.& dub.3.numer.6.* cum Salas *in 1.2.tract.8.disput.vnica, sect 17.numer. 162.& sect. 25. numer. 252. & 253.* cum hac tamen limitatione, quando in voti adimpletione non est magna incommoditas, seu difficultas, quia in dubiis tutior pars est eligenda, nec iuuat possessio extra materiam iustitiæ.

Sup. hac tutiori parte magis late supra in tr. 2. Res. 5.

2. Sed contrariam sententiam absolutè tenendam esse puto, quam tenet Malderus *in 1.2. D. Thomæ quæst. 19. art.5. disput 87.* Villalobos *tom. 1. tract. 1. difficult. 21.num. 2.* Faustus *in thes. relig.lib.1.quæst.23.numer.4.* Layman *lib.1.tract. 1.cap. 5.§.4. numer.31.* Sanchez *de matrim.tom.1.lib.1.disput.9.num.11. & in summa tom.1. lib.4 cap.1.num.16.* Suarez *de censur. disput. 40. sect. 5. num. 15.* Rebellius *1.2. lib.1. quæst. 3. sect.2. numer. 10. & 11.* Reginald.*tom.2 lib.18. numer. 176.* Henriquez *lib.8. cap.45. numer. 3.in glossa litt. P.* Filliucius *tom.2. tract.21.cap.4.num.165.* Auila *de cens.part.7. disput.2. dub.5.concl.2.* Fagundez *1.2 lib. 2.cap. 1.num.10.* Aluarez *in 1.2.quæst. 19. art.6. disput. 79.numer.5.* Sotus *de iust.libr.7.quæst.3. art.2.* Medina *in summa lib.1. cap.14. §.7.* & alij penes ipsos. Ratio est, quia in nostro casu nulla est possessio pro voto, vel iuramento, sed tota pro libertate voluntatis, & hanc opinionem veram esse puto contra Garziam *de benefic. tom. 2. part. 7. cap. 2. num.16.* non solùm quando votum est affirmatiuum de aliquo opere faciendo, sed etiam si sit negatiuum de non faciendo, tunc enim in dubio neque obligat votum, vt rectè obseruat Merolla *tom.1. disput.3.cap.3.corollar.2. num.83.*

Pro omnibus dubiis contentis in §§. seqq. lege supra à lin. & vers. difficultas Res.15.

3. Ex his infertur primò certum se emisisse votum Religionis, & si dubium sit an Religionis in communi, vel huius in particulari, posse quamlibet ingredi, quia possessio extat pro libertate. Secundò infertur, qui certus est quòd vouerit se non accessurum ad aliquam fœminam, & dubitat num de accessu fornicario, vel vxorario senserit, non tenetur abstinere à nuptiis, quia possessio stat pro libertate. Ita Sancius *in selectis disp.43.n.3. & 4* qui citat alterum Sancium *de matrim. tom.1.lib.2.disput.41.num.33.* quibus ego addo Petrum Cornejo *in 1. 2. D. Thomæ tract. 8.quæst. 19. disput. 4. dub. 2.* Tertiò infertur, si quis certus est se voluisse castitatem aut perpetuam, aut temporalem, & est omnino verborum voti immemor, sed tantùm certum est se alteram promisisse, ad solam temporalem, quæ minor est tenetur; secus autem si memor sit verborum voti, vt, v.g. voueo castitatem, nam hæc verba perpetuitatem quamdam important. Ita Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4.cap.13.num.16.& seq.* Quartò infertur contra Nauarrum *lib.3. consil.tit.de voto, in prima edit. consil. 16.num. 2.& in posteriori consil 26.n. 2.* eumqui vouit Religionem, dubitat autem vtrùm vouerit se professurum, non teneri ad professionem. Ita Suarez *de Relig.tom 2. lib. 4.c.8.n. 7.* qui *n.5.* tenet etiam quòd si quis vouit quotidie dicere Rosarium, dubitat autem postea an per Rosarium intellexerit integrum Rosarium, vel tantùm tertiam partem eius, potest eligere tertiam partem, quia etiam tertia pars Rosarium Virginis appellatur, & obligatio cùm sit dubia, strictè interpretanda est.

Sup. hoc infra in Ref.17. cursim in fine, &c.

Sup. hoc ibidem, §. vlt. prope finem.

Sup. hoc infra in Ref. 23. §. 1. ad medium, vers. Tertio. & in alia Ref. eius not. §. 2. ante medium.

Sup. hoc quarto ibidem, in eadē Ref. & §. ante medium, vers. secundo, & in alia Ref. eius not. in prin e pio.

Sup. hoc ibidem ad in §. eiusdem §.

4. Notandum est tamen hîc obiter, quod Alphonsus de Leone *in tract. de potest. confess.part. 1.recollect. 17. conclus. 8.n.93.* docet, quòd dubius an habuerit voluntatem se obligandi voto, etiam interpretari potest, se non habuisse talem voluntatem, quia fauendum est libertati, & citat Rebellium *part.1.lib.2.quæst.14.* Sed dictus Rebellius nec ibi, nec alio loco hanc sententiam tenet, & mihi non placet, nam quando aliquis est certus de voto, sed dubitat an habuerit animum se obligandi, tunc possessio non est pro libertate voluntatis, sed pro voto, vt post alios docet Merolla *vbi supra tom. 1.disp.3.cap.3.n.83.* ergo, &c.

Sup. hoc infra in Ref.22. à §. Verum. & in Ref. 23. §. vlt. & in alio §. earum annotationum.

RESOL.

RESOL. XIX.

Fuit olim mihi magna altercatio cum quodam Confessario, qui volebat absolutionem impendere cuidam viro nobili, qui dubitabat, vtrū emiserit votum B. Virginis Lauretanæ, & per multum tempus non adimpleuit, neque adimplere volebat. Ex part. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 45.

Sup. hoc lege §. 1. & 2. præcedentis Res.

§. 1. PRo dicto Confessario non desunt Authores, neque rationes. Nam Vasquez *in p. 2. q. 19. art. 6. disp. 65. c. 3. & disp. 66. c. 1.* Azor. *p. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 3. q. 2.* Ioan. Salas *in p. 2. q. 21. tract. 8. disp. vnica, sect. 17. num. 162.* Sayrus *in Claui Regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36.* & nouissimè Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 64. dub. 11. num. 6.* asserunt in hac materia meliorem non esse conditionem possidentis: ducuntur primò, quia aliàs nullum præceptum obligaret in dubio, cùm semper possidentis libertatem conditio potior esset. Secundò, ex *cap. ad audientiam, & cap. significasti, el secundo,* vbi decernitur dubitantem dubio facti, nempe an homicidium commiserit, censendum esse irregularem.

2. Sed opinio contraria, tanquam probabilior tenenda est, & illam sequuntur Coninch *de Sacram. disp. 34. dub. 10. num. 86.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 32. & in sum. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 11.* Suarez *in 3. p. tom. 5. disp 40 sect. 5. n. 14. & sect. 6. n. 8.* Rebellius *de oblig. iust. p. 2. l. b. 1. q. 2. sect. 2.* Henriq. *lib. 14. c. 4. n. 4.* & alij apud Sanchez *vbi supra.* Ratio est, quia possessio est titulus vniuersalis omnibus virtutibus, eo modo quo aliqua pars potentialis iustitiæ, vt obedientia Dei transcendit omnes virtutes. Ergo si suffragatur in materia iustitiæ, etiam debet suffragari in materia aliarum virtutum. Et sic expressè in dubio voti sentiunt Sotus *de iust. lib. 7. quæst. 3. art. 2.* Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 7.* Lop. *in instr. p. 1. c. 45. §. dubitas de voto.* Rodriqu. *in sum. tom. 2. c. 49. n. 5.* Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 11. n. 5. & lib. 8. de Eucharistia c. 43. n. 3. in glossa littera P.*

Sup. hoc suprà in tr. 1. Ref. 1. & in tom. 2. tr. 2. Ref. 56 § Nota secundo. & in tom. 5. tr. 5. Ref. 41 prope finem, à vers. Quæ quidem regula.

3. Ad argumenta contraria respondetur. Ad primum, negatur sequela, quia aliquando possessio est pro præcepto, & tunc in dubio obligat; v. g. constat de lege, vel præcepto: dubium autem est, an si in aliquo casu, ratione necessitatis, aut alterius circumstantiæ occurrentis eximatur aliquis ab obligatione, tunc tenetur ad obseruationem præcepti, quia lex tunc possidet, & ita dicendum est de voto in simili dubio. Ita Medina *in p. 2. q. 96. art 6. ad fin. propos. 3.*

4. Ad secundum respondetur, quòd in dictis capitibus dicitur esse tutiorem partem eligendam, non quia in omni casu sit eligenda, sed solùm in his casibus, in quibus superior præceperit esse eligendam; & sic illa capitula non faciunt contra nos, quia cùm irregularitas sit ex iure humano, placuit Pontifici in ordinum reuerentiam, vt in hoc dubio, ab ipsis abstineretur, non obstante possessione.

RESOL. XX.

An qui omnino non dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emiserit, teneatur illud adimplere?
Et an in supradicto casu non integrè, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis teneatur?
Idem est de dubitante in materia iustitiæ. Ex part. 4. tr. 3. Res. 12.

Sup. hoc in Res. seq. & in-frà Ref. 13. §. Nota etiam, & in tom. 1. tr. 3. ex doctrina Ref. 128 §. 1. ad medium vers. Confirmatur.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Rebellius *part. 2. lib. 1. quæst. 2. sect. 2.* & Fillincius *tom. 2. tract. 21. cap. 4. num. 165.* & hunc teneri voto non integrè, sed ad partem, pro ratione huius maioris propensionis, docet Sanchez *de matrimon. tom. 1. lib. 2. disputat. 41. num. 34.* & ratio est, quia maior inclinatio compensat sufficientem excessum possessionis, quam alter habet.

2. Verùm ego contrariam sententiam teneo cum Garsia *de benefic. tom. 2. pars. 7. cap. 2. num. 13.* Lorca *in 1. 1. D. Thoma disp. 38. membr. 3.* Fernandez *in exam. Theolog. moral. part. 1. cap. 2. §. 2. n. 4.* Layman *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. num. 31.* Castro Palao *tom. 3. disp. 3. punct. 9. num. 2.* asserentibus in tali casu dubitantem absolutè non teneri ad votum; & ratio est, quia licèt pro voto fortiores vrgeant rationes, ita vt homo possidens libertatem in eam partem magis inclinet; si tamen non sunt adeò efficaces, vt illius partis assensum generent, sed rem adhuc relinquant dubiam, certa alterius possessio huic inæqualitati præponderat. Et ita se retractans hanc sententiam tenet etiam Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 36.* Et idem de dubitante in materia iustitiæ docuit Vasquez *in 1. 2. disp. 66. cap. 7. n. 41.* & Salas *in 1. 2. tom. 2. tract. 8. disp. 1. sect. 23. num. 231.* vt infrà videbimus.

Infra in Resolutionibus, quæ hic sunt infra in tr. 7. Ref. 40. 42. 43 & 44. & signanter in Ref. 2. not. præteritæ, in fine eiusdem §. & in aliis eius not. pro hac diffic.

RESOL. XXI.

An aliquis, qui non æque dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emiserit, an inquam propter istam suspicionem voti teneatur ad illud adimplendum, non integrè quidem, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis? Ex part. 2. tract. 13. & Misc. 1. Res. 9.

Sup. hoc in Res. præterita, & in aliis eius primas not.

§. 1. PRima opinio Filliuc. *in quæst. mor. tom. 2. tract. 12. c. 4. n. 165.* & Fernandi Rebellij *de obligatione iustitiæ, p. 2. lib. 1. quæst. 2. sect. 2. num. 10.* vbi absolutè asserit, quòd si quis ita dubitet, vt tamen verisimilius sit, votum fuisse emissum, tenetur sub mortali illud seruare; & hoc, ait, à nemine negatur.

2. Secunda opinio est Sanchez *de matrim. to. 1. lib. 2. disp. 41. n 34.* vbi ait, quòd si quis non dubitet, sed opinetur, se voluisse, ita vt magna sit determinatio iudicij ad hoc, tenetur ad votum adimplendum; si verò fuerit mediocris, diuidendam esse rem promissam, sicut de possidente rem opinatur, aut magis propendet esse alienam, diximus teneri diuidere, pro dubij qualitate, quia maior iudicij determinatio etiam cum formidine, sufficienter compensat excessum possessionis, quam alter habet. Hæc ille, & alij.

3. Sed re meliùs considerata (& hæc sit tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhæreo) postea *in Decal. to. 1. lib. 1. c. 10. n. 36.* mutauit sententiam, & simpliciter docuit sic dubitantem ad nullam voti partem teneri, & absolutè non esse obligatum ad illud votum; & vltra Sanch. ex parte, & Salas, quem ipse citat *in p. 2. q. 21. tr. 4. disp. vnic. sect. 23. n. 254.* tenet etiam nouissimè hanc opinionem Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 1. c. 6. § 2. n. 4.* & Martinus Bonacina *tr. de leg. disp. 2. q. 4. punct. 2. n. 18.* vbi asserit, quòd quando dubium est inæquale, ita vt dubitans magis propendeat in hanc partem, vt credat se votum emisisse; iudicandum esse in tali euentu in fauorem dubitantis. Ratio huius sententiæ est ista, quia possessio certa præualet rationibus inducentibus in partem oppositam, sed non generantibus assensum.

4. Quid sentiam, dicam breuiter. Omnes istæ tres opiniones sunt probabiles, & tutæ in praxi: vnde non bene asserit Rebellius, suam opinionem à nemine negari: & immeritò dixit Salas opinionem Rebellij esse falsam.

RESOL. XXII.

An qui certus est de animo, & intentione iurandi dubitat tamen de intentione se obligandi, teneatur ad iuramentum?

Et an iurans cum animo iurandi, non tamen se obligandi, teneatur ad iuramentum?

Et pro praxi supradictæ difficultatis adducuntur in exemplum aliqua alia diuersa quæstiones circa votum, & iuramentum, & intentionem se obligandi. Ex part. 9. tract.8. & Misc.3. Res.17.

Sup. hac doctrina infra in Res 53. signanter prope finem, vers. Sed qui iurat, & vide alium vers. not. 1. dictæ Res. & lege supra doctrinam Res. 5.

§. 1. NOn desunt Doctores asserentes, iurantem cum animo iurandi, non se tamen obligandi, teneri ad iuramentum. Ita Aragon. *in* 2.2.*quæst*.89. *art*.7. Suar. *de Relig. tom*.2.*lib*.2. *de iur. cap*.7. *num*.21. *& sequ.* Lessius *de iusti. lib*.2.*cap*.42. *dub*. 8. *num*.38. Sayrus *in Claui Reg. lib*. 5. *c*.6. *num*. 8. Sotus *de iust. lib*. 8. *quæst*. 1. *art*.7. *ad* 4. Caietanus *in* 2. 2. *quæst*. 89. *art*.7.*ad* 4. Gutierrez *in can.qq.lib*.2.*c*.22.*n*.31. Valentia *tom*.3.*disp*.3. *quæst*.7.*punct*.4.& alij. Quia, si habens intentionem non se obligandi, non maneret obligatus, nullo modo esset mortalis periurij reus habens animum non implendi: hoc autem non est dicendum: ergo. Deinde substantia iuramenti non consistit in intentione, & voluntate se obligandi; sed in intentione, & voluntate iurandi: quare, si quis vult iurare, necessariò vult se obligare.

2. His tamen non obstantibus, alij asserunt, quòd qui iurat animo iurandi, non tamen se obligandi ad tale iuramentum; præcisè, & ex vi, ac religione iuramenti, ad illius obseruationem non obligatur. Ita Sanch. *in Summa, tom*.2. *lib*. 3. *cap*. 10. *num*. 8. & alij penes ipsum, quibus adde Fagundex *in Decalog. tom*.1. *præcept*.2. *lib*.2.*cap*.9. *num*.9. Quia qui iurat cum animo iurandi, & non se obligandi, reuerà non iurat; & licèt putet se iurare, fallitur omninò, & vulgariter tantùm id dici potest iuramentum, non verè: nam iuramentum de futuro, si quod est, obligatorium est: vnde cùm ipse expressam habeat intentionem non se obligandi, si putat se iurare, fallitur. Secundò, quia promissio, & votum factum animo vouendi, & promittendi, non tamen se obligandi, non obligat: ergo neque iuramentum eodem modo factum obligabit; quamuis enim ex promissione, & voto naturaliter, velit, nolit vouens, ac promittens, oriatur obligatio; hoc tamen est supposito valore promissionis, & voti: ille autem, qui promittit, & vouet cum anima promittendi, & vouendi; sed cum animo expresso se non obligandi, reuerà non vouet, nec promittit, nec validum votum, aut promissionem facit; quia apponit conditionem contrariam essentiæ ipsius voti, & promissionis. Vnde nihil vouet, nec promittit, & si putat se vouere, decipitur: per secundam enim intentionem non se obligandi, destruit intentionem vouendi Similiter ergo dicendum erit in iuramento promissorio, cùm ferè in omnibus rebus sequatur naturam promissionis: sicut si Princeps legem faceret nolens per eam populum obligare, specie quadam, & nomine tantùm lex esset; re tamen non vera lex non esset; lex enim, si qua est, obligatoria est.

Sup. hoc supra in Res. 18. §. vlt. & infra in Res seq. §. etiam vlt. & recitanter in aliis § eius not.

3. Verùm etiam stando in hac posteriori opinione, dicendum est in casu proposito huius Resolutionis, quòd licèt qui iurat, aut vouet, animo iurandi, & vouendi, non tamen se obligandi, non teneatur ad votum, & iuramentum, tamen quando certus est, se voluisse iuramentum, & votum emittere, & dubitat, an se voluerit obligare, necessariò obligandus est ad tale votum, aut iuramentum: quia obligatio moralis prædicti voti, & iuramenti, moraliter resultat ex voto, & iuramento, hoc est, ex intentione vouendi, & iurandi, nisi aliunde per expressam voluntatem non volendi se obligare ad tale votum, aut iuramentum impediatur, vt probauit Fagundex *loco citato*. Hic autem non impeditur talis obligatio per talem voluntatem expressam: quia de illa, facta bona diligentia, dubitatur: quare necessariò dabitur moralis obligatio, nisi tamen quis aliàs solitus sit iurare, & vouere sine animo se obligandi ad tale iuramentum: quia tunc censendus est noluisse se obligare. Et hæc omnia à fortiori procedunt in sententia Doctorum, *vbi suprà*, asserentium, eum, qui iurauit, vel vouit cum intentione iurandi, vel vouendi, & sine intentione se obligandi, eo ipso manere obligatum ad tale votum, & iuramentum. Vnde docet Suarez *de Relig. tom*.2. *lib*.4. *de voto, cap*.8. *n*. 6. eùm quia absolutè promisit castitatem, & dubitat de intentione vouendi, standum esse verbis, & obligandum ad seruandam castitatem integram; nisi coniecturas habeat, quæ sufficiant ad ferendum probabile iudicium, quòd intentio non fuerit adæquata verbis. Et idem iuxta Sanchez *tom*.2. *Decalogi, lib*.4. *cap*.1. *n*.36. & *lib*.3.*cap*.10. *num*. 10. dicendum est etiam, quando quis certus est, se fecisse votum, & iuramentum; dubitat tamen, omnibus perpensis, an sciret inde obligationem consurgere: quia eo ipso, quòd certus est de voto, & iuramento, debet esse certus de obligatione; cùm hæc moraliter resultet ex illa, & non pendeat à scientia vouentis. Et cum Sancio consentit Suarez *tom*.2. *de Relig. lib*.2. *cap*.7. *num*.18. vbi dicit, eam ignorantiam non excusare: quia, etsi ignorantia inuincibilis excuset ab obligationibus pendentibus immediatè, & directè à voluntate contrahentis; non tamen excusat à consequentibus naturaliter, aut moraliter à priori actu: quia tunc, velit, nolit agens, ea obligatio moraliter, aut naturaliter resultat ex ipso actu, quando illam per contrarium actum non impediuit.

Sup. hoc in Resolutionibus not. præteritæ, signanter in eius §. 3. ante mediu, vers. Tertio.

4. Notandum est etiam ex his primò, quòd si quis certus est, quòd verba iurandi, vel vouendi protulerit, dubitat tamen de intentione, qua illa protulerit, & an voluerit iurare, vel vouere, vel simulare; iuramentum tenet, & obligat. Ita tenet expresè Suarez *tom*.2. *de Relig. lib*.2. *de voto*, *cap*.33. *num* 4. Secundò, si quis certus est, quòd aliquid se facturum, vel daturum promiserit; sed per talia verba, quæ possunt habere sensum ambiguum, & de quibus dubitari potest, an contineant formam iuramenti, & dubius est de intentione, & significatione, qua illa dicere voluit, vt si dixit, per fidem suam; & dubitat de qua fide intellexerit, humanáne, an diuina, non obligatur ad tale iuramentum. Ita docet expresè Suarez *de Relig. tom*.2. *lib*.2. *de iuramento, cap*.33. *num*.3. Caietanus 2. 2. *quæst*.89. *art*.7. Tertiò, si quis certus est de iuramento, & voto, & de intentione se obligandi; & facta diligentia dubitat, an quando illa emisit, habuerit intentionem implendi, extra controuersiam est, ad illa teneri. Ita Sanchez *tom*.2. *Decalogi*, *lib*.3.*cap*.10. *num*.5. & Suarez *tom*.2. *de Religione*, *lib*.2. *de iuramento*, *cap*.7. *num*.21. Quartò si quis certus est de voto, & de intentione se obligandi, & adimplendi illud; dubitat tamen, an de facto iam illud adimpleuerit, tenetur, non obstante tali dubio, illud adimplere. Est communis. Ita Rebellus *de iust. part*.2. *lib*.1. *quæst* 3. *sect*.2. *num*.13. Sanchez *tom*.1. *Decalogi, lib*.1. *c*.10. *num*.36. *fine, & num*.12. & Suarez *de Relig. tom*.2. *lib*.2. *cap*.33. *num*.7. Quintò, Gregorius de Valentia *tom*.3. *disp* 6. *quæst*.6. *punct*.1. expresè asserit, non obligare iuramentum, aut votum factum cum animo iurandi, & vouendi & se obligandi, & sine animo implendi, exequendíve illud. Fundamentum illius est: quia, qui non habuit animum exequendi rem votam, promissam, aut iuramento, potest probabiliter existimare; se non habuisse verum animum promittendi, aut se obligandi: raiò enim contingit

dari

dari propositum se obligandi sine animo implendi, & simul cum animo, & proposito non exequendi: & ideò vbi de hoc animo, & proposito non exequendi constat, & animus promittendi est dubius, potest quis in hoc dubio coniicere defuisse quoque animum se obligandi. Tamen, his non obstantibus, dicendum est, quòd qui iuramentum, vel votum emisit cum intentione iurandi, & vouendi, & se obligandi, sed cum expressa intentione non implendi; nihilominùs ad iuramentum, & votum tenetur. Ita docet Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 1. de essentia voti, cap. 4. n. 2.* Guttierrez *lib. 2. qq. canonic. cap. 22. num. 30. per multos, & lib. 2. de iuramento, cap. 7. num. 21.* & Sanchez *tom. 2. Decalogi, lib. 3. cap. 10. num. 5.* vbi dicit, hanc opinionem sibi certissimam esse. Et ratio est: quia per promissionem, & voluntatem se obligandi Deo, vel homini factam, acquirit promissarius ius ad rem, & per expletionem consequitur ius in re: ergo, quamuis promittens nolit tradere promissario rem promissam per votum, aut iuramentum, semper manet obligatus in conscientia ad illam tradendam. Deinde, quia, suscepit Ordinem sacrum; etiamsi non habeat voluntatem seruandi castitatem, imò cum expressa voluntate non seruandi illam votum emittit; nihilominùs tenetur ex voto illam seruare. Idem ergo est de promissione facta alicui cum simili proposito: nihilo enim minùs valida est. Idem etiam est de quocumque voto simplici. Quare, si quis habens intentionem verè vouendi castitatem, aut iurandi illam, & se ad eam per votum, aut iuramentum obligandi, etiamsi habeat intentionem non implendi, & non faciendi, quod promittit; illud votum, & iuramentum est validum, & obligans.

RESOL. XXIII.

An certus de voto, dubius autem de qualitate, teneatur ad strictiorem?

Et in corpore huius Resolutionis multi alij casus cursim adducuntur, in exemplum pro supra dicta difficultate, & sunt valdè notandi, quia quotidiani, sed iam ferè omnes in hoc tractatu in suis specialibus Resolutionibus magis latè sunt explanati. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 50.

Sup. hoc in Ref. seq. §. vlt.

§. 1. RESpondeo negatiuè; nam vbi agitur de obligatione inducenda, stricta interpretatio fieri non debet, vt habetur *in cap. 1. de iureiur. lib. 6. & in l. quidquid adstringenda, ff. de verb. obligat.* Hinc infertur primò quòd si quis vouit quotidie dicere Rosarium, dubitat tamen, an vouerit integrum, potest eligere dicere tertiam partem. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 8. n. 5.* Secundò, qui vouit Religionem, dubitat tamen, an vouerit se professurum, potest non profiteri. Ita Suarez *vbi supra, n. 7.* Bonacina *de voto q. 2. punct. 5. n. 23.* & alij. Tertiò, si quis certus est se vouisse castitatem, aut perpetuam, aut temporalem, sed immemor est verborum, ad solam temporalem obligatur. Ita Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 13. num. 16. & seq.* Quartò, si quis certus est de voto dandi Ecclesiæ aliquas tritici mensuras, dubitat tamen, an intellexerit de maioribus, vel minoribus, potest minores eligere ex consuetis in eo loco. Ita Valent. *tom. 2. disp. 6. q. 8. punct. 4.* Molina *tom. 1. disput. 198. vers. vtrum verò.* Nauar. *comment. 1. de regu. n. 20.* nisi vt notat Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 13. num. 11.* aliqua sit ratio suadens verisimilius esse mentem vouentis præsumi fuisse obligandi se ad maiorem mensuram.

Sup. his tribus primis casibus supra in Ref. 18. §. ex his, à medio vsque in finem, & pro secundo & tertio infra in Ref. 27.

Sup. hoc quarto caso in Ref. seq. §. 1.

Sup. hoc in Ref. seq. §. 2. & in tom. 4. tract. 6. Ref. 33. §. vlt. ad fin. 9. à vers. secundo qui vouit.

2. Vnde si quis voueret se largiturum Ecclesiæ calicem, non satisfacit si det æreum, vel stanneum, sed tenetur dare argenteum, vel aureum; nam in tali voto intelligitur calix aptus diuino cultui, & secundùm Ecclesiæ consuetudinem. Ita Azorius *tom. 1. lib. 11. c. 20. q. 10.* Non tenetur tamen dare totum calicem argenteum, vel aureum; sed sufficit si sola superior cuppa argentea, vel aurea sit, quia talis calix est etiam aptus diuino cultui ex vsu multarum Ecclesiarum. Et tandem nota, quòd si quis voluit dare panem pauperibus, sufficit eis panem largiri pauperibus vsitatum, & non tenetur dare de puro tritico, nisi constaret de alia intentione vouentis. Et ita docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 8. n. 9.*

Et pro vltimo contento in hoc §. in Ref. seq. §. 3. &c.

3. Notandum est tamen hîc obiter, contra Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. c. 1. n. 13.* quòd in dubio an expleuerit septennium, quando quis emisit votum, ad illud minimè tenetur, & ita docet Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 1.*

Sup. contento in hoc §. infra in Ref. 40. signanter in fine §. 2.

4. Nota etiam contra Filliucium *tom. 2. tract. 21. c. 4. num. 165.* Rebellium *part. 2. lib. 1. q. 2. sect. 2. n. 10. & 11.* & Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 41. n. 34.* quòd qui omninò dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emiserit, & sic suspicionem voti habet, non tenetur ad votum, neque ad partem pro ratione huius maioris propensionis. Et ita docent Sanchez se retractans *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 36.* Garsias *de benef. tom. 2. part. 7. cap. 2. num. 23.* Fernandez *in exam. Theol. mor. part. 1. c. 2. §. 2. n. 4.* & alij, & ita alibi diximus de dubitante in materia iustitiæ cum Vasquez *in p. 2. disp. 66. cap. 7. num. 42.* & Salas *in p. 2. tom. 2. tract. 8. disp. 1. sect. 13. num. 231.* quæ omnia sunt valdè notanda, quia quotidiana.

Et pro contento in hoc §. Nota etiã, supra in Ref. 20. & 21. &c.

Al bi infra in tr. 7. Ref. 40. §. 1. ad lin. 5. &c. & supra in fine Ref. 20.

5. Et tandem nota, quòd si quis certus est se votum emisisse, v. g. castitatis, dubitat tamen an habuerit animum se obligandi, tenetur quidem seruare castitatem, cùm possessio stet pro voto: attamen quod est pro praxi notandum, tale votum non erit Pontifici reseruatum, quia cùm reseruatio sit odiosa, ad casus certos est restringenda. Et ita docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 6.* cum Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 26. & cap. 44. n. 3.* Et hoc etiam dicendum est, si quis votum emisit post septennium, dubitat verò, an tunc vsu rationis præditus fuerit.

Sup. hoc supra in Ref. 18. §. vlt. & in Ref. 22. à §. Verum & infra in Ref. 40. recitatiuè §. vlt. &c.

Et pro vlt. diffic. huius Ref. in dicto §. vlt. post medium.

RESOL. XXIV.

Dubius de quibus nummis, seu mensuris vouerit seu legauerit, ad quid teneatur?

Et ex doctrina prædicta quæstionis in textu huius Resolutionis aliqui alij diuersi casus circa hoc explanantur, sæpius contingentes in praxi. Ex part. 4. tract. 31 Ref. 48.

§. 1. SI quis certus est se vouisse, vel legasse Ecclesiæ, v. g. aliquas mensuras tritici, sed dubitat an intellexerit de maioribus, vel de minoribus mensuris, potest eligere minores ex vsitatis in eo loco, & ita dicendum est de nummis; & ita docet Rebellius *part. 1. lib. 2. quæst. 14. sect. 2. num. 10.* vbi sic ait. Si constet aliquem vouisse, vel legasse nummos, aut triticum, dubium verò sit, an id de maioribus nummis, vel mensuris intelligi debeat, ad minores dumtaxat debitor obligandus erit, quia de eis est certitudo, de maioribus verò est æquale dubium, prout de nummis decernit *l. nummis, ff. de legatis 3.* de mensuris verò *cap. ex parte, de censur.* & hic est sensus regulæ iuris; In obscuris minimum est sequendum, *de reg. iuris in 6.* Ita Rebellius. Et hanc sententiam tenet etiam Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 9. punct. 4. quæst. 3.* Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 20. quæst. 2. & 10.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 13. num. 8.* & alij penes ipsos; nisi aliqua sit ratio suadens verisimilius esse mentem vouentis præsumi fuisse obligandi se ad maiorem mensuram. Vide etiam Layman *sect. 5. tr. 9. c. 11. n. 9.* Hinc.

Sup hoc in Ref. præterita, §. 1. prope finem, vers. Quarto. & quamuis non plene sup hoc lege tamen in tom. 6. tr. 8. ex Ref. 41. §. Tertio.

1. Infer

Sup. hoc in Rel. p æteri ta § Vnde. & in tom 4 tr. 6. Rel 15 § 3. ad lin. 9.

2. Infertur primò, absolutè loquendo promittentem calicem Ecclesiæ satisfacere non dando aureum, sed argenteum; imò egu puto non esse necessarium, vt totus calix sit argenteus, sed satis est si sola superiot cuppa sit argentea; quia talis calix est etiam diuino cultui aptus. Ita Merolla *tom.1. disp.3. cap.3. n.109.*

Sup his duobus primis in Ref. præterita in tribus eius lin. primis & in § 2. not. præterit.

3. Infertur secundò vouentem dare vinum ad vsum sacrificij Missæ, satisfacere non dando optimum, sed decentem pro tali vsu. Item si quis vouit dare triticum, non determinans, an optimum, vel malum; in hoc, & similibus euentibus satis est quæcumque qualitas, quæ censeatur sufficere ad veram operis promissi executinnem, etiamsi infima sit. Vide si quis vouit dare panem pauperibus, sufficit non dare ex puro tritico, vbi alius fuerit in vsu & pauperibus vsitatus. Ita & hoc vltimum exemplum dictum esse volo de mente Merollæ *num.110.*

Sup. hoc in Ref. præterita § Vnde. in fine, & in tom. 4. tr. 6. Ref. 55. §. 3. ad lin. 9.

RESOL. XXV.

Quando quis vouit virginitatem, dubitat vero, quid intenderit, perpetuam videlicet castitatem, an saltem continentiam à primo actu venereo, ad quid teneatur? Ex part.10. tract.15. & Misc.5. Ref.47.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Ref. 103. § vlt.

§. 1. NOn obligari ad perpetuam castitatem, sed tantùm à primo coitu docet Portel *in dubiis Regular. verb. de voto simplici, in Addit. num.50* Et haoc sententiam tenet etiam Pater Vidal *in Arca Theol. mor. tit. de Voto Inquis. 5. num.31.* qui probat hanc sententiam, Primò; quia in dubio voti eligendum est quod est minus, non quod est tutius: Secundò, in dubio censendum est votum non esse reseruatum, vt docet etiam Sanchez *in Summa, cap.44. num.3. in fine:* ergo à pari in casu nostro potest cogitari, quod votum sit emissum pro prima tantùm vice: ideò, &c. Tertiò, ex eodem Sanchez, quando non meminit vouens verborum, intelligitur voluntas ligata ad id quod minus est: Ideò, &c. Quartò: quia verba accipienda sunt in propria significatione, proptiè vero significatur Virgo illa, quæ in primo coitu integritatem carnis non amisit, ergo, &c. Quintò; quia ex cap. *Ex parte, de Consib.* æquitas postulat, vt voluntariè oblata benigniùs exigantur.

2. Sed ego adhæreo contrariæ sententiæ. Dico igitur vouentem virginitatem perpetuò seruare obligatum esse à qualibet venerea delectatione abstinere, etiam si semel, vel iterum deliquerit, quia sub nomine virginitatis censendus est castitatem promisisse. Qui enim virginitatem vouet, promittit nullam admissurum delectationem, qua integritatem sui corporis, & animæ amittere pussit. Quod verò illam amiserit, per accidens est, & ubligationem voti non minuit. Secus verò dicendum esset si expresè intenderet solùm se obligare ad vitandum primum actum venereum, & alios ex consequenti: Sed in casu dubio hæc intentio non est præsumenda: Sic multis relatis docuit Sanchez, *lib.9. de Matrim. disp.33. n.7. & lib.4. de Voto, cap.21. num.22.* Suarez, *lib.4. de Voto, cap.7. n.5. & 7.* Valent. 2. 2. *disp.6. q.6. punct.4. post medium, vers. Secundum quod notari debet.* quibus adde Castrum Palaum, *tom.3. disp. 1. de Voto, punct 12. num.7.*

RESOL. XXVI.

An dubius, vtrum vouerit castitatem independenter à Religione, teneatur illã obseruare? Ex p.4. tr.3. Ref.42.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Nauarrus *lib.3. consil. de voto, consil.13. num.2.* quia in dubio tenetur quis eligere partem tutiorem, & & reputare se obligatum.

2. Verùm circa præsens dubium mihi placet opinio Sanchez *in summa tom.1. lib.4. cap.16. num.114.* sic distinguentis. Si ita vouens recordetur verborum, siue interiùs, siue exteriùs prolatorum, iudicandum est in dubio iuxta communem illorum intellectum; quare si in eis expressa sint castitas & religio, absolutè censebitur castitas promissa principaliter, & per se, ac independenter à Religione, quia cùm in dubio intentionis sint vota diiudicanda iuxta communem verborum sensum, hæc pars possidebit in hoc dubio; si verò sola Religio expressa sit, & dubitat vouens an se quoque voluerit ad castitatem obligare, tunc tenetur ad id quod minus est, & censendus omnino non obligatus ad castitatem; quia nulla est possessio pro illa, sed tota pro voluntatis libertate. Si verò quamuis sola Religio expressa sit, meminit suæ intentionis fuisse se obligare quoque ad castitatem, dubitat tamen an dependenter, vel independenter à Religione, existimo iudicandam obligationem dependenter à Religione; quia non tenetur vouens sequi semper quod tutius est, & in hoc dubio non video possessionem pro voto castitatis independenter à Religione, imò potiùs cum hac dependentia, cùm sola Religio expressa sit, & quando quispiam intendit se ad vtrumque velle principaliter obligare, solet vtrumque exprimere. Ita Sanchez, & ego.

RESOL. XXVII.

Dubius, an promiserit solum ingredi Religionem, aut profiteri, an teneatur ad profitendum?
Et in corpore huius Resolutionis alij tres diuersi casus circa hoc deciduntur, & explanantur. Ex p.4. tr.3. Ref.36.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Nauarrus, Rodriquez, & Doctores asserentes absolutè in dubio voti amplectendam esse partem tutiorem, ne se infringendi voti periculo exponat.

Sup. hoc supra in Ref. 18. §. Ex his. post medium, à vers. Quartò. & in Ref. 15. §. 1. ante medium, vers. Secundo.

2. Verùm mihi contraria sententia placet. Dico igitur supradictum non teneri perseuerare in Religione, quia in dubio obligat votum ad id quod minus est: & ita in terminis docet Sanchez *in summa tom.1. lib.4. cap.16. num.86.* qui etiam *cap.13. num.17.* optimè docet quòd quando possessio non stat pro verbis voti, tenetur vouens in dubio ad id quod minus est: vt, v. g. si quis certus est se promisisse castitatem aut temporalem, aut perpetuam, & est omnino verborum immemor, sed tantùm certus est se alteram promisisse, ad solam temporalem, quæ minus est, tenetur. Similiter si quis immemor omnino verborum voti dubitat an promiserit omnimodam castitatem, an coniugalem solam, tenetur ad hanc quæ minor est. Similiter si quis est certus se vouisse castitatem, aut Religionem, vel inter duas Religiones, an strictiorem, aut minus strictam, dubitat autem vtram harum partium vouerit, tenetur ad minorem; quicquid asserat Azorius *tom.1. lib.11. cap.15. q.9.* & Rodriquez cum Nauarro.

Sup. hoc in §§. not. præterita.

Sup. hoc & seq. in hoc §. supra in Ref. 15. à lin. 7. & vers. Difficultas vero. & in Ref. 18. § Ex his in principio, & paulo post initium.

RESOL. XXVIII.

An qui omisit votum Religionis, satisfaciat, si habitum D. Ioannis assumat?
Et an satisfaciat, si ordinem D. Iacobi, suscipiat?
Et an dicti Milites D. Ioannis sint verè Religiosi? Ex part.2. tr.16. & Misc.2. Ref.36. alias 38.

§. 1. PRima facie videtur respondendum negatiuè, non quia dicti milites non sint verè Religiosi, vt

Sup. contento in hac lin. 2.

huius Ref. supra in tr. 1. R. 1. tr. & in tom. 7. tr. 1. Ref. 99. §. 2. ante medium. à vers. verè, & in aliis multis eatum annotat.

vt falsò docuerunt Iacobus de Graffis *tom. 1. lib. 3. conf. 11. num. 14. de regular.* Gonzalez *in reg. Cancellar. gloss. 8. n. 57. & 65.* Mandosius *etiam in reg. Cancell. q. 21. num. 1.* Sarmientu *de redd. Eccl. lib. 4. q. 1. num. 13.* Cabedo *de patr. reg. Cor. cap. 15. n. 16. & 18.* Tallada *de visit. carcer. cap. 11 §. 4. n. 14.* & facit Abbas *in rubr. de reg. 6. num. 4.* Syluest. *verb. Relig. 1. quaest. 1. verb. seruium Hospitalarij*, cum Soto *de iust. lib. 7. quaest. 3. art. 3.* Sed quia regulariter ille, qui vouit Religionem, intendit statum viuentium in communi, & alienum à tumultu, pompis, ac vitis sæcularibus. Et ita docent Portel *in addit. ad dubia regul. vbr. Religiosus, num. 4.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 16. num. 12.* Corduba *in summa, quaest. 148.* Barth a S. Fausto *in thes. relig. lib. 1. quaest. 187. num. 3.* Zecchius *vbi infrà*, cum aliis. Hæc sententia est probabilis.

2. Sed contrariàm non minus probabilem esse puto, quam tuentur Aragon. *in 2. 2 quaest 88. art. 11.* Rodriquez *part. x. cap. 97. num. 8.* & ex Societate Iesu Azor. *tom. 1 lib. 13. cap 4. quaes. 4.* & post illos Fernandez *in exam. Theol. mor. part. 3. cap. 9 sect. 11. §. 18. n. 18.* Regius *in resol. casuum conscientia, cas. 53. num. 15.* & ex Dominicanorum familia Hieronymus Cenedu *de paupertate Religiosa, dub. 10. num. 6.* qui omnes asserunt, quòd si quis faciat votum Religionis, optimè satisfaciat voto, si Religionem Equitum D. Ioannis ingrediatur, nisi aliud cùm vouerit expresserit; quia dicti Equites sunt verè, absolutè, & simpliciter Religiosi, & more aliorum Religiosorum tria solemnia vota emittunt, sub regula ab Gelasio II. & Honorio IX. approbata, & in ipsis Bullis Pontificiis absolutè Religiosi appellantur. Et ideo hanc sententiam probabilem etiam vocauit Vecchius *in praxi Nouitiorum disp. 10. dub. x. num. 4.* & Barthol. à S. Fausto *vbi suprà.* Nam contrariam, quam ipsi tuentur, vocant tantùm probabiliorem, & à fortiori, docet etiam nostram sententiam Basil. Pontius *tract. de impedim. matrim. causa 27. q. 1. §. 4.* vbi existimat votum de suscipienda Religione satis aliquem adimplere, si ordinem D. Iacobi suscipiat, & profiteatur in illo, ex confirmatione Alexandri III. quæ in stabilimentis eiusdem ordinis præmittitur, & non ex aliis litteris Pontificiis, quibus ea votorum professio, sub qua eum ordinem confirmauerat Alexander III. immutata aliqua ex parte sit. Et hæc opinio est valde notanda, quia est noua, & à viro sapientissimo emanata.

Sup. hoc suprà in tr. 1. Ref. 11. § penult. in fine, & in tom. 1. tr. 6. Ref. 21. cursim etiam in fine, sed lege eam per totam, & aliā eius secundae not.

Sup. hoc etiā pro fœminis in Ref. not. præteritæ, prope finem.

RESOL. XXIX.

An vouens Religionem absolutè, ail de exeundi libertate determinando, satisfaciat ingrediens, & postea exiens?

Et docetur, quæ causa sit legitima egrediendi à Religione; an sit sufficiens sola Religionis displicentia, & inuenire eam non gratam, & commodam sibi?

Et an satisfaciat voto, si ingrediatur Religionem, si postea culpa sua expellatur? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 25.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. ex doctrina Ref. 101. §. 1. ad lin. 5. & in principio §. vlt. & in tom. 3. tr. 2. Ref. 80. §. vlt. ante medium. à vers. Verum meal.

§. 1. NEgatiuè repondet Caietanus *in 2. 2. quaest. vlt. art 4. dub. 3.* Aragonius *in 2. 2. quaest. 88, art. 1. circa solutionem ad 2.* Valent. *tom. 3. disp. 6. quaest. 6. punct. 4. quaestiunc. 4. ver. vnde rectè* Ledesma *in summa tom. 2. tract. 10. cap. 3. dub. 7. cas. 4.* Sotus *de iustit. lib. 7. quaest. 1. art. 1. ad 3.* & alij asserentes talem non satisfacere voto retrocedendo ex sola libertate Nouitiis iure concessa, sed exigi iustam recedendi causam; & ideo si omnia in Religione grata inueniat, teneri sub mortali perseuerare, & si exeat teneri iterum ingredi. Vnde hoc est discrimen inter ingredientem Religionem cum voto, & absque illo, quòd ille mortaliter peccet, exeundo absque legitima causa; hic autem peccat venialiter. Et ratio huius opinionis est, quia materia huius voti est id, quod communiter intendunt Religionem ingredientes: at hi intendunt perseuerare inueniendo omnia grata; ergo materia huius voti est ingrediendi & perseuerandi in eo casu: ergo nunc non perseuerandu minimè impletur.

2. Non desunt tamen his non obstantibus affirmatiuam sententiam docentes, & ita ex veteribus docet Henricus de Gandauo *quodlib. 3. quaest. 19. & quodlib. 13. quaest. 15.* & ex recentioribus alter Ledesma *in 4. distinct. 38. disp. 1. post 12. conclus.* & sapientissimus senex Nauarrus *lib. 3. consil. tit. de voto, in 1. edit. consil. 19. & in 2. edit. consil. 23. per totum*, mordicus sustinet hanc sententiam, quia votum ingressus Religionis intelligitur ad experiendum eo modo, quo in iure statutum est, sed annus probationis iure conceditur, vt Nouitius Religionem experiatur cum omnimoda exeundi libertate; *cap. 1. & 2. de Regular. in 6.* ergo cum eadem libertate id votum intelligitur. Confirmatur hæc sententia ex alia doctrina Caietani *in 2. 2. quaest. vlt. art. 4. dub. 3.* Armillæ *ver. Nouitias, n. 10.* Couarruuiæ *de pactis 1. part. §. 3. ad finem.* Nauarri *in manuali cap. 10. num. 47.* & aliorum asserentium causam legitimam egrediendi è Religione esse solam Religionis displicentiam, & inuenire eam non gratam & commodam sibi; sed authores negatiuæ sententiæ sano modo intelligant hos Doctores, scilicet non de displicentia omnino libera, sed cum passione, anxietate, tristitiáque animi, siue ea oriatur ex naturali aliqua causa, siue ex dæmonis tentatione, dummodo tempore notabili duret, vt integro mense, & conans ille expellere nequeat; atque tanta posset repentè anxietas animo Nouitij superuenire, statim suscepto habitu, vt rationabiliter crederet fore vt non posset Religionem tolerare, & sic iustam exeundi causam haberet. Ita Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 16. num. 100.*

3. Sed quærendum est hîc obiter, an quis censeatur satisfecisse voto, si ingrediatur Religionem, verùm culpa sua postea expellatur? Affirmatiuè respondet Azorius *part. 1. lib. 11. cap. 22. quaes. 9. in fine*, quia id votum ad solum ingressum bona fide obligat; sed hoc à vouente adimpletum fuit; ergo voto satisfecit. Sed contrariam sententiam tenet Toletus *in summ. lib. 4. cap. 17. num. 12. & cap. 18. num. 2* quia ille cuius culpa conditio non impletur, tenetur perinde ac si conditio impleta esset; sed in voto Religionis intelligitur conditio, si hic in Religione retineatur: ergo sua culpa non retentus manet perinde obligatus, ac si ingressus non fuisset, & ac si dimissus non esset, & ideo hæc opinio est probabilior.

4. Nota verò quòd in vno casu opinio affirmatiua Azorij apud me certa esset, scilicet quando talis mediocrem diligentiam adhibuit ad culpas suas corrigendas, & ad se Religionis instituto accommodandum, & ex infirmitate, prauísque habitibus, aut ex praua indole, qua præditus erat, non se ad Religionis instituta accommodauit, aut in eas culpas lapsus est; in tali, inquam, casu certum est etiamsi talis expellatur à Religione propter suos defectus, & ex sua culpa, voto satisfecisse, nec ad aliquid ampliùs faciendum astrictum esse.

RESOL. XXX.

Quidam adolescens fecit votum non solum ingrediendi Religionem, sed etiam profitendi in quadam Religione, sed tempore Nouitiatus deprehendit eam sibi propter vitæ asperitatem, non esse accommodam, an stante voto profitendi, possit egredi? Ex p. 2. tr. 17. & Mis. 3. Ref. 10.

§. 1. Cer

Sup hoc cur- sum & recit- t. aret in §. v 1. Ref. seq. & signanter in tom. 4. tr. 3. Ref. 100. per totam, & lege adhuc maiorem doctrinam in Ref. alia eius primæ not & signanter in §. 1. propè finem, vers. pe- ro si hizo vo- to. & in tom 3. t. 2. Ref. 65. § 2.

§. 1. **C**Ertamen hac de re mihi fuit cum homine amicissimo, & huius litteraturæ non indocto, nam ille mordicus negatiuam sententiam sustinebar, quam sequuntur hi omnes, D. Th. 2. 2. *q. vit. art.* 4. & ibi Caiet. *dub.* 1. Valent. *tom.* 3. *disp.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. Axor. *p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 2. *p.* 8. Philiarch. *de offic. Sacr. tom.* 1. *p.* 3. *lib.* 5. *cap.* 20. Nau. *c.* 12. *n.* 47. D. Anton. *p.* 3. *tit.* 16. *c.* 2. §. 4. Sanchez *in opere morali tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 16. *n.* 81. Bonac. *tract. de legib. disp.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. §. 6. *n.* 21. & alij. Rationes quibus fulcitur hæc opinio, hæ sunt: nam qui vouet ingressum, & perseuerantiam in Religione, duo promittit: igitur non satisfacit solo ingressu, sed opus est, vt perseueret, & profiteatur, hæc enim est differentia inter votum ingrediendi, & profitendi in Religione. Nam qui vouit se ingressurum religionem, solùm videtur promittere, si in probatione deprehenderit eam sibi conuenientem, profiteri; vnde si bona fide iudicet propter ingenium suum inconstans, vel propter illius asperitatem, eam sibi minimè conuenientem, non tenetur profiteri. Sed qui vouit non solùm ingressum, sed etiam professionem, videtur se ita voluisse obligare, vt non possit egredi vllo modo, nisi tanta sit difficultas, vt censeatur intolerabilis, vnde votum cessaret ratione impossibilitatis.

2. At his minimè suffragantibus contrariam sententiam probabilem; & tutam in praxi esse iudico, quam sustinent ex Societate Iesu, Valer. Reginald. *in praxi, tom.* 1. *lib.* 18. *c.* 25. *n.* 383. Sotus *de iust. lib.* 5. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 5. Aragonius *in* 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. *verb. Est & aliud debitum*, Petrus de Ledesma *in sum. tom.* 2. *tract.* 10. *c.* 3. *dub.* 7. *cas.* 4. & Lessius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 5. *n.* 48. vt eam quis sine scrupulo amplecti possit, probabilem vocat. Nec destituta hæc opinio videtur ratione. Nam asserunt vtrumque votum ingrediendi, & profitendi in Religione, intelligendum esse secundum canones annum nouitiatus concedentes, vt si intra hoc tempus Religio minimè placeat, integrum sit egredi, & sic in ipso voto perseuerantiæ, hæc tacita conditio ex dispositione iuris inest. Deinde Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 15. irritam facit professionem ante annum Nouitiatus impletum, ne tollatur Nouitio potestas exeundi, si intra illud tempus deprehendit illam Religionem sibi non congruere. E t *in c.* 16. omnes renunciationes suspendit in tempus professionis; vnde apparet mentem Concilij illam esse, vt hoc votum intelligendum sit conditionaliter, nempe, si bona fide deprehendero Religionem mihi conuenire. Ex his apparet hanc opinionem, ex authoritate Doctorum, & rationibus, non falsam, ve vir amicissimus asserebat, sed probabilissimam esse.

RESOL. XXXI.

An qui vouit perseuerantiam in Religione, si ex iusta causa exeat, vel expellatur, ea cessante, teneatur iterum ingredi? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. Res. 53.

§. 1. **A**Ffirmatiuam sententiam tenet Sanchez *in summa, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 82. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 13. & alij: quia non solùm vouisti ingressum, sed perseuerantiam; à cuius executione temporale impedimentum te liberare non potest, nisi dum ipsum durat: ergo eo cessante adstringi debes.

2. Sed mihi sententia negatiua placet, quam tuetur Suarez *de Religione, tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 15. Quia vouens profiteri, non debet præsumi se voluisse obligare ad profitendum omnibus modis, & viis quibus possibilis est professio: sed solùm præsumi debet se voluisse obligare ad profitendum, si receptus semel in probatione per ipsum non steterit: quia hic modus obligationis benignior est, & Ecclesiæ stylo conformis: ergo assumpta probatione, si iustè egrediatur, vel à Prælato expellatur, voto sufficienter satisfecit. Deinde votum Religionis, & votum perseuerandi in religione, vota sunt de professione facienda, & licèt votum perseuerandi ampliùs obliget, quàm votum religionis, quia obligat ad grauiores difficultates superandas: at non video qua ratione obliget ad illas superandas non solùm in vna probatione, sed in omnibus possibilibus.

3. Adde quòd probabilis est illa opinio, quam ego alibi docui, votum perseuerandi strictiùs non obligare, quàm votum simplex religionis: ergo in casu, de quo loquimur, vouens remansit liber ab obligatione voti: modo impedimentum, ob quod quis deserit religionem, vel expellitur, non annullet ingressum: quia eo casu reputandum est, ac si nunquam fuisset ingressus. Alibi in Ref. præterita, & in tom. 4. tr. 3. Ref. 100. & in aliis earum annot.

RESOL. XXXII.

Quis emiserat votum certæ Religionis, à qua absolutè repulsus fuit, sed postea inuitatur à Superiore, quæsitum à me, an teneatur ingredi? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. Res. 52.

§. 1. **A**Ffirmatiuè videtur respondendum: & ita docet Sanchez *in summa, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 71. & Layman *lib.* 4. *tract* 5. *cap.* 6. *num.* 4. asserentes ita vouentem obligatum esse ingredi religionem, quoties religio voluerit illum admittere, licèt priùs repulerit. Quia votum religionis non emittitur in fauorem religionis, vt ipsa religio cedere possit iuri suo; sed emittitur in Dei honorem, & vouentis vtilitatem. Sed quia hic honor, & hæc vtilitas obtineri non potest conuenienter absque Religionis consensu, ea de causa religionis consensus expostulatur. Ergo quandocumque hic consensus apponatur, votum obligat, eo tamen cessante suspenditur eius obligatio.

2. Verùm ego negatiuæ sententiæ adhæreo, quam tuetur Aragonius *in* 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 3. *circa solutionem ad* 2. Azorius *part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 22. *quæst.* 5. Suarez *de Religion. tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 7. & 10. cum Lessio *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 5. *n.* 44. quando repulsa fuit absoluta; quia ex vi voti solùm videris obligatus eam facere diligentiam pro illius executione, quæ in re magni momenti præstari solet: at posuisti te eam diligentiam præstitisse; non igitur ampliùs teneris, Neque enim ad repetendam diligentiam, & multiplicandam petitionem videris obligatus: aliàs repetere deberes sine termino. Adde te vouere religionem sub conditione, si facta petitione admittaris: ergo si non admittaris, votum non suspenditur, sed omnino extinguitur.

3. Dices votum id esse, si nunquam admittaris; secus si aliquando, etsi casus contigerit. Sed contrà: quia cùm votum religionis emittis, intendis illud exequi breui tempore, v. g. hoc anno; non tamen intendis eius obligationem toto vitæ curriculo prorogare: ergo religionis admissio, quæ fuit conditio, sub qua religionē suscepisti, eo anno possibilis esse debet: ergo alia admissio casu contingens nec fuit conditio spectata à voto, nec alicuius est effectus.

4. Verùm his non obstantibus in isto casu de quo interrogatus fui, postquam meum loquuti sunt Superiores illius religionis, obliganti consilentem ad ingrediendum religionem: quia fuerat repulsus à religione ob falsam informationem: qua cognita cùm Superiores illum admittere velint, ingredi tenetur: & ita docet Lessius *vbi suprà*, & alij.

RESOL.

RESOL. XXXIII.

Quidam erat obstrictus vinculo voti Religionis, sed cùm haberet sororem in graui necessitate constitutam, quæsiuit, an ex hac causa potuerit differre Religionis ingressum, absque alia dispensatione?

Et an in supradicto casu possit Episcopus dispensare, quia non in substantia voti, sed in sola dilatione dispensat? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Res. 54.

§. 1. SAnchez *in summa, tom. 1. lib. 4. cap. 20. num. 31. & 32.* distinguit inter votum Religionis factum pro determinato tempore, vel absque vlla temporis determinatione: & affirmat votum absque vlla determinatione temporis emissum differri posse: quia illud non est censendum obligare, nisi pro eo tempore, quo commodè impleri potest. At si pro determinato tempore factum sit, dicit differri non posse ob fratrum necessitatem: benè tamen ob necessitatem sororum in periculo impudicitiæ existentium. Quia prouidere tali necessitati opus est tantæ charitatis, vt prudentis arbitrio videatur maioris obsequij diuini, quàm præsentaneus religionis ingressus.

2. Sed cùm Suarez *de Religione, tom. 3. lib. 5. cap. 6. num. 5.* absolutè neget tale votum differri posse; mediam viam ingreditur Castrus Palaus *tom. 3. tract. 16. disp. 1. punct. 7. §. 5. numer. 13.* & verius existimat ob nullam fratrum, vel sororum grauem necessitatem differri posse propria authoritate votum pro determinato tempore factum: nam stante illa necessitate licitus est religionis ingressus (vt ipsemet Sanchez concedit) & capax voti obligationis: ergo ex hac parte non est obligatio voti suspensa, neque etiam est suspensa ob nouam difficultatem quæ adest in exequendo illo ingressu: quia difficultas ex necessitate fratrum vel sororum proueniens est nimis ei extrinseca. Non igitur suspendere obligationem voti potest. Adde difficultatem superuenientem excusantem obligatione voti debere esse ita grauem, vt prudentis arbitrio censeatur nouam rem promissam constituere; quod in præsenti non videtur esse: sæpè enim vouenti difficilius erit fratres, immò amicos agentes deserere, quàm sorores periculo impudicitiæ expositas, quibus subueniendis affectus non est. Neque placet quod dicit Sanchez excusari ab obligatione voti in casu sororum ob præstantius obsequium diuinum, quod videtur esse in subueniendis sororibus, & ab eis periculum impudicitiæ præcauendo, quàm in religionis ingressu. Nam si id verum esset, licitè religionis votum in tale subsidium commutari propria auctoritate posset, quod non est dicendum. Si autem votum absque vlla temporis determinatione emissum est, cùm tunc obligatio eius latitudinem habeat, ex circumstantiis extrinsecis restringi, vel ampliari tempus executionis potest: ac proinde ex necessitate fratrum, & à fortiori sororum extendi tempus obligationis potest pro prudentis arbitrio. Hucusque Palaus *loco cit.*

3. Verùm his non obstantibus sententiam Sanchez nouissimè amplectitur Ægidius Trullench *in Decalog. tom. 1. lib. 2. c. 1. dub. 23. n. 10.* Et quia in casu contingenti de quo interrogatus fui in sorore vouentis propter paupertatem magnum periculum pudicitiæ aderat; ideò illi consului vt votum religionis differret per aliquod tempus, vel ad maiorem cautelam peteret ab Episcopo dispensationem: quam quidem concedere posse, docet Trullench *loco citato*, quia non in substantia voti, sed in sola dilatione exequendi dispensat.

Sup. hoc magis latè in tom. 4. tr. 5. Res. 97. à lin. 3.

RESOL. XXXIV.

An qui vouit ingredi Religionem, si per annum in fornicationem non inciderit, si in dicto anno culpa sua fornicetur, teneatur adimplere votum?

Idem est dicendum de illo, qui vouit sub conditione, si impetret sanitatem, intra mensem, & ob intemperantiam illam non obtineat. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 101.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 23. n. 47. & 49.* Azor. *part. 1. lib. 11. c. 20. q. vlt.* Riccardus *in 4. dist. 38. art. 2.* Angelus *ver. votum 1. §. 10.* Nauarrus *in manual. c. 12. n. 42.* & Naldus *in sum. ver. votum n. 33.* quia in dicto vouendi modo tacitè quis promisisse censetur, quòd saltem aliquem declinandi peccati conatum adhiberet, vel saltem dolo non vti: hæc opinio est probabilis. — Sup. hoc in Res. seq. per totam, & lege suprà §. vlt. Res. 16.

2. Sed non minus probabilem negatiuam opinionem esse puto per ea, quæ adducit Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. de voto, c. 17. num. 21.* vbi *num. 24.* sic ait. Si qois vouit ingredi Religionem si per annum integrum à fornicatione abstineat, quacumqoe ratione, malitia, vel praua intentione non abstineat, licèt fortè peccet cootra votum, postea noo teneri ingredi, quia conditio non fuit impleta, nec impleri potest, nec ex peccato orta est obligatio, quam votum ipsum per se non induxit, nec seqoitur tale votum esse frustrà, nam satis est, quòd obliget tum ad gratitudinem, si beneficium illud vouenti conferatur, tum ad procedendum sine fraude & dolo, & consequenter ad peccandum, si aliter vouens se gerat, etiamsi ad recompensationem non obliget. Ita Suarez. Igitur, regulariter loquendo, vouens non videtur obligandus ad voti adimpletionem non adimpleta conditione, quia vouens non censetur se voluisse obligare, nisi posita tali conditione; quamuis ergo ex causa, vel culpa vouentis conditio oon ponatur in esse, votum oon obligat, & ita etiam præter Suarez docet Bonacina in editione nouissima *in Decalog. præc. 2. disput. 4. q. 2. punct. 2.* & alij penes ipsum. Vnde apparet his diebus probabiliter in facti contingentia docuisse non teneri ad votum adimplendum, si quis vouent sub conditione, si impetret sanitatem intra mensem, & ob intemperantiam non obtineat, licèt contrarium etiam probabiliter doceat Sanchez *vbi suprà num. 46.* — Sup. hoc lege doctrinam Resolutionũ not. præteritæ, & ex illis inferes quid sup. hoc.

RESOL. XXXV.

An, qui vouit, vel iurauit sub conditione, & consulto conditionem impedit, teneatur ad votum, & iuramentum?

Et an, qui vouit Religionem ingredi; si Deus illum conseruet ab aliquo peccato, non teneatur, si ex quacumque negligentia illius peccati tentationi succumbat, sed solum, quando data opera, vt voti obligationem effugiat? Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 3.

§. 1. DIfficilis quæstio, & de qua mihi olim magna altercatio fuit cum quodam viro docto Societatis Iesu, & mihi amicissimo Patre Iosepho de Augustino, vt scripsi *in part. 4. tr. 4. resol. 101.* Ponamus exemplum: aliquis, v. g. vouit, se Religionem ingressurum, si spatio anni peccatum fornicationis cum Dei gratia vitauerit, vel si morbo liberatus fuerit: posteà verò fornicetur, vel intemperatè viuat ob eam maximè causam, ne voto teneatur. Prima opinio affirmat: & ita docent duodecim Doctores, quos citat, & sequitur Fagundez *in Decal. tom. 1. Præcept. 2. lib. 2. cap. 30. num. 7.* Quibus adde Trullench *in Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 2.* — Quæ hic est Res. antecedens, & lege suprà §. vlt. Res. 16.

dub.27.n.14. Et ratio est: quia, quoties apponitur conditio dependens ab aliis causis, siue naturalibus, siue liberis, quæ licitè impediri nequeunt; verus sensus conditionis est: Voueo talem rem, si per alias causas mihi inuoluntarias non steterit, quò minùs hoc fiat. Deinde, quia is, qui conditione aliquid voto, aut iuramento promittit, censetur duplex votum, & iuramentũ emittere: primum est expressum rei sub conditione promissæ: secundum est virtuale non impediendi consulto conditionem, ne tali vinculo teneatur. Tertiò, quia quoties de alia peculiari vouentis, aut iurantis intentione non constat, verba sunt accipienda iuxta modum, ac sensum, quo ea Ius intelligit: & standum est in vtroque foro præsumptioni Iuris: at Ius in hoc euentu præsumit hanc intentionem in huiusmodi obligationibus, & verè reputari conditionem impletam, quòties malitiosè impeditur, ne obligatio sequatur: ergo, dum non constat de alia voluntate vouentis, vel iurantis, ita in vtroque foro sentiendum est. Tandem, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, cap. *Aduersus, de immunit. Eccles.* patrocinaretur autẽ sine dubio, si in hoc casu vouentes, & iurantes voti, aut iuramenti vinculis non obligarentur: alioqui, si quis voto promittat Titio decem aureos, si domũ promittentis ingrediatur, & volenti Titio ingredi ostium occludat; eximetur ab ea obligatione: quod, quam absurdum sit nemo nõ videt. Et idem dicẽdum est de promissionibus humanis, quæ nec voto, nec iuramento confirmantur, ob easdem rationes tactas, vt docent Glossa *in l. Si rem tibi.* 19. §. *finali. verbo, Victor. ff. de præscriptis verbis.* & ita Bart. *fine*, & idẽ Bart. *in l. in exequutione finali, in fine*, & *ibi* Paul. *n.2.* Imol. *in fine*, Alciatus *n.3.* Decius *ea regula, in iure ciuili, n. 6.* vbi asserunt, promittentem alicui, si ipsum vicerit in ludo: quamuis non teneatur, procurando se non vinci, eò quod conditio hæc sit talis naturæ, vt licitè impediri valeat; teneri tamẽ, si ob id ludere nolit, eò quòd per illũ stet, quò minùs conditio impleatur.

2. Sed, licet hæc sententia sit probabilior & communior, vt ego concedebam Patri Augustino: tamen opinionem negatiuam puto esse satis probabilem, & illam sustinet Maior *in 4. dist. 38. quæst. 1. corol. 7.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 17. n. 20.* & nouissimè Castrus Palaus *tom. 3. disp. 1. punct. 17. n. 12.* Et ratio est: nam vel talis vouens, qui fraude postea vsus est, ad voti exequutionem obligatur ratione conditionis impletæ, vel ratione peccati commissi. Neutrum dici potest: non primum, quia tenetã conditio impleta non est: siquidem intra annum valetudinem ille consecutus non fuit, neque à fornicatione præseruatus est. Adde, incertum etiam esse, etiamsi is fraude vsus non esset, vtrùm conditio, quippe suapte natura contingens, impleta fuisset, necne. Neque secundum dici potest: nam hoc discrimen est inter violationem promissionis Deo factæ, & violationem promissionis homini factæ; quòd illa obliget ad pœnitentiam, & satisfactionem pro peccato, & iniuria Deo illata; hæc verò ad compensationem, siue restitutionem damni homini illati: quia homini violatione iuris sui damnum infertur in bonis ei vtilibus quod compensari potest, ac debet. Deo autem, transgressione voti, nulla vtilitas decedit, quæ restitui possit, ac debet: sed tantùm honor, & cultus debitus aufertur, qui per pœnitentiæ satisfactionem eidem restituitur. Quare generalis regula tradi potest, quòd transgressio voti non obligat ad compensationem: v. g. si vouisti certo die, ob specialem deuotionem te ieiunaturum, atque eo die non ieiunas culpatè, vel inculpatè; non teneris alio die compensare, sicuti ex communi docet Suarez *lib. 4. cap. 15.* Sanchez *lib. 4. cap. 14. num. 25.* Atque exinde patet responsio ad prioris sententiæ fundamenta. Itaque, ait Palaus, cùm tota obligatio voti pendeat ex intentione vouentis, & in voto conditionali non sit nisi sub impleta conditione, efficitur

Sup. hoc supra in Res. 14. §. Sed à medio, & in Res. 15 § 1. in principio.

conditionem impleri debere ad obligationem absolute contrahendam: at eo ipso, quòd conditio impediatur, non impletur: ergo votum illud conditionatum obligare non potest. Quòd si dicas, verum esse, conditionem non impleri secundùm sensum materialem, & expressum; impleri tamen secundùm sensum formalem à vouente intentum, quoties non stat per eum, ad quẽ pertinet, conditio impleri; non obstat: nam esto, hæc regula locum habeat in promissionibus humanis, quarum obligatio multùm ex dispositione Iuris positiui pendet: at in promissionibus diuinis locum habere non potest, quarum obligatio tota ex intentione vouentis pendet: intentio autem vouentis, & se obligantis, v. g. ad Religionem sub hac conditione, si eius pater expressè consenserit, non est, si per patrem consensus non steterit: quia hæc est conditio negatiua, illa positiua. Hæc latiùs patens, quàm illa, quæ fuit in voto apposita. Et idem argumentum fieri potest de illa conditione: Si Deus mihi salutem dederit, si à peccatis præseruauerit, quæ non censentur impletæ, quando non obtinetur salus, neque à peccatis præseruatio; esto, per Deum non steterit quominùs implerentur. Explicatur ampliùs: si voueres Religionem sub aliqua ex prædictis conditionibus, ea expressã intentione; vt de facto, & formaliter, vt sonat, impleretur; clarum videtur esse, te non manere obligatum ea sic non impleta: tametsi per eum, ad quem pertinet, non steterit: at hæc intentio semper est præsumenda; tum, quia verbis expressis magis conuenit; tum, quia voti obligatio non latè, sed strictè interpretanda est. Et ideò hanc posteriorem sententiam probabilem esse fatetur Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 6. quæst. 3. n. 4.*

3. Nota verò, quòd si aliquis vellet stare in prima opinione affirmatiua, limitanda erit, vt intelligatur, quando conditio pendet ex vnico actu, seu impeditur vnico actu: nam, si nõ ex vnico, sed ex pluribus actibus pendeat, quamuis semel in voti fraudem impediatur, non illicò obligat votum: v.g. promisit quis Religionem, si Deus illum à tali peccato præseruaret; non illicò ac tentationis fuit victor, tenetur voto; sed quando ita vicit, vt quasi dominium illius tentationis in se experiatur: tunc autem deficiet conditio, quando ille vel semel lapsus est; quia tunc verum est dicere, non esse præseruatum. Si verò data opera labatur, non ex primo lapsu censebitur impleta conditio; sed quando toties in fraudem labitur, vt iam omninò succubuerit tẽtationi, ita vt illa quasi dominium illius habeat: sicut e contra censetur præseruatus, quando ita vicisset, vt quasi dominium illius tentationis haberet.

4. Ex dictis colligitur, vouentem ingredi, v. g. Religionem, si Deus illum conseruet ab aliquo peccato, non teneri voto, si ex quacumque negligentia illius peccati tentationi succumbat; sed solùm quando data opera, vt voti obligationem effugiat: quia, vt benè Syluester, *votum, 2. quæst. 2. d. 2.* communiter in eo intendunt vouentes, vt Deus speciales vires ipsis addat: vnde, cùm non constat de alia vouentis intentione, hæc in dubio à communiter accidentibus præsumenda est. Vide Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. c. 23. n. 49. & 53.* cum aliis, *vbi suprà.*

RESOL. XXXVI.

An senex sexagenarius sit solutus à voto Religionis quod antea promiserat?

Et quid, si post sexagesimum annum emiserit votum Religionis, ieiunij, &c. an teneatur illud adimplere?

Et an habens impedimentum perpetuum post votum superueniens, teneatur ad votum Religionis?

Et infertur senem sexagenarium non esse ad triremes damnandum.

Et tandem quæritur, quot annorum senex intelligatur, vt pro absolutione obtinenda Romanum Pontificem adire nullatenus constringatur, sed illam possit à suo Episcopo rationabiliter impetrare. Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 2.

§. 1. Affirmatiuè respondet Fagundez *in Decal. tom. 1 precept. 1. lib. 2. cap. 19. num. 9.* vbi sic ait: [is, qui habet votum Religionis, si senex factus fuerit sexagenarius, non tenetur ad votum, vt est communis sententia: cùm enim senectus ipsa per se sit morbus, sicut habens impedimentum morbi perpetuum post votum superueniens, non tenetur ad votum Religionis, sed liber ab illo manet, vt docet Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 4. quæst. 16. n. 36.* & Sotus *lib. 7. de iust. quæst. 2. art. 1. ad 3.* & Aragonius 2. 2. *quæst. 88. art. 3. ad 3.* ita qui in senectutem incidit, liber erit à voti obligatione de ingredienda Religione. Ac proinde si quis vouerit, vel iurauerit, se ingressurum Religionem, si castitatem non seruauerit; non obligabitur ad ingrediendam Religionem, si in senectute contra castitatem peccet; cùm tamen conditio posita fuerit; si quidem, cùm sit negatiua, vsque ad mortem poni possit, ac proinde votum confirmari videatur. Respondetur primò, per accidens istum tunc non teneri ad ingressum Religionis, cùm, moraliter loquendo, in ea ætate non soleant homines ad illam esse habiles, nisi tanta esset viri authoritas, vt non obstante ea senectute iudicaretur valdè Religioni vtilis. Respondetur secundò, illud tempus futurum vsque ad mortem in eo casu intelligendum esse moraliter, idest, vsque ad tempus habile ingressus Religionis. Cùm igitur sexagenarius non sit in tempore ad Religionis ingressum requisito, pro mortuo reputatur respectu talis voti.] Ita Fagundez.

2. Nota verò, quòd si post sexagesimum annum emiserit votum teneretur adimplere: nam, cum eo impedimento se obligauit: quapropter nisi superueniat maior, & notabilis debilitas, ratione ætatis, quàm illa, quæ tempore voti aderat; minimè à voto excusabitur, vt in casu simili de voto ieiunandi dixit Narbona *in Annalibus iuris, an 60. quæst. 2. n. 9.* qui etiam ex hac doctrina, me citato, colligit *quæst. 8. n. 2.* senem sexagenarium non esse ad triremes damnandum. Et meritò quidem: nam, vt author est Ioannes de Platea *in l. Cum in num. t. versic. Vnimò nota, C. de his, qui non impletis stipendijs, lib. 10.* quoad arma, & militiam idcò sexagenarij senes dicuntur, quia hac ætate iam vires non suppetunt: ergo eadem ratione, etiam quoad triremium pœnam, qui in prædicta ætate existunt, senes diiudicari debent.

Sup. hoc voto ieiunandi in tom. 4. tr. 6. Ref. 9. in fine, & pro damnatione ad triremes ibi in Ref. 6. §. Itaque. in fine.

3. Ex his etiam colligitur decisio alterius quæstionis: nam, *vt supra* satis firmauimus, certum est, Episcopum posse à quocumque excommunicationis vinculo, quomodolibet, etiam in Bulla Cœnæ Domini, Papæ reseruata, absoluere, quoties excommunicatus iustas habet excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur; ita quòd, sine periculo, Apostolico se nequeat conspectui præsentare, vt in Pontificali rescripto continetur. *in cap. De cætero 11. & in cap. Quod de his. 26. cap. Ea noscitur. 13. cap. Quamuis. 58. de sententia excommunicat.* Et inter reliquas excusationis causas, quibus excommunicatione innodatus ab obligatione Pontificem adeundi iuris constitutione eximitur, ætatis fragilitatem, aut impuberum, aut seniorum recensent: habetur enim in iure ratio ætatis quoad iter faciendum, *l. Continuus. 137. §. Cùm ita stipulatus sum. de verbor. obligat.*

Suprà in Resolutionibus quæ nunc interuenientur in tom. 5. tr. 2. à Ref. 64. vsque ad 74.

4. Hoc supposito, quæritur, quot annorum senex, quoad huiusmodi excusationem, intelligatur? Quidam iudicio Episcopi relinquendum affirmant, vt ipse personæ qualitate inspecta arbitretur, an tale iter periculosè aggredi possit, vel non. Huius sententiæ fuit Barbosa *in Collectanea ad cap. Si quis suadente. quæst. 4.* Alij verò maiorem septuagenario hoc beneficio vti debere ideò existimarunt, quia hæc sola ætas excusationem parit munerum personalium, *l. fin. C. Qui ætate, lib. 10.* quare & ab itinere excusari debere scribunt, cùm recta ratione personale munus dici queat. In quam sententiam inclinare videtur Stephan. Gratianus *discept. forens. tom. 5. c. 805. n. 20.* & anteà Tiraquellus *de iure primogenit. in præfatione, n. 211.* vbi & illam rationem adfert: quia senes excusantur à longis itineribus. Veruntamen hæc Interpretum traditio minimè defendi potest, cùm eximius itineris labor, quo frangatur, qui tam immensum iter aggreditur, meritò in causa esse debeat, vt sexagenario tantumdem hoc priuilegium impartiatur: nam, licèt in huiusmodi ætate nonnullis robur & optima membrorum expeditio contingat; hæc adeò hæsitudini, & infirmitati existit obnoxia, vt vix sine labore, & periculo, nedum vià perfici, verùm neque proficisci valeant: idè secundùm Innocentium, Syluestrum & alios optimè resoluit Sayrus *in Thesauro casuum cōscient. lib. 3. cap. 28. n. 25.* sexaginta annos habentem senem reputari, vt pro absolutione obtinenda Romanum Pontificem adire nullatenus constringatur, sed illam possit à suo Episcopo rationabiliter impetrare. Et ita etiam docet Narbona *loco citato, quæst. 12. n. 5.*

Sup. hoc latè in tom. 5. tr. 2. Ref. 70. à lin. 4.

RESOL. XXXVII.

An votum castitatis, vel non nubendi factum à procliui in venerem valeat?

Et in tali casu, an possit Episcopus dispensare, quia tale votum alternatiuum est?

Et quid, si votum non obliget præcisè ad materiam reseruatam & vouentis electione, sed quia pars disiunctionis non reseruata est impossibilis, potestne in tali casu Episcopus dispensare? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Ref. 102.

§. 1. Hic casus frequenter potest accidere, & Homobonus de Bonis *in consultat. moral. vol. 1. part. 2. respons. 28.* putat probabilem esse sententiam tale votum inualidum esse, cùm ab eo sit factum cui ob inconuenientiam, & in carnis peccatum lapsum matrimonium salubrius sit; tu cogita. Ego puto debere illum petere dispensationem ab Episcopo, quam concedere potest; quia hoc votum alternatiuum est, scil. vel castitatis seruandæ, vel non nubendi, super quod Episcopus dispensare potest, vt ex Suarez, Azorio, Lessio, & aliis docet idem Homobonus *vbi suprà.*

Sup. hoc in Ref. seq. in principio, ed lege eam per totam.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Ref. 114. signanter §. vlt.

2. Sed quid, si votum non obliget præcisè ad materiam reseruatam ex vouentis electione, sed quia pars disiunctionis non reseruata est reddita impossibilis, potestne Episcopus in casu dispensare? Respondeo affirmatiuè, quia id votum per se & natura sua nunquam obligauit ad partem reseruatam, sed præcisa obligatio ad illam consurgit per accidens ex solo facto, ratione impossibilitatis materiæ. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. de voto. cap. 24. n. 4. & 5.* & Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 40. n. 44.*

Sup. hoc in tom 4. tr. 3. Ref. 118. & in aliis lin. eius not. 2.

RESOL. XXXVIII.

An votum Castitatis, vel Religionis factum ab eo, cui salubrius est matrimonium ob suam incontinentiam sit validum?

Idem est de vouente non nubendi.

Et an talis absque vlla Pontificis dispensatione possit matrimonium inire?

Et infertur opinionem speculatiuè probabilem, esse probabilem etiam practicè.

Et an in casu magna necessitatis possit Episcopus dispensare in voto Religionis, aut castitatis perpetua?

Et in textu huius Religionis aliqui casus adducuntur pro praxi predicta difficultatis.

Et notatur, quod doctrina huius quaestionis non extenditur ad Regulares, qui non possunt vi suorum priuilegiorum in tali casu magna necessitatis dispensare. Ex part. 10. tr. 11. & Misc. 1. Ref. 47.

Sup. hoc in Ref. praecit. §. 1. in principio.

§. 1. CAsus frequenter potest accidere: & ad illum sic respondet Trullench *in Decal. tom. 1. lib. 2. cap. 1. dub. 5. n.* 18. Inualidum videtur votum Castitatis, vel Religionis, vel non nubendi factum ab eo, cui salubrius est matrimonium ob incontinentiam, & lapsum in res veneteas. Ita Petrus Ledesma, *tract.* 10. *cap. 1. dub. 5. tom.* 2. & Bonacina *tom. 2. disp. 4. quaest. 2. punct. 2. n.* 26 quia hoc votum non censetur de meliori bono. Oppositum tamen, tenet Sanchez, *lib. 4. c. 8. num.* 9 Et forte veriùs; ob idque talia vota emittentes, si contrahere velint, solent, & tenentur petere dispensationem à Pontifice; vt etiam primae sententiae Authores concedunt: signum est ergo, talia vota fuisse valida. Hucvsque Trullench. qui, vt vidisti affirmatiuam sententiam tanquam probabilem admittit; sicut etiam nouissimè illam admittit Martinus de San Ioseph *in Man. Confess. tom. 1. lib. 1. tract 41. de matrim. num.* 6. sic asserens, [El que hizo voto de Castidad, ò de Religion, siendo cosa cierta, que le està mejor casarse por la experiencia, que tiene de sus caidas, y flaqueza en pecado de carne; ò presumiendo de si con consulta de hombre prudente, y docto, à qui en comunicò sus, caidas: que la Religion le ha de ser demas daño que prouecho, es muy probable, que no le obligan estos votos, porque no son de meliori bono, para el que votò, y contrà el consejo de S. Paolo, Corinth. 7. *Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quàm vri:* Y siendo assi, no parece necessario pedir dispensacion à su Santidad; pues donde no ay voto, no ay dispensacion del.] Ita Martinus, qui tamen sententiam negatiuam Sanchez dicit esse communem; & illam etiam tenet Pontius *de matrim. lib. 6. cap. 12. num.* 2. & Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 19. num.* 9. quibus ego adhaereo, stante praxi petendi in his casibus semper dispensationem à Summo Pontifice; licet Martinus, vbi suprà asseirar, que esto procede de no acabar de ajustar, si el casasse con las malas inclinationes, y caidas dichas, es mas vtil: que aiustado bien esto, las razones en que se funda la primera sentencia parece, que no admiten solucion. Ideò tu cogita.

Sup. hoc infrà ad mediū huius §. & in alijs eius not.

2. Nota verò, quòd post haec scripta inuenio Leandrum sententiam Martini non solùm probabilem speculatiuè, sed etiam practicè existimare; sic enim asserit, *de Sacrament. tom. 1. tract. 9. disp. 23. q. 3.* Quia probabile est, quòd hîc, & nunc est speculatiuè probabile, sit etiam practicè. At sic est, quòd praedicta opinio asserens, vota Religionis, Castitatis, &c. facta ab eo, cui melius, & salubrius est matrimonium, esse irrita, & inualida, est hîc & nunc speculatiuè probabilis, & satis: (vt ingenuè fatetur Thomas Sanchez) ergo hîc & nunc talis opinio, etiam practicè erit probabilis: ergo tutò amplecti potest ab eo, cui salubrius est matrimonium, quàm ob suam incontinentiam sunt vota Religionis, vel Castitatis, &c. ergo absque dispensatione poterit ille Matrimonium inire. Sic expressè tenuit Ioan. Sancius de hac re ab Amico, in casu occurrenti, consultus. Nec ex hac opinione sequi possunt inconuenientia aliqua, malave, aut scandala, quae ex his aliis opinionibus, circa materiam grauissimam versantibus sequi non possunt. Possunt enim ab omnibus, & tam ab aliis, quàm ab ista oriri, si circumstantiae requisitae non obseruentur; minimè verò, si tales seruentur circumstantiae. Quarum vna in praesentiarum erit, si non cuiuscumque iudicio, quamuis moraliter certo relinquatur; an vouenti omnibus consideratis, hîc & nunc sit expedientius, & salubrius Matrimonium; sed maturo iudicio pij, & prudentis Confessarij. Ita Leandrus, qui praeter Sancium tantùm ab ipso adductum, poterat in sui fauorem alios plures adducere, asserentes, opinionem speculatiuè probabilem, esse practicè probabilem; & hi sunt, me citato, amicissimus Pater Franciscus Lugo *de Principiis Theologia moralis, par. 1. cap. 3. quaest. 4. num.* 42. Quintanaduenas *in Theolog. mor. tom. 1. in Append. ad Iubilaeum, tract. 1. dub. 2. n.* 5 Magister Setta *tom. 1. in par. 2. D. Thoma, quaest. 19. art. ... 4. fol.* 366. Spinola, *Opusc. de Elect. opinion. disput. 3. sect. 3 concl.* 4. & me citato Ioannes Henriquez *in QQ. Practicis, sect. 1. q.* 4. & me citato Narbona, *in Annal. Iuris, an.* 60. *quaest. 2. num.* 14. Vide etiam, me citato, Escobar, *de Confessar. Solicitan. par. 2. q. 1. §. 1. num.* 41. & me citato Auersam, *de Sacram. quaest.* 64. *sect.* 3. & me citato, doctissimum Dicastillum *de Sacram. tom. 1. tract. 1. disp. 3. dub. 5. num. 46. & 58.* & me citato Machadum, *tom. 2. in Discur. de Probabil. opin. art. 4. §. 2.* contrà quos tamen ego *in part.* 9. multa adduxi, & nouissimè illos impugnat sapientissimus Pater Bardi, *de Conscient. discep. 4. cap. 8. numer. 7. & seqq.*

Sup. hoc supra in principio huius §. & superius in 1 Ref. 9 n. & 16. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 42. §. Ad primum, & seqq.

In part. 9. tr. 6. in Ref. quae nunc est prima ... praesentia.

3. Nota etiam hîc obiter dictum Leandrum *vbi supra, tract. 9. q.* 2 docere, me citato, in casu magnae necessitatis posse Episcopum dispensare in Voto Religionis, aut Castitatis perpetuae. Et hanc sententiam nouissimè tenet etiam Garcias *in Politica Regulari, tract. 4. part. difficult. 1. dub. 6. num.* 10. vbi sic ait: [Puede el Obispo dispensar, quando ai necessitad vrgente, y peligro en la tardança, y no se puede recurrir à el: lo vno, porque no es de creer quiera el Pontifice en estos casos, que estè reseruado el tal voto: y lo otro, que no es su intencion poner lazo à las almas, ni dexar de acudir à suas necessitades, ni dexarlas sin remedio; y sino pudiessen los Obispos hazer esto, todo lo dicho faltaria. Los exemplares, que pone Suarez son estos: tiene vno que ha hecho Voto hijos ilegitimos, quiererlos legitimar in articulo mortis, en tal caso puede el Obispo dispensar en el voto para que se case. Tiene vna donzella hecho voto de castidad; quiere casarse, porque le aprietan las tentaciones, y teme que caerà muchas vezes, que se infamarà, y perderà la ocasion de casarse, en tal caso bien puede el Obispo dispensar en que se case. Finalmente, vno que hizo voto de castidad, y despues atropellando por el se caso, y despues se halla en gran peligro de pecar, porque no puede pedir el debito; en tal caso podrà dispensar el Obispo parà que pueda pedir, però no podra absolutamente dispensar en el voto de castidad En todos estos casos, porque ai periculum in mora, & non patet aditus ad Papam, puede el Obispo. Deste caso vltimo trata Fagundez, el qual añade con muchos, que no solo quando ai peligro de incontinencia, & non patet aditus; sino tambien quando concurre otro graue peligro de escandalo, honra, vida, & como quando vno que tiene hecho voto, dessflora à vna donzella, y sino se casa luego padecerà en la honra, ò vidà.] Ita ille: Addit verò & benè Leandrus, *vbi suprà quaest.* 22. Me etiam citato, hanc doctrinam non esse extendendam ad Regulares, qui non possunt vi suorum Priuilegiorum in tali casu dispensare; quia Episcopi in praefato necessitatis casu non habent facultatem dispensandi in voto absoluto Castitatis, per se aut iure ordinario; sed ex benigna

Sup. hoc in tom. 3. tr. 2. Ref. 31. §. 1. ... 5. & in Ref. 71. & 133. §. Probatur. ... post ... vers. Secundo Votum ... tom. 4. tr. 3. Ref. 119 ... diuersis ... §§. ... §. Sed ... à ... §. & ... tom. 1 ... Ref. 47. §. 2. & 5.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 27. ... granter à §. Hoc supposito, & in tom.

solùm

4.tr. 3. Ref. 119 §.Obseruandum. & seq.& in tom. 3. tractat. 3. Ref.4.§. Vnde. & seqq.& iterum in tom. 7. tr. 1. Ref. 267. significanter à §. Sed ego.

solùm voluntatis Pontificis reseruantis interpretatione; ergo & multò longè probabilius erit, quòd in præfatis casibus nequeant Religiosi in dicto voto absoluto castitatis dispensare. Patet consequentia, quia Religiosi solùm possunt dispensare cum Sæcularibus in votis omnibus, in qoibus iure ordinario potest Episcopus. Ergo, &c. qnicquid contrà me dixit Pasqualigus. Sed opinio, quam ego docui, est communis.

RESOL. XXXIX.

An votum, seu iuramentum de non procurando, seu acceptando Episcopatum, vel non esse Senatorem, Iudicem, Præsidem, &c. sit validum?

Idem dicendum est de aliis Prælaturis, & Officiis siue sæcularibus, siue regularibus. Ex part. 6. tract. 7. & Misc.2. Ref.27.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Azorius *tom.1. lib.11.cap.5.quæst.1.* Gloss. *in cap. vnic. verb. sacrosanctus, dist.85.* Roman. *singul.507.* Angel. *verb. iuramentum 5.n.3.* Nauarr. *in Manual.cap.12. num.16.* Barbos. *in l. alia §.eleganter, n.28.ff. solut. matrim.* & Syluest. *verb. iuramentum 4.n.1.* Probatur hæc opinio, quia, qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ergo illius susceptio bona est; ergo illius priuatio bona esse non potest. Et confirmo. Episcopatus status est perfectionis: ergo oequis te obligare ad illũ ooo assumendum: quia esses obligatus viam perfectioni præcludere, & statum Ecclesiæ perfectissimum fugere: & fortè ea de causa Gregorius magnus *cap. vnic. 85.dist.* mandat inquiri de quodam Atchidiacono Florentino, qui ad Episcopatum fuerat electus, an iusiurandum præbuerit nunquam se ad Episcopatum accedere. Non autem eam inquisitionem facere præciperet: si tale iuramentum, seu votum honestum esset. Ergo dicendum est tale votum non valere.

2. Verùm affirmatiuæ sententiæ omninò adhærendum esse puto, quam tenet Suarez de Religione *tom.2. lib.2.de iurament.cap.13.n.13. & lib.2.de voto.cap.11. num.10.& 11.* Layman *lib.4.tract.4.de voto,cap.2.n.14. in fine,* Trullench *in Decalogum,tom.1.lib.2.cap.2.dub. 5.num.19.* Castrus Palaus *tom.3.tract.15.disp.1.punct.8. §.5.num.7.* Sanchez *in summa tom.1.lib.4.cap.8. num. 37.* Molfesius *in summa tom.1.tract.11.c.15.n.38.* & alij communiter. Et ratio est, quia non procurare, nec acceptare Episcopatum, quaotum est ex parte sua spectat ad humilitatem, qua se tantu munere indignum quispiam putat, ac honores, diuitiásque refugit. Atque ita videmus multos sanctos, vt Diuum Augustinum. Diuum Ambrosium, Diuum Gregorium (vt ex eorum vita constat) totis viribus restitisse, ne Episcopi crearentur. Quod minimè efficerentur, nisi id humilitatis opus Deo gratissimum esset. Ergo est materia voti. Insuper quia professi Societatis IESV id votum emittunt iuxta eorum constitutiones, quas varij Pontifices approbarunt. Item quia illicitum est procurare Episcopatum, (vt defendit Diuus Thomas communiter receptus *2.2. quæst. 185. artic. 1.*) ergo non procurare, quantum est ex parte sua, & obligatum respuere est licitum, ac materia voti. Atque ita D.Thom. *ea quæst.185. art.1.* ait, licitum esse secundùm propriam voluntatem recusare Episcopatum. Et quod dictum est de voto, vel iuramento non procurandi, vel acceptandi Episcopatum, dicendum est etiam de aliis Prælatutis, & officiis siue sæcularibus, siue regularibus. Et ideò ego olim consului validum fuisse votum cuiusdam de non acceptando Iudicatum magnæ Curiæ Regni Siciliæ: licèt postea ex rationibus, & causis mihi beoè visis illud in alia pia opera commutauerint.

3. Restat modò respondere ad argumenta contraria. Et ideò cum Castro Palao *vbi supra* admitto desiderare Episcopatum esse opus bonum ab eo, qui irreprehēsibilis est, & qualitates habet ab Apostolo *ad Timotheum 3.& ad Titum 1.* requisitas: quas de se nemo debet præsumere: sed esto sit opus bonum, & perfectum, est tamen periculosum, ac proinde consultius est cuilibet particulari illum ex parte sua respuere, quàm appetere. Ad confirmationem dico Episcopatum statum esse perfectionis non quia ad perfectionem promouet; sed quia perfectionem in assumente supponit. Cùm autem nullus de se debeat præsumere eam perfectionem habere, quæ tanto statui conueniat, optimè facit, si eum statum perfectissimum respuat, vtpote illo indignus. Ad textum in cap. vnico, dico Gregorium inquisitionem fecisse, an ille Archidiaconus iurauerit ad Episcopatum non ascendere, non quia in tali iuramento peccatum commiserit; sed vt videret, an fuerit conueniens sic iuramento obstrictum ad Episcopatum promouere: an potiùs eum in sua humilitate relinquere.

4. Vnde ex his omnibus apparet in nostro Capitulo generali anno 1612. rectè fuisse à Patribus decretum tenoris sequentis firmatum, Qui Præpositus Generalis fuerit creatus, illicò antequam ei obedientia præstetur, iureiurando se obstringat non ambiendi Ecclesiasticas dignitates extra Congregationem, oec per se, nec per alios, nec directè, nec indirectè, nec clam, nec palam: verùm etiam illas ne vltrò quidem oblatas nisi præcepto Sanctissimi se recepturum; idque nedum toto sui Generalatus tempore, sed etiam non nisi annó elapso à sui muneris abdicatione. Sic ibi.

RESOL. XL.

An qui dubius est, an emiserit votum habens vsum rationis, teneatur adimplere?

Idem est de iuramento.

Et an, quando quis certus est se emisisse votum, v.g. castitatis, sed dubitat, an habuerit animum se obligandi, teneatur seruare castitatem?

Et an dictum votum censeatur reseruatum Pontifici? Ex part.4.tr.3. Ref.11.

§. 1. HAnc quæstionem pertractat Turrianus *in opusculis theologicis, opuscul. 10.disp.1.dub. 2.* & affirmatiuam sententiam tenet, quia, ait ipse, in dubiis tutior pars est eligenda, & hanc sententiam etiam docet Suarez *de Religion. tom.2. lib. 4. cap. 6. num.10.* & Sanchez *in summa tom. 1. lib.4. cap.1. numer.13.* quando dubium oritur ex liberationis defectu, vt, v.g. quia factum fuit ex aliqua animi perturbatione, ob aliquem metum mortis ex morbo, aut ob iracundiæ calorem, quia in his casibus rarò contingit defectus deliberationis requisitæ, & ideo ex communiter accideotibus præsumitur debitam deliberationem adfuisse. — Sup hoc supra in Ref. 23. § Notandum est.

2. Sed difficultas est quando defectus deliberationis oritur ex tenera vouentis ætate? Turrianus *vbi supra* absulutè affirmat pro obligatione voti. Villalobos *in summa tom.2. tract.34 difficult.7. numer.3.* Faustus *in tract. Relig. lib. 1. quæst. 26.* Malderus *in 2.2. tract. 10. cap.1. dub.5.* Sanchez *n. 14.* distinguit; si vouens septennium expleuerat tempore voti emissi, præsumendus est in eo dubio vsus rationis, ac proinde obligabit votum, seu iuramentum: si autem non expleuerat; præsumitur defectus vsus rationis, nisi de illo constet, ac proinde non obligabunt. Quòd si dubium sit, an expleuerat, vel ne, credo in voti fauorem præsumendum. Ita Sanchez. — Sup. hoc significanter in §. nor. prætereundum.

3. Verùm contrariam sententiam tenet Sotus *de iust.lib.7.quæst.3.art. 2. docum.1. ver. sed est hic.* Ludo-

uicus Beia *in summ. part.* 1. *cas.*49. & alij, quos affert Sanchez *de matrim. tom.* 1. *lib.* 1. *disp.* 9. *num.* 12. *in* 4. *argum.* asserentes dubitantem puerum de rationis vsu dum vouit, minimè teneri; & hanc opinionem probabilem esse docet nouissimè Castrus Palaus *tom.* 1. *disput.* 3. *punct.* 11. *num* 4. & ego etiam probabilem esse iudico. Sed si quis stare vellet in prima sententia, aduertat cum Suarez *de Relig. tom.*2. *lib.*4. *cap.*6. *n.*7. quamuis ex vi circumstantiæ ætatis votum factum post septennium præsumatur validum, quia in ea ætate ius præsumit vsum rationis; nihilominus tot possunt esse in contrarium coniecturæ, vt prævaleant contra præsumptionem ætatis. Imò licet aliquando coniecturæ non sufficiant ad formandum iudicium probabile defectu vsus rationis, possunt tamen efficere rem dubiam, ita vt saltem æquiualeant præsumptioni ætatis, & tunc votum non obligabit.

Sup hoc supra in Res. 13. §. ult. & in aliis eius annot. Sup. hac resolutione, & diffic. seq. in hoc §. in §. not. præteritis cum eodem Suario, & Sanchez tantum, & in tom. 3. tr. 2. Res. 78. §. 1. post medium. vers. Deinde. Et pro ult. diffic. huius Res. cursim supra in fine Res. 23.

4. Notandum est etiam hic obiter, quòd quando quis est certus se emisisse votum, v.g. castitatis, sed dubitat an habuerit animum se obligandi, tenetur seruare castitatem, quia possessio stat pro voto; nihilominus tale votum non censetur reseruatum Pontifici, quoniam cùm reseruatio sit odiosa, est restringenda ad casus certos. Et idem dicendum est in casu nostro, quando scilicet quis vouit expleto septennio, sed dubitat, an tunc habuerit vsum rationis. Ita Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 26. *num.* 6. Sanchez *in summa tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 40. *numer.* 26. *& cap.* 44. *numer.* 3. & alij.

RESOL. XLI.

An in dubio, vtrum votum sit emissum ante pubertatem, aut post minorem ætatem, possit Pater illud irritare?
Idem dicendum est de tutoribus, & curatoribus etiam in casu, quod dubium sit circa tempus subiectionis; v. g. si vxor dubitat, an ante matrimonium emiserit votum; aut seruus, qui aliquando fuit liber, an tempore libertatis, &c. & pupillus aliquando caruit tutore; & minor, qui aliquando caruit curatore, an tempore sui iuris, an post subiectionem illi votum fecerint.
Et quid, si dubium est, an votum sit confirmatum ab impubere, transacto subiectionis tempore? Ex part. 4. tr. 3. Res. 37.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Ioannes Salas *in* 1. 2. *quæst.* 21. *tract.* 8. *disp. vnica, sect.* 25. *num.* 261. *&* 262. vbi sic asserit. Quando dubia est potestas irritandi, vel dispensandi votum aliquod, vel relaxandi iuramentum, etiamsi quis quantum in se est dispenset, commutet, vel irritet, votum tamen, aut iuramentum implendum est, quia obligatio certa non tollitur dispensatione, commutatione, vel irritatione dubia & incerta: vt si dubium sit, an votum personale emissum sit ante annos pubertatis, & votum reale ante annum 25. non potest ita irritare pater tale votum, vt filius illud non seruans, sit tutus in conscientia. Confirmatur primò, nam filius non est in possessione certa suæ libertatis, quin imò votum ipsum quodammodo est in possessione certa, quia certò obligat; ergo in dubio de irritatione non est melior filij conditio, sed adhuc tenetur implere votum. Confirmatur secundò, quia dubitans an tempore contractus minor fuerit, ius non habet rescindendi contractum nisi probet se fuisse minorem. Ergo, &c. Ita Salas *vbi suprà*.

2. Verùm tu ne discedas ab affirmatiua sententia, quam tuetur Sancius *in select. disp.* 43. *num.* 9. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 1. & Sanchez *in summa. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 2. quia licet vouens possessione sua careat, & sic votum respectu eius possideat, at patet possessionem suæ potestatis dominatiuæ habet ad irritanda vota, & ne independenter ab ipso ea vota emittantur. Ergo dum non constat de exemptione ab hoc dominio per lapsum ætatis, qua hoc durat, non est priuandus hac possessione, & ita hanc sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Villalobos *in summa tom.* 1. *tract.* 1. *difficult.* 21. *num.* 5. vbi sic ait. [El que duda si quando hizo el voto tenia catorze años para la irritacion de los votos, se ha de Iuzgar que no los tenia, y puede irritarselos el que podia no los teniendo porque el Padre esta en possession de derecho sobre la voluntad del hijo, y mientras ay duda non sele deue quitar.]

3. Notandum est etiam hic, supradictam doctrinam esse veram quoad tutores, & curatores, etiam in casu quo dubium sit circa tempus subiectionis; vt, v. g. si vxor dubitet an ante matrimonium votum emiserit: aut seruus, qui aliquando fuit liber, an tempore libertatis; & pupillus, qui aliquando caruit totore, & minor, qui caruit aliquando curatore, an tempore sui iuris, an post subiectionem illi votum fecerint. Puto enim in his casibus posse supradictos irritare vota, & vouentes non teneri illa post dictam irritationem adimplere, durante subiectione.

4. Sed quid si dubium sit, an votum sit confirmatum ab impubere transacto subiectionis tempore, nempe si votum sit personale, & dubitet an pubes factus confirmauerit? Respondeo quòd tunc potest esse dubium de ipsa confirmatione, quia de nullo constat, aut potest de solo eius tempore dubitari, vt si constat confirmatum esse, at dubitatur an tempore impubertatis, vel potiùs tempore pubertatis: in vtroque casu dico Superiorem posse votum irritare; & rationes horum omnium videbis apud Sanchez *vbi suprà, numer.* 7. *&* 8. ex quo hæc omnia desumpta sunt.

Sup. hoc in Res. seq. §. ult. recitatiuè, in fine.

RESOL. XLII.

Impubes ante 14. *annum nondum completum vouit religionem ingredi, facto pubere moritur pater, & legitimus curator ei constituitur, quæritur, vtrum possit curator votum illud irritare?*
Et an hoc idem dicendum sit de matre, ac de aliis curatoribus?
Et ex doctrina supradictæ quæstionis infertur, an Pater possit irritare vota filiorum ante pubertatem emissa, modo pubes post acquisitam pubertatem, non ratificauerit vota tempore impubertatis facta?
Et in dubio an ratificatio facta fuerit post pubertatem, præsumendum sit votum non fuisse ratificatum? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Res. 22.

Sup. hoc in Res. seq. singulariter à §. 1.

§. 1. NEgatiuè respondet Suarez *de religione tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 15. Quia Curator datus est ad gubernationem minoris in bonorum administratione, non in persona, *leg. in copulandis* 9. *Cod. de nupt. ibi* Nec Curatoris: qui solùm rei familiaris sustinet administrationem, cuius officium durat vsque ad vigesimum quintum annum completum, quo tempore finitur pubertas: sed irritare vota personalia est actio spectans personam minoris, non eius bona. Ergo Curator hac potestate non gaudet. Item illa vota fuerunt emissa sub conditione, si Patri placuerint, & illo defuncto si placuerint Tutori: non autem emissa fuerunt sub conditione, si Curatori placuerint: quia tempore quo fuerin emissa nun erat dabilis Curator: at tutoris officium cessat obtenta pubertate. *Instit. Quib. mod. tutel. finit. in princip.* Ibi, *Papilli, pupillique eum puberes esse cœperint, à tutela liberantur.* Ergo cessat in Tutore potestas ea vota irritandi: neque transit in

Curatorem : tum quia sub beneplacito Curatoris non fuerunt emissa. Tum quia Curator non succedit Patri in gubernatione filij tempore impubertatis,sed pubertatis.Confirmatur hæc opinio:nam Sotus *de iustit. lib. 7.quæst.3.artic.2.dub.vlt.* Aragon. *in 2.2.quæst.88.art.9.* Alcocer *in summa cap. 16. conclus.5.* & alij docent nec ipsum Patrem posse irritare vota filiorum impuberum post eorum pubertatem. Ergo à fortiori neque Curator talem habebit potestatem.

2. Verùm his non obstantibus in facti contingentia affirmatiuam sententiam consului,quam tuetur Sanchez *in summa tom.1.lib. 4.cap.30.num.5.* & post illum nouissimè Fagundez *in Decalogum tom. 1.lib.2.cap.33. num. 22.* Fragoso *in Regimin. Reipubl. Christian. tom.1. lib.6.disput.16.num.76.*& Trullench. *in Decalog.tom.1. lib.2.cap.1.dub.35.num.7.* Et ratio est,quia Pater potest irritare hæc vota, & iuramenta respectu filij post pubertatem,ergo & curator, dum eius officium durat, id est,vsque ad viges.quintumannum minoris completum: nam vsque ad hoc tantummodò tempus durat officium curatoris;quia vt omnes Authores fatentur,curator respectu sui Minoris, vicem gerit Patris, & Patri succedit,illique æquiparatur in omnibus.Vnde si Pater potest,potest etiam ipse curator,dum curator est : nam ea vota semper manent imperfecta, vt prius erant ratione imperfecti iudicij, & pendentia à conditione:nisi Pater aut succedens Patri in potestate irritauerit. Nec refert,quòd curator detur primariò ad rem familiarem minoris administrandam; non enim datur solummodò ad solas res minoris administrandas,sed datur primariò & principaliter ipsis rebus sustinendis, & administrandis : secundariò verò datur personæ Minoris, vt illam etiam dirigat, & gubernet, vt latè probauimus *n. 20.* & hoc sufficit,vt prædicta illius vota,& iuramenta irritare valeat,vt patet.Vnde patet responsio ad argumenta adducta in fauorem Patris Suarez.

3. Et ita nostram sententiam præter Doctores citatos,tenet etiam Castrus Palaus *tom. 3. tract.15.disp. 2. punct. 3.§.5.num.6.* qui optimè notat *num. 7.* idem dicendum esse de Matre, ac de aliis Curatoribus. At si hoc officiom non exercet,tametsi nullus curator, vota impuberis post pubertatem non poterit irritare, quia Matri,qua Mater est,nulla filij puberis gubernatio conceditur,neque in ordine ad personam, neque io ordine ad bona.

Sup. hoc etiam pro Matre in Res. not. præteritæ, ad lin. 8. §. 2.

4. Ex his infertur à fortiori contra Sotum, Aragonium,& alios suprà citatos, posse Patrem irritare vota filiorum ante pubertatem emissa, & ita tenet Cassianus *in 2.2.quæst 89 art.5.* Cœlestinus *in compend. Theolog. Moral.tract.5.cap.5.num.6.* Lessius *lib.2.cap 40.dub.14. part.1 lib.11.cap. 17.quæs.7.*& alij penes ipsos. Quod tamen intelligendum est, modò pubes post acquisitam pubertatem non ratificauerit vota tempore impubertatis facta.Et in dubio an ratificatio facta fuerit post pubertatem, vel an filius ratificauerit votum,præsumendum est votum non fuisse ratificatum, vel ratificationem non fuisse factam post pubertatem,& consequenter Patrem posse huiusmodi vota irritare : quia confirmatio est quid facti,factum autem oon præsumitur nisi probetur.

Sup. hoc in Res. seq. §. Alij. à lin. 7. ante finem,& recitantur in alio §. eius not.

Sup. hoc in Res.præterita in §.vlt.

RESOL. XLIII.

An tutores,& curatores,& etiam mater,possint vota, & iuramenta pupillorum in ætate impuberi emissa, post pubertatem postea irritare, dummodo post pubertatem non fuerint confirmata?

Et quæritur, quomodo, & quando dicantur confirmata?

Ex p.9.tr.8.& Misc.3.Res.14.

Sup. contento in hoc §.

§. 1. SVppono discrimen inter tutorem, & curatorem:nam tutor datur principaliter personæ,secundariò verò datur rebus : at è contra curator datur principaliter rebus,& secundariò personæ. Deinde,tutor datur in ætate pupillari, id est, vsque ad pubertatem,qua completa cessat statim:at curator datur puberibus, durátque toto minoris ætatis tempore, nempe vsque ad vigesimumquintum annum completum, iuxta ius commune;& iuxta oostrum,vsque ad vigesimum completum,quo tempore finito cessat curator.

1. in Res. non seq.

2. Hoc supposito, asserunt multi, quoad tutorem, posse supradicta vota pupillorum irritare. Ita expressè Angelus *verb. Votum.2.num.10.* Emanuel Sà *verb. Votum*,vbi de voti irritatione,*num 5.* & Trullench *in Decal.tom.1.lib.2.c.2.dub.35.n.2.* vbi sic ait : [Tutor vtriusque sexus,etiam mater,potest omnia vota realia,& personalia,& mixta impuberum irritare,eodem modo,quo pater.Ita communiter DD. qui quoad hoc eodem modo loquuntur de patre,ac de tutore:militat enim eadem ratio in patre,& tutore. Nam tutor gerit vices patris, ad consulendum imbecillitati intellectus impuberum, ne imprudenter votis se adstringant. Poterit etiam tutor vota impuberis irritare,sicut pater,transacta impubertate, si postea non ea confirmauit pubes.] Ita ille. Et ratio est : quia quoad omnia vota impuberum, illorúmve personas, gerunt tutor, & curator vicem patris,& rerum gubernationem in omnibus respectu pupillorum : ergo, quod de patre respectu filij impuberis dictum manet, dicendum quoque est de tutore, & curatore respectu suorum minorum, & pupillorum. Et hanc sententiam docet etiam Lessius *lib.2.q.40.dub. 14.n.82.*

Sup. hoc & prima diffic. tituli huius Res.in præterita Res.

3. Contrariam tamen sententiam tenet Sanchez *in Summa,tom.1.lib.4.cap.30.num.15.* Suarez *de Relig.tom. 2.lib.6.cap.6.num.24. & 25* & alij. Et ratio est:quia eo ipso,quòd pupillus fit pubes,desinit tutor esse tutor,& incipit esse tantùm curator, cui non persona, sed bona tantùm pupilli subiiciuntur:amisso autem tutoris officio amittitur potestas irritandi vota, & iuramenta facta, etiam in impubertate, seu ante quartumdecimum annum in masculis,in fœminis verò ante duodecimum: pater autem, etiam post pubertatem, non desinit esse pater.Nec refert,quòd amisso tutoris officio adhuc maneat illius persona; quia vota, & iuramenta non pendent à tutoris persona,sed ab officio, aliàs irritandi potestas non transiret ad tutorem sequentem, si intra impubertatis annos alter tutor daretur pupillo, remoto priori tutore ab officio tutoris. Cùm ergo statim adepta pubertate à pupillo expiret prorsus officium tutoris, & maneat ipse tutor persona priuata, expirabit quoque conditio ab eo officio pendens, & potestas irritandi.

4. Si verò loquamur de curatore dato minori post pubertatem,siue idem sit,qui priùs erat tutor,siue alius; quidam existimant,non posse huiusmodi curatorem irritare vota, & iuramenta personalia,vt castitatis, Religionis,peregrinationis,&c.facta ab impubere,tempore, quo ipse erat subiectus patri,vel tutori,quamuis nec ab ipso essent post pubertatem ratificata, neque à patre, vel tutore, vel ante, vel post pubertatem confirmata: quia ad curatorem tantum pertinet administratio, & gubernatio rei familiaris pupilli, non gubernatio personæ:curator enim non personæ, sed rebus datur, l. *In copulandis.9.C.de nuptiis.* Et ita curator vota personalia sui minoris irritare nequibit ; poterit tamen irritare vota illius realia Et ita docet Suar. *tom. 2. de Relig.lib. 6.c.6.n.24.& 25.* quem citat, sed oon sequitur Sanch. *tom 2. Decalogi.lib.4.c.30.n 15.*

5 Alij,& meliùs,existimant,posse ipsum curatorem, non solùm huiusmodi vota, & iuramenta realia, sed etiam personalia suorum minorum irritare : & ita docet expressè Sanch. *modò* allegatus, & docet etiam Syluester *verb. Votum,4.quæst.2. dicto 6* Et ratio est : quia pater potest irritare hæc vota, & iuramenta respectu

filij post pubertatem: ergo & curator, dum eius officium durat, id est, vsque ad vigesimumquintum annum minoris completum: nam vsque ad hoc tantummodo tempus durat officium curatoris: quia, vt omnes Authores fatentur, curator respectu sui minoris vicem gerit patris, & patri succedit, illique æquipatatur in omnibus. Vnde, si pater potest, potest etiam ipse curator, dum curator est: nam ea vota semper manent imperfecta, vt priùs erant ratione imperfecti iudicij, & pendentia à conditione, nisi pater, aut succedens patri in potestate, irritauerit. Nec refert quòd curator detur primariò ad rem familiarem minoris administrandam; non enim datur solummodo ad solas res minoris administrandas; sed datur primariò, & principaliter ipsis rebus sustinendis, & administrandis; secundariò verò datur personæ minoris, vt illam etiam dirigat, & gubernet; vt *suprà* probauimus: & hoc sufficit, vt prædicta illius vota, & iuramenta irritare valeat, vt patet: ergo, &c. Et ita docet Castrus Palaus *tom. 3. disp. 3. punct. 3. §. 3. nu. 5. & 6.* ex Sanchez, Suarez, Azorio, Valentia, & aliis. Et ratio horum omnium est: quia hæc vota, & iuramenta verè ab impubere fuerunt emissa, & habent illius ætatis imperfectionem. Cùm ergo tractu temporis nulla mutatio in illis facta sit aduentu ipsius pubertatis; poteſt pater, & qui loco parentum sunt, illa irritare post pubertatem, sicut de reliquis impuberum votis diximus; dummodo ea in ipsa pubertate non ratificauerint, aut pater illa confirmauerit. Vnde, si extra impubertatem à patre non irritantur, & ipsi impuberes ea tunc ratificent, obligabunt. Solus tamen Viualdus *in Candelabro aur. 3. par. cap. 4. n. 99.* ausus est dicere, non posse patrem irritare vota personalia de ingredienda Religione, aut seruanda castitate, & similia personalia filiorum impuberum dilata in tempus pubertatis: sed nullam rationem, nec fundamentum pro se affert, vt inquit Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 6.* Itaque, si quæras, quid de votis, & iuramentis filiorum impuberum implendis in tempus pubertatis, siue realia, seu personalia sint; vt si voueant aliquid exequendum, cùm adoleuerint, & ad pubertatem peruenerint, v. g. castitatem, Religionem, aut eleemosynam? Respondeo, hæc eodem modo irritari posse à parentibus, tutoribus, & curatoribus, quo hactenus diximus. Quia, vt dictum est, curator succedit in gubernatione filij ex potestate, quæ patri conuenire debebat eo tempore, si viueret: sed *alibi* probaui patrem irritare posse vota filij puberis ante pubertatem emissa, nec post pubertatem confirmata. Ergo idem poterit curator, quidquid dixerit Suarez *vbi suprà nu. 24.* alibi à nobis impugnatus; cui adde Sotum *de iust. lib. 7. quæst. 3. art. 2. dub. vlt.* Aragonium *in 2. 2. q. 88. art. 9. in fine.* Sed opinio affirmatiua, cui ego adhæreo, est satis probabilis, & tuta in praxi.

Alibi in Ref. præ. etiam § vlt. in principio, & infra in Ref. 45. re. ci. [illegible] vlt.

6. Sed, quia à nobis *paulò suprà* dictum est, posse patrem, curatorem, & alios Superiores, vota filiorum irritare, dummodo non fuerint post pubertatem confirmata; quæritur, quando, & quomodo dicantur confirmata? Respondeo, non censeri confirmata per approbationem parentis; (tametsi contrarium sentiant Suarez *lib. 6. cap. 6. n. 15. & 16.* & Sayrus *lib. 6. in Claui Regia, cap. 10. num. 18.* Quia hæc approbatio, nec supplet perfectè imbecillitatem iudicij impuberis, nec priuat parentem potestate gubernatiua filij; sed solum præstat, ne pro libito, & absque causa licitè irritare possit filij vota. Sanchez *cap. 30. num. 36.* Deinde non censentur confirmata ex eo, quòd vouens voluerit illa exequi. Quia hæc voluntas non immutat obligationem antea contractam; sed illi, quantumuis infirmæ, annexa est. Sic Nauarrus *cap. 12. num. 71.* Azorius *1. part. lib. 11. cap. 17. quæst. 7* Valentia *2. 2. disp. 6. quæst. 6. punct. 6. quæst. vltima*, Suarez *cap. 6. num. 12. & 13.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 83.* Sanchez *lib. 4. Sum. cap. 30. n. 38.* Neque item censentur confirmata, tametsi sæpè renouentur, seu repetantur vt firma, credendo firma, & inirritabilia esse: quia huiusmodi repetitio est approbatio prioris vinculi, non alicuius noui constitutio; & ignorantia, seu error tollit voluntarium, ac proinde impedit, ne firmentur ampliùs, quàm sint. Nauarrus, & Lessius *suprà*, & Sanchez *30. num. 43.* Quapropter tunc vota confirmata censebuntur, quando vouens conscius infirmitatis priorum votorum, se obligare vult firmiter, & irreuocabiliter; vel vult se obligare, ac si nunquam obligatus esset. Quia hæc voluntas æquiualet nouæ voti remissioni. Et ita in specie docet Palaus *tom. 3. disp. 2. punct. 3. n. 10.* quod est valdè notandum.

RESOL. XLIV.

Si filius, seruus, vel vxor voueat v. g. singulis sextis Ferijs sua vita ieiunare, vel quotidie Litan. as recitare, & similia, an talia vota possint à Patre, marito, aut Domino irritari? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 5. Ref. 15.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Sanchez *in Summa, tom. 1. lib. 4. cap. 29. num. 7.* [Quia sicut votum absolutè emissum recitandi quotidie Officij diuini, aut quotidie dandæ eleemosynæ posset prorsus irritari, cùm tamen toto vitæ tempore obliget: ita potest, quando totum vitæ tempus exprimitur; quia in neutro casu censetur partim relatum ad subiectionis, partim autem ad libertatis tempus. Quare iure optimo Azorius *tom. 1. Instit. moral. lib. 11. c. 17. quæst. 11. ad finem*, & Sayrus *in Claui regia, lib. 6. ca. 10. n. 18.* dixère, posse id votum omninò irritari quando ad nullum tempus est expressè relatum, sed absolutè emissum. Et Azorius expressè dicit, tunc non posse, nisi quoad partem, quando expressa fuit vtriusque temporis mentio.] Ita Sanc. Itaque, secundùm illum, hæc vota æquè libertatis, ac subiectionis tempus afficiunt; ac proinde irritationis perfectæ capacia sunt.

Sup. hoc in Ref. seq & in tom. 7. tr. 8. Ref. 55. per totam, & in Ref. 56. in principio, & in fine, & pro parte voti vxoris in Ref. seq.

2. Verùm contrariam sententiam nominatim contra Sanchez tenet Castr. Palaus *tom. 3. disp. 2. punct. 3. §. 4. numer. 2.* Quia supradicti domini solùm irritare vota subditorum possunt, quatenus sibi præiudicant: sed illa vota solùm dominis præiudicare possunt, quoad materiam contingentem tempore subiectionis, non autem postea. Neque obstat, hæc vota æquè libertatis, ac subiectionis tempus afficere. Quia afficiunt illud diuisibiliter; est enim materia illis promissa diuidua, singulis diebus correspondens: ac proinde secundùm partem implendam tempore subiectionis suspendi possunt, manentibus firmis quoad partem tempore libertatis implendam. Aliàs votum castitatis emissum ab vxore irritari posset à viro, ita vt soluto matrimonio nullas illius esset obligatio. Quod est omninò falsum, vt satis colligitur ex cap. *Quidam* & cap. *Placet. de conuersatione coniugatorum.*

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. lege doctrinam Ref. 1. 17. & 218. & hic infra Ref. seq.

3. Sed opinio Sanchez non habet difficultatem in sententia Doctorum asserentium absolutè potestatem mariti, domini, parentis irritatiuam, extendi ad vota emissa tempore subiectionis, etiamsi sint adimplenda subiectione dissoluta. Quia tempore, quo votum illud emittitur, voluntas illa subditur Superiori, sine absolutè, siue quoad materiam promissam, quantumcumque executio in aliud tempus differatur. Et confirmatur; quia quamuis executio pendeat in futurum; at talis voti grauamen, & obligatio sunt præsentia. Secundò, quia sequitur ex tali voto præiudicium Superiori: nam tempore, quo est verè Superior, & alter subditus, enim non recognoscit vouens sine eius consensu. Et hanc opinionem probabilem putat etiam ipsemet Sanchez *vbi suprà, num. 3.* Sed de hac quæstione *alibi* à nobis etiam actum est.

Alibi in Resolutionibus & §§ præteritarum annotationum huius Ref.

RESOL.

RESOL. XLV.

An superiores possint irritare vota emissa tempore subiectionis implenda tempore eius solutionis, vt si v. g. vxor aliquid promittat in tempore viduitatis; impubes tempore pubertatis, pubes in tempore, quo liberam habuerit bonorum dispensationem, seruus dum fuerit liber?

Et nota, quod Pater possit irritare votum Religionis à filio emisso,post annos pubertatis exequendum? Ex p 4. tr.4.& Misc.29.

Sup. contentis in hoc & seqq. §§. vsque ad vlt. huius Res.in Res. præterita, & in aliis ei re annotationum late etiam pro parte voti vxoris.

§. 1. VT si, v. g. vxor aliquid promittat in tempus viduitatis, impubes in tempus pubertatis, pubes in tempus quo liberam bonorum dispensationem habuerit seruus dum fuerit liber, &c.

2. Prima opinio vtitur distinctione, nam aliqui ex supradictis sunt plene subditi Superiori quoad voluntatem cui ad plenum eius regimen traditi sunt, quales sunt Religiosi respectu suorum Prælatorum, & filij impuberes respectu patris, & tutoris; alij verò sunt tantùm subditi quoad aliqua obsequia, & aliquod voluntatis regimen, quales sunt seruus domino, vxor viro, filij puberes patri, & curatori. Priorum ergo vota facta ad tempus solutæ potestatis, possunt Superiores irritare, non autem posteriorum, & ita docet Sanchez mutans sententiam *in summ.tom.1.lib.4.cap.29.n.31.*

3. Secunda sententia absolutè facultatem supradictam cuicumque Superiori denegat, quia votum refertur in tempus solutæ subiectionis, & ita tenet Caietanus *in 2 2.quæst. 88.art.8.dub. penult.in solut.ad 3* Nauarrus *in summ.cap.12.num.66.* Aragon *in 2.2.quæst.88. art.8.* & alij.

4. Tertia sententia eam facultatem omnibus Superioribus habentibus facultatem dominatiuam concedit, quia tempore, quo votum emittitur voluntas subditi subditur Superiori siue absolutè, siue quo ad materiam promissam, quantumcumque executio in aliud tempus differatur. Deinde sequitur ex tali voto præiudicium Superiori, nam tempore, quo est Superior, & alter subditus, eum non recognoscit vouens sine eius consensu. Et hanc sententiam probabiliorem vocauit Sanchez *de matrim. lib.9. disput. 39.num. 16.* licèt postea *loco citat. in summ.* tantùm probabilem vocet; secluso tamen voto serui emisso in tempus, quo libertate donatus fuerit; & illam absolutè tenet Petrus de Ledesma *in summa tom.2.tract.10.cap.7.dub.vlt.dict.10.* Vega *in summ. tom.2.cap.129.cas.20.* & alij.

Sup hoc cum Auctoribus supra in Res. 32. §. vlt. in principio, & in Res. 43.§. alij prope finem.

5. Sed stando in prima opinione, ego olim putaui aliquos probabiliter consuluisse, patrem potuisse votum irritare Religionis, à filio emissum, post annos pubertatis exequendum, & hanc sententiam summopere notent Confessarij, & casuum conscientiæ responsores quia in casibus contingentibus plurimum deseruire poterit.

RESOL. XLVI.

Quidam vouerat singulis Festiuitatibus Annunciationis B. Mariæ Communionem, sed Festum illud accidit in Feria sexta Hebdomadæ Sanctæ, quæritur an teneatur in illa die sacram Synaxim sumere?

Et resolutio huius quæstionis pendet ex illa, an Feria sexta parasceues licitum sit sumere Communionem?

Et quæritur obiter, an in Feria quinta Cœna Domini sit vna tantum celebranda Missa? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1 Res. 19.

§. 1. RESolutio huius casus pendet ex illa quæstione; An feria sexta Parasceues licitum sit sumere sacram Communionem: & negatiuam sententiam tenet Francolinus *de horis Canonicis, cap. 30. num. 12.* Marchinus *de Sacrament. Ordinis, tract. 3.part. 3.cap.8. num.3.* Megalius *in Promptuar. tom. 2. ver. Eucharistia Sacramenti Minister, num. 19.* & ita determinasse Sacram Congregationem Rituum die 19. Februarij 1622. testatur Gauantus *in Rubricis Missalis tit. 9. §.4. num. 24.* Barbosa *de offic. Paroch.cap.20.num.16.* & Leone *de offic.Capell.q.8. sect.17. num. 170.* Et ratio est, quia *in cap. Sabbato de Consecrat. distinct.3.* Innocentius asserit Sacramenta eo die penitus non celebrari. Item quia in officio illius diei solùm propter infirmos præcipitur seruari Sacramentum.

Sup. quæst. contenta in hoc textu, in tom. 2. tr. 2. Res. 45. & 46. & cursim in alio §. earum pr marum annotationum.

2. Sed his non obstantibus non desunt Doctores contrarium sentientes, nempè licitum esse per se loquendo secluso omni scandalo eo die communicare. Primò, quia cùm hoc sit per se bonum, & prohibitio in contrarium non extet, non est cur tanquam malum, & peccatum damnetur. Et Innocentius in eo cap. manifestè de solo Missæ sacrificio loquitur: nam celebrare Sacramenta non est propriè præbere Eucharistiam populo, sed conficere & consecrare illam; inde enim celebrare pro Missam dicere, & Sacrificium facere vsurpatur. Secundò quia parum obstat, quòd in officio Parasceues Sacramentum solùm propter infirmos custodiri iubeatur: nam id non ideò fit, quòd illis solùm licitum sit dispensare; sed quia illa fuit causa maximè necessaria seruandi Sacramentum. Et ita hanc sententiam docet Fagundez *part. 1.lib.3.c.35.num.16.* Suarez *in 3.part. de Sacram.disp.8.sect. 2.* Layman *in Theolog. Morali, lib.5. tr.5.cap.4.n.7.* Molfesius *in summa tom. 1.tract.3. cap.14. num...* Filiucius *tom.1.tract.5.cap...n 105* Emanuel Sà *ver. Eucharistia, n.19.* & qui apud me instar multorum est Pater Vasquez *tom. 3.disp.232. c.2.n.22.* dicit posse quemlibet ex causa, vel deuotione eo die communicare & sacram Synaxim sumere.

3. Nec valet dicere, quòd hodie in Ecclesia Latina solus Sacerdos dicta feria sexta communiter ex præsanctificatis die præcedenti: nam asserunt Doctores citati hanc consuetudinem non esse ita introductam & receptam, vt vim præcepti habeat, sed potiùs deuotionis gratia; & vt magis congruenter: nam cùm omnes ferè communicent feria quinta, ideò nullus communicat feria sexta: præsertim cùm ea die non possit commodè fieri. Non ergo dici potest per non vsum introductam esse prohibitionem quia sola negatio actus non sufficit ad introducendam legem. Verùm his non obstantibus ego consului in casu præsentis dubij vouentem potuisse abstinere à sacra communione in illo die Annunciationis sine fractione voti, quia incidit in feriam sextam Parasceues.

4. Non desinam hic etiam adnotare sacram Congregationem rituum, vt patet apud Decreta Diœcesanæ Synodi Neapoli celebratæ anno 1627. & apud Persicum *de offic. Sacerd. lib.1.dub.6.num.40.* decreuisse in Feria quinta in Cœna Domini celebrandam esse vnam Missam tantùm. Et Matullus Francolinus *de horis Canonicis cap. 30. num. 18.* testatur suo tempore Cardinalem Sanellium Pontificis Vicarium Romæ quibusdam Sacerdotibus celebrare volentibus præcepisse, ne eo die celebrarent. Tamen hoc decretum non videtur in Sicilia, & in multis locis vsu receptum: nam passim in illa die Sacerdotes celebrant; & hoc fieri posse etiam publicè secluso scandalo tenent Doctores, quos ego citaui *in tract. de celebrat. Missar.* & citat & sequitur Marchinus *de Sacrament. Ordinis, tract. 3. part. 3. cap. 8. n.1.* Et Pater Vasquez *tom. 3.disp.232.cap.2.n.15.* docet neque iure scripto, neque consuetudine vetitum esse feria Quinta in Cœna Domini Missam celebrare, neque

Sup. hoc in tom. 2. tr. 1. Res. 73. à lin. 1. & ibi in tr. 2. Res. 46. §. Notandum. in fine.

Nihil sup. hac quæstione Author dixit in dicto tract. hic citato.

Prælatis

Prælati licentiam esse necessariam, & testatur se plures Romæ vidisse eo die celebrare.

RESOL. XLVII.

An qui ex voto, vel pœnitentia tenetur recitare aliquo die tantum partem Rosarij, si illam cum notabili incorruptione recitet, dicatur satisfacere, etiam si dimidiam partem mane, & aliam vespere recitet? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 17.

Quæ nunc est in tom. 3. tr. 6. Ref. 67. & in aliis eius not. Et pro diffic. huius Ref. in tom. 1. tr. 6. Ref. 9. §. vlt. in principio, & in to. 4. tr. 6. Ref. 55 §. 5. aliquis recitantes ad lin. 8.

§. 1. Affirmatiuè respondeo, quia, vt probaui *in 2. part. tract. 12. resol. 4.* recitans Officium diuinum cum magna interruptione, satisfacit præcepto; ergo idem dicendum erit in recitatione Rosarij ex voto & pœnitentia, & hanc sententiam quoad vtramque partem tenet Sanchez *in opusc. tom. 2. lib. 7. c. 2. dub. 19. num. 5.* vbi sic ait. Secunda sententia docet, quòd licèt sine causa iusta interrumpat recitans Horam, & per magnum tempus, non peccat mortaliter, nec tenetur sub mortali ad repetendum, quia licèt, physicè loquendo, quando est magna interruptio, non sit eadem hora continuata; loquendo moraliter propter intentionem, quam hic habet supplendi quod deest intra eundem diem, censetur integratio & continuatio eiusdem horæ, atque adeò impletio præcepti Horarum quoad substantiam. Item, quia qui tenetur ad Rosarium, vel Psalmum ex voto, vel pœnitentia, satisfaciet recitando dimidiam partem manè, & aliam vesperè; ergo similiter in Hora canonica. Ita Sanchez, qui optimè notat hanc sententiam veram esse, licèt quis faciat illam interruptionem cum proposito formali reincipiendi postea illud, quod fuerat recitatum, hoc enim non obstante poterit postea non reincipere, sed prosequi quod cœperat, quicquid asserant aliqui, quos alibi impugnauimus.

Alibi in tom. 3. tr. 6. Ref. 46. §. primo. & in aliis eius not.

RESOL. XLVIII.

An qui vouit, vel iurauit, aut habuit pro pœnitentia iniunctâ audire Missam, vel dicere officium B. Virginis, si Missam audiat, vel recitet sine interna attentione, adimpleat votum, & pœnitentiam?

Et docetur præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas Canonicas adimpleri sine interna attentione, dummodo interius recitans, vel audiens Missam non se gerat distractus. Ex p. 10. tr. 13. & Misc. 3. Res. 35.

§. 1. Videtur probabiliter affirmatiuè posse responderi, sicut probabiliter dicitur, præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas Canonicas adimpleri sine interna attentione, dummodo interius se citans, vel audiens Missam, non se gerat distractus. Et pro hac sententia ego alibi citaui Hurtadum, Lugo, & alios, & me citato illam tenet nouissimè Dicastillus, *de Sacram. tom. 1. tract. 5. disput. 5. dub. 8. num. 95. & dub. 9. n. 117.* vbi sic infert. Eadem ratione colligitur posse implere præceptum audiendi duas, vel plures Missas, si præceptum præcisè sit ex præcipiente, vel legislatore humano, humanâque auctoritate, etiamsi vni tantùm, vel etiam nulli interiùs attendat: dummodò exteriùs sit in eo loco, & situ, quo censeatur omnibus Missis præsens, nullo dato signo exteriori, quo ostendatur non omnibus, aut nulli Missæ attendere; nam cùm iuxta nostra principia non sit necessaria vlla attentio interna ad impletionem Ecclesiæ præceptum, dummodò ita assistatur, vt nulla distractionis significatio detur; attentio verò ad tres, vel plures Missas simul non sit impossibilis, profectò ex eo quòd quis assistat pluribus, non colligitur quod illis non attendat; neque enim assistentia & attentio ad vnam pugnat cum assistentia & attentione ad reliquas. Ita ille, cui adde Pellizzarium, *in Manual. Regular. tom. 1 tract. 5. c. 4. sect. 1. n. 48.* etiam me citato. Vnde miror, quomodo Reuerendissimus Magister Candidus, *tom. 1. disquis. 25. dub. 14.* vocauerit hanc sententiam improbabilem, cùm illam ex Dominica Familia doceat Syluester, Durandus, Paludanus, & D. Antoninus, & ex Societate Iesu Cardinalis Lugo, Coninch, Dicastillus, & plures alij viri doctissimi.

Alibi in tom. 3. tr. 6. Ref. 47. & 48. & in tom. 2. tr. 3. Ref. 1. & in quinque primis lin. Ref. 4.

2. Sed quo ad Casus propositos de Voto, Iuramento, & Pœnitentia, negatiuam sententiam docet idem Dicastillus, *vbi suprà dub. 7. n. 90.* vbi sic ait: Vtrùm autem hoc ipsum sufficiat ad impletionem Voti, aut iuramenti, non est huius loci disputare; sicut nec de impletione Pœnitentiæ iniunctæ in Confessione. Sufficiat dicere non esse eandem rationem, atque de præceptis Ecclesiæ, nam cùm obligatio Voti, & Iuramenti sit de re, quæ quantumuis interna sit, sufficienter innotescit Deo ipsi cui promissio Voti facta est, aut quem in testem adduximus rei faciendæ, & qui est propriè iudex, & cognitor impletionis rei promissæ; vel, vt aliis verbis rem explicem, cùm materia promissa comparatione promittentis, & eius, cui promittitur, sit æquè nota, etiamsi materia sit actus internus, & æquè subiecta voluntati promittentis, aut iurantis, sibique quasi imponentis priuatam legem, potest potestas obligandi ad eam materiam se extendere, quæ promitti pariter homini, & acceptanti Deo æquè subiecta est, & nota æquè si esset materia externa. Ecclesia verò, aut Princeps aliquis suam quasi sphæram non extendit, nec extendere potest nisi tantùm ad externos actus, qui natura sua subsunt externo illius iudicio, & cognitioni, vt explicatum est. Quod verò attinet ad Pœnitentiam iniunctam in Sacramento Confessionis, quia ea Pœnitentia iniungitur à Sacerdote gerente vices Christi, & nomine Christi, & iudicante nomine ipsius, atque efficiente, vt illud opus satisfactorium sit pars integralis Sacramenti; ex his omnibus capitibus potest resultare obligatio Iuris naturalis diuini, quæ potest transcendere ad actus etiam internos, ad quos Christus ipse instituens Sacramentum, potest virtute sua obligandi pertingere, qui externorum pariter actuum atque internorum nostrum Iudex est, Princeps, ac Dominus, de illisque iudicat: quod tamen non habet Ecclesia, vnde illud axioma ortum habuit: Ecclesia non iudicat de occultis. Ita Dicastillus.

Quoad hoc si legitur doctrina §. præteriti huius Ref. & omnium Ref. eius annot. & aptor. scq. facile hæc difficultas soluta erit.

Sup. hoc pro pœnitentia cum eodem Dicastillo tum hic citato in tom. 2. tr. 3. Ref. 41 lin. 5. vel. 6.

3. Verùm aliquis posset dicere, quod obligatio Voti, & satisfactionis impositæ à Confessario, regulantur, & obligant instar præceptorum Ecclesiæ, vt tradunt communiter Doctores, nisi aliter constet de intentione vouentis, & Confessarij: sed secundùm opinionem probabilem præceptum Ecclesiæ non obligat ad attentionem internam, sed tantùm externam: ergo neque obligabit Votum, aut Pœnitentia imposita à Confessario. Cogita, nam ipsemet Dicastillus posteà *dub. 9. numer. 119.* suam sententiam vocat tantùm probabilem.

Sup. hoc in Resolutionibus no. huius Ref.

RESOL. XLIX.

An qui audit Missam animo non satisfaciendi voto, vel iuramento, satisfaciat voto?

Vbi plura de intentione satisfaciendi præcepto.

Et an doctrina huius Resolutionis non procedat in obligationibus iustitiæ?

Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto: nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter

ter, quod deobligatus romaneas ad alterum faciendum. Imo, si ex animo expresso non satisfaciendi pracepto per talem rem, illam exequaris, adhuc tamen satisfaceres pracepto. Ex p.3.tt.6.& Misc.2.Res.77.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 3. Ref. 5. §. Verum. ad medium, à vers. cum tamen. & si placet, lege doctrinam aliorum §§. not. penult. dictæ Res.

§. 1. NEgatiuè respondet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. de horis Canonicis. c. 26. num.* 8. vbi probat, quod, si audias Missam voluntate non satisfaciendi voto, ad quod teneris, sed intendas aliam Missam audire vt voto satisfacias, tacitè te protogare votum, vel nouum votum facere, quia cùm obligatio voti à te dependeat, potes pro libito illam tibi de nouo imponere.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 13. num.* 18. Dico igitur te integre satisfacere voto, licet habeas intentionem alia Missa satisfaciendi, quia verè præstas illud, quod vouisti; neque cum illam voluntatem habeas minimè satisfaciendi voto per illam Missam, intendis de nouo vouere, etsi possis, sed solum intendis priori voto per aliam Missam à te audiendam satisfacere. Ergo si iam satisfecisti, nihil restat tibi satisfaciendum.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 2. ex lata doctrina Res. 74. §. Ad secundum. signanter prope finem, à vers. Adde, & ex doctrina Res. not. præteritæ & infra in tr. 7. Res. 46. recitanter in fine.

3. Notandum est tamen hîc obiter, necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis, taliter quòd deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Ita Vasquez *in part. 2. quæst. 100. art. 9. n. 5.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 2. punct. vlt.* Henriquez *lib. 9. cap. 25. num.* 6. Suarez *in 3. p. tom. 3. disp. 88. sect. 3.* Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 2. q. 6.* & alij. Imò aliqui plus addunt, non solùm si ignarus præcepti, rem præceptam exequaris, sed animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, adhuc tamen satisfaceres præcepto. Ita ego alibi, & Lessius *lib. 2. cap. 37. dub. 10. n. 59.* Valentia, Vasquez, & alij *vbi supra.*

4. Hinc infertur contra Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 13. num. 3.* & Bonacinam *disp. 1. quæst. 1. punct. 10. num.* 4. accedentem ad Ecclesiam animo meditandi res diuinas: si sacerdos interim adeat ad altare ad celebrandam Missam, satisfacere præcepto audiendi Missam, licèt cùm primùm accessit ad Ecclesiam, non habuerit animum audiendi sactum. Ita Castrus Palaus *to. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 17. n. 7.*

Sup hoc infra in tr. 7. Res. 46. & in multis aliis eius primæ not.

5. Verùm supradicta non procedunt in obligationibus iustitiæ, in quibus sine cognitione obligationis exequi rem præceptam non potest, quia res præcepta est solutio, non donatio; solutio autem necessariò inuoluit cognitionem obligationis, & voluntatem satisfaciendi, quibus deficientibus erit donatio liberalis, ac proinde debitum non extinguit; quæ sententia limitatur, quando in genere voluisti, vt si casu aliquam obligationem habeas restituendi, eleemosynæ à te faciendæ loco illius subrogentur, nam tunc illæ eleemosynæ non propriè eleemosynæ, & donationes liberales sunt, sed solutiones debiti, cùm ex voluntate satisfaciendi debito procedant, quod est valde notandum. Vide Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 1. c. 19. num.* 11. & alios.

Sup. hac limitatione in to. 3. tr. 6. lege doctrinam Res. 226. & aliarum Res. & §§. eius 1. & 2. not. & vide etiã doctrinam Res. not. præteritæ huius §.

RESOL. L.

An si quis intuitu pietatis, & solum propter Deum iuraret dare dotem mulieri, possit fœmina illius obligationem remittere?

Idem est, si certo pauperi iures eleemosynam largiturus.

Et quid, si ea dos, eave eleemosyna nulli esset determinato pauperi, aut persona promissa?

Et infertur, quod si quis filia intuitu Patris dotem sub iuramento promittat, tunc non ad filiam, sed ad Patrem remissio iuramenti pertinet. Ex p.9. tract. 8.& Misc. 3.Res.13.

§. 1. NEgatiuè respondet ex Soto Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 3. quæst.* 11. vbi sic ait: [Quid dicendum, cùm Titius iurauit, se certæ Caij filiæ dotem daturum, vt possit commodè nubere, an Caius, aut eius filia eiusmodi iusiurandum possit remittere? Sotus *lib. 8. de iust. quæst. 2. art.* 9. distinguit: Aut Titius iureiurando se deuinxit pietatis, ac Religionis causa, eò quòd filia Caij inopia premeretur: aut promisit gratia puellæ, vel patris. Si primo, inquit, modo iurauerit, non potest Caius, & filia iusiurandum dirimere: est enim votum Deo factum. Si secundo, potest Caius iusiurandum soluere, quoniam sibi, aut filiæ est facta promissio. Idem est, si iures, te certo pauperi eleemosynam largiturum: aut enim promittis, vt prosis homini, & proinde causa ipsius; aut promittis Deo, videlicet, studio pietatis in Deum. Si primo modo, pauper potest iusiurandum remittere; si secundo modo, non item] ita ille. Probatur hæc opinio ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæst. 89. art. 9. ad 2.* vbi asserit, eum, cui aliquid promittitur intuitu pietatis, id non posse remittere: nam iuramentum factum Deo intuitu pietatis, rationem voti habet, votóque æquiualet, vt Doctores omnes tradunt: in voto autem nihil potest persona priuata, cùm soli Deo ius acquiratur. Secundò, quia tale iuramentum soli Deo præstatur, cuius iuri alter renuntiare non potest, non tamen intelligas, velle hanc opinionem, vt sic iurans teneatur puellam nolentem dotare, aut ducere; hoc enim absurdissimum esset: sed sensus huius opinionis est: per remissionem promissionis alterius non manere liberum iurantem, si adhuc, remittens velit matrimonium, dotem, aut rem sibi promissam.

Sup. hoc in Res. seq. & in tom. 2. tr. 6. lege doctrinam Res. 21. signanter ò §. His suppositis.

2. At ego affirmatiuæ sententiæ adhæreo: quia, quamuis iuramentum Deo præstetur, & intuitu pietatis fiat; tamen ipse Deus gratum illud in partis vtilitatem habet & quatenus parti est commodum, & fauorabile, & solum affertur Deus intestem talis promissionis: ergo pars, cui debetur, remittere illius obligationem potest, sicut & alia sibi debita condonare. Secundò, quia ideò potest pater aliqua filiorum vota irritare, quia potest tollere materiam, qua sublata votum cessat: ergo similiter pars potest tollere, & remittere materiam Deo in sui fauorem promissam: ergo consequenter tollet obligationem iuramenti. Hanc opinionem tenet Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 51. num. 7. & 8. & 9. & tom. 1. Decalog. lib. 3. cap. 20. num. 7.* Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 14. num* 6. Ludouicus Lopex *2. par. Instruct. de matrim. cap 38 fol. mihi. 1048. col. 2.* Nauarrus *in Summa Latina, cap. 22. num. 25. cãsu 5. Hispan. n. 21.* Viualdus *in Candelabro, 1. part. de sponsal. 5. num. 31.* Brunellus *de sponsal. conclus. 9. num. 1.* Anthon. Cuccus *lib. 5. Instit. maior. tit. 10. num. 61.* & alij. Addit tamen Anthonius Cuccus teneri hunc aliam pauperem ducere, aut dotare: quia promissio illa iurata duo continebat: primum, pauperem ducere, vel dotare; aut eleemosynam pauperi dare: secundum hanc pauperem ducere, dotaréve, aut illi eleemosynam dare. Quare, si iurans nequit vtrumque implere, tenebitur alterum, l. *Celsus. §. 1. ff. de recept. arbitr.* Sed oppositum dicendum est: quia huic pauperi præcisè promisit, & non alteri.

3. Nota tamen, quòd in vno casu, opinio negatiua Azorij, & Soti esset admittenda, quando, scilicet, ea dos, eáve eleemosyna, nulli esset determinato pauperi, aut personæ promissa: & similiter quando quis promisisset Deo, votóque, aut iuramento id firmasset, se ducturum in vxorem quandam pauperem fœminam absolutè, & nulli in particulari id promisisset: quia tunc nullus pauper obligationem talis iuramenti, & promissionis potest remittere, quia id iuramentum Deo soli est præstitum, nec res promissa credit in fauorem certi pauperis, qui possit huic fauori cedere; sed cedit vagè in fauorem huius, vel illius, ac proinde nullus particularis poterit eam

Sup. hoc in Res. 1. not. præteritæ, §. 1. prope finẽ, & §. Sed. ad nu. 8.

eam obligationem remittere. Solùm ergo talia iuramenta, quæ rationem voti induunt, & soli Deo præstantur manebunt subiecta irritationi, relaxationi, dispensationique, ac commutationi, quemadmodum, & vota manent, & ad quos pertinet vota irritare, relaxare, commutare, & dispensare, illa quoque pertinebunt, vt benè notat Sanchez *tom. 2. Decalogi, lib. 3. cap. 10. n. 9.* Vnde ex his infertur, quòd si quis filiæ, intuitu patris, dotem sub iuramento promittat; tunc non ad filiam, sed ad patrem remissio iuramenti pertineret.

RESOL. LI.

An iuramentum præstitum principaliter in honorem Dei possit quis remittere, si cedat in eius vtilitatem?

Et quid est faciendum, quando prædictum iuramentum præstitum fuit dare eleemosynam pauperi, aut hospitali non determinando personam; an tunc huiusmodi iuramentum relaxari debeat per Prælatum Ecclesiasticum? Ex. p. 10. tr. 14. & Misc. 4. Res. 17. alias 15.

Sup. hoc in Res. præterita, & vide etiam doctrinam alterius § eius primæ not.

§. 1. NEgatiuè respondet Texeda, *tom. 2. lib. 2. tract. 2. contr. 6. num. 244.* vbi sic ait: Maior difficultas est, an quandò iuramentum est specialiter Deo præstitum, aut ex affectu ad Religionem, si tamen res promissa tota cedit in fauorem proximi, possit proximus illud relaxare. In qua disputatione Sanchez *lib. 1. de Matr. d. 25. n. 7.* affirmat posse patrem cui fuit præstitum iuramentum illud relaxare; nihilominus oppositum est verum, quia vt asserit Petrus de Ledesma *Sum. tract. 11. de Iur. cap. 2.* quoties iuramentum est specialiter Deo factum, & in eius honorem, aut Religionis, quamuis sit præstitum in vtilitatem proximi, non potest illud remittere, sicut contingit in Casibus adductis, quod tamen ego limito, nisi huiusmodi iuramentum taliter sit in Dei honorem specialiter factum, quod iurans omne ius, obligationem, & impletionem remiserit ad voluntatem eius cui fuit præstitum; nàm tunc non dubito posse illum relaxare, quia principaliter censetur illi fuisse præstitum. Hinc fit, constare manifestè quid dicendum est; quandò quis iurauit se daturum certam eleemosynam cuidam pauperi, aut hospitali, non determinando personam, tunc enim huiusmodi iuramentum relaxari debet per Prælatum Ecclesiasticum, quia huiusmodi iuramentum est Deo principaliter præstitum, & non in vtilitatem alicuius certæ personæ, cui remitti poterat relaxatio. Ita Texeda.

Sup. hoc in Res. præterita §. vlt. & hic infra ad lit. 8. §. Sed ego.

2. Videtur hanc sententiam etiam tenere Rocafull *in Praxi Theol. Mor. tom. 2. lib. 1. pracept. 2. Decal. cap. 4. num. 326.* docet enim, iuramentum factum homini, non solùm in vtilitatem eius, sed etiam in Dei obsequium, quod appellatur iuramentum intuitu pietatis non posse remitti ab homine, cui factum est, vt si quis promisit pauperi animo inseruiendi Deo eleemosynam, non potest pauper remittere; ratio est, quia licèt pauper possit remittere ius, quod acquisiuit per iuramentum, non tamen potest remittere quod Deo promissum est. Et confirmatur, quia per hoc iuramentum contracta est duplex obligatio, & ei cui factum est iuramentum solùm debetur vna; alter ergo debet remittere aliam: Poterit autem dispensare Papa si is, cui iuramentum factum est, remittit iuramentum.

3. Sed ego non discedo à sententia Castri Palai, *tom. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 8. n. 3.* vbi sic asserit: Difficultas est an possit creditor iuramentum præstitum principaliter in honorem Dei remittere, eò quod tota obligatio in sui gratiam, & fauorem cedat, v. g. intuitu pietatis promisisti sub iuramento alicui pauperi eleemosynam, poteritnè pauper obligationem remittere? Et quidem si pauperem non determinasti, clarum est nullum esse qui possit obligationem remittere; Quia illud iuramentum Deo est factum, & inducit rationem Voti; neque res promissa cedit in gratiam huius pauperis determinati: sed huius, vel illius: ergo nullus est in particulari, qui possit remittere. Sic Sanchez *lib. 3. Summ. c. 20. num. 8.* Verùm si pauperem determinasti; probabilius est, & mihi certum remittere posse obligationem, nolendo promissum acceptare; quia illud iuramentum censetur tacitam conditionem habere; dummodò velit promissum acceptare is, de cuius commodo agitur. Non enim (vt bene ait Lessius) intendis inuitum ad Beneficium acceptandum cogere, vel nolenti obtrudere. Ergo si ille nolit, vel condonet, non obligaris; cessat enim conditio, sub qua obligatio inducta est. Quod verò Thomas Sanchez *lib. 1. de sponsalibus, disp. 52. num. 7. fine 8. & 9.* & Suarez *lib. 2. de Iuram cap. 39. num. 8. 11. & 12.* insinuant posse pauperem remittere obligationem iustitiæ remanente obligatione iuramenti, si velit promissum impleri, mihi non probatur. Nulla enim ex supradictis iuramentis obligatio iustitiæ, aut fidelitatis in promittente oritur comparatione pauperis, sed tota obligatio est comparatione Dei, esto in pauperis vtilitatem cedat. Quapropter nulla alia via potest pauper obligationem remittere nisi vel condonando promissum, vel nolendo illud acceptare.

Sup. hoc in § not. præterita.

RESOL. LII.

An iuramentum præstitum redeundi ad carcerem iniustum obliget?

Et quid de carcere iusto?

Et deducitur condemnatum ad mortem famis teneri sub mortali culpa comedere, non obstante Superioris præcepto de non comedendo, etiam si iurasset se cibos oblato non manducaturum. Ex p. 9. tract. 8. & Misc. 3. Res. 57.

§. 1. QVò ad primum affirmat Toletus, *lib. 4. Sum. cap. 22. num. 2. vers. Alterum est.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 6. numer.* 28. Sanchez, aliis relatis, *lib. 3. Summ. cap. 11. numer. 31.* Suarez *lib. 2. cap. 10. num. 24. & 16.* Bonacina *tom. 1. disp. 4. quæst. 1. punct. 9. num. 2.* Ratio est, quia reditus ad carcerem factus est fine obseruandi fidem iuramento stabilitam, actus est veracitatis, fortitudinis, & patientiæ; neque obinde censeri debes te occidere, & vitam tuam prodigere, sed solùm censeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex iusta & rationabili causa sæpè decet, vt benè probat Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6.* Adde ex obseruatione Iuramenti non te propriè conici in vitæ periculum, quod antea habebas, quodque dato Iuramento suspensum fuit. Non igitur excusari potes à iuramenti obseruatione. Sup hoc in tom 4. tr. 3. Res. 84. §. penult. & vlt.

2. His tamen non obstantibus, non desunt Doctores negatiuæ sententiæ adhærentes. Ità Couarruuias *lib. 1. variar. cap. 2. num. 7.* Plaza de delictis *lib. 1. cap. 22. num. 6. fine,* Basilius Legionensis *lib. 12. cap. 8. num. 20.* Guttierrez *1. par. de Iuram. cap. 57. num. 24. & seqq.* optimè Vasquez *1. 2. disp. 174. cap. 5. num. 35.* Nauarr. *cap. 12. num. 18.* Reginaldus *lib. 18. praxis, num. 62.* Ratio est, quia secluso iuramento iure charitatis propriæ tenebaris periculum iræ fugere. Ergo Iuramentum de non fugiendo, sed potiùs de redeundo, illicitum est; quia est de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus subministrat tyranno occasionem iniquæ vexationis: Ergo non est licitus, & honestus: Ergo iurari non potuit. Item non est actus fidelitatis, quia non debetur fides illam iniquè expostulanti, neque fortitudinis, vitam sic irrationabili exponere: Ergo nullam habet honestatem.

3. Nec obstat argumentum in contrarium; quia, etsi se occidere sit intrinsecè malum, & subinde nunquàm liceat: at non fugere periculum mortis, & illi se exponere

nere interdum licet ex causa iusta: ergo ratione seruandi iuramenti potest se illi periculo exponere, & seruare iuramentum. Sed respondetur, antecedens esse verum, quando talis expositio periculi est actus virtutis: exponere se autem periculo mortis, redeundo in carcerem, quando absolutus ab illo, iurauit se in illum rediturum, non est actus virtutis; nec iusta adest causa reditus: sed potius est actus vitij, & temeritatis, cùm sit actio repugnans naturali inclinationi, quia homo tenetur vitam propriam tueri, & conseruare; & ideò reditus ille non est promissionis executio, sed occisio propriæ vitæ. Non negamus tamen id, quod Aduersarij petunt in argumento, sed dicimus nullo modo licere iuramenti reditum ad carcerem, nec teneri redire, quando instat periculum vitæ iniustè à se auferendæ: quia reditus ille est actus temeritatis, & vitij; de quo iuramenta facta sunt irrita. Vnde ex his omnibus apparet, vtramque sententiam esse probabilem; vnde Villalobos *in summa tom. 2. tra. 36. dificul. 5. num.* 16. sic ait: [De lo dicho se infiere que el que esta preso en la carcel, y jura de boluer à ella, donde injuriosamente estaua preso, aunque sepa que le han de castigar, està obligado à boluer a ella, como tienen Cayetano, Soto, Siluestro, y Toledo, y se colige de S. Thomas. Pero en esto caso vna glosa, Nauarro, Panormitano, Iuan Andres, Couarruuias, y Iuan Mayor dizen, que no està obligado a boluer, porque tiene obligacion a conseruar su vida, y estaua obligado a huyr, si pudiera; y ansi parece que hara mal en boluer, y que no està obligado a ello, ni puede hazerlo con buena conciencia. Esta sentencia dize lesio que es probabile, y segura en practica, y es llano que se puede seguir, aunque no fuera tan probable como la contraria, por lo queda dicho arriba, quanto mas que es muy probable, aunque tambien lo es la contraria. Ita ille.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 2. Res. 116. & 221. §. vlt. ad fin. 5. & infra in tr. 5. Res. 51: paulo post initium, vers. Tertio, & in fine Res. 52. lege earum doctrinam pro doctrina contenta in hoc & seq. §. huius Res.

4. Sed maior difficultas est de Iuramento redeundi ad carcerem, quando carcer est iustus, & pœna mortis inferenda sit iusta; an ioquam in tali casu obliget? Et negatiuè respondet Lopez de Texeda, *in Theol. mor. tom. 2. lib. 3. punct. 2. n.* 332. vbi sic ait: Maior difficultas de soluto è carcere iuramento prædito de redeundo in illum, an teneatur redire; quando carcer est iustus; & pœna mortis inferenda iusta; & affirmat Sanchez *summ. tom. 1. lib. 3. de iuram. cap.* 11. *nu.* 25. ad id teneri, etiam cum periculo vitæ: & reddit rationem, quia eo casu iuramentum est de re iusta, & nihil causari potest iurans, quòd hac obligatione liberetur, cùm ad fortitudinem spectet id iuramentum cum vitæ periculo obseruare, nec aliqua iniuria iuranti irrogetur. Cæterum nec etiam eo casu iurantem reditum è carcere liberatum, ad illum redire teneri omninò asserendum est; quod ostendo primò rationibus immediatè à nobis adductis, quæ euidenter probant, etiam de soluto è carcere medio iuramento præstito de redeundo in ipsum; quando carcer est iustus, & pœna mortis est iusta, & debita; & præterea quia quod immediatè, & per se tendit ad tollendam vitam, non est implendum; & etiam quia teste D. Thoma 2. 2. *quæst.* 69. *art.* 4. ideò ad mortem famis condemnatus, tenetur sub mortali culpa comedere, non obstante superioris præcepto de non comedendo; quia non comedere non tantùm est non se conseruare, vt malè asserit Valentia *tom. 3. de reo, disp. 5. q.* 13. sed est formaliter, & immediatè se occidere: sed is, qui iurauit ad carcerem se rediturum, si ad illum rediret, ex eo reditu infallibiliter sequitur eius mors, imò reditus ipse est immediata causa amittendi vitam; ergo tenetur non redire Iure naturali, contra quod Iuramentum præstitum non est validum.

Sup. hoc ibidem.

5. Ad rationem autem pro aduersariis constat ex dictis eo casu iuramentum non esse de re iusta, nec esse validum, nec ad fortitudinem spectare, sed ad temeritatem; nam sicut, si quis ad famis mortem condemnatus iuraret se cibos oblatos non manducaturum, eo tamen iuramento non obstante tenetur sub mortali comedere, propter rationem à D. Thoma assignatam, quæ deducta est ex ipso naturali Iure; ita qui iurauit se in carcerem rediturum, si capite plectendus est, quamuis talis pœna sit iusta, nec potest, nec tenetur redire, nec iuramentum est validum. Hucusque Texeda. Sed sententia Sanchez magis mihi placet, & est communis, quia talis reditus & honestus est, & fidelitati, religioni, & iustitiæ debitus: non nego tamen sententiam Texedæ suam habere probabilitatem.

RESOL. LIII.

An qui vi, vel metu iurat coactus, si habeat animum non implendi iuramentum, petendo prius relaxationem eius, non obstante hoc, peccet mortaliter? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 56.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 7. numer.* 20. & Sanchez in Summa *tom. 1. lib. 3. cap. 11. num.* 17. vbi sic ait: Non credo peccaturum sic iurantem, si habeat animum non implendi iuramenti, obtenta tamen prius illius relaxatione; secus si absolutum non implendi animum haberet; quia in priori euentu nulla irrogatur iniuria extorquenti iniquè promissionem; nec est mendacium eò quòd iurans habeat firmum implendi animum, nisi relaxationem obtineat; & quamuis habeat animum petendæ prius relaxationis, & ea obtenta non implendi; animus hic est conformis conditioni imbibitæ in eo iuramento, quæ est, nisi eius relaxatio prius obtineatur; & ideò nec mendacium, nec culpam aliam continet. Sicut iurans fœminæ matrimonium, cum intentione implendi, nisi illa fornicata fuerit, verum iurat, nec peccat; quòd ea conditio includatur tacitè in ea promissione.

Lege supra doctrinam §. 1. & 2. Res. 21. & alterius Res. eius primæ not. & infra ex Res. 64. §. Nono, post medium vers. & ita iurans.

2. Sed affirmatiuæ sententiæ adhæret Lopez de Texeda in *Theol. mor. tom. 2. lib. 3. tract. 2. n.* 518. Primò, quia qui sic iurat, quamuis vi, & metu coactus, absolutè vult non implere iuramentum factum: ergo peccat mortaliter. Probatur antecedens, quia ideò simul cum iuramentò habet intentionem petendi relaxationem, quia simul iurando habet intentionem non implendi: ergo absolutè vult iurare, & iuramentum non implere. Sed qui iurat cum intentione iurandi, & animo non implendi, peccat mortaliter in sententia omnium Doctorum, & est periurij reus: ergo, &c. Hucusque Texeda. Ego vtramque sententiam probabilem esse puto; sed negatiuam existimo probabiliorem.

Sup. hoc significet in Res. 1. not. præcitæ. §. 1. & 2. & in alia Res. eius primæ annot.

RESOL. LIV.

An captus à latronibus, si cogitur iurare se non denunciaturum illos iudici, teneatur ad obseruationem talis iuramenti?

Et quid, si à iudice talis interrogaretur?

Et quid, si iuramentum interponatur, de non petenda huius iuramenti relaxatione?

Et quid est dicendum, si captus iurasset infidelibus, apud quos iniustè detinebatur se in sua libertatis pretium daturum mille aureos, an tale iuramentum non sit relaxandum, sed adimplendum?

Idem est, si captus iurasset se illuc rediturum Ex p. 11. tr. 2. & Misc. 2. Res. 35.

§. 1. REspondent aliqui cum distinctione; si aliàs posset non denuntiare, iuramentum obseruandum, si teneretur; non esse: quia in primo casu posset sine peccato obseruare iuramentum, in secundo non posset, iuramentum autem de re illicita, non valeret, sed Ioannes Pontius in *cursu Theologico disput.* 33.

Sup. contenta in hoc §. 1. Res 6. q. §. penult. & vlt.

q.3.conclus.2. n.13. existimat secundum casu supponere aliquid, quod non est verum, nimirū quòd posset teneri, saltē regulariter loquendo; quia non teneretur quis, Iudice interrogante, denuntiare, quando ex denuntiatione immineret periculum mortis: sed si non obstante iuramento teneretur denuntiare, homines capti à latronibus semper essent in periculo mortis: quia latrones, nisi scirent sibi caueri per iuramentum, verisimiliter aut semper, aut communius interficerent captos, ne denuntiarentur, quod cederet magis in præiudicium Reipub. quàm si quis iuratus non denuntiare, adhuc denunciaret. Itaque putat Pontius esse obligatum qui sic iuraret semper, ad non denuntiandum, nisi casus extraordinarius esset, in quo denuntiatio aliquorum particularium, ex conditione particulari eorum cederet in magnum bonum Reipubl. præponendum malo, quod ex morte, quam inferrent tot, quot ab ipsis caperentur, ingrueret. Ita Pontius. Sed cogita an ex eius doctrina tribuatur delinquentibus occasio liberiùs peccandi, scientibus non esse accusandos vel denuntiandos in damnum publici boni. Itaque assero cum Valboa Magrouejo in *Lectionib. Salmanticensib. tom. 2. cap. 1. de iureiurando. num.* 82. Si casus occurreret obligans sub præcepto promittentem ad denuntiandum, verbi gratia, Si latro adeò nefarius esset, vt eius denuntiatio Reipub. expediret, tunc non obligaret iuramentum, quasi contra bonum publicum præstitum; sic etiam neque obligat si à Iudice interrogatus sit, & in hoc sensu puto intelligendum esse D. Thom. 2. 2. *quæst. 89. art. 7. ad tertium*, Syluestrum *verbo iuramentum 4. quæst.* 12. & relati à Barbosa *in leg. alia 25. §. eleganter num. 23. ff. soluto matrim.* Si verò casus sit, in quo non teneatur denuntiare, & iurauit se non denuntiaturum, quantum in se est & spontè, iuramentum obligat, dum iuridicè interrogatus non fuerit, nam tale iuramentum homini præstitum est, & quod absque peccato impleri potest, vt in specie resoluit Soto de *Iustitia & Iure libr. 8. quæst. 1. art. 7. ad 3.* Manuel Rodriquez *1. tomo. summa cap. 192. n. 2.*

2. Quod si iuramentum interponatur de non petenda huius iuramenti relaxatione, receptum est non esse validum, eo quòd sit contra bonos mores, vt testatur Couarruuias in *dicto cap. quamuis pactum secunda parte* §. 3. *numer.* 2. Azor. *l. 11. institutionum moralium capit. 7. quæst.* 6. Cauendum tamen est nè istorum iuramentorum relaxatio in religionis catholicæ damnum cedat, vt verbi gratia: si captiuus iurasset infidelibus apud quos iniustè detinebatur, se in suæ libertatis pretium daturum eis mille aureos, tale iuramentum non esset relaxandum propter scandalum, & nè nomen Dei apud illos blasphemetur, vt resoluit Caietanus 2. 2. *quæst. 88. art. 7. dub.* 1. & ibidem Aragon, *conclus. vltima*, Soto *dicto lib. 8. quæst. 1. art. 7. ad* 3. Qui docet idem esse dicendum si captiuus iurasset se illuc esse rediturum, nam proculdubio teneretur redire etiam cum mortis periculo propter eandem rationem. Idem Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst. 7. puncto* 4.

3. Nota hîc verò cum Lessio *lib. 2. cap. 42. dub. 4. n.* 19. & Castro Palao *tom. 3. tract. 14. disp. 2. punct. 7. §. 5. numer.* 3. Si Iuramentum de non accusando, vel denuntiando criminaliter, esset metu extortum, probabile esse non valere.

RESOL. LV.

An iuramentum præstitum raptori, vel latroni sit seruandum, vel indigeat relaxatione?

Et an si a latronibus captus cogatur iurare se non denunciaturum illos iudici, vel Ecclesiæ, an iuramentum illud valeat?

Et addatur, si metu mortis cogeretur iurare se illos non denunciaturum etiam iuridice interrogatum non peccare id iurando.

Ex quo etiam infertur, an qui ob metum mortis iuraret alicui comedere carnes toto anno diebus prohibitis, an debeat, vel possit prædictum iuramentum seruare, cessante metu? Ex p. 8. tract. 7. & Mis. Res. 57.

§. 1. NEgatiuè videtur respondendum, idque per textum *in Authent. sacramenta puberum. Cod. si aduersus vendit.* vbi clarissima hæc habentur verba: *Sacramenta per vim, vel per iustum metum extorta, etiam à maioribus, nullius esse momenti iubemus.* quibus verbis Augustissimus Imperator Fredericus disertè indicat, se iubere, vt sacramenta metu extorta ipso iure non valeant, nec iurantem, quasi minimè interposita, teneant. Id enim significatur, cùm dicitur aliquid nullius esse momenti. *l. non dubium 5. in fine. C. de legibus.* Nec mouerit si abiiciator, de his quæ per vim, aut iniustum metum gesta sunt, ita ius esse, vt gesta ipso iure valeant, & actionem pariant, ei, qui metum intulit: metum autem passo solùm ita succurri, vt aut actionem habeat ad illa rescindenda, aut exceptionem aduersùs improbam aduersarij actionem. *l. metum 9. §. sed quod Prætor 3. ff. quod metus caus. gest. erit. l. dolo 5. Cod. de inutilibus stipulation.* etenim isthæc contraria non sunt. Quamuis enim contractus ipse, metu extortus, ipso iure sustineatur: attamen iusiurandum ei adiunctum, si metu extortum est, semper nullius esse momenti necesse est. Nam siue spectemus actionem eius, qui metum intulit; siue exceptionem, qua ille submonetur: reperiemus, in vtraque re iusiurandum pariter illi esse inutile. Si agit, habet ille quidem iure ipso actionem; sed habet ex contractu, non ex iureiurando, vtpote habiturus ex contractu, tametsi nullum omnino iusiurandum interpositum esset. Quatenus autem agens exceptione submouetur, ipse ita submouetur, vt ad eam exceptionem infirmandam nihil momenti iusiurandum, turpiter scilicet, & improbè extortum, illi adferat. Deinde huc confert textus *in cap. cùm contingat 28. extr. de iureiurand.* in cuius fine dicitur, huiusmodi iuramenta sine vi & dolo præstita, seruari debere. Ergo à contrario sensu, quæ vi dolóve non carent, seruari non debent. Præterea ad hoc pertinent illa: Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iusiurandum. *cap. non est obligatorium 58. de reg. iur. in 6.* & iusiurandum non est vinculum iniquitatis. *cap. quanta 18. circa medium, ext. de iureiurand. can. inter cætera 22. caus. 22. quæst. 4.* Accedit, quòd omne iuramentum, quod est contra bonas leges politicas (quas condit legitimus Magistratus) repugnet ordinationi diuinæ, quandoquidem Magistratus & bonæ leges dicuntur ordinatio diuina, teste D. Paulo *ad Roman. cap. 13. vers.* 2. Atqui iusiurandum, & per vim & metum à latrone exortum, esse contra leges ciuiles, elucet ex *l. iurisgentium 7. §. & generaliter 16. ff. de pact. l. si qui inquilinos 112. §. fin. ff. de leg. 1. dict. l. non dubium 5. C. de legibus.* Ideóque iuramentum istud, siue iuratum pactum, quo latroni, seu prædoni pro capite pretium promittitur, vtpote ordinationi diuinæ repugnans & contrarium, seruari non debet. Denique hisce suffragatur auctoritas Ciceronis, qui *lib. 3. de offic. ante finem*, sic disertè scribit: Est etiam ius bellicum fidésque iurisiurandi sæpè hosti seruanda. Quod enim ita iuratum est, vt mens deferentis conciperet fieri oportere, id seruandum est, quod aliter, id si non feceris, nullum periurium est: vt si prædonibus pro capite pretium non attuleris, nulla fraus est, ne si iuratus quidem id non feceris. Nam pirata non est ex perduellium numero definitus: sed communis hostis omnium, cùm hoc nec fides esse debet, nec iusiurandū commune. Non etenim falsum iurare, peierare est: sed, quod ex animi tui sententia iuraueris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, periuriū est. Sicut enim Euripedes.

Sup. hoc infra in Ref. 61. §. vlt. per totum, & in tom. 2. tr. 6. Ref. 6. §. vlt. & in tom. 4. tr. 5. vide Ref. 84. per totam, & signter §. penult. & vlt. & Resoluciones eius annotationum, & in tom. 6. tr. 1. ex lata doctrina Ref. 114. cursim, & recitantur in §. vlt. ad lin. 1.

Iuraui

Iurani lingua: mentem iuratam gero.

1. Nec huic sententiæ videntur obstare, quæ à dissentientibus ex verbo Dei afferuntur, videlicet, nomen Domini Dei non esse temerè vsurpandum, *Exodi cap. 20. vers. 7. Deuteron. 5. vers. 11.* Domino vota nostra & iuramenta esse reddenda, *Psalm. 50. vers. 14. Matthæi 5. vers. 33.* Virum bonum, quod iurauerit, etiam cum damno suo non mutare, *Psalm. 15. vers. 5.* Item omne iusiurandum, quod sine dispendio salutis æternæ seruari potest, esse seruandum, *dict. c. cùm contingat 28. in fin. extr. de iureiurand.* Hæc, inquam, & similia non obstant. Nam omnia cum hac limitatione accipienda sunt, dummodò licitum sit iusiurandum, aut modò non permittatur id, quod sit turpe factu, & contra bonos mores; quo scilicet præstando magis Deum offendas, & nomen eius violes. Iam verò præstare raptori, siue latroni, tanquam raptori, siue latroni, quod illi propter vim & metum illatum, sine quo iuramentum interpositum non esset, promissum est, id sanè turpe factu & contra bonos mores esse constat: vt proinde nec iusiurandum in eo iurantem obliget, aut seruandum veniat. Tum, quia latroni, siue prædoni dare ob promissum, per vim extortum, est facto suo vim & metum illatum comprobare: Hoc autem facere, est contra bonos mores; vt disertè scriptum est *in l. nihil consensui 116. ff. de regulis iuris.* Tum, quia hoc ipsum turpe & aduersùs vtilitatem publicam censetur, prædoni, seu latroni, tanquam prædoni seu latroni, dare. Prædo namque, propter vim publicè malè meritus, dignus est, non qui maleficij præmium accipiat, aut lucro augeatur; sed potiùs, qui egestate publicè laboret. *l. bona fides 31. in fine principij. ff. depositi.* Et ita hanc sententiam præter Doctores, quos citat Sanch. *de Matrimon. lib. 4. disp. 20. n. 3.* tenet Donellus *lib. 21. comment. de iure ciuili, cap. 13.* Hunnius *lib. 1. var. resolut. iur. ciuilis, tract. 1. q. 5.* Setserus *lib. 1. de iuram. c. 20.* Bodinus *lib. 1. de Repub. c. 1.* Arumæus *disp. 2. Collegij criminalis, assert. 6. in fine,* & alij.

Sed hanc sententiam negatiuam aliqui asserunt esse intelligendam quoad forum exterius, ita Valentia *to. 3. disp. 6. q. 6. punct. 4.* & Fachinæus *lib. 8. contr. c. 102.*

2. Verùm hoc mihi non placet, quia obligatio iuramenti non solùm est in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo; & iudiciali. Tum quia textus *in cap. debitores, cap. si verò, de iureiurando. cap. Abbas, cap. ad audientiam, de iis quæ vi.* de foro externo loquuntur, tum quia ratio decidendi, ob quam iuramentum obligat, nempè obseruari posse absque dispendio salutis æternæ, æquè in foro externo, ac interno procedit; & ita docet Pontius *de matrimonio, lib. 12. c. 8. n. 17.* Dicendum est igitur absolutè tale iuramentum præstitum raptori, vel latroni valere & indigere relaxatione. Probatur ex *cap. si verò, de iureiurando:* vbi coactum grauissimo metu iurare iuris sui renunciationem, (Inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum venire; nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis æternæ. Idem habetur *cap. verum, eodem tit. cap. ad audientiam, de iis quæ vi.* Seruanda ergo sunt hæc iuramenta. Quòd si in Authentica, *Sacramenta puberum,* dicantur iuramenta metu extorta nullius esse momenti, intelligi debet, quoad contractus firmitatem, non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari potest textus *in cap. quamuis pactum, & cap. cùm contingat,* præterquàm, quòd communis sententia affirmat, illud Authent. correctum esse per iura canonicum. *cap. si verò, cap. verum, de iureiurando.* Et ita hanc sententiam docet vterque Molina, Theologus & Iurisperitus, ille *de Iustitia, to. 1. tr. 2. disp. 149.* hic *de Hispan. Primog. lib. 2. c. 3. n. 12. & 13.* Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 3. c. 16. n. 18.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 6.* Guttierrez *de iuram. part. 2. c. 57. n. 18.* & alij penes ipsos.

3. Nec valet dicere quod *in cap. peruenit, de iureiurando,* deciditur, Episcopum in rebus suis spoliatum & iurare compulsum quòd non repeteret sic ablata, nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi. Nam respondeo cum glossa Felino, Abbate & aliis, ibi Episcopum illum fuisse spoliatum rebus Ecclesiæ, quæ quia sub eius iure & administratione sunt, vocantur eius; cùm autem teneatur ex proprio officio res Ecclesiæ obseruare, nullo modo potuit iurare, non repetiturum; quia est iuramentum de re iniqua, & sic nullius iuramenti vinculis potuit super hoc constringi. Et cùm Pontifex subdit, illum absoluimus, quia nefandissima coactione iurauit, intelligendum est de absolutione, quoad declarationem, seu quoad factum, id est, absolutum declarauimus; vel illum ad cautelam, seu de facto absoluimus; non quia necessarium sit, sed ob maiorem securitatem. *Secundò* respondeo cum Suarez *lib. 2. de iuramento, cap. 10. n. 7.* & Sanchez *lib. 3. summ. cap. 11. nu. 37.* admittendo Episcopum fuisse spoliatum rebus suis, non Ecclesiæ; (hæ enim impropriè dicuntur Episcopi) fuisséque compulsum iurare, non repetere, fuisséque propriè absolutum: quia Pontifex nullam aliam causam absoluendi à iuramento assignat præter metum, tacitè innuens solam illam esse causam relaxationis. Si autem spoliatio facta esset de rebus Ecclesiæ, etiam seclusa coactione iuramentum de illis non repetendis esset nullum, vtpote de re iniqua. Ergo Episcopus non rebus Ecclesiæ, sed suis spoliatus fuit. Hoc supposito respondeo nullius iuramenti vinculis posse constringi firmiter, & irreuocabiliter, quæque relaxari non possint.

Non deseram tamen adnotare Sanchez *de matrim. lib. 4. disp. 20. q. 1. n. 3.* sententiam negatiuam probabilem reputare; sed, vt dixi, mihi non placet.

§ 4. Sed ex his oritur alia quæstio, An si à latronibus captus cogatur iurare, se non denunciaturum illos iudici, vel Ecclesiæ, an iuramentum illud valeat. Plures negant, quia est contra bonos mores, & contra bonum publicum, Ita S. Thomas *2. 2. qu. 89. art. 7. ad 4. & in 3. dist. 39. qu. 1. art. 1. quæstiunc. 2. in corpore* Caietan. *d. art. 7.* Abulensis, Angelus, Syluester, Armilla & alij, quos affert Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 21. n. 12.* ipse tamen cum Soto & aliis meritò distinguit: nam si esset obligatio sub præcepto denunciandi latrones illos, iuramentum non valeret, quia esset de re illicita: si tamen, secluso eo iuramento, non esset obligatio illos denunciandi, iuramentum valeret cùm esset de re, quæ sine peccato impleri potest. Sup. hoc in Rei præterita §. 1. per totum.

4. Addit tamen Sanchez *num. 13.* si metu mortis cogeretur iurare, se illos non denunciaturum, etiam iuridicè interrogatum, non peccare id iurando, quia cum vitæ periculo nemo tenetur iudici iuridicè aliàs interroganti respondere. quod quidem difficile est; quia in hoc etiam casu promittitur cum iuramento aliquid, quod sine peccato fieri potest. Quamuis enim metus, & periculum mortis excuset regulariter à respondendo iudici, in hoc tamen casu quando iudex postea interrogat, nullum mortis periculum est, cùm iam sit in tuto, qui interrogatur: ergo secluso iuramento, tenebatur hic & nunc respondere: metus autem mortis præcedens non excusat à respondendo postea, cùm iam omnino cessarit illud periculum quod excusare poterat. Sicut si ob metum mortis iurasses alicui comedere carnes toto hoc anno diebus prohibitis, certum est, quòd postea, cessante metu, non deberes, nec posses illud iuramentum seruare, quia licèt durante metu possis id facere, si non inferretur metus, & exigeretur in odium, & contemptum religionis: cessante tamen metu, eo ipso cessabat ratio excusans ab obseruatione præcepti Ecclesiastici, quare promissio talis esus ponendi post ablatum metum esset promissio rei illicitæ. Melius ergo Sotus *lib. 8. de Iust. q. 1. art. 7. ad 3. in 3. membro.* Manuel *punct. 1. tom. summa in 2. editione, cap. 192. numer. 2.* & Aragon. *2. 2. quæst. 89. art. 7. circa solutionem ad 3. in fine,* dixerunt id iuramentum illicitum esse. Posset itaque ille iurare Sup. hoc in Rei met. præteritæ, & in eodem §.

cum æqoiuocatione ad decipiendos eos,non tamen posset permittere in sensu latronum,& multò minùs deberet,aut posset postea illud implere,etiamsi licitè, vel illicitè ex animo iurasset Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo *de Iustit.to.2.disp.21.sect.8 n.235.*

RESOL. LVI.

Quidam iurauit dare meretrici pro actu fornicario centum aureos,quæsiuit postea,an ratione præstiti iuramenti teneatur eos soluere?

Et promissio facta meretrici pro actu turpi, etiam secluso iuramento,an absoluere obliget in conscientia? Ex p. 4.tr.4.& Misc.Res.27.

Sup.contento in hac Res. ... tr.7. Res.59. & in tom. 6. tr 7. Res. 140 per totam, & signanter in fine § . & quāuis non plene hoc. sed vera melius pateat solutio huius quæst. vide tu ex Res. 14, § penult. & vlt.

§. 1. REspondi negatiuè, quia promissio prodiga etiam iureiurando firmata obligat solùm ad quantitatem, in qua oulla est prodigalitas, oon verò quoad incrementum, vt tradit Sotus *lib. 4.quæst. 7.art. 1.ad 2.* Mattinnus Ledesma *in 2.part.quarti,qu.18.art. 5.§.circa 2.membrum*, Mercatus *de contract.lib.6.cap.16.* Palacius *de contract.lib.5. cap.11.* Aragon *in 2. 2. quæst. 89.art. 7.* Salonius *in 2.2. quæst. 62.art. 5. controuers. 4. post 3.conclus.* & *ibi* Bannez *dub.5.conclus.3.*& alij;licèt probabiliter Molina *de iustit. tom. 2. disp. 271.* & alij contrarium sentiant.Itaque obligaui dictum consulentem per manus alterius personæ soluere tantùm illam pecuniarum summam, quam huiusmodi meretricibus dare consueuerunt viri eius condioonis æquales. nam cùm talis promissio fuerit prodiga, etiamsi iurameoto fuerit vallata, obligabat tantùm ad illam summam, in qua nulla aderat prodigalitas.

2. Nec valet dicere cum Caietano *in 2.2. quæst. 32. art.7.*& Valentia *tom.3.disput.5. q.6. punct.5.* quòd in promissione meretrici facta, licèt adsit culpa, quòd sit approbatio actus turpis, & ad eum inductio, at in solutione post actum turpem,vt erat in casu nostro, nulla adest culpa,ergo,&c. Nam respondeo, quòd hoc argumentum vim haberet, si promissio illa non fuisset prodiga, & ideo ego iuuenem illum obligaui ad illam medioctem summam, sed non procedit in tota summa promissionis prodigæ, vt est in casu de quo loquimur.

3. Nota etiam quòd multi probabiliter sentiunt, vt ego ipse alibi notaui, promissionem factam meretrici pro actu turpi absolutè non obligare in conscientia; etiam post actum turpem, secluso tamen iuramento.

Alibi in Resolutionibus, et præsertim ... in prima.

RESOL. LVII.

An si amasius,& meretrix iurent fidelitatem, nempe, vt nullam aliam personam carnaliter cognoscant, tale iuramentum obliget? Ex p.9.tr.8.& Misc.3.Res.9.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Sanchez *to. 1.lib.3.cap.15.num.17.*vbi sic ait: [Hinc deducitur, quid dicendum sit de promissione iurata, vel non iurata, qua dùo concubinarij promittunt sibi fidelitatem vel solùm alter alteri;id est,fore vt promittens nullam aliam personam carnaliter cognoscat. Videtur enim ea promissio minimè obligare:quia finis est malus nempe,amicitiam eam turpem conseruare. Sed existimo, hoc iuramentum, vel promissionem obligare: quia, vt iuramentum homini præstitum in eius fauorem obliget,nihil refert,an iurans id promittendo peccarit;sed tantùm spectandum est, an possit impleri absque culpa. Et eadem prorsus ratio est de promissione humana At obiectum huius promissionis, nempe, ad nullam aliam personam fornicando accedere, potest impleri absque peccato; cùm non sit necesse, vt id ob finem turpem exequutioni mandetur:& quamuis is ad promittendum induxerit; at re vera promissio illa est, vt merces,& stipendium vsus præteriti corporis. Sicut, si ob eum finem promisisset illi nuptias, aut pecuniam aliquam,teneretur implere.]Ita ille.

2. Sed ego magis adhæreo negatiuæ sententiæ,quam tuetur Fagundez *in Decalog.tom.1. Precept.2.lib.2.cap. 24.num.19.*Dico igitur,talem promissionem, siue iuramento confirmata sit,siue non, minimè obligare. Probatur primò:quia finis huius promissionis,nempe,turpem amicitiam cum concubina seruare, malus est,& de se peccatum mortale;ioramentum autem ad peccatum obligare non potest,cùm non sit vinculum iniquitatis. Secundò,quia ea promissio non fit, nisi vt magis, magisque in sua turpi amicitia conseruentur, in peccatoque concubinatus diuoùs,remotis occasionibus,qoæ à tali peccato illos amouere possint, durent, ac perseuerent: promissio autem, ac iuramentum vinculum iniquitatis esse non potest;tale autem esset,si ad hoc obligaret. Quemadmodum enim si quis iuraret ac promitteret se non remoturum occasiones peccandi,talis promissio,& iuramentum non obligaret; ita nec hoc iurameotum,aut promissio obligat, cùm perinde sit iurare hoc,ac illud,vt patet. Nec obstat,qoòd obiectum talis promissionis, nempe, oon accedere ad aliam, impleri possit absque peccato, imò quòd non possit non impleri sine peccato: quia,quando dicimus,in promissionibus, & iurameotis solùm esse attendendum, an exequutio illorum sit licita, vt obligare censeantur; id intelligendum est, modò inde nullum peccati inconueniens sequatur: hìc autem sequitur, vt manifestum, & probatum est. Et quamuis peccatum committi debeat, si non impleatur promissio, satis est, vt ea non valeat, quòd firmitas illius habita ex iuramento sit occasio permanendi in peccato;& vt dicamus non debere dari, ne iuramentum sit vinculum iniquitatis.

RESOL. LVIII.

An prorogato tempore, v.g. ad proferendam sententiam, censeatur etiam prorogata obligatio parendi tali sententiæ ex vi iuramenti prius præstiti? Exp. 9. tr. 8. & Misc.3.Res.7.

§. 1. NEgatiuè respondet Azor, *tom.1.lib.11.cap.8. quæst. 12.ex cap. Clericus. de iure iurand.* vbi decernit Pontifex Clericum,qui iurauit,se statuta edita in Ecclesia sua seruaturum, promittens per idem iusiurandum statutum posteà editum fideliter obseruaturum,licet præstare debuerat promissum, non tamen vi præstiti iurisiurandi ad id fuisse obligatum. Et Abbas, Antonius Butrius, & alij ibi annotarunt iusiurandum ad noua,aut futura non protendi. Vnde,si famulus cum domino conueoerit,& conuentionem primò iurauerit; & posteà,id domino exigente,iusiurandum primum ad alia extenderit, non extenditur, vt ait Abbas *in cap. Clericus. de iureiur.* Archidiaconum secutus. Item, si quippiam aliquis domino iurando dixerit, & deinde aliud per iusiurandum antiquum mendaciter affirmauerit,mendax est,periurus non item, vt idem Abbas ait. Prætereà,si Notario,vel Iudici detur facultas,vt instrumentum,vel syngrapham, aut chirographum extendat ad alia; non eo ipso iusiurandum ad alia protenditur; licèt instrumentum vnà cum iureiurando ad alia trahatur,vt docent Antonius,& Abbas *cap.Clericus.de iureiuran.* nisi in his omnibus denuò iurauerit, aut nisi ei expressim dicatur: Iura per primum iusiurandum, hoc est, per formulam in primo iureiurando conceptam; aut, Iura per primum iusiurandum, sicut per sacram rem,vt ait Abbas *loco citato.*

2. At

2. At his non obstantibus, affirmatiuam sententiam docet Suarez *de relig.tom. 2.lib.2.de ver.promis, cap. 36. num.7.vnde num.8.& num.14.* Quia,cùm de consensu partium fit prorogatio temporis compromissi, non fit nouum pactum in substantia, vt volunt Authores contrarij:sed illud idem differtur, prorogatur, & commutatur in maius tempus: & ideò totum ipsum pactum, prout anteà erat iuramento affectum, prorogatur:quia nulla est ratio separandi pactum à iuramento; nec est incompossibilitas in continuatione eiusdem pacti, & iuramenti: cùm ibi non fiat extensio iuramenti ad nouam materiam:sed continuatio eiusdem iuramenti circa eandem materiam continuatam: maximè quia cùm iuramentum adhæreat promissioni, tanquàm accessorium principali; prorogato principali, censetur prorogari accessorium. Secundò probatur, & declaratur magis: quia, quoties prorogatur, seu commutatur iuramentum,siue ex consensu partium, siue authoritate Iudicis, id, in quod fit commutatio, cadit sub eadem obligatione iuramenti;aliàs non esset commutatio,nec prorogatio; sed noua promissio,nouum pactum & extinctio prioris pacti. Consequens est falsum:ergo.

3. Et quidem hæc opinio videtur probabilior: sententiam tamen Azorij puto etiam probabilem esse, quam posteà secutus est Sanchez *in Summa, tom.1 lib. 3.cap.17. num. 23.* & de hac quæstione latè, & doctè scribit Couarruuias *de pactis,part.1.n.6.*

RESOL. LIX.

De iuramento seruandi statuta, seu capitula ciuitatum, collegiorum,&c.

Et pro praxi huius quæstionis aliqui casus adducuntur & notantur in textu huius Resolutionis. Exp. 3.tt.6. & Misc.2.Ref.39.

Sup. hoc in tom. 9.tr. 7. Ref.108 §.Et quia.

§. 1. SI supradicta statuta sunt in vsu, nulla indigent probatione, non obseruantes illa esse periuros, vt patet ex *cap.querelam, & toto tit.de iureiur.* Si verò aliqua statuta in dissuetudinem abierunt,vel vsu recepta non fuerunt, tunc illa non obseruantes periuri non sunt. Nam,vt rectè notarit Megala *consil.* 81.*nu.*1. Gutierrez *de iuram.confirmat.part.1.cap.28.num.14.*Gomez *in leg.Thauri,num.365.& 366.* Sanchez *in summa,tom. 1.lib.3. cap. 14.num.9.* Portel *in addit.ad dubia Regul. ver.iuramentum.numer.* 22. Malderus *in 22. D. Thomæ, tract. 10. cap. 6. dub. 9.* Homobonus *in exam. Eccles. part.1 tractat.6.cap.9.quest.*46.& alij penes ipsos, iuramentum de seruandis statutis non extendi ad statuta moribus vtentium non recepta, vel quæ per contrariam consuetudinem abrogata sunt. Hinc infertur Gubernatores Tabulæ huius vrbis non esse periuros mutuando pecuniam Ciuitati, nam Capitulum id prohibens non fuit vsu receptum, & in dissuetudinem abiit; & sic etiam dicendum est de Prætoribus huius vrbis, qui aliqua capitula Ciuitatis non obseruant,quæ in dissuetudinem abierunt.

2. Notandum est etiam hîc obiter contra Megalam vbi *vbi suprà,n.* 4.tunc materiam statuti iurati esse grauem,vt constituat periurium mortale, quando tanti momenti est, vt iuramento secluso statutum suæ materiæ ratione sufficiens esset ad obligationem sub mortali.Et ità docet Sanchez *loc.cit.n.3.* hinc transgredientes statuta iurata decernentia faciendum, aut omittendum aliquid sub aliqua pœna,non peccare dicendum est.

3. Nota etiam, quòd quando statutum iuratum reuocetur per potentem reuocare,tunc illud non seruans non esse periurum, dicendum est: quia non ampliùs obligat, & ideo cessabit iuramentum. Ita Sanchez *vbi supra n.*10. cum Caietano 2. 2.*q.89.art.9.*Soto *lib. 8. de iust.q.1.art.9.*& aliis.

4. Vnde infertur, in rigore loquendo,Prætores huius vrbis non peccare, neque esse periuros,quando Dominus Prorex cum aliquo actu viceregio dispensat pro illa vice, vt aliquid efficiatur, non obstante aliquo Capitulo ciuitatis in contrarium;vt v.g.fiat electio ad aliquod officium sine *vuscinolo*, vt vulgò dicitur, &c. licèt hoc Domini Proreges efficere minimè deberent,& ideo Prætores in tali casu exponant Proregibus inconuenientia, quæ sequuntur ex supradictis dispensationibus,vt nihil timeant.

RESOL. LX.

In multis regionibus extant pendentiæ, & statuta, in quibus Notariis, Commissariis, & cæteris iustitiæ administris taxata sunt stipendia,quæritur,an modò obligent, in conscientia, virtute iuramenti, stante varietate temporum,& circunstantiarum? Ex p. 2. tt. 17. & Misc. 3.Ref.60.

§. 1. REspondeo negatiuè.Ita Molina *de iust.tom.1. tr.2.disp.*83.& Basil.Pontius *p.1.var. disp.q.2. scholastica,c.7.* qui citat D. Antonin. *part.2. tit.7.c.5.§. 1.& p.3.tit.3.c.vlt.§.11.* & Syluestrum *ver.restit.3.q.5. pronunt.*10. Nam nisi illæ leges iustum pretium contineant pro varietate temporum,& iuxta illam mutentur, iniustæ sunt, & iustè poterit tabellio accipere sibi incrementum, vsque ad limites iusti pretij. Sciendum est enim, crescente pecunia decrescere valorem illius ad cæteras res pecunia comparandas, atque adeò crescere valorem cæterarum rerum compensatione pecuniæ. Vnde cùm his temporibus, quod non erat antiquitus, excreuit pecunia,decreuit ex hoc valor illius, & creuit valor aliarum rerum, & ita nisi mutatio legum facilè fieri potest, vt pretium olim iustum, nunc sit infra iustum infimum: hanc etiam opinionem tenet Tolet. *in sum.lib.5.c.62.n.7.*vbi asserit:Notarium non debere excedere pretium iustum instrumenti,hoc autem est frequenter lege taxatum. In qua taxatione, notandum est apud aliquas regiones exigi taxationes has secundùm pretia vilissima,quia sunt antiquissima, quando res minimo pretio emebantur,& tunc ipsa officia minus multo valebant, modò autem multum valent. Et quamuis iustè possit Notarius excedere illa taxata pretia, tamen vnum obstat,nimirum iuramentum; quod singulis annis,aut in principio officij facit, puta obseruandi illam taxationem,ob id peccat transgrediendo. Vnde sanctissimè facerent Principes, si pretium conueniens habita temporum, & regionum ratione imponerent,aut tale iuramentum, quo multi illaqueantur, auferrent. Hæc Tolet,quem sequitur Reginald.*in praxi, tom.1.lib.25.c. 57.sect.3.n.993.*

Sup. hoc in Ref.seq. & in tom. 6. tr. 7. Ref. 137.§.1. eiusdem in fine, sed vide eam per totam, & in to. 2.tr.1.ex Ref. 22. vide obiectionem, quam adducit Caramuel in §.Sunt. & §. vlt. aduersum doctrinam huius Ref.

2. Verùm ego puto, contra Toletum, neque Notarium,neque alios ministros virtute iuramenti teneri ad obseruanda ea statuta, & illas Pandectas; & ideo non peccare,quia in dissuetudinem abierunt,vt iniusta,& illud iuramentum est de solis statutis seruandis, quatenus ea obligant. Ergo, si ex aliqua causa obligare desinunt,cessabit iuramenti obligatio,eo quòd iam illa non sunt statuta,& iuramentum fuit illis accessorium, quatenus statuta erant. Igitur iuramentum aliquod seruandi statutum, intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium;non ergo obligabit illud iuramentum ad eam taxam,quatenus iniusta est:& ita hanc opinionem in terminis tenet Sanchez *in opere morali to.1.lib.3.cap. 14 n.14.*& Molfes.*in summ.to.2.tr.11.c.5.n.67.*

RESOL. LXI.

An Tabelliones, & alij iustitiæ ministri iurando non

accipere aliquid præter stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium iniustum censeatur, teneatur ad iuramentum? Ex p 9.tr.8.& Misc.3.Res.8.

Sup. hoc in Res. præterita. & in aliis §§. eius not.

§. 1. RESpondeo, quòd iuramentum, quod Ministri publici, Iudicésque, & Tabelliones accipiunt, nihil ampliùs accipiendi pro actione aliqua sui muneris vltra stipendium sibi à lege, vel à Rege taxatum, non obligat, quando à viris doctis probabiliter iudicatur, tale stipendium successu temporis minùs sufficiens, & iniustum esse. Ratio est: quia iuramentum non potest obligare ad id, quod iniustum est: non enim est vinculum iniustitiæ. Deinde, quia iuramentum seruandi aliquod statutum, semper intelligitur, quateous illud iustum est, & obligatorium: non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quando iudicio prudentem iniusta censetur. Et ita docet Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 3. cap. 14. num. 14.* Molina *tom. 1. de instit. disput. 83. versu, Vt ad rem redeamus. fol. mihi* 508. *colum.* 2. Syluester *verbo, Restitutio, 3. quæst. 5. pronunciato* 10. D. Antoninus *2. par. tit. 2. cap. 5. §. 1 & 3. c. vlt. §. 11.*

Sup. hoc in Resolutionibus not. seq.

2. Nec obstat dicere, quòd iurans, latrone cogente, se ei daturum pecuniam, tenetur soluere, etiamsi iniustè latro id exigat, oon aliam ob causam, nisi quia iurans, tale iuramentum licitè exequi potest: ergo, cùm similiter iuramentum seruandi legem taxautem publicis Ministris stipendium iniustum, possit ab illis iustè exequutioni mandari; tenebuntur illi eam legem seruare, & non poterunt licitè iustum stipendium, extra legem accipere. Respondeo, esse diuersam rationem: quia latro, petens pecuniam, intendit obligare promittentem ad illam ei reddendam; & promittens licitè iurauit, & promisit latroni eam pecuniam ad redimendam suam vexationem, imò potiùs ad vitam emendam; & ideò cùm promissio, & iuramentum ex parte illius sint iusta, licèt ex parte latronis sit iniusta petitio; tenetur in conscientia Deum testem efficere rei veræ, & veræ promissionis, quam latroni fecit. At authoritas, & potestas publica, quando prædictum iuramentum à publicis Ministris petiit, non intendit eos obligare ad seruandum iuramentum iniustum. Vnde, quoties constat, stipendium illud esse iniustum, & insufficiens, vt quando ratione temporis iniustum factum est; tale iuramentum, nec ex parte iurantis, nec ex parte potestatis publicæ illud petentis, obligat. Vnde est diuersa omninò ratio, vt patet. Et de hac quæstione *alibi* etiam dictum est.

Sup. hoc late supra in Res. 55 & in tom. 4. tr. 3. Res. 84. § penult. & vlt. & in tom. 2. tr. 6. Res. 6. §. vlt. & in aliis earum annotationum.

RESOL. LXII.

An si aliquis audiuit à viro optima fama aliquam rem, possit cum iuramento deponere in iudicio se illam certo scire? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 77.

Sup. hoc in tom 6. tr. 1. Res. 102. cursim in §. vlt. & ibi in tr. 8. Res. 113. à lin. 3. & in §. Et ad primum.

§. 1. AFfirmatiuè videtur respondendum ex mente sapientissimi Ludouici Mexia *in legem Regiam Toleti 23. part. 2. fund. num. 32. & 33.* vbi sic ait, Petrus ab Ancharano *cons. 24.* consuluit testes de falso non puniendos, qui deposuerunt se id scire, quod à viro optimæ famæ & opinionis audiuerant, quod dictum, vt singulare & valde cordi tenendum, citat & seqoitur Iason *in l. 1. col. vlt. ff. de eo per quem fact. erit. & in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, col. 8. vers. secundò in quantum; ff. de nou. oper. nuntia.* Cui accedit quod Dominicus scribit quòd quis certò dicitur pro certo scire quando est certificatus ab vno notabili viro & fide digno, ad quod etiam citat *cap. sicut pro certo, de simonia*, & sequitur Iason *in d. l. 1. & in dicto §. si quis ipsi Prætori, & in l. properandum, §. sin autem alteruera, col. 4. in 6. concl. C. de iudiciis* & Franc. Curtius senior *cons. 72.* & idem voluit Romanus, loquens tamen pluraliter de fide dignis *cons 403. col. pen. vers. secundò, quia ad hoc.* Ita Mexia *vbi suprà*, qui alia multa adducit, pro hac sua firmanda sententia, & Didacus Perez *in addit. ad Villadiego de irregul. cap. 3. §. Idem dicerem, fol. mihi* 46. ex Dominico, notat etiam quòd certificatus à ootabili, seu fide digno viro, dicitur scire pro certo. Sed hæc opinio aliquibus noo placet, quia si esset vera, omnes testes de auditu efficerentur testes de causa scientiæ; adde quòd in foro externo testis tenetur reddere rationem sui dicti, in foro tamen interiori extra iudicium probabiliter potest sustineri; vnde si aliquis iuraret rem aliquam ita esse, & hoc quia illam ita esse intellexit à fide digno, non esse periurum dicendum est. Et ita post hæc scripta inueni hanc sententiam docere Sanchez *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 4. num.* 13. vbi sic ait. Ad veritatem iuramenti satis est, iurantem audiuisse rem illam à persona ita fide digna, vt sit moraliter certus ita rem se habere; at in iudicialibus id non satis erit ad rem tanquam certam iurandam, nisi adiungatur causa illius notitiæ. Ita ille.

RESOL. LXIII.

Vtrum sit peccatum mortale iurare, amphibologiis vtendo absque necessitate: vt si videlicet iures ioci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum?

Vel an possit vti amphibologiis, quoties id sit necessarium, aut vtile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad alia?

Et an in dictis casibus iurans non solum excusetur à periurio, sed etiam à peccato mortali, dummodo non iuret in iudicio, dum iudex iuridicè illum interrogat? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Res 25.

§. 1. PRo explicatione huius casus notandum est, tunc causam iustam vtendi his amphibologiis adesse, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, vel ad quodlibet aliud virtutis votum; ita vt veritatis occultatio censeatur tunc expediens ac studiosa. Ita Nauarr. *cap. humanæ aures. 22. q. 5. ad finem, & in q. 2. n. 50.*

Sup. hoc in Res. seq. & in tom. 5. tr. 7. Res. 14. §. Sed efficaciorem & seq.

2. His positis, communiter Doctores ad casum suprà positum affirmatiuè respondent. Ita Angelus, Tabiena, Armilla, Nauarrus, Toletus, Sayrus, Philiarchus, & Lopez *vbi infrà.* Et ratio est, quia sic iurans agit contra præcipuum iuramenti finem, qui est determinatam veritatem testificari. Ergo, &c.

3. At mitiùs loquitur Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in fin.* vbi ait. Quòd si tali orationi, cùm iusta causa non subest, addatur iusiurandum, vt si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, ioci causa erit graue peccatum, quia est magna irreuerentia, suis iocis Deum testem adhibere. Fortè tamen, si scandalum absit, non erit mortiferum. Hæc Lessius.

4. Sed sine *fortè*, absolutè, & simpliciter asserunt aliqui non esse peccatum mortale. Ita Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 3. c. 6. num. 21.* Bonacina *tract. de leg. disp. 4. quæst. 1. punct. 12. num. 3.* & nouissimè Filliuc. *in quæst. moral. tom. 2. tract. 25. cap. 11. num. 331.* Dicendum est igitur in tali casu iurantem excusandum esse, non solùm à periurio, sed etiam à peccato mortali, modò non iuret in iudicio, dum iudex iuridicè illum interroget, vel non iuret in materia præiudiciali. Et ratio est, quia in tali iuramento deficit sola discretio, seu iudicium, eo quòd diuinum testimonium non debet absque necessitate his amphibologiis misceri. Sed iuramentum cui sola discretio, seu iudicium deficit, non est mortaliter peccaminosum. Ergo.

Sup hoc iuramento in iudicio qui tacularum modo, quo exponitur in tom. 6. tr. 1. Res. 102. & in Res. 1. not. præterita in diuersis eius §§. signáter in vlt. ad fin.

5. Ad argumentum contrariæ sententiæ nempè id obstare fini iurisiurandi, respondetur id contingere in materia leui, ac proinde non esse mortale: sicuti promittere rem venialiter malam cum iuramento aduer-

fatur

fatur fini iuramenti, quod ad rem iustam confirmandam institutum est; sed quia materia est leuis, est veniale. Ita erit etiam in nostro casu. Et hæc sententia non solùm erit vera cum Caietan. *2.2. q.89. art.7. col. pen. ver. ad hoc igitur*; quando verba iurantis erunt ex sua significatione ambigua, sed etiam quando de solo addito in mente iurantis retento efficiunt sensum verum; vt si videlicet, iuret se non fecisse aliquid quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam diem ab ea in qua fecit; vel quoduis aliud additū verum: nam his amphibologiis vti in iuramento, quando adest iusta causa iurandi, licitum esse docuerunt Valent. *tom.3. disp.5. q.23. punct.2. & tom.4. disp.7. q.13. punct. vlt.* Suarez, Lessius, Toletus, Salonius, & alij apud Sanchez *vbi suprà, n.15.* aduersus Azorium, Aragon, Lopez, Ledesmam, Sotum, & alios apud eundem Sanchez *n.12.* asserentes ex causa licitum esse iurare cum aliqua amphibologia, quando verba quæ vsurpantur sunt ex significatione sua, & communi audientium vsu ambigua: & proinde vtrumque sensum, tam iurantis quàm interrogantis recipientia: secùs quando talia non sunt, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito mente iurantis concepto. Sed hoc etiam licere cum prima opinione dicendum est, vt optimè notat Filliucius *vbi suprà, n.236.* & Sanchez *locis cit.*

RESOL. LXIV.

An ex iusta causa licitum sit etiam iurando vti amphibologia, quando verba non sunt ambigua, sed in sensum verum detorquentur ex solo aliquo addito mente iurantis concepto?

Et in textu huius Resolutionis 17. casus explanatos inuenies pro praxi dictæ quæstionis. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 30.

§. 1. Hic casus solet frequenter in praxi accidere, & negatiuam sententiam docent Malderus *opusc. de restrict. mentalibus c.4. & 10.* Sylvius *in 2.2. D. Thom. q.89. art.7. quæritur 3. concl.5.* Rebellius *part. 1. lib.4. q. 10. num. 2.* Layman *in Theol. moral. lib. 4. tract.3. c.13. n.7. & c. 14. num.8.* Coninch *de actibus supernat. disp. 10. dub.3. concl.3. n.49.* Cydonius *contra Epistolam Isaaci Casauboni cap.5. & 9.* & in Apologia *pro Henrico Garnero c. 2.* præter Doctores, quos citat Sanch. *in sum. tom.1. lib.1. cap.6. n.12.* qui omnes asserunt, nunquam aliquid affirmando, aut negando, licere vti ratione, quæ spectatis omnibus circumstantiis prout exteriùs profertur, est absolutè falsa, nec potest habere verum sensum; quamuis iuncta verbis, quæ à dicente tacitè subintelliguntur, sit vera, nisi illa ea ratione ùsque circumstantiis proferatur, vt prudens auditor ex his meritò colligat, verbis exteriùs prolatis aliqua alia subintelligi.

2. Sed ego contrariam sententiam, quam cursim tenui *in 2. p. tract.2. miscellan. resol.25.* nunc etiam teneo, & illam docent Sanch. *vbi supr. n.15.* Reginald. *in praxi tom.2. lib.24. cap.1. n.10.* Pesantius *in 2.2. q.70. art.4. disp.1.* & nouissimè mordicus illam sustinet Stephanus Emonerius *disp. de veritate cap.9. & seq.* Vnde stante hac opinione, multos casus particulares decidendos. (Quæ hic est Ref. antecedens, & in aliis §§. eius primæ. ...)

3. Et ideo dico primò, si quis Clericus interrogatus in porta ciuitatis, vtrùm habeat aliquid de quo debet solui gabella, & ille habens, respondet quòd non, intendens quòd non obligatur ipse ad gabellam soluendam, non dicit mendacium, quamuis alter aliter intelligat verbum, quàm proferens. Ita D. Antonin. *in sum. p.2. tit.10. c.2. §.1.* Et sic etiam dicendum est de illis, qui asportant res ad vsus proprios, de quibus cùm non teneantur soluere gabellam, secundùm probabilem opinionem, possunt eodem pacto respondere. Ita Suarez *de Relig. tom.2. lib.3. cap.9. num.3.*

4. Secundò, interrogatus in iudicio, an debeat centum sibi mutuata, quæ verè secretò restituit, potest respondere se nihil debere causa mutuati, intelligendo intra se, quòd verè non soluerit. Et interrogatus, an debeat centum, cùm verè debeat tantùm quinquaginta, potest negare petita, prout petuntur. Ita Naldus *in sum. ver. interrogatus, num.1. & 2.* (Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Ref. 102. §. 1. in fine.)

5. Tertiò, si quis à te petat, vt illi commodes librum, vel mutues pecuniam, aut aliquid aliud, negare potes te pecuniam habere, si tu illa indigeas, aut timeas fore, vt mutuatarius serò, vel difficulter restituat, aut periculum sit, vt commodando patiaris aliquod incommodum; modò restrictionem aliquam in mente addas, negando scilicet te id habere, vt illi commodes, vel mutues. Ita Claudius Milhardus *in sum. Parochorum tom. 2. c.80. n.2.*

6. Quartò, si aliqua persona priuata, aut metu, aut importunis precibus compellit aliquem iurare, tunc qui iurat potest iurare ad mentem sui, non verò illius, quamuis secundùm mentem interrogantis non sit verum. Ita Rodriquez *in sum. tom.1. cap.190. n.7.*

7. Quintò, quia sæpe interrogamur, quid comedimus, quot habemus nummos, quid dixit nobis N. &c. possumus respondere, intelligendo, nonnulla, quibus dicamus veritatem, & negemus quod petitur à nobis; sicut si dicat quis, vt dicamus ei aliquid noui, possumus dicere nihil scire noui, intelligentes interiùs quòd conueniat dicere aliis. Idem Rodriquez *in sum. tom.1. cap.247. n.4.*

8. Sextò, Sacerdos inquisitus de culpa in confessione percepta, respondere verè potest se nescire, & iurare, subintelligendo, quòd nesciat tanquam homini subiectus. Quòd si compellatur, vt respondeat, non per verbum *scio*, sed per verbum *audio*, potest respondere se nihil tale in confessione audisse, subintelligendo tanquam purum hominem. Quòd si impius quæsitor vrgeat, vt respondeat, an audierit vt Deus; respondere potest se non audiuisse, subintelligendo ad modum causæ principalis. Ita Graffius *in decis. p.1. lib.1. c. 23. n.3.* idem repetit *n. 24.* agens de eo, cui ex simplicitate fit concessio in necessitate tanquam Sacerdoti, cùm tamen sit Laicus, & vt talis agnoscatur. (Sup. hoc in tom. 1. tr. 5. Ref. 66. & in tom. 5. tr. 7. Ref. 14. §. Et quidem. post medium, vers. Quod manifestè.)

9. Septimò, informator veri criminis, sed occulti, simpliciter dicere potest, se falsum dixisse, & mendacio infamasse, subintelligendo crimen publicum, ita vt sensus sit falsum ei crimen affingi prout publicum; item negare potest quis peccatum suum occultum, negando illud vt publicum, idque subintelligendo. Ita Petrus Nauarra *de rest. lib.4. cap.2. n.379.*

10. Octauò, cui licitum est aliqua bona abscondere, eo quòd illis ad vitam sustentandam egeat, ne à creditoribus capiantur, & sic cogatur mendicare; potest rogatus à iudice iurare se nulla bona abscondita habere, atque idem possunt iurare id scientes, dummodo ipsis constet licitè eum abscondere ad hunc finem, intelligendo secum, non habere bona abscondita, quæ iudici manifestare teneatur. Ita Sanchez *in summ. tom.1. lib.3. cap.6. num.11.* (Sup. hoc in tom 6 tr 3. R. f. 158. lege eam pel totā, & signanter ad §a. 7. vers. Imo.)

11. Nonò, potest Confessarius proferre verba absolutionis absque intentione, ad effugiendam mortem sibi minatam à pœnitente, si non absoluat. Item si minaretur mortem, nisi consecraret panem in foro existentem, poterit proferre verba consecrationis, absque intentione consecrandi, sine vlla labe mendacij vtendo aliqua æquiuocatione; nisi hæc omnia efficerentur in contemptum fidei, & religionis; nam in tali casu teneretur subire mortem. Et ita iurans latroni se illi daturum pecunias, sine intentione dandi, non (Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Ref. 116. §. Notandum est. & pro contento à lin. 3 huius §. ibidem.)

nam Ref. 53. & aliarum eius annot.

non peccat si mente concipiat æquiuocationem, videlicet, dabo, si ad id teneat, nec postea tenetur ad restitutioné. Sic Ioann. Sancius *in selectis disp. 31. n. 6. & 7.*

12. Decimò, pœnitens interrogatus temerè, an hoc, vel illud peccatum fassus sit, potest iurare se non confessum, intelligendo ita vt teneatur illi explicare. Sic Henriquez *lib. 6. de pænit. cap. 19. n. 7.*

13. Vndecimò, adultera rogata à marito an adulterium admiserit, non solùm potest iurare se non fregisse matrimonium, sed contra Sotum *de iust. lib. 5. q. 6. art. 2.* potest negare adulterium, concipiendo intra se aliam diem ab ea, in qua illud admisit; imò potest iurare se non fecisse vllum adulterium, intelligendo intra se, vt tibi reuelem. Ita Nauarrus *cap. humanæ aures 22. quæst. 5. in quæst. 1. n. 9.* & Saytus *in Claui Regia lib. 5. c. 4. n. 24.*

14. Duodecimò, veniens ex loco, qui falsò putatur peste infectus, rogatus potest iurare se ex eo non venire, intelligendo tanquam ex loco pestilenti; atque idem puto, quando veniens ex loco pestilenti certò credit, nec se, nec aliquid suum peste infectum esse, potest iurare inde non venire, intelligendo ita, vt aliquid mali ex loco pestilenti contraxerit. Ita Suarez *de relig. tom. 1. lib. 3. cap. 9. n. 7.* & Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 9. num. 47.*

15. Decimotertiò, si debitor pauper pro ea paupertate excusatur à debito tunc soluendo, & exactor iniquus illum premat, potest à iudice interrogatus iurare se illas pecunias non accepisse; quia iudex ad eum effectum rogat, vt cogat statim soluere, quarè, negans se accepisse, intelligendo vt statim debeat soluere, verè ad debitam iudicis mentem respondet. Ita Sanchez *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 6. num. 32.*

16. Decimoquartò, si reperto cadauere quis interrogetur an gladius, vel scalpellum ibi repertum sit suum, vel tali hora illic transierit, quæ vera sunt, & petuntur ab eo tanquam illius homicidij indicia, quod verè non commisit, potest negare; quia ad debitam iudicis mentem verè respondet. Ita Lessius *lib. 2. cap. 31. dub. 3. n. 14.*

Sup. contento in hoc §. in tom. 6. tr. 1. Ref. 102. §. 1.

17. Decimoquintò, vbi factum exterius ob aliquam causam excusatur à peccato, potest interrogatus à iudice de illo facto id negare, intelligendo de facto criminoso, vt si in propriam defensionem hominem quis occidit, vel rem alienam in veri debiti compensationem vsurpauit. Ita Lessius *vbi suprà*, & Sanchez *num. 29.* qui optimè addit; quòd quando taxa alicuius rei probabiliter est iniusta, venditor si pluris vendat, defraudat in pondere, & mensura, ita vt sibi satisfaciat, vel pro pretij iniustitia, potest à iudice interrogatus an pluris vendiderit, vel cum falsa mensura, potest, inquam, totum negare, & asserere se pretio taxato vendidisse, & cum iustis ponderibus, intelligendo hæc, ita vt pluris vendens, aut deficiens in pondere deliquerit. Et hoc procedit, vt diximus, quando adest tantùm opinio probabilis, vt taxa sit iniusta.

18. Decimosextò, qui intra quinquennium non reclamauit, & sciebat suam professionem esse inualidam, nec vnquam illam ratificauit, & sciebat etiam elapso quinquennio se non posse amplius reclamare; si velit postea reclamare in iudicio, petens restitutionem in integrum, affirmans se non reclamasse ob ignorantiam; si iudex eum de hoc interroget, potest sine peccato iurare, se non habuisse scientiam, quòd potuisset reclamare, vtendò verbis æquiuocis, seu amphibologicis, nam talis professus non est verè Religiosus, quia professionem inualidam, nunquam fecit validam ob ratificationem. Quare potest dicere se non habuisse scientiam, subintelligendo in mente sua, qua ratam habuerit professionem, cùm Concilium Tridentinum præsumat huiusmodi professum ratificasse professionem inualidam, si intra quinquennium non reclamauit; sicut si à iudice interrogaretur, an promiserit matrimonium, quod fictè promisit, potest iurare se non promisisse, ne cogatur matrimonium contrahere, cùm non possit probare, se fictè promisisse. Ita doctus, & amicissimus Sanctarellus *part. 1. var. resol. q. 48. num. 15. & 16.*

19. Decimoseptimò, is qui ex necessitate, vel aliqua vtilitate offert se ad iurandum nemine petente, potest vti amphibologiis, nam habet iustam causam iis vtendi. Sic contra Lessium, Nauarrum, Saytum, & alios tenet Sanchez *vbi suprà num. 21.* & Bonacina *vbi infrà num. 4.*

20. Ex his omnibus apparet ex iusta causa, nempè quando id necessarium est, vel vtile ad salutem corporis, honoris, aut rerum familiarium, vel etiam quando iniusta interrogatio proponitur, posse aliquem absque mendacio aliqua verba vsurpare, etiamsi ex sua significatione non sint ambigua, nec eum sensum verum admittant ex se, nec ex circumstantiis occurrentibus, sed tantùm verum sensum reddant ex aliquo addito mente proferentis retento, quodcumque illud sit. Verùm in tali casu animus ita respondentis non debet esse ad fallendum proximum, sed ad occultandam veritatem, quam tunc non expedit manifestare.

21 An verò supradicto modo iurare absque iusta causa, sit peccatum mortale, diximus *in part. 1. tract. 1. Miscellan. resol. 25.* vbi adduximus Sanchez, Bonacinam, & Filliucium negatiuam sententiam probabiliter asserentes, modò non iuret aliquis in iudicio, dum iudex iuridicè interrogat; aut non iuret in materia præiudiciali. Et ratio est, quia non facit contra finem iuramenti in materia graui, tum quia in huiusmodi iuramento deficit sola discretio, seu iudicium; iuramentum autem cui sola discretio, seu iudicium deficit, non est mortaliter peccaminosum. Ergo, &c. Non nego autem contrariam sententiam esse communiorem, & probabiliorem, quam tuentur Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 9. numer. 46.* Toletus *lib. 4. cap. 21. numer. 9. notab. 1.* Saytus *in Claui Regia lib. 5. cap. 4. num. 21.* Philiarchus *de offic. Sacr. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 15.* & alij.

Quæ hic est Ref. antecedens.

Sup. hoc in iudicio, ibidem § Sed ad medium, vers. modo non iuret.

RESOL. LXV.

An blasphemia, & iuramenta falsa inaduertenter prolata, orta tamen ex praua consuetudine blasphemandi sint peccata mortalia?

Et an neganda sit absolutio habenti consuetudinem iurandi inaduertenter, vel tantum habenti consuetudinem iurandi ex aduertentia? Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Ref. 62.

Sup. contento in hoc & seq. §. in Ref. seq.

§. 1. Hic casus passim Confessariis in praxi solet occurrere; affirmatiuam sententiam docet Raphaël de la Torre *in 2. 2. D. Thomæ, qu. 98. art. 3. disputat. 3.* Tannerus *in 2. 2. D. Thom. d. 1. q. 8. dub. 7. num. 141.* Azorius *tom. 1. lib. 11. c. 3. q. 3.* Saytus *in claui Regia, lib. 5. c. 5. num. 10.* Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 11. c. 5. dub. 4. & 5.* cum aliis penes ipsos. Et ratio est, quia talia iuramenta sunt voluntaria in causa propter prauam consuetudinem iurandi ex graui negligentia non correctam.

2. Sed si hæc opinio esset vera, magnum onus pœnitentes, & Confessarij haberent, cùm talia iuramenta maximè frequentia sint; & ideo contrariam sententiam in praxi amplectendam esse puto. Sed quamuis aliquis habeat prauam consuetudinem peccandi, si tamen hîc, & nunc ex inaduertentia naturali, & indeliberatè peccaret, non committeret nouum peccatum mortale. Ita docent Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 18. c. 6. sect. 3. num. 85.* Pitigianus *in 3. part. sent.*

sent. tom. 2. dist. 39. q. vnica, art.7. Sanchez *in summ. tom.1. lib.3. c.5. n.28.* & Suarez *de Relig. tom.1. tract. 3. lib.2. de irrelig. c.6. n.2. & tom.2. de iuramento, lib. 3. c.7. à n.3. vsque ad* 8. cum aliis penes ipsos, & nouissimè Ioannes Sancius *in selectis, disp.20.n.5.* qui docet blasphemias, & iuramenta indeliberata orta ex praua conditione iurandi, nec in seipsis peccata, nec in sua causa; sicut contumelia præuisa ab ebrio in ebrietate, nec in se, nec in sua causa peccatum contumeliæ est, vtpote ex sui natura requirens, quòd à ratione vtente proferatur: vide etiam Filliucium *tom.2. tract.25. c.10. num. 316.* & hanc sententiam docet Layman *in Theol. moral. lib.1. tract.2. c.3.num.6. in fine*, post prauam consuetudinem retractatam: sic enim ait. Postquam verò pœnitens prauam consuetudinem efficaci proposito retractauit, tunc consequentia falsa iuramenta, & verba blasphemiæ eadem consuetudine quasi naturali,& necessario impetu prouenientia, non imputabuntur ad peccatum, cùm neque sint voluntaria in se, vt suppono, neque in sua causa, puta consuetudine, quippe quæ ab ipso per propositum retractata, non ampliùs voluntaria censeri debeant. Ita Layman.

3. Ex his deduxit Sancius *vbi suprà, n.7.* quòd DD. asserentes negandam esse absolutionem habendi consuetudinem iurandi, intelligendi sunt de habente consuetudinem iurandi ex aduertentia: non autem quando proferuntur iuramenta inaduertenter, cùm tunc, vt diximus, non sint peccata, quantumcumque ex pessima consuetudine nascantur. Et hæc omnia prouidus Confessor in mente habeat, nam per illa ex multis interrogationibus, & scrupulis immunis erit: faciant tamen Confessarij in tali casu accusare pœnitentem de negligentia in extirpanda praua consuetudine iurandi, & de reliquo aliud non curent.

RESOL. LXVI.

An iuramentum falsum inaduertenter dictum ab eo, qui prauam consuetudinem iurandi habet, sit peccatum mortale, etiam si fiat ex motu ira repentino, aut ex affectione nimia ad rem aliquam?

Et an hoc etiam procedat, quoad blasphemias?

Et an iuramentum profectum ex praua consuetudine, sed repentino ira impetu, aut ex nimia ad rem affectione, non imputetur ad culpam mortalem?

Sed superest adhuc curiosa quæstio: An Procurator, qui nomine principalis iuramentum præstitit, iurauit falsum, sit periurus Dominus principalis, an vero Procurator? Ex part.10. tract.14.& Misc 4. Res.15, aliàs 13.

Sup. contento in hoc & seq. §. in Res. præterita §. 1. & 2.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Texeda, *tom.1. lib. 3. tract.2. contr.5. n. 215.* vbi sic ait: Si roges an iuramentum absque aduertentia præstitum ab habente iurandi prauam consuetudinem; si non ex illa proficiscatur, sed aut repentino iræ impetu, aut ex nimia ad rem affectione, vt contingere posset in non assueto iuramentis; imputetur ad culpam, Circa quam difficultatem asserunt Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst.7. punct. 3.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 7. num. 5.* iuramentum profectum non ex praua consuetudine, sed ex repentino impetu, non imputari ad culpam, & in propriis terminis idem asserit Sanchez 1. *tom. Sum. lib. 3. cap. 5. n.22. & 23.* qui adducit pro sua sententia Petrum de Ledesma *in sum. 2. tom. tract. 11 cap. 5. dub. 5 dicto* 2. qui oppositum expresè asserit: [Todas las vezes que la inaduertencia acerca de lo que se jura nace de la mala costumbre da jurar como de causa, el juramento falso echo con la dica inaduertencia es pecado mortal, y no se excusa por ella; porque el acto, que procede de inaduertencia culpable se reduce à la naturaleça de su forma, como el que procede de ignorancia culpable como lo fuerar si aduertiera]: vbi Ledesma expresè asserit, iuramentum falsum inaduertenter dictum, in habente prauam consuetudinem iurandi esse peccatum mortale. Et ideò dicendum est cum Caietano 2,2. *quæst.98. art. 3.* Nauarro, *Sum. cap. 12. n. 6.* Ledesma, *suprà citat.* iuramentum falsum inaduertenter dictum ab habente prauam iurandi consuetudinem, esse mortale, etiam si fiat ex motu repentino, aut ex affectione nimia ad rem aliquam, quia inaduertentia illa eum, qui assuetus est iurare falsum, non excusat illum à periurio, cùm etiam si aduerteret similiter peieraret. Secundò probatur; nam qui praua ea consuetudine affectus frangit præceptum aliquod diuinum, peccat mortaliter, quamuis illud infringat inaduertenter, ex affectu nimio ad rem aliquam, aut ex repentino impetu, vt constat in peccato blasphemiæ, quæ inaduertenter dicta ab eo, qui est assuefactus blasphemare, est mortalis, quandocumque dicatur; vt bene Caietanus, Nauarrus,& communiter omnes (& constat etiam inductiuè in omnibus aliis peccatis perpetratis ab eo, qui prauè dispositus,& mala consuetudine affectus circa transgressionem alicuius legis, aut præcepti) sed non iurare falsum cadit sub præcepto diuino, quo vnusquisque tenetur id non facere: ergo quamuis falsum iuretur absque aduertentia, si is qui falsum iurat est prauè affectus; & assuetus ad iurandum falsum, quomodocumque falsum iuret, peccat mortaliter. Hucvsque Texeda.

2. Sed sententiam Sanchez, & Suarez, quam ipse tam acriter impugnat nouissimè tenet Castrus Palaus, *tom.3. tract.14. disp.1. punct.9. n.1.* & ratio est, quia illud iuramentum, vt in se esset peccatum mortale, debebat esse voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè est voluntarium. Non directè, vt supponitur; neque indirectè, quia ad indirectè voluntarium debebas habere potestatem illud vitandi, cùm de facto non vitas. Ergo non est tibi voluntarium neque directè, neque indirectè. Quapropter solum in causa, nempè in consuetudine censebuntur illa iuramenta voluntaria. Sicut censetur voluntaria pollutio in somnis cui causam dedisti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuisti præcauere. Quorum tota culpa & detrimentum apud Deum fuit in appositione causæ. Nam siue sequatur pollutio siue non, eandem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appositione causæ sita fuit. Sic in præsenti de iuramento facto sine libertate philosophandum est. Hanc etiam sententiam Sanchex contra Texedam tenet Trullench *in Decalog. tom. 1. lib.2. cap. 1. dub. 20. num. 11.* vbi probat iuramenta inaduertenter prolata, ab habente consuetudinem iurandi non retractatam, non esse speciale peccatum, nec habere distinctam malitiam à sua causa; si autem sit retractata, idem iudicandum de hoc, ac de non assueto ad iurandum. Itaque sententiam Sanchez, & aliorum contra Texedam satis probabilem esse existimo, quam præter Doctores citatos tenet etiam Mazuchel. *de Casib. reseru. disp.2. cap.16. difficult.4. n. 74. cum seqq.* qui etiam rectè obseruat hanc doctrinam procedere etiam quoad blasphemias.

3. Verùm curiosa est illa quæstio: An si procurator, qui nomine principalis iuramentum præstitit, iurauit falsum, sit periurus Dominus principalis, an verò Procurator, & affirmat Syluester *verb. periurium q.3.* quem sequitur Sanchius vtrumque periurij vitio innodari, si Procurator, dùm iurauit virtute specialis commissionis ad iuramentum præstandum, sciebat falsum esse quod iurauit, aut de illo dubitabat, pœnas autem periurij, subdit Syluester non incurrere Procuratorem, sed

ſed ſolùm principalem dominum. Cœterum ego dico ſaluo meliori iudicio eo caſu principalem ex vi illius iuramenti falſi à Procuratore præſtiti, nec eſſe periurum, nec pœnas prædictas incurrere, quia principalis non dedit Procuratori ſuo facultatem ad falſum iurandum, ſed ſolùm, vt cùm veritate præſtaret iuramentum: & ideò periurij malitia ſolùm in Procuratore manere debet. Et ità docet Texeda *vbi ſupra. contron.4. quæſt.2.num.194.*

RESOL. LXVII.

An peccet venialiter, ſi quis ad vitanda grauia tormenta ſibi falſum crimen imponit etiam cum iuramento æquiuocatione vtens?

Et an in tali caſu peccet mortaliter?

Et an delinquens occultus poſſit ſe prodere iudici, vt in eo debitam ſequatur punitionem, cum id fiat ob virtutem iuſtitiæ, volendo potius in hoc mundo peccati pœnam ſuſtinere, quam in alio luendam ſeruare;

Et quid, ſi eſſet perſona maxima authoritatis, & Reipublicæ vtilis? Ex part. 3. tract. 5. & Miſc. 1. Reſ. 7.

Sup. hoc in Reſ. ſeq.

§. 1. NOn peccare mortaliter in tali caſu docent communiter. Ita Nauarra *de reſtit. lib. 2. cap. 4. n. 21.* & alij.

2. Difficultas conſiſtit, an peccet venialiter; affirmatiuè reſpondet Leſſius *lib. 2. c. 11. dub. 7. n. 4.* & alij. Sed mihi placet opinio Ioannis Sanchez *in ſelectis, diſp. 46. n. 16.* vbi ſic aſſerit. Ad vitanda grauia tormenta excuſatur quiſpiam etiam à veniali labe, falſum ſibi imponendo, licèt ob illius confeſſionem eſſet morte plectendus; quia vita non eſt digna tanto dolore, & mendacium excuſatur, æquiuocatione in mente retenta ſcilicet crimen commiſiſſe, non re, ſed ſolùm vt fateatur judici ad euitanda tormenta. Quod verum etiam iudico, licet falſam ſibi impoſitionem iurent, nam eadem cauſa quæ adeſt ad excuſandum mendacium æquiuocatione retenta, ſufficit etiam ad excuſandum iuramentum. Ita ille, quidquid in contrarium aſſerant Vega *in ſum. p. 2. c. 8. caſ. 1.* Raguccius *in Lucerna Parochorum, de reſtit. q. 167.* & alij. Quando adeſt iuramentum; ſed tu tene cum Sancio, & vide Azorium *tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 3.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 7. punct. 4. & tom. 4. diſp. 7. q. 13. punct. vlt.* Sanchez *in ſumma, tom. 1. lib. 3. c. 6. n. 15.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 3. c. 10. n. 5.* Delrium *in diſquiſ. mag. lib. 6. cap. 1. ſect. 2.* & alios penes ipſos.

Sup. hoc ibidem, & §. Sed difficultas & ſeqq.

Sup. hoc infra in tr. 5. Reſ. 51. curſim ad fin. 9. & prope fine § 2. verſ. Nam Ret.

3. Notandum eſt etiam hìc obiter, poſſe delinquentem occultum, prodere ſe iudici, vt in eo debitam exequatur punitionem, cùm id efficiat ob virtutem iuſtitiæ volendo potius in hoc mundo peccati pœnam ſuſtinere, quàm in alio luendam ſeruare. Ita Sancius *vbi ſupra n. 19.* cui adde Nauarrum *de reſtit. lib. 2. c. 4. n. 20.* Sanchez *in ſum. tom. 2. lib. 6. cap. 18. n. 43.* & Sà *verb. infamare, n. 1.* niſi eſſet perſona maximæ auctoritatis, & Reipublicæ vtilis, quæ ſe prodens, & tradens puniendam, maximum pareret ſcandalum, occaſionem aliis ad delinquendum offerens.

RESOL. LXVIII.

An reus poſſit ſibi graue crimen imponere, vt euitet grauia tormenta?

Et difficultas eſt, quando aliquis ſibi imponit falſum crimen cum iuramento.

Et deducitur enim, qui conuictus plenè eſt de Apoſtaſia, aut de hæreſi, quam non commiſit, ita vt ſi neget, tradendus ſit Curiæ ſeculari, à confiſcatione bonorum, extremoque ſupplicio afficiendus; ſi vero fatetur crimen, leuiori pœna puniendus ſit, poſſe ipſum abſque mortali culpa imponere ſibi crimen, quod non admiſit, nec obligari ſub mortali ad retractandam confeſſionem, poſt ſententiam prolatam, & reconciliationem ſequentem? Ex part. 11. tr. 1. & Miſc. 1. Reſ. 14.

§. 1. MOuet hanc difficultatem nimis practicabilem Caramuel *fundam. 61. §. 1. n. 1278.* vbi ſic ait: Quæritur an innocens ad vitandos cruciatus poſſit ſibi imponere falſum crimen, etſi ob illud ſit poſteà vltima ſententia condemnandus.

2. Auſonius Noctinot in ſumma Dianæ verbo *Reus num. 13.* Sic inquit: Reus ad vitanda grauia tormenta, poteſt ſine mortali crimen etiam capitale ſibi imponere, quia vita non eſt digna, quæ tanto dolore ſeruari debeat, & poſſe etiam iurare æquiuocando, docent Doctores communiter cum Nauarra *lib. 2. cap. 4. n. 21.* immò nec peccare venialiter ait Sancius *diſp. 46. n. 16.* & Diana *part. 3. tract. 5. reſol. 7. & num. 12.* ait: Non teneri ſe retractare, niſi ex hoc damnum tertio ſecuturum foret; ita Diana *part. 3. tract. 5. reſolut. 103.* ſub fine, ſic ille.

Quæ hic eſt Reſ. antecedens.

Quæ nunc inuenietur in tom. 6. tr. 1. Reſ. 103. & ſup hoc infra ad medium §. vlt. huius Reſ.

3. At ego puto eſſe mortale peccatum mentiri Reipublicæ legitimè & iuſtè roganti, & quod mendacium eſt non poſſe iuramento firmari. Si ſit mendacium illud leue, & tamen iuramento firmetur, periurium erit graue peccatum. Si darentur reſtrictiones mentales, & æquiuocatio prodeſſet, ſimplex criminis impoſitio non eſſet mendacium, & iuramentum, quo illa firmaretur, non eſſet periurium. At illas nos, & multi nobiſcum deteſtantur. Hucvſque Caramuel.

4. Sed ſatis probabiliter loquutus eſt doctus, & eruditus noſter Compendiator Pater Noctinot, videlicet Pater Antonius Cortonus, & ſimùl ego, & ideò iterum aſſero, quod imponere ſibi falſum crimen ad euitanda grauia tormenta, etiamſi mors inde timeatur, non eſt peccatum mortale, ſecluſo periurio: Nemo enim tenetur cum tanto dolore, & labore vitam tueri.

Quoad hoc lege doctrinã Reſ. not. ſeq.

5. Licèt probabile etiam ſit mortaliter peccare, fundamentum eſt, quoniam quamuis homo non teneatur cum tantò dolore conſeruare propriam vitam, adhibendo remedia, quæ tantos cruciatus afferant, & potius mortem permittere, quàm ea adhibere; aliud nihilominus eſt non conſeruare vitam eis remediis adhibitis, aliud verò præbere cauſam obiectiuam, & meritoriam mortis, illam confingendo, cum non ſit reuera id, vnde poteſtas publica moueatur ad condignam mortis pœnam executioni mandandam, quod non eſt præcisè non conſeruare, vitam; ſed cauſam deſtructionis illius adhibere, quod non licet etiam propter tormenta, non ſolum quia mendacium eſt, ſed quia eſt oppoſitio cauſæ obiectiuæ meritoriæ mortis propriæ, & cooperatio ad propriam mortem cohoneſtari poteſt ex fuga tormentorum.

6. Licet hanc poſteriorem ſententiam magis placeat Dicaſtillo *de iuſt. lib. 2. tract. 2. diſputat. 12. Appen. 1. dubitat. 4. numer. 514.* Tamen hoc non obſtante priorem putat ſatis piam, & in praxi ſequendam, ne miſeri tam vehementi cauſæ, & periculo peccandi exponantur; ſed præmonendi ſunt, vt ſciant, ſi fortè in tortura vincantur dolore, non peccaturos mortaliter.

7. Et ita hanc ſententiam tenet etiam præter Doctores à me alibi adductos Hermanus Buſembaum, *in medulla Theol. moralis lib. 4. cap. 3. dub. 7.* & probabilem putat Emmentiſſimus Dominus meus Cardinalis de Lugo *de iuſt. tom. 1. diſp. 14. ſect. 10. n. 174.* vbi ſic ait; Quando ex confeſſione falſi criminis incurritur pœna mortis, vel mutilationis membri, alioquin non inferenda; quo caſu aliqui dicunt non peccare mortaliter

liter

liter confitentem falsum crimen ad vitanda grauissima tormenta; quibus meritò possit celerem mortem præoptare; Ita Angelus, Syluester, Toletus, & Sotus, quos refert & sequitur Lessius *vbi supra n.* 41. quia non tenetur homo cum tanto cruciatu, & dolore vitam tueri; sicut nec tenetur ad vitam conseruandam, tibiam cum ingenti dolore secare, non est enim digna tanto dolore salus.

8. Hæc sententia probabilis quidem est, & propter Authores quos habet, potest eam practicè amplecti qui velit: qua sententia admissa, consequenter videtur concedendum, quod liceret etiam alterius crimen falsum confiteri ad vitanda tormenta, quando scires illi non displicere tale periculum subire, vt te à tormentis, vel imminente morte liberet; Ita Lugo.

Sup. hoc in Ref. præterita. § Difficultas. ad medium, vers. Quod verum. & lege Ref. annot. seq.

9. Sed difficultas est, quando aliquis sibi imponit falsum crimen cum iuramento, & adhuc puto contra Caramuelem, probabiliter posse à peccato mortali excusari, vtendo æquiuocatione, & ita hanc sententiam tenet Gaspar Hurtadus *de Iudicio forensi disput.* 4. *diffic.* 10. vbi ita asserit: Supponimus, quod ea falsa impositio ad minus sit venialis contra veracitatem, & etiam quod sit mortalis sacrilegij, si fiat cum iuramento, nisi reus (vt potest ad euitanda grauia tormenta) se vendicet à mendacio restrictione aliqua mentali, aut æquiuocatione exteriori, quia tunc nec erit peccatum mendacij, nec sacrilegij quamuis fiat cum iuramento; Ita ille.

Cui adde, me citato, Ægidium Trullench *Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *dub.* 7. *numer.* 3. Cuius hæc sunt verba.

10. Non peccat mortaliter qui ad vitanda tormenta valdè grauia, quibus meritò posset celerem mortem præoptare, crimen falsum sibi imponit, quamuis certò ob id sit morte plectendus.

11. Et ratio est, quia cum tanto damno non tenetur vitam custodire, sicut non tenetur sibi tibiam abscindere cum tanto dolore; non enim tanto dolore digna est salus; nec hoc mendacium est perniciosum, quia alteri damnum non infert, nec sibi infert malum, quod notabiliter præponderet ipsis tormentis: Nam crimen fatendo breui morte longam redimit, vel potius multas mortes vnica morte commutat. Nec se interficit, moraliter loquendo quia habet iustam causam, ob quam se interficiendum exponit: sicut si quis se exponeret hostium telis, vt grauissima tormenta ab illis inferenda euaderet, non se occideret; Immò si honesta persona rogaret eum, qui illa nefando modo vellet abuti, vt ipsam potiùs interficeret, non esset sui homicida; ergo neque hic est sui homicida, fatendo tale crimen. Et confirmatur, quia si rogaret iudicem, vt ipsum interficiat potiùs; quam ita torqueat, non censetur homicida sui; quia ex confessione in tormentis facta non imminet mors; quia nisi deinde extra tormenta liberè delictum fateatur, non potest condemnari, vt habetur *cap. si quis à Sacerdotibus* 15. *quæst.* 6. Nec videtur peccare venialiter, licet falsam sibi impositionem iuret, modò vsus fuerit æquiuocatione; Nam æquiuocatio sufficiens est ad excusandum iuramentum. Ita Trulleuch.

12. Nota hic obiter pro nostro sacro Tribunali Sanctæ Inquisitionis, quod ex his aliqui inferunt eum, qui conuictus planè est de Apostasia, aut hæresi, quam non commisit; Ita vt si neget tradendus sit curiæ sæculari, ac cõfiscatione bonorum, extremoque supplicio afficiendus; si verò fateatur crimen, leuiori pœna puniendus sit, posse ipsum absque mortali culpa imponere sibi crimen, quod non admisit. Quia tunc nec sibi, nec aliis nocet: Immò prodest; maiorem enim infamiam, & ipsi, & posteri patientur, etiam bonorum confiscationem, quæ omnia effugient, si fateatur. Ita Molina *disp.* 37. *num.* 15. cui consentit Lessius *cap.* 12. *dubitat.* 7. *num.* 4. & alij, qui generaliter dicunt ad vitanda grauia tormenta posse absque peccato mortali imponere sibi aliquod delictum falsum, licet propter illud sit morte plectendus: quantò magis licebit ad vitandam mortem, & maiorem infamiam?

13. Sed Pater Molina *disp.* 37. *num.* 17. hanc doctrinam limitat, dicit enim, hoc non licere absque mortali peccato, quando is, qui falsò conuictus est de hæresi, & ea de causa tradendus est curiæ sæculari, & morte plectendus, eius esset conditionis, de quo alioquin præsumptio non esset commisisse id crimen; eo quod non sit de eorum progenie, de quibus ea est suspicio: præsertim si vir esset authoritatis, quia tunc per spontaneam confessionem criminis derogaret authoritati fidei Catholicæ, fatendo se ab illa defecisse, quare deberet potius fortiter mori, quam eo modo Religioni Christianæ derogare, & dare tale scandalum. Nam si eum viderint piè & fortiter morientem, Christianæ Religionis signa ostendendo, semper manet opinio, quod innocens obierit, & minus scandalum sequitur, quam si se hæreticum fuisse confiteatur.

14. Sed Cardinalis Lugo *ubi suprà num.* 170. existimat casum illum posse aliquando contingere, quo propter maximam personæ dignitatem & probitatem maximum scandalum generaretur, si ex propria confessione omnis dubitandi ratio de crimine commisso tolleretur. Puto tamen rarissimum esse casum, quia præsumptio illa ex dignitate, & probitate personæ superatur frequenter præsumptione contraria orta ex sententia illius Tribunalis; in quo Iudices non nisi cum maximo fundamento, & deliberatione matura solent ad huiusmodi condemnationem, & sententiam venire, & quia confessio criminis cum detestatione illius non est in rigore negatio fidei; alioquin nullo casu liceret absque grauissimo peccato mortali contra fidem Christianam: Nam dicere se fuisse hæreticum cum retractatione illius delicti, non est negare fidem, sed fateri se errasse; & deceptum fuisse: Scandalum autem non tenemur semper vitare cum tanto nostro detrimento. Addit autem Molin. illo *numer.* 17. si iam semel crimen eiusmodi falsum confessus est, non obligari sub mortali ad retractandum confessionem post sententiam prolatam, & reconciliationem sequutam. Nam retractatio illa parum resarciret scandalum datum, & notam Christianæ Religionis, essetque ex leui causa dare occasionem suæ morti sine suo, & suorum emolumento, de quo tamen egò dubito, quia licet non totaliter, magna tamen ex parte eneruaretur confessio præterita: credibile enim fit, quod mortis metu fuerit extorta. Quare si circumstantiæ personæ tales essent, ego non liberarem ipsum ab obligatione retractandi; vt magna saltem ex parte minueretur damnum per falsam confessionem illatum, Hæc Lugo, quæ apponere hic volui, cum in sacro Tribunali possit aliquando in praxi accidere.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Ref. 103. in fine §. 2. huius Ref. recitatiuè, & cursim.

RESOL. LXIX.

An omnia vota in votum solemne Religionis commutentur?

Et an hoc procedat etiã in iuramentis soli Deo præstitis?

Et quid, si iuramentum esset homini præstitum, & ab eo acceptatum? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 65.

§. 1. EX neotericis, noster P. Naldus, vir quidem doctus *in sum. ver. votum, n.* 50. docet quod votum solemne Religionis non commutetur in votum dandi aliquid Terræ Sanctæ, & hanc sententiam docet etiam Syluester *ver. votum* 4. *q.* 7. *dicto* 3. & Angelus *ver. votum* 4. *n.* 2.

2. Verum

2. Verùm ego absolutè existimo, omnia vota personalia, realia, & mixta tam in sæculo, quam in nouitiatu emissa extingui per solemne Religionis votum; & ideo existimo non solùm peregrinationis Terræ Sanctæ commutari in professionis votum quoad peregrinationem, sed etiam contra Naldum, quoad id quod profitens vouit dare in subsidium dictæ Terræ Sanctæ, & ita docent Suar. *de Relig. tom. 3. l. 6. c. 14. n. 5.* Miranda *in man. Prælat. tom. 5. q. 25. art. 7.* & Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 50.* Et ratio est, quia tale votum licèt quoad expensas sit votum reale, per professionem vniuersa vota realia commutantur, vt tenent communiter Doctores, quos citat Sanchez *loc. cit. n. 43.* quidquid in contrarium asserant Paludanus *in 4. dist. 38. q. 4. art. 2. concl. 5. & art. 2. n. 53. concl. 3.* D. Antoninus *part. 2. tit. 11. c. 2. §. 8. not. 2.* & Tabiena *ver. votum 4. in fine.* Ergo, &c. Nec valet dicere, quod illud votum est Pontifici reseruatum, nam similiter est reseruatum votum peregrinationis Hierosolymitanæ, & tamen commutatur, & extinguitur in professione, vt patet ex *cap. scripturæ, de voto*, & asserunt communiter Doctores. Ergo, &c.

3. Notandum est etiam hîc obiter, omnia supradicta procedere etiam in iuramentis siue personalibus, siue realibus soli Deo emissis, quia votis æquiparantur, & per ea ius tertij non acquiritur. Secus verò si iuramentum esset homini præstitum, & ab eo acceptatum, quia ratione iuris tertij acquisiti, in melius commutari non potest, ac proinde neque in Religionis professionem. Ita Sanchez *vbi suprà num. 44. & tom. 1. lib. 5. c. 21. num. 3.* & alij.

RESOL. LXX.

An votum, vel iuramentum factum alicui Ecclesiæ vel pauperi, post eorum acceptationem possint authoritate Episcopi, vel propria in melius commutari?

Et quid ante acceptationem in prædictis casibus? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1. Res. 61.

Sup. hoc lege doctrinam Res. annot. seq.

§. 1. NEgatiuè respondet Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. cap. 41. numer. 13.* firmans post acceptationem Rectoris Ecclesiæ, aut pauperis, cui verba voti & iuramenti diriguntur, non posse huiusmodi vota & iuramenta in melius commutari: quia tunc votum transit in contractum, & acquiritur ius illi tertio acceptanti, quod ipso inuito remitti nequit. Et hanc opinionem ego etiam teneo.

2. Non desinam tamen adnotare affirmatiuam sententiam tanquam probabilem admittere Fagundez *in Præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 49. n. 11.* quia vota & iuramenta promissoria propter Deum facta, etsi dirigantur ad peculiarem Ecclesiam, & pauperem; & à Rectore Ecclesiæ, vel ab ipso paupere accepientur, vltimatè in Deum, propter quem fiunt, diriguntur. In quolibet enim iuramento & voto huius qualitatis duplex finis inuenitur: alter est finis cuius, id est, cuius gratia fiunt; alter finis cui; id est, cui aliquid consequitur. Cùm autem finis cuius, semper sit in omnibus promissionibus principalis finis, & finis cui sit minùs principalis: & sequitur vt in commutationibus ratio præcipuè illius, & non istius habeatur; nam accessorium sequitur principale: & finis cuius, est principalis, finis cui, accessorius. Secundò, quia quando vouentes, aut iuramento promittentes aliquid Ecclesiæ, vel pauperi particulari, propter Deum voto, vel iuramento promittunt, dirigunt suam specialem intentionem ad hunc determinatum pauperem, & ad hanc specialem Ecclesiam; dirigunt illam propter Deum: & sic tota ratio ipsius promissionis & directionis est Deus, vel Sanctus, propter quem promissio fit; & per accidens est, quòd Prælatus, vel Curatus loci pij, vel hic numero pauper, scilicet Antonius, ad quem promissio fit, & vtilitas promissionis spectat, ius aliquod post acceptationem acquirant: quia acquisitio huius iuris semper fit dependenter à beneplacito Dei, propter quem, tanquam propter finem principalem promissio voti & iuramenti fit. Vnde cùm Deus suum maius obsequium semper habeat gratius, clarum manet posse vouentes & iurantes hæc vota & iuramenta etiam post acceptationem sua propria auctoritate in melius commutare: & facta hac commutatione non poterunt illi, ad quos vtilitas voti, & iuramenti spectabat, officium iudicis implorare, vt vouentes & iurantes ad exonerandam conscientiam suam cogat; & si implorent, & constet iudici vota & iuramenta in melius reuera fuisse commutata, ad nihilum poterit iudex ipsos vouentes & iurantes obligare; quia iam obligationi suæ satisfecerunt.

3. Notandum est etiam hîc obiter contra Azorium *tom. 1. lib. 11. cap. 19. quæst. 12.* & alios penes ipsum; non solùm Episcopum, sed etiam vouentem ac iurantem sua propria auctoritate sua vota & iuramenta non solùm incertæ Ecclesiæ, & indeterminato pauperi facta; sed etiam certæ aut determinatæ, in melius commutare, & rem promissam dare alteri Ecclesiæ pauperiori, aut pauperi egentiori ante acceptionem Rectoris Ecclesiæ, aut ipsius pauperis absentis. Ita Ioannes VViggers *de iustit. & iur. tract. 8. cap. 4. dub. 20. n. 113.* & alij penes ipsum. Et ratio est, quia multò probabilius est non acquiri ius pauperibus Ecclesiis, & locis piis ad promissiones & donationes ipsis factas, donec acceptent, latissimè & doctissimè probat Sanchez *lib. 1. de matrimon. disput. 5. n. 16.* debet enim hæc acceptatio fieri modo humano, vt fiat accommodatè ad vsum hominum. Deinde; quia cum huiusmodi vota fiant principaliter Deo; & in eius honorem; obligatio ipsi acquiritur; & ipse est propriè loquendo creditor; & Ecclesia, paupérve tantùm designantur, vt materia, & obiectum, circa quam Religionis cultus est Deo exhibendus: Deus autem semper gratius habet id, quod euidenter est melius: & ex his responsum manet ad fundamenta contrariæ opinionis. Vide Doctores, quos ego ipse citaui *in part. 1. tract. 11. resol. 47.* Quæ nunc est in tom. 4. tr. 3. Res. 87. & in alia eius not.

RESOL. LXXI.

Quis emisit votum mittendi ad domum Lauretanam Calicem aureum, quem postea misit cum persona fideli, sed per viam a latronibus furatus est; quæritur, an vouens teneatur adhuc adimplere votum?

Ex quo infertur, quod fur, & debitor satisfacit tradendo solutionem personæ fideli, vt Confessario, vel alteri, vt eam Domino restituat, qui tamen de facto non restituit, vel quia eam consumpsit, vel quia casu periit apud ipsum.

Et alij diuersi casus adducuntur pro firmanda doctrina harum difficultatum. Ex p. 10. tr. 16. & Misc. 6. Res. 97.

§. 1. ET affirmatiuè responderunt aliqui; quia Calix aureus cum furatus fuit, erat sub dominio vouentis: Et ideò ad confirmationem huius sententiæ adducam doctrinam, quam tenent Doctores, quando debitor mittit per nuncium pecuniam, v. g. alicui debitam: Sic itaque asserit Gasparus Hurtadus *in inst. & iure, disp. 7. diffic. 8.* Si verò res debita non sit sub dominio creditoris, sed debitoris, qualiter est res debita ex mutuo, aut ratione damnificationis, tunc debitor non manet liber ab obligatione restitutionis, si res illa per tertiam personam missa (quamuis per Confessarium) non electam à creditore non perueniat ad ipsum creditorem, siue quia tertia illa perso- Sup. hoc infra in §. Ad doctrinam. huius Res. & in alia eius annot.

na

na nam sibi retinet, siue quia ipsi surripitur, siue quia aliter perit; quia ex vna parte res domino perit, & ex altera perit absque culpa creditoris, vt supponimus. Et idem est, quando res quæ mittitur creditori est sub dominio ipsius creditoris, si fuit iniustè ablata, vel retenta (nisi aliàs res illa erat absque iniustitia alterius apud dominum peritura) quia tunc debitor non satisfacit, nisi res illa perueniat ad dominum, quia aliter inæqualitatem iniusta ablatione, vel retentione factam non reducit ad æqualitatem nisi aliàs res illa erat absque iniustitia alterius apud dominum peritura. Ex his posset quis dicere, quod vouens in casu nostro extaret debitor Calicis aurei Domui Lauteranæ; ergo cum dum furatus fuit erat in suo dominio, tenetur adhuc adimplere dictum debitum ex superiùs dictis.

2. Sed his non obstantibus tunc ego probabiliter negatiuæ sententiæ adhæsi, nec vllum pro me habebam Auctorem, nunc verò inuenio Patrem Tancredi qui in simili casu, *de Religione, tract. 3. lib. 2. d. 13. quæst. 1. numer. 32.* asserit: Denique placet hic obiter notare casum curiosum, de quo interrogatus fui à viro docto, & amicissimo nostræ Societ. nimirum, an Caius qui accipit quandam pecuniæ summam à Titio, vt satisfaceret eius obligationi iuratæ de facienda eleemosyna cuidam Ecclesiæ, teneatur vi iuramenti pecuniam illam dare, si inculpabiliter amisit, v. g. decidit crumena. Respondi negat. quia obligatio iuramenti est personalis, vt dictum est, nec Caius tenetur alia ratione ad satisfaciendum Ecclesiæ de propria pecunia, cùm non teneatur nec ratione rei acceptæ, vt patet; nec iniustæ acceptionis (suppono enim hunc Caium non habere ex officio pretio accepto hanc pecuniam transferendi:) Nec etiam Titius tenetur iterum dare aliam summam pecuniæ, Ecclesiæ, quia per primam solutionem iam satisfecit suæ obligationi, non enim censendus est (nisi expresè constet de eius voluntate) quod voluerit omninò vt illa Ecclesia talem pecuniam haberet, quod verum puto, quamuis Titius iurans aliquam commiserit negligentiam in tradendo pecuniam Caio, quem sciebat non esse adeò cautum, quia hæc non sunt amarè tractanda, cum à libera voluntate pendeant, *arg. d. cap. licet de voto.* Hæc Tancredi; quæ omnia procedunt in casu nostro; nam eadem obligatio oritur ex iuramento, & ex voto.

Sup. hoc suprà à lin. 7 §. 1. huius Res. & infra in tr. 7. Res. 45.

3. Ad doctrinam superiùs allatam ex Hurtado, & aliis Respondeo Primò, non posse applicari in casu nostro, est enim dispar ratio inter obligationem voti, & obligationem debitoris ex iustitia. Respondeo secundò contra Hurtadum, & alios, non esse improbabile, vt tenet Lessius *de Iust. lib. 2. cap. 16. dub. 6. in fin.* Trullench *in Decal. tom. 1. lib. 7. cap. 14. d. 11. n. 11.* & alij, quòd debitor satisfaciat tradendo solutionem personæ fideli, vt Confessario; vel alteri, vt eam domino restituat; qui tamen de facto non restituit, vel quia eam consumpsit, vel quia casu periit apud ipsum. Et ita tenet Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4.* Gabriel *ibidem, quæst. 1. art. 4.* cum aliis.

4. Probatur primò quia nec fur, nec debitor per se ipsos immediatè tenentur restitutionem facere, sed sufficit, quòd faciant per alios prudentes, & fideles viros, sed in hoc casu fecit quantum potuit, & prudenter egit, eam personæ fideli tradendo; ergo deobligatus manet. Secundò, quia is, qui illam tradendam, & restituendam accipit: implicitè se obligauit ad aliam domino tradendam, & consequenter alterum deobligauit; & non restituit, manet obligatus ad restitutionem; quare si fur, aut debitor, qui illam restituendam tradidit, non deobligaretur, & ad restitutionem tenerentur, sequeretur, quod dominus redderetur melioris conditionis propter furtum, cum in hoc casu duæ restitutiones eis essent faciendæ: at hoc nemo dicet; ergo intentum. Tertiò, quia si debitor, & fur ex consensu domini, creditoris expressò rem alicui dandam traderent, satisfacerent, quamuis internuntius ille non restituat, sed in nostro casu interuenit consensus tacitus; ergo id sufficit ad illos deobligandos. Maior est certa. Minor probatur ex duplici fundamento. Primò, quia taciti; & expressi eadem est vis, eadem potestas. Secundò, quia quando fur non potest restituere sine propria infamia rem furtiuam, eandem numero, satisfacit restituendo pretium, & dominus rationabiliter tenetur consentire; sed in præsenti casu supponimus, non posse sine periculo infamiæ, vel alterius similis restituere per se immediatè; ergo tenebatur credito consentire, vt per alium restitueret. Et pro hac opinione facit etiam, quod in Iubilæis præcipitur certa eleemosyna ad comparandas indulgentias, & si quis illam mittat per famulum, & hic eam furetur, quin det pauperibus, lucratur Iubilæum, positis aliis requisitis, & non videtur obligandus ad nouam aliam eleemosynam faciendam, maximè si putabat, seruum esse fidelissimum, & experientia id compertum habebat: ergo similiter non erit obligandus ad nouam restitutionem ille, qui restitutionem tradidit Confessario, aut viro pio, & fideli tradendam creditori, si ipse postea malitia sua eam illi non tradat, sed furetur. Antecedens patet, quia persona, quæ ratione necessitatis grauis, vel externæ proximi tenetur dare eleemosynam, satisfacit præcepto Charitatis, mittendo illam pauperi per internuntium fidelem, quamuis ex malitia, & iniquitate internuntij illi non detur; de consequentia nemo dubitabit; nam malitia internuntij, non debet nocere domino innocenti, qui facit quantum potuit, & debuit, vt præcepto Charitatis satisfaceret, & indulgentiam lucraretur. Adde, quod ipse internuntius tenetur eam postea pauperi restituere, & idem dicendum videtur quando aliquis tulit excommunicationem pro furto, aut retentione debiti, & latro, vel debitor furtum, & debitum tradidit fideli internuntio, & res non peruenit ad creditorem, fecit enim vnusquisque quantum potuit, & sua diligentia, & voluntas bona exonerandi se ea obligatione, non debet ei nocere; noceret autem profectò, si ad nouam restitutionem obligandus esset.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 4. Res. 32 & 33. §. 1. & in Res. 54. § Notandum est.

5. Sed omnia superiùs dicta à fortiori procedunt in casu nostro, de vouente, qui misit aureum Calicem debitum ex voto Domui Lauteranæ cum persona fideli, qui postea casu furatus est à latronibus: ergo dicendum est ad nihil amplius teneri; Quæ omnia etiam confirmant resolutionem datam ab amicissimo Patre Tancredi in casu ab ipso superiùs posito.

RESOL. LXXII.

An qui vouit aliquo die non comedere carnes, totiès peccet, quotiès illas comedit?

Et an qui ex voto tenetur certa die ieiunare; non toties peccet quoties in illa die comedit carnes?

Et an in comestione carnium in die ieiunij detur paruitas materia?

Et quanam sit ista materia parua?

Et quid, quando coqui multa fercula carnis debent prægustare in die ieiunij? Ex part. 10. tr. 14. & Misc. 4. Res. 34. aliàs 32.

Pro prima diffic. huius tituli in tom. 4. tr. 6. Res. 70. § Obseruandum. & ibi l g: etiam doctrinam Res. 65 per totum & signanter à lin. 3 & vers. Attamen.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Pater Pasqualigus *in praxi de Ieiunio, decis. 66. num. 3. & seqq.* & pro hac sententia me citat *in 3. part. tract. 5. res. 61.* * sed, vt bene obseruat Leandrus, *de Præcept. Eccl. tract. 5. disp. 2. quæst. 39.* Ego in dicto loco hanc senten-

* Quæ hic est in tom. 4. tr. 6 Res. 66. Sed non ad rem. sed melius ibi ad rem in

Ref. 45. à lin. 3. & verſ. Attamen.

tiam non doceo, ſed de caſu diuerſo ibi tracto; vndè ad propoſitam quæſtionem affirmatiuè reſpondeo cum Leandro *vbi ſuprà*, Sanchez *in ſumma, tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 41.* Azorio *tom. 2. lib. 11. cap. 20. quæſt. 8.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. de Voto, cap. 7. n. 12.* & aliis: quia Votum abſtinendi à carnibus, etiam pro aliqua die, eſt negatiuum; & eſt ad inſtar præcepti Eccleſiaſtici dati de abſtinentia à carnibus: at ſic eſt, quod hoc præceptum obligat pro ſemper, nec finitur per vnum actum; ergo & Votum prædictum. Vnde conſtat falſum eſſe Antecedens argumenti ſententiæ contrariæ, & ideò negandum.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 6. Ref. 85. & in aliis eius primis not.

2. Aſſentior tamen Patri Paſqualigo *dec. 65.* dum me citato firmat, quod qui ex Voto tenetur certa die ieiunare, non toties peccat, quoties in illa die comedit carnes: Et ita me etiam citato tenet Leandrus, *vbi ſuprà, quæſt. 40.* Quia in hoc Voto non clauditur directè abſtinentia à carnibus, ſed indirectè, quatenus eſt pars eſſentialiter ad ieiunium requiſita, & acceſſoriè ipſi ieiunio. Quare cum ſemel violato ieiunio ceſſet obligatio circa principale, ceſſare videtur circa acceſſorium abſtinentia à carnibus.

Mihi in tom. 4. tract. 6. Ref. 80. &c.

Et ſup. hac quantitate in in tom 4. tr. 6. Ref. 81. §. Poſt hæc. à lin. 7. & in Ref. 96. § vlt lin 8. ante finem, verſ. Et tandem.

3. Sed quia hîc ſermo incidit de comeſtione carnium in die Ieiunij: Ego alibi firmaui, quod in dicta comeſtione datur paruitas materiæ; & eſt communis inter Doctores. Sed difficultas eſt, quænam quantitas ſit materia parua. Reſpondet Pater Paſqualigus, *deciſ. 42. num. 5. & ſeqq.* eſſe circiter dimidiam Vnciam: Sed rectè hanc opinionem tanquam nimis laxam exiſtimat Leandrus *loco citato quæſt. 12.* ſuſtineri non poſſe. Et quidem in die Ieiunij vnuſquiſque libenter in Collatione ſerotina ſumeret vnciam mediam carnis, cum duabus, vel tribus vnciis panis, & ſic non parum, ſed multum corpus reficeret. Rectè itaque Hurtadus de Mendoza, *de fide, tom. 1. diſp. 2. cap. 4. dub. 7. num. 118.* Trullench, *in Decalog. tom. 1. lib. 3. cap. 2. dub. 2. n. 5.* aſſerunt, materiam paruam in hoc caſu eſſe fruſtulum exiguum, vel particulam minimam carnis: licèt Leandrus *vbi ſuprà; quæſt. 13* putet, quod quantitas carnis, quæ non excedit octauam partem vnius vnciæ, cenſenda, & reputanda ſit parua materia: quæcumque verò hanc excedat, magna & grauis. Quia octaua pars vnciæ carnis, verè eſt quantitas minima, & valdè exigua, & quam ſumere ſolent Coqui (imò, & neceſſariò, ſi neceſſarium ſit multa fercula carnis prægustare) quando prægustant cibos: ergo cenſeri debet parua.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 6. Ref. 81. §. Poſt hæc, ad medium.

RESOL. LXXIII.

An votum ingrediendi Religionem poſſit quis propria authoritate commutare in ſuſceptionem Epiſcopatus?

Et ex doctrina huius quæſtionis infertur, an Epiſcopus poſſit ſine licentia Papæ tranſire ad Religionem?

Et an qui ante Epiſcopatum fecit Votum Religionis, teneatur prius ingredi? Ex part. 6. tract. 6. & Miſc. 1. Ref. 62.

§. 1. NEgatiuè reſpondeo cum Leſſio *lib. 2. c. 40. dub. 7. n. 103.* & Fagundez *de præceptis Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 49. num. 21.* Et ratio eſt, quia ſtatus Epiſcopalis dicitur perfectus, non quia hominem perfectiorem, Deóque gratiorem efficiat, quàm ſtatus religionis; ſed quia ſecundùm rectum ordinem perfectionem ſupponit: eſt enim ſtatus poſtulans perfectam charitatem, qua Epiſcopi, vt veri Paſtores ad imitationem Chriſti Domini veri animarum noſtrarum Epiſcopi ac Paſtoris, animam ſuam ponere debent pro ouibus ſuis. Vnde licèt abſolutè loquendo ſtatus Epiſcopalis ſit melior & perfectior, quàm ſtatus Religionis, quia ſupponit perfectionem, acquiſitam: tamen hîc & nunc, & in hac ſuppoſitione poteſt hæc perfectio deficere in perſona Epiſcopi. Vnde hîc & nunc non eſt Deo gratius, vt illum amplectatis; immò gratius Deo, ſi religioſus fias, quàm ſi fias Epiſcopus: quia, vt dixi, ſtatus Religionis eſt via ad perfectionem. Et hanc ſententiam tenendam eſſe videtur ex determinatione *cap. penultim. de voto.*

Sup. hoc in tom. 4. tr. 8. Ref. 96. in principio §. Altera vero.

2. Sed Alphonſus Viualdus *in Candelabro aureo, part. 1. de matrimonio, tit. de impedimento voti, num. 89. & ſeq.* affirmatiuam ſententiam tenet; quia Epiſcopalis ſtatus ſecundùm omnes religione perfectior eſt, vnde Epiſcopus non poteſt ſine licentia Papæ tranſire ad Religionem, vt patet *ex cap. licet, de Regularib. & cap. ſcias 7. quæſt. 1.* Et ad textum ſuperiùs adductum *cap. penult. de vot.* reſpondet Viualdus, illum eſſe caſum particularem dicti Capituli: nec mirum, quia ille Epiſcopus ſe Deo vouerat ſolemniter, id eſt, publicè, in fauorem illius Religionis, cuius votum Superior acceptauerat ſtipolando. Et ideo cùm ab illis Religioſis fuiſſet requiſitus de primo voto, quod coram eis emiſerat: poſtea ſecundum emiſit votum intra duos menſes ingrediendi. Quod probatur ex eo quòd ſuprà diximus de voto facto in fauorem alicuius pij loci. Secundò probatur clarè ex ratione, quam adducit Gloſſ. 1. *ibi.* ſcilicet, quòd ideò illi Religioſi tenebantur illum recipere, quia ille tenebatur ingredi, &c. hic mihi videtur verus ſenſus. Hucvſque Viualdus, cui adde Emmanuelem Sà *ver. Epiſcopus, n. 2.* vbi ita ait. Qui ante Epiſcopatum fecit votum Religionis, teneri prius ingredi indicarunt *c. 50. de voto.* Quidam tamen dicunt caſum illius cap. fuiſſe particularem, nec cæteros obligari, quod mihi probatur. Ita ille, & Rodriquez *in ſumma tom. 2. cap. 6. n. 6.* & hanc ſententiam probabilem cenſet Henriquez *lib. 10. c. 321. in fine.* Verùm poſt hæc ſcripta inueni primam ſententiam mordicus ſuſtinere Caſtrum Palaum *tom. 3. tract. 16. diſp. 1. punct. 6. n. 2.*

RESOL. LXXIV.

Vtrum commutatio voti in bonum æquale poſſit fieri propria authoritate vouentis?

Et notatur, quod materiam ſubrogatam euidenter conſtare debet eſſe æqualem, nam ſi ſit dubia non erit licita talis commutatio. Ex part. 2. tract. 16. & Miſc. 2. Ref. 7. aliàs 9.

Sup. hoc infra in Ref. 78. §. Primo. & §. Tertio. & in tom. 4. tr. 5. Ref. 78. §. 2. ad medium.

§. 1. NOn poſſe reſpondent communiter, & vltra 15. DD. quos citat, & ſequitur Sanchez *in ſumm. tom. 1. lib. 4 cap. 49. num. 12.* docet etiam hanc ſententiam Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 19. num. 3. & ſeq.* Filliuc. *in quæſt. mor. tom. 2. tract. 26. cap. 10. num. 283.* Reginald. *in ſua praxi tom. 1. lib. 8. c. 2. num. 149.* Molfeſ. *in ſumm. tom. 1. tract. 15. cap. 15. num. 197.* Malder. *in 2. 2. tract. 50. cap. 5. dub. 11.* & Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 3. quæſt. 88. art. 12. diſp. 5. n. 12.*

Sup. hoc in Ref. 1. poſt prætentiam, §. Quæro. prope finem, verſ. Sed hæc & in §§. non præcedentia.

2. Sed contrariam ſententiam probabiliter ſuſtineri poſſe, docent etiam aduerſarij, vt Suárez *vbi ſuprà n. 4. in initio*, docuit etiam Aragon. *in 2. 2 quæſt. 88. art. 12. dub. 1. dict. 3.* & illam tenet nouiſſimè Bonac. *tract. de legib. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 7. n. 8.* & præter DD. quos ipſe citat, tenet etiam Fernandez *in ſuo exam. Theol. mor. part. 1. cap. 6. §. 15. n. 2.* vbi ait. Tota controuerſia eſt de commutatione in euidenter æquale, qua authoritate fieri poſſit. Dico igitur, ſi euidens ſit, arbitrio prudentis huiuſmodi æqualitas, poſſe fieri hanc commutationem à vouente. Ratio eſt, quia ſolùm hac in re requiritur iudicium ſuperioris, vt decernat quid Deo acceptum ſit, euidens autem eſt acceptum eſſe Deo æquale. Ergo. Sic ille.

3. Id

Sup. hoc in §.1.not. praeteritae, in eius fine, & in alio eius annot.

3. Idque dicendum est, cùm vtraque materia est æquè grata Deo, ut refert vtra illarum eligatur.

4. Sed notandum est, quòd materiam subrogatam euidenter constare debet esse æqualem, nam si sit dubia, non erit licita talis commutatio, quia in dubio melior est conditio possidentis, sed in tali casu votum possidet. Ergo illud adimplendum est. Ita Arag. & alij, *vbi suprà*.

5. Notandum est etiam, ex mente aduersariorum, quicquid asserat Suar. *vbi suprà c.* 20. *num.* 9. *& c.* 19. *num.* 14. quòd quamuis commutatio voti sit facta propria authoritate in bonum æquale, aut minus; non est omnino irrita, sed tenetur vouens vel prius votum implere, vel supplere quod commutationi defuit, vt esset in bonum euidenter melius; quare sufficit tunc propria authoritate supplere, quod ad euidenter melius sufficiebat. Ita Sanch. *in summ. tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 51. *n.* 11. *&* 12.

6. Sed secundùm aliam opinionem probabilem non tenebit aliquid aliud supplere, quia sufficit, vt diximus, quòd votum commutetur in æquale, etiam authoritate solùm ipsius vouentis.

RESOL. LXXV.

An post commutationem voti licitum sit vouenti redire ad prius votum, etiamsi commutatio facta sit in melius? Et quid, si vouens acceptaret commutationem in melius? Ex part. 2. tr. 16. & Misc. 2. Res. 6.

Sup. hoc latè infra in Ref. 78. §. Sexto. & in tom. 4. tr. 3. Ref. 121. §. vlt. & in tom. 1. tr. 6. ex Ref. 31. lege doctrinam §. 1. & 2. in fine.

§. 1. Negatiuè respondet Filliuc. *in suis quæst. moral. tom.* 2. *tract.* 16. *c.* 10. *n.* 288. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *n.* 1. *&* 4. Regin. *in sua praxi tom.* 2. *lib.* 10. *c.* 1. *n.* 362. & Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *tom.* 1. *q.* 88. *a.* 12. *disp.* 5. *n.* 12. nam, ait ipse, & Filliucius, illa commutatio habet vim voti, quare non poterit ex sua commutare; quia virtute commutaret in minus, cùm supponamus, commutationem factam fuisse in melius. Ergo, &c.

2. Sed contraria sententia semper mihi visa est probabilior, quam ex neotericis amplexi sunt Sanchez *de matrim. tom.* 2. *lib.* 8. *disp.* 9. *n.* 21. & præter Doctores quos citat, & sequitur Bonac. *tract. de legib. disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 7. §. 3. *num.* 20. tenet etiam hanc opinionem Io. Malderus *in* 2. 2. *tr.* 10. *c.* 5. *dub.* 11. *quæst.* 9. vbi quærit, an is, cuius votum ex causa semel commutatum est, satisfaciat, si relicto opere substituto, impleat primum votum? Et respondit omninò satisfacere, quia potest quisque ei renuntiare, quod pro se noscitur introductum, *c. statuimus, de Regularibus*; certum autem est commutationem fieri in fauorem eius, qui vouit; imò commutatio sub ea tacitè fit conditione, vt vouens impleat rem substitutam nisi malit votum implere, ne iustæ pœnitudinis humanitas amputetur, quo modo & appellationem interpositam licet reuocare. *l. si quis libellos, C. de appellat.* Vnde colligitur, hoc locum habere etiam, quàndo commutatio facta est in melius. Sic Malderus.

Sup. hoc in Ref. seq. & lege doctrinam Ref. 2. not. præteritæ, à principio.

3. Hinc infert Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 11. *num.* 97. quòd si sæpiùs facta sit commutatio, posse seruari quidquis illorum, in quod facta fuit, v.g. votum peregrinationis annuæ, commutatum est in menstruam confessionem, menstrua confessio in ieiunium hebdomadarium, ieiunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; potest vouens satisfacere voto, vel recitando illas preces, vel ieiunando singulis hebdomadis, vel confitendo singulis mensibus, vel annuam peregrinationem suscipiendo. Sic ille.

4. Limitanda tamen hæc est sententia, cum Sanchez *vbi suprà, num.* 27. & Molfes. *in summ. tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 15. *numer.* 223. nisi vouens acceptaret commutationem in melius bonum, & id consultò faceret ad maiorem Dei cultum augendum, tunc non potest ad priorem materiam redire, quia illa commutatio facta est, non in sui, sed in Dei fauorem. Secus autem crederem, si in hoc euentu commutatio facta esset in bonum æquale; imò si res sit dubia, an commutatio in melius facta, sit in Dei fauorem, puto licitum esse vouenti redire ad priorem materiam, & primum votum.

5. Restat modò respondere ad argumentum contrariæ sententiæ. Dico igitur illam commutationem non habere vim noui voti independenter à priori, sed prius votum in materiam commutatum extinguitur ad eum effectum, vt acceptans illam commutationem, nullo euentu teneatur ad prius votum, & priorem materiam; sed totum hoc cum conditione, ad eum effectum, vt qualiscumque sit materia subrogata, liberum sit vouenti, redire ad prioris voti materiam.

RESOL. LXXVI.

An qui elegit aliquam ex commutationibus, & aliis renunciauit, possit redire ad prius votum, vel ad aliam commutationem? Ex part. 3. tr. addit. Res. 18.

§. 1. De hac quæstione egimus *in part.* 2. *tr.* 16. *resol.* 6. & pro parte negatiua nouissimè stat Ægidius Trullench *in expos. Bull. Cruc. lib.* 1. §. 7. *c.* 5. *dub.* 14. *num.* 10. qui citat Sanchez, quia per nouam electionem censetur de nouo vouisse, & ideo vt ad prius votum, vel ad aliam materiam subrogatam possit redire, requiritur noua commutatio. Verùm contrariam sententiam probabilem esse existimo, quam tenet Villalobos *in summ. tom.* 1. *tr.* 17. *claus.* 9. *num.* 34. vbi sic ait. [Aunque se aya comutado el voto, y dexar la comutacion, Maz dize Sanchez que si renuncio la comutacion y se boluio al primero voto, no pueda vsar ya de la comutacion, porque ya de nueuo se obligo à Dios, por aquel acto. Mas a mi pareceme esta opinion dura pues no haze nueuo voto, y assi que podra cumplir lo vno, y lo otro.] Ita ille. Est igitur vtraque sententia satis probabilis.

Quæ hic est Res. antecedens, in §. Hinc. & seq. & lege etiam aliam Ref. eius annot.

RESOL. LXXVII.

Olim quidam Confessarius scrupulis cruciabatur ad cognoscendam iustam causam pro commutatione votorum.

Et docetur, quod quando commutantur vota, etiam in bonum æquale, opus est aliqua causa vltra Prælati authoritatem.

Et an Sacerdos commutans votum in æquale sine iusta, & legitima causa peccet mortaliter, vel saltem venialiter?

Et quid, si virtute Cruciata, vel alicuius Iubilæi faciat Confessarius commutationem, an possit commutare vota in aliquid minus? Ex part. 2. tr. 16. & Misc. 2. Res. 8. aliàs 10.

§. 1. Respondi, verum esse, ex communi DD. sententia, quòd quando commutantur vota, etiam in bonum æquale, est opus aliqua causa, vltra Prælati authoritatem. Ita Clauis Regia *lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 8. *&* 25. Filliuc. *in quæst. moral. tom.* 2. *tract.* 16. *cap.* 10. *num* 285. Azorius *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 3. Graffiis *in dec. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 30. *num.* 6. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 10. *cap.* 5. *dub.* 11. *quæst.* 5. & alij. Tamen sufficit, vt ista causa sit leuis, & parua. Et sic ait Fernandez *in exam. Theolog. mor. part.* 1. *cap.* 6. §. 11. *n.* 4.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Tertio. ad fin 4.

& Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 11. *num.* 96. quòd causa sufficiens ad commutandum votum in æquale, satis erit si suauius hilariúsque vouens adimpleuit materiam voti subrogati.

2. Immò putat Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 50. *n.* 23. solam petitionem vouentis, vt votum commutetur, esse causam sufficientem ad commutandum. Ideo rectè asserit Caietanus, tunc Prælatum sine causa commutaturum, quando pro libito, ante subditi petitionem, nec inuitu illius gratificationis commutat. Ita ille *in* 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *col.* 2. *ver. In commutatione autem, votorum, & in summa, ver. votum, cap. vlt. ver. rationabilis autem causa.*

Quoad hoc ne deletas legere in tom. 4. tr. 3. Resol. 78.

3. Plus addam, cum Sanchez *vbi suprà cap.* 51. *n.* 15. Sacerdotem commutantem votum inæquale, sine iusta, & legitima causa, peccare tantùm venialiter, licèt peccare mortaliter asserat Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *tom.* 2. *q.* 88. *art.* 12. *disp.* 5. *n.* 7. Ratio est, nam commutatio illa, vt probat Sanchez *n.* 8. valet, & abusus potestatis est in re leuissima, neque magnum detrimentum ex ea cultui diuino infertur, & talis commutatio in rigore leuissimam causam requirit, ita vt Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 20. *n.* 7. dixerit moraliter in commutatione votorum nunquam deesse causam.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Resol. 75.

4. Nota verò, quòd supradicta intelliguntur virtute priuilegiorum regularium, vel quando delegatur hæc potestas in fauorem priuatæ personæ, vel quando Prælatus ex potestate ordinaria, talia vota commutat. Nam quando commutantur virtute Bullæ Cruciatæ, vel alicuius Iubilæi, nulla alia est opus causa, quàm conferre eleemosynam præscriptam in Bulla, propter belli subsidium, & exequi opera in Iubilæo præscripta. Ita Suarez *vbi suprà lib.* 6. *cap.* 19. *n.* 5. & Sanchez *cap.* 50. *num.* 19.

5. Dicendum est etiam, aduersus Reginald. *in praxi tom.* 2. *lib.* 18. *num.* 348. Azot. *part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 6. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *tom.* 2. *quæst.* 88. *art.* 12. *disp. vlt. n.* 1. Suarez, Sanchez & alios DD. quos ipse citat, per Bullam Cruciatæ, & per Iubilæum, posse Confessarios commutare vota in aliquid minus. Ita nouissimè tenet Bonacina *tract. de legib. disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 6 §. 3. *n.* 11. & alij, quorum opinionem probabilem vocat Lessius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 11. *n.* 95. *vel num.* 109 His cognitis, nescio quomodo Confessarij amplius habebunt scrupulos, circa iustam causam, quæ necessaria est in commutatione votorum.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Resol. 77.

RESOL. LXXVIII.

Aliqua practicabilia circa votorum dispensationem, & commutationem.

Et in textu huius Resolutionis octo casus adducuntur prædictæ quæstionis. Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Resol. 25.

Sup. contento in hoc §. supra in Ref. 74. §. 1. & 2. & in alio eius primæ not. & lege hic infra §. Tertio huius Ref.

§. 1. PRimò puto contra Tannerum *in* 2. 2. *D. Thomæ, disp.* 5. *quæst.* 4. *dub.* 5. *num.* 81. Layman *in Theologia moral. lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 9. Filliucium *tom.* 2. *tract.* 26. *cap.* 10. *n.* 285. Azorium *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 18. *quæst.* 2. & alios, posse vouentem sine Confessario commutare suum votum in materiam æqualem. Ita probabiliter Sancius *in selectis, disp.* 14. *n.* 3. Henriquez *lib.* 2. *de pœn. cap.* 20. *n.* 5. Medina *lib.* 1. *instit. cap.* 4. §. 7. cum aliis, quorum sententiam probabilem vocat Ioan. de la Cruz *in direct. part.* 1. *pr.* 2. *art.* 2. *dub.* 11. *concl.* 4. Villalobos *in summa, tom.* 1. *tract.* 34. *diffic.* 31. *n.* 5. & Portel *in addit. ad dubia regular. ver. voti commutatio, num.* 88.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 2. R. 71. §. 1. & in tom. 4.

2. Secundò, qui potest commutare, seu dispensare in votis, potest etiam in iuramentis; quia arctius est vinculum voti, quàm iuramenti; & priuilegia, quæ conceduntur in fauorem animarum, non restringenda, sed amplianda sunt. Ita contra Nauarrum *cap.* 27. *n.* 275. Azorium *tom.* 1. *lib.* 11. *cap.* 10. *quæst.* 2. & alios docent Aragonius, & Sà, & probabilem vocat hanc sententiam Tannerus *in* 2. 2. *D. Thomæ, disp.* 5. *quæst.* 5. *dub.* 1. *n.* 36. & 37. qui *in quæst.* 4. *dub.* 5. *n.* 93. docet etiam probabiliter, quòd qui habet potestatem delegatam dispensandi vota, potest etiam illa commutare, quia multò minùs est commutare, quàm dispensare, & ita etiam tenent Sotus *de iust. lib.* 7. *q.* 4. *art.* 3. Syluester *ver. votum,* 4. *quæst.* 3. Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 34. *diffic.* 32. *num.* 2. licet contrarium etiam probabiliter multi Doctores asserant, quos citat & sequitur Sanchez *tom.* 2. *lib.* 8. *disp.* 2. *n.* 15. sed nostram sententiam præter DD. citatos, tenet etiam Layman *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 20.

tr. 3. Ref. 83. & 91.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 2. Ref. 70. & in tom. 4. tr. 3. Ref. 88. quæ ... interrogatio huius vlt. Ref. sit à ... contrario ... fu.

3. Tertiò, quando quis commutat votum suum propria authoritate in melius, non eget iusta causa; & ita etiam puto quando commutatio efficitur in materiam æqualem, etiam propria authoritate, quod est valdè notandum, quia nouum, & illud docet Villalobos *in summa, tom.* 2. *tract.* 34. *diffic.* 31. *n.* 8. quidquid asserat Layman *in Theolog. moral. lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 22. in contrarium; vnde quidam vir nobilis astrictus voto audiendi Missam, detentus in colloquiis amicorum, ne frangeret votum, rectè illud commutauit in opus melius, vel saltem æquale sine iusta causa, vt suppono, & ego illum non peccasse de hac re interrogatus his diebus consului. Et quidem si hanc doctrinam multi scirent, haberent quidem remedium satis promptum pro liberatione fractionis voti & peccati mortalis, sine consultatione Confessariorum; nam propria auctoritate, vt dictum est, commutare possent votum, quod pro illa vice nollent adimplere, in opera æqualia, vel vt docet etiam Portel *in dubiis Reg. ver. dispensatio, num.* 58 securiùs in meliora.

Sup. hac æquali materia in Ref. præterita à lin. a.

4. Quartò, Regulares Confessarij possunt dispensare in omnibus votis, in quibus potest Episcopus, excepto voto peregrinationis vltra duas dietas. Ita ex communi Tannerus *in* 2. 2. *disp.* 5. *q.* 4. *num.* 92. quæ quidem dispensatio votorum potest fieri extra sacramentum Confessionis, vt alibi contra Peregrinum, satis firmatum est, & idem dicendum est de absolutione censurarum, & de dispensationibus super irregularitate, iuramento, petitione debiti, &c. Item contra Rodriquez *in addit. ad Bull. Cruc.* §. 9. *n.* 120. dicta dispensatio est applicanda cum omnibus ad ipsos confluentibus, & non ad subditos tantùm illius diœcesis in qua manent. Ita Sanchez *in summa, tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 44. *n.* 15. & *de matrim. lib.* 8. *disp.* 16. *n.* 10. cum Villalobos *vbi suprà*. Et quando supradicti Regulares commutant vota, ex priuilegiis quæ habent, possunt illa commutare in opus minus; ita probabiliter Medina *in summa, lib.* 1. *c.* 14. §. 7. *reg.* 3. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 16. *n.* 109. & alij contra Azorium *tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 18. *quæst.* 6. Sanchez *in sum. tom.* 1. *l.* 4. *c.* 50. *n.* 4. Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 7. Toletum *lib.* 4. *c.* 18. & alios asserentes, vota commutanda esse in opus æquale. Sed stando in hac opinione non oportet Confessarios scrupulis agitari, num opus in quod votum commutatur, sit omnino æquale, hæc enim æqualitas non debet esse mathematica: & moraliter loquendo, omnimoda æqualitas non est cognoscibilis. Sufficit ergo æqualitas ad arbitrium boni viri, seclusa fraude, & ignorantia; maximè si commutatio fiat virtute priuilegij. Ita Portel *in dubiis regul. ver. voti dispensatio, n.* 43. qui citat Sylvestrum, & Rodriquez. Immò ait Suarez *de Relig. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 6. quòd quando conceditur commutatio in æquale, extenditur ad commutandum in dubio, an sit melius id, in quod fit mutatio; immò, & etiam quamuis dubium sit, an sit minus, dummodo non sit certum; credibile enim est Papam delegantem aliquam voluisse

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 276. sicuti ... pro his duabus dictis.

Alibi in tom. 7. tr. 1. Ref. 274. & 275. &c.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 274. §. vlt.

Quoad hoc lege doctrinã §. Ref. præteritæ, & alterius eius not.

Sup. hoc supra in Ref. 74. §. 2. ad medium.

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ §. sed notandum. & in tom. 4. tr. 3. Ref. 79. §. vlt.

luisse concedere benignitatem. Et hæc omnia docet etiam Portel *vbi supra.*

Sup. hoc in tom. 4. tr. 4. Ref. 65. & in aliis eius not.

5. Quintò, commutatio, aut dispensatio votorum facta bona fide, tempore Iubilæi valet, & est tuta, etiamsi postea non impleantur requisita pro obtinendo Iubilæo. Ita contra Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p.1. pr.2. art.2. dub.11. concl.7.* Raphael de la Torre *in 2. 2. tom.2. quæst.88. art.12. disp.5.* & alios, docet Portel *in dubiis Regularium, ver. voti dispens. num.52.* Henriquez *lib.7. de indulgent. cap.11. n.4.* Sanchez *in summa, tom.1. lib.4. cap.54. n.53.* Suarez *de Relig. tom.2. lib.6. cap.16. n.10.* Ptost *de Iubilæo, cap.12. dub.3.* & alij. Sed an postea pœnitens, qui bona fide obtinuit dispensationem votorum, si voluntariè omittat opera præscripta in Iubilæo, peccet mortaliter? Affirmatiuè respondet Portel *vbi suprà*, & Suarez *n.11.* Sed mihi placet opinio Sanchez negatiua, quam probabilem putat Filliucius *tom.2. tr.26. c.10. n.301.*

Sup. hoc in tom. 4. tr. 4. Ref. 64 & in alia eius primæ not.

Sup. hoc supra in Ref. 75. & in aliis eius primæ not.

6. Sextò, si commutatio fuerit facta in melius, negant aliqui posse vouentem redire ad prius votum. Ita Suarez *de Relig. tom.2. lib.6. c.20. n.1.* & alij. Sed contrariam sententiam Sanchez probabilem esse putat Filliucius *tom.1. tract.26. cap.10. n.289.* & ego tutam in praxi esse existimo, quia talis commutatio efficitur in fauorem vouentis. Ergo, &c.

7. Septimò, si vnus Confessor inueniat pœnitentem, cui alius Confessor commutauit votum in rem minus æqualem, & ambo Confessores sint viri docti, poterit vltimus Confessor, quiescere & stare opinioni Confessoris prioris, qui fortè aliquam circumstantiam meliùs considerauit. Ita Portel *in addit. ad dubia Regul. ver. voti commutationem, num. 92.* quòd si Confessarius sit idiota, pœnitentem moneat, si spes sit vt acquiescat, sin, illum relinquat in bona fide.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 3. Ref.90. & in tom. 3. tr. 2. Ref.77. & in aliis eius annot.

8. Octauò, puto quoad vota conditionalia castitatis, Religionis, &c. etiam post adimpletam conditionem, posse illa Episcopum, & Confessarium Regularem, & priuilegiatum commutare; quidquid in contrarium asserant Lessius *lib.2. c.40. dub.18. n.131.* Sotus *de iust. lib.7. q.2. art.1. ad 4.* Nauar. *c.12. n.43.* Azor. *tom.1. lib.11. c.19. q.3.* Valentia *tom.3. disp.6. q.6. punct.7.* & alij. Sed tu tene nostram sententiam, quam tuentur Sanch. *in summa tom.1. lib.4. cap.40. n.99. & de matrim. tom.2. lib.8. disp.11. n.13.* & alij, quos nouissimè citat, & sequitur Layman *in Theol. mor. lib.4. tr.4. c.8. n.10.* quia supradicta vota non emittuntur ex directo affectu ad rem votã, sed ad beneficium, quod à Deo expectamus; vnde etiam post adimpletam conditionem non videntur vota absoluta, & perfecta: quia eorum radix est imperfecta, quæ in illis intrinsecè semper imbibitur, quæ est affectus ille indirectè, ex quo votum processit. Et hæc magis practicabilia decerpsi in materia commutationis votorum, nunc ad alia transeamus.

RESOL. LXXIX.

An iuramenta castitatis, Religionis, peregrinationis Ierosolymitanæ, &c. possint ab Episcopo dispensari?

Et distinguitur, quod natura iuramenti omninò est distincta à natura voti; & quod votum, & iuramentum habent distinctas essentias, &c. Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Ref. 19. aliàs 17.

§. 1. NEgatiuam sententiam docent Doctores, quos citat, & sequitur Quiotanadueñas *de Iubilæo duarum hebdomadarum, c.12. n.18.* vbi sic ait: [Los iuramentos hechos à Dios de Castidad, y Religion es lo mas cierto no se pueden commutar por este iubileo, ni Bula, ni dispensar el Obispo, que son obligaciones de la mesma calidad, que los votos. Afirmanlo

Cayetano, Soto, Rodriquez, Toledo, Azor, y otros que tracn, y siguen Sanchez.] Ita ille; cui etiam adde Valentiam, *tom.3. disp.6. quæst.6. punct.4.* & ego alibi hanc sententiam probabiliorem existimaui.

Alibi in tom. 4. tr. 3. Ref. 92. & ibi in tr.4. Ref.18.

2. Verùm denuo illam tractare coactus sum ex pertinacia cuiusdam Parochi Theologastri, qui mordicus his diebus contendebat sententiam affirmatiuam non esse probabilem, vt ego olim dixeram: Assero igitur iterum, esse satis probabilem, & tutã in praxi; & illam nouissimè tenet Magister Texeda *in Theolog. Moral. tom.2. lib.3. tract.2. cont.6. num.249.* Et ratio est, quia Episcopi possunt relaxare omnia iuramenta suorum subditorum nullo excepto, dummodò non cedant in præiudicium tertiæ personæ: Quæ propositio D. Thomæ est apud omnes certa: at huiusmodi potestas, non est ablata eis iure aliquo: ergo attento iure manet apud illos; & hæc videtur demonstratio. Secundò, quia attento iure positiuo, solùm est Pontifici reseruatum Votum peregrinationis Hierosolymitanæ: ergo vltrà illud huiusmodi restrictio extendi non debet, exceptio enim firmat regulam in contrarium, *de regular. Iur. in 6.* Confirmatur hoc: quia vota illa quinque absoluta non sunt Pontifici reseruata iure aliquo positiuo, nisi solùm ex consuetudine: ergo cùm huiusmodi consuetudo sit odiosa, & cedat in præiudicium potestatis Episcoporum, ipso diuino iure debet restringi, ita vt illis non præiudicet. Itaque vis, & efficacia argumenti nostri consistit in eo quod si in toto iure non repetitur aliqua prædictorum Iuramentorum reseruatio, quare nos illam inducere debemus? præcipuè, quia prædicta Iuramenta non sunt vota, nec habent rationem Votorum, vt non benè sentit Sanchez *de Matr. lib.8. disp.13. & in Summa lib.3. capit.19. num.6.* quia distincta est omninò natura Iuramenti à natura Voti, & Votum, & Iuramentum habent distinctas essentias, quod manifestum est, ex eo quod Pontifex non habet æqualem potestatem dispensandi in Iuramentis, ac habet in Votis, quia Iuramenta aliqua non potest relaxare qualia sunt illa, quæ cadunt in damnum tertij: Vota autem cùm semper fiant Deo, omnia potest relaxare, & in omnibus dispensare; & ideò non sequitur, vt si illa quinque Vota absoluta sint reseruata, & in illis Episcopi dispensare non possint, quod in similibus Iuramentis idem debeat fieri. Et hæc omnia docet Texeda *vbi suprà*; cuius sententiam sequitur etiam nouissimè Rocafull *in Praxi Theol. Mor. tom.2. lib.2. precept.2. Decalogi, sect.5. cap.1. num.289.*

3. Et si dicas Iuramentum de his rebus, quæ in materia Voti essent reseruatæ Papæ, non esse Iuramentum assertorium, ergo promissorium: ergo includit promissionem, & ex consequenti Votum. Respondeo, nomine Iuramenti promissarij non intelligi rigorosam promissionem, quæ requiritur ad votum; quia aliàs omne Iuramentum promissorium esset Votum: sed dicitur promissorium largè, & quia vt plurimum includit promissorium: vel dico Iuramenta ista esse promissoria, non tamen esse vota, quia votum debet esse promissio facta Deo; qui iurat autem Religionem ingredi, promittit quidem, non tamen Deo, sed solùm Deum adducit in testem promissionis. Si autem quis voluerit defendere primam sententiam, respondebit Iuramenta quinque, (quæ si essent Vota, essent reseruata Papæ) non esse reseruata, quatenus reseruato maiori vinculo Voti ipsa reseruata sunt, sed quia vsu reseruata sunt,

RESOL. LXXX.

Qui nam Prælatus possit relaxare iuramentum, quando contrahentes sunt diuersæ Diœcesis?

Et an iudex sæcularis possit cognoscere de nullitate re-

laxationis

laxationis iuramenti, ab Ecclesiastico iudice concessa? Ex part. 11. tract. 2. & Misc. 2. Res. 36.

§. 1. PAtet Molina *de Iustit. tom. 1. disput. 111. & disp.* 149. & alij existimant talem relaxationem pertinere ad Prælatum eius, cui iuramentum est, & reddit rationem Molina: Nam Iudex relaxat iuramentum condonando illius obligationem loco sui subditi: ergo debet necessariò habere iurisdictionem in eum, cui iuramentum præstitum est, Panormitanus verò in *cap. si quis contra Clericum n. 3. de foro competenti*, quem sequuntur Socinus, Aretinus, & Capycius relati a Mendosio in *additionibus ad Lupum alleg.* 10. *num.* 15. neruosè probat hanc relaxationem à Prælato iurantis fieri debere, ea ratione, nam is, cui relaxatur hoc iuramentum subditur suo Prælato.

2. Hanc verò quæstionem rectè sub distinctione explicat Felinus in *cap. final. n. 24. de foro competenti.* nam aut ad relaxationem partis citatio non desideratur, & tunc vera est posterior opinio Panormitani, & aliorum: Si vero citatio desideretur, tunc aut extraneus est in loco iurantis, & tunc Episcopus iurantis poterit relaxare; si verò absens sit, necesse est recurrere ad Episcopum eius cui iuratum est, quia subditus citari nequit extra territorium, *l. extra territorium, ff. de Iurisdictione omnium iudicum*, atque ideo quoties relaxatio pro solo foro conscientiæ petitur, semper fieri debet ab Episcopo iurantis, eo enim casu nulla desideratur citatio, & idem eadem ratione dicendum est, quando solùm petitur ad effectum agendi. Et hæc omnia docet Valboa *in lectionibus Salmantic. tom. 1. c. 1. de iureiurando, n.* 84. cui adde ex Theologis Castrum Palaum *tom. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 6. n. 2.* Et Ideò cum ipso assero primò: Si relaxatio petatur pro foro externo, Iudex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia ratione contractus sortiuntur contrahentes eo in loco forum, *cap. fin. de foro competenti*, & Iudex contractus est Iudex districtus.

3. Assero secundò: Solùm Prælatus iurantis potest concedere relaxationem iuramenti pro conscientiæ foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio est dispensatio nomine ipsius Dei. Debet ergo dispensans superior esse eius, quo cum dispensat, & eius obligationem remittit: cùm in illum iurisdictionem exerceat.

4. At si relaxatio non pro conscientiæ foro tantùm, nec ad effectum agendi; Sed absolutè concedatur ad rescindendum contractum, & eximendum iurantem ab omnimoda obligatione; solùm Iudex, qui reum citare potest, poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis necessaria est, vt diximus. Vnde Episcopus iurantis iuramentum relaxare poterit omnino; si pars, cui facienda est citatio, sit eius subditus, aut sit in eius territorio; secùs verò si absens sit. Quia extra territorium nequit fieri citatio, nisi de consensu Superioris illius loci.

5. Sed an Iudex sæcularis cognoscere possit de nullitate relaxationis iuramenti ab Ecclesiastico Iudice concessæ? Felinus *cap. 1. de Iureiurando numero 22. & cap. 2. num. 3. de sponsalibus*; Paz *in sua pract. 2. p. prælud. 2. num.* 38. Sanchez *lib. 3. Sum. cap. 22. num.* 4. affirmant id fieri posse, si relaxatio ab Ecclesiastico iudice concessa, sit euidenter nulla vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum est. Si enim nullitas, vel iniquitas relaxationis non appateat, sed probatione, & examinatione indiget, admittendum non videtur, posse sæcularem de tali relaxatione cognoscere, ne Iudex sæcularis superior fiat Ecclesiasticæ potestati. Ita Palaus *vbi supra n.* 9.

TRACTATVS QVINTVS,
DE HOMICIDIO ET MVTILATIONE,
Atque de Restitutione pro ipsis.

RESOL. PRIMA.

An licitum sit occidere inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et si quis Sacerdotem, inuadat stantem in Altari, & diuina celebrantem, an Sacerdos possit intermittere Sacrum, & defendere se, & si cum moderamine iustæ talem offendentem occidat, an Missam perficere licitum sit ei?

Et quæritur, quando vere aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et an inuasus possit licitè occidere inuadentem se, etiam cum liberum sit illi fuga euadere, si fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religiose Clerico, & homine inferioris notæ? Ex part. 5. tract. 4. Resol. 1.

VICQVID in contrarium afferat Accursius & glossa *in l. vim vi, ff. de iust. & iure*, Richardus de S. Victore *opusc. de Charitate*, Ioan. Gerson. *in tract. de Encom.* Augustin. de Ancona *lib. de potest. Ecclesiæ, q. 2. art. 3.* Hugo *dist. 50. cap. de his Clericis.* Abulen. *in c. 5. Matth. q.* 109. dicendum est firmiter licitum esse occidere inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ita omnes Doctores *vbi infra*, & probatur ex *Ex. do cap.* 22. ex iure Canonico *in cap. significasti 2. de homicidio, in cap. si verò, de sent. excom. in Clem. si furiosus, de homicidio*, & ex iure ciuili *in l. 1. C. de vi, & vi armata, in l. scientiam, §. qui cum aliter, ff. ad leg. Aquiliam, & in l. vim vi, ff. de iust. & iure.* & docet ipsa natura, teste Tellio *in orat. pro Milone*, qui omnino videndus est. Vnde ex D. Antonino, Angelo, Syluestro, Panormitano, Sancino, Manilio, & aliis docet Petrus Binsfeldius *de iniuriis & damno dato, c. 1. q. 5. concl.* 3. quòd si quis Sacerdotem inuadat stantem in Altari, & diuina celebrantem, Sacerdos potest intermittere officium, & se defendere, & si cum moderamine iusto talem offendentem occidat, Missam perficere licitum erit ei, quoniam talis Sacerdos sic occidens non peccat. Quando verò aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ? Respondeo cum Molina *tom. 4. tract. 3. disput.* 11. n. 5. quando aggressus videt, aut rationabiliter timet sibi inferri posse mortem, nisi aggressorem interficiat, nihilque tunc ei occurreret, neque facilè, si voluisset, potuit occurrere, attenta perturbatione illius conflictus, circumstantiisque concurrentibus, quod (saluo suo honore, quem decens erat ipsum tunc serua-

re)efficeret, vt se ipsum tutò à periculo sine aggressoris morte liberaret, in tali dicendum est cum moderamine inculpatæ tutelæ interfecisse. Et non desinam hic apponere verba Alphonsi de Vega *in summ.* vbi *tom.* 1. *cap.* 127.*cas.*12.sic ait. [Para que vno se defienda con la moderacion deuida son necessarias dos cosas,la primera que no se pueda defender el acometido de otra manera ; para conocimiento de lo qual basta vna probable conjectura,y no es necessario examinar si de otra manera podra huyr el peligro , porque en semejantes encuentros falta la consideracion para examinar esto. La segunda, que no ponga mayor diligencia de la que probabilmente es necessaria para defendere.] Sic ille. Et hæc omnia vera sunt , non solùm vt quis se defendat à morte , sed etiam à vulnere, & à quacumque alia graui iniuria,vt infrà videbimus. Et tandem pro fundamento infrà dicendorum notandum est,quòd quilibet inuasus potest licitè occidere inuadentem se , etiam cùm liberum sit illi, fuga euadere, si tamen fuga esset illi dedecorosa , sit quod non esset in Religioso Clerico , & homine inferioris notæ, Ita Huttado de Mendoza *in* 2. 2. *disputat.* 170. §. 135. & communiter Doctores, & nos *infra*.

Infra in Ref. quæ nunc hanc sequetur,& in aliis eius notationum.

RESOL. II.

An liceat in foro conscientia occidere aliquem pro defensione honoris?

Et quid,si persona sit Ecclesiastica,aut Religiosus,an teneatur fugere , vt filij tenentur fugere Patrem , & auum, & frater minor natu fratrem maiorem , aut si inuasus sit persona de infima plebe?

Et quid,si aggressor sit ebrius,aut furiosus?

Et quid est sentiendum si inuasus sit miles? Ex p. 5. tr. 4. Resol. 9.

Sup. hoc infra in Ref. 5. legeeius doctrinam , & aliarum eius primæ annot.

§. 1. NEgatiuam sententiam mordicus defendit Syluius *in* 2.2.*D. Th.q.*64.*a.* 7. *quæritur* 2.*concl.* 2.Binsfeldius *in commen. de iniuriis & damno dato cap.* 1.*quæst.*3.*concl.* 8.Baldus *lib.*4.*cons.*3 12. & alij. Et ratio est, quia defensio honoris cum occisione in nostro casu non est iuris naturalis, nec ex eo iure descendit. Et eodem titulo quo defensio vitæ confirmatur , non potest hæc defensio honoris stabiliri, Antecedens probatur ad hominem.Si esset iuris naturalis,aut ab eo iure descenderet, æquè Clericis & laicis competeret , quia ea, quæ sunt iuris naturalis,conueniunt toti speciei hominis , vt patet. & ea est ratio quare vnicuique competat contra quemcumque defensio vitæ cum occisione,quia est iuris naturalis vim vi in tali casu repellere, quæ defensio nec ab Imperatore,nec à Papa tolli potest. ergo; &c.Cæteras rationes videbis apud Syluium.Vnde Andreas Gail. *obser u,* 100.*numer.* 8. dixit contrarium sententiam magis pulitice , quàm Christianè scribere & disputare.

2. Sed parum modestè hæc dicit,nam affirmatiuam sententiam modo quo infrà explicandam puto Christianam & probabilissimam esse, quam tuentur Sotus, Nauarrus,Nauarra,Valentia,Bannez, Salonius, & Aragonius,quos citat & sequitur Zannerus *tom.* 3. *disp.*4. *quæst.*8.*dub.*4. *num.* 74. quibus ego addo Turrianum *in* 2.2.*tom.*1.*disp.* 28.*dub* 3. *num.* 1. & me citato Escobar *p.*1.*de puritate & nobilitate probanda, quæst.*1.§.8.*num*, 13.Azotium *tom.*3.*lib.*2. *cap.* 1. *quæst.* 14. & Molinam *tom.*4.*tr.*3. *disp.*17. Dico igitur pro defensione honoris qui alicuius sit momenti,ratione habita personarum ac circumstantiarum concurrentium licitum esse interficere aggressorem, quando aliter honor conseruari non potest,vt si sit homo ingenuus,cui dedecori sit fugere; quando alius eum aggreditur tunc esto fugiendo & vitam propriam & aggressoris posset conseruare , non tenetur fugere,sed defendendo propriam personam ; & proprium honorem,interficere potest iniustum aggressorem, quando aliter non potest simul vtrumque conseruare. Ita Sotus *de iust.quæst.* 1.*art*,8. Nauar. *in man. cap.*15.*num.*3.Ant. Gom.3.*var. resol.cap.* 3.*num.* 23.& Doctores communiter , Couarruuias autem *Clement. si furiosus p.*3.§.*vn.num.*4.anceps est, tamen si in eandem partem inclinare videatur.Probatur hæc sententia,quoniam pro defensione bonorum externorum licitum est occidere inuasorem;sed honor pretiosior est bonis externis. ergo pro defensione honoris , quando alicuius est momenti neque aliter defendi potest , sed amitteretur , licitum est interficere iniustum aggressorem. Dictum est quando alicuius est momenti , habita ratione personarum ac circumstantiarum concurrentium.Quoniam si personæ non sit dedecori fugere , vt quia est persona Ecclesiastica,aut religiosa,cui dedecus est arma sumere , tenetur fugiendo conseruare vitam propriam ac proximi.Item quoniam si inuasus persona sit de infima plebe ac talis, cui dedecus non sit fugere , aut parum admodum, tenetur etiam fugere. Ingenuus etiam si sine vllo dedecore potest se recipere antequam aduersarius adueniat,tenetur etiam id efficere. Ratio autem horum omnium est , quoniam si cum modico suo detrimento possit mortem proximi vitare , tenetur id efficere. Inter milites autem, esto inuasus humili loco sit natus,& aggrediens sit ingenuus,regulariter non tenetur inuasus fugere, quoniam id magno illi est dedecori,habita ratione status,militarisque disciplinæ,quam sequitur. Quando ex fuga magis periclitaretur inuasus, quàm si non fugeret , quia aggressor maiores vires assumeret aut à tergo ita fugiens faciliùs interficeretur, vel incideret in insidias,ei paratas,non teneretur fugere,esto esset persona Ecclesiastica, aut alia , cui fugere non esset dedecus, & hæc omnia docet Molina *loco cit.* Notandum est tamen hic obiter nunquam licere ebrium, aut furiosum inuasorem interficere , quando potes fugere ; quia talem fugere non probrosum , sed potiùs non fugere.Ita ex Baiardo rectè docet Maldetus *in* 2.2. *D.Tho.tr.*3.*cap.*1.*dub.*12 Item tenentur fugere filij patrem & auum ,frater minor natu fratrem maiorem, fuga enim istorum non timiditati , sed pietati adscribitur. Ita Huttado de Mendoza *in* 2. 2. *dispu.* 170. *sect.* 16.§.136.

Sup. hoc infra in Ref. 5. in fine præcedentis Ref.& infra in Ref. 4. & §. & in alia Ref.& §. eius primæ not.

Sup. hoc in fi. e præcedentis Ref. & in Ref seq §. 1. & in Rel. 2. post seq per totam.

Pro militibus in Ref. 3 not. præterea , §. Neque. ad medium , vers. vt sunt Militia.

Sup. hoc infra in Ref. 47.§. 1. & 2.

Quamuis nō plene sup. hoc lege tamen pro filiis erga Patrem infra Rel 40.& 41.

RESOL. III.

An Clericus Nobilis iniustè aggressus teneatur fugere , si dedecus ei è fuga eueniat?

Et an Clericus , & Religiosus non possint occidere sine peccato iniustitiæ , & Religionis, inuasorem minantem ad lapam,vel fustis ictum,nisi timeatur iam ex tali percussione vulnus,vel aliud damnum corporale? Ex p.8,tr. 7.& Misc. Ref.46.

§. 1. DOctores absolutè asserunt Clericos non posse occidere inuasorem si fugiendo possunt mortem euadere, vt de viris insimæ conditionis in superiori resolutione probauimus. Ita Dicastillus *de Iust. lib.*2.*tract.*1.*disput.*10.*dub.* 5.*numer.* 67. & alij communiter.

Quæ nunc hanc sequetur.§.Sed.

2. Verùm ergo alibi adduxi Filliucium hanc doctrinam limitantem in Clerico nobili, & ita nouissimè etiam docet amantissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo *de Iust.tom.*1.*disput.*10.*sect.*8. *numer.*167. vbi sic ait. Limitatur hæc doctrina , vt non procedat vniuersaliter quoad Ecclesiasticos,& similes personas, sed regulariter, quia communiter non tribuitur eis magno dedecori fuga;si tamen in aliquo casu ij etiam magnum dedecus ex fuga incurrerent , non tenerentur fugere, quia regula proposita formaliter est vera, neminem,

Alibi in tom 5.tr. 5. Ref. 127.§ Nota tamen.cum sim in fine, & ibi in tr. 2. Ref. 21.§.Sed ego. breuiter propè finem,vers. hæc de Clerico Nobili.

quicumque ille sit, teneri fugere, quando absque graui damno fugere non potest, vndecumque illud proueniat. Ita Cardin. de Lugo. Imò P. Gaspar. Hurtado *de iust. & iure disput.* 11. *diffic.* 11. de omnibus Clericis sæcularibus loquens, asserit, rem esse dubiam, si teneantur fugere ab iniusto aggressure, & ante illum ita etiam sentit P. Vasquez *opusc. de restit. cap.* 2. §. 1. *dub.* 9. *numer.* 35. vbi sic ait: Clerici, & Religiosi, quibus hoc non est dedecus, non possent defendere se, si fugere possint, quia illis non esset dedecus, cùm in populo non sint habendi vt homines bellatores, sed humilitatem profiteantur, vnde in eo casu non posset dici, quòd tuerentur honorem suum, quia reuera non est honor suus, & ita contra iustitiam, & religionem peccarent, & restituere tenerentur. Imò adderem quòd non possunt occidere sine peccato, & iniustitiæ, & irreligionis, inuasorem minantem alapam, vel fustis ictum, quia inde timeri non potest dedecus, aut amissio veri honoris, sed potiùs maximum humilitatis nomen, & gloria, nisi timeretur iam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale: tunc enim liceret inuasorem occidere si aliud non esset reliquum remedium. Quamuis autem hæc limitatio in iis casibus videatur vera de Religiosis, quia illis non sequitur dedecus, de Clericis tamen aliquantulum dubia est, Ita Vasquez.

Sup. hoc infra in Ref. 64. §. 1. ad lin. 7.

3. Et hanc sententiam in fauorem omnium Clericorum absolutè tenet Georg. Obrechtus *tract. de defens. necessaria, cap.* 10. *num.* 16. vbi sic asserit: Et propterea nec Abbatis opinio, *in cap. significasti* 18. *extr. de homicid.* probanda est, dicentis de rigore iuris verius esse, vt nemo, cuiuscumque sit conditionis, teneatur fugere: at in foro conscientiæ habendam esse rationem personarum, vt si quis sit Clericus, quòd teneatur fugere, *cap. suscepimus* 10. vbi, & gloss. *in verb. interimeretur, extr. d. tit.* Cùm enim omni iure permissum sit vim vi repellere, de quo suprà *cap.* 1. *&* 4. & cùm non rigor iuris, sed ipsa natura, & æquitas, cuicumque contra quoscumque defensionem concedant, de quo suprà *cap.* 1. 3. 4. 5. *&* 6. sanè non est quòd Clerico defensionem adimamus, quæ illi omni iure tributa est. Hæc Obrechtus. Sed sententiam Abbatis communiter tenent Doctores. At nouissimè Emanuel Themudo *in decis. Arciepisc Olyssiponens. decis.* 83. *nu.* 16. docet negatiuam sententiam, asserentem Clericum nobilem aggressum, non teneri fugam arripere. Ideo tu cogita.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Non desinam. & lege etiam ibi à medio §. Sed omnino. vers. Addunt tamen. & Ref. eius annot.

RESOL. IV.

An non solum vir infima conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus, si ex fuga possit euadere mortem, teneatur fugere, & non interimire aggressorem, vim vi repellendo: Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 45.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Henricus Bocerus *tract. de duello, cap.* 10. *num.* 46. vbi sic ait. Et hîc non distinguimus inter Nobiles & plebeios insultos. *Primò*, enim; eædem illæ rationes iam adductæ etiam in plebeis procedunt, si & illi in dubio vitæ discrimine constituti fuerint. *Secundò*, leges de legitima violentiæ propulsatione latæ, generaliter, indefinitè, & sine vlla distinctione loquuntur; vbi autem lex non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Erubescimus enim sine lege loqui, *Nouell.* 18. *de triente & semisse, cap.* 5. *consideremus autem. Tertiò*, necessaria & legitima hæc defensio origine iuris naturalis, & iuris gentium est. *d. l. vt vim. ff. de iustitia, & iure, d. l. scientiam* 45. §. *qui cùm aliter. ff. de iustitia, & iure. d. cap. significasti* 18. *in fin. extr. de homicid. & d. l.* 1. §. *vt vim vi. ff. de vi & vi armat.* At ius naturale, & gentium cum omnibus hominibus, Nobilibus, & ignobilibus, commune est. *l. ius ciuile* 6. *& l. omnes populi* 9. *ff. de iustitia, & iure*, §. 1. §. *ius autem ciuile, & §. ius autem gentium. Institut. de iure naturali, gent. & ciuil.* Atqui semper & vbique æquum, & bonum est vtrumque illud ius naturale & gentium, *l. ius pluribus* 11. *ff. de iustitia, & iure.* Vnde hæc legitima defensio, quæ non in fuga consistit, sed in repercussione, tam in plebeis, quam Nobilibus procedit. Ita Bocerus; cui etiam adde Ioannem Harprecht *in comment. ad Instit. Iustin. tom.* 4. *tit. de publicis iudiciis*, §. *item legem Corneliam, numer.* 121. vbi ita asserit: Si insultato verisimiliter fuga periculosa non sit futura: tunc certè is, remota omnis inter plebeios & nobiles, honoratos & infames differentia (cùm enim leges, de defensione legitima latæ, generatim, indefinitè, & indistinctè loquantur, adeóque inter nobiles, & ignobiles non distinguant, nec nos distinguere debemus, argum. *l. de pretio* 8. *ff. de Publ. in rem act.* Erubescimus quippe sine lege loqui, *Nouel.* 18. *cap.* 5.) fugere tenetur, si omninò innoxius esse velit. Quanquam ergo fugam arripere non sit fortitudinis, non sit nobile, non sit honestum, sed timiditatis signum, vitiíque vexillum: tamen cùm ea demum vera sit virtus, quæ cum pietate, cum Christiana proximi dilectione, cum religionis candore non pugnat; argumento eorum, quæ D. Paulus ad Romanos *cap.* 12. *&* 13. item 1. *ad Corinth. cap.* 13. & passim scribit: optimè profectò hominibus ratione præditis, & Christiana Religione institutis conuenit, vt non vsque adeò strictè isti humanæ Philosophiæ inhæreant: sed eam diuinis ex litteris reforment, & in Philosophiam Christianam commutare ac conformare non erubescant; adeóque sibi quàm diligentissimè caueant, ne pro tantillo proprij honoris, vitam alicui adimant, hócque peccato suam conscientiam miserè saucient, quæ tamen debet esse veluti speculum, sine macula: nihílque nos ita exhilarare solet, sicuti conscientia bona, vt ex Nazianzeno refert Beusthius *ad l. admonendi* 31 *numer.* 826 *ff. de iureiurand.* Sed & nusquam in iure nostro scriptum legitur, quòd ille dedecus committat, & dignitatem suam deformet, qui fuga non tam propriæ, quàm ipsius aduersarij, cum ferro contra se venientis, saluti consulit: quique cedere mauult, quàm lædere aggressorem iratum. Nec officiet, si dixeris; leuis tamen notæ macula aspergi fugientem, præsertim hoc nostro corrupto sæculo, quo fugere, suámque salutem pedibus committere, non viri fortis, sed leporis, ac muliérculæ timidæ esse, ab omnibus propè creditur, argument. *l. omne delictum* 6. § *qui in acie fugam* 3. *ff. de re militari*, *l.* 1. § *cùm dominus* 31. *ff. ad SC. Syllan.* Cùm enim is leuis notæ macula aspergi dicatur, cuius opinio ac verecundia oneratur apud bonos tantùm, & graues viros. *l. fratres* 37. *Cod. de inoffic. testament. l. ea, quæ* 13. *& l. verbum* 17. *Cod. ex quibus caus. infam. irrogat*, & explicatum *in* §. 1. *supra de iniur. num.* 222. non apud plebem, seu vulgus imperitum, quod etiam bonorum virorum facta, quantumuis iusta, plerumque reprehendere solet: nihil est, quo in sententiam contrariam pertrahi se quispiam patiatur. Mala quippe potius pati quis debet, quàm peccatum facere: nec quis debet pro metu leuioris infamiæ, peccatum mortale incurrere, *c. sacris* 5. *de his, quæ vi, metúsve causa fiunt*, cùm duobus ex malis sit eligendum minus. *can. quod David* 3. *& can. sequent. caus.* 22. *qu.* 4.

Pro doctrina, & personis contentis in hac Ref. supra in fine Ref. 1. & in Ref. 2. per totam.

2. Neque verò, dum statuimus nobiles æquè ac cæteros inferioris conditionis viros, fugæ astrictos esse, si per eam impendens periculum commodè vitare queant, reum impietatis facimus Imper. Carolum V. qui *in ordinatione iudicij criminalis, artic.* 140. *&* 142. inter viles personas, & honoratas distinguere videtur, illísque aggressori resistere non permittit, his permittit. Nam Carolus eo in loco moderamen pietatis minimè excludit, sed potiùs vitæ & honoris siue existimationis periculum coniungit: ac proinde constitutio isthæc Carolina non disiunctiuè, sed coniunctiuè accipienda est, scilicet, si cum honore vita quoque ipsa in periculum incidat,

cidat, vt cum illa procedat: secus, si honor tantùm, argument. *cap. interfecisti* 2. ibi, *te, tuaque liberando, extr. de homicid.* quæ verba, *se suaque liberando*, licèt in altero tantùm membro, defensionis scilicet personæ, vera sint: non tamen etiam in altero nisi copulatinè accipias, vti notant ibi Canonistæ, & Krembergæ *d. tract. de necessar. defens. quæst. 8. numer.* 46. Bernhardus Zieritzius *in Notis ad dictam constitut. criminal. Carol. V. art. 140. pag.* 146. Deinde respondetur, quòd Imp. Carolus *dicto loco*, de certis solummodo personis aliis, quæ saluo honore & fama sua, fugere aduersarium non possunt, loqui videatur: vt sunt milites, quibus ignominiosum est contra disciplinam militarem, & sacramentum militiæ in acie fugere hostem, & commilitones suos in summo vitæ periculo deserere. *l. 3. l. omne delictum 6. §. qui in acie 3. ff. de re militar. l. 1. in princip. & l. 2. ff. de his qui not. infam.* item vassallis, quibus probrosum est, si dominos suos, in prælio periclitantes, nec lethaliter vulneratos, dimittant. *tit. 5. in princip. tit. 21. §. vlt. lib. 1. feudor. & tit. 6. 7. & 24. §. item qui dominum. lib. 2. feudor.* Sic turpe & probrosum marito fuerit, si adulterum vilem cum vxore sua domi deprehensum, armisque resistentem fugiat, eúmque cum vxore relinquat, argum. *l. 1. §. 2. & seqq. l. miles 11. §. socer 3. & l. marito 24. ff ad leg. Iul. de adulter.* quæ iura omnia cùm sint singularia, non temerè ad consequentias produci debent. *l. quod verè contra 14. ff. de legib. l. 1. §. planè* 2 ibi. *nec ad exemplum trahuntur. ff. de constitutionib. Princip.* Ac sane vel ideò distinctionem inter Nobiles, & ignobilés hac in parte admittere non debemos, quòd ea quæ ex iure gentium primæuo, & charitate Christiana descendunt, non ex vlla personarum qualitate æstimentur. Nec enim ius gentium vt & charitas Christiana, vllum agnoscit tale personarum discrimen, cùm de priuilegiis quæstio est, quæ ipsa natura humano generi largitur. Hucusque Harprechtus, & alij penes ipsum, quibus adde Vlricum Humium *in Collegio criminali, disput. 8. num. 74.*

Sup. hoc etiã cursim supra in Ref. 2. §. vlt. inter medium & finẽ, vers. Inter Milites.

3. Sed omnino negatiuam sententiam tenendam esse puto tanquam communem inter Theologos, & ideo Eminentissimus Lugo *de Iustit. tom. 1. disputat. 10. sect. 8. numer.* 166 sic ait. Doctores communiter dicunt: quando inuasus non potest sine detrimento magno fugere, vel quia dum fugit, facilius ab inuasore offendetur, vel occidetur, quàm si ei resistat, vel quia ex fuga incurret dedecus magnum & ignominiam hominis ignaui, & timidi, posse persistere, etiamsi necesse sit inuasorem occidere ad sui defensionem; quia ille solùm excedit moderationem defensionis iustæ, qui cùm aliter commodè posset vitare illud periculum, occidit, vel percussit aggressorem; in iis autem casibus non potuisti aliter euadere sine maximo tuo detrimento, sicut nec teneris, vt iniustum aggressorem effugias, patriã exulare cum iactura tuarum fortunarum. Addunt tamen, non excusari personas viles, in quibus fuga nihil, vel parum dedecoris generat; neque etiam personas Ecclesiasticas, vel Religiosas, quibus ad laudem potius, quàm ad dedecus dabitur, quòd armis non vtantur ad se defendendum, quorum vsum non profitentur, sed potiùs vitam togatam, & inermem: quare idem dicendum videretur regulariter de aliis etiam sæcularibus, & laicis litterarum Professoribus, vt Aduocatis, Medicis, Regiis Consiliariis, & similibus, quibus armorum vsus, aut professio non est. Ita Cardinalis de Lugo; cui etiam adde P. Dicastillum *de Iustit. lib. 2. tractat. 1. disput. 10. dub. 5. n.* 66. & alios per ipsum.

Sup. hoc infra in Ref. 28. §. vlt. Et pro contento in hoc vers. Addunt tamen. in Resolutionibus not. primæ huius Ref. & in Ref. præterita §. 1. & vlt. & in tom. 5. tr. 2. Ref. 21. §. 1. signãter paulo post initium, à vers. Sed hanc distinctionem. & seq. & ibi in tr. 5. Ref. 126. §. 1.

4. Non desinam tamen hìc adnotare, aliquos non approbare hanc distinctionem inter Nobiles & plebeios, sed absolutè omnibus tribuere facultatem sine fuga vim vi repellere. Et ita tenet Ioann. Choppen *in obseruationibus practicabilibus, lib. 1. obseru. 9. num.* 22. Georgius Obrechtus *tract. de necessaria defensione, cap. 10. num. 10. & seq.* Quia, ait ille, *in l. 3. ff. de iust. & iur.* generaliter dicitur vim propulsandam: item quia *in d. l. 1. §. vim vi, ff. de vi & vi armat.* dicitur vim vi, arma armis repellenda, & *in d. l. scientiam, §. qui cùm aliter. ff. ad leg. Aquil.* dicitur, vim vi depellere omnes leges omniaque iura permittunt. Hoc autem non fit pedum celeritate, aut fuga, sed robore corporis, & contraria vi opposita. Et certè Vlpian. *in d. l. 1 §. vim*, dicit Cassium scribere, vim vi repellere licere: id quod non fuga, sed alia vi obiecta fieri solet. Et postea hoc ipsum magis explicat, & natura comparatum esse, ait, arma armis repellere licere. His enim verbis apertè innuit, lege naturæ vim non fugiendam, sed repellandam esse.

5. Imò omisso iure, vt fuga te defendas, non solùm ignominiosum, sed etiam periculosum est. Nam ignominiosum est & turpe, fugæ se dare, & se ad quamlibet vim in pedes coniicere, suámque salutem, instar leporis, pedibus committere: id quod Demostheni Oratori, & Antilocho Poëtæ obiicitur; vterque enim conspecto hoste, abiectis clypeis aufugit. At quæ sunt ignominiosa, & quæ existimationem, & verecundiam nostram lædunt, à nobis fieri non posse credendum est. *l. filius 15. ff. de condition. instit.* & facit *l. nepos Proculo 125 in finem verb. Cum salua dignitate mea, potero. ff. de verb. signif.*

6. Periculosum verò est, fuga aduersarium incitare, & audatiorem reddere; iuxta illud: Qui priori iniuriæ non resistit, nouam accersit; præsertim cùm aduersarius iam ante ad vim faciendam sit paratus, & fortè viribus, & pedum celeritate, alterum longè superet; vt ita certum ei periculum immineat, si aduersario nudum & inerme tergum relinquat.

7. Nec distinctio Cyni, Bartoli, & aliorum, inter personas & nationes honoratas & infames ac fugaces placet: quia defensio cunctis hominibus iure nostro indistinctè concessa est, & quia nemo cuiuscunque conditionis, seu nationis sit, se in vitæ periculum coniicere cogitur. Vnde malè Damhouderius, Si tu es Perusinus, ait famam ac dedecus metuens, ad actum occisionis vsque procedere potes: quòd summum sit dedecus Perusino magnanimo & generoso, turpiter aduersario inuadenti cedere. Sed ille, cui nulla est gloriæ, nominis, ac honoris ratio (qualis est Florentinus,) & commodè fugere potest, neglecta nominis gloria, certè modis omnibus fugere tenetur, & si non fugit, punitionis crimen incurrit, vt ipse loquitur *in praxi rer. crimin. cap. 76. num. 9.* ex mente Cyni *in l. 1. C. vnde vi*, & Bartoli *in d. l. 3. n. 10. ff. de iust. & iur.* Hæc enim opinio nec iure, nec ratione probatur: sed potiùs expresso iure & multis rationibus refellitur, vt iam ostensum est.

8. Nec quoque illa distinctio Petri de Anchar. & Zenzelini *in Clement. vnic. de homicid.* & aliorum placet, nempe videndum, An quis sine periculo & dedecore fugere possit, vel non possit, concord. *in tract. de nobilit. cap. 20. n. 64.* & Bertrand. *consil. 290. num. 10. volum. 3.* quia simpliciter & indistinctè iure concessum est, vt qui vim vi propulsare & repellere possit, & quia is qui aduersario inuaditur, in illa animi perturbatione non habet plenius deliberandi consilium, quid sine periculo & dedecore suo facere possit, vel non possit; quia denique fugiens semper metuere cogitur, ne aduersarius insequatur, & se quasi inermem inuadat, cùm ei tergum inerme relinquat: vt meritò ei sit ignoscendum, si vim non fugiat sed propulset, argument. *l. hac consultissima 8. §. at cum humana. C. qui testament. fac. poss. & l. 1. in princip.* ibi, *Nam interdum, ff. de exercitor. act.* Et hæc omnia docet Obrechtus *vbi suprà*; sed tu ne deserás nostram sententiam tenere quando sine discrimine vitæ vir ignobilis potest fugere.

RESOL. V.

An liceat viro honorato occidere inuasorem qui fustem,

vel

vel alapam nititur impingere, si aliter hæc ignominia vitari nequit?

Et an liceat præuenire aggressorem, & eum prius quam inuadat, occidere? Ex p.3.tract.5.& Misc.1. Resol.91. alius 90.

Sup. hoc in Ref. seq. & infra in Ref. 9. §. vlt. & lege supra doctrinam Ref. 2.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docent Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 12. n. 77.* Sotus, Syluester, Lopez Nauarrus, & alij penes ipsum; quia hic conatur auferre honorem, qui merito pluris apud homines æstimatur, quàm damnum multarum pecuniarum; sed si potest occidere, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere.

2. Sed aduersùs Lessium insurgit nouissimè Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ, disp. 4. qu. 8. dub. 4. num.* 74. vbi sic ait. Non etiam placet, quod absolutè dicit Lessius, fas esse viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hæc iniuria nequit, tum quia fieri potest, vt si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur, tum quia etiam læsus ita honor via iuris, aut aliis modis recuperari potest.

Sup hoc infra in Ref. 22. & lege etiam doctrinam Ref. eius annot.

3. An liceat verò præuenire aggressorem, & eum priusquam inuadat occidere, negatiuè respondet Syluius *in 2. 2. D. Thomæ, quæst. 64. art. 7. quæritur* 6. vbi sic ait. Probabilior est non licere præuenire inimicum, quantumuis paratum, donec actu inuadat, & aggrediatur: præuenire namque inimicum non te inuadentem, non est te defendere, nemini autem priuato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem; ergo non licet inimicum præueniendo ipsum occidere. Ita Syluius, qui tamen contrariam sententiam, tanquam probabilem videtur admittere; nam suam tantùm probabiliorem vocat, & illam docet Bannes *in 2. 2. quæst. 64. art. 7. dub. 4. conclus.* 2. vbi sic asserit. Postquam iam aggressor fecit aliquam actionem, parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum; tunc licitum est mihi medio tempore, antequam instet meum damnum, occidere insidiantem, etiam si pro tunc quietus sit. Ratio est, quia tunc, propriè loquendo, est defensio vitæ meæ; nam profectò moraliter loquendo, ille est actualis aggressor. Ita Bannes. Sed hæc sententia aliquibus, & mihi etiam displicet, vnde tene sententiam Syluij negatiuam.

RESOL. VI.

An licitum sit viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei inferre?

Et an hoc etiam admittendum sit in hominibus infimæ conditionis? Ex p.5.tr.4.Ref.4.

Sup. hoc in Ref. præterita, & infra in Ref. 9. §. vlt. & vide supra doctrinam Ref. 2.

§. 1. NEgatiuè respondet Syluius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur* 9. Tannerus *tom. 3. disp. 4. quæst. 8. dub. 4. num.* 74. vbi sic ait. Non etiam placet fas esse viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, vt ignominiam inferat, si aliter vitari hæc iniuria nequit. Tum, quia fieri potest quòd si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur. Tum, quia etiam læsus honor aut via iuris, aut aliis modis recuperari potest. Ita ille. & hanc sententiam docet etiam Malderus *in 2. 2. tr. 3. cap. 1. dub. 7. assert.* 1. vbi sic asserit. Rectè illud notandum, moderamen tutelæ non seruari quando iniuria tanta non est in se considerata, & ratione materiæ, vt cum tanto nocumento proximi iustè potuerit propulsari, non enim vtcumque baculo inuasus, mox poteris inuasorem gladio confodere. Hæc ille. & ante omnes Ioannes Maior *in 4. sent. dist. 15. quæst.* 20.

2. His tamen non obstantibus affirmatiuam sententiam docet Sotus, Nauarrus, Syluester, Lopez, & alij, quos citat & sequitur Lessius *de iust. lib. 2. cap. 9. dub. 12. num.* 77. quibus ego addo Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 12. diffic. 16. num.* 5. Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 16. §.* 137. Marchantius *in summar. ad qq. pastor. super Decal. cap. 5. quæst. 1. cas.* 2. Philipum Fabro *de restit. in 4. sent. dist. 15. quæst. 3. disp. 51. cap. 1. num.* 30. Filliucium *tom. 2. tract. 29. cap. 3. num.* 50. Strouersdorff *in 2. 2. D. Thom. de iust. & iur. quæst. 64. art. 7. concl.* 5. Azorium *tom. 3. lib. 2. cap. 1. quæst.* 16. Becanum *in 2. 2. D. Thom. de homicidio, quæst. 8. concl.* 2. Molfesium *in sum. tom. 1. tr. 11. cap. 19. num.* 73. Angelum Vantium *in disciplina Clericorum, lib. 4. de homicidio, fol.* 363. *§. Nota præterea.* vbi sic ait. Si aggressor noluisset aliquem occidere, neque mutilare, sed tantùm verberare baculo, vel alapis, posset aggressus hostem interimendo repellere, cùm præsertim in aliquibus regionibus maximum sit dedecus alapam, vel verbera absque vulneribus, aut mortis vindicta relinquere. Sic ille. Et ratio huius sententiæ est, quia talis conatur auferre honorem, qui pluris merito apud homines æstimatur, quàm damnum multarum pecuniarum Ergo si potest occidere, vt infrà dicemus, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere. Sed hanc opinionem non admitterem in hominibus infimæ conditionis, qui ex alapis & verberibus non magnam sustinerent ignominiam.

RESOL. VII.

Vtrum liceat ad honorem tuendum inuasorem post impactam alapam, fustem, vel vulnus fugientem insequi, & occidere?

Et ita aggressorem occidens, an teneatur ad aliquam restitutionem?

Et in dicto casu declaratur, quid sit vindicta, & quid defensio? Ex p.2.tr.15.& Misc.1.Ref.15.

§. 1. NEgatiuè respondet Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. præc. 5. dub. 6. concl.* 1. Toletus *lib. 1. cap. 6. num.* 16. Rodriquez non bene à Bonacina pro contraria sententia citatus *in sum. tom. 1. cap. 135. num.* 11. Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 27. dub. 3. num.* 9. qui citat Sotum & Bannez, Salon. *in 2. 2. quæst. 64. art. 7. contr. 2. concl.* 1. & nouissimè Malderus *in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 1. dub.* 14. vbi asserit, si postquam alapam impegit, quæ tibi ignominiosa est, sese in fugam conuertat offensor, non licebit eum persequi, & tantum referire, quantum postulare videtur honoris reparatio, habet enim potiùs speciem vindictæ, quàm defensionis. Hæc ille.

Sup. hoc in duabus Ref. seqq. & in tr. 5. tr. 2. Ref. 20. in principio.

2. Et ita in praxi contrariam sententiam non esse consulendam docent, licèt speculatiuè probabilem esse asserant, Lessius *de iust. lib. 2. cap. 9. dub. 12. num.* 80. Reginaldus *in praxi, tom. 2. tr. 21. cap. 5. num.* 63. Filliuc. *in suis quæst. mor. tom. 2. tract. 29. cap. 3. num.* 51. Bonacina *de contract. disp. 2. quæst. vltim. sect. 2. punct. 10. num.* 8. & alij. Et ratio est, primò ob periculum odij, vindictæ, & excessus. Secundò, ob periculum pugnarum, & cædium in Reipublicæ perniciem. Deinde, qui iniuriam intulit, eo ipso quòd ab iniuria cessat, siue per fugam, siue quouis modo cesset, vim non infert; ac ideo repercutiens, vim vi non repellit, sed potiùs punit, & vindictam sumit, nec honorem defendit, cùm iam per iniuriam amissus sit, & quamuis illum recuperaret, hæc honoris recuperatio ad vindictam potius, quàm ad defensionem pertinet. Hæc noster Megala *vbi infrà.*

3. Sed his non obstantibus, contrariam sententiam pij, & doctissimi viri docuerunt. Nauarr. *in manual. cap. 15. num. 4 ad fin.* Petr. à Nauar. *de restit. lib. 2. cap. 3. num.* 383. qui citat Mercatum, Victoria *de iure belli, quæst. 2. num.* 5. & ex Societate Iesu P. Henriquez *in sum. lib. 14.*

cap.

cap.10.num.3.in gloss. lit.T. vbi citat Cordubam, Mancium, Pegnam, & alios, & tandem tenet etiam hanc sententiam Fernandez *in exam.mor.p.1.cap.9.§.1.nu.16.* vbi ait, referens opinionem Nauarri *vbi supra*, qui affectus iniuria, magnam honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, inuasorem persequi posset, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset; etiam occidendo, si id opus esset. Ratio est, quia ego possum persequi furem, & illata vi etiam mortis illius damno, rapta recuperare: ergo maiori cum ratione infamatorem, & ab eo raptum honorem extorquere. Hæc Fernandez.

4. Sed ad hoc argumentum respondet Megala, & alij, esse disparem rationem: nam res illa furata adhuc extat apud furem, & manet tua: sed contumelia illata; & honor iam periit: ergo illa non erit defensio, sed aggressio, & vindicta. Respondet Lessius, in eo esse paritatem rationis, quòd sicut res potest recuperari; ita etiam honor, qui in signis excellentiæ, & hominum existimatione consistit. Deinde, si res non extarent apud furem, qui illas abiecisset in flumen, posset tamen, damnum passus, talem furem, non minus quàm de facto asportantem, insequi, vt tantumdem restituere cogat, de qua te Nauar. *vbi supra, num.* 384. Ergo, &c.

5. Sed magis clarebit hæc sententia, si notemus rationem, qua vindicta, & defensio inter se differunt. Nam vindicta propriè est velle reddere malum pro malo, quod non licet priuatæ personæ. Defensio autem est aggressorem compescere, & impedire damnum quod iam imminet, vel si illatum est, (sicuti in nostro casu) vt adhuc maneat in suspenso. Istas enim esse defensionis partes, manifestum est, vt diximus ex facto illius, qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit, vel iam auferentem insequitur: vt enim illa impeditione, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant: & vt insequar eum qui damnum intulit, non possum ob aliam causam id facere, quàm vt reddam malum pro malo, & esset vindicta. Cùm verò damnum illatum resarciri potest, eum qui intulit, licitè insequi possum, non quidem vt malum referam pro malo, sed vt mihi illatum malum resarcire curem, cùm mihi ad id nulla alia ratio supperat, quia si suppereret, non daretur propositæ insecutioni locus tanquam vindicatiuæ. At cùm hæc ita sint, patet illud non habere rationem vindictæ, sed defensionis, quandò aliquis vir nobilis eum à quo vulneratus est insequitur: non quidem vt malum pro malo reddat, sed vt conseruet honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat incontinenti, cùm res adhuc est in suspenso, non autem postquam inimicus domum se iam recepit, vel alia negotia gerit.

6. His ita positis, censeo etiam ante factum, si non adsit periculum odij, appetitus vindictæ & excessus; hanc secundam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi; quia dum aduersarius fugit, & percussus insequitur, moraliter adhuc durat congressus. Ergo, &c. Dixi ante factum, nam post factum etiam aliqui Doctores ea contrariis illam admittunt, neque ita aggressorem occidentem obligant ad vllam restitutionem. Ita Megala *in p.2.lib. 3.cap. 1. num.* 12. & Lopez *in suo instruct.p.1.c.62.*

7. Nota verò, quod Azorius *p. 3.lib.2. cap. 1. quæst.* 13. contrariam sententiam vocat tantùm probabiliorem. Ergo secundùm Azorium, nostra opinio est probabilis: & dum ipse non distinguit, neque nos distinguere debemus, asserendo illum intellexisse de probabilitate speculatiua, & non practica: nam ipse absolutè loquutus est, dicens suam sententiam esse probabiliorem. Ergo sicut eius opinio erit secundùm ipsum probabilior speculatiuè, & practicè, ita & nostra practicè, & speculatiuè erit etiam probabilis.

RESOL. VIII.

An licitum sit ad honorem tuendum inuasorem post impactam alapam, vel fustem fugientem insequi, & repercutere, & occidere, si hoc opus est ad honorem recuperandum? Ex p.5.tr.4.Res.12.

§. 1. PRo affirmatiua sententia plures Doctores adduxi *in 2.p.tr.1.Miscell.res.15.* quam probabilem esse concedunt etiam ipsimet aduersarij, & ideo Villalobos *in sum. tom. 2. tract.12.diff.12.num.3.* sic ait. [Quando el aggressor cessa ya de la iniuria, o se fue huyendo, no sera licito seguirle segun la opinion mas probable que diximos arriba, aunque tambien tiene probablidad el dezir, que illi luego incontinente, o immediatamente yendo huyendo le puede seguir y herirle, o iniuriarle; quando es necessario para recuperar la honra, como el que segue al ladron para recuperar la hazienda, porque el que le quitò la honra en su manera se la tiene iniustamente, y moralmente hablando todo áquello es vn mismo acto. Deste parecer es Nauarro, Enriquez, y Pedro de Nauarra, Victoria, y otros que citan. Mas ha se de entender que no sea con animo de vengarse, sino de cobrar, o defender la honra, que aun entonces no parece que està acabada de perder, y que sea en caso que el otro no le ofrece la satisfacion deuida, como suele acontecer. Y tambien que como dize Pedro de Nauarra con S. Antonino, no se estienda esto al tiempo, quando el aggressor esta quieto en su casa ó se diuirtiò à otro negocios, porque de otra manera se abriria camino para muchas perturbaciones, escandalos, assechanzas, enemistades, y venganzas.] Ita ille. Quæ hic est Res. antecedens, & in Res. seq. & in tom. 5. tr. 2. Res. 10. in principio

2. Et ita hanc sententiam absolutè tanquam probabiliorem amplectitur nouissimè Marchantius *in summar.resol.pastor.ad Decal. cap.5 quæst.3.cas.3.* & Philip. Fabro *de rest.in 4.sent.dist.15 qu. 3.disp. 52. cap. 1.num.* 29. vbi ita asserit. An liceat solùm occidere, quando durat congressus, vt cùm fur accipit rem alienam, vel aliquis afficitur iniuria, aut alapa, vel fuste cæditur, an etiam postquam re ablata & inflicta iniuria fugit, est dubium. Soto & Molina *disput.17.num.* 8. tenent licere quidem insequi furem, quando res esset magni valoris, & exigua spes esset recuperandi, impunè posse occidere; quoad honorem verò nequaquam. Quia, inquiunt, qui alapa, vel fuste percussus est, iam amisit honorem, ideo si persequendo occidat, est vindicare honorem. At vindicatio non pertinet ad personam priuatam, sed ad Principem. Nauarr. verò *in man.c.15.n.4.* asserit posse insequi, & occidere licitè. Et hæc opinio mihi probabilior videtur, intelligendo hoc de continenti persecutione, vt si quis infligat vulnus, vel alapam, aut fuste quem percutiat, & statim fugiat: nam in hoc casu si offensus insequatur, & occidat, censetur occidere in actu ipsius congressus; neque enim iudicandum est hoc esse duos congressus, alterum quo quis iniuriam intulit, alterum, quo statim eum insequens interficit, sed est vnus, & idem, ideo licitè occidit. Secus si persecutio non statim & continuato tempore insequatur, sed qui percussit, iam abiit, & qui vulneratus est, vel affectus iniuria, non est insecutus continuatè, sed interposito tempore: tunc enim videntur diuersi congressus, & secundus videtur ordinatus ad vindictam. Accedit quòd persequendo fugientem defendit honorem suum, cuius magnam iacturam faceret, si fugientem non persequeretur. & hæc omnia docet Faber *loc. cit.* vide me ipsum *vbi suprà.*

RESOL. IX.

An licitum sit fugientem insequi ad recuperandum honorem

rem propter acceptam alapam, vel fustem, & illum vulnerare, & repercutere?

Et notatur licitum esse viro honorato occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei impingere, quo ei ignominiam inferat; & inuasus non potest aliter defendi? Ex p.8.tr.7.& Misc.Ref.48.

§. 1. NEgatiuè nominatim contra me respondet Eminentissimus Lugo *de Iust. tom. 1. disputat.* 10, *sect.* 10. *num.* 189. & 190. Quia occisio, vel percussio priuata non licet, nisi ob defensionem rei, quam aliter amittes, & eo modo conseruabis, alioquin erit non defensio, sed vindicta, quæ auctoritate priuata semper est illicita, vt aduersarij fatentur: in casu autem præsenti occisio illa non conducit ad conseruandum honorem, honor enim iam destructus est per iniuriam illatam, sed deseruit ad acquirendum alium honorem, quem apud homines acquiris ob fortitudinem, qua te vindicasti; quare non potest præscindere à ratione vindictæ, quia non aliter conducit ad honorem acquirendum, nisi quatenus honorificum est apud homines te vindicare: nec conseruat, aut recuperat honorem ablatum, quia ille erat existimationis, quam offensor debebat exhibere, quam quidem non exhibet offensor percussus, imò nec amplius exhibere poterit, si occidatur, nec tu illum percutis, vel occidis, vt reddat honorem. & notam bonæ existimationis de te, quam debebat dare, & iniustè abstulit, sed vt acquiras alium honorem apud cæteros, quo compenses iacturam illius honoris, quem ab offensore non habuisti; ergo illa occisio non est propriè defensio, nec eo titulo licita reddi potest, sed semper remanet sub ratione vindictæ, sub qua sola vtilis est ad acquirendum honorem æquiualentem, quo videaris retinere tantundem honoris, quantum antea habebas, dum pro honore amisso alium honorem apud alios homines de nouo acquiris. Hæc sententia est satis probabilis, & ego semper illam in praxi consulerem, quam etiam videtur sequi Georgius Obrechtus *tractat. de necessaria defensione, cap.* 11. *numer.* 26. & *cap.* 13. *numer.* 21.

3. Sed affirmatiuam sententiam speculatiuè probabilem esse existimat ex Societate Pater Dicastillus *de iustit. & iure, lib.* 2. *tract.* 1. *disput.* 10. *dub.* 6. *num.* 74. Imò ex eadem Societate absolutè sententiam affirmatiuam mordicus tuetur doctus P. Gaspard Hurtado *tract. de iustit. & iure, disput.* 11. *diffic.* 11. vbi sic ait. Punctum difficultatis est, an statim ac inuasor percussit, sit licitum percusso eum repercutere, vel fugientem insequi, & repercutere.

3. Sot. *lib.* 5. *quæst.* 1. *art.* 8. Vasquez *vbi suprà*, Molin. *disp.* 17. Turrian *disp.* 17 *dub.* 3. & alij docent id non esse licitum, quia iam post percussionem factam, quamuis statim non est honorem tueri, & defendere, sed vindictam sumere, quia iam honor est amissus, quia percussione iam facta fuit amissus.

4 Vict. verò *relectione de iure belli, num.* 5. Nauarr. *c.* 15. *num.* 4. Rodriquez *cap.* 136. *num.* 11. Mercado *lib.* 6. *summ.* Lopez 1. *part. cap.* 62. Henriquez *de irregulari, cap.* 10. & Petrus Nauarr. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 380. docent, id esse licitum percusso, quantum sit necessarium, vt percussus non maneat ignominia affectus, quod etiam sentit Bonacin. *de restitut. disputat.* 2. *quæst. vltim. sect.* 1. *punct.* 10. & meritò, quia statim repercutere, vel insequi percussorem fugientem, & eum repercutere fit in actuali ipsa congressione antequam inuasor ad alia diuertatur, aut iam alibi quietus existat, quia adhuc saltem moraliter finita, & honor nondum est saltem si moraliter durat, & nondum est saltem moraliter in facto esse amissus, sed tantùm est amissio illius in fieri, & inchoatio amissionis, & repercussione amissio honoris non perficitur, quia ea repercussione impeditur, ne sit in facto esse; ergo id est licitum percusso. Patet consequentia, quia ea repercussio non tam habet vim vindictæ, quam defendendi honorem impediendo, ne amissio honoris maneat perfecta, & consummata, & in facto esse. Ex quo constat ad rationem aduersariorum. Cauendum tamen est, ne in dicta repercussione adsit periculum odij, vindictæ, & excessus. Et hæc omnia docet P. Hurtadus *vbi suprà*, vnde patet responsio ad argumenta contraria.

5. Qui etiam notat, licitum esse viro honorato inuasorem occidere inuasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei impingere, quo ei ignominiam inferret, & inuasus non potest aliter defendi. Et me citato tres docti recentiores hanc etiam sententiam tenent, & hi sunt, P. Dicastillus *vbi supra, num.* 73. Cardinalis de Lugo *num.* 186. & 187. Ægidius Trullench *in Decalogum tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *dub.* 3. *num.* 2. quicquid in contrarium afferant aliqui, & inter illos Ioannes Harprechtus *in Institut. Iustin. 20.* 4. *tit. de publicis iudiciis*, §. *Item lex Cornelia, num.* 171. Sup. hoc fupra in Ref. 5. & 6. & lege alterius Ref. earum notitiam.

RESOL. X.

An si quis dicat viro honorato Mentiris, *liceat eum occidere?*

Et quando vero licitum sit contumelioso dicere Mentiris? Ex p.5.tr.4. Ref.13.

§. 1. SI hoc in aliqua regione esset valde probrosum, affirmatiuè respondet Henricus Strouersdorf. *de iust. & iur. in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 64. *art.* 7. *conclus.* 5. vbi sic ait. Potest etiam interfici qui virum honoratum baculo, vel pugno conatur percutere, nec posset aliter impediri imò dicere, Tu mentiris, vbi hoc valde probrosum est. Ita ille.

2. Sed meritò hæc sententia impugnatur ex dictis in superiori resolutione, & in specie illam improbat Azorius *tom.* 3 *lib.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 17. vbi sic asserit. Quæritur an si inuasor solùm lædat verbis contumeliosis, v.g. dicens, Tu mentiris, licitum sit occidere, vbi hoc verbum, *mentiris*, est vade ignominiosum. Dico non esse licitum, quoniam huiusmodi contumeliæ aliter repelli possunt & solent apud homines. Ita Azorius. Quando verò licitum sit contumelioso dicere, mentiris, vide Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *tom.* 2. *disp.* 170. *sect.* 14. §. 116. & Crespotium *in casibus militaribus, cas.* 42. *per totum.* Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Ref. 89. § Verum à lin. 3. & lege alia Ref. & eius not.

RESOL. XI.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea iniuria arceri nequit, quia talis inuasor est honoris? Ex p.5. tr 4.Ref.12.

§. 1. AFfirmatiuè respondet nouissimè eruditus & doctus Ioan. de Escobar *p.* 1. *de puritate & nobilitate probanda, quæst.* 1. *gl.* 4. *num.* 14. Petr. Nauarra *de rest. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 376. & Henriq. Strouersdorf *de iust. & iure in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 64. *art.* 7. *conclus.* 5. vbi sic ait. Potest etiam interfici, qui virum aliquem honoratum conuiciis, & maledictis afficit, nec potest aliter cogi vt taceat, talis enim est inuasor honoris. Ita ille, quod intelligunt hi auctores, quando contumeliæ sunt atroces, & , vt dictum est, alia ratione vitari nequeunt. Ratio enim naturalis dictat licitam esse eam defensionem, quæ necessaria sit ad contumeliam depellendam, & comprimendam, alioqui daretur licentia improbitati optimos viros contumeliis vexandi, quæ tamen multo, quàm damna rei familiaris sunt acerbiora, & magis affligunt animum, & ita hanc sententiam docet etiam nouissimè Baldell. *in Theol. mor. lib.* 3. *disp.* 34. *n.* 24. Sup. hoc. in Ref. seq.

2. Verùm

4. Verùm his non obstantibus hanc sententiam non approbat, & meritò, Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 15. §. 123. & seq.* Petr. Binsfeldius *de iniuriis & damno dato, 1. q. 9. concl. 4.* Mofelsius *in sum. tom. 1. tr. 11. cap. 19. n. 74.* Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 78.* Filliucius *tom. 2. tract. 29. cap. 3. num. 49.* Azorius *tom. 3. lib. 2. cap. 1. qu. 17.* & alij; quia verbales iniuriæ verbis repelli possunt, quæ est legitima vindicta, tum quia sic repelli solent etiam apud viros honoratos; quare si factis repellerentur, iam fieret excessus in defensione, cùm aliter & possint & soleant repelli. Sed vt verum fatear, Baldellus & alij primam sententiam docent in casu quo aliter contumelia tolli non possit, nisi interficiendo calumniantem, quia id solum est vim vi repellere, & honorem tueri contra iniustum, & violentum dehonorantem, vide Baldellum *vbi suprà.* Ego verò non recedo à secunda sententia, ex qua oritur de particulari contumelia quæstiuncula quædam. Quæro igitur.

RESOL. XII.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea iniuria arceri nequeat? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 51.

Quæ hic est Res. antecedens.

§. 1. NEgatiuæ sententiæ adhæsi *in part. 5. tractat. 4. resolut. 12.* quam præter Doctores *ibi* citatos mordicus tenet Ioannes Harprechtus *in comment. ad Institut. Iustin. tom. 4. tit. de publicis iudiciis, §. Item lex Cornelia, num. 163. & seq.* Tum, quia omnes leges, quæ de defensione necessaria proferuntur, eo tantùm de casu loquuntur, quo vis ipsi corpori, vel vitæ adhibetur. Nulla autem infertur vel vitæ, vel corpori vis, quando iniuria verbalis non infertur. Tum, quia passim in iure nostro defensio tantùm; eaque moderata, non etiam vindicatio permissa legitur, *l. 5. l. scientiam 45. §. qui cùm aliter 4. ff. ad l. Aquil. l. furem 9. ff. ad legem Cornel. de sicar. l. 1.* ibi, *in dubio vitæ discrimine constitutus. C. vnde vi.* cum similibus. At verò, qui iniuria verbali prouocatus vulnerat, vel prorsus iugulat iniuriatorem, honorem suum haud defendit; sed potiùs propriam vindictam, omni iure prohibitam, exercet. *Deuteron. cap. 32. vers. 35. ad Roman. 12. vers. 20.* & iuribus modò allegatis. Præterea quod reuera mihi auferri nequit; eius retinendi gratia hominem me occidere posse, prorsus irrationabile est. Atqui per iniurias alterius, fama mihi auferri non potest. Nimis etenim malè ageretur cum hominibus, & loco nimis lubrico eorum fama & honor positus esset, si ab alterius arbitrio penderet. Sed indulgeamus etiam vulgato errori, quòd per iniurias illatas alterius famæ detrahatur, & quædam infamia irrogetur: iste tamen, vt propterea homicidium iustificetur, sufficere nunquam potuit, contra leges diuinas & humanas. Et hinc est quòd *in l. nec timorem 7. in princip. ff. de eo, quod met. caus. gest. erit.* timor infamiæ eo edicto contineri, & iusta causa restitutionis esse negatur: quia scilicet iste metus iustus non est, neque infamis quis ob iniurias priuatur; sed lege, vel sententia ob delictum suum notatur.

2. Nec obstat quòd crudelis sit, qui famam suam negligit, *cap. nolo 10. caus. 12. quæst. 3.* Ludouic. Carbo *in tract. de omnium rer. repetit. quæst. 23.* imò sceleratè agat, ac pro fure, pro latrone, & proditore computetur, per notata Petri Ancharani *consil. 325.* Ioannis de Anan. *consil. 46. n. 4. & 7.* Iasonis *in §. fin. supr. de action.* hósque referentis Georgij Barschamp. *in radice clausular. dict. cap. 31. n. 53. pag. 661.* Nam ei, qui iniuria affectus est, legitima actionis iniuriarum via, quæ iniuriam sibi illatam vindicare, famámque suam saluam, & integram conseruare potest, abundè prospectum est, *tot. titul. Instit. ff. & C. de iniur.* Nihil item stringit *l. vt vim 3. ff. de iustit. & iure,* vbi Florentinus respondit, vim atque iniuriam propulsare licitum esse. Tum quia propulsare quidem iniuriam licet, verùm non occidendo, sed verbis retorquendo, vt dictum *suprà in d. §. vlt. num. 108. titul. de iniur.* Tum, quia illic (iuxta quorundam traditionem) intelligitur iniuria, per vim corpori illata: quod arguunt verba illa sequentia, *quod quisquis ob tutelam corporis sui fecerit,* &c. Minimè quoque refragatur, quòd fama siue honor, & vita paribus ambulent passibus, & æquiparentur. *d. l. iusta 9. ff. de manumiss. vind. l. isti quidem 8. §. penultim. ff. quod met. caus. l. infamia 8. C. de decurionibus,* & similibus copiosè Schnider. *in tract. feud. part. 9. cap. 4. num. 105.* nec non Georgius Mundius, gener meus, *vol. 1. consil. 23. num. 219. & seqq.* Etenim latissima hac in re vitæ & famæ est differentia. Illa ablata nunquam reparatur: hæc verò nec aufertur reuera, vt suprà monitum, & læsa vestitui, & reparari potest: iuréque legitima remedia sunt prodita, quibus famæ nostræ consulamus, iudicia videlicet ciuilia, & criminalia, & insuper hodie actio ad recantationem. Itaque vita & fama in eo duntaxat comparantur, quòd vtriusque accurata, & diligens habenda est ratio, & quòd vtriusque iactura grauis, proindéque vtrique periculum imminens auertendum, sed diuersimodè: vitæ quidem, si iudicis copia haberi nequeat, vim vi repellendo: famæ verò, litem, siue actionem intendendo. *tot. titul. ff. C. & Institut. de iniur.* Neque enim quisquam sibi ipsi ius dicere, sed legitimis remediis ius suum persequi debet, *l. extat 13. ff. quod met. caus. l. creditores 7. ff. ad leg. Iul. de vi priuat. l. non est singulis 176. ff. de reg. iur. l. nullus 14. Cod. de Iudæis.* Hucusque Harprechtus, cui adde Henricum Bocerum *tractat. de Duello lib. 1. cap. 8. num. 10.* Christianum Krembergæ *tract. de necess. defens. qu. 8. n. 17. & seq.* Obrechtum *tr. de eadem materia, c. 9. n. 7. & c. 11. n. 34.* Volrzium *comm. ad leg. Cornel. de sicar. c. 7. n. 127.* & alios penes ipsos.

3. Sed his non obstantibus affirmatiuam sententiam etiam probabilem esse putat nouissimè Gaspar Hurtado *de Iustit. & iur. disputat. 11.* vbi sic ait: Constat licitum esse læso occidere eum, qui contumeliis grauibus illum afficit, siue verbis, siue signis, quando nec verbis, nec alia ratione potest honor defendi, vt contra Azorium, & Lessium, & Filliucium, & contra alios aduertunt Antonius Gomez, Iulius Clarus, Lopez, Petrus Nauarra, Bonacin. *vbi suprà,* & alij, quia aliter graui ignominia afficeretur. Quod iuxta prædicta verum est; non solùm quando dicta ignominia imminet, sed etiam quando actu infertur: imò & postquam verba contumeliæ physicè prolata sunt, si statim moraliter occisio fiat in congressione ipsa, antequam inuasor ad alia diuertatur, aut iam alibi quietus existat, quia quandiu durat saltem moraliter congressio, etiam durat inuasio, & illatio ignominiæ nondum est moraliter in facto esse, sed tantùm in fieri. Ita Hurtadus, cui adde Layman *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 3. n. 3. ver. idque sentiendum,* & hanc sententiam affirmatiuam speculatiuè probabiliorem esse docet Ioan. Dicastillus *de Iust. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 7. n. 79.* licèt in praxi negatiuam consulendam esse putet, cui ego libenter adhæreo.

RESOL. XIII.

An liceat Religiosis aliquando occidere calumniatorem crimina grauia de sua Religione spargentem?

Idem dicendum est de Clerico & Religioso in singulari, quando aliquis de illo grauia crimina spargit. Ex p. 7. tr. 10. & Misc. 1. Res. 28.

§. 1. TRactat hoc dubium nouissimè Amicus *tom. 5. de iust. disp. 36. sect. 7. num. 118.* vbi sic ait. Et si verum sit nullum dedecus esse Religioso, aut Clerico, si non armis, sed fuga propriam vitam contra inuasorem

Sup. doctrina huius Res. lege oppositam in Res. seq. & infra

quoad hoc ex Ref. 28. lege do trinam §. Hæ a tertio. cursim post medium, vers. Imo ob causam.

uasorem tueatur; cùm prohibitum sit Religiosis, & Clericis arma tractare, *can. de his Clericis, distinct. 50.* & *alibi*; ac proinde ipsorum honor, etiam apud mundanos, non cousistat in valore, & dexteritate, armis se contra hostem tuendi, sed potius in cultu Religionis reliquarúmque Christianarum virtutum exercitio: negari tamen potest, quin saltem honorem, famámque illam, quæ ex virtute & sapientia nascitur, quique verus honos est, iustè defendere Clerici ac Religiosi valeant, ac sæpiùs debeant: cum hic sit proprius professionis ipsorum, quem si amittant, maximum bonum ac decus amittunt. Nam per hunc redduntur summopere æstimabiles, & conspicui sæcularibus, quos sua virtute & sapientia dirigere, ac iuuare possunt; quo sublato, nec illos dirigere, nec iuuare poterunt. Ergo saltem hunc honorem poterunt Clerici, ac Religiosi cum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte inuasoris defendere; qui interdum lege saltem charitatis videntur ad illum defendendum teneri, si ex violatione propriæ famæ integra Religio infametur. Vnde licebit Clerico, vel Religioso calumniatorem grauia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius defendendi modus non suppetat, vti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, ea vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publicè, ac coram grauissimis viris impingere, nisi occidatur. Nam si in tali casu licitum est religioso, ne ipse occidatur, inuasorem prius occidere, si fuga non possit, quia nimirum ante se hostem habet, mortem euadere: licitum quoque eidem erit, ad vitandam grauissimam sui, suæque Religionis infamiam, si alius modus non suppetat, calumniatorem occidere. Nam quo iure licitum est sæculari, in tali casu calumniatorem occidere, eodem iure licitum videtur Clerico, ac Religioso, cùm in hoc Religiosus, & secularis sint omnino pares; cùm non minus ius in talem honorem habeat Clericus, & Religiosus, quàm sæcularis in suum; imò maius, quantò maior est professio, sapientia, & virtus, ex qua hic honor Clerico, & Religioso progignitur, quàm sit valor, & dexteritas armorum ex qua honor sæculari nascitur. Adde, quod vt *seq. sect.* probabitur, licitum est Clericis, ac Religiosis in tutelam suarum facultatum, furem occidere, si alius modus eas defendendi non supersit: ergo multò magis id licitum videtur in tutelam famæ & honoris ex virtute & sapientia consurgentis. Verùm quoniam hæc apud alios scripta non legimus, nolumus ita à nobis sint dicta, vt communi sententiæ aduersentur, sed solùm disputandi gratia proposita maturo iudicio relicto penes prudentem lectorem. Huc vsque Amicus.

2. Sed vt verum fatear, quomodo potest admitti Religiosum posse cum morte alterius defendere non solùm honorem, & famam, quæ ex virtute nascitur, sed etiam quæ ex sapientia? & tamen hoc vltimum etiam Amicus admitit; non est igitur talis opinio admittenda.

RESOL. XIV.

An Religiosi possint defendere suum honorem occidendo inuasorem?

Ex quo aliæ difficultates deducuntur, pro firmanda doctrina dictæ quæstionis, sed iam omnes apposita sunt in hoc ipsomet tractatu in suis specialibus, & latis Resolutionibus. Ex p. 11, tr. 1 & Misc. 1. Ref. 10.

Sup. hoc & h.. doctrina P. Amici in S. præteri.. , & vide ... eius annot.

§. 1. HAnc quæstionem, dubitatione tamen agitauit pro affirmatiua sententia Pater Amicus; Ego autem ea, qua decebat modestia, agendo cum viro sapientissimo, illam olim reprobaui, nunc verò Caramuel illam acriter defendit *in Theol. fundam. & fundam. 55. §. 4. num.* 1141. quærit vtrum digna sit aliqua censura, atque possit merito prohiberi ne imprimatur doctrina Petri Nauarræ *lib. 2. de restitut. cap. 3. à numer.* 37. & Sayri *l. 6. de censuris cap. 7. nu. 23.* sub illis terminis, sub quibus traditur à Francisco Amico *tom. 5. disp. 36. num.* 118.

Et respondit negatiuè, & posteà *n.* 1145. nominatim contra me inuehitur.

2. Sed ego non recedo à sententia quam docui, & quam nouissimè approbauit sacra congregatio indicis, in qua Eminentissimi Cardinales post multa discussa, & audita, sententiam supradictam Patris Amici à suo opere deleri censuerunt, & eius tomum quintum inter libros prohibitos apposuerunt, vnde etiam contra talem sententiã acriter insurgit doctus, & pius pater Magister Lezana in suis eruditis consultationibus *consult.* 30. per totam, post adductas multas rationes *num.* 16. sic ait, dictum huius Authoris omninò videtur reprobandum, quatenus asserit licere Clerico, vel Religioso occidere calumniatorem grauia crimina de se, vel sua Religione minantem spargere. Et multò magis dum dicit tunc non videre suppetere alium modum defendendi honorem, quando calumniator est paratus infamare publicè, ac coram grauissimis viris religiosum vel religionem.

3. Primò quidem propter dicta, quæ in hoc puncto efficacius probant, cum multo minus sit minari, quam inuadere. Secundò, quia non licet occidere minantem mortem, vt benè Malderus *in* 2. 2. *tract.* 3. *cap.* 1. *dub.* 7. Diana *supra ref.* 10. ergo multo minus licebit occidere minantem infamare. Tertiò, quia adhuc de communibus fidelibus loquendo, probabilissima sententia est, & in praxi sequenda, non licere occidere eum, qui paratus est falsum testimonium contra aliquem dicere, aut eum falsò apud iudicem accusare, etiamsi alio modo obuiari id non possit. Prout tenent Sotus, Cord. Salon, Turrianus, Syluest. Vasquez, Lessius, Rodriquez, Conincħ, quos referunt Cardinal. Lugo *de iust. & iur. tom. 1. disputat. 10. sect. 7.* Diana 3. *part. tract.* 5. *resolut.* 97. & 5. *part. tractat. 4. resol. 7. & part. 8. tractat. 7. resol.* 52. multo ergo minus licebit Ecclesiasticis, qui mansuetudinem Christi imitari debent, propter minas solùm infamiæ inferendæ, aliquem occidere. Quartò, quia ex communi DD. tunc solùm licet occidere aggressorem in sui defensionem, quando id fit cum moderamine inculpatæ tutelæ, & tunc obseruatur hoc moderamen, quando spectatis circumstantiis loci, temporis, & personarum, nullum aliud medium superest ad euitandum illud damnum, quod iniustus aggressor infligere vult, nisi illum occidere; tunc enim iura id permittunt *l. vt vim ff. de iust. & iure l. vim vi, & l. 3. qui cùm aliter ff. ad l. Aquil. c. signif. 2. §. vlt. de homicid. c. si verò primo, de sent. excomm.* vbi Alexander Papa dicit vim vi repellere, omnes leges, omniaque iura permittunt: Sed in casu præsenti, & de quo hîc author, plures modi suppetunt ad euitandam ignominiam, & infamiam præter occisionem ipsius; ergo non potest occidi; minor patet, tum quia potest minator minas non implere, & ideò minæ solùm inducunt iustum metum, si fiant à tyranno, vel homine pestilentioso, Bartol. *in l. 3. ff. ex quibus causis ma.* vel à persona verisimiliter timenda, Glossa & Bart. *ibidem*, vel à persona potente, & consueta male facere; non si sit solita multa dicere, & pauca facere; nec si sit elusor, cuius minæ non sunt timendæ, Bartol. *in l. metum, quod metus causa.* Vnde si is, qui minatus est sit abiecti, & demissi animi, non præsumitur contra ipsum, vt est textus *l. 1. C. quis imper. maled.* & ita communiter teneri dixit Imola *in l. final. col. penult. vers. vltimo inducit ff. de heretic. instit.* quem sequitur Antonius Blanchus *in l. final. numer.* 183. *ff. quæstio.* & Menochius *de arbitr. iudic. cas.* 361. *numer.* 39. ac Mascardus *de probat. vol. 1. conclus.* 98. *numer.* 9. & 10.

Quæ hic est infra Ref. 23.

Hæ tres Ref. in hoc textu citatæ hic sunt infra 26. 27. & 28. & in alio §. & vers. earum primarum annotationum.

4. Tum

4. Tum secundò, quia potuit iste minari ex iracundia, minæ autem, quibus aliquis ira feruens, & iracundia impulsus vsus est, attendendæ non sunt, *l. 1. vbi Angel. C. si quis imper. maled.* facit *l. ob hæc verba ff. de his, qui no.infam.* traditur *in l. quod calore ff. de regul. iur. in c. si quis iratus §. notandum 2. qu. 3.* Pasif. *cons. 54. num. 32. vol. 4.*

5. Tum tertiò, quia esto quòd adimpleat promissum, nihilominus viri graues, regulariter loquendo, non præstant fidem detractoribus, maximè de personis Ecclesiasticis detrahentibus, sed potius cordatè, & maturè animaduertunt eos sæpè decipi, & decipere, inuidia & passione agi, rem exaggerare, & ex musca elephantem fingere, ac propterea timent illud Ecclesiast. 19. Qui credit cito, leuis corde est, & minorabitur, id est erit modicus mente; vt ait Arabicus, vel amens, vt vertit Syrus. Non ergo propter vanum istum timorem de contrahenda infamia apud graues viros licere poterit Religioso occidere sic minantem.

6. Præterea quartò, quia esto quòd illi credant detractori; adhuc supersunt multa media ad tollendam hanc ignominiam; asserendo videlicet dixisse falsum, constare oppositum, esse maledicum, &c. non ergo ad tollendam illam suppetit vnicum solùm medium, scilicet mors calumniatoris, quæ alioquin est malum irremediable, & priuatio maioris boni, quàm ignominia ipsa. Ad quod etiam quintò deseruit doctrina Suarez *in tom. de fide, spe, & charitate disputat. 13. de bello sect. vlt. numer. 5.* vbi inquit, quòd calumnia, quæ timetur inferenda Religioso non debet propulsari tam violenta, & truculenta vi, qualis est occisio suspecti calumniatoris, sed veritatis manifestatione.

7. Et hæc omnia docet Lezana contra Amicum, & per consequens contra Caramuelem, qui etiam videat Pasqualigum *in quæst. can. cent. 1. quæst. 52. & in Decisionibus moral. decis. 441.* in quibus locis sententiam à docto Caramuele defensam, impugnat; Sed quia de tali quæstione habemus Oraculum sacræ Congregationis, non est amplius de illa dubitandum.

RESOL. XV.

An liceat priuato homini occidere gladio, veneno, proditoriè, insidiis, aliove quouis modo Regem tyrannice dominantem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 21.

§. 1. DIcunt aliqui primò, non licere priuata auctoritate occidere tyrannum, qui est legitimus dominus, & contrarium dicere est hæreticum, vt probat Castro *lib. 4. de Hæresibus, ver. Tyrannus,* & definitum est in Concilio Constantiensi *sess. 15.* Dicunt secundò, Tyrannus qui vi, vel fraude regnum inuasit, potest priuata auctoritate occidi, seruatis tamen duabus conditionibus. Prima est, si aliter non possit Respublica liberari à tyrannide. Secunda, si non timeantur maiora damna. Ratio est, quia talis non est verus Princeps & dominus subditorum, sed hostis. At hostem licet occidere tempore belli: ergo & Tyrannum. Consequentia patet, quia talis tyrannus gerit quasi continuum bellum cum Regno, vel Republica. Ita Henricus Strouersdoff. *de Iustitia, & iur. in 2. 2. D. Thom. quæst. 64. articul. 3. quæst. 3.* Caietanus *in 2. 2. quæst. 64. artic. 3.* Salonius *ibid. controu. 1.* Sotus *de Iustit. lib. 5. quæst. 1. artic. 3.* Malderus *2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 1. dub. 4.* Lessius *de Iustit. lib. 2. cap. 9. dub. 4. num. 7.* Molina *tom. 4. tract. 3. dispu. 6. num. 2.* & ante omnes D. Thom. *in 2. sent. dist. vlt. quæst. 2. artic. 2. in corp. & ad 3. & lib. 2. de regim. Principum, cap. 6.* Couarruuias *in lib. 4. Decret. de matrim. part. 2. cap. 3. §. 4. num. 6.* & alij communiter.

2. Sed his non obstantibus mihi placet sententia Filliucij *tom. 2. tract. 28. cap. 1. numer. 14* vbi docet, quòd si prædicta sententia intelligatur pro eo tempore, quo tyrannus aliquis inuaderet alienum regnum, & in ipso actu inuasionis, sic videtur opinio satis probabilis, nec vlli Principi præiudicium afferens, supponi enim debet contra eiusmodi tyrannum subditos regni quod inuaditur, iure posse bellum agere, & se defendere ab iniusta inuasione, & cum expeditior via soleat esse de medio tollere ducem aduersarij exercitus, si hæc executioni demandetur, non apparet in quo redargui possit. Si verò etiam extendatur ad eundem tyrannum qui inuaserit regnum, & retineat qualemcumque possessionem Principatus & administrationem, sic dubia & suspecta mihi est, & nemini iure consulenda, tum quia nullus deiici à possessione debet, nisi priùs audiatur, & iudicetur, tum quia euidentia patrati sceleris, quamuis accusationem & probationem non requirat, exigit tamen sententiam declaratiuam, ex glos. *in c. euidentia, de accus.* Tum denique, quia priuato cuiusque iudicio tam grauis res minime concedenda est, sed publicum iudicium postulat, & tanquam vltimum remedium adhibendum, cùm alia non profuerint. Et hæc omnia Filliucius *loco citato*, quæ ante ipsum docuerunt Azorius *tom. 2. lib. 11. c. 5. q. 10.* & videtur etiam docere Syluius *in 2. 2. D. Tho. q. 64 art. 3. concl. 2* vbi tuncait, licitum esse occidere tyrannum, quando nullum habens ius ad Regnum illud per vim inuadit, seu occupat, loquitur igitur in ipso actu inuasionis, in quo etiam Filliucius & Azorius concedunt licere tyrannum interficere.

RESOL. XVI.

An in aliquo casu teneatur inuasus occidere aggressorem, & sub pœna peccati mortalis se defendere? Ex p. 5. tract. 4. Res. 14.

§. 1. SVprà satis visum est inuasum posse licitè occidere aggressorem, nunc videndum est an aliquando teneatur. Et quidem Sotus *de iust. lib. 5. q. 1. art. 8.* Syluius *in 2. 2. D. Th. q. 64. a. 7. quæritur 1.* Aragon *in 2. 2. D. Th. q. 64. a. 7.* & alij asserunt, posse contingere casum vt teneatur inuasus sub pœna peccati mortalis se defendere; vt si Princeps, aut quæuis alia persona Reipublicæ perquam commoda ab impio aliquo & scelesto impeteretur, tunc enim prodigalitas esset vitæ suæ, non se iniuria lacessitum defendere.

2. Sed hanc opinionem non satis fundatam esse docet Petr. Binsfeldius *de iniuriis & damno dato, cap. 1. quæst. 5. conclus. 7.* & inuehitur contra Sotum, quia cùm Scriptura hortetur nos ad ponendam vitam etiam pro inimicis, non distinguit de persona publica & priuata.

3. Verùm Soti sententiam ego puto cum Molina *de iust. tom. 4. tr. 3. disp. 14. n. 1* probabilissimam esse. Dico igitur quòd quando aggressus persona esset, cuius vita multum Reipublicæ vel in spiritualibus, vel in temporalibus referret, teneretur sub reatu culpæ lethalis interficere aggressorem si posset, vt vitam suam conseruaret. Probatur, quoniam agitur de communi maximo bono, in cuius præiudicium non potest sine culpa lethali non conseruare suam vitam medio illo illicito, neque ad id censenda est facta ei facultas à Deo, cuius quoad dominium est vita ipsius, nihil impediente damno inuasoris in quod sua culpa incidit. Idem videtur esse si ex eius morte sequeretur maximum detrimentum familiæ, vt vxori ac filiis, quos alere teneretur, quamuis enim cedere possit iuri suo, permittendo, se ab aggressore interfici, ne aggressor damnum mortis temporalis & æternæ incurreret, non tamen posset cedere iuri suorum, quibus vita ipsius est necessaria, & quibus ali-

menta educationem ac protectionem debet, quæ à vita ipsius pendent. In his omnibus consentit Sotus, &c. Hæc Molina.

RESOL. XVII.

An licitum sit occidere inuasorem, si ex eius morte sequatur notabile damnum Reipublicæ, quia est persona valde necessaria, vt si aggressor est Rex, Dux, &c.

Et an liceat absque censura cap. si quis suadente *percutere Pontificem pro defensione necessaria?* Ex p. 5. tr. 4. Res. 2.

Sup. hoc in tom 9. tr 14. Res. 6. § Nec obstat. à lin. 7. vel 8. à vers. docent enim.

§. 1. Negatiuè respondent communiter Doctores, & ideo Bannea *de iust. quæst. 64. art. 7. concl. 2.* sic ait. Quando ex morte aggressoris sequitur notabile damnum Reipublicæ, tunc tenetur homo potius pati mortem, quàm occidere inuasorem cum tanto damno boni communis, & hoc ipsa natura nos docet; experimur enim quòd grauia elementa proprios motus deorsum obliuiscuntur, & ascendunt sursum, ne detur vacuum, quod esset maximum damnum vniuersi. Sed nihilominus dicimus, quòd si occiderit inuasorem defendendo propriam vitam cum moderamine inculpatæ tutelæ, non peccat contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad inimicum occisum; sed peccat mortaliter contra charitatem, & pietatem, contra patriam, & insuper contra iustitiam commutatiuam per comparationem ad Rempublicam, cui maximum infert detrimentum. Ita ille.

2. Sunt tamen Doctores, quibus durus videtur hic sermo, & licèt fateantur heroicum fore permittere prius te occidi quam occidas eo casu, v. g. te inuadentem Principem, dicunt tamen non te obligari ad eiusmodi duram conditionem; & ideo non desinam hîc adnotare Petr. Binsfeldium *de iniuriis, & damno dato, cap. 1. qu. 5. concl. 6.* hanc sententiam mordicus docere. sic enim ait, Sexta conclusio. Contra quemcumque iniustè inuadentem licet se defendere, etiam occidendo cum debito moderamine, contra Dominicum à Soto *lib. 5. de iust. & iure q. 1. a. 8.* qui existimat, quòd si aggressor esset Rex, vel Dux, vel alia persona Reipublicæ valde necessaria, inuasos autem esset persona valde vilis, cuius vita ad bonum commune parum referret, quòd tum inuasus ille charitate cogatur mortem potius ferre, quam alteri inferre, conclusionem tradunt Angel. *in ver. defensio, in princ.* S. Anton. *in 3. p. tit. 4. c. 3. §. 1* Syluester *in ver. Bellum 2. qu. 5.* Aurea Armilla *in ver. defensio, n. 4.* dum volunt talem defensionem esse licitam contra quoscumque etiam Superiores & maiores. Vasquius *lib. illustrium contr. cap. 8. n* 8. Marsil. *ad cons. 4. n. 6.* & Cardin. Zabarella *in Clem. 1 de pœnis,* dum docent quòd licet absque censura excommunicationis, *c. si quis suadente,* percutere Pontificem pro defensione necessaria, & allegat Marsil. pro hac doctrina Innocent. *in c. quanta, de sent. excom.* & hæc communis est opinio, à qua non est recedendum, cùm non solùm lex naturalis dictet, sed omnia iura vim vi repellandam permittant, nec distinguant; vbi ergo leges & iura non distinguunt, nec nos distinguere debemus per *l. de pretio, ff. de publ. in rem action.* gloss. Bartol, Alber, & alios ibidem. Cùm enim talis defensio sit iuris naturalis, conuenit vnicuique, vbique, semper, & contra quamcumque personam, vnde etsi persona sit publica, & Reipublicæ necessaria, si iniustè aliquem inuadat, inuasus potest se defendere, etiam occidendo, modò moderamen iustum non excedat, si alius modus non sit elabendi; nec in hoc læditur charitas, quæ quando est ordinata, incipit à se ipso, ita vt possim vitam meam præferre vitæ alterius cuiuscumque personæ, & hæc omnia docet Binsfeldius *vbi suprà.* Quam sententiam antea docuerat Paulus Conritolus *in resp. mor. lib. 4. quæst. 10. num. 15.* & Emanuel Rodriq. *in sum. tom. 1. cap. 220. n. 8.* vbi ita asserit. [Por defender la vida licito es matar al Principe, porque aunque los vassallos deuen anteponer la vida del Principe à la suya propia, esto se ha de entender, quando està el Principe en estrecha necessidad puesto, no pudiendo huyr el peligro en que esta, empero poniendose de su voluntad à este peligro, del qual si quiere se puede librar, no estan sus vassallos obligados à poner su vida al tablero por la suya. Verdad es, que si el Principe no solamente es bueno, mas aun es muy necessario para el Reyno, tanto que de su muerte probablemente se siguirian muchos males, en este caso haria vna obra heroyca el vassallo no se defendiendo, como lo dize Cord. *lib. 1 qq. q. 38.* contra Soto que le obliga a no matarle por su defension, porque poner obligacion a vn hombre que viendo la muerte al ojo, no se defienda della, es negocio graue.] Ita Rodriquez. Sed horum Doctorum sententiam in vno casu tantùm admittunt aliqui, quando inuasus à Principe, probabiliter sibi metueret ex subitanea nece periculum animæ. Ita Malderus *in 2. 2. D. Thom. tr. 3. cap. 1. dub. 7. assert. 3.* qui citat Sotum & Toletum. Verùm ego primam sententiam omninò tenendam esse puto cum Molina *tom. 4. tr. 3. disp. 14. concl. 2.* Lessio *lib. 2. cap. 9. dub. 8. n. 42.* ob successionem.

RESOL. XVIII.

An qui inuaditur, possit se tueri cum periculo mortis alicuius innocentis?

Et quid, si innocens sit infans, & sine Baptismo moriturus?

Et an si inuasor sibi obiiciat innocentem tanquam clypeum suum, vt post eum latitans impunè te interimat, & fugere non possis, tenearis mortem subire; vel possis inuasori, & innocenti inferre, cum moderamine te defendendo?

Et quid, si quis aggrediatur aliquem iniustè & alius se interponat, vt rixam diuidat, & ille ad fugiendum ictum rixantis pretegat se retrò hunc mediatorem, & sic ille ictum excipiat, & moriatur, an nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit author rixæ, sed tota culpa & pœna est inferenda in alterum, qui inuasit, &c. Ex p. 5. tr. 4 Res. 54.

§. 1. Negatiuè respondet Samuel de Lublino *in summula casuum, ver. Bellum, num. 3.* vbi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt puerum, aut quemuis hominem in via iacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum sistat in manus inimici venite, non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer iacens in via, vel dormiens, est iustus possessor viæ, locique communis, in quo iacet, sicut ille fugiens. Ergo iniustè alius scienter & actu directo eum proterit, vel occidit.

2. Nec licet occidere innocentem in casu, quo aggressor te inuadat, & occidere minetur, quem tu volens occidere non posses, nisi simul quemdam interimas, à cuius tergo aggressor semper existit, vt eo veluti quodam scuto se defendat, & nihilominus te de medio tollere affectet. Ita ille, & ante illum Sayrus *in Claui Regia lib. 7. cap. 12. num. 17.* & ex parte Petrus Nauarra *de restit. lib. 2. cap. 3. num. 135.* & Turrianus *in 2. 2. se. 1. disp. 26. dub. 2. n. 28.*

3. Sed ego puto in his casibus posse inuasum occidere innocentem, si aliter vitam suam defendere non possit. Et quo ad primum casum ita docet Corduba *lib. 1. q. 38. dub. 2.* & Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 9. num. 59.* & ratio est. nam iste ius habet ad fugam via publica, quo iure non potest priuari in tanto discrimine ratione

infantis,

infantis, vel claudi, ibi fortè constituti, sicut si fugienti amens quispiam, vel ebrius se obiiceret, non teneretur cum certo vitæ periculo aliò deflectere: sufficit igitur in tali casu vt eam circumspectionem adhibeat, quam pro tempore & loco potest ne noceat, quòd si læsio, vel mors sequuta fuerit, non censebitur ab ipso intenta, sed solùm permissa, nam vtitur iure suo extremè sibi necessariò ea circumspectione, qua potest. Si tamen infans sine Baptismo esset moriturus, eo euentu lege charitatis teneretur potiùs se permittere occidi.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 14. Res. 6. §. Nec obstat. post medium, à vers. docent etiam.

4. Quoad secundum casum etiam affirmatiuam sententiam teneo cum Maldero *in* 2.2. *D. Thom. tract.* 3. *c.* 1. *dub.* 12. vbi sic ait, Si inuasor tibi obiiciat innocentem tanquam clypeum suum, vt post eum latitans impunè te interimat, & fugere non possis, non teneris mortem subire, sed potes inuasori & innocenti inferre cum moderamine te defendendo. Ita ille Rodriquez *in summa tom.* 1. *c.* 220. *n.* 7. & alij.

5. Non desinam etiam hic adnotare id quod docet Molina *tract.* 3. *disp.* 30. *num.* 9. & Baldellus *tom.* 1. *lib.* 3. *disput.* 26. *n.* 15. quòd si quis aggrediatur aliquem iniustè, & alius se interponat, vt rixam diuidat, & ille ad fugiendum ictum rixantis protegat se retro hunc mediatorem, & sic ille ictum excipiat, & moriatur, nullam culpam committeret, dummodo ille non fuerit author rixæ, nec moderamen excesserit, nec mediatorem per vim opposuerit ad ictum excipiendum, sed tota culpa & pœna est referenda in alterum, qui inuasit.

RESOL. XIX.

Quando quis interficit aggressorem, an liceat intendere mortem eius, vt medium ad sui defensionem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 16.

§. 1. CAietanus *in* 2.2. *q.* 64. *a.* 7. Victoria *in relect. de homicidio à n.* 17. Bannez *de iust. q.* 64. *art.* 7. *dub.* 5. Syluius *in* 2.2. *q.* 64. *a.* 7. *quaritur* 5. & alij negatiuam sententiam docent. Antonius verò Cordubensis *lib.* 1. *q.* 38. Aragon. *in* 2.2. *q.* 64. *art.* 7. asserunt licitum esse scienter occidere inuasorem, & id confusè velle quomodo, Deus, scit, sibi licitum esse, neque oportet considerare qua intentione actualiter fiat.

2. Sed deserendo has Metaphysicas, duo cum Molina *de iust. tom.* 4. *tract.* 3. *disput.* 11. *num.* 4. posse aggressum per se intendere mortem aggressoris petendo ictu cor, aut iugulum aggressoris animo eum prosternendi ac necandi, quando videt ita sibi esse necessariam ad tutè euadendum manus illius. Ratio namque quam confecimus ad probandum nostrum communéque omnium assertum, sanè probat, posse velle ac intendere etiam mortem illius in sui defensionem conseruationémque suæ propriæ vitæ, tanquam in finem vlteriorem, quando iudicat mortem ad eum finem esse necessariam. Metaphysica verò, quam impugnamus, ad aliud non deseruit, quàm ad moralem doctrinam turbandam, ad erroneas conscientias in materia satis lubrica gignendas, lethalisque peccati scrupulos minimè necessarios illi iniiciendum, qui iustè ac licitè se defendunt. & ita docent etiam Philip. Faber *de rest. in* 4. *sent. dist.* 15. *quæst.* 3. *disp.* 52. *cap.* 1. *num.* 18. Rodriquez *in sum. tom.* 1. *cap.* 210. *num.* 3. Villalobos *in sum. tom.* 2. *tr.* 12. *diffic.* 10. *n.* 9. Soto *de Iust. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 8. Petrus Binsfeldius *de iniuriis & damno dato, cap.* 2. *q.* 5. *concl.* 3. & alij communiter.

RESOL. XX.

An liceat pro defensione pudicitia occidere inuasorem?

Et additur posse illum, qui vi opprimeretur ab alio adiuuari, & ipsius adiutorem non peccaturum, etiam si occiderit aggressorem, seruato omni moderamine.

Et an quis possit occidere inuasorem cum peccato notando, etiamsi sit Clericus, aut Religiosus, si aliter non possit se defendere? Ex p. 5. tr. 4. Res. 36.

§. 1. VIdetur dubitare D. August. *lib.* 1. *de libero arbitrio, cap.* 5. vt obseruat Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. *quæst.* 8. *dub.* 4. *n.* 68. Sed ipse meritò cum communi DD. sententia affirmatiuè respondet, quia, vt ait præsertim Syluius *in* 2.2. *D. Thom. qu.* 64. *art.* 7. *quaritur* 9. *concl.* 1. sic occidens vim vi repellit in re magni momenti, cùm pudicitia, secundùm se magis æstimetur, quàm multæ opes, præterquam quòd in ipsius violatione magnum sit peccati periculum, ne is qui vim patitur ob delectationem maximam tali actui coniunctam ad aliquem in eam consensum pertrahatur. Addunt aliqui posse illum, qui vi opprimeretur, ab alio iuuari, & ipsius adiutorem non peccaturum, etiamsi occideret aggressorem seruato omni moderamine, quia iure naturæ licet iuuare innocentem vim & iniuriam patientem. Si tamen illa cuius pudicitia tentatur nollet iuuari, sed in violationem consentiret, priuatus quispiam non posset pro ipsius defensione occidere violatorem, cùm enim illa consentiret, non pateretur iniuriam.

2. Sed non desinam hîc etiam apponere verba Rodriquez *in sum. tom.* 1. *cap.* 220. *n.* 14. vbi sic ait. [Por defension de la castidad licito es matar al que acomete, assi lo tienen Corduba, y Mercado. verdad es, que la muger acometida està obligada a resistir por otra vis; porque no resistiendo sino con mucha tibieza, y floxedad, illicito le es à matar al acometedor, porque aunque peque, no peca contra justicia, pues ella consiente, no resistiendo como deue. Y Pedro de Nauarra añade que si esta muger calla, y no resiste, porque teme que resistiendo, lo que es secreto, se harà publico, aborreciendo con todo esto la carnalidad, le serà licito à matar el acometedor. Lo qual tengo por muy probable, porque aunque pro conseruar su fama, consientan en lo exterior en lo acto, empero en lo interior se le haze gran violencia por ella lo aborrecer, y por causa desta violencia se puede defender. De aqui se infiere, que puede vn hombre matar a otro, aunque sea clerigo o frayle acometiendole con el peccado nefando, no se pudiendo defender de otra manera.] Sic ille.

Sup hoc melius, & magis late in tom. 5. tr. 2. Res. 59 §. Verum, &c.

RESOL. XXI.

An liceat occidere inuasorem, si inuasus fuerit in culpa, vt aggrederetur ipsum, vt adulter ex iniuria, quam facit marito, &c.

Et obseruatur, quod si adulter, vel lacessitor prouidit pericula mortis futura ex actione propria, peccat certe peccato homicidij in corde suo, quando tale periculum prauidens, nihilominus statuit se in illo instituere. At vero in ipso periculo positus non amittit ius defendendi se. Ex p. 5. tr. 4. Res. 3.

§. 1. REspondeo affirmatiuè cum Villalobos *in sum. tom.* 2. *tr.* 12. *diffic.* 10. *n.* 7. Vega *in sum. tom.* 1. *c.* 127. *cas.* 11. Petr. Nauarra *de rest. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 361. Salonio *in* 2.2. *q.* 64. *art.* 7. *contr.* 2. *concl.* 2. Molina *tom.* 4. *tr.* 3. *disp.* 15. Bannez *de iust. q.* 64. *art.* 7. *concl.* 3. vbi sic ait. Licitum est occidere inuasorem, etiamsi ille, qui inuaditor, fuerit in culpa priùs, vt alter aggrederetur ipsum. Etenim, v. g. adulter ea iniuria quam fecit marito, non amittit ius naturale defendendi propriam vitam. Præterea ipse inuasor iniuriam & vim facit, etiamsi priùs fuerit lacessitus factis, aut verbis; ergo licitum est vim illam & iniuriam

Sup hoc infra lege doctrinam Res. 68. & pro irregularitate in hoc casu in alia Res. eius not.

iniuriam repellere. Et confirmatur à simili. Si meus proximus sua culpa & prodigalitate deuenit in extremam necessitatem, ego teneor illi succurrere: ergo etiamsi ego mea culpa me constituerim in illo periculo, non tamen poterit alter me occidere, & ego possum licitè me defendere. Obseruandum est tamen, quòd si adulter, vel lacessitor præuidit pericula mortis futura ex actione propria, peccat certè peccato homicidij in corde suo, quando tale periculum præuidens nihilominus statuit se in illo constituere. At verò post, ea in ipso periculo positus, non amittit ius defendendi se; imò tunc illi est maior ratio se defendendi, donec doleat de peccato, quod non est ita facile in illo conflictu & perturbatione animi. Ita Bannez. Et post illum Rodriq. *in sum. tom. 1. c. 220. n. 2.* vbi sic ait. [Puede cada vno matar al que le acomete, no pudiendo de otra manera librarse, aunque le aya dado ocasion para le acometer, llamandole cobarde, o desafiandole con palabras de afrenta. Esta conclusion tiene Mercado contra Nauarr. la qual se prueua; porque aunque el acometedor tuuo ocasion para salir, empero injusticia y pecado comete en ello. Y aunque la parte acometida hizo mal en darle ocasion tan vrgente, empero justamente se defiende; y assi si el que acomete lo haze justamente, como lo hazen los ministros de justicia, acometiendo a los delinquentes que dieron ocasion con sus delitos para ello, no es licito al acometido de defenderse. Y notese esta razon, porque es eficaz, y no responde a lo que trae Nauarro, porque se funda en vna autoridad de Cayetano mal entendida del, como lo aduierte Nauarra; Ni mi intento aqui es gastar tiempo en declarar a Cayetano, sino en declarar las razones que dan luz al Confessor.] Ita Rodriquez, quicquid in contrarium asserat Nauarrus *cap. 15. n. 7.*

RESOL. XXII.

An liceat præuenire aggressorem, & eum, prius quam inuadat, occidere? Ex part. 5. tr. 4. Res. 5.

Sup. hoc supra in Res. 5. § An liceat. & infra lege duas Res. sqq. & ex Res. 45. §. Notandum est in principio.

§. 1. NEgatiuè respondet Syluius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 6.* Præuenire enim inimicum non te inuadentem non est te defendere, nemini autem priuato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem: ergo non licet inimicum præueniendo ipsum occidere. Maior patet, quia defensio fit per repulsionem violentiæ, vbi autem needum infertur violentia, ipsa non propriè repellitur. Confirmatur, qui præuenit inimicum dumtaxat paratum, nondum patitur vim; si ergo illum occidit, non dicetur vim vi repulisse, ac per consequens non occiderit vim vi repellendo. Cæterùm hæc non ita sunt accipienda, quasi is qui iustè est se defensurus teneatur expectare vt priùs percutiatur ab inuasore, sed tantùm dicimus, quòd non possit præuenire illum, qui solùm est paratus ad inuadendum, nullo autem modo inuadit, nec inuadere incipit; si verò inuasor aliquid agat quod meritò censeri possit aggressio, vel aggressionis inchoatio; inuasus potest se tueri moderatè, & si aliter euadere nequeat, potest ipsum interficere. Quando autem hoc sit, ex rerum, temporum, personarúmque circunstantiis iudicabit prudens Confessarius, neque potest vna quadam regula doceri. Ita ille: & ante illum Nauarr. *c. 15. numer. 2.* & Salonius *in 2. 2. q. 64. art. 7. contr. 1. concl. 3.*

2. Sed affirmatiuam sententiam docet Molina *de iust. tom 4. tract. 3. disp. 14. n. 2.* vbi probat quòd quando aliquis nondum aggreditur homicidium, aggredi tamen & exequi illud decreuit, fas esse illum interficere, antequam aggrediatur, quando nisi ita interficiatur, periclitetur vita eius quem aggredi decreuit, qui vel postea non effugiet eam mortem, vel maximum est periculum quòd eam non effugiet. Dicendum est igitur ad dubium propositum, fas esse interficere eum, qui nos interficere decreuit, quando aliter non patet via euadendi mortem, grauéve periculum mortis; quod nequitia illius ex decreto nobis imminet, siue qui id ita decreuit, dicendus iam aggressor sit, siue non, id enim quæstio est de vocabulo. Huius sententiæ videtur esse Couarr. *Clement. si furiosus, part. 3. §. vn. n. 3.* cum multis aliis, quos citat. & Tullius *in orat. pro Milone*, vbi ait. Obliuisci non potestis iudices, insidiatorem iure interfici posse. Eam verò apertè probat ratio, quam præcedente disputatione confecimus. Vnicuique enim id licet efficere iure naturali, quod alterius nequitia medium est effectum necessarium ad suæ propriæ vitæ conseruationem, nihil impediente, quod id sit auferre ab illo alio vitam, eo quòd charitatis ordine præferre vnusquisque possit conseruationem suæ vitæ propriæ; vitæ alterius, præsertim quando nequitia illius alterius factum est id medium necessarium ad propriam vitam conseruandam, quo fit, vt quando iniusto alterius decreto, quo iniustè auferre decreuit ab illo vitam, factum est, huic medium necessarium ad suam vitam conseruandam, eámve à verisimili mortis periculo eruendam, illum anteuertere interficiendo illum priùs, licitum id huic sit, siue ille alius ob id decretum dicendus sit aggressor, siue non. Neque enim idcircò fas est interficere iniustum aggressorem, quia aggreditur, sed quia aggressione constituit iniustè in discrimine vitam aggressi, ita vt nulla alia pateat via ad eam eruendam ab eo periculo, nisi illum interficiendo: quo fit vt si solo decreto, aut quacumque alia ratione similiter ponat quis iniustè vitam alterius in discrimine, neque alia pateat huic via ad eam ab tali discrimine eruendam, quàm illum interficiendo, possit licitè eum interficere. Et hæc omnia docet Molina *vbi suprà*, ex qua doctrina solues aliqua dubia in particulari. Quæro igitur.

RESOL. XXIII.

An si Petrus per famulum, vel siccarium statuit Paulum occidere, licitum sit Paulo, si non habeat vllam spem euadendi, præuenire, & occidere Petrum?

Et in textu huius Resolutionis alij casus in exemplum adducuntur, in quibus quis potest præuenire, & occidere. Ex part. 5. tr. 4. Res. 6.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Malderus *in 2. 2. D. Th. tr. 3. cap. 1. dub. 7. assert. 1.* vbi sic ait. Veriùs videtur si dominus vocet famulum vt te occidat, non tibi licere dominum nece præuenire, quicquid nonnulli dixerint, famulum tamen, qui iussus iam accederet, aut in insidiis positus reperiretur, liceret præuenire, imò etiamsi solùm separaret, modò aliud non sit effugium. Sic ille & post illum Syluius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 5.*

Sup. hoc infra in Res. 28. § Hæ tamen. prope finem, vers. Non solum. & in Res. 45. §. Notandū. & quoad hoc lege doctrinā præcedentis Res. & seq.

2. Sed affirmatiuam sententiam tenet Bannes *in 2. 2. q. 64. a. 7. concl. 2.* vbi sic asserit. Postquam iam aggressor fecit aliquam actionem parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum, tunc licitum est mihi medio tempore, antequam meum instet damnum, occidere insidiantem, etiamsi pro tunc quietus sit. Ratio est, quia tunc, propriè loquendo, est defensio vitæ meæ: nam profectò, moraliter loquendo, ille est actualis aggressor, & sic, v.g. potest mulier adultera occidere maritum, de quo certa est, quòd iam habet vel venenum paratum, vel gladium, aut aliquod simile; tunc enim vim repellit, moraliter loquendo, quamuis physicè pro tunc ipse maritus nihil agat. Similiter licitum esset mihi occidere hominem qui vocat seruum vt me occidat, si non habeam aliud medium,

Sup. hæc muliere adultera in Res. seq. §. Hinc. à sin. 4.

quo

quo vitam seruem incolumem. Item si quis vadit vt soluat, vel irritat canem contra me, licitum est mihi illum occidere antequam soluat canem. Hæc Bannes, & post illum nouissimè Iacob. Marchantius *in summar. qq. pastoralium ad Decal.c.5.q.2.cas.3.*& Io. Franc. Suarez *in Enchirid. casuum conscienc. lib.7. ver. homicidium. §.7.* vbi sic ait. Parantem te occidere omnino, potes prius occidere, quàm inuadaris, si aliter euadere non potes. Ita ille. & Reginaldus *in praxi tom.3.lib.21. c.5. num.57.* Si famulos voces ad me occidendum, nec aliter saluus esse possum quàm te occidendo, possum te occidere.

3. Et tandem ex schola S. Thom. hanc sententiam docet enim Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p.1.prac.5. qu.1. dub.5.* vbi sic ait. Intelligitur conclusio etiam ante actualem aggressionem, quia etsi non possimus præuenire occisionem eius, quem timemus fore inuasorem; at si iam fecit aliquam actionem in ordine ad aggressionem vt parando insidias, ensem acuendo, aut si iam sit animo paratus ad id, si aliter non possum fugere, licitè eum occido antequam instet meum damnum, quia tunc, moraliter loquendo, iste est inuasor, & egò mei defensor. Ita ille.

4. Verùm Lessius *lib.2.c.9.dub.8.n.46.* & Syluius *in 2.2. D.Thom. q.64. art.7. quæritur 6.* asserunt in praxi hanc sententiam difficulter practicari posse, ob periculum abusus, & quia perrarum est vt non suppetat alia ratio mortis euadendæ. Sed ego in hoc tractatu intendo solùm proponere speculatiuè varias sententias Doctorum circa dubia occurrentia, munus postea prudentis Confessarij erit maturè consideratis omnibus circumstantiis, hanc, vel illam opinionem in praxi pœnitenti consulere.

RESOL. XXIV.

An reclusus in aliqua domo videns inimicum ad occidendum eum expectare, possit præuenire, & interimere illum, si aliter saluari non possit?

Et in exemplum prædictæ quæstionis apponitur, an vxor, quæ videt maritum, qui pugionem condidit sub ceruiculo, vt eam interficiat, si aliud non superest remedium, an possit illum præuertere?

Idem est dicendum de illo, qui alteri parauit venenum. Ex part.5. tract.4. Res.8.

Ad faciendā doctrinam huius Res. lege duas præcedentes Res. & suprà ex Res. 5. §. An liceat.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Salonius *in 2. 2. tom.1.q.64. art.7.contr.1.concl.3.* & Syluius *in 2.2.D.Thom.q.64.artic.7. quæritur 5.* quia nunquam licitum est præuenire inimicum, quantumuis paratum, donec actu inuadat, & aggrediatur.

2. Sed contrariū docent Doctores citati in superiori resolutione, & in terminis, vt dici solet, terminantibus affirmatiuè ad hunc casum respondet Azot. *tom.3. lib.2.c.1. q.12*, Reginald. *tom.2.lib.21. c.5.n.57.* vbi sic ait. Si accedas catapultam displosurus ad me occidendum, nec possim aliter mortem euadere nisi præueniā occidendo te, possum præuenire, quia erit defensio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instructus, neque sic conclusum, obsessúmque tenes, vt non possim euadere, nisi te occidendo præueniam. Ita ille. Idem etiam docet Pitigianus *in 4. sent. tom.2. dist. 15. a 3. artic.2.* vbi ita asserit. Si quis reclusus in domo videret inimicum insidias parantem vt eum interficiat, quando exiret, potest, si aliud remedium euadendi non habet, antequam è domo exeat, inimicum occidere.

3. Hinc Lessius *lib.2.c.9. dub.8. n.45.* ait. Si nondum accedis, tamen instructus es ad inuadendum, nec possum euadere, nisi præueniam, tunc enim possum præuenire, & ponit exemplum de marito, qui pugionem condidit sub ceruiculo vt vxorem interficiat, quem vxor, id certò sciens, si aliud non superest remedium, potest præuertere. Et idem docet de eo, qui alteri parauit venenum, potest enim illud ex industria conuerti in auctorem, si alia ratio euadendi non supersit; & hæc duo exempla ponuntur & admittuntur communiter à DD. licet de illis dubitet Syluius *vbi suprà.*

Sup. hoc in Res. præterita §. 2. ad medium. vers. & sic v. g.

4. Ex his infertur rectè ex Iasone & Alexandro de Næuo, Iulium Clarum *in pract. lib.5. §. homicidium n. 35.* adnotasse, quòd qui præparabat offendere, indicatum fuit impunè potuisse occidi; sed pro casibus particularibus absolutè quærendum est.

RESOL. XXV.

An qui minatur mortem verbis solis, liceat eum occidere? Ex part.5. tract.4. Res.10.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Ioan. Franc. Suar. *in Enchir. casuum consc. lib.7. ver.homicidium, §.7.* si talis solitus sit minas executioni mandare; vnde ex Afflicto & aliis obseruauit Iulius Clarus *in pract.crim.lib.5.§.Homicidium,n.33*, absolutum fuisse quemdam Nobilem, qui alium sibi minantem interfecerat.

Sup. hoc suprà in Res. 14. §. Primò quidem. cursim à lin.3.

2. Verùm ego contrarium teneo cum Maldero *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 7.* vbi sic ait. Si quis tibi minetur mortem verbis solis, non licet eum occidere: igitur affirmatiua sententia procedit forsitan in foro exteriori.

RESOL. XXVI.

An liceat clam occidere eum, qui in iudicio conatur aliquem calumniis opprimere, in causa magni momenti? Ex part.3. tract.5.& Misc.1.Res.98.alias 97.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam tenet Bannez *in 2.2. q.64. art.7. dub.4. concl.2. & in respons. ad 2.* P. Nauarra *de restit.lib. 2. n. 289. & 290.* Sanch. *in sum.tom.1. lib.2.c.39. n.7.* & alij; quia hoc non tam est occidere, quàm se defendere.

Sup. hoc in duabus Res. 5 qq. & infra in Res. 45.§. Notandum. paulo post initium. vers. Imò.& suprà ex doctrina Res.14. §.Primò quidem. à li .6. vers. Tertio.

2. Sed, etsi spectato solo iure naturæ, non sit improbabile, quando inter duos lis agitur siue criminalis, siue ciuilis, modò hæc sit magni momenti, & vnus conetur falsis instrumentis, aut testibus subornatis innocentem opprimere, hunc, si id ipsi certò constet, posse alium secretò interficere, si id possit commodè facere, nec alia sit ratio euadendi periculum, quod ipsi ab alio iniustè imminet, quia hæc occisio habet rationem iustæ defensionis, contra iniustum inuasorem. Etsi, inquam, hoc spectato solo iure naturæ, non sit improbabile; tamen credo iure positiuo posse id prohiberi, atque adeò de facto esse prohibitum ac legem prohibentem homicidia ad hunc casum extendi posse. Vsu enim videtur receptum, vt in quauis Republica benè constituta, talis occisor deprehensus, morte puniatur, nec credo vllibi admittendam esse excusationem, quod id ob necessariam sui defensionem fecisset, & meritò; nam si eiusmodi exceptio admitteretur, grauissimi inde sequerentur abusus. Cùm enim litigantes communiter sibi persuadeant, se habere certum ius, quoties viderent esse periculum, ne causa caderent, facilè sibi persuaderent, se aduersæ partis machinationibus iniustè opprimi, eúmque conarentur clàm occidere, & sic infinitis cædibus daretur occasio. Quare meritò ius positiuum, eiusmodi cædes, etiam in casu quo fortè iure naturæ, aliàs essent licitæ, prohibet, ac morte punit. Et ita hæc omnia docet Ægidius de Coninch *de actibus su-*

pernat. disp.32. dub.2. n.12. vide etiam Syluium *in 2.2. D. Thomæ q.64. art.7. quæritur 6.*

RESOL. XXVII.

An liceat occidere falsum testem euntem ad testificandum contra aliquem?

Et quid est dicendum de accusatore?

Et notatur, quod hoc extenditur, non solum quando falsus testis, vel accusator impeteret in iudicio vitam alicuius, sed etiam bona temporalia. Ex part. 5. tract. 4. Res.7.

Sup hoc in Res. præterita, & signanter in Res. seq. & infra in Res. 45 §. Notandum, paulo post initium, vers. Imo. & supra ex doctrina Res.14 §. Primo quidem. à lin. 6. vers. Tertio.

§. 1. NEgatiuè respondet Turrianus *in 2. 2. tom.2. disp.27. dub.2. n.10.* Salunius *in 2. 2. q. 64. art.7. contr.1. concl.3.* Corduba *lib.1. q.38. dub.1.* Sotus *lib.5. q.1. artic.8.* Syluius *in 2.2. q.64. art.7. quæritur 5.* & Malderus *in 2.2. tract.3. cap.2. dub.7.* quia talis testis non potest dici inuasor, licèt contra ius faciat falsum deponendo, sed non contra ordinem iuris, est enim de ratione aggressionis vt contra ordinem iuris iniuriam inferat, id est, propria auctoritate: iste autem non propria auctoritate, nec vt priuata persona, sed per iudicem seruato iuris ordine occidit, licèt iniquè. Ergo, &c.

2. His tamen non obstantibus non desunt Doctores affirmatiuam sententiam tenentes, vt Io. Franc. Suarez *in Enchir. cas. consc. lib.7. homicidium, §.13.* vbi sic ait. Licet occidere testem euntem ad testificandum falsum contra me, vbi agitur ad mortem, nihil enim differt armis, vel alia iniusta via me inuadat, si certò scio gladio oris eius me fore occidendum. Sic ille. Idem docet Bannez *de iust. & iur. quæst.64. art.7. dub.4. concl. 2.* his verbis. Similiter dico quòd si is qui vadit ad iudicem, fuerit admonitus, & noluerit retrocedere, poterit is, qui iniuriam patitur, occidere illum, defendendo se, vel sua, si aliter non potest: quam sententiam tenet etiam Tannerus *tom. 2. disputat. 4. quæst. 8. dub. 4. numer. 83.* Strouersdorf *in 2. 2. D. Thom. quæst. 64. art.7. concl. 5.* Reginald. *tom.2. lib.21. c. 5. num. 57.* tanquam probabilem defendit Petr. Nauarra *de restit. lib. 2. 3. numer. 357. & seq.* vide etiam Vegam *in summa tom. 1. cap.127. cas.11.*

3. Quod autem dictum est de teste, Marchantius *in summar. resol. pastoralium ad Decal. c.5. quæst. 2. cas.4.* Molina *de inst. tom.4. tr.7. disp. 12. n. 1.* & Bannez *ubi suprà*, docet etiam de procuratore si falsis criminationibus, vel falsis testibus vitam alicuius in iudicio impeteret, nec alia sit ratio effugij, nam in tali casu licitum esset eum occidere, & idem Bannez docet *de Accusatore*, qui contra iustitiam legalem pandit crimen occultum, sic enim ait. Sed rogat quis, quid agam ego, si quis vadit ad me accusandum de crimine vero, sed occulto, ex cuius accusatione mihi certum periculum creatur mortis, vel infamiæ. Respondetur quòd si ille non habet ius ad me accusandum, neque procedit secundùm iustitiam legalem, ita me possum defendere ab illo, sicut ab imponente falsum crimen. Ita Bannez, & post illum Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 8. §. 62.* Nota etiam quòd Bannez hoc extendit non solùm quando falsus testis, vel accusator impeteret in iudicio vitam alicuius, sed etiam bona temporalia; nam, vt infrà videbimus, licitum est cum aliquibus circumstantiis pro defensione rerum temporalium inuasorem occidere.

Infra in Res. quæ hic prima post seq.

4. Aduertit tamen quod Rodriquez *in sum. tom. 1. c. 120. n. 18.* & Lessius *lib. 2. c.9. dub.8. n. 47.* putat in praxi hanc opinionem non esse admittendam, ob incommoda, quæ ex ea sequi possunt; sed Bannez respondet, hæc incommoda non prouenire ex ipsa doctrina, sed ex hominum malitia litigantium, qui non prudentes examinabunt circumstantias, in quibus licitum est falsum accusatorem, vel falsum testem occidere. Sed vt verum fatear, circa præsentem quæstionem placet mihi opinio Coninch, quam adduxi *in p. 3. tr.5. resol. 97.* & quam etiam, me citato, obseruat nouissimè Ioan. Escobar *p.2. de puritate & nobilitate probanda q.1. gloss. 4. n.14.* quamuis ipse in rigore putet affirmatiuam sententiam esse veram, licèt non consulendam.

Quæ hic est Res. antecedens, & in aliis eius not.

RESOL. XXVIII.

An liceat occidere accusatorem, vel saltem, qui falsis calumniis conatur per iudicem aliquem interficere, infamare, aut bonis priuare, si non adsit alia via euadendi?

Et an licitum sit occidere eum, qui detractionibus nititur graue damnum inferre, & infert, nisi occidatur; quamuis defectus, qui detractione publicatur, sit verus, si sit occultus; & aliqua alia circa hoc inferuntur, & explanantur?

Et quid, si falsis calumniis quis vellet te apud consanguineum infamare, ne tibi hæreditatem relinquat, &c.

Et an licitum sit præuenire, seu occidere eum, qui paratus est iniustè inuadere, etiam si esset via euadendi deserendo Patriam? Ex part.8. tr.7. & Misc. Res.52.

§. 1. PRo opinione affirmatiua adduxi aliquos Doctores *in part.5. tract.4. resol.7.* meam tamen sententiam non explicaui; & hoc non obstante scio quendam Iurisconsultum contra me obmurmurasse, sed immeritò: dico igitur nunc affirmatiuam sententiam esse satis probabilem, quam, me citato, nouissimè tenet Eminentissimus Lugo *de iustit. disp. 10. sect. 7. n. 165.* & P. Dicastillus *de Iustit. lib.2. tract.1. disp.10. dub. 9. n. 117.* vbi sic ait: Vtrùm autem liceat præuenire occidendo illum, qui falsis testibus iam subornatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omnino consentiunt Auctores. Negat Less. *suprà n. 47.* & aliqui alij Affirmat Bannez *suprà conclus.2.* quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Nauarra *lib.2. cap.3. n.361.* & alij, qui speculatiuè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valdè probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videtur me occidere alieno gladio, vel me iniustè infamare, aut bonis priuare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij & aliorum, quia homines facilè crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium præter mortem accusatoris, indéque pateret aditus infinitis homicidiis; tum, quia qui falsum testimonium dicit in iudicio, non censetur aggressor vitæ, aut vim inferre, sed committere iniustitiam, quæ ex sua natura puniri potest à iudice.

Quæ hic est Res. antecedens in aliis eius primæ not.

2. Hæ tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*, quia non nititur in ipsa rei natura, sed in passione, aut cæcitate mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè iudicando aduersarium iniustè deponere apud iudicem, vel non esse aliud medium euadendi, non id officit veritati opinionis, quæ tantùm loquitur in casu, in quo vtrumque certò moraliter constet, & quòd iniustè oppugnetur in iudicio, &, quòd non sit alius modus euadendi. In quo casu mihi videtur valdè probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet; negandum enim est non censeri aggressorem, aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in iudicio; tunc enim apertè vim infert, &c. dolum contra alterius vitam adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cùm posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessariò sim vel vita, vel fama, & honore, vel bonis spoliandus. Itaque placet mihi

mihi sententia Bannez. Hucvsque P. Dicastillus, cui adde Hurtadum *de Iustit. disp.* 11. *diffic.* 11. vbi ita asserit: Secundò constat licitum esse occidere eum, qui apud iudicem falsa accusatione, aut falso testimonio; quamuis alieno nititur, grauiter in honore lædere, & re vera lædet, nisi occidatur, in quo DD. ob rationem dictam communiter conueniunt. Imò ob eandem licitum esse occidere eum, qui detractionibus nititur graue damnum inferre, & inferet, nisi occidatur, vt aduertunt Petrus Nauarra *n.* 375. & Bannez *quæst.* 64. *art.* 7. *dub.* 4. qui addit id esse verum, quamuis defectus, qui detractione publicatur, sit verus, si sit occultus; quia etiam tunc eum defectum pandendo fit grauis iniuria. Ita Hurtadus. Et *diffic.* 7. sic ait: Non solum est licitum præuenire, seu occidere eum, qui parat, vt per se ipsum occidat, sed etiam eum, qui parat, vt per alterum, vt per sicarium, occidat, quia moraliter idem est conari ad id per se, aut per alterum. Imò, vt Bannez *quæst.* 64. *art.* 7. & alij contra non paucos aduertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem iniustam media accusatione, aut testimonio falso, quamuis alieno, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mors illa iniusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempe per Iudicem. Ita ille.

Quod hoc lege supra doctrinam Res. 13. & alterius eius anno.

Sup. hoc supra in Res. 23. & vide alias tus primæ not. & infra ex Res. 45. §. Notandum.

3. Vnde ex his infert Cardinalis de Lugo *loco citato*; si falsis calumniis vellet te aliquis apud consanguineum infamare, ne tibi hæreditatem relinquat, ex qua tua vita, & totius tuæ familiæ dependet, nec aliter posses damnum illud effugere, licitum esse talem impostorem occidere: sed in praxi vix potest occurrere casus, in quo hæc omnia necessaria & licita esse possint.

Sup. hoc supra in Res. 4. §. Sed omnino certum ad medium, resp.

4. Notandum est etiam hîc obiter quod Hurtadus *loco citato de Iustit. disp.* 11. *diffic.* 7. docet licitum esse præuenire, seu occidere eum, qui paratus est iniustè inuadere, etiamsi esset via euadendi, deserendo patriam: nam ait, hanc viam esse admodum duram ipsi inuaso, & ideo ad id non teneri: & hoc secundum mentem Hurtadi dictum sit.

RESOL. XXIX.

An licitum sit occidere inuasorem pro defendendis propriis bonis?

Et an hoc liceat Clericis, & quid de Religiosis?

Et an licitum sit occidere, v. g. sagitta, vel catapulta furem, si cum re furata fugiat, quia inuasio rei durat, donec se in suto recipiat?

Et an ad defendendam rem propriam, vt quis interficiat, non solum sit necessarium, vt res illa aliter non possit recuperari, sed vt non possit aliter custodiri, etiamsi possit postea recuperari? Ex part. 4. tr. 4. Res. 17.

Sup. hoc supra ex Res. 27. lege vltimos lin. §. Quodautem.

§. 1. ID non licere in conscientia, sed solùm permitti impunè iure humano, tenet Accursius, & alij, quos citat Nauarrus *in Man. cap.* 15. sic etiam tenet Archidiac. & Panormitanus, quos citat Syluester *ver. Homicidium,* 1. *q.* 4. & idem sentire videtur Tabiena *ver. Homicidium, q.* 7. & *ver. Irregularitas* 2. *n.* 25. & negant absolutè Ioan. Gerson. *in tract. de Euchar.* August. de Ancona *opusc. de auctoritate Ecclesiæ,* & Abulens. *in cap.* 15. *Matth.* & ratio est, quia ordine & lege charitatis vita proximi corporalis præponenda est bonis nostris externis; ergo pro illorum defensione nefas erit proximum interficere. Et ideo Felinus *in cap.* 2. *de Homicidio, post n.* 4. ex communi sententia affirmat, non licere de iure Canonico occidere furem pro seruandis rebus suis.

2. Verùm contrariam sententiam tenent communiter DD. & ita docet Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. *q.* 8. *dub.* 4. *n.* 81. qui citat Syluestrum, Nauarram, Sotum, Valentiam, Aragonium, Bannez & Lessium, quibus ego addo Turrianum *in* 2. 2. *tom.* 2. *disp.* 27. *dub.* 2. *n.* 15. Marchantium *in summar. resol. pastor. ad Decal. cap.* 5. *q.* 5. Baldellum *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 26. *n.* 10. Laymann *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 3. *part.* 3. *cap.* 3. *n.* 4. Petrum Binsfeldium *in comment. de iniuriis, & damno dato, cap.* 1. *q.* 5. *conclus.* 3. Molinam *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 16. *n.* 1. Azorium *tom.* 3. *lib.* 2. *c.* 1. *q.* 19. & Filliucium *tom.* 2. *tract.* 19. *cap.* 3. *n.* 46. vbi docet, absolutè loquendo, quòd etiam pro bonis suis temporalibus defendendis, si alicuius momenti sunt, & aliter recuperari non possint, licitum est inuasores fures occidere. Et ratio est, quoniam bona externa sunt media ad sustentationem vitæ, ac ad status honorisque conseruationem. Ergo sicut pro defensione vitæ licitum est occidere aggressorem, ita etiam pro defensione bonorum externorum, quæ vitæ conseruationi deseruiunt; hinc res externæ dicuntur sanguis & vita hominis, vt docet glossa iuncto textu *in l. Aduocati. C. de Aduoc. diuer. iudic.* Et hæc opinio non solùm est vera quoad laicos, sed etiam quoad Clericos, contra Rosellam *ver. Homicidium,* §. 3. Panormitanum *in cap. suscepimus, de homicidio.* vt asserit Molina *vbi supra,* & alij. & patet *in cap. olim,* 1. *de restit. spoliat.* vbi fundatur, licitum esse etiam Clericis res suas defendere, & in earum defensione occidere, si id necessarium foret. Sed difficultas est quoad Religiosos. Petrus Binsfeldius *vbi supr. concl.* 4. ex D. Antonino negat id licitum esse Religiosis, quia non possunt habere proprium: ergo non possunt gaudere iure defensionis rerum externarum, vt laici & Clerici. Verùm ego affirmatiuam sententiam teneo cum Tannero *tom.* 3. *disp.* 4. *q.* 8. *dub.* 4. *n.* 77. Syluio *in* 2. 2. *D. Thom. q.* 64. *art.* 7. *quæritur* 8. Lessio *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 11. *n.* 72. & Maldero *in* 2. 2. *D. Th. tract.* 3. *cap.* 1. *dub.* 13. Becano *in* 2. 2. *D. Th. tom.* 2. *q.* 7. *de homicidio, concl.* 2. *n.* 5. non enim refert quòd Religiosi non habeant proprium; vnusquisque enim habet ius defendendi non solùm ea, quæ possidet propria, sed etiam ea, quæ possidet in communi, vel quorum vsus, aut custodia ipsi est commissa. Restat modò respondere ad argumentum adductum pro contraria sententia. Dico igitur quòd etsi vita proximi præferenda sit bonis temporalibus, quando ex natura rei id contingit, tamen si id proueniat ex malitia inuasoris, non est necesse, sed in casu, de quo loquimur, ex malitia inuasoris id accidit: ergo, &c.

3. Notandum est etiam hîc obiter contra Couarruuiam *in Clement. si furiosus. part.* 3. §. *vnico, n.* 6. esse licitum occidere, v. g. sagitta, vel catapulta furem, si cum re furata fugiat, quia inuasio rei durat donec se in tutum recipiat, vbi quietè possidere incipiat, & quia nisi id licitum esset, defensio rerum maxima ex parte esset inutilis, possent enim fures quodlibet rapere, & statim fuga se proripere, in fuga enim, secundùm opinionem Couarruuiæ, essent tuti. Ita Doctores citati.

Sup. contento in hoc §. in Res. seq.

4. Notandum secundò, quod aliqui asserunt, vt ad defendendam rem propriam quis interficiatur, non solùm esse necessarium, vt res illa non possit aliter recuperari. Verùm Henricus Strouersdorf *de iust. & iur. in* 2. 2. *D. Thom. q.* 64. *art.* 7. *concl.* 3. probabilius putat aliquando sufficere, quòd non possit aliter custodiri, etiamsi posset postea recuperari, quia nemo videtur obligatus esse pati rem sibi eripi, propter ea solùm, quòd postea recuperari poterit, quia non solùm habet ius recuperandi, sed custodiendi, & retinendi quod suum est. Ita ille. Sed tu cogita.

RESOL. XXX.

An fure equo insidente, & aufugiente cum rebus furatis possit Dominus ignito globo, vel sagitta illum interficere?

Et aduertitur etiam esse licitum eum occidere iam quietè habentem

habentem rem alienam in domo sua, si Dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediat, si Dominus nequeat iuridice rem suam recuperare, vel si possit, non tamen absque magnis expensis, & molestiis. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 47.

Sup. hoc in Res. præterita §. Notandum est etiam.

§. 5. NEgatiuè respondet Ioannes Harprechtus *in comment. de instit. Iustin. tom. 4. tit. de publicis iudiciis, §. Item lex Cornelia, n. 195.* vbi sic ait. Est perelegans quæstio, vtrùm furem equo proprio, vel mihi surrepto insidentem, & cum rebus meis aufugientem, ac quodammodo auolantem, si aliter eum assequi, & apprehendere, vel res meas recuperare non possum, sagitta, & globo tormentario transuerberare, & transfigere, atque ita impunè occidere permittatur? Sed non impunè permissum illud esse, firmiter statuendum est, argum. *l. si ex plagis 52. §. Tabernarius 5. sub fin. ff. ad l. Aquil.* & similium allegatarum suprà *n. 173.* Neque enim fur iste telo se defendit, nec nocturnus est, nec alium aggreditur; sed potiùs fuga sibi salutem quærit: ac proinde licitè occidi non poterit. Sed & planè impium est, bona temporalia, licèt in oculis & opinione hominum pretiosa fuerint, reuera tamen fragilia & caduca hominis ad imaginem Dei creati, occisione atque sanguine redimere & recuperare velle. Ita ille; sed nimis audacter. Et hanc sententiam tenet etiam Obrechtus *tract. de defens. necessar. cap. 8. n. 11. & seq.* Christianus Kremburgh *tract. de eadem materia, quæst. 7. n. 42.* Volzius *in leg. Cornel. de sicar. cap. 7. n. 104.* Bullæus *de tribus generalissimis præceptis iuris, discurs. 2. n. 53.* Hulricus Hunnius *in collegio criminali, disp. 8. n. 55.* VVezembecius *part. 1. consil. 19. n. 52.* Bocerus *de duello, cap. 9. n. 2.* & alij apud ipsos.

2. Sed contra Harprechtum, & alios dicendum est licere ob defensionem facultatum interficere furem. Probatur.

Primò ex *cap. olim. 1. de restit. spoliat.* & ex *cap. 2. de homicidio*, in quibus id licitum esse supponitur: nam licèt *in eo cap. 2.* dicatur, *occidisse te, tuaque liberando*, vnde aliqui volunt non sufficere necessitatem liberandi tua, nisi necesse etiam sit te ipsum liberare: verius tamen est, verba illa non intelligi copulatiuè, sed disiunctiuè, alioquin nec sufficeret sola necessitas liberandi te, nisi adesset necessitas etiam liberandi tua bona. Si autem sola necessitas liberandi te est, quæ attenditur, frustrà additum est, tuaque, cùm defensio bonorum nullo modo excuset.

3. *Secundò* probatur, quia plus excedit vita spiritualis aggressoris vitam temporalem tuam, quàm eius vita temporalis bona externa tua: si ergo potes defendere vitam corporalem propriam cum dispendio salutis æternæ iniusti aggressoris, à fortiori poteris defendere facultates tuas cum dispendio vitæ corporalis eiusdem aggressoris. Et ideo Cardinalis de Lugo *de iust. disp. 10. sect. 9. n. 179.* ad casum præsentis resolutionis respondet affirmatiuè, sic enim ait: Difficultas in hoc puncto est, an non solùm liceat occidere inuadentem, ne auferat tua bona, sed etiam vt recuperes postquam ablata sunt. Communiter Doctores dicunt, posse quidem, vi adhibita, recuperari, si incontinenti id fiat. Vnde exemplum adhibent, si fugiat fur cum tuo equo, potes enim eum fugientem telo, vel sagitta occidere, si admonitus non desistat; quia adhuc non est in tuto positus, nec pacificè possidet, ita Molina *n. 6.* contra Couarruuiam: Lessius etiam *n. 74.* & alij passim, quia inuasio rei durat, donec se in tuto receperit, & quia nisi id esset licitum, defensio rerum magna ex parte esset inutilis, cùm statim re accepta fures essent securi, domino non potente vi impedire, ne cum ipsa abirent. Ita Cardinal. de Lugo; & præter Doctores citatos hanc etiam sententiam tenet Gaspar Hurtadus *de iust. disp. 11. diffic. 12.* vbi sic ait: Obseruandum est non solùm esse licitum occidere furem rei magni momenti, quando eam nititur furari, & etiam quando actu furatur, & etiam quando re accepta fugit, quia etiam tunc censetur durare inuasio, seu aggressio; sed, vt aduertunt Vasquez *de restitutione, cap. 5. §. 1. dub. 8.* Lessius *dub. 11.* Bonacina, & alij, etiam esse licitum eum occidere iam quietè habentem rem illam in domo sua, si dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediat, si dominus nequeat iuridicè rem suam recuperare, vel si possit, non tamen absque magnis expensis, vel molestiis, quia fur etiam dum habet quietè rem in domo sua, est actu inuasor rei, & eam habendo infert actu iniustitiam. Secus est quando iam res illa non habetur à fure, quia tunc non potest dominus vi considerabili satisfactionem à fure sumere in alia re, quia iam fur non satisfaciens, etiamsi actu peccet non satisfaciendo, non est inuasor, sed fuit; ille enim, qui non satisfacit dum rem non retinet, non dicitur inuasor, seu aggressor, sed omittens satisfactionem. Ita Hurtado. Non est igitur audiendus Harprechtus, & ante illum Couarruu., quem ego improbaui *in p. 5. tr. 4. resol. 17.* vide etiam Carpzouium *comment. in leg. Regiam, cap. 4. sect. 3. n. 2.*

Sup. hoc in Res. seq.

Quæ hic est Res. antecedēs, in §. Notandum est.

RESOL. XXXI.

An si iudex desit, possit quis intrare in locũ, vbi rem furatam in pacifica possessione fur constituit, & illum occidere cum moderamine, &c. Ex part. 5. tr. 4. Res. 37.

§. 1. REspondeo affirmatiuè cum Tanneto *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 82.* vbi sic ait. Si iudex desit, potest spoliatus locum, in quo res deposita est, ingredi, eámque sibi vendicare, etsi prohibeatur vim vi repellere. Ita ille, & ante illum Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 75.* vbi ita asserit. Si re certo loco deposita volentem ingredi in eum locum vi impedias, tunc videtur concessum vt vim vi repellam, meámque rem recuperem; si tamen desit iudex cuius ope id possum consequi. Hæc Lessius, & ita etiam hanc sententiam docet Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 13. §. dico sextò.*

Sup. hoc in Res. præterite §. vlt. inter medium & finem, vers. Etiam, esse licitum.

RESOL. XXXII.

Quanti valoris oportet, sit res, pro cuius defensione interficere furem liceat? Ex part. 5. tr. 4. Res. 18.

§. 1. AD hoc dubium difficile quidem sic respondet Malderus *in 2. 2. D. Th. tract. 3. cap. 1. dub. 53.* Quando res, quæ inuaditur, parui momenti est, non licet pro eius defensione furem occidere. Ita passim Theologi. Limitandum tamen, quando qui rem paruum sustulit ne reddat, incipit ferro inuadere repetentem, qui casus est *in l. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquiliam.* Nocturnum etiam furem quidam hîc excipiunt, verùm neque his ob rem modicam, quando aliud scitur non ablaturus, occidi potest. Denique fieri potest, vt res modica magni momenti sit respectu possessoris, quòd hic considerandum monent additiones Iulij Clari, quæ fortè causa est quare non exprimant Doctores certam quantitatem, ob quam liceat inuasorem occidere. Annotationes tamen ad Aretinum *de maleficiis*, monent non debere esse minoris valoris, quàm duorum aureorum. Ita ille, & Iason etiam *in l. vim. vi, ff. de iust. & iure, n. 25.* & Mathesilanus *in sing. 135.* dicunt quòd res vilis ad hunc effectum est à duobus aureis. Sotus etiam *de Iust. lib. 5. q. 1. art. 8.* Aragon. *in 2. 2. q. 64. art. 7.* & Binsfeldius *de iniuriis & damno dato, c. 3. q. 6. concl. 1.* existimant pro re vili, nempe pro valore duorum, vel trium aureorum, non esse licitum hominem occidere. Vnde videtur hos DD. asserere, quòd si

fur

fur iniustè aggrediatur accipere rem ascendentem ad summam quatuor, vel quinque ducatorum, resistente domino posse illum interficere.

2. Sed plus addit Molina *de Iustit. & Iure, tom. 4. tr. 3. disp. 16. n. 7.* vbi sic ait. Quando autem quis iniustè aggreditur vsurpare rem etiam valoris vnius aurei, vel minoris adhuc valoris, resistente domino, aut custode illius, certè neque ad culpam, neque ad pœnam auderem damnare, qui illam defendendo interficeret cum moderamine inculpatæ tutelæ iniustum aggressorem; quidquid in contrarium cum Baldo & Angelo dicat Carerius. Ita Molina, & post illum Bonacina *de contract. disp. 2. q. vlt. sect. 1. punct. 10. num. 1.* & ratio est, quia in tali casu inuasor non solùm rem aufert, sed etiam magnam infert contumeliam, quæ potest per vim repelli.

3. Verùm has senteotias ego non spprobo, nimis enim laxæ videntur; qois enim concederet pro vno, vel duobus aureis vitam hominis licitè eripi posse? Nam licèt te tuáque tuendi ius habeas, conferendum tamen est damnum quod tibi caues, cum illo, quod das, quamuis innocentis conditio melior sit. Dico ergo cum Strouersdorf. *de Iust. & iure, in 2. 2. D. Thom. q. 64. art. 7. concl. 3.* & aliis, rem propter quam alter interficiendus est, debere esse magni momenti vel ex se, vel in suo pretio, vel ex suo consequente, alioqoin iniquum esset valdè pro re parua eripere vitam hominis. Si tamen, ait Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 13. n. 68.* verteretur tibi probro, nisi rem minimam fumi extorqueas; tunc posses conari, & si opus esset occidere, tunc enim non tam rei, quàm honoris esset defeosio. Ita ille, qui citat Sotum.

RESOL. XXXIII.

An liceat pro defensione vita proximi occidere iniustum inuasorem?

Sed difficultas est, an ad id teneatur?

Et quid, si vita proximi maximè sit necessaria Reipublicæ, vel sit Princeps, proprius pater, mater, frater, filius, aut vxor?

Et quid est dicendum, si inuasus cedat iuri suo? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 19.

Sup. hoc lege doctrinam duarum Ref. seqq.

§. 1. REspondeo affirmatiuè, quia lege charitatis licitum est aliis facere, quod pro seipso quisque potest: at pro se potest quis occidere inuasorem, vt suprà visum est; ergo poterit & proximo & confirmatur, quia talis censetur innocens, etiamsi fortè causam dederit inuasioni, semper enim inuasio iniusta est: innocens autem licitè defendi potest: ergo, &c. Ita Filliucius *tom. 2. tract. 29. cap. 4. num. 54.* Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 15.* Molina *de Iustit. tom. 3. tract. 3. disputat. 18.* Azorius *tom. 3. lib. 2. cap. 1. q. 21.* & alij communiter.

Sup. hoc in Ref. seq. §. Difficultas. & infrà in Ref. 47. §. vlt.

2. Sed difficultas est; an ad id teneatur? Molina *de Iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 3. & 4.* Fabet *de restit. in 4. sentent. dist. 15. q. 3. disp. 52. cap. 1. num. 34.* affirmatiuè respondeot; quod tameo intelligunt, si absque notabili damno sui ipsios id præstare possit, quia vnusquisque tenetur magis se ipsum & sua curare, quàm ea quæ sunt proximi. Verùm Filliucius *loco cit. num. 57.* & Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 13. n. 24.* docet, quòd priuatus non tenetur tueri vitam alterius, quando non potest sine occisione inuasoris, qoia nemo tenetur vitam suam tueri per mortem alterius. Ergo neque alienam. Aliqui tamen limitant hanc sententiam, videlicet quando persona defendenda non esset maximè necessaria Reipublicæ, vel Princeps, vel proprius pater, mater, frater, filius, vxor: nam pro his defendendis non solùm liceret, sed etiam teneretur quis occidere inuasorem; & hoc etiam asserunt, quando ex officio promisso, aut cootractu obligatur quis ad custodiam proximi, & ita ex Aretino & Suarez docet Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 2. dub. 15.*

3. Sed dices, qnid si inuasus cedat iuri suo? Respondet Malderus *vbi supra* posse adhuc licitè occidi inuasorem proximi, cùm enim oon sit domious vitæ suæ, possum etiam eo inuito velle custodire, tanquam mandatarius Domini, qui vnicuique mandauit de proximo suo. Idem docet Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 80.* sed limitatur hæc opinio, nisi inuasus seriò dicat se oolle defendi, sed velle potius mori, quàm occidatur inuasor in peccato mortali.

RESOL. XXXIV.

An liceat occidere inuasorem pro defensione rerum externarum proximi?

Sed difficultas est, an ad id teneatur?

Et quid, si ex officio, iustitia lege, vt Ministri publici, &c. teneatur defendere proximum? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 20.

Sup. hoc lege doctrinam Ref. præcedentis, & Ref. seq.

§. 1. REspondeo affirmatiuè, nam in omnibus euentibus, in quibus dictum est aliquem se, aut sua defendendo posse licitè interficere iniustum inuasorem, in eisdem dicendum est esse licitum cæteris suum proximum defendendo interficere eumdem aggressorem, quando ita necessarium est ad talem proximi bonorúmve illius defensionem. Atque id licebit non solùm in præsentia illius, eum adiuuando, sed etiam in illius absentia ex præsumpta illius voluntate, bona illius defendendo. Ita Molina *de Inst. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 1.* & alij communiter.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Sed Difficultas. & in alio §. eiusnot.

2. Difficultas est, an ad id teneatur. Molina *vbi supr. n. 4.* negatiuè respondet, quoniam lex charitatis oon tam arctè obligare videtur, vt cum tanto inuasoris detrimento teneatur quis cōseruare bona proximi longè inferioris ordinis, præsertim cùm si inuasor tunc interficiatur, regulariter vnà cum corporali vita amittet æternam. Adde quòd ea interfectio non fieret sine maximo horrore, ac difficultate interficientis: lex autem charitatis non est censenda obligare id horroris ac difficultatis subire, vt cum tanto detrimento inuasoris bona longè inferiotis ordinis defendantur. Ita Molina, qui asserit suam doctrinam intelligendam esse de his, qui oon tenentur ex officio, vel iustitiæ lege, vt Ministri publici, &c. defendere proximum.

3. His tamen non obstantibus affirmatiuam sententiam teoet Philipp. Fabet *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 52. cap. 1. n. 3.* vbi sic ait. Ao verò pro conseruandis bonis externis proximi teneatur tertius occidere iniustum inuasorem, est res valdè dubia. Nam quòd teneatur denunciare Principi & Iudici, qoi eum puniat vitæ ablatione, si opus sit, non est dubium propter præceptum correctionis fraternæ; sed an per se ipsum liceat eum occidere pro bonis externis, quæ sunt ordinis inferioris, quàm vita, est dubium. Vnde aliqoi tenent partem negatiuam, & ratio desumpta à differentia bonorum corporis & externorum, nulla est, qoia hoc casu pari pede currunt cum bonis corporis, qoia iam suprà concessit etiam Molina licere vnicuique occidere inuasorem tam pro defensione suæ vitæ, quàm suorum bonorum: ergo eadem ratio militat in defensione proximi. Cùm ergo sacra Scriptura obliget vnumquemqoe ad defendendum proximum innocentem, iuxta illud Exech. 17. *Vnicuique mandauit Deus de proximo suo.* & Prou. 24. *Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non cesses.* & hæc sit lex naturæ, sequitur quòd pro liberandis bonis externis proximi innocentis, teneatur occidere iniustum aggressorem,

forem, cùm aliter non poteſt innocentem liberare. Et confirmatur per rationem quam adducit Papa *in cap.* illo *Dilecto*, adducto. Qui enim non auxiliatur proximo ad repellendam iniuriam, videtur iniuriantem fauere, ac eſſe particeps culpæ, ideo tenetur vitare culpam, & proinde ſi non poſſit aliter iniuriam proximi propulſare, tenetur occidere aggreſſorem ne fiat particeps culpæ eius. Ita Faber.

RESOL. XXXV.

An liceat exponere propriam vitam pro defendenda amici vita, & bonis eius?

Et in corpore huius Resolutionis aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis adducuntur, & explanantur. Ex part. 3. tr. 4. Reſ. 28.

Sup. contenta in hac Reſ. lege doctrinam dicta rum præcedentium Reſolutionum.

§. 1. PRima opinio negat. Ita Durandus *in 4. diſt. 17. qu. 6.* Richardus *diſt. 15. art. 2. q. 5.* Gabriel *diſtinct. 16. qu. 3. art. 1. not. 4.* Paludanus *diſtinct. 15. quæſt. 3. artic. 2. concluſ. 3.* Bellarm. *de bonis operibus lib. 3. cap. 8. tom. 2.* aſſerentes de his, quæ ad vitæ ſuſtentationem neceſſaria ſunt, non licere eleemoſynam facere extremè indigenti. Vnde D. Auguſt. *lib. de Mendacio c. 6.* ſic ait. Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum ſicut ſe ipſum, quod doctrinæ regulam excedit. Et ratio eſt, quia, vt docet Scotus *in 3. diſt. 29. in arg. ad oppoſitum.* Menſura eſt perfectior menſurato, ſed dilectio ſui eſt menſura dilectionis proximi, iuxta illud Matth. 22. *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Ergo nemo poteſt ponere vitam ſuam pro amico, quia poneret perfectius pro imperfectiori, quod repugnat rectæ rationi. Et ita hanc ſententiam mordicus ſuſtinet doctus Hurtado de Mendoza *in 2. 2. diſp. 144. ſect. 4. §. 42.* vbi ſtatuit, peccatum eſſe aliquem mortem obire pro vita temporaria hominis priuati ſibi æqualis.

2. Secunda ſententia affirmat. Ita Azorius *tom. 3. lib. 2. cap. 3. q. 2.* Sotus *de Iuſt. lib. 4. q. 1. art. 6.* Victoria *in relect. de Homicidio, n. 25.* Corduba *lib. 1. qu. 38. ad 4.* & alij: quia non eſt contra ordinem charitatis ponere vitam corporis pro amico: nam ordo charitatis exigit, vt bona gratiæ, vel virtutis priùs velimus nobis, quàm proximo; non tamen exigit, vt cætera bona, nimirum vel vitæ corporalis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium priùs velimus nobis, quàm alteri proximo.

3. Tertia opinio diſtinguit. Ita Faber *de reſtit. in 4. ſent. diſt. 15. q. 3. diſp. 52. cap. 1. n. 41.* vbi ſic ait. Ego in hac re diſtinguendum puto, quòd cùm quæritur, an quis licitè poſſit ponere vitam pro amico & bonis ſuis, hoc poteſt contingere duobus modis. Vno modo præciſè accipiendo vitam corporalem proximi, & bona eius externa præciſè, tunc eſt dicendum non licere, quia ſic ageretur contra ordinem charitatis, & regula eius tranſgrederetur, quod nulli dubium eſt eſſe malum & illicitum, & hoc modo concludunt rationes pro ſecunda ſententia. Alio modo poteſt conſiderari vita proximi corporalis, & alia eius bona externa ſimul cum aliqua virtute, pro qua ſeruanda ſimul cum corpore & bonis proximi vita corporalis exponitur, vt pro ſeruanda iuſtitia ſimul cum corporali vita proximi, nimirum, quia videt quis proximum iniuſtè interfici, & lædi in bonis, vel pro ſeruanda pietate: vt cùm quis videt patrem ſubire periculum mortis, & filius ſe exponit periculo mortis, vt patrem à morte tueatur. Et denique cùm quis nititur ſaluare vitam corporalem proximi & bonorum, eſt actus pietatis, vt ait Scotus *in 2. diſtinct. 30. §. quantum ad hoc, in fine.* Vnde pium eſt laborare pro vita corporali proximi ſaluanda, quia ſupponendum eſt, quòd ſi eſt bonus, erit melior, & valebit ſibi & aliis ſua bonitas, & ſi eſt malus, ſupponendum eſt quòd corrigetur, hoc enim eſt piè iudicare, ſcilicet interpretari ſemper melius, quando non eſt oppoſitum manifeſtum. Cùm ergo pietas ſit virtus, qui laborat pro ſeruanda vita corporali proximi, laborat ſimul pro virtute ſeruanda, & ſic eſt licitum, & hoc modo concludunt rationes pro prima opinione, quæ eſt Soto & aliorum, in omnibus enim illis argumentis ſupponitur exponi vitam pro ſaluanda vita proximi ſimul cum aliqua virtute, ſaltem amicitia, quæ dato quòd non ſit virtus, eſt tamen virtuti coniuncta, vt proprietas, vel vt effectus eius, & ſic conciliatur D. Auguſt. qui contraria dixiſſe videtur, ponere enim vitam pro amici vita temporali, ſine aliqua virtute, videtur demerita. Ita Faber, & ante illum Valentia *tom. 3. diſp. 3. q. 4. punct. 3.*

4. Quarta ſententia eſt Petri Lorcæ *in 2. 2. qu. 26. art. 5. ſect. 3. diſput. 28. membr. 1. num 55.* vbi ſic aſſerit. Ego tamen, perſpectis vtriuſque ſententiæ fundamentis, cenſeo hoc modo exponere vitam pro alio, quandoque eſſe opus egregiæ fortitudinis, & debitum: vt ſi exponatur pro Republica, quandoque eſſe laudabile, ſed non debitum, vt ſi exponatur pro parte, aut pro amico, cum quo interueniat magna & honeſta amicitia, ſed quandoque etiam erit non laudabile, & inordinatum, vt ſi exponatur pro quocumque alio homine. In quo caſu mihi probabilius apparet eſſe imprudentem vitæ effuſionem & prodigalitatem, quæ à culpa excuſari non poſſit, multò potius quàm ſi quis omnes facultates ſuas ignoto homini daret, qui manifeſtè eſſet ſtultus & prodigus; & hoc modo interpretor ſanctum Thomam pro prima ſententia allegatum, qui ſolùm cenſet illicitam eſſe eleemoſynam de neceſſario vitæ, quando ſubtrahatur ſibi, vel ſuis æquè indigentibus, nihil autem dixit, quando ſubtrahatur ſibi vt detur ſuis. Itaque ſolùm comparauit ſe, & ſuos ex vna parte cum extraneis, inter ſe autem & ſuos non fecit comparationem. Permittit ergo opinari fas eſſe ſubtrahere ſibi vt detur ſuis, non tamen ſibi, vel ſuis vt detur extraneis; inter ſuos autem verus amicus computari poteſt. Hæc Lorca.

5. Sed quia ſecunda ſententia affirmatiua ſatis eſt probabilis, ex illa infero licere homini conſtituto in naufragio dimittere tabulam in qua poteſt euadere, vt alter eam apprehendat & ſaluetur, vt infrà fuſiùs dicetur. Infra in Reſ. quæ hic eſt prima poſt ſeq.

6. Eodem modo fatentur hominem conſtitutum in extrema neceſſitate poſſe relinquere cibum vnicum, & neceſſarium, vt aliter eodem modo indigens eum ſumat; & pari ratione cenſetur licitum occurrere hoſtibus, vel beſtiæ furenti, vt interdum amicus euadat. Sic etiam licet non ſe defendere occidendo inuaſorem, quamuis poſſit. Item dicendum eſt, qui in bello equum habet, poſſe alteri tradere ad fugam capeſſendam. Idem in itinere per media frigora, & niues veſtem ſuam alteri præbere, & ſic in ſimilibus, vnde Bouium *part. 2. lib. 12. cap. 4. quæſt. 4.*

RESOL. XXXVI.

An liceat exponere propriam vitam pro alio inferiori bono, vt pro honore, & facultatibus? Ex part. 5. tr. 4. Reſ. 29.

§. 1. AD hoc dubium ita reſpondet Lorca *in 2. 2. D. Thom. ſect. 3. diſp. 28. memb. 3. n. 60.* Duobus modis poteſt exponi vita periculo certo, & abſque occaſionis ſpe. Vno modo negligendo medium quo conſeruari poſſit: Alio modo offerendo ſe euidenti mortis occaſioni, vt obiiciendo ſe hoſti parato ad interficiendum. Dico primò, priori modo licet negligere

vitam

vitam pro honore, vel facultatibus amici, v.g. si ego occidendus sim nisi amicus aliquid agat, quod in magnum eius dedecus vergit, vel nisi magnam partem suarum facultatum expendat, possum pati mortem ne ille hæc detrimenta incurrat.

2. Dico secundò, non licet obiicere se morti euidenti pro defensione honoris, aut facultatis alterius, v.g. si latrones diripiant alicuius domum, & si me illis obiiciam occidendum, interim impediri poterit furtum, non existimo honestam causam subeundi mortem. Et idem omnino censeo de expositione vitæ pro proprio honore, vel facultatibus. Nam quamuis fas sit non vti medio ad vitæ conseruationem, quod sine ignominia, vel magnis sumptibus exequi non possum, non tamen licebit opponere me interficiendum vt honor, vel substantia conseruetur. Differentia autem inter vtrumque casum inde constat, quia plus agit contra propriam vitam, & manifestiùs eligit mortem, & præfert bona illa, pro quibus moritur, propriæ vitæ, qui ita se obiicit morti, quàm qui non curat difficilia media, quibus eam conseruet. Et ideò primus censetur vitam pro honore commutare, & ex intentione perdere, secundus præcisè non conseruare. Et hæc omnia docet Lorca *loc. cit.*

3. Sed Sotus, ornamentum Dominicanæ familiæ, *de Iustitia, lib. 5. q. 1. art. 6.* affirmatiuam sententiam absolutè docet, quia sicut licitum est pro defensione proprij honoris, aut facultatum vitam exponere; ita licitum erit etiam pro bonis & honore amici.

RESOL. XXXVII.

An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere?

Et an, qui prior tabulam occupauit in naufragio, teneatur alterum admittere, in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi vtrique sufficiat? Ex part. 5. tr. 4. Res. 42.

Sup. hoc supra lege doctrinam, Ref. 35. quia Author ex illa in §. Sed. hâc quæst. infert, & signanter insta in Ref. 52. § Quinto, & §. Deinde.

§. 1. NEgatiuam sententiam docet Sotus *lib. 5. de inst. q. 1. art. 6.* Vega *in sum. tom. 1. c. 127. cas. 7.* & Rodriquez *in sum. tom. 1. c. 221. n. 2.* vbi sic ait. [Si alguno està puesto en vna table en la mitad del mar, no es licito salirse della, para que otro se punga en ella, y sa salue, mas sino estè metido en ella, sino que la tiene para aquella necessidad, puede la dexar à otro, aunque sapa que de alli ciertamente le ba de succeder la muerte, porque en este caso solamente es vna causa negatiua respecto de su muerte. Esta sentencia es de Soto, y quiere dezir, qoe no es licito salir de la tabla estando metido en ella, porque esto es matarse positiuamente; mas es licito no tomarla teniendola dulante los ojos, porque es solo auerse negatiuamente, y no cooperar de su parte para su muerte. Lo qual es licito para hazer bien à su proximo, principalmente si es persona a la qual deue mucho, y si esta razon penetrara Nauarro no se apartara de la opinion de Soto.] Sic ille.

2. Sed probabiliter dicendum est contra Rodriquez, Petrum Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. num. 66. & 67.* à Soti sententia discessisse, & affirmatiuam sententiam in casu proposito docuisse, quam præter illum tuetur etiam Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 19.* Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6. num. 31.* Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 3. q. 5.* & sapientissimus Victoria *relect. de homicidio, n. 26. ad 5. arg.* vbi sic ait. Credo quòd in isto casu seruus possit relinquere tabulam certus mortis, & non solùm pro Rege hoc esset laudabile, sed pro quocumque etiam amico & proximo. Sic ille: & ratio est, quia hoc facere non est directè se occidere, sed non tueri se cùm possit, nam si esset directè se occidere, nunquam esset licitum id facere pro alio: at prima opinio fatetur id esse licitum pro Rege, Duce, aut aliâ persona, maximè vtili Republicæ. Ergo reuera non est directè se occidere, sed solùm non tueri se cùm possit: at non tueri nos cùm possumus, licitum est nobis, quando id fieret propter bonum amici: ergo, &c.

3. Notandum est tamen hic cum Lessio pro praxi, quòd qui prior tabulam occupauit in naufragio, non tenetur alterum admittere in dicta tabula, sed posse illum impedire ne ascendat, nisi vtrique sufficiat: & si simul illam occuparunt sorte dirimendum, nisi alter alteri, vt dictum est, sponte cedere velit.

RESOL. XXXVIII.

An Miles, qui certo scit bellum esse iniustum, licitè possit ad se defendendum occidere Militem contrarij exercitus, à quo inuaditur? Ex part. 5. tractat. 4. Res. 15.

§. 1. CAsus erit frequentissimus, & hæc quæstio ita difficilis est, vt Molina *de iust. tom. 4. tr. 3. disp. 15. n. 5.* anceps remanserit in eius resolutione, quia cùm ille alius miles ius habeat ad eum interficiendum, non secus ac ministri publici ius habent ad malefactores interficiendos; sanè quemadmodum non possunt malefactores in sui defensionem percutere ministros publicos, sic miles terga vertens, de quo loquimur, interficere in sui defensionem non potest militem iustè insequentem, alioquin daretur bellum iustum ex vtraque parte, pulsa prorsus ex vtraque parte ignorantia, quod videtur omnino absurdum: ergo, &c.

Quoad hoc p[illegible] rege[illegible] [illegible] hoc casu [illegible] in tom. 5. tr. 5. Res 98.

2. Sed si hæc opinio esset sequenda, væ væ multis militibus; ideo mihi placet opinio affirmatiua, quam tuetur doctissimus Soto *de inst. lib. 5. q. 1. a. 7.* & post illum Azorius *in 3. p. lib. 2. c. 1. q. 3.* dummodo moneat, si potest & procuret, vt miles aggrediens desistat ab aggrediendo, quod si nolit, tunc inuasus ius habet tuendi se, & alterum occidendi pro sua defensione, neque ex hoc sequitur, quòd daretur bellum ex vtraque parte iustum; nam respondetur quòd Princeps non gerit iustum bellum; sed iste miles iure tuetur se, postquam alterum militem monuit, vt desistat, & noluit. Vide etiam Philippum Fabro *de rest. in 4. sent. disp. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 17.*

RESOL. XXXIX.

An liceat occidere innocentem ad postulationem inimici qui minatur Vrbi excidium, nisi talis interimatur?

Et an possit eiusmodi innocens, imo teneatur semetipsum tradere, Tyranno id postulanti pro salute Patriæ?

Et an hoc ipsum etiam ei à Republica præcipi; imo ad id cogi possit?

Et an si talis innocens contumaciter resistat, possit etiam ab ipsa Republica occidi? Ex part. 5. tractat. 4. Res. 23.

§. 1. DIgladiantur Doctores in hac quæstione, vt videre est apud Turrianum *in 2. 2. tom. 2. disp. 16. dub. 2. num. 8.* Lessium *lib. 2. c. 9. dub. 7.* Azorium *tom. 3. lib. 2. c. 1. q. 21.* Malderum *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 20.* Sotum *lib. 5. q. 6. art. 7.* Valentiam, Bannez, Aragon. & Solonium, *in 2. 2. D. Thom. q. 64. art. 6.* Lorca *in 2. 2. D. Thom. sect. 3. disp. 28. memb. 3. n. 48.* Becanum *in 2. 2. tom. 2. de Iust. q. 10. de homicidio.* Ego autem paucis me expediam.

2. Dico igitur primò. Potest eiusmodi innocens, imò tenetur, semetipsum tradere tyranno id postulanti pro salute patriæ, quæ alia ratione salua esse non possit, non solùm quia tenetur quisque pro bono communi Reipublicæ etiam temporali mortem oppetere, sed etiam

etiam, quia aliàs hoc ipso talis incipit esse perniciosus ciuis, & causa moralis interius ipsius Reipublicæ.

3. Dico secundò. Hoc ipsum etiam ei à Republica præcipi, imò ad hoc cogi potest, adeóqoe si obtemperare nolit, vel inuitus tyranno tradi, quia Respublica ad quoduis debitum & sibi necessarium virtutis officium cogere potest subditum ciuem.

4. Dico tertiò. Potest talis si contumaciter resistat, etiam ab ipsa Republica occidi. Ita Bannez *loco citat.* quia talis reuera non est ampliùs innocens, sed maximè nocens. Et hæc omnia docet Tannerus *tom. 3. disputat. 4. quæst. 8. dub. 4. numer. 54. & 55.* quæ licèt ab aliquibus non approbentur, & præsertim dictum tertium, tamen mihi probabilissimum videtur, quod etiam docet Filliucius *tom. 2. tract. 28. cap. 1. n. 11. in fine.* Quicquid in contrarium asserat Bonacina *de Contract. disput. 2. qu. vlt. sect. 1. punct. 7. n. 1.* & Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 10. n. 1.* cum aliis, quia in tali casu ille non est amplius innocens, vt dictum est, sed nocens: ergo, &c.

RESOL. XL.

An filius vim repellendo possit occidere patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 41.

Quamuis nō plenè sap hoc, lege tamen supra doctrinam Res. 1. signantes in fine.

§. 1. NEgatiuè respondet Acacius Enenkelius *in tract. de priuilegiis parentum, & liberorum, priuil. 1. c. 2. n. 15.* vbi sic ait. His de causis, siquidem pater terminos iustæ castigationis excedens, in filium atrociùs desæuiat, & mortis quoque periculum inferat, ne hic quidem manu illata defendere, sed vel fuga, vel quouis modo alio sibi consulere filium debere censet rectè Volzius *in cap. 7. n. 20. & seqq.* Præclarè enim Bodinus *lib. 1. de Rep. cap. 4.* nullum tantum scelus à patre admitti posse ait, quod sit parricidio vindicandum: nec iustam causam vllam esse, qua parentibus vim liceat intentare. Nam similes inquit, qui vitem Imperatoris se iure, vel iniuria verberantis confregerit, capitale meruit supplicium, *l. milites, §. si vitem, ff. de re milit.* qua pœna dignus est, qui patri vim intentarit? Quod quidem ex *d. l. milites*, argumentum firmissimum est, quòd non liceat illi manu resistere, qui iure offendit. Adeò nimirum hoc, vt etiam qui aliter mortem effugere non possit, nisi cæde patris, patrem tamen sine scelere interficere non posse, dicat idem Volzius *d. cap. 7. n. 34.* Suprà enim dixi, suam salutem filium paternæ postponere debere. Non autem postponit, qui suæ vitæ defendendæ causa patrem tollit, licèt enim perquam durum videatur insontem indefensúmque mori: durius est tamen longè, patrem interimere, scelesto nimirum ac nefario facinore atque eiusmodi, vti Cicero *pro Roscio*, ait, quo vno maleficio scelera omnia complexa esse videantur. Itaque idem ibi Cicero. Videris ne, inquit, quos nobis Poëtæ tradiderunt, patris vlciscēdi causa supplicium de matre sumpsisse, cùm præsertim Deorum immortalium iussis atque oraculis id fecisse dicantur, tamen vt eos agitent furiæ, neque consistere vsquam patiantur, quod ne pij quidem sine scelere esse potuerunt? De Oreste loquitur quem iussu oraculi Delphici matris interfectorem, suffragiis item Areopagi, & ipsius Mineruæ culpa solutum, mens tamen propria terroribus nunquam liberauit. Nam, vt rursus Cicero *ibid.* Magna est vis humanitatis, multum valet communio sanguinis: portentum atque monstrum certissimum est esse aliquem humana specie, & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, vt propter quos hanc suauissimam lucem aspexerit, eos indignissimè luce priuarit. Atque, hæc est Platonis etiam sententia, qui *in lib. 9. de legibus*, Soli, ait, ne pro vita quidem se defensuro, quam ei parentes eripere volent, lex vlla matrem, aut patrem lucis auctores interimere concedit, sed omnia potius perferre, & sustinere iubet, quam tale quid agat. Hucvsque Enenkelius, & præter Volzium, & Bodinum ab ipso citatos, tenent etiam hanc opinionem Georgius Obrechtus, omnino videndus *in tract. de necessaria defensione, cap. 6. n. 15. & seq.* Thom. Lansius *in decade thesium per saturam, th. 7. lit.* D. Bullæus *discurs. 1. de tribus generalissimis præceptis iuris, conclus. 15.* & Volzius *in comment. ad leg. Cornel. ff. de sicariis, cap. 7. n. 23.*

2. Sed affirmatiuæ sententiæ ego adhæreo, quam tuentur Gaspar Hurtado *de iust. & iure, disp. 10. diffic. 6.* Dicastillus *de iust. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 2. num. 30.* & alij Theologi communiter, quibus adde ex Iurisconsultis omnino videndum Martinum Magerum *in tract. iuridico-historico-politico, de Aduocatia armata, cap. 12. n. 59. & seq.* Christianum Krembergch *tract. de necessaria defensione, q. 3. n. 42. & seq.* Farinacium *q. 125. n. 111.* Monochium *de arbitr. iudicum, lib. 2. cent. 4. cas. 356. n. 35.* Ioan. Goeddeum *in discurs. Academ. de extraiudic. defens. disp. 1. concl. 3. litt. G*, & alios, quos affert, & sequitur Ioannes Harpprechtus *in Institута Iustiniani, tom. 4. tit. de publicis iudici. 1. §. Item lex Cornelia de sicar. 5. n. 230.* Et ratio est, quia licèt leges parentibus castigationem moderatam, ac limitibus suis, veluti delineatam ac circumscriptam concedant, *l. vnic. C. de emend. propinq. l. in suis 11. ff. de liber. & posth. l. 3. & l. vlt. C. de patria potest.* Ascan. Clement. Amerin. *de potest. patr. effect. 1. num. 12. in fin.* Et ideo liberi parentibus ita castigantibus, salua conscientia resistere nequeant, Bart. *ad l. 4. ff. de instit. & iur.* Cùm parentes liberos suos moderatè castigando, iis nullam vim, nullamque faciant iniuriam, sed iure suo vtantur. *l. 3. C. de patr. potest.* Longè tamen aliud est si parentes omnem exuentes humanitatem, metam sibi à legibus præscriptam transiliant, & liberos ita tractent, vt nihil nisi mors eis sit expectanda, tunc enim filius mortis periculum sibi imminens, etiam cum parentis internecione iure optimo declinare, & auertere potest. Imò nec parentis nomine dignus est, qui omnem humanitatem (quæ virtus adeò hominis propria, vt ab ipso nomen acceperit. Ioann. ab Affelen *in viro politico, fol. 67.*) exuit, pietatem erga liberos deponit; proprij sanguinis prodigus erga seipsum crudelis existit, & in necem filiorum, contra officium pietatis nequiter conspirat.

3. Deinde, leges defensionem necessariam, & tutelam inculpatam indulgentes, nullo modo inter personas extraneas, & parentes distinguunt: sed generaliter & indistinctè omnibus, & contra omnes, eam concedunt, *d. l. 3. ff. de instit. & iur. l. scientiam 45. §. qui cùm aliter 4. ff. ad l. Aquil. l. 1. §. cùm arietes 11. ff. si quadrup. pauper. fec. dicat. d. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi armat. l. 2.* ibi, *vel quemcumque alium, cum l. seq. C. ad leg. Cornel. de sicar.* Hucusque conferunt, quæ tradita sunt ad dictum §. *hac actio 12. supr. de iniur. n. 183. & seqq.* Hoc Bodino dissentienti, eiúsque sectatoribus, largiendum est: nullum tantum scelus à patre admitti posse, quod parricidio sit vindicandum, si parricidium voluntarium: non æquè, si necessarium intelligamus. Sicuti enim, prohibito simplici homicidio, necessarium minimè prohibitum censetur: ita etiam prohibito parricidio, necessarium vetitum minimè intelligitur. Nam, qui se inculpatè defendit, præcepto, *Non occides*, satisfacit: quòd aliàs non minus læderet, qui se occidendi potestatem sibi tribuit, ac si alium interficiat, imò magis delinquit, qui se ipsum, quàm qui alium interficit, quoniam magis sibi, quàm alteri, obligatus est. Cùm quis in casu necessitatis ineuitabilis patrem interficit, id pro parricidio non est habendum. Etenim hoc principaliter non agit, vt parricidium committat: sed vt se, suámque vitam defendat. Vbi verò voluntas ac propositum delinquendi non est, ibi maleficium esse nequit. *l. qui iniuria 53. in princ. ff.*

de

de furt. l. furtum 37. in princ. ff. de vsurpat. & vsucap. cap. cum voluntate 54 in princ. extr. de sentent. excommunicat. Et nostram sententiam præter Doctores citatos tenet Vlricus Hunnius *in Collegio criminali, disp.* 8. *num.* 41. asserens filium impunè posse occidere patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ.

RESOL. XLI.

An filius impunè occidere queat Patrem bannitum?
Et in tali casu, an potius filius teneatur alimenta præstare Patri?
Et infertur non licere liberto Dominum suum in adulterio vxoris deprehensum occidere. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 42.

Sup. hoc in Res. seq. signanter in §. vlt.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Bartolus *in l. si adulterium 38. §. libert. 9. ff. ad leg. Iul. de adult. & in l. minimè 35. ff. de religios. & sumpt. funer.* Paulus Castrus *consil. 426. in princ. lib. 1.* Panorm. *consil.* 108. *circa medium, lib.* 1. Decian. *in tract. crimin. lib. 7. c. 39. n.* 8. & plures alij. Sed alij negatiuam sententiam docent, propter textum *in d. l. si adulterium* 38. *§. liberto 9. ff. ad l. Iul. de adult.* vbi Papinianus respondet, non licere liberto dominum suum, in adulterio vxoris deprehensum, interficere: tametsi alios impunè interimere possit. Eiusque responsi hanc subiicit rationem: quoniam cuius famæ consulendum est, multò magis vitæ parcendum est. Quam rationem multò fortiùs in patre militare, ipsa dictat natura: quæ abhorret, & auersatur homicidia inter eos, quos sanguine coniunxit, & indissolubili mutui amoris vinculo copulauit. Quòd facit etiam textus *in Nouell.* 12. *cap.* 2. ibi: nam licèt legum contemptor & impius sit, tamen pater est. Sic ergo licèt pater bannitus sit: pater tamen filij est. Neque enim in hoc casu filius à patria potestate liberatur, vt tradunt Bald. Angel. & Alexander *in l. si cùm dotem 22. §. si patri, ff. solut. matrim.* & Ripa *in l. ex facto 17. §. ex facto 5. ff. ad Senatusc. Trebell.* Et præterea, quamuis pater hostis sit publicus: naturaliter tamen cognatus manet, & consanguineus, cùm naturalis consanguinitatis affectio nullo pacto aboleri, nullóque iure dirimi possit, *l. ius agnationis 34. ff. de pact. l. iura sanguinis 7. ff. de reg. iur.*. Ideóque vel ipsa natura monente, & veluti vrgente, filius patris banniti, saluti potius consulere, quàm eundem occidere, necesse habet. Hinc tantum abest, vt filius patrem bannitũ, & proscriptum impunè interimere queat, vt etiam ei alimenta præstare teneatur, *l. mitius 73. §. 1. ff. de iure dot. Auth. Incestas, C. de incestis, & inutilib. nupt. d. Nouell.* 12. *cap.* 2. Menoch. *d. lib. 1. de arbitr. iud. d. quæst. 90. n.* 45. Cephal. *consil.* 498. incipit, *Mihi quoque. n. 6. & 7.* Matthias Coler. *in tract. de alimentis, lib. 1. cap. 5. n. 16. & 18.*

2. Nec obstat dicere quod scriptum est *in l. minimè 35. ff. de religios. & sumptib. funer.* filium sine vllo pœnæ metu necare posse patrem, qui patriam oppugnat; quandoquidem Marcellus IC. in eo loco non indistinctè statuit, patrem hostem patriæ, à filio sine scelere, sine pœna interfici posse: sed tunc demum hoc fieri posse asserit, quando pater & patriam, & liberos oppugnat. In hoc siquidem casu filius tam ad patriam, quàm seipsum defendendum, licitè patrem occidit: nos autem hîc nequaquam ea de specie loquimur, quando videlicet pater in ipso actu oppugnationis à filio interficitur, sed quando filius post patriam iam oppugnatam, & sic post crimen læsæ maiestatis peractum, patrem occidere desiderat: id eum impunè facere non posse, rationes superiùs adductæ perspicuè conuincunt. Et hanc sententiam præter Clarum *vbi infrà*, tenet Rolandus à Valle *lib. 1. cons. 45. n. 62.* Gilhausen *in arbore iudiciario, lib. 1. quæst. 90. n. 43.*

3. Sed hæc opinio licèt sit communiter amplectenda, tamen illam limitandam esse puto cum Gasparo Hurtado *de iust. & iure, disp. 11. diffic. 2.* nisi pater proscriptus sit nimis nociuus Reipublicæ, & illi nocumẽto nequeat aliter obuiari; & ideo non deseram hîc apponere verba Ioannis Dicastilli *de iust. & iure, lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 5. n. 15.* vbi sic ait: Quæri tamen potest, an liceat filio occidere patrem bannitum? multi affirmant, in quibus Barthol. Gomez, & alij apud Iulium *§. homicidium, vers. sed hic quæram.* Probabilius tamen est quod ipse Clarus docet, non licere. Nam ob eam præcisè causam non desinit esse filius, neque amittit obligationem naturalem erga patrem. Quamuis, me quidem iudice, si pater esset noxius Reipubl. & communitati, neque aliud esset remedium auertendi tale damnum, tunc approbarem sententiam prædictorum auctorum. Nam, sicut filius potest accusare patrem de crimine hæresis, aut læsæ Maiestatis, & cæteris, quæ vergunt in commune damnum, etiam si certò sciat inde patrem fore occidendum; ita, si non est aliud remedium auertendi damnum commune, nisi propria manu occidendo patrem proscriptum, videtur posse. Ita Dicastillus; vide etiam Mazuchellum *tr. de cas. reseruat. disp. 2. cap. 8. diffic. 3. n. 10. & 11.*

Sup. accusatione in tom. 5. tr. 9. Res. 9. & ibi in tr. 1. Res. 162 § 1. ad medium. vers. nisi in casu hæresis.

RESOL. XLII.

An liceat occidere bannitum proditoriè, & per insidias?
Et an proscripti possint seipsos inuicem etiam proditoriè, & per insidias occidere, propter præmium a Principe, vel ob promissam sibi libertatem?
Et an liceat filio occidere Patrem bannitum: Ex part. 5. tract. 4. Res. 25.

§. 1. MEnochius *de arbitr. lib. 9. qu. 49.* Bonacina *de contract. disp. 2. quæst. vlt. sect. 1. punct. 2. n.* 3. Homobonus *in consult. cas. conscient. tom. 1. part. 2. respons.* 118. & alij in negatiuam sententiam inclinant propter periculum damnationis, cui frequẽter exponitur bannitus si occidatur in eo statu proditoriè: hoc etiam tenent Doctores, quos citat Iul. Clarus *in praxi crim. lib. 5. §. Homicidium, n. 61.* & eius additionator *litera M M M.*

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Molina *de Iust. tom 4. tract. 3. disp. 7. n. 1.* Filliucio *tom. 3. tractat. 28. cap. 2. n. 25.* Azorio *tom. 3. lib. 2. cap. 2. qu. 3.* & aliis, quoniam sua culpa cessare à peccatis non vult; maiorque ratio habenda est boni publici, quàm particularis illius, qui sibi prospicere potest, & non vult: vide etiam Megalium *tom. 1. resol. 59. numer.* 7. Hinc patet præscriptos posse se ipsos inuicem etiam proditoriè & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem, sic enim expedit communi bono.

3. Nota tamen quòd licèt iuxta sententiam Bartoli, Gomez & aliorum, liceat filio occidere patrem bannitum; mihi verò magis placet opinio Iulij Clari & Bonacinæ *locis citatis*, asserentium non licere, non enim filius in tali casu omittit obligationem naturalem, qua tenetur erga patrem.

Sup. hoc in Res. præcedenti.

RESOL. XLIII.

An liceat sine peccato occidere bannitum extra territorium proscribentis?
Et quid, si esset bannitus à Summo Pontifice?
Et an liceat proponere præmium occidenti bannitum?
Et an liceat occidere grassatorem, qui vias publicas tenet? Ex part. 5. tr. 4. Res. 24.

§. 1. NEgatiuè respondet Filliucius *tom. 2. tract. 28. c. 2. n. 24.* Bonacina *vbi infr. n. 2.* Emanuel Sà

*ver. Homicidium, n.*10. Laymann *lib. 3. sect. 5. tract. 3. cap.2. n.3.* Homobonus *in respons. cas. conscient. tom.* 1. *part.2.resp.*118. Reginald. *tom* 2. *lib.* 21. *c.* 2. *n.* 18 Azorius *tom.3. lib.2. c.2. qu.3.* & alij, quia cùm sit extra iurisdictioné præscribentis, non extenditur ad illum eius potestas, nisi adesset licentia expressa, vel tacita, vel rationabiliter præsumpta alterius Principis, in cuius iurisdictione moratur bannitus. Et nisi reus esse bannitus à Summo Pontifice, qui cùm habeat iurisdictionem illimitatam, & per vniuersum Orbem, potest mandare occisionem hominis à se proscripti in alieno territorio.

2. Non desinam tamen hîc adnotare, aliquos DD. asserere licitum esse occidere bannitum extra proscribentis territorium, & ita absolutè docet Lactantius Finellus *de cas.reser.cas.*4.*n.*41. & Graffius *part.*1. *lib.*1. *cap.*62.*n.*57. Megalius verò *var.resol.tom.*1.*resol.*70.*n* 5. aliquos etiam enumerat casus, in quibus extra territorium bannitos licet occidere.

3. Sed an liceat proponere præmium occidenti bannitum? Sotus *de Iust.lib.5.qu.*1. *artic.*3. & Bonacina *de contract. disp.2. q.vlt. sect.1.punct.*2.*n.*3. non admodum probant hunc morem, sed quicquid ipsi dubitant, alij omnes approbant: vide Filliucium, Homobonum, Azorium *vbi suprà n.* 25. Megalium *resol.* 59. *per totam* & alios; non est tamen facilè hæc facultas concedenda.

4. Et tandem pro coronide huius resolutionis illud cum Molina *de Iustit.tom.4.tract.3.disp.7.n.*1. admonuerim *in l.* 1. *C. quando liceat vnicuique sine iudice*, &c. videri concedi interficere grassatorem, qui vias publicas tenet, quoniam id in defensionem suam & aliorum, quibus ille mortem & alia damna parat, licere cuique videtur, & in iustam vindictam videtur ibi publica auctoritate concedi.

RESOL. XLIV.

An liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere maleficium nolit, quando alia via non suppetit?

Et an saltem vi, verbis, & tormentis cogi possit, vt maleficium tollat? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 53.

§. 1. RESpondeo negatiuè cum Dicastillo *de Iustit. & iure lib.2. tract.1. disputat.* 10. *dub.* 9. *numer.*114. Quia cùm occisio permissa sit ad auertendum malum, quod ab altero iniustè infertur, aliterque auerti non potest, tunc tantùm licebit occidere, quando per occisionem auertitur. Sed per occisionem sagæ, vel maleficæ non auertitur malum, quod illa conseruat, non tollendo, aut destruendo prius maleficium; pari enim ratione non tolletur ab illa post mortem: ergo mors non est medium ad illud maleficium tollendum; tantùm ergo licebit tunc verberibus illam, & metu mortis afficere, vt tollat maleficium; quo semel sublato, cessat causa illam occidendi priuata auctoritate.

2. *Notandum* est tamen, quod Dicastillus *loc.cit.* asserit, P. Lessium docere opinionem affirmatiuam; sed Lessius, vt legentibus patet, non ait sagam in tali casu interfici posse, sed posse cogi verberibus, vt maleficium tollat, quæ doctrina est communis, &, Lessio citato, tenet nouissimè Cardinalis de Lugo *de Iustit.tom.*1. *disp* 10. *sect.*7. *n.* 162. vbi sic ait: Infertur secundò si malefica, positis certis signis magicis, per dæmones noceat, nec aliud remedium sit, posse iure defensionis vi cogi verberibus, aut tormentis, vt ab iniuria cesset, si putatur posse maleficium soluere sine nouo maleficio. Et quidem cogi posse maleficum, & debere à iudice, docet Thom. Sanchez *lib.2.in Decal.c.*41.*n.*24. & Suar. *tom.* 1. *de relig lib.2.de superstit.c.*18.*n.*7. & 8. Ex quo sequitur, posse etiam cogi vi, & tormentis ab ipso læso, quando non peteret recursus ad aliud remedium, & maleficus assiduè persequeretur in damno inferendo, vt docet Lessius *dict.a dub.*8. *n.*48. Hucvsque Lugo: malè igitur P. Decastillus Lessium pro contraria sententia citauit.

RESOL. XLV.

An iniustè detentus in carcere, & iam mane damnandus ad mortem, si alia via non potest euadere, possit, vt fugiat, carceris custodem occidere?

Et an possint occidi satellites, seu publici Ministri cum moderamine inculpatæ tutelæ, si iniustè conentur innocentem capere, vt iniustè occidatur?

Et an non solum sit licitum præuenire, seu occidere eum, qui parat, vt per se ipsum, seu per sicarium occidat?

Et an sit licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortem iniustam, media accusatione, aut testimonio falso, quamuis alieno?

Et vtrum liceat præuenire occidendo illum qui falsis testibus iam subornatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit occidi, aut infamari, aut bona mea amittere? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 43.

§. 1. SI carceris custos bona fide munus suum obeat, videtur non posse occidi, bonum enim commune postulat, vt non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus; ita Doctores, quos adducit & sequitur Dicastillus *de Iust.lib.2.tract.1. disp.10. dub.2.n.*31. & Trullench *in Decalog. tom.2. lib.5. cap.4. dub.4.n.*1. & alij penes ipsum. Sed ego suppono in casu nostro, de quo indiuidualiter his diebus interrogatus fui, carceris custodem scire euidenter in carcere illum iniustè à Principe detineri, & ad mortem damnari; & in hoc casu puto esse in carceribus detentum non habentem aliam viam euadendi mortem, quam certò scit iniustè à Principe inferendam, posse, inquam, carceratium occidere, quia cùm non bona fide munus suum obeat, sed certè sciat carceratum esse innocentem, & iniustè detineri, & ad mortem damnari; ergo, &c. Quoad hoc lege doctrinam Res. not. seq.

2. Et ita Dicastillus *vbi suprà*, & alij asserunt posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ, si iniustè conentur innocentem capere vt iniustè occidatur. Et Cardinalis de lugo *de Iust. tom.1.disp.10.sect.7.n.*164. cum aliis docet, quòd si satellites scirent innocentiam rei, & vellent adhuc sententiam iudicis & capitalem pœnam exequi, posset captus illis resistere, etiam eos occidendo; sed in nostro casu carcerarius iniustè detinet innocentem, vt iniustè morti tradatur. Ergo; & ita in terminis hanc sententiam docet ex Couarruuia Boëtio, Neuizano, & Grammatico, Menoch. *de arbitr.iudicum, cas.*101.*n.*16. Mascardus *de probat. vol.*1. *consil.*266. *n.*17. Hunnius *in Collegio crimin. disp.*8. *n.*39. Ioan. Harprechtus *in comment. ad Instituta Iustiniani, tom.4.tit.de publicis iudiciis* §. *item lex Cornelia, n.*230. *fol.*1019. & Christianus Krembergh *tractat. de necessaria defensione, quæst.*5. vbi multis rationibus & auctoritatibus ostendunt, quòd ei qui sine iusta causa in carcerem est coniectus, & præsentissimum vitæ periculum euadere nequit, custodes licitè occidere possit, quidquid in contrarium videatur asserere Obrechtus *de defens.necessar.cap.*6. *n.*29. Sup. hoc infra in Res. 47. §. Colligitur. & in tom. 6. tr. 1. Res. 97. §. Sed si.

3. Sed hæc omnia dicta esse volo, speculatiuè loquendo, ne in carcere detenti sibi fingant iniustè ad mortem damnari, & ideo iudices in causa propria homicidia in custodes perpetrent, ideo tu cogita.

4. *Notandum* est hîc obiter, nouissimè Gasparum Hurtado *de iust. & iure, disp.*11. *diffic.*7. docere non solùm esse licitũ præuenire, seu occidere eum, qui putat vt per seipsum occidat, sed etiam eum qui parat vt per alterũ, vt per sicarium, occidat, quia moraliter idẽ est conari ad id per se, aut per alterum. Imò, vt Bannez *q.*64. *art.*7. & alij contra non paucos aduertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per iudicem parat mortẽ iniustã media accusatione, Sup. hoc supra in Res. 22. & 23. & in Res. 28. §. Hæ. prope finem, vers. Non solum. &c.

Sup. hoc & sequentibus, vsque in finē huius Ref. suprà in Res. 14. §. Primò quidem,à lin. 6. vers. Tertiò,& latè in Res. 26. 27 & 28.

accusatione, aut testimonio falso, quamuis alieno, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mors illa iniusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempè per iudicem. Ita Hurtado, cuius sententiam sequitur etiam nouissimè, me citato, Cardinalis de Lugo *vbi suprà*, omnino videndus; vnde nec desinam etiam hic apponere verba Ioannis Dicastilli *de Iust. loco citato, lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 9. n. 157.* vbi sic ait. Vtrùm autem liceat præuenire occidendo illum, qui falsis testibus iam subordinatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omnino consentiunt Auctores. Negat Less. *suprà n. 47.* & aliqui alij. Affirmat Bannez *supr. conclus. 2.* quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Nauarra *lib. 2. cap. 3. num. 361.* & alij, qui speculatiuè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valdè probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videtur me occidere alieno gladio, vel me iniustè infamare, aut bonis priuare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij, & aliorum; tum, quia homines faciliè crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium præter mortem accusatoris, indéque pateret aditus infinitis homicidiis; tum, quia, qui falsum testimonium dicit in iudicio, non censetur aggressor vitæ, aut vim inferre, sed committere iniustitiam, quæ ex sua natura puniri potest à iudice.

5. Hæ tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*, quia non nititur ipsi rei naturæ, sed passioni, aut cæcitati mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè iudicando aduersariū iniustè deponere apud iudicem, vel non esse aliud medium euadendi, non id officit veritati opinionis, quæ tantùm loquitur in casu in quo vtrumque certò moraliter constet, & quod iniustè oppugnetur in iudicio, & quòd nō sit alius modus euadendi: in quo casu mihi videtur valdè probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet. Negandum enim est non censeri aggressorem, aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in iudicio; tunc enim apertè vim infert, & dolum contra alterius vim adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cùm posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessariò sim vel vita, vel fama, & honore, vel bonis spoliandus. Itaque placet mihi sententia Bannez. Hucvsque Dicastillus. Vnde apparet quàm probabilia sint ea, quæ ego olim docui *in tract. de Homicidio*, cùm cautiùs loquutus sim, quàm citati DD. & tamen non defuere aliqui scioli obmurmurantes contra me.

RESOL. XLVI.

An lictores, qui ex mandato iudicis reum capiunt eundem armis resistentem, impunè occidere possint?

Et explanantur sex limitationes, & circumstantia, sine quibus hoc minimè lictores possunt facere; & si Magistratus extra easdem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, nec ipse à culpa immunis erit. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 44.

§. 1. ILlorum sententia videtur approbanda, qui id non aliter admitti posse statuunt, nisi sub limitationibus sequentibus. *Prima*, si lictores certum, & speciale de capiendo reo à Magistratu habeant mandatum. *Secunda*, si capiendus armata manu resistat, & vim lictoribus paret, quò referri poterit, *l. si seruus 4. C. de his qui ad Eccles. confug.* quæ loquitur de seruo, qui armis hostiliter domino resistit. Sed quia in dubio credi potest reus capiendus armis resistere, non vt aliis noceat, sed vt se eripiat, facilè arma depositurus, si euadere possit, adeóque pro aggressore haberi nequeat, ideò opus erit. *Tertia*, vt sit crimen atrox, & ad minimum capitale. Cæteroquin contemptus Magistratus, qui hic interuenit, non erit adæquatum delictum ad occisionem. *Quarta*, vt nulla alia ratione reus capi possit, sed omnimodo sit euasurus: idque maximè. *Quinta*, si ab euadente grauiora mala sint metuenda. *Sexta* denique, vt capiendus de crimine sufficienter sit diffamatus. Extra hasce circumstantias si capiendum occidant officiales, extraordinaria pœna erunt coërcendi: sed officij ipsorum erit, rem referre ad magistratum. Qui si extra easdem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, nec ipse à culpa & pœna immunis erit. Vide Iulium Clarum *lib. 5. quæst. 19.* Fachinæum *controuersiar. iur. lib. 9. cap. 73.* Farinacium *quæst. 32. n. 40. & seq.* cum aliis penes ipsos.

RESOL. XLVII.

An inuasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sciat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitionem in peccato mortali?

Et quid, si inuasus probabiliter credat se esse in statu gratiæ?

Et quid est agendum, si multum dubitet de suo statu?

Et colligitur posse satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ occidi, si fortè, vel iniustè conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniustè occidatur.

Et quid, si satellites ignorent innocentiam eius, & bona fide munus suum obeant?

Et docetur iniustè carceratum posse iustè à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam diripendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo.

Et notatur, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitæ, bonorum, & honoris proximi, vt impediatur, si non possit alio impediri, difficultas est, an teneatur quis id facere? Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Res. 52.

§. 1. POtest quis magis generaliter quærere, an possit occidere furiosum, vel amentem, ebrium, vel dormientem, qui eum inuadit, si non possit aliter se defendere. Ratio dubitandi, quia si iniustus aggressor propter iniustam aggressionem amittit ius, quod aliàs habebat seruandi propriam vitam, isti non sunt iniusti aggressores, vt supponimus, ergo non amittunt ius seruandi propriam vitam.

Sup. hac doctrina contenta in hoc & seq. §. supra n Res. 2. prope finem, vers. Notandum est.

2. Nihilominus respondeo cum Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 42.* & aliis licitum esse: Ratio est, quia aggressus tunc habet ius seruandi suam vitam, & amens, ebrius, &c. non censetur habere ius retinendi vitam suam cum damno alterius innocentis. Et ita etiam docet Dicastillus *de Iust. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 1. n. 26.*

3. Sed difficultas est in casu proposito in titulo præsentis resolutionis, & ad illum sic respondet Ioannes Pontius *in curs. theol. disp. 52. q. 5. conclus. 3. n. 27.* vbi sic ait: Licet in consciētia interficere aggressorem iniustum ad tuendam vitam, quando aliàs eam tueri non potest.

Sup. hoc infra in Res. 52. §. Quarto dictum est non occidere.

Obiicies, si talis aggressor interficeretur perderet vitam æternam, sed aggressus deberet exponere vitam temporalem pro vita spirituali proximi: ergo non licet ipsi interficere ipsum.

4. Respondeo distinguendo minorem: quando iactura illa vitæ spiritualis non dependet à voluntate ipsiusmet proximi, concedo; aliàs, transeat; & nego consequentiam: quia posset aggressor non aggrediendo, aut desistendo ab iniusta inuasione cauere illud damnum, vnde sibi illud imputandum, non aggresso, qui se tantum defendit.

5. Quod si tamen inuasor esset ebrius, aut insanus, & constaret ipsum esse in statu peccati mortalis: inuasus autem crederet probabiliter se esse in statu gratiæ,

teneretur ex charitate potius permittere se interfici, quàm occidere inuasorem; quia in tali casu mors æterna inuasoris non dependeret à voluntate libera ipsius; vnde ex præcepto charitatis obligantis ad exponendam vitam temporalem pro vita spirituali proximi, quando iactura ipsius non dependet à voluntate ipsiusmet, teneretur inuasus permittere se interfici potius, quàm occidere talem inuasorem.

6. Sed si dubitaret molum de suo statu, potius deberet cauere vitæ spirituali propriæ, quàm alienæ; Existimarem tamen, quod si quis ex charitate, quamuis antecedenter esset in malo statu, permitteret se interfici, quod iustificaretur mediante actu tam heroico charitatis, & voto Sacramenti illo incluso. Hæc Pontius, multùm quidem notanda.

Sup. contento in hoc §. suprà in Ref. 45. §. 1. & 2. & in tom. 6. tr. 1. Ref. 97. §. Sed si. vsque in finem Ref.

7. Colligitur ex dictis, posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderatione inculpatæ tutelæ, si fortè, vel iniustè conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniustè occidatur, dummodo ipsi sciant eum esse innocentem. Quod ignorent, & bona fide munus suum obeant, plerique Auctores docent non posse occidi; bonum enim commune postulat, vt non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus. Ita Dicastillus *loco citato num.* 31. qui adducit Molinam, Couarr. Aragon. & alios; sed Franciscus de Cuenca *de sui defensione lib.* 1. *q.* 3. *num.* 11. *&* 12. ait, iniustè carceratum posse licitè à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quàm vincula dirumpendo, & si opus fuerit etiam carceris Custodes occidendo; Boërius *d. decis.* 115. *numer.* 30. *vers. quinimo*, per Lucam de Penna *in l. prohibitum C. de iure fisci lib.* 10. *col.* 2. *n.* 11. *vers. sed pone dum agretur*, Farinacius *d. titul. de carceribus quæst.* 27. *n.* 14. *& d. quæst.* 30. *n.* 119. plures referens.

Sup. contento in hoc §. supel in Ref. 33. §. Sed difficultas. & in in Ref. 34. §. Difficultas.

8. Nota, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitæ, bonorum, honoris proximi, vt impediatur si non possit alio impediri; difficultas est an teneatur quis id facere? ad hoc dubium Ioannes Pontius *vbi suprà, conclus.* 8. *n.* 31. sic respondet; Existimo quod sic, præsertim ad tuendam vitam innocentis, quia cùm licitè possit, videtur charitas obligare, vt faciat, quidquid dicat Cardinalis Lugo post Lessium, nam quamuis vita inuasoris sit ex se æqualis vitæ inuasi, & ipsa occisio sit horrenda actio; tamen cùm culpa ipsiusmet fiat, vt occidatur, omnino præferenda est vita inuasi, euius etiam occisio est longè magis horrenda, quàm inuasoris: imò huius non videtur horrenda, sed potius gloriosa. Hæc ille.

RESOL. XLVIII.

An licitum sit sumere venenum, vt experiaris virtutem theriacæ? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 38.

§. 1. AD hunc casum ita respondet Malderus *in* 2. 2. *tr.* 3. *c.* 1. *dub.* 19. Non licet sumere venenum vt experiaris theriacam, nisi euidens necessitas fuerit capienda eius experimenta, aut satis certus fueris non subire in eo periculum, quod quia moraliter vix contingit, verius simpliciter Lopez negat. Ita ille.

2. Sed non desinam hîc apponere verba Rodriquez *in sum. tom.* 1. *cap.* 121. *n.* 3. vbi sic ait. [No es pecado mortal tomar vno veneno o consentir que le muerda vna vibora para experimentar la virtud de la triaca, y esto concurriendo estas condiciones. La primera que el que la compone se tenga por hombre que lo sabe bien hazer. La segunda que se prueue primero su virtud en vn bruto, y que el que la toma crea ser buena, y que no se pone à peligro. Assi lo tiene Nauarro, porque si esta en duda, si se pone à peligro, illicito es tomarle.] Sic ille.

RESOL. XLIX.

An aliquis ex ignorantia inuincibili excusetur ab homicidio sui ipsius, præsertim in aliquo casu, v. g. ad euitandam grauem ignominiam, vel seruandam castitatem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 30.

Sup. hoc in Ref. seq. §. grauter in §. Sed.

§. 1. NEgatiuè respondet Caiet. *in* 2. 2. *qu.* 124. *art.* 5. Verùm mihi placet affirmatiua sententia, quã tuetur Sotus *de Iust. lib* 5. *qu.* 1. *art.* 5. *in fine.* Lessius *lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 6. *num.* 23. Becanus *in* 2. 2. *de Iust. & iure. qu.* 11. *de Homicidio, concl.* 1. Malderus *in* 2. 2. *tr.* 3. *cap.* 1. *dub.* 17. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 29. *cap.* 4. *numer.* 67. & Molina *de Iust. tom.* 4. *tract.* 3. *disput.* 9. *numer.* 5. vbi sic ait. Quando quod de iure est naturali occultam, subtilem, miniméque facile peruiam habet rationem, in id cadere potest ignorantia inuincibilis, quicquid alij in contrarium dicant, maximè quando id æstimatoribus huius mundi virtutis actus laude & honore dignus communiter reputatur. Neque est improbabile ignorantiam excusasse à culpa lethali actum, quo Lucretia se ipsam interfecit, similésque alios actus ab Ethnicis hominibus perpetratos. Ita Molina. Igitur dicendum est, quòd quamuis homicidium sit contra lumen naturæ secundarium, hoc est, contra conclusiones deductas ex principiis notis lumine naturali, tamen potest cadere ignorantia in eiusmodi veritate, præsertim in aliquo casu, v. g. ad vitandam ignominiam, vel seruandam castitatem.

RESOL. L.

An possit dari ignorantia inuincibilis, quod in aliquo casu homicidium sui ipsius sit licitum, & pro quo non debeatur in dubio priuari Ecclesiastica sepultura? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 1. Ref. 47.

Sup. hoc in Ref. præcent. & l ge dectinam infra §. 2. Ref. 52.

§. 1. HÆc dubia discutienda sunt ex occasione cuiusdam facti enarrati à Bernardino Scardeonio *de antiquitate Vrbis Patauij, lib.* 2. *Class.* 14. vbi agens de Isabella Bauignana puella agresti sic asserit. Etsi magnam laudis iacturam nobiles mulieres Patauinæ ex eo fecisse videantur, quòd hîc modo puella rusticana obscurissimi nominis, pudicitiæ splendore præ cæteris lucet: ego tamen ex eo patriam nostram præclari facinoris laude fraudandam non censui: quin potiùs de tam generosæ, ac pudici animi constantia, vel sic ignotæ puellæ ad priscum decus Patauinæ pudicitiæ, quicquid olim de hac ipsa in alio nostro opere de castitate iam dixi, hîc rursum referendum putaui. Nam quo tempore Maximilianus Augustus totam fermè Venetiam, & præsertim agrum Patauinum excursionibus deuastabat: cùm turmatim agrestes omnes in vrbem confugerent, puella ista agrestis humili loco nata, sed nobilissimo animo & honesta forma prædita, vbi vrbem ingressa est, à propinquis suis (vt fit) ignara viæ à recto itinere ex nimia trepidatione deflexit: & dum ita ignara locorum, errabunda, lacrymans, omnia circumlustrat, in manus fortè incidit Militum Venetorum, qui præsidio Vrbis stabant: à quibus tracta est in proxima contubernia, vt ibi interim ludibrio haberetur eius pudicitia. Sed nescio quo colore, & fato prosiliit misella domo, & rectà ad portam, quà paulò ante ingressa fuerat, festina procurrit, putans se tutiorem fore inter hostes, & in agris, atque vbique locorum, quàm intra mœnia, & inter præsidia Ciuitatis. Insequûtur incesti illi, ac impij prædones, Fugit exterrita puella more trepidæ & imbellis damæ, quæ à canibus rapta fugã capit in nemora & saltus: & vbi euadere amplius non sperat, de prærupta saxi crepidine sese præcipitat,

pitat, mallens subito casu conteri, quàm comprehensa libidinio esse tabidis molossis. Haud secus infelix Virgo, vbi effugium nullum reliquum videt, de Ponte Coruu, vbi forte aderat, in adiacẽtem fluuium sese præcipiti saltu demittit, pudicitiam suam Deo seruandam committens. At dum propositi tenax ab illis adiuuari recusat, & exterrita enatare nescit, nec curat, absorpta mox à flumine suffocatur: quæ paulò post inuenta in proxima ripa, sine funebri officio sepelitur: haud digna, meo quidem indicio, quæ sic sepeliretur. Sed certum est, quòd sicut nihil prodest impiis celebris sepultura; ita nihil obest iustis vilis ac nulla. De ista Ioannes Nouentanus Patauinus cecinit hoc Epitaphium.

Euganeas inter præstans virtute puellas
Hoc iaceo indignè condita Virgo loco.
Nam cùm me peteret lasciuum miles ad vsum,
Munera posse mori magna fuere mihi.
Disce age, sit quanti, Virgo, seruare pudorem.
Pro quo nil timui perdere corpus aquis.

Supposita hac celebri historia quæsitum mihi fuit à quibusdam amicis, an dicta Virgo à peccato homicidij possit excusari, & an rectè fuerit Ecclesiastica sepultura priuata. Et pro resolutione dubij supponendum est ex D. Thoma *in 2. 2. quæst. 64. art. 5.* non licere seipsum occidere, etiam ad vitandam fornicationem. Vnde Beata Lucia ad impium Tyrannum affirmantem se eam ad lupanar ducturum, vt inibi à iuuenibus stupraretur. Non inquinatur, inquit; corpus nisi de consensu mentis: violentia tua mihi duplicabitur ad coronam. Hinc D. Augustinus *lib. 1. de Ciuitate Dei, cap. 18.* cur homo qui mali nihil fecit, sibi malè faciat? Et ratio est, quia pudicitia virtus est animi comitem babens fortitudinem, vnde cùm virtus sit animi, consistit in animi consensu: quare si in impudicitia non consentitur, non amittitur pudicitia: & cùm comitem habeat fortitudinem, debet potiùs quis ex fortitudine quælibet mala tolerare, quàm seipsum interimere ad vitanda mala.

2. Sed licèt hæc doctrina vera sit, ego tamen in casu nostro puto excusandam esse supradictam mulierem: nam supponendum est hoc fecisse ex ignorantia inuincibili; nam vt aduertit Trullench *in Decalogum, tom. 2. lib. 5. cap. 3. dub. 1. num. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6. n. 33.* Petrus Nauarrus *lib. 2. cap. 3. num. 13 & 14.* Ioan. VViggers *de iustit. tract. 2. cap. 2. dub. 14. num. 92.* & alij, se occidere ob pudicitiæ custodiam non est ita euidens esse malum, quin inculpatè possit ignorari, & existimari licitum; quod docuerunt Stoici, & insinuare videtur D. Hieronymus *in cap. 1. Ionæ versus finem*: his verbis. Vnde in persecutionibus non licèt propria perire manu, absque eo quòd vbi castitas periclitaretur: hinc mulierem agrestem, vt erat dicta Isabella tali ignorantia laborasse maxima probabilitate dicendum est, & ideò saluo meliori iudicio Ecclesiastica sepultura priuanda non erat: nam, vt ego probaui *in 4. part. tract. 4. resolut. 23.* & obseruat Fagundez *in Decalogum, tom. 1. lib. 5. cap. 11. num. 3.* in hac materia in dubio inclinandum est in fauorem; sed puto minori apparatu, vno scilicet Sacerdote vel altero qoòd sepelienda fuisset ad terrorem aliorum, ne tali exemplo hoc facinus perpetrarent; & vt cognoscerent talem mulierem non priuari sepultura Ecclesiastica ex præsumpta ignorantia, qua laborasse satis probabiliter existimari poterat: nam in hoc casu locus est coniecturis, vt patet ex Iulio Lauorio *in var. elucubrat tit. 2. cap. 11. num. 18.* Et licèt occidentes seipsos non sint in Ecclesia sepeliendi, ex *cap. quibus 13. quæst. 2. cap. placuit 23. quæst. 5. cap. ex part. 2. de sepulturis*, hoc tamen prouenit, quia Canones supponunt tales decedere in peccato mortali ob desperationem, vel iracundiam Sed in casu nostro satis probabiliter existimari potest dictam puellam Isabellam seipsam occidendo non decessisse in peccato ex inculpata ignorantia, quia erat puella rustica. Ergo, &c.

Quæ omnia est in tom. 7. tr. 1. Res. 67. & in aliis eius primæ part.

RESOL. LI.

An saltem si non liceat occidere directè seipsum, liceat tamen propriæ morti cooperari, aut eius periculo subire?
Et multi casus in textu huius Resolutionis in exemplum supra dictæ quæstionis adducuntur, sæpe contingentes in praxi? Ex p. 5. tr. 4. Res. 31.

§. 1. CAsus est frequentissimus: dico igitur quòd etsi non liceat directè se ipsum occidere, licitum tamen est, si iusta causa adsit, aliquid facere, vel omittere, vnde certò mortem secuturam constat. Potest hoc explicari multis casibus. Primò, miles potest, & tenetur non deserere stationem in periculo communi, etsi certus sit se occidendum. Secundò, reus potest non fugere ex carcere, quamuis certò sciat se morte plectendum, vt multi Martyres fecerunt. Imò potest malefactor zelo iustitiæ & exempli publici se offerre iudici puniendum, vt docet Petr. Nauar. *lib. 2. c. 3. n. 73.* quia ob iustam causam potest aliquis desiderare mortem, & eam procurare legitimo modo sicut alteri, ita & sibi. Tertiò, condemnatus ad mortem per famem potest abstinere à cibo clanculum oblato, vt docet Henricus *quodlib. 4. quæst. 31.* & infrà videbimus quod mirum est negari ab Aragon. & Victoria, cùm doceant reum teneri bibere venenum si ad hoc condemnetur, qui enim haurit venenum positiuè sibi infert aliquid directè interimens, qui autem non comedit, nihil sibi infert, sed permittit calore interno vitam absumi. Quartò, potest se quis obiicere telo ad conseruandam vitam Principis, & etiam ad conseruandam vitam amici. Imò si amicus sit condemnatus ad mortem, potest se pro illo occidendum offerre, vt inquit Toletus. Quod intellige, si iniustè sit condemnatus, si enim iustè, alliceret alterum ad peccatum. Quintò, potes seruire infectis peste, etsi putes te moriturum. Sextò, potes iniicere ignem in puluerem tormentarium ad euertendam turrim hostilem, etsi certum sit momento te dissipandum, neque enim tu te interficis propriè, sed ignis impetus, vel ruina turris, quibus te ob iustissimam causam exponis, non secus ac is, qui se obiicit telo, vt corpus Principis saluet. Et hæc omnia docet Becanus *de Iust. & iure, in 2. 2. D. Thom. quæst. 11. de Homicidio, conclus. 2.* & ante illum Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 6. num. 16.* & Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 19.* & Mosfesius *in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 19. num. 156.*

Sup. multis ex sequentibus casibus in Res. seq. per totos §§. illius.

Sup. hoc supra in tr. 4. Res. 67. §. vlt.

Sup. hoc in fine Res. seq. &c.

Infra in Resolutionibus quæ hic sunt in tom. 6. tr. 1. Res. 116. 117 &c.

Sup. hoc quarto in Res. seq. §. quinto.

Sup. hoc quinto ibidem §. quarto.

Et pro sexto ibidem §. Secundo, & seqq.

2. Sed aliqui non admittunt multos ex supradictis casibus, & ideò Philippus Faber *de restitut. in 4. sentent. dist. 15. q. 3. disput. 52. cap. 1. num. 46.* ita asserit. Idem dicendum ad dubium de eo, qui damnatus est ad mortem, & commodè absque vlla vi, & detrimento alterius potest fugere, si enim non fugit, directè se occidit, quia auxiliatur quodammodo ministris iustitiæ in sua interfectione, qui autem præbet auxilium alteri ad occidendum aliquem directè, præsumitur occidere: qui autem iustè damnatus est ad mortem, non potest licitè auxiliari carnifici ad suam mortem, sed solùm tolerare patienter. Dictum est enim suprà secundùm omnes quòd nemo potest se directè occidere, etiam pro vitando peccato mortali, & proinde multò minùs potest quis directè auxiliari ministris suæ mortis, vt iusta sententia habeat locum. Quod verò adducunt Soto, Azorius & alij, licere Martyri non fugere ex carcere pro bono fidei & religionis, nihil obest. Primò, quia est generalis regula quòd nemo debet dare alteri occasionem martyrij, & proinde Dominus in Euangelio *Math. 5.* dicebat; *si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.* ideò si potest commodè & sine scandalo fugere, tenetur. Secundò, quia si Martyr non fugit, non intendit directè non fugere vt mortem subeat, sed vt confessio-

nem Christi publicè faciat, & proinde facit quod debet, quòd si alius iniustè agat, dando sibi mortem, hoc non debet Martyri imputari, qui ei nullam licitam occasionem dat talis mortis. Qui autem non fugit è carcere, vt iusta sententia mortis contra se ipsum habeat locum, directè vult mortem suam, quod est illicitum. Similiter quod ait Soto *eodem loco*, scelerosum suorum criminum conscium scientem prætorem venire ad capiendum se, licitè posse illum expectare, atque in aperto carcere sine vllis vinculis mortem expectare, quam meretur, falsum videtur; etenim si potest commode fugere, & vitare mortem, omnes iudicabunt stultitiam & & vitium esse expectare prætorem & mortem. Nam licèt sit scelerosus, non debet pro pœna suorum criminum velle pœnam mortis publicam, sed solùm pœnitentiam coram Deo agere, & vitam corporalem propriam directè conseruare. Denique hæc regula generalis semper est seruanda, ne quis voluntariè directè velit mortem, quia hoc est homicidium voluntarium. Huc vsque Faber *loco citato*.

Super hoc sup. a ad lin. 9. huius Ref. & superius in tr. 4. Ref. 67. §. vlt.

Sed circa præsentem quæstionem ne deseras videre Baldellum *in Theol. Mor. lib. 5. disp. 44. à num. 3. vsque ad num. 7.* Salas *de Legibus disput. 15. sect. 7. à num. 85.* & Vasquez *in p. 2. disp. 173. c. 3. & 4.*

RESOL. LII.

An licitum sit indirectè, & mediatè efficere, vel omittere aliquid, ex quo mors sit euentura?

Et pro praxi huius difficultatis decem casus assignantur in corpore huius Resolutionis; sed iam fere omnes magis late in suis specialibus Resolutionibus ad hunc tractatum sunt redacti? Exp. 11. tract. 6. & Misc. 6. Resol. 46.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 6. ex doctrina Ref. 40. §. 1. prope finem, vers. Sed si mota. & ne prætermittas hic supra videre Ref. 30. & 51.

§. 1. Affirmatiuè respondeo, ex quo multos casus deducit Gaspar Hurtadus *de iust. disp. 11. difficult. 1.* ait enim, Licitum esse alicui ex altissimo loco desilire, quamuis mortis sit certissimè euentura, vt horrendum incendium effugiat, quia tunc non se interficit directè, quia id non vult expressè, sed tantum fugere illud incendium, nec se interficit immediatè, sed mediatè, quia interficitur à terra, vel ab aqua in quam incidit, vel ab aëre per quem desiliit, sed tantùm se exponit manifesto periculo mortis certò euenturæ, iusta causa ad id existente, nempè vt effugiat crudelissimam mortem.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 7. Ref. 49. & 50. & in §. & vers. not. seq.

2 Secundò licitum est militibus, qui vident se in potestatem hostium venturos, se in mare iniicere, vt hostium crudelitatem effugiant; & etiam secundùm non paucos Doctores licitum est eis communi consensu ignem iniicere in puluerem tormentarium, quamuis certò sciant se statim dissipandos, quia tunc non se directè interficiunt, immediatè, seu à se ipsis, sed mediatè, quia immediatè interficiuntur vel ab vndis, vel ab impetu ignis.

Sup. hoc in Ref. præter. a §. 1. prope finem vers. Sexto.

3. Tertiò licitum est in bello iusto turrim, & mœnia hostium suffodere, quamuis oppressio ipsorum sit certò euentura, quando id est vtile bono communi exercitus iusti, quia tunc nec directè nec immediatè se interficiunt, sed tantùm ob iustam causam exponuntur morti certò euenturæ.

Sup hoc in §. not. præter. vers. Quinto.

4. Quartò licitum est seruire peste infectis, quamuis certum sit seruientem ob id moriturum, quia tunc nec directè nec immediatè se interficit, sed tantum exponitur periculo iusta causa ad id existente.

Sup. hoc ibidem, vers. Quinto & pro tabula contenta in hoc textu supra in Ref. 37.

5. Quintò ob rationem repetitam, licitum est alicui se obiicere telo ad conseruandam vitam Principis, aut alterius, & in naufragio tabulam ab ipso occupatam concedere alteri, etiamsi concedens sit certò ab vndis deprimendus.

6. Sed quamuis illicitum sit alicui se ipsum propria authoritate occidere directè, aut immediatè, adhuc vt ad gloriam transeat, & vt effugiat peccatum quod timet. Licitum tamen est immediatè quamuis non directè, propriam vitam aliquantulum abbreuiare, afflictionibus adhue positiuis vt flagellis, vt corpus in seruitutem redigat, vel vt puniat sua peccata, vel ob aliud opus virtutis, quia leuis abbreuiatio vitæ non intenta, ob opus virtutis facta, videtur rationi conformis.

Sup. hoc in Ref. seq.

7. Deinde ex dictis deducitur, licitum esse nonnulla omittere quamuis ex eorum omissione mors sit euentura; quia primò licitum est non assumere tabulam in naufragio vt alter assumat, & saluetur, quia tunc ex iusta causa omittit conseruare vitam. Secundò etiam est licitum abstinentiis aliàs honestis aliquantum abbreuiare vitam, quia id omittitur ex rationabili causa.

Sup. hac tabula supra magis late in Ref. 37.

8. Tertiò licitum est omittere redemptionem propriæ vitæ, si immenso pretio redimenda est, & etiam omittere exquisitissimos cibos, & exquisitissima medicamenta, quamuis sine illis non sit vita conseruanda, & omittere transitum ad locum, in quo aër est salubrior extra quem vita citò abbreuiabitur, si transitus est difficilis, quia vita non est ex obligatione conseruanda cum magno incommodo, quantum est quodcumque ex tribus dictis.

Sup. hoc medicamentis late infra in tr. 7. Resol.

9. Quartò licitum est non occidere inuasorem, quamuis sit necessarium ad defensionem propriæ vitæ, si prudenter credat se mori in statu gratiæ, quia tunc est causa iusta omittitur defensio propriæ vitæ, ne scilicet proximus occidatur, præsertim in malo statu. Quintò licitum est reo non fugere ex carcere, quamuis sciat se morte plectendum, & etiam condemnatum vt fame pereat, posse licitè à cibo clam oblato abstinere, quia tunc ex rationabili causa omittuntur fuga, & manducatio. Et hæc omnia docet Hurtadus *loco citato*, cui in pluribus adde Magistrum Serra *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 64. art. 1.* Fagundez *in Decal. tom. 1. lib. 5. cap. 12.* & ne deseras videre Dicastillum *de iust. & iure lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 57. n. 530. cum sequen.*

Sup. hoc supra Ref. 47. à §. Sed difficultas.

Sup. hoc quinto in Ref. præterita paulo post initium, vers. secundo. Et pro vltima ad offic. huius Ref. ibidem vers. Tertio, & magis late in tom. 5. tr. 1. Ref. 136. & in aliis ciu annot. pro hac parte.

RESOL. LIII.

An liceat vigiliis, & pœnitentiis, &c. vitam ipsam abbreuiare? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 33.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Sed quamuis. & seq.

§. 1. Hanc quæstionem tractant omnes Doctores citati, sed mihi visum est hic apponere verba Iacobi Granado *in 2. 2. D. Thom. contr. 3. tr. 6. disp. 2. sect. 3. num. 12.* vbi sic ait Huius loci est indagare an, & quando contra charitatem sit vitam ipsam abbreuiare laboribus, vigiliis, pœnitentiis aut etiam aliis exercitiis. Qua in re nihil certiùs affirmari potest, quàm id arbitrio prudentis definiendum esse, cùm enim homo ex vna parte non sit dominus suæ vitæ, peccare grauiter potest, nimis eam abbreuiando, cùm id perinde sit ac partem vitæ sibi auferre; ex altera verò cùm sit veluti administrator, potest eam exercere, & veluti atterere, præsertim cùm conditus sit ad promerendam gloriam, qui finis multa exigit, non ita accommodata ad vitam protrahendam. Res sanè non est scrupulosè accipienda, præsertim ab iis, qui ob diuinum obsequium, & ad satisfaciendum Deo pro peccatis valde corpus affligunt, rarò enim, aut potiùs numquam damnandus esset, tamquam culpæ mortalis reus, qui propterea vitam valdè abbreuiaret. Et quidem Victoria ait, licèt Medicus dicat fore vt vita alicuius protrahatur ad decem annos, si vinum bibat, posse nihilominùs à vino abstinere; & alij dicunt non esse illicitum pœnitentiis affligi, licèt propterea vitæ duodecim annos amissurus sis. Et idem Victoria ait: licèt ægrotus, de cuius salute desperatur, posset aliquot dies pharmaco pretioso protrahere vitam, non

teneri

teneri illud emere, & alibi nullum teneri quærere ciuitatem salubriorem.

2. Dices, si homo, cui vna tantùm dies vitæ superest, se ipsum occideret, peccaret lethaliter, ergo potiori iure censebitur graue peccatum ita affligere corpus, vt vita abbreuietur per aliquot annos. Patet consequentia, quia plus temporis vitæ aufertur hoc modo. Respondetur concesso antecedente negando consequentiam., cuius probatio non vrget, nam malitia occisionis non consistit in eo, quòd vna, vel plures dies vitæ auferentur, sed in modo aufetendi, ille enim qui iam proximus morti auferret diem vitæ, quæ illi superetat, foret absolutè occisor sui, ille autem qui paulatim abbreuiat vitam, non est sui occisor, sed veluti administrator & gubernator suæ vitæ: ad gubernationem autem pertinet ita se gerere, vt vel magis, vel minùs viuat, præsertímque noo potest non esse laudabile in obsequio diuino, quod sæpe consistit in rebus vitæ contrariis eam imminuere, aut coarctare, pro qno facit, quòd cùm tempus vitæ nostræ incertum sit, & fortasse illi, qui nunc agit annos adolescentiæ & robustissimus est, exiguum tempos supersit, non est censendus sibi inimicus, aut contra rationem agens, si vt carnem spiritui subiiciat, se exerceat in operibus qoæ alioqui minùs accommodata videntur vitæ conseruationi. Hæc omnia Granado. Sed in hoc optimum consilium erit, nihil facere sine consilio prudentis Confessarij, & Soperioris.

RESOL. LIV.

An quis teneatur sub mortali non bibere aquam vel vinum niue refrigeratum, quia exinde præuident Medici, quod citius moriatur? Ex p.5.tr.4.Ref.27.

§. 1. AD hoc dubium negatiuè respondet Martinus Bonacina in editionibus nouiss. *tom. 2. de controuers. disput. 2. qu. vlt. sect. 1. punct. 7. numer. 9.* vbi sic ait. Noonulli Doctores, quibus adhæret Rodriquez *de perfectione status religiosi.* eos à mortali excusant, qui niuem ad tollendum vini calorem adhibeot, etiamsi inde præuideant fore vt citiùs pereant, hæc enim videtur leuis & indirecta cooperatio ad mortem. Ita ille vide *infrà.*

RESOL. LV.

An ad euitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem, paupertatem, &c. liceat mortem exoptare? Ex p.5.tr.14.& Misc.2.Ref.92.

Sup. hoc in fine Ref. seq.

§. 1. CAsus est frequentissimos, & Nauarrus *in Man. cap. 15. num. 15.* cum Abulensi *quæst. 4. in c. 19. lib. 3. Regum.* putant esse peccatum mortale, quia homo non est dominus vitæ suæ, deinde timiditatis, aut pusillanimitatis vitium est velle carere magno bono temporali, quod est vita, & mori ob vitanda aliqua mala minoris momenti.

2. Sed ego puto absque peccato posse aliquem desiderare mortem, vt à magno malo temporali liberetur. Ita tenet Sanchez *in select. disp. 2. n. 9.* & Sotus *in 4. dist. 50. qu. vnic. art. 5. post 5. concl.* probatur exemplo Eliæ *3. Reg. 19. & Ionæ cap. 4.* Deinde quis prudenter censere potest maius malum aliquam afflictionem, quàm mortem; noo est ergo contra charitatem sibi debitam velle mori potius, quàm illud pati. Et ita hanc sententiam docet etiam Iacobus Granado *in 2.2. D. Thom. controu. 3. tract. 6. disput. 2. sect. 4. num. 22.* vbi optimè addit: Extra casum magnæ calamitatis, aut afflictionis non auderem excusare eiusmodi desiderium à culpa mortali, quia grauiter lædit charitatem sibi debitam, quia vult priuari maximo bono naturali, cuius non est dominos absque vlla causa alicuius momenti. Sic sane qui sine necessitate sufficienti desideraret grauem infirmitatem, censeretur grauiter agere contra naturalem inclinationem, & obligationem prospiciendi bono proprio, maius autem malum est mors. Quare non est censendum desiderium mortis quidpiam indifferens quod non habeat grauem malitiam, nisi malus finis apponatur, sed potiùs est hoc desiderium talis naturæ, vt nisi fine honesto, aut bono non leuis momenti cohonestetur, grauiter malum sit; sicut est grauiter malum occidere, vel infamare proximum, nisi adsint causæ iustissimæ, quas Doctores enumerare solent, Ita Granado. Ex quibus apparet esse damnandas de mortali mulierculas, & præsertim vetulas, quæ ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem, nisi illas excusare velimus, (& ita vtplurimum est) ex defectu aduertentiæ, & deliberationis.

RESOL. LVI.

An optare mortem alicuius, vel de illa gaudere ob hæreditatem habendam sit peccatum mortale?

Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas iuxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si ob illarum causam male tractaretur à marito, &c? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Ref.84.

§. 1. NAuarrus *in manual. c. 15. n. 10.* affirmatiuam sententiam docet esse communem, quia charitas obligat præferre vitam proximi diuitiis, & emolumento temporali. At his non obstantibus nouissimè Castrus Palaus *in opere morali, tract. 6. disp. 4. punct. 1. num. 11.* cum debita moderatione putat, aliquem posse absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illámque inefficaci effectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum; quia in tali casu quis non gaudet de illa morte, quatenus proximo mala est, sistendo ibi (hoc enim esset malum) sed gaudet de illa, qoatenus est causa sui emolumenti, & secundum hanc rationem; bona esse videtur, & appetibilis. Secus verò esset, si quis vellet proximo absolutè, & efficaciter mortem, quia talis voluntas peccaminosa esset, sub quocumque motiuo illam quis haberet. Igitur in isto casu desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium, & gaudium de malo illius, quàm de booo inde sequuturo. Ergo, &c. Ita ille.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 30. §. vlt. & in tom. 1. tr. 7. Ref. 100. § Non definam, & lege etiam doctrinam Ref. not. seq.

2. Hinc à fortiori infert Azorius *tom. 1. lib. 3. cap. 12. quæst. 1.* & alij, licere matri mortem filiarum optare, eo quòd ob deformitatem, vel inopiam non possit eas iuxta suum desiderium nuptui tradere; vel si ob illarum causam malè tractaretur à marito, & Io. Sancius *in selectis, disp. 2. n. 9* asserit, licitum esse optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam molestam infirmitatem, mendicitatem, vitam pœnalem à marito inflictam, & aliud huius generis, dummodo desideres vt à Deo infligendam, non ab homine iniustè, aut à dæmone; vide etiam Emanuelem Sà *ver. charitas, num. 8.*

Sup. hoc in Ref. præterita, & lege etiam doctrinam Ref. & §§. not. præteritæ.

RESOL. LVII.

An aliquando licitum sit se mutilare?

Et an homo teneatur pati sibi membrum secari, si Medici indicent esse necessarium?

Et an teneatur hoc permittere, si sit Religiosus, & superior ei id præcipiat?

Et an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere se ab esu carnium?

Et

Et an peccet Medicus, qui Carthusiano ægrotanti, & inscio præberet cibos ex carnibus?

Et an liceat ligato, vel non ligato propriam manum vel pedem, etsi sanum abscindere, vt per fugam imminentem mortem euadat? Ex p.5.tr.4.Res.52.

Sup. hoc infra in Res. 60. §. 1. ... & in Res. 59. inter ... & ... vel & ... & in ... §. ... pro... cætera huius textus.

§. 1. Respondeo affirmatiuè, quando salus totius corporis abscissionem requirit, neque contra Sotum *de Iust.lib.5.quæst. 2.artic.1.* Saytum *in Claui Reg.lib.7.cap.9.num.*167. Salon, Aragon, & alios. Discrimen hic facio, an illa dependentia salutis totius corporis à membri detruncatione ex naturali causa proueniat, puta quia cancer membrum inuasit, aut Vipera momordit, an ex violentia & voluntate alterius, aut alia causa extrinseca, puta quia tyrannus te occidet, nisi manum tibi amputes, nam etiam tunc licere existimo cum Petro Nauarra *de restit.lib.2.cap.3.num.*98. Maldero *in 2.2. tract.3.cap.1.dub.*20. Molfesio *in sum. tom. 1.tract. 11. cap.19. num.* 168. & aliis. Imò ego etiam puto cum Petro Hurtado de Mendoza *de spe & charitate, tom. 2. disp.*170 *sect.* 5. §. 126. in tali casu si, v. g. Antonius non possit se secare, aut non audet, posses ex eius consensu illum secare, quia quod Antonius potest licitè in se facere ad vitandam mortem, possum ego facere ex eius consensu.

2. Notandum est tamen hominem teneri permittere sibi membrum secari, si Medici id indicent necessarium, nec magni dolores sint perferendi, si tamen ingentes essent cruciatus tolerandi, vt in dispositione tibiæ. &c. non tenetur permittere, neque potest ad hoc cogi, etiam si esset Religiosus, & Superior id ei præciperet; & ratio est, quia nemo tenetur cum tanto cruciatu vitam suam seruare. Ita Sotus & Malderus *vbi supra*, quibus adde Syluium *in 2.2.quæst.65. artic.1. conclus.2.* Azorium *tom.3.lib. 2.cap.3. quæst. 12.* & Lessium *lib.2. cap.9.dub.14.num.*96 qui excipit vnum casum, nisi vita alicuius censeatur bono communi necessaria, tunc enim ob bonum commune tenetur & posset cogi à Republica: quod docet etiam ex multis Molfesius *loco cit.num.*170.

Sup. contento in hoc & seq §. in tom 7. tr. 1. Res 205. Sed lege etiam ib doctrinam Res. 204.

3. Sed hîc oritur illa quæstio, an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere ab esu carnium; Vasquez *in part.1. D.Thom. disput.* 162. Granado *in part. 2.contr.7.tract.3. part.1. disp.8. sect.5.num.*27. contendunt legem & consuetudinem Carthusianorum eos simpliciter obligare, ita vt non possit etiam in articulo mortis vesci carnibus, quia scilicet spectat ad magnum & publicum illius Religionis spirituale bonum, vt tanto rigore illa obseruantia vigeat. Potest autem lex humana ob commune bonum, quando opus est, obligare etiam cum dispendio vitæ. Fatetur autem non peccare Medicum, aut alium: qui Carthusiano ægrotanti & inscio præberet cibos ex carnibus.

4. Verùm ego puto Carthusianos secluso scandalo & contemptu posse in tali casu vesci carnibus, etiamsi habeant alios cibos, non tamen teneri. Ita Victoria *relect. de temperantia numer.* 8. Lorca *in part.2.disp.* 23 *de leg a* 14.*exemplum.* Montesinus *tom.2.in p.2. disp.23. q. 20.num.* 177.

Sup. hoc in Res.5. & vers. n. 4. 1. huius Res.

5. Et tandem pro coronide huius resolutionis nota quòd probabiliter quoque licet ligato propriam manum, vel pedem, etsi sanum, abscindere, vt per fugam imminentem mortem euadat. Ita Sotus, Toletus, Salon. Bannes, Aragon. Valentia; licèt aliqui negent. Imò probabiliter etiam non ligato, si alter violenter mortem minitetur, nisi id facias, sicut etiam eruere vnum oculum, ne tibi alter duos eruat, vt docet Tolet. & sequitur Lessius; licèt Sotus, Bannes, Aragon, & Salon. negent. Certè quidem si illud licet, cur hæc non etiam licita sint non video, vt etiam rectè dixit Sà *ver. homicidium*, Ratio generalis est, quia homini vt custodi, & gubernatori suorum membrorum, licet de iis disponere prout ratio & salus totius, ad quod ordinantur, postulant. Et hæc omnia docet Tannerus *tom.3.in 2. 2. disp. 4.qu. 8.dub.5.num.* 100.

RESOL. LVIII.

An consentiente filio, possit illum Pater castrare, vt voce, & cantu Ecclesiæ deseruiat? Ex p. 3.tr. 3. & Misc. 1. Res.38.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Salonius *in 2.2.tom.1.quæst.65.art.1.contr.2.* vbi sic asserit. Hinc sequitur licere quidem parentibus filiis, quos voce plurimum Ecclesiis profuturos sperant, amputare virilia, & efficere Eunuchos, sed ita vt fiat sine periculo vitæ, & de eorum consensu. Quia licèt huiusmodi Eunuchi vtiles etiam sint bono communi Ecclesiarum, non tamen necessarij; tum etiam, quia postquam sunt facti Eunuchi, non manet eis facultas ad quemcumque statum, cùm de iure Clerici esse non possint, nec ex constitutione Sixti V. coniugari, electio autem libera est, quo fit neminem faciendum esse Eunuchum, nisi consentiat. Ita Salonius.

Sup. hoc in Res. seq. & late in Res. 1. post seq. & in tom. 1. tr.7 Res 130. §. vlt. & in tom. 6 tr. 1. Res.118. cursim in §. Nota hic. & in tom. 7. tr. 1. Res.66. à lin. 5. & in tom. 9. tr. 2. Res. 107. cursim in §. Deinde.

2. Sed illum impugnat nouissimè Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ.disp.4.quæst.8.dub.5.num.*201. vbi ita ait, Non desunt quidam (in quibus Salon.) qui licere putent parentibus, filios suos voce, cantúque Ecclesiæ inseruituros, & in id liberè consentientes, intuitu boni publici castrare. Sed contrarium videtur verius, non solùm ob varia animæ pericula, & incommoda, quæ hinc consequi solent, sed etiam quia bonum illud tanti momenti non est, vt ob id res tam per se à natura aliena suscipiatur, quando nec pro salute spirituali, aut periculo animæ vitando id licitum esse constabit *infrà* ex sacris Canonibus; quæ tamen causa alioqui multo maioris momenti videri possit Hoc certum repugnantes liberos ad hoc cogi non posse, cùm libera illis manere debeat, quo ad vitæ statum, electio. Ita Tannerus, qui sententiam Salonij videtur probabilem putare, cùm contrariam, quam ipse tenet, veriorem tantùm appellet. Sed an ita sit, iudicent viri docti.

RESOL. LIX.

An licitum sit Parentibus castrare filios ad conseruandam vocem, ipsis consentientibus, quia nemo est Dominus membrorum suorum?

Et in textu huius Resolutionis aliqui alij casus adducuntur, in quibus licitum erit aliquibus membrum sibi abscindere. Ex p.6.tr.8.& Misc.3.Res.36.

§. 1. Suprà negatiuam sententiam docui, sed post hæc impressa peruenerunt ad manus meas Decisiones Morales Patris Pasqualigi, qui *Decis.*498. affirmatiuæ sententiæ nominatim contra me adhæret, eo quod excellentia vocis in ordine ad cantum sit magnifacienda, tum quia est perfectio boni corporalis quod pluribus membris præfertur, tum quia ratione ipsius personæ redditur honorabilis etiam apud Principes, tum quia est sufficiens, vt inde acquiratur nobilis sustentatio vitæ, & plus commodi ab ipsa percipitur, quàm ex eo quod quis sit habilis ad generandum Vnde maius bonum censendum est quòd sit excellentia vocis, quàm non esse castratum.

Supra in Res. quæ nunc est in tom. 1. tr. 7. Res. 130 §. vlt. & in Res. præterita, & late in alus eius annot.

2. Sed his non obstantibus puto non esse discedendum à sententia quam docui, quia vt obseruat Rittershusius *in Nouellas Iustiniani, part. 12. cap. 12. num* 8. Gudelinus *de iure nouissimo.lib.5.cap.*17. & alij communiter, nemo est dominus membrorum suorum, vt patet ex *l.*13.*liber.homo, ff. ad l. Aquil.* Et licèt aliquando licitum

tum sit membrum abscindere, tamen hoc procedit in casu necessitatis, vt obseruat D. Thomas *in 2.2. quæst 65. art. 1.* & Doctores communiter in ordine ad conseruationem totius corporis, & ratio est, quia membra sunt propter bonum totius, quando igitur membrum aliquod toti corpori adduceret perniciem, ratio naturalis dictat illud rescindi & abiici posse: quod etiam procedit ex causa extrinseca adueniente; & ideo si quis ligatis manibus in bello, vel alio loco iniustè detineatur cum vitæ probabili periculo, potest sibi membrum abscindere, si aliter euadere non possit. Similiter si quis haberet manum ferro alligatam, aut parieti sagitta affixam, videret flammam ignis iam iam inuadentem, aut hostes irruentes, licitè potest vi brachium relicta manu extrahere si nullum aliud est remedium. Sic etiam qui à canibus detentus mortem timeret, nec aliter euadere potest, licitè potest sibi membrum abscindere. Et qui domi inclusus ab hostibus interficiendus detineretur, licitè potest cum manifesto periculo fractionis pedis vel manus se per fenestram demittere. Item qui manum habet viperæ veneno tactam, ne venenum cor comprimat & moriatur, licitè potest eam abscindere. Igitur ex sententia D. Thomæ, & omnium Theologorum dicendum est, quod tunc quis potest disponere de membris suis, quando eorum abscissio esset necessaria pro salute totius corporis, vel alicuius membri principalis. Et ideo rectè infert Ioannes VViggers *de iustit. & iure, tract. 2. cap. 2. dub. 19. num. 110.* quod extra necessitatem nemini licet se mutilare, siue membro aliquo se priuare, neque curare id fieri per alium. Hinc D. Thomas *vbi supra in respons. ad 3.* dixit membrum non esse præscindendum propter corporalem salutem totius, nisi quando aliter toti subueniri non potest: ita Sanctus Doctor. Vnde ex his corruunt argumenta, quæ pro sua firmanda sententia adducit Pasqualigus; nam in casu Eunuchorum abscinditur membrum non ex necessitate vt corpus vel aliquod eius membrum principale in suo esse conseruetur ne pereat, sed vt vox tantùm dulcis & sonora conseruetur. Ergo nulla ratio naturalis dictat in isto casu vt vno membro damnum infestatur, imò prorsus abscindatur pro melioranda tantùm voce, nam vox dulcis, & sonora non est medium necessarium pro tuenda salute totius corporis, vel alterius membri principalis; neque cum voce aspera & dissonanti corpus vel aliquod eius membrum est in statu pereundi. Ergo non tenetur aliquod membrum illi succurrere cum tanto detrimento sui, quia non adest status necessitatis in quo ex ratione naturali tenetur abscissionem pati. Nec si vox ex dulci & sonora efficiatur aspera & dissonans, sequitur ex hoc vt corpus vel membrum aliquod principale pereat, vnde aliud tenetur cum sui detrimento illi succurrere, & nos non sumus in casu in quo quis vocem & loquelam amitteret nisi abscinderetur. Neque honor apud Principes, aut ampla sustentatio potest efficere vt licita sit alicuius membri detruncatio, vt vult Pasqualigus, cui quidem concedimus quod excellentia vocis sit permagnificienda, sed non est necessaria. Ergo castratio non erit licita, quia non sumus in casu conseruandi suppositum in suo esse ne pereat, sed tantum meliorandi, & perfectionandi, & ideo aduersus Pasqualigum, præter Tannerum, Layman, Megalium, & alios alibi à me adductos, tenent nostram sententiam nouissimè, me citato, ex Societate Iesv Pater Thesaurus *in Prax. part. 2. verb. Membrorum mutilatio, cap. 1. §. amplia secundò* Bonacina *de cens. disp. 6. quæst. 2. punct. 2. num. 34.* & Pater Magister Lezzana *in summa Quæstionum Regular. tom. 3. verb. Homicidium, num. 4. verb. Irregularitas, num. 75.*

Sup. hoc & sequentibus in Ref. seq. §. Dico secundò. & supra in Ref. 57. §. 2. & vlt. & in tom. 6. tra. 1. Ref. 118. lege doctrinam eius §. Sed an.

Alibi in Ref. 2. huius Ref.

3. Adde aduersus supradictam castrationem, quod Eunuchi vehementer libidine inflammantur. Ergo sunt in maximo salutis periculo, quia eis matrimonium inire ab Ecclesia est interdictum; de vehementissima autem eorum venere quicquid afferat Pasqualigus, vide Bonacinam, & VViggers *vbi supra*, quibus etiam adde Basilium Poncium *de Matrimon. lib. 7. cap. 67. num. 1. & l. 4. ff. ad leg. Cornel. de Sicar.*

RESOL. LX.

An licitum sit seipsum castrare, non solum ad suauitatem vocis conseruandam, sed etiam ad superandas tentationes carnis?

Et deducitur, quod obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici ei id iudicent necessarium ad vitæ conseruationem.

Et quid, quando quis alligatus est, in domo, quæ inuaditur si nequeat se dissolui; licebitne manum diuellere, aut à brachio rescindere, ad mortem euadendam? Ex part. 11. tr. 1. & Misc. 1. Res. 23.

§. 1. Affirmatiuam sententiam contra me tenet Caramuel *in Theol. fundament. fundam. 55. §. 9.* per totum, vbi inter alia sic asserit; Homo est vsufructuarius vitæ suæ; Pater: esset enim nimis infelix si inter alias miserias quibus inficitur, etiam haberet hanc, quòd esset suæ vitæ mancipium, illique deberet vniuersa præponere: habet enim homo etiam infamis, animam, quam debet præponere vitæ, & nobilis honorem, quem pretiosiorem vita fatentur omnes qui ex bonis parentibus nati.

Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & in aliis earum primarum annot.

2. Hinc est hominem non posse vitam prodigere posse expendere, quod fecerunt Martyres, faciunt, & milites, & suo etiam modo confessores, qui vitæ annoa austeritate, & rigore Monasticæ conuersationis abbreuiant. Corpus enim Antonij, Pauli, Hilarionis, &c. Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, Ignatij, &c. non vt Medeci, sed vt Monachi Religiosi tractarunt. Hucusque Caramuel.

3. Ex quibus elicit duas consequentias, prima: Cùm igitur melior sit cantor, quam Eunuchus, colligitur pueros posse ad conseruandam vocis suauitatem castrari. Patet, nam aduersarij ipsi non negant magni debere fieri vocis excellentiam, vocis securitatem, stipendij opulentiam, & apud Reges, & Principes authoritatem. Et hæc consequentia satisfacit quæstioni primæ.

4. Secunda: Cùm etiam non iam maximi, sed summi debeat fieri conscientiæ tranquillitas, & securitas, colligitur hominem, qui aliter nescit carnis tentationes superare, posse seipsum castrare, vt vel sic reddat suam salutem securam; colligitur ex præcedentibus.

5. Dices, melius est nubere, quàm vri, dixi Paulus, melius est castrari, quàm vri, non dixit: Ergo in tali casu nubere debet, si autem castrare non debet, immò nec potest. Et respondeo Paulum agere de hominibus, qui possunt matrimonium contrahere, non de illis qui voto solemni, aut alio legitimo impedimento sunt incapaces, vt id contrahant, & hinc noua oritur difficultas, quæ rogat, An adolescens celebs, qui potest matrimonio legitimo incendium concupiscentiæ extinguere, possit matrimonio relicto ad remedium castrationis recurrere? Nolo omnia soluere, & ideò inter alias, hanc etiam quæstionem Lectori decidendam relinquo. Hæc ibi Caramuel.

6. Sed ego prorsus puto non esse recedendum à contraria sententia quam olim docui, & præcipuè quoad vltimam consequentiam, cum sit communis inter Doctores, & in re tam graui, & tam acriter discussa in Ecclesia Dei propter factum Origenis ad annum 210. qui pro seruanda castitate se castrauit, quamuis discipuli eius, teste Baronio dicant pharmaco fecisse, non abscissione. Et Epiphanius *heresi 58.* narrat, Valesios non permisisse suis esum carnium, antequam se castrassent.

7. Dico igitur primò cùm D. Thoma *in 2. 2. qu. 65. artic.*

Sup. hoc. sup. a Ref. 57.

artic. 1. quòd quando membrum aliquod est infectum, & corruptiuum totius suppositi, vt cancer inuaserit, aut vipera momorderit, nec sit præsto aliud remedium potest quis etiam licitè sua priuata voluntate curare membrum illud abscindi. Ita quoque docet D. Thomas loco citato, & alij passim omnes. Ratio reddi potest, quia membra sunt propter bonum totius; quando igitur membrum aliquod toti copori adduceret perniciem, ratio naturalis dictat, illud rescindi, & abiici posse; Immò obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici id iudicent necessarium ad vitæ conseruationem, modò absque magnis doloribus fieri possit, vt cum aliis tradit Soto *l.* 5. *q.* 2. *artic.* 1.

Sup. hoc in Ref. præterita . 2. paulo post initium, a vers. & ideo si quis, & in aliis eius not.

8. Dico secundò, non tantùm quando propter intrinsecam membri indispositionem siue infectionem, requiritur eius abscissio ad hoc vt suppositum conseruetur, sed etiam quando hæc est necessaria ad totius conseruationem ex causa extrinsecus adueniunte, quam quis aliter amouere non potest, licitum est se membro illo priuare ad suppositi conseruationem: vt verbi gratia, est quis alligatus in domo quæ incenditur, si nequeat se dissoluere, licebit manum diuellere, aut à brachiò rescindere, ad mortem euadendam, ita cum plerisque aliis Dominicus Soto *supra*, parum enim videtur referre quomodo nascatur necessitas, quando salutem est in homine, qui aliter se liberare à corruptione totius non potest.

9. Dicò tertiò, extra necessitatem nemini licet se mutilare, siue membro aliquo se priuare, neque curare id fieri per alium. Ratio patet ex modò dictis: & confirmari potest ex pluribus capitulis, vt *ex cap. significauit, de corpore vitiatis*, *Can. si quis abscidit* 4. *& Can. qui partem* 6. *dist* *n.* 55. adeò vt ne quidem id liceat sub prætextu vitandi carnis concupiscentias, aut peccata. Vnde nec oculos sibi eruere, aut se castrare quisquam potest; constat ax *Can.* 22. Apostolorum, *& Can.* 1. Concilij Nicæni, vbi id expressè prohibetur, & docet idem D. Th. *lococitato.* Ratio est, quia ad peccati euitationem non est membri abscissio necessaria; peccatũ enim subiacet voluntati inquit D. Th. motus itaque carnis sine consensu voluntatis peccata non sunt. Quare: dum inuitis nobis exurgunt, potiùs tolerandi sunt cum lucta contraria, quàm membra rescindenda, quòd ergo Matth. 19. dicitur, *Sunt Eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum Dei* interpretatur D. Chrysostomus *homil.* 63. *in Matthaeum*, fieri non per membrorum abscissionem, sed per malarum cogitationum interemptionem. Perfectissimè autem id fit per solemne votũ perpetuæ continentiæ, quo quis se facit moraliter impotentem ad generationem. Perperam verò id intellexisse videtur Origenes; qui corporaliter se castrasse refertur, cuius factum ab aliis omnibus improbatur; de quo videre licet Eusebium *lib.* 6. *Histor. Eccles. cap.* 6. & Baronium *to.* 2. *ad annum Domini* 208. Accedit, quod frustra ad eos fines fiat membrorum exsectio, quia vt loco citato notat D. Thomas ex Chrysostomo, per illam non fit concupiscentia mansuetior, sed molestior. Cui conformiter scribit D. Basilius *l.* 6. *de Virginitate circa finem*, & August. *lib.* 6. *contra Iulian. cap.* 5. Arnorbius *lib.* 5. *versus gentes*, Isidorus *l.* 10. *Origenum*, S. Cyrillus *dissertatione aduersus libidinem apud Suidam in Spado*, *& alij*. Indicat etiam quod dicitur *Sap.* 3. *v.* 14. *Beatus est Eunuchus, qui manu flagitium non exercuit*, ita legit S Cyrillus *vbi supra*, & significari ait, eunuchos manibus & digitis corrumpere mulieres, fœditatem furiosè perpetrare, *& Ecclesiastici* 20. *v.* 2. *concupiscentia spadonis deuirginauit iuuenculam, & c.* 30. *v.* 21. *sicut spado complectens Virginem, & suspirans.*

10. Itaque luxuria comprimitur magis, vt inquit D. Thomas per frænum cogitationis, quòd tunc mens capescit facilius, quando piis orationibus, ac meditationibus frequentius exercetur, & corpus per studium sobrietatis in seruitutem spiritus redigitur. Ergo, &c.

Et ita hæc omnia docet Malderus *de Iust. tr.* 3. *c.* 1. *dub.* 20. Vrigers *tract.* 2. *c.* 2. *dub.* 19. Syluius *in* 2. 2. *quæst.* 65. *artic.* 1. *conclus.* 2. Lessius *eo tract. lib.* 2. *capit.* 9. *disputat.* 10. *dub.* 14. Dicastillus *de iust. lib.* 2. *tract.* 1. *disputat.* 10. *dub.* 17. *numero* 559. Marcus Serra *in tom.* 2. *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 65. *artic.* 1. *disputat.* 19. *&* 20. Busembaum *vbi infra*, Filliucius *tom.* 2. *tract.* 29. *cap.* 11. *quæst* 3.

11. Ad id verò, quod asserit Caramuel, nempe hominem esse vsufructuarium vitæ suæ, & sui corporis; Ergo manente illa substantia potest vti membris suis, & adducit exemplum de vsufructuariis horti.

12. Respondeo, non esse hanc rationem admittendam, quia vt ait Dicastillus *de iust. l.* 2. *tract.* 1. *disp* 10. *dub.* 17. *numer.* 559. & alij homo tenetur vitam conseruare, quæ perfectè constat integritate membrorum; Ergo licèt, vt vult Caramuel sit vsufructuarius vitæ & sui corporis, non potest sibi abscindere aliquod membrum, quia non illæsa maneret substantia rei, cum, vt dictum est, vita perfecta consistit in integritate membrorum, de quibus licet homo, vt vult Caramuel sit vsufructuarius, tamen cùm amputantur, non solùm illæsa non manet, sed perit substantia eorum, cùm non possint amplius exercere actiones à natura sibi inditas, ergo, &c.

13. Vnde ex his patet responsio ad argumentum Caramuelis de vsufructuariis incidente ramos arborum; Nam ramus non est ita pars integralis arboris, vt est verbi gratia manus, aut aliud membrum: Et ideò auulso ramo, remanet adhuc integer arbor, quod non accidit quando abscinditur membrum ex corpore humano, cùm illo abscisso, non dicitur corpus remanere integrum, sed mancum & defectuosum; Nam vt dictum est, vita & corpus humanum constat integritate membrorum ab ipsa natura ad propria munia destinata.

14. Itaque non solùm ad sedandas tentationes carnis sed etiam ad conseruandam suauitatem vocis puto, castrationem esse illicitam.

15. Et ita nostram sententiam contra Caramuelem præter Eminentissimum Cardinalem Lugo, & plures alios à me alibi adductos, videtur, me citato, etiam docere Marcus Serra *tom.* 2. *in* 2. 2. D. Thomæ *quæst.* 65. *artic.* 5. *in fine*, & absolutè Hermanus Busembaum *in medulla Theologia moralis l.* 2. *tractat.* 4. *capit.* 1. *dub.* 1. & Ioannes Pontius *in cursu Theologia disputat.* 52. *quæst.* 4. *conclus.* 2. *num.* 19. vbi sic; Patet peccare eos qui castrant se, aut permittunt id fieri à parentibus ad conseruandam, vel procurandam vocis suauitatem, aut etiam ad vincendas facilius carnis tentationes. Ita ille.

Alibi in Ref. not. 1. huius Ref.

16. Vnde me citato, nouissimè Pater Thomas Hurtadus *var. tom.* 1. *tract.* 12. *cap.* 1. §. 11. *difficult.* 2. *n.* 757. sententiam Caramuelis, Pasqualigi, & aliorum putat practicè esse improbabilem. Quia bonum spirituale animæ multo maioris considerationis est, quàm vocis conseruatio ad vtilitatem, & commodum sustentationis vitæ, & ad inseruiendum Ecclesiæ in cantu, & vt reddatur honorabilis apud Principes propter vocis suauitatem, hæc enim omnia ad corpus pertinent, bonum autem spirituale ad gratiæ incrementum, ergo si propter bona & commoditates extrinsecas corporis licitum est se ipsum castrare, multò magis propter bona spiritualia animæ, at hoc non licet, vt clarè decernitur *cap. meritum* 33. *dist. & cap. hi qui se* 55. *distinct.* ergo nec illud licitum erit, aliàs si propter lucrum, & commoditatem temporalem licèt patri filium abscindere, & ipse filius licitè potest consentire, sequeretur, quòd vt quis admitteretur in Regio Palatio in quo ex rescripto regis non possunt interius adsistere, nisi Eunuchi, vt habent multi Reges Asiæ, & Orientis: licitum esset se castrare, vt hunc honorem consequeretur.

consequeretur. Rursus si quis alteri magnam pecuniæ summam promitteret, licitum esset se abscindere, quod concedere absurdissimum est, & dignum grauissima censura.

17. Deinde membri cuiuslibet abscissio est intrinsecè mala, & prohibita iure naturali: Ergo non licèt: sicut nec licèt sui occisio, ad idem enim præceptum quintum decalogi vtrumque pertinet.

18. Nec obstat dicere cum Pasqualigo, negando, quòd abscissio membri sit intrinsecè mala, aliàs nunquam esset licita, etiam in extrema necessitate pro saluanda vita totius, sicut quia mendacium est intrinsecè malum, nunquam est licitum, etiam pro saluanda vita alicuius *cap. super eo, de vsuris*. Et sic cùm aliquando sit licita mutilatio, *cap. Eunuchus, cap. si quis à Medicis 55 dist.* hæc non est intrinsecè, & ex obiecto mala. Verum Pasqualigus male theologizauit, quia aliàs neque homicidium non esset ex obiecto malum, neque furtum, quod Catholicè negari absolutè nequit. Probatur sequela, quia aliquando licet hominem occidere, cùm est medium ad effugiendam mortem, & est aggressor iniustus. Deinde dum quis est in vrgentissima necessitate, licèt rem alienam clam surripere: Ergo si ex eo quòd in necessitate saluandi vitam, & salutem corporis licitum est se castrare, aut mutilare, colligit hic Doctor, quòd mutilatio non est intrinsecè, & ex obiecto mala, neque homicidium, aut furtum mala essent intrinsecè, & ex obiecto. Quod dici nequit, quia cùm sint præcepta naturalia eorum obiecta sunt contra naturam rationalem, atque ita intrinsecè mala.

Alias rationes adducit etiam pro hac firmanda sententia doctus Hurtadus, ex quibus patet responsio ad argumenta, quæ contra me adducit Caramuel.

Ad ea verò, quæ contra me ipse asserit circa lasciuiam Spadonum, & ad expositionem *c. 19. D. Matthæi* respondeo, esse contra communem sententiam Theologorum, qui in eorum fauorem adducunt plures Partes, vt visum est, & ferè omnes expositores Neotericos illius loci D. Matthæi; vide etiam post hæc scripta virum eruditissimum Partem Gudelinum *de Irregul. c. 3. quæst. 2. confect. 4. num. 11.* qui plura affert ad confirmationem eorum quæ superius dicta sunt.

De Resolutione propter homicidium & mutilationem.

RESOL. LXI.

An si quis occidat inuasorem excedens moderamen iustæ tutelæ, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tract. 4. Res. 44.

§. 1. Clarum est non teneri ad vllam restitutionem si quis occidat inuasorem cum moderamine iustæ tutelæ ad tuendam vitam, libertatem, honorem, diuitias, &c. vel suas, vel proximorum innocentium de quibus casibus suprà satis dictum est. Difficultas oritur quando in dictis casibus non fuisset seruatum moderamen iustæ tutelæ? & affirmatiuam sententiam ex Nauarro docet Rodriquez *in sum. tom. 1. cap. 122. num. 1.* Vasq. *opusc. de restit. c. 1. §. 3. dub. 4.* Petrus Nauarra *de restit. lib. 4. c. 1. n. 92.* Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 9. num. 3.* Faustus *de restit. disp. 2. q. 10. num. 4.* Tuttianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 28. dub. 4.* Becanus *in 2. 2. D. Thom. de iust. & iure, q. 9. de restit. concl. 2.* vbi sic ait. Qui iouaditur ab altero sine prouocatione, si iustum moderationem notabiliter excedat, ita vt mortaliter peccet occidendo suum inuasorem, tenetur integrè damna compensare. Ratio est, quia qui ita occidit, facit alteri iniuriam, & est causa totius damni, sicut i s qui dolo, vel lata culpa est alteri causa damni. Dices, qui alterum iniustè aggreditur, aperta vi, vel ex insidiis occidit, maiorem infert iniuriam, quàm qui aggressus & rei indignitate commotus occidit aggressorem. ergo ad maiorem tenetur restitutionem. ergo si hic integrè, alter non integrè tenetur compensare, & ita sentit Angelus *ver. restitutio, 1. §. homicidia*, & quidam alij. Respondeo negando consequentiam, quia quantitas restitutionis non debet æstimari ex quantitate iniuriæ, sed ex quantitate damni per iniuriam mortiferam illati; itaque cùm hic interuenerit iniuria quæ sit peccatum mortale, damnum integrè resarciendum est. Contrarium fit in pœna, quæ respondet iniuriæ, non damno. Vnde vbi fuit maior iniuria, maior quoque pœna est irroganda. Ita Becanus.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, & illam reprobat Strouersdorf *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. disp. vnic. memb. 2. concl. 5.* & Sylaius *in 2. 2. q. 62. art. 2. quæritur 3.* Cœlestinus *in comp. Theol. mor. tr. 10. c. 2. n. 3.* Comitolus *in resp. lib. 4. q. 11. n. 6.* Dico igitur quòd si quis quantumcumque iniustè inuasus occidendo, vel petentendo excedat moderamen inculpatæ tutelæ, ad restitutionem tenetur pro ratione excessus: si enim per leuem inaduertentiam, vel aliam venialem culpam excessit modum defensionis, quod præsumendum erit, quando non ex voluntate occidit, sed animo defendendi se, vel sua, præsertim in defensione vitæ propriæ, cuius amittendæ timor strenuum quemque perturbare solet; tunc leuis quoque restitutio iniungenda erit culpæ proportionata; v. g. vt preces, ac sacrificia aliqua pro occiso offerri faciat, vel alia similia. Quòd si maior excessus interuenerit, maior erit restitutio exhibenda, iuxta prudentis arbitrium, vt si fortè per culpam Theologicam mortalem crassæ inaduertentiæ hominem occidisset, non seruato moderamine, maior quidem, non tamen integra restitutio facienda erit, ac si prudens & sciens occideret, quamuis contradicat Nauarr. *cap. 15. num. 17.* & Lopius *1. part. cap. 72. § antepenultimo*, contra Syluestrum *vbi suprà*, & Sotum à Lopio citatum. Ratio est, quia ea restitutio non debetur nisi ex culpa iniustæ acceptionis, quanto ergo minor fuerit culpa, tanto minor debet esse restitutio, quæ si per crassam inaduertentiam eueniat, sub duplo minor esse fortè debebit, quàm si dedita opera contingat. Et hæc omnia docet Rebell. *de oblig. iust. part. 1. lib. 3. quæst. 12. num. 7.* Et hanc opinionem probabilem putat Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 21. num. 135.*

3. Non desinam hic obiter adnotare quòd etiam in casu nostro Fernandez *in exam. Theo. mor. p. 1. c. 14. §. 1. num. 7.* ex Perea docet duplo minorem esse imponendam restitutionem illa, quæ imponitur ei, qui dedita opera occidit, quia duplo minor culpa.

RESOL. LXII.

An si quis occidat inuasorem rerum suarum, etiamsi recuperare eas iudicialiter posset, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 45.

§. 1. Affirmatiuè respondet Petrus Naoarra *de restit. lib. 2. c. 3 num. 413.* vbi sic ait. Ex quibus infero quòd si ablatum esset recuperabile per iudicem non liceret occidere, tunc enim cùm reuera non sit res amittenda, iniustè occideret. Ita ille, & ante illum Bartolus *in l. furem, ff. de sicariis*, & Syluest. *ver. excommunicatio 6 not. 4. cas. 9. §. ista enim intelligi*, vide etiam Comitolum *in responsi lib. 4. q. 10. num. 17.* & Homobonum *de cas. reseru. part. 2. cap. 3.*

2. Secunda sententia est Caietani affirmantis *in 2. 2. q. 64. art. 7.* quòd etiamsi res recuperari possint, potest

aggressus vel iure suo defendendi, & inuasorem occidere.

3. Tertia opinio distinguit. Vide Fernandez *in exam. Theol. moral. p. 1. c. 14. § 1. n. 13.* sic ait. Dico igitur cùm facilis erit recuperatio per iudicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sot. 5. q. 1. art. 8. cum plurimis Theologis & Iuristis, quos refert. Illicitum, inquam, contra charitatem, quæ iubet leue damnum pati pro euitando maiori, aut saltem maximo proximi; sed leue damnum est, breui tempore carere rebus suis, maximum verò malum vitæ orbitas: ergo ex charitate tenetur quis carere breui spatio suis rebus, vt deuitet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra iustitiam, quia nemini ex officio licet inferre grauissimum damnum proximo pro euitando leui suo, alioqui pro teruncio liceret raptorem occidere.

4. Dico secundò. Cùm difficillima speraretur ablatarum rerum recuperatio per iudicem, tunc si aliter quam occidendo non posset quis sua comparare, liceret occidere furem. Ita Fernandez & Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 13. §. dico quintò.*

5. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed ego secundæ Caietani magis adhæreo, quam etiam tenet Lessius *lib. 2. c. 9. dub.* 11. *num.* 71. & Rebellius *p. 2. lib. 3. q. 12. num.* 10. vbi docet non peccare contra iustitiam, ac proinde non teneri ad restitutionem, si quis occiderit inuasorem rerum suarum, etiamsi eas iudicialiter, si illum non occideret, postea posset recuperare. Et ratio est, quia inuasor nullum ius iustitiæ habet, vt domino inuito res suas accipiat, sed iniustè eas inuadit. Ergo iustè eas defendere quis posset etiam cum detrimento ipsius inuasoris.

RESOL. LXIII.

An, si inuasus, etiam Nobilis, possit fugere, & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tract. 4. Resol. 48.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Rebellius *p. 4. lib. 3. q. 12. n. 6.* vbi sic ait: Tenetur nihilominus fugere laicus etiam nobilis, si aggressori præbuisset vehementem occasionem aggressionis per magnam iniuriam. Ita ille, cum aliis.

2. Verùm mihi contraria sententia magis placet, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 11. n. 136.* Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 8.* & Becanus *in 2. 2. D. Thom. q. 62. de restit. q. 9. concl. 3.* vbi sic ait. Qui inuasus ab altero potest fugere, vel aliter declinare, etsi id non faciat, sed debita moderatione se, vel sua defendens occidat inuasorem, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia non peccauit contra iustitiam, sed contra charitatem, non enim ex iustitia tenebatur fugere, vel à via declinare. Confirmatur, quia nemo ex sua malitia, qua vult alterum inuadere, acquirit ius in illum, quo illum obliget ad fugam, ita vt nisi fugiat, vel patiatur se interfici, censeatur ipsi facere iniuriam, sed solùm tenetur fugere ex charitate, si sine honoris dispendio possit. Ita Becanus.

3. Nec valet dicere cum Rebellio, quòd præbuit vehementem occasionem aggressuri per contumelias, vel alios modos grauiter iniuriosos; nam respondeo cum Fausto *in specul. Confess. disput. 25. q. 10. num. 2.* & aliis, quòd licèt inuasor habuerit occasionem aggrediendi, iniustitiam tamen, & peccatum commisit in aggressione, & licèt inuasus peccauerit in occasione, quam dedit inuasori, nihilominus postea iustè defendit se ab eo: ergo si eum occidat, non facit ei iniuriam, ac proinde non peccat contra iustitiam, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, sed se habet illud homicidium tanquam per accidens, & mediante alterius malitia proueniens occasione iniuriæ illatæ. Sed an hæc doctrina militet in Clericis, dicemus in sequenti resolutione.

RESOL. LXIV.

An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat inuasorem, peccet contra iustitiam, ita vt teneatur restituere?

Et an vt supradicti auertant graues ictus baculi, vel pugni inferendos, vel ob leuem alapam vitandam, possint inuasi occidere inuasorem, & non teneantur fugere, etiam si possint, siue fuga sit dedecori, siue non, nec teneantur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 49.

§. 1. PEccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, docet Petrus Nauarra *de rest. lib. 2. c. 3. n. 389.* In Clericis enim locum non habet defensio honoris, cùm enim humilitatem, modestiam, ac mansuetudinem profiteantur, nullum ei dedecus accrescit ex aliorum contumeliis, aut ex eo quòd fugiant, sed potiùs gloria & bonum nomen, neque parui habentur, sed magni potiùs; quod, vt dictum est, non accidit in viro nobili sæculari: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Rodriquez *in sum. tom. 1. c. 120. n. 13.* vbi sic ait. [No es licito a los Clerigos herir o matar a los que los acometen por defender su honra, antes o despues que han recibido la injuria, assi lo tienen los autores alegados, afirmando que no solamente pecan contra la religion de su estado, mas aun contra la justicia, y assi estan obligados à restitucion como verdaderos homicidas, porque en ellos no ay, ni milita la razon de la defension de la honra pues huyendo no la pierden, antes la ganan, ya que professan humildad conforme su estado.] Sic ille. Sup. hoc in Res. seq.

2. Verùm non desinam hìc adnotare Lessium *lib. 2. c. 9. dub. 12. num. 86.* docere supradictos in tali casu peccare quidem contra charitatem, non autem contra iustitiam, atque ideo ad restitutionem non teneri, maximè si vita, vel fortunæ inuadantur; non enim ex iustitia tenentur fugere, & hæc bona talia sunt, vt possit ea defendere. Idem dicendum si graues ictus baculi, vel pugni inferendi, quia vt hos auertat, potest se tueri. Ita Iul. Clar. *de homicidio, n. 3.* vbi generatim docet, inuasum non teneri fugere, etiamsi possit, siue fuga sit dedecori, siue non, dicitque esse communem opinionem Iurisperitorum, quòd intellige non ita teneri vt peccet contra iustitiam, si se defendat: videtur tamen peccare contra iustitiam si ob leuem alapam vitandam occidat, quia res, quam defendit, magni momenti non censetur, ac proinde non videtur ei esse ius, causa illius retinendæ tantum malum irrogandi. Ita Lessius *loc. cit.* & post illum Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. numer. 78.* Hurtado & Mendoza *in 2. 2. vol. 1. disp. 17. sect. 16. §. 135. & sect. 21. §. 161.* Becanus *de iust. in 2. 2. D. Thom. q. 9. de restit. concl. 3.* vbi docent, quòd in nostro casu Ecclesiasticus lege iustitiæ non tenetur magis, quàm sæcularis. Sup. hoc supra in Res. 3. §. 1. post medium. vers. Imò.

RESOL. LXV.

An si vir infimæ conditionis, vel vir Ecclesiasticus, nolit arripere fugam, sed resistat, & occidat inuasorem, non solum peccet, sed teneatur ad restitutionem?

Et vtrum prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fuste, aut quocumque alio modo inuasi non sibi consulant fugâ ante acceptam alapam, & iniuriam, sed repercutiunt, & occidunt inuasorem, peccent mortaliter contra iustitiam vel solum contra charitatem? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 49.

§. 1. Nouissi

Sup. hoc pro parte in Ref. præterita.

§. 1. NOuissimè affirmatiuam sententiam tenet Eminentissimus Cardin. de Lugo *de iust. & iur. tom. 1. disp. 10. sect. 8. n. 170. & disp. 11. sect. 2. n. 55.* vbi sic ait. Dubitatur an qui fuga potuit commodè absque nota, vel infamia aggressorem fugere, & noluit, sed ipsum occidit, teneatur ad compensanda eiusmodi damna. Aliqui enim ducunt, occisionem illam esse quidem illicitam, & peccatum graue, non tamen contra iustitiam, sed contra charitatem, cùm potuerit absque graui incommodo totum illud damnum proximi euitare. Lessius *cap. 9. dub. 21. n. 136. & dubit. etiam 15. num. 107.* & Molina *disp. 81. numer. 2.* Cæterùm *suprà disp. 10. sect. 8. num. 170.* cum communi sententia diximus, illud non solùm esse peccatum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, quia vnusquisque habet ius, ne occidatur ab alio auctoritate priuata, nisi ob necessitatem defensionis, cui iuri ille non renunciauit, licèt passione turbatus voluerit se ei periculo exponere: cùm ergo tunc non sit necessaria occisio, ad propriam defensionem, necesse est, quòd retineat malitiam integram homicidij iniusti.

2. Adesto tamen, posse fortasse vtramque sententiam conciliari. Nam si præuidens Petrum te quærere, vt te occidat, tu nolis ea die domi manere, eùm commodè possis, vel domum tuam tedire, vt eius occursum fugias, peccas quidem contra charitatem, postea verò, si eo adueniente, & te occidere volente, iam non possis id impedire, nisi eum occidendo, tunc non peccas contra iustitiam, quia iam tunc necessaria defensio id exigit, sed nec antea peccasti contra iustitiam, quia non mansisti ibi eo animo, nec causam aliquam iniustam dedisti, sed solùm non impediuisti occasionem illius necessitatis, ad quod non tenebaris ex iustitia, sed ex charitate; & in hoc fortasse sensu & casu loquuntur Molina & Lessius. Quando verò ipso Petro te aggrediente, tu potes fuga te defendere, & non vis fugere, sed eum occidere, peccas contra iustitiam, quia tunc occisio non est necessaria, cùm adhuc tunc possis aliter te defendere, quàm occidendo, & in hoc casu videntur loqui auctores nostræ sententiæ. Ita Cardinalis de Lugo.

3. Sed dicendum est esse satis probabilem tam Ecclesiasticum, quàm sæcularem, quem fugere oportebat, si id non faciat, sed resistat, & sui defendendi causâ mutilet, vel occidat, non obligari ad compensationem, neque in externo, neque in interno foro; quia non propriè infert iniuriam aggressori, quia se vltrò in tale periculum coniecit, & quantum in ipso est, potestatem fecit inuaso se defendendi; quamuis probabilius sit teneri restituere, & peccare contra iustitiam. Et ita negatiuam sententiam tanquam probabilem admittit P. Dicastillus *de Iustit. lib. 2. tract. 1. disputat. 10. dub. 5. numer. 68. & dub. 7. numer. 80.* vbi sic asserit. Videndum restat, vtrùm prædicti Clerici, Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fuste, aut quocumque alio modo inuasi, non sibi consulunt fuga, cùm possint fugere ante acceptam iniuriam, sed repercutiunt, & occidunt inuasorem, peccent mortaliter contra iustitiam, vel solùm contra charitatem. Dissentiunt auctores. Less. *cap. illo 9. dub. 12. numer. 86.* Iulius Clarus *suprà*, & alij putant solùm peccare contra charitatem, quando percussio est grauis: contra iustitiam verò, quando est leuis, & pro illa vitanda occidunt. Probabilius tamen est, quod docet Petrus Nauarra *supr. numer. 189.* referens Sotum, & Couarruu. consentitque Syluest. *verb. excommunicatio.* & alij recentiores asserentes prædictos peccare contra iustitiam, quando fugere possunt sine graui incommodo; quia tunc solùm licita est occisio, quando necessaria est ad vitam tuendam, vel graue malum arcendum. Sed in nostro casu Clericis, & Religiosis non est graue malum fugere, aut patienter sustinere id quod vito sæculari esset ignominiosum; ergo pro non graui malo comparatione sui inferentes mortem, aut grauem mutilationem proximo, contra iustitiam peccant. Nihilominus probabile est non peccare contra iustitiam, neque teneri ad restitutionem damnorum, Ita Dicastillus: cui etiam adde Ægidium Trullench *in Decalogum tom. 2. lib. 5. cap. 4. dub. 5. num. 7.* qui etiam probabilem hanc sententiam esse docet, quibus ego adhæreo.

RESOL. LXVI.

An inter Nobiles ex homicidio oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 61.

§. 1 REspondeo negatiuè, ex his, quæ docet Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 11. numer. 6.* ex Mercado & Salonio, qui ait, Nobiles & ditites ex communi vsu videntur renunciasse, & pepercisse huic iuri, ideo tacitè censetur remittere. Hinc Corduba *lib. 1. quæst. 31. art. 3.* Sotus *lib. 4. de iust. quæst. 6. artic. 3. ad 3.* & Ledesma *in 2. part. 4. quæst. 18. art. 2. dub. 2.* dicunt, quòd inter Illustres hæc restitutio non petitur, nam damna facilè condonant, solúmque iniuriam memoria tenent, & ita hanc sententiam tenet Homobonus *de casibus reseru. part. 2. cas. 3. fol. mihi 303.* vide etiam Aragonium *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. ad 1.* & alios.

RESOL. LXVII.

An ex occisione facta in duello oriatur obligatio restitutionis? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 50.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Peregrinus *tract. de duello, q. 39. num. 4.* Megalius *in p. 2. lib. 3. c. 1. q. 1. n. 13.* Turrian. *in 2. 2. D. Thom. tom. 2. disp. 18. dub. 4. n. 12.* Bonauentura Colonensis *in tract. de duello, cap. 12.* vbi sic ait. Qui in duello lædit alterum, vel occidit, tenetur in foro conscientiæ resarcire læso, vel filiis & hæredibus occisi, quamcumque iacturam, quam illi ratione læsionis & occisionis perpessi sunt: nam qui pugnat in duello, dat operam rei illicitæ, cùm duellum sit prohibitum: ergo si ex duello sequitur læsio, vel mors, qui lædit, tenetur resarcire quascumque iacturas: nam danti operam rei illicitæ, quæ prohibita est ex præcepto iustitiæ, imputantur omnia quæ sequuntur, etiam præter voluntatem suam. Ita ille, & ante illum docuit Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 82. n. 2.* asserens, prouocatum ad duellum, si illud acceptet vt suum mundanum tueatur honorem, & inimicum occidat, teneri ad restitutionem. Et hanc sententiam probabilem putat Homobon, *de cas. res. p. 2. cas. 3.*

2. Sed hæc opinio ita absolutè prolata non placet; dico igitur quòd si quem ad duellum prouocasti, & sic prouocatum occidisti, non eris à restitutione excusandus, quia inuoluntarius ad certamen descendisse censetur, ne apud mundanos vilis haberetur: si verò prouocantem prouocatus occidat, vel percutiat, quamuis lethaliter peccet, ad restitutionem non tenebitur, quia prouocando alterum inuitauit ad sui occisionem, si forte alter superior esset; scienti verò & volenti non fit iniuria. Quòd si ambo æquè vos ad duellum prouocastis, neuter alteri ad restitutionem teneretur, quia pactum implicitum intercedit tunc, vt nihil occiso occisor inde debeat. Et hæc omnia docet Rebellius *de oblig. iust. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 8. & 9.* Villalobos *in sum. tom. 2. tr. 11. diffic. 24 n. 1.* Sylius *in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur 3. concl. 5.* Laymann *lib. 3. sect. 3. tr. 3. cap. 6. n. 5.* & nouissimè Cælestinus *in comp. Theol. moral. tr. 10. c. 3. n. 3.* vbi tenet non

Sup. contento in hoc §. infra in Ref. 79. §. vlt.

non adesse vllam restitutionis obligationem, quando occisus prouocauit ad duellum, vide etiam Becanum *de de iust. & iure. q.9 de restit.concl.1.* & Azorium *p.3.lib. 5.cap.3.q.7.* Filliucium *to.2.tract.32.c.8.n.212.* Lessium *lib.2.c.9.dub.11.num.133.* Sanchez *in opusc.tom.1.lib.1. c.4.dub.10.* Fernandez *in exam.p.1.c.14.§.1.num.11.* Bannez *de iust.q.62.art.2.dub.5.* Strouersdorff. *de iust. & iure in 2.2.D.Th.q.67.disp.vnic.mem.2.concl.3.* Tannerum *tom.3.disp.4 q.6.dub.4.n.101.* Salon. *in 2.2.D.Th.q. 62.art.2.contr.11.* vnde non est audiendus Peregrinus & alij pro affirmatiua sententia adducti.

Sup. hoc ibidem.

RESOL. LXVIII.

An si adulter occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ maritum inuasorem, teneatur ad aliquam restitutionem? Ex part.5.tr.4.Res.47.

§. 1. NEgatiuè respondet Lessius *lib.2.cap.9.dub.., num.317.* quia habuit ius se defendendi, & occisus non habuit ius eum inuadendi.

Sup. hoc supra lege doct. in.m Ref. 21. & pro irregularitate in hoc casu in tom. 5. tr. 5. Res. 124. & hic infra lege doctrinam Res. 83.

2. Rebellius verò *de obligatione iust.p.1.lib.3.q.12.n.6.* affirmatiuam sententiam tenet, quia licet adulter non peccauerit peccato homicidij, quia tamen causam efficacem per iniuriam dedit aggressori, ex qua subsecutum fuit occisionis damnum, tenetur illud compensare non in quantum ex homicidio, sed quatenus ex iniusta prouocatione profectum fuit.

3. Sed Henricus Strouersdorf *de iust. & iure in 2.2. D.Thom.q.68.disp.vnic.num.2.concl.6.* conatur has duas pugnantes senteotias concordare, sic enim ait. Videntur, meo iudicio, hæ duæ sententiæ facilè posse conciliari, si quis dicat adulterum illum, quem suppono priuata auctoritate ab altero inuadi, debere priùs alias vias quærere cauendi damnum, v.g. fugiendo; vt dicit Rebellius, vel petendo veniam, vel offerendo satisfactionem, quæ nisi faciat obligari illum ad restitutiooem, etiam fortè tanquam homicidam, eo quòd in hoc casu latam culpam committat, & excedat modum iustæ defensionis, præsertim cùm ipse tam grauem causam inuasioni dederit. Si verò his omnibus suprà tentatis adhuc alter persistat, & instet priuata auctoritate, potest inuasus moderatè se defendendo alterum occidere, nec tenebitur ad restitutionem, eo quòd vsus sit iure suo, & ab altero contra jus sit inuasus, & tunc ista occisio se habebit tanquam per accidens, & mediante alterius malitia prouenieus, occasione operis iniuriosi, proinde ac si quis seipsum occideret præ impatientia, eo quòd ego eius domum succenderim, non ero homicida, ista enim succensio est contra charitatem tantùm, non verò contra iustitiam respectu occisionis per accidens ex ea prouenientis. Ita Strouersdorf *vbi supra.*

4. Verùm mihi absolutè sententia Lessij magis placet, quia talis occisio non est culpabilis in defensiooe, vt suppono, neque est culpabilis in causa, adulterium enim est causa remota, & occasio duntaxat, nec est via ad occisionem mariti, sed potiùs adulteri, nam rariùs mors mariti ex adulterio sequitur, sed potiùs mors adulteri: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Megalius *in part.2. lib.3.cap.1.quæst.1.n.10.*

RESOL. LXIX.

An quando quis aduertit ex suo homicidio secuturum damnum tertij, si re vera sequatur, teneatur ad restitutionem; v.g. occidit quis Ioannem, imponitur homicidiũ Petro, qui cum Ioanne inimicitiam habebat, capitur Petrus, & ad mortem damnatur, &c. quæritur, an in tali casu verus homicida teneatur restituere hæredibus Petri damna inde sequuta?

Et quid, si in supradicto casu non aduertit?

Et alij casus inferuntur in corpore huius Resolutionis, ex quibus multæ difficultates solui possunt. Ex part.5. tractat.4. Res.51.

§. 1. OCcidit quis, v.g. Ioannem, imponitur homicidium Petro, qui cum Ioanne inimicitiam habebat, capitur Petrus, & ad mortem damnatur, &c. quæritur, an in tali casu verus homicida teneatur ad restitutionem hæredibus Petri? Respondeo quòd si nec ea intentione talis occidit Ioanoem vt Petro inde damnum eueniret, nec aduertit euenturum, non censetur causa mortis, & ideo oon tenetur ad restitutionem; sed difficultas est, si aduertit damnum secuturum Petro? Probabilius videtur etiam contra Azorium *p.3.lib.5.c.3. q.10.* si talis homicida putet inde damnum Petro obuenturum, non peccare peccato iniuriæ io tertium, ac proinde non teneri ad restitutionem, qoia quando ex aliqua actione sequitur damnum tertio, non ex oatura actionis, vel vt plurimum, sed ex malitia, vel ignorantia aliorum, quæ se immiscent, non censetur illa actio iniuriosa tertio, & quando damnum sequitur ex opere, non natura operis, sed per accidens, vt est in casu de quo loquimur, non tenetur quis ex iustitia cauere, ne sequatur, sed solùm ex charitate: ergo non tenetur ad restitutionem. Hinc iofertur vendentem catapultam alicui, qus malè vsurum putat, si cum illa aliquem postea is occidat, non tenetur ad restitutionem, quamuis peccet contra charitatem. Et hæc omnia docet Lessius *lib.2. cap.9. dub.16.n.110. 111. & 112.* & Sanchez *in opusc.tom.1.lib.1.cap.4.dub.5.n.9.*

Sup. hoc infra in tr. 7. Res. 18. §. vlt.

2. Sed quid, v.g. si intendas vendendo illam catapultam vt ille inimicum tuum ea occidat? Laymann *lib. 3.sect.5.tract.3.p.3.c.6.n.3.* Sotus *de iust.lib.4.q.6.art 3. ad 4. argum.* & Corduba *lib.1. quæst. 31. art. 3.* io tali casu affirmant tunc adesse obligationem restitutionis, cùm actus humani ex intentione speciem accipiant. Sed Less. *vbi suprà*, negat, adi illum, & non pigebit. Et ratio est, quia intentio non facit vt opus sit iniustum, & obliget ad restitutionem, nisi aliàs ex natura sua & circumstantiis tale sit. Vnde ex bis multæ difficultates solui possunt, videlicet quando peccetur contra iustitiam, an tantùm contra charitatem.

3. Notandum est hîc, quòd etiamsi aliqua actio talis sit, vt ex ea plerumque damnum tertio sequi soleat, si in ea actione iure tuo vtaris, noo teneris ad restitutionem, quia qui vtitur iure suo, nemini facit iniuriam, quamuis possit peccare contra charitatem, si parum ipsius intersit eo vti, vt si venas aquarum per tuum prædium currentes, à quibus aqua in puteum vicini influebat, prætextu alicuius operis intercipias; aut si cloacam in prædium alienum aperias, & sic in similibus. Ita Lessius *loc. cit. num.114.*

RESOL. LXX.

An occisus, si habet filios, & omnia interfectori remittat, teneatur adhuc restituere? Ex p.5. tr.4. Res.58.

§. 1. PArtem affirmatiuam docet Tannerus *tom. 3. disp.4.q.6.dub.4.n.116.* iuncto *n.121.* & Faber *de restitut.in 4.dist.15.q.3.disp.52.c.2.n.72.* Sed alij negatiuam senteotiam tenent, vt Lessius *lib.2.c.9.dub.26. n.159.* Becanus *de iust. & iure in 2.2. D.Th.q.14. de rest. concl.4.* Sotus *de iust.lib 4.q.6.a.3 ad 5.* Bannez *in 2.2. D.Th.q.62.art.2.dub 6.* & alij. Ratio est, quia filius non fit iniuria per homicidam in bonis fortunæ, nisi quatenus læduntur in parente contra ipsius voluntatem: ergo quando parens condonat omne damnum, nullum ius eis remanet. Sicut enim per eum ius acquirunt, ita etiam amittunt. Nihilominus non rectè faciet læsus,

si

si filiis valde egentibus condonet occisori omnem restitutionem; valebit tamen si in conscientia, nisi fortasse lege positiua non permittatur ei, nisi alicuius certæ portionis bonorum dispositio, v. g. tertiæ, quartæ, vel quintæ, tunc enim non valet remissio, nisi iuxta hanc moderationem, vt quidam volunt. Alij tamen non addunt hanc limitationem, quia tale debitum cùm ab honestissimis viris plerumque condonari soleat, non videtur censeri inter bona creditoris, de quibus loquuntur leges, portionem legitimam præscribentes: nemo enim cogitur huiusmodi actiones ex delicto, vel iniuria nascentes in censu suo numerare.

RESOL. LXXI.

An interficiens aliquem non habentem filios, aut alios cognatos intra tertium gradum, teneatur ad aliquam restitutionem?

An in tali casu debeat aliquid in foro conscientiæ restituere fratribus occisi, quidquid sit in foro iudiciali? Ex part. 3. tract.6. & Misc. 2. Res. 22.

Pro doctrina huius Res. lege doctrinam Res. not. seq.

§. 1. DE hoc casu in facti contingentia olim interrogatus fui, & negatiuè respondi, quia interficiens hominem non habentem filios, aut fratres hæredes, sed alios, non ita coniunctos, non tenetur aliquid restituere ratione dicti homicidij; quia in conscientia circa extraneos hæredes nullum damnum considerari potest, vigore cuius teneatur homicida ad aliquam restitutionem, cùm defunctus si adhuc viuus esset, non teneretur eis alimenta præstare. Et ita hanc sententiam tenet Mercatus *tr. 4. de restit. cap. 6.* & Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. Restitutio, differ.* 8. qui plus addit cum Soto *lib. 4. de iust. q. 6. art. 3. ad* 3. népe, nec fratribus in tali casu deberi aliquid in foro conscientiæ, quidquid sit in foro iudiciali.

Sup. hoc pro fratribus in Res. seq. ad lin. 4.

RESOL. LXXII.

Quibus hæredibus titulo alimentorum teneatur homicida restituere?

Et an tam fratres, quàm alij hæredes extranei succedant in iuribus debitorum realium, quæ defunctus habebat ante mortem; vnde expensæ, quæ fuissent factæ in curatione, v. g. vulneris, restituendæ sunt hæredibus quibuscumque, quia ad illas habebat ius defunctus ante mortem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 59.

§. 1. REspondeo quòd occisor solùm videtur obligari parentibus occisi, filiis, & vxori. Vnde contra Mercatum *de contr. lib. 6. cap. 6.* infertur, quòd non teneatur restituere fratri, quia nec est hæres necessarius, nec censetur vna persona cum eo, vt censent supradicti. Ita Cælestin. *in compend. Theol. moral. tr. 10. c. 3. num. 2.* Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 14. de restit. conclus.* 3. & alij. Imò Filliucius *tom. 2. tr. 32. cap. 8. num.* 207. & Lessius (quod est valde notandum) *lib. 2. cap. 9. dub. 26. num.* 157. aduertit probabile esse homicidam non teneri restituere vxori, si illa nullum notabile detrimentum accepit, vel si æquè commodè potest nubere; tunc etim non censetur in rebus pecunia æstimabilibus læsa, neque parenti occisi, nisi fortè sit hæres, vel filius occisus illum alebat, & ei aliunde non sit prospectum, quia alioquin non censetur in re sua læsus, ita vt damnum pecuniarum acceperit. Vnde Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. n.* 122. etiam satis probabile putat, si occisus de pretio non conuenerit, dum viueret, & parentes ac vxor non egeāt alimentis, nec filij necessariis ad vitam, non teneri homicidam ante iudicis sententiam aliquid restituere. Ita ille. Licèt contrarium doceat Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 3. num. 9.* vbi statuit teneri homicidam restituere hæredibus, etiamsi sint diuites, & aliunde victum habeant.

Sup. hoc fratre in fine Res. præteritæ, sed lege tam per totam pro doctrina huius Res.

2. Aduertendum est autem hîc tam fratrem, quàm alios hæredes extraneos succedere in iuribus debitorum realium, quæ defunctus habebat ante mortem, vnde expensæ quæ fuissent factæ in curatione, v. g. vulneris, restituendæ sunt hæredibus quibuscumque, quia ad illas habebat ius defunctus ante mortem. Ita DD. citati.

RESOL. LXXIII.

An homicida teneatur restituere damnum, quod per accidens familiaribus, & amicis occisi ex eius morte sequutum sit? Ex part. 5. tr. 4. Res. 56.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Petrus Nauarra *de restit. lib. 4. cap. 1. n. 76.* Azorius *part. 3. lib. 5. cap. 3. quæst. 11.* Philippus Faber *de restit. in 4. sentent. dist. 15. quæst. 3. disp. 51. cap. 2. numer. 77.* & Vasquez *opusc. de restit. cap. 2. §. 3. dub. 7. num. 24.* vbi sic ait. In hac re mihi videtur, quòd non tantùm parentibus, filiis, vxori, est restitutio facienda damnorum, vt isti omnes fatentur, sed etiam amicis, & aliis consanguineis defuncti, quibus aliàs defunctus ex iustitia non tenebatur, si tamen probabile erat defunctum, si vixisset, alimenta daturum, vel alia bona opera facturum, hoc, inquam, verum est, quando huius magna erat probabilitas, vtpote quia defunctus iam firmiter decreuerat consanguineum, vel amicum domi alere, tunc enim istis est restituendum tantum, quanti æstimaretur spes illa probabilis, quam habebant. Ratio istius est, quia sicut ille, qui per vim, vel fraudem impedit aliquem à consecutione boni alicuius legati, v. g. quod probabiliter consequeretur, auocans animum illius, qui conferre decreuerat beneficium, vel legatum, vel quid simile, tenetur ad restitutionem illius, quo spes illa æstimaretur arbitrio prudentis, quamuis ad illam non haberet ius ille, qui eam sperabat, solùm quia vi, aut fraude impeditus fuit, quod latè docuimus in materia *de beneficiis*; ita ille, qui occidit alium, qui amicis decreuerat aliquid conferre, vi impedit illud commodum, quod alij consequerentur ex defuncto: ergo tenetur ad restitutionem illius. Hæc ratio euidens est, & colligitur apertè ex doctrina illa de impediente per vim collationem alicuius commodi; quæ omnium consensu verissima est. Hæc Vasquez.

Sup. hoc in Res. seq. §. Notandum est.

2. Verùm ego contrariæ sententiæ tanquam probabiliori adhæreo, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 26. num.* 154. Sotus *de Iust. lib. 4. quæst. 6 art. 3. circa tertium argumentum.* Salon. *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. controu. 7.* Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. quæst. 14. de restitut. concl. 2.* Cælestin. *in compend. Theol. mor. tract. 10. cap. 3. num. 2.* Strouersdorff *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 68. disp. vnic. mem. 4. concl. 1.* Molina *de Iust. tom. 4. tract. 3. disp. 81. num. 6.* vbi sic ait. De aliis autem quos interfectus ex sua liberalitate sustentabat, quibúsve eleemosynas, aut beneficia alia tribuebat, dicendum est non videri homicidam teneri eis ad restitutionem, esto cognati illius essent, quicquid Adrian. Scot. & alij in contrarium asseruerint. Ratio autem est, quoniam id illis non erat debitum, quasi ius ad illud haberent, neque mors interfecto fuit illata animo priuandi eiusmodi homines emolumento, quod ex occiso sperabant, verisimilitérque in futurum percepissent, sed accidit id inde præter interfectoris intentionem sequi. Quia ergo quæ eiusmodi homines ab interfecto percepturi erant, connexionem non habent cum vita illius in ratione debiti, vt habent, quæ illi alij per-

cepturi erant, neque mors ex intentione aduenit contraueniendi iuri,quod eiusmodi homines habent ad accipiendum quod sibi quiuis ex liberalitate conferre voluerit, quasi homicida intenderit id impedire, sed per accidens est secutum, non secus ac si mors alia ex causa eidem eueniret; consequens perfectò est, vt homicida restituere non teneatur emolumenta, quæ eo modo morte iniusta per accidens impediuit. Possumus verò id confirmare, quoniam nullus dicet, homicidam restituere teneri amicis interfecti, quæ sperabant ab illo ex liberalitate accipere, eo quòd soleret eos inuitare, aut dona ad illos mittere, vel illis concedere quod ab eo petebant, neque item dicet, teneri restituere famulis, quæ vltra stipendium emeritum, sperabant ab illo in posterum accipere, vel commoditatem, quam in illius domo erant habituri: neque id affirmant Scotus, Adrian. & alij, quos impugnamus, sed solùm loquuntur de cognatis, qui sustentationem ab interfecto accipiebant; cùm ergo interfectus ex mera liberalitate sustentaret eos suos cognatos, qui non sunt de illorum numero, quos commemorauimus, non secus atque ex liberalitate sustentabat suos amicos ac famulos, neque eiusmodi cognati habeant plus iuris ad emolumenta quæ ex interfecto erant in futurum percepturi, quàm amici, aut famuli, consequens profectò est, vt iniustus interfector non plus teneatur ea de causa cognatis illis restituere, quàm teneatur amicis,aut famulis interfecti. Hucvsque Molina.

RESOL. LXXIV.

An homicida teneatur restituere damnum illatum creditoribus pro morte occisi?

Et an homicida teneatur ad aliquam restitutionem familiaribus, & clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis prouenerit?

Et an si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia teneatur restituere damna ex morte occisi sequuta? Ex part 3.tract.6. & Misc.2.Res. 54.

Sup. hoc in Ref. seq. §. 1. Affirmatiuam sententiã docet Molina *de iust. tract. 3. disp. 83. n. 8.* Et ratio est, quia occisus maiori obligatione iustitiæ tenebatur erga creditores, quàm erga parentes, vxorem, & filios; & ideo his alimenta, & hæreditas non præstatur,nisi solutis creditoribus. Ergo si homicida, vt omnes fatentur, tenetur damnum resarcire, quod vxori, liberis, parentibus occasione homicidij accidit; multò magis creditoribus, si ob tale homicidium debito suo priuati fuerant, dicendum est ad restitutionem teneri.

Sed his non obstantibus,ego contrariam sententiam teneo cum Salonio *in 2.2.quæst. 62.art.2.contr.8.* Lessio *lib. 2. cap 9 dub.26.* & aliis, penes quos rationes huius sententiæ videbis.

Sup hoc in Ref. præterita. 2. Notandum est tamen hic obiter primò, homicidam neque teneri ad vllam restitutionem familiaribus, vel clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis prouenit: nam occisus supradictis ad nihil tenebatur ex iustitia, sed ex liberalitate operabatur. Et ita tenent Sotus *lib. 4. quæst. 6. art. 3. circa 3. argum.* Molina *de iust. tr. 3. disp. 83. n. 6.* Lopez *in instruct. part. 1 cap. 71.* Lessius & Salonius *vbi suprà*; quidquid in contrarium afferant Vasquez *opusc. de rest. cap. 1. §. 3. dub. 7.* & Petrus Nauarra *de restit. lib. 4. cap. 1. n. 76.*

Sup. hoc latè in tom 5. tr 5 Ref. 115. §. Sed hæc opinio.&c. 3. Notandum secundò, quòd si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia non tenetur restituere damna ex morte occisi sequuta, donec ad iudicem causa delata cognoscatur, vtrùm in pœnam delicti, atque iniuriæ compensationem restitutio ipsi remittenda sit, necne. Ita Molina *tract. 3. disp. 81. num 10.* & alij.

RESOL. LXXV.

An homicida teneatur restituere damnum creditoribus occisi: Ex part. 5. tract. 4. Res. 57.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Laymann *lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 3. c. 6. num. 4.* & Molina *de iustit. tom. 4. tr. 3. disputat. 83. numer. 8.* vbi sic ait. Maius dubium est de creditoribus iniustè interfecti, si aliquando eueniat vt propter eam iniustam mortem illi aliquid non recuperent eorum, quæ interfectus ipsis debebat, quod tamen recepturi fuissent, si ille interfectus non fuisset. Etenim hoc debitum de iustitia est,& quod anteponendum erat emolumento, quo priuatur vxor, & quo priuantur filij, cùm ad vxorem & ad filios non aliud ex marito,& ex patre spectet,quàm quod remanserit, deducto priùs toto ære alieno,satisfactisque integrè omnibus eiusmodi creditoribus interfecti; quare cùm homicida restituere teneatur vxori ac filiis eius, quem iniustè interfecit, emolumentum verum ex ita interfecto, quo ipsos priuauit, longè cum maiori ratione tenebitur restituere hoc aliud. Nec refert si quis dicat, damnum hoc creditorum non fuisse intentum ab homicida, sed per accidens, prætérque ipsius intentionem esse sequutum. Nam similiter damnum vxoris ac filiorum fuit sequutum per accidens, & præter intentionem homicidæ, & nihilominus tenetur illud restituere, quia connexum erat cum morte iniusta interfecti,& contrarium eius damni magis erat debitum ab interfecto, quàm damnum vxoris ac filiorum. Item sicut damnum vxoris ac filiorum censetur voluntatium comparatione interfectoris, vt teneatur istud restituere, nihil impediente, quod non attenderit, an interfectus vxorem ac filios haberet, & quòd id ignorauerit, quoniam ex ipso, quòd cum peccato vult mortem interfecti,censetur imputatiuè velle effectum, vt illa restituere teneatur, quæcumque damna nata sunt sequi ex tali morte, si ex illa re ipsa sequantur, ita idem omnino cernitur comparatione damni creditorum interfecti.Ita Molina, satisquidem probabiliter. Sup. hoc in Ref. præterita.

Sed ego negatiuam sententiam probabilem puto, quam tenet Salon. *in 2.2. D.Thom. q.62. art.2. contr.8.* Sotus *de Iust. lib. 4. q. 6. a. 3. ad 4.* Becanus *de Iust. & iure in 2.2. D.Thom. q.14. de restit. concl. 1.* Cœlestinus *in compend. Theolog. moral. tract. 10. c. 3. num. 1.* Filliucius *tom. 2. tract. 32. cap. 8. num. 209.* & Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 26. num. 151.*

2. Probatur primò: nam planè per accidens obuenit damnum creditoribus, non enim illa actio occisionis ex natura sua, vel vtplurimum est illis damnosa; ergo non est iniuria in illos.

3. Secùdò, quia creditor non habet ius in debitorem, nisi quantum extendunt se bona, quæ actu habet, vel quæ verisimiliter erat habiturus: ergo cùm homicida restituit hæredibus, in quos obligatio defuncti transfertur, ea, quæ ipse putabatur lucraturus, non facit iniuriam creditoribus, possunt enim ab hæredibus solutionem petere.

4. Tertiò creditor non est ita coniunctus debitori,vt damnum quod huic fit, debeat censeri fieri creditori, nam solùm per accidens, seu ciuili modo ei cohæret, qua ratione innumeri possunt cum ipso coniungi. Absurdum autem videtur omnes eos, qui cum ipso contrahunt, habere ius iustitiæ in ipsius inimicum, ne ipsum occidat. Confirmatur: quia qui cum aliquo contrahunt,debent videre an ille habeat sufficientia bona, vel certè curare, vt det sufficientem cautionem, quod si non fecerint, sibi imputent, non enim tenetur inimicus ex iustitia tam procul respicere.

5. Quartò, non videtur hæc obligatio vsu recepta, imò communi hominum iudicio, non censetur homicida

cida creditotibus obligatus,nisi fortè ea intentione occiderit, vt eis obesset: vnde in casu contingenti non impooerem homicidæ onus restiturionis.

RESOL. LXXVI.

An si mancipium aliquem occidat, absque Domini culpa, adhuc Dominus teneatur ad aliquam restitutionem ante iudicis sententiam?

Et notatur Dominum posse abscondere animal, aut seruum, ne capiatur ante sententiam. Ex part.5. tr.4. Res.52.

Sup. hoc melius, & magis latè in tom. 7.tr.8. Res. 67. à §.2. vsque in finem.

§.1 VIdetur affirmatiuè respondendum, ex *l. si seruus, ff. de noxalibus action.* & ex *c. si culpa, de iniuriis & damno dato.* Verùm ego puto cum Petro Nauarta *lib.2.c.1.n.*38. & Lessio *lib.2.c.9.dub.*17. *n.* 119. istas leges neque iure positiuo ante sententiam iudicis obligare in conscientia, quia videntur solùm pertinere ad forum externum, neque aliter vsu receptæ sunt: quæ omnia à fortioti procedunt in animalibus, quæ si aliquod damnum fecerunt absque domini culpa, non tenetur dominus ad damni restitutionem, nisi post iudicis sententiam,vt ipsemet Lessius docet *n.*119. & Malderus *in 2.2. tr.3. c.2.dub.5.* vbi etiam notat dominum posse abscondere animal, aut seruum, ne capiatur ante sententiam.

RESOL. LXXVII.

Quid teneatur restituere homicida,vel mutilator?

*Et pro praxi huius difficultatis aliqui casus adducuntur, alij verò notantur in textu huius Resolutionis.*Ex part. 5. tract.4. Res.53.

§.1. CErtum est teneri primò ad impensas in curatione morbi, siue vulneris. Secundò ad omnià damna ex nece sequuta. Tertiò ad lucrum cessans. Sed primò hîc est difficultas, an homicida teneatur restituere integrum lucrum? & affirmatiuè respondet gl. *in c.1. de iniuriis, ver. oper.is,* & *ibi* Panormitanus *n.* 5. gloss. *in l. ex hac, ff. si quadrup. paup.* Graffius *in decis. lib.2.c.*66. *num.*2. Gomez *lib.3.variar. c.6.n.9.* Ioannes Maior *in 4. dist.15.q.9. dub.vltimo.*Nauar. *in Manuali,* .15.*n.*26. & alij.

2. Verùm contraria sententia tenenda est. Dico igitur quòd homicida non tenetur integrum lucrum restituere, quia lucrum in spe, quod multis modis impediri potest, non valet tantum, quantum lucrum in re. Vnde in taxando hoc lucro attendendæ sunt circumstantiæ personæ, loci, temporis, &c. Si occisus erat iuuenis, & optimæ saluris, item si erat bonus artifex, & & maximè labori incumbens. Ita D. Th. *in 2. 2. q. 62. art.2.ad* 1.Mercatus *de contract.lib.6.c.6.* Sotus *de Iust. lib.4.q.6.art.3.ad* 3.Ledesma *in 2.p.4.q.18. art.2. dub.2.* & alij communiter. Existimo etiam probabile cum Becano *de inst.& iure in qu.62. 2.2. D.Thom.de restit. q.8. concl.*1.Couart.*lib.2.var.cap.*10.*n.7.* & Angelo *ver. restitutio* 1. §. *homicida*, hanc æstimationem faciendam esse juxta dispositionem iuris ciuilis, quæ habetur *in l. computationi, ff. ad legem falcidiam.* Vt si quis sit annorum 30. vel infra, is putetur adhuc victurus 30. si sit 35. putetur victurus 25. si sit 40. adhuc 20. si sit 50. adhuc 10. semper diminuendo vsque ad 60. Sed hanc opinionem aliqui non admittunt, quia ex illa sequeretur occidentem sexagenarium non teneti ad aliquam restitutionem, quod non videtur admittendum: nam fieri potest vt adhuc sit validus, & putetur diu victurus. Certum est autem in vtraque sententia quòd quando læsus remanet viuus cum membri abscissione, vel perpetua debilitate, non oportet hanc computationem annorum vitæ facere, sed potest solui annuatim dum vixerit, quolibet anno certa summa pro illo lucro, quod habiturus erat. Qoia verò valdè difficile est ratione circumstantiarum dare vnicuique ex damnificatis, quod ei ex iustitia debetur, sanum est consilium vti compositione cum his, quibus restitutio facienda est, qui mutuò debent sibi remittere, si quid minus, plúsve debeatur.

Sup. hoc infra in Res.79. §.1. & 2.

3. Secundò difficultas est, vtrùm ex lucro deducenda sit æstimatio molestiæ & laboris, quem in præstando officio, vel opificio subiturus fuisset? Negatiuè respondet Lessius *lib.2.c.9.dub.19.n.*125. Sotus *de iust.lib.4. q.6.art.3. circa tertium argum.* Nauarta *de rest.lib.4. c.1. n.*68. Couart.*lib.2.var.cap.*10.*n.7.* & Villalobos *in sum. tom.2.tr.11.diffic.27.n.4.* vbi sic ait. [Quanto a la cuenta del lucro cessante no se ha de a atender a todo lo que el oficial podria ganar, sino lo que de hecho ganaua, quitando las fiestas, y lo que auia de gastar con su persona. Y no se ha de quitar lo que valia su trabajo, que si esso se quitara a penas quedaria nada.] Ita ille. Et certè si æstimatio laboris detrahenda sit, vix aliquid supererit, nam sæpe lucrum non est maius, quàm æstimatio laboris, vt patet in his artificiis, in quibus est parum ingeniosæ industriæ. Deinde qui aliom impediuit à labore diurno, tenetur integrè lucrum illius diei sarcire, nulla parte detracta ratione laboris non obiti, nam alter cupiebat laborem subire: ergo,&c.& hæc sententia est satis probabilis. Sup. hoc in Res.& §§.not. præteritæ.

4 Sed contrariam docuit Io. Maior *in 4.sent.dist.15. q.19.* quam etiam admittit Rebellius *p.1.lib.3.q.13.n.2.* vbi sic ait. Lucri cessantis restiturio moderanda erit propter æstimationem laboris, quem in lucrando subiturus erat, nisi fortè eius esset ingenij, vt non minus molestè ferret, otium, quàm laborem. Ita ille. Verùm, quia res morales moraliter tractandæ sunt, ego existimo quòd huius ingenij pauci inueniuntur, maximè si ageretur de labore per totam vitam; ideo in praxi satis probabiliter existimo posse ad arbitrium prudentis viri aliquid detrahi à restitutione lucri cessantis ratione leuaminis à labore,& ita mecum sentiunt docti recentiores, quicquid in contrarium Doctores communiter asserant.

5. Notandum est etiam hîc obiter contra Sotum *de iust.lib.4.qu.6.art.3.ad* 3. ex modo occidendi iniuriosò, nimirum insidiosè, proditoriè,crudeliter,atrociter, &c. non esse aliquid amplius restituendum. Ita Azotius *part.3.lib.5.cap.3.quæst.3.*

6. Nota etiam quòd non tantùm hæredes homicidæ tenentur soluere damna, sed etiam ipse fiscus, si bona homicidæ fuerint publicata, sicuti tenetur ad alia debita. Ita Sanch. *in sum. tom.1. lib.2. c. 22. à numer.74. vsque ad num.*84. Aragon *in 2. 2. D. Th. q.62. art. 2. ad* 1. & alij, quod Iulius Clarus *in praxi crim. lib.5. homicidium, ver. tenetur,* etiam notat malè in praxi obseruari.

7. Et tandem nota contra Nauarrum *c.15. n.* 22. homicidam non teneri soluere expensas moderatas factas in sepultura occisi. Item si quis iniustè præueniendo aliquem occiderit, qui naturali, vel aliàs iusta morte erat moriturus, non tenetur aliquid restituere, quia nullum damnum intulit occiso, quod iustè non erat passurus. Ita DD. citati.

RESOL. LXXVIII.

An pro ipsis vita, aut membri priuatione, deformitate cicatrice, &c. sit facienda aliqua restitutio? Ex part. 6. tr.4. Res 54.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet D.Thom. *in 2.2.q.62.art.2.ad* 1. *& ibi* Aragon, Salonius, Sup hoc in Res. seq. §. Notandū est.

Syluius, Valentia, Scotus, Richardus, Gabriel, & Maior *in 4. sent. dist. 15.* Adrianus *in 4. de restit. q. vlt.* Azorius *tom. 3. lib. 3. c. 3. q. 4.* Molina *de Iust. tom. 4. tr. 3. disp.* 88. Rebellius *part. 1. lib. 3. q. 13. n. 1.* Fernandez *in Exam. part. 2. cap. 14. §. 1. n. 17.* & alij: & ratio est: tum, quia, vt notauit D. Thom. cit. quandocumque non potest reddi æquiualens, reddi debet possibile, quia impossibilitas excusat à tanto, non à toto. Tum, quia absurdum videtur bouem, aut seruum alterius occidentem teneri de damno vitæ, bouis autem dominum occidentem non item. Tum, quia in omni sententia licet de tali damno transigere, atque ita ex pacto saltem aliquid pro ipso accipere. Tum, quia in lege Moysis simile damnum erat compensandum *Exod. 23.* vbi pro anima iubetur dari pretium, pro oculo, aut dente seruo libertas. Discrepant tamen citati DD. in modo restitutionis. Adrianus ait reum, si in iudicio non puniatur, debere vitam exponere pro Republica in tali bello, quod tamen communiter ab aliis, & rectè, reiicitur, quia hæc restitutio per se læso nihil prodest. Sotus ait satisfaciendum esse petendo veniam vel à læso, vel ab hæredibus (nisi cum his aliter transigatur) aut alia arbitraria satisfactione, determinatè autem ad suffragia spiritualia pro occiso offerenda non putat ex iustitia teneri lædentem, licèt hæc commoda satisfactio esse queat. Salon. itidem totum hoc relinquit arbitrio prudentis Confessarij, vt reus satisfaciat aut per suffragia & officia spiritualia ipsi defuncto, aut per veniæ petitionem, aut aliquam compensam pecuniariam ipsis hæredibus. Conueniunt tamen ferè omnes in eo, si reus in iudicio iusta pœna talionis afficiatur pro naturali dãno ad nihil aliud teneri.

2. Verùm his non obstantibus ego puto absolutè contrariam sententiam tenendam esse, quam tuetur Petrus Nauarra *de restit. lib. 4. cap. 1. num. 80.* Nauarrus *in Manuali cap. 15. num. 22.* Gomez *lib. 3. var. cap. 6.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 10.* Filliucius *tom. 2. tract. 32. cap. 8. num. 200.* Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 1. numer. 7.* Gordonus *in Theolog. moral. tom. 1. lib. 5. quæst. 4. cap. 4. num. 16.* Lessius *de iust. lib. 2. cap. 9. dub. 23. num. 141.* Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 3. cap. 6. num. 2.* Vasquez *opusc. de restit. cap. 2. §. 3. dub. 6.* Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. quæst. 11. de restit. concl. 1. & sequen.* Dicendum est igitur pro vita, membro, cicatrice hominis liberi nihil necessariò restituendum esse in conscientia.

3. Probatur primò ex *l. fin. de his qui effuderint, vel deiecerint,* & ex *l. ex hac lege. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur.* nam in his legibus dicitur liberum corpus nullam recipere æstimationem, ac proinde damna corporis liberi non posse pretio compensari, quia sunt supra omne pretium.

4. Hinc probatur secundò, quia restitutio, quæ debetur, ex iustitia, reparat damnum illatum præcisè ad æqualitatem: ergo vbi damnum natura sua irreparabile est, non debetur restitutio lege iustitiæ. Vnde è contrario dicendum est, quòd pro vita serui, vel animalis debet fieri restitutio pecuniaria, quia illorum vita æstimatur pretio quod ad æqualitatem rependi potest: ergo pro illa tantum soluendum est, quantum valet. Cæteras rationes videbis apud Lessium *vbi supra*; & ideò in tali casu Tannerus *tom. 3. disp. 4. quæst. 6. dub. 4. n. 113.* putat quòd non debet facilè Confessarius pœnitentem ad restitutionem compellere.

5. Vnde ex his infertur primò quòd si vir nobilis, aut alius occisus sit, qui nihil lucri faciebat, nihil restituendum erit.

6. Infertur secundò nihil esse restituendum homini libero pro deformitate resultante ex vulnere, nisi inde damnum temporale resultet; tunc enim non ratione vulneris & fœditatis, sed ratione damni tenetur illud compensare, vt si deformitatem faciat in fœmina nubili, quæ ob id matrimonio copulari nequit, vel ampliori indiget dote. Similiter si deformitas facta esset in seruo, ob quam minùs valeret.

7. Infertur tertiò quòd fustibus, vel alapa percutiens aliquem non tenetur pro iniuria compensationem pecunia facere, sed tantùm pro damnis temporalibus, si quæ inde sequantur.

RESOL. LXXIX.

Quis vulnerauit opificem, quæsierunt à me, ad quid teneatur vulnerans restituere?

Et in corpore huius Res. alij quatuor diuersi casus inferuntur, & notantur sæpè contingentes in praxi. Ex p. 3. tract. 6. Res. 53.

§. 1. Respondi ad impensas Medico largitas, iuxta *cap. 1. de iniuriis.* Secundò ad æstimationem operarum, quibus ille caruit, quibus ex illo vulnere inutilis factus est, vt patet ex *l. vlt. ff. de his qui deiecerunt, vel effuderunt.* Sed difficultas tunc fuit, vtrùm deducenda esset æstimatio molestiæ, ac laboris, quem in officio, aut opificio subiturus erat? Et alij negatiuè responderunt, & probabiliter quidem; nam ita tenent Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 19.* Nauarra *de restit. lib. 4. cap. 1. n. 68.* Couarruuias *var. resol. lib. 2. cap. 10. n. 7.* & Sotus *de iustit. lib. 4. quæst. 6. art. 3. circa 3. argum.* & alij.

Sup. contento in hoc & seq. §. supra in Res. 77 §. 2. à lin. 7. & seq.

2. Verùm ego contrariam sententiam non minus probabilem esse existimaui, quam docent Rebellius *part. 1. lib. 3. q. 13.* Molina *de iust. tract. 3. disp. 87. conclus. 1.* Maior *in 4. dist. 15. q. 19.* Igitur in tali casu, si pœnitens vellet æstimationem laboris deducere, Confessarius illum potest securè absoluere, & à dicto onere restitutionis liberare.

3. Notandum est tamen hîc obiter primò contrà Scotum *in 4. dist. 15. quæst. 3.* Adrianum *in 4. de restit. quæst. vlt.* Sotum *de iustit. lib. 4. q. 6. art. 3.* Syluestrum *ver. restitutio 3. quæst. 2.* Azorium *tom. 3. lib. 5. cap. 3. quæst. 4.* & Molinam *tract. 3. disp. 84.* pro cicatricis deformitate, membri, imò ipsius vitæ iactura nullam pecuniæ compensationem secundùm se faciendam esse, ante iudicis sententiam. Ita docent Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 23. & 25.* Nauarrus *cap. 15. numer. 22.* Gomezius *var. resol. lib. 3. cap. 6. num. 12.* Nauarra *lib. 4. cap. 1. numer. 80. & seq.* Vasquez *in opusc. de restit. cap. 2. §. 3. dub. 6.* & glossa *in cap. 1. de iniuriis,* & habetur clarè *in l. vlt. & in l. 1. §. sed cum homo, ff. de his qui effuderunt,* vbi asseritur, quòd in homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest.

Sup. hoc in Res. præterita.

4. Vnde hinc etiam obiter nota contrà Sa *ver. infamia, n. 7.* Molinam *tract. 4. disp. 45. n. 3.* Adrianum *quodlib. 11. diffic. 6.* Sotum *de reg. sec. r. memb. 1. quæst. 2. conclus. 5.* & alios probabile esse, quòd si quis famam iniustè ablatam, non directè, nec indirectè restituere possit, non teneri ante iudicis sententiam pecunia illam compensare, vel satisfacere. Et ita tenent Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 16.* Nauarra *lib. 2. cap. 4. n. 417.* Syluester *ver. detractio, quæst. 4.* & nouissimè Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 2. c. 7. num. 3.* cum aliis.

Sup. hoc infra in tr. 7. Res. 65. §. Notandum est tamen primò. à principio.

5. Notandum secundò aliquem, qui prouocatus ad pugnam accessit, etsi deliquerit vulnerandu, non tamen teneri damnum restituere, nam prouocans quantum in se erat potestatem fecisse censetur inferendi damnum, & sic probabiliter sentiant Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 21.* Rebellius *part. 1. lib. 3. q. 12.* Azorius *tom. 3. lib. 5. cap. 3. quæst. 7.* quidquid in contrarium asserat Molina *de iust. tract. 3. disp. 82.* Vnde à fortiori infertur, qui ex condicto ad duellum descẽdit, & mortem, aut vulnus alteri intulit, ad nullam restitutionem hæredibus, seu vulnerato teneri, nam volentes, & consentientes ad pugnam descenderunt. Lessius *vbi supra*, & alij.

Sup. contento in hoc §. supra in Res. 47. §. vlt.

RESOL.

RESOL. LXXX.

An homicida ex iustitia teneatur pro anima defuncti offerre Missas, preces, &c. Ex part. 5. tr. 4. Res. 55.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Scotus *in 4. dist. 15. q. 3.* Gabriel *ibidem quæst. 15. artic. 1. in fine* Iul. Clar. *in pract. crimin. lib. 5. §. Homicidium, ver. tenetur etiam.* Rolandus à Valle *lib. 2. cons. 39.* Aragon *in 2. 2. quæst. 62. art. 2.* Fernandez *in Exam. part. 2. cap. 14. §. 1. n. 19.* Adrianus in 4. *de rest. quæst. vlt.* Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 84. n. 11.* Rebellius *part. 1. lib. 3. quæst. 54. n. 6.* & alij: vbi docent satisfactionem iniuriæ personalis fieri posse per suffragia pro occiso, & ad hoc homicidam non solùm teneri ex charitate, sed ex iustitia.

2. Sed contrà est, quia nemo tenetur damnum resarcire ex bonis diuersi generis ac ordinis, si in eodem non possit, quia solùm bona eiusdem generis ac ordinis inter se commensurari possunt, secundùm proportionem dati & accepti; sermo enim est de restitutione, siue compensatione damni per iustitiam commutatiuam. Et hæc docet Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 13. de restit. concl. 1.* Strouersdorff *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 78. disp. vnic. n. 29. concl. 2.* Azorius *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 13.* Filliucius *tom. 2. tr. 32. c. 8. n. 205.* Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. n. 3. c. 6. n. 2.* qui bene addit in foro interno decere Confessarium pro satisfactione sacramentali imponere homicidæ preces, sacrificia, &c, animæ occisi applicanda.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Res. 56.

RESOL. LXXXI.

An homicida sit compellendus restituere, licet ex restitutione constituatur in graui necessitate?

Et quid, si homicida constituatur in extrema necessitate?

Et quid est faciendum, si hæredes occisi essent etiam in graui necessitate? Ex part. 5. tr. 4. Res. 61.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Martinus Ledesma *in 2. part. 4. quæst. 18. dub. 2. art. 2.* vbi docet in tali casu homicidam compellêdum esse ad restitutionem, modò non constituatur in extrema necessitate.

2. Sed ego contrarium teneo cum Soto *de iust. lib. 4. q. 6. art. 3. in soluit. ad 5.* Cordub *lib. 1. q. 31. art. 3.* & Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 7. numer. 21* quia non tenetur cum tanto dispendio restituere quod limitatur, nisi hæredes occisi essent etiam in graui necessitate.

RESOL. LXXXII.

An hæredes homicidæ excusentur à restitutione, si ille capite damnatus est? Ex part. 5. tr. 4. Res. 60.

§. 1. NEgatiuè respondet Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 5. num. 2.* Mercatus *de contron. lib. 6. cap. 6.* Gordonus *tom. 1. lib. 5. quæst. 4. cap. 4. num. 17.* Malderus. *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 3. dub. 5.* Azorius, *tom. 3. lib. 5. cap. 3. quæst. 6.* Petrus Nauarrus *de rest. lib. 4. cap. 1. num. 91.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 10. num. 7.* Gomez *tom. 3. cap. 3. n. 3.* quia pœna infligitur à iudice non vt damnum parti læsæ compensetur, sed vt iniuria Reipublicæ & legibus illata vindicetur, aliisque terror incutiatur. Et si hæc opinio esset vera, hoc onus ad fiscum etiam transiret, quamuis Iul. Clar. *in praxi lib. 5. §. Homicidium n. 23.* queratur hoc malè in praxi seruari.

2. Verùm ego puto cum Lessio *lib. 2. cap. 9. dub. 22. numer. 139.* affirmatiuam sententiam probabilem esse, quam videtur docere Scotus *in 4. dist. 15. quæst. 3. art. 2.* Idem docet Gabriel *ibidem quæst. 15. art. 2.* Rosella *ver. restitutio 3.* Angelus *eodem ver. 1. §. Homicida.* Adrianus *quæst. vlt. de restit.* & Dominicus Bannez *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. quæst. 62. art. 2.* quia capitis sententia compensat omnem iniuriam & damnum homicidij. Et præsertim hæc sententia erit amplectenda, vt tenet Becanus *de iust. & iure in 2. 2. D. Thom. q. 10. de restitut. concl. 2.* quandò hæres occisi nihil pro satisfactione damnorum exigat; ita enim ferè habet vsus, vt po[illegible] talionis censeatur acquiescere. Et in hoc casu ego prorsus nullum imponerem onus restituendi. Notandum est tamen hîc cum Aragonio *in 2. 2. quæst. 62. art. 2.* & Fernandez *in Exam. Theolog. moral. part. 1. cap. 14. §. 1. numer. 16.* quòd stando in prima opinione, intelligenda est quando bona damnati ad mortem peruenerunt ad hæredes, non successione hæreditaria, sed libera legatione.

RESOL. LXXXIII.

Quando ex homicidio casuali incurratur obligatio restitutionis?

Et in textu huius Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis, ex quibus oritur vltima difficultas, scilicet, ex quanam culpa, hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in prædictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis; an ex negligentia, & culpa lata, non leuissima, vel leui; vel an in dicto casu restitutio sit minus facienda, quam si homicidium fuisset ex industria admissum? Ex part. 5. tract. 4. Res. 46.

§. 1. REm hanc clarè, breuiter, & doctè, vt semper solet, explicat Lessius *de iust. lib. 2. cap. 9. dub. 55.* vbi sic ait. Primò quando causa non erit efficax, ita vt ex ea non soleat vtplurimum talis effectus sequi, sed aliunde, nempe ex eo quod per accidens coniungitur, vt si alicui inflexisti vulnus non lethale, sed mors sequuta est, vel malitia, aut negligentia Medici, vel ex iniuria infirmi, hæc occisio censebitur tibi fortuita, vnde non eris reus homicidij, nec teneberis ad restitutionem vt homicida, sed solùm vt vulnerans; secus tamen si eo loco non erant Medici, & læsus debitam diligentiam adhibuit, tali enim loco, & tempore vulnus illud censebitur lethale. Secundò si dans operam non solùm rei licitæ, sed etiam illicitæ, adhibuisse sufficientem cautionem, ne inde aliquid incommodi sequeretur, tunc enim etiamsi fortè sequuta sit mors alicuius, non tibi imputanda est, quia nec in se, nec in causa talis mors est volita. Nec obstat, quòd causa fuerit periculosa, ac proinde mors illa videtur volita in causa, quia diligentia antea adhibita abstersit omne periculum, & ideo in tali casu nulla adest culpa homicidij, vel obligatio restitutionis. Hinc infertur Clericos, chirurgos, & venatores si casu interficiant homines post adhibitam in venatione & curatione infirmi debitam diligentiam, non teneri aliquid restituere, non enim peccarunt peccato iniustitiæ & homicidij, ergo non tenentur ad restitutionem.

2. Idem dicendum est secundùm Lessium de occisore mariti, qui inuadit adulterum, vt infrà videmus. Et hæc doctrina applicanda est etiam conuitiatori, qui alterum conuitio incitauit ad se inuadendum, & illum postea occidit, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ; nam non tenebitur aliquid restituere. Etenim conuitium non est via ad occisionem læsi, sed potiùs conuitiatoris; quicquid in contrarium asserat Nauarrus *in man. cap. 15. num. 7.* qui malè pro se citat Caietanum; nam ibi Caietanus loquitur de eo, qui dat operam

Infrà in Res. quæ hic est supra 68.

rei illicitæ, quæ natura sua tendit ad occisionem: ergo, &c. Ita Lessius *vbi suprà dub.* 21. *n.* 137. cui adde Petrum Nauarra *de restit.lib.*2.*c.*3.*n.*262.& Becanum *in* 2. 2.*D.Thom. q.*9. *de restit. concl.*4.

3. Sed ex supradictis oritur difficultas, ex quanam culpa hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in supradictis casibus homicidij casualis oriatur obligatio restitutionis? Respondeo cum Azorio *p.* 3. *lib.* 5. *c.* 3. *quæst.*9.& Lessio *lib.*2.*c.*9. *dub.*17.*n.*125. ex culpa & negligentia lata, non leuissima, vel leui; verùm an in dicto casu restitutio sit minùs facienda, quàm si homicidium ex industria fuisset admissum? negatiuè respondet Azorius *qu.*8. & Nauarr.*in man.c.*15.*n.*27. affirmatiuam sententiam tenet Syluester *ver.restitutio* 3. *quæst.* 2. & Angelus *eodem ver.* 1. asserentes restitutionem in tali casu non in integrum, sed ex parte, arbitrio boni & prudentis viri faciendam esse.

RESOL. LXXXIV.

An qui ex timore mortis personam aliquam demonstrasset, quæ postea occisa est, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tract.4. Res.63.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Res.76. §. Et ideo. cursim ad lin. 4.

§. 1. AD hoc dubium ita respondet Rodriquez *in summa tom.*2. *c.*221.*n.*16.[El hombre preso de los ladrones y malhechores, que sabe qoe van à matar à Francisco, y qoemar su casa, y cootreñido con temor de la muerte, se la va à mostrar, y matan à Francisco, y queman su casa, se deue condenar pro homicida, y està obligado à restituyr el daño que se siguiò de mostrar la dicha casa; porque aunque en ninguna manera podia euitar la muerte, si no es, enseñandoles la casa, obligacion venia de antes morir, que mostrarsela, pues sabia que mostrandosela, auia de cometer contra el proximo tan grande injusticia, y auian de hazer tan graues pecados; loqual non podemos hazer por conseruar la vida corporal, como lo prueua Paulo Comitoli, cuya opinion recibio en el fuero exterior, empero en el fuero de la consciencia no le obligaria à esta restitution; porque el no fue causa moral deste daño.] Ita ille, & ego.

RESOL. LXXXV.

Quidam vir Nobilis consuluerat alteri, vt homicidium committeret, sed postea ante patratum facinus consilium reuocauit, multas rationes ad dissuadendum adhibens; quæsiuit à me postea, an teneatur ad restitutionem damni ex illo homicidio sequuti?

Et in textu huius Resolutionis deciditur discrimen inter consulentem, & mandantem. Ex part. 2. tract. 16. & Misc.2. Res.15. aliàs 17.

Quod hoc in tom. 5. tr. 2. lege doctrinam & rationes Res. 27. & 28. & ibi in tr. 6. Res.24.& 25. & iterum ibi in tr.1.ex Res. 74. per totã, & signanter §.2.ante medium, à vers. verum. & ex omnibus inferes quid sup. hoc est sentiendum.

§. 1. QVidam vir doctus Societatis Iesu, consultus etiam de hoc casu, affirmatiuè respondit, & satis quidem probabiliter; ita etiam docet P. Molina *de iust. tom.*3. *tr.*2. *disp.*73. *n.*1. Lessius *lib.*2.*c.*13. *dub.* 3. *n.*17. Bartholomæus à S.Fausto *in speculo confess. disp.*4.*q.*69.*n.*3. Megala *in* 2.2.*lib.*2.*c.*2.*q.*3.*n.*26.Malderus *in* 2.2. *tract.*4.*c.*2. *dub.*3. vbi agit de consulente. Et ratio est, quia hæc est differentia inter mandantem, & consulentem, nam mandatarius non exequitur mandatum nomine proprio, sed nomine, & in gratiam mandantis. Ergo postquam reuocatum est mandatum, & hoc ei notificatum est, si mandatarius his non obstantibus committat delictum, illud committit nomine proprio, & proprio arbitrio. Ergo ei imputabitur. Secus est in consulente, quia ostensione commodi, vel honoris, consulens voluntatem alterius ad damnum inferendum promouit, & hæc motio tamdiu durat, quamdiu ipse tali consilio incitatus damnum conceptum vult exequi; hinc ait P. Molina consilium datur gratia eius cui datur, vt is illo vtatur, tanquam suum negotium agens, eàque ratione, quandocumque is illo promotus, damnum iniustè infert, imputatur opus, quo damnum infert, atque effectus ei, qui tale consilium dedit, tanquam causæ, per id consilium ad id opus, ad eúmque effectum cooperanti.

2. Ego verò dictum consulentem ad restitutionem non obligaui, tenens contrariam sententiam, quam probabilem vocat Lessius *suprà num.* 18. & illam docet doctissimus Nauarra *de restit. lib.* 3. *c.* 4. *num.* 27. Salon. *in* 2.2. *q.*6. *art.*7. *contr.*9. Regin. *in praxi, tom.* 1. *lib.*10. *c.*10. *quæst.*1. *num.*108. & Azor. *p.* 3. *lib.* 4. *c.*11. *q.* 2. Et ratio est, quia quando consulens fecit quod potest, vt consilium suum euertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri; sed sua malitia. Ergo, &c.

Negandum est igitur, contra DD. aduersæ sententiæ, discrimen inter mandantem, & consulentem.

RESOL. LXXXVI.

Quæritur, an consulens homicidium de quo supra dictum est, postquam reuocauit consilium, nihil poterat persuadere; an inquam, tenebatur non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia monere eum secretò, contra quem huiusmodi consilium datum fuit, ad effectum se tuendi? Ex part.2. tract.12. & Misc. 2. Res.16. aliàs 18. Supra in Res. quæ hic est antecedens.

Sup. hoc in Res. seq. & pro irregularitate in hoc casu, in alia Res. eius anoor.

§. 1. TEneri ex lege iustitiæ putant aliqui, quos sequitur Barthol. à S. Fausto *in speculo confess. disp.*4. *q.*72.

2. Multi verò putant, eum obligari ad reuocandum consilium lege iustitiæ, quoniam nondum est delictum perpetratum sed reuocato consilio, non cogi lege iustitiæ monere secretò eum, contra quem consilium est datum, sed lege charitatis, si commodè potest admonere illum. Quare si reuocato consilio delictum fuerit admissum, non cogitur, inquiunt, compensare damnum, quia non est consilio ipsius secutum, cùm ille aliud delictum admiserit, quia voluit ex sua malitia, non quia consilium est illi datum. Hæc Azor. *p.* 3. *lib.* 4. *cap.*11. *quæst.* 3. ex sententia multorum, quam probabilem vocat, sicut & ego etiam existimo.

RESOL. LXXXVII.

An, qui consuluit homicidium, postquam reuocauit consilium, sed non certiorauit eum, cuius vitæ paratur excidium, teneatur ad restitutionem? Ex part. 5. tr. 4. Res. 64.

Sup. hoc in Res. præterita; & pro irregularitate in hoc casu in tom. 5. tr. 5. Res.114.

§.1. REspondet quòd licèt talis ex lege iustitiæ teneatur reuocare consilium, si tamen nihil persuadeat, non tenetur eadem lege monere eum, contra quem de nece, aut alio damno consilium dederat, vt sibi caueat, sed sola lege charitatis ad id obligatur, si tamen commodè potest, & proinde si reuocato consilio, & reuocatione cognita delictum fuit commissum, nihil tenetur restituere. Ita probabiliter Cælestinus *in Compend.Theol.mor.tract.*9.*cap.*6.*n.*5. qui citat Lessium, cui adde Petrum Nauarra *de restit. lib.*3.*cap.*4. *num.*37. & Salonium *in* 2. 2. *quæst.* 62. *artic.*7. *controuers.* 6. & ratio est, quia quando fecit, quod potest, vt consilium prius euertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moueri, sed sua malitia: ergo, &c.

RESOL.

RESOL. LXXXVIII.

An si consulens homicidium, furtum,&c.dubitans tamen, an ex tali consilio motus ille fuerit ad id faciendum, teneatur ad restitutionem?

Idem est dicendum de iubente.

Et an consulens dubius in eo casu an influxerit ad homicidium, furtum, &c. teneatur restituere totum damnum, vel partem pro ratione dubij?

Et in tali casu, si nihil velis restituere, an absolui possit?

Et an censenda sit coniectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum ex consilio? Ex part.4. tr.3.Ref.28.

Sup. hoc infra in tr. 7. Ref.27. & in tom. 5. tr. 6. Ref. 23. §. Tertio. & ibi in tr. 5. lege doctrinam Ref. 105. & aliarum eius primæ not.

§. 1. AFfirmatiuè responder Ioannes Sàncius *in selectis disput.43.num.14.* Lessius *lib.2.cap. 27. dub.3.in fine.* Molin. *tom.3.disp.736.num.6.* Salas *in 1.2. tract.8.disp.vnica,sect.23.num.242.* & alij, quos citat & sequitur Merolla *tom.1.disp.3.cap.3. corollar.6.num.41.* Et ratio est, quia in hoc dubio nulla est possessio pro consulente, imò præsumptio iuris est contra ipsum, vnde in foro externo condemnaretur ad restitutionem eo quod est certa iniusti consilij actio, & præsumitur illam sortitam fuisse suum effectum, & ideo in reum transfertur onus probandi non fuisse, & dum non probauerit succumbet; ergo idem erit in foro conscientiæ.

2. His tamen non obstantibus negatiuam sententiam tenet Nauarra *de restitut. lib. 3. cap.4. dub. 4. numer.48.* Henriquez *lib. 14. cap. 3. numer. 4.* Saytus *in clani Regia lib.10.tract.2.cap.8. num.1.* Rebellius *part. 1. lib. 2. quæst. 14. sect.2. numer. 5. & 7.* Medina *Cod. de restit. quæst.7. ante ver. si autem consilium*, Syluester *ver. restitutio 5. quæst. 6. dicto 2. initio.* Villalobos *in summa tom.1. tract. 1. difficult. 20. numer. 9.* vbi sic ait. [Si vnò duda a cerca de su action iniusta, v. g. aconsejo à Pedro que hurtasse ò matasse, y esta en duda si del tal Consejo, o action se siguio el daño? en tal caso aunque ay graues Doctores que tienen lo contrario, soy de parecer, que el que diò el Consejo no tiene obligacion à restituir; y parece lo siente assi. S. Thomas 2. 2. *quæst.62. art.7.* ibi, solùm tenetur Consiliarius, aut palpo ad restitutionem,cùm probabiliter existimari potest quòd ab eo actio iniusta fuit subsecuta, el fundamento es que in dubiis melior est conditio possidentis, y cierto como la restitucion sea de naturaleza odiosa no se deue estender, si no antes restringir; y ansi aunque la parte contraria especulatiuamente hablando sea muy probable esta es mejor para practica.] Ita ille. Vide etiam Vultherum Strouersdorff *de iustit. & iur. in D. Thom. quæst.62. art.8. disp.2.* qui loquitur in iubente,& ait quòd si dubius sit an exequens iussu suo motus sit, vel non, non tenetur ad restitutionem.

Sup. hoc in Ref. 1. not. præteritæ. §. Notandum est tamen. ad medium, & in Ref. 2. in eodem §. in fine,& in fine §.vlt & in fine Ref. 3. & in tom. 5. tr. 1. Ref. 75. §. Dico secundo.

3. Sed an censenda sit coniectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat, se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum eo consilio. Affirmat Henriquez *lib. 14. cap. 16. numer. 3.* & Saytus *de censuris lib. 7. cap. 3. numer. 2.* licèt hoc nullo modo probet Castrus Palaus *tom. 1. disput.3. punct. 4. numer. 3.* Sanchez *in summa tom.1. lib.1. cap.10. num.44.* & alij, nisi homicida sit ita fide dignus, aut tales aliæ coniecturæ concurrant, vt prudens arbitretur fidem illi habendam esse.

Et sup. hac diffic. infr. in tr.7. Ref. 27. in principio

4. Verùm si aliquis vellet stare in opinione affirmatiua, quæritur an consulens dubius in eo casu an influxerit in homicidium futurum, &c. teneatur restituere totum damnum, vel partem? Merolla *vbi supr. tom. 1. disp.3. cap. 3. corollar. 6. n.* 44. tenet consulentem in eo casu teneri totum damnum restituere, quia cùm in dicto casu nulla sit possessio pro consulente, sed pro consilio iniusto, sequitur consulentem teneri restituere totum damnum, cuius causa fuisse præsumitur consilium datum.

§. Notandum est.

5. At ego non condemnarem consulentem si in tali casu non restitueret totum damnum, sed partem pro quantitate dubij remanentis post peractam diligentiam, sicut asserunt DD. de eo, qui rem furtiuam emit dubitans an sit furtiua, & si nihil in tali casu vellet restituere, puto absoluendum esse, nam opinio Villalobus,& aliorum superiùs adducta excusans dictum consulentem à restitutione, puto quòd sit probabilis, licèt contraria sit probabilior.

RESOL. LXXXIX.

An si quis sciat aliquem nomine suo paratum damnum inferre, v. g. inimicum occidere, neque prohibeat, cum facile possit, teneatur ad restitutionem?

Et si filius nomine Patris, vel famulus nomine Domini sui nescientis, & non consentientis damnum intulit, an Pater, aut Dominus non teneantur ad restitutionem, etiam si postea re intellecta illam ratam habeerent?

Et an si quis à fure pecunias accipiat, ne clamet, & ne indicet, obligetur ad aliquam restitutionem, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel si res accepta sit pars furti? Ex part.4. tract.4.& Misc. Ref.64.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Molina *de iustit. tom. 3. tract.2. disp.729. num.6.* vbi sic ait. Obserua quando aliquis crederet aliquos nomine ipsius damnum iniustè alteri daturos,ac posset illud impedire, illisque significando nulla ratione velle, vt id efficiant, teneretur id efficere,atque si id prætermitteret, teneretur restituere damnum sequutum,esto postea ratum nō haberet id damnum esse datum.Ratio est,quoniam cùm videat,aut timeat nomine ipsius id damnum esse dandum, tenetur non solùm ex charitate, sed etiam, quasi ex officio, ex propriòque iustitiæ onere impedire, ne nomine ipsius & tanquam aliquid sibi gratum damnum proximo iniustè inferretur. Ita Molina.

Quamuis nō piene sup. hoc lege tamen infra in tr.7. doctrinam Ref. 30. & §§. eius primæ not.

2. Sed circa præsentem dubitationem placet mihi magis distinctio.Rebellij *p.1.lib.2.q.14.sect.3.n.13.* asserentis, quòd vel alter scit te malignum suum propositum cognitum habere, & non contradicere, aut impedire; vel hoc nescit. Si primum, taciturnitas, consensus & approbatio indicatur, per quam si ille mouetur ad damnum conferendum, oritur obligatio restituendi. Si secundum,non teneberis ad restitutionem vt mandans; sed interdum vt non obstans, si videlicet ex officio, & ideo ratione iustitiæ, non solius charitatis obligatus sis ad damnum iniustum impediendum: igitur eum hac distinctione libenter opinionem Molinæ amplector,sin autem minimè.

3. Notandum est etiam hìc obiter contra Paludanum *in 4.dist.15.q.2.art.3.* Syluestrum *vers.restitutio 3. quæst. 6.dict.1.* Angelum *ver.furtum, n.20.* & Nauarr. *in man. cap.17.n.133.* quòd si, v.g filius nomine patris, vel famulus nomine domini sui nescientis, & non consentientis, damnum intulit, neque dominus, neque pater tenebitur ad restitutionem, etiamsi postea re intellecta illam ratam haberent. Ita Lessius *lib. 2. cap. 13. dub.3. n.13.* Vasquez *opusc. de restit. cap.9. §.1. n.19.* Molina *loco cit. n.3.* Medina *C.de restit.q.7. ad 4.* & alij,quia talis reuera non est causa efficiens damni, cùm ad præteritum non sit potentia.

Sup. hoc pro fetero in tom. 7. tr. 8. Ref. 67.

4. Nota etiam cum Soto *de iust. lib. 4. quæst.7. art.3.* & Nauarto *cap. 17. n. 21.* quòd si quis à fure pecunias accipiat ne clamet, & ne indicet, ad nullam restitutionem

Sup. hoc infra in tract.7. Ref.32. §.penult. & vlt & in Ref.35. §.

Notandum est in principio, & in aliis §§. earum annotationum.

nem obligatur, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel nisi res accepta sit pars furti.

RESOL. XC.

An mandans debeat restituere damna, quæ mandatarius intulit vltra mandatum suum?

Et an mandans vulnerari hominem, & prohibens ne occidat, si eum mandatarius occiderit, mandans ordinaria pœna teneatur? Ex part. 8. tractat. 7. & Misc. Ref. 33.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Sayr. *in Claui regia, lib. 0. tract. 1. cap. 7. n. 5.* Ego tamen negatiuæ seotentiæ adhæreo, quam nouissimè tuetur P. Dicastillus *de iust. lib. 2. tract. 2. disp. 4. dub. 4. n. 54.* Dico igitur mandantem non teneri restituere damoa, quæ intulit mandatarius excedendo fines mandati, quando io ipsius potestate est seruare terminos mandati.

2. Sed hîc obiter quærendum est, an mandans hominem vulnerari, & prohibens ne occidat, si eum mandatarius occiderit, mandans ordinaria pœna teneatur. Et affirmatiuè respondet Menochius *lib. 2. de arbitr. cent. 4. cas. 452. n. 2.* Volzius *in comment. ad leg. Cornel. de sicar. cap. 6. n. 28.* Iulius Clarus *in pract. 5. fin. q. 89. n. 5.* Gomez *tom. 3. var. resol. cap. 3. n. 18.* & alij. Ego verò contrariam sententiam teneo: nam quicumque vtrum occidendi animum non habuit, pœna homicidij non est afficiendus, *l. 1. in princ.* ibi, *hominis occidendi causa, & §. Diuus. 3. ff. ad l. Corn. de sicar. l. is, qui cum telo 7. C. eod.* in proposito autem mandator non habuit animum, & voluntatem directam occidendi. Etenim dum occisionem disertè prohibuit, mandasse intelligitur vulnus leue infligi, noo lethale; non in capite, sed in aliqua corporis parte, mortis periculo minus obnoxia: non gladio ad necandum accommodato, sed alio quopiam instrumento. Deinde si tali mandanti ordinaria pœna esset infligenda, id non aliam fieret ob causam, nisi quia cogitare debuerat, ex vulnere quod infligendum mandarit, mortem sequi potuisse, vt traditur *in cap. vlt. de homicid. in 6.* Atqui hanc non sufficientem esse causam, vt ille homicidij pœna teneatur, inde patet, quòd non in dolo fuit, sed in culpa tantùm; quæ nequaquam sufficit, vt pœnæ legis Corneliæ ordinariæ locus relinquatur, *l. in lege 7. ff. ad l. Cornel. de sicar. l. eum, qui 5. C. eod.* Tum etiam huc facit *l. 3. §. adiectio 2. versic. sed ex SC. ff. d. tit.* dum ibi scriptum extat, iussam fuisse relegari eam, quæ non quidem malo aoimo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dederat, ex quo ea, quæ acceperat, decesserit. Hoc prounciatum nostrum confirmant vtriusque iuris textus, quibus disponitur, voluntatem, & propositum delinquentis distinguere maleficia, *l. qui iniuria 53. in princip. & l. verum est 39.* ibi, nec etiam factum quæritur, sed causa faciendi. *ff. de furt. l. furtum 37. in princip. ff. de vsurp. & vsucap. cap. cum voluntate 54. in princip. extr. de sentent. excommunic.* Et licèt verum sit, protestationem facto repugnantem non iuuare protestantem. *cap. cùm M. Ferrariensis 9.* & *ibi* Felin. *ext. de constitut.* Bart. Alber. de Rosate, & communiter DD. *in l. si quis extraneus 21. in princip. ff. de acquir. vel omitt. hæred.* Borcholt. *de feud. cap. 3. n. 29.* & ostensum *supr. in §. 1. tit. de iniur. n. 78.* id tamen tantùm procedit, quando protestatio ordinatur ad tollendum factum, cùm facta pro infectis haberi nequeant, *l. in bello 12. §. facti 2. ff. de captiu. & postlimin. reuers. Nouell. 97. cap. 1. vers. quod enim factum est*, &c. non autem si ad tollendam mentem ordinetur, tum enim protestatio benè operatur, iuxta Iacob. Butrigar. Speculatorem, & alios, quos citat, & sequitur Myosinger. *cent. 3. obserua. 74. n. 11.* & Besoldus *consil. 18. n. 26. & seqq. pag. 20. vol. 2.* Quemadmodum enim sese habent verba, ita præsumitur ipse animus, secundùm Bald. *in l. si non conuitij 5. C. de iniur.* & Schneidevvin. *in §. fin. n. 3. supr. eod. tit.* sermo quippe quasi pictor quidam, seu character animi, & manus mentis perhibetur, Iul. Cæsar. Scaliger, *lib. 1. poëtic. cap. 1. & de subtilit. exercitat. 256.* Accedit denique textus *in leg. item Mela 11. § Celsus scribit 3. & leg. huic scripturæ 15. §. 1. ff. ad leg. Aquil.* Priori loco, post Celsum, Vlpianus: si alius ita mortifero vulnere percusserit, alius postea exanimauerit, priorem quidem non teneri quasi occiderit, sed quasi vulnerauerit, quia ex alio vulnere periit, posteriorem teneri, quia occidit. Altero loco idem Vlpianus: Si, inquit, seruus vulneratus mortiferè, postea alio ictu maturiùs perierit, de occiso agi non posse, sed quasi de vulnerato. Ex quibus omnibus meritò concluditur, quòd in proposito non mandans, sed mandatarius, qui fines mandati excessit, pœna ordinaria teneatur, argum. *l. crimen 26.* ibi, vnusquisque ex suo admisso sorti subiicitur, *ff. de pœnis. & l. sancimus 22. C. eod.* Ergo, &c. Et hanc sententiam tenet Hunnius *lib. 3. var. resolut. iur. ciuil. tract. 7. p. 4. quæst. 5.* Fachinæus *lib. 1. controu. iur. cap. 36.* Bocer. *tract. de Homicidio, lib. 1. cap. 3. numer. 27. & seq.*

RESOL. XCI.

An si quis mandaret occidi Titium, & Sempronius occiditur, quia creditur esse Titium, teneatur ad restitutionem?

Et quid in hoc casu circa irregularitatem mandans, vel consulens Petro, vt Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est?

Et asseritur, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, & casu errans alium etiam Clericum percuteret, vel occideret, illa occisio vel percussio enormis non erit reseruata. Ex part. 11. tractat. 6. & Miscel. 6. Ref. 19.

§. 1. NEgatiuæ sententiæ videtur adhærere Magister Serra *tom. 2. in 2. 2. D. Thomæ quæst. 2. a. 7. dub. 1.* vbi sic asserit: Si quæras, an quando quis iussit occidi Petrum, & mandatarius occidit Ioaonem existimans esse Petrum, teneatur mandans restituere. Respondent, quidam; quia sufficit mortem fuisse sequutam immediatè ex imperio, & per accidens est, quod ille vel alter occidatur. Sed hoc difficultate non caret; nam videtur mortem Ioannis non fuisse immediatè sequutam ex imperio mandantis, sed ex errore mandatarij. Deinde mors Ioannis omninò inuoluntaria fuisset iubenti Petrum occidi, maximè si Ioannes esset eius amicus, aut Pater, vel certè Sacerdos, aut Rex: Denique cùm non teneretur restituere damna, quæ sequuta fuerunt ex morte Ioannis, esset Rex. Ita Serra.

2. Sed egò puto in tali casu adesse obligationem restitutionis. Probatur primò ex *leg. eum, qui innocentem §. si iniuria, de iniuriis.* Secundò, quia hæc actio est iniusta contra hunc hominem Petrum, licet falsò existimetur Ioannes. Tertiò, à simili, quia qui combureret domum Petri, putans esse Ioannis, teneretur restituere: ergo qui è medio tollit vitam Petri putans esse Ioannis. Quartò, quia si percutiat Petrum Clericum, quem putabat esse Ioanoem Clericum, & iniustus, & sacrilegus est, & excommunicatus: ergo etiam qui percutit Ioannem, quem putabat esse Petrum, teoetur ad restitutionem. Non est autem eadem ratio quantum ad excommunicationem de percutiente Clericum, quem probabili saltem ignorantia putabat esse laicum; in eo enim casu non incurrit excommunicationem, quia ratione

tione ignorantiæ non fertur eius animus in occisionem Clerici, sed tantum laici. In nostro casu vtrobique fertur in occisionẽ hominis huius, etiamsi per errorem putet esse alium. Ita Couarruuias, 1. *par. capitis, Alma mater* §. 10. *n.* 15. Gomez 3. *variar. cap.* 3. *num.* 34 Suarez *de censur. disp.* 45. *sect.* 6. *n.* 18. Molina *tom.* 4. *disp.* 30. *&* 35. Sanchez *lib.* 9. *de matr. disp.* 32. *num.* 27. Iulius Clarus, §. *homicidium vers. dicunt etiam*: quibus adde Rebellium *de obligat. iust. lib.* 3. *quæst.* 11. *n.* 13. qui tamen putat in tali casu homicidam ad minorem restitutionem in foro conscientiæ obligandum esse. Vide etiam Dicastillum *de iust. lib.* 2. *tract.* 2. *disput.* 7. *dub.* 8. *num.* 107. *&* 108. & quod dictum est de excommunicatione, Rebellus optimè putat dicendum esse de irregularitate; sed in alio casu, videlicet, an irregularitatem incurras consulens, vel mandans Petro vt Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est. Et quidem te non incurrere irregularitatem ex homicidio voluntario certum est, posito quòd non habueris expressam voluntatem, vt Petrus in ea occasione constitutus occideretur. Vt aduertit Suarez *disp.* 44. *sect.* 3. *num.* 17. Coninch *disp.* 19. *dub.* 7. *num.* 66. Sed an incurras irregularitatem ex homicidio casuali, non est ita constans apud Doctores. Et quæstio procedit casu quo probabiliter suspiceris Petrum graui periculo suæ occisionis exponi. Negat Vasquez 1. 2. *disp.* 200. *num.* 45. Henriquez *lib.* 14. *cap.* 16. Gaspar Hurtado, *disp.* 2. *de irregul. diffic.* 6. *n.* 22. eo quod tuum consilium, seu mandatum non dirigitur ad occisionem Petri, sed ad occisionem Pauli, neque tu consulis, aut mandas Petro, vt seipsum occidat, aut ab alio occidatur. Ergo irregularitas statuta à iure aduersus consulentem, & mandantem homicidium te ligare non potest. Scio contrarium docere communem sententiam teste Nauarro, *cap.* 27. *n.* 233. Suarez *disp.* 44. *sect.* 3. *n.* 18. Coninch *disp.* 18. *dub.* 8. *n.* 47. Auila 7. *part. disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 5. *concl.* 4 & aliis. Quia negari non potest te causam voluntariam fuisse tuo consilio, vt Petrus in eo periculo constitueretur & occideretur à Ioanne: ergo irregularis es non quatenus formaliter consulis, aut mandas homicidium; sed quatenus homicidij causa fuisti tuo mandato, & consilio.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 5. Res. 112. §. 1. ad medium. & in §. 3. à lin. 9. & in Res. 113. & 114. §. vlt. ad medium.

3. Sed opinio negatiua est satis probabilis. Et quidem irregularitas est inflicta iure ob mandatum, aut consilium, quo quis imperat, aut consulit alicui, vt sibi manus violentas afferat, aut alteri, quod in præsenti casu non accedit, sed oppositum, nam nec dominus est auctor ei, quem seruus suus aggreditur, vt eum perimat, nec seruo ipsi seipsum vt perdat, nam vere causam non apponit, ex se ordinatam ad homicidium nec independentem à voluntate aliena, quod tamen esset necessarium; vt seipsum diceretur occidere. Deinde non est dominus directè necis illatæ seruo suo, vel inferendæ causa, nam ei non est pro fine proposita, sed Ioannis, à quo ille est victus. Non indirecta in causa, nempe in consilio, aut mandato; nam cùm dominus seruum suum nesciret viribus Ioanni esse imparem, ei venire in mentem non potuit, quod in iis pœnis adhæresceret quas per illum de Ioanne repeti mandabat. Baunyus *in theol. mor. tom.* 2. *tract.* 11. *q.* 33. putat in tali casu debere ab Episcopo reum dispensationem postulare, & Episcopum posse dispensare. Sed ego puto probabiliter dispensatione non egere.

4. Et tandem hîc obiter pro curiosis assero, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, v.g. Ioannem, & casu errans percutit Petrum etiam Clericum, illa percussio non erit reseruata, quia hic & nunc prout exercetur contra Petrum non est voluntaria, proinde in ordine ad Petrum non erit mortaliter peccaminosa (suppono sufficientem diligentiam adhibitam fuisse ne Petrus lædatur) & licet sit mortalis, quatenus procedit ex parua voluntate percutiendi Ioannem, tamen cum effectu non fuit læsiua respectu Ioannis. Ita Castrus Palaus, *tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 1. *punct.* 17. *num.* 3. Suarez *de censur. disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 54. Sanchez *lib.* 9. *de matrim. disp.* 32. *n.* 27. Bonacina *de censur. disp.* 1. *q.* 2. *punct.* 1. *num.* 20. contra Couarruuiam, & alios; proinde probabiliter secundùm hos Doctores aio, talem hominem ita percutientem non incurrere excommunicationem, & per consequens percussionem illam non esse reseruatam. Et hæc omnia docet etiam Bardi *in selectis lib.* 6. *quæst.* 7. *num.* 3.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 2. Res 25 § vlt. post medium, à vers. contra vero. & in alio §. eius annot.

TRACTATVS SEXTVS
DE ALIQVIBVS CASIBVS
CIRCA MATERIAM LVXVRIÆ.

RESOL. PRIMA.

An fornicatio sit intrinsecè mala, vel tantum mala quia prohibita?

Et reprobatur opinio asserens fornicationem simplicem iure natura, seclusa prohibitione diuina, Non mœchaberis, *esse malam, non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem vero habere ex solo iure diuino.*

Et notatur tamen pro praxi supradictæ difficultatis posse dari ignorantiam inuincibilem de simplici fornicatione, saltem apud certas gentes destitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium.

Et quid de surdis, & mutis à natiuitate inter Christianos ignorantibus fornicationem esse illicitam; & si qua tamen persona amens, & puella vim patiens fornicationis actum committerent; an peccent?

Idem, quod dictum est supra de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione. Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Res. 60. aliàs 59.

§. 1. ON esse intrinsecè malam, docet nouissimè Ioannes Caramuel *in Theolog. Moral. lib.* 3. *numer.* 1600. vbi sic ait: Si Deus fornicationem non interdixisset, non esset mala, nec peccatum. Et vt puto euidenter ostendam, quia si duorum solutorum commixtio secundum se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel

Sup. hoc supra in tr. 1. Res. 30. §. Verum. prope finem.

quia naturaliter mala proli, neutrum potest dici; ergo. Non primum, quia sæpè contingit esse vtrique salubrem, & in tali casu non est vtrique naturaliter mala: accedit quod si quando insalubris dicatur, cùm grauiter insalubris non sit, non posse esse grauiter peccaminosa. Nec poterit dici secundum; fornicatio enim mala proli non est, primò enim non potest dici mala physicè, quæ in causa vt homo, qui alias in rerum natura non esset, producatur, quia si iniurius homini, qui illum occidit, beneficus omnino qui illum gerat; imò beneficentior genitor, quàm iniurius occisor; iste enim non potest facere, quòd homo qui est, omnino non sit, at ille efficit, vt qui omnino non est, esse incipiat. Aliqui ad educationem recurrunt; fatentur enim ipsam fornicationem esse proli physicè vtilem, sed nociuam moralitee, sed hoc est verbis solis obludere; nam si Augustinus dixit melius esse damnari quàm annihilari, item diceret melius esse proli malè educatam esse, quàm absolutè in rerum natura non esse. Et sanè malam prolium educationem potius ex paupertate, quàm ex fornicatione sibouitur; Principum enim nothos optimè educatos videmus, cùm tamen nulli disciplinati mores inter homines viles, & mendicos. Potius igitur pauperum matrimonia venirent condemnanda, quam diuitum fornicationes. Sed inquiunt esse per accidens, quòd filij illegitimi Principum bene educentur; dicunt, non tamen probant, verosimilius enim videtur esse per se, quòd filij pauperum malè educentur. Sed esto, sit inter diuites bona nothorum educatio omnino accidentalis, ergo si per accidens contingit quòd filij fornicarij Principum bene educentur, etiam per accidens contingit quòd parentes fornicantes non peccent, & probo sic: Ideò fornicatio interdicitur, quia ex illa mala prolium educatione sequitur: ergò si hæc non sequeretur, non interdiceretur illa: finis igitur huius inhibitionis bona educatio est; atqui probabile est, quòd quando finis cessat per accidens in aliquo particulari, lex etiam cesset per accidens in particulari; ergo siquidem admittunt quod finis legis fornicationem prohibentis soleat in aliquo particulari cessare per accidens, admittendum omnino est ipsam legem cessare. Si dicas cessante fine legis in particulari, cessare legem in particulari, non quidem diuinam, sed humanam, putabis te aliquid dicere, & nihil omnino dices; legum enim humanarum finis aliquando vniuersaliter cessat; at naturalium non aliter quam per accidens & in particulari cessare potest. Patet in homicidio indirecto patrato: inuasorem enim occidere possum non obstante quinto præcepto Decalogi; tunc enim per accidens, & in particulari cessat præcepti finis, adeóque etiam ipsum præceptum; nec dabitur casus in quo legis naturalis finis cesset vniuersaliter. Tunc sic: nulla ratione naturali ostendi potest simplicem fornicationem esse malam, & tamen malam esse in sacris litteris asseritur: ergo dicendum est non esse malam intrinsecè, & ex natura sua, sed extrinsece ratione interdictionis, ideóque non esse prohibitam, quia mala, sed potius malam solummodo esse, quia prohibita. Hucusque Caramuel.

2. Sed hic fuit error Martini de Magistris, contra quem insurrexit tota Schola Theologorum: & ideò aduersus sententiam Caramuelis vide Vviggers *de iust. tractat. de Temperan. cap. 3. dub. 6. numer.* 33. Laymann *lib. 3. sect. 4. numer.* 10. Texedam *tom. 1. lib 2. tractat. 3. controuers. 5. numer.* 28. Fagundez *in Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 1. numer.* 8. Dicastillum *de iustit. lib. 1. disputat. 3. dub. 16. numer.* 239. Azorium *tom. 3. lib. 3. cap. 4. quæst. 1.* Lessium *lib. 4. cap. 3. dub. 7. num.* 50. Syluium vbi infra, & alios communiter. Dicendum est itaque, fornicationem esse intrinsecè malam, & ideò non solùm prohibitam iure positiuo, ac diuino, sed etiam iure naturali. Rationes videbis apud citatos Authores.

3. Nec obstat, quod aliquis forsitan opponet, melius scilicet esse proli sic esse, quàm non esse; quia plus non simpliciter parentes proli iuxta naturalis rationis dictamen, supposito quod velint generationi operam dare, quàm præbere ipsum esse: dictat enim ratio causam non satisfacere officio suo, dando esse effectui, sed insuper ei incumbere, seu eius esse muneris, procurare media opportuna, quibus esse illud conuenienter sibi naturæ promoueatur, ac conseruetur, quando id potest; neque alia causa ad hoc per se est ordinata; quod passim obseruatur in plerisque etiam animalibus brutis. Hunc autem ordinem, & modum præuaricantur fornicatores; quantum enim est ex ratione talis generationis, priuant prolem hoc bono, videlicet debitæ educationis, & instructionis ad statum perfectum. Deinde, non tantùm militat contra bonum prolis, sed etiam contra commune bonum humani generis; quia si fornicatio licita foret, passim proles negligerentur; vnde non posset non sequi summa confusio, perturbatio, & ignorantia in humano genere. Neque à peccato excusatur fornicatio, ideò quod aliqui fortassis particulariter proli de educatione prouideant medio extraordinario; quia hoc per accidens fit, & sic finis legis vniuersaliter obtineri non potest, neque enim legi satisfacit quis, vel ab eius violatione excusatur, quando illa ob vniuersalem finem lata est, si opus non præstet, quamuis per aliam viam conetur, finem legis assequi.

4 Ex dictis sequitur, & refutata manet opinio Durandi *in 4. dist. ult. 33. qu. 2. numer.* 10. qui asserit fornicationem simplicem iure naturæ, seclusa Dei prohibitione, *Non mœchaberis*, esse malam: non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem verò habere solùm à iure diuino, quo prohibetur, & fundamentum illius erat, quia fornicatio simplex non meretur mortem æternam secundum legem naturalem, quia lex naturalis nihil dicit, nec nominat de morte æterna, & ideo totam malitiam mortalem habet ex iure diuino pluri- mis locis expresso. Sed hoc fundamentum Durandi (quod illius verbis retulimus) futile omnino est, satis enim ostendimus hanc inordinationem ex naturæ ductu esse grauem, & mortiferam, cùm sit directè contra finem generationis humanæ, qui est intra speciem suam generare prolem perfectam; perfecta autem esse non potest proles humana, nisi ex matrimonio oriatur, & planè si leuis esset ex natura sua, ius diuinum superueniens grauitatem illi non adderet, sed relinqueret in suo gradu; nam Deus prohibens aliquid iure diuino, non facit illud grauius, quàm erat, sed grauitatem indicat: non enim ideò malum est, quia grauiter prohibet, sed ideò grauiter prohibetur, quia de se, & ex sua natura graue est. Deinde ex fundamento Durandi sequeretur neque homicidium, neque adulterium, neque sodomiam esse peccata mortifera natura sua, seclusa prohibitione diuina, cùm lex naturalis nihil dicat, nec nominet de morte æterna, quod omnino absurdum est: videmus enim nonnullos barbaros, in quibus lumen naturale videtur consopitum seuerissimè furta homicidia, adulteria, & sodomiam punire, eo solùm, quia lumen naturæ dictat hæc esse grauissima mala digna, quæ seuerissimis suppliciis puniantur.

Super hoc lege vers. ancor. seq. & signa ter §. not. præteritæ.

5. Nota

Sup. hoc in tom. 1. n. 3. Ref. 118. §. 1. post medium, à vers. Nihilominus.

5. Nota tamen hîc pro praxi, posse dari ignorantiam inuincibilem de fornicatione simplici, saltem apud certas gentes destitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium; nam etsi præcepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, vt bonum amplectendum, malum fugiendum, & huiusmodi: tamen, quia non ita euidenter deducuntur, aliqua potest in hæc cadere ignorantia probabilis. Quod enim fornicatio inferat damnum proli futuræ, seu nascituræ, non ita facilè ab omnibus perspicuè cognoscitur. Quod inferatur iniuria in corpus mulieris quando saltem ipsa consentit, vix æstimari potest in soluta; vnde nihil mirum, si possit cadere in hominem iusta ignorantia. Dixi, saltem apud certas gentes destitutas, &c. Quia apud Christianos degentes in Ciuitatibus, & Oppidis, in quibus fiunt aliquando Conciones, instituuntur pueri Christiana Doctrina, visitationes Episcoporum frequentantur, & cognitio aliqua traditur rerum ad finem pertinentium, vix credibile est posse dari eiusmodi ignorantiam, vt cum Angelo, Syluestro, & Nauarro tenet Azotius. Denique facilius potest ignorare fornicationem cum meretricibus expositis non esse peccatum, quam cum muliere vaga; multi enim vulgares homines sunt, qui nesciunt distinguere inter peccata permissa, vel non prohibita quoad pœnam, & non quoad culpam, & ex eo, quod non punitur fornicatio simplex, sed impunè permittuntur meretrices, putant etiam non esse peccatum ad eas accedere. Quod etiam in Ciuitatibus alioqui bene instructis in fide, & Religione, persæpè locum habet, vt bene norunt Confessarij. Vide Trullench *in Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 2. n. 5.* cum Doctoribus citatis, quibus adde Syluium *in 2. 2. D. Thomæ q. 154. art. 2.*

6. Confirmantur supradicta primò. Cùm enim Durandus *in 4. dist. 33. quæst. 2.* existimauerit (quamuis non sine graui errore) non autem fornicationem esse contra ius naturale, quanto magis id existimare possunt homines planè rudes, & quidem absque culpa, si nullum habeant instructorem? Secundò: quamuis præcepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, non omnia tamen illic prohibita tam clarè deducuntur, vt nulla possit de aliquibus esse ignorantia probabilis: nam quod fornicatio inferat damnum proli nascituræ, non facilè ab omnibus cognoscitur. Tertiò meretrices interdum publicè exponuntur, & permittuntur; homines autem agrestes, & prudentiorum doctrina destituti non bene discernunt inter ea, quæ permittuntur tanquam minus mala, & ea quæ tanquam licita exercentur. Verùm inter Christianos non apparet aliquem posse (saltem ordinariè) excusari per ignorantiam à fornicatione; cùm satis iam sit prædicatum, prædiceturque frequenter, quòd fornicatio sit peccatum mortale. Dico, saltem ordinariè; si quis enim inter Christianos, mutus, & surdus à natiuitate ignoraret fornicationem esse illicitam, partim ex eo, quod sit duri, agrestisque ingenij: partim quia nullus eum instruxit, neque (cùm aliis scientibus, ac fortassis etiam inducentibus esset fornicatus) quisquam eum reprehenderit; fortè excusari posset per ignorantiam.

7. Nota etiam ex superius dictis contra Caramuelem, fornicationem esse per se malam, neque vllo vnquam casu posse esse licitam; cùm careat conuenienti modo, & ordine, quem natura ad educationem, & promotionem prolis instituit, ac requirit. Quapropter etsi mors cuipiam intentaretur, nisi ad mulierem non suam accederet: non liceret ei accedere, vti nec si accedendo, posset quantumcumque bonum procurare toti Patriæ: quia non sunt facienda mala vt eueniant bona. Si qua tamen persona amens, fornicationis actum committeret, aut si qua puella per vim, prorsus inuita violaretur; non peccaret, quia deesset voluntarium, imò nec propriè foret actus fornicarius ex parte vel amentis, vel puellæ vim passæ, cùm fornicatio importet congressum volunta-

Sup. hac vi puellæ, lege infra doctrinam Ref. 4. & 5.

rium. Obseruat autem Toletus *lib. 5. cap. 10* & Rodriquez *part. 2. cap. 202. n. 1.* id quod de puella vim passa dicitur, non habere locum ex parte agentis: eo quòd agens non agit absque consensu. In consensu autem est peccatum mortale.

8. Idem quod dictum est de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione contra eundem Caramuelem loco citato *n. 1603.* asserentem, quod si Deus mollities non interdixisset, nunquam esset mala, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub peccato mortali. Sed hæc opinio respuenda est, sicut de fornicatione diximus, & scio viros doctos has opiniones censura Theologica inurendas esse, existimare, quia adeo vehemens est delectatio, quæ in seminis effusione sentitur, vt illam homines tanquam bonum naturale vehementer sensibile maximè prosequantur, & propterea natura in omni euentu illius administrationem illis prouidè denegauit, si enim in aliquo casu eam illis concederet, euidentissimum periculum foret, vt homines ea passione abrepti sibi persuaderent causam passim iustam illius procurandæ habere: atque ita semen prodigerent, indéque fornicationes, adulteria, sodomiæ, & vniuersa alia luxuriæ vitia pullularent, & hanc ipsam rationem assignauit etiam Abulensis *c. 5. quæst. 184.* in Matthæum, & addunt, non sic contingere in membri abscissione, quia dolor ipse in causa erit, vt non sibi persuadeant, illam sibi facilè licere, vt de se manifestum est. Huic ergo rationi adhæreo, est enim bona, & plenè satisfacit, nec valet consequentia, quam aliqui in hunc modum inferebant; licet pollutionem desiderare ob sanitatem: ergo licet eam procurare ob eandem sanitatem. Sicut non valet etiam ista; licitum est desiderare mortem huius hominis iniqui: ergo licet illam procurare; nec etiam ista licitum est desiderare esse martyrem: ergo licitum est se occidere illius desiderij causa. Vide Sanchez *de Matrim. lib. 9. disp. 17. n. 16.* Layman *lib. 3 n. 15.* & DD. citatos, quibus adde Ioan. Henriquez *in qq. practic. sect. 8. quæst. 7.*

RESOL. II.

An sit peccatum mortale, optare vt fornicatio sit licita?

Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa?

Et quid, si quis diceret, occiderem inimicum, si hoc non esset peccatum, aut offensa Dei, & similia, an careant culpa?

Et quid est sentiendum; si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 47.

§. 1. NOn semper esse peccatum mortale optare vt id, quod est intrinsecè malum, non esset malum, sed licitum; sed attendendum esse ex quo fine quis moueatur; docet Vasquez *in p. 2. disp. 116. c. 2. in fine* & ideo si quis id optaret, ex eo quòd videretur ob suam fragilitatem sæpiùs incidere in peccatum, non esset mortale.

2. At contrariam sententiam docent Azorius *tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæst. 10.* Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. c. 2. n. 23.* Molfesius *in summ. tom. 1. tr. 8. cap. 8. n. 49.* & alij; quia bonum totius naturæ, ac ordinis naturalis non potest postponi, ac eius immutatio, quæ grauissimum malum est, desiderari ob particulare huius bonum.

3. Notandum est etiam hîc obiter, vt aliam similem attingamus quæstionem, quod Layman *in Theol. mor. lib. 1. tr. 3. c. 6. n. 10* Sanchez, & Azorius *vbi suprà*, asserunt consensum conditionalem non esse mortalem, quando versatur circa res solo iure positiuo prohibitas; secus verò si versetur circa ea, quæ iure naturali sunt interdicta; & ideo hic actus, comederem carnes in Quadragesima,

Quoad consensum in hoc § in tom. 6. tr. 1 ex doctrina Ref. 56 §. Quoad. cursim in 1 ne.

dragesima, nisi Ecclesia prohibuisset, caret culpa; hic verò non, occideret eum si nō esset peccatum, aut offensa Dei; quia hoc vltimum absque sua malitia intelligi nequit, & conditio illa negans inuoluit contradictionem.

4. Verùm Valentia *tom. 2. disp. 6. q. 4. punct. 4.* Saytus *in Claui Regia lib. 8. c. 7. n. 28. & 29.* Salas *in p. 2. tr. 13. disp. 16. sect. 17.* Vasquez *disp. 116. c. 2. n. 4.* & alij, docent quòd quoties conditio omnem malitiam, & deformitatem ab actu aufert, excusat à peccato, secus autem si non auferat; & ideo non peccaret si quis diceret, occiderem inimicum, si mihi liceret, vel malum non esset; peccaret verò si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, vel infamiam non timerem. Rationes verò huius differentiæ apud Doctores citatos inuenies.

RESOL. III.

An sit maius peccatum inducere mulierem ad fornicandum, quā illam occidere? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 35.

§. 1. RESpondeo, quòd si prouocans directè, & per se intēdit mortem spiritualem mulieris, nimirum, si velit directè, vt amittat gratiam, simpliciter grauiùs peccat, quā occidens: secùs verò quando per se primò, & directè solùm intendit delectationem. Et suadetur primò, supponendo hæc duo peccata posse tripliciter cōparari: aut enim vtrumque nocumentum mortis, scilicet, spiritualis, & corporalis; est in illis directè, & expresśe intentum: aut vtrumque est indirectè volitum: aut tandem vnum directè, & alterum indirectè est volitum.

2. Quo supposito, ostenditur nostra conclusio: quando nocumentum spirituale est directè, & formaliter volitū, tunc peccatum prouocandi mulierem in dicto casu est peccatum odij formalis proximi, & scandali: quod quidem cùm directè sit cōtra charitatem, est grauius, quàm peccatum homicidij, quomodocunque in illo sit volitum nocumentum corporale, vtpote quia hoc tantùm est peccatum contra iustitiam, ac proinde minùs graue, sicut & rectitudo iustitiæ minùs perfecta est, quàm rectitudo charitatis: ergo. Secundò probatur: quia scandalum, ratione damni spiritualis, tunc est speciale peccatum contra charitatem, quando aliquis directè, & per se intendit spiritualem ruinam proximi: secus autem, quando tantùm indirectè, & secundariò illam intendit, vt ex his, quæ communiter docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. *q. 43. art. 3.* supponimus: sed in dicto casu, si prouocans mulierem velit directè eius mortem spiritualem, tunc per se intendit spiritualem ruinam proximi: secùs verò, si eius nocumentum spirituale indirectè intendat; ergo primo modo duntaxat constituitur peccatum illud in specie scandali, ac proinde grauioris malitiæ: secùs verò secundo modo, quia tunc non accipit speciem scandali, sed tantùm prouocationis ad delectationem per se intentám: quæ proinde minoris malitiæ est, quàm homicidium, quouis modo in illo corporalis mors intendatur. Et ita hanc sententiam docet Lorca *in 1. 2. quæst. 73. art. 8.* & *ibi* etiam Caietanus quibus adde Vasquez *ibidem. disp. 101. cap. 4. & 5.* cum Aluarez *disp. 137.*

3. Nota tamen, Curielem *in 1. 2. quæst 73. art. 8. dub. 5.* absolutè docere, inductionem ad fornicationem esse maius peccatum, quàm homicidium: quia in tali casu prouocans ad fornicandum, peccat grauiùs grauitate essentiali, quàm occidens mulierem: nam iste, licèt peccet grauiùs grauitate essentiali, sed non totali, quæ conflatur ex essentiali, & accidentali: grauior autem est malitia, quæ conflatur ex essentiali, & accidentali, quàm illa, quæ solùm est essentialis: ergo grauior est in dicto casu malitia prouocantis, quàm occidentis. Minor est nota, & maior probatur: quia mors spiritualis volita, etiam indirectè, est obiectum peius, quàm sola mors corporalis: ergo tribuit actui peiorem speciem malitiæ. Sed tu ne deseras distinctionem primæ sententiæ.

RESOL. IV.

Quando fœmina violenter cognita à viro peccet, vel non peccet mortaliter?

Et an ad euitandam mortem, vel infamiam possit mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passiuè se habendo?

Et in dicto casu quid est dicendum, si in muliere vim patiente adesset periculum consentiendi?

Ex quo etiam infertur, quod si vir, & fœmina cohabitent cum manifesto periculo interna libidinis, & separari non possunt sine ingenti periculo mortis, infamia, vel scandalo, an sit licitum vna permanere cum eo periculo, &c. Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 31.

§. 1. RESpondeo, quòd fœmina, quæ violenter à viro aliquo cognoscitur, non peccat si duo habeat. Primò contrariam voluntatem non consentiendi eiusmodi copulæ. Secundò, impedire quantum in se est talem violentum effectum, alioquin censeretur consentire: ideo tenetur impedire talem violentiam cum clamore, cum conatu, & renisu corporis, &c. Et ita docent Adamus Tannerus *in part. 2. D. Thomæ disp. 2. quæst. 2. dub. 4. n. 36.* Valentia *tom. 2. disp. 2. q. 1. punct. 3.* Filliucius *tom. 2. tr. 21. c. 2. n. 67.* Azotius *tom. 1. lib. 1. c. 9. quæst. 3.* Reginaldus *tom. 2. lib. 22. cap. 1. sect. 1. n. 20.* Syluius *in 2. 2. quæst. 154. art. 2.* Bonacina *de legibus, disp. 2. q. 8. punct. 2. num. 2.* Saytus *in Claui Regia lib. 2. cap. 2. n. 4.* Medina *in part. 2. D. Thomæ quæst. 6. art. 5. ad 2.* & alij. Sup. hoc in Res. not. 5. post seq.

2. Notandum est tamen, quòd licèt mulier, vt dictum est, non possit cooperari fornicationi, quia hoc est intrinsecè malum, & potiùs mortem sustinere debet; attamen ad euitandam mortem potest mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passiuè se habendo, quia non tenetur mortem sustinere, dum interiùs non consentit eiusmodi copulæ, & fecit, quod potuit ad illam vitandam, *vt suprà.* Ita Sotus *de iust. lib. 5. quæst. 1. art. 5.* Nauarrus *cap. 16. n. 1.* Rodriquez *in summa tom. 1. cap. 290. n. 1.* Molfesius *in summa tom. 1. tract. 8 cap. 2. n. 38.* & alij. Quamuis nō p'ene sup. hec lege tamen in tom. 7. tr. 7. Res. 20. à principio, & si vides alias Res & §§. eius annotationū non pigebit.

3. Sed plus addit Ioannes Salas *in p. 2. tom. 1. tract. 3. disp. 3. sect. 1. num. 31.* nempe hanc sententiam esse veram, etiamsi in muliere vim patiente, adesset periculum consentiendi; quia ait ille, sæpè licet periculum peccati non fugere ad vitandam mortem, infamiam, vel aliud incommodum grauissimum: vt si vir, & fœmina cohabitent cum manifesto periculo internæ libidinis, & separari non possint sine ingenti periculo mortis, infamiæ, vel scandali, licitum erit vnà permanere cum eo periculo, quod non amatur, nec temerè suscipitur, sed necessitate quadam toleratur. Sic Salas. Sup. hoc in Res. seq. &c.

Sup. hoc in Res. seq. prope finem, & in tom. 7. tr. 7. Res. 20. §. Respondeo. à lin. 6. & latè in tom. 2. tr. 4. Res. 32. & in aliis multis eius not.

4. Verùm hæc sententia displicet Molfesio *vbi suprà*, & multis Patribus Societatis Iesu, & nostræ Religionis ab ipso consultis; & illam impugnat Martinez *tom. 1. in p. 2. qu. 6. art. 5. dub. 1. ad art. 1.* & etiam Alphonsus Curiel *in p. 2. D. Thom. q. 6. art. 5.* & ratio est, quia exponere se periculo consentiendi est secundùm se actio mala moraliter respectu ipsius fœminæ, & prohibita præcepto naturali negatiuo, quod obligat semper, & in omni euentu. Ad exemplum verò, quod quoad cohabitationem adducit Salas, respondeo, quòd non est intrinsecè malum, & in illo casu possunt per Confessarium adhiberi multa remedia. Dicendum est igitur cum Curiele *vbi suprà*, quòd si fœmina non timeat periculum consentiendi, videtur probabilis sententia eorum, qui dicunt, quòd solum tenetur facere id, quod commodè poterit, habita ratione periculi, in quo versatur; ita quòd si ex vociferatione, aut alia resistentia possit sequi graue incommodum, vt mors, infamia, vel detrimentum

in

in bonis suis,non tenebitur ea vti, qnoniam oppressio in isto casu non habet rationem actionis liberæ respectu fœminæ,sed puræ passionis,& resistere ipsi,solùm præcipitur præcepto affirmatiuo,quod non obligat in omni euentu, sed iuxta mensuram rationis, & ex consequenti modo morali, & humano, atque proinde non obligat cum tanto periculo. Ita ille,& ego.

RESOL. V.

An mulier vi opresso non teneatur clamare ad euitandam mortem, infamiam, &c. etiam si adsit periculum consentiendi in copulam carnalem?

Et an sit deneganda absolutio pœnitenti, qui mutuo dedit concubinæ centum aureos, quorum recuperationis spem amittit, si e domo eam eiiciat? Ex part.3. tract. addit. Res. 27.

Quæ hic est Res. antecedent, §. Sed plus. & lege doctrinam Res.& §.not. 2. præcitati. §. Sed plus.& hic supra ex Res.1.§.Nota etiam ad medium vers. Si quis tamé.

§. 1. NOn teneri mulierem in tali casu clamare docuit Salas, quem adduxi *in 3. p. tract. 6. resol.*31. cui nunc addo Seraphinum Freytam *in nouis additionibus ad tract. de Confess. solicit. quæst.* 19. *n.* 26. vbi sic ait. *Ex periculi permissione infertur fœminam per vim compressam non teneri clamare ad euitandam mortem, infamiam, aliudve simile, tametsi exponat se periculo consentiendi seu comparandi libidini, vt bene resoluit* Salas,*& constat rationi; etenim etsi fœmina in animo dissentiat,ex natura tamen vi in tali opere non potest non adesse periculum consentiendi, & cooperandi. Ergo aut numquam ei id permittere debet, aut non obstante eo periculo excusanda erit.* Ita Freytas.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Res. 31. & si placet lege etiam alias Res. & §§. eius not.

2. Sed ego *vbi suprà* contrariam sententiam docui ex rationibus & DD.*ibi* adductis,quibus nunc addo Ioannem Sancium *in selectis,disp.*10.*n.*17.qui tamen postea *n.*20. improbabiliter docet non esse negandam absolutionem pœnitenti,qui mutuo dedit concubinæ centum aureos, quorum recuperationis spem amittit, si domo eam eiiciat. Sed hanc opinionem præter Freytam *loc. cit. num.*25. refellit etiam Castrus Palaus *tom.*1. *tract.*2. *disp.*3. *punct.*9. §.3. *n.* 14. nam si ipse Sancius non permittit periculum, vt visum est, ad euitandam mortem, infamiam, &c. quomodo admittendum est ad euitandum damnum centum aureorum?

RESOL. VI.

An si quis haberet copulam cum fœmina mortua, quodnam peccatum luxuriæ committeret?

Et an talis circumstantia copulæ non sit aperienda in confessione, sed sufficiat asserere se pollutionem habuisse?

Et an incidat in casum reseruatum, de coeuntibus cum brutis, qui cognosceret belluam, quæ iam est mortua, licet intra eius vas seminet?

Et infertur, quod si quis percuteret Clericum mortuum, an incidat in censuram Canonis? Ex part.9. tract.9.& Misc 4. Res.1.

Sup. hoc in tom. 2. tr.6. Res. 230. §. vlt. ad medium. à vers. Quia præfatus.

§. 1. NOn est scelus, quod malitia humana non commiserit. Plures Confessarij testati sunt mihi sæpius in Praxi tale delictum accidisse: & fert fama in magna Italiæ Ciuitate cum quadam nobilissima muliere perpetratum fuisse. Posset itáque aliquis dicere, hoc delictum reducendum esse saltem ad fornicationem; quia licèt fœmina mortua propriè non sit fœmina, æquiuocè, & analogicè dicitur fœmina, sicuti dixit *Aristoteles 4. Meteor. cap.* 12. Oculum mortuum propriè non esse oculum, sed æquiuocè, & analogicè. Ergo copula habita cum muliere mortua; reductiuè saltem reducenda erit ad fornicationem. Confirmatur: quia licèt Clericus non mortuus, non sit Clericus, quia Character imprimitur in anima; tamen, si quis percuteret Clericum mortuum, incideret in censuram Canonis; vt docet Pater Thesaurus in Praxi de pœnis *Eccles. p.*2. *verb. iniuria, c.*2. *vers. Ampliatur secundò.* Squillante *de Priuil. Cleric. c.*6. *n.*36. Villalob. *in summ. tom.*1. *tract.*17. *difficul.* 22. *n.* 16. & alij, quos alibi adduxi Ergo & in casu nostro copula habita cum muliere mortua, dicenda erit saltem fornicatio; quia licèt propriè non sit fœmina, est tamen æquiuocè fœmina; sicut Clericus mortuus, dicitur analogicè Clericus.

Alibi in tom. 5. tr. 2. Res. 33.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, sicuti nec placuit Sanchez vbi infrà, asserenti, concubitum cum fœmina mortua non posse dici fornicationem ex rationibus inferius adducendis. Et ad confirmationem adductam, respondeo quod opinionem Patris Thesauri, & aliorum refellit Alphonsus de Leone, de *Conf. Recollect.* 5. *n.*55. & alij asserentes, percutientem Clericum mortuum non incidere in Censuram, quia cadauer non est propriè homo. Sed stando in sententia Patris Thesauri, & aliorum dicendum non obstare in casu nostro: nam percutiens Clericum incurrit Censuram, quia illa percussio est iniuriosa statui Clericali: Ergo,&c.

3. Itaque circa præsentem quæstionem; Amicissimus Pater Pellizzarius putat copulam habitam cum muliere mortua habere malitiam bestialitatis; sic enim asserit *in Man. Regul. tom.*1. *tract.*4. *capit.*3. *sect.*4. *num.*70. Si quæras quam malitiam habeat copula habita cum fœmina mortua: Respondeo, copulam quidem habitam cum fœmina mortua includere malitiam bestialitatis; cùm bestialitas sit coniunctio carnalis cum re alterius speciei; & fœmina mortua non censeatur amplius speciei humanæ, vt patet. Ita ille; cuius sententiam docet etiam nouissimè conciuis; & Amicus noster Frater Gesualdus de Bononiis Capuccinus in *oper. mor. tom.*2. *tr.* 12. *c.*1. *n.*43. vbi docet, peccatum bestialitatis esse peccatum Luxuriæ contra naturam mediante copula habita cum indiuiduo,siue supposito alterius speciei,siue sit bestia, siue Diabolus in corpore assumpto, siue Cadauer, vt est in casu nostro. Ergo, &c.

4. Verùm circa hanc sententiam habeo magnam difficultatem; nam bestialitas est actio viuentis cum viuente alterius speciei: vnde Escobar *in Theol. mor. tract.* 1. *Exam.*8. *cap.*2. *n.* 77. Fillincius *tom.*2. *tract.* 30. *c.*8. *n.* 161. Tamburinus *Opusc.*1. *lib.*2. *cap.*7. §. 10. *num.*78. & alij communiter, definientes vitium bestialitatis asserunt, esse concubitum cum re animata non eiusdem speciei cum homine. Sed in nostro casu, quando quis copulatur cum fœmina mortua non habet concubitum cum re animata: ergo talis copula non potest ad bestialitatem pertinere; vt vult Pater Pellizzarius, qui non bene dixit, bestialitatem esse coniunctionem carnalem cum re alterius speciei; sed debebat dicere cum re animata alterius speciei, vt patet ex supradictis Doctoribus. Quod confirmatur à fortiori ex doctrina Ignatij Lupi *de Casib. reseruat. part.*2. *casu* 10. §.3. *n.*8. asserentis non incidere in casum reseruatum de coeuntibus cum brutis, qui cognosceret belluam, quæ iam emortua est, licet intra eius naturale vas seminet. Ratio autem vna est, nempe quia non est ibi coitio cum animali, quamuis autem qui coit cum bellua mortua, videatur coire cum animali: attamen non est verum; cadauer enim non est animal; cùm animal, secundum commune omnium Philosophorum placitum, sit substantia animata sensitiua: cadauer autem non est animatum, nec sensitiuum: quod sanè constat lippis quoque, & tonsoribus. Ita Lupus. Ergo quanto magis à fortiori dicendum est, copulam in casu nostro non induere naturam bestialitatis; cùm non operetur cum bellua mortua, sed cum fœmina mortua? Et ideò sapientissimus Sanchez *de matrim. tom.*3. *lib.*10. *disp.*4. *n.*14. cùm firmasset be-

ſtialitatem præbere cauſam diuortij; addit tamen hoc non procedere in concubitu intra vas cum fœmina, aut beſtia mortuis. Vnde patet contra Pellizzarium, & Geſualdum, copulam cum muliere mortua non eſſe beſtialitatem. Et quidem Doctores communiter, vt Leſſius *lib.4. cap.3. dub 13. n.91.* Fagundex *in Decal. tom.2. lib.6. cap.9. n.23.* Azorius *tom.3. lib.3. c.22. q.1.* Vviggers *de inſt. tract. de Temperan. cap.3. dub.11. n.63.* Sayrus in Claui Regia *lib.8. cap.5. n.18. & 19.* Trullench *in Decal. tom.2. lib.6. c.1. dub.8 § 3. num 1.* Dicaſtillus *de Inſt. lib.1. diſp.3. dub.18. n.281. & 287.* Baliæus *in Flor. Theol. mor. verb. Luxuria, n.12.* & alij, agentes de vitio beſtialitatis docent, eſſe coitum cum brutis, vel cum Dæmone incubo, aut ſuccubo, & nullam faciunt mentionem de cadauere: Ergo, &c.

5. Inquirendum igitur reſtat, ad quod peccatum Luxuriæ talis copula reducenda ſit. Et puto, ſaluo meliori iudicio, talem copulam non includere aliam malitiam in genere luxuriæ quàm malitiam pollutionis; ſicuti qui concubitum iniret cum pictura, vel ſtatua, vt tenet Sanchez vbi ſuprà, quicquid aſſerat Geſualdus. Et ideò rectè Tamburinus vbi ſuprà, *n.63.* dixit, inanimatum Inſtrumentum, quo quis ſe polluat, non facere mutationem ſpeciei. Sed in noſtro caſu, quando quis copulam habet cum muliere mortua aliud non facit, niſi cum inanimato Inſtrumento pollutionem: ergo talis copula non inducit mutationem ſpeciei. Confirmatur hæc ſententia ex Sanchez loco citato, vbi docet concubitum cum fœmina mortua idem eſſe ac concubitum cum eius Statua; ſed concubitus cum Statua non includit, niſi malitiam mollitiei: ergo idem dicendum erit de concubitu cum fœmina mortua. Vnde optimè dixit Ignatius Lupus vbi ſuprà, non incidere in caſū reſeruatum de coëuntibus cum brutis qui aliquod corpus inanimatum ſupergreditur, licet cum ipſo ſe polluat, vti faciunt qui ſe polluunt cum ſtatuis. Ita ille. Ex quibus verbis habetur concubitum cum ſtatua non eſſe Beſtialitatem, vt voluit Geſualdus, ſed Pollutionem: ergò idem fatendum erit de concubitu cum fœmina mortua: nam vt dixit Sanchez, æquiparantur, & pari paſſu procedunt concubitus cum ſtatua, & cum fœmina mortua.

6. Concludendum eſt igitur, copulam cum fœmina mortua non inducere vitium Beſtialitatis, nec fornicationis; vt docet Sanchez, ſed tantum continere malitiam Pollutionis factæ adiutorio illius corporis mortui; quod cùm ſit inſtrumentum inanimatum, ac ſi eſſet ſtatua ipſius mulieris, vt ait Sanchez; non poteſt conſtituere diuerſam ſpeciem malitiæ ab ipſa pollutione, vt bene dixit Tamburinus, loco citato. Vnde illi, qui ſentiunt, circumſtantias aggrauantes non eſſe neceſſariò in confeſſione aperiendas, concederent talem circumſtantiam Copulæ non eſſe in confeſſione aperiendam, ſed ſufficere aſſerere, ſe pollutionem habuiſſe. Et in noſtro caſu, cùm fœmina ſit mortua, non adeſt malitia inductionis ad peccatum; & ſuppono copulam cum fœmina mortua non haberi ab homine peccante cum alio affectu fornicario diuerſo à pollutione: nam alioquin cum pollutione adeſſet aliud peccatum Fornicationis, Adulterij, Inceſti, &c. Ergo, &c. Et hæc omnia in quæſtione non tam diligenter ab aliis pertractata, pro curioſis Lectoribus adnotare volui, vt ipſi tamen iudicent ſi probabiliter dicta ſint, vel ne.

RESOL. VII.

An ſi quis haberet copulam cum fœmina dormiente, quodnam peccatum luxuriæ committeret?

Idem dicendum eſt, ſi haberetur copula cum aliqua fœmina ſubitò apoplexia correpta, vel ab alio morbo ſenſibus deſtituta, & tunc occaſionaliter ab aliquo carnaliter cognoſceretur.

Et curſim docetur, quid ſit raptus ſtrictè, & formaliter.

Ex part.9. tract 9. & Miſc.4. Reſ.2.

§. 1. RESponderunt aliqui, quòd præter peccatum fornicationis ſi mulier eſſet ſoluta, & præter peccatum adulterij, ſi eſſet coniugata, & præter peccatū ſacrilegij ſi eſſet Monialis; & præter peccatum ſtupri ſi eſſet virgo, &c. committeret etiam peccatum Raptus formalis. Et ita hanc ſententiam tenet Pellixzarius in *Man. Regular. tom.1. tract.4. c.3. ſect.4. n.70.* vbi ſic ait: Si quæras, quam malitiam habeat copula habita cum fœmina dormiente? Reſpondeo, copulam habitam cum fœmina dormiente, quæ ante ſomnum conſenſerit in copulam, eſſe eiuſdem ſpeciei, ac eſſet, ſi haberetur cum illa vigilante, ac ſponte conſentiente: ſi quidem talis copula æquiparatur copulæ habitæ cum muliere ebria. Quòd ſi mulier, cum qua dormiente habetur copula, in eam non conſenſit ante ſomnum, tunc copula continet etiam malitiam Raptus formalis; de qua Sanchez *lib.7. de Matrim. diſp.14. n.7.* eamque in confeſſione neceſſario exprimendam: Imò & malitiam ſtupri, ſi fœmina illa erat virgo, vt colligitur ex ipſo Sanchez ſuprà, *n.7.* Hucuſque Pellixzarius,

2. Non obſtat dicere, quod violentia eſt de eſſentia raptus; vt patet ex iuribus, quæ affert, & ſequitur Martinus Perez *de Matrim. diſp.38. ſect.1. n.1.* Sed in noſtro caſu copula efficitur ſine violentia: ergo non poteſt conſtituere malitiam raptus. Reſpondeo enim cum Fagundez *in Decalog. tom.2. lib.6. c.10. n.3.* quòd fraus, & dolus violentiæ æquipollent, *l. vnica. §. Et ſi quidem. verſ. Pœnas autem. Cod. de Raptu Virg.* ibi, conſenſus ille fœminæ doloſis attibus exortus præſumitur, & ita communiter Doctores, Sanchez *lib.7. de matr. diſp.12. n.7. & 11.* Decianus *12. tract. crim. lib.8. c.7. n.8.* Sed in noſtro caſu adeſt fraus & dolus, quia copula illa habetur cum muliere inuita; ſi enim vigilaret non conſentiret. Ergo raptus committitur.

3. Verùm his non obſtantibus, poſſet aliquis dicere, quòd tunc adeſſet fraus, & dolus, quando mulier fuiſſet v.g. cum Lopio, vel alio medicamento ex induſtria conſopita, vt poſteà cum illa haberetur copula. Sed nos ſupponimus copulam, de qua loquimur, habitam fuiſſe occaſionaliter, quia mulier inuenta eſt ſomno oppreſſa; & licèt hoc non obſtante, dicta copula exerceretur cum fœmina inuita, cùm dormiat; tamen hæc iniuria, quæ hic & nunc ei infertur, non eſt illi nota: nam ſuppono illam ſomno immerſam concubitum non ſentire. Quod multum exiſtimo: nam vt docet D. Thomas *in 2.2. q.66. art. 4. & DD.* communiter, alia ratio eſt inuoluntarij per violentiam, quæ eſt in rapina, alia per ignorantiam, quæ eſt in furto. Ergo ſtantibus his circumſtantiis, non videtur in caſu noſtro adeſſe tanta iniuria, & violentia, vt poſſit conſtituere raptum formalem, vt vult Pellixzarius. Quod idem dicendum videtur, ſi haberetur copula cum aliqua fœmina, ſubita apoplexia correpta, vel ab alio morbo ſenſibus deſtituta, & tunc occaſionaliter ab aliquo carnaliter cognoſceretur.

4. Confirmantur ſupradicta: quia licèt D. Thomas *in 2.2. quæſt.54. art.7.* Sanchez, & alij aſſerunt, ſolam violentiam conſtituere raptum, tamen non deſunt Doctores aſſerentes, quòd non dicitur raptus, ſtrictè, & formaliter, ſi mulier violentata non abducatur de loco ad locum: quod probat Hurtadus *de Sacram. diſp.23. difficult. 3. n.11. ex leg. vnica,* de raptu, vbi dicitur, quòd raptus ſit violenta extractio de domo Patris. Et ita etiam docet Præpoſitus *in 3 par. q.7. de Impedim. matr. dub.16. n.148.* Perez vbi ſuprà, *ſect.2. n.4.* Tamburinus, *opuſc.1. lib.2. c.7. § 9 n.60.* Eſcobar *in Theol. tr.5. Exam.8. c.2. n.75.* & alij quos citat, & ſequitur Syluius *in 2.2. D. Thomæ, q.154. art.* ergo, &c. Vnde notiſſimè Geſualdus *in Theol. mor. tom.1. tr.35. c.7. n.10.* dixit, quòd. vt raptus ſit peccatum luxuriæ diſtinctum à fornicatione ſimplici ſpecificè

opus

opus est, vt fiat abductio mulieris. Sed in casu nostro, dato quod adsit violentia, non adest abductio: ergo talis copula non potuit inducere raptum formalem.

5. Et quidem, si vera esset, & sequenda opinio Patris Pellizzarij, sequeretur, quòd qui habuisset copulam cum fœmina dormiente, & ideò commisisset (vt ipse ait) raptum formalem, sequeretur, inquam, incurrisse in pœnas latas à Sacris Canonibus contra raptores, stante opinione Lessij *lib.4. cap. 3. dub. 9. n. 66.* qui extendit pœnas raptorum ad illos, qui non traduxerunt de loco ad locum mulierem, sed tantùm in loco violarunt. Vnde in nostro casu nimis durum potest videri propter copulam cum fœmina dormiente, sine alia vi illata, dictas pœnas incurri. Sed ego nolo harum opinionum Auctor esse: ideò viri docti iudicent.

RESOL. VIII.

Olim cum quodam Religioso fuit mihi magna altercatio, an in cogitationibus venereis sit peccatum mortale, si voluntas non consentiat positiuè, nec etiam positiuè dissentiat, sed tantum permissiuè se habeat? Ex part.2.tr.17. & Misc.3.Res.33.

§. 1. PArtem affirmatiuam tuentur Vasquez *in part. 2. tom. 1. disp. 108. cap.2. numer. 2.* Zumel *in part.2. quæst.74. art.4. dub.1. disput.2. concl.2.* Valent. *tom.2. disput.6. quæst. 4. punct. 3.* Lessius *de iustit. lib.4. cap. 3. dub. 15. num. 117.* Bonac. *de matrim. quæst. 4. punct. 7. num. 7.* Becanus *in sua Theolog. schol. part. 2. tract. 2. cap.3. quæst.5. num.4.* Azor. *tom. 1. lib.4. cap.6. quæst.6.* Sayrus in Claui Regia *lib.8.cap.7.num.3.* & Curiel *in part.2.quæst.74.art.8.dub.2.§.2.fol. mihi 493.* Ratio est: nam in tali casu si non adest consensus formalis, adest tamen consensus interpretatiuus; sed consensus interpretatiuus æquiualet formali. Ergo si consensus formalis in delectationibus venereis est peccatum mortale, etiam erit consensus interpretatiuus. Hæc opinio est probabilior.

2. Sed contrariam non falsam, vt ille Religiosus aiebat, sed probabilem cum Sanchez *tom. 3. de matrimon. lib.9. disp.45. num. 25.* & Bonacina *vbi suprà numer. 8.* esse existimo. Dico igitur non esse peccatum mortale, quando voluntas se habet negatiuè, non impediendo, vel non reprimendo motus, & tentationes, quas potest reprimere, animum aliò diuertendo; necessaria est enim positiua complacentia in motibus sensualitatis, vt imputentur ad peccatum mortale, cùm non adsit interpretatiuus consensus, quia non tenetur illam cogitationem expellere, quando non est periculum formalis & expressi consensus; sic Caietan. *in summ. ver. delectatio.* Philiarchus *tom. 1. p. 2. lib. 4. cap. 18.* Herrera *in 2. sent. disp. 33. quæst.7. concl.2.* Reginald. *tom. 1. lib. 15. cap. vlt. num.65. & tom.2. lib.22. c. 2. num. 10. condit. 3.* Petr. Lorca *in p.2. tom.2. disp.28. num.62.* cum Molfes. *in summ. tom.1. tract.8. cap.8. num. 43. & 45.* Nauarr. *in summ. cap. 11. numer. 12.* Corduba *in suo quæst. lib.1. quæst. 23. dub. 10. ad 7.* & aliis quampluribus apud Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 2. num. 13.* & apud Ioann. Salas *in part. 2. tom. 2. disp. 6. sect. 3. numer. 23.* Ratio, qua fulcitur hæc opinio, est ista. Nemo peccat mortaliter, nisi transgrediatur aliquod præceptum obligans ad mortale; sed hoc non fit in tali casu, quia tota obligatio, quæ potest esse in tali casu, oritur ex illo præcepto negatiuo, *Non concupisces.* Sed hoc præceptum non obligat ad depellendam concupiscentiam, sed solùm ad non consentiendum. Ergo sufficit non consentire, & solùm negatiuè se habere. Confirmatur, quoniam, vt ait Lorca *vbi suprà,* contingere potest, hos motus permitti propter iustam causam absque vlla culpa, & in hoc conueniunt nobiscum Authores primæ sententiæ. Ergo etiam si absque iusta causa permittantur otiosè, vel ex causa veniali, non erunt peccatum mortale, quia quod per se malum est, propter nullum finem potest iuste fieri; si ergo aliquando contingit hanc promissionem esse licitam, ex genere suo non est mala.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur. Quando æqualis obligatio est non permittendi, & non procurandi, consensus formalis, & interpretatiuus sunt æquales in malitia, & si vnus mortalis est, alter etiam est mortalis; non tamen est eadem obligatio non procurandi, & non permittendi cogitationes rerum turpium, & ideo consensus formalis potest esse mortalis, consensu interpretatiuo existente veniali; sic posset aliquis magis obligari ad non procurandam dignitatem, vel aliquid aliud, quàm ad illud reiiciendum. Sic velle occidere hominem, est peccatum mortale contra iustitiam, sed non pascere illum in extrema necessitate, aliquando est peccatum veniale contra misericordiam, aliquando mortale contra eandem virtutem, aliquando verò est mortale contra iustitiam. Itaque non semper consensus interpretatiuus, & virtualis alienæ mortis, æquiualet, nec ferè æquiualet formali. Ita Salas *vbi supra n.33.*

RESOL. IX.

An oscula, quæ fiunt ex delectatione sensibili ex illis consurgente absque alia sinistra intentione, & admistione alterius delectationis de aliquo actu luxurioso, sint peccata mortalia?

Et an in osculis, & tactibus, & vniuersim in rebus venereis detur paruitas materiæ.

Et an inter solutos, quamuis eiusdem sint sexus sit semper mortale crimen osculari, & tangere ob solam veneream delectationem, ex huiusmodi actibus consurgentem, vt possit dari paruitas materiæ? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Res. 136.

§. 1. NOuissimè negatiuam sententiam docet Franciscus Syluius *in 2.2. D.Thomæ q.154. art 4. conclus. 4.* vbi sic ait: Vel delectatio quæ in osculis, & amplexibus sentitur, est merè sensualis, consistens in quadam proportione & cõformatione rei tactæ, vel visæ cum organo tactus, vel visus, vt non aliud sit, quàm oblectatio de re blanda, leni, ac molli, vel tenera, quæ contingitur, aut pulchra, quæ videtur, absque alia cuiuscumque rei turpis delectatione. Vel est delectatio ita sensualis, vt quamuis non versetur circa fornicationem, habeat tamen coniunctam carnis ac spirituum generationi seruientium commotionem. Tactus & oscula quæ fiunt cum sola priori delectatione, non videntur esse libidinosa, ac per consequens nec peccata mortalia; quæ autem fiunt cum posteriori, libidinosa, & mortalia sunt. Prius probari potest, quia non videtur esse libido venerea, quando in actu secundùm suam speciem non libidinoso, abest omnis cogitatio & intentio etiam implicita voluptatis venereæ; atqui amplexus & oscula non sunt secundùm speciem suam libidinosa, vt in corpore docet D. Thom. & in eis ponitur abesse omnis cogitatio & intentio venereæ voluptatis etiam implicita, seu interpretatiua; cùm non alia sit delectatio quàm quod res blanda, mollis, aut tenera: ergo eiusmodi oscula non sunt censenda simpliciter libidinosa. Ita Syluius, & alij penes ipsum, quibus ego addo ex Societate IESV Comitolum *in respons. moral. lib.4. quæst. 20. num.6.* & Ioannem Salas *in 1.2. D.Thom. q.84. tract. 13. disp.6. sect. 10. n.139.* vbi has etiam adducunt rationes pro hac firmanda sententia, quia delectatio non est mortalis, nisi obiectum eius sit mortale; sed perceptio illius suauis temperamenti, aut proportionati tangibilis non est mortalis: ergo delectatio, quæ de illa

tanquam de obiecto percipitur, non est mortalis, & hanc delectationem esse mortalem, quia est de tactu mortali, manifestè in hoc petitur principium. ergo tactus non est mortalis propter hanc delectationem, sed propter aliam delectationem, vel rem quæ in eo intenditur, per ipsum quæritur, aut ex ipso sequitur, quæ sub peccato mortali vitanda est. Deinde tangere res molles, suaues, & temperata propter delectatioοem inde naturaliter resultantem, non est mortale, ergo nec tangere carnes alienas viriles, vel fœmineas, secluso alio fine, vt periculo. vide etiam Villalobos *in summ. tom. 2. tract. 40. difficult. 9. num. 4.* Sed ego puto contrariam sententiam tenendam esse, & in his materiis non esse laxandas habenas, & Filliucius *tom. 2. tract. 30. c. 9. n. 179.* docet quoad praxim, tactus huiusmodi ob solam delectationem sensibilem assumptos vitandos esse sub peccato mortali, tanquam periculosos adducendi delectationem concubitus, vel alterius actus luxuriosi. Vide etiam Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 5. cap. 6. n. 12.* qui ex aliis rationibus, & meritò, improbat hanc opinionem, & ante illum Rebellius *part. 2. lib. 3. quæst. 19. sect. 3. per totum.*

2. Notandum est etiam hîc obiter, aliquos Doctores asserere in supradictis osculis & tactibus & vniuersim in rebus venereis dari paruitatem materiæ, & ita tenet ex Societate Iesv cum aliqua formidine Leonardus Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 8. num. 58. & 59.* & ex Dominicanorum familia Samuel Lublinus *in summula cas. conscien. ver. osculum, num. 3.* vbi sic ait. Inter solutos quamuis eiusdem sint sexus, mortale crimen est osculari & tangere, ob solam veneream delectationem ex huiusmodi actibus consurgentem, nisi paruitas materiæ excuset. Ita ille, & alij, quos ego ipse citaui *in part. 3. tract. 5. resol. 1.* Sed *ibi*, & meritò, contrariam sententiam docui, & iterum doceo, cum Syluio *in 2. 2. D. Thom. quæst. 154. art. 4. concl. 4. in fine.*

Quæ hic est supra in tr. 3. Res. 18. & in aliis eius annot.

RESOL. X.

An sit peccatum mortale exponere se probabili periculo peccandi?

Et explanatur, quid sit periculum formale, & proximum?

Et ex doctrina huius Resolutionis infertur, an Chirurgus expertus, dum medetur pudendis fæminarum, & Parochus, dum audit confessiones fæminarum in pollutionem assentire, an poterunt se tali periculo obiicere? Ex p. 7. tr. 11. & Misc. 2. Res. 29.

Sup. hoc in Res. seq. signanter in §. vlt. & in alia Res. eius not. & lege etiam Res. & §§. not. 1. dictæ Res. & in tom. 7. tr. 7. ex Res. 20. vide doctrinam §. Sed aliquis & §. Respondeo. in fine, & alibi & in tom. 2. tr. 6. ex Res. 119. § 2. & quamuis pro excellendo è domo fœminam quæ est occasio peccati, lege in tom. 1. tr. 4. doctri-

§. 1. NEgatiuè respondet Caramuel *in Regulam D. Benedicti, disput. 70. num. 1058.* vbi sic asserit. Petis, Vtrum possit se aliquis exponere probabili peccandi periculo. Noster Lorca *in 2. 2. sect. 3 dispat. 28. num. 9.* & Lopez *in instruct. part. 1. cap. 21. §. ad tertium ration.* negant: Sed videntur insistere aliis principiis. Ego nullam actionem prudentem peccati arguo, nec imprudens censendus est, qui sequitur partem probabilem, ita efficacissimè superiùs *num. 57.* Huic resolutioni proderunt S. Gregorij Papæ verba in homilia illa quæ legimr in die Resurrectionis. *Nos ergo*, inquit, *in eum qui est mortuus credentes, si odore virtutum referti cum OPINIONE bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus.* Sanè ad Christum venimus, non solùm cùm opera elicimus, quæ euidenter sint bona, sed etiam cùm opinamur (hoc est probabiliter credimus) nos benè operari Ergo à Deo non recedit, qui probabiliter putat se non recedere: ergo non vult credere, qui se exponit periculo, quod probabiliter putat aut nullum esse aut leue. Ita Caramuel.

2. Sed Cœlestinus *in Compen. Theol. Moralis tract. 1. cap. 4. quæst. 11.* asserit esse peccatum mortale exponere se probabili periculo peccandi; & citat Lessium *lib. 4 cap. 3. dub. 14. num. 98.* qui quidem loquitur de periculo formali, quod secundum Caramuelem differt à periculo probabili; Et ipse concedit quod quis non possit se exponere formali & proximo periculo sine graui peccato.

nam Res. 32. & si placet etiam alias Res. & §§. eius not.

3. Et ad tollendos scrupulos, vt ipse ait, explicat Caramuel quid sit periculum formale & proximum, & asserit. Primò, periculum vt censeatur proximum, debet esse euidens physicè aut moraliter; si enim tantum sit probabile, periculum morale non est; nam probabiliter etiam censere poteris, periculum nullum subesse. Rationes euidentes assensum prædeterminant: si sint merè probabiles mentem non cogunt, sed opinio eligenda committitur optioni voluntatis.

4. Si iueris ad talem domum decies, & quinquies peccaueris, & quinquies non peccaueris, est probabile, si reuertaris te peccaturum esse & æquè probabile te non peccaturum esse. Ergo non est periculum proximum.

5. Si octies iueris, & septies peccaueris, & semel non peccaueris, est probabilius te peccaturum esse; est tamen probabile te non peccaturum esse. Ratio est; quia octaua pars est grauis, & si septem lapsus te condemnant, constantia quem semel habuisti, contra septem lapsus dat grauem authoritatem, facitque opinionem probabilem.

6. Si nouies iueris, & octies fueris lapsus, scias te exponi periculo proximo, si reuertaris: quia nona pars non est grauis authoritatis, & ideò improbabile est te, data occasione restiturum esse: ac per consequens est moraliter euidens (hoc est certum) te, si eò redeas, miserrimè peccaturum. Ergo est periculum proximum in tali casu. Periculum agnoscitur ab experientia, examinare enim, vtrùm periculum sit proximum, nihil est aliud, quàm consulere experientiam, & videre vtrùm tuæ futuræ constantiæ faueat grauis experientia: illa dicenda est grauis, quam non vincit alia plusquam septuplo maior: & hoc cæteris paribus.

7. Quid si mutentur circumstantiæ, tollitur periculum proximum, si non possit iudicium sumi ab experientia, puta, si octies solus iueris ad domum talem, & semper fueris lapsus, & velis eò reuerti cum socio prudenti & modesto, credo iam te non exponi euidenti, & proximo periculo; quoniam qui certò moraliter sciebas te peccaturum esse, si solus ires; nondum certo nosti quid sis facturus præsente tali socio, & ideò quoad vsque experiaris, pro te ferre fauorabilem sententiam potes.

8. Ex his infert Caramuel, quod si v. g. Chirurgus indifferenter se habebat cum à laborantibus accerseretur, hoc est, nulla præuia dispositione aut intentione non peccandi accedebat. Sexdecim vicibus medicatus est, ex quibus tantùm semel se continuit, & non præbuit assensum. Dico, illum non posse reuerti manentibus iisdem circumstantiis, hoc est, non posse reuerti sine dispositione præuia & intentione non peccandi. Quod si proponat amplius non consentire, hoc propositum fortificat eius voluntatem & timorem eliminat, non enim euidenter sequitur, voluntatem fortem & præmunitam esse in proximo, & certo periculo, in quo erat cùm debilis esset. Non igitur condemnandus est ille Chirurgus qui nondum expertus est vtrùm adhibito proposito resistendi sit peccaturus.

Sup. hoc in Res. seq. & in aliis eius primæ, & etiam [illegible] annotationum.

9. Et tandem ponit nouam difficultatem; Petrus v. g. tenetur grauiter ire ad talem locum audire confessiones, alicui fœminæ mederi, aut aliquam similem actionem agere, quam omittere non potest sine culpa morali (puta, vel quia est voto aut iuramento obstrictus, vel præcepto legitimo obligatus) examinat experientiam, & reperit esse periculum proximum con-

sentiendi

sentiendi in mollitiem. Hoc periculum non euadet si conducat socium; nam actus mere internos præsentium reuerentia non cohibet: quid igitur facturus est? an tenebitur ex causa necessaria se credere periculo formali?

10. In casu posito teneris ire ad talem locum in quo est periculum proximum, & teneris non te credere tali periculo, quoniam vtrumque simul potes facere, si addas voluntatem non peccandi, quam antea non habuerat; aut saltem intensiorem, si ante remissam habueris; efficis enim quod non sit proximum periculum, vbi antè fuit; & id, ò illam actionem non solùm potes, sed & teneris facere. Et hæc omnia docet Caramuel *vbi suprà* quæ ex eius mente dicta esse volo; ego enim affirmatiuæ sententiæ adhæreo.

RESOL. XI.

An Chirurgus expertus, dum medetur pudendis fœminarum, in pollutionem assentiri, poterit se tali periculo obiicere, cum determinatione tamen non consentiendi?

Idem quæritur de Parocho in confessionis fœminarum auscultatione.

Et an quis possit accedere ad Infideles gratia illos conuertendi cum periculo peruersionis?

Et an prædicando meretricibus cum periculo peccandi?

Et an possit, imo teneatur Pater alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, & si periculum habeat lapsus cum concubina?

Et an liceat exponere se periculo certo, vel probabili peccandi ob bonum spirituale proximi? Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Ref. 3.

Sup. hoc pro Chirurgo ex hac doctrina Ref. præteritæ 5. Et his, id medium, & infra in Ref. 13. §. Primo, & pro Confessario infra in Ref. 11. §. Hinc. ad distinctionē, & pro vtroque in tom. 1. tr. 4. Ref. 29. post medium, à vers. Idem ratio pro vtris. & in tom. 7. tr. 7. Ref. 10 §. Respondeo. ad medium, vers. Quod si. Et pro equitatione concēta in hoc textu in Ref. seq. §. Hinc. ad medium, & infra in Ref. 15. §. Secundo cur fortem. & in tom. 4 tr. 4. ex Ref. 58. lege doctrinam §. Sed an hanc, & seq.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet nouissimè ex Societate Iesu Castrus Palaus *in opere morali tom. 1. tract. 2. disput. 2. punct. 9. §. 3. nu. 11. & 13.* vbi sic ait. Chirurgus potest verenda fœminæ curare cum periculo consensus, nec Parochus est obligatus deserere officium, etsi experiatur voluntariè pollui occasione desumpta ex auditis in confessione; sufficit enim si proponat ampliùs non consentire. Ita ille, & ante illum Ioan. Sancius *in selectis, disp. 21. numer. 9.* vbi ita asserit. Parochus qui ex auditis in confessionibus expertus est in pollutionem consentire, non peccat confessiones auscultando, dum determinatus sit non prolabi, quamuis eas auscultet. Deinde Chirurgus qui pudenda fœminarum causa medendi videt, vel tangit, expertus illas concupiscere, vel voluntariè pollui, ob illud periculum à curatione non tenetur cessare, nec peccat illi se committendo, dum determinat, sic non peccare, quando partes illas videat, vel tangat. Vlterius qui pedester ambulare non potest, aut equitare, & ad eius honorem conducat, expertus tamen pollutioni ex eo obuenienti consentire, non tenetur ab equitatione abstinere, nec peccat periculo illi consentiendi se tradendo, dum semper determinatus sit non consentire, quando equester agat. Et ratio horum omnium est, quia quoties aliquis ex causa necessaria, vel vrgente se exponit periculo peccandi, non ob id delinquit, dum quando se obicit tali periculo, determinatam habeat voluntatem non peccandi, cùm in tali casu inuoluntarium sit periculum. Ita Sancius.

2. Sed contrariam sententiam, & meritò docet Villalobos *in summa tom. 2. tract. 40. diffic. 16. num. 5.* Leone *de afficio Confessar. part. 1. collect. num. 73.* Megala *in 1. part. lib. 4. c. 4. nu. 6.* Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 98.* Io. de la Cruz *in direct. conscien. part. 1. precept. 6. art. 8. dub. 9. concl. 2.* & alij. Et ratio est, quia ob nullam rem potest quis se exponere formali periculo peccandi, nam qui amat periculum, peribit in illo.

3. Non desinam tamen hic adnotare D. Thomam *in 2. 2. quæst. 10. art. 9. in fine corporis*, Salas *in part. 2. tr. 8. disp. vnica, sect. 5. nu. 60. & tom. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 17. n. 105. & 106.* Sotum *de iust. lib. 5. q. 1. art. 6. in fine 2. concl.* & alios, docere posse aliquem accedere ad infideles gratia illos conuertendi cum periculo subuersionis, & ad prædicandum meretricibus cum periculo peccandi; quod etiam docuit Castrus Palaus *num. 10.* qui etiam addit, posse, imò teneri parentem alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, neque alia via possunt victum quærere, etsi periculum habeat lapsus cum concubina; & faciunt pro hac sententia Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 3.* Basilius Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 55. n. 4.* Freitas *in addit. ad tr. de confess. sollicit. q. 19. num. 17.* Sà *ver. peccatum, n. 6.* & alij asserentes, quòd exponens se periculo peccandi causa vrgente, non peccat, & ponunt multa exempla.

Quod hoc in Ref. præterita, & in tom. 4 tr. 6. ex Ref. 18. lege §§. not. 1. §. Similiter. & pro contento à lin. 8. huius §. in tom. 1. tr. 4. Ref. 33. §. vlt. ad medium.

4. Verùm Lopez *in instruct. part. 1. c. 21. §. ad tertiam rationem*, & Petrus Lorca *in 2. 2. D. Thomæ sect. 3. disp. 18. n. 9.* & alij, asserunt non licere exponere se periculo peccandi certo, nec probabili ob bonum spirituale proximi; & ideo Suarez *de charit. disp. 9. sect. 2. n. 8.* sic asserit. Sequitur contra Sotum, nemini licere propter aliorum salutem exponere se morali periculo peccandi mortaliter, ex illa regula Eccles. c. 3. *Qui amat periculum peribit in illo*; nam in moralibus idem est committere, & exponere se morali periculo committendi. Quod maximè verum est, quando periculum est in determinata materia, in qua aliquis fragilem se expertus est. Si verò in confuso, non potest certa regula tradi, sed pro ratione necessitatis, & periculi, pensanda res erit. Ita Suarez, quem ego sequor, vnde cogita si opinio Basilij Ponrij, quàm *suprà in tract. 4. de Sacram. resol. 169.* adduxi, sit probabilis.

Sup. hoc in Ref. præterita signanter à principio, & in Ref. not. seq. & in tom. 7. tr. 7. lege ex doctrina Ref. 10. §. Sed aliquos. & aliarum Ref. & §§. earum notationum.

Quæ hic est in tom. 2. tr. 4. Ref. 119. §. 2. ad medium.

RESOL. XII.

Quidam vir Nobilis comedens cibos calidos, & accubans in lecto incidebat in pollutionem, quæsiuit à me, an teneatur aliter decūbere, & cibos illos non comedere?

Poterat enim sine aliquo damno à supradictis abstinere.

Et an Confessarius ex deuotione solum audiens confessiones expertus pollui, non tamen consentiendo, an peccet confessiones excipiendo?

Et in textu huius Ref. alij casus & similia exempla inferuntur, & explanantur, in quibus quis non peccat, quamuis prauideat in illis, & sequatur pollutio, sine tamen vllo periculo in illorum consensu.

Et tandem notatur, quod si aliqua mulier in Choreis publicis sit & tangitur aliquo intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, vt consortio manuum in choreis, non peccat illos admittendo coram aliis. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 21.

§. 1. Quidam Theologus affirmatiuè tunc illi respondit, & hac opinionem docet nouissimè Fagundez *præc. 3. cap. 6. num. 13.* vbi sic asserit. Non proboopinionem asserentem non esse mortale comedere illa, ex quibus credatur sequutura pollutio; modò illa in se non intendatur, nisi fortè loquatur, quando dubiè id credatur, aut quando non ita facilè possit eam causam auferre, ac remouere; nam si aliter dormire non possit, quàm taliter accumbendo, si alios cibos non habeat nisi illos, vnde pollutio solet mortaliter contingere, aut si habeat, sunt tamen tales, ob quos dolorem capitis, aut ægritudinem contrahat, profectò in meliori opinione non tenetur abstinere ab illis, aut à tali modo accumbendi. Ita ille, citans alios Doctores, & alia exempla, vide etiam Azorium *part. 3. c. 24. quæst. 7.*

Sup. hoc in tom. 1. tr. 4. Ref. 37. §. Restat. cursum in fine, & lege ibi doctrinam §. Vt autem. & alterius eius annot. & in tom. 4 tr. 6. ex Ref. 18. vide §. Similiter.

2. Sed contrariam sententiam etiam probabilem esse puto, quam in terminis docet Sancius *in selectis, disp. 21. numer. 12.* sic asserens. Accubantem sic vel aliter, & sentientem se ex tali situ in pollutionem venire in somno, vel in vigilia, dum absit periculum consensus, &

Sup. hoc in Ref. seq. §. Tertio. & in

tom. 4. tr. 6. ex Ref. 18. lege d. ctā nam §. Similiter.

& determinatus sit non consentire, & experientiam consentiendi non habeat (vt erat in casu dicti viri nobilis, de quo ego interrogatus fui) non teneri aliter decumbere, licèt illi minimè vtilis esset talis modus decumbendi, sed solùm ad commodiùs quiescendum in lecto, intenderetur. Ita Sancius, & loquens de comestione ciborum idem docuit Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 14. num. 100. & 101.* Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 40. dub. 16. numer. 6.* Ioannes de la Cruz *in direct. part. 1. precept. 6. art. 8. dub. 9. conclus. 2.* & alij. Ratio verò huius opinionis hæc est; quia aliquis non tenetur vitare causam per accidens influentem in pollutionem, dum tamen absit periculum consensus.

Sup. hoc in Ref. 2. not præ ertiæ. §. Sed. in fine, verf. Hæc pacto, & in pra : Re. 11. §. 1. & in aliis eius anot pro hac quæst. Sed ibi pro Parrocho, & hic pro Confessario ex devotione, & pro contento à m d o §. Hinc. in R. 1. seq §. Secun do. &c.

3. Hinc infert Sancius, quòd Confessarius ex deuotione solùm audiens confessiones expertus pollui, non tamen consentire, non peccabit confessiones excipiendo, quia cùm audire confessiones, causa pet accidens sit pollutionis illas non tenetur vitare ob solam pollutionem, quæ voluntaria illi non est, nec in se, cùm illam non velit, nec in causa, cùm illa sit per accidens; similiter qui sine damno aliquo pedester posset ambulare, & nollet, expertus tamen pollutionem pati, sine tamen consensu, equitando minimè peccaret, cùm equitatio causa sit per accidens illius pollutionis, & ideo nec in se, nec in causa esset illi voluntaria.

Et quoad primum contentum in §. Et tandem. huius Ref. in Ref. seq. lege §. Tertio &c. Et pro contento à lin. 7. huius §. à verf. Notandum est. infra in Ref. 14. §. vlt.

4. Et tandem fœmina, vel vir, quæ ob superpositionero vnius femoris in aliud, motum sensualem sensit, non tenetur modum situs mutare, dum determinati sint non consentire; neque sit periculum consensus, quia per accidens actus influentes in pollutionem vitare non tenemur. Et hæc omnia docet Sancius *vbi supra* contra opinionem Fagundez. Notandum est etiam hîc, quòd mundans à sanguine verenda, vel fœmina à sanguine menstruo, etsi præuideat pollutionem, & sequatur, si non gaudeat de illa, non peccabit. Vnde ex his omnibus apparet me olim rectè consuluisse, quendam iuuenem, cui necesse erat interuenire in quibusdam festis nuptiarum, non peccasse, dum ex tactu manus mulieris in ballo in pollutionem incidebat, sine tamen vllo periculo in illius consensum, & tunc adduxi doctrinam Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disput. 45. num. 8.* vbi sic ait. Secundò deducitur, pollutionem præter intentionem subsequutam ex tactu licito, & in eo præuisam, quando tactus ille est necessarius, & cessat consensus periculum, carere omni culpa, vt ex amplexu iuxta patriæ consuetudinem, quo euitato in notam inurbanitatis incideret. Ita Sanchez, quem postea sequuti sunt Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 40. diffic. 16. num. 5.* Filliucius *tom. 2. tract. 30. cap. 8. n. 150.* & Bonacina *de matrim. q. 4. punct. 10. n. 8.* quæ omnia procedebant in casu nostro.

Quoad hoc in tom. 7. tr. 5. lege dœ̃ctinam Ref. 12. signanter post medium.

5. Notandum est etiam hîc obiter, quòd si aliqua mulier in choreis publicis sciat se tangi ab aliquo intentione mala, si tactus sint ex suo genere liciti, vt contortio manuum in choreis, non peccat illos admittendo coram aliis. Ita Filliucius *vbi suprà tom. 2. tract. 30. cap. 10. n. 189.* qui citat multos alios.

RESOL. XIII.

An ad expellendum semen corruptum, vel ad sedandam prurit atem liceat refricare pudenda cum periculo pollutionis, non tamen consensus in ea; licet fœmina id conetur efficere non solum tricatione, sed etiam cum intromissione digitorum vsque ad os vteri?

Et an liceat Chirurgo contrectare verenda infirmi corruptionis causa cum periculo pollutionis?

Et in corpore huius Resolutionis aliqui alij casus, & similia exempla vt in tribus Resolutionibus proxime præteritis hic appositis inferuntur, & cursim explanantur circa præuisas pollutiones, &c. Ex p. 2. tract. 16. & Misc. 2. Ref. 54. alias 56.

§. 1. Affirmatiuè respondent Sanchez, Filliucius, Reginaldus, & Bonac. quos citat, & sequitur Ioan. Sancius vir doctissimus *in suis disputationibus selectis, disput. 21. num. 19.* & idem docet ex recentioribus Villalobos *in summ. tom. 2. tract. 40. diffic. 16. num. 4. & 5.* vbi etiam docet, cum Sanchez *de matr. lib. 9. disp. 17. num. 15.* & multis ex Societate Iesu, fas esse confricare verenda ad expellendum semen corruptum, licèt præter intentionem sequatur veri feminis emissio, & licèt fœmina id conaretur efficere non solùm fricatione partium verendarum, sed etiam cum intromissione digitorum vsque ad os vteri. Et hanc opinionem præter Sanchez, & Villalobos, docet etiam Bonac. *de matrim. quæst. 4. punct. 10. num. 12.* Ratio est, quia in his casibus pollutio sequitur, præter intentionem operantis. Ergo. Hinc deducitur decisio multorum casuum.

Sup. hoc in Ref. seq & infra in Ref. 20 §. Quarto quarto.

Sup. his in Ref. 1. not. præteritæ §. 1. post medium, & in Ref. 2. in eodem §.

2. Primò, licere chirurgo contrectare verenda infirmi curationis causa, cum periculo pollutionis. Ita Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 115. num. 9.* Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 14. num. 48.* Ioan. de la Cruz *in direct. consc. prec. 6. dub. 9.* & alij.

Et pro contento in §. Primo & Secundo huius textus supra in Ref. 11. & in aliis eius 1. & 2. not.

3. Secundò, cursorem non constrictum esse pedestrem incedere, quamuis sit expertus pollutionem se pati. Ita Filliucius *tom. 2. tract. 30. num. 150.* Sayrus *in Claui Regia lib. 8. cap. 5. n. 12.* Sanchez *lib. 9. disp. 45. n. 8.* & alij.

Sup. his in Ref. præterita §. Sed contrariam. & §. Et tandem. &c.

4. Tertiò, accubantem, & sentientem se ex tali situ in pollutionem venire in somno, vel etiam in vigilia, dum absit periculum consensus, non teneri aliter decumbere, etiamsi posset aliter commodè dormire. Ita Sanc. *vbi suprà in selectis, disp. 21. n. 12.* qui *n. 18. in fine*, docet etiam, quòd non tenetur quis lectum deserere, etiamsi cum membri erectione gustus carnis præsentiatur, dummodo non adsit periculũ consentiendi; sed alij tenent, quòd tenetur quis lectum deserere, si sentiat delectationem veneream, etiam sine membri erectione. Hæc omnia inuenies apud Ioan. Sancium *vbi suprà*, qui plus addit, vt nos etiam alibi notauimus, nempe quodlibet peccatum mortale in genere luxuriæ, non esse causam efficaciter influentem in pollutionem & ideo pollutionem ex illa causa aduenientem in somnis, non esse necessariò confitendam. Putat igitur verba impudica, & cogitationes turpes, quæ sunt crimina mortalia, etsi sint causæ per se ordinatæ ad pollutionem, non tamen efficaciter in illam influere, aliàs ferè nunquam apponerentur, quin sequeretur pollutio, sed contrarium... meri euenire, experientia demonstrat. Ergo, &c. Ideo cùm inefficaces causæ sint pollutionis, non magis influunt in eam, quàm si essent per accidens causæ. Si ergo quando verba turpia, vel cogitatio turpis præsens est, non influit pollutionem, nec appetitum efficaciter mouet ad illam habendam, quomodo credi potest influxuram, quando absens est, vtpote in somnis? Limita hæc omnia, nisi cogitatio turpis coniungeretur cum membri erectione, per tempus durante, seu cum magna commotione spirituum genitalium. Ita Sancius *vbi suprà*. Sed an omnia supradicta in præsenti Resolutione sint probabilia, multi negant; & præsertim illud, quòd liceat refricare verenda ad expellendum semen corruptum. Et ideo in editione quinta Summæ Henrici Villalobos, & in editione nouissima Operum Thomæ Sanchez, hæc opinio non inuenitur impressa; imò de illa se retractauit *in summa, tom. 2. lib. 5. cap. 6. n. 22.* vnde ego illam non teneo.

Alibi in tom. 1. tr. 7. Ref. 145. §. 2. & 146. & ibi in tr. 4. Ref. 37. §. 1. signanter ad medium, à verf. Et tandem.

RESOL. XIV.

An liceat conari tricationibus ad semen corruptum expellendum, etiam si inde sequatur aliqua veri feminis emissio?

Et

Et quid est dicendum, si dubium est, num in quantitate, an in qualitate semen peccaret, an liceat iuuare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam?

Et an hoc fieri debeat cum medicamentis, non autem cum fricationibus?

Et an peccent mortaliter mundantes verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum aut fœtorem patiantur, quamuis inde præter intentionem subsequutura videatur pollutio secluso consentiendi periculo? Ex part. 3.tr.5.& Misc.1.Res.86.alias 85.

Sup. hoc in Ref. præterita §. 1. & infra in Ref. 20. §. Quarto quarto.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docuerũt multi viri docti Societatis Iesu, quos citat, & sequitur Sanchez *de matrim.tom.3.lib.9.disp.17.num.18.* & post illum docet etiam hanc sententiam Bonacina *de matrim.quæst.4.punct.10.n.11.* vbi sic ait: Secundò fœminam, quæ propter semen corruptum; patitur accidentia venenosa, sequitur posse conari fricando, vel adhibendo medicamenta ad expellendam semen corruptum, quod est noxium sanitati, etiamsi inde sequatur veri seminis emissio; nam illa emissio sequitur per accidens ad expulsionem seminis corrupti, quod est sanitati noxium, modò non sit periculum consensus in pollutionem, & modò constet semen illud corruptum esse. Sic Bonacina, & nouissimè hanc opinionem tenet etiam doctus Villalobos *in sum. tom.2.tract.40.diffic.16. n.4* sic asserens. [Dudaes, si semen est corruptum, ex quo in vase retento patitur mulier accidentia venenosa, an liceat conari illud expellere, vel fricatione partium, vel intromissione digitorum vsque ad os vteri. A lo qual se responde con distincion, porque quando procede que semen peccat in quantitate, noo licet, quia est verè semen, Mas si verdaderamente esta corrupto, licito es procurar expelerle, de las maneras dichas, y otros remedios, porque ya no es verdaderamente semen, pues esta corrupto, y oo se hà de hazer caso de que de camino y præter intentionem se signa juntamente veri seminis emissio, quia datur opera rei licitæ.] Ita Villalobos: cuius sententiam ex multis rationibus approbat Sancius *in select. disp.22.num.30.*

Sup. his in Ref. præterita §. 1. & infra in Ref. 20. §. Quarto quarto.

2. Sed dubium esset, num in quantitate, an in qualitate peccaret, asserunt non licere, si dubium ita esset; vt docti medici neutri parti acquiescerent, quia tunc semen est in possessione, quod verum, & aptum generationi sit; cum hæc qualitas suapte natura illi insit. Si verò probabiliter opinarentur illud in qualitate peccare, quamuis cum alterius partis formidine, id putant licere; nam opinionem probabilem quis tutò amplecti potest. Et ita docent Sanchez, & Bonacina *vbi suprà*, & Reginaldus *infrà*.

3. His tamen non obstantibus Sanchez postea *in sum. tom.2.lib.5.cap.6.num. 12.* mutauit sententiam, & docuit non licere iuuare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam, io quam semen iam corruptum transiit; & hanc sententiam docuère etiam ex eadem met societate Rebellius *quæst. 2.lib. 3. quæst.19. sect. 3.* & Ioannes Salas *in part.2.tom.2.quæst. 74.tract.13.disp.6. sect.15. num. 90.* vbi post multa, sic tandem concludit. Mihi magis placet illicitum esse semen quantumcumque corruptum cum venerea voluptate emittere, etiamsi de corruptione certitudo esset. Sic ille, & ego; concedit tamen Sanchez, & Filliucius *tom. 2.tract. 30 cap. 8. num. 15?* hoc fieri posse cum medicamentis, non autem confricationibus, vide etiam Zamardum *in direct. Theologorum, part. 2 de sacrament. matrim. cap.41. verb.11.* & Reginaldum *tom. 2. lib.22.cap.4.num 40.*

Sup. his medicamentis in Ref. seq. &c.

4. Notandum est tamen hic obiter quod Sancius *in selectis, disp.21. num. 33.* Reginaldus & alij, *vbi suprà*, docent non peccare mortaliter mundantem verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum, aut fœtorem patiatur, quamuis inde præter intentionem subsequuta videatur pollutio, secluso consentiendi periculo.

Sup. hoc supr. in Ref 12 §. Et tandem. ad lin.7.

RESOL. XV.

An licitum sit sumere, & applicare medicinam prouocatiuam effusionis seminis? Ex part. 4. tract.4. & Misc. Ref.139.

§. 1. SI nullum alium habet effectum, non est licitum, & oppositum asserere est improbabile & dignum graui censura temeritatis saltem, quia illicitum est procurare pollutionem per medium contra naturæ ordinem. Si medecina verò habeat alium effectum vtilem, quem ius intendit, licitum est applicare talem medicinam, non intendens pollutionem. Multa sunt exempla in materia de peccatis. Legantur Doctores agentes de delectatione morosa, vel de præcepto fornicationis, & hæc opinio non solùm est probabilis, sed vera, & idem iudicium est de alia causa pollutionis, quæ de se non est intrinsecè mala, & ex hac doctrina possunt excusari à censura multa, quæ docuit P. Thomas Sanchez *in materia de matrimonio*, agens de actu coniugali, quæ homines aliqui non bene cum illo compositi reprehendunt iniustè, quæ multi viri docti & pij à censura liberant, & hæc omnia docet Turrianus *in select. disput... cent. 2. censura Theologica, dub. 74.* Sed ego contrarium teneo, & puto in his materiis non esse laxandas habenas.

Sup. his in Ref. præterita § His. in fine, & in to. 2. r.6. Resol. 119. §. vlt & in Ref. 207. § etiam vlt.

RESOL. XVI.

An si pollutio cœpit in somnis, sit reprimenda in vigilia sub onere peccati mortalis?

Et an gaudens de supra dicta pollutione in somnis cœpta non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem & illam optans sit saltem peccatum veniale? Ex part.3. tr.5.& Misc.1.Ref.21.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Toletus *lib. 5.cap. 13.n. 1.* tunc enim quis non tenetur reprimere pollutionem, quando potestatem habet imperfectam, quia semisomnis est, sed in nostro casu patiens pollutionem perfectam habet potestatem, quia in vigilia est: ergo tenetur illam reprimere.

2. Sed negatiuam sententiam docet Emanuel Sà *ver. luxuria, num.10* vbi sic asserit. Cœptam in somnu pollutionem non tenetur euigilans reprimere, sufficit enim non placere; ita ille. Et ratio est, quia dicta pollutio incepit in somnis sine peccato, & inuolunrarie; effusio verò illius in vigilia, est effectus naturalis illius causæ inculpabilis, ergo. Et ita hanc sentiam docent Ioan. de la Cruz *in direct.part.1.præc.6 art.8. dub. 10. conclus 2.* Filliucius *tom.2. tract.30. cap. 8. n. 14?.* & probabilem putat Fagundez *præc. 3. lib. 3. cap. 6. num 11.* in casu quo quis certus est quòd non adhibebit consensum; nec in alio casu ego puto illam docuisse Doctores citatos.

3. Notandum est hîc etiam, quòd gaudere de supradicta pollutione in somnis cœpta, non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem, & illam optare, non est peccatum, neque veniale. Scio contrarium docere Sotum *in 4. sent. dist. 13.art.7.* Medinam *in part. 2. q.74. art.?* Zumel *ibidem. art. 8. disp. 4.* Ledesmam, Lopez Angles, Rodriquex, & alios; sed tu tene nostram sententiam, quam docent Doctores, quos citat, & sequitur Tannerus *in 2.2. D. Thom. disput. 4. quæst.7. dub.7.*

Sup. contento in hoc § in Ref. seq. & in tom. 1. tr. 7. R f. 100. §. Noto etiam per totum.

dub.7.num. 144. quibus ego addo Villalobos *in summ. tom.2. tractat.* 40. Sancium *in selectis, disput.* 21. *num.* 35. Sanchez *in summ.tom.1.cap.2.num.*17.& alios penes ipsos, & nos *infra*.

Infra in Ref. 1 not. præte- : æ.

RESOL. XVII.

An sit peccatum mortale desiderare pollutionem in somnis, aut de illa sic habita gaudere ob aliquem bonum finem? Ex part.3.tr.5.& Misc.1.Ref.88.alias 87.

Sup hoc in Ref.p æcenta § v'c &'in co. 1 r. 7. Resol. 100. §. Nota cr im perto- rum.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Sotus *in 2.dist.*12.*qu.*1. *art.*7. Medina *in p.2.q.74.art.6.* Azorius *p.3. lib.3.cap.24.q.3.* Ledesma *in 1.part.4 q.21.art.7.dub.6.* Zumel *in p 2. quæst 74. art.* 8. *disput.* 4. *dub.* 4. Rodriquex *in summ.tom.1.cap.*221. *num.* 3. & nouissimè doctus Franciscus Syluius *in* 1. 2. *D. Thomæ, quæst.* 154. *art.5.concl.5.* quia pollutio ex se, & ex obiecto, & natura sua est mala; ergo sicut propter valetudinem, vel aliam rationem non licet desiderare vt fornicatio tibi eueniat in somnis, neque etiam licet desiderare pollutionem. Probo consequentiam, nam quod est per se, siue ex obiecto malum, non potest voluntariè desiderari propter quemcumque bonum finem, quia consensus in tale malum, non potest esse malus; alioquin liceret desiderare adulterium, homicidium, & huiusmodi propter aliquem bonum finem, vt ea tibi dormienti acciderent.

2. Sed his non obstantibus contrariam sententiam probabiliorem esse puto, quam tuentur 22. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.1.cap.* 2. *numero* 18. quibus ego addo Sancium *in selectis; disp.*21. *numero* 45. Tannerum *in p.*2. *D. Thom. disp.4.quæst.* 8. *dub.7. num.* 145. Villalobos *in sum.tom. 2.tract.* 40. *diffic.*16. *num.* 144. Filliucium *tom.* 2. *tract.* 30.*cap.8.num.*10. Reginaldum *tom.2.lib.22.c.3.num.*41. Ioan.de la Crux *in direct.conscientiæ, part.1.præc.6.art.8. dub.*10. *conclus.* 2. Layman *in Theol. moral.lib.3.sect.4.* 17. Granado *in part.* 2. *D. Thomæ, contr.* 6. *tractat.* 4. *disput.* 6. *numero* 6. & Fernandez *in examin. Theol. moral. part.4. cap.1.* §.4. *num.* 3. Et ratio est, quia talis pollutio sola via naturali consequens, non est ex se peccatum mortale, nec habet malitiam obiectiuam mortalem; sed eam habet certo solum modo (via scilicet naturali causata,) quo circa à ratione contraria mortale esset desiderare, vt præter naturam ab alio quamuis amante, vt sibi etiam dormienti pollutio prorumperet. Deinde non infrequens est quòd ob honestum finem liceat desiderare effectum aliquem per causas naturales euenire, & de eueniente gaudere, quem tamen efficaciter intendere, aut procurare nunquam liceret; & ideo si legitimus Rex cum multorum ruina Rempublicam administrat, licitum est boni communis causa optare simplici affectu, vt moriatur, aut eo mortuo gaudere; cùm tamen mortem ipsi procurare non liceat. Ergo, &c.

RESOL. XVIII.

Olim per literas à quodam Sacerdote interrogatus fui de opinionibus Doctorum circa præsentes casus. Primo, an peccaret mortaliter, si quis confricaret membra brutorum sine vlla delectatione, sed solum ex curiositate inspiciendi semen?

Secundo, an si coniugatus immitteret membrum virile in os fœminæ, peccaret mortaliter?

Tertio, si absente coniuge, &c. Sed hos duos vltimos casus nunc inuenies in tom 2.tract.6.de Matrimonio in Ref. 188.& primus casus hic tantum adscribitur? Ex part. 2.tr.17.& Misc.3.Ref.37.

§. 1. OBscœna sunt hæc fateor, sed confessarij debent discernere inter lepram & lepram, & omnia munda mundis. Dico ergo ad primum casum, quòd Bonac. *de matrim.quæst.4.punct.9.num.*15.& Ioan. Salas *in p.2.tom.2.tract.*13.*disp.6.sect.*10. *num.*148. respondet negatiuè, propter magnum periculum pollutionis, vel inordinati alicuius affectus, & frustra conatur ille, vt sic brutum semen expellat, naturale enim est in solo coitu semen effundere. At Thom. Sanchez *de matrim.tom.3.lib.9.disp.46.num.* 15. ait communiter non esse mortale, obscœnas brutorum partes confricare, quia inde non excitatur tam vehemens delectatio, & solum ex curiositate fit, & quamuis confricans intenderet, vt brutum semen expelleret ex curiositate illud videndi, non esse mortale, quia non est mortale impedire bruti generationem, aut efficere vt abortiat, sicut nec ipsum necare. Sed tunc deseras primam sententiam & ideo in nouissima editione Operum Thomæ Sanchez, dicta opinio non inuenitur.

Sup hoc Infr. in Ref. 20. §. Quæto se- cundo.

RESOL. XIX.

An sit licitum aspicere coitum bestiarum, seu verenda turpiter commota?

Et quid de coitu & verendis aliorum?

Et an sit mortale ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam; imo si solum videat verenda illius? Ex part.3.tract.5.& Misc.1. Ref. 89. alias 88.

§. 1. AD hanc quæstionem ita respondet ex Sanchez Iacobus Granado Societatis Iesu in suis doctis commentariis *ad part.2. D.Thom.contr.6.tract.4. disp.7. num.3.* vbi sic ait. Non damnatur de mortali inspicere verenda bestiarum etiam turpiter commota. Quod verò attinet ad coitum, licet sine necessitate sit mortale studiosè aspicere concubitum licitum, vel illicitum hominum, eo quòd nimium sensualitatem commoueat, & sit periculo nimis obnoxium; de coitu verò bestiarum videtur id de se non esse mortale, quia non multum prouocat ad luxuriam. Denique aduerto non esse mortale aspicere vllum coitum ita breuiter, & quasi per transennam vt non sufficiat ad notabilem commotionem; & idem dicendum est, si ille qui aspicit, attenta propria complexione non subit periculum prædictæ commotionis. Ita Granado, qui etiam addit peccatum mortale esse ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam, vt si vir fœminam, & fœmina virum intueatur, imò, & si solùm videat verenda illius; quia id valde pugnat cum honestate naturali; & quia est notabilis causa magnæ commotionis sensualitatis. Putat tamen hoc non esse mortale in eo, qui ob curiositatem adeò leuiter, & per transitum aspicit, vt non sit occasio dictæ commotionis; similiter si attenta ætate, vel complexione quis prudenter sibi persuaderet nullum esse periculum magnæ commotionis, non damnaretur ad mortale, etiamsi ex proposito inspiceret. Ita ille. Sed in his materiis cautè procede, & fuge.

RESOL. XX.

Aliquæ opiniones, quæ in materia luxuriæ non admittuntur.

Et in textu huius Resolutionis adducuntur multi diuersi casus sed iam omnes alibi sunt, iterum discussi, & apposui, vt in suo propriori loco? Ex part.9.tr. 8. & Misc. 3.Ref.31.

§. 1. CIrca infrascriptas quæstiones ego *alibi* plures adduxi Doctores, sed sententiam meam clarè,

&

& firmiter non aperui, quod nunc faciam. Ideò quæritur primò, an peccata contra naturam, videlicet, mollities, sodomia, bestialitas, specie distinguantur. *Alibi* Filliucium adduxi asserentem, probabile esse, omnia peccata contra naturam esse eiusdem speciei infimæ; sed meritò ex inclyta Societate Iesu præstantissimus Theologus Pater Ouiedo *in 1. 2. D. Thoma, tract. 6. contr. 5. punct. 3. § 7. num. 54.* putat, hanc sententiam esse singularem, neque in praxi amplectendam. Et in primis, quia D. Thomas à Filliucio adductus, Armilla, & alij, intelligendi sunt de specie subalterna: nunquam enim trahendi sunt Doctores ad singulares sententias discrepantes à communi Doctorum consensu, quando iuxta hanc interpretationem patiuntur, & non nisi temerè in te grauissima propter verba vniuersalia obiter, & non nimis clarè prolata, Doctorum authoritatem quis potest sibi fingere ad praxim similium opinionum tutam in conscientia iudicandam. Insuper ratio Filliucij nullius est momenti: quia non quælibet diuersitas explendi voluptatem veneream fundat diuersam dissonantiam, etsi modi valdè diuersi eam fundent. Primum suadent exempla ab ipso adducta. Secundum clamat hominum communis apprehensio: quis enim maiorem dissonantiam non concipit in concubitu bestiali, seu hominis cum bestia, quàm in simplici pollutione, etiamsi vterque actus æquè generationi opponatur. Ex hoc efficax argumentum contra hanc sententiam desumo. Peccata distinguuntur in specie propter diuersas dissonantias: sed diuersa dissonantia est in concubitu rationalis cum irrationali, & maior, quàm in simplici immunditia, seu pollutione: ergo distincta species. Sola minor indiget probatione, quam hominum apprehensio negare non permittet: omnes enim longè magis horrent bestialitatem, & sodomiam, quàm pollutionem propriis, vel alienis tactibus excitatam. Sit ergo firmum cum communi Doctorum sententia, quā defendit ipse Filliucius *ibid* immunditiam, sodomiam, & bestialitatem specie distingui, nec de necessitate has species distinctè in confessione explicandi prudens dubium potest insurgere pro parte negatiua. Non est igitur recedendū à sententia Patris Ouiedo, nec modò contrariam puto esse probabilem: vnde non assentior nouissimè doctissimo Caramuel *in Theol. mor. lib. 4. n. 163.* vbi asserit, quòd mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimæ, adeòque nemo tenetur in confessione exponere, vtro ex istis modis peccauerit, sed satisfaciet dicens procurauisse pollutionem. Et licèt hanc eius & Filliucij sententiam probabilem esse putet Escobar *in Theol. mor. tr. 1. exam. 8. c. 2. n. 77.* & Trullench *in Decalog. tom. 2. lib. 6. c. 1. dub. 8. n. 8.* Tamen ego modò dictam opinionem Filliucij, & Caramuelis omninò tanquàm intolerabilem cum Sapientissimo Ouiedo, *vbi supra*, reiiciendam esse puto.

Alibi in tom. 1. tr. 7. Res. 133. §. vlt. & quamuis Filliucius in suis operibus hāc doctrinam sustinet, & nō de specie subalterna, vt patet ex supradicto §. hic citato, vt hic etiam aduertit Ouiedus; ideo tu etiam aduerte, & distingue.

Ex sup. hoc lege hic supr. in tr. 1. ex Res. 30 §. Verum. circa. & in tom. 1. tr. 7. Vide Res. 141. & aliarū eius not. 1. & doctrinam Res. 131. & aliarum eius annot. Facilius hanc quæst. dissolues.

2. Quæritur secundò, an confricare pudenda brutorum ex curiositate videndi semen, sit peccatum mortale? *in part. 2. tr. 17. resol. 37.* pro negatiua sententia adduxi Sanch. nec sententiam meam aperui: nunc existimo affirmatiuæ sententiæ adhærendum esse. Quia actus iste est multùm inordinatus, & obscœnus, valdè repugnans rectæ rationi: tum, quia proximè inclinat confricantem ad libidinem, & ex tali confricatione sequitur non modica delectatio ex parte confricantis, non ex curiositate, quæ sensualem delectationem non causat, sicut ipsemet actus confricationis, qui sicut excitat delectationem in animali bruto, ita & in ipso homine confricante, vt experientia constat inter personas, quarum vna aliam excitat ad libidinem confricatione membri, tum, quia, etsi actus venereus non est mortalis, neque venialis ex parte animalis; non cessat tamen esse mortalis ex parte confricantis. Confirmatur: quia confricans virilia omninò, & penitùs stulti, mortaliter peccat, licèt non peccet ipse stultus: est igitur idem iudicium de confricante pudenda bruti animalis; ex cuius parte ille actus venereus non est peccatum, vtique verò ex parte confricantis. Et ita hanc sententiam, præter Bonacinam, & Salas à me, *vbi supra* adductos, tenet Bordonus *tom. 2. resol. 74. n. 8.*

Quæ hic est supra Res. 18.

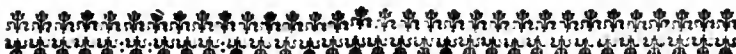
3. Quæritur tertiò, an finito actu matrimoniali, & viro à fœmina sublato, licitum sit fœminæ, quæ nondum seminauit, agitata libidine, se tactibus excitare, donec seminet; Pro affirmatiua sententia *alibi* plures adduxi; & nunc illam docet doctus, & amicissimus Pater Martinus Perez *de matrim. disp. 49. sect. 8. num. 4.* vbi sic ait: [Quæres, quid dicendum, vbi vir seminauit intra vas, & membrum virile extraxit, licebitne fœminæ, quæ nondum effudit, se prouocare tactibus, donec seminet? Sentit Sanchez *num. 12.* id licere: quia illa prouocatio fœminæ est actus coniugalis perfectio, ac consummatio; & quamuis ad generationem simpliciter, & omninò non desideretur, valdè tamen confert, vt *antea* dixi, & ideò non est inter coniuges inhonesta. Quod etiam firmat: quia aliàs euidentissimo periculo committendi quamplurima peccata mortalia fœminæ essent expositæ: quia frequenter viri, præsertim robustiores, priùs seminant, & illicò recedunt, manente in fœminis valdè irritata libidine: quare expectare vir nō tenetur, licèt possit etiam effuso semine adhuc copulam continuare, vt fœmina seminet.] Ita ille. Verùm puto, non esse recedendum à negatiua sententia, quam nouissimè tenet Texeda *in Theol. mor. tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 12. n. 43.* [Primò, quia tactus ille, quo fœmina extra actum matrimonialem se tangit, & prouocat ad pollutionem, nullo pacto ad finem matrimonij, qui est prolis generatio, spectat: ergo est illicitus. Probatur antecedens: quia est actus habitus solùm ob ipsam delectationem, & non ob finem matrimonij. Confirmatur, & explicatur: quia, cùm iam vir intra vas fœminæ seminauerit, & solùm viri semen ad prolem generandam necessarium sit, præsupponitur iam proles genita, & completa generatio: ergo fœmina tactibus se excitans ad effundendū semen, finita copula maritali, & viro ab ea sublato, peccat mortaliter. Respondet Sanch. illam fœminæ prouocationem esse perfectionem, & consummationem actus coniugalis. Sed contrà: quia actus coniugalis consummatio, & perfectio est ipsa proles genita, quæ est finis principalis matrimonij: ergo actus illi fœminæ, qui post viri seminationem sequuntur, nullo modo conducunt ad prolis generationem; sed solum sunt ob ipsam delectationem à fœmina captandam habiti, & sic sunt mortales. Probatur tandem principaliter assertum nostrum: quia generatio potest sequi perfectè absque fœminæ seminatione, vt fatetur ipse Sanch. ergo, si iam semen viri sessum est intra vas fœminæ, & statim reconditum in suo particulari sinu, & sedili, vt ita dicam; effusio seminis fœminæ non est necessaria, neque ad producendam prolem, neque ad perfectionem actus coniugalis. Si rursus dicas cum Sanchez, verum esse semen fœminæ non esse ad generationem necessarium, valdè tamen ad illam conferre, nimirum, ad faciliùs generandam prolem. Sed contrà: quia id est, quod iudicamus falsum, & aduersari doctrinæ eius, ac præbere occasionem peccandi fœminis: nam finito actu coniugali, & semine viri intra vas fœminæ recondito, statim sequuta est generatio per virtutem matricis attrahentis illud, & constituentis in suo loco, præcludendo formam eius, ne aër subintret: ergo semen fœminæ posteà sequutum mediis illis tactibus secum habitis extra matrimonialem congressum, est impertinens, imò valdè illicitus. Obiicit Sanchez: Si huiusmodi tactus post maritalem coïtum, & mēbro virili extracto, non licerent fœminæ ad emittendum semen, maximo, & euidentissimo periculo emittendi semen essent fœminæ expositæ, cùm frequenter viri, cùm sint robustiores, priùs seminent, & statim recedant, manente in fœmina valdè irritata libidine. Sed contrà: quia ex ratione ista oppositum sequitur: nam, si licet fœminis,

Alibi in tom. 2. tr. 6. Res. 223. & 225. §. Confirmatur, & in alia Res. earum annotationū.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Res. 215. §. Nota tamen. & in Res. 216. & in alio §. earum notationum.

debitum, desistere ab effusione seminis, etiam stante effusione alterius; quia ex hac parte non esset malum frustrari tamen, vbi fornicariè conciperetur proles: sed malum fuerat fundi semen ex parte vnius, & inchoare copulam ordinatam ad effusionem vtriusque. Imò teneri virum desistere, etiamsi sequutura sit effusio extra vas, quam ipse amplius impedire non possit, aduertit Diana *part.3. tract.4. resol.227.* vbi oppositam sententiam non vt probabilem admittit.] Ita ille, & Iterum ego.

Quaeruntur est in tom. 1. tr. 6 Resol.105.§. vlt.& in Res. 207.§.Vnde.

TRACTATVS SEPTIMVS
DE FVRTO ET DE RESTITVTIONE PRO IPSO;

Atque de aliquibus aliis specialibus Restitutionibus, & etiam de Restitutione famæ agitur.

RESOL. PRIMA.

An in furto Reliquiarum detur paruitas materiæ?

Et an peccet mortaliter Prælatus Regularis, si alicui dederit licentiam accipiendi particulas aliquarum Reliquiarum?

Et an liceat Crucem variis Reliquiis, non tamen approbatis, ornatam in Altari collocare? Ex part.5. tract. 5. Resol. 35.

§. 1. AFFIRMATIVE respondeo. Verùm optimè obseruat Castrus Palaus *tom. 1. tract.8. disp. 1. punct.6. n.19.* & Sanchez *in sum.tom.1.lib.2. c.43. num.23.* quòd paruitas materiæ ad excusandum à mortali Reliquiarum furtum spectanda est non solùm penes solam rei absolutæ materiam, sed earum dignitas, ac æstimatio pensanda est, ac earum raritas,& ideò ego olim de furto sacrilego quemdam damnaui, qui particulam valde minimam ligni crucis furatus fuerat.

2. Notandum est tamen hîc obiter Signium *lib. de Reliq. Sanctor. c.36.* & Azorium *tom.1. lib.9. c.8. q. 9.* docere, non admittere sacrilegij crimen, si quis extulerit particulas aliquarum Reliquiarum ex facultate Episcopi, vel eius cui Ecclesia commissa est, ex *c. quisquis, §.si quis demum 17. q. 4* Sed hæc opinio mihi non placet; nam, vt benè notat Sanchez *vbi supra*, is, cuius curæ custodia Reliquiarum commissa est, nullam de illis administrationem habet, ac proinde eius licentia non excusabit à furto,& ideò peccaret mortaliter Prælatus Regularis, si talem licentiam alicui præberet.

3. Notandum est etiam hîc obiter contra Bonacinam *disp.3.de adorat.q.1. punct.4. n.6.* licere crucem variis Reliquiis, non tamen approbatis ornatam in altari collocare, & populo adorandam proponere, tum quia sic vsus obtinuit, tum quia eùm Crux in altari collocatur, non Reliquiæ, sed Crux adoranda proponitur; quòd verò vnus, vel alius reliquias adoret, id per accidens,& ad priuatum cultum pertinet,non ad publicum, Ita Palaus *n.11.* & Sanchez *n.17.*

RESOL. II.

An in furto detur paruitas materiæ?

Et an vxor possit consumere in vsus honestos vigesimam partem redditus sine licentia mariti?

Et an de furtis filiorum, & Religiosorum non sit philosophandum, vt de cæteris furtis? Ex part. 5. tract. 5. Res.34.

§. 1. RESpondeo affirmatiuè & ideò Marchantius *resol. pastoral. ad Decalog. cap.7. quæst.2*, sic ait. Quænam quantitas in furto peccatum mortale constituat; Respondetur vix posse id vniuersim taxari, solùm in genere dici potest, quòd requiratur quantitas notabilis; talis autem iudicari debet arbitrio prudentum pro varia rum locorum, tum personarum conditione, quia quod respectu vnius censetur notabile, respectu alterius exiguum est; respectu mediocriter diuitum aliqui requirunt quatuor regales,respectu mechanicorum duos, respectu pauperis vnum, vel etiam dimidium, quia hæc summa his proportionaliter sufficit ad viuendum vno die, victum autem vnius diei surripere alicui videtur notabile. Ita ille. Sed de hac quæstione ne deseras videre me ipsum *in 1.p.tract.6.res.36.* vbi plures opiniones inuenies taxantes paruitatem materiæ circa præsentem materiam. Quæ hic est in tom. 7. tr. 3 Ref.40. & hic infra in Res. seq.

2. Non desinam tamen hîc adnotare obiter id,quod docet Ioannes Henriquez *in comp. casuum consc. c.1 1. numer. 5.* vbi sic asserit. [Tambien ay otra opinion de hombres muy doctos, que afirman que la muger casada puede gastar, sin licencia del marido, en vsos honestos, la vigesima parte de la rentaque ambos posseen; de suerte, que si tienen mil ducados de renta, podrà la muger gastar cada año en vsos honestos cinquenta ducados, que es la vigesima parte de la renta. El fundamento desta opinion es ser cosa justa, y conforme a razon, que pueda la muger gastar alguna moderada parte en cosas honestas, sin autoridad del marido, pues no es razon, que sea de la condicio de los esclauos, que no tienen dominio en cosa alguna; y assi si succediesse que el marido disgustasse dello no es inconueniente en el fuero de la conciencia, porque disgustarà sin razon] De furtis verò filiorum & Religiosorum non est philosophandum vt de cæteris furtis, maior enim quantitas in illis, quàm in istis requiritur. Vnde vide me ipsum *loco citato*. Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Ref.34.§.vlt. & in Ref. 35. §. etiam vlt. & in tom. 6. tr.7. Ref. 58. cursim in principio. Sup. his in tom. 7. tr. 3. Ref. 40. §. Sed non.

RESOL. III.

Quæritur, quæ quantitas requiratur, vt furtum sit peccatum mortale? Ex part.2. tract. 17.& Misc.3. Ref.57.

§. 1. QVot sunt Doctores, tot sunt opiniones circa hanc quæstionem. Sup. hoc in tom. .. tr. 3. Ref. 40 §. 1. ad lin 9 a fine supra in Ref. 2. §. 1.

2. Prima opinio est Martini Nauarri *in manu.cap.17 num. 4.* qui nimis strictè putat, dimidium regalem esse quantitatem notabilem, quæ constituat furtum mortiferum.

3. Secunda opinio est Cordub. *in summ.q.109.* & Salon. *in 2.2.tom.1.q.66.art.6.contr.1.* qui dicunt absolutè, &

simpliciter vnum argenteum esse materiam sufficientem peccati mortalis; ista opinio à Turriano *in 2.2.tom. 1.disp.33.dub.2.n.17.* tribuitur, Couarr. *lib.1. var.c.3. n. 12.* sed reuera Couarr. *ibi* nihil tale affirmat.

4. Tertia opinio est Barthol. Medinæ *in p.2.q.*88. *art.* 8. cum multis aliis, qui asserunt non esse furtum mortale, nisi ad summam duorum argenteorum ascendat.

5. Quarta opinio est Greg. de Valentia *tom.3. disp.5. q.10.punct.*16. Rebell.*p.1.lib.3.q.15.sect.2.n.22.* asserentis absolutè esse peccatum mortale accipere tres argenteos, etiam si à diuitibus auferantur.

6. Quinta opinio est Alphonsi de Vega *in summ.tom. 1.cap.129.cas.*12. qui docet quatuor, vel quinque regales constituere furtum notabile.

7. Sexta opinio est Ludou. Molin. *de iust. tom.3. disp.* 685. qui ait tantum pecuniæ valorem, qui in vnoquoque loco satis est ad conducendas operas vnius diei fossoris terræ, videri materiam sufficientem ad furtum lethale in ordine ad eos, qui non sunt valde diuites.

8. Septima opinio est Barthol. à S. Fausto *in speculo Confess. dist.2. q.*18. *num.* 16. & Gregorij Sayri *in Claui Regia* vbi ait, quòd secluso omni alio damno extrinseco, trium Iuliorum summam, etiamsi à ditissimis auferatur, esse materiam notabilem: & in ordine ad personas mediocres, quæ non sunt pauperes, vel valde diuites, quantitatem duorum Iuliorum: in ordine verò ad pauperem, qui viuit mendicando, vnum argenteum, vel Iulium.

9. Octaua opinio est Bonac. *de contr.disp.2.q.8.punct.2. n.7.* vbi distinguendo etiam asserit, quatuor esse genera personarum in ordine ad quas consideranda est grauitas, & leuitas furti. Primò, aliæ sunt personæ illustres, quæ splendidè alunt familiam. Secundò, aliæ quæ viuunt ex suis redditibus; quales sunt communes diuites. Tertiò, quæ se suo sustentant artificio, & opera. Quartò, aliæ quæ mendicando viuunt. Respectu personarum primi generis, nummus aureus vt minimum est materia notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale. Respectu personarum secundi generis, quatuor regales circiter plus minúsve. Respectu personarum tertij generis, duo regales. Et tandem respectu personarum tertij generis, vnus regalis erit grauis materia.

10. Hæc opinio est omnium probabilior, quam tenet etiam Nauarr. *de rest. lib.3.c.1.n.39.* & Reginald. *in praxi tom.1.lib.22.c.1.q.4.n.19.* dicentes quantitatem notabilem respectu diuitum esse circiter vnius nummi aurei, seu 60. assium: respectu verò personarum communium, circiter viginti assium, & demum respectu pauperum circiter septem assium.

Sup. hoc in Res. 1. not. 1 cæteris in 9 vlt. prope finem lege à vers. Et tandem, & aliam Res. eius vlt. not.

11. Nona opinio, quæ mihi non placet, est Rodriquez, qui absolutè asserit *in summa* quam nuper edidit, *tom. 5. cap.* 118. *num.* 27. & 29. illam esse notabilem quantitatem, quæ excedit duos aureos; & Ang *ver. furtum, num.* 34. & Sylu. *eod. ver. q.2. numer.* 5. tenent hanc sententiam in ordine ad opulentos; an etiam hanc opinionem doceat Sotus *lib. 5. de instit. q.3. art. 3. ad 3.* negat Vasq. *opusc. de restit. c. 5. §. 1. dub. 5. n.* 30. sed affirmant Turrian. Barth. à S. Fausto *vbi suprà*, & P. de Aragon 2.2. *q.* 66. *art.* 6. *causa* 10. Lessius *vbi infrà*, & communiter DD. Sed circa totam hanc quæstionem vide Megal. *in sum.* 2. 2. *lib.* 2. *c.* 1. *q.* 3. Rebell. *de oblig. iust.p.1. lib.3. q.* 15. *sect.* 1. Iac. de Graffiis *in suis dec. p.1. lib.1. c.97. num.27.* Bannez *in 2.2.q.66. a.* 6. qui nimis laxam opinionem ponit. Malder, etiam *in 2.2 tract.4.c 1.dub.3.* Lessium *lib.2.c.12.dub.6.n.29.* & Azor. *p.3.lib.5.c.* 13. *q.2.* Medin. *Cod.de rest.q.* 10. Tolet. *in sum.lib.5.c.*16. *num.3.* Turrian. *in 2.2. tom. 2. disp.3 1. dub.2.* Sanch. *in opere morali tom. 2.lib.7.c.20. n.3.* Cened. *de paupertate religiosa dub.* 33. Conrad. *in resp.q.2.c.*166. Sayrum *in Claui Regia lib. 9.c.15. an. 9. vsque ad* 15. & alios.

RESOL. IV.

Sæpè mihi ab exteris, & nostris delata fuit hæc quæstio. An Petrus, qui leuem quantitatem aufert à Ioanne, à quo alij abstulerunt notabilem, peccet mortaliter? Ex part. 2. tract.17. & Misc.3. Res.41.

§. 1. Martinus Bonacina, vir doctus nostri temporis, *de contract. disp.2.q.8. punct.2. n.5.* affirmatiuam sententiam docet; nam sicut furtum leue ab vno commissum integrare potest materiam sufficientem ad mortale, cum leui furto ab alio commisso; ita potest continuari cum maiore, qua maius damnum infertur, & imputetur ad peccatum mortale.

2. Sed Gabriel Vasquez *in part.1 tom.2. q.88. art.4. disp.146. cap.2. n.6.* Sanchez *in sum. tom. 2. lib.7. c. 21. n.23.* sententiam negantem amplexi sunt, quia Petrus non est causa notabilis damni, quia iam ab alio fuerat illatum, & furtum suum est in parua quantitate, non sufficiens ad mortale.

3. Ad argumentum Bonacinæ respondetur inter illos casus esse disparem rationem; nam in priori casu, cùm non sit maior ratio, quare vni potius, quàm alteri notabile damnum imputetur, singulis imputari debet: in nostro casu non item, quia cùm aliqui determinatè fuerint causa per se notabilis damni, alius qui cum illis paruam quantitatem vsurpauit, non debet censeri consors notabilis damni, atque non peccabit mortaliter. Sed huic quæstioni meritò proxima adiuncta erit.

RESOL. V.

Petrus, qui nullo modo aliqua exhortatione fuit causa, vt alij minuta furta à Ioanne acciperent, si hæc furta sciat, an peccet mortaliter modicum cum ipsis, vel separatim accipiendo, si tota illa furta simul cum suo considerata peruenient ad materiam notabilem? Ex part 2. tr.17. & Misc.3. Res.42.

§. 1. Casus hic frequenter accidit, & maximè inter seruos nobilium. Affirmatiuam sententiam recipiunt DD. communiter. Ita Vasquez *tom. 2. in p. 2. disp.140.c.2.n.5.* Suar. *tom.5.in.3.p.disp.10.sect.2.n.3.* Rebell. *de oblig.iust.p.1.lib.3.q.16.sect.5. n.41.* Filliuc. *tom.2. tract.31.c.10. n.149.* Couarr. *lib.1. var. cap.3. n.12.* P. de Ledesma *in summ. tom.1.tract.8.c.31. diffic.* 3. Major, Medina, Martinus, Ledesma, Salonius, Corduba, Lopez, Sayrus, Rodriquez, Anglez, Petrus Nauarra apud Sanchez *vbi infra*, & præter hos Bonac. *de contract. disp.2. quest.8. punct.2. num.6.* & 7. Megala 2.2. *lib.2. cap.1. quest.3. n.41.* Turrian. *in 2.2 tom.2. disp.35. dub.2. n.2.* & 3. Ratio est, nam licet Petrus quod furatur sit in se minimum, at coniunctum cum partibus, quas scit alios furari, efficit quantitatem notabilem, & est causa damni notabilis; nam ratione sciemiæ suum damnum continuatur cum aliis; ergo peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.

2. Addit etiam Rebellius, quòd si ita furantes concurrant seorsim, vt nemo de damno notabili per illos illato, vel inferendo sciat, postquam tamen vni eorum constiterit de damno illato notabili, tenetur sub mortali suam partem, & licet modicam, restituere; sed si vnus restituat suam partem, & reliqua quantitas non sufficiat ad mortale, reliqui non tenentur ad aliam restitutionem, quia iam cessat notabile damnum, nec illud harum partium retentione infertur. Limitat tamen idem Rebellius hanc opinionem, vt locum non habeat, si inter vnum furtum, & alia sit magna distantia, vt post tres menses, vel quatuor postquam alij furati sunt, quis furaretur, quia more humano

Quoad hoc lege doctrinã §. vlt. Res. not. seq. Et supra hac limitatione in tom. 7. tr. 1. Res. 41. §. Dico secundo.

mano talia furta non coniunguntur ad efficiendum vnum damnum. Hæc opinio non obstante supradicta Rebellij limitatione, nimis rigida mihi videtur, & si omnino amplectenda esset magnum onus, & scrupulos haberent Confessarij.

3. Dico igitur, contrariam opinionem probabilem esse, & tutam in praxi, quam tuentur ex neotericis Tannerus *in 2.2. D. Thom. disp. 4. quæst. 6. dub. 9. numer.* 285. Less. *lib. 2. cap. 12. dub. 9. num. 51.* Salas *in p. 2. tom. 2. quæst. 88. tract. 13. disp. 16. sect. 17. num. 91.* Malderus *in 2. 2. D. Thom. tract. 4. cap. 1. dub. 5. casu* 3. Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 21. numer. 22.* asserunt enim, quando plures alicui graue damnum scienter inferunt per minuta furta, ab vnoque eorum diuisim commissa, vt nullus alium iuuerit, nec in causa fuerit, vt alius concurreret, non peccare mortaliter, neque teneri ad restitutionem. Ratione probatur hæc opinio. Omnis ex his, qui ita furatur, infert paruum damnum; ergo ex hoc capite non peccat mortaliter. Deinde qui ita furatur, nemini est causa, vel occasio furandi alias paruas quantitates. Ergo ex eo, quod alij furentur, non aggrauatur eius peccatum; non enim cooperatur simpliciter magno damno, sed in parua quantitate, & præter ipsius intentinoem est, vt illa parua quantitas cum aliis furtis minimis iungatur. Aliæ rationes fusè adducuntur à Lessio, Salas, & Sanch. *vbi suprà*. Restat nunc respondere ad argumentum contrariæ sententiæ. Dico igitur esse causam partialem damni notabilis, vt est in nostro casu, non est esse causam eius simpliciter, sed secundùm quid. Ergo illud furtum non erit peccatum mortale, siue sit causa illius damni accipiendo, siue retinendo, quia non verè influit illud damnum notabile, cùm præter intentionem, & per accidens eueniat furtum aliorum.

RESOL. VI.

Quis post quantitatem notabilem per minima furta sublatam addit furta parua, quæritur, an per quodlibet nouum furtum, nouum peccatum lethale committat? Ex part. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 43.

§. 1. PRima opinio affirmatiua est Ferdinandi Rebellij *de oblig. iust. p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 4. n. 38.* Bonac. *de contr. disp. 2. q. 8. punct. 3. n. 4.* & Sanch. *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 21. n. 7.* nam ita illam quantitatem præcedentem, & damnum notabile vult facere maius, nec enim propter prius peccatum commissum fur melioris conditionis effici debet. Deinde fur per illud nouum furtum, & aduertentiam præteritorum, sine vlla voluntate restituendi, implicitè renouat actum voluntatis retinendi notabilem rem alienam. Sed actus peccatorum, quoties renouantur; toties peccatum nouum committitur. Ergo, &c.

2. Secunda opinio media est nostri P. Megalæ 2. 2. *lib. 2. cap. 1. q. 3. n. 35.* ait enim; Vel fur dum noua furta committit, actum voluntatis non restituendi interrumperet per aliquem ex modis, quibus interrumpuntur actus peccatorum; aut talem actum non interrumperet. In primo casu, censet furem toties peccare, quoties furtum leue cum aduertentia priorum committit; secus autem in secundo casu.

3. Tertia opinio negatiua est Ioannis de Salas *in p. 2. tom. 2. q. 88. tract. 13. disp. 16. sect. 27. n. 90.* Leonardi Lessij *de iustit. lib. 2. c. 12. dub. 8. num. 44.* & Filliucij *in qq. moral. tom. 2. tract. 31. c. 10. n. 246.* per se non esse peccata mortalia furta illa parua, quæ postea adduntur ad præteritam magnam quantitatem. Ratio est, quia non consummant notabilem quantitatem, sed consummatam augent. Erit igitur peccatum lethale sola illa voluntas retinendi illa minuta furta simul cum aliis, & hoc peccatum voluntatis, & externæ retentionis sensim crescet, prout plus, & plus retinebitur. Si verò illa noua furta, nouum peccatum mortale inchoent, & ascendant ad notabilem aliam quantitatem, erunt tunc peccata mortifera. Hæc opinio, vt sunt & aliæ duæ priores, est etiam probabilis, & tuta in praxi. Vide etiam ea, quæ de hac quæstione diximus probabiliter *in tract. de paupertate Religiosa.*

In Res. quæ hic est in tom. 7. tr. 3. Res. 41. §. Sed his, sed lege eam attentè per totam, & si placet etiã alias eius not. 1.

RESOL. VII.

An detur casus, in quo vltima acceptio rei ablatæ, complens materiam notabilem, non sit peccatum mortale? Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 25.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Granado *in part. 2. D. Thom. contr. 6. tract. 2. disput. 2. sect. 3. num.* 51. vbi sic asserit. Cùm quis committit vltimum furtum, si habet animum citò restituendi vltimum illum obolum, aut aliquid aliud, ita quòd non velit retinere sibi notabilem quantitatem, non peccabit mortaliter in illa vltima acceptione complente materiam notabilem; quia acceptio rei alienæ non est mortalis, quando fit animo restituendi illam, ita citò, vt ratione dilationis non inferatur domino damnum alicuius momenti. Sicut, etiamsi cum homo furatur vltimum obolum, tam consumpserit omnes quos priùs subripuerat, nec habebat vnde solueret, non peccabit mortaliter, dummodo habeat animum soluendi illam quantitatem, si fortè aliquando peruenerit ad pinguiorem fortunam. Probatur, quia in hoc vltimo furto solùm potest peccare mortaliter, quia inuito domino vult fur retinere saltem per longum tempus notabilem quantitatem, id autem in prædicto furto non inuenitur; nam ipse in vltimo furto solùm vult obolum retinere, & potest dolere de furtis præcedentibus; obolos autem, quos priùs subripuerat, non vult retinere inuito rationabiliter domino, quia ipse non potest modò soluere, & paratus est ad soluendum si fortè potuerit. Ergo modò non infert proximo grauem iniuriam, ac proinde non peccat mortaliter. Hæc Granadus, quæ sunt valde à Confessariis adnotanda, quia sunt quotidiana & valde practicabilia.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 3. Res. 41. & lege eam per totam, & doctrina repleueris pro cõtingentibus circa hoc, & hoc supra in tr. 3. Res. 3. signanter in fine.

RESOL. VIII.

Olim rustici cõfessionem audiui, qui mulum subripuerat cuiusdam Viri Nobilissimi, & prædiuitis, & per spatium multorum annorum locauerat, dubitauit tunc, an non solum ad restitutionem muli, sed etiam ad pretium locationis teneretur? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 50.

§. 1. ET pro parte negatiua stat Nauarr. *in man. c. 17. n. 15.* & Ludouicus Lopez *in instruct. part. 1. c. 101. in fine*, qui docent, eum qui torquem aureum furto accepit, si illum locauit, non obligari ad restitutionem pretij locationis; ergo à simili, & in casu nostro. Et probari potest hæc opinio; nam fructus alicuius rei, purè industriales non sunt restituendi, sed tantùm fructus naturales, vt docet Sylvester *ver. furtum, quæst. 19. & ver. restitutio. 3. quæst. 7. & 9.* & DD. communiter; sed istud pretium locationis pertinet ad negotiationem, & industriam; ergo non est restituendum.

2. At contrariam sententiam amplexus est Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 23. n. 131.* & nouissimè Malderus & Turrian. *in 2. 2. D. Thomæ*, hic *tom. 2. disp. 10. dub. 2. numer. 14.* ille *tract. 4. cap. 1. dub. 10.* Ratio est, quia illud pretium, non est fructus purè industrialis; quia non respondet soli industriæ, sed ipsi rei; licèt enim in locatione possit esse aliquid industriæ, pretium tamen

vsus ipsius rei illi respondet, responsio ad argumeotum in principio positum. Et sic Nauarra *de restit.lib.4.c.1.dub.6.* Rebellius *de obligat. iust. part.1. lib.2.q.5. n.4.* & Molina *de iust.tom.3.disp.719.num.vlt.* falsam vocarunt opinionem Nauarri, licet post illos, probabilis visa est nostro P.D.Marcello Megalæ *in 2.2.lib.2. c.7. n.85.* & Martinus Bonac. *de contract.disp.1.q.3.punct.vlt. §. 1. n. 4.* & Azotius *p.3.lib.4. c.4. q.3.* contrariam sentoeriam vocant tantùm probabiliorem & veriorem.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Res. 172. in fine, & in tom. 4 tr. 7. Res. 51. §. vlt.

3. Sed quicquid sit de hoc, ego non obligaui supradictum rusticum ad restitutionem pretij locationis muli; nam, vt optimè norat Lessius *de iust. lib.2. c.12. dub. 17. n.114* sententia Nauarri locum haber, & amplecti potest, quando dominus est vir diues, qui tale pretium locationis non putaretur velle, & sic erat in nostro casu, licèt oppositum sit probabilius. Possunt igitur Confessarij sine vllo scrupulo, in duobus casibus non obligare pœnitentes ad restitutionem pretij locationis alicuius rei, Primò in casu Lessij suprapofito. Secundò, quando res talis sit, quæ locari non solet. v. g. si pecuniæ, vel aliæ res locentur ad ostentationem; nam tunc credo, quòd potiùs reputabitur fructus extraordinariæ industriæ; & ad hanc speciem videtur Nauartus extendisse locationem torquis aurei. Ita Maldetus *vbi suprà,* contra Sanchez *loco citato n.133.*

RESOL. IX.

Pendet decisio multorum casuum ex illa celebri quæstione, vtrum fur, & quiuis alius iniquus possessor, teneatur [restituere maiorem summam, ad quam excreuit res furata tempore detentionis., maximè si fur illam vendidit in illo optimo statu? Ex part. 2. tract. 17. & Misc. 3. Res. 51.

Sup. contento in hac Res. in tom. 6. tr. 3. Res. 137 & hoc infra in Res. 11. §1 & ad clariorem solutionem huius Res. lege etiam Res. 10.

§. 1. PRo decisione huius qoæstionis, notandum est ex communi sententia DD. augmentum pretij, quo aliqua res venditur, vel fundatur in bonitate intrinseca ipsius rei, vt quando equus factus est pinguis, & creuit in aliqua circumstantia, & causa extrinseca; vt quando triticum tunc venditur, quando adsunt multi mercatores ad emendum, vel quando transfertur ad alium locum, vbi pluris valet; hoc supposito, circa suprapositam quæstionem tres sententias apud DD. inuenio,

2. Prima opinio est Lessij *lib.2. c.12. dub.16. n.105.* asserentis, si res intrinseco argumento melior effecta, venditaest, vel aliter alienata per furem, tenetur domino restituere æstimationem, quam habet in illo statu (detractis tamen impensis) etiamsi apud dominum non erat melior futura.

3. Si autem solùm extrinseca æstimatione aucta est, eáque tunc vendita est, & dominus eam venditurus non erat, tenetur solùm ad æstimationem, & pretium, quod tunc apud dominum habitura fuisset, & non ad pretium, quo tunc vendita est. Et ratio apparet clara; nam in primo casu, augmentum pretij prouenit ex ipsa re; in secundo autem casu, prouenit ex causa extrinseca, v. g. ob raritatem rei, vel copiam emptorum, &c.

4. Secunda opinio, est Ioannis Malderi *in 2. 2. tract.4. c.1. dub.9. in fine,* qui asserit, non solùm vero domino restituendum esse pretium, & augmentum proueniens intrinsecè, & ex ipsa re: sed etiam contra Lessium, quando prouenit ex causa extrinseca: & ratio quam adducit, est ista; nam cùm res maneat domini, pretium etiam extrinsecum eius domino crescit. & industria furis, non est versata circa augendum pretium, sed circa rei alienæ conseruationem, quæ secundùm latitudinem pretij sui in fortunis domini est.

5. Tertia opinio est Martini Bonacinæ *de contract. disput. 1. quest. 3. punct. 11. numer. 9.* qui absolutè docet, quòd quando augmentum pretij fundabatur in causa tam intrinseca, quam extrinseca, & dominus rem suam non vendidisset tanto pretio, sed illam seruasset vsque ad tempus, quo pretium rei diminutum fuisset, aut illam consumpsisset eo tempore, quo non creuisset in pretio, furem non teneri ad restituendum pretium quo rem alienam vendidit, vel quo valuit eo tempore quo eam consumpsit, sed teneri ad illud pretium restituendum, quo dominus rem suam vendidisset, vel quatenus fur censetur damnum domino intulisse. Hæc Bonacina, quæ quidem opioio est singularis, & notanda. Et ratio, qua fulcitur, hæc est, quia in tali casu iniquus possessor videtur satisfacere seruando dominum indemnem; nam si fur tenetur ad restituendum illud augmentum pretij, est quia censetur in eo pretio damoum domino intulisse; sed ex suppositione, fur non intulit damnum domino in eo augmento. Ergo, &c. Probatur minor; nam domious non vendidisset rem suam tanto pretio, sed illam seruasset vsque ad tempus, quo pretium decreuisset, vel eam consumpsisset eo tempore, quo non creuisset in pretio. Ergo, &c.

6. Sed hoc argumentum mihi non placet; nam licèt nullum damnum dominus à fure recipiat, si ad statum in quo futurus esset attendamus; posito quòd ad tempus minoris valoris rem furatam esset seruaturus, recipit tamen damnum attento priori statu, in quo dominium habuit rei plus valentis, quàm iniustè veodidisti, atque adeò illius maioris valoris, in quo per iniuriam à fure fuit damnificatus, satisfactio ratione iniustæ acceptionis exhibenda videtur. At his non obstantibus, hæc opinio Bonacinæ probabilis mihi videtur, & illam Confessarij in praxi sequi possunt; qui etiam notent pro complemento huius quæstionis, quod Nauarrus *cap. 17. num. 26* putauit iniquum possessorem, etiamsi non vendidisset rem furatam ablatam, teneri ad restitutionem iuxta summam æstimationem, quam aliquando tempore detentionis habuit, v. g. vt suprà dixi, furatus es dolium vioi, quod tunc valebat tres vncias, sed ante restitutionem excreuit ad quinque, deinde paulatim remisit ad tres, Nauarrus dicit te teneri ad quinque, quia cùm res illa fuit melior effecta, erat domini, & fur tenebatur, cum illa melioratione, tunc restituere; sed ab hac obligatione nunquam fuit liberatus, non per remissionem, non per donationem, vel solutionem. Ergo semper manet obligatus.

Et ita propter hanc rationem, opinionem Nauarri probabilem asserit Vasq *opusc. de restit. c.5. §.1. dub.12. num. 78.* & illam amplectuntur Syluest. *verb. furtum. q.16.* Angel. *verb. furtum, §.44.* & Gabriel *in 4 dist.15. q.2. art.1.*

7. Sed contraria opinio est verior, & probabilior, quàm sequuntur omnes recentiores, Lessius, Bonacina *vbi suprà,* Rebellius *p.1. lib.2. q. 6.* & nouissimè Turrianus *in 2.2. tomo 2.disp.10. dub.2. n.2.& seq* cum Megala *in 2.2. lib.2. c.1. quæst. 8. num.102.* & tunc sententia Nauarri est amplectenda, quando dominus illam rem ablatam, erat venditurus in optimo statu, vel summa æstimatione; nam in hoc casu fur tenetur præter rem ipsam restituere æstimationem illius incrementi, vel pretium rei, quo dominus eam vendidisset. Non autem si non erat venditurus, vt putauit Nauarrus, nam tunc sufficit restituere rem vti est, si tamen res non esset effecta deterior, vel minoris pretij, quàm erat antea, & hoc euenturum non erat apud verum dominum; in his enim casibus solum lucrum cessans, & damnũ emergens ex illa detentione, vero domino resarciendum est. Omnes igitur opiniones, in hac resolutione positæ, sunt probabiles. Salua semper, &c.

RESOL.

RESOL. X.

Merito superiori quæstioni hæc adiuncta erit: Vtrum iniquus possessor teneatur ad restitutionem iuxta summum valorem, & incrementum, quod res habuerit tempore acceptionis, quando ignoratur, quo tempore verus Dominus esset rem illam venditurus? Ex part.2.tract.17. & Misc.3. Resol. 52.

Ad elucidandam doctrinam, & solutionem huius Res. lege doctrinam præcedentis Res. & aliarum eius not. & in tom. 6. tr. 3. ex Res. 18. Vide §. 3. ad lin. 5.

§. 1. LEssius *lib.2.cap.12.dub.16.n.*109.docet passim DD.affirmatiuè respondere. Ratio est, quia in eo statu vendi poterat; & in dubio melior est conditio innocentis, in eiusque fauorem inclinandum; & ita hanc sententiam docet etiam Vasquez *opusc.de restit.c.5.§.1.dub.*13.*n.*77. Hæc opinio est probabilis.

2. Sed ego existimo restitutionem in tali casu faciendam esse, non secundùm quantitatem pretij maximi, neque secundùm pretium medium. Ratio est, nam sicut dominus poterat vendere rem illam pretio rigoroso, poterat etiam & vendere pretio minimo. Ergo creditori, & debitori consulitur, dum restituitur pretium medium. Quod si omnino sit incertum, quo pretio res illa sit vendenda, remittendum est negotium ad viri prudentis arbitrium, qui considerabit regulas communes, ad assignandum pretium, videlicet quantitatem, & qualitatem illius rei, copiam, vel penuriam emptorum, &c. Turrianus *in 2.2. D. Thom.tom.2.disp.*10.*dub.2.n.*7.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur, inclinandum esse in fauorem innocentis in foro externo, & quoniam non suppetit melior ratio constituendæ æqualitatis inter creditorem & debitorem. Sed hoc non accidit in casu nostro. Ergo.

RESOL. XI.

An si res oblata tunc valebat, v. g. decem aureos, postea vero antequam restituatur, valeat viginti, quæritur an debeantur restitui decem, aut viginti aurei? Ex part.11. tr.6. & Misc.6. Ref.5.

Sup. contento in hoc §. late & melius suprà in Ref. 9. & in aliis eius not.

§. 1. CIrca hanc difficultatem ait Pontius *in cursu Theol.disp.*52.*q.*9.*concl.n* 52. Distinguunt Authores de mutatione intrinseca, & extrinseca valoris. Mutatio intrinseca est, quando ipsa res oblata in se crescit, aut decrescit, vt si res oblata fuerit agnus, & postea deueniat ouis. Mutatio extrinseca est, quando res secundùm se manet physicè inuariata in eodem statu, sed mutatur tamen ob aliquas extrinsecas circumstantias, aut causas valor ipsius, vt si modius tritici, qui iam valet tribus nummis, ratione caritatis frumenti, aut ex decreto Principis valeat quatuor nummis. Quamuis autem variæ sint de hac re sententiæ, fortassis tamen in re ipsa conueniunt. Sed quidquid sit de hoc, quantùm ad rem, existimo restituendam domino rem ipsam, aut valorem eius summum pro toto tempore quo detinetur. v. gr. si abstulisti agnum, & non restituisti donec facta est ouis; aut facta esset, si non occidisses, aut perdidisses, debes domino restituere valorem ouis, nec sufficit restituere valorem agni. Similiter si abstulisti modium tritici cùm valeret tribus nummis, & non restituisti, donec veniret tempus, in quo valeret quatuor nummis, tot restitui debent. Ratio est; quia reuera erat iniuria domino quod eo tempore, quo res ipsius plus valeret, per furtum alterius factum sit, vt non potuerit vendere rem suam illo tempore, & quod non, sit tam diues, tum quam esset nisi fur abstulisset agnum, aut triticum ipsius; sicut reuera non esset: nam non poterat tum acquirere sibi quatuor nummos, quos valeret res oblata. Cui iniuriæ non satisfit dando quantum valebat res ante, aut postea, si tantum ante aut postea non valebat. Nec crediderim tollere hanc obligationem, quod dominus si haberet suam rem, non esset venditurus illam pro illo tempore, quo erat carior, & consequenter; quod non sit passus damnum ex eo, quod caruerit re sua, tum ratione illius augmenti valoris; quia sufficit, quod poterat vendere, & quod per furem sit effectum vt non posset.

Sup. contento in hoc §. lege latiam doctrinam Ref. seq. per totam singulariter §. Verum. & §. ex vers. eius annot.

2. Nec refert, quod opponit Cardinalis de Lugo, si res furtiua sine culpa furis periisset, eodem modo peritura apud dominum, furem non obligandum ad restitutionem: non enim credo hoc esse verum, quia aliàs qui hodie furaretur equum, qui equus casu aliquo perisset cras, non tenetur ad restitutionem, quod videtur falsum; quia quamuis periisset cras, tu tamen hodie fecisti tantum damnum domino, & tantum consequenter debes ipsi restituere certè, mihi absurdum videtur asserere, quod si auferrea heri ex domo aliqua linteamina valentia decem nummis, quæ domus hodie combusta est cum omnibus in ea contentis, & quæ consequenter linteamina, si non auferrentur à te, similiter combusta essent, tu non teneris pretium tantum pro illis restituere; nam quemadmodum teneris restituere valorem eorum, si apud te combusta essent, quamuis non comburerentur apud dominum; ita etiam tenereris si apud dominum essent comburenda; quia ad iniuriam quam tu fecisti, & animum etiam illa furandi, cùm nihil scires de combustione, omninò per accidens est quod essent comburenda, necne. Sed quidquid sit de hoc, quamuis non teneretur quis restituere nisi pro ratione damni illati, & damnum non inferretur in casu quo res ablata periret apud dominum paulò postquam ablata esset; præter damnum quod pateretur ex defectu rei pro modico tempore quod intercedit inter furtum, & tempus, quo periret res, si mansisset apud dominum: & quamuis etiam non inferres maius damnum domino pro tempore quo res ablata erat carior, si ipse tum rem illam vendere vellet, quàm si non esset tum carior; nisi quod tum si vellet vendere rem, non posset; tamen hoc ipsum est damnum æquiualens augmēto pretij pro tempore illo. Deinde res illa in se pro tempore quo erat carior valebat plus quàm ante: ergo non poterat retineri tum à domino sine iniuria tanti valoris: ergo tantum debet ipsi restitui. Et hæc omnia docet Pontius *vbi supra*; quæ quidem licèt probabilia sint, opinionem tamen Cardinalis de Lugo, quam ipse impugnat, puto etiam sua probabilitate non carere, & aliqua quæ Pontius asserit, habent etiam suam difficultatem, vt ego alibi dixi.

Alibi in Ref. 1.not. primæ huius Ref.

RESOL. XII.

Titius habitans prope domum Sempronij multa vtensilia ab eo furatus est, sed cum in incendio vtraque domus vna nocte vastaretur; quæsitum a me fuit; an Titius teneatur ad restitutionem, cùm furtum periisset, ac si in manu Domini esset?

Idem est de quocumque alio iniquo possessore.

Et quid est dicendum, si res non eodem modo, quo apud furem periit, apud Dominum peritura erat, sed diuerso, & absque culpa illius, v. g. apud Dominum peritura erat incendio, apud furem periit diluuio: apud Dominum hostium incursione, apud furem ruina, &c?

Et quid est sentiendum, si dubium est, an res apud Dominum periret, vel quia si apud se existeret, ante interitum fuisset vendita, vel distracta, aut aliquo modo vtilis?

Et quid est dicendum, si res furata pereat apud furem, & possessorem malæ fidei ex dolo, & culpa illorum, non ta-

men eodem, aut diuerso modo apud Dominum sine culpa illius esset peritura?

Et tandem queritur, si res, v.g. vel pallium Petri erat erat cum incendio domus ipsius Petri periturum, & de facto domus periit, & tu id sciens die, vel hora antecedente illud ab eo furto abstulisti, & sic saluum fuit à periculo; similiter si nauis, in qua merces Petri veniebant peritura omnino erat, & antequam submergeretur, tu aliquas merces illius ex illa extraxisti, & saluasti, tenearis in vtroque casu ad restitutionem, &c? Ex part. 11. tr. 4. & Misc. 4. Res. 39.

Sup. hoc lege § vlt. praecedentis Res.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Paludanus *in 4. dist. 15. q. 2. artic. 1. concl. 5.* & Couarruuias *in regula peccatum 2. part. §. 6. n. 1. in fine*, & ad hoc magis accedere videtur Ioannes Medina *C. de rest. quaest. 3. in fine*, & facit pro hac parte *lex ex inuito ff. de vi & vi armata*, vbi habetur, si res pereat casu fortuito teneri eum, qui eam abstulit, etiamsi pereat sine culpa sua, ad illius restitutionem, quia à principio fuit in mora, & idem probatur *ex leg. 1. §. rectissimè eodem tit.* Probant

2. Primò, quia licet non teneantur ad hanc restitutionem ratione rei acceptae, cùm iam non extet, casu perierit; tamen tenentur ratione iniustae acceptionis, & retentionis, hoc enim ipso, quod voluerunt illam furari, ad restitutionem illius se obligarunt; siue apud dominum eodem modo esset peritura siue non esset.

3. Secundò, quia fortè non periisset nec eodem nec diuerso modo apud dominum, si in eius manu fuisset; alienasset enim illam dominus, vel fortè vendidisset ante illius interitum, & peritionem.

4. Itaque si res casu fortuito, vel subita hominum incursione iusta, non iniusta, periit apud furem, vel iniquum possessorem, similiter & eodem modo apud dominum sine vtilitate illius peritura, teneris restituere.

5. Sed mihi placet opinio contraria quae negat omninò furem (idem dicito de quocumque alio iniquo possessore) ad restitutionem teneri rei furtiuae, quando in eius manu periit, si eodem modo casuque certo, & infallibiliter, non sub dubio, erat apud dominum sine vlla illius vtilitate, ac commodo, v.g. iusta hostium incursione, non iniusta, peritura. Hoc colligitur ex D. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 6.* eam docet Couarruuias *ad regul. peccatum part. 2. §. 6. n. 1.* Ioan. Medina *C. de restit. q. 6. concl. 6.* Syluester *verbo restit. 7. q. 5. §. 3.* Sà, *verbo debitum n. 11.* Ludouic. Lopez *1. part. instruct. cap. 95.* Rusella *verbo restitutio 16. §. 2.* Petrus Nauar. *lib. 4. de restit. cap. 1. n. 27. & 23.* Lessius *lib. 2. cap. 11. de iniuriis fort. dub. 5. n. 92.* & ibi citat Nauarrum *in summa Lat. cap. 17. n. 8.* sed ibi nihil apud Nauarr. tale reperitur? Ratio est,

6. Primò quia aliud est teneri furem ad restitutionem ex mora non restituendi, etiamsi res apud dominum simili casu, eodemque modo sine illius culpa esset peritura aliud teneri ad restitutionem non ex mora, si res esset similiter, & eodem modo peritura apud eundem dominum sine vllo illius commodo: in primo casu tenetur fur, & iniquus possessor ad restitutionem, in secundo non tenetur. Ratio est, quia in primo casu, si res absque mora domino fuisset restituta, potuisset, & non potuisset eam vendere, & alienare ante ipsius rei interitum, & sic iam fuisset ei ea res vtilis, & quia cùm fur eam non restituit, cùm posset, priuatus fuit dominus ea vtilitate, quare necessariò tenebitur ad restitutionem, quia per moram ei fuit in causa damni; In secundo verò casu si constet, quod antequam res simili modo periret: nec vendita nec vtilis domino fuisset, nullo modo ei tenebitur ad aliquam restitutionem, nec etiam ad interesse aliquod lucri cessantis, aut damni emergentis, quia nullum damnum passus esset dominus illius, cùm ante peritionem inutilis ei omninò fuisset, & infructifera, vt supponimus.

7. Deinde iniqua acceptio non inducit obligationem restitutionis, nisi quatenus infert damnum efficaciter: at haec acceptio nullum intulit damnum; ergo ad illam non tenetur fur.

8. Dixi in mea responsione, non teneri furem ad restitutionem, si res eodem modo, & casu certo, & infallibiliter apud dominum erat peritura absque vllo illius commodo iusta hominum incursione; quia si peritura esset iniusta hominum incursione, & per iniuriam domino illatam, & apud furem eadem iniusta incursione periit, vel casu alio fortuito etiam sine culpa illius, tenetur sine dubio fur ad rei restitutionem & ad omne interesse lucri cessantis, & damni domino inde emergentis, vt docet Lessius *d. lib. 2. cap. 12. de iniuriis fortun. dub. 15. numer. 92. §. dico secundò ad finem*; Et ratio est, quia ille, qui eam per iniuriam domini ab eo abstulisset, vel deuastasset, teneretur, ergo etiam tenebitur ad eandem restitutionem ille, qui illum praeuenit, nam obligatio quam alius subiisset, in illum necessariò transmittitur, vt patet.

9. Sed quid dicendum, si res non eodem modo quo apud furem periit; pereat apud dominum, sed diuerso & absque culpa illius, v.g. apud dominum peritura erat incendio, apud furem periit diluuio; apud dominum hostium incursione iusta, apud furem aedis ruina.

10. Aliqui tenent, teneri tunc furem ad restitutionem si non eodem modo, id est eodem naufragio, incendio, & incursione pereat apud dominum, & apud furem; Ita docet Petrus Nauarra *lib. 6. de restit. c. 1. n. 23.* Couarr. *ad regulam peccatum 2. part. §. 6. n. 1.* Ioannes Medina *supra*, Syluester *verbo restitutio 7. q. 5.* dum docent solummodò liberari furem à restitutione cùm eodem modo res fuisset peritura in manu domini, quo perit in manu furis. Dicendum tamen est, parum referre quod isto, aut illo modo res pereat, si verè apud dominum erat omninò peritura absque vlla illius vtilitate, & sic non teneri furem ad restitutionem, si sine illius culpa pereat, quamuis pereat diuerso modo, Lessius *tom. 1. lib. 2. de iniuriis fortun. dub. 5. n. 93.* & Ludouic. Lopez *1. part. instruct. cap. 95. §. addis tamen in fine.* Interim efficaciter probatur ex *l. Rhodia citata*, vbi mentio fit de perditione nauis, & non de modo, & liberat nautam à restitutione, quando vtraque periit, quamuis contra domini voluntatem, & conuentum pactum ex vna in aliam transtulerit merces; quid enim refert, vt vna nauis pereat naufragio, alia incendio? aut ambae eodem naufragio, vel incendio eadem nauigatione pereant? Nec obstat, leges procedere in foro iudiciali, non in foro conscientiae, quia lex ista sufficienter explicauit naturam rei pro vtroque foro, & certè contrarij Authores non videntur contra nos, cùm enim dicunt excusandos esse fures, & iniquos possessores à restitutione, quando res eodem modo perit apud furem, quo erit peritura apud dominum & non aliter, intelligendi sunt non de eodem modo interitus, sed quantum ad veritatem, & integritatem ipsius interitus.

4. Sed in dubio praesenti de quo interrogatus fui, ego obligaui Titium ad restituendum aliquid? Nam ipse sciebat fuisse plura ex bonis furtiuis quaesita à Sempronio ab emptoribus, quibus facile venderentur, & ideò Doctores asserunt, quod si dubium esset, an res apud dominum periret, vel quia si apud illum existeret ante interitum fuisset vendita, vel distracta, aut ei aliquo modo vtilis, tunc quidem ei restituenda esset, vt docet idem Syluester *dicto verbo restitutio 7. num. 5. in fine*, Rosella *verbo restitutio 16. §. 2.* Sà *verbo debitum num. 11.* Ludouic. Lopez *1. part. instr. 95.* Petrus Nauarra *l. 4. de restitut. cap. 1. numer. 23.* & Lessius *l. 2. cap. 12. de iniuriis fort. l. 15. n. 92. §. dixi*, & patet expressè ex *l. cum res. §. fin ff. de legibus*, vbi si fundus legatus pereat, tenetur debitor ad illius

restitutio-

restitutionem, quia legatarius potuit illum vendere ante illius interitum; patet etiam ex *l. si verberatum §. fi. ff. de rei vend.* & ratio est, quia in dubiis melior est conditio innocentis, iureque possidentis.

Sup. hoc cum eodem Lessio tantum infrà citato, infra in Res. 14. §. Itaque. cursim ad lin. 7. & vers. Ab onere. & supra in Resol. præterita, §. Nec refert.

12. Verum hic breuiter discutienda erit quæstio, quid dicendum si res furata pereat apud furem, & possessorem malæ fidei ex dolo, & culpa illorum, cùm tamen eodem aut diuerso modo apud dominum, sine culpa illius esset peritura.

13. Et negatiuè respondet Lessius *l. 2. c. 12. dub. 15. n. 95.* Probatur, quia illa res in se considerata domino nullius erat pretij nullius vtilitatis; nam apud illum certo, & infallibiliter erat peritura absque vllo illius incommodo; ergo etiamsi fur illam culpa sua deuastet, & perdat, non censetur domino inferre damnum alicuius considerationis, vel momenti, vt si segetes incendat, quas videt mox eluuione apud dominum euertendas; si annonam absumat, quæ proiicienda est in mare, vel in naufragio peritura; si interficiat equum, quem hostis erat abducturus, quis quamuis in his & similibus casibus rem alienam quis perimat, alienet, vel consumat, non censetur damnum notabile domino inferre: & ex hoc fundamento sequitur non teneri ad restitutionem illum, qui hominem occidit, qui statim erat moriturus iusta sententia Magistratus, vel naturali morbo; etiamsi grauiter peccet, non tenebitur tamen ad restitutionem damni, cùm nullum dederit.

14. His tamen non obstantibus, aliqui affirmatiuæ sententiæ adhærent, quam tuetur Fagundez *in Decalog. 2. l. 7. c. 17.* Petrus Nauarra *l. 4. de restit. c. 1. n. 17.* Paludanus *in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. concl. 5.* & à fortiori omnes illi, quos citauimus *n. 10.* qui asserunt teneri furem ad restitutionem, si res pereat apud illum, etiam sine culpa illius diuerso modo, & tempore ab eo, quo erat apud Dominum peritura. Et ratio illorum est.

15. Primò, quia culpa nemini debet patrocinari, patrocinaretur autem maximè, si fur, cùm res perit culpa sua, ad restitutionem illius non teneretur.

16. Secundò quia latro non debet esse melioris conditionis, quàm depositarius, immò nec æqualis: sed depositarius, si nihil accipit pro custodia depositi, tenetur ex dolo, & culpa lata mortalique si res apud illum pereat; quamuis illa apud Dominum esset peritura: si autem aliquid accepit, tenetur de culpa leui, & veniali, vt est doctrina certissima in materia de deposito, & commodato; ergo maiori cum ratione tenebitur latro ad restitutionem, si res apud illum pereat illius culpa lata, & leui, alioqui melioris erit conditionis, quàm depositarius.

At ego magis accedo sententiæ negatiuæ, quam metur etiam ex Vasquez, & Bonacina Gaspar Hurtadus *disp. 6. de restit. difficul. 3.* & ipsemet Nauarra, & Fagundez probabilem vocant.

17. Sed quid si res v. g. pallium Petri cras erat cum incendio domus ipsius Petri peritur ū, & de facto domus periit, & tu id sciens die, vel hora antecedenti illud ab eo furto abstulisti, & sic saluum fuit à periculo; similiter quid si nauis, in qua merces Petri veniebant, peritura omninò erat, & antequam submergeretur, tu aliquas merces illius ex illa extraxisti, & saluasti? Respondeo teneri te in conscientia ad restitutionem in vtroque casu, si res extat, vel vendidisti, aut quocumque alio titulo distraxisti, quia res vbicumque est, domini sui est, & pretium, ac commodum ex illa instar rei est; quare cùm in tuam vtilitatem illam distraxeris, teneris illam restituere; ita Petrus Nauarr. *l. 4. de rest. c. 1. n. 26. §. sed quid, & num. 23.* tenebitur tamen Petrus tibi soluere pretium laboris, & periculi, cui te forte exposuisti, vt rem saluares.

18. Immò si casu fortuito post incendium domus, aut submersionem nauis apud te periit, & fuisti in mora restituendi illam; teneris illam restituere dominò suo, quia mora nocet ei, per quem fit.

19. Similiter si iam non extet, sed ante incendium aut submersionem nauis illam vendidisti, gratis dedisti, aut aliter in tuum commodum distraxisti, teneris illam restituere iuxta pretium temporis, in quo erat à domino vendenda, aut aliter distrahenda: ita idem Petrus Nauarr. allegatus. Dices in nullo damnificauit dominum ille, qui ante incendium rem vendidit, aut aliter in suum commodum distraxit; immò & qui illam apud se retinet; si quidem esset omninò, & sine dubio peritura. Respondeo, hoc parum referre, vbicumque enim res est, peracto eo casu domini sui est, & id falsitatis fuit domini, alioquin liceret omnibus, qui ad succurrendum incendia, aut naufragia accedunt, res perituras sibi accipere, quo quid absurdius? tenetur tamen dominus rei compensare laborem positum in ea re ab incendio extrahenda.

RESOL. XIII.

An res furata consumpta tamen in extrema necessitate, illa transacta, sit restituenda?

Et an talis obligatio consurgat, si ante extremam necessitatem quis acceperat per contractum translatiuum dominij, vt per mutuum, vel emptionem, quia re sua prouidit, nec erat in extrema necessitate rei alienæ?

Et quid, si acceperat non per contractum translatiuum dominij, sed commodatum depositum, conductum, vel etiã per delictum, si rem consumpsit in extrema necessitate?

Et notatur, quod non solum extrema necessitas, sed etiam grauis tua, vel proximi, (qualis est periculum morbi magna famis, nuditatis, captiuitatis, vel diuturni, ac tetri carceris, vel similium afflictionum;) excusat à restitutione, quandiu durat.

Et vtrum, si venerit ad lautiorem fortunam, teneatur restituere sic acceptum, vel non?

Et an vero creditori existenti in simili necessitate morbi, famis, &c. debeat restituere? Ex part. 11. tr. 5. & Misc. 5. Res. 13.

§. 1. Asseto, quod si aliquis accepit rem, quam consumpsit in ipsa extrema necessitate, nunquam consurgere obligationem restituendi; quia tunc omnia sunt communia, & quia non tenetur ratione rei acceptæ, cum non extet, nec ratione acceptionis, non quidem iniustæ, cum istè & licitè acceperit, non etiam iustæ, quia non accepit per contractum iustum. Si verò consumpsit in extrema necessitate rem quam acceperat à creditore ante necessitatem extremam, docet hæc communior sententia postea consurgere obligationem restituendi, quæ contracta erat ante necessitatem ex iusta acceptione, vt super contractum eam acceperat, vel ex iniusta, vt si per furtum, & vsuras, &c. Ita docet Scotus, & Richard. Gabriel, Paluda Angel. Rossella, Armil. Syluest. *Restitutio 5. n. 2.* & alij quos sequuntur Azor. *tom. 3. lib. 4. cap. 39. § altera difficultas.* & Valentia *part. 3. disp. 5. q. 6. punct. 7. secus.* Vide etiam Gasparem Hurtado *de charitate disp. 3. difficul. 11. & de iustitia disp. 9. diffic. 21.* & Trullench *in decal tom. 2. lib. 7. cap. 15. dub. 2. num. 3.* vbi sic ait; Si res non extat, sed consumpta est in extrema necessitate, si iniustè antea fit excepta, vt si ante necessitatem furatus sis, teneris postea, quia obligatio ante contracta per necessitatem subsequentem, non est extincta; sed manet consopita. Ita ille; quibus adde Ioann. Vvigers *de iust. tract. 5. cap. 6. dub. 1. num. 5* & Malderum *tractat. 4. cap. 7. dub. 1. §. Dico primo,* Bassæum *verb. restitutio 5. 1. num. 4.*

Sup. hoc in Ref. seq. & in tom. 4. tr. 7. Ref. 53.

Sup. hoc in Resol. 1. nor. præteritæ §. Prima, paulo post initium, à vers. At vero.

2. Assero secundò, probabilem esse opinionem Petri à Nauarra *lib. 4. c. 4. dub. 4. n. 25.* qui ait consurgere talem obligationem

obligationem, si ante extremam necessitatem acceperat per contractum translatiuum dominij, vt per mutuum, vel emptionem, quia te sua propria sibi prouidit, nec erat in extrema necessitate rei alienæ: non tamen consurgere, si acceperat uon per contractum translatiuum dominij, vt commodatum, depositum, conductum, vel etiam per delictum; quia ad actionem iustam, qua consumitur in extrema necessitate, impertinens est peccatum præcedens, aut acceptio iusta. Nec debet esse peioris conditionis eò quod habuerit apud se rem, quam consumit in ea necessitate, quàm si tunc eam acciperet clam, vel aliter. Quam opinionem probabilem putat etiam Lessius *lib. 2. cap. 16. num. 5. & 6.* qui tamen benè limitat conclusionem positam, & omnia prædicta, vt sint vera ad eum, qui ita est in extrema necessitate, vt neque in te nec in spe propinqua esset diues: nam talis semper tenetur restituere, sicut etiam ille tenetur, qui tantum extremè indiguit vsu rei, & postea res extat: debet enim tem ipsam restituere, & docet etiam Sotus *lib. 4. de iustit. q. 7. art. 1. ad 4.* & hæc omnia firmat etiam Dicastillus *de iust. lib. 2. tract. 2. disp. 16. dub. 3. n. 25. & 26.*

Sup. his in tom. 4. tr. 7. Res. 14.

3. Sed non deseram hic apponere verba Henrici Villalobos *in summa tom. 1. tract. 22. diffic. 2. n. 12.* sic asserentis; [Dudan à qui los Doctores, si el que deuia algo, lo qual gastò despues estando en extrema necessidad, tiene obligacion à restituyrlo viniendo à mejor fortuna. En lo qual ay dos opiniones. La vna dize, que està obligado à restituirlo, esta tienen Soto, Syluestro, y Couarruuias, y Azor, con otros, que refiere, y dize que es comun de todos. El fundamento es, que la extrema necessidad que sobreuiene al acreedor, no extinguere la primera deuda.

4. La secunda sentencia es contraria, tienenla Soto, y Aragon. El fundamento es, porque la obligacion que à quel tenia, se extinguio, gastando la cosa en extrema necessidad, que tiene el mesmo efecto en la cosa que se tomò antes de la, que si se tomara en ella, pues la haze comun.

5. Estas sentencias son ambas probables, la secunda es mas mansa, y se puede seguir en practica.] Ita ille, cui adde Castrum Palaum *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 10. n. 166.* Gordonum *in Theol. mor. lib. 5. quæst. 6. part. 4. c. 1. n. 3. fol. 508.* & post illos doctus Pater Andreas Mendo *in Bullam Cruciatæ disp. 39. c. 9. n. 73.* vbi me citato sic ait; Aduerte quod si quis ante necessitatem fuisset rem furatus, eámque in extrema necessitate consumpsisset, non teneri postea eam restituere, etiamsi ad pinguiorem fortunam deuenat, quippe licitè eam consumpsit in ea necessitate; nec obstat quod ante illam fuerit furatus: nam hoc non tollit ius naturæ, quod tunc facit omnia bona communia, sicut si eam rem furatus fuisset iam constitutus in extrema necessitate, restituere non deberet. Ita P. Mendo. Vnde ex dictis refellendus est Roccaful, *quæst. 26.* qui falsam vocauit hanc opinionem, est enim probabilis, licet contraria sit probabilior, & communior, & ideò aduersus Roccaful præter Doctores citatos, adduceam ex Dominicanorum familia inclytum M. Marcum Serra *in 2. 2. D. Thom. quæst. 62. art. 8. dub. 2.* vbi sic asserit: Mihi satis probabile videtur, si nec tunc in extrema necessitate, nec ante illam accipiat debitor tem mutuo, aut alio contractu dominium transferente, quo sua fiat, sed eam habeat, aut ex dicto, vtpote furto sublatam, vel ex contractu dominium non transferente, nempè conductam, vel commodatam, si eam consumit, vt suæ necessitati subueniat, non teneri postea eam illius pretium soluendo restituere, etiamsi ad pinguiorem deueniat fortunam. Id colligo ex verbis illis D. Thomæ *quodlib. 5. artic. 17. Tunc in necessitate sunt omnia communia, cum homo non potest sibi de suo subuenire.* At si debito tem quam habet, non accepit mutuo, aut alio contractu dominium transferente, quo sua fieret, non potest sibi de suo subuenire: nam supponimus non habere aliud, quo possit sibi subuenite, nisi rem, quæ sua non est: ergo illi omnia, ac proinde res illa, fiunt communia, sicque re illa vti potest, illámque consumere, quin teneatur postea restituere. Confirmatur, si res illa esset apud cius dominum illa extremè non indigentem, & existens in extrema necessitate alius eam acciperet, & consumeret, non fieret restitutioni obnoxius: ergo neque fiet, si eam habens apud se, prædicto modo consumat, vt sibi consulat, ac subueniat. Antecedens probat M. Soto *lib. 4. de iust. q. 7. art. 1. ad 4.* quia cùm in extrema necessitate omnia sint communia tum qui capit, nullum contrahit debitum. Probatur etiam: non tenetur restituere ratione acceptionis; nam eam iure suo consumeret; nec ratione rei, quia consumpta iam non extat in se, nec alio modo: qui enim eam consumpsit, non est factus ditior, cùm non haberet quid de suo consumeret, & rem alienam consumendo conseruaret; nec ratione contractus: nam prædicti contractus non transferentes dominium solum obligant ad restitutionem rei, quando perit culpa eius qui rem accepit: hîc autem absque culpa perit: ergo nullo modo. Consequentia verò patet, quia extremam necessitatem patienti non solùm est communis res aliena apud dominum illius existens, sed etiam, quæ apud ipsummet patientem existit, & sicut rem acceptam in necessitate ipsa iure suo consumit. Quo fit vt vinculum præcedens dissoluatur, & non maneat: nam quamuis acceptio iniusta per furtum obliget ad restitutionem, quandiu res accepta manet aliena, & vt sic consumitur; si tamen aliena esse desinat, obligationis vinculum dissoluitur, vt patet si rem furto acceptam dominus ei qui eam acceperat donaret. In extrema autem necessitate res furto accepta aliena esse desinit, & fit communis talem necessitatem patienti; ac proinde si illam, vt sibi subueniat, consumit, non tenetur ad eius restitutionem, etiamsi postea ad pinguiorem deueniat fortunam. Hucusque M. Serra. Ex quibus apparet probabilitas huius opinionis, quam parum modestè Roccaful asseruit esse falsam, & post hæc scripta inuenio nostrum concinem carissimum Marcum Setium *tom. 1. de restit. disp. 5. q. 1. n. 5.* hanc sententiam probabilem vocare. Non est igitur audiendus Roccaful.

6. Notandum est etiam hîc, quòd non solùm extrema necessitas, sed etiam grauis tua, vel proximi (qualis est periculum morbi, magnæ famis, nuditatis, captiuitatis, vel diuturni, ac tetri carceris, vel similium afflictionum) excusat à restitutione quandiu durat. Vtrum autem, si venerit ad lautiorem fortunam teneatur restituere sic acceptum, vel non, vtrumque est probabile. Et quidem ferè eodem modo philosophandum est in graui, & extrema necessitate. Et ita hanc sententiam tenet Dicastillus, *vbi suprà de iustitia lib. 2. tractat. 2. disp. 10. dub. 3. num. 29* An verò creditori existenti in necessitate simili debeat restituere, pars affirmatiua adhuc probabilior est in hoc casu, quam in casu extremæ necessitatis. Quamuis Lessius *lib. 2. cap. 16. num. 20.* etiam in hac necessitate putet probabile esse potiorem, & præferendam conditionem eius, penes quem res est, siue fuerit habita ex contractu, siue per furtum; quia etiam in hac necessitate omnia sunt communia, vt multi docent Auctores, qui, si consequenter loquuntur, tenentur hoc asserere. Solùm est aduertendum, Lessium non extendere hoc ad amissionem honoris, aut periculi cadendi à statu, quæ mala aliqui computant inter graues necessitates. Vide Dicastillum supra, & Marcum Serra, qui licet teneat esse differentiam inter extremam, & grauem necessitatem, tamen postea ita ait; Non desunt tamen qui dicant eandem esse rationem de graui, ac de extrema necessitate; sicque

sicque consumpta re in graui necessitate, non teneri debitorem ad eam postea restituendam, vt videntur sentire Syluest. *verb. furtum, q.5.* & Angelus *eod. verb. n.37.* Et quamuis creditor sit in pari necessitate morbi, famis, &c. (inquiunt) non teneri debitorem ei restituere: quia non solùm in extrema, sed etiam in graui necessitate melior est conditio possidentis. Ita Serra; qui citat Lessium; vnde videtur hanc sententiam tanquam probabilem admittere.

RESOL. XIV.

Liberatur latro à quadam restitutione, vbi casus est curiosus, & practicabilis.

Et resolutio huius casus pendet ex illa celebri quæstione, an consumens rem alienam in necessitate, quamuis furatam ante illam, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam peruenerit?

Et asseritur, non solùm quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipiatur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas. Exp. 10. tract. 14. & Misc. 4. Resol. 36. aliàs 34.

Sup. hoc in Res. præterita, & in tom. 4. tr. 7. Res. 53.

§. 1. QVidam furauit Catenam auream magni valoris; aufugit, & in itinere incidit in morbum adeò periculosum per multos menses, vt illum constituerit in articulo mortis, ex hoc vendidit catenam furatam, & ex pretio salutem recuperauit, ac conualuit: sed cùm postea ad meliorem fortunam peruenerit; quæsiuit à me an teneretur restituere pretium Catenæ furatæ, quod consumpsit, pressus illa necessitate. Et affirmatiuè ei respondit quidam Theologus ex Societate Iesu. Resolutio huius Casus pendet ex illa quæstione, an consumens rem alienam in necessitate, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam peruenerit.

2. Prima sententia distinguit inter rem acceptam postquam extrema necessitas premere cœpit, & eam, quæ debebatur antequam extrema necessitas occurreret. Primam affirmant non debere restitui; siue is qui accepit consumpserit, siue alteri consumendam dederit: postquam enim consumpta est propter extremam necessitatem, omninò liberantur ab obligatione restitutionis, quia in casu extremæ necessitatis omnia sunt communia, & res illa debita erit Indigenti: At verò si debitum contractum est ante extremam necessitatem; restituendum esse ea transacta; & succedente meliori fortuna. Probatur; quia extrema necessitas non abstulit debitum, sed distulit solutionem; atque adeò ea cessante debitum reuiuiscit, & in suo vigore permanet. Ita sentiunt Scotus, *in 4. disp. 16. quæst. 2. §. Ad aliud.* Richardus, *art. 5. quæst. 4. ad 5.* Gabriel, *quæst. 2. art. 2. concl. 2.* Syluester *verb. Furtum, quæst. 5.* Angelus *eodem verbo, quæst: 37.* Rosella *ibidem, num. 5.* Armilla, *n. 10.* Tabiena *verb. Restitutio, quæst. 4.* Medina *Cod. de Eleemosyna, quæst. De bonis illicitè acquisitis.* Azorius *lib. 12. cap. 7.* Quorum opinio procedit magis in casu nostro; quia res aliena habetur ex delicto, nempe ex furto, & in hoc casu communis sententia tenet te obligatum esse transacta necessitate similem restituere, quia esto licitè illam consumas in necessitate, at obligatio ante necessitatem contracta ex iniusta acceptione non periit, sed suspenditur. Et ita docet Lorca *in 2. 2. D. Thomæ, quæst. 32. art. 9. sect. 3. disp. 28. num. 17.* & Vasquez *Opusc. de Eleemosyna, cap. 1. dub. 8. n. 68.* vbi sic ait: Illud autem quod isti Autores concedunt, quod si obligatio antea erat exorta per extremam necessitatem non extinguitur, sed impeditur, verissimum est, & nullus est qui neget, quia eo tempore nullius vtilitatis est ad subleuandam necessitatem extremam, vt debitum extinguatur, cùm sufficiat pro tunc, restitutionem impediri. Ita Vasquez.

Sup. hoc in Res. 1. not. præteritæ. §. 1. à lin. 8 & vers. si verò.

3. Sed aduersùs sapientissimum Magistrum, doctissimum Discipulum opponam, Patrem videlicet Nauarra, qui Moderatore Patre Vasquez Sacræ Theologiæ studiis operam dedit: Itaque ipse *de restit. lib. 4. cap. 4. n. 24.* sic ait: Sed me hercule re diligenter inspecta simpliciter arbitror in hac re, verissimam esse illam recitatam Doctorum sententiam; licèt enim efficaces videantur rationes factæ, quas nos nobis aliquando proponebamus. Sed responderi ad eas satis commodè potest, discrimen assignando inter debitorem, & inter eum qui rem subripit, etiam si furto sustulerat antequam necessitatem incurrat. Eadem enim de vtroque ratio est mea sententia. Est inquam discrimen: nam cùm quis habet debitum, eo ipso non est in extrema necessitate: Nam id, quod soluere debebat suum est, eiusque dominium habet, atque ita si illud consumit suum consumit, vnde à restitutione non potest fieri immunis, cùm bonam habeat fortunam, cùm re vera ex re proximi, nunquam vesci potuerit, cum ipse, vt supponimus rem propriam habeat, licèt debitam, quam consumere eum oportebat, sibique cuius erat, non alteri, cui debebat consumi, aut perire deberet: at autem quando furatus est, vt sibi subueniret: vel certè iam furatus erat ante necessitatem, res qua extrema necessitate vtitur, alterius est, non sua, & quam alter elargiri tenebatur donando, ac proinde alteri perit, & consumitur iustè, ac licitè, ipse igitur, cùm meliorem fortunam nactus erit, ad nihil tenebitur. Est tamen differentia quædam: nam cùm ante necessitatem furatus est, peccauit, & restituere tenebatur antequam in necessitatem incurreret: at quando accepit instante necessitate, non peccauit, sed in vtroque casu res alterius erat, quoad dominium, & ita ille perire debebit. Hucvsque Nauarra; cui adde Coninch, *de Actibus humanis, disp. 27. dub. 10. n. 166.*

4. Itaque dicendum est probabiliter, quod non teneris restituere rem furatam, si eam consumpsisti in extrema necessitate positus; quia sic consumens rem videris satisfacere obligationi restituendi antea contractæ, cùm rem consumas, sicuti Dominus tenetur velle consumi, si apud ipsum staret. Et confirmo. Ab onere restituendi rem, liberatur iniquus detentor, si absque eius culpa periit res furto ablata, eodem modo apud Dominum existens peritura; vt bene probat Lessius; *lib. 2. cap. 12. dub. 15.* Atque si res illa apud Dominum existeret, eodem modo periret, ac periit apud te iniquum detentorem, cùm ipse Dominus teneretur tibi in necessitate extrema existenti donare. Ergo. Vnde ego probabiliter ad casum in hac resolutione propositum, respondi negatiuè, & sic probabiliter responderunt alij viri docti, de hac re à me consulti, & ita in terminis docet Castrus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 10. num. 3.*

Sup hoc melius supra in Res. 12. §. Verum hic. & seqq. sed lege eam per totã, & §. not dicti §. Verum.

5. Nota tamen hîc obiter aliquos Doctores asserere, non solùm quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiamsi res accipiatur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas. Quam sententiam defendunt Adrianus *in 4. de restit. quæst.* quæ incipit. *Quia dictum est 2.* Almainus *in 4. dist. 15. quæst. 2.* Couarruuias *super regulam Peccatum, 2. part. § 1. n. 4.* cum pluribus Iurisperitis, quos allegat Nauarrus *in Summa, cap. 13. n. 60.* Toletus, *lib. vltim. cap. 36.* & ipse Medina *Cod. de restit. quæst. 3. in princip.* Qui omnes loquuntur de eo, qui extremè egens, rem alienam accepit, & consumpsit. Sed consequenter dicendum esset, eum, qui accepit rem alienam, vt alteri extremè indigenti daret, quia ipse ex propriis subuenire non poterat, per se primò, & directè non teneri ad hanc restitutionem, sed illum cui data est: indirectè tamen teneri, si alter, cùm ad pinguiorem fortunam venerit

Sup. hoc in tom 4. tr. 7. Res. 53.

restitueré

restituere non vult, aut si nunquam veniat ad pinguiosem fortunam; quia si verè res illa restituenda est, & qui consumpsit, non restituit, aut non potest, obligatio redundabit in cooperantem.

6. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam tenendam esse puto, vt alibi docui: nam in extrema necessitate omnia sunt communia, & grauissimum esset, eum qui ita indigens aliquid consumpsit, subiicere oneri restituendi. Et confirmatur. Quoniam aut res illa restituenda est ratione iniustæ acceptionis aut ratione rei acceptæ. Non ratione iniustæ acceptionis, quia iustè accepta est: Nec ratione rei acceptæ; quia res non permanet, neque ex ea factus est homo ditior: Ergo ex nulla parte superest obligatio restituendi. Confirmatur etiam, Nam extra extremam necessitatem si quis bona fide consumat rem alienam, & ex ea non fiat ditior, non tenetur ad restitutionem; ergo multò fortiori iure si consumpsit in extrema necessitate.

Alibi in Ref. nor. præteritæ.

RESOL. XV.

An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias teneatur illas restituere? Ex p. 10. tract. 15. & Misc. 5. Res. 48.

§. 1. OLim de hoc casu interrogatus fui, & quidam Theologus dixit esse restituendas pauperibus pro Dominis à quibus Dæmõ dictas pecunias sumpserat, & cum dicta bona sint incerta, eorum dominium transiuit ad pauperes, vt docet Amicus *in Cursu Theolog. tom. 5. disp. 41. dub. 12. numer. 44.* & alij communiter. Sed ego negatiuè respondi, quia Dæmon poterat illas pecunias sumere ex aliquo Thesauro sub nullius dominio, vel in profundo maris; Et ideò modo inuenio hunc casum indiuidualiter pertractare Iosephum de Ianuario, *de Casib. reseruat. resol. 38. per totam,* vbi firmat hanc conclusionem: Hæc bona possunt acquiri iusto, & iniusto titulo à dæmone: sed in dubio debemus supponere quod iusto, & iniusto titulo quis ea acquisiuit: ergo in dubio bona data à dæmone, possumus retinere. Nec obstat quod dæmon semper præsupponitur malus, consequenter quod iniusto, & non iusto titulo acquisiuit: Nam actio dæmonis semper præsupponitur mala, quando est inductiua ad nouam culpam: At quando actio continet in se differentiam in ordine ad peccatum, tunc parum refert dæmoni, & consequenter possumus accipere secundum sensum non malum in ordine ad nos, & indifferentem in ordine ad dæmonem, v. g. Quod intendit dæmon dare pecuniam Mago: at quod hæc pecunia sit aliena, vel à profundo maris extracta, parum refert dæmoni, quia non inducit nouam culpam, seu hominem ad nouam culpam, ad quam inducere intendit, & sic censendum est in hoc, dæmonem non exercere partem peiorem in nostra consideratione, quia quod peior est in ordine ad nostram considerationem, est differens in ordine ad intentum ipsius dæmonis, & sic non est necessariò præsumendus malus dæmon in tali casu. Vel dicendum cum Vasquez *opusc. de Restitut. cap. 10. d. 3. num. 10.* quod qui emit, vel dono accipit rem dubiè furtiuam cum animo restituendi vero domino, non peccat mortaliter; Si verò recipit sine tali animo peccat mortaliter, sed non tenetur rem illam statim restituere, sed præmittere diligentiam, & mutare animum. Quod si inuentio domini veri sit moraliter impossibilis; tunc neque tenetur diligentiam præmittere, sed sufficit habere animum restituendi, quoties inuenerit dominum. Nec tenetur ad ratam dubij restituere si fur est potens restituere vero domino rem illam, vel in æquiualenti, vel in pretio; immò nec peccat mortaliter sic accipiendo cum tali dubio, quia tunc non reddit rem difficilis restitutionis, cùm possit fur ipse, vt dixi, quando reuera esset furtiua, in æquiualenti restituere. Et quia in casu nostro dæmon potest commodè, & facilè restituere proprio domino, accipiendo bona à thesauris absconditis, & à profundo maris: ideò vsque dum non est certus, quod bona illa sint aliena, ad nullam tenetur restitutionem. Sed circa præsentem casum vide etiam Sanchez *in Summa, tom. 1. lib. 4. cap. 41. num. 1. & cap. 41. num. 2.* & Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 15. num. 34. & cap. 17. num. 1. & 2.*

RESOL. XVI.

An bona fide consumens res consumptibiles vnico vsu, teneatur vero Domino restituere, quatenus locupletior euasit, & fur non impotens ad restituendum? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 43.

§. 1. EXempli gratia, qui inuitatus edit bona fide cibos furtiuos, an teneatur restituere id in quo locupletior euasit, nimirum quæ domi expensurus erat. Et affirmatiuè respondent Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 24. n. 34.*

2. Non reticeam tamen, contrarium docere Bannez *in 2. 2. q. 62. art. 6. dub. 3. concl. 4.* Ledesmam *in summ. tom. 2. tract. 8 cap. 14. post 14. conclus. dub. 3. dict. 4.* vbi asserit, ita sentire communiter Thomistas, Salonium *in 2. 2. tom. 1. q. 62. art. 6. contr. 3. concl. 4.* Et ratio est, quia verus dominus non habet ius petendi à latrone ipsas numero res, si consumptæ iam sint, sed similes, vel eiusdem pretij. Sed similes, vel eiusdem præti manent apud latronem, quas restituat, cùm non sit redditus impotens ad restituendum; ergo recipiens ab illo non tenetur restituere, quamuis locupletior factus sit, sed poterit dominum remittere ad latronem, vt ab ipso recuperet res sibi furto ablatas. Prima opinio est probabilior.

RESOL. XVII.

An quis ob amissionem vnius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem. Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Res. 4.

§. 1. CVriosum est dubium; & affirmatiuè respondendum est cum Molina *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 163. n. 7.* vbi sic ait. Iuxta hactenus dicta arbitror esse dicendum, si quis famulo, aut cuidam alij aliquid dedit, vt donaalteri traderet, isque iniustè id sibi vsurpauit, aut traditionem, vel manifestationem donationis ei, cui facta fuerat, iniustè distulit, vt acceptare eam posset, contingátque eum, qui dono misit, interim è vita discedere, teneri tunc eiusmodi famulum, aut internuncium ad duplicem rei illius restitutionem, quando donatio non fuit ad pias causas. Vnam hæredibus eius, qui donabat, eo quòd mandatum non fuerit impletum, moxtéque mandantis expirauerit, ac proinde res illa pertineat iam non ad donatarium, sed ad hæredes donantis iuxta ea, quæ hactenus dicta sunt. Alteram verò donatario, quem vsurpatione, aut determinatione illa iniustè priuauit emolumento illo, quod alioquin erat consequuturus. Est verò hic euentus satis frequens in confessionibus, & à nemine explicatus. Hucusque P. Molina, & post illum Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 6. n. 8.* Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 6. n. 46.* & Bonacina *tom. 2. disp. 3. de contractib. quæst. 12. punct. 4. n. 3.*

Sup. hoc in tom. 6. tr. 7. Res. 111.

Sup. hoc in fine Res. nor. præteritæ.

2. Non deseram tamen adnotare Layman *lib. 3. tract. 2. c. 1. n. 6. in fine*, docere ad restitutionem faciendam hæredibus donatoris nuncium non obligari, nisi post iudicis condemnationem. Imò plus addit Auctor casum conscientiæ Bononiæ discussum iussu Eminentissimi Principis, & Domini mei Cardinalis Columnæ

Sup. hoc ibidem, §. penult. in fine.

anno

anno 1634. mense Septembri *casu* 2 *fol.* 42 nempe probabiliter in tali casu nuncium eximi ab obligatione restituendi hæredibus donantis, atque adeò teneri solùm ad restitutionem faciendam donatario, cui damnum culpabiliter intulit: nimis enim durum videtur obligare aliquem ad duplicem restitutionem ob amissionem vnius rei: quod multis probat rationibus, ex quibus, vt dixi, infert probabiliter rem illam destinatam non ad hæredes donantis, sed ad donatarium pertinere. Scias tamen sententiam Molinæ & aliorum nouissimè docere etiam Ægidium Trullench *in Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 17. dub. 4. num. 6. & 7* vbi asserit, quòd si culpa nuncij aliqua donatio non fuerit ante mortem donantis facta, teneri nuncium ad duplicem restitutionem: nam hæredibus defuncti tenetur ratione rei, quæ est illorum: donatario verò ratione damni, quod eius culpa contraxit: posito enim tali mandato tenebatur nuncius lege iustitiæ adhibere diligentiam, & mandatum ex mente mandantis in commodum donatarij implere. Vnde ego huic sententiæ libenter adhæreo: non damnarem tamen tanquam improbabilem opinionem contrariam, quam, vt suprà dixi tuetur decisio illa Bonotiensis, si Nuncius vellet tantùm donatario restitutionem facere. Pro quo etiam facit Emmanuel Sà *verb. donatio num.* 21. vbi sic ait, Mandatum donandi expirare morte mandantis, ait Couarruuias, ego nonnihil dubito: est enim res fauorabilis & gratia quædam ita ille. Et magis clarè *verb. mandatum. num.* 2. cuius quidem sententiam probabilem putat Lessius *vbi supra l. 2. cap. 18. dub. 6 num. 46.* Et ideò infert & docet iuxta illam nuncium, in casu de quo loquimur, non teneri hæredibus, sed soli donatario restitutionem facere: vnde si Nuncius mihi confiteretur, & nollet stante supradicta opinione nisi donatario restituere, ego illi absolutionem non denegarem.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 7. Ref. 11 &c.

RESOL. XVIII.

An qui amisit alterius gemmam mille nummorum, putans esse tantum centum nummorum, teneatur restituere mille aut centum?

Et an omittens, data opera, diligentiam adhibere, quam alias non teneretur, vt damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem?

Et an si quis canet eo fine, vt sequatur pollutio nocturna, peccet contra temperantiam, quamuis non peccet contra illam canando &c?

Et sequitur occisorem, ob cuius delictum alius cum imponitur per errorem, punitur, non teneri ad restitutionem.

Et quid, si in eum finem, vt alter puniretur, commisit homicidium, vt v. g. si interfecit illum cum alterius gladio; & data opera, relinqueret gladium, vt agnosceretur esse alterius, & propterea alter conuinceretur, delicti, an tunc teneatur resarcire damnum, &c? Ex p. 11. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 34.

§. 1. Teneri ad restituendum mille affirmat Eminentissimus Cardinalis Lugo; sed aduersus illum insurgit Ioannes Pontius *in cursu Theologico disp. 52. qu. 1. con. lus. 2. num. 6* Vbi sic ait, Obiicies: Proiiciens in mare gemmam proximi valentem mille nummis; quam tamen ipse putaret valere tantùm centum nummis, tenetur restituere mille nummos: ergo quamuis putaret ipsam valere duobus assibus, si valeret centum nummis teneretur restituere centum: sed non peccaret tamen, nisi venialiter: ergo damnificans, cum culpa tantùm veniali tenetur sub mortali ad restitutionem. Cardinalis de Lugo negat consequentiam, & dat disparitatem, quia in casu antecedentis intulit cum culpa mortali damnum graue, & eo ipso obligatur ad resarciendum totum damnum inde secutum, etiamsi ignoretur: sic enim ei, qui est in mora restituendi, imputantur casus fortuiti sequentes, vet. gratia: si non restituens librum alienum cùm deberes, & postea combureretur, teneris ad valorem Domino restituendum: sed in casu consequentis non infertur iniuria grauis, & consequenter non est obligatio restituendi consequentia damna non præuisa.

2. Hæc tamen doctrina difficilis est: nam in probatione primæ partis petitur principium: nec probatur sufficienter per illud exemplum de obligatione eius, qui est in mora restituendi librum ad satisfaciendum, si postea comburatur: Nam, vel est in mora culpabili mortaliter, vel non est: si non est, non obligabitur in conscientia ad resarciendum damnum magis, quàm proiiciens gemmam, quam putat valere duobus assibus tantùm, cùm tamen valeat centum nummis. Si est in tali mora tenebitur: quia cum culpa mortali fuit in causa cur alius non haberet suum librum; & propterea tenetur restituere. Sed qui perdit gemmam mille nummorum, putans tantùm essecentum nummorum, non est in causa culpabili cur alius perdit gemmam mille nummorum, sed tantùm centum: ergo non tenetur restituere nisi centum quantum ad obligationem conscientiæ, seclusis legibus particularibus, quibus posset ordinari, vt restitueret mille, quæ propterea deberet soluere cum à Iudice condemnaretur. Itaque potius negandum est antecedens obiectionis Ita ille.

3. Sed si aliquis hic incidenter quærat, An omittens data opera diligentiam adhibere, quam aliàs non teneretur, vt damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem? Negatiuè respõdet Pontius vbi supra ex Nauarro, & Turriano contra Cardinalem Lugo: Nec obstat cum ipso Lugo asserere, quòd si quis cœnet, eo fine, vt sequatur pollutio nocturna, peccabit contra temperantiam; quamuis non peccaret contra illam cœnando, cum posset aliàs licitè ad bonos fines, quamuis prævideret pollutionem secuturam: ergo quamuis ex iustitia non teneatur quis adhibere maiorem diligentiam, quam adhibet ad cauendum damnum proximi; obligabitur tamen vt non eo fine faciat aliquid, vt sequatur damnum illud.

Sup. hoc infra in Ref. 34. & si placet lege doctrinam alterius Ref. eius not. 1.

4. Respondeo, quamuis totum concedatur, nihil haberi ad propositum; quia quamuis iniustè faceret & contra iustitiam, qui vellet interficere proximum, aut furari ab ipso, tamen nisi interficeret, aut furaretur, non teneretur ad restitutionem: ergo quàuis aliquis obligetur ex iustitia, vt non eo fine faciat aliquid vt sequatur damnum proximi, non sequitur quòd teneatur ad restitutionem. Et si dicas, quod non ex illo animo præcisè teneatur, sed ex eo, quod sequatur ex tali animo malum proximo.

5. Contra; quia quamuis sequatur; quia tamen non sequitur, nisi mediante causa, quæ secundùm, se licitè applicari posset, negatur obligationem restitutionis inde concludi.

6. Hinc sequitur consequenter, occisorem ob cuius delictum alius, cui imponitur per errorem, punitur, non teneri ad restitutionem, etiamsi intenderit, vt alter propterea puniretur: quia etiamsi intendere iniustam castigationem proximi sit peccatum graue; quia tamen castigatio ipsius non processit ex illa intentione, nisi mediante illo delicto, ex quo aliàs non sequeretur illa obligatio, non tenebitur ad restitutionem. Sed si modus quo committeret delictum esset talis, vt per se esset causa vt alius puniretur, & eo fine illum adhiberet, vt verbi gratia, si interficeret illum alterius gladio, & data opera relinqueret gladium, vt cognosceretur esse alterius, & propterea alter conuinceretur delicti, tum teneretur ex iustitia rasarcire damnum alterius.

Sup. hoc supra in tr. 5. lege doctrinam Ref. 69. per totam.

RESOL. XIX.

An si quis minatur malum absque animo inferendi, & si posset iuste inferre, valeat retinere quod sic extorquet? Vt v. g. quis potest petere pecuniam credito in ludo perditam; quaeritur, an sit vir Nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut alio motiuo accusare nolebat, possit accusationem & repetitionem minari, & retinere illa, quae sic minando ab alio extorquet?
Idem est de illo, qui potest homicidam aliquem accusare, apud iudicem, &c. Exp.4.tr.4.& Misc.Ref.34.

Sup. hoc pro repetitione pecuniae in ludo perditae in tom. 6. tr. 2. Ref. 30. §. vlt. & in Ref. 31. §. 1. 2. & vlt.

§. 1. VT, v. g. potest quis homicidam aliquem accusare apud iudicem; potest quis repetere pecuniam credito in ludo perditam; quaeritur an si vir nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut ex alio motiuo accusare nolebat, vel pecunias perditas nolebat in iudicio repetere, possit adhuc accusationem, & repetitionem minari, & retinere illa, quae ab aliquo sic minando extorquet? Casus potest faciliter accidere, & non est ita facilis, vt aliquis forsitan putaret, nam negatiuam sententiam docet Ludouicus Molina *de iust. tom.2. tract. 2. disput.* 514. *num.*4. quia fallacia ac simulatione, & iniustè ab illo extraxit, & dolus in hoc casu dedit causam contractui. ergo, &c. haec opinio est probabilis.

2. Sed ego contrariam sententiam tanquam probabiliorem amplector, quam tuetur Lessius *de iust. lib.2. cap.17. dub. 6. num.* 42. Sanchez *de matrim. tom.1. lib.4. disput.9. num.9.* quibus ego addo Castrum Palaum *in opere morali tom.1. tract. 2. disput. 1. pun.* 10. *num.5.* & ratio est, quia etsi non habeat animum, habet tamen ius accusandi, eóque iure vti potest, quòd quidem ius est pretio aestimabile; siue habeat animum eo vtendi, siue non. ergo, nec obstat quòd simulatiu, fallacia & dolus dedit causam contractui, quia non fuit dolus malus, seu iniustus, sed iustus, nam iustè poterat minari accusationem, & repetitionem pecuniarum in iudicio, siue haberet animum, siue non, neque illud quod datur, datur vt deponat animum, sed vt reipsa non accuset, neque pecuniam repetat, & iuri accusandi, aut repetendi cedat, quorum vtrumque ille praestat. ergo, &c.

RESOL. XX.

Nocens alicui in re graui, ad quam solum erat in potentia, ad quid teneatur restituere, v.g. damnum cum culpa datum est in seminibus, & plantis, &c. in proxima dispositione, an sit restituendum, ac si essent matura, deductis expensis, & secus si longe distabant adhuc? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Ref.6.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 14. et doctrina Ref.47. §. Et hoc. cursim in fine, & in Ref. 54. §. Nota tamen, ad medium, etiã breuiter in vers. quae es. como el que destruye los sembrados.

§. 1. SI damnum, v. g. ait Sayrus *in claui Regia lib.* 10. *tract.* 4. *cap.* 1. *numer.* 6. cum culpa datum est in seminibus, & plantis si sint in proxima dispositione, restituendum, ac si essent matura, deductis expensis; secus si adhuc longè distabant. Ita Sayrus. Alij etiam, vt Sotus *de iustit. lib.* 4. *quaest.* 6. *artic.* 3. Aragon, Bannez, & Salonius *in* 2. 2. *quaest.* 62. *art.* 4. in responsione huius casus aliquas distinctiones adhibent, quas apud ipsos videre potes. Mihi verò sententia Lessij *lib.3. c.* 11. *dub.*19. probabilissima videtur, qui absolutè negans praedictas distinctiones, docet huiusmodi inferentem damnum, siue ex malitia, siue ex negligentia, teneri tantùm ad aestimationem temporis praesentis.

RESOL. XXI.

An quis possit per partes restituere, si potest statim totum restituere, sed non vult?
Et quid in dicto casu Confessarius facere debet, circa talis poenitentis absolutionem? Exp.3.tract.6.& Misc.2. Resol.5.

§. 1. SEcundum mentem Nauarri *cap.17. num.65.* Angeli *ver. restitutio vlt.* §.5. Antonini *part. 2. tit. 2. cap.*8. & Petri à Nauarra *lib. 4. cap. 4. dub.*15. qui potest statim totum restituere, sed non vult, nisi per partes ob aliquod emolumentum inde sibi proueniens, potest absolui, si creditor nolit concedere dilationem parum sibi nociuam, & Confessor probabiliter credat, quòd negata absolutione, & dilatione, nunquam, vel non ita vtiliter restituet.

2. At alij docent huiusmodi non esse absoluendum, nec Confessarium posse dilationem concedere. Ita Aragon, & Salonius *in 2.2. q.62. art.*8. Medina *de rest. quaest. 5. dub.*3. Corduba *in sum. q.68. punct.*2. Sotus *de iustitia lib.4. quaest. 8. art.4.* Sayrus *in claui Reg. lib. 10. tract. 5. cap. 5. dub.5.* Molina *de iust. tr.2. disp.*756. & alij. Et ratio est, quia eo ipso quòd restituere non vult nisi per partes, cùm teneatur, & possit totum restituere, verè consentit in detentionem iniquam illius residui, ratione cuius manet in peccato, & consequenter est incapax absolutionis. Ergo, &c.

RESOL. XXII.

Petrus deambulando per ciuitatem inuenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate, facta debita diligentia, non inuenit Dominum, ideo per multos annos illas sibi retinuit, nunc Confessarius denegat illi absolutionem, si pauperibus dictas pecunias non restituit, quid faciendum? Ex p.2.tr.17.& Misc.3.Ref.5.

§. 1. REspondeo, magnam esse quaestionem inter DD. cui facienda sit inuentorum restitutio, habentium dominum, sed incertum, & an inuentor possit ea sibi retinere, Salon. *in 2.2. quaest. 62. artic. 5. contr.* 5. Valent. *tom.3. disput. 5. qu.6. punct.* 4. Nauarr. *de restitut. lib.4. cap.2. dub. 7. num.* 59. Sayrus *in Claui Regia, lib.10. tract. 5. cap. 2. in princ.* Rebellius *part. 1. lib.2. qu. 12. sect.1.* Reginald. *tom. 1. lib.10. c.14. num.*194. Azor. *part.3. lib.4. cap.*27. Malderus *in 2.1. tract.4. cap.4. dub.*3. Nauar. *cap.17. n.*170. Syluest. *ver. inuentum. n.2.* Couar. *ad reg. peccatum, 3. p.* §.1. *num.1.* Molina *tom.3. disp.*746. Fernandez *in suo exam. theol. p.1. c.15.* §.4. *n.9.* & alij, asserunt restituenda esse pauperibus, modò priùs adhibita fuerit sufficiens diligentia in inquirendo domino, nec posse inuentorem sibi retinere. Probatur. nam haec videtur rationabilis voluntas dominorum. Secundò, quia sic faciendam esse hanc restitutionem communi consuetudine receptum est.

Sup. hoc in Ref. seq à lin. 2. & in alijs §§. dictae Ref. pro responsione quaest. & in Ref. 1. post seq. §. 2. post medium. vers. Est enim. & §. Notandum. ad lin. 9. vers. qui etiam. & infra in Ref. 25. § Notandum est. & §. vlt. & in tom. 6. tr. 6. Ref. 17. à §. Et quidem. sed lege eam à principio.

2. Sed contrariam sententiam amplexi sunt Sarmiento *lib.6. select. cap.*10. Pet. de Aragon. *in 2.2. quaest.* 62. *artic 5. fol. mihi* 168. *col.*2. Sotus *lib. 5. de iustit. q.1.3. artic.* 3. Pet. à Nauarr. *lib.4. cap. 2. numer.*75. & probabilem vocat Megala *in 2.1. lib.1. cap.4. num.*33. & Lessius *lib.2. cap.14. dub.7. num.48. in fine.* Probatur ratione. nam, vt ait Sarmiento, in iure eadem reputantur, ignorari dominum rei, & rem nullum habere dominum. Sed quando res nullum habent dominum, efficiuntur primi occupantis. Ergo, &c.

3. His ita suppositis, poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, sequendo hanc posteriorem opinionem, ideo confessarius non debebat illi denegare absolutionem,

nem, est enim hæc sententia in fauorem Petri probabilis,& tuta in praxi: salua,&c.

RESOL. XXIII.

Pro hac prima difficult. huius circuli infra in Res. 25 cursim in §. vlt. & quo ad hoc in to. 4.tr.3.ex Res. 175. lege doctrinam §. Sed & seqq. In Res. quæ hic est antecedens, & lege doctrinam aliorum §§. eius annot.

An debita incerta per iniustitiam sint restituenda necessario pauperibus, vel piis operibus?

Et notatur probabile esse bona incerta, quæ ex iusto contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri. Ex p. 11. tract. 1. & Misc. 1. Resol. 12.

§. 1. IN hac difficultate sic philosophatur Caramuel *fund. 59. §. 4. n. 12, 9.* Proponit Diana hanc quæstionem, videlicet: An qui deambulando Ciuitatem inueniat crumenam fartam magna pecuniarum quantitate; & facta debita diligentia non reperit Dominum; teneatur illas restituere pauperibus, An possit sibi retinere? Ponit Authores pro vtraque sententia, & concludit: his positis poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, sequendo hanc posteriorem opinionem, &c. quæ est probabilis, & tuta in praxi. Et ego si hæc probabilia sunt, peto mihi à Diana responderi rigore consequentiæ seruato; Ioannes noctu grassatur per plateas, spoliaunt nonnullos, quos non cognouit nec cognoscit, nunc pœnitentia ductus ad pedes mei Dianæ peruoluitur, & inquirit, an teneatur ad restitutionem? fortè subdubitare posset, an teneretur examinare quinam fuerint damnum perpessi, quia cùm hoc ipsum examen esset obnoxium probabili vel certo periculo, fortassis non deberet institui. Sed non mouet hoc dubium, ne implicet quæstiones quæstionibus; sed asserit se debitam diligentiam adhibuisse, nec posse scire quibus debeat facere restitutionem. Si illum pauperibus facturum restitutionem Diana dicat, Ioannes reponet Dianam in consequentia laborare, & sic discurret: In iure teste Diana, & Sarmiento, eadem reputantur ignorari Dominum rei, & rem nullum habere Dominum, efficitur primò occupantis: Ergo non solùm ille qui inuenit, sed qui rapuit si ignoret Dominum, non tenebitur ad restitutionem. Ergo si tenetur raptor, tenebitur etiam inuentor, quod vult Salonius, Nauarrus, Sayrus, Rebellius, Reginaldus, Azotius, Malderus, Sylueſter, Couarrunias, Molina, Fernandez, aliique, aut nulla consequentia seruatur. Si Diana esse disparem rationem dicat, reiicere debebit ratiocinium Sarmienti; & aliud substituere, quod libenter videbo.

2. Dico interim, vtrique (inuentori, & raptori) esse certum rem illam habere aliquem Dominum, eundemque inuitum (sua enim recuperare desiderat tam qui spoliatus fuit, quàm qui perdidit) vtrumque ignorari, vtrumque velle sibi restitui, meliori nempè modo qui sit possibilis, nimirum realiter, & materialiter si hoc possit fieri, aut aliàs spiritualiter. Hæc omnia certa sunt anne? Cùm vtrobique omnia pari passu succurrant de inuentore, & raptore, eodem modo erit philosophandum qui neges paritatem eneruа. Hucusque Caramuel.

Quamuis non plene sup. hoc, & doctrina huius & seqq. §§. lege tamé, & non pigebit. in tom. 4. tr. 3. ex Res. 572. §. Sed resolutio.

3. Sed vt vidisti, amice Lector, doctus Caramuel philosophatur eodem modo de inuentore bonorum incertorum, ac de raptore, quod omninò negandum est; Nam bona penes inuentorem non sunt bona, quæ ad illum peruenerunt per iniustitiam, vt sunt bona penes raptorem, Ergo male de illo ad istum argumentatur, vt facit Caramuel.

4. Dico igitur, quod bona aliena, aut debita per vsuram vel aliud delictum contracta, vel comparata, quæ diligenti inquisitione adhibita remanent incerta, sunt elargienda pauperibus. Est hæc communis doctrina.

5. Probatur ex *cap. cum vt de vsuris*, vbi Alexander III. mandat, vt ea quæ vsuris iniquè acquisita sunt, si non supersunt illi quibus debentur, aut eorum hæredes, dentur pauperibus, vtque vsurarij, eorumque hæredes ad hoc pœnis Ecclesiasticis cogantur, quod DD. satis concorditer extendunt etiam ad incerta bona, vel debita ex aliis delictis comparata, aut contracta, & manifestè potest id colligi ex *cap. cùm sit, de Iudæis*, vbi imprimis Pontifex vetat, ne Iudæi præficiantur Christianis; deinde mandat, si quispiam Iudæus fuerit præfectus, quatenus omne illud quod à Christianis ratione officij accepit, distribuant pauperibus. Estque eadem in omnibus ratio, ne scilicet hominibus iniquis integrum relinquatur ex sua iniquitate ditescere, vel sinè onere aliis damna pro libidine inferre, sub spe vel apprehensione, quòd postmodum ignorabitur cuius sint bona, vel quibus nocuerint: quodque tunc nulli ad soluendum, vel restituendum erunt obligati.

6. Suffragatur quoque piorum vsus, & communis sensus, quo apprehendunt sic debere fieri.

Vnde non deseram hic apponere verba Castri Palai *tom. 7. disp. 1. punct.* 8. §. 8. *num.* 3. vbi sic ait; Incerta debita sunt, quorum Dominus ignoratur, vel ita abest, vt ferè impossibile sit ad eum transmitti. Hæc si ex contractu honesto seu absque culpa possideas, satis probabile est nullam tibi restitutionis obligationem esse. Quia hæc obligatio non ex iure naturali, & diuino prouenit, ex quibus solùm obligaris, cùm certæ personæ, vel communitati solutio facienda est; Ex iure autem positiuo nullibi statuta est horum restituendorum obligatio.

Sup. hoc ex doctrina Res. seq. signanter in §. Sed obiicies, ad medium. vers. quia v. g. Sed lege eam à principio. & hic infra §. vlt. huius Res.

7. Si verò debita incerta per iniustitiam habueris, certa est omnium sententia te obligatum esse pauperibus, vel aliis piis operibus restituere ex *cap. cùm tu, de vsuris, & cap. cùm sit de Iudæis*, ne contingat alienis pecuniis homines ditescere. Sed an hæc obligatio comprehendat omnia; quæ sunt inique acquisita, & independenter à sententia iudicis condemnatoria, non caret difficultate; Nam Textus prædicti solùm in acquisitis per vsuram, & simoniam loquuntur, & cùm sit dispositio pœnalis, non videtur extendenda. Ex alia parte ex natura rei, & seclusa lege positiua, hæc incerta primo occupanti conceduntur, vtpote quæ à Domino possideri non possint. Ergo eorum restitutio iure positiuo inducta sententia Iudicis exigit Domino acquisito priuantem.

8. Nihilominus pro certo tenendum est non solùm in acquisitis per vsuram, & simoniam, sed per quamlibet aliam iniustitiam habere locum prædictam decisionem ex consuetudine recepta, & communi Doctorum sententia prædictorum Textuum decisionem extendente ad quælibet iniustè acquisita, iuxta *cap. nemo qui rapit 14. quæst. 5.* & licèt verum sit ex natura rei, seu spectata iustitia legibus seclusis quæcumque debita incerta ex vsura, simonia, alioque delicto habita non sint in pauperes, aliosve pios vsus eroganda, quia iustitia tantùm obligat debitum reddi ei, cuius est. Quo non comparente, impossibilis est talis redditio, & obligatio. Neque pauperes, aliave opera pia sunt partes, neque hæredes necessarij creditoris, aliàs non posset Pontifex remittere partem horum debitorum, vti per Bullam compositionis facit, cùm in præiudicium tertij vergeret, attamen iure positiuo in pœnam criminis commissi impedita est dominij acquisitio; Quod colligitur ex eo, quòd in defectum veri Domini pauperes aliave pia opera designentur, inter quos distributio facienda sit.

9. Hæc omnia Palaus *vbi suprà*, & alij communiter. Vide inter alios Hurtadum *de iust. 1. dispue. 1. difficul.* 37. & ne deseras recognoscere Dicastillum *etiam de iust. lib. 2. tract. 2. disput. 9 dub.* 10. *&* 11. & post hæc scripta visum Patrem Tamburinum *vbi infra numer.* 20. cum Vrbano.

10. Nota hic obiter pro curiosis, probabile esse, bo-

Sup. hoc in Ref. seq.

na incerta, quæ ex iusto contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri, & ita docet nouissimè Tamburin. *in Decalog. tom. 2. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. num. 23.* & Vrbanus ab Ascensione *in Theol. Mor. tract. 3. cap. 5.* Ratio est, quia sicut ante primam diuisionem iure gentium factam, res fiebat primò occupantis; Ita etiam modò, quæ communia censentur negatiuè, idest nulli propria, quamdiu non applicata sunt per Rempublicam, fiunt primò occupantis; sed debita ex contractu incerta, nulli sunt appropriata per Rempublicam, & sunt communia negatiuè; Ergo fiunt primò occupantis. Minor probatur, quia lex, quæ iubeat dari pauperibus, solùm inuenitur de iis, quæ ex delicto debentur, nempe de vsuris. De consuetudine verò, quæ circa hæc habeat vim legis, non satis constat, ergo, &c. Dixi autem communia negatiuè ad distinctionem bonorum propriorum Ciuitatum, aut Ecclesiarum, quæ sunt communia positiuè, atque adeò ipsis propria, quorum nullus potest Dominum adquirere, nisi à Ciuitate, vel Ecclesia donentur. Contrarium tamen in praxi tanquam magius pium, & communi sententiæ Doctorum magis conforme existimo ordinariè seruandum. Et ita rectè obseruat Dicastill. *vbi supra dub. 10. n. 381.*

RESOL. XXIV.

Quis accepit scuta 60. pro 50. à Mercatore, quem non cognoscit, vel qui ob distantiam conueniri nequit; quæritur, an teneatur dare pauperibus. Vel possit sibi ipsi applicare?

Et notatur debitorem incertorum bonorum posse ex eis capellaniam, aut hospitale, vel Monasterium instituere.

Et docetur inuentorem bonorum incertorum posse ea sibi restituere, nec distribuere pauperibus.

Et aduertitur supra dicta non procedere, cum bona omnino incerta sunt, nam si absolute sint certa, & incerta secundum quid, ignoratur tamen, quibus determinate pertineant, inter illos necessarium est diuidenda. Ex p. 1. tr. 6. & Misc. 6. Res. 48.

Sup. hoc in Ref. præterita §. Nota hic, & §. Vnde à lin. 5. vers. Hæc si.

§. 1. Affirmatiuè respondet D. Thomas *in 2. 2. q. 62. art. 1. ad 3.* Rebellius *lib. 2. quæst. 32. num. 3.* Molin. *disput. 56.* Vasquez *opusc. de Res. cap. 3. §. 4. dub. 1.* & communiter Doctores, quia creditor saltem interpretatiuè vult, quod sibi debita, ipsi spiritualiter prosint, ac proinde quod pro ipso pauperibus soluantur. Alij verò id probant, quia id habet praxis, & consuetudo piorum, quæ videtur habere vim legis physicæ.

2. Sed contrariam sententiam ego probabilem esse existimo, quam tuetur Petrus Nauarra *de rest. lib. 4. cap. 2. num. 46.* vbi sic ait: Dixi si mala fide: Quoniam reuera si debita ex licito contractu essent, crederem sibi retinere posse, nec teneri ad restitutionem pauperibus, vel alteri pio operi. Moueor ea ratione, quoniam vt dictum est, hæc obligatio dandi pauperibus non est obligatio iustitiæ iure naturali, vt dictum est, sed ob dispositionem Principis, qui est talium bonorum incertorum distributor, attamen solùm iure statutum videmus de debitis ex maleficio contractis, & furto, & rapina, & vsura, vt habetur *in d. c. Cum tu, & de ex tortis prætextu offic. vt in c. cum sit, de iudic.* vt pauperibus erogentur, & meritò ne furtis, aut sceleribus ille ditescat, de aliis verò debitoribus nihil est cautum, igitur de rigore iustitiæ, aut iuris nulli tenetur talia debita restituere. Hæc dixi tamen sub aliorum censura; ad quod non obscurè facit, quod vt infra dicemus, inuenta non tenetur quis restituere, nisi vbi lex aliqua id specialiter decernat, vel iudex per sententiam distribuat, cuius eadem est ratio: quia cùm ipse ea retinendo non peccauerit, si aliqua positiua dispositio non impediat, sua esse sunt censenda, sicut primi occupantis, talia ergo censeri debent debita iusto contractu. Est enim, ac si ea inueniret casu quodam tituloque non inhonesto. Cùm enim dominus non comparet, periode est, ac si dominum non haberent, vt dicebam, & habetur *Inst. de rerum diuis.* Res cuius non est dominus, occupanti conceditur, & ita transire potest in ius possidentis. Vnde miror Sot. qui vt dicemus *dub. 8.* putat inuenta non esse restituenda pauperibus, quod vniuersaliter docuerit debita ex licito contractu deposito, mutuo, &c. esse danda pauperibus. Re enim vera idem est ac si inuenirentur. Immo maiori profectò iure ista honesta, ac licita debita ad debitorem pertinere debent omnia, deficiente creditore, atque ignoto, cùm habeat licitam, & indubitatam ante possessionem quam certè de inuentis habere non potuit.

Sup. hoc supra in Ref. 22. & in aliis eius not.

3. Sed obiicies: Fatetur equidem nihil esse humano iure circa hæc debita positum, attamen ius naturale dictat in vsus communes Reipublicæ cedere, & ita consulendus esset Princeps, vt illa distribuat. Sed respondetur, quod sicut diuisio prima iure gentium non fuit facta ex necessitate, & auctoritate iudicis, sed primi occupantis fiebant: Sic enim hæc bona expectato domino, non ille comparet, iteratò redeunt ad communem rationem quam habebant ante introductam per ius gentium diuisionem. Et ita dum Princeps non disponit oppositum, sicut de inuentis dicebam, sibi retinere potest. Hucvsque Nauarra; cuius sententiam sequitur Hurtad. *de iust. disputat. 1. difficult. 37.* & Layman *lib. 3 tract. 2. cap. 9. num. 1.* & hanc opinionem probabilem esse putant etiam aduersarij, vt Lessius *de iust. lib. 2. cap. 14. dub. 6. num. 36.* & Castrus Palaus *tom. 3 tract. 32. punct. 8. §. 8. num. 1.* Itaque probabiliter, vt dixi, dicendum est debita incerta, id est quorum creditor ignoratur, vel conueniri non potest, quia v. g. nimis distat, si proueniant ex contractu iusto possessor sibi retinere potest, neque tenetur pauperibus erogare. Exemplum est, si à Mercatore per errorem duas panni vlnas pro vna accepisti, sed ei restituere non potes, quia nescis, quò discesserit, sine iniuria retines: neque pauperibus ex præcepti necessitate restituere cogeris. Ratio est: Quia incertorum bonorum restitutio facienda non est iure naturali, aut diuino sed tantùm iure positiuo *cap. si. cum tu, de vsuris,* sicuti fatentur Sotus *lib. 4. quæst. 7. a. 1.* Couar. *reg. peccatum part. 2. init. num. 6.* Medina *quæst. 5. de restitut. caus. 11.* Lessius *l. citat.* Atqui lex illa Canonica solùm præcipit; vt quæ iniustè acquisita sunt, puta per vsuram, &c. si domino non possint, in pauperes, vel alias pias causas erogentur: quia ius Ecclesiasticum iniustum possessorem eiusmodi incertorum bonorum incapacem reddit in pœnam criminis. De bonis autem incertis à bonæ fidei possessore in pauperes erogandis Canonico iure nulla mentio habetur. Quare regula hîc locum habet, quam à multis DD. approbatam testatur Petrus Nauarra *cit. cap. 2. num. 145.* Quotiescumque certæ personæ, communitati restitutio non est facienda. nulli omnino ex præcepto debetur, nisi iusta lex positiua imperet.

Sup. hoc in Ref. præterita, §. Vnde non desinam ad lin. 4.

4. Notandum est hîc obiter, debitorem debitorum incertorum posse ex eis Capellaniam, aut hospitale, aut Monasterium instituere, vt aduertit Henriquez *l. 7. cap 33. num. 5.* quia sunt opera pia, & posse sibi, & suis successoribus iuspatronatus applicare; quia ex vna parte eo non minuit opus pium, & ex altera eo nulli facit iniuriam cùm ipse sit eorum bonorum distributor. Ita docet Hurtadus *loco citato* qui etiam *difficul. 36.* probabiliter contra aliquem docet, inuentorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus, quia illa bona nullo iure sunt ex obligatione conferenda pauperibus: Non iure positiuo, quia si aliquo, maximè Ecclesiastico *c. cum tu de vsuris* eo autem non, quia *in eo c.* tantùm est sermo, de bonis incertis acquisitis per vsuram, & non de aliis aliter iniustè acquisitis,

sitis, & multo minus de inuentis, de quibus procedit difficultas. Imò *in eo cap.* non præcipitur ipsis vsurariis, quod restituant sic acquisita, sed tantum decernitur, quod cogantur ad id à iudicibus: nec iure naturali ea bona incerta inuenta, sunt ex obligatione conferenda pauperibus, quia domini non habent eam voluntatem, sed potius quod seruentur, vt si ipsi fortè compareant ipsis restituantur. Et quamuis eam voluntatem haberent, non sufficeret, vt ob id essent pauperibus ex necessitate eroganda, quia eo ipso quod dominus non comparet nec est spes prudens, quod comparebit, ea bona moraliter censentur carere domino, sicut censetur carere thesaurus ab antiquo absconditus? ac proinde ea dicta bona fiunt primò inuenientis illa, ea tamen conditione, quod si dominus compareat, ipsi restituantur si extent; si non extent, ei restituatur id, in quo quis factus est locupletior ob eorum consumptionem, si verè ob id factus est locupletior.

5. Sed si aliquis vellet stare in opinione contraria in tali restitutione incertorum, licet æquum sit pauperes indigentiores, & honestiores præferre, iuxta *c. non satis* 86, *dist.* non tamen ex obligatione, sed in quoscunque pauperes huius, vel illius ciuitatis, aliaque pia opera distributionem facere potes, quia nullibi contrarium est cautum. Vt aduertit Nauarrus *cap. 17. numer.* 39. & Petrus Nauarra *lib. 4. cap. 2. numer.* 41. Quinimo si tu verè pauper sis, poteris ea tibi applicare, quia non es censendus deterioris conditionis, neque ad hanc applicationem indiges consensu Episcopi, aut Confessarij, tametsi consultum esset, Vti tradunt præcitati Doctores.

6. Nota verò, supradicta non procedere, cùm bona omnino incerta sunt. Nam si absolutè sint certa, & incerta secundùm quid, vti contingit, cùm ad aliquem, vel aliquos huius communitatis debitum pertinet: ignoratur autem quibus determinatè pertineant, inter illos est necessariò diuidendum, vt tradit Caietan. 2. 2. *quæst.* 62. *artic.* 5. *ad* 3. Molin. *disput.* 741. Lessius *lib* 2. *cap.* 14. *num.* 32. *l.* 4. *cap* 9. *num.* 2. Neque obest his, qui damnificati sunt non integrè fieri restitutionem cùm inter ipsos, & alios non damnificatos distributio fiat. Satis namque est quod ex maiori parte in damnificatorum commodum cedat. Præterquam quod eo dubio posito omnes æquale ius habere videntur, ac proinde inter ipsos diuidi debet, sed de hoc ego alibi.

Alibi in Resol. quæ hic est supra io tr. 2. Resol. 10.

RESOL. XXV.

An pauperes, qui res aliquas inuentas pro eleemosyna habuerunt, si verus Dominus compareat, teneantur illas restituere?

Et an sit satis probabile bona incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inuentores retinere; nec sine inanimata, sine animata sint, non teneantur Cruciatæ, aut sacris Religionibus Trinitatis, vel B. Mariæ de Mercede restituere, quamuis excommunicationis pœnam ferat Cruciata, &c. contra detentores huiusmodi bonorum?

Et notatur, quod inuentor, qui bona sibi, quia reperit applicauit, Domino comparente, tenetur reddere.

Et concluditur cum Regula generali, quod quando bona incerta sunt iniustè acquisita, si post debitam diligentiam Dominus non comparet, debentur piis operibus; quando autem sunt iustè occupata, vt sunt inuenta, post eam diligentiam potest quis sibi reseruare, cum intentione reddendi ea Domino, si comparerat intra legitimum tempus, &c. Exp. 11. tract. 8. & Misc. 8. Resol. 12.

Sup. hoc Tom. VIII. in §. 1. tom. 6. tr. 6.

§. 1. NEgatiuam sententiam sustinet Sotus *li.* 5. *quæst.* 3. *artic.* 3. *ad* 2. Ledesma 2. *part.* 4. *quæst.* 2. *artic.* 5. Petrus de Nauarta *lib.* 4. *de restitut. cap.* 2. *num.* 45. etiamsi in propria specie res existat, vel ob eius consumptionem ditiores facti fuerint, quia non mutuo, sed in eleemosynam acceperunt, sicuti si ipse dominus rem illis concessisset.

Res. 17. §. Sed ego. prope finem. vers. Similiter nec pauperes.

2. Verùm magis probabiliter dicendum est, in tali casu obligationem restituendi adesse; & ita docet Molina *de iustit. tract.* 2. *disput.* 746. *in fine*; Layman *lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 1. *cap.* 5. *in fin.* Cast. Palaus *tom.* 7. *tract.* 32. *disput. vn. punct.* 19. *num.* 8. quibus adde Andr. Mendo *in Bull. Cruc. disput.* 23. *cap.* 3. *num* 19. Probatur, quia non est verisimile Rempublicam intendere priuare dominum absolutè dominio, & vsu propriæ rei, sed tantum pauperibus concedere dominium & vsum illius, dum dominus non comparuerit. Quod inde conuincitur, quia dominus potest in foro externo vindicare rem suam vbicumque sit; signum ergo est illius dominium non amisisse. Idem est dicendum de proprio inuentore, si sibi tanquam pauperi rem inuentam applicauerit nimirum non esse obligatum re consumpta pretium illius domino reddere, benè tamen obligatur, si ditior factus est, vel res in propria specie existat. At hoc limitat & benè Pater Mendo nisi in casu quo tempus legitimæ vsucapionis, aut præscriptionis transactum fuerit: tunc enim Dominus desinit esse talis, nec rem valet recuperare, cum absolute fuerit translatum dominium per eam præscriptionem.

3. Notandum est tamen hic, vt ego olim docui satis probabilem esse opinionem asserentem, bona inuenta, & incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inuentores sibi retinere; licet contraria opinio sit consulenda tanquam magis pia, & tutior. Et ita tenet præter Doctores à me alibi citatos Dicastillus Ius. *lib.* 2. *tract.* 2. *disputat.* 9 *dub.* 15. *num.* 431. & Andreas Mendo *disp.* 32. *cap.* 2. *num.* 16.

Docuit in Res. quæ hic est supra 22. & in aliis eius not.

4. Et hanc sententiam nouissimè tanquam probabilem admittit Pater Antonius Escobar *in Theol. moral. tom.* 1. *lib.* 7. *sect.* 1. *cap.* 25 *num.* 422. Probatur hæc opinio; quia nec iure naturali, nec positiuo hæc inuenta pauperibus, aliisve piis operibus applicanda sunt, cedunt ergo inuentori. Et quidem quod ex iure naturali nulla huius distributionis adsit obligatio, ea ratione conuincitur, quia hoc iure spectato quod omnibus gentibus commune est, potius præsumi debet velle dominum, vt inuentor rem inuentam seruet, aut consumat, cum onere, & obligatione reddendi si forte compareat, quàm vt in eleemosynas, aliaque pia opera expendat, vnde numquam recuperare poterit. Minus autem ex iure positiuo colligi hæc obligatio potest, siquidem nullus est textus, qui de his bonis inuentis disponat: nam *cap. cum tu; de vsuris & cap. cum sit, de iud. eis* expressè loquuntur de iis quæ iniustè sunt acquisita, Ob quam iniustitiam meritò Ius Canonicum ea piis operibus addixit, & à possidente abstulit, *Textus verò, si quid inuenisti, &* Text. *in* Mulci 14. *quæst.* 5. asserentes, furem esse, & raptorem qui inuenta non reddit, subintelligendi sunt (inquit Glossa) de eo, qui voluntatem habet non reddendi domino comparenti, vt constat ex verbis sequentibus *Deus cor interrogat, non manum, &c.*

5. Nec obstat dicere quod consuetudine inter fideles videtur præscriptum, vt hæc bona in pios vsus expendantur: cui consuetudini maximè fauent varia priuilegia à Pontificibus concessa Religioni Sanctæ Mariæ de Mercede, Commissario Cruciatæ; & aliis, vt sub excommunicatione compellant detentores ea sibi exhibere in redemptionem captiuorum, subsidium belli in infideles, aliaque similia. Si enim Pontifices censerent nullam detentoribus inesse obligationem ea bona in pios vsus expendendi, nullatenus sub excommunicationis pœna id præciperent.

6. Non inquam hæc obstant, & incipiendo ab hoc

vltimo respondeo cum Andrea Mendo *loc. cit. num. 19.* Pontificum priuilegia, & excommunicationes non statuere illam sententiam vt certam, vel definire; sed eam sequentes, velut probabilem, & forte ipsis certiorem, eiusmodi priuilegia indulsisse; excommunicationisque pœnam in eos decreuisse, qui suam ipsorum sequentes sententiam, praua conscientia prædicta bona retinerent; quæ tamen pœna sectantes nostram sententiam non vrgebit, nec in illam incident, quamuis bona inuenta non manifestent, nec tradant. Consuetudo demum, à qua arguitur, non est constans, quin potiùs credam, consuetudinem contrariam plus vigere; & inuentores sibi tes inuentas appropriare, (vtinam id præstent post diligentiam in domino inuestigando adhibitam) cùm non desint, qui eis sententiam nostram, saltem probabilem (de quo dubitari nequit, inspecta authoritate extrinseca) indicent, quam libentius sequentur, quam oppositam.

7. Nota tamen hîc, quod inuentor qui bona sibi quæ reperit applicauit, domino compatente tenetur ea ipsi reddere, dum tamen compareat antequam transeat tempus necessarium ad præscribendum, seu vsucapiendum iuxta qualitatem rei inuentæ; de quo tempore ex professo tractant Iuristæ *in tit. de præscript. & in tit. de vsucapion.*

8. Itaque concludo, & oppono circa præsentem difficultatem in praxi sæpiùs occurrentem, regulam generalem. Quando bona incerta sunt iniustè acquisita, nec post adhibitam sedulam diligentiam dominus comparet, debentur piis operibus. Quando autem sunt iniustè occupata, vt sunt inuenta, post eam diligentiam, potest quis sibi asseruare, cum intentione reddendi ea domino, si comparcat intra legitimum tempus, de quo paulo infra. Ita Mendo *num. 21.* qui tandem concludit nullam esse in conscientia obligationem reddendi, bona incerta inuenta, siue inanimata, siue animata, Cruciatæ, aut Sacris Religionibus Trinitatis, vel Beatæ Mariæ de Mercede. Etenim inuentor tuta conscientia potest sibi ea bona asseruare; & priuilegia, ac excommunicationes quæuis, etiam quæ nuncupantur Paulinæ, & solent à Fratribus Prædicatorum Religionum pro bonis inuentis, sibi manifestandis impetrari, contrarium non conuincunt, vt constat ex *num. 19.* Idemque dicendum est de Cruciata, quamuis excommunicationis pœnam ferat contra detentores einsmodi bonorum. Verum tamen est, in foro externo compellendum fore inuentorem à prædictis, vt inuenta tradat, si de illis constet. Vide etiam Castrum Palaum *n. 7. tr. 31. disp. vn. punct. 29 n. 6.*

Sup. hac regula lege supra doctrinã Res. 23. per totam & Res. eius primæ & secundæ annot.

RESOL. XXVI.

An Reges, & Principes de bonis incertis illicitè acquisitis, possint compensationem facere, vel an hæc compensatio ad summum Pontificem pertineat?

Et quid, si Pontifex id non prohibeat?

Et an Hispani, & eorum successores, qui iniustè bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida, an potuissent, & possunt cum Rege facere compensationem? Ex p. 11. tract. 8. & Misc. 8. Resol. 19.

§. 1. NEgant Sotus, Villalobos, Ludouicus à Cruz, Trullench, & Rodriquez. Affirmat Henriquez, cuius sententiam nouissimè mordicus sustinet Andras Mendo *in Bull. Cruc. disp. 32. cap. 4. num. 34.* quia etiamsi iniustè sint illa bona acquisita, dum dominus est incertus, succedit Respublica loco veri Domini, qui sanè non inuitus esse debet in ea successione, cùm sit filius, & membrum eius Reipublicæ, & aliunde ex iure gentium non distinguitur, aut limitatur hoc dominium; præsertim cum id ius commune sit omnibus gentibus, inter quas plura sunt Regna Gentilium, & in his non datur alius, qui ea bona possit dispensare, remittere, aut componere; atque adeò Respublica in hæc munera sufficit; ergo ea potest prædicta bona componere, sicut potest remittere, aut applicare in aliqua opera ipsi Reipublicæ vtilia.

2. Nec obstat dicere cum aduersariis, Principes non solere bona incerta malè acquisita componere. Quippe hoc non probat defectum potestatis in illis, sed conuenientiam non exercendi illam publicè, ac per leges, sicut per leges eam exercent circa bona incerta iustè acquisita, qualia sunt inuenta; tum quia in pœnam culpæ, quæ interuenit in acquisitione iniusta eorum bonorum, potest à Principibus ea compositio negari. Alias responsiones adducit etiam Andreas Mendo, qui etiam respondet ad alia argumenta aduersariorum; & ex sua sententia duo Corollaria infert.

3. Primò, casu quo milites iniustè aliquam vrbem læsissent, itaut non facilè constaret de dominis, quibus vnusquisque miles nocumentum intulerat, vel etiam omnes simul, posse Regem, aut Dominum Vrbis cum eis militibus compositionem facere super damno illato, quantumuis incolæ Vrbis inuiti essent, dum non constaret, quisnam esset damnificatus. Imò etsi constaret, posset alio titulo Rex eam compositionem facere, nempè pro communi pace; habet enim Rex dominium altum bonorum, quæ sui subditi possident, vt eis vtatur, cùm bonum publicum cui priuatum cedere debet, exposcit. Assentiuntur huic illationi Sotus *de iust. l. 4. quæst. 7. artic. 1. ad 3.* Cordub. *l. 1. quæst. 39. & lib. 5. quæst. vltim.* P. Henriquez *lib. 7. de indulgent. capit. 33. num. 3.*

4. Alterum corollarium infert Pater Mendo videlicet, Hispanos quosdam, eiusque successorea, qui apud Indos iniusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida potuisse, & posse cum Rege facere compositionem: quia cum non possit agnosci verus dominus, nec eius hæres, Rex succedit loco veri domini, & aliunde, cùm ea bona fuerint Indorum infidelium, de bonis eorum nihil Pontifex disponit. Quamuis, quia ea bona iam ad fideles peruenerunt, iudicat tutius Pater Henriquez vbi suprà, simul cum Pontifice compositionem facere, & sic monet Episcopus Chiapæ *tr. de reg. confess. India prop. 3.* Ego quidem licet non inficier hoc esse tutius; illud tamen tutum esse censeo, quia bona illa iniustè à fidelibus acquisita, non sunt fidelium, sed infidelium: bona autem infidelium non subiacent clauibus Ecclesiæ; Rex verò succedit in ea bona loco veri domini, quia Rex est legitimus Indorum, *vt toto primo tomo de iure Indiarum innumeris conuincit rationibus Don Ioannes de Solorzano.* Hæc omnia docet Mendo, cuius sententiam tanquam probabilem nouissimè admittit etiam Pater Escobar *in Theol. moral. tom. 1. lib. 7. cap. 8. Probl. 118. numer. 817.*

5. Sed omnia superius dicta corruerent secundùm opinionem Castri Palai *tom. 4. tr. 15. punct. vlt. §. 1. num. 5.* vbi docet, latam esse legem *in cap. Tu, de vsuris*, ex qua apparet, Principes non posse compositionem incertorum facere, sed hoc ad Pontificem spectare. Vide etiam Gasparem Hurtadum *de iustitia disput 9 difficult. 6* vbi sic ait; Non solum Pontifex habet auctoritatem ad compositionem faciendam super debitis incertis, sed etiam Princeps sæcularis, dum Pontifex id non prohibeat, aut præueniat, vt de facto præuenit, applicando debita incerta, saltem aliqua pauperibus. Ita ille. Sed hi Auctores nimis generaliter loquuntur, & quidem de bonis incertis non illicitè acquisitis posse Principes disponere tradit ex communi Doctorum sententia Ioannes Dicastillo *de iust. l. 2. tract. 2. disp. 0. dub. 14. num. 371. & ad cap. Tu de vsuris* adductum à Palao, vi-

de

de expositionem apud Mendo *vbi supra cap. 2. numero 21. & 22.*

RESOL. XXVII.

An consulens furtum, homicidium &c. & dubitans an ex suo consilio sequutum sit furtum aut mors, teneatur restituere?

Et in dicto casu, an consulens teneatur restituere totum damnum vel tantum partem pro quantitate dubij?

Et an excusetur à tota restitutione si homicida ei asserat, ad homicidium vel furtum perpetrandum non fuisse motum ex consilio?

Et quid est dicendum, quando hortatu suo magis confirmauit alterum, certo proposito determinatum, ad damnum faciendum, vel vt citius, & expeditius damnum inferatur?

Et quid, si hortatu suo causa fuerit, vt maius damnum inferatur.

Ex quibus infertur à fortiori, quod qui furi ascendenti scalam teneat, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, vel si alicui quit obsequium præstet in asportando res furtiuas, &c. in his casibus talis non teneatur ad restitutionem: Ex part.3.tr.5.& Misc.1.Res.85. alias 84.

Sup. hoc sup. in tr.5.Resol. 8C & in tom. 5.tr.6.Res.23 sequenti §. Tertio.& lege ibi in 11.§. doctrinam Res.105.

§. 1. Affirmatiuè respondent Salas *in p.2.tom.1. tr. 8.disp.1.sect.23.n 249.* Naldus *in summa ver. consilium, n.13.* Mascardus *de probat. to. 1.concl.419. n. 9.* Couar. *in Clem. si furiosus, art.2.§.2.n.1.* Sanchez *de matrim. tom.1. lib.2. disp. 21.n. 17.* & Sancius *in select. disp.42.n. 4.* vbi sic asserit, Ille qui consulit furtum, aut homicidium, vel aliter adiuuit, tenetur ad restitutionem damni, licèt dubitet, num ex suo consilio fuerit sequutum homicidium, vel furtum? Nam cùm constet de iniusta actione consulentis, quæ apta est ad effectum producendum, & ex natura sua illum assequitur, dum de effectu subsequuto constat, possessio est pro actione illa iniusta, quòd effectum assequuta fuerit. Ita Sancius, & multi alij, probabiliter quidem.

2. Sed probabilem contrariam sententiam etiam esse puto, quam tuetur Syluester *ver. si restit. 3. q. 6. dict.2.* Medina *C.de rest. quæst.7. ante ver. si autem consilium.* Filliucius *tom.2.tract.21.c.4.n.167.* Rebellius *part. 1.lib.2.q.14.sect.2.* Sayrus *in Claui Regia lib.10. tract. 2. c.8.n.1.in fine,* & Nauarra *lib.3.cap.4.dub.4.in 2. edit. n. 48.vers.58.* vbi sic asserit, Si dubium est, an positiuè, & efficaciter contulerim ad damnum, vel an fuerim causa sine qua non; respondeo, quòd non teneor, quoniam in dubiis maximè in materia iustitiæ melior est conditio possidentis, vnde solùm tenetur, quando certus est saltem moraliter, quòd ab eo actio iniusta efficaciter processerit; quod non obscurè docet D.Thomas *in 2. 2.q. 62 art.7.* dum dicit. Tunc solùm tenetur; cùm probabiliter æstimari potest, quòd ab eo actio iniusta sit subsequuta; quod licèt solùm doceat de quatuor causis, tamen de omnibus esse accipiendum dicemus. Sic Nauarra; & post illum ex Societate Iesu docent etiam hanc sententiam Tannerus *in 2.2.disp.4.quæst.6. dub.14.num. 395.* Emanuel Sà, *ver. restitutio, n.35.* & Henriquez *lib. 14.c.3. n 4.in fine. & in glossa litera B.* Dicendum est igitur probabiliter cum supradictis Doctoribus; quòd si quis dubitat, an fuerit damni causa, minimè ad restitutionem tenetur.

Sup. hoc infr. in Res. 40. §. 1. a lin. 5. & in quatuor Resol. eam seqq. & supra in tr.4.Resol. 10 in fine, & in Res. 23. §. Nota etiam, in fine.

3. Notandum est tamen cum Molina *to.3. disp.736. n.6.* quòd etiam stando in prima opinione, ita consulentem non teneri restituere totum damnum, sed partem pro quantitate dubij, & Sayrus *de cens. lib. 7. c. 3. n. 2.* cum Henriquez *lib.14. c.16.n.3.* illum excusant à tota restitutione si homicida ei asserat ad homicidium perpetrandum non fuisse motum eo consilio; licet Sanchez *in sum.to.1.lib.1.c.10.n. 44.* doceat hoc esse verum quando homicida est dignus, vel aliæ coniecturæ concurrant; sed ego vt dixi, absolutè teneo in tali dubio consulentem post adhibitam diligentiam, si adhuc dubius remaneat, ad nullam teneri restitutionem.

Sup. hoc in Res.1. not. 1. huius Res. §. Verum.

Sup. hoc ibidem § Sed an in alijs eiusdem not.

4. Notandum est etiam hìc obiter contra Caietanum *2.2.quæst.62.art.7.* Medinam *de rest.q. 7. & 8* & Sotum *de iust.lib.4.q.7.art.3.* quòd qui alterum certo proposito determinatum ad damnum inferendum suo hortatu magis adhuc confirmauit, non obligatur ad restitutionem; & hoc verum puto contra Vasquez *opusc. de restit. c. 9. §. 1.dub.2.n.32.* Molinam *disp.736.n.3.* & alios, etiam si hortatu suo causa fuerit vt citius, aut expeditius damnum inferretur; quòd si contra Molinam *loco citato, n. 2.* & Adrianum *in 4.de restit. vbi de concurrentibus cum fure dub.1.* quòd si, inquam, suasione, vel hortatu causa fuerit, vt maius damnum inferatur quàm alioquin illatum fuisset, tenetur tantùm de excessu; & horum omnium rationem adducit Layman *in Theol.moral.lib.2.sect.5.tract.2. c.5.n.2.* & alij penes ipsum.

Sup. hoc in Res.seq. & in alio eius not. 1. & lege in tom. 5. tr. 5. doctrinam Res.108. & alterius Resol. eius not. 1.

Sup.hoc in Res.seq. §. 2. ad medium.

5. Ex his infertur à fortiori, quòd qui furi ascendenti scalam teneat, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet; vel si alicui obsequium præstet in aspirando res furtiuas, quas sine cuiusquam subsidio auferret tamen, & furaretur, in his, inquam, casibus, & similibus, talis non tenetur ad restitutionem, quidquid in contrarium asserat Vasquez *opusc.de restit. c.9.§ 2.dub 1.* quia talis cooperatio fuit tantùm materialis in effectum formaliter non influens; quia sine ea hoc numero damnum ab hoc damnificante iam illatum fuisset. Et ita docent DD. quos citat & sequitur doctus Layman *vbi supra.*

Sup.hoc in Res.seq. §. 2. post medium à vers. Et à fortiori.

RESOL. XXVIII.

An si quis consilio suo confirmauit furem, vel hortatu suo causa fuit, vt citius furaretur, teneatur ad restitutionem?

Et an si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet; & si asportando rem furatam adiuues aliquem, quam sine tuo auxilio auferret tamen, & furaretur, tenearis ad restitutionem? Ex part.3.tr.5.& Misc.1.Res 47.

§. 1. Affirmatiuè respondent Nauarra *lib.3. cap.4. num. 15.35. & 67.* Molina *tom. 2. disp. 736. n.5.* Vasquez *opusc.de restitut.cap.9.§.1.dub.1.in fine, & dub.2.num.32* Malderus *in 2.2.tract.4.cap.1. dub 2.* Villalobos *in summa,tom.2.tract. 11. diffic. 8.* Caietanus *in 2.2 quæst.62.art.7.* Medina *C.de restit.quæst.7.& 8.* Sotus *lib.4.quæst.7.art.3.* & alij.

Sup. hoc in Res. præterita § Notandum est etiã. in principio. & in Res. & in tom. 5. tr. 5 lege doctrinam Res.108. & alterius Res. eius not. 1. signanter in §. adrianus.

2. Sed mihi contraria sententia probabilis videtur, sicut visa est Lessio *lib.2.cap.13.dub 2.n. 8* & Layman *in Theol.mor.lib.3.sect.5.tract.2.c.5. num.5.* Et ratio est, quia in tali casu non fuit causa substantiæ damni, sed modi, vel circumstantiæ, cum qua mandatur exequutioni, v. g. vt quòd fiat hoc tempore, hoc loco, hoc instrumento, hoc modo, vel cum hoc incremento. Ergo non tenetur substantiam damni restituere. Dicendum est igitur, quòd si aliquis iniustum damnum alteri inferre decreuerat, & tu magis consilio, vel hortatu etiam confirmasti, ad damni restitutionem non teneris, etiamsi hortatu tuo causa fueris, vt citiùs aut expeditiùs damnum inferretur: at si hortatu tuo causa fuisti, vt maius damnum inferretur, quàm alioquin illatum fuisset, teneris tantùm de excessu, quidquid asserant Molina *dicta disp.736.num.2.* & alij. Et à fortiori contra Vasquez *opusc. de rest.cap.9.§.1.dub.2.* si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet; & si asportando rem furtiuam, adiuues aliquem, quam sine tuo subsidio auferret tamen, & furaretur; non teneris ad restitutionem. Hæc omnia Layman, & alij, multum ad praxim conducentia, ex quibus multos scrupulos, & onera restitutionem pru-

Sup. hoc in Resol. 1. not. præterita, in fine eiusdem. §. 1.

Sup.hoc in Res.præterita §.vlt.

dens Confessarius tollet: vide etiam Henriquez *lib. 14. cap. 7. num. 12.*

RESOL. XXIX.

Consilium dans ad damnum faciendum, ad quid teneatur restituere?

Sed difficultas est de aliis consulentibus, aut consiliariis ad contractus, & alia negotia? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Resol. 23.

Sup. hoc in [illegible] Ref. [illegible] §. Notan [illegible]

§. 1. Hic casus frequenter solet accidere, & de illo ego alibi fusiùs. Ideo nunc breuiter assero quòd vbi consilium non fuit efficax, nec causa efficiens, sed solùm excitans animum iam paratum, tunc consulens ad nullam tenetur restitutionem, & ideo glossa 1. *in c. de cætero, de homicidio*, dicit, tum quem dici dedisse causam damni, si propinquam causa dedit secus si remotam, qualis est mouens tantùm per suum consilium, sine quo aliàs res efficeretur. Vide etiam aliam glossam *ver. simplici in c. felicis, § illud, de pœnis lib. 6.* & Rebellium *p. 1. lib. 2. quæst. 14. sect. 4. a num. 17. vsque ad num. 25.* cum aliis.

2. Sed difficultas est de aliis consulentibus, seu consiliariis ad contractus, & alia negotia. Et quidem si consilium fuit datum ab idiota, vel alio quocunque bona fide, sine dolo, aut fraude, non tenetur in vllo foro; fallit tamen si haberet officium consultoris, vt in Aduocato, dummodo recipiat salarium, aliàs non puto teneri ex simplici consilio, quod est valde notandum. Et ita Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. restitutio, diff. 13. num. 2.*

RESOL. XXX.

An si quis, vt auerteret furta à furem maiori à Paulo, consuleret furtum minus à Petro, teneatur restituere Petro?

Et quid, si fur esset determinatus ad furandum æqualem quantitatem a Petro, vel Paulo, indeterminatus autem à quo velit; an amicus Pauli possit consulere, vt furetur potius à Petro? Ex p. 11. tr. 6. & Misc. 6. Resol. 58. aliàs 56.

Sup. contento in hac Ref. in tom. 7. tr. 5. Ref. 14. §. vlt. à lin. 5. & in aliis eius not. & in tom. 5 tr. 6. lege doctrinam Ref. 46. signanter [illegible] à [illegible] Et licet [illegible] etiam alia[illegible] eius an [illegible] quamuis non dicant [illegible] sup. hoc.

§. 1. Ad hoc dubium Pontius *in cur. Theol. disp. 52. quæst 9. conclus 2. num. 56.* respondet, quod si fur erat determinatus ad furandum ab alterutro, sed indeterminatus à quo, qui consuleret furtum minus à Petro, non esset obligatus ad restitutionem Petro: nec peccaret consulendo illud, quia tale consilium non esset nisi significatio, quod minus malum esset furari à Petro minus, quam à Paulo maius. Quod non potest esse illicitum. Quod si etiam consilium supra hanc significationem importet (vt ego existimo) desiderium aliquod voluntatis quo velis, vt furetur a Petro, adhuc illa voluntas non videtur iniusta: quia non est nisi conditionata, nimirum si ab alterutro ex illis duobus furari vis, volo potius vt fureris à Petro, quia id minus malum est. Huiusmodi autem voluntate non facit iniuriam Petro, quia potius debet respicere honorem Dei, quam emolumentum Petri.

Sup. hoc in §. [illegible] not. præ[illegible] &c.

2. Cardinalis de Lugo existimat, quod si fur determinatet furari multum à Paulo, vt hoc quis impediret, eum non debere consulere ipsi noli hoc facere; sed potius furare minus à Petro: quia sic induceretur fur ad furandum à Petro, de quo, vt supponitur, non cogitauit fur, quod videtur iniuriosum Petro.

3. Hæc tamen doctrina mihi limitanda videtur: nam si posset aliter auertere furem à peccato maiori, quam determinando Petrum; conuenio cum Cardinali Lugo, quod fieret iniuria Petro per determinationem illius. Sed si non posset eum auertere nisi determinando Petrum, videtur omninò, quod non faciat iniuriam Petro: quia potius debet respicere ad honorem diuinum, qui magis offenditur peccato maiori, quam ad emolumentum Petri. Hucvsque Pontius.

4. Sed ego assero, quod si suadeas homini parato inferre magnum damnum Petro, vt inferat minus damnum Paulo, de quo ille non cogitabat, teneberis Paulo de isto damno minori si inferatur. Si malefactor verò cogitet de vtroque, sed hæreat anceps, cui malum vellet inferre, resolutus tamen alterutri inferre, teneberis de damno, si consulueris aut rogaueris, vt damnum inferat Paulo, quod in se minus est.

5. Ratio est, quia iniuriam facit Paulo, quando malefactoris indeterminatum animum ad vtrumlibet inclinas, & determinas in particulari ad malum isti inferendum: tantum enim habet iuris Paulus, vt sibi seruetur res sua integra, quæ minoris est pretij, quàm Petrus, vt sibi seruetur res sua, quæ maioris est momenti.

6. Notant hîc quidam, si tantum in genere dixeris, minora mala esse potius facienda, quam maiora vel hoc, esse minus malum, siue peccatum, quam alterum, non idcircò te incurrere obligationem restituendi, quamuis malefactor rem istius postea auferat, vel destruat.

7. Ratio redditur, quia tu veram doctrinam tantum explicuisti, quia ipse ex sua voluntate sese determinauit ad damnum inferendum Paulo potius, quàm Petro. Existimarem tamen, quod ille censeretur moraliter malefactorem inclinare, & quasi determinare ad damnum Pauli, qui assumptum, & absumptum simul ei proponeret, præsertim si non rogatus id faciat, cùm non appareat alius pœnè vsus istius discursus. Non enim dici potest seruire ad impediendam maiorem culpam, quia iam malefactor voluntate, & affectu in vtrumque indifferenter fertur. Secus autem esset, si ipse peteret vtrum sit maius malum, & peccatum, quodque velit tantum facere minus, & tum respondetur, illud, siue tale esse minus malum: quam rationis diuersitatem quique potest facile apprehendere, & ideò addidi præsertim si non rogatus. Et hæc omnia docet Ioannes Vvigers *de iustit. 3. cap. 2. dub. 4. n. 26. cum seqq.* & alij penes ipsum.

Sup. hoc ibidem.

8. Sed si quæras an si fur sit determinatus ad furandum æqualem quantitatem à Petro, vel Paulo, indeterminatus autem, à quo velit, amicus Pauli possit consulere ipsi, vt furetur potius à Petro. Et affirmatiuè cum Cardinali Lugo respondet Pontius, quia amicus ille debet potius prospicere amico auertendo furem ab ipsius damno, quam non amico; nec rationabiliter potest Petrus conqueri, quod conditionata voluntate voluerit amicus potius malum ipsius, quàm amici.

RESOL. XXXI.

An serui non solùm peccent mortaliter, sed etiam teneantur restituere, si non impediant furta domestica?

Et quid de famulo cui domus cura non est commissa, an teneatur restituere furta facta Domino, siue fur sit domesticus, siue extraneus? Ex p. 7. tr. 7. Ref. 39.

Sup. contento in hac Ref. infra in Ref. 33. §. 1. 2. & 3. & in aliis eius primæ & secundæ not.

§. 1. Ad hoc Dubium, me citato, sic respondet Trull. *in Decalogum tom. 2. lib. 7. cap. 13. dub. 2. num. 5.* Obligationem contrahit famulus cui cura domus est commissa, vt ianitor, ostiarius, custos vestium, vel vasorum quia ad id ex officio obligantur: famulus autem, cui domus cura non est commissa, si dum possit, non impediat, tantùm peccat contra charitatem, & non tenetur restituere: quia ex officio impedire non tenetur,

tur. Hoc tamen limitat esse verum Less. *n.75.* quem sequitur Diana *part.5.tract.5. Miscell. resol.* 54. respectu conseruorum, non verò extraneorum, quos non impediens peccat contra iustitiam, quamuis ei domus cura non sit commissa, At Salon *s.2.quæst.62.artic.7. controuers.2.§.de iis qui tenentur ex officio obstare*, & alij absolutè docent, famulum, cui domus cura non est commissa, non teneri restituere, siue fur sit domesticus, & conseruus, siue extraneus. Idem videtur sentire Bonac. *sup.num.7.* & Diana *part.2.tract. 6. Miscell. resolut.* 58. Quod videtur verius, quia famulus eo ipso, quo alteri famulatur, non tenetur res domini custodire ex iustitia, nisi ad id se speciali officio obligauerit. Ita Trullench, cui adde etiam me citato Machadum *tom.2.lib.6.part.2. tract.* 11.*docum.2.n.2.*

Quæ hic est infra Res.35. §.vlt.ad lin.9. & vers. Hinc notat.&c.

Quæ nunc hanc sequetur. § Notandum est, & in Res.not. præteritæ in eodem §.ad medium, vers. nisi fures extranei, & infra in Res.33. §.3. ad lin. 5. & in alio §. eius not.

RESOL. XXXII.

An famulus teneatur ad restitutionem si non manifestet Domino alios famulos res ex aliqua domus officina sæpius furari?

Et quid de famulo, cui cura penus custodienda demandata est?

Et quid est dicendum, si fures extranei domum ingrediantur, & famulus eos videt, an teneatur ad reuelandum, si aliter malum impedire non potest?

Et an dictus famulus teneatur restituere si ab alio famulo furante accepit aliquid, si clamet, vel indicet furtum eius Domino, nisi pars accepta sit furti? Ex part.3.tr. 6.& Misc. 2.Res.58.

Sup.contento in hoc §. in Res.not. seq. & infra in Res.seq. §. 1. 2. & 3. & in aliis eius not. 1.& 2.

§. 1. Hic casus frequenter accidit, & ad illum sic respondet Laym. *in Theol.mor.lib.3.sect.5. tr. 2.n.7.* si duo eiusdem familiæ famuli sint, quorum vni cura penus custodiendæ demandata est, alteri non est, etsi vterque ex lege charitatis furta impedire debeat, si facilè, & sine suo incommodo possit; ex iustitia tamen fermè is solùm, qui curam penus gerit, quare solus etiam ad restitutionem obligatur. Ita ille, & ante illum Nauar. *cap.14.n.7.* Lessius *lib.2.cap. 15. lib. 10. n.* 74. & alij.

Sup. hoc in Res. præterita post medium, & in aliis eius vlt. not.

2. Notandum est tamen quòd Petrus Nauarra *de restit.lib.3.cap.1.num.* 224. limitat hanc sententiam, nisi fures extranei in domum ingrediantur, nam, tali casu putat ex iustitia quemlibet famulum obligari ad reuelandum, si aliter malum impediri non posset; cuicunque etenim famulo eo ipso quòd domesticus est, custodia domus aliquo modo incumbit, vt ab extraneorum iniuriis defendat.

Sup.contento in hoc, & seq. § in Res. seq. § Sed si & infra in Res.35. § Notandum est, & supra in tr.5. Res. 29. §.vlt. & in 10. 4.tr.7. ex Res. 7. vide §. cæterum, à lin. 4.

3. Sed quæret aliquis, an dictus famulus teneatur restituere, si ab alio famulo furante accepit aliquid, si clamet, vel indicet furtum eius domino? Respondeo negatiuè, nisi res accepta si pars furti. Ita Sotus *de iust. lib.4.q.7.art.3.* Nauar. *cap.17.n.21.* & alij.

4. Verùm huic doctrinæ rectè Nauarra *vbi supra n.* 135. & Lessius *n.* 68. adhibent limitationem, vt non procedat, si accipiens sua pollicitatione expressa, vel tacita furem animosiorem reddit, qui alioquin abstetritus esset, nam in tali casu tenebitur de illato damno tanquam participans.

RESOL. XXXIII.

An famuli teneantur impedire eos, qui furantu à suis Dominis?

Et quid de famulo, cui custodia domus, pecorum, &c. aliarumque rerum Domini data est?

Nota, quod in textu huius Resolutionis sunt multa alia difficultates, quas hic breuis titulus comprehendere, & explicare non potest, nisi nimis longus sit, pro diuersis aliis furtis, & restitutionibus factis vel faciendis ab aliis specialibus personis distinctis à latronibus, qua pro suis obligationibus aliquando ad restitutionem obligantur, &c. Ex part.11.tr.6.& Misc.6.Res.6.

§. 1. Affirmatiuè respondet Pontius *in curs. theol. disp.52.q9.concl.2.n.* 65. & hoc non solùm de illis, quibus specialiter cura custodiendorum bonorum illorum commissa est, de quibus non est ratio dubitandi; sed etiam de aliis; nam quamuis illa cura specialiter ipsis non sit commissa; tamen ex ratione sui status in genere videtur eos obligari, vt id impediant; nec potest esse dubium, quin illa sit voluntas domini, cui in hoc obtemperare debent. Nec scio, cur aliqui existimant famulum ab hac obligatione respectiuè ad alium famulum domesticum, quasi non teneretur impedire ipsius etiam furtum, nisi quatenus posset formare iudicium, quod non acciperet aliquid, nisi id, ad quod haberet licentiam vel expressam, vel interpretatiuam. Ita Pontius.

Sup.contento in hac, & duobus §§. seqq. supra in Res. 31.& 32.§.1. & 2. & infra in Res.seq. §. 2. prope finé, v. nec famulus, & in Res. 1. post seq §. Notandum, à lin 9.& vers. Hinc notat.

2. Sed quoad hoc vltimum communis sententia est in contrarium, quam tuetur Lessius, *lib.2.cap.17.dub.10. n.75.* Molina *disp.735.num.2.* Layman *lib.3.sect.5.tract. 2.cap.5.n.5.* Cardinalis Lugo *de iust. tom.2.disp.19.sect. 3.n.105.* Ioannes Vvigers *de iust.tr.3.cap.2.dub.6 n.51.* & communiter. Dico igitur, famulum qui videt aliquem furari ex rebus Domini, & non impedit, non teneri ad restitutionem, quandò furtum ab alio famulo domestico fieri videt, nisi si cura & custodia speciali munere commissa sit: vnde teneretur etiam famulus quando ei datur clauis ad extrahendum aliquid de aliquo loco, quia pro tunc custodia eius loci demandatur. Tenentur etiam, qui curam penus habent, vel ad custodiam, & vigilantiam supra res domesticas, vel familiam præficiuntur.

3. Quoad alteram verò partem libenter assentior sententiæ Patris Pontij, licet etiam quod quando famulus communis, cui peculiariter custodia, aut cura demandata non est, videt non à domestico, sed ab extraneo furtum de rebus domesticis fieri, non teneri etiam ad restitutionem, licet non impediat, aut manifestet; videtur clarè docere Molina loco cit. dicit enim, quando vnus famulus videret alterum famulum, aut quemuis alium accipere aliquid de rebus, quarum cura aut custodia, aut defensio nullo modo esset ei commissa, ac taceret, non teneretur id restituere. Cui consentire videtur Rebellus 1. *par. de obligatione Iustitia, l.2.q. 24. sect. 8. n.62.* dum solum dixit, teneri ad restitutionem famulos quibus custodia domus, pecorum, aliarúmve rerum demandata est, & eum coi traditur clauis ad pecuniam, vel aliud detrahendum ab aliquo loco, si indè aliquid furari permittat. De aliis verò seruis, vel famulis nihil eiusmodi dicit. Clarius id docet Axorius, *tom.3.l.8.cap. 13.de locato, & conducto, quæsito* 8. & Bonacina *disp. prima de restitutione, q.2.punct.7.* Alij dicunt tunc teneri famulum ad restitutionem, cum quibus, vt visum est sentit Pontius, & etiam ego, & idem docet Petrus Nauarra *lib. 3. de restitutione, cap.5. n.*224 Lessius, *c.13. num.75.* cum Soto *l. 4.de Iustitia, q.7.art* 3. quia aliqua domus custodia eis videtur commissa, licet non cum speciali vigilantia, & ita videtur habere communis hominum sensus. Vnde infero, Primò idem esse si famulus videret alium famulum ex rebus domesticis congregare, vt noctu cum illis fugiat; quia iam tunc esset quasi furtum ab externis factum. Infero secundò, idem dicendum si famulus eum dominum extrà domum comitatur, videret furem Domino crumenam furari, quia famuli sunt tunc quasi custodes domini, vt eum defendant. Et hæc omnia docet Eminentissimus Lugo vbi supra.

Sup.hoc fure extraneo, in Resol.1. not. præteritæ. in fine, & in Res. 2. § 2. & in 3. in eodem §. & vers. & in Res.4. in eodem vers.

4. Sed si aliquis hîc quærat, an si latro det alicui aliquid ne ipsius latrocinium impediat clamando aut aliter

Sup. hoc in Res.præterita §. penult. &

vlt & infra in Ref. 35. §. No. tandum est, a principio, & supra in tr. 5. Ref 59 § vlt. & in tom. 6. tr. 7. ex Ref. 7 via: §. cætetum, a lin. 4.

aliter manifestando, vtrum hic tenebitur ad damni reparationem? Dominicus Soto *l. 4 q. 7. art. 3.* simpliciter asserit, eum non teneri, nisi fortassis id quod latro dedit, sit pars furti; hanc enim tenebitur restituere ratione rei acceptæ. Fundamentum esse potest, quia non idcircò videtur quis magis obligari ad impedimentum, quia accepit pretium vt non impediat; nam accipiendo pretium non videtur iniuriam facere illi, quem latro parat inuadere. Nihilominus contrarium est verius, & ita docet Petrus Nauarra *cit. lib. 3. c. 4. numer.* 132. Lessius *lib. 2. cap. 13. dub.* 10. Rationem indicat Petrus Nauarra, quia tunc non tantùm est quædam non impeditio, sed etiam quædam veluti positiua cooperatio, quatenus scilicet sic paciscendo cum latrone, animat eundem, securioremque facit; sine quo pacto, aut non fecisset, aut tam liberè, & audacter fecisset; vnde positiuè suo modo in factum influit, eoque nomine venit meritò ad restitutionem obligandus.

Sup omnibus personis & casibus contentis in hoc §. in Ref. seq. §. 2. paulo post initium à vers. Dicendum, & in aliis not. 2. dicti §.

5. Et notent hic Confessarij, quod omnes qui ex officio obligantur impedire damna aliorum, si ex culpa graui negligant, tenentur ad restitutionem, & reparationem damnorum. Est communis doctrina. Hinc infertur primò, Principes, Magistratus, Prætores, Duces belli teneri ad restitutionem, si omittant impedire furta, iniusta monopolia, lattocinia, & similia mala, quando ea impedire in ipsorum est potestate; quia ratione officij ex iustitia ad illa impedienda tenentur, tanquam ad hoc assumpti, & conducti; ideò nanque stipendia à Repub. accipiunt, & honores eis deferuntur. Infertur secundò, idem dicendum esse omnibus illis, qui per modum contractus ad aliquarum rerum custodiam sese obligarunt, stipendium ea de causa prumerentes; quia lege iustitiæ tenentur hi custodiam præstare: quam si hanc negligant, tenentur de damno secuto, siue ab hominibus inferatur, vt à furibus, siue ab animalibus Syluestribus, quæ coercere & abigere debuissent. Sic tenentur custodes hortorum, vinearum, syluarum, & stagnorum, si ex ipsorum negligentia damna inferantur: non tamen tenebuntur custodes syluæ communis, si permittant iis auferre ligna, quibus iniustè id fuerat prohibitum, vt habet Petrus Nauarra *l. 3. cap. 4. num.* 141. Quod si verò eiusmodi custodes, pretio accepto, permittant alios auferre ligna, vel res suæ custodiæ commissas, obligabuntur tunc ad restitutionem etiam ante illos, qui res abstulerunt; quia censentur illi tum principales authores damni, quia quodammodò quasi vendunt res alienas, idque siue pretium exegerint, siue oblatum acceperint. Infertur. Tertiò, etiam Tutores, & Curatores ad restitutionem teneri, qui negligunt impedire damna pupillorum, aut minorum, vt notat de Graffis *l. 5. c. 26. n* 27. Nauarrus, *c. 17. n. 21.* & alij. Ratio est, quia ex iustitia ad hoc obligantur, quamuis enim stipendia non recipiant, nihilominus lege iustitiæ tenentur. Nam potestas publica potest hanc obligationem eis imponere, & iuxta communem sensum habetur imposita. Vide Vvigers *vbi supra* hæc omnia rationibus confirmantem.

Sup. hoc infra in Ref. 35. & in aliis eius primæ not. & in §. nos. præterite.

Sup. his infra in Resolut. seq §. 2. inter principium, & medium. vers. Et tutor & etiam Curator.

RESOL. XXXIV.

An qui potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & non impediuit teneatur ad restitutionem?

Et docetur omnes, & solos qui ex iustitia, & ratione officij, & contractus tenentur damna impedire; & si desinant culpabiliter impedire culpa lata teneri ad restitutionem damni non impediti; pro quibus multa, & diuersa personæ; & casus assignantur in textu huius Res. pro supra dicta obligatione.

Sed quæritur etiam, an illi, quibus ex officio incumbit, teneantur cum periculo mortis loqui, obstare, ac manifestare?

Et an Miles fugiens à bello Maurorum, & extrahens torquem auream ab alio Christiano demortuo in acie, teneatur eam restituere hæredibus?

Et an licitum sit Christianis emere à Turcis vel Piratis Hereticorum res furto ablatas?

Et e contra an qui extrahunt à Piratis naues onustas mercibus à Catholicis captas, teneatur eas Domino restituere, vel hæredibus eorum, aut pauperibus, &c.

Et late alia difficultas in §. vlt. huius Ref. proponitur pro custo dibus ciuitatis, &c. & quid quomodo, & quando verò teneantur ad restitutionem? Ex part. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 18.

§. 1. Affirmatiuè respondet Caietanus, *in Summa verb. Restitutio*; docet enim, eum qui occurrente necessitate potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & non impediuit, teneri ad restitutionem damni sequuti; quia tunc non impediens est causa voluntaria, quamuis tantum negatiua, & indirecta damni sequuti. Hinc doctrinæ consentit Angelus, *verb. furtum n. 26.* quando non impediens desinit impedire ex prauo animo.

Sup. hoc sup. in Ref. 18. §. Sed si, & seq. & quamuis non plene supra hoc lege, tamen Resol. 31. 32. & 33. & sup. in tr. 5. Ref. 89 & si placet etiam alias earum notationum.

2. Mihi verò placet contraria sententia; quia iste, vt supponimus non tenetur ex iustitia, quia non tenetur ex officio, nec ex contractu, sed si aliquando tenetur, tantùm tenetur ex charitate, vel potius ex misericordia erga proximum: ergo non tenetur ad restitutionem dãni sequuti, quia obligatio restituendi damnum, orta ex delicto, tantùm oritur ex violatione iustitiæ non ex violatione charitatis nec misericordiæ. Dicendum est igitur, omnes, & solos qui ex iustitia ratione officij, vel contractatus tenentur damna impedire in fauorem damnificati, & culpabiliter culpa lata, & in nostra sententia etiam culpa Theologica, desinunt impedire, teneri ad restitutionem damni non impediti. Vnde debitor tenetur ad restituendum creditori damnum, quod ei sequitur ex eo quòd ei culpabiliter dicto modo omittit soluere. Et superior, v.g. gubernator culpabiliter non impedens furta, & alia damna, quæ suis subditis eueniunt, tenetur ad restitutionem eorum damnorum. Et Tutor, & etiam Curator tenetur ad restituenda damna quæ culpabiliter non impedit Pupillo, & minori: & custos vinearum, hortorum, saltuum, & stagnorum, tenetur ad restituendum dominis dictarum rerum damna, quæ culpabiliter omittit impedire, quia omnes prædicti tenentur ex iustitia, vel ratione officij, vel ratione contractus dicta damna in fauorem damnificatorum impedire; non tamen tenentur ad solutionem pœnæ quam delinquens soluisset si denunciatus fuisset, quia non tenentur ad denuntiationem, vt pœna ipsa damnificati locupletentur, sed ne damnificentur, & ob id tantùm tenentur ad restitutionem damni & non ad restitutionem pœnæ. Vnde custos non tenetur ad restitutionem mercium, quarum Princeps, aut exactor vectigalium acquisiuisset si delinquens fuisset denunciatus, sed ad summum tenetur ad restitutionem pretij quod soluendum erat à mercatore pro vehendis mercibus: & iudex non condamnans delinquentem applicatione bonorum ipsi fisco non tenetur ea fisco restituere, quia custos non tenetur ad eam denunciationem ad locupletandum Principem, nec exactorem mercibus illis: & iudex non tenetur ad eam condemnationem faciendam ad locupletandum fiscum, nec confessarius omittens monere pœnitentem ad restitutionem, tenetur ad eam restitutionem; qui confessarius non tenetur ad eam monitionem ex iustitia in fauorem eorum quibus restitutio debet fieri, sed ex Religione in fauorem perfectionis Sacramenti Pœnitentiæ; & ad summum etiam ex iustitia in fauorem pœnitentium in bonum spirituale ipsorum, nec famulus cui non est specialiter commissa custodia rerum heri sui, tenetur ad restitutionem

Sup. hoc & sequentibus in Ref. 1& §§. not. seq.

Sup. his & sequentibus vsque ad not. seq. in Resol. præterita §. Et notant, per totum, & in Ref. seq. & in aliis earum annot. & in t. 6. tr. 1. Resol. 107 §. Tertio Quarto, Quinto, & Sexto, & pro parte lege §. vlt. huius Ref.

Sup. hoc in tom. 4 tr. 3. Ref 57 prope finem, quamuis ibi pro casu ex communicationis & in tom. 5. tr. 6. Resol. 22. &c.

Et pro famulo contento in hoc textu in Ref. præterita, §. 1. 2. & 3. & in aliis eius primæ, & secundæ annot.

stitutionem damni illati, per furtum non solùm factum à conseruis suis, in quo Doctores communiter conueniunt, sed nec damni illati per furtum factum ab extraneis; quia absque fundamento famulis imponitur obligatio custodiendi res heri adhuc respectu extraneorum. Et hæc omnia docet Caspensis, *in Cur. Theolog. tom. 2. tractat.* 18. *disput.* 1. *sect.* 9. *§ per totum*, Hurtadus *de iustitia, & iure disput.* 5. *difficult.* 10. & alij communiter.

3. Sed si quæras, an illi, quibus ex officio incumbit teneantur cum periculo mortis loqui, obstare, ac manifestare. Respondet Magister Soto *lib. 4. de iust. quæst. 7. art. 5. ad* 3. pensandum esse damnum, & cum periculo conferẽdum. Haud enim semper tenetur præter in quocumque casu obiicere morti vitam; sed vbi detrimentum Reipublicæ id exposcit, & ipse iustum recipit stipendium, & vbi citrà temeritatem potest obsistere. Idem sentit Nauarr. *cap. 17. num.* 21. & colligit ex D. Thom. hic *ad* 3. dicente: *Quibus ex hoc non multum imminet periculum:* Vnde si multum periculum vitæ famæ, aut rei familiaris eis immineret, non tenerentur damna particularium furta scilicet, aut homicidia impedire, nisi fortè maius esset stipendium eorum, quàm damnum particularium; tunc enim cum damno rei familiaris, tenerentur damna priuatorum impedire. Damno verò communi hæresum, proditionum Reipublicæ, & similium, etiam cum periculo vitæ tenentur obsistere, cùm hoc præponderet bono particulari: Vide Magistrum Serra *in 2. 2. D. Thomæ, tom. 2. quæst. 62. art. 7.* circa finem.

4. Non deseram hic obiter apponere decisionem illius difficultatis, an miles fugiens è Bello Maurorum, & extrahens torquem auream ab alio Christiano demortuo in acie, teneatur eam restituere heredibus, Respondetur cum Fagundez *lib. 7. cap.* 20. teneri, deducto pretio laboris, & periculi, si cui se exposuit. Cuius ratio est, quia Mauri cùm iniustum Bellum contra nos gerant, non possunt dominum spoliorum habere, sed adhuc permanet, & perseuerat in antiquis dominis; illorumque hæredibus; & ita tenet etiam Molina *tom. 1. disp.* 118. qui rectè obseruat, *disp.* 119. licitum esse Catholicis emere à Turcis, vel Piratis hæreticis res furto ablatas, quando verisimile est illas numquam deuenturas esse ad manus suorum dominorum, ita vt si proprius dominus comparuerit, illam accipiat reddito sibi pretio pro illis dato, vel sibi retineant si non comparuerit; hæc enim est rationabilis voluntas dominorum. E contra verò, qui extrahunt à Piratis naues onustas mercibus à Catholicis captas, tenentur eas dominis restituere, vel hæredibus eorum, vel pauperibus in defectum illorum, deducto pretio laboris, & periculi, cui se exposuerunt.

Quoad hoc in tom. 6. tr. 1. lege doctrinam Ref. 126. per totã signanter §. 2. in fine. vers. vt si amat. & melius in to 7. tr. 7. Resol. 19. §. Sed hic. & seq. & in Res. 33. § vlt.

5. Nota hic obiter cum Dicastillo *de iust. lib. 2. tractat. 2. disp. 4. dub. 8. numero* 186. quod quamuis probabile sit tantùm teneri soluere damna custodes, & non pœnam quam soluissent, si accusarentur mercatores transportantes vetitas merces; probabilius tamen esse ad vtrumque teneri (cum limitationibus tamen dictis à Molina) vt enim rectè notauit Medina *lib. 1. cap. 14. §.* 30. in transferendis de Regno in Regnum pecuniis, aut equis, & aliquibus aliis mercibus nulla Gabella, aut tributum impositum est, sed tantum pœnæ, quia omninò prohibentur transferri. Vnde transferentibus omissio rei translatæ imposita est in pœnam: ergo, si hanc non deberent custodes restituere, possent liberè ab omni restitutione non denunciare eos, quos deprehendissent tales merces transtulisse, & defraudare, ac priuare omni vtilitate publicanos, qui magno pretio emerunt has pœnas à Rege, & à quibus ipsi custodes stipendium accipiunt pro denunciando prædictos transgressores, quod est absurdum, Vnde absque dubio in istu casu custodes tenentur ad soluendam totam pœnam; quia tota illa defraudant Publicanos, & nulla alia re; quia ad nihil aliud ius habebant. Aliæ vero merces permittuntur transferri; non tamen sine solutione tributi; & in his aliqui dixerunt (vt Medina *quæst.* 15. custodes non denuntiantes teneri ad restitutionem pœnæ, & etiam tributi: pœnæ quidem ob prædictam rationem, & quia, vt ait Medina, Publicani, Hispanicè, Arrendadores, maius pretium dederunt pro gabellis simul, & pro iure exigendi pœnam ab iis, qui clam res prohibitas transferunt, quàm si solas gabellas emissent, ac proinde defraudantur hi, si illis restitutio debitæ pœnæ non fiat; tributi verò, quia illud etiam ante condemnationem debebatur. Hoc tamen rectè impugnat Rebellius, *quæst. 16. concl.* 2. quia sub disiunctione alterum, non vtrumque, siue Rex siue Publicanus poterat habere, nimirum, aut tributum, aut merces ipsas in pœnam non soluti tributi, si interciperentur. Quare satis est (inquit Rebellius) quod ex duplici interesse illud tantùm, quod maius est damnificatis soluatur, quale est quod ex amissione mercium prouenire debuisset; si delictum à custodibus prout tenebantur, denunciaretur. Quæ doctrina mihi verissima videtur quando custodes deprehendunt eos translatores transgressos fuisse legem illam pœnalem, de re manifestanda, & soluendo tributum. Si tamen se manifestarunt, & custodes, vel gratis, vel pro aliqua pecunia tributum illis remiserunt, tunc tantum tenentur restituere tributum, quod aliis remiserunt, quia pœnam non incurrerant. Hoc argumentum adducit Molina, sed in contrarium obiicit quòd facultas illa facta à custode iniqua est, ac proinde illa non obstante alter transgreditur legem, & incurrit pœnam. Vnde custos post illam incursam tenetur ex officio reuelare, & curare, vt executioni mandetur. Quod si non faciat iniustè priuat dominum eo emolumento. Ideò Molina in hac re dubius quodammodo hæret, sed tandem docet aliquam restitutionem arbitrio prudentis esse iniungendam illi; non tamen integram. Verùm ratio, quia non tenetur ad omnem, probat ad nullam, & è contra, ideò puto non incurrisse pœnam. Hæc omnia Dicastillus quæ quidem menti tenenda sunt, quia quotidiana.

Sup. his custodibus in t. 6. tr. 1. Resol. 78 §. 2. & in Resol. 107. §. Quinto & Sexto. & hic in Ref. præterita, § Et notent. & lege etiam § 2. huius Ref.

RESOL. XXXV.

An custodes portarum, siluarum, &c. teneantur restituere pœnam pecuniariam impositam contra eos, qui certas merces exportant, vel ligna, &c. si dissimulant?

Et si fur tibi aliquid det, ne impedias ipsius furtum clamando, vel manifestando, an tenearis ad restitutionem?

Et quid est dicendum, si aliquis ex domesticis furatur rei è domo, an teneantur ad restitutionem alij famuli, qui hoc vident; vel ille tantùm, cui cura domus est?

Et quid, si fures extranei domum ingrediantur ad furandum? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 54.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docent Ioan. Valetus *in differentiis vtriusque fori. ver. restitutio, diff.* 39. Rebellius *lib. 2. q. 16. num.* 2. Graffius *p. 1. lib. 2. cap. 127. num.* 41. Nauarra *de restit. lib 3. cap. 4. n.* 141. Salonius *tom. 1. q. 62. art. 6. controu.* 5. Molina *tom. 3. disp.* 159. *num.* 5. Medina *de rest. q. 12. & 15.* Villalobos *in sum. tom. 2. tr. 11. diffic. 9. num.* 3. vbi sic asserit, [Todas estas guardas y ministros publicos, que hancegido al

Sup. hoc sup. in Ref. 33. §. Et notent. ante medium à vers. Infertur. secundo. signanter ad medium & v.

que

que haze el daño ò paſſa las mercadurias vedadas, y los diſſimulan eſtan obligados à pagar la pena à la perſona, que lo auia de auer, no en quanto es pena, ſi no por ſe daño, que ſe haze contra juſticia contra el arrendador, ò la perſona que lo auia de auer.] Sic ille.

Sic tenentur. & ſeq. & in Reſ. 34. §. 2. ad medium, à verſ. Vide cuſtos. & §. vlt & in tom. 6. tr. 1 Reſ. 78. §. 2. & in Reſ. 107. curſim in §. Quarto.

2. Sed contrariam ſententiam ipſemet Villalobos putat probabilem eſſe, & illam tenent abſolutè Leſſius *lib. 2. c. 13. dub. 10. art. 73.* Nauarrus *cap. 25. nu. 34.* Syluester *ver. reſtit. 3. qu. 5. §. 7.* Tannerus *in 2. 2. diſput. 4. quaſt. 6. dub. 2. num* 83. & alij. Et ratio eſt, quia pœna non debetur ante ſententiam; vel meliùs, quia cuſtodes huiuſmodi non tenentur ex iuſtitia accuſare, vt dominus, vel reſpublica ditetur multis, ſed ſolum vt damna impediantur, & veſtigalia ſoluantur; ergo, &c. Et eadem ratione putat Tannerus publicos æſtimatores rerum venalium, non teneri pecuniariam illam mulctam ſoluere, quam ſoluiſſent denuntiati rei, etiam ſi eos deferre negligant.

Sup. hoc ſupra in Reſ. 53 §. Sed ſi. & in aliis eius not.

3. Notandum eſt etiam hîc obiter, quod Leſſius *vbi ſuprà n. 68.* Nauarra *lib 4. cap. 4. num. 132.* & alij notant, quòd ſi fur tibi aliquid det, ne impedias ipſius furtum; clamando, vel manifeſtando, teneberis ad reſtitutionem. Sed contrarium docet Sotus *lib. 4 quaſt. 7. art. 3.* & Nauarrus *cap. 17. n. 21.* & alij, dum hoc facere non teneris ex officio. Hinc notat Layman *in Theo. moral. lib. 4 ſect. 5. tract. at. 2. cap. 5. numer. 7.* Nauarra *cap. 24. numer. 7.* Leſſius *vbi ſuprà, num. 74.* & alij, quòd ſi aliquis ex domeſticis furaretur res ex domo, non tenentur ad reſtitutionem alij famuli, qui hoc vident, ſed ille tantùm cui cura domus, Sotus *lib. 4. quaſt. 7. art. 3.* Nauarra *lib. 2. c. 1. num. 224.* & alij, niſi fures extranei domum ingrediantur ad furandum, nam tunc ex iuſtitia ratione famulatus cenſentur obligari ad res domini ab iniuria externorum tuendas: & ex eodem principio docent Molina, & Syluester, quos citat, & ſequitur Leſſius *lib. 2. cap. 10. dub. 8. num. 59.* quibus ego addo Tannerum *in 2. 2. D. Thomæ, diſput 4. q. 6. dub. 2. num. 79.* teſtem quantumuis citatum præcisè ob denegatam teſtificationem, non teneri de tali damno partis, quia non ita certò conſtat talem ex officio, ſiue ex iuſtitia erga alteram partem actricem teneri ad bonum eius procurandum, vel eiuſmodi damnum eius impediendum.

Et pro contento à lin. 9. huius §. ſupra in Reſ. 31. & 32. §. 1. & 2. & in Reſ. 33. § 1. 2. & 3.

RESOL. XXXVI.

An qui bona fide expendit monetam falſam teneatur ad reſtitutionem?

Et quid, ſi mala fide in alium transtulerit prædictam monetam falſam? Ex p. 3. tr. 6. & Miſc. 2. Reſ. 3.

§. 1. Hic caſus frequenter accidit, Syluester *ver. falſarij q. 6.* & Angelus *eodem verb. §. 4.* aſſerunt, quòd ignoranter accipiens falſam monetam, & ſcienter expendens, tenetur damnificato ad reſtitutionem. Igitur ex eorum ſententia, ſi eadem bona fide in alium transtulit, non tenetur.

2. Sed contrarium docet Petrus Nauarra *de reſtit. lib. 3. cap. 1. num. 312.* error enim meus, ait ille, nulli nocere debet, ſed error ſuos tenere debet auctores. Idem docet Nauarrus *in man. cap. 17. num. 167.* Vtraque opinio eſt probabilis.

RESOL. XXXVII.

An Principes, & alij Domini, in quorum territorio viatores patiuntur de prædationes, teneantur eis damnum reſarcire?

Et qua ratione damnum probari debeat? Ex p. 8. tr. 7. & Miſc. Reſ. 38.

§. 1. Libenter hanc quæſtionem fuſiùs præter morem meum pertracto, vt Confeſſarij videant onus, quod Principes premit vt tueantur vias pro ſecuritate mercatorum & aliorum. Et ſuppono Principes teneri reſarcire damna, quoties norunt vias publicas in ſuo territorio prædonibus infeſtas eſſe, nec tamen ſecuritati viatorum proſpiciunt; ſicuti etiam ſi poſtea quam certiores facti ſunt de rapina confeſtim latrones non inſequuntur, vt capti viatores res ſuas recuperent. Difficultas eſt, an extra caſus iam dictos Principes teneantur ad rapinæ emendationem, & negatiuam ſententiam tenet Henricus Bocerus, & quia codex rarus eſt, ponam omnia eius argumenta per extenſum; ſic enim aſſerit *in tract. de Regalibus, cap. 2. num. 156.* Exiſtimo non eſſe obligatum territorij dominum, vt mercatori, aliíve viatori reſarciat damnum, quod prædonis iniuria contraxit in via publica.

2. Primum eſt illud: Non eſt vlla obligatio, niſi quæ iure aliquo, vel ciuili, vel prætorio, conſtitota, vel comprobata ſit. *§. omnium autem. Inſtit. de obligat. & l. legitima 6. ff. de pact.* Id quod agnoſcit etiam Donell. *lib. 12. commentar. cap. 2. in princ.* vbi ſcribit, id in primis in re obligationis inquirendum eſſe, an ſit aliqua conſtituta obligatio.

3. Hinc nuda pactio, vt deſtituta iuris auxilio, hac in parte efficacem obligationem non parit. *l. legem 10. ff. de pact. & l. iuriſgentium 7. §. ſed cum nulla* ibi, *ideò nuda pactio actionem non parit, & §. quinimò*, ibi, *ne ex pacto actio naſcitur, ff. d. tit. & l. ſi tibi 27. C. de locat. & conduction.* Vnde vſuræ ex mutua pecunia pacto promiſſæ, non debentur *l. 3. C. de vſuris*, proindéque indebitæ dicuntur *l. 5. §. Imperator. ff. de ſolutionibus.* Vt igitur ex pacto efficax oriri poſſit obligatio & actio, neceſſe eſt, vt ſingulari quadam lege ciuili, vel prætoria inde conſtituta ſit obligatio, *d. l. legitima 6. ff. de pactis.* Sic pactum donationis, qua promittitur alicui donum, antiquitus nullam producebat efficacem obligationem; Iuſtiniani tamen ſingulari quadam lege poſtmodum efficax inde producta eſt obligatio, & actio, *§. alia autem, verſ. & ad exemplum. Inſtit. de donationib. & l. quis argentum 35. in princ. & §. 1. C. de tit.*

4. Atqui nulla lege, nulla conſtitutione, nullo prætoris decreto conſtitutam legimus, vel comprobatam obligationem aliquam in Principem aliúmve dominum, in cuius territorio prædones iter facientibus aliquid per vim abſtulerunt, ad damnum illud eis reſarciendum. Id ergo ſine lege affirmandum non erit, per text. *in l. 5. in princ. ff. de probat. & l. illam 19.* ibi, Eo quòd nulla conſtitutio ſuper huiuſmodi collatione poſita eſſet. *C. de collationib. & §. actionum autem. verſ. quamuis enim Inſtit. de actionib.*

5. Atque huius concluſionis certitudinem ſecundo loco ex cauſis obligationem facilè dignoſcere poſſumus. Obligationum cauſæ à Iuſtiniano Imperatore proponuntur quatuor, contractus, quaſi contractus, maleficium, quaſi maleficium. *§. ſequens diuiſio. Inſtitut. de obligat.* Ex contractu ſi obligatus eſt territorij dominus, vel ex ſtipulatione obligatus eſt, vel ex innominato contractu, do, vt facias; ſi quidem cæteros contractus hic locum habere non niſi ineptè dixeris. Sed ex ſtipulatione non tenetur; tum quia nulla conuentio, nullus conſenſus de reſarciendo illo damno inter dominum territorij, & viatorem interceſſit; cùm tamen omnis contractus conuentionem & conſenſum deſideret. *l. 1. §. conuentionis, ff. de pactis.* Tum, quia omnis ſtipulatio non niſi inter præſentes contrahitur. *l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. & §. item verborum obligatio. Inſtit. de inutil. ſtipul.* Cùm tamen ſæpenumerò viator, quando tranſit per alicuius domini territorium, ne quidem videat ipſummet dominum.

6. Neque hîc dici poteſt per publicanum vectigal exigentem contrahi ſtipulationem, quippe cùm publicanus accipiendo

accipiendo vectigal nihil verbis promittat iter facienti, & stipulatio non nisi verbis contrahatur; vnde verborum obligatio dicitur, quæ inde nascitur.

7. Et licèt stipulanti viatori promiserit publicanus dominum territorij resarturum, si quid publica in via prædonum impetu amiserit, non obligatur ex eo dominus. *§. si quis alium. Inst. de inutilib. stipulat. l. inter 83. ff. de verb. oblig.*

8. Neque etiam verè dici potest, quòd obligetur territorij dominus ex contractu innominato, do, vt facias, veluti, do tibi vectigal, vt mihi in territorio hoc securitatem præstes, & si alicubi à prædonibus fuero spoliatus, damnum mihi illud resarcias. Huiusmodi enim negotium nunquam contrahont iter facientes, vel cum ipsomet domino, vel cum publicano eius.

9. Similiter nec ex quasi contractu obligatus dici potest, quippe cùm neque sub tit. *Instit. de oblig. quæ quasi ex contractu nasc.* neque vsquam alibi quasi contractibus hæc etiam associetur species. Et quia omnis ex quasi contractu obligatio, legis cuiusdam, vel edicti beneficio constituta est, vti omnes atque quasi contractus species, qua collegi sub *thesi 2. 3. & 4. disp. 1. class. 2.* Nusquam tamen vlla lege, vel edicto constituatur obligatio in territorij domino resarciendo damno, quod viator publica in via passus est, nisi in casu, de quo infrà, certè non erit nostrum affirmare, dominum territorij ad damnum illud resarciendum viatori ex quasi contractu obligatum esse, per text. *in l. 5. in princ. ff. de probat. & in l. illam 19.* ibi, eo quòd nulla constitutio super huiusmodi collatione posita esset, *C. de collation.*

10. Multò minus ex maleficio ad hoc obligatus censeri debet, vti ex inductione omnium maleficiorum facilè est colligere. Nullum furtum commisit, damnum illud non dominus, sed prædo intulit viatori, non ab ipso domino, sed à prædone facta est rapina, nō iniuria etiam viatorem affecit, quæ quatuor priuata delicta à Iustiniano proponuntur, *sub tit. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc. in princ. vers. Nam omnes, & tribus tit. seqq.* neque vllum aliud ab eo commissum esse hac ratione priuatum delictum facto delinquentis contineatur, dominus autem territorij nihil hic fecerit, sed solus prædo fecerit, dominus autem territorij aliquid saltem prætermiserit, accuratam scilicet territorij sui custodiam.

11. Ad extraordinaria, aut publica maleficia non pertinet hæc culpa domini: tum quòd illa crimina omnia dolo delinquentis continentur, qui dolus abest à domino territorij, siquidem hic nihil fecerit, sed omiserit tātùm aliquid, dolus verò duntaxat quodam alicuius facto demonstretur. *l. 1. §. 2. ff. de dolo malo, & l. dolum 6. C. eod. tit.* tum quòd ex criminibus extraordinariis, vel publicis, non obligatur delinquens ipsi, in quem crimen commisit ad priuatum scilicet commodum aliquod, sed obligatur vel ad pœnam corporalem, vel ad pecuniariam pœnam fisco inferendam. *l. vlt. ff. de priu. de l. vlt. ff. de furtis. l. vlt. ff. de iniur. l. 2. ff. de public. iudic.*

12. Videamus ergo, an ex quasi delicto ad resarciendum hoc damnum territorij dominus teneatur. DD. quidem ita sentiunt, quos refert, & sequitur Andr. Gail. *lib. 2. obseruat. practic. obseru. 64. n. 6.* Sed vt rectè inuestigemus, ad quasi delictum duo coniunctim requiruntur; *primum* est culpa, siue negligentia alicuius, non dolus, vti arguit *tot. tit. Inst. de obl. quæ quasi ex delict. nasc.* & text. *in l. si quis 5. §. si iudex litem. & §§. seqq. ff. de oblig. & act. Alterum* est, vt ex ea culpa, siue negligentia iuris ciuilis, aut prætoris decreto nominatim constituta sit aliqua obligatio, & actio priuata: siquidē, vt & *supra* ostendi, omnis obligatio vel ciuili, vel prætorio iure sit constituta, vel comprobata, & *§. omnium autem, Inst. de oblig. & l. legitima 6. ff. de pact.* Idque patet etiam ex omnibus speciebus, quasi delicti, propositis *sub tit. Inst. de oblig. quæ quasi ex delict. nasc. & sub l. si quis 5. §. 4. 5. & 6. ff. de obl. & act.* Sic de culpa eius, ex cuius cœnaculo quid deiectum est, vel effusum; quo alicui nocitum est, & de obligatione & actione ex huiusmodi culpa constituta extat nominatim edictum prætoris *in l. 1. ff. de his, qui effud. vel deiec.* De culpa illius, qui aliquid positum, aut suspensum habet supra eum locum, vbi vulgò iter fit, aut consisti solet; & de obligatione & actione ex ea culpa in hunc constituta extat edictum prætoris *in l. 5. prætor ait 6. ff. de his, qui effud. vel deiec. & in §. cui similis, Inst. de obl. quæ quasi ex delict. nasc.* Sic etiam lex XII. Tab. constituit obligationem & actionem ex culpa eius cuius animal pauperiem alicui fecit. *l. 1. in princ. ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur. & eod. tit. Inst. in princ.* Eadem quoque lex XII. Tab. constituit obligationem & actionem ex culpa illius, cuius pecudes in alieno prædio herbas, vel quid aliud depastæ sunt. *l. qui seruandarum 14. §. vlt. ff. de præscript. verb.* Iul. Paul. *lib. 1. sentent. tit. 15. in princ.* Idem quoque sentiendum est de cæteris quasi delicti speciebus, quas exposui *in disput. 17. sub tertia classe disputationum mearum*; ex quibus speciebus omnibus planè cognoscimus, duas illas res quasi delictum constituere, quarum prior est culpa, & posterior priuata obligatio, & actio, ex ea culpa iuris decreto constituta. Quod cùm ita sit, licèt territorij dominus in culpa sit, quando non curat, vt territorium suum pacatum sit & quietum, ac malis hominibus purgatum; nec ad hoc vllos in locis periculosis stationarios milites dispositos habet; veruntamen cùm nulla lege, nulla constitutione ex isthac culpa obligatio aliqua, & actio priuata constituta sit & comparata iter facientibus, quibus damnum à prædonibus est allatum; certè id temerè sine lege affirmandum non erit, cùm erubescamus sine lege loqui. *Nouell. 18. de triente & semisse, cap. 6. in princ.*

13. Præmissis duobus argumentis hoc tertium quoque addi potest. Omnis obligatio de causa aliqua familiari & priuata iure alicui comparata, rem aliquam continet, quam actione quadam persequi possumus, & aduersarius nobis soluere tenetur. *§. 1. ibi, alicuius rei soluendæ. Inst. de obl. iunct. §. 1. inst. de action.* Et quidem eam quæuis obligatio rem continet, quæ iure nostro definita est, sicuti ex omni contractus, & quasi contractus, delicti & quasi delicti obligatione cognoscimus.

14. Sed posito, quòd obligatus sit dominus territorij ex isthac culpa & negligentia sua: attamen nusquam & iure nostro proditum est, quòd ea obligatio contineat rem quandam, quam iter facientibus territorij dominus soluere teneatur: vt proinde putandum non sit, ipsis viatoribus à prædone publica in via spoliatis obligatum esse dominum ad resarciendum illud damnum.

15. Ad hæc iuris est impediti, quòd nemo sine actione experiri & consequi aliquid ab inuito aduersario possit. *l. si pupilli 6. §. vlt. vers. certè*, ibi, quoniam conueniendi eos iudicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit. *ff. de negot. gest. & l. qui seruandarum 14. §. fin.* ibi, non sibi occurrere legitimam actionem qua experiri possint. *ff. de præscript. verb.* Nusquam autem in iure nostro legimus, quòd actio aliqua iter facientibus à prædonibus in alicuius domini territorio spoliatis comparata sit de damno illo aduersùs dominum territorij. Proindéque viatores de isto hoc damno contra territorij dominum experiri non possunt. Ergo, &c. Hucvsque Henricus Bocerus.

16. Verùm his non obstantibus affirmatiuam sententiam tuentur Mynsingerus *cent. 5. obseru. 70.* Gail. *lib. 2. obser. 64.* & nouissimè Ferdinandus VVaizeneggerus, *in tr. de seruitutibus personalibus, & realibus, differt. 4. cap. 5. n. 29. & seq. Primò*, quia generaliter constitutum est, quemuis magistratum curare debere, vt malis hominibus Prouinciam purget. *l. congruit 13. de offic. præs. Secundò*, cuiuscunque prouinciæ Præses tenetur dispositos habere stationarios, & limitaneos milites ad tuendā

popularium quietem, & ad referendum sibi, quid vbique agatur. *l. 1. §. quies quoque, ff. de offic. præf. vrbi.* *Tertio*, ad Principes custodia territorij non minùs pertinet, quàm ad patremfamilias ædium cura. Sicut ergo dominus ædium ex quasi delicto tenetur, si quid ex his deiectum, vel effusum est, *tot. tit. de his qui effud. vel deiec.* & nautæ, caupones ex eorum facto, quorum opera vtuntur in naui, caupona, *obligantur. tot. tit. ff. nautæ caup. stabul.* ita etiam Principes tenebuntur. *Quartò* domini territoriorum pro saluo conductu à viatoribus pedagium accipiunt; ergo ad securitatem eisdem præstandam obligantur, argum. *l. secundum naturam, ff. de reg. iur. cap. quis sentit onus, de reg. iur. in 6.* *Quinto*, Principes ideò regale viarum publicarum ab Imperatore habent, vt eo, propter excellentiam, regaliter vtantur, hoc est, regia manu vias regias securas ac liberas à latronibus, plagiariis, ac prædonibus seruent. Myns. & Gail *dd. locis*, præsertim cum publicè intersit, sine metu & periculo per itinera commeari. *l. 1. §. summa, ff. de his qui effud. vel deiec.* Quibus rationibus motus Myns. *d. loco*, post Bart. *in l. ne quid, num. 1. ff. de incend. ruin. naufr.* Principes etiam tum obligat, quando rapina culpa Præfectorum ac Magistratuum ab ipsis constitutorum commissa est quasi Officialium negligentia domino imputari debeat.

17. Nec satisfacit Bocerus dum scribit, dominos territoriorum ad pœnam arbitrariam teneri, non ad damnum resarciendum spoliatis. Est enim iuris aperti pœnam arbitrariam, quæ reipubl. penditur, non impedire, quò minùs ob damnum expedire liceat. Et certè sæculares magistratus communione priuantur iure Canonico vsque ad condignam satisfactionem, si ad postulationem Clericorum rapaces refrænare neglexerint. *d. c. administratores 23. q. 5.* Minùs placet, quòd damnum per culpam omissionis datum negat priuata actione vindicari posse. Nam etsi Couarr. *de spons. & matr. p. 2. c. 6. §. 8. n. 15. & seq.* simile quidpiam asserere videtur, id tamen doctissimè refellit Molin. *de iust. & iure, tr. 2. disp. 697. n. 9.* Et certè licèt actio directa & vtilis hic deficeret, subsidiaria tamen in factum deneganda non erit arg. *l. quoties 11. ff. de præscr. verb.* dummodò meminerimus, si habita rationum, temporúmque ratione in procuranda viarum securitate domini territoriorum moralem diligentiam adhibent, eis culpam frustrà imputari, adeóque contra ipsos actionem dandam non esse, si extra ordinem se quis spoliatum conqueratur. Et hæc sunt placita Doctorum circa præsentem quæstionem.

18. Non desinam tamen hîc ad complementum quæstionis adnotare, quòd si aliquo casu actio contra dominos territorij, in quo rapina commissa est, locum sibi vendicat, alia tunc quæstio vertitur, qua ratione damnum acceptum probari debeat. Myns. *cent. 2. obseru. 71.* & Gail. *d. obseru. 64. n. 7. & seqq.* post Panorm. *in cap. super eo, vlt. num. 5. extrà de his quæ vi metusve.* Bart. *in l. si quando. C. vnde vi*, & alios, opinantur damnum iureiurando probari non posse, sed testibus duntaxat probandum esse. Potest rapinam passus damnum rerum omissarum, & id, quod interest, iuramento suo probare. *l. 2. l. in actionibus 5. §. sed in his. ff. de in lit. iur. l. si quando. C. vnde vi.* attamen hoc ob dolum raptoris siue in odium rapinæ constitutum est. In præsenti specie emendatio damni petitur ex maleficio, rapina scilicet alterius, & ob culpam domini, qui viarum securitati non idoneè prospexit; dolus autem ipse penes prædonem est; ergo cessante ratione *d. l. si quando*, quæ palam de iureiurando contra prædonem dolosum præstando loquitur; cessabit etiam priuilegium iurisiurandi. Quòd si dominus territorij sciuit, prædones in sua Prouincia grassari. & cùm potuisset, non prouidit, aut prohibuit, à dolo parum videtur abesse, ac proinde, si spoliatus contra ipsum, veluti criminis participem, ex proprio dolo ageret, sacramento rerum, quas perdidit, æstimationem probare non minùs sinendus esset, quàm si contra prædonem iudicio consisteret. argum. *d. l. si quando, 9. C. vnde vi*, ne deficientibus cæteris probationibus delictum domini maneat impunitum, contra *l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil.* Bocerus *de Regal. d. c. 2. num. 106.*

19. Est tamen hîc aduertendum, spoliato tum demum compensandum esse, si in via regia rapinam passus fuerit. Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 22.* Si verò viator à via publica & solida, qua vulgò iter fit, deflexerit ad vias insolitas, sibi debet imputare si in manus prædonum incidit. Andr. Gail. *d. obseru. 64. n. 10.*

RESOL. XXXVIII.

An liceat cuilibet Christiano bona possessa à Turcis sibi vsurpare, & cum aliquibus limitationibus sine aliquo onere restitutionis?

Et an possint ex tacito consensu Principis defraudare vectigalia à Turcis imposita similiter sine onere restitutionis?

Et an, quando seruus Christianus iniustè detinetur à Turcis, non solum possit fugere, sed etiam iure belli possit subripere, quæcumque voluerit, ex tacito sui Principis consensu? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 98.

§. 1. DE hoc casu per Epistol. in Aleppo datam sub die vigesimo sexto Augusti, millesimo sexcentesimo trigesimoseptimo, interrogatus sui à Reuerendo Patre Ioanne Stephano de Sancta Theresia Carmelita discalceato, qui testatus est mihi ibi affirmatiuam sententiam docuisse Patres Societatis Iesv, & præcipuè inter illos Patrem Gasparum Meniglier Gallum, & ex Patribus Minorum Obseruantium, Patrem Antonium Veglia Neapolitanum, asserentes quòd quicquid possident Turcæ, sunt bona Christianorum tyrannicè vsurpata, & ideo omnis Christianus tanquam membrum Ecclesiæ potest ea in Ecclesiam deferre. Probatur etiam hæc opinio ex authoritate Samuelis de Lublino ex inclyta Religione Diui Dominici *in summ. verb. seruus, n. 1.* vbi sic ait. Quando seruus Christianus iniustè detinetur à Turca, non solùm potest fugere, sed etiam iure belli potest subripere quæcũque voluerit ex tacito sui Principis consensu. Ita ille, qui citat Caietanum *in 2. 2. q. 66. art. 8.* & idem docet Victorellus *in Notis ad Emanuelem Sà, verb. seruus, n. 1.* & noster Pater Naldus *in summa, eodem verb. & num.* Nec valet dicere, quòd isti Authores loquuntur tantùm de seruis; nam ratio in eorum fauorem adducta militat etiam in aliis Christianis, quamuis serui non sint. Etenim cùm Principibus Christianis sit ius aduersùs Turcas bellum gerendi, & proinde eos iure belli rebus suis spoliandi, quia, vt inter alios obseruat Duuallius *in 2. 2. tractat. de Fide, quæst. 7. artic. 10. conclus. 4.* Rebell. *part. 1. libr. 1. quæst. 12. numer. 8.* Valascus *tom. 1. consult. 30. numer. 8.* Couarruuias *in reg. peccatum, part. 2. §. 11. num. 6.* Christianorum Prouincias occupauerunt, & occupant, sequitur ex hoc posse omnes Christianos ex tacito Principum consensu, & ex eorum interpretatiua licentia quæcumque voluerint è Turcis surripere. Et ideo Doctores citati non concedunt posse seruos ratione seruitiorum surripere æquiualentem à dominis, sed quantum voluerint, & hoc non solùm ab ipsis, sed etiam ab aliis: ergo hoc eis non concedunt ratione tantùm famulatus, sed ratione taciti consensus Principum secularium, quam interpretatiuam licentiam adesse quoad omnes, etiam non seruos, dicendum est, & quia, vt dictum est, in eis militat eadem ratio, & quia quanto plures sunt qui à Turcis surripere possunt, tanto magis eorum vires debilitantur; Doctores verò exemplificant hoc tantùm in seruis, quia

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Res. 13. & ibi in tr. 7. Res. 29. §. Et omnia.

vtpluri

vtplurimum Christiani in terris Turcarum commorantes sunt mancipia, & ipsi magis commoditatem habent subripiendi, non sequitur autem, quòd alij non possint.

2. Verùm his non obstantibus non desinam hîc apponere ea, quæ in sacra Congregatione propaganda fide consuluerunt aliqui Theologi septimo Aprilis, millesimo sexcentesimo vigesimonono, circa casum similem propositum à Patre Francisco Longobardo Ordinis Minimorum Missionario in Africa, Tuneti nempe (teste Laurentio de Peyrinis *in priuilegiis Minimorum, tomo 3. cap.4. numero 29.*) Christianis captiuis licere bona surripere non modò Principis Sarraceni ex tacita voluntate Principum fidelium, sed adhuc dominorum particularium, sub quorum violenta seruitute detinentur iure compensationis pro iniuria captiuæ libertatis pro debita laboribus mercede, pro lucro cessante & damno emergente in suis negotiationibus, & bonis ob absentiam à patria. Quòd si fideles captiui à stipendiis militaribus Christianorum Principum per Sarracenos in seruitutem iniustam redacti sunt, eos quorumcumque infidelium indistinctè tuta conscientia posse bona auferre sub quacumque via, & industria ex interpretatiua eorumdem fidelium Principum voluntate. Ita illi Theologi, & cùm supradictus casus propositus à Patre Longobardo denuo ab aliis Theologis discuteretur in Congregatione sancti Officij die decimo tertio Augusti, millesimo sexcentesimo trigesimo, teste etiam Peyrino *vbi suprà numero 43.* sic resolutum fuit. Qui captiui iniustè detinentur ab infidelibus, possunt à dominis particularibus accipere sine iniustitia, vel aliqua eius specie, quantum sufficit ad congruam compensationem, etiam pro sufficientia redemptionis ab illis, vel aliis, qui sunt partes Reipublicæ, siue Iudæi, siue Turcæ. Ex quibus apparet supradictos Theologos non tribuisse seruis Christianis in terris Turcarum tam amplam licentiam, quam illis tribuunt Doctores citati *vbi suprà.* & ita etiam Filliucius *tom.2. tractat. 22. cap. 5. numer. 123.* & ante illum Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 24. quæst. 13.* vbi docet fas esse Christiano seruo apud Turcas, vel Sarracenos capto auferre domino suo ea omnia, quæ sunt necessaria ei ad fugam, & ad iter faciendum, quo reuertatur ad suos, eo quòd iniquè possideatur à domino, item quia vim patitur dum detinetur, item quia potest iure operas, quas præstitit, compensare aliis rebus. Ita ille.

3. Sed ego, vt verum fatear, non auderem de peccato mortali damnare eum, qui contrariam sententiam sequi vellet. Nam serui Christiani apud Turcas, non solùm possunt sibi applicare eorum bona, ratione laborum, famulatus, iniuriarum, lucri cessantis, damni emergentis, &c. sed etiam ratione iusti belli: nam Principes Christiani sunt domini rerum Turcarum, & cùm ipsi sint hostes publici, & tyrannicè bona Christianorum possideant, sequitur posse Christianos ex tacito Principum consensu bona illorum surripere. Et ita præter Doctores citatos hanc sententiam tenet etiam sapientissimus Molina *de Iustit. tom. 1. tract. 2. disput. 37. numer. 1.* vbi sic ait. Cùm Turcarum, & Maurorum bellum aduersùs nos ex eorum parte sit iniustum, fas est iis, qui apud illos captiui detinentur, in recompensationem iniuriarum, & damnorum quæ acceperunt, nec non obsequiorum, quæ illis exhibuerunt, & quia perpetuò nostris cum illis bellum est, accipere non solùm ab eis, à quibus iniuria sunt affecti, competentem compensationem damnorum, & iniuriarum, sed etiam tam ab illis, quàm ab aliis iure belli, atque ex præsumpta nostrorum Principum voluntate accipere quæcumque voluerint. Ita Molina.

4. Confirmatur supradicta opinio ex auctoritate *l. non solùm, C. de rer. permutat.* vbi sic habetur. Non solùm barbaris aurum minimè præbeatur, sed etiam si apud eos inuentum fuerit, subtili auferatur ingenio, vbi glossa ait: Erant hi barbari hostes populi Romani; sed hodie Turcæ, vt patet, sunt hostes publici: ergo licitum erit per dictam legem bona eorum surripere. Et tandem Albertinus *in rubrica de hæret. in 6. quæst. 8. num.4.* asseruit ex his præceptum Decalogi septimum, Non furtum facies, non habere locum in Christianis surripientibus res ab infidelibus ex consensu Principum. Vnde hanc sententiam puto probabilem esse; cum hac tamen limitatione, vt actio illa sumendi bona Turcarum non sit annexa cum aliquo scandalo, vel cum damnu aliorum Christianorum, vel mendacio, conscientia erronea, vel fractione fidelitatis, ad quam tenentur, qui sub fide regia ibi adsunt, aut negotiantur. Et aliqui putant etiam in his casibus peccare quidem Christianos bona Turcarum surripiendo, non tamen teneri ad restitutionem, quia primò restituendo præberent vires hostibus Ecclesiæ: secundò, quia in dictis casibus si non quoad modum, quoad substantiam tamen præsumitur consensus, & licentia Principum Christianorum: ergo non adest obligatio restitutionis, licèt in modo peccetur; sicut multi excusant Regulares, qui furantur aliqua è Monasterio, inuito tantum Superiore quoad modum. Ita Mendoza *quæst. 8. post 7. concl. & concl.8.* Nauarr. *de rest. lib.3. cap.1. dub.1. num. 160.* Lessius *lib.2. cap.41. dub.9. num. 8e.* Rebellius *part. 1. lib.3. quæst.15. n. 22.* & alij communiter; sed ego hanc sententiam non approbarem in casu, quo inter Christianos, & Turcas adesset tempus treugæ, vel alicuius salui conductus: in his enim casibus non potest præsumi consensus propriorum Principum, neque quoad substantiam, neque quoad modum. Et hæc lecta, probabilia etiam esse censuit Pater Franciscus Bardi, sanctæ Theologiæ Professor in Collegio Panormitano Societatis Iesv, vir doctus, & mihi charissimus.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 3. Res. 38. §. 2. post medium. vers. non autem est inuitus. & in Res. 59. §. Sed opinio. prope finem, à vers. quia ad summum.

5. Notandum est etiam hîc pro confirmatione supradictorum ex tacito consensu Principum, posse Christianos fraudere vectigalia à Turcis imposita; quia sicut terræ illæ pertinent ad Principes Christianos, ita & tributa, quæ ratione talis dominij exigunt; sed hoc intelligendum cum limitationibus superiùs appositis. Vide Sanchez *in opuscul. tom.1. lib. 2. cap.4. dub.5. num.3.8. & 9.* qui etiam alias adducit rationes, vnde non est audiendus Megala *in part. 2. lib.2. cap.17. quæst. 6. num. 85.*

Sup. hoc in tom. 7. tr. 8. ex doctrina Res. 16. signãter in §. vlt.

RESOL. XXXIX.

An quis tuta conscientia possit detinere rem, quam iuxta leges præscripsit, si postea cognoscat fuisse alterius?

Et an semper præscriptio transferat dominium, vel tantum aliquando? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Res. 12.

§. 1. NEgatiuam sententiam docuit nouissimè Cyprianus Regnerus *de iniustitia quarundam legum Romanarum lib. 1. cap. 11.* eo quòd omne illud, quod fit sine bona conscientia & fide, Deo placere non possit. *Roman. 4. vers. 23. Hebr. 11. vers. 6.* Secundò quòd dicto Christi omnes leges Ciuiles reuocatæ sint ad æquitatem naturalem pariter omnibus insculptam. *Matth. 7. vers. 12.* Quando igitur sacræ literæ approbant ordinationes politicas, eas tantùm approbant, quæ iudicio rationis, quod nostris mentibus tanquam dedicatum aliquod simulachrum diuinæ institiæ inditum est, congruè respondeant. Iam autem qui post præscriptionem comperit rem esse alienam, versatur in mala fide: nouit enim naturalem dictare rationem, neminem cum alterius detrimento debere fieri locupletiorē

l. 206. *ff. de Regul. iur.* ergo nec tutus in conscientia. Quæ cùm ita se habeant, non video quo pacto iudex exterioris fori dominum agentem repellere possit, & malæ fidei possessorem defendere. Num igitur iudici placebit, quod Deo displicet? Ministemè erit supra herum suum? homonè Deo sapientior? *Matth.* 10. *vers.* 14. Possuntnè iudex exterioris fori, & iudex interioris de eodem contraria iustè pronunciare? Hucvsque Regnerus cui etiam adde Henningum Arnisæum *de iure Maiestatus lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 5. vbi sic ait, Habet omnis præscriptio aliquid iniquum, quod vergat contra naturalem, & positiuam iustitiam: & sic consistit quidem in iure bono sed non æquo, cùm tueatur aliquam contra verum dominum rei, & locupletet eum cum aliena iactura. Sustinetur autem solis his ratiuncolis, vt homines ad res suas custodiendas reddantur attentiores: quomodo & Lacedæmonij sua furta probarent, ne dominia rerum incerta fiant; quas omnes rationes notandum in foro ciuili aliquid verisimilitudinis habere, apud conscientiam verò neminem excusare, quia peccatum non excusant in ipso animo, sed tantùm in Republica. Ita Arnisæus.

2. Sed hi Auctores malè olent: & licèt cum ipsis sentiat Ioannes Vankel *in regula possessor. de Regul. iur. in* 6. & *ibi* Ioan. Andreas, Alciatus, *de quinque pedum præscriptione* 33. & 30. Corneus *lib. consil.* 252. *numero* 4. & alij, quos citat Valboa de Magrouejo *in cap. vigilanti, de præscript. num.* 35. Tamen ipse meritò *numer.* 38. affirmatiuam sententiam tenet. Dicendum est igitur completa præscriptione, si postea superueniat rei alienæ scientia, præscribentem neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ ad vllam restitutionem teneri.

3. Et ratio est, quia per legitimam præscriptionem non tantùm adimitur priori domino actio in foro externo, sed etiam dominium secùndum legum dispositionem illi tollitur, & in præscribentem transfertur, vt clarè probari potest *ex lib.* 3. *ff. de vsur. & vsucap.* vbi vsucapio definitur esse adiectio (siue, vt alij legunt, adeptio) dominij per continuationem possessionis tempore legibus definito. Neque Canones in eo vsquam reprehendunt, aut corrigunt ius ciuile, quamuis præscriptionem cum mala fide tollant: quin potiùs videntur idipsum omnino supponere & approbare, quando iuxta illam legum dispositionem iudicant, & iudicari volunt, vt patet *ex causa* 16. *quæst.* 3. *per diuersos Canones:* & *in cap. Sanctorum, de præscript.* ait Pontifex, se irrefragabiliter confirmare, vt omnes possessiones ad singulas prouincias suorum Confratrum pertinentes, à quibus per 30. annos possessæ sunt, quietè & syncerè perpetuò teneantur: quod eodem titulo in aliis capitibus iudicatur. Ergo quando legitima præscriptio est absoluta, licèt præscribens postmodum intelligat rem fuisse alterius poteris, tamen eam sibi tutò retinere. Probatur consequentia, quia res illa iam in eius transiuit dominium, ita disponente Imperatore, aut aliis Superioribus, qui potestatem habent dominium ab vno transferendi in alterum, quemadmodum propter delicta, ita & ex aliis iustis causis bonum publicum concernentibus. Quòd si res in præscribentis transierit dominium, nulla est ratio dicendi, quòd non possit eam nunc tuta conscientia retinere.

4. Vnde ex his patet responsio ad ea, quæ in contrarium adduxerunt Regnerus, & Arnisæus, & ad id quod ex lege naturali locupletari quis non debeat cum alterius iniuria, & iactura. Respondeo quod regula iuris allegata sic accipienda est, quod nemo locupletari debet cum alterius iniuria, aut iactura, iniquè scilicet illata: non autem quòd nullo modo id fieri possit cum alterius iactura. Nam qui ludis licitis, aut sponsione aut certamine debitis circumstantiis vestitis lucrum faciunt, locupletantur, cùm iactura aliorum, nec tamen ad restitutionem obligantur.

5. Ex his etiam infertur contra Adrianum *in* 4. *de restit.* & Medinam *Cod. de restit. q.* 18. asserentes aliquando præscriptione transferri dominium, non autem semper: sed tunc solùm quando intercessit prioris domini negligentia notabiliter culpabilis: & proinde tunc, non autem aliàs posse detineri rem præscriptam, si postea constet fuisse alterius. Fundamentum horum est, quòd leges & Canones videantur subinde iudicare præscriptionem esse inductam ad excutiendam dominorum segnitiem in rebus suis curandis, vt potest colligi *ex cap. vigilanti, de præscript.* ne proinde volunt in pœnam negligentiæ esse introductam. Quare vbi non est grauis negligentia, existimant eam non procedere in foro conscientiæ, quia cessante causa cessat effectus.

6. Sed opinio ista est singularis, & parum solida, aut probabilis: quod enim ad fundamentum istud attinet. Respondeo præscriptionem non esse introductam saltem principaliter ad tollendam negligentiam prioris domini, minus ad eam puniendam: sed ob alias causas maioris momenti, ex quibus etiam leges præscriptionis iustificari solent: quarum in primis vna principaliter indicatur *in l.* 1. *ff. de vsucapionib.* vbi sic habetur, Bono publico vsucapio introducta est, ne scilicet quarumdam rerum diu & ferè semper incerta dominia essent. Altera huic affinis, & est quasi huius finis, vt contentiones & lites in Republica vitentur, & aliquando finiantur, vt dicitur *l. vltima ff. pro suo*, vbi concessa dicitur vsucapio, vt aliquando litium esset finis.

RESOL. XL.

Quidam vir Nobilis possidebat multa bona dubitans esse sua, quæsiuit à me, an teneatur illa restituere?

Sed difficultas est, quando quis inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, vt res aliena sit, quid in hoc casu faciendum erit? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 44.

§. 1. RESpondi, vel incepit possidere dubitans, vel non; in primo casu tenetur adhibere diligentiam, vt inueniatur verus dominus, & ei restituere bona illa cum fructibus etiam consumptis: post adhibitam verò diligentiam, si manet adhuc dubius, non est obligandus ad integram restitutionem, sed solùm ad partem pro ratione dubij, quam debet tribuere creditori, de quo dubitat: si verò talis persona sit ignota, pauperibus tribuenda est. Itaque si dubium sit æquale, dimidium restituere debet, & quominus probabile est rem esse alienam, tanto minus non tenetur restituere, iuxta quantitatem dubij perseuerantis. Sic Lessius *de iust. lib.* 2. *cap.* 14. *dub.* 4. *num.* 25. Sanchez *in sum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 177. Rebellius *de oblig. iust. part.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 5. *num.* 7. Molina *de iustit. tom.* 3. *disp.* 721. *num.* 3. & alij.

2. In secundo autem casu, scilicet quando initio rem bona fide accepit, vel habuit; si postea incipiat dubitare, tenetur etiam inquirere veritatem, & manente dubio, si æqualiter dubitet, non tenetur quidquam restituere; nam in dubio melior est conditio possidentis, *reg. in pari* 65. *de reg. iur. in* 6. & ita communiter docent Doctores Salonius *in* 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 6. *contr.* 4. *concl.* 4 Rodriquez *in summa, tom.* 2. *cap.* 43. *n.* 4. Medina *in part.* 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *propos.* 1. Molina *de iust. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 35. Henriquez *in summa lib.* 14. *de irregul. cap.* 15. *in fin.* Sayrus *in Claui Regia lib.* 10. *tract.* 2. *cap.* 3. *n.* 19. Coninch *de Sacram. disp.* 34. *dub.* 10. *num.* 85. Lessius, Rebellius, *vbi suprà*, & alij.

Sup. hoc infra in Ref. 43. §. 1 & 2 &c.

Sup. hoc supra in Res. 27. §. Sed. cursim ad medium, & in aliis eius not. & infra lege quatuor Res.

3. Sed difficultas est, quando quis inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, vt res aliena sit; &

Sup. hoc in duabus Res. seqq.

& in hoc casu Valentia *tom.3. disp.3. quest.16. punct.2.* Bannez *in 1.2. quest.40. art.1. dub.5. concl.4.* Ledesma *de matrimon. quest.45. art.1. ad 3.* & Salonius *vbi supra*, asserunt, sic dubitantem teneti partem restituere pro ratione maioris illius propensionis. Et ratio est, nam in pari causa, vt diximus, melior est conditio possidentis, sed quando possidens magis inclinat eam partem, vt res sit aliena, non dicitur potior causa. Ergo ratione istius imparitatis, & inclinationis tenetur aliquid restituere illi, cuius rem esse dubitat.

4. Secunda tamen opinio, cui tanquam probabiliori adhæreo, asserit, sic dubitantem non teneri ad vllam restitutionem; quia possessio certa prævalet rationibus inducentibus in partem oppositam, dummodo non sint adeò efficaces, vt illius partis assensum generent. Ita Sanchez *in summ. tom.1. lib.1. cap.10. num. 9.* Vasquez *in p.2. q.19. art.6. disp. 66. c.7. numer. 41.* Aragon. *in 2.2. q.62. art.1.* Imò addit Salas *in p.2. q.21. tr.8. disp. vnic. sect. 23. n.231.* hoc esse verum non solùm, quando rationes pro contraria parte assensum non generant, sed etiam quando eum generant, dummodo non conuincant, nec assensus sit certus physicè, aut moraliter, sed merè opinatiuus adhuc enim verè res est dubia, ac possessio omnibus rationibus non conuincentibus præponderat.

5. Ad argumentum contrariæ sententiæ respondetur, Possessionem certam, vt dictum est, prævalere, & meliorem esse possidentis conditionem, etiamsi dubium non sit par, & æquale. Ex his patet responsio ad suprà positum quæsitum.

RESOL. XLI.

An possessor bona fidei, si inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, vt res est aliena, teneatur iuxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere? Ex p.2. tr.15. & Misc.1. Ref.10.

Sup. hoe in Ref. præterita §. Sed difficultas. & seqq & in Ref. seq.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Bannez 2.2. *quest.62. in præambulo ad illam dub. vlt. concl.2.* Ledesma *de matr. q.45. art.1. ad 3. prima sententia dubij secundi.* Salon. *in 2.2. q.62. a.6. contr.4. concl.4.* Sanch. *de matr. tom.1. lib.2. disp.41. n.10.* & hanc sententiam puto etiam tenere Saytum *in Claui Regia, lib.10. tr.2. c.3. num. 29.* Barthol. à Fausto *in speculo confess. disp.4. q.260.* vbi asserunt, in dubio æquali possidentem bona fide, non esse obligatum ad restitutionem.

2. At mihi semper contraria opinio visa est probabilior, quam tuetur, & docet Vasquez *in part. 2. tom. 1. disp.66. art.7. numer. 42.* vbi loquens de supradicta opinione asserit: [Ego hanc sententiam existimo nulla ratione esse admittendam. Nam quamuis pro altero, qui non possidet rem, fortiores videantur rationes, & coniecturæ circa res proprietatis, tamen si non sunt vsque adeò efficaces, vt generare possint assensum illius partis, sed rem adhuc dubiam relinquant, non debet censeri maius, & potius ius proprietatis vnius, quàm alterius, cùm adhuc in dubio res maneat, dubia enim res æquè videtur vtramque partem respicere. Ergo si rei in dubio existenti accedat certa possessio, potior erit causa possidentis. Quocirca quamuis vrgentiores videantur rationes pro eo, qui non possidet, si tamen non sufficiunt assensum generare, non obligabunt ad vllam restitutionem. Doctrina verò de dubio, in quo melior est conditio possidentis, intelligitur, quando nullius est assensus pro altera parte. Hæc Vasquez. Igitur in casu, quando possidens bona fide inclinat, vt res sit aliena, non tenetur iuxta talem propensionem aliquid restituere; quia possessio certa est potior, quàm rationes inducentes in partem contrariam, sed non generantes assensum.

Tom. VIII.

3. Post hæc scripta, inueni etiam Bonacinam docere hanc sententiam *de restit. disp.1. q.2. punct.2. n.6.* qui citat Salas *in part.2. quest.21. tract.8. disp. vnic. sect.23. n.231.* & notat Sanchez *in sum. tom.1. lib.1. cap.10. num. 9.* retractasse dicta de matrimonio *vbi suprà*, quod non solùm retractauit in isto loco, quem citat Bonacina, sed etiam *in lib.2. cap.23. num.179.*

RESOL. XLII.

An si præmissa debita diligentia, adhuc dubius sis, propendas tamen magis rem esse alienam, tenearis eam restituere, vel diuidere? Ex part. 4. tractat. 3 Ref. 26.

§. 1. HAnc quæstionem declarauimus *in p.2. tract. 15. resol. 10.* & teneri iuxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere, diximus docere Bannez, Ledesmam, Salonium, & Sanchez, quibus nunc addo Coninch *de Sacrament. disp.34. dub.10. n.93.* Valentiam *tom.3 disp.3. quest.16. punct.2. §. si autem*, quia in tali casu non est par causa tua, & aliena, vt possessio tibi suffragetur.

Quæ hic est supra Ref. antecedent, & in Ref. prima post præteritam. §. Sed difficultas & seqq.

2. Nihilominus in dicta resolutione ego contrariam sententiam docui cum Vasquez, Bonacina, Salas, & & Sanchez se retractante, quibus nunc addo Merollam, me citato, *in suis disput. Theologicis, tom.1. disp.3. cap.3. coroll.3. n.24.* Castrum Palaum *tom.1. disput.3. punct.2. num.11.* Layman *lib.1. tract.1. cap.5. §.3. n.21.* & Filliucium *tom 2. tract.21. cap.4. n.158.* & ratio est, quia possessio præponderat omnibus rationibus non conuincentibus.

RESOL. XLIII.

An facta sufficienti diligentia, an res sit sua, possit possessor bonæ fidei adhuc dubius illam retinere, & alienare, vel teneatur rem diuidere cum persona, de qua dubitatur, an eius sit?

Et an durante inuestigatione Domini, possit vti re, quæ vsu non consumitur, vt equus, mancipium, &c?

Et an possessor, qui adhibita diligentia, an res, quam possidet, sit aliena, si mansit adhuc dubius teneatur in posterum vero Domino comparenti restituere?

Et quid est faciendum, si spes moralis non est, vt verus Dominus compareat?

Et quid, quando probabilis spes est Dominum compariturum? Ex p.4. tr.3. Ref. 25.

§. 1. NOn posse asserit Adrianus *quodlib.2. à num.2. ad 2. confirm. argum. 1.* vel saltem teneri diuidere rem cum persona, de qua dubitatur, an eius sit docet Sotus *de iust. lib.4. q.5. art. vlt.* Martinus de Ledesma *2. part.4. q.18. art.1. dub. 14.* & Aragon *in 2. 2. q.62. art.1. tract. de dominio, ante §. his constitutis*; nam exitante æquali dubio, videtur ius esse æquale vtriusque partis: ergo, &c.

Sup hoc supra in Ref. 40. §. 1. Sed lege eam per totam. & doctrinam Ref. 41. & 42. vt facilius dissoluas hanc quæst.

2. At his non obstantibus contrariam sententiam communiter docent DD. vt Villalobos *in summa tom. 1. tract.1. diffic. 1. num.1.* Coninch *de Sacram. disp. 34. dub.10. numer.93.* Azorius *tom.1. lib. 2. c. 19. q. 5.* Vasquez *in 1.2. disp.66. cap.7. à num.36.* Salas *in 1. 2. tr. 8. disp. vnica, sect.23. num.233.* Sanchez *in summa tom.1. lib1. cap.10. num.9.* Molina *tom. 1. tract.2. disp.36. conclus.1. & tom.3. disp.721. num.4.* Valentia *tom. 2. disp. 2. quest. 14. punct. 4.* Salonius *in 2. 2. quest. 82. art. 6. contr.4. concl.1.* Bañez *in 2.2. q.62. art.6. dub.5. concl. 4* Sancius *in selectis disp.43. num.11.* Merolla *tom.1. disp.3 cap.3.*

cap.3. corrollar.3. num.11. & alij penes ipſos. Ratio eſt. quia in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis : ergo, &c. Quod etiam probatur ; nam in foro externo in tali caſu poſſeſſor dubius non eſſet ſpoliandus : ergo neque in foro interno. Probo conſequentiam, quia forum internum ſemper externo conformari debet, quando externum falſa præſumptione non innititur, vt docet Merolla *loco citato n.7.* Garſias *de benefic. tom. 2. p.9. cap.1. n.10.* Salas *in 1.2. tract.8. diſp. vnica, ſect. 18. n.176.171. & 226.* Sanchez *de matrim. tom.1. lib.1. diſp.5. n.20.* Suarez *de cenſ. diſp. 40. ſect.5. n. 16.* Sancius *in ſelectis diſp.48. n.55.* ergo, &c.

3. Notandum eſt tamen hîc primò quòd durante inueſtigatione veri domini, non poteſt quis vti rebus, quæ vſo conſumuntur, nam fruſtrà dominus quæreretur; poteſt tamen vti illis, quæ vſu non conſumuntur, vt equus, mancipium, &c. dum tamen adſit animus ſoluendi vero domino pretium illius vſus, deductis expenſis alimentorum, Ita Villalobos *in ſumma tom. 1. tract. 1. diffic.20. n.4.* & alij.

4. Nota ſecundò poſſeſſorem, qui adhibita diligentia, an res, quam poſſidet, ſit aliena, ſi manſit adhuc dubius, non teneri in poſterum vero domino comparenti reſtituere, niſi inſtar bonæ fidei poſſeſſor, nempe rem ipſam ſi apud ſe extat, vel ſi conſumpta ſit, aut ſit alienata, tenetur ſolùm quatenus factus eſt locupletior. Ita Leſſius *lib.2. cap.14. dub.4. n. 23.* Rebellius *part 1. lib.2. quaſt.5. n.11.* Vaſquez *in 1.2. diſp.66. cap.7. n.38.* Sanchez *in ſumma tom. 1. lib.2. cap. 23. n. 186.* & alij penes ipſos. Vnde non ſunt audiendi, Aragonius *in 2. 2. quaſt.62. art.5. dub.1.* & *ibi* Bannez *dub.2. concl.3.* Salonius *contr.2.* Salas *in 1.2. tr. 8. diſp. vnica, ſect. 23. n.227.* & alij aſſerentes hunc teneri reſtituere pretium rei venditæ ; ſed aduersùs dictos Doctores, & meritò, inſurgit Merolla *tom.1. diſp. 3. cap. 3. corollar. 3. n. 18.* docens hanc opinionem tunc eſſe veram, quando ex pretio locupletior euaſit, tunc enim tenetur eſſe paratus reſtituere domino totum pretium, ſi in toto factus eſt ditior, vt ſi rem illam ipſe dono acceperat, ac poſtea vendidit; vel partem pretij, vt ſi illam emerat, ſed poſtea pluris vendidit, quia in eo exceſſu tantùm factus eſt locupletior.

5. Et tandem nota, quòd ſi ſpes moralis non eſt vt verus dominus compareat, non teneris monere de dubio emptorem, quia tunc emptor morali periculo non exponitur, ſecus autem dicendum eſt quando probabilis ſpes eſt dominum compariturum. Ita Sancius *in ſelectis diſp.43. n.12.* Bannez *in 2.2. q.62. art.6. dub.5.* Caſtrus Palaus *tom.1. diſp.3. punct.2. n.13.*

RESOL. XLIV.

An poſſeſſor bonæ fidei, qui dubitans rem eſſe ſuam, neglexerit inueſtigare verum Dominum, vnde impotens effectus eſt ad eum ſciendum, teneatur ad reſtitutionem? Ex part.4. tr.3. Reſ.29.

§. 1. TEneri reſtituere illi, cuius rem eſſe dubitat, vel eo ignoto teneri reſtituere pauperibus iuxta qualitatem dubij, & ſpem quam habebat inueniendi dominum, tradunt Villalobos *in ſumma tom. 1. tract.1. diffic.20. n. 2.* Salas *in 1.2. tract. 8. diſp. vnica, ſect.23. num. 238.* Alphonſus de Leone *de poteſt. confeſſ. part. 1. recollect. 15. n. 76.* Sanchez *in ſumma tom.1. lib.2. cap.23. n.183.* Molina *tom.1. diſp. 36. concluſ.1.* & alij.

2. Verùm ſecundùm Bonacinam *de contract. diſp. 1. quaſt 2. punct. 2. n.8.* non ſine probabilitate videtur dicendum non teneri ad reſtitutionem; tum quia quamuis peccauerit negligendo inquiſitionem veritatis, nihilominus poſſidere incepit bona fide ; ſed melior eſt conditio poſſidentis ; ergo, &c. tum quia non conſtat an damnum aliis intulerit non inquirendo rei veritatem : qui autem dubitat, an ſua actione, vel omiſſione fuerit aliis cauſa damni, non tenetur ad reſtitutionem. Ergo, &c Et hanc opinionem probabilem etiam eſſe putat Caſtrus Palaus *tom. 1. diſp. 3. punct. 2. num. 9.*

RESOL. XLV.

Felix dedit Confeſſario vncias ſeptuaginta, vt reſtitueret Ioanni ſuo creditori. Poſt duos annos ſcit Confeſſarium non reſtituiſſe; quæritur, an denuo dictus Felix debeat reſtituere? Ex p.2. tr.17. & Miſc. 3. Reſ.2.

§. 1. QVidam Theologus magni nominis, reſpondit debere reſtituere, & probabiliter quidem : nam non deſunt DD. qui hanc affirmatiuam tuentur ſententiam, hi ſunt Nauar. & D. Antoninus apud Leſſium *vbi infra,* Syluius *in 2.2. D.Thom. quaſt. 62. art.6. quæritur 9.* Fabr. *de reſt. in 4. ſentent. diſt. 15. quaſt. 2. diſp. 50. cap. 4. n.159.* Lazarius *de monitoriis, ſect.4. quaſt.5. n.5. & 6.* Conrad. *in reſp. caſ. conſc. part. 2. quaſt. 445.* Petr. Nauarr. *lib. 4. cap.5. dub. 1. n. 19.* Clauis Regia *lib.10. tract.5. cap.9. n.3. & 9.* Toler. *lib. 5. cap.24. num. 2.* & Homobon. *de exam. Eccl. part.2. tract.10. cap.2. quaſ.2. ſuppoſ. 1.* Et confirmatur ratione : nam res ex delicto debita, antequam ad creditorem perueniat, ipſi perit debitori; non enim debet creditor damnum pati ob debitoris delictum, vt bene probant Rebellius *part.1. lib.2. quaſt.13. ſect.3.* Molina *de contr. tom.2. tract.2. diſp. 96. num...* Azor. *p.3. lib.4. c.33.* & alij.

Sup. hoc ſuprà in tr. 4. Reſ. 71. §. 1. ad lin.7. & §. Ad doctrinam.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Reſ. 149. §. vlt.

2. Sed mihi etiam probabilis ſemper viſa eſt contraria ſententia, & ſic in praxi non condemnaui dictum Felicem ad denuo reſtituendum : nam cùm ipſe non deberet cum infamia reſtituere, quantum in ſe eſt fecit quod potuit: & ſi Ioannes creditor ad reſtituendum non conſentiret, eſſet irrationabiliter inuitus. Et ſic Leſſius *lib.2. cap.16. dubit.6. num.67. in fin.* cum Filliuc. *in quaſt. mor. tom. 1. tract. 32. cap. 5. num.135.* probabilem vocat hanc opinionem, & in terminis illam amplectitur nouiſſimè Cenedo *de paupertate religioſa, dub.34. num.8.*

RESOL. XLVI.

An ſi quis daret alicui centum, ignorans, quod ex iuſtitia tantum etiam illi debebat, teneatur poſtea alia centum ſoluere?

Ex quo infertur, quod ſi quis, ex deuotione inuiſeret hanc, vel illam Eccleſiam, & non recordatur, quod ad id teneatur ex voto, vel ex pœnitentia, à Confeſſario iniuncta, ſi poſtea recordatur voti, aut pœnitentiæ, non teneatur illas Eccleſias iterum viſitare? Ex part. 5. tr. 18. & Miſc.1. Reſ 94.

§. 1. CAſus eſt curioſus, & erit multum plauſibilis ex benigna opinione, quam proferam. Affirmatiuam ſententiam docet Sanchez *in ſumm. tom.1. lib. 1. cap.13. n. 11.* vbi ſic ait. Debentem cuidam centum ſatisfacere huic debito, ſi debiti prorſus immemor tantundem ei donet, niſi in remunerationem tantidem muneris accepti donatio fieret, & ſimiliter obnoxium reſtitutioni incertorum pauperibus, poſſe omnes eleemoſynas, quas poſtea ignarus, aut illius obligationis immemor ex ſua deuotione largitus eſt, computare in eius reſtitutionis partem. Quia ſi hi conſcij, aut prædictæ obligationis memores eſſent, non animo liberali, ſed ſatisfaciendi dediſſent. Sed contrarium credo cum

Sup. hoc ſuprà in tr. 4. Reſ.49. §. vlt. & in tom. 6. tr.3. Reſ.151. & in tom.13. tr.6. Reſ.127. § 1. à lin.6 & ſeqq. & in Reſ. 126. §. vlt. & in alijs eius not. ſed lege eam per totam, & ſi placet etiam alias eius præmæ not.

Ludouico Lop. *lib.2. de contractibus, cap. vlt. col. antepenult. verb. superest nunc.* vbi bene ait huiusmodi dispositiones conditionales minimè spectandas esse, sed id quod voluntas tunc intendit: quia in obligatione iustitiæ id peculiare est, vt illi minimè satisfiat, quando alio titulo, vt donationi, vel eleemosynæ, quàm soluendi debiti redditur. Nec conditionalis illa tollit, quin hic & nunc sit vera donatio, & eleemosyna, & non debiti solutio. Ita Sanchez, & præter Lopez tenet etiam suam sententiam Salas *de legibus, disp.9. sect.2. num.35.* & Bonacina *de leg. disp.1. quæst. 1. punct. 10. num. 15.* quia obligationes iustitiæ neque contrahantur, neque tolluntur, nisi dependenter à voluntate contrahentium, quæ tamen in his casibus ratione obliuionis, & incogitantiæ ponitur non fuisse.

2. Sed negatiuam sententiam tanquam probabilem non desinam hìc admittere per ea, quæ nouissimè adducit Nicolaus Baldellus, vir quidem doctus *in Theol. moral. tom.1. lib.5. disp.25. n.18.* vbi sic ait. Nec negari potest quin etiam in materia iustitiæ possit sufficere ad illius obligationes tollendas intentio generalis, & implicita, quæ de facto habetur ab vnoquoque satisfaciendi omnibus suis obligationibus, quibus absolutè potest satisfacere per vnamquamque suam actionem. Neque obliuio & incogitantia huius, vel illius obligationis specialis potest tollere, aut impedire voluntatem generalem, & implicitam faciendi omnibus, quæ habentur, sed solùm tollit, aut impedit voluntatem specialem, & explicitam satisfaciendi huic, aut illi obligationi in specie, vt ex se patet, & ideo etiam in casibus positis obligationes iustitiæ dicendæ sunt verè tolli dependenter à voluntate eorum, qui per illas sunt obligati. Nam hoc modo *l. cum ex pluribus, ff. de solut.* expressè dicitur, quòd qui ex pluribus causis vni alicui debet pecuniam, neque exprimit, aut demonstrat, dum illam soluit ex qua causa soluat, & cui obligationi intendit satisfacere, censendus est pro illa soluere, quæ apud ipsum est potior: vt, v. g. si aliqua ex causa tenetur soluere sub pœna infamiæ, vel sub aliqua alia, vel sub iure hypothecæ, aut pignoris, & similibus. Et ratio subditur, quia verisimile est diligentem debitorem si esset admonitus, ita fuisse gesturum suum negotium. Ex quo textu clarè habetur, quòd voluntas implicita & generalis, quam vnusquisque habet satisfaciendi prout potest per vnumquemque actum suis obligationibus, potest habere locum etiam in obligationibus, & in materia iustitiæ, idque non solùm est verum, quando in actu soluendi nulla causa nullúsque titulus exprimitur, aut determinatur, ex quo fiat solutio, sed etiam quando exprimitur, & determinatur vnus aliquis minus principalis ex aliorum obliuione, & incogitantia: nam hæc obliuio, & incogitantia facit solutionem pro illo alio titulo simpliciter inuoluntariam, eámque resoluit in hanc conditionalem: Trado, vel soluo ex hoc titulo, nisi teneor ex aliquo alio potiore, & maioris momenti, vt diximus paulò antè. Et hæc omnia docet Baldellus *loco citato.* Dicendum est igitur, quòd intentio implendi quamcumque obligationem, semper videtur haberi saltem generaliter, & semper potest præsumi ab vnoquoque, quando non constat de intentione contraria, quia vnusquisque in suis actionibus generaliter semper intendit satisfacere obligationibus, quas habet; vnde licèt prima opinio sit probabilior, posteriorem, vt dixi, puto probabilem esse. Et ideò ex his à fortiori sequitur, quòd si quis ex deuotione inuiseret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordaretur, quòd ad id teneretur ex voto, vel ex pœnitentia à Confessario iniuncta, quando postea aduerteret debitum, & recordaretur voti, aut pœnitentiæ, non tenetur iterum illas Ecclesias inuisere, sed potest existimare vtrisque satisfecisse.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Ref. 146.

Sup. hoc supra in tr. 4. ex Ref. 49. lege doctrinam §. Notãdum. & alterius §. eius ant.

RESOL. XLVII.

An parentes diuites, si propter aliquam iustam causam exponant filios hospitali, teneantur restituere expensas circa eorum nutritionem? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 40.

§. 1. AFfirmatiuè communiter respondent Doctores, & ita tenent Homobonus *de exam. Eccles. part. 2. tr. 10. c. 4. q. 14.* Bellochius *in praxi mor. Theol. part. 1. q. 7. n. 25.* Azorius *part. 2. lib. 2. c. 5. q. 7.* & alij. Ratio est, quia hospitalia instituta sunt ad nutriendos hos infantes pro egenis, & non pro diuitibus.

2. At his non obstantibus, non grauabor hìc apponere sententiam Roderici Acugna *in Decretum Gratiani part. 1. dist. 87. c. 9. n. 13.* vbi sic asserit. An parentes expositorum, si sint diuites, teneantur in conscientia ad sumptus nutritionis hospitali restituendos.

3. Et non teneri verius videtur, cùm hospitalia sint instituta pro præsentibus necessitatibus, absque vllo onere miserorum; & expositi quantumuis eorum parentes sint diuites, præsentes necessitate vrgente exponuntur, & ita nihil tenentur, postquam fuerint sui iuris, hospitalibus restituere. Accedit quòd peregrini spoliati à latronibus, & similiter ægrotantes, quamuis in sua patria sint ditissimi, gratis curantur, & sustentantur in similibus hospitalibus sine vllo onere restituendi, vt ex vsu constat. Et confirmatur, quia alioquin hospitalia redditus haberent, non vt liberaliter, & gratis propter Deum necessitati patientium succurreretur, sed potiùs vt mutuum miseris daretur, quod est inconueniens, & non præsumendum de fundatoribus hospitalium. Sed forsan dici potest, tres classes hominum esse distinguendas; in prima continentur homines pauperes in re, & in spe; in secunda pauperes tantùm in re, & non in spe, vt filiifamilias; in tertia alij diuites in re, impediti tamen propter metum, vel aliam iustam causam filios alere nequeunt, & hos teneri ad restitutionem hospitalibus faciendam dicendum videtur. Ita Acugna *loco citato.*

RESOL. XLVIII.

An si quis vi, & fraude impediat, ne nepos filius spurij instituatur hæres ab auo, teneatur ad restitutionem?

Idem est dicendum de illo, qui fraude, & vi, impedit, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c.

Et supponitur nepotem filium spurij institui hæredem ab auo.

Et quid est dicendum, si quis impediat, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur non vi, fraude, vel mendaciis, sed precibus, blanditiis, muneribus, &c. etiam si hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & inuidia, an peccet mortaliter, sed non teneatur ad restitutionem?

Et in corpore huius Ref. inseruntur alij duo casus. Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 33.

§. 1. SVppono nepotem filium spurij posse institui hæredem ab auo, si hæc institutio non efficiatur intuitu filij spurij, vt illa bona ipse habeat. Ita Vasquez *opusc. de restit. cap. 5. § 7. dub. 7. n. 121.* Molina *de iust. tom. 1. tract. 2 disp. 167. concl. 9. n. 16.* & ex Iuristis Iulius Clarus *de testam. quæst. 32.*

2. Hoc supposito de hoc casu olim interrogatus affirmatiuè respondi, quia qui vi, aut fraude impedit aliquem ne instituatur hæres, vt est in casu nostro, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem; quidquid asserant aliqui apud Emanuelem Sà *ver. restitut. 21.* aduer-

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. ex hac doctrina Ref. 114. cursim in fine, sed lege eam per totam.

sius quos, & rectè insurgit nouissimè doctus Taonerus *in p.2. D. Thom. disp.4. quæst.6. dub.2. numer.* 65. cum Bonacina *de contract. disp.1. quæst. 2. punct. 12. num. 5.* & Syluio *vbi infrà, concl. 5.* Layman *in Theolog. moral. lib.6. sect.5. tract.2. cap.7. n.3.* Sanchez *in summa tom.1. lib.2. cap. 22. num.* 21. Torriano *vbi infrà.* Et ratio est; nam violatur ius ipsius, quod habet ad illud bonum; quod ius non est quidem absolutum, sed conditionatum, quia in libera voluntate collatoris positum; si enim velit, res tibi debetur; si nolit, non debetur. Vnde si quis voluntatem eius qui proposuit, vel deliberat tibi dare per vim, aut fraudem directè impediat, aliòve inflectat, veram tibi iniuriam facit: nam ius tuum in libertate collatoris constitutum violat. Ergo, &c. Et ideo hanc sententiam sustinent etiam Nauarrus *in man. cap. 17. n. 76.* & *ibi* Victorellus *in notis n. 67.* Lessius *lib.1. cap 12. dub.18. n.123* Vasquez *in part.2. D. Thomæ, tom.2. disp.175. c.2. n.13.* Azotius *part.3. lib.4. c.9. quæst. 1.* & alij penes ipsos. Idem dicendum est de illo, qui fraude, & vi impedit, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c.

Sup. hoc infr. in §. Quintò. huius Ref.

3. Notandum est tamen, quòd hæc restitutio non est integrè facienda, sed quanti iudicio prudentis spes illa potest æstimari. Ita Doctores citati.

Sup. hoc in [illegible] huius Ref. [illegible] & hic [illegible] in §. Quinto. huius Ref.

4. Verùm non grauabor hîc adnotare, quòd si impediatur, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur, non vi, fraude, mendaciis, &c. sed precibus, blanditiis, muneribus, &c. etiamsi hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & inuidia, peccaret quidem, sed ad restitutionem non teneretur; quia omnes supradicti, qui impediuntur ab assequendis istis bonis, ius ad illa non habent, nisi, vt dictum est, in libera voluntate collatoris; ergo si relinquas collatorem in sua libertate, nec aliquid facias quod illi libertati repugnet, non censeris hoc ius violare. Igitur cùm preces, munera, blanditiæ non repugnent libertati, nullo modo infers alicui iniuriam. Et ita aduersùs Caietanum *in 2.2. quæst.62. art. 2.* Couarruuias *in reg. peccatum. part.1. §.7. n.* 8. Paludanum *in 4. dist.15. quæst.1. art. 2. concl.* 4. Scotum *eadem dist. & quæst. ad arg. vlt.* Richardum *ibidem circa 5. principalem quæst 4. art.6.* docent communiter Doctores, vt Lessius, Azorius, *vbi suprà,* quibus adde Villalobos *in summa tom.1. tract. 11. diffic. 43. n.10.* Nauarra *de restit. lib. 3. cap.5. n.11.* Turrianum *in 2. 2. tom. 1. disp. 26. dub. 1. n.7.* Rebellium *part. 1. lib.3. quæst.1. concl. vlt. n. 5.* & Syluium *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. quæritur 25. conclus. 2.* Nec obstat intentio nocendi, odium, & inuidia; nam si non sequatur opus contrarium iustitiæ, hæc omnia non inducunt onus restituendi; vnde quod ad restitutionem attinet, videndum est, quo iure fiat quicquam, non autem quo animo; animus enim nocendi est contra charitatem, sed non violat iustitiam, nisi accedat opus iustitiæ repugnans.

Sup. hoc in Ref. seq. & in Ref. 1. post seq. §. 2.

5. Hinc ex dictis infertur primò, aliquem non teneri ad restitutionem, si sine vi, & fraude impediuit, v. g. ne Paulus institueret hæredem, vel legatarium Petrum, quem gratis instituere volebat, etiamsi ex odio, & malo animo fecerit, & orauerit vt se ipsum, vel alium amicum loco Petri, Paulus institueret.

Sup. hoc in fine Ref. not. seq.

6. Secundò, non tenetur ad restitutionem, qui sine vi, & fraude curauit aliquod testamentum iam factum mutari, & alium hæredem institui, vel aliquid sibi, vel amicis relinqui.

Sup. hoc infr. in fine Ref. 50. in fine.

7. Tertiò, si absque vi, & fraude procuras, vt beneficium daretur indigno, non teneris quidem restituere aliis competitoribus dignis, quia nihil contra ius illorum fecisti, sed teneris Ecclesiæ vel Reipublicæ, cuius iura violasti, procurando ei ministrum ineptum, & in tali casu seruandus est ordo, vt primo loco teneatur is qui officium administrauit, & stipendia accepit. Secundo loco tenetur collator, & tertio suasor.

8. Quartò, si absque vi, & fraude impediuisti digniorem, vt daretur minus digno officium, vel beneficium, peccasti quidem, non tamen teneris ad restitutionem non digniori, quia contra ius eius nihil actum est, nec etiam Ecclesiæ, vel Reipublicæ, quia nullum damnum per iniuriam illis illatum est; nam in potestate collatoris erat eligere dignum, relicto digniori, quamuis in eo non sit fidelis dispensator.

Sup. hoc in tribus Ref. seqq. & supra in §. Verum. huius Ref.

9. Quintò, qui impediuit per vim, & fraudem, ne alter consequeretur beneficium, vel officium, quo dignus erat, tenetur ad restitutionem, quanti iudicio prudentis ea spes valebat; nisi tamen dignus nullam spem haberet ad dictum beneficium consequendum.

Sup. hoc suprà in fine §. 2. huius Ref.

10. Sextò, qui per vim, & fraudem impedinit dignum à consequutione alicuius beneficij, vel officij, vt daretur indigno, tenetur ad restitutionem, non solùm digno, qui fuit iniustè impeditus, sed etiam Ecclesiæ, & Reipublicæ, quæ damnum patitur, non habens idoneum ministrum.

11. Septimò, qui vi, & fraude impediuit multos competitores ad aliquod beneficium, vel officium assequendum, tenetur singulis restituere, quanti, vt dictum est, iudicio prudentis spes eorum valebat.

12. Octauò, qui per vim, & fraudem impedinit, ne piscator, aut venator, piscaretur, & venaretur, tenetur ad restitutionem arbitrio prudentis viri.

13. Nonò, qui per mendacium impediuit Petrum, ne faceret eleemosynam Paulo pauperi, dicendo illum non esse pauperem, tenetur ad restitutionem.

14. Decimò, si vi, & fraude procurantem aliquod officium retrahis & auocas, teneris ad restitutionem. Idem dicendum est de eo, qui verbis, & precibus, etiam absque vi, & fraude, addit Bonacina, retrahit procuratorem alicuius, vt desistat ab aliquo incepto opere, vnde sequitur alteri damnum.

15. Vndecimò, si aliquis dignus spem habebat ad obtinendum aliquod officium, vel beneficium; & tu fraude, & vi illum impediuisti, vt conferretur digniori, multi putant te teneri ad restitutionem, quanti illa spes illi valebat, sed verius est te non teneri. Secus dicendum est, si procurasti, vt æquè digno conferretur, tunc enim teneris illi, quem iniustè impedinisti: nam respectu alterius æquè digni, ius habebat, vt collatori sua libertas relinqueretur.

16. Duodecimò, is, qui secretum alterius cognouit per iniuriam, si eo vtatur in suum commodum cum incommodo alterius, aliquando non tenetur ad restitutionem. v. g. Petrus scribit Romam ad Paulum, vacare beneficium in mense Pontificis; literæ veniunt in manus Ioannis, qui illas aperit, & postea clausas reddit Paulo, sed illum præueniens impetrat beneficium; in tali casu si Ioannes literas tempestiuè tradidit, probabilius est non teneri ad restitutionem; quia etsi commisit iniuriam aduersùs Paulum in legendis, & aperiendis literis, non tamen in comparando beneficio, cum Paulus non haberet maius ius, quàm alter. Et hæc exempla colligere volui ex supradictis DD. in gratiam Confessariorum, vt ex illis promptè, & facillimè multa in facto occurrenti solui possint.

17. Sed claudam hanc resolutionem cum dubitatione, quam ponit Syluius *in 2. 2. quæst. 62. art. 1. quæritur 25. concl. 5.* vbi sic ait. Petes, quid de illis dicendum, qui etsi non per vim, & fraudem, per preces tamen, aut aliter illicitè impediunt quempiam idoneum à consequutione boni, quod principaliter institutum est in singulorum vtilitatem; cuiusmodi sunt ærarium publicum, montes pietatis, piæ fundationes, &c. Respondeo eos teneri ad restitutionem, quia ad tale bonum singuli habent ius quoddam particulare, à quo inuiti impediuntur. Vnde non est eadem ratio istorum bonorum, quæ beneficiorum, vel officiorum publicorum; cùm hæc principaliter in bonum commune

ordinem

ordinentur, non autem id bonum particulare singulorum. Vnde Nauarrus Sotum sequutus *in man. cap. 17. n. 72.* inquit. Non sunt beneficia, & munera publica communitatis, ita debita iis, inter quos sunt diuidenda, sicut centum aurei communitatis diuidendi singulis eius membris, suot debiti eis, eo quòd beneficia & officia publica sunt instituta, principaliter propter seruitium Ecclesiæ, vel Reipublicæ, & non propter eos qui seruiturí sunt. Et collatores eorum non distribuunt tanquam debita eis, quibus distribuuntur, sed tanquam debita seruitia Ecclesiarum; ita quòd per bonam, vel malam electionem eorum, non sit principaliter commodum, vel damnum iis, qui eliguntur, sed Ecclesiis, vel illi Reipublicæ, ad quam regendam perficiuntur. Sed quando, v. g. centum aurei communis ærarij sunt distribuendi particularibus membris illius communitatis, vnusquisque eorum habet aliquod ius, ob quod illis debetur sua pars; quia illi sunt destinati principaliter in vsum, & vtilitatem eorum, non verò in commodum Reipublicæ. Hæc omnia Sylvius. Verùm quia ex principiis in ista resolutione positis, resoluuntur duo casus in praxi sæpiùs occurrentes, de illis speciatim disserere existimaui, ideo quæritur:

Primum casum inuenies infra in Ref. 51. Secundum verò in tom. 6. tr. 1. Ref. 107.

RESOL. XLIX.

De impediente, ne aliquis obtineat beneficium, an teneatur ad restitutionem? Ex p. 11, tr. 4. & Misc. 4. Ref. 36.

Sup. hoc in Ref. præterita § Verum. & § Quarto. & in Ref. seq. §. 1. & signanter § 2. & in Ref. 1. post seq.

§. 1. COllator iam destinauerat conferre beneficium Sempronio, Titius maloanimo & odio in ipsum collatorem ne hoc faceret, impediuit; postea pœnitentia ductus, quærebat à Theologis an teneretur ad restitutionem. Quidam ex ipsis affirmatiuè respondit, nixus, vt ipse asserebat auctoritate Patris Thomæ Hurtadi *var. tom. 2. tract. 11. cap. 1. §. 10. num. 730.* quia habet expressè *in l. 2. §. 9.* Idem latro D. *de aqua pluuia arcenda*, vbi dicitur, *non teneri ad restitutionem, si aquæductum, qui venit per tuum fundum ad vicini possessionem, dummodò (ait Paulus iurisconsultus) hoc non faciat animo, vt tibi noceat.* Idem expressè determinat Iurisconsultus Vulpianus *l. 1. §. 12.* denique D. eodem, quæ leges cùm rationis naturalis ductu sint factæ, non solum habent vim in foro externo, sed in interno; sunt enim expressiuæ obligationis naturalis, & ego non solum habeo actionem ne me ex odio, & vindicta impedias à consecutione beneficij aut legati, quia nec charitas, aut iustitia legalis permittunt tuum malitiosum impedimentum, sed etiam ex iustitia commutatiua.

2. Et ratio est, quia quilibet habet ius strictum, ne alius illi iniuriam faciat, atqui ex odio, & vindicta impedit ne aliquis consequatur beneficium aut legatum; vno modo iustè, & sic non peccat; alio modo iniustè, putat si intendat eius nocumentum, cùm impedit propter odium aut vindictam, aut aliquid huiusmodi, & tunc peccat mortaliter, & tenetur restituere pro ratione damni.

3. Sed ego de hoc casu interrogatus negatiuè respondi, & præter Doctores à me adductos; hanc sententiam tenet Zapata *de iustitia distributiua p. 3. c. 4. n. 9. cum seq. cap. vlt. n. 23. cum seq.* & Gerunda *de Episc. tom. 2. l. 6. disp. 13. c. 3. num. 2. cum seq.* Probatur hæc opinio, tum quia odium, siue nocendi animus ex se non sunt contra iustitiam, sed contra charitatem; quapropter si quod externè fit, iustè alioquin fiat, vt miles, v. g. occidens quempiam in bello iusto, non faciet contra iustitiam, neque obnoxius erit restitutioni, etiamsi ex odio, & contra charitatem id præstaret, & Iudex reum iustè condemnans, vel mutans testamentum testator, licet ex odio, neque contra iustitiam facient, neque ad restitutionem obligabuntur: tum quia motiua ratio actus interni etiam iniustitiæ non facit ad obligationem inducendam restituendi, ni ex eo actu inæqualitas aliqua deriuata esset: quamobrem tametsi posset quis ex prauo iniustitiæ motiuo, operari, quando formaliter ex iniustitia quidem operaretur: nihilominus tamen, ni ex formalissima illa iniustitia sequeretur aliquod inæquale, iniurium, vel iniustum, sicut non censeretur verè & completè facere contra iustitiam; ita ad restitutionem non obligaretur. Demum quia inæqualitas, iniustum, vel iniuria, damnique alteri illatio, atque ex hoc, vel illo motiuo fieri potest, hoc igitur accidentarium respectu illius erit.

Hinc si absque odio, quod fit, alteri erit nociuum eodem etiam pacto odio addito erit.

4. Itaque ad summum, vt ad rem nostram propius accedamus, odium, ex quo impedimentum alicui ad aliquod bonum sternitur, vel rationem potuit habere signi ostendentis illud, quod factum est esse contra ius fasque iustitiæ non seruatæ; Idque plerumque licet non semper verum existimem, cum infallibile signum non sit: vel causa erit, ratióque impulsiua seu inductiua iniustitiæ, iniuriæ, vel inæqualitatis; malum enim quod inimico volumus efficaciter ni vires desint, facili negotio inferimus, quod subindicatur. Alio præterea modo declarari potest, si intendas nocumentum illius, quem impedis propter odium, vel vindictam, aut aliquod eiusmodi; nam particula, propter, causalitatem finalem, seu rationis formalis importat, vt habet ipsemet D. Thomas *1. p. q. 19. art. 5.* quando nimirum refertur ad voluntatem, quæ propter finem operatur, vt in casu nostro, & probè notauit Vasquez *1. 2. disput. 4. cap. 4. §. quod verò.*

5. Restat modo respondere ad argumenta Patris Hurtadi, & ad auctoritatem sancti Magistri respondeo cum Nauarro, D. Thomam ibi loqui de eo, qui non quomodocumque animo nocendi, sed simul iniustè impedit quempiam ab aliquo bono, siue quia ad id alter habet ius ex firma dantis voluntate, quam sufficere ostendit Cardinalis Toletus *l. 5. summa cap. 19.* ex M. Soto *l. 4. de iustitia q. 6. art. 3.* siue quia per vim, fraudem aut dolum, quis alterum impedit, quod est iniustè impedire: sic D. Thomam interpretatur M. Soto, quem sequitur M. Valentia. Vel illum cum M. Rebellio exposuerim, D. Thomam non existimasse, animum nocendi secundum se obligare ad restitutionem; sed asserere voluisse, vt plurimum esse causam, qua quis monetur ad aliquid impediendum à bono consequendo, vel ipsi ex iustitia debito, vel per modos iniustos.

6. Ad *legem* verò *2. ff. de aqua pluuia arcenda*, Primò respondeo, in ea non tractari de obligatione restituendi, sed de actione, quæ datur contra alterum, quasi ex iniuria, & dolo, quæ actio non datur quando deficit animus nocendi; sed quantum ad obligationem restituendi, quamuis ille qui bono animo fecit, non teneatur restituere, non sequitur à contrario sensu, vt ille, qui malo animo facit, teneatur ad restitutionem.

7. Nam argumentum à contrario sensu valet in iure, quando in iure contrarium non disponitur iuxta *glossam capitis significasti, de foro competenti, per l. autem Proculus, & l. fluminum §. vltimo ff. de damno infecto absolutè habetur*, eum qui in suo aperit puteum; etiamsi venas vicini inferioris præscindat, non teneri, ac merito, quia aqua transiens iure naturali, tua est saltem quoad tibi opus fuerit, & animus in mente retentus nihil operatur: & quando factum de se non est iniustum ex intentione mentis, non inducitur restitutionis obligatio.

8. Secundò ad eandẽ legem respondeo, illam non loqui

qui de intentione interna, sed de facto ipso exteriori, quod quidem iudicatur iniustum, quando eo modo fit vt noceat alteri, & non ad vtilitatem propriam, & hoc constare potest ex ipso modo, quo impedimentum præstatur proximo ad consequendum bonum sibi debitum, vel quando datur occasio ad eius nocumentum, quæ occasio necessaria non erat ad vtilitatem propriam neque ad vtendum iure suo.

8. Hoc autem, quod Valentia duplici verificatur exemplo. Primum est; quando riuus aquæ per vnius fundum deriuatur ad agrum alterius, & ille ad cuius agrum prius accedit, aquam aut præscindendo venas, aut fossa aliqua sibi inutili, impedit, ne deriuetur ad agrum alterius, tunc enim ex facto ipso malus animus nocendi constat, & obligatio ad restitutionem, quam non incurreret, si vtendo iure suo in proprio agro tantum aquæ insumeret vt parum alteri superesset, vt diximus in primo intellectu.

9. Secundum exemplum in legibus citatis constituitur, quando aliquis aquam pluuiam ab agro proprio diuertit, quæ quidem ex illa deriuatione alteri nocet; Nec datur actio, neque obligatio restituendi. Si tamen poterat, sine alterius nocumento, proprium damnum impedire, ex illo facto; alteri nociuo constat malus animus, & datur actio de iniuria, & obligatio ad restituendum, non ex malo animo interiori, sed ex facto exteriori malum animum, prauamque & iniquam voluntatem ostendente.

Et ita ex supradictis apparet, me in hoc casu satis probabiliter consuluisse, Titium, ad nullam restitutionem teneri Sempronio, & ita mecum sentiunt viri docti.

RESOL. L.

An qui precibus, & suasionibus adducit collatorem beneficij Ecclesiastici, vel Cathedræ iam determinatum ad conferendum beneficium, vel Cathedram Titio, vt sibi, vel alteri minus digno conferatur, teneatur ad restitutionem?

Et quid est dicendum, si hoc quod ex malo animo, & odio faciat?

Et quid, si alicui res ex iustitia debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, an tunc; qui sine vi, aut fraude Collatorem suasione, aut precibus monet, vt officium, legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri; an inquam, is non peccet contra iustitiam, nec teneatur ad aliquam restitutionem, etiam si totum hoc ex odio efficiat?

Et ex doctrina huius Ref. multa dubia solui possunt. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 53.

Sup. hoc supra in Ref. 48. §. Verum. & §. Quarto. & in Ref. 49. & infra in Ref. seq.

§. 1. Affirmatiuè respondent Paludanus *in 4. dist. 15. q. 2. art. 2.* Syluester *ver. restitutio 3. q. 12.* Caietanus *in 2. 2. q. 62. art. 2.* & Bannez *dub. 12. concl. 7.* Nauarra *de restit. lib. 3. c. 5. num.* 10. Gatsias *de benef. tom. 2. part. 7. c. 16. n.* 30. Ioan. de la Cruz *in direct. part. 1. pr. 2. art. 2. dub. 8. conclus.* 3. & communiter Thomistæ cum Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 21. diffic. 44. n.* 9. vbi sic asserit. [El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos ruegos sin fuerça, esta obligado à restituir al mas digno. El fundamento es porque fuera de quebrar la justicia distributiua hizo daño al mas digno contra iusticia commutatiua, en cosa que estaua ya à cerca de tenerla; de manere que si el distribuydor estaua determinado firmamente de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, que sino fuera por la persuasion à restituyr le todo ò casi todo, y sino estaua tan cerca como esso estara obligado à restituyr conforme à la propinquidad el otro tenia.] Ita Villalobos, qui etiam citat Aragonium, & Couarruuiam.

2. Sed ego contrariam sententiam probabilem etiam esse puto; etiam si hoc quis malo animo, vel ex odio faciat. Et ita docent Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 18. num. 128.* Valentia *tom. 3. disput. 5. q. 7. punct. 2.* Nauarrus *cap. 17. num. 72.* Sà *ver. restitutio, num. 22.* Sotus *de iustit. lib. 4. q. 6. art. 3.* Turrianus & Layman *vbi infra*, Sylvius *in 2. 2. q. 62. art. 4. conclus. 2.* cum aliis. Et ratio est, quia Titius, v. g. non habet ius tuti in libera voluntate collatoris: ergo si relinquas collatorem in sua libertate, non censeris hoc ius violare. Igitur cùm, v. g. preces, munera, blanditiæ, &c. non repugnent libertati (non enim collator inuoluntariè censetur facere, quod ita inductus facit) nullo modo Titio iniuriam infers. Ergo, &c. Malus verò animus non obligat ad restitutionem, quia non est peccatum contra iustitiam, sed contra charitatem. Sup. hoc supra in Ref. 48. in fine §. Verum. & etiam in principio, & in Ref. 49. per totum.

3. Ex his infertur etiam contra Sotum *in 4. dist. 15. quæst. 2. ad vlt. argument.* Richardum *art. 4. qu. 4. ad 7.* Paludanum *quest. 2. artic. 2.* Syluestrum *verb. restitutio 3. qu. 12.* & alios; si alicui res ex iustitia debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, tunc qui sine vi, aut fraude collatorem suasione, aut precibus monet, vt officium legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri, is contra iustitiam non peccat, & ideo ad nullam restitutionem tenetur, etiamsi totum ex odio efficiat, ex ratione *suprà* allata. Ita Layman *in Theolog. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 7. numer. 1.* Turrianus *in 2. 2. tom. 1. disput. 16. dub. 1. num. 5. & 7.* & DD. citati; hinc ego his diebus liberaui ab onere restitutionis quendam, qui suaserat domino, qui liberum seruum in testamento relinquebat, vt illum liberum non relinqueret; nam in voluntate domini erat, dimittere aut non dimittere mancipium, ex qua doctrina multa dubia solui possunt. Sup. hoc ff. dem, & in §§. not. seq. & in tom. 6. tr. 8. lege doctrinâ Ref. 103. Sup. hoc supra in Ref. 48. §. Hinc, & seq. & lege doctrinam Ref. not. præterita.

RESOL. LI.

An qui sine vi, & fraude, sed tantum suasionibus, & precibus impedit, ne beneficium, aut Cathedra conferatur digniori, teneatur aliquid digniori restituere? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 1. Ref. 34.

§. 1. De hac quæstione alibi dictum est, & affirmatiuam sententiam præter Caietanum *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2.* tenent ex neotericis duo viri doctissimi, Vasquez *de benefic. c. 2. §. 3. dub. 19. numero 140.* & Villalobos *in sum. tom. 2. tractat. 11. diffic. 44. numer. 9.* vbi sic ait. [El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos negros sin fuerza, ni fraude, esta obligado à restituyr al mas digno. El fundamento es, porque fuera de quebrar la justicia, hizo daño al mas digno contra justicia comutatiua, en cosa que estaua ya à cerca de tenerla, de manera que si el destribuydor estaua determinado firmamento de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, de suerte, que sino fuera por la persuasion, infaliblemente le lleuara, tendra obligacion à restituyr le todo, ò casi todo; y sino estaua tam cerca como esso, estara obligando à restituyr conforme à la propinquidad que el otro tenia.] Sic ille, qui citat Aragon. & Couarruuiam. Sup. hoc in Ref. præterita, & supra in Ref. 48. §. Verum. & §. Quarto. & in Ref. 49. Sed ex Ref. 48. legeetiam tres vltimas eius lin.

2. Sed si hæc opinio esset vera, heu quàm multi in Aulis Principum, & Prælatorum Ecclesiasticorum tenerentur ad restitutionem. Ideo contrariam sententiam probabilissimam esse censeo, quam præter Lessium. *lib. 2. cap. 12. dub. 18. num. 129.* Valentiam *tom. 3. disp. 5. q. 8 punct. 2.* Sotum *lib. 4. q. 6. art. 3.* Nauarrum *in manuali cap. 17. n. 72.* & alios tenent nouissimè Sylvius *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2. queritur 25. concl. 2.* Filliucius *tom. 2.*

tom.2.tr.32. c.8. n.185. & Layman *in Theol. mor. lib 3. ſt:.5. tr.2.c.6. num.*2. vbi ſic aſſerit. Probabile eſt, quòd neque is contra iuſtitiam peccet, vel ad reſtitutionem teneatur, qui Eccleſiaſtici beneficij collatorem, iam determinatum ad alicui conferendum ſuaſione, aut precibus eò perducit, vt ſibi, vel alteri etiam minus digno conferatur. Ita Layman, qui citat etiam Adrianum, Toletum, & Sà. Vide etiam Azorium *p.3. lib.4. c.9. q.3.*

Sup. hoc in tom. 3. tr. 3. Ref.101. & in aliis eius annotationum, ſignanter ibi in §. Quarta opinio.

3. Ratio eſt, vt bene explicat Gutierrez *can.qq.lib.2. c.11. n. 47.* cum aliis, nam qui confert Eccleſiaſticum beneficium, propriè nullam iniuriam infert digniori, ſi, eo prætermiſſo conferat minus digno, & conſequenter contra Vaſq. *vbi ſuprà*, neque ille iniuriam infert, qui collatorem ſuaſione, aut precibus, ad id faciendum monet; neque collatoris peccato ita ſuadens cooperatur aduersùs digniorem; vnde neuter reſtitutionem illi facere tenetur, quippe ei beneficium propriè, & ſtrictè debitum non erat. Poſt hæc ſcripta inueni Bonacinam *de contract. diſp.1. q.2. punct.12. n.7.* primam ſententiam cum Vaſquez, & aliis tenere; ſed tu tutò potes ſecundam opinionem amplecti.

RESOL. LII.

An acceptum pro eo, quod ex charitate ſolum aut alterius virtutis obligatio erat debitum, quis teneatur reſtituere?

Et an iudex, ſi fortè circa litem aliquam eſt varietas opinionum, & ſententiarum, vt iudici liberum ſit vtramlibet partem in iudicando ſequi, poſſit aliquid recipere ab vna parte, vt in eius potius fauorem iudicet ſine onere reſtitutionis?

Et quid, ſi iudex aliquid accipiat pro ferenda ſententia iuxta opinionem probabilem relicta probabiliori? Ex part.3. tr.5. & Miſc.1. Ref.55.

§. 1. AFfirmatiuè reſpondet Medina *de reſtit. q.27.* Nauarrus *cap.17. n.33.* Salonius *in 2.2. q.62. art.5. contr.3.* Couarruuias *in reg. peccatum, part.2. §.2.* Carbo *de reſtit. quaſt. 5.* & alij: vnde ex mente dictorum, ſi alicui detur aliquid ne fornicetur, ne blaſphemet, &c. eſſet reſtituendum.

2. Sed contrariam ſententiam puto probabiliorem, quam tuentur Sotus *de iuſtit. lib.4. quaſt.7. art.2.* Valentia *in 2. 2. quaſt.6. punct.5.* & Leſſius *lib.2. cap.14. dub. 9. n.72.* qui *num.69.* excipit ea, quæ nullam habent difficultatem, vt odium deponere.

3. Sed nec iſtud, vt obſeruat Tannerus *in 2. 2. diſput.4. quaſt.6. dub.10. n.291.* caret difficultate, & voluntatis mortificatione. Ergo ita faciens, & aliquid accipiens non teneretur ad reſtitutionem. Notandum eſt tamen, ſtante iure naturali, quòd ſi fortè circa litem aliquam eſt varietas ſententiarum, vt iudici liberum ſit, vtramlibet partem in iudicando ſequi, eſſe contra iuſtitiam ſi iudex aliquid ab vna parte accipiat, vt in eius potiùs fauorem iudicet, vnde in tali caſu iudex tenetur ad reſtitutionem. Ita Tannerus *vbi ſuprà, numer. 290.*

Sup. hoc in Ref. ſeq. §. Vnde. & lege doctrinam §. vlt. & aliorũ eius not.

4. Licèt contrariam ſententiam ſtando in ſolo iure naturæ doceat Leſſius in editione Pariſienſi apud Bolinum Theodoricum anno 1618. *num. 64.* quia non tenetur ad alteram determinarè, ſed liberum ei eſt, ſequi quam maluerit; ergo ſi aliquid accipiat, vt hanc ſequatur potius, quam illam, non facit vlli iniuriam. Conſequentia patet, quia cùm res non eſt debita, non eſt contra iuſtitiam (ſi ſolùm ius naturæ ſpectemus) exigere pro ea re pretium, ſi alioquin pretio ſit æſtimabilis. Deinde in tali caſu non accipitur pretium pro iuſtitia ſententiæ; ſed quia in hac cauſa hæc opinio præfertur iſti, ad quod nullo modo iudex tenebatur. Cæteras rationes vide apud Leſſium, quæ omnia procedunt ſecluſo iure poſitiuo, quod tamen id fieri prohibet, vt ipſemet Leſſius *loco vltimo citat.* docet,

RESOL. LIII.

An electores ad Maioratum, ad Cathedram, Capellam, &c. & qui debent eligere pauperes, pro diuidenda eleemoſyna, poſſint ſine onere reſtitutionis pro his actibus aliqua munera recipere?

Et quid eſt dicendum, quando dantur duo vota æqualia, an poſſit iudex ſine onere reſtitutionis accipere aliquid pro electione partis, pro qua ferat ſententiam?

Et notatur Iudices, & Miniſtros publicos accipientes munera, ſola lege poſitiua ſibi prohibita, non eſſe obnoxios reſtitutioni, in foro conſcientia, nulla expectata ſententia, quando data fuerunt ex mera liberalitate, & amicitia; aut ex gaudio, & gratitudine. Ex part. 6, tract.6. & Miſc.1. Ref.59.

§. 1. NEgatiuæ ſententiæ tanquam probabiliori adhæreo per ea, quæ adducit Saytus *in Claui Regia, lib.10. tract.5. cap.3. numer.8.* Turrianus *in 2.2. diſput.4. dub.3.* Rebellius *part. 2. lib. 18. q. 20. num. 1.* Leſſius *lib.2. cap.14. num. 67.* & alij. Et ratio eſt, quia omnia ſupradicta non conceduntur ab Electoribus, ſed à fundatoribus, teſtatoribuſque, & inſtitutoribus Emphyteuſis: quare poſito quòd quis ſit Dominus directus, & quòd alij munus electorum, aut teſtamentariorum ſpontè & voluntariè, minimèque coactè acceptarint, tenentur ex officio, & veluti ex contractu ad hanc electionem, quæ eſt intrinſeca muneri, quod ſpontè & liberè acceptarunt: per hanc acceptationem ſe ad id ſpontè obligarunt; quare non poſſunt poſtea aliquid pro ea electione accipere, & tenentur ad reſtitutionem pretij, ſi quod fortè ob eam rem acceptarunt. Et ita etiam docet Fagundez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib.8. c.26. num.41.*

2. Sed non deſinam hîc adnotare affirmatiuam ſententiam probabilem exiſtimare Fagundez *vbi ſupra numer.40.* pro qua *num.39.* adducit Rodriquez, Lopez, & Bannez: quia in prædictis caſibus datur locus fauori, ſeu gratificationi, vt aiunt, poſſeſſor enim Maioratus ex conſanguineis poteſt præferre vnum, quem maluerit in æquali gradu. Item Adminiſtrator Capellæ poteſt eligere hoc monaſterium præ illo, vt in eo ædificet, ac conſtituat Capellam cum ſuis emolumentis: & cæteris paribus poteſt eligere hunc pauperem præ illo, & idem ex ſuffragantibus ad Cathedras, quando oppoſitores ſunt æquales: atqui illa prælatio pendet ex voluntate, libertate, & fauore eligentis. quia non eſt debita huic determinatæ perſonæ: poterat enim alter ſine illius iniuria præferri; ergo videtur pretio æſtimabilis, quia eſt valdè vtilis ementi, & conſequenter vendi.

3. Vnde ex his poſſet aliquis inferre, ſecluſa prohibitione iuris poſitiui vetantis & prohibentis munerum receptiones, quando dantur duo vota æqualia, poſſe iudicem licitè aliquid accipere pro electione partis, pro qua ferat ſententiam. Et hanc opinionem præter Leſſium à me *in 3. part. tract. 5. reſolut.55.* citatum probabilem eſſe putat nouiſſimè Fagundez, *loco citato, numer. 34.* & alter Luſitanus Fragoſo *in Regim. Chriſt. Reipub. tom.1. lib.4. diſputat.9. num, 42.* quibus etiam adde Trullench *in Decal. tom 2. lib.8. cap.1. dub.6. numer.10.* Neque hæc opinio videtur leui inniti fundamento: quia illa ſententia iuſta non eſt debita huic parti determinatæ: poteſt enim iuſtè iudex ſine iniuria illius pro alia parte ferre ſententiam, & lectio illius partis, pro qua eſt ferenda ſententia,

Quæ hic eſt Ref. antecedens, §. Sed nec. & hic infra lege doctrinam §. ſeq huius Reſol. & aliorũ eius annot.

tentia, est in manu & arbitrio iudicis: sed eligere & determinare hanc partem litigantem, pro qua feratur sententia, est fauor pendens ex voluntate iudicis,& est pretio æstimabilis,quia est valde vtilis litiganti,& simul est coniuncta cum aliquo incommodo iudicis, quia perdit gratiam & amicitiam alterius partis: ergo iustè potest iudex pro eo fauore pretium accipere. Secundò, quia hic non datur acceptio personarum, quæ iustitiæ distributiuæ opponatur: hic enim iudex videtur esse liber ad faciendum quod voluerit: vnde illi parti, à qua pretium petitur, & accipitur, nulla fit iniuria in eo petendo, quia petitur pro re quæ non est ei debita, vel alioquin est ei vtilis: ergo talis donator voluntariè donat; ergo res accepta à iudice ex duplici titulo ab eo retineri potest: primò, titulo pretij iusti; secundò titulo liberalis donationis.

4. Sed re meliùs considerata ego nunc sententiæ negatiuæ adhæreo, quia actus iustitiæ est inuendibilis, & vt iudex non potest manere suspensus; sed tenetur ex iustitia pro aliquo sententiam ferre, imò tenetur ex officio se determinare ad vnam partem: ergo gratis, nam in ea determinatione consistit exercitium sui muneris. Sed si aliquis vellet stare in supradicta Lessij sententia eùm, vt dictum est, adsit prohibitio iuris positiui vetantis munerum acceptiones. Quæritur an iudex munera recipiens in casu, de quo loquimur, teneatur restituere ante sententiam condemnatoriam iudicis. Respondeo negatiuè cum Fagundez *vbi suprà num. 32. iunctò numer. 33. in fine.* Sed ego vt dixi Lessij sententiam modò non admitto. Verum ex his nota hic obiter Iudices, & Ministros publicos accipientes munera, sola lege positiua sibi prohibita non esse obnoxios restitutioni in foro conscientiæ nulla expectata sententia, quando data fuerunt ex mera liberalitate, & amicitia, aut ex gaudio & gratitudine. Ita docet Molina *de iust. tom.1.disp.*88. Fagundez *loco citato, cap.27.numer.9.* & alij, quicquid in contrarium asserat Sotus *de iust. lib.4. quæst.7.art.1. ad* 2. Syluester *verb. index 1.numer.3.q.8.* & alij. Quia hæ donationes seclusa lege humana positiua illas prohibente, stando in solo iure naturæ, validæ sunt: sed leges positiuæ iam iuris communis, quàm aliquorum Regnorum, licèt illas prohibeant, non illas inualidant. Ergo non tenentur iudices illas ante latam sententiam restituere.

Sup. his, in tom. 6. tr. 1. Rel. 30. §. sed & in Ref. 47 §. vlt & in Ref. 90. & le ge doctrinã §. præte iti huius Ref. & alter us eius annot.

RESOL. LIV.

An quando prouisio fit per concursum, si quis eligat dignum, omisso digniori, teneatur ad restitutionem?
Et an in foro externo dicta electio sit nulla, & subreptitia, & conquerente digniori, an debeat reuocari collatio facta digno? Ex p.4. tr.4.& Misc. Res.a 10.

§. 1. AFfirmatiuè respondet Molina *de primogen. lib.5.cap.15.num.59.* Gutierrez *canonic. quæstionum lib.2.cap.11. num.55. & seq.* Vasquez *opusc. de benefic.cap.2.§.3.num.117.* Fernandez *in examin.Theolog. moral. part.4. cap.4.§.1.num.2.* & alij; quia in tali casu eligens dignum, omisso digniori, non solùm peccat contra iustitiam distributiuam; verùm etiam contra commutatiuam ortam ex illo, quasi contractu prouenìente ex edicti propositione, & ex fide in illo data.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 3. Ref. 104. in fine, & in Ref. 107. §. Notandum est. & in Ref. 108 & § Difficultas.

2. Scio Martinum Ledesmam 2.4.*quæst.18.ad fin.ver. secunda conclusio,* Mercadum *de contract. lib.6. cap. 17. §. y an si dizen los Theologos, ver. esto no lo sigue.* Garsiam *de benefic. part.7. cap. 16.* Nauarrum *in manuali cap. 17. num. 74. ver. nec obstat,* & alios contrariam sententiam probabiliter docere; sed tu ne discedas ab opinione affirmatiua, tanquam probabili, & tutiori; quòd autem in foro externo dicta electio sit nulla, & subreptitia, docet Azeuedus *consil.9. numer.30.* & declarauit Rota *in vna Tudensi* 18. *Aprilis* 1603. coram Socrato; & *in vna Dertunensi* 18. *Decembris* 1581. coram Giptio; & obseruat Beltraminus *in annot. ad decis.* 11. *Gregor. XV.* vnde Io. Valetus *in differentiis vtriusque fori, ver. electio, different.2. num. 4.* aduertit, conquerente digniore reuocari collationem factam digno de beneficio curam animarum habente, mediante concursu, &c.

Sup. hoc & seqq. in hoc § ex doctrina Ref. 3. not. præteritæ §. Et sic ad id. ad medium, vers. quod vero.

RESOL. LV.

An Ecclesiastici, & Religiosi peccent semper venando, & teneantur restituere animalia capta? Ex part. 9. tr. 9. & Misc.4. Ref. 40.

§. 1. CAsus passim potest accidere, & ad illud sic respondet Pater Dicastillus *de iustitia, lib. 2. tractat. 2. disput. 9. dub. 10. numer.* 300. Assero quòd Ecclesiastici, qui contra prohibitionem ipsis factam ratione sui status venantur, rarò peccant mortaliter propter solam venationem, & animalia capta restituere non tenentur. Hoc vltimam satis manifestum est; quia cum animalia sint communia, & per prohibitionem non fiant incapaces dominij, sua faciunt, quæ capiunt sine onere restituendi. Primum verò probatur,quia venatio sine tumultu & apparatu, illis non prohibetur; ac proinde sæpè potest esse licita, nisi ex aliis circumstantiis fiat culpabilis. Deinde nec venatio cum apparatu illis prohibetur, nisi fiat frequenter. Si tamen venatio frequens, præsertim si domi haberent aues, canes venaticos, & famulos venatores de mortali timere deberent; quia prædictis iuribus intuitu Religionis hoc illis videtur prohibitum sub graui suspensionis pœna. Non tamen audeo eos mortalis damnare ob solam venationem; quia nec Auctores eos damnare audent. Nam Caietanus *verbo Clericorum peccata*, seclusò scandalo, & contumacia, generaliter docet non peccare mortaliter. Ita etiam Banez 2. 2. *quæst. 64. articul.* 1. *dub.* 1. *in fine.* Syluester *venatio*, etiam non audet damnare, & Nauarrus *de Regularib. comment.* 4. *numer.* 26. propter alias indecentias mortaliter damnat. Molina verò *disput.*44. Caue, inquit, ne ex solo venationis capite facile damnes Clericos culpæ lethalis, Lessius etiam *dub.*9. non obstante quòd *num.* 40. dixisset propter iura citata frequentationem esse mortale peccatum, *num* 41. ait, ordinariè non esse, nisi tantùm veniale, modò absit scandalum, vel periculum occisionis, vel mutilationis. Rebellius autem *sect.2.num.*10.de mortali, inquit, timere debent, si venatio clamorosa, & frequens sit, ratione videlicet scandali, quod resultare posset, in quo scandali euentu videtur procedere pœna suspensionis posita *cap. 1. de Clerico venatore.* Ex quibus Auctoribus & aliis multis recentioribus concludo, frequentem venationem cum apparatu prohiberi Clericis sub illa graui pœna propter incommoda,quæ consequi illam solent, subtrahendi se ab aliis muneribus, verbi gratia dandi eleemosynam, prædicandi, recitandi, studendi,vel assistendi Choro,vel administrandi Sacramenta, & ob periculum etiam celebrandi inquieto, aut tumultuanti spiritu,& hac occasione ducendi canes, & aues in Ecclesiam,& Chorum sub scandalo aliorum, & impedimento attentioni debitæ,quod non semel mihi vidisse contigit. Seclusis tamen his omnibus non videntur damnandi peccati mortalis. Hucvsque Dicastillus.

Sup. hoc in tom. 5. tr. 3. Ref. 64. & in alsia eius not.

2. Sed non deseram hîc etiam apponere verba Patris Gasparis Hurtadi *de iustit. disputatio.* 1. *diffic.* 24. sic asserentis: Tertiò, est illicita iure Ecclesiastico Clericis, & Religiosis venatio animalium terrestrium, & volatilium,

Sup. hoc in Ref not.præteritæ.

tibus. Quia ratione status sacri est ipsis prohibita Clericis *in cap. 1. & 2. de Clerico venatore*, & in Trident. *sess. 24. cap. 12. de reformat. &* religiosis *in Clement. 1. de statu Monachorum. §. Porrò* : est autem religiosis prohibita qualiscumque venatio, adhuc ea, quæ non est clamorosa, & quæ non est cum strepitu: imò eis etiam videtur prohibitum interesse tali venationi, quamuis id negent communiter Doctores, Clericis verò tantùm est prohibita venatio clamorosa cum magno strepitu canum, & armorum, quæ fit per modum consuetudinis; vnde quæ non est dicto modo clamorosa, non est ipsis prohibita, nec ea, quæ est dicto modo clamorosa, si non fiat per modum consuetudinis. Venatio autem Clericis, & religiosis prohibita, est peccatum sacrilegij contra obseruantiam sacram, seu Duliam, vt potè prohibita intuitu status sacri eorum : non contra virtutem religionis eadem ratione, & proportione, qua tractat de de Incarnatione *disputat. 20. difficultat.* 8. diximus, irreuerentiam eis factam non esse contra Religionem, sed tantum contra Duliam sacram virtutem minorem Religione, sed non erit peccatum mortale, vt aduertunt Salonius 2.2. *q.* 64. *art.* 1. Valentia *punct.* 1. & Lessius *c.* 5. *dub.* 9. quia dicta venatio præcisè, ratione status sacri prohibita, secluso quocumque alio, non videtur grauiter dissona rationi. Hæc Pater Hurtadus, vir inter Theologos Inclytæ Societatis Iesu, & nostri æui doctissimus, quem cum magno cordis dolore intelligo, dum hæc scribo, cum obiisse; & quidem respublica litteraria magnum virum amisit, & ego amicom mihi valde addictissimum.

RESOL. LVI.

An quis venando, vel piscando in locis pecunia alteri locatis, vel in quibus prohibitum est venari, vel piscari teneantur ad restitutionem?

Et quid, si venatio sit in loco circumsepto, & clauso.

Et ita venantes an peccent mortaliter, vel tantum venialiter? Ex part. 9. tr. 9. & Misc. 4. Ref. 39.

§. 1. CAsus est practicabilis, & ad illum affirmatiuè respondet Bonacina *de restit. q. 3. punct. 7. num.* 22. quia venando peccat contra iustitiam, & facit contra ius illius cui reseruata est venatio, sed qui peccat contra iustitiam tenetur ad restitutionem damni quod patitur is, ad quem ius venandi pertinet, non quidem habita ratione valoris animalium, sed habita ratione damni, vel lucri cessantis, &c. & ad rationem Vasquez respondetur, Venatorem, seu Piscatorem non teneri ad restitutionem eò quod præcisè communem accipiat, sed violat ius, quod alter habet à Communitate ad capiendas res communes : alioquin sequeretur, capientes res Communitatis, aut Piscantem cum magno Communitatis detrimento, aut facientem magnam lignorum stragem in sylua communi, non teneri ad restitutionem, quod est falsum.

2. Sed contra Bonacinam meritò insurgit Ioseph de Ianuario *in Resolutionib. moralibus, part. 1. resol. 67. per totam*, defendens opinionem negatiuam Vasquez, & Lessij, qui tamen limitat hanc sententiam ad casum in quo faciat magnam deuastationem ferarum, quia tunc (inquiunt) lædit ius alterius, cùm tollat materiam venationis, aut piscationis, quam dominus illius loci poterat exercere. Deinde, quia illa deuastatione, aut crebra venatione factum est vt locus ille parui æstimetur, & minus fructuosus reddatur: ergo damnum illatum est. Molina verò probat, quia ex tali venatione damnum, & lucrum cessans domino subsequitur, si plura animalia per ipsum, vel per suos forent capienda, nisi ea ab alio iniustè essent capta Cùm verò tot remanent, vt non esset plura capturus, quàm capiat, nulla est restitutio iniungenda, quia tunc venatio solùm in iniuriam, non verò in damnum cessit; pro iniuria verò præcisâ à damno, non debetur restitutio, sed pœna.

3. Sed mihi placet opinio docti Patris Dicastilli de *iust. l. lib. 2. tract. 2. disput. 9 dub.* 10. *n.* 308. qui putat huiusmodi damnum non esse contra ius domini, & multo minus contra ius locatoris syluæ, aut loci illius, atque adeo neque contra iustitiam. Consequenter ad nullam restitutionem huius damni, etiam magni, teneri ante sententiam iudicis, quia dominus fundi non habet ius ad rem circa animalia illa, quæ iure gentium sunt communia, & nulli per legem appropriata, vt concedunt Auctores oppositæ sententiæ: ergo qui ea capit, non capit alienum, quandiu illa animalia manent in eo statu. Lex autem, titulus quem habet dominus, solùm dat illi ius ad licitè, & impunè capiendum animalia toto illo ambitu, aut nemore, & ad prohibendum, & mulctandum pœna aliqua eos, qui ingrediuntur venatum, & hoc tantùm ius est, quod conductor emit, aut conducit à domino illius loci. Qui autem ibi venatur, non impedit hoc ius venandi, quia quoad hoc liberum dominium relinquit, sed impedit consecutionem, & facit iacturam huius animalis, ad quod non habebat ius dominus fundi, nisi media apprehensione. Ergo sicut qui loco communi prohibito, & etiam in non prohibito capit quod alter capturus erat, nihil tenetur restituere, ita neque iste, sed tantùm tenetur post sententiam soluere pœnam. Confirmatur, quia si dominus loci, vel eius conductor ante apprehensionem animalium haberet ius ad illa, & ad illos solos pertineret, non possent alij venatores adquirere dominium illorum solo titulo venationis, quia venatio contra ius alterius, esset acceptio iniusta. Cùm ergo venatores illi adquirant dominium animalium per venationem, vt fatentur auctores oppositæ sententiæ : inde colligitur, quòd dominus non habeat ius vllum ad alia animalia sed tantùm ad ea capienda.

4. Nota tamen quòd supradicta videntur, secundum aliquos procedere de venante in loco prohibito non circumsepto, non clauso, quia de eo, qui venatur, aut piscatur in loco circumsepto, & clauso, vniuersaliter docent esse obligatum restituendi animalia in tali loco capta; quia censent esse propria domini talis loci, atque adeo furtum committere, qui ea venatur, & consequenter dicendum est esse peccatum mortale in tali loco venari, nisi ex leuitate materiæ excusetur. Sed hoc, Dicastillus loco citato *numer.* 312. putat tantùm esse verum, quando sylua, seu locus circumseptus ita paruus est, vt dominus arbitratu suo possit, cùm velit capere, & vsurpare feras, aut animalia ibi inclusa; quia tunc propria censentur quoad dominium, & possessionem domini talis loci; si tamen animalia existant in magnis stagnis, siue riuulis, aut in loco circumsepto, sed ita vasto, vt in eo difficillimè capiantur, censenda sunt communia, & non propria; atque adeo et venantes, neque mortaliter peccant, nec ad restitutionem talium animalium tenentur. Quod inde fatis confirmatur, quòd animalia, quæ sunt in insula duarum, vel trium leucarum, naturali libertate fruuntur, & fiunt primò occupantis: ergo idem dicendum de saltu, vel ipso amplissimo clauso etiam industria humana.

5. Nec obstat aduersus supradicta asserere, quòd ius venandi; aut piscandi, est pretio æstimabile, & de facto emitur. Ergo si aliquis venatur, aut piscatur lædit aliquid pretio æstimabile, & per consequens tenetur ad restitutionem. Respondet Ianuarius *vbi supra*, quòd qui piscatur verbi gratia sine licentia, non piscatur iuridicè, neque ad suum libitum, & ideò non læditur ius piscandi, quia non piscatur tanquam potestatem habens piscandi ad suum libitum, sed piscatur faciendo contra legem prohibentem. Piscari enim tali modo

modo pretio æstimari non potest, & sic piscari tanquam potestatem habentem est pretio æstimabile, non verò piscari subiiciendo se pœnis impositis pro tali piscatione. Respódeo igitur ad argumétum in forma, ius piscandi est pretio æstimabile, distinguo, ius piscandi tanquam potestatem habendo liberè, & ad libitum, concedo Ius piscandi feras, vel pisces retinentes suam libertatem, clam, & occultè, & cum periculo soluendi pœnas, nego. Id enim, quod emitur, non est ius ad animalia; cùm dum retinent suam naturalem libertatem, nemo habet ius ad illa, & vnusquisque ius habet capiendi à iure gentium; sed emitur tantùm ius liberè, & ad suom libitum in hoc loco piscandi, sine periculo luendi pœnas, & cum potestate applicandi sibi pœnas piscantium sine licentia, quæ pœnæ debentur post sententiam, & sic negatur consequentia, quia ius conductoris non læditur per piscationem clandestinè factam, cum ius conductoris sit tantùm piscari liberè, & sine periculo luendi pœnas, vt dixi & pœnas piscantium sine licentia sibi applicare, quæ omnia nullo modo læduntur. Hæc Ianuarius, qui postea cum Lessio docet etiam, in supradictis casibus venantes, aut piscantes non peccare mortaliter, sed tantùm venialiter.

RESOL. LVII.

An si corruptor virginis non adhibuerit vim aut dolum, sed importunis precibus, vehementibus blanditiis, & persuasionibus, induxerit illam ad consensum, teneatur ad restitutionem?

Et quid, si preces, &c. facta fuissent à Principe, Domino, Superiore, &c?

Et notatur, quod si puella vi, aut fraude violata fortè, postea æque commodis potita est nuptiis, ita vt nihil detrimenti acceperit, non debet ei quidquam necessario restitui?

Et quid, si stuprator virginis obtineat ab ea remissionem damnorum eidem ratione stupri illatorum, an requiratur, vt etiam à Patre ipsius obtineatur?

Idem dicendum est, si virgo sponte consenserit, tunc nihil restituēdum est Parentibus pro violata integritate virginali, & grauata dote vel similibus damnis inde sequutis? Ex part. 2. tr. 16. & Misc. 2. Res. 48. alias 50.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docent communiter. Ita Medina *in sum. lib.* 2. *c.* 14. Cordub. *lib.* 1. *q.* 15. *dist.* 4. & 7. Caiet. *in sum. ver. rest* 5. *quia verò.* Aug. *in Flor. de rest. bon. cap* . *dub.* 7. *concl.* 4. Maldet. *in* 2. 2. *tract.* 3. *cap* 4 *dub.* 4. Salon. *in* 2 2. *D. Thom. quæst.* 62. *art.* 2. Valent. *tom.* 3. *disp.* 9. *q.* 3. *punct.* 3. Nauar. *c.* 16. & 17. Tolet. *lib.* 5. *c.* 11. Syluius *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *quæritur* 5. *concl.* 2. Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. restitutio differ.* 10. *num.* 1. & alij.

2. Sed mihi contraria sententia videtur etiam probabilis, & illam absolutè docet Tanner. *in* 2. 2. *disp.* 4. *q.* 6. *dub.* 3. *n.* 134. Turrian. *tom.* 2. *in* 2. 2. *disp.* 30. *dub.* 2. *n.* 15. Nauar. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 444. nam preces, & suasiones potius augent, quàm minuunt voluntarium. Nec obstat secundùm eum aliter consensuram non fuisse. Facor, inquit, sed sponte consensit. Multi enim multa non facerent, nisi rogati, & tamen non ob id dicemus, iniuriosè ab eis esse illud extortum.

3. Limitanda tamen, ait, hæc sententia, nisi preces essent factæ à persona, cui deberet puella reuerentiam, vt esset eius dominus, vel Princeps; preces enim Principis, vel Superioris inducunt metum. Notandum est etiam, quod si puella vi, aut fraude violata fortè postea æquè commodis potita est nuptiis, ita vt nihil detrimenti acceperit, non debet ei quidquam necessariò restitui. Ita ex Nauar. Lessius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 2. *num.* 11. cum Tannero *vbi suprà, n.* 133. & Turriano *dub.* 3. *n.* 2. Filliucio *to.* 2. *tr.* 32. *c.* 8. *n.* 221. & Villalobos *in sum. tom.* 2. *tr.* 11. *dub.* 30. *n.* 14. quicquid Rebellius, & alij in contrarium asserant. Sicuti etiam stuprator virginis, si obtineat ab ea remissionem damnorum eidem ratione stupri illatorum, tutus est in conscientia, nec requiritur, vt etiam à patre ipsius obtineatur. Valerus *vbi suprà differ.* 11. *n.* 1. & 2. cum Tannero *loco citato, n.* 139. Idem dicendum est, si virgo sponte consenserit, nihil restituendum esse parentibus, prò violata integritate virginali, & grauata dote, vel similibus damnis inde consecutis, docet Sotus *lib.* 4. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 2. Tannerus *vbi suprà, num.* 130. Filliuc. *num.* 219. contra Valent. *loco citato*, & Carbonium *de rest. q.* 16. & alios.

Sup. hoc in t. 1. tr. 7. Resol. 94. §. vlt. post medium à v. Nec tenetur. & in Res. 95. §. 2. ad medium, à vers. Confirmatur.

RESOL. LVIII.

An meretrix semper teneatur restituere accipiendo aliquid a filiisfamilias, qui alienare non possunt?

Idem est de Religiosis.

Et quid est dicendum de aliis fœminis impudicis, si accipiant aliquid a filiisfamilias, & Religiosis, & ab aliis, qui alienare non possunt? Ex part. 11. tr. 2. & Misc. 2. Res. 65.

§. 1. CAsus est practicabilis, & aliqua, ac strictè circa illum loquitur Trullench *in Bulla Cruciata libr.* 3. *cas.* 17. *numero* 9. Verùm optimè temperanda esse obseruat Pater Mendo *in Bull. disput.* 34. *cap.* 19. *numero* 204. aliàs multi scrupuli insurgerent, cùm filij familias in Curia, in Academiis, aliisque in locis non exiguos sumptus cum fœminis impudicis, adhuc occultis faciant, quas ad restitutionem obligant viri docti, & timorati in omnibus casibus. Censeo igitur, tunc eas teneri ad restitutionem, cùm immodiei sumptus fiunt à filiis familias: Etenim licet Parentes, (idem dico de Curatoribus respectu minorum) sint inuiti circa filiorum culpas, & lasciuiendi licentiam; attamen si semel peccent, iudicantur spontanei circa eos moderatos sumptus cum fœminis, & sciunt hoc ipso quod cum eis turpiter agatur, aliquid fore insumendum, circa quod absolute non sunt inuiti. Et discrimen versatur circa hoc inter eos, & Prælatos Religionum: nam illi sunt veri Domini suarum facultatum, & possunt permittere, quod à filiis etiam turpiter operantibus transferatur dominium aliquorum munerum, & quod valida sit donatio à filiis facta, & conuentio cum fœminis: quod nequeunt præstare Prælati; quia munus gerunt dispensatorum duntaxat, non Dominorum. Cæterum Curatores in ordine ad facultates minorum succedunt loco parentum quoad hoc, quare eis permittere valent quod possent Parentes.

2. Et quia hic casus potest etiam accidere circa Religiosos: apponam ad hoc etiam verba dicti Patris Mendo *vbi supra numero* 203. sic asserentis; Tenetur autem restituere quæcumque fœmina impudica, qood accepit à non potente alienare. Et quidem si à Religiosis accipiant, alienum retineot: quippè Religiosus nihil proprium habet, cuius dominium transferre possit, atque adeò opus habet facultate Prælati, vt aliquid donet. Prælatus autem facultatem concedere non valet, vt subditus præstet aliquid in ordine ad actum turpem consequendum, vt in simili diximus *cap.* 14. Attamen, si fœmina sit meretrix publica, & aliqnid à religioso acceperit non excedens mercedem debitam operis corporis, quas locauit, censeo posse post actum turpem illud sibi retinere; quia actu completo iusta est solutio, & ad eam valet Prælatus licentiam indulgere. Quare meretrix in vtroque foro potest petere qood sibi pro actu turpi debetur, eo quòd solutio sit iusta, etsi ex iniquo actu sequuta. Aliæ autem fœminæ similem actionem non habent ad exigendum, & retinendum quod accipiunt: actioque solum in illis datur ex conuentione

partium,

partium, quæ est quidam contractus: ea autem conuentio facta cum Religioso, non solum est illicita, sed inualida: quia fit cum eo qui alienare non potest. Sicut ludus est quidam contractus onerosus, & lucrum inde adquisitum à Religioso excedens id, ad quod potest licentia Prælati extendi, seu id, ad quod de facto extenditur, inualidus est, & lucrum nequit reportari, quia obtinetur à non potente alienare.

Sup hoc discrimine, & pro ludo in Resol 5 not. seq. sed lege etiam alias dictæ annot.

3. Id autem discrimen inter vtrumque intercedit, quòd ad ludum, in quo exigua quantitas exponitur iacturæ; potest à Prelato facultas concedi, vtpotè ad actum non peccaminosum, imò honestum si fiat debitis cum circunstantiis; At nequit facultas dari ad eam conuentionem cum fœmina etiam si conuentio sit de exigua quantitate, quia est peccaminosa, & contra votum castitatis Nec fœmina hæc, secuto actu, gaudet aliquo titulo, ratione cuius retineat acceptum à Religioso; cùm id non sit pretium locationis, siquidem ipsa non locat operas sui corporis, quod est proprium publicæ meretricis, & conuentio antecedenter facta ei non fauet: nec donatio gratuita Religiosi transfert dominium, cum non possit donare. Imputet autem sibi hæc fœmina quod omnia perdiderit, quandoquidem cum Religioso non potente insumere quidquam turpiter conuenit, aut quasi contraxit. Hæc omnia Mendo.

Sup. hoc late in to. 7. tr. 3. Resol. 23. §. Nota tertio, & in Ref. 55. §. 2. in fine, & in Ref. 58. 59. 62. & 63. §. vlt. ante medium, v quin etiam, & ibi in tractat. 1. Ref. 195. §. vlt ad mediũ, verf. Deinde.

4. Sed ego hanc vltimam sententiam, probabiliter limito, in casu quo Religiosus habuisset licentiam expendendi pecunias generaliter in quoscumque vsus, nam tunc probabiliter, vt dixi, meretrix à dicto Religioso pecunias accipiendo non teneretur illas Monasterio restituere. Et ideò præter alios sic asserit Cardinalis Lugo *de Iust. tom. 1. disput. 3. sect. 7. num. 142.* Non puto probabilem sententiam, quæ dicit quando Prælatus, dat subdito plenam, & liberam facultatem expendendi aliquid pro suo libito, non intelligi limitasse suam intentionem solum ad vsus honestos, & pios, sed potiùs abstulisse (quantùm erat ex parte sua) totum impedimentum, vt vsus ille non esset contra votum paupertatis ob defectum licentiæ, atque ideò accipientem ab ipso, non teneri aliquid restituere. Ita ille, & ego latè alibi.

5. Non nego tamen contrariam sententiam esse probabilem, & consulendam; Qua retenta, subdit Lugo *numero* 143. pro praxi posse frequenter eos qui ob turpia acceperunt à Religiosis, excusari ab onere restituendi etiam retenta sententia contraria, quia licet ab initio donatio fuisset inualida propter malum titulum tunc tamen potest idem, qui dedit, & aliunde habens licentiam ad vsus licitos, potest inquam, mutato animo donare illud eidem fœminæ, verbi gratia, quia pauper est, aut ob alium titulum honestum, ad quam donationem licitam habet sufficientem facultatem.

6. Sed post hæc scripta inueni Magistrum Nicolaum Brauo, virum quidem doctum *in Tractatu Monastico capit* 20. *numero* 4. distinguere duo genera rerum, scilicet earum, quæ procedunt ab ipsa communitate, & sunt & vocantur propria domus, vtpotè ab eius iuribus vt sic profectæ; & earum quæ proficiscuntur ex peculiari ratione huius vel illius, & vocantur eleemosynæ, aut depositum illorum singularium. Et hoc non ob aliquod dominium, aut proprietatis possessionem (absit) sed propter permissionem Prælati, & destinationem ad vsus singularis personæ, dum ex Missis, aut Concionibus, vel scriptis vel donatiuis consanguineorum, aliisque modis, cum respectu ad eam conceduntur ex consensu, & licentia Abbatis, & ab eius nutu dependentes in vsu; cuius neque in consumptibilibus dominus est Monachus, taliaque mobilia, aut pecuniæ, neque in ratiociniis, neque in sumptibus domus admiscentur: & quodammodò extranea, & adiectiua reputantur, vsitata differentia in praxi, & notorio discrimine æstimata à Petro de Ledesma, qui rem tetigit, 2. *part. summ. tractat. de statibus: capite 4. de statu Religiosorum pag. mihi 66 colum. 2.*

7. His suppositis, posteà *num.* 12. & 13. quantùm ad obligationem restituendi Religiosorum differentiam esse censet, vt omninò illa constringat respectu bonorum prioris generis, modo possibili Monacho ad satisfaciendum, quod inde, vel corraserit, vel læserit, ex bonis posterioris generis, priuando se illis, aut abstinendo ab alias sibi concessis, &c. in aliis verò bonis secundi generis, vt non vrgeat restitutio eo modo. Quod quo pacto ita sentiam iam declaro.

8. Et quidem id ita esse mihi persuadeo ex differentia admissa inter illa duo genera bonorum, quam loco citato recognouit Ledesma, & quam reuera videmus practicari. Nam si quis Abbas, aut Prior, vel minister rerum temporalium, in reddendis ratiociniis deficiat; cogitur auctoritate Superioris, & Ordinis satisfacere, & restituere defectum, & de eleemosynis illis, aut deposito, sibi peculiariter permisso nec ignorat Religio, totum illud ad dominium Domus, & Communitatis læsæ pertinere; ergo considerat illud quodammodo alienum, & indebitum domui, cui per illud satisfactum esse vult. Similiter si Religiosus male expendat eas eleemosynas, aut peculiare depositum, etiamsi quoad mores, si Prælatus sciat, corrigatur, reprædendaturque, tamen de restitutione expensi, nec ad ratiocinium venitur, nec curatur, tamquam si sibi soli damnum intulerit Quæ signa sunt voluntatis Religionis, aut Superioris, non sanè consentientis peccatum, aut potentis illud suo consensu, & licentia excusare; sed remittentis obligationem restitutionis, quam non reputat iniuriosam domui, quia restitutio adhuc impropria, qualis est omnis facta à Religioso, qui nunquam in rigore de suo restituit; in hoc secundo genere bonorum adhuc est magis impossibilis. Nam etsi per impossibile ea fieret, satis erat restitutionem fieri eisdem eleemosynis, & peculiari deposito, & tamen manebat adhuc in conditione bonorum secundi generis; in quibus Religio, aut Superiores nunquam ab inferioribus expetunt satisfactionem; aut restitutionem. Sed quasi admittunt vt ij, qui seipsos defraudauerunt, patiantur damnum & peccati, & amissionis; absque aliquo alio. Hucusque Magister Brauo.

RESOL. LIX.

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia soluere ei mercedem solitam, siue eam promiserit, siue non?

Et notatur, quod datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra iustitiam; ideo meretrix non tenetur restituere.

Et an cæteræ fœminæ accipientes munera à suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, quod pravè concupiscunt si non consentiant, teneantur restituere munera, quæ acceperunt? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. Ref. 38. alias 40.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docent communiter Doctores, inter quos videndi sunt, homobon. *in exam. Eccl. part. 2. tr. 9. c. 9. q. 24* Regius *in resol. cas* 8. *per totum*, Saytus *in Claui Regia, lib. 10. tr. 5. c. 3. n.* 34 Aragon. *in 2. 2. q. 32 art. 7. & q. 62. art. 5. concl.* 8. Azor. *p. 3. lib. 4. c. 21. q. 2.* Salonius *in 2. 2. q. 62. art. 5. cont. 4. concl. 1. & 2.* Caiet. *in 2. 2. q. 32. art. 7* Cordub. *lib. 1. q. 32. art.* 2. Sotus *de iust. lib. 4. q. 7 art.* 1. Syluius *in 2. 2. q. 32. a. 7. concl. 3.* Tannerus *in 2. 2. disp. 4. dub* 10. *n* 300. Malderus *in 2 2 tr. 1 c. 9. dub. 7.* Turrianus *in 2 2. tom. 2 dub.* 1. Villalobos *in sum. tom. 2. tr. 11. diffic.* 16. *n.* 8. Rebellius *p. 2. lib.* 18. *q. 1. num* 9 Lopez *p. 1. c.* 105. Lessius *lib. 2. cap* 14. *dub.* 8.

Sup hoc supr. in tr 4 Resol. 56. & in tom. 6. tr 7 ex doctrina Resol. 140. per totũ. & signanter §. 1. in fine, & in alia Resol. eius not. & vt facilius ista quæst. soluatur lege ibi doctrinam §. penult. & vlt.

dub.8. Ratio est, quia pro omni actu pretio æstimabili potest accipi merces; sed actus meretricius, si consideretur, non vt turpis, & illicitus, sed vt naturalis, & delectationi hominum accommodatus, potest pretio æstimari. Ergo, &c.

2. Igitur materia, pro qua datur turpe lucrum, etsi sit res illicita, non est tamen res inuendibilis, & de actu fornicationis, etsi prohibitum sit sub mortali, ne fiat, non est tamen iustum, vt si committatur, gratis committatur, & per consequens, neque prohibitum, vt pro illo merces accipiatur. Et licet sit illicitum, dare, vel recipere pretium, ante fornicationem commissam, quia talis datio, vel acceptio includit consensum in fornicationem. Post peccatum verò commissum datio, & acceptio potest esse absque peccato, si nimirum detur & accipiatur, non ex complacentia peccati, sed ratione obsequij, vel laboris alteri præstiti.

3. His tamen non obstantibus, non desunt DD. qui probabiliter contrariam sententiam docent, vt Durandus *in 3. dist. 39. q. 4.* Medina *C. de restit. q. 20.* Nauar. *c. 17. n. 40. in fin.* & ex neotericis Paulus Comitolus *in resp. mor. lib. 3. q. 5.* & Ioan Valerius *in differentiis vtriusque fori, verf. Promissio, differ. 8.* vbi putat supradictos Doctores supponere falsum, nempe vsum corporis meretricis ad actum venereum esse in foro conscientiæ vendibilem, ipsumque separari posse ab ipso peccato. Nam in ipso vsu corporis turpi consistit perfectio, & consummatio peccati; quomodo igitur potest separari in rei veritate, ab ipso peccato? Reuera enim meretrix petit mercedem, propter delectationem illam libidinosam, quam debet exhibere ad se accedenti, per vsum sui corporis, & propter eandem promittit vir mercedem, & sic propter peccatum. Cæteras rationes vide apud Valerum, & Nauar. *vbi suprà.* Ex quibus apparet, vtramque sententiam esse probabilem, licèt prima sit probabilior. Vnde non erit neganda absolutio, si aliquis eam habuerit cum meretrice, si postea nollet soluere mercedem consuetam, etiam si eam dare promiserit.

Sup hoc in Resol & §§. not. præteri tæ.

4. Notandum est tamen cum Valero *vbi suprà*, & Tolet. *lib. 5. cap. 21. num. 7.* quòd datio, & acceptio pro fornicario actu est mala, quia pro re turpi, & peccatum, sed non contra iustitiam, & ideo etiam secundùm hanc posteriorem sententiam, meretrix non tenetur restituere. Idem dicendum est contra Lopez, fœminas accipientes munera à suis amatoribus, spe concupiscendi ab ipsis, quod prauè concupiscunt, si non consentiant non esse obnoxias restitutioni, quia nullus est amator, qui non verecundaretur, & erubesceret, si præfata munera sibi remitterentur, verè enim ea donant, licèt ob deflexum finem, & supradictæ, feminæ, non recipiune ea sub pacto, siue tanquam pretium impudicitiæ, sed tanquam incitamentum. Et ita docet Valerus *vbi suprà, verb. Restitutio, differ. 34.* & Rebellus *part. 1. lib. 3. q. 7. num. 6.*

Sup. hoc in t. 6. tr. 7. Resol. 526. §. penult. post medium.

RESOL. LX.

Fuit sæpius à diuersis Confessariis adme delata; ista quæstio. An gabella possit imponi rebus ad proprios vsus necessariis, nimirum carnibus, piscibus, sali, frumento, oleo, &c. & si pœnitens nollet restituere defraudationem talis gabellæ, an sit deneganda illi absolutio? Ex part. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 28.

Sup. hoc primo, & an dictæ gabellæ possint imponi, & sint iustæ in tom 4. tr. 3. lege latam doctrinã

§. 1. **M**Emini tunc me respondisse, Molinam *tom. 3. disp. 669. num. 2.* Suarez *de legibus, lib. 5. cap. 15. num. 3.* Vasquez *opusc. de rest. cap. 6. §. 3. dub. 1.* Azorium *part. 3. lib. 5. cap. 11. quæst. 1.* Maldec. *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 6* Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. præcept. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.* Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 14. dub. 3. num. 2.* & alios, affirmatiuam sententiam tenere, nam tales gabellæ non sunt prohibitæ iure naturali, sed solùm ciuili; sed ius ciuile potest consuetudine abrogari. Ergo, vbicumque talis consuetudo extiterit, talis gabella non erit iniusta. Suarez verò probat impositionem huius gabellæ non esse iniustam, quia prohibita, & respondet ad ius ciuile; neque quia mala, Ergo, &c. Hanc opinionem sequuti sunt Lessius *lib. 2. cap. 33. dub. 7.* Reginaldus *tom. 1. lib. 10. cap. 25. num. 377.* Molfesius *in summa, tom. 2. tr. 12. cap. 22. num. 96.* non absolutè, sed in his quatuor casibus. Primò, quando vrget necessitas publica, & vectigalia aliunde colligi non possunt, neque sufficiunt. Secundò, quando hæc gabella ex communi, & libro consensu populi statuitur. Tertiò, quando securitati prædictarum rerum deuectarum, alia via consuli non potest. Quartò, quando consuetudo, quæ hominum memoriam excedit, ostinuit, vt super huiusmodi rebus vectigalia imponantur.

Ref. 68. & pro solutione dictæ gabellæ, quando gabella est iusta vide in tom. 6. tr. 1. Resol. 76. & Res. & §§. eius annot. & pro quando causa gabellæ est dubia, lege supra in tr. 2. Res. 8 §. 1. eius not. & pro quando sunt rationes probabiles pro iustitia prædictæ gabellæ perlege in to. 7. tr. 6. Resol. 32. & §. eius annot. pro hac quæst.

2. Sed hanc sententiam non esse amplectendam defendunt non infimæ classis Theologi. Hi sunt Caiet. *ver. vectigal.* Zanardus *in suo director. part. 2. cap. 12. in expositione septimi præcepti.* Medina *in part. 2. quæst. 96. art. 4. fol. mihi 513.* Sotus *de iust. lib. 3. quæst. 6. art. 7.* Tolet. *lib. 5. cap. 73. num. 1.* Angel. *ver. Pedagium, num. 3.* Sayrus *de cens. lib. 3. cap. 9. num. 9.* Bertazzol. *vol. 1. cons. 207. num. 4.* Roland. *vol. 3. cons. 42. num. 28.* Becius *cons. 96. num. 5. & 18.* & alij. Probatur hæc opinio. Quando non seruatur iusta forma gabellæ, gabella est iniusta. Sed in nostro casu non seruatur iusta forma gabellæ; Ergo est iniusta. Maior est certa, Minor probatur; quia in tali genere tributorum, pauperes plus grauantur, quàm grauari debeant; postulat enim iusta forma tributorum, vt pauperes non magis onerentur, quàm diuites. Sed in nostro casu non seruatur proportio geometrica inter diuites & pauperes. Ergo, &c. Hæc sententia mihi videtur probabilis, sicuti etiam visa est Martino Bonacinæ *de contract. disp. 2. q. 9. punct. 2. num. 5.* licèt ego sequar contrariam probabiliorem. Quare dicendum videtur, non debere confessarium denegare absolutionem pœnitenti, qui nollet restituere talium gabellarum defraudationem.

RESOL. LXI.

An si quis narrat peccata alterius audita, & expresse asserit se nihil certo scire, sed tantum recensere quæ audiuit, an peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ illius? Ex part. 3. tr. 3. & Miscell. 1. Res. 28.

§. 1. **H**Ic casus sæpissimè accidit. Affirmatiuam sententiam docent Sotus *de iust. lib. 4. qu. 6. art. 3. ad 4.* Nauarrus *cap. 18. n. 50.* Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 11. dub. 37. num. 6.* Tannerus *vbi infrà*, Malderus *in 2. 2. tract. 7. c. 1. dub. 13.* Syluius *in 2. 2. D. Thomæ, quæst. 63. art. 2. quæritur 16. concl. 3.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 53. dub. 10. n. 8.* & alij; quòd si referunt peccata aliorum, eo ipso sunt causa, vt alij talia peccata nouerint, & per consequens sunt causa, vt fama alterius apud plures amittatur. Et hanc opinionem multi recentiores, vt Azorius *part. 3. lib. 13. cap. 6.* Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 5.* Layman *in Theolog. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 2. cap. 3. n. 7.* Io. de la Cruz *in direct. pr. 8. q. 2. art. 2. dub 3. concl. 4.* & alij tenent, quando qui refert, sit vir tantæ auctoritatis, vt ei credatur, etiamsi tantùm audita referat; vel quando eo modo narret, vt aliquos ex leuitate quidem creditucos puter, sed nulla per se data causa sufficiente.

2. His tamen non obstantibus; licèt supradictæ opiniones sint probabiliores, & amplectendæ, contrariam probabilem etiam esse puto cum Tannero *in 2. 2. D. Thoma, disp. 4. q. 8. dub. 7. n. 139.* & illam docent Caietanus *2. 2. q. 33. art. 2. dub. 2.* Sotus *in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 1.*

art.1. Syluester *ver.detractio, quaest.4.except. 5.* Armilla *ver.restitutio, num.4.except. 7.* Sà *ver. infamare*; post Gabrielem, Adrianum, & alios. Dico igitur auditum crimen simpliciter sine noua assecuratione, vel confirmatione narrare, etiamsi quis animaduertat aliquos ex audientibus temerè credituros non esse peccatum mortale. Et ratio est, quia damnificatio famae in tali casu, non tam est dicentium, quàm credentium. Et ita hanc sententiam nouissimè docet Faber *de restit.in 4.sent.dist.15. quaest.3. disp. 53.cap.1.numer.29.* Nisi ergo, qui sic narrat, addat aliquam maiorem certitudinem quàm sit, quae ex communi relatione habetur, non tenetur ad restitutionem, etiamsi sinistra opinio non tam generetur ex relatione, quàm ex leuitate audientium vel infirmitate, aut malitia.

RESOL. LXII.

An qui falsum dicendo alterum infamauit, teneatur, si opus fuerit, iurare se falsum dixisse, si alia via commodiori fama restitui non possit?

Et an etiam si opus fuerit iuramento retractationem suam confirmare, & testes adhibere teneatur?

Et quid est dicendum, & faciendum si qui falsum dicendo alterum infamauit, sit Episcopus, Praelatus, Comes, &c? Ex part 3.tr.5.& Misc.1. Ref.29.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Caietanus, & Aragon, *in 2.2. D. Thoma, q.62.art. 2.* Sotus *de iust. lib. 4. quaest. 6. art. 3.* Faustus *in speculo confess. disp.21.q.21.* Syluius *in 2.2. D.Thomae,q.62.art.2. quaeritur.22.ar.32.cap.10.n.245.* Turrianus *in 2.2.tom.2. disp. 52.dub.1.n.9.* Nauarrus *cap.18.n.45.* Nauarra *lib.2.cap.4. n.137.* Salonius *de inst.tom.1.q.62.art.2.contr.13.* Caibo *de rest.q.18.* Villalobos *in summa, tom.2. tr.11.diffic.37.n. 2.* & Tannerus *in 2. D.Thoma, disp.4.q. 6. dub.6. n. 141.* vbi sic ait. Qui falsum dicendo alterum infamauit, tenetur (si alia via comodioti fama restitui non possit,) fateri falsitatem, & cùm id scienter fecit, ac si opus sit iuramento retractationem suam confirmare. Ita ille, & ego.

2. Nota etiam, quòd Molina *tom.5. disp. 41.* Io. de la Cruz *in direct.part.1.pr.17.art.2.dub.5.concl.3.* Sotus, Aragona, & Salonius asserunt esse, etiam si opus fuerit, testes adhibendos.

3. Sed his non obstantibus Philippus Faber lector publicus in Academia Patauina *de restitut.in 4.sent. dist. 15.quaest.3.disp.53.cap.1.num.31.* contrariam sententiam docet, & ita asserit, Ego puto solum sufficere ad restitutionem famae in conscientia, quòd diffamans se retractet seriò coram illis, apud quos proximum diffamauit absque iuramento, & multo magis absque testibus & aliis sumptibus, ad faciendum, vt ij, qui ex causa detractionis malam opinionem conceperunt, illam deponant. Antiqui enim Doctores, vt Alensis *part.2.q.129.membr.6.* D.Thomas *2.2.q.82.art. 2. ad 2.* Scotus *hic*, apertè nihil aliud requirunt. Nam D.Thomas *loco citato* declarando quomodo huiusmodi diffamator teneatur restituere, habet haec verba. Alio modo fasum dicendo, & iniustè, & tunc tenetur restituere famam confitendo se falsum dixisse. Ita Faber, qui hoc etiam probat ex verbis Alexandri de Ales, & ex multis aliis rationibus, & respondet ad argumenta contraria. Non esse etiam testes adhibendos, docet vterque Nauarrus *vbi supra* cum Tannero.

Sup.hoc infr. in Resol. 66. cursim in §. Septimo. 4. Notandum est etiam, quòd stando in prima opinione, excipiuntur viri magnae auctoritatis, vt notant Doctores citati, & inter illos Syluius *in 2.2.q.62.art.2. quaeritur 10.in fine*, & Villalobos *in summa, tom.2. tr.11. diffic.37.num.3.* sic asserens. [Hase de entender esta doctrina regularmente, porque si el fuesse Obispo, Prelado, ò Conde, ò otra persona de gran authoridad, no estara obligado con tan gran perdida de su honor a confessar que mentio, y ansi estara obligado a restituir con el maior modo que pudiera, que sera como diremos luego del que restituie, quando dixo verdad.] Sic ille. Ideo quaeritur. Istud quaesitum hic est infra in R. 65.

RESOL. LXIII.

An qui occultum crimen sine causa iusta manifestauit vni, vel duobus viris prudentibus, quos scit non enulgaturos, peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famae? Ex part.3.tr.5. Ref.33.

§. 1. Hanc quaestionem alibi, sed breuiter tetigimus, nunc verò fusiùs illam explicabo. Affirmatiuam sententiam docent Turrianus *in 2.2. D. Thomae, tom.2.disput. 53.dub.8. num. 2.* Sotus *de iust. lib. 7. q.10.art.2.concl.4.* Molina *de inst. tract 4. disp. 29. n. 7.* Lessius *lib.2.dub.11. num.70.* Bannez *in 2.2.q. 62. art.2.* Azorius *to.2.lib.5.cap.9.* Filliucius *to.2.tr.4.cap.4.n.91.* Suarez *tom.4.disp.34.sect. 1. n.2.* Villalobos *in summa, tom. 2. tract.11. diffic.36.num.* 8. Valentia *tom. 3. disp.5. q. 17. punct. 2.* Maldetus *in 2.2. tract. 7. cap. 1. aub. 4.* Layman *in Theol.mor.lib.3.sect.5. tract. 3. par. 2. cap 3. num. 6.* Ioan. de la Cruz *vbi infra*, & Salonius *in 2.2. quaest.62. art. 2.* qui asserunt hanc opinionem esse communem inter recentiores Thomistas. Et ratio videtur clara, quia si consideretur famae detrimentum indicio prudentis, maius erit reuelare illud crimen vni graui viro, quàm si decem infimis hominibus reuelerur, & tamen hoc esset peccatum, quod explicatur ex eo, quòd quilibet maius bonum putat vitum aliquem grauem habere rectam opinionem de alicuius moribus, quàm illud iudicium habeant homines plures abiectae conditionis. Secundò, iudicium temerarium, est ex suo genere peccatum mortale, vt patet, etiamsi illud non producatur exteriùs, neque frater amittat bonum nomen apud alios, quàm apud iudicantem; ergo nec detractio desinet esse mortalis, ex eo quòd fratris existimatio tantùm laedatur apud vnum. Tertiò, prudens cui reuelas, & à te prudenter audit, poterit etiam alios similes prudentes inuenire, atque ita apud plures prudentes periculum infamiae subibit frater. Quartò, ex ista opinione sequitur aliquod oppositum communi doctrinae DD. & Sanctorum; nempe auditorem detractionis, quando ipse solus detractorem audit, non debere detestari detractionem tanquam lethale peccatum, sed propter prudentiam suam, qua celaturus est, posse tolerate tanquam veniale. Alibi in tom. 2.tr.7. Resol. 32. à lin. 3. & in Ref 53. §. v.t ad med ū, à veri si opinio n i s, & in fine Ref 50. & in tom. 7. tr.4. Ref. 67. ad lin. 5. & breuiter in Resol 3. cor. seq ex doctrina eius §.1.

2. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam docet Caietanus *in 2.2.quaest.62. art. 2.* Nauarr. *de rest.lib.2.cap.4.num. 334.* Graffius *lib.2. cap.137.* & alij. Et hanc sententiam probabilem esse docent multi ex DD. contrariis, vt Tannerus *in 2.2. D. Thoma, disp.4. quaest.8.dub. 7.n.138.* & Ioan. de la Cruz *in direct. conscient.pr.8.quaest.2.art.2.dub.3.concl.3.* & alij. Et ratio est, quia talis non laedit famam notabiliter, cùm reuelet occultum delictum apud vnum, vel duos, qui non sunt aliis reuelaturi; ergo non peccat mortaliter, & sicuti non est fama vno decente, ita nec erit infamia nisi pluribus dicatur. Et haec sententia videtur mihi etiam probabilis, sicut etiam visa est Filliucio, qui suam sententiam vocat tantùm probabiliorem. Sup. hoc in t. 7.tr.4. Res.6. § Facit, & in Res.7.§. Castrus. cursim ad medium, & magis late in Res. 72. & 73.

RESOL. LXIV.

An infamator criminis occulti teneatur restituere famam tantum apud suos auditores, licet ipsi auditum crimen aliis

aliis notum fecerint ? Ex p. 3. tractat. 5. & Misc. 1. Resol. 34.

§. 1. AFfirmatiuè respondent aliqui. Sed Philippus Faber *de restit. in 4. sent. dist. 15. quæst. 3. disp. 36. cap. 1. num. 37.* contrarium docet, sic enim asserit. Dubitant alij, an sufficiat retractare impositionem criminis coram his tantùm, apud quos ille diffamauit, an etiam apud alios, quibus illi audientes retulerunt. Aliqui asserunt, sed hæc opinio est irrationabilis. Cùm enim verba ex ore prolata in infinitum crescant, est impossibile diffamatorem posse se retractare apud omnes, ad quos talis diffamatio perueniet. Proinde Alensis innuit sufficere, vt se retractet coram iis, ap.d quos ipse detraxit. Ita Faber; & ratio etiam potest esse, quia posterior infamia fortuitò quasi sequitur, & ex propria malitia audientium, qui proinde vtique tenẽtur ad restitutionem. Sicut qui indirectè scandalum præbet, non cõtrahit specialem illam malitiam, cui per accidens causam dedit.

2. Sed ego sine metu, hanc sententiam amplectendam esse puto, in casu, quo, vt ait Villalobos *in summa tom. 2. tract. 11. diffic. 37. num. 11.* [el peccado del proximo se descubrio a vn hombre de confiança de quien se entendiera. que de ninguna manera lo dixera à nadie, y el lo dixo, con esse solo se aura de haxer la diligencia para la restitucion y esse con los demas] Ita ille, sed circa præsentem quæstionem vide Tannerum *in* 2. 2. *D. Thoma. disput. 4. quæst. 6. dub. 6. numer.* 146. & alios penes ipsos.

RESOL. LXV.

Ad quid teneatur, qui verum dicendo occultum crimen alicuius propalauit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius?

Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur famam pecunia compensare?

Et an infamatus possit sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamatoris, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit?

Et in textu huius Resolutionis alios quinque casus decisos inuenies sæpius contingentes in praxi, pro restituenda, vel non restituenda fama. Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Resol. 30.

Sup. contento in hoc §. in Res seq. § penult. & vlt.

§. 1. QVia in praxi pœnitentes difficulter famam restituunt, probabilis mihi videtur opinio Caietani *in* 2. 2. *q. 72. art.* 2. & Soti *de iust. lib. 4. q. 9. art. 3. ad* 4. quam affert, & approbat Villalobos *in summa, tom. 2. tr. 11. diff.* 37. *n.* 4. vbi sic asserit.] Otro modo ay mas vsado entre los Doctores, y ponelo Cayetano, Soto, Nauarro, y otros, y es que el que infamo descubriendo pecado secreto no hable mas del, sino que procure tomar ocasion de tratar del disfamado con las personas, cerca de lasquales le infamo, y hable del honorificamente, y trate familiarmente al disfamado en algun caso, que con esse honra, si el es hourado.] Ita ille. Et hic modus suauis est, & illum facilè pœnitentes obseruabunt; secus autem asserendo se perperam loquutos, vel iniuriam fecisse, vel fuisse deceptos, vel quod aliqui volunt, se falsum dixisse, vel fuisse meoritos. Ergo ad nihil aliud tenetur diffamator, quàm laudare eum, quem priùs diffamauerat, nec ampliùs de illa re coram illis, apud quos eum diffamauit loqui. Et hunc modum restituendi famam approbant etiam Tannerus *in* 2. 2. *D. Thoma disput 4. q. 6. dub. 4. n.* 143. Valentia *tom. 3. disp. 5. quæst. .. punct.* 1. *& q.* 17. *punct.* 2. Lessius *lib. 2. cap. 11. dub.* 10. Aragon. *in* 2. 2. *q. 62. art.* 2. Faustus *in speculo confess. disput.* 21. *q. 74. n.* 6. quidquid in contrarium asserat Layman *in Theolog. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 2. cap. 7. n.* 2. Nauarra *lib. 2. cap. 4. num.* 370. Faber *de rest. in* 4. *sent. dist. 15. q. 3. disp. 53. cap. 2. num.* 46. Syluius *in* 2. 2. *D. Thom. qu. 62. art. 1. quæritur* 12. Filliucius *tom. 2. tract. 32. cap. 10. n.* 246.

Sup. hoc supra in tr. 5. Res. 79. §. Vide.

2. Notandum est tamen primò, quòd si infamator non possit famam restituere, non tenetur famam pecunia compensare. Ita Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 5. cap. 7. n.* 3. Filliucius *to.* 2. *tract. 32. cap.* 10. *n.* 239. Turrianus *in* 2. 2. *tom. 2. disp. 53. dub. 7. n.* 3. Faber *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 53. cap. 4. n.* 122. Malderus *in 2. 2. tract. 7. cap. 7. dub.* 8. Nauarrus *cap. 17. n.* 19. Bannex *in* 2. 2. *q.* 62. *artic.* 5. Syluester *ver. detractio, q.* 4. Nauarra *lib. 2. cap. 4. n.* 416. Lessius *lib. 2. cap. 11. dub.* 11. & alij. Sed quia contraria sententia est probabilis, quam tenet Villalobos *in summa tom. 2. tractat. 11. diff. 39. n.* 5. Sotus *de iustit. lib. 4. q. 6. art. 3. ad* 4. Aragon. *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. punct.* 5. Couar. *lib. 1. var. cap. 2 n.* 8. Molina *tract. 4. disp. 45. n.* 3. Sà *ver infamia. n.* 7. Syluius *in* 2. 2. *D. Thom. q. 62. art. 2. quæritur* 22. post Rebellium, Sotum, Richardum, Adrianum, Caietanum, & alios; eùm, inquam, hæc opinio sit probabilis, puto cum Ioan. de la Crux *in direct. part. 1. prac. 7. art. 2. dub. 6. conclus.* 2. Tannero *in* 2. 2. *D. Thom. disp. 4. q. 6. dub. 6. num.* 150. qui citat Lessium, & Aragonum, posse infamatum sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit; quod est valdè notandum, quidquid in contrarium dicat Malderus *in* 2. 2. *D. Thom. tract. 7. cap. 2. dub.* 14. licèt, vt dixi, contraria opinio sit etiam probabilis, nempe non debere famam pecunia compensari, quando aliter compensari nequeat.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. Res. 149. §. 1.

3. Notandum est secundò contra Turrianum *in* 2. 2. *D. Thom. tom. 2. disput. 53. dub. 5. n.* 7. Tannerum *in* 2. 2. *disp. 4. q. 6. dub. 6. num.* 155. & alios, qui se mutuò infamauerunt, posse vti compensatione, dummodo infamia noo sit inæqualis, & noo oritur scandalum, vel si vnus velit alteri famam reddere: tunc enim etiam alter tenetur ipsi restituere, & tandem compensationon potest fieri reddendo maledictum pro maledicto. Exceptis igitur his casibus amittenda est contra præfatos DD. compensatio famæ, & ita docent Syluius *in* 2. 2. *D. Tho. q. 62. art. 2. quæritur* 10. Malderus *in* 2. 2. *tract. 7. c. 2. dub.* 14. & alij penes ipsos.

Sup. hoc in Res. not. præteritæ §. 2. & in Res. seq §. Secundo iusta.

4. Notandum est tertiò secundùm opinionem Fabri *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 13. cap. 2. num.* 56. quòd etiam quando reus est accusatus, & interrogatus iuridicè de crimine vero, & negat, non tenetur ad restitutiooem famæ; quod est valdè notandum contra Caietanum *in* 2. 2. *q. 68. art.* 2. Sotum *de iust. lib.* 4. *q. 6. art. 3. ad* 4. Azorium *tom. 3 lib. 3. cap. 9. q* 8. Molinam *tract. 4. disp.* 43. & alios.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 3. lege doctrinam Res. 103. & alterius vers. eius not.

5. Notandum est quartò, quòd non adest obligatio restituendi famam, quando detractio effecta est cum verbis generalibus, videlicet aliquem esse mendacem, ambitiosum, &c. nisi ratione dignitatis personæ, vt si de Prælato, aut Religioso ex grauioribus talia dicta essent; quamuis Filliucius *tom. 2. tract. 32. cap. 9. num.* 229. notet Syluestrum & Nauarrum vniuersaliter asserere detractionem, vt obliget ad restitutionem, debere esse de peccatis mortalibus.

6. Notandum est quintò, quòd licèt Sotus *de iust. lib. 4. qu. 6. art. 3. ad* 4. Couar. *in regul. Peccatum, 0 art. 1. num.* 76. & Rebellius *lib. 4. q.* 13. dixerint vitam alicuius plebeij reputari posse viliorem fama alicuius nobilis, eóque casu plebeium debere reparare nobilis famam cum periculo propriæ vitæ; tamen contrariam sententiam in tali casu tenendam esse existimo, vide Caietanum *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 6 Syluestrum *ver. detractio. q.* 4. Nauarrum, & Nauarram, quos citat, & sequuntur Tannerus *in* 2. 2. *disp. 4. qu. 6. dub. 6. num* 149. Malderus *in* 2. 2. *tractat. 7. cap. 2 dub.* 9. & cum aliis penes ipsos; nam bona inferioris ordinis non sunt restituenda cum detrimento boni superioris ordinis. Sed vita est bonum

superioris

superioris ordinis, quàm famæ. Ergo, &c. Et hoc etiam procedit, etiamsi infamia esset maxima, vtpote de hæresi, de crimine læsæ maiestatis, &c. vt notat Faber *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. dis. 53. cap. 4. nnmer.* 121. vide etiam Ioannem de la Cruz *in direct. pr. 7. q. 5. art. 6. dub. 6. concl.* 1. Ex his adultera etiam infimæ sortis, & nupta viro nobili, cui supponit filium alterius pro successione maioratus, omissis filiis legitimis, non se prodat etsi sciat profuturum, nec tenetur adultera hoc reuelare filio spurio, nec filius tenetur credere; tenebitur tamen adultera in tali casu, si potest, ex iustitia satisfacere, aut conferendo bona libera filiis legitimis, aut consulendo spurium intrare Religionem. Ita communiter DD.

Sup. hic sequentibus in tom. 2. tr. 6. Ref. 234. à principio vsque ad §. Hinc. & in aliis eius not. 1. & 2. Sed lege eam per totam, & in tom. 6. tr. 8. lege ex Ref. 3. doct. tunam §. vlt. & alterius eius not.

RESOL. LXVI.

An si quis infamaret aliquem, de furto, qui postea fur inuenitur esse, teneatur ad restitutionem?

Et an non sit peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de grauioribus criminibus est infamatus, & infamis?

Et notatur multas esse causas excusantes à restitutione famæ.

Et pro praxi nouem causæ in corpore huius Resolutionis proponuntur.

Et tandem docetur, nullum esse faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum posse inueniri, quam laudando illum, quem prius infamauerat. Ex p. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 56.

§. 1. Affirmatiuè respondet Pontius *in cur. Theol. disp. 52. quæst. 8. concl. 3. num.* 48. vbi sic ait: Multa liberant à restitutione pro infamia, si postea in eadem materia infamatus, perdidit famam, vt si falsò imponeres, quod furatus fuerit, & postea constet, quod ipse sit fur. De quo tamen valde dubito quia magis infame est, quod aliquis sæpius furatus fuerit, quam quod semel tantum: ergo, si quis falsò dixit, quod semel furatus fuerit; quamuis constet quod postea furatus fuerit, non tollitur obligatio restituendi famam perditam ratione falsæ impositionis prioris furti. Ita ille.

2. Tu cogita, nam circa hanc sententiam habeo magnam difficultatem, nam Doctores communiter asserunt, quod si quis, v. g. infamaret aliquem de delicto non vero, si de eodem delicto ex alio capite laboraret adhuc infamia, excusari à restitutione famæ, ergo & in casu nostro.

3. Verùm quicquid sit de sententia Pontij, sciendum est, quod Syluest. *verb. detractio, q.* 1. & Paludanus *in 4. dist. 19. qu. 4.* dicunt non esse peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de grauioribus criminibus est infamis, vt v. g. de illo, qui infamis est de homicidio & furto, putat non esse peccatum mortale dicere quod fuerit fornicatus. Hoc tamen non est simpliciter admittendum, quando minus connexionem non habet cum aliis maioribus, sicuti fornicatio non habet cum homicidio, aut furto; idque propter rationes iam allegatas. In certo tamen casu posset locum habere, vt si quis de tam multis, & variis criminibus grauioribus sit infamatus vt passim habeatur talis, qui nullum scelus tempore, & loco verecundatus fuisset perpetrare, quia huiusmodi persona totaliter, & quasi per omnem virtutis materiam amisit famam suam, vnde ex relatu alicuius inferioris criminis non censetur eius infamia notabiliter augeri, imo vix augeri. Et ita docet Ioannes Vvigers *de iust. tr. 4. c. 1. dub. 6. n.* 28. cum Gaspare Hurtado *vbi supra.*

4. Notandum est hic obiter, multas causas excusare à restitutione famæ. Excusat Primò iusta condonatio facta ab eo, cuius infamia non redundat in alios.

5. Secundò, iusta compensatio, vt si ab eo, quem infamasti pari modo sis infamatus.

Sup. hoc secundo, in Ref. præterita §. Notandum est secundo. & in alio §. eius annot.

6. Tertiò, si fama sit alia ratione recuperata.

7. Quartò, si infamia prudenter existimatur abiisse in obliuionem, tunc enim non teneris, siue falsum imposueris, siue verum.

8. Quintò, si crimen occultum, quod aliquibus dixisti, alia via & ratione fiat publicum, tunc enim amisit ius restitutionis Lessius *l. 2. cap. 11. dub.* 26. & Nauarr. *l. 2. cap. 4. num.* 198. Nam si re vera factum est publicum, nihil proderit retractatio. Secus autem si non sit publicum; nam fieri potest, vt illius exemplo alij retractentur. Hoc tamen certum existimo cum Nauarr. pro medio tempore antequam fieret publicum non teneri restituere famam, bene damna eo tempore sequuta.

9. Sextò, si restitutio sit impossibilis.

10. Septimò, si non possit fieri sine amissione famæ, quæ sit longe maioris momenti, vt si Prælatus, vel vir illustris infamauit plebeium.

Sup. hoc septimo supra in Ref. 62. §. vlt.

11. Octauò, si bona fide persuasus esse verum & publicum, narrasti, nec possis sine damno tuæ famæ restituere.

12. Nonò, si re vera nulla fuit infamia sequuta, eo quod infamator esset nullius fidei, quod sæpè accidit vel quia illi apud quos infamatur, sciebant similia, ita vt infamia non sit notabiliter aucta. Hæc autem omnia remissiuè inuenies apud Trullench *in decal. t. 2. l. 7. cap. 10. dub.* 30. quæ tamen late antea in aliis dubiis pertractaueram.

13. Aduertant tamen hic Confessarij faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum non posse inueniri, quam laudando illum quem prius infamauerat. Et ita ex Caietano, & Soto, docet Amicus *t. 5. disp.. sect.* 11. *num.* 145. quoniam ex vna parte talis modus efficax est ad famam restituendam, maximè apud prudentes, & ex alia parte modus per retractationem est periculosus, ne infamator mendacium committat, vel ex conscientia erronea, vel non rectè vtendo verbis verum sensum habentibus. Cæterum monet loco citato Caietanus etiam hunc modum cautè esse adhibendum, ne auditores in sua opinione magis confirmentur. Vnde non de fictis, sed veris virtutibus laudandus est; eoque tempore, loco, & modo, quo prudentes auditores suspicari non possint, quod id fiat ad laudati famam restituendam. Debet autem tamdiu publicè coram iis, coram quibus fuit infamatus, laudari, eiusque occultæ virtutes depromi, quamdiù eius laudatio prudentis arbitrio censeatur sufficiens ad obscuratam ipsius famam illustrandam.

Sup contento in hoc, & seq. §. in Ref. præterita §. 2.

14. Et hanc sententiam admittit etiam Syluius *loc. cit. q.* 24. & docet nouissimè Ioannes de Soria *in epilogo summarum p. 2. tr. 2. sect. 3. disp. 1. 6. circa restitutionem famæ.* vbi sic ait: Qui verum alterius crimen propalauit, ad nihil aliud tenetur, quam laudere eum, quem primus infamauerat, nec amplius de illa re loqui coram illis apud quos eum diffamauit. Ita ille, & hunc modum restituendi famam etiam approbat Ioannes Pontius *vbi supra con. l. 2. n. 4.* Hurtadus *de iust. disp. 12. difficult.* 8. cum aliis. Notent hoc Confessarij, quia, vt dixi, nullum faciliorem modum, ac minus onerosum pro pœnitentibus inuenient ad famam ablatam restituendam; ego scio quam difficiliter pœnitentes famam restituant, & in quantis tricis se inuoluant, quando aliis modis volunt famam restituere.

RESOL. LXVII.

An sit peccatum mortale saltem contra charitatem detegere peccatum notorium facti, vel iuris in alio loco, vbi ignorabatur, & in quem facile eius fama non erat peruentura: Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 17.

Sup. hoc in Ref.seq. & in tom.5. tr.10. Ref. 131. §. Sed ego. sed lege eam per totam.

§. 1. MVltum practicabilis est quæstio ista, & in explanatione illius plurimos,& fortissimos aduersarios habemus;ideo sententiam affirmatiuam docent communiter DD.ita Lessius *lib.2.cap.11.dub.13.num.*78.Sotus *de iust.lib.5.q.*10.*art.*2.Villalobos *in summa tom.2.tract.*11.*diffic.*36.*num.* 13. Fabrus *de restit.in 4.sent.dist.*15.*q.*3.*disp.*53.*cap.*4.*num.*130. Salon.*in* 2. 2. *D. Thom.q.*62.*art.*2.*contr.*18. Nauar.*lib.*2.*cap.* 4. *num.* 288. Sayr.*in claui Regia lib.*11.*cap.*6.*nu.*25.*&* 26. Malder.*in* 2.2.*tract.*7.*cap.*1.*dub.*6. & alij quamplures penes ipsos.Probatur hæc opinio,quia in tali casu læditur proximus in re magni momenti, quod meritò ægerrimè ferrem mihi fieri.Nec valet dicere,quòd taliter infamatus ius ad famam non habet, quia sine cuiusquam iniuria,& absque fraude eam possidebat, eàque adhuc diu fuisset fruitura.Ergo contra charitatem est, illum bono nomine spoliare,præsertim si nihil commodi proueniat de detractione.Ita Lessius,qui limitat hanc sententiam. Primò,si ille parum curet se alibi infamari, quod sæpè fieri solet, præsertim si procul absit. Secundò, si quis ob graue crimen fuerit publicè punitus; tunc enim sæpè expedit talia ad ædificationem narrari.

2. Sed ad tollendos omnes scrupulos, his non obstantibus existimo probabiliter sic detrahentes non peccare, neque contra iustitiam, neque contra charitatem.Et ita docet nouissimè Fagundez *prae.* 2.*lib.*5.*cap.*3.*num.*14.vbi sic asserit. Vera sententia docet non esse peccatum mortale,neque contra charitatem,neque contra iustitiam,detegere notorium crimen facti,vel iuris, hoc est,vel per rumores, & famam publicam, vel per sententiam iudicis in alio loco, & regione,vbi ignorabatur, & personis qui nihil de illo sciebant, siue fama illuc breui, siue post longum tempus, siue nunquam peruentura sit. Sic ille, qui validissimis rationibus probat hanc sententiam,& citat pro illa Caiet.*tom.*2.*opusc.*31.*respons.*9. Nauarrum *in summa cap.* 18.*n.*26. & Maiorem *in* 4. *dist.* 21. *q.* 2. Hanc opinionem docet etiam Azorius *p.*3.*lib.*13.*c...dub.*8. & Filliucius *tom.* 2. *tract.*32.*cap.*9.*num.*235.qui se remittit ad Nauarrum,& Caietanum *vbi supra.* Et illam probabilem esse putat Nugnus *in* 3.*part. tom.*1.*q* 80.*art.*6.*diffic.*3.§.*hac difficultas,* nam opinionem contrariam, quam ipse tenet, vocat probabiliorem.

3. Fundamentum verò contrariæ sententiæ, quod ducit Lessius,reprobatur solidè à Fagund.*vbi supr.* Igitur viatores abstineant à similibus detractionibus, sed si detrahant non peccabunt mortaliter, vt patet ex dictis,neque contra charitatem.Sed ad alia deueniamus.

RESOL. LXVIII.

An sit peccatum mortale detegere alterius peccatum notorium notorietate iuris, vel facti in aliqua ciuitate, vbi ignorabatur? Ex p.4.tr.4.& Misc.Ref.128.

§. 1. COntra plures negatiuam sententiam docui *part.*3.*tract.*5.*resol.*17.in cuius confirmatione adduxi aliquos Doctores,quibus nunc addo Samuelem Lublinum *in summ. cas.consc.ver.fama, num.* 28. vbi sic ait. Infamatum alicubi iuridicè,aut publicè alibi prodere non est mortale,nec vlla restituendi obligatio. Ita ille,& ante illum Emanuel Sà *ver.infamare,num.*5.igitur in tali casu non peccatur contra iustitiam,neque contra charitatem. Sed scio contrariam sententiam multos docere, asserentes tales peccare contra charitatem; sed nostra opinio non est minus probabilis.

Quæ hic est Ref. antecedens,& in to. 5.tr. 10. Ref. 131. per totā signanter §. Sed ego.

TRACTATVS OCTAVVS
DE CASIBVS OCCVRRENTIBVS
TEMPORE MORTIS.

RESOL. PRIMA.

An morituro liceat respuere medicamentum, dum adest spes salutis?

Et an infirmus teneatur parere Medico applicanti medicinas, distincto præcepto obedientiæ, sed tantum præcepto,quo est adstrictus propriam vitam conseruare?

Et an infirmus, si comedat, vel bibat rem nociuam putans,vel non aduertens,quod ei nocebit,non peccet mortaliter, imo si credat, quod ob id eueniet ei aliquod nocumentum,sed non magnum? Ex p. 5.tr.3.Ref.135.

Sup. hoc supra in tr. 5. Ref. 52. §. Tertiò licitū est omittere, cursim ad fin. §.

§. 1. RESPONDEO negatiuè,notandum est tamen hîc obiter, licitum & meritorium esse viris perfectis respuere medicinam in aliquibus morbis,& doloribus grauibus non afferentibus periculum mortis, v.g. in dolore passionis iliacæ remedia omittere ad profectum spiritualem & carnis mortificationem,& ad experiendum dolores Christi in passione.

2. Nota etiam quòd si infirmus comedat, vel bibat rem nociuam,putans, vel non aduertens quòd ei nocebit,non peccat mortaliter,imò etiamsi credat, quòd ob id eueniet ei aliquod nocumentum, sed non magnum, vt dolor aliquis capitis,vel maior aliqua febris,non peccaret mortaliter, quia nocumentum non est magnum, imò licèt ex intentione illud intenderet, neque etiam peccaret mortaliter. Sic docti iuniores. & hæc omnia docet Sanchez *in opusc. tom.*1.*lib.* 5.*cap.*1. *dub.*33.*num.*7.*&* 8.cum Nauarro *cap.*11.*num.* 41. Caietano *in* 2.2. *q* 97.*art.*1.& aliis.

3. Non desinam tamen hîc adnotare quòd infirmus non tenetur parere Medico applicanti medicinas distincto præcepto obedientiæ, sed tantùm præcepto, quo est adstrictus propriam conseruare vitam, & ita docet Sancius *in select. disp.*13. *num.*8. & Salas *de legib. disp.*10.*sect.*1.*n.*2.

RESOL. II.

An fæmina etiam ignobili in periculo mortis liceat non ostendere verenda Chirurgo?

Et quid,si medicamentum possit adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fæminis; an tunc vtique teneantur fæminæ etiam nobiles illa sufferre.& verenda supradictis obstetricibus ostendere? Ex p.5.tr.3.Ref.138.

§. 1. Respondeo

Sup. hoc in tom. 7. tr. 5. Ref. 51. in fine.

§. 1. Respondeo affirmatiuè, cum Ioanne Sancio *in select. disput. 5. in 2. editione.* vbi sic ait: Ratione pudoris potest fœmina recusare membri pudendi curationem cum probabili vitæ periculo. Ita ille; & idem nouissimè docet Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 13.* vbi docet fœminam cancro, vel alio morbo grauissimo in verendis laborantem, non teneri sustinere curari à chirurgis, quia cùm pudicitia sit tantum bonum, potest illam præferre vitæ; licèt possit sine peccato permittere curari. vide etiam Lessium *lib. 4. cap. 3. dub. 8. n. 60.* vbi sic asserit. Contactus partium verendarum si fiat causa medendi, vel alia, quæ censeatur necessaria, aut iusta, nullum est peccatum: est communis sententia DD. talis enim contactus est honestus moraliter, quia consentaneus rectæ rationi. Nec refert quòd interim aliqua delectatio, vel motus turpis suboriatur, quia id est planè inuoluntarium. Aduerte tamen mulieres præsertim virgines, non teneri huiusmodi genus medendi in locis secretioribus à viris admittere, vt rectè docet Nauarr. *d. cap. si cui, num. 13.* Ratio est, quia nemo tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipso morbo, vel morte: at multæ virgines pudicæ malunt tolerare morbum, vel mortem, quàm à viris contingi. Deinde nemo tenetur admittere id, cui coniunctum est periculum turpis motus, aut delectationis carnalis, imò ad heroicum castitatis gradum pertinet malle mori, quàm permittere in se turpes imagines, aut sensum vllum libidinis. Hæc Lessius, cui etiam adde nouissimè Baldellum *tom. 1. lib. 3. disp. 15. num. 5* & Turrianum *vbi infrà concl. 10.*

2. Nota tamen quòd si medicamenta possent adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fœminis, tunc vtique tenerentur fœminæ, etiam nobiles, illa sufferre, & verenda supradictis obstetricibus ostendere, nam cessant in hoc casu rationes pro affirmatiua sententia adductæ, cùm medicamenta non à viris, sed à mulieribus adhibeantur, ex quorum contactu, nec verecundia, nec motus sensualis oriri potest. Vide Turrianum *Summa part. 1. cap. 163. dub. 5. concl. 11.*

RESOL. III.

An sit licitum pulsare Campanas in signum, quod aliquis malefactor manè furca suspendendus sit? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 37.

§. 1. Cvm olim per quandam Italiæ ciuitatem pertransirem, sensi per spatium ferè integræ noctis campanam propè hospitium sonantem: & quia ex hoc dormire non poterã, quæsiui, an pulsatio illa ad aliquid deseruiret: responderunt in signum, quòd cras malefactor suspendendus esset. Tunc ego maximè dubitaui, si campana illa esser benedicta, an licitè hoc efficeretur: & nunc inueni ita prorsùs sentire Franciscum Syluium *in resol. variis, verb. Campana.* Et quia casus est curiosus, & asserunt mihi in multis locis accidere, visum est mihi hic per extensum eius verba apponere. Sic enim asserit. Quæsitum est, An sacræ Campanæ, hoc est, quæ sacro ritu sunt benedictæ, pulsari possint, siue ad conuocandum populum, siue in signum quòd aliquis malefactor sit mortis supplicio plectendus. Respondeo non licere, cùm hoc habeat aliquam indecentiam, quòd res sacræ ad vsus prophanos applicentur, eòsque tales, à quibus per se exequendis abhorret Ecclesia, eiusmodi sunt causæ sanguinis. Accedit quòd Campanæ benedicuntur pro conuocandis populis ad diuinum cultum, vel pro illis ad orationem monendis, atque sicut in Pontificali dicitur, *vt cùm melodia earum auribus insonent populorum, crescat in eis deuotio fidei, procul pellantur insidiæ inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, temperentur infesta tonitrua* &c. Nequaquam verò, vt sint signum alicuius vel iugulandi, vel suspendendi. Vbi tamen non est commoditas alicuius alterius campanæ, tolerari potest, quòd vna ex sacris siue ex benedictis pulsetur in signum prædicti supplicij: partim quia tunc est quædam necessitas, partim quia interuenit, aut supponitur consensus Episcopi, qui talis loci tenuitatem, & qualitatem non ignorat.

2. Sed ego omninò licitum in casu sonum campanæ benedictæ admitterem, si illa pulsaretur, vt ex eius sono populus excitatus funderet preces pro bono transitu delinquentis manè iustitiandi.

RESOL. IV.

An si quis inueniatur laqueo suspensus, vel mersus in puteo, debeat sepeliri in loco sacro?
Et quid, si constet publicè in Paschate non communicasse?
Et quid si hoc sit occultum?
Et an vsurarius publicus careat sepultura Ecclesiastica?
Ex p. 5. tr. 3. Ref. 100.

Quoad hoc in tom. 5. tr. 1. ex Ref. 214. leg. §. 1. ad medium, & §. quanter §. vlt. Ref. 71. & in tom. 7. tr. 5. ex Ref. 67. vide §. 1. & alias Ref. & §. eius prima aucos.

§. 1. Respondeo quoad primum negatiuè. Nec desinam hic apponere verba Villalobos *in Summa, tom. 2. tractat. 31. diffic. 3. num 4.* vbi sic ait. Acerca desto se ha de aduertir mucho, que no por hallar à vno en vn pozo ahogado, o hallarle ahorcado, se le ha de negar luego la sepultura Ecclesiastica. Porque esta es pena, y en materia criminal, y no se deue dar, si no es quando la culpa es clara y euidente, de manera que se entienda que el mismo se desesperò; porque en causas criminales han de ser las prouanças mas claras que la luz del medio dia, como consta del derecho; y ya que no pueden aqui ser tan claras ha de hauer fortissimas coniecturas, pues se procede sin oyr la parte, y assi pudiendo ser que dieissen à vno garrote, y le ahorcassen despues por deslumbrar la justicia, o echassen al otro en el pozo no se ha de juzgar lo contrario, y si el vulgo se escandalizare, instruyrle, que es facil hazerlo vn Predicador docto en vn sermon. Para esto es muy notable vn consejo de Nauarro, que refiere tambien el Padre Fray Manuel, cuyo caso es de vn religioso que se hauia confessado por la mañana y absuelto, y toda la mañana, y tarde estuuo alegre, y despues fue hallado en su celda colgado de vn lazo al cuello, ni bien colgado, ni echado, sino medio de rodillas ahogado cerrada la puerta, y preguntado si pudia, o deuia ser enterrado en lugar sagrado, respondio Nauarro, que intrepidamente se deue dezir, que no se le deue negar à este la sepultura Ecclesiastica, porque no se deue negar à ningun Christiano, sino en los casos que estan expressos en derecho, y deste no consta que el se ahorcasse, ni se ha de presumir delito conforme à derecho, mayormente vn delito tan graue, y contra la inclinacion humana, y yo verdaderamente cteyeria, mas ay que este auia perdido à caso el juyzio, que no el contrario: y Couarruuias siguiendo à Socino junior dize, que el que se hallaechado en el pozo non ha de ser priuado de sepultura Ecclesiastica, que no se presume hauerse echado el, y al fin dize, que si con algunas conjeturas se pudiere presumir que no se matò el, o que estaua fuera de si, no se le deue negar la sepultura Eclesiastica, lo qual se ha de notar mucho, porque se han visto en esto muchos y erros, y ha de hauer mucha euidencia para presumir de nadie que se matò el mismo, estando en su juyzio: y digo mas, que se sucediesse que el Prelado supiesse el secreto, que el mismo se hauia ahorcado, o echado en el pozo, no le deue negar la sepultura Eclesiastica, porque no le puede condenar, por lo que el sabe en particular, conforme a lo que se dixo arriua; y mas que deue hazer en esto mucha prouança primero que le condene, y hazer el aqui las partes del reo, suyo es, que aya abogado, que buelua

por

por el, que quando esso falta, ha lo de suplir el juez, como dize vna ley.] Ita Villalobos, cui adde Marchantium *in resol. pastoral.tract.5.c.3.qu.4.cas.3.* Genuensem *in praxi Archiep. cap. 61. num. 16.* Barbosam *de officio Parochi.cap.26. num. 49.* & Iulium Lauorium *in variis elucubrationib.tit.2.cap 12. num.31.& 32.* qui etiam docent, quòd si publicè constet aliquem non sumpsisse in Paschate Euchatistiam, priuandum esse Ecclesiastica sepultura, secus autem si hoc esset occultum, & ideo Villalobos *vbi sup.num.5.* sic ait. [Se nega la sepultura al que es cierto y manifiesto que no se confessò, o no comulgò vna vez en el año, conforme à vn texto; saluo si monstrasse señales de contricion, o de la emienda, y bastetia que esto se prouasse con vn testigo, conforme à lo que dize Syluestro con otros. y en otro caso lo dize vna glosa. Mas hase de aduertir que no luego que se sabe que no comulgò, o no se confessò le deuen negar la sepultura, que pudo confessarse con algun religioso, y mandarle que no comulgasse, y en duda no se ha de presumir, que se oluida nadie de su salud.] Quando verò vsurarius manifestus careat sepultura Ecclesiastica, quia casus non est ita practicabilis, nihil dicam: si fortasse acciderit, consule Vgolinum *tract. de vsura, cap. 24. §. 4. & seq.*

RESOL. V.

An qui in ipso actu venereo correptus morbo amisit loquelam, & paulo post expirauit, sit priuandus Ecclesiastica sepultura?

Et an moriens extra locum duelli sit sepeliendus in Ecclesia?

Et an omnes, qui moriuntur in peccato notorio, seu manifesto sine signis pœnitentia, vt meretrices, concubinarij, vsurarij, heretici, excommunicati, torneatores, &c. sint priuandi Ecclesiastica sepultura?

Et an pro supradictis possint suffragia offerri? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 99.

§. 1. Respondet negatiuè Hurtadus de Mendoza *in 2.2.disp. 76.sect. 1.§. 21.* vbi sic asserit. Erit nè peccatum tumulare hæreticū in templo? est enim publicus peccator absque pœnitentiæ signo; est autem eadem ratio de quouis peccatore publico non pœnitente exteriùs, vt qui in torneamentis occumbunt, aut in aliqua actione moraliter mala; censeo eiusmodi homines (nisi se ipsos occiderint) posse licitè donari Ecclesiastica sepultura, quia *cap. 5. de vsuris in 6.* facta restitutione permittitur sepultura vsurario absque discrimine quòd egerit, vel non egerit pœnitentiam exteriùs, imò & pro eiusmodi peccatore video offerri sacrificia (non ago de excommunicato) quia non sumus certi de eius damnatione, potuit enim conuerti absque signis exteriùs. Ita ille qui § 22. contra Suarez *in 3. part. tom. 5. disput. 31. sect. 2. numer. 8.* rectè docet etiam pro supradictis posse suffragia offerri, quia Ecclesiæ constare non potest vtrùm internam non egerint pœnitentiam, & orationes publicæ, & priuatæ sunt ex hypothesi, quòd ij, pro quibus offeruntur, sint in statu, in quo illis prosint.

Sup. hoc hæretico, & excommunicato in tom. 5. tr. 1. Ref. 70. 71. & 72. & pro torneamentariis, ibi in Ref. 66. §. Verum.

2. Non desinam tamen hic apponere verba Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 31. diff. 3. num. 10.* vbi sic ait. [Ay vna duda, y es, de vna muger publica que se hauia confessado, y comulgado la Pascua, y fue hallada muerta à puñaladas en casa de su amigo, y no constò si murio contrita o no. En este caso se duda si se le deue negar la sepultura Ecclesiastica, y aunque parece que si, por vn texto donde se niega la sepultura al que fue muerto estando hurtando, donde se colige, que el que verisimilmente muere en pecado mortal, no ha de ser enterrado en lugar sagrado, y segun Abad, y Ananias no se presume que muera contrito el que muere estando cometiendo el pecado. Con todo esto Nauarro responde, que no se le deue negar à este la sepultura Ecclesiastica, porque no se sabe el intento con que el amigo la lleuò à su casa, pues la mato; y se ha de presumir que dixo Iesus, quando le dieron las puñaladas, y mostrò otra señal de contricion, y suelen estos dezir: Encomendad os à Dios que os tengo de matar, con lo qual no so le deue negar sepultura Ecclesiastica; y el texto citado habla del que fue muerto estando cometiendo el hurto, y assi diria yo por esse texto, que quando el marido hallò al amigo de su muger en fragante delito, y los matò ambos, no deuen ser enterrados en lugar sagrado.] Ita ille. Sed in vltimo casu aliqui discrepant, nam, vt dicebat Nauarr, in alio casu præsumendum est tales aliqua signa contritionis fecisse, nemo est enim in illo casu immemor suæ salutis, imò, vt ait suprà Hurtadus, potuerunt conuerti absque signis externis, ideo asserunt contra Villalobos vxorem & amasium in flagranti à marito occisos non esse puniendos priuatione Ecclesiasticæ sepulturæ. Verùm his non obstantibus Iacobus Marchantius *in resol. pastor. tract. 5. de moribund. cap. 3. quæst. 4. fol. mihi 636.* docet priuandos esse sepultura omnes, qui moriuntur in peccato mortali notorio, seu manifesto, sine signis pœnitentiæ vt meretrices, concubinarij, vsurarij. & qui in flagranti delicto occiduntur, addit tamen, quòd sufficit vnus testis fide dignus, qui attestetur dedisse signa contritionis, vt possint sepeliri.

3. Notandum est etiam hîc obiter morientem extra locum duelli esse sepeliendum in Ecclesia, vt alibi cum aliquibus Doctoribus satis probaui, quibus nunc addo Hurtadum *in 2.2. disp. 170. sect. 1. §. 178.* vbi sic ait. Negare tamen non possum, has leges, quamuis iustissimæ sint, esse quidem pœnales, & maximè acerbas, ac propterea accipiendas quàm strictissimè. Cùm igitur Concilium Lateranens. dixerit, si ibi moriatur, accipiendum videtur de ipso loco pugnæ Physico, & in sensu Physico. quapropter si quis extra palæstram moriatur, iam non moritur ibi. Confirmatur, quando in vrbe ponitur interdictum Ecclesiasticum, non ponitur in suburbiis, quamuis vrbi sit attiguum, quia suburbia sunt extra vrbem, odia autem sunt restringenda: ergo eadem ratio militat de loco palæstræ. Conflictus item Tridentinus videtur accipiendus physicè, itavt ibi moriatur paululum post acceptum vulnus, itavt inter illud & mortem vix sit locus breui confessioni sacramentali, qui ita moritur in conflictu; qui verò ita non moritur, moritur extra conflictum. Cui fauet phrasis communis. Hæc sunt aptissima ad euellendos omnes scrupulos in duellatoribus, & torneatoribus humandis, quæ non audeo dicere non esse probabilia. Ita ille.

Alibi in tom. 5. tr. 1. Ref. 65. & in aliis eius not.

RESOL. VI.

An pueri baptizati in secundina, si illico moriantur, sint in Ecclesia sepeliendi? Ex p. 5. tr. 3. Ref. 115.

§. 1. Qui negant Baptismum collatum infanti secundina induto, non esse validum, vt Valentia *tom 4. disp. 4. qu. 1. punct. 2.* & alij, negabunt in loco sacro sepeliendum esse. Ego verò, qui cum Vasquez *to. 3. disp. 145. num. 31.* & aliis *vbi suprà*, in hoc tractatu citatis, teneo hunc Baptismum esse validum: existimo consequenter talem puerum esse in Ecclesia sepeliendum, nec aliter tenendum est; nam cùm pro validitate Baptismi adsit saltem opinio probabilis, qua ratione dictus infans debet carere sepultura Ecclesiastica?

Sup. hoc in fine Ref. seq. & pro doctrina contenta in principio huius textus in tom. 1. tr. 1. Ref. 75. §. 1. prope finé, à vers. Et eodé modo. & ibi prope finem §. 2. à vers. Posser. & cursim in principio Ref. 76.

RESOL.

RESOL. VII.

An quando dubitatur, sit ne infans baptizatus, sepeliendus sit in loco sacro, v. g. vt si infans fuerit baptizatus in secundina, *pede, &c. siue dubium sit in suscipiente, siue in conferente, siue in materia, siue in forma?* Ex p.4. tr.3.Res.69.

§. 1. VT, v.g. si infans in pede fuerit baptizatus; & affirmatiuè respondendum est cum Homobooo *in consult.cajnum conscientia, volum.2.part.7. respons.*67.vbi firmat hanc sententiam, scilicet baptizatum Baptismo dubio non esse Ecclesiastica sepultura priuandum, siue dubium sit in suscipiente, siue in conferente, siue in materia, siue in forma, & qui si superuixisset, rebaptizandus fuisset. Ita ille, vbi etiam optimè addit infantem secundina indutum, ac sic baptizatum in loco sacro esse sepeliendum, & adducit Bonacinam *de contract.disp.*3.*q.*21.*punct.*2.

Sup. hoc in Res. præterita.

RESOL. VIII.

An si filius, & seruus impuberes moriendo non elegerint sepulturam, Pater, vel Dominus possint istam eligere?
Idem dicendum est de auo.
Et notatur, quod facultatem non habens eligendi sepulturam, in Maiorum suorum sepultura humari debet. Ex p.5.tr.3.Res.107.

§. 1. AD hunc casum ita respondet Villalobos *in summ.tom.*2.*tract.*31.*diffic.*1.*num.*2. [No vale la elecion que el Padre haze de la sepultura à su hijo impubere, sino es, hauiendo costumbre en contrario à la tierra (laqual creo ay en todas partes) como expressamente lo dize vn texto, por el qual lo tienen Siluestro, y Nauarro contra Hostiense, y otros que tuuieron lo contrario, fundados en que el Padre puede hazer testamento por su hijo impubere, y sustituyrle, aunque sea en los bienes de su Madre, y està obligado à hazer el gasto de los funeralles. lo qual no obsta por hauer texto expresso en contrario, y los Doctores que tuuieron la otra opinion, escriuieron antes que Bonifacio VIII. que fue autor de aquel testo, el qual ordenò assi, porque las otras cosas que puede hazer el padre por el hijo impubere son temporales, y esto es cosa espiritual, y lo mismo que dezimos del padre, se ha de dezir del abuelo en este caso: y lo mismo es del Señor, respeto de su esclauo impubere, como dizen los Doctores citados.] Ita Villalobos, cui adde Bonacinam *de contract. disput.*3.*quæst.*21.*punct.*3.*num.* 8. Bellettum *in disquisit. Cleric.part.*1.*tit.de Clerico debitore* §.3.*num.*17. Genuensem *in praxi cap.*61.*num.*4. licèr obseruet hanc consuetudinem non adesse in ciuitate Neapolitana, vnde standum est consuetudinibus locorum. Verùm post hæc scripta inueni sacram Congregationem Episcoporum *in vna Faglinen.* 27. *Octobr.* 1587. decreuisse sepulturam pro filio minori posse patrem in vita, non autem post mortem eligere. Nota etiam dictam sacram Congregationem decreuisse, quòd facultatem non habens eligendi sibi sepulturam, in maiorum suorum sepultura humari debet, vt obseruat Barbosa *de officio Parochi, cap.*26.*num.*28. vbi sic ait. Cùm filia Antonij Scarpellini in minori ætate ex hac vita migrasset, Præpositus S. Martini sub noui Ritualis prætextu in eius Ecclesia illam sepeliri prætendebat, non obstante, quòd illius maiorum sepultura in Ecclesia Fratrum Minorum Conuentualium S. Francisci existeret. Quapropter sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium Præpositorum *in vna Æsculana* 21. *Octobris* 1616. dictæ filiæ cadauer dictorum Fratrum Ecclesiæ restituendum censuit, cùm qui sepulturam sibi eligendi facultatem noo habet, in maiorum suorum sepultura humari debeat.

RESOL. IX.

An si filius impubes moriatur sine sepultura electione, si Maiores sunt sepulti in diuersis locis, iste vbi erit sepeliendus?
Et notatur, quod vxor, quæ sepulchrum non elegit, sepelienda est in sepulchro viri. At si detur casus, vt mulier duos, vel plures viros habuerit, sepelienda sit in sepulchro vltimi viri.
Et quæritur, an frater fratri, Pater filio puberi, mater filiis, vel tutor pupillo, aut auus nepoti, vel amicus possint sepulturam eligere? Ex p.5.tr.3.Res.108.

§. 1. TRactat hunc casum optimè, vt semper solet, Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 31. *diffic.* 2. *num.*4. vbi sic ait. [Duda es, si estuuiesse el padre enterrado en vna Eglesia, y en otra el abuelo, y en otra el bisabuelo, o estuuiesse vnos en vna, y otros on otra que se hauia de hazer en este caso? A lo qual respondo, que si el padre, y el abuelo estuuiessen enterrados en vna Eglesia, alli se deue enterrar, aunque los demas mayores estuuiessen enterrados en otra, como tienen Oldrado, y Siluestro, porque el derecho de la sepultura para los defuntos es como el domicilio entre los viuos, y consigue cada vno el domicilio, o naturaleza del padre o abuelo, y no de los de mas antepassados, como dizen los Doctores; Tambien porque el adunarse las sepulturas nace del mucho amor, y este le ay mayor coo los padres y abuelos, que con los demas ascendientes. Mas si el padre està enterrado en vna Eglesia, y los demas antepassados en otra, deue enterrarse en la de sus antepassados, y no en la de su padre, como tiene vna glosa, que sigue Abad, y Siluestro, y lo coligen de algunos textos, y si en vna sepultura està el padre, y en otra el abuelo, y en otra el bisabuelo, de suerte que en ninguna ay mas que vno de los mayores, en tal caso de derecho se auria de enterrar en la Paroquia, porque no tiene sepulcro de sus antepassados, mas de costumbere se ha de enterrar con el padre, de la qual testifica Iuan Andrez, y passa con ella Gregorio Lopez, y refiere Abad, que dize que tambien es derecho.] Hæc Villalobos, cui addendus est Barbosa *de officio Parochi, cap.* 26.*numer.*31 & Iulius Lauorius *in elucubrat. tit.* 2. *cap.* 11.*num.*113.*&* 114. Ex his apparet non esse admittendam opinionem Lapi *allegat.* 59. vbi docet, quòd filius pubes moriatur siue electione sepulturæ, esset sepeliendus in Ecclesia parochiali, noo autem in sepultura maiorum.

2. Notandum est etiam hîc obiter vxorem esse sepeliendam in sepulchro viri, si sepulchrum non elegisset, at si datur casus vt mulier duos, vel plures habuerit viros, sepelienda est in sepulchro vltimi viri, *cap. si qui. §.mulier, de sepulturis, in* 6. Ex quo sequitur vxorem, quæ in aliena Parochia mortua est, & sepulturam oon elegit, transferendam esse ad tumulum sui viri. Ita Molfesius *in sum.tom.*2.*tract.* 13.*cap.* 8. *num.* 12. & alij penes ipsum, quibus adde Bellettum *in disquisit.Cleric. part.* 1.*tit.de Clerico debitore*, §. 3. *num.* 15. *&* 16 vbi etiam *num.* 18. docet quòd frater eligere sepulturam nequit, pater filio puberi, nec mater filiis, nec tutor pupillo, nec auus nepoti, *c.licet*, vbi Farinacius, *de sepult. in* 6. Vbaldus *de Canon. Paroch.cap.*11.*num.*2. Medices *de sepult.qu.*8.10. Asinius *in l. familiaria sepulchra.ff. de relig.& sumpt.funer.* Bursatus *d.cons.*126.*num.*118.*vol.*3. neque amicus amico sepulturam eligere potest. Riccius *in praxi resolut.part.*1.*resolut.*567.*num.*1. nisi aliud existeret

existeret de consuetudine, Gratian. *lib.* 1. *discept.forens. cap.*94.post Franc.*in d.c.licet, num.*3.

RESOL. X.

An Canonicus, si non elegit sepulturam sit sepeliendus in Parochia, vel in Ecclesia Cathedrali? Ex p.5. tract. 3 Resol.111.

§. 1. AD partes hanc quæstionem pertractat Iul. Lauorius *in elucubrat. tit.* 2. *cap.* 11. *à num.* 62.*vsque ad num.*85. Bonacina verò *de contract. disput.* 3.*quæst.*21.*punct.*3 *num.*6.§.10.vult Canonicum Ecclesiæ Cathedralis sepeliendum esse in Cathedrali, quia hæc est ipsius Parochia,& circa præsentem quæstionem in casu occurrenti,vide Lapum *alleg.*63.*num.*4. Ancharanum *cons.*369. Tuschum *tom.* 6.*lit.* I.*concl.*99.*num.* 5. Archid.*in c.statutum,*§.*cùm verò,de rescript.in* 6.& alios penes ipsos.

RESOL. XI.

An peregrini morientes sine electione sepulturæ sint in Parochia, vel Ecclesia Cathredali sepeliendi?

Et quid de vagabundis, & illis, qui in villam ruralem se transtulerunt,recreationis causa, ibique mortui sunt? Ex p.5.tr.3.Res.113.

§. 1. SI commodè possent transportari ad sepulchra maiorum suorum,id fieri debet,alias sepeliuntur in Parochia,in qua moriuntur,vt docet Syluester *in sepultura,qu.*8.quem probat Iodoc. *in eodem ver. num.* 5.§.2.quamuis Zabarella *cons.*90.*num.* 1. quem probat Tuschus *in ver.sepeliri,concl.*189.*num.*5. affirmet in Ecclesia Cathedrali sepeliendos esse, quia tanto minori spatio non possunt dici facti Parochiani, & idem probat de vagabundis; sed si Parochia administrauit illis Sacramenta,ad ipsam spectat ius sepeliendi, nam sepultura magis accedit ad communionem Sacramentorum, quàm, ad communionem diuinorum Officiorum. Et ita docet Molfesius *in summa tom.* 2. *tr.* 13. *cap* 8.*n.*30. vide etiam Gratianum *c.*298.*n.*15. *& sequent.* Seraphinum *decis.*1035.& Bellettum *in disq.Clericor.part.* 1.*tit. de Clerico debitore,*§.3.*n.*21.

2. Notandum est tamen hîc obiter quòd qui in villam ruralem se transtulerit recreationis causa, ibique mortuus est,non electa alibi sepultura, hic sepeliendus est in Parochia ciuitatis, si ad eam commodè transferri potest.Ita Panorm.*in cap.in nostra, numer.* 10. *de sepult.* Ita alij.

RESOL. XII.

An si quis testatur infirmum dixisse se velle in tali Ecclesia sepeliri,sit in illa sepeliendus?

Et an in dicto casu sufficiat dictum Confessarij tantum, vel codicilli inualidi? Ex p.5.tr.3.Res.106.

§. 1. REspondeo negatiuè,nam ad probandam electionem sepulturæ requiruntur saltem duo, vel tres testes,cùm sit species vltimæ voluntatis,& agatur in ea de præiudicio Ecclesiæ parochialis,sicut quælibet dispositio ad causas pias requirit numerum duorum,vel trium testium,*c.cum esses, de testam.* & ita docet Genuensis *in praxi c.*61.*n.* 10. & Iulius Lauorius *in var.elucubr.tit.*2.*c.*11.*n.*18.vbi addit,probari sepulturam etiam codicillo inualido, vel per scripturam manu propria subscriptam, & etiam per testes singulares, vt si deponat audiuisse electam sepulturam à Francisco in tali loco,sed diuersis temporibus. Imò in tali casu sufficere dictum Confessarij tantùm tradit Molfesius *in sum.tom.*2.*tract.* 13.*c.*8.*nu.*32. & ita practicari in Curia Archiepiscopali Neapolitana, testatur Lauorius *vbi supra n.*20.*in fine.*

RESOL. XIII.

An si moribundus committat vxori, filio, vel alteri electionem suæ sepulturæ,talis electio fieri debeat,eo viuente? Ex p.5.tr.3.Res.105.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Geminianus *in c.is qui,*§.*mulier,num.*6.*de sepult.* Lapus *in c.* 1. *de sepul. in* 6. quia talis commissio expirat morte mandantis, & licèt electio committi potuerit, & ipse committens decesserit commissione iam facta, non tamen decessit facta electione,& ideo acquisitum fuit ius Ecclesiæ, in qua debebat sepeliri non electa sepultura; aliud enim est eligere sepulturam,aliud eius electionem committere,& ita Neapoli seruatur, vt docet Genuensis *in Praxi Archiep.cap.*61.*n.*2.

2. Verùm Guttiertez *de sacram. Confirm.part.*2.*c.*4. Menochius *cons.*60.*n.*6.Ancharanus *cons.*214.& alij,docent tenere huiusmodi electionem etiam post mortem committentis, vide illos; sed ad tollendas lites, supradicta electio efficiatur ante mortem committentis.

RESOL. XIV.

An si bona hæreditaria non sufficiant ad soluenda debita, possint adhuc deduci expensa necessaria ad funus debitoris iam mortui?

Et an expensas superfluas ad honorem, & pompam mundanam hæres facere possit? Ex p.5.tr.3.Res.116.

§. 1. REspondeo deduci posse moderatas expensas necessarias ad funus debitoris iuxta qualitatem ipsius, antequam fiat solutio creditoribus, etiamsi creditores habeant hypothecam in bona debitoris sepeliendi,seu defuncti. Ratio est, tum quia impensæ funeris præcedunt omne debitum, *l.penult. ff. de religiosis & sumptib.funerum,& l.at si quis*, §.1. *tit. eodem*, tum quia grauis necessitas excusat à restitutione, tum quia creditores censentur hoc rationabiliter permittere pro re tam necessaria, præsertim cùm illa bona censeantur adhuc esse ipsius debitoris,& ita in hoc casu hæres præferatur cæteris creditoribus. Vide Molfesium *in summ. tom.*2. *tract.*13.*c.* 8.*num.* 43. Petrum Nauarra *de restit. lib* 4.*c.fin.n.*27. qui addit expensas superfluas ad honorem & pompam mundanam tuta conscientia hæredem facere non posse,quæ quidem verba,vt apparet,non negant quòd hæres non possit facere expensas moderatas, vt dixi, iuxta qualitatem mortui in numero Clericorum, & Religiosorum in quantitate luminum, vel cultræ, &c.

TRACT.

TRACTATVS NONVS, DE MVTIS, SVRDIS, ET COECIS.

RESOL. PRIMA.

An surdi, & cœci priuentur iure eligendi?
Et an mutus posſit ſignis, & nutibus ad Emphyteuſim nominare? Ex part, 5. tr. 6. Reſ. 13.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 1. Reſ. 137. §. vlt.

§. 1. HOs non eſſe eligibiles ad Prælaturam, vt & mutos, infra patebit. Sed difficultas eſt, an ſurdi & cœci ſint priuati iure eligendi alios? Et ad hoc dubium reſpondet doctus & amiciſſimus Sigiſmundus à Bonacina *in tract. de elect. part. 2. cap. 4. dub. 89. n. 13.* vbi ſic ait: Cæterùm hi omnes non priuantur iure eligendi, cùm liberè reuera conſentire poſſent, ſolùm videntur cœci & ſurdi tutiori conſcientia acturi, ſi renuncient eidemmet voci actiuæ, cùm ipſi videantur facillimè decipi poſſe. Sic ille.

2. Notandum eſt tamen hîc obiter poſſe mutum ſignis & nutibus ad emphyteuſim nominare. Ita ex Peyra docet Barboſa *in collectan. tom. 2. lib. 3. tit. 18. cap. 4. num. 143.*

RESOL. II.

An ſurdi, & cœci poſsint abeſſe choro, & lucrari diſtributiones quotidianas? Ex p. 5. tr. 6. Reſ. 14.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. Reſ. 33. curſim pro ſurdo. §. Nota etiam.

§. 1. NEgatiuam ſententiam docet Sanchez *in opuſcul. tom. 1. lib. 2. c. 2. dub 90. n. 7.* aſſerens cœcitatem, & ſurditatem non eſſe ſufficientem morbum, vt Canonicus deficiens choro lucretur diſtributiones quia adeſſe choro non nocet huic morbo, & ſua præſentia chorus authorizatur. Ita ille, qui citat Nauarrum.

2. Sed affirmatiuæ ſententiæ ego hæreo cum Moneta *de diſtributionib. part. 2. q. 6. n. 16. ex l. 1. C. qui morbo ſe excuſ. lib.* 10. vbi qui vtriuſque oculi aciem amiſit, leuamen ſentit munerum perſonalium, eorum nimirum, quæ corpore ſunt implenda, vt *ibid. gloſſ. 1.* explicat Et ita hanc ſententiam docet etiam Cenedus *in qq. canon. q. 1. n. 13.* & Barboſa *de canon. cap. 24. n. 30.* vbi teſtatur quòd ſacra Congregatio Concilij *ſub die* 20. *Iulij* 1629. cenſuit Canonicum., qui lumen oculorum amiſit, & propterea Miſſas, & diuina Officia celebrare non poteſt, diſtributiones quotidianas, & cætera emolumenta lucrari, perinde ac ſi diuinis intereſſet, & antea in eadem *ſub die* 11. *Auguſti* 1618. fuerat reſolutum prouiſum de Canonicatu, ſi capta poſſeſſione lumine orbetur, & non poſſit promoueri ad Ordinem requiſitum, reputari præſentem, quoad fructus, ſed non teneri aſſiſtere in choro.

RESOL. III.

An cœcus poſsit eſſe iudex, & dignitatem obtinere?
Idem dicendum eſt de ſurdo & muto.
Et docetur mutum & ſurdum non poſſe eſſe arbitrum. Ex part. 5. tr. 6. Reſ. 36.

Quoad hoc in tom. 7. tr. tr. 1. lege doctrinam Reſ. 6. & 7.

§. 1. COEcum poſſe eſſe iudicem & dignitatem retinere, patet ex *l. 6. ff. vbi quis agere, vel conueniri, & l. 1. ff. de poſtulan. in 4. colum.* ibi. *Quamuis autem cœcus pro alio poſtulare non poſsit, tamen & Senatorium ordinem retinet, & iudicandi officio fungitur.* & l. 8. *C. de Decurionibus lib.* 10. licèt gloſſ. ibi limitet quando amborum oculorum cœcus eſſet, & de ſurdo & muto facit *d. l. 1. ff. de poſtulan. & l. 7. ff. de decurionibus*, & multa dicit Gizzarellus *in deciſ.* 16. cui adde Dominicum Taſſonium *in Pragmat. de Antifato ver. 14. obſeru. 1. n. 2.* & Megalium *var. reſol. tom. 2. reſol. 183. num. 9.* vbi adducit *l. cœcus, de iudiciis.*

2. Non deſinam tamen hîc adnotare Molinam *de Iuſt. tom. 5. tract. 5. diſp. 39. num. 1.* docere mutum & ſurdum non poſſe eſſe arbitrum.

RESOL. IV.

An ſurdus, & cœcus poſsint munus Aduocationis exercere?
Et an ſi mutus ſcripto conſulat, peccet?
Et quid, ſi eſſet in cauſa propria? Ex part. 5. tract. 6. Reſ. 27.

§. 1. SVrdum omnino, mutum & cœcum vtroque orbatum oculo non poſſe munus aduocationis exercere, niſi eſſet in cauſa propria, ex Vigilio tenet Taſſon. *in pragm. de Antifato ver. 15. obſeru. 2. n. 2.* & docet Sanchez *in opuſc. tom. 2. lib. 6. cap. 7. dub. 2. n. 1.* qui etiam *dub. 4.* docet, quòd ſi mutus ſcripto conſulat, non peccat, neque venaliter, dummodo iuris peritiam, vel negotiorum experientiam habeat.

RESOL. V.

An mutus poſsit eſſe curator?
Et an ſurdo, & muto curatorem dari debeatur, & maxime ſi ſint ſurdus, & mutus à natiuitate? Ex part. 5. tract. 6. Reſ. 35.

§. 1. NEgatiuam ſententiam docet Gratianus *in diſcept. tom. 4. cap. 447. n. 8.* vbi ſic ait: Non videtur auctorari curator præſens & tacens, cùm requiratur quòd expreſsè loquatur, vt notat gloſ. *in l. 3. C. de auctor. tut.* vbi Bart. *n. 1.* dicit eſſe veriorem opinionem, quicquid alij malè ſentiant, ſi enim non eſſet opus, vt curator loqueretur, etiam mutus poſſet eſſe curator, & auctorari, quod tamen non eſt verum, *l. 1. in fin. ff. de tutel. l. vn. C. qui morb. ſe excuſ.* ſiue ſimus in tutore teſtamentario, ſiue in datiuo & legitimo. *l. pen. ad fin. ff. de legit. tut.* gloſ. *in d. l. 1. in fin. in ver. non poteſt, ff. de tutel.* Ita ille, cui adde Guttierrez *de tutelis part. 1. c. 7. n. 4.* & ideò Doctores communiter aſſerunt requiri loquelam in curatore & tutore, neque ſufficere præſentiam, vt docet Dynus *in c. qui tacet, de reg. iur. in 6.* & tantum abeſt, quòd mutus poſſit eſſe curator, vt potiùs ipſe curatorem habere debeat: & ideò Gizzarellus

decis. x6. *num.* 2. ex Bart. docet, surdo & muto curatorem dati debere, & maximè si sit sordus & mutus à natiuitate, quod etiam docuit Spino, *in speculo Testam. gloss.* 9. *rubrica, num.* 1.

RESOL. VI.

An mutus, surdus & cœcus possit succedere in feudo?

Et an mutus & surdus possit succedere in Maioratu, licet in iurisdictione consistat, dum tamen perfectè intelligat per signa exteriora.

Et notatur, quod casu, quod mutus à natiuitate non possit succedere in feudo, debentur tamen ei ex dicto feudo alimenta, quibus possit sustentari, pro quibus non tenetur aliquo modo seruire. Ex part. 5. tract. 6. Res. 21.

§. 1. LIcèt aliàs mutus & surdus non succedat in feudo, tamen obseruat Spino *in specul. testament. gloss.* 9. *rubrica, numer.* 4. Quòd si seruitium quod domino præstatur, sit tale, quòd à quolibet sana mente & intellectu posset præstari, succedit in tali feudo, tenet Gregor. Lopez *d. l.* 6. *idem in l.* 2. *tit.* 15. *part.* 2. Hinc fit posse mutum & surdum succedere in maioratu, licèt in iurisdictione consistat, dum tamen perfectè intelligat per signa exteriora, tenet Molina *lib.* 1. *de primogenitis, Hispan. cap.* 13. *num.* 40. Sed circa præsentem quæstionem vide Rosenthal *de feudis, cap.* 3. *conclus.* 8. *num.* 1. *& cap.* 8. *concl.* 8. *numer.* 10. cum nostro Intrigliolo *de feudis, cent.* 1. *art.* 1. *à num.* 554. *vsque à num.* 577. vbi latè pertractat hanc materiam.

Non tamen quòd in casu, quo mutus à natiuitate non potest succedere in feudo, debentur ei tamen ex dicto feudo alimenta, quibus possit sustentari, pro quibus non tenebitur aliquo modo seruire. Sed hæc omnia procedunt in feudo recto, nam in improprio mutus indistinctè succedit, vt notat Menochius *vol.* 1. *cons.* 65. *num.* 14. & alij.

RESOL. VII.

An mutus, surdus, & cœcus possint esse Fideiussores? Ex part. 5. tr. 6. Res. 19.

§. 1. AD hunc casum respondet Philippus Richter *tractat. de contractat. disputat.* 8. *thes.* 1. *fol. mihi* 102. vbi sic ait: Septima persona, quæ pro fideiussore adhiberi non potest, est mutus & surdus, hosce non simpliciter accipi velim, sed illum, qui verbis, lingua figuratis, & palam prolatis interrogare, verborum articulos integrare, & ad interrogationes congruè respondere nequit; hunc verò qui planè nihil audit. §. *mutum, Instit. de inutil. stipulat.* vbi Anton. Richard. Viones *numer.* 7. §. *item surdus, Instit. quibus non est permiss. facere testament.* quorum vtrumque tamen in stipulatione requiri notissimi iuris est, *l.* 1. §. *vltim. ff. de O. & A. l.* 1. *ff. de V. O.* Gœddeus *de contrah. stipul. cap.* 2. *conclus.* 15. aliàs si quis sine verbis stipulanti annuat, nec ciuiliter, nec naturaliter obligatur, nec fideiussorem pro tali putatiua obligatione à se datum relinquit obligatum, *l.* 1. §. *si quis ita, ff. de V. O.* vbi Gottofredus *in lit. T.* pulchrè id explicat Gœddeus *d. conclus.* 15. *num.* 182. & 183. Hodie, vt infra in hac ipsa litera demonstrabo, ius stipulationum & fideiussionum quodammodo mutatum est, & extensum, vt probabiliter dici posse arbitrer mutum & surdum scriptura rectè posse obligari, quod post Ioannem Ferrarium Montanum *in comment. Instit. de inut. l. stipul.* etiam VVesenbecio *in* §. *item inutilis, Inst. de inutil. stipul.* & Heringio *d. tract. de fideiuss. cap.* 7. *numer.* 149. placuit, si modò per scripturam animum declarare possint. Valentin. Franc. *de fideiuss. cap.* 1. *numer.* 16. Hæc tamen tum vera esse statuunt, si surdus spontè ad talem fideiussionem deueniat, aliter se habet, si à Notario, vel quolibet alio fraudulenter ad fideiubendum & scribendum inducatur. Alciatus *in l. senium. numer.* 3. *Cod. de transact.* Cœcum quod attinet, licèt ille quoque corporis vitio laboret, tamen quoniam ratione intellectus, loquelæ, & auditionis ipsi nihil deficiat, ideóque ipsum fideiubere posse statuo, cognitum est enim illorum intellectum aliquando in tantum se extendere, vt in artibus mechanicis, necnon in literis ad miraculum & stuporem vsque excellant. Hering. *de fideiuss. cap.* 7. *n.* 159. vbi perplura exempla refert, quem vide. Hucvsque Richter: cui adde Didacum de Mari *in addition. ad Gizzarellum decis.* 26. *n.* 1. asserentes cœcum non excludi à fideiussione, qui quidem de Mari ex Sebastiano Medices idem de illo asserit, quoad societatem contrahendam.

RESOL. VIII.

An mutus, surdus, & cœcus sint immunes à muneribus publicis?

Et an monoculi, surdastri, & balbutientes minimè excusentur à muneribus publicis?

Et quid, si mutus, & surdus ex solo motu labiorum percipiant mentem loquentis? Ex part. 5. tr. 6. Res. 33.

§. 1. AFfirmatiuè respondeo cum Nouario *tract. de elect. fors. sect.* 2. *quæst.* 8. *n.* 10. vbi quia aliqua notat circa mutos & surdos, ponam eius verba per extensum: sic itaque ait. In *l.* 1. *C. qui morbo se excusant*, & *ibi* per Bartolum & Doctores, luminibus capti, surdi & muti habent excusationem à muneribus, & sic in vtroque membro debilitati: monoculi autem, surdastri, & cæteri his similes minimè excusantur: facit text. *in l. honores, ff. de curat.* vbi mutus & surdus si in totum non audiunt, aut non loquuntur, ab oneribus ciuilibus excusantur, & *ibi* per DD. et secus in eo, qui tardè loquitur, aut tardè audit, *l.* 2. §. *minus audiens, de vocatione muner. l fin. ff. de leg. tut.* & idem dicunt DD. vt excusationem non habeat si mutus & surdus ex solo motu labiorum percipiat mentem loquentis, per doctrinam Bartol. *in l.* 1. *in princip. ff. de verbor. obligat.* facit text. *in l. mutum, ff. de ædilitio edicto*, vbi mutus dicitur, qui nullo modo potest loqui, non autem qui potest loqui, sed grauiter & ponderosè: facit text. *l. qui damnum, eodem titul.* vbi minimè dicitur morbosus, qui vnicum oculum habet; quare surdi, muti & cœci licèt fideiubere non possint, tamen id intelligitur de his, qui nihil prorsus vident, audiunt & loquuntur. Alexand. *cons.* 1x. *lib.* 1. Honded. *consil.* 37. *volum.* 1. at secus in iis, qui malè loquuntur & exaudiunt, vt sunt balbutientes & surdastri. Maur. *in tract. de fideiuss. cap.* 10. *tit.* 1. *sect.* 8. & regula illa, quòd surdus & mutus non faciunt testamentum, intelligitur de surdo, qui omnino non audit, & de muto, qui nihil eloqui potest, & non de illo, qui tardè loquitur. Hucvsque Nouarius. Cui addo Gizzarellum *dec.* 26. *n.* 4. *c.* 29. *per totum.* vbi sic asserit: Cœci vtriusque oculi luce carentes excusationem merentur à muneribus publicis, & personalibus, ex *l.* 1. *C. qui morbo se excus. lib.* 10. quem textum extendit ibi Ioannes de Platea ad surdum & mutum. Sic ille. Et tandem circa præsentem quæstionem ne deseras videre Syluestrum *ver. Gabella* 5. *n.* 5.

RESOL.

RESOL. IX.

An mutus & surdus possint ferre testimonium?
Et quid, si mutus literas scribere sciat, an in criminalibus admittatur, & recipiatur eius testimonium? Ex p.5. tr. 6. Res. 32.

§. 1. Dico primò, quòd mutus tantùm, vel surdus tantùm non prohibetur ferre testimonium super re cadente in sensum, in quo non est impeditus. Dico secundò, quòd mutus qui non caret intellectu, sed mẽtem suam nutu, & signis certis & indubitatis exprimere potest: non repellitur à testificando, & hoc intelligitur in ciuilibus, secus autem in criminalibus, & si literas scribere sciat, admittitur & recipitur eius testimonium per scripturam, licèt aliàs testes non in scriptis, sed viua voce deponere debeant: & hæc omnia probata inuenies apud Farinacium *q.60. per totam*, vbi ponit formam seruandam in interrogatione & responsione supradictorum.

2. Neque desinam hîc apponere verba Didaci Spino *in speculo testament. gloss. 9. rubrica, num. 2.* vbi sic ait: Mutus qui perfectè intelligit, potest esse testis, & eius testimonium valet. Sic gloss. *in cap. testes. 3. q. 9.* communiter recepta secundùm ripam *d. l. 1. de verb. oblig. num. 37.* secundùm Ias. *l. qui iurasse, in fine principij, de iureiurand.* Ioan. Igneus *l. 3. §. ignoscitur. ad Syllanian.* Et ita tenendum, licèt contrariam sententiam, immò quòd non possit mutus esse testis, teneat Ioan. Faber *in §. testes, numer. 3. de testament.* Sed quidem falsa est eius opinio, cùm mutus perfectè intelligens per signa mentis conceptum explicantia, valet eius testimonium, cùm nihil referat, quomodocumque veritas appereat, & cognoscatur, argum. *c. ego solis. dist. 9. l. nec omissa, C. de liberali causa.* Huc vsque Spino, cui etiam adde Doctores, quos citat & sequitur Guazzinus *tom. 1. defens. 14. cap. 7. num. 3.* omnino videndus.

RESOL. X.

An mutus, surdus, & cæcus, vt personæ miserabiles possint forum declinare? Ex part. 5. tr. 6. Res. 30.

Sup. hoc in tom. 9. tr. 1. lege doctrinam Res. 306. & 307.

§. 1. Respondeo affirmatiuè cum docto amicissimo Nouario *tract. de elect. fori sect. 2. quæst. 8. num. 6. & 7.* qui *num. 9.* docet hanc sententiam procedere in illo, qui vtroque lumine est orbatus, & plenè surdus, plenéque mutus est: & ratio est, quia, vt docet Chokier *de iurisd. part. 4. q. 108.* & Marta *de iurisd. part. 2. cap. 21. num. 5.* Castillo *quot. contr. lib. 3. cap. 21.* supradicti annumerantur inter miserabiles personas, & ita hanc sententiam præter Nouarium docet etiam de cœco Thesaurus *decis. 177.* & alij, quos citat & sequitur Didacus de Mari *in addit. ad decis. 26. Gizzarelli num. 1.*

RESOL. XI.

An mutus, & surdus possint puniri pro delicto perpetrato pœna ordinaria?
Et quid si mutus, & surdus sciret scribere, an possit per iudicem cogi ad respondendum per scriptum?
Et an, si mutus, & cæcus confiteantur fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus, dato eis Curatore, an possint damnari? Ex p. 5. tr. 6. Res. 31.

§. 1. De hac quæstione agit Plaça fusè *in epitome delict. lib. 1. cap. 32. num. 17.* Gomez *de delictis cap. 1. num. 69.* & Farinacius *in pract. crimin. quæst. 98.* vbi si mutus & surdus intellectum habeat, ponit practicam quomodo possit per signa interrogari, quomodo Notarius debet illius nutus, actus, & signa describere, & quomodo etiam dicta signa interpretari debeat per se, vel per alios interpretes, qui cum muto conuersationem habeant. Attamen cùm confessio sic signis, & nutu significata non sit tuta & clara, prout ad reum condemnandum requiritur, idcircò ex tali confessione ipsum mutum condemnari non posse apertè voluit Bald. *in l. 1. n. 27. C. de Confess.* vbi magistraliter, more suo, disputata materia tandem concludit, mutum & surdum non posse ex sua confessione condemnari, sed tamen ex testium depositionibus, qui ipsum plenè de delicto conuincant. Imò si mutus & surdus sciret scribere, posset per iudicem cogi ad respondendum per scripturam, & si legitima præcederent indicia, potest etiam torqueri, vt delictum per scripturam fateatur, & si fatebitur, & in scriptis suam redegerit confessionem, videtur ex ea ipsum posse condemnari. Vide etiam Additiones ad Iulium Clarum *in pract. crim. lib. 5. §. fin. quæst. 55. lit. F.* vbi habetur, quòd mutus & cœcus potest confiteri fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus dato ei curatore damnari; secus autem ait Baiardus *quæst. 60. n. 26.* si constet mutum & surdum carere intellectu, tunc enim infanti æquiparatur, & ideò minimè puniri potest, & omnia supradicta inuenies etiam peracta non solùm à Farinacio *vbi suprà*, sed etiam à Sebastiano Quazzino *tom. 2. defens. 32. c. 29. per totum*: & tandem Gizzarellus *decis. 26. n. 6. & 10.* docuit, quòd mutus & surdus, qui habet intellectum, quem potest saltem demonstrare signis, tunc reputatur habilis ad delinquendum, & tenebitur ex delicto, & si est legitimæ ætatis, non dabitur curator, & quidem mutus fuit suspensus, qui fuit socius cum alio in homicidio. Ita ille. Sed quid dicendum est de cœco, infrà dicemus.

Infra in Res. quæ hanc sequitur.

RESOL. XII.

An cæcus possit torqueri, & puniri pœna ordinaria?
Et an cæcus, surdus & mutus non possint accusare, & repellantur ab accusando? Ex p. 5. tr. 6. Res. 37.

§. 1. Hanc quæstionem latè pertractat Gizzarellus *decis. 26. per totam*, & negatiuam sententiam docet, quia faciliùs excusatur cœcus, quàm mutus & surdus, vide illum, vbi pro hac sententia multas adducit rationes, & obseruat etiam pro nostra materia in fine dictæ decisionis *n. 12.* quòd secundùm Angelum *de malefic. ver. & ad querelam Titij, n. 30.* cœcus, surdus, & mutus non possunt accusare, & repelluntur ab accusando; sed huic opinioni consentit cum distinctione Decianus *in tract. crimin. tom. 1. lib. 3. c. 11.* & hæc dicta sufficiant circa præsentem tractatum de mutis, surdis & cœcis. Faxit Deus, vt ad mala loquenda, audienda, & videnda nos muti, cœci, & surdi deueniamus.

TRACTATVS DECIMVS, MISCELLANEVS,

In quo sunt tantum 18. singulares Resolutiones, & quæ ad nullum specialem Tractatum huius totius operis pertinent.

RESOL. PRIMA.

In Copilatione processus pro Canonizatione P. N. B. Andrea quæsitum fuit à me, quænam esset differentia inter miraculum & gratiam? Ex p. 2. tt. 17. & Misc. 3. Res. 48.

§. 1. RÉspondi miracula fieri subitò, in instanti, & perfectè, sic Genuensis *in praxi Archiep. c. 49. num.* 1. Piasec. *in praxi Episc. p. 2. cap. 3. a. 3. n. 7.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccl. p. 1. res. 495. n. 7.* Zerola *in praxi Episcop. p. 1. ver. miraculum, q. 2.* & D. Thom. *in 3. p. q. 44. a. 3. ad 2.* vbi respondet ad argumentum illius cæci *Marc.* 8. qui non recepit statim visum; sed audiamus eius verba. Christus in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat, vnde super illud *Matth. 8. & surrexit, & ministrabat illis,* dicit Hieronymus. Sanitas, quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit, propter infidelitatem ipsius, vt Chrysostomus dicit, vel sicut Beda dicit, quem vno verbo totum simul curare poterat paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostendat, quæ vix, & quasi per gradus ad lucem redeat. Hæc D. Thom. Quando ergo apparet infirmos successiuè, & non in totum fuisse liberatos ab infirmitatibus, dicendum est illa non esse miracula, non tamen negandum, quin non sint gratiæ; quarum quotidie infinitum numerum misericors Deus elargitur nobis intercessione, & merito Sanctorum. Post hæc scripta inueni miraculum posse fieri successiuè, & non in instanti, sic Caiet. *quæst. 2. ientac. 11. ad 3.* & Vazquez *in 1. part. tom. 2. disputat. 214. cap. 2. numer.* 9. Maluitius *de canonizat. Sanct. dub. 3. numer. 51 in tract. tom. 14 fol. mihi* 101. & noster Molfesius *tom. 2. concl. 46. num....*

RESOL. II.

Quænam sit extrema necessitas, in qua quis teneatur cum vita periculo opem ferre alienæ saluti? Ex part. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 24.

Quamuis non plenè sup hoc, lege tamē doctrinam Res. seq. & 10 tom. 7. tr. 4. Res. 18. & signanter 19.

§. 1. MVlti asserunt casum extremæ necessitatis esse, quando aliquis non potest nisi cum graui difficultate vitare damnationem æternam, quamuis physicè possit. Ita docet Suarez *de charitate disp. 9. sect. 2. n. 3.* Valētia *tom. 3. disp. 3. q. 4. punct....* Azorius *tom. 2. lib. 12. cap. 4. §. Primus casus.* Bannez *in 2. 2. quæst. 23. art. 5.* Filliucius *tom. 2. tract. 28. n. 32.* & Lorca *in 2. 2. disp. 18. à num. 32.* & alij.

2. Sed contrariam sententiam mordicus tenet Hurtadus de Mendoza *in 2. 2. disp. 144. sect. 3. §. 28.* existimat enim necessitatem extremam eam esse, in qua physicè est impossibilis Petro, v. g. salus, nisi me illi opitulante; si verò Petrus physicè suis viribus, adiutis gratia Dei, possit salutem adipisci, quamuis difficillimè & ægrè, ille non est in extrema necessitate opis alienæ. Et ratio est, quia extrema necessitas est illa, qua nullus potest sibi prouidere, indiget autem externis auxiliis ad salutem; qui verò sibi potest prouidere, & salutem adipisci, nisi id præstet, est illius vitio: at nullus tenetur cum vitæ dispendio eripere alium à malo, quod ipse vitare potest, & quod, si non vitatur, est ob vitium pereuntis: ergo illa sola est necessitas extrema. Minor probatur primùm ratione, quia ad id teneor subuenire Petro cum meo dispendio, quia ipse sibi non est satis, & pro viribus illi deficientibus, subrogandæ sunt alienæ; sed in eo casu vires non deficiunt Petro, cui gratia Dei est præstò, vt supponitur in controuersia: ergo non tenemur illi tunc prouidere. Secundò, exemplo apud omnes constanti. Si quis me aggreditur iniustè, non teneor abstinere ab eius cæde, licèt apertè illum videam damnandum, si occidatur; sed hoc nulla alia ratione, nisi quia cùm ipse sibi prouidere possit, non teneor illud præstare: ergo de ratione necessitatis extremæ est, vt egens non possit sibi prouidere.

3. Ex quibus primò deducit me non teneri per se lege charitatis ad commorandum in vrbe purganda, aut defendenda ab hæresi, ob salutem priuatam huius, aut illius hominis; tum quia hæresim nullus contrahit, nisi suo vitio: ergo potest ipse suo arbitrio cum gratiæ viribus se tueri. Secundò deducit nullum teneri adulto opitulari cum vitæ discrimine, quoties ipse adultus se potest eripere cum Dei gratia ab interitu æterno; ratio redditur à Soto, quia tunc ille non eget absolutè mea industria. Verùm supradicta intelligenda sunt per se, & ex vi præcepti charitatis; secus autem dicendum est, quando quis ex voto, aut ex officio tenetur ad subueniendum aliis. Vnde Episcopus non potest fugere vim hæreticorum, si adsit spes fructus, quia bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Idem dico de Curione tempore pestis, aut persecutionis, nisi subrogent pro se alios, qui tam benè, quàm ipsi eo munere fungantur, vt dicunt Bannez, immò & Sotus. Illi autem debent esse soluti alia obligatione assistendi. Ita facit sanctus Maximus Nolanus, qui Nolæ reliquit Fælicem, qui quamuis erat Presbyter, at non legitur eum fuisse Beneficiatum, hac lege tenentur omnes Beneficiati, quia beneficia conferuntur ob spiritualia subsidia populi, qui illis tunc maximè egent. Idem dico de Canonicis, Milites Ordinum Militarium non tenentur; quia beneficia dantur ob bellum, tenentur tamen tueri armis eos, à quibus beneficium habent. At Sacerdotes Curati tenentur vt cæteri, quia ea cura omnia ea munera amplectitur.

RESOL. III.

Reprobantur aliqui casus, in quibus homo non tenetur exponere propriam vitam pro salute spirituali proximi.

Et tandem quæritur, an infans non baptizatus, si iam sit moriturus, teneatur quicumque potest mortem subire, si ab aliquo impediatur, vt illum baptizet?

Et

Et an mater grauida teneatur permittere se secari, vt fœtus baptizetur? Ex p.3.tr.6.& Misc.1.Res.51.

Quamuis nō plene sup hoc lege tamen, si placet, doctrinam præcedentis Res. & aliarum eius annot.

§. 1. GRegorius de Valentia eximius Theologus Societatis Iesu *tom.2. disp.3. quæst.4. punct.6. post 5. assert.* ponit aliquos casus, in quibus putat quemlibet teneri exponere vitam propriam pro salute spirituali alterius. Primus casus est, si aliqui v.g. seducantur ab hæretico concionatore, ita vt illi vincibiliter ignorent veritatem, atque adeò sint in peccato mortali, nec facilè pateat aliis aditus ad eos rectè informandos. Tunc si ij indocti alioqui sint, qui non videantur per se posse diiudicare veritatem, omnino censeri debent esse constituti in extrema necessitate spirituali. Quare si quis efficaciter possit subuenire illis, etiam cum discrimine propriæ vitæ, id tenebitur facere ex charitate. Secundus casus est, si quis exerceat aliquem iniustum contractum, quem vincibiliter ignoret esse iniustum, nec sit ita intelligens, vt videatur per se cogniturus iniquitatem contractus, nec adsit alius qui eum doceat; vt si omnes in aliquo loco probent talem contractum, &c. tunc censeri potest talis esse in extrema necessitate spirituali, quandoquidem est in peccato mortali propter vincibilem ignorantiam, vt suppono, nec potest ipse, moraliter loquendo, sibi consulere. Tertius casus est, si quispiam velit filiam prostituere, & tales sint circumstantiæ, vt, moraliter loquendo, videatur filia peritura spiritualiter, si prostituatur; tunc enim laborare extrema necessitate in spiritualibus censeri potest eiusmodi filia; itaque tenetur ei subuenire, qui potest etiam cum detrimento vitæ propriæ. Hæc omnia Valentia *vbi suprà*.

2. Sed omnino in his casibus contrariam sententiam tenendam esse existimo cum Lorca *in 2. 2. sect. 3. disp. 28. membr.2.n.34.* & Coninch *tr. de fide, disp.25. dub.7. n.91. vsque ad n.95.* & quoad primum, & secundum casum, dico quòd illæ personæ, vel laborant ignorantia vincibili, & sic non sunt in extrema necessitate, quia possunt se iuuare: vel laborant ignorantia inuincibili, & tunc in errore existentes non peccant. Ex alio autem capite quis in primo casu ad hoc teneretur, quod exponit Coninch *vbi suprà num.91. & 92.*

3. Quoad tertium casum, illa filia etsi initio secundùm quid in vita peccet, tamen absolutè voluntariè id facit, vnde in hoc casu extrema necessitas non interuenit; non enim est talis fœmina in periculo ineuitabili prostitutionis, cùm voluntariè resistere possit, sicut ait Lorca *vbi suprà*, si adultera me admonente desistet ab adulterio, non teneor admonere, si ab adultero occidendus sim? nam in tali casu adultera non indiget extremè.

Sup. contento in hoc §. in tom. 7. tr. 4. Res. 19. §. penult. & in aliis eius not.

4. Notandum est tamen hîc obiter, quòd aliquid quærunt, an infans non baptizatus iam sit moriturus, teneatur quicumque potest, mortem subire si ab aliquo impediatur vt illum baptizet. Negatiuè respondet Sotus *de tegendo secreto, membr.2. q.2. post 6. concl.* quia necessitas illa paruuli ab extrinseco inducta est. Et hanc sententiam probabilem putat Emanuel Sà correctus à magistro Sacri Palatij *ver. charitas, n. 4.* vbi sic asserit. Infantem alioqui sine Baptismo moriturum teneris cum tuæ vitæ periculo baptizare, secundùm quosdam, quod alij probabiliter negant, nec enim cum tanto damno debetur ei tale officium, alioquin & mater grauida teneretur permittere se secari, vt fœtus baptizaretur, aliàs sine Baptismo moriturus esset, quod nemo docet. Ita Sà.

Sup. hoc in §. not. præteritæ, & in tom. 1.tr.1.Res.71. §. vlt. & in aliis eius not.

5. Sed contrariam opinionem docent Syluius *in 2. 2. q 26. art.5.* Suarez *de fide disp.9. sect.2. n.3.* Lorca *in 2. 2. disp.28. membr.2. n.32.* qui citat Azorium, Syluestrum, & Maiorem; idem etiam docent Tannerus *in 2. 2. disp.2. quæst.3. dub.4. num.61.* Coninch *tract. de fide disp.25. dub.7 num* 88. & alij, non enim refert, vt asserebat Sotus, quòd necessitas inducatur ab extrinseco, si verè extrema sit, vt est in nostro casu; immò quantò plus est ab extrinseco, & violenter proueniens ab aliena malitia, tanto est maior necessitas.

RESOL. IV.

An si quis habens voluntatem commitendi omnia peccata venialia, peccaret mortaliter?

Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare?

Et an Religiosi, qui tenentur progredi in via perfectionis, peccent mortaliter, si nolint obseruare omnes Regulas, licet non obligent sub mortali?

Et si quis vouit quotidie v.g. per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita vt singula salutationes sint adstricta singulis diebus, an peccet mortaliter, etiamsi nunquam illam recitet?

Idem est dicendum de voto elargiendi modicissimam eleemosynam huic, vel illi pauperi, pro libito elargientis, & secus vero si vni & determinato pauperi, quia haberet ius ad magnam quantitatem. Ex part. 3. tr.6. & Misc. 2. Res. 24.

§. 1. AFfirmatiuam sententiam docet Sanch. *in sum. tom.1.lib.1.cap.5.n.4.* & alij, ac proinde peccat mortaliter, qui apud se statuit nullum veniale vitare. Probatur hæc opinio. Primò qui vult se exponere proximo periculo peccati mortalis, peccat mortaliter, sed qui vult committere omnia peccata venialia vult se exponere proximo periculo peccati mortalis. Ergo peccat mortaliter. Vnde Sot. *in 4. dist.16. q.2. art.1. §. hic animaduertendum est*, licèt cum aliqua formidine, sic ait: Forsan est mortale contemnere omnia venialia, ratione imminentis periculi. Secundò probatur, quia Religiosus tenetur progredi in via perfectionis, & peccat mortaliter, si nolit obseruare omnes regulas, licet non obligent sub mortali. Ergo etiam tenebitur sub mortali non velle omnia venialia. Et ideo Sylu. *ver. Religio 1. q.12.* asserit, in Religioso sancti Dominici esse mortale velle transgredi, omnia principalia statuta, quibus peruenitur ad perfectionem. Hæc opinio propter hæc argumenta est probabilis.

2. Sed negatiuam probabiliorem esse existimo, quam nouissimè tuetur doctus Iacob. Granad. *in p. 2. D. Thom. contr.6. tract.2. disp. 2. sect.7. per totam.* Et ratio est, quia committere omnia peccata venialia, etiamsi id foret possibile, non est peccatum mortale; nam eo ipso quòd venialia sint, sunt leuis, & non mortalis offensa. Ergo non erit peccatum voluntas committendi omnia venialia. Probo consequentiam, quia malitia interni actus voluntaris desumitur ab obiecto, prout proponitur à ratione; sed obiectum huius internæ voluntatis sunt omnia venialia, & nulla maior malitia proponitur à ratione præter malitiam venialem. Ergo interna voluntas committendi omnia venialia, non potest esse culpa mortalis. Responsiones verò ad argumenta affirmatiuæ sententiæ inuenies apud Granadum *vbi supr.n.62. & seq.*

Sup. hoc supra in tr. 4. Res.10.13.& 14.

3. Notandum est hîc à fortiori ex supradictis, quòd si quis voueat quotidie, verbi gratia, per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita vt singulæ salutationes sint astrictæ singulis diebus, non peccat mortaliter, etiamsi nunquam illam reciter, imò etiamsi statuat in toto anni exordio nunquam illas salutationes dicere. Et idem dicendum est de voto elargiendi quotidie modicissimam eleemosynam, huic, vel illi pauperi pro libito elargientis; secus autem, si vni determinato pauperi, qui promissionem istam acceptasset, & consequenter haberet ius ad magnam quantitatem, licèt singulis diebus modica esset.

Sup. hoc in Res. 2. not. præteritæ, prope finem, à vers. Notādum est tamen. & in Res. 3. ex doctrina §.1.&2.

Ita Granadus *vbi supr. sect. 6. n. 56.* qui citat Sanchez, Vasquez, Azotium, & alios.

RESOL. V.

An maledictio, seu alicuius mali imprecatio sit semper peccatum mortale? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Res.13.

§. 1. Hic casus passim occurrit, & nimium Confessarios scrupulosos angit, ideo ponam hîc verba Ioannis Azorij *tom. 3. lib. 13. cap. 10.* vbi sic ait. An maledictio sit peccatum mortale. Respondeo, ad hoc vt sit peccatum mortale requiri, vt ipsa imprecatio mali sit ex animo. Secundò, vt sit ex plena deliberatione animi. Tertiò, vt malum, quod imprecamur alteri, sit graue, quare si aliquid istorum desit, erit veniale tantùm peccatum. Vnde non semper in mulierculis maledicentibus suis liberis, vel ancillis; vel in rusticis mulionibúsque maledicentibus sibi, vel iumentis aliisve est peccatum mortale, quia frequenter ex ira quadam, vel ex deprauata consuetudine maledicunt, non animo imprecantes malum. Item frequenter in his est imperfecta animi deliberatio. Item leuis quædam negligentia, vel inconsideratio in maledicendo. Ita Azorius, & ego.

RESOL. VI.

An tristari de bono alterius, quia tibi proprium bonum diminuit sit peccatum mortale inuidia ex genere suo?

Et an auaritia, & vana gloria non sint semper peccata mortalia, nisi aliquando aliqua circumstantia vestiantur? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Res.85.

§. 1. Affirmatiuè respondet Coninch *de act. supernat. disp. 30. dub. 2. n. 20.* Valentia *tom. 3. disp. 3. q. 13. punct. 2.* Suarez *de charitate, disp. 6. sect. 4. n. 4.* Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 7. n. 129.* & alij.

2 Verùm Lorca *in 2.2. D. Thomæ, q. 36. in addit. ad art. 3.* affirmat (attende Lector) inuidiam solum esse mortale, cùm ita vehementer bono proximi inuides, vt ex illo affectu mouearis ad iniustè remouendum proximi bonum, secus si absque hoc periculo inuideas; sicut auaritia, & vana gloria, quæ non sunt peccata mortalia, nisi aliqua circumstantia mortali vestiantur. Et probari potest, quia dolere de bono proximi, quatenus tuum bonum diminuit, non est absolutè de bono proximi dolere, sed dolere de illo, quatenus hunc effectum causet; & licèt non causet media volitione iniuriosâ, negari tamen non potest esse tibi molestum, & iniucundum, siquidem tollit opinionem, & honorem singularem antea à te possessum. Ergo talis tristitia, & dolor non videtur ordinatus, vt peccatum mortale constituat. Adde, si doleas de bono alterius, quia inde proximus occasionem sumit te vexãdi, non peccas, quia doles, præcipuè de tuo incommodo. Ergo idem erit cùm doles, quatenus ex se causat tibi incommodum; nam esse causam per se, vel per accidens parum videtur referre.

At his non obstantibus non est recedendum à prima sententia, quam etiam tuetur Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 40. diffic. 20. n. 1.*

RESOL. VII.

An si quis narrauit alicui amico iniuriam sibi ad aliquo secretò illatam, ad leniendum dolorem peccet mortaliter?

Et an peccet mortaliter, si persona secreto grauiter iniuriata non valens se à dolore cohibere in quærimonias prorupit publicas, si iniuria infametur? Ex part. 5. tr. 5. & Misc. 1, Res. 32.

§. 1. Negatiuè respondeo, nimis enim durum est, & præter humanam consuetudinem, vt quis cogatur acceptas iniurias solus ferre, nec possit eas amico communicare, non animo detrahendi, sed ad suam commoditatem, & vt eas leuiùs ferat. Ita Syluius 2.2. *D. Thomæ, q. 62. art. 2. quæritur 15.* Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 12. n. 72.* Nauarra *lib. 2. cap. 4. n. 345.* Molina *tract. 4. disp. 29. n. 5.* Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 5. part. 2. cap. 3. n. 6.* Tannerus *in 2.2. D. Thomæ, disp. 4. lib. 8. dub. 7. n. 145.* & alij Doctores communiter. Sed plus addit Ioan. de la Cruz *in direct. confess. part. 8. quæst. 2. art. 2. dub. 3. concl. 1.* vbi sic asserit. Si persona secretò grauiter iniuriata, non valens se à dolore cohibere, in quærimonias prorupit publicas, non illico de culpa mortali damnatur, si iniurians infametur: durum enim videtur, sic afflictum animum cohibere, ne in querimonias prorumpat, cùm hoc naturalissimum sit. Ita ille, qui citat etiam pro hac sententia Ludouicum Lopez.

RESOL. VIII.

An aliquando licitum sit aperire literas alienas?

Et an si quis literas ad se missas in publicum laceratas abiiciat, possit alius sine peccato, collectis literarum fragmentis, legere?

Et in tali casu ille, qui literas legit, an teneatur non manifestare secretum aliquod in ipsis contentum, si in damnum alicuius cederet? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Res.55.

§. 1. Respondeo affirmatiuè, etiam inuito eo ad quem mittuntur; puta si id fiat iure belli, iustæ defensionis contra inimicum insidias molientem, vel si Prælatus paterfamilias, &c. suspicentur, aliquid mali patrandi in literis contineri, vel si Religionis statutum, aut consuetudo licentiam aperiendi literas Regularium Prælato tribuat. Vide Peirinum *de Regul. tom. 1. q. 2. cap. 1. §. 13. per totum*, & alios penes ipsum.

2. Sed difficultas est, quæ potest sæpiùs accidere, vt Venetiis testatur Syluester accidisse; videlicet an si aliquis literas ad se missas, in publicum laceratas abiiciat, possit quis sine peccato, collectis literarum fragmentis, eas legere. Negatiuè respondet Rebellius *part. 2. lib. 9. q. 7. n. 9.* Sed mihi placet opinio contraria, quam cum Archidiacono tenet Syluest. *verb. emptio, q. 17.* vbi sic ait. Si quis literas in publicum locum obiectas legit, solùm vt sciat, curiositas est, si vt sibi prouideat, commodisque suis studeat, humana, non vitiosa prudentia est. Ita Syluester, quem citat, & sequitur Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 5. part. 2. c. 4. n. 4.* vbi etiam bene aduertit ex charitate in tali casu eum, qui illas literas legit, teneri non manifestare aliquod secretum in ipsis contentum, si in damnum alicuius cederet.

RESOL. IX.

An comedere carnes crudas animalium absque necessitate sit peccatum mortale? Ex p.8.tr.7. & Misc. Res.84.

§. 1. Affirmatiuè respondet Azorius *part. 1. lib. 7. cap. 33. quæst. 4.* vbi sic ait: Illa quoque, quæ in communem humanæ vitæ vsum veniunt, non quouis modo circa peccatum comeduntur. Quis enim liberum à vitio & culpa putet illum hominem, qui absque vlla necessitatis causa, crudas & adhuc sanguine imbutas animantium carnes, canum, luporúmve, aut coruorum more deuorat? Ita ille: cui adde Victoriam *relect. ad temperam. n. 5.* & alios.

2. Sed secluso damno notabili salutis ego non cõdennarem

narem de peccato mortali comedentem carnes animalium crudas ſine neceſſitate, per ea quæ adducit Baldellus *tom. 1. lib. 2. diſput. 19. num. 6.* cum Fagundez *de precept. Eccleſ. pr. 4. lib. 1. cap. 1. a. 9. & ſeq.* Et omnia ſupradicta docet etiam Machado *de perfecto Confeſſor. tom. 1. lib. 2. part. 5. tractat. 2. docum. 2. num. 4.* vbi ſic ait. *Quanto al pecado de gula, que ſe puede cometer en comer carne cruda de animales, ò beuer ſu ſangre, digo que aunque algunos Dotores han querido defender, que comer brutalmente las carnes de los animales crudas, y ſangrientas, à fuer de lobos, ò cueruos, es pecado mortal; por el deſorden contra la razon, ſino es que le eſcuſaſſe el aprieto de la neceſſidad. Los demas communmente enſeñan lo contrario, excepto en caſo, que eſſo redundaſſe en daño notable de la ſalud, ò vida. Y vemos, que entre nos otros eſta recebido beuer la leche cruda, que ſuſtancialmente es la ſangre blanca del animal; y comer crudos los queſos eſpecialmente ſiendo freſcos; los quales ſin duda ſon carne liquida y en muchas partes ſe comen ſardinas crudas y otras coſas en diverſas naciones.* Ita ille.

RESOL. X.

An ſi quis in die Veneris delectetur ſenſibili delectatione de eſu carnium mente concepto, perinde ac ſi eas re ipſa comederet, peccet mortaliter? Ex part. 3. tr. 5. & Miſc. 1. Reſ. 5.

§. 1. AFfirmatiuè reſpondet Medina *C. de reſtit. q. 21.* & alij. Sed negatiuam ſententiam omnino amplectendam eſſe affirmo. Dico igitur, quòd delectari de rebus, poſitiuo ſolùm præcepto, aut voto voluntario prohibitis (non, quia prohibitæ ſunt) non eſſe peccatum mortale. Et ratio eſt, nam præceptum poſitiuum humanum per ſe non prohibet actus internos, ſed ſolùm externos; ergo &c. Et ita docet Tannerus *in part. 2. D. Thomæ diſp 4. q. 8. dub. 7. n. 137.* Layman *in Theol. mor. lib. 1. tract. 13. c. 2. n. 9.* Villalobos *in ſumm. lib. 1. tract. 3. dub. 3. n. 5.* Malderus *in p. 2. D. Thomæ, q. 74. art. 10.* Leſſius *lib. 4. c. 3. dub. 15. num. 114.* & alij cum Vaſquez *in part. 2. diſp. 110. cap. 1.*

RESOL. XI.

An comedentes, & bibentes abſque neceſſitate, ob ſolam voluptatem captandam, peccent venialiter? Ex part. 3. tr. 5. & Miſc. 1. Reſ. 6.

§. 1. POnam hîc opinionem doctiſſimi Ioannis Sancij, vt illam ſtudioſi legant, & iudicent; ſic itaque ait *in ſelectis, diſp. 2. num.* 14. Deficiente nocumento corporis, & ſalutis, comedere, vel bibere abſque neceſſitate, ſolùm ob delectationem capiendam, ſcilicet ob frigiditatem potus vel ſuauitatem cibi, nentiquam contra rationem erit; ſed talis comeſtio, aut potio liberè fit, vt appetitus naturalis ſuis fruatur actibus. At velle appetitum delectari ſuis operationibus, quæ contra rationem non ſunt, nullatenus peccatum eſt, cùm ſcelus reperire ſit impoſſibile, niſi contra rationem tendat operans. Dicas quæſo, quare contra rationem operatur edens, aut bibens, abſque fame, dum aliàs eſus, aut potus nocumentum ſaluti non inferant: Nam ſi ob ſolam cibi delectationem gula committeretur, deficiente etiam corporis nocumento, peccatum etiam eſſet odorari res aromaticas ob ſolam delectationem capiendam boni odoris. Et eſſet ſcelus res inſpicere pulchras ob ſolam delectationem, quam viſus in viſione capit, & eſſet crimen audire muſicam, ob capiendam auditus delectationem. Quis autem damnet hæc? Igitur nec guſtus ſenſum; ex eo quòd appetat cibum ob ſolam eius delectationem, damnari erit fas, & cur peioris erit conditionis quàm alij? Ita ille, qui etiam illum verſiculum quem adducit D. Thomas 2. 2. *q.* 184. *art. 4. Properè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè*; non ſic abſolutè eſſe intelligendum arbitratur, ſed in certis quibuſdam caſibus, quos ipſe latiùs explanat, & ſic ipſe ait. *Properè* edit quis, quando tempore ieiunij ante horam comedendi fit comeſtio. *Ardenter*, quando ex modo comedendi læditur modeſtia. *Lautè*, quando perquiſitione ciborum læditur modeſtia, quærens tanta ſollicitudine, & cura, quòd in illis felicitatem eſſe ſitam oſtendatur. *Studioſè* quærens cibos nimis accuratè præparatos. *Nimis*, quando ex nimio cibo, & potu, damnum aduenit ſaluti. Hæc omnia Sancius.

RESOL. XII.

An ſit per ſe peccatum non orare pro anima patris defuncti?

Et quid, ſi ex permiſſione diuina parentis defuncti anima ſibi appareat, rogétque Sacrificia Miſſarum pro ſe offerri, vel eleemoſynas aut orationes facere?

Et an teneatur filius captiuum Patrem redimere ab hoſtibus?

Et docetur, quod ſi ad ſuſpendium, vel triremes eſſet iniuſte damnatus pater, & pars offenſa punitionem remitteret, oblatis centum denariis, non tenetur filius ex præcepto offerre prædictam quantitatem, nec tenetur filius liberare patrem, licet re vera ſit innocens.

Ex quo infertur non teneri fideles ex præcepto charitatis animas fidelium defunctorum orationibus, Miſſarum Sacrificiis, & aliis piis operibus adiuuare.

Sed difficultas adhuc ſupereſt; an ad extremam neceſſitatem redacti filij, & parentes, cuinam teneantur filij parentibusnè potius ſuccurrere, an propriis liberis?

Et an parentibus, & creditoribus ad extremum redactis, teneantur filij potius parentibus, quam creditoribus ſubuenire?

Et quid, quando creditor, & ſimul debitor ad eandem extremam neceſſitatem deuenerunt?

Et curſim alij diuerſi caſus deducuntur pro filiis erga parentes in aliis ſpecialibus caſibus. Ex part. 9. tr. 9. & & Miſc. 4. Reſ. 61. aliàs 60.

§. 1. CAſus eſt nimis practicabilis. Et affirmatiuam ſententiam tenet noſter P. Pelliccionius, vir quidem doctiſſimus, & cui multum debeo; nam ipſe principalis impulſor fuit vt ego Opera mea Moralia Typis ederem ea ſelectione, & modo ſcribendi quo vſus ſum, quem poſteà Lectores ex eorum benignitate tantopere approbauerunt. Pater igitur Pelliccionius ad propoſitam quæſtionem affirmatiuè reſpondet in Quinquagena *qq. vtriuſque iuris q. 42.* vbi docet, teneri filium ex vi quarti præcepti, nempe, habeas in honore parentes, animæ patris in Purgatorio exiſtentis ſubuenire per eleemoſynas, & ſuffragia arbitrio prudentis Confeſſoris: nam tenetur filius patri in corporali neceſſitate exiſtenti ſubuenire, vt omnes Theologi, Canoniſtæ, & Iuriſtæ docent apud Expoſitores quarti præcepti, ergo & eo magis in neceſſitate ſpirituali Item tenetur filius captiuum patrem redimere ab hoſtibus, poſt alios Molfeſius *in 1. part. ſumma, cap.* 18. Ergo multo magis in purgatorio detentum. Accedit conſtitutio Regni de Officio ſecreti, in qua præcipitur, quòd ſuccedente fiſco decedentibus ab inteſtato, quando nullus ſupereſt in gradu ſucceſſibili, tertia pars bonorum diſtribuatur à Secreto pauperibus pro anima defuncti Si fiſcus id facit decedentibus ab inteſtato, fortius id debet facere filius erga patrem. Et in ſpecie, quòd teneatur filius hæres patris adiuuare animam patris, erogando

eleemosynas affirmant Sayrus, & Azorius explicantes quartum præceptum, Sayrus *c.5, in fine*, Azor. *c.2. q.8. & 9.* & facit text. notab. *in l. in testamento*, ibi, pios tamen filios debuisse manumittere. *ff. de fideicom. libert.* Arbitrium autem Confessarij resultandum est iuxta quantitatem patrimonij; non enim grauandus est filius supra vires pro liberanda anima patris à purgatorio, Azorius *d.q.9.* & iuxta disposita in testamentis, licèt inualidis: nam actus nullus probat intentionem. *l. fin. ff. de reb. cor.* & potest sufficiens coniectura voluntatis Testatoris capi à Testamento nullo, & inualido. Hucvsque Pelliccionius.

2. Sed negatiuam sententiam tenet Sancius *in selectis, disp.4. n.6.* quia præceptum charitatis, & pietatis erga parentes, solùm obligat dum ipsi viuunt. Dicetnè aliquis (ait ipse) teneri me, quamuis diuitem, elargiri centum, aut minus ducatorum eleemosynam ob liberandum damnatum ad suspendium ob eius mala facinora, aut triremes? quem Respublica non tenetur liberare, imò punire, tenebor ego? Absit: iustè patitur; iuram verò mortem proximi impedire nullatenus teneor, quod expresè docet Malderus *de virtutibus tract.3. c.t. dub.15. fol.353.* Nauarrus *in c. non inferenda 23. q. 3. numer. 24.* Sà, *ver. Charitas. n. 6.* Sic licet pater meus in purgatorio detineatur, & possim illum meis precibus, aut eleemosynis iuuare, ad id nequaquam ex præcepto tenebor, cùm iustè ibi patiatur. Ita Sancius. Et ad auctoritatem Azorij dicentis, peccaturum filium differendo subsidium impertiri parentibus defunctis ob leuem iacturam bonorum temporalium, non tamen ob grauem. Respondetur, id intelligendum esse, quando subsidia offerre esset à patre iussum. Vel quòd solùm sit debitum ex honestate quadam, non ex morali obligatione, quando à patre non esset imperatum, & alias absque graui iactura bonorum posset filius eum iuuare, vt à purgatorio liberaretur. Quòd si ex promissione diuina parentis defuncti anima filio appareat, rogetque Missarum sacrificia pro se offerri vel eleemosynas, vel orationes; licèt impiissimum esset illum non iuuare, tamen contra aliquod præceptum illum acturum omittendo, non arbitror; cùm à iusta pœnæ inflictione ob delicta eripere non teneatur. Vnde licèt ad suspendium, vel triremes esset iustè damnatus pater, & pars offensa punitionem remitteret oblatis centum ducatis, illos offerre ex præcepto non teneri filium, probabile videtur, iuxta dicta ab Azorio *tom.2. lib.2. cap.3. quæst.15.* in fine, dicente esse probabile, filium posse patri publicè proscripto alimenta denegare. Quamuis valde indecorum, & inhumanum esset a largitione abstinere: nam, vt supra dictum est, cuius Respublica non tenetur indemnem seruare vitam, nec particularis licèt filius, nequaquam tenebitur. Nec obstat, filium teneri reuereri patrem, Rempublicam verò ad id non astringi pari vinculo, cùm in pluribus casibus, in quibus debet filius parentibus reuerentiam, Respublica non sit deuincta. Non obstat, inquam, hoc: nam quamuis id verum sit in præceptis affirmatiuis, deficit in negatiuis: semper enim quòd Respublica non est astricta aliquod præceptum negatiuum seruare, nec etiam particularis erit obligatus non omittere talis præcepti fractionem. Dixi, non omittere, nam per commissionem tenebitur non infringere præceptum, quod seruare Respublica non astricta est; sicut malefactorem non tenetur Respublica non occidere, & tamen tenetur particularis non perimere, positiuè necem inferendo; non verò tenebitur positiuè iuuare ad conseruationem vitæ; sicut damnare iustè ad mortem famis, non tenebitur cibum subministrare, licèt possit; nec damnatus sumere; imò ad non ministrandum teneri censent plures. Præterea nec teneri filium liberare patrem, licèt reuera esset innocens, probatum tamen esset delictum commisisse, tanquam probabile tutabuntur plurimi, tenentes, iudicem non teneri non punire innocentem, tanquam nocentem conuictum. Quamuis filium ad id teneri verissimum rear, sicut teneretur quisque liberare a carcere detentum iniustè ob falsam testium dispositionem, absque resistentia tamen inferenda ministris iustitiæ. Vnde credendum non est Patri Dimas *tract. de Purgatorio cap. 29.* censenti teneri fideles ex præcepto charitatis, animas fidelium defunctorum, orationibus, Missarum sacrificiis, & aliis piis operibus iuuare. Quæ enim ibi congerit, solùm conuincunt esse optimum opus consilij illis fauere, & ad id exhortandos esse fideles, non tamen criminis damnandos, hoc ipsum agere omittentes. Hæc omnia Sancius; quem postea sequutus est Ioannes Machadus *de perfecto Confess. tom. 2. lib. 6. part.7. tract.7. docum.1. num.5.* vbi sic ait: [Esta obligacion que nace del respeto, amor, y obediencia, que el hijo deue a sus padres en vida, le obliga tambien en muerte, a enterrarle decentemente, y a cumplir, si le es possible, su testamento. Si tambien està obligado à encomendar à Dios à sus padres muertos, y dezirle Misas pudiendo, han dudado los Dotores; y de manera, que algunos sienten que peca el hijo, si en esta razon fuesse notablemente remisso. Lo contrario es mas probable, y recebido y por tal lo defienden el Dotor Iuan Sanchez; porque el precepto de amar a los padres, solo obliga mientra ellos viuen; si bien no por esso dexa de confessar, que es gran virtud, y muy acepta à Dios vsar desta piedad con los padres muertos.] Ita ille.

Sup. hoc in tom. 4. n. 1. Ref. 7. §. Et ideo, ante medium, à vers. Mas quero hallo.

3. Sed ego puto non esse recedendum ab affirmatiua sententia Patris Pellicionij; nec admittendum puto id quod Sancius asserit, filium non teneri alimenta præstare patri per sententiam damnato. Dico igitur, quòd tenentur filij etiam ex complexu damnato nati, parentibus indigentibus, & non habentibus, vnde se honesta arte, & decenti labore sustentare possint, etiamsi sint Pagani, Iudæi, vel Hæretici, iure naturæ alimenta dare, quod existimo dicendum cum Villalobos *2. part. tr.41. diffic.6. n.11.* etiamsi pater damnatus sit à iudice vt fame pereat; vel quando est pœna grauissima imposita, ne quis Titio proscripto, alimenta, aut aliquid ad vitæ subsidium impendat: nam pietas dictare videtur has leges filium non comprehendere, nisi pater esset hostis, aut proditor Reipublicæ. Et ita docet Fagundez *in Decalog. tom.1. lib.4. cap.1. n.4. & 5.* Trullench *in Decalog. tom.1. lib.4. cap.1. dub.2. n.17.* & alij.

4. Sed difficultas hîc obiter tractanda venit, an ad extremam necessitatem redacti filij, & parentes, cuinam teneantur filij parentibus ne potius succurrere, an propriis liberis? Et respondeo cum Schola Thomistarum post Diuum Thomam *in 2.2. quæst.26. art.8. ad tertium.* Quòd parentibus secus extra necessitatem extremam: nam tunc potius filiis, quàm parentibus succurrendum est. Aliqui contrarium putant, vt Angelus *verb. Filius n.24* & alij Iurisperiti. Dicunt enim in extrema necessitate succurrendum potius esse filiis, quàm parentibus, quod est probabile; id autem quod dicimus, probabilius, nam filij totum suum esse, & vitam, & quicquid habent, à parentibus habent, parentes autem nihil habent à filiis præter iacula, spinas, & curas, quibus maximè anguntur, ac stimulantur, vt eis vitæ remedium quærant, iuxta dictum Iacobi Geneseos 49. Ruben primogenitus meus, principium doloris mei: vbi principium doloris sui eum appellat, quia cùm primus illius filius esset, primò cœpit parentem curis stimulare circa vitæ illius remedium quærendum.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Ref. 45. §. 2. inter mediū & finem, à vers. Vide tamen.

5. Secundò quæro, an Patribus, & creditoribus ad extremum redactis, teneantur filij potius patribus, quàm creditoribus subuenire? Et hac de re duplex esse potest opinio. Prima est eorum, qui docent, quando debitor, & creditor simul ad extremam necessitatem deueniunt, teneri debitores potius creditoribus suis, quàm sibi ipsis. Et ita tenent Doctores penes Azorium *tom.2. lib.12.*

Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Ref. 46. & in alio § & vers. eius annot.

*lib.*12.*cap.*8. *quæſ.*5. Quia duplici iure, ac nomine ea res creditoribus tenetur, & quia res eſt ſua, & ab eo accepta fuit; debita enim non computantur rebus debitoris, & quia eſt in extrema neceſſitate conſtitutus; debitor autem vnico tantùm iure, & titulo eam poteſt retinere, ratione ſcilicet extremæ neceſſitatis: ergo tam ipſo debitore, quàm patre, aut matre illius ad extremam neceſſitatem redactis, tenetur debitor eam rem potius creditori reddere, quàm ſibi retinere, aut illa parentibus ſubuenire. Secunda opinio eſt eorum, qui dicunt teneri potius debitorem ea re ſibi, & ſuis parentibus ſubuenire in ea extremæ neceſſitatis circunſtantia, quàm creditoribus in eadem ſimiliter circumſtantia exiſtentibus. Et hanc opinioοem tenet Azorius *tom.*2. *inſtit. moral. lib.*12. *cap.*8. *quæſ.*5. *verſ. Sed quid ſi creditor.* Paludanus *in* 4. *diſtinct.*15. *quæſt.* 2. *artic.* 1. *concluſ.* 1. Sotus *lib.* 4. *de iuſtit. quæſt.* 7. *art.* 1. *ad* 4. Caietanus 2. 2. *quæſt.* 62. *art.*5. *ad* 4. Tabiena *verb. Reſtitutio. q.* 4. Et id probant, quia in extrema neceſſitate omnia quoad vſum tantùm, non quoad dominium ſunt communia, *l.*2. §. *Cùm in eadem. ff. ad legem Rhodiam de iact.* fuerunt enim res à principio diuiſæ ſub conditione redibilitatis, vt ſcilicet in extrema neceſſitate ad ſuum priorem ſtatum Communitatis quoad vſum tantùm redirent; vnde cùm vſus ipſius rei in ea extrema neceſſitate factus ſit communis, & alioquin magis quis patri adſtringatur, quàm creditori, & melior ſit conditio tenentis, & poſſidentis: hinc fit, vt patre, & creditore ad extremam neceſſitatem deuenientibus, potius patri, quàm creditori ea re ſubuenire debitor teneatur: fit etiam, quòd quando debitor, & creditor ſimul ad eam extremam neceſſitatem deueniunt, non teneatur debitor rem creditori ſuo ſoluere, cùm ſibi potius quàm illi ſuccurrere ea teneatur, & quia poſſidet, & quia res in ea circumſtantia, quoad vſum tantùm ad priorem ſtatum Communitatis rediit. Et ideò ego huic poſteriori ſententiæ tanquam probabiliori adhæreo, quicquid in contrarium aſſerat Toletus *lib.*4. *cap.*25.

Sup. hoc in tom. 4. tr. 7. Reſ.47. & latè in alia Reſ. eius annot.

RESOL. XIII.

Quidam vir Nobilis recitabat quotidie Officium defunctorum pro animabus Purgatorij, dum tamen eſſet in peccato mortali, quæſiuit à me, an dictis animabus orationes illæ prodeſſent. Ex part. 5. tr. 14. & Miſc. 2. Reſ. 79.

Sup. hoc curſim cum eodem Soto infra citato in tom. 4. tr. 5. Reſ. 3. §. 2. inter mediú, & finem, verſ. Præterquam. & ibi in tr. 1. Reſ. 4. §. 1. prope finem. verſ. Ex his.

§. 1. RESpondi affirmatiuè, nixus auctoritate doctiſſimi Petri Nauarræ *de reſtit. lib.*2. *c.* 2 *numer.*254. vbi ſic ait. Sed rogat curioſus, quid ſi non vt Miniſter Eccleſiæ, ſed v. g. laicus, Horas Canonicas, & Orationem Dominicam dicat, numquid ſi in peccato mortali eas fundat, proderunt ſaltem his, pro quibus oratio fit? Sotus putat non prodeſſe, quia ex eo quòd non eſt Eccleſiæ Miniſter, non habent illæ preces aliam vim, quàm ſi ab eo eſſent factæ. Sed longè meliùs Nauarrus & Couartuuias oppoſitum ſentiunt, quia ex eo quòd Eccleſia eas inſtituit, eo per ſe ſunt Deo gratiores, & Eccleſia quolibet ſuo membro Deo offerri voluit. Ita Nauarra, licèt alij etiam probabiliter contrarium ſuſtineant.

RESOL. XIV.

Iuſtus, ſi offert pro alio ſua bona opera, an valeant eo inſcio?

Et pro intelligentia huius quæſtionis aliqua primo ſupponuntur; & etiam pro acceptatione Indulgentiarum pro animabus Purgatorij.

Et quæritur, an qui ex iniuncta pœnitentia in confeſſione, aut ex alio capite habeat mandatum offerendi ſuffragium pro defuncto: & opus implet exiſtens in peccato, mortali, teneatur iterum implere in ſtatu gratiæ? Ex part.11. tr.5. & Miſc.6. Reſ.54.

§. 1. SVppono, ex parte eius, in cuius fauorem bona opera offeruntur, neceſſarium eſſe, quod indigeat tali ſuffragio, & non ſufficit ſi non indigeat, ſed indigebit. Deinde opus eſt vt talis ſit in gratia. Difficultas eſt, vtrum neceſſe ſit ſuffragium acceptari ab eo, in cuius fauorem fit, & aliqui affirmatiuè reſpondent, vt Nugnus *in addit. ad* 3. *part. quæſt.*27. *art.*4. *diffic.*2. & Coninch *diſp.* 12. *dub.* 10. *num.* 47. aſſerentes neceſſarium eſſe vt animæ Purgatorij acceptent indulgentias, vt illis proſint. Addit tamen ad hoc ſufficere generalem voluntatem, qui omnes cupiunt à pœnis per ſuffragia noſtra liberari. Probabile tamen putat iis nunciari per Angelos Cuſtodes, quinam pro eis indulgentias lucrentur, abſque particulatim acceptare; vtrumque ſanè probabile, & pium vel tamen certum. Certè non puto neceſſarium ita acceptari. Et ita docet Suarez *diſp.*52. *ſect.*7. *n* 6. Cardinalis Lugo *diſp.* 27. *n.*78. *in fine.* Et hanc negatiuam ſententiam, tam in ordine ad animas Purgatorij, quàm in ordine ad viuentes tenet Dicaſtillus *de Sacram. tom.*2. *tract.*9. *diſp.*2. *dub.*17. *n.*239. *& diſp.*3. *dub.*2. *n.*19. quia in tali caſu tam animæ Purgatorij, quàm viuentes paſſiuè ſe habeot, ergo ad id non eſt neceſſaria ſcientia: quod patet ex vſu Eccleſiæ, in qua receptum eſt orari, & offerri ſuffragia pro amicis abſentibus, ipſis etiam ignorantibus. Vide Suarez *diſp.*38. *ſect.*7. *tract.*7.

Sed hîc oritur dubium ſatis practicabile, an qui ex iniuncta pœnitentia in confeſſione, aut ex alio capite habet mandatum offerendi ſuffragium pro defuncto, & opus impleat exiſtens in peccato mortali, teneatur illud iterum implere in ſtatu gratiæ?

Non conſentiuot Auctores. Negat Sà *verbo Indulgentia n.*2. *& alij* apud Bonacinam *diſp.*6. *quæſt.*2. *punct.* 2. remiſſiuè ad alia loca.

2. Ipſe verò Bonacina diſtinguit inter ſuffragia, quæ ex opere operato habent effectum, quale eſt ſacrificium Miſſæ, & (vt ipſe etiam ait) ſatisfactio Sacramentalis: item orationes fuſæ nomine Eccleſiæ; eiuſmodi enim ſuffragia, etiamſi fiant in peccato mortali, putat non eſſe ex obligatione repetenda. Secus verò ſi ſuffragia ſolum ex opere operantis proſint.

3. Hanc doctrinam approbat Dicaſtillus, *vbi ſuprà dub.*3. *num.*54. ſecluſo illo quod dicit de ſatisfactione Sacramentali: Satisfactio enim Sacramentalis, etiamſi concedatur habere effectum ex opere operato, non habet illum reſpectu illius defuncti, pro quo offertur, ſed reſpectu ipſius exequentis pœnitentiam ſibi impoſitam: ſolùm enim tale opus remittit ex opere operato pœnam debitam, & relictam à peccato ipſius pœnitentis quoad culpam remiſſo. Vnde quando quis habet præceptum à Confeſſario offerendi orationem pro anima Purgatorij, illa pœnitentia impoſita non eſt vt offerat id, quod ex opere operato præſtat, ſed quod ex opere operantis: quod enim præſtat ex opere operato incommunicabile eſt. Vnde eadem ratio eſt de pœnitentia impoſita in confeſſione, atque de operibus, quæ ſolùm ſunt ſatisfactoria ex opere operantis: nam comparatione alterius, idem dicendum eſt de tali opere. Hæc omnia Dicaſtillus, cui ego etiam adhæreo.

Sup. hoc in tom. 1. tr. 6. lege latam doctrinam Reſ. 15. & etiam ſequétium.

RESOL. XV.

An Parochus, qui nunquam, vel raro concionem habet ad populum, peccet, etiamſi in ſua Parochia non deſint

sint Concionatores? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Res. 13.

§. 1. RESpondent aliqui recentiores non accusari à peccato, dum legitimo impedimento non detinetur. Ratio est, tum quia iure diuino Parochi tenentur concionari: tum quia Tridentinum Concilium determinat tempus, quo Parochi teneantur per se, vel saltem per alios concionari, si legitimè impediti fuerint: si ergo nullo rationabili impedimento laborent, non videntur oneri suo satisfacere, si per seipsos non concionentur.

2. Alij verò putant excusari: quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur & censetur: tum quia populus nullum patitur detrimentum, & ipsius necessitati sufficienter occurritur, alio concionem habente, vt suppono.

3. Mihi dicendum videtur satisfacere obligationi iuris diuini, vt patet ex rationibus pro secunda sententia allatis, modò Concionatores apti sint & idonei, sufficientérque occurrant necessitatibus populi indigentis prædicatione verbi Dei: non verò videntur simpliciter satisfacere obligationi iuris humani, quo decernitur, vt Parochi solùm per alius concionentur si legitimo detineantur impedimento. Et hæc omnia docet Bonacina *tom. 2. disp. 5. quæst. vnica, punct. 2. num. 19.* qui, vt vides, tenet Parochum in nostro casu satisfacere obligationi iuris diuini, non autem iuris humani, Concilij videlicet Tridentini.

4. Sed si hæc opinio esset vera, ferè omnes Parochi hodie obligationi Concilij minimè satisfacerent: ideò puto cum Ægidio Trulleneh *in Decalog. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 4. num. 15.* in nostro casu Parochum, qui nunquam aut tardò Concionem habet ad populum, eò quòd in eius Parochia non desint Concionatores, satisfacere non solùm obligationi iuris diuini, sed etiam iuris humani. Et ratio est. quia hæc videtur mens Concilij: si quidem populus tunc nullum salutis patitur detrimentum. Ergo, &c.

RESOL. XVI.

An instrumenta musica sint in Ecclesiis adhibenda? Ex p. 11. tr. 4. & Misc. 4. Res. 44.

§. 1. TEmpore D. Thomæ, vt patet *in 2. 2. q. 91. art. 2. ad 4.* Ecclesia nondum receperat vsus musicorum instrumentorum, & D. Augustini testimonio cóstat cytharam ab Ecclesia fuisse proscriptam: nonne, inquit in *psalm. 32. concio. 1.* id egit institutio in nomine Christi vigiliarum istarum, vt ex isto loco cytharæ pellerentur? Auctor quæstionum ad Orthodoxos apud Iustinum *q. 107.* affirmat sublatum esse in Ecclesiis vsum instrumentorum inanimorum, & relictum esse canere simpliciter.

2. Verùm quod post multa sæcula vsu receptum sit, vt in Ecclesiasticis officiis instrumenta musica adhiberentur, nullo modo est improbandum; modo Christianam præseferant cum grauitate, & suauitate modestiam: quia deprehensum est, multos Christianorum infirmos, & imperfectos, ita esse ad deuotionem prouocandos.

3. Vnde in bis posse peccari non est negandum, vt si quis prophana cantet organis, eáque inferat velut partem diuini officij, vt loco alicuius Sacri Versiculi, vel Antiphonæ peccatum est ex genere suo mortale, tum quia est crimen falsi. Si non inserat ea velut partem officij, sed tantum applicet consonantiam soni ad verba diuina, videndum est quænam sit istius soni natura, vel conditio, quis euentus: si conditio talis sit, vt iudicetur esse prouocatiuus ad malum, peccatum est mortale, aut veniale secundùm quantitatem mali, & prouocationis ad illud: & similiter si audientes incitantur ad malum. Alioquin potest nullum esse peccatum, secluso scandalo. Si organis velit significare profana, solùm causa delectationis, non autem inserendo tanquam partem officij, & ea prophana sint honesta, peccatum dumtaxat veniale: si inhonesta, mortale

4. Neque refert, quod sonus abstrahit à materia, & quod quælibet melodia soni potest applicari ad verba sacra: certum est enim, quod quidam soni fiunt, vt accommodati ad delectationem audientium etiam qui non nouerunt illos. nisi vt sonos verborum prophanorum, aut lasciuorum: vnde, & per eos excitantur ad illa profana, vel turpia.

5. Itaque, vt habetur *in c. cantantes dist. 92.* ex S. Hier. *in c. 5. epist. ad Ephes.* non sunt in Ecclesia in tragædorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ: idest electuariis ad vocem clariorem edendam, vt exponit ibi Gloss. nec theatrales moduli & Cantica sunt audienda, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum. Et in eandem sententiam contra huiusmodi cantus, quibus deuotio contemnitur, & lasciuia propalatur multa habentur *extrauag. vnic. de vit. & honest. Cler.* & in Trid. *sess. 22. in decreto, de obseruandis in celebr. Missa,* iniungitur Ordinariis locorum, vt arceant ab Ecclesiis eas musicas, quæ siue organo, siue cantu lasciuum aliquid, & impurum miscent, & illos grauiter improbant Doctores communiter, vt Palud. *in 4. dist. 15. q. 5. art. 2.* Caietan. *2. 2. q. 91. art. 1. vers. inter hac, & in summa verb. organor. vsus.* Nauarr. *in man. c. 12. num. 88.* Valent. *2. 2. disput. 6. q. 9. pun. vnic.* Suarez, *de hor. Can. cap. 13. num. 16. & 17.* Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. cap. 37. n. 7.* Baldellus *tom. 2. lib. 3. disp. 42. n. 16.* Syluius *in 2. 2. D. Thom. q. 91. art. 2. circa finem,* & alij.

RESOL. XVII.

An rectè, & laude dignum faciant, qui in Monasteriis Ecclesiis, ornamentis, & ab eisdem fundatis, & confectis arma sua gentilitia reponunt?

Et quid maximè de personis Ecclesiasticis? Ex part. 10. tr. 12. & Misc. 2. Res. 38.

§. 1. HAnc quæstionem latè, & ad partes pertractat eruditus Iurisconsultus Andreas Magerus *in suo tract. Iuridico-Historico Politico, de Aduocatia armata, cap. 18. num. 134. & seqq.* & pro negatiua sua sententia videtur obseruandum, illos, qui signa sua in Ecclesiis, quas construunt, affigunt, graue periculum incurrere; ne meritum omne amittant, quod fieri tradidit ex antiquioribus, Geminianus *in cap. Duo sunt 45. dist.* quem refert, & sequitur Bernardus de Landriano, *in addit.* Panormitanus *in cap. Dilecta. de excessib. Prælator.* Idem cum aliis admisit Chassanæus *conclus. 13.* vbi rotundè dicit, aduertendum esse quod ponentes arma sua in Ecclesiis quas faciunt, aut in ornamentis, quæ donant Ecclesiis, siue Monasteriis, meritum perdant. Et præter hos diffusiorem eiusdem rei se inter modernos præbet Anton. Sola *super dict. Decret. de armis, & insignis, gloss. 2. num. 8.* Vbi grauiter monet Ecclesiarum Fundatores, ornamentorumque Ecclesiasticorum largitores, ne in capellis, vel ornamentis insignia depingi, vel insui curent, eò quòd per id boni operis meritum amittant. Denique hanc ipsam satis superque confirmatam decisionem summæ authoritatis ac nominis Iurisconsultus Gabriel Palæottus, *de Imagin. lib. 2. cap. 47. versic. Potest etiam,* expressè tuetur inquiens, grauiter errari, si insignia in Ecclesiis ponantur, aut cum rebus sacris, & diuino cultui addictis coniungantur, quòd inde non parua indignitas,

dignitas, & summa analogiæ offensio consequatur. Ibidem subiungens, licèt hæc in Laicis forte dissimulanda sint, in personis tamen Ecclesiasticis minus tolerari, & maius argumentum spiritus, & prudentiæ eos præbituros, si ista prætermittant. Nam cum Clerici, & charactere, & vestitu, & piis fidelium oblationibus, & eleemosynis, quibus fruuntur, item officiis quæ sustinent, & sacris omnibus quibus initiati sunt, publicè profiteantur, se à multo abesse longius, & summo Deo verè dedicatos; æquum, & eorundem munerì conueniens est, vt in his familiarum insignibus, io his titulis affinitatum, se cæteris præbeant dissimiles, in ipsorum locum Ecclesiarum titulos, si habent, inferant; aut ab officio Ecclesiastico, cui addicti sunt, aut aliundè aliquid petant, quod & studiis ipsorum respondeat, & cum instituto viuendi genere congruat, denique re ipsa aliquid significent, quòd ab eo, quod insignia facere solent, longissimè absit. Nam cùm ista ostendant res illius esse proprias, cuius insigne ferunt, debent ista quidem ostendere, id quod possidetur, esse Ecclesiæ proprium, esse dignitatis, aut officij, in quo positi sunt, aut aliquid aliud, cum vita Ecclesiastica consentiens. Hæc hactenus ex Palæoto. Existimo autem præcitatos Authores in hac traditione potissimum respexisse ad abusum huius rei, quem Palæotus *dict. ca.* 48. tam longè processisse, adeoque hominum animis dicit iosedisse, vt si cui veoit io mentem Ecclesiam ædificare, aut singulari aliqua re illam exornare, statim etiam ante cœpti operis initium cogitare incipiat, quem reperire possit illustriorem locum, vbi insignia sua collocare possit, vt si fortasse in primis nobiliter, accuratè prospiciendo, vt signum suum summè conspicuum, inpensæque elaboratum, omnium oculis appareat.

2. Verùm licèt Magerus *vbi suprà* pro parte negatiua varias adducat rationes, & ad argumenta contraria respondeat; tamen *num.* 181. sic asserit: Cæterum his ita dissolutis, licèt assertâ hucusque negatiua opinio theoricè disputando iure optimo defendi posse videatur, ne tamen quis sensum nostrum durius interpretetur, existimando, nos magnis Prælatis, & Principibus viris penè innumerabilibus qui summa pietate præditi, in construendis Ecclesiis, iisdemque insigni munerum thesauro augendis, toti insudarunt, & insignia ibi sua reliquerunt, aliquam reprehensionis notam inurere, idcircò quia propositi non est nostri, tantorum virorum facta redarguere, aut de alienis consiliis iudicium ferre, sentimus prædictam decisionem cum mica, quod aiunt, salis accipiendam esse, adeòque institutum illud affigendorum insignium, quod latius inter Prælatos Ecclesiarum dimanauerit, per se non esse reprehendendum: Cùm enim signi natura indifferens sit, & in medio quasi loco inter virtutem, & vitium consistat, quod totum à vano hominis proposito alium, & alium finem respiciente proficiscitur. Ea propter hisce in rebus agentis intentionem spectandam rectiùs asserit Purpuratus *in l.1.n.156.ff.si cert. pet.* eumque secutus Antonius Sola *super d. decret. de Arm & Insign. gloss. 2. n.* 8. quæ si recta sit, armorum positio non solùm ab omni vituperatione aliena, verum etiam admodum Deo accepta, & meriti loco esse, sicut è diuersò, quando deest rectus finis, per eandem peccati labes contrahi potest. Quare Prælatos illos excusatione dignos putamus, qui cùm videant, consuetudinem hanc Titulorum, & insignium retinendorum vsu, & consensu penè omnium, qui dignitates in Ecclesia obtinent, receptam, eandem ipsi quoque vt ad virtutes, quibus dignitates promeruerunt, consanguineos successores excitent. Itaque si quis est, qui insignia sua in nitribus Templorū, vel ipsis etiam in Ecclesiis ponere vult, illud in primis illi curandum esse existimo, vt eum sibi finem præfigat, vel alios exemplo suo in exornandis Ædibus Sacris excitandi. Hucusque Magerus: Et sic tot Pontifices, Episcopos, Reges, & alios viros nobiles fecisse, & facere existimandum est, & est vsus communis omnium Fidelium timoratorum conscientiæ, qui etiam in vasa aurea, vestes, & alia ornamenta Ecclesiis donata, apponere solent arma gentilitia.

RESOL. XVIII.

An mulier sit homo? Ex part. 11. tract. 3. & Misc. 3. Res. 26.

§. 1. Risisti-ne? Ænigma dissoluam, quod pro praxi satis necessarium esse videbis. Quæro igitur sicut fœmininus sexus masculino continetur, an quoque hominis appellatione contineatur fœmina? Respondeo, quod hoc in dubium reuocauit Iacobus Cuiacius, quinimmò seriò affirmauit appellatione hominis non contineri fœminam, motus autem fuit *l.38.§. qui abortionis ff. de pœnis*, in qua hoc asseri videtur, quod fœmina homo non sit, cùm homini illic opponatur, verba textus istius hæc sunt: *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, etsi dolo non faciant; tamen quia mali exempli res est, humiliores in metallum, honestiores in insulam, amissa parte bonorum, relegantur, quod si eo mulier, aut homo perierit, summo supplicio afficiantur.* Ex hac igitur appositione infert Cuiacius, & alij nonnulli ipsum secuti, mulierem non esse hominem, nec hominis appellatione comprehendi.

2. Sed tamen grauiter errat Cuiacius, cùm textu iuris euidentissimo doceri possit, fœminam hominem esse; Nam in *l.152. de verb. signif.* ait Gaius, hominis appellatione tam fœminam, quam masculum contineri non dubitatur, quibus verbis significat I.C. fœminam non minus esse hominem atque masculum, & hoc adeò esse certum, vt de eo non dubitetur.

3. Ad d. *l.38.* respondetur, hominem ibi non opponi mulieri, sed cùm illic agatur de duobus poculis amatorio, & abortionis, subiici per relationem poculo abortionis mulierem, quæ sola abortire potest; poculo vero amatorio hominem, vtrumque sexum comprehendentem, cùm certum sit vtrique sexui hoc propinari; nam per hominem intelligitur is qui in vtero est, de quo nondum constat an masculus sit futurus, an fœmina, quique tam facile possit nasci fœmina quam masculus, vt proinde hic ipse textus rectè consideratus, sententiam nostram perspicuè demonstret, atque euincat & & fœminam in iure hominem appellari.

4. Itaque generaliter receptum est, masculinum concipere fœmininum *l. qui duos 60. in fine ff. de legat. 3. l. interstuprum 101. ff. de verb. signific.* cum aliis adductis per Franc. Molin. *de ritu nupt lib.3. quæst.16. à princ.* Quod alij ex propria significatione, vel ex interpretatione comprehensiua venire tenent, vt per gloss. *in lib. 1 ff. de verb. signif.* Rimin. Iun. *cons.737. n.4. l.7.* Alexand. *cons.55. col. vlt. vers. præterea illa verba lib.3. & cons.17. col.3. vers. quarto quia lib.7.* Bero. *cons.113. numer.1. lib.2.* Cephal. *cons.484. num.* 32. Angusc. *cons.* 64. *num.2. lib.6.*

5. Hinc in constitutione odiosa, & pœnali continente odium rationabile sub masculino, fœmininum comprehenditur, Tiraq. *in tract. de vtroque retract. part. 1. §.1. gloss. 9. num.* 233. tum quia etiam in pœnalibus dispositum de masculis regulariter ad fœminas extenditur, Bal. *l. ne passim.13. C. de iur. & fact. ignor.* Hyppolit. de Marsil. *l. si quis viduam 5. num.5. cum sequen. ff. de quæstion.* Idem Hyppolit. *l. 1. num. 261. cum 8. sequentibus C. de rapt. virg.* vsque adeo, vt etiam pœna *l. quisquis 5. C. ad Iul. maiest.* licet illa lex vtatur termino masculino, in fœminis locum habeat glos. *d. l. quisquis*

quisquis §. ad filias, & ibi Iacob. But. Bald. Alberic. Oldrad. Petr. Dyn. Hieron. Gigas *tract. de crimin. laes. Maiest. rub. de poen. commis. crim. laes. Maiest. quaest. 15. n. 7. rubric. de poenis quas filij incurrunt, patre committente crimen lesae maiestatis quaest. 17.* Angel. *in tract. de malef. ver. & hai tradita la tua Patria, vers. & aduertendum est*, Angel. *§. interdum instit. de hered. quae ab intest. deferunt*; Vbi attestatur hanc opinionem communiter receptam, tum quia hoc casu contrarium in foemina statutum non reperitur, & certum est, quod foeminae regulariter vtantur eodem iure quo masculi, nisi tantum in casibus specialibus in iure expressis. Hoc tamen fallit in illis casibus, in quibus inter foeminam, & masculum ratio diuersitatis assignari potest: Ideoque iudico, licet Vassallus habens rem cum vxore, matre, filia, vel sorore domini, feudo priuetur, Vassallum tamen habentem rem cum marito, patre, filio, vel fratre Dominae, feudo non priuari; quia hoc casu maxima diuersitatis ratio militat. Secundò hoc fallat vbi agitur de odio irrationabili; Cùm itaque irrationabile sit, quod filius innocens propter delictum patris plectatur; Ego iudico consuetudines feudales disponentes, quod propter felloniam Vassalli, filij feudo priuentur, non extendi ad Vassallam foeminam eiusque liberos; Et Confirmatur ex eo, quòd aliqui Doctores tradunt, licet poena *d. l. quisquis C. ad l. Iul. maiest.* de masculo loquentis, etiam extendatur ad foeminas delinquentes, hoc tamen habere locum tantum quoad puniendum ipsas delinquentes, secus autem esse quoad poenam liberis infligendam Oldrad. *d. l. quisquis*, ibi Alberic de Rosat. *num. 4.* Salicet *num. 9. C. ad l. Iul. maiest.* Hieron. Gigas *tract. de crim. lesae maiest. rubric. de poenis quas fily incurrunt, patre committente crimen lesae maiestatis, qu. 17.*

6. Vnde ex his ego olim interrogatus, an in legato relicto filiis, v. g Petri, comprehenderentur filiae foeminae; Respondi affirmatiuè, ex regula quòd nomine filiorum, filiae etiam continentur.

DECISIONES

DECISIONES NOVISSIMÆ SACRÆ ROTÆ ROMANÆ,

Quæ in diuersis Tractatibus à P. Diana aduocatæ sunt, in gratiam studiosorum per extensum impressæ.

DECISIO PRIMA

Sacra Rota Romana coram R. P. Coccino Decano.

Barchinonen. exemptionis.

Lunæ 20. Iunij 1636.

DVBITAVI pro quibus rebus sit præstanda exemptio Capitulo, & quomodo in casu, & ad effectum de quo agitur. Et Domini censuerunt esse distinguendum inter bona separabilia, hoc est, quæ extant apud ipsos Clericos, & inseparabilia, videlicet, quæ sunt penes venditores, & in eorum dominio: firmarunt quantum ad bona separabilia, nullam adesse difficultatem, quod illa sint exempta à quibuscumque gabellis, *cap. non minus & cap. aduersus, de immunit. Eccles. cap quamquam de censib. in 6. cap. tributum, & cap. secundum 13. quæst. 8. cap. benè quidem distinct. 96. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de Const. cap. nouerint, de sent. excomm.* quod & ius ciuile prius agnouit, *l. Sancimus, C. d. Sacros. Eccles.* & admittunt etiam leges Hispaniarum partit. *vt in l. 50. & 51. tit. 6. part 1. & l. 11. tit. 3. lib. 1. & l. 6. tit. 18. lib. 9. in noua recopilat.* & latè Barbos. *de iure Eccles. lib. 1. cap. 39. §. 5. num. 3. & seq.* Comitol. *respons. moral. lib. 1. quæst 92. & 93.* & fuit non minus doctè, quàm latissimè deductum in causa *Alben. Gabella, seu Onerum, 28. Iunij 1630. coram R. P. D. meo Merlino.* Ita vt exigentes tales gabellas incurrant sententiam excommunicationis Cœnæ Domini, vt aduertit Sanchez *consil. moral. tom. 1. lib. 2. cap. 4. consil. 49. in princ.* Gutt. *de gabell. quæst. 92. numer. 22.* Nauarr. *in Manual. cap. 27. num. 128. & cap. 17. num. 201. in vers. 83.* Azeued. *in l. 3. num. 2. tit. 3. lib. 1. nouarum recopilationum*, Roder. *in explicat. Bulla Cruciata, §. 9. dub. 8. fol. mihi 142. in vers. sexto*, Beia *respons. casuum consc. tom. 1. casu 26. in princip.* Suarez *de censur. disp. 21. de excomm. Papæ reseruatis in Bulla Cœnæ num. 99. cum seq.* Dominus, & Præceptor meus Ludouicus Carbo *de restit. quæst. 33. in vers. septima dubitatio, in primo dicto*, addeos in tertio dicto, quod Episcopi obligati sunt ad denunciandum eos, qui in censuras Ecclesiasticas incidunt ob hanc causam. Neque suffragatur in isto casu exactio animo restituendi in fine mensis, Alterius *de censur. lib. 5. disput. 19. cap. 3. ad finem vers. 6.* Duardus *ad Bullam Cœnæ can. 10. quæst. 15. num. 3. & quæst. 20. à n. 2. vsque ad quintum.*

Et prædicta verissima sunt, quia agitur de immunitate Ecclesiastica, quæ Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constituta est, vt dixit Concil. Trid. *sess. 25. cap. 20. de reform.* & est de iure diuino, vt clarè innuunt illa verba, *Dei ordinatione*, vt considerat Gerunda *de priuileg. nu. 1030.* Guttier *dict. quæst 92. n. 20. versic. Non itaque.* Neque valet consuetudo etiam longissimi temporis in contrarium, vt tenent quamplures Doctores quos allegat Cenedus *qq. canonic. quæst. 4. n. 3.* Nec est curandum, quod Couarr. *lib. 2. var. cap. 20. nu. 3.* quem sequitur Tiberios Decianus *2. tom. criminal. lib. 6. c. 25. nu. 2. post princip.* Farinac. *tom. 1. Crimin. qq. de carcere, & carcerat. q. 8 n. 1.* teneat contrarium. Quia communis opinio nedum Doctorum Italorum, sed etiam Vltramontanorum est in contrarium, vt videre est ex allegatis per Gerundam *loco modo allegato*, & per Cenedum *loco pariter supra citato, num. 1.* & latissime Guttier. *de Gabell d. qu. 92. allegato n. 20.* vbi cumulat plures Doctores id tenentes, & per totam quæstionem multa dicit, quæ optimè faciunt.

Quantum verò ad bona inseparabilia, quæ sunt penes venditores venalia, vt puta panem, carnem, & similia: Domini firmarunt, quod si istis imponatur gabella, vtique ad illam soluendam Clerici, & personæ Ecclesiasticæ non teneantur per supradicta, & in puncto dicit Nauarr. *in Manual. cap. 16. num. 203. vers. rogatus à multis.* Candelabrum aureum *in explicat. Bulla in Cœna Domini n. 116. tom. 2.* Guttier. *de tract. de gabell. dicta quæst. 92. num. 23. vers. & quod Rectores & populi.* Laurent. Portel, *in dub. regularibus in secunda impressione in vers. tributum, n. 8. in fin. versic. addo præterea*, Gratian. *discep. 390. num. 16.* Azor. *instit. moral. par. 2. lib. 4. cap. 11. vers. in dubium vertitur.* Ferdinandus de Castro Palao *de relig. part. 2. disput. vnic. punct. 9. num. 10.* Hieron. Rodriquez *in compend. qq. regular. resolut. 63. num. 32. versic. & Azor.* Barbos. *de iur. Ecclesiast. c. 39. §. 5. n. 12.* Vnde quiequid dicant aliqui in contrarium ista est communis, & vera sententia.

Remanebat solum videndum quomodo istæ exemptiones essent practicandæ, ne ciuitas defraudaretur: & Domini dixerunt quoad bona separabilia si inter Ciuitatem & Clericum oriatur quæstio, an dicta bona sint ipsius Clerici, & non causa negotiationis: quod stetur iuramento Clerici Gloss. *in Clem. præsenti in versic. non negotiandi*, vbi etiam Vitalin. *num. 26. de censib.* Iason *in l. cætera, §. Sed & si quis num. 10.* post Baldum

quem allegat *ff. de legat.* 1. & conſentit Abbas *in cap. ex part.* 27. *in primo notabili, num.* 2. *de priuileg.* vbi quod clericatus probatur iuramento, Carolus de Graſſ. *de effectibus Clericat. effectu tertio, num.* 158. Claudius Tutius *allegat.* 19. *n.* 3. & quando eſt locus præſtationi iuramenti adeundus eſt iudex Eccleſiaſticus, & non procurator Cæſaris, cum ſit Laicus, Bertacchin. *in tract. de gabell. in* 7. *qu. colum.* 5. *verſic. nec preterea.* Roland. *conſ.* 71. *nu.* 15. *lib.* 4. Carolus de Graſſ. *de effectib. Clericat. effectu primo n.* 1268. *& effectu* 3. *n.* 258.

Quoad bona inſeparabilia præter alia remedia à iure, & à Sede Apoſtolica permiſſa placuit Dominis ſequi Azorium *inſtitut, moral. dicta part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 11. *in* 5. *priuilegio.* Qui dicit in multis locis vſu receptum eſſe, vt Eccleſiaſticis ſoluentibus gabellam intra annum ad exitum, & finem anni reficiatur damnum pecuniaria compenſatione; ita tamen vt concurrat conſenſus Cleri, & præcedat beneplacitum eiuſdem Sedis Apoſtolicæ, & ſi oriatur aliqua controuerſia ſuper iſto defalco terminetur iuramento Eccleſiaſticorum, vt in iſtis terminis dicit Ferretus *de gabellis n.* 174. quod iuramentum debet pariter præſtari coram iudice Eccleſiaſtico per ſuperius deducta.

Et ita concluſum vtraque parte informante.

DECISIO II.

Sacra Rota Romana coram R. P. Coccino Decano.

In cauſa Hiſpalen. Sponſalium.

Veneris 6. *Martij* 1637.

FRanciſcus Antonius contraxit ſponſalia, cum Barbara eius conſanguinea, in ſecundo gradu, ſub conditione, ſi Papa diſpenſauerit, vt conſtat ex teſtibus in cauſa examinatis. Quare dubitaui, an ex talibus ſponſalibus, Franciſcus poſſit cogi contrahere, cum fuerit obtenta à Sanctiſſimo Domino Noſtro diſpenſatio. Et quia pro vtraque parte adſunt Doctores, quorum multi loquuntur de matrimonio ante Concilium Tridentinum, quod ſolo conſenſu contrahebatur, abſque præſentia Parochi, & duorum teſtium, & dubitant dicti Doctores, An illud valeat ſub illa conditione, ſi Papa diſpenſauerit; itavt non requiratur nouus conſenſus, & alij tenent affirmatiuam, alij negatiuam, ſunt tamen in eo concordes, quod matrimonium contractum per verba de præſenti, ſi non valet vti matrimonium, puta ex defectu ætatis, iuris interpretatione reſoluitur in ſponſalia, quamuis ex conceptis verbis matrimonium cenſendum foret. *cap. vnico* §. 1. *de deſponſat. impub. in* 6. & idem probatur *in cap. à nobis ſecundum Præpoſitum, ibi n.* 4. *& in cap. atteſtationes, & in cap. fin. eod. tit.* & quamuis in aliis contractibus hæc concluſio poſſet habere aliquam difficultatem, tamen ſecus eſt in matrimonio; quia ſub contractu matrimonij etiam ſponſalium conuentio comprehenditur, latè Couar. *in epitome de ſponſal. part.* 1. *cap.* 3. *per tot.* vbi ita concludit, *& part.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. Propterea nos videbimus, an vera ſit opinio, quod matrimonium ante Concilium Tridentinum poſt diſpenſationem ſuſtinebatur abſque alio conſenſu, nam ſuſtinebuntur etiam ſponſalia, ſi verò non ſuſtinebatur, nec etiam ſponſalia hodie ſuſtinebuntur abſque nouo conſenſu. Et iſta æquiparatio inter matrimonium & ſponſalia non eſt noua, ſed elicita ex DD. vt patet ex Innocent. *in cap. ſuper eo* 5. *in fine, de condit. appoſit.* inquit enim ſi quis contraxit matrimonium ſub conditione ſi Papa diſpenſauerit, quidam credunt valere, ſubdit tamen, quod alij dicunt, non tenere ſponſalia, ex quo requirebatur diſpenſatio, Alexand. de Neuo *ibid. n.* 3. Et ſic apparet DD. eandem rationem conſiderare in matrimonio, & in ſponſalibus, idem ſenſit Sanchez *de matrim. lib.* 5. *diſput.* 5. *num.* 5. *verſ. hanc ſententiam, & num.* 12. *verſ. & ideò hanc ſententiam*, vbi quærens, an valeant ſponſalia inter coniunctos contracta cum conditione, ſi Papa diſpenſauerit allegat ſine diſtinctione DD. loquentes de matrimonio ante Concilium Trid.

Hoc prænotato, quod iſta ſponſalia valeant, ſequuta diſpenſatione abſque alio conſenſu tenet Butr. *in dicto cap. ſuper eo, num.* 8. *de condit. appoſit.* Mouetur, quia hoc commercium non eſt prohibitum, ſed ſolùm finis contractus confertur in conditionem euentus poſſibilis, & ideò valet, allegat notata *in cap. niſi cum pridem, de renunciat.* vbi Innocent. dicit, quod electio nulliter facta ex defectu perſonæ inhabilis, ratificatur ſi poſtea ſuperueniat diſpenſatio. DD. plenius *in cap. innotuit, de elect.* & idem Butr. *in cap. at ſi Clerici*, §. 1. *de iudic. & in cap. in cauſis de elect.* dicit, quòd talis actus reſpectu potentiæ diſponendi habet aliquod eſſe à ſui principio, & hoc dictum ſequitur Gaſpar. de Calderin. & dicit Præpoſitus *in d. cap. ſuper eo, num.* 5. *circa medium, verſic. tamen opinio Domini Antonij*, referens rationes huius partis, licèt ipſe poſtea relinquat cogitandum, quòd hæc opinio poteſt ſuſtineri per *text. in ſimili, in l. ſi rem meam* 31. *ff. de verbor. oblig.* vbi licèt quis non poſſit rem ſuam ſtipulari purè, *l. nemo rem* 82. *ff. eod. tit.* tamen ſi ſtipulatur ſub conditione, & tempore venientis conditionis non reperiatur ſua, cùm eſſet impedimentum ſublatum, valebit ſtipulatio, ergo ſi per diſpenſationem ceſſet impedimentum, valebit matrimonium, & ſubdit, quod facit *l.* 4. *in uerſ.* ... *fin. de opere publico.* Nam opus publicum ſine permiſſu Principis eſt prohibitum fieri à priuato, & tamen ſi mandat priuatus fieri opus, Principe poſtea annuente valebit. Multa alia exempla deducit Pontius de Leon. *de matrim. lib.* 3. *cap* 15. *nu.* 4. *videlicet text. in l. quidam relegatus, ff. de rebus dubiis*, vbi legatum relictum à teſtatore in hunc modum: ſi aliquis ex meis hæredibus, vel amicis reſtitutionem mihi impetrauerit, & ante deceſſero, quàm ei gratias egerim, volo eidem dari centum; impetrauit vnus ex eis reſtitutionem prædictam, & antequam ſciret teſtator, ille deceſſit, reſpondit T. C. legatum deberi, & tamen relictum dependebat à conditione, quæ erat in voluntate Principis. Et prædicta comprobantur. Primò, quia valet inſtitutio filij ſpurij ſub ea conditione, ſi Princeps legitimauerit, vt per DD. *in l. Gallus*, §. *vt inſtitutus, ff. de liber. & poſthum.* latè Couarr. *in epitome de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 2. *num.* 17. & eſt textus in *l. in tempus* 62. *in princip. vbi Angel. de Peruſio, ff. de hæredibus inſt.* vbi de benignitate magis quàm de rigore iuris poteſt legari incapaci, vel poteſt inſtitui, cùm capax erit; & tamen poteſt eſſe incapacitas, quæ pendet à ſola voluntate Principis, prout eſt caſus noſter. Comprobantur etiam ſecundò, quia quando inter duos de aliquo beneficio lis eſt, licet illis inter ſe paciſci, & promittere penſionem, ſi Papa diſpenſauerit, quod ſine illa conditione illicitum eſſet. Tertiò comprobantur, quia ſi quis contrahat cum infideli ſub conditione, ſi conuertatur ad fidem, validus erit contractus, vt habetur *in l.* 4. *Partitar. tit.* 4. & docent Soto, & alij, vt notat Pontius *loco præcitato*.

Et hanc ſententiam ponderando prædictas rationes, tenent vltra Butr. Calderin. & Pont. quamplures alij DD. quos allegat Sanchez *de matrim. lib.* 5. *diſp.* 5. *videlicet* Angel *in verb. matrimonium tertio, impedim.* 3. *nu.* 4. Dec. *in l. ea, quæ ratione* 14. *ff. de regul. iur.* Zacharias *ad Abbatem in cap. ſuper eo, in verb. diſpenſauerit, de condit. appoſit.* Viuius *commun. opin. p.* 2. *opin.* 487. *n.* 3. *verſ. in contrarium*, ſub nomine Gabrielis allegatus à Sanchez. Et quod hæc opinio de conſuetudine ſeruetur dicit Boër. *deciſ.* 263. *n.* 16. Couar. *in Epitom. de ſponſal.*

a. part.

2.part.cap.3.num.8. Nauarr. lib. 4 titul. de sponsal. consil. 25. num. 5. vers. tertius casus in prima editione, quod est in secunda editione consil. 5. num. 3. de consanguinit. Clar. recept. sent. lib. 5. verb. incestus, vers. sed quid. Tabien. in verb. sponsalia, quæst. 8. num. 9. Armil. num. 11. & ex Theolog. Adrianus Sextus in 4. sententiarum de Sacrament. matrim. quæst. 3. dub. 10. Filiarch. in summ. paru. de offic. Sacerd. de sponsalib. Veracruz append. ad specul. coniug. super articul. 19. de condit. Petr. de Ledesm. de matr. quæst. 47. art. 5. dub. 2. conclusione 3. Ludouicus Lopez 2. part. instruct. Sacerd. cap. 42. de matrim. Angles floribus prima part. quæst. 2. de matrimon. condition. articul. vnic. dub. 3. Bartholom. de Ledesma de matrim. dub. 25. & in hanc sententiam videtur inclinare Iason. in l. apud Iulianum, aliàs incipit Aphricanus, §. constat, num. 11. ff. de legat. primo, & nouissimè illam sequitur Petr. de Ochagauia de Sacram. tract. de Sacram. matrim. part. 19. num. 7.

His tamen non obstantibus DD. censuerunt sponsalia fuisse nulla stante dicto impedimento consanguinitatis inter contrahentes, etiam quod fuerint contracta sub conditione, si Papa dispensauerit, nec posse suffragari dispensationem obtentam, cum post illam, & illius executionem non interuenerit nouus consensus, & ratio est, quia ius perpetuò prohibet dicta sponsalia, & propterea, nec sub conditione contrahi potuerunt, l. inter stipulantem, 82. §. Sacram. ff. de verb. oblig. vbi si res à commercio eximatur, super ea obligatio non contrahitur, & contracta extinguitur, nec reuiuiscit impedimento cessante, l. continuus 137. §. cum quis, ff. eod. tit. vbi cum quis sub hac conditione stipulatus sit, si rem sacram, aut religiosam Titius vendiderit, vel forum aut Basilicam, & huiusmodi res, quæ publicis vsibus in perpetuum relicta sint, vbi omninò conditio iure impleri non potest, & si velit facere, ei non liceat, nullius momenti fore stipulationem, perinde ac si ea conditio, quæ natura impossibilis est inserta esset. Nec ad rem pertinet, quod ius mutari possit, & quod nunc impossibile est, postea sit impossibile fieri. Non enim secundùm futuri temporis ius, sed secundùm præsentis æstimari debet stipulatio, & notat ibi gloss. in verb. natura, quod interest siue de natura, siue de iure impossibilitas proueniat, l. si stipulor, ff. de verb. oblig. Siluest. in verb. matrim. 3. num. 9. in fin. & ista est ratio Innocent. in dict. cap. super eo. in princip. de condit. apposit. quem alij DD. ibi communiter sequuntur, & Card. ibid. n. 2. vers. quæro, assignat rationem dicti ab Innocent. nempè quia euentus dispensationis non habet facere, vt liceat contrahere super illicito, vt est matrimonium inter coniunctos, & ita dicit se consuluisse, & benè, quia de hoc habetur in eius consil. 57. nu. 2. vbi dicit, quod sponsalia sunt contracta sub conditione impossibili, cum dispensatio per solum Principem fieri possit d. l. apud Iulianum 45. §. fin. ff. de legat. 1. Anchar. in d. cap. super eo, n. 7. Prob. ad Monoch. in cap. vnico, num. 11. de sponsalib. in sexto.

Et quamuis summa Angelica in dicto verb. matrim. 3. impedimento 3. num. 4. dicat quod textus in d. §. Sacram. loquitur de re, quæ non erat in commercio, nec esse poterat, quod non est in matrimonio sublato impedimento per dispensationem, & ad rationem Cardinalis deductam ex d. l. apud Iulianum respondet, eam debere intelligi, quod conditio sit impossibilis, quando prodet à voluntate Principis, in his, quæ Princeps concedere non solet, secus in solitis concedi dispensatiuè, vt est text. in l. intercedit, ff. de condit. & demonstr. & allegans cateruam Doctorum dicit Sanchez de matr. d. lib 5. disp. 5. n. 12. vbi quod pendens à voluntate Principis reputatur impossibile quando princeps id concedere non solet: secus quando solet. Attamen Summæ Angelicæ respondet Siluester in summ. in verb. matrim. 3. quæst. 9. num. 9. nempè rationem differentiæ deductam inter text. in d. §. sacram. & matrimonium de quo nos agimus, non tollere obiectum, quia etiam res publica sublato impedimento per publicam potestatem potest vendi priuato & valebit stipulatio, & ad secundum motiuum eiusdem Summæ Angelicæ respondet quod dicta lex apud Iulianum loquatur in omnibus in quibus sine consensu Principis non est commercium, & subdit, quod hæc est ratio omnium exemplorum, quæ ibi ponuntur vt patet in fine. Posset etiam dari alia responsio, videlicet, quod id, quod petitur à Principe, si pendet à mera gratia reputatur impossibile, Tiraquell. de retract. lignag. §. 32. num. 59. si autem dependet à iustitia, & tunc dicitur possibile, idem Tiraquell. ibidem num. 63. & est de mente Probi ad Monach. in dicto cap. vnico, num. 11. de sponsal. in sexto. Sed nos versamur in dispensatione concedenda in secundo gradu, in quo iuxta dispensationem Concilij Tridentini sess. 24. cap. 5. de reformat. matrimonij, disponitur, quod nunquam in secundo gradu dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam, Enriquez in summ. lib. 12. cap. 3. num. 6. in Comment. litera X. Guttier. de matrimon. cap. 128. num. 14 Sanchez de matrim. lib 8. disputat. 19. n. 5. & licet Summi Pontifices possint, & soleant aliquando dispensare inter inferiores. Zerol. in prax. Episcopal. part. 1. verb. dispensatio, §. se[illegible]do, hoc fit ex mera gratia, & propterea non cessat ratio impossibilitatis, vt modò dictum fuit.

Alias rationes assignat Abbas in dict. cap. super eo, n. 8. videlicet, vt actus retro extendatur, oportere, quod potuerit intercedere à principio l. si is, qui pro emptore, ff. de vsucap. Sed matrimonium, & sponsalia non potuerunt esse à principio temporis, quo fuerunt inita, obstante impedimento, ergo non potuerunt retrotrahi. Secundam affert rationem quod ex facto à iure improbato non potest oriri aliqua obligatio l. cum lex, ff. de fideiussor. Sed in contractu conditionali sola spes est in obligatione, & propter illam spem contractus retrotrahitur, sed in nostris terminis nulla fuit obligatio ratione prædicta, ergo opus est nouo consensu.

Et istam sententiam, vltra Innoc. Cardinalem Abbatem, Anchar. Prob. ad Monach. & Siluestrum supra allegatos, tenuerunt Ioan. Andr. in dicto cap super eo, in verb. assensum, Hostien. num. 1. Alex. de Neuo numer. 23. vsque ad 18. Henric. Boich. in cap. fin. num. 1. vers. aut est talis, eodem titul. de condit. apposit. Franc. Aretin. in l. cum seruus, num. 11. post princ. vers. & ad materiam, vbi testatur opinionem Innocentij in dicto cap. super eo, esse communem. idem Franc. Aretin. in consil. 142. à num 1. vsque ad quartum, Addit. ad Dec. in l. ea quæ, num. 64. in littera A, ff. de reg. iur. Loazes de matrimon. dub. 12. in princ. Rosell. in verb. matrimonium 5. q. vltima, Asten. in summ. lib. 8. titul. 3. de mod. contrahen. sponsalia. Cucch. Instit. maior. lib. 5. tit. 11. de Sacramen. matrim. num. 56. Villalob. in ver. matrimonium, n. 40. & 41. Tell. ad l. 22. Thesauri, num. 18. Mazient. lib. 5. recopilat. titul. 6. lib. 6. gloss. 5. nu. 2. Et ex Theologis Victoria summ. de matrim. n. 258. Soto super 4. dist. 29. q. 2. art. 1. Ledesma secunda quarta, quæst. 45. art. 1. col. 3. Veracruz prima parte Specul. art. 19. vers. quod si quæras, Henriq. lib. 12. de matrim. c. 10. n. 4. Viuald. in Candelabro de Sacràm. matrim. part. 1. n. 55. & hanc sententiam esse probabilem, dicunt Petr. de Ledesma de matrim. quæst. 47. nu. 5. dub. 2. & Vega in summa lib. 2. cap. 334. & verè esse probabilem dicit Sanchez de matrim. dict. lib. 5. disp. 5. n. 5. in fin. Et hanc sententiam tenet Rota, vt in decis. Seraphini 1156 vbi reddit rationem, quia consensus impeditorum per se non valet, & Papa dispensando non validat actum, sed solùm dat facultatem contrahendi, non autem approbandi, & ratum habendi, quod illicitè gestum est, & prius dixit eadem Rota in causa Taurinen. sponsalium 2. Decemb. 1594. coram bon. mem. Petro Francisco Gyptio, Cardinal. Mantic. decis. 501. n. 4. Sim. Greger. decis. 410. vbi

Add. & fuit resolutum in causa Vlixbonen. martimonij 21. *Iuny* 1613. *coram bon. mem. Card. Sacrato*, & in causa Colimbrien. Sponsalium 26. *Octobris* 1616. *coram bon. mem. Buratto*, & in Bonon. transactionis 5. *Decemb.* 1607. *coram me, quæ est decisio impressa* 374. *n.* 6. *&* 7. vbi quod stante gradu prohibito deficiunt materia, & forma, & propterea requiritur nouus consensus, quod non est in alienatione rerum Ecclesiæ, quia ex eo non requiritur nouus consensus, quod alienatio habet implicitum statum validitatis Ecclesia non reclamante.

Non obstant in contrarium adducta, & præcipuè illud, quod potest fieri institutio de filio spurio sub conditione si legitimabitur, quæ potestas legitimandi pendet à sola voluntate Principis, & ideò impossibilitas, quæ oritur ex dispensatione obtinenda à Principe non causat impossibilitatem; huic namque fundamento respondetur, quod impossibilitas dupliciter potest considerari, vel per naturam, vel de iure stipulandi, vt aduertit, licèt ad aliud propositum, Syluester *in dict. verb. matrimonium* 3. *num.* 9. *in fin.* In casu institutionis spurij si legitimabitur, & in similibus casibus, non adest impossibilitas natura, nec de iure stipulandi, quia ex *dict. l. in tempus, in principio, de hæred. instit.* de benignitate magis quàm de iuris rigore potest legari incapaci, & potest etiam institui, cum capax erit, & sic non adest incapacitas de iure prout est in matrimonio, vt aduertit Syluest. *loco præcitato dict. nu* 9. *in fin.* & patet ex prædictis, Franc. Aret. dat alias solutiones *in d. consil.* 142. *n.* 3. quæ potuerunt videri, licèt visæ fuerint DD. satis subtiles & ex hac responsione tolluntur alia similia deducta in obiecto.

Non obstat, quòd electio nulliter facta ex defectu personæ inhabilis ratificetur, si postea superueniat dispensatio, quia respondetur, quòd in matrimonio carnali nulliter contracto, & in sponsalibus nulliter contractis reperitur aliter dispositum, quia si matrimonium fuit simpliciter contractum inter inhabiles, quamuis postea esset inhabilitas, & impedimentum, non ratificatur ex priori consensu, sed ex nouo, propterea, quod nouum matrimonium contrahatur, & ita probatur *in c. penultim. de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ*, & tenent *gloss.* & Doctores *in c.* 1. *eod. tit.* & potest esse speciale in causa electionis, ne Ecclesiæ diutius vacent, & prouisio fiat celebrior, ita respondet Franc. Aret. *in d. consil.* 142. *n.* 1. *vers. item electio*, & insuper Butr. ipse vt aduertit Aretin. *loco prædicto in d. c. innotuit de elect. num.* 11. intelligit prædicta habere locum, quando causa nullitatis, vel inhabilitatis erat occulta, & contra conclusionem firmatam à Butrio *in d. cap. super eo est regula*, quod quando persona est ipso iure inhabilis à principio, quo geritur actus, habilitas postea superueniens non ratificat actum, *l.* 1. *§. si filius*, & ibi per Bart. *& alios ff. de legat. tertio, & in cap. dudum, de elect. & in cap. si eo tempore*, & ibi notatur *de rescript. in sexto.* Propterea, quæ dicuntur de electione non sunt trahenda in consequentiam, quatenus sunt contra iuris regulas, alioquin etiam dici posset, quod si matrimonium, & sic sponsalia purè contraherentur, & postea obtineretur dispensatio, ratificaretur matrimonium, quod nullus dicit, vt aduertit Aretin. *loco citato, num.* 2. & est verum, quod probat Sanchez *de matrim. d. lib.* 5. *allegat. disp.* 5. *num.* 26.

Ex quibus, & ex aliis supra deductis cum sint sublata obiecta, fuit conclusum non constare de talibus sponsalibus, ita vt Franciscus Antonius sit cogendus ad contrahendum matrimonium.

DECISIO III.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Merlino.

In causa Gerunden. Scribaniæ.

Mercurij 1. *Iulij* 1637.

INsigni Iurisconsulto d. Ioanni Petro Fontanella, per Abbatem S. Patri Bisulduni, Ordinis S. Benedicti, de anno 1614. concessa fuit in Emphyteusim Scribania, de qua agitur, pro annua pensione librarum 70. quam concessionem cum impugnaret modernus Abbas, pro iustificanda illius validitate, ab eodem Fontanella petita fuit remissoria, & DD. hodie denegandum censuerunt huiusmodi remissoriam.

Quo enim ad articulos in quibus asseritur Scribaniam istam ab annis 40. & vltra, solitam fuisse locari pro libris annuis 70. indéque tanquam rem solitam alienari, potuisse absque solemnitate, & beneplacito Apostolico concedi Cæs. Gras. *decis.* 3. *numer.* 14. *& decis.* 4. *numer.* 8. *de reb. Eccles. non alien.* cum aliis. Visum fuit DD. non esse dandam remissoriam, quia solitum huiusmodi potest probari per scripturas, & instrumenta concessionum, vnde non est indulgenda probatio remissoriæ per testes Rot. *apud Card. Seraphin. decis.* 1466. *num.* 3. *& in recent. decis.* 314. *num.* 1. *p.* 1. *& apud Card. Caualler. decis.* 87. *num.* 1. Et in terminis soliti, seu consuetudinis similis fuit dictum in Leodien. vsusfructus 28. *Ianuarij* 1628. *coram Rener. Vrgellen.* & in Romana, seu Spoletana successionis 30. *Maij* 1631. *coram me.*

Quo verò ad alios atriculos, in quibus explicantur merita laboris impensi, & patrocinij præstiti per ipsum Fontanellam in causis Ecclesiæ, necnon obligatio eiusdem Fontanellæ, & successorum, sedulam nauandi operam in futurum, pro tuendis iuribus in causis Ecclesiæ, sine vlla mercedis spe, quorum meritorum motiuum esse solet causa sufficiens pro concessione bonorum Ecclesiæ, vt inuitentur homines ad benefaciendum Ecclesiis Alexand. *consil.* 55. *nu.* 6. *lib.* 1. *Redoan. de reb. Eccles. non alien. q.* 22. *n.* 23. *&* 24.

Existimauerunt DD. merita expressa non esse æquiualentia, & coæqualia concessioni inuestituræ, & damno inde resultanti ipsi Ecclesiæ, cum Scribania aliàs ante hanc concessionem fuerit locata pro libris annuis 150. & Fontanella eam receperit solum pro annua pensione librarum 70. & sic cum damno Ecclesiæ vltra dimidiam antiquæ pensionis; labor autem, & aduocatio impensa in causis eiusdem Ecclesiæ patrocinandis non tanti facienda videntur, vt dictam iacturam resarcire valeant, cum præsertim pro operis in præteritum nauatis patronus præsumi possit satisfactus, stante cursu quindecim annorum, per quod tempus præstitum fuerit patrocinium, vt asseritur in Inuestitura facta D. Fontanellæ de anno 1614.

Quo verò ad patrocinium pollicitum pro causis in futurum, cum fieri possit Ecclesiam in posterum nullas passuram esse forenses controuersias, & sic aduocatione promissa non egere, sequitur omnino incertam, & euentualem esse huiusmodi vtilitatem, quæ tamen, vt suffragetur pro alienatione bonorum Ecclesiæ, debet esse clara, & euidens, non autem turbida, ita vt conditio Ecclesiæ patenter melior fiat, & locupletior, vt per Abbat. *in cap. ad aures num.* 4. *de reb. Eccles. non alien.* Rot. *apud Cæs. Gras. decis.* 4. *num.* 7. *de reb. Eccl. non alien. & diuers. decis.* 65. *num.* 4. 20. *&* 23. *& decis.* 367. *num.* 5. *&* 7. *part.* 5. *recent.* Merita autem gratis impensa, & beneficia in Ecclesiam collata, eatenus sunt causa sufficiens pro concessione bonorum Ecclesiæ, quatenus sunt ad eam commensurata, & correspondentia, illorúmque respectu

adhuc

adhuc Ecclesia, non obstante tali concessione, seu alienatione, remaneat cum lucro, & vtilitate euidenti iuxta tradita per Oldrad. *consil. 126. num. 8.* Ioan. Lop. *in repet. rub. de donat. int. vir. & vxo. §. 50. num. 28.* & benè explicat Molin. *de iust. & iur. disp. 145. vers. de remuneratoriis, & vers. de moderatis.* Nec enim sufficit, si beneficia sint colorata, & in occasionem sumpta, sed debent esse vrgentia, & insignia, vt monuit Io. And. *in addit. ad Speculat. in rub. de reb. Eccles. non alien.* Oldrad. *d. consil. 126. nu. 6.* Ioan. Lop. *d. §. 50. num. 31.* Monach. *consil. 112. n. 11. vers. & ista.* Saneb. *de matrim. lib. 6. disp. 6. num. 5.* Adeo vt aliqui auctores existimauerint, si beneficia non præstent ius aliquod agendi, & beneficiatum nedum ex antidorali obligatione, sed & ciuili, vel saltem officio Iudicis compellant ad remunerandum, concessionem remanere liberalem, & gratuitam donationem, non autem propriè remuneratoriam, ita Pinel. *in l. 1. part. 3. num. 60. vers. mihi semper placuit C. de bon. matern.* Ceual. *com. con. com. quæst. 237. n. 22.* Cost. *de portio. rat. quæst. 52. num. 8.* Giurb. *ad consuetud. Messan. part. 1. cap. 10. num. 12.* Quæ opinio vbi agitur de concessione facta per Ecclesiam, in qua semper requiritur euidens vtilitas, videtur multum rationabilis, & benè scripsit Natt. *consil. 295. sub num. 4.* quod tunc Prælatus remunerare potest si habeat tantundem, prudentérque etiam monuit Rosental. *de feud. c. 4. concl. 39. n. 4.* conclusionem illam, vt Prælatus ob bene merita possit concedere, vel alterare in puncto iuris periculosam esse. Quæ magnitudo & qualitas meritorum, & proportio cum alteratione pensionis à libris 150. ad 70. in casu præsenti nullo modo considerari potest ex supradictis, sed inde apparet euidens damnum ipsius Ecclesiæ vltra dimidum. Et propterea materia articulata apparet irreuelans, & sic non est danda remissoria, ad probandum id quod probatum non confert ad causam, & dispendium potius, quàm commodum adfert litigantibus. Mohed. *decis. 5. n. 6. de probat.* Cassad. *decis. 2. n. 1. de dilatio.* Caputaq. *decis. 54. n. 3. & decis. 66. n. 3.* & fuit dictum in Romana, seu Spoletana successionis 30. *Maij 1631. coram me.*

Præsertim, quia data sine veri præiudicio, etiam meritorum vrgentia, adhuc illa sola non suffragatur, cum non causa tantùm, sed & solemnitas, hoc est beneplacitum apostolicum, copulatiuè exigatur in alienationibus bonorum Ecclesiæ: Rot. *apud Card. Seraph. decis. 58. num. 1. & in recent. decis. 430. num. 4. part. 2. & decis. 367. num. 1. part. 5.* quæ solemnitas hic deficit; vt supra fuit deductum.

Neque dicatur, quod vbi probatum fuerit Scribaniam esse solitam locari, tunc non sit necessaria solemnitas beneplaciti Apostolici. Quoniam omisso, quod pro facienda hac probatione, remissoria non est opus, cum per instrumenta fieri possit, vt suprà dictum est; quatenus etiam id legitimè probaretur, non reuelaret; tum quia vbi solitum alteratur prout factum fuit in casu præsenti à libris annuis 150. ad 70. non potest adhuc res in emphyteusim concedi sine beneplacito apostolico iuxta doctrinam Dec. *in authent. qui rem n. 22.* & ibidem Cognal. *n. 58. Cod. de Sacrosanct. Eccles.* Curt. Iun. *de feud. part. 2. quæst. 6.* & sequuta fuit Rota in Rauennaten. emphyteusis 22. *Maij 1628 coram Reuerendiss. D. meo Decano, qua est decis. 176. n. 42. & seq. part. 5. recem:* Altercatio quippe est noua alienatio, vt post alios aduertit Ferdinan. à Castro Palao *de relig. tom. 2. tract. 11. §. 4. num. 4.* Et in concessione rei solitæ alienari debet adesse euidens vtilitas Ecclesiæ etiam inspecto tempore præsenti, quo fit renouatio, non autem tempore, quo res cœpit alienari, seu in emphyteusim concedi primo loco *per text. in extrauag. ambitiosæ ibi, tunc Ecclesiarum euidenti vtilitate, de reb. Eccl. non alien.* & tradunt Honded. *consil. 51. n. 60. & 61. lib. 1.* Borgnin. *decis. 30. num. 15. & 79. part. 2* Molin. *de inst. & iur. disp. 468. nu. 17.* Gratian. *discept. forens. c. 813. n. 37. & 41.* Ferdinand. de Castro Palao *d. §. 4. n. 4. vers. secunda conditio.* Rot. *apud Cas. Gras. decis. 3. n. 16. & decis. 4. per totam de reb. Eccles. non alienan. & decis. 582. ante num. 1. & decis. 617. n. 1. part. 1. diuers.* & in Romana domus 29. *Nouemb.* 1587. *coram Blanchetto*, & in Vlixbonen. prædij 14. *Ianuarij* 1603. *coram Ortembergo*, & nuper in Æsina bonorum 27. *Martij præteriti coram R. P. D. meo Buccabella*, quæ vtilitas deficit vbi solitum alteratur in præiudicium Ecclesiæ, & res conceditur vni pro minori pretio, & cum deterioribus conditionibus, quam antea fuit concessa, vel tunc possit concedi alteri, vt per Gabr. *de iur. emphyt. concl. 1. num. 28.* Honded. *d. consil. 51. num. 59. lib. 1.* Trentacinq. *var. resol. lib. 5. tit. 1. resol. 5 num. 8.* Marescot. *var. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 24.* Gratian. *discept. forens. cap. 88. n. 36. & 37.* Rosental. *de feud. part. 7. concl. 14. num. 19. vbi adden. litera X.* Ferdin. à Castro Palao *d. §. 4. sub num. 4.* Rot. *decis. 195. n. 9. part. 2. diuers.*

Tum etiam quia ad hoc vt res solita alienari possit sine solemnitate concedi, requiritur, vt duret eadem causa primæ concessionis, & res perseueret in statu primo, neque sit mutata, secus autem si cessauerit, & fuerit mutata, vt per Abb. *in cap. vt super n. 11. vers. ego crederem de reb. Eccles. non alien.* Rebuff. *eodem tr. n. 33.* Borgnio. *decis. 30. num. 8. & 10. num. 48. & 53. & num. 85. & decis. 31. num. 113. & sequent.* Schrader. *de feud. part. 4. c. 2. n. 20.* Rot. *apud Cas. Gras. decis. 4. num. 17. de reb. Eccl. non alien. & coram Card. Seraphin. decis. 1490. num. 7.* & in Mediolanen. bonorum 23. *Ianuarij 1593. coram Orano*; Quod requisitum neque fuit articulatum in casu præsenti.

Et demum quia quando res solita concedi fuit applicata, & incorporata mensæ Prælati, tunc sine solemnitate amplius concedi non potest, iuxta Guid. Pap. *dec. 154.* Clar. *in § feudum quæst. 13. vers. bene verum*, Schrad. *de feud. part 4. cap. 1. n. 24.* Rosental. *de feud. cap. 8. concl. 33. per tot.* Ferdinand à Castro Palao *d. §. 4. num. 3. & sub n. 4. vers. tertia conditio.*

Ex quibus vtraque parte informante resolutum fuit denegandam esse remissoriam.

DECISIO IV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Gerundensi Scribaniæ.

Veneris 27. Nouembris 1637.

DOmini steterunt in decisis, scilicet denegandam esse remissoriam & præmittebant tres conclusiones in iure verissimas, & passim à Rota receptas.

Prima est conclusio quod non datur remissoria ad probandum per testes, quod potest probari per scripturas. Bellamer. *decis. 9.* vbi testatur de stylo palatij, & Romanæ Curiæ. Felin. *in cap. 1. num. 4. de appellat.* Rot. *decis. 271. numer. 2. part. 5. recent. & apud s. m. Gregorius XV. decis. 253. numer. 2. & coram Reuerendiss. Vrgellen. decis. 131. numer. 13.* præter allegatos in alia decisione huius causæ. Cùm enim probatio per instrumenta sit sincerior, expeditior, & magis tuta, frustra recurrimus ad testes, qui vel obliuione, vel alio defectu labi possunt, & ideò incertior redditur eorum depositio, & minus secura probatio, vt per Bellam. *d. decis. 9.* & Bald. *consil. 109. in princ. lib. 4.* vbi quod in instrumentis lux veritatis assistit. Crauet. *consil. 54. nu. 15. cum aliis.*

Secundam præmittebant conclusionem quod non admittuntur testes, & sic denegatur remissoria, vbi articulus non respicit factum, quod subiaceat oculis, seu notitiæ testium, si enim sit articulus iuris, & pendeat à iudicio, tunc Iudex ex sua peritia, & ex dispositione

iuris depromit determinationem causæ, non autem ex testium opiniune, vel credulitate, vt fuit dictum in Corduben. decimarum 26. *Martij* 1607. *coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano*, in Toletana Canonicatus 13. *Nouembris* 1609. *coram Card. Lancelloto* in Viterbien. bonorum 10. *Decembris* 1613. *coram bon. me. Patriarcha Manzanedo*, in Hispalen. præeminentiarum 15. *Nouembris* 1617. *coram bon. me. Andrea, quæ est decis.* 593. *n.* 1. *&* 8. *part.* 4. *recent.* & in Valentina iuris sedendi 13. *Decembris* 1634. *&* 16. *Martij* 1635. *coram R. P. D. meo Ghislerio.*

Tertia conclusio est quod non datur remissoria, quando materia articulata est irreleuans; conteritur enim tempus, & litigantes vexantur tædio, & expensis dum ad inanes probationes conuertuntur. Rot *decis.* 126. *num.* 2. *& decis.* 503. *num.* 2. *part.* 2. *ac decis.* 250. *num.* 1. *& decis.* 129. *n.* 1. *part.* 5. *recent.* & in dicta Valentina iuris sedendi *coram R. P. D. meo Ghislerio.*

Ex his postea Domini inferebant noo esse dandam in casu præsenti remissoriam, quia si respicimus primos articulos, illi continent, quod res solita fuit locari, & quod de hac Scribania factæ fuerunt plures concessiones, pro annua pensione librarum 70. ex quibus deducunt informantes pro D. Footanella potuisse etiam illi conecdi pro eadem pensione absque alia solemnitate. Verum cum emphyteusis de sui natura requirat scripturam, nec aliter probari possit, secundum communiorem sententiam de qua testatur Socin. sen. *consil.* 120. *n.* 24. *lib.* 4. Rolan. *consil.* 87. *num.* 9. *&* 10. Surd. *decision.* 10. *num.* 1. Valasch *de iur. emphyt. quæst.* 7. *num.* 2. *&* 7. Molin. *de contract. disp.* 447. *n.* 4. *& sequen.* Gratian. *discept. foren. cap.* 188. *n.* 1. *&* 2. & dixit Rot. *apud Card. Seraphin. decis.* 627. *n.* 1. *& in recent. decis.* 400. *num.* 10. *& decis.* 630. *n.* 6. *part.* 1. Et consuetudine vniuersali vbique locorum receptum est, vt fiant inuestituræ, & publica documenta super emphyteoticis concessiooibus, præsertim in his, quæ ab Ecclesia recipiuntur. Propterea si de articulatis per D. Fontanellam concessionibus, extant scripturæ, debent illæ in actis exhiberi, ad effectum probandi solitum, non autem super hoc testes induci.

Quo verò ad articulos, qui coocernunt valorem meritorum patrocinij præstiti à D. Fontanella, & periculum, quod subire poterit monasterium in futuris litibus, quas defendere promisit idem Fontanella, indéque etiam an requiratur beneplacitum apostolicum, & an adsit vtilitas, benè intrat secunda conclusio, vt Rota hæc omnia debeat diffinire ex iuris principiis, & iuxta Doctorum axiomata, non autem depromere resolutiones ex iudicio, & opinionibus.

Circa alios autem articulos intrat tertia conclusio de irreuelantia, quæ est patens ex eo, quod io alienationibus booorum Ecclesiasticorum requiruntur duo copulatiuè, & solemnitas nempe beneplacitum apostolicum, & causa nempe necessitas, seu vtilitas euidens, ac indubitata, vt colligitur *ex c.* 1. *de rebus Eccl. non alien. in* 6. *ex Clem.* 1. *necnon ex extrauag. ambitiosa eod. tit.* Dec. *cons.* 142. *n.* 4. Surd. *consil.* 181. *num.* 14. Rot. *decis.* 160. *n.* 1. *& decis.* 178. *num.* 1. *&* 10. *part.* 2. *diuers. & in recent. dec.* 430. *num.* 1. *&* 4. *part.* 2. *& decis.* 367. *num.* 1. *part.* 5. & fuit firmatum *in* 1. *decis.* & præter ibi allegatos ex recentior. comprobant Donat. Anton. Marin. *quotid. resol. c.* 6. *per tot.* Ferdinand. à Castro Palao *tract.* 11. *disp. vnic.* § 2. *n.* 1. *& sequent.*

Hic autem deficit vtrumque, solemnitas quidem deficit, quia licet ea non requiratur io re solita locari, quotiescumque docetur de vna locatione solemni, ac legitimè facta, nempe cum beneplacito apostolico, vel de duabus solemoibus per 40. annos effectum sortitis, iuxta doctrinam Alex. *in consil.* 9. *n.* 6. *lib.* 3. *& consil.* 189. *nu.* 19. *lib.* 2. Rota *apud Card. Seraph. decis.* 434. *n.* 5. *& in rec. decis.* 367. *n.* 18. *&* 19. *part.* 5. & in Nucerina prædij 24. *Maij* 1624. *coram me*, & in præsenti casu duæ quidem exhibeantur concessiones, prima de anno 1570. & altera de anno 1590. vsque ad 1614.

Tamen huiusmodi solitum oon suffragatur, quia dictæ inuestituræ antecedentes non sunt conformes huic postremæ inuestituræ receptæ de anno 1614. per D. Fontanellam. Vna enim ex dictis antiquis concessiooibus facta fuit ad vitam voius tantùm personæ, altera verò est facta ad vitam vnius, & illius dumtaxat successoris. Postrema autem hæc inuestitura D. Fontanellæ est ad tertiam generationem, cum facultate nominandi attributa tam ipsi D. Fontanellæ, quàm eius filio, seu nominando, vt in processu compulsoriali fol. 23. Et sic non leuis adest alteratio; ac proinde intrat inclusio, quod expediendum erat beneplacitum apostolicum, etiamsi res ipsa materialis solita fuerit aliàs concedi, si in conditionibus, vel alio modo fuerit alteratum, tunc enim dicitur noua concessio, & noua alienatio, Dec. *in authen. quirem num.* 22. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* Clar. *in* § *emphyteusis quæst.* 6. *vers. scias tamen benè*, Vrsil. *ad Afflict. decis.* 305. *n.* 8. *vers. primo quod ista, & num.* 9. *vers. & secundo.* Cauagnol. *ad Menoch. consil.* 79. *n.* 2. *&* 3. & fuit firmatom in alia decisione atque etiam in Imolen. bonorum 21. *Maij.* 1593. *coram bon. me. Card. Pamphilio.* Et in terminis alterationi huiusmodi resultantis ex facultate nominandi concessa vltimo inuestito, quæ in antiquis concessionibus oon legebatur, est Cardin. Seraphin. *decis.* 1490 *num.* 7. & Rot. *decis.* 367. *num.* 20. *part.* 5. *recent.*

Neque applicantur *decis.* 622. *lib.* 3. *part.* 3. *diuers.* & in Cæsaraugustan. officij notariatus 27. *Nouemb.* 1620. atque in *Turritana Scribania* 1. *Iulij* 1633. *coram Reuerendiss. D. meo Decano.* Quia illæ decisiones emanarunt in casu quo concessiones factæ fuerant ad vitam voius tantùm, hæc verò D. Fontanellæ est in tertiam generationem, & in defectum generationum ipse poterat tam in contractu, quàm in vltima voluntate, etiam in articulo mortis nominare, & primo nominatus poterat eodem modo quandocumque alium nominare, vode non potest negari, quin hic agatur de maiori præiudicio Ecclesiæ, quæ diuturniori tempore erit priuata vtili dominio Scribaniæ, quòd non cadebat in casu dd. decis.

Vtilitas etiam deficit, imò euidens est damnum Ecclesiæ, concessa enim fuit hæc Scribania D. Funtanellæ pro libris annuis 70. vt in processu compulsoriali fol. 22. & sequ. & tamen anno antecedenti locata fuerat pro annuis libris 150. dicto processu fol. 21. Quæ locatio licet esset ad triennium, tamen nec in huiusmodi locatione ad breue tempus præsumitur quod conductor voluerit iacturam facere, & concurrit etiam quod Dominus Fontanella statim sublocauit per duo triennia, imò continuauit ab anno 1615. vsque ad annum 1628. semper pro annuis libris 150. vt in processu compulsoriali fol. 32. fac. 1. & fol. 34. fac. 2. & fol. 36. fac. 2. & fol. 66. fac. 2. & fol. 79. fac. 1. Ex quibus locutionibus excluditur vtilitas, imo probatur damnum Ecclesiæ, quia si & ipsa locasset temporaliter, non autem in emphyteusim concessisset; longè duplo plus percepisset quàm perceperit ex hac concessione emphyteotica, & vtilitas ad hunc effectum debet considerari de tempore renouationis, siue vltimæ concessionis factæ D. Fontanellæ, vt in verbis dispositum est *in extrauag. ambitiosa, de reb. Eccles. non alien.* ibi, *tunc Ecclesiarum euidenti vtilitate.* Rot. *apud Cas. Gras. decis.* 4. *per tot. eod. tit.* Gratian. *discept. forens. cap.* 379. *num.* 22. *&* 23. & fuit in alia decisione firmatum, nec non etiam in Bononien. deuolutionis 15. *Decemb.* 1621. *coram Reuerendiss. D. meo Decano.* Et huiusmodi vtilitas requiritur etiam in concessione rei solitæ in emphyteusim concedi, vt post alios aduertit Honded. *consil.* 51. *n.* 62. *lib.* 1. *& consil.* 37. *n.* 12. *lib.* 2. Gratian. *discept. forens. cap.* 415. *num.* 5. *&* 6.

Nec dicatur patrocinium D. Fontanellæ æquipollere annuæ

annuæ illi præstationi *lib.*150.& sic excludi damnum, & & læsionem Ecclesiæ. Quoniam si pro tempore præterito consideratur patrocinium, potest intrare præsumptio satisfactionis, non est enim, verosimile, quod D. Fontanella per spatium quindecim annorum, pust tot impensos labores, vt asseritur in inuestitura, & obtentas in causis monasterij fauorabiles sententias, nusquam salarium exegerit, & hic potius videtur color quæsitus pro cohonestenda concessione emphyteotica facta à patruo, qualis erat ille Abbas monasterij in fauorem D. Fontanellæ nepotis ipsius Abbatis, quæ sanguinis coniunctio oscitantiam io scrutanda Ecclesiæ vtilitate solet inducere, & suspicionem concessionis, vt nuant Doctores *in authent. quibuscumque Cod. de sacrosanct. Eccles.* Alciat. *de præsump. reg. 1. præsumpt. 29. num. 1. & sequent.* Rot. *decis.* 181. *num. 1. & decis.* 360. *num.* 16. *part. 1. & decis.* 18. *num. 5. & decis* 65. *num.* 18. *part. 1. diuers.* & post Cioc. *de censur. decis.* 8. *num. 9. & decis.* 36. *num.* 11. Nec assertio contrahentium in hoc attenditur, vt benè in his terminis per Iason *consil.* 73. *per tot. lib.* 3. Federic. de Sen. *consil.* 143. & Rolao. *consil.* 25. *num.* 19. *lib.* 1. Rot. *decis.* 27. *n.* 4. *& decis.* 28. *n.* 1. *ac decis.* 36. *n.* 9. *& decis.* 37. *n.* 6. *&* 7. post Cinc. *de cens. & decis.* 160. *num.* 4. *part. 2. diuers.*

Pro futuro autem tempore patrocinium erat omnino incertum, & an D. Fontanella esset superuicturus, & an monasterium passurum esset vexationes forenses, ita vt opus fuerit pollicito patrocinio, quæ incertitudo tollit vtilitatem requisitam pro alienationibus bonorum Ecclesiæ, quæ vtilitas de tempore contractus debet esse certa, & euidens, adeo vt non sufficiat Ecclesiam remanere sine damoo, sed opus sit ipsam fieri euidenter locupletiorem, & lucrum consequi à concessione, ex traditis per Archidiacon. *in cap. fine exceptione num.* 15. Bellam. *num.* 6 *&* 11. *quæst.* 2. Rot. *decis.* 65. *n.* 4. *part. 1. diuers.* Card. Seraphin. *decis.* 433. *n.* 2. *& decis.* 508. *n.* 12. & in d. Bononien deuolutionis 15. *Nouembr.* 1621. *coram Reuerendiss. D. meo Decano*; sempérque obstat defectus solemnitatis, nempe beneplaciti apostolici, quod vt supra fuit ostensum, requirebatur propter alterationem; & demum quatenus concurreret vtilitas hoc pendet à Iudicio Rotæ proferendo, secundum Iuris conclusiones, non autem ab assertionibus testium.

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit standum esse in decisis.

DECISIO V.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Merlino.

In causa Geronden. Scribaniæ.

Veneris 26. *Februarij* 1638.

BIs Rota resoluit, denegandam esse remissoriam Domino Fontanellæ; & quamuis Rota non soleat muloplicare in disputationibus super remissoriis, attamen cùm agatur in causa commissa appellatione remota, & in atticulo huiusmodi denegationis remissoriæ opus fuerit tangere noonulla, quæ etiam ad decisionem negocij principalis conferre videntur Domini indulserunt vt tertiò super iam decisis Informantes pro Domino Fontanella audirentur, quibus auditis, & strenuè per eos impugnatis decisionibus, adhuc Domini vnanimiter tertiò steterunt in dicisis pro deoegatione remissoriæ.

Ineuitabile enim visum fuit motiuum quod in alienatione bonorum Ecclesiæ duo copulatiuè requiruntur. Primum necessitas seu vtilitas euidens; alterum solemnitas, scilicet beneplacitum Apostolicum, *c. fine exceptione* 12. *q.* 2. *cap. nulli, de reb. Eccles. non alien. & c.* 1. *cod. tit. in* 6. latè Couarr. *var. resolut. lib. 2. c.* 17. *num.* 2. Rot. *in impress. coram Reuerendissimo Domino meo Decano decis.* 374. *num. 3. & decision.* 145. *num. 1. & 3. & in Messanen. seu melius feudi* 15. *Februarij* 1636. *coram me.*

At esto millies D. Fontanellam per 15. annos egregium patrocinium impendisse pro Monasterio, quòdque per tantum tempus nullum salarium percepisset, quod tamen admodum inuerisimile videtur, nedum attenta diuturnitate temporis, sed & quia D. Fontenella, qui pro suis clientibus tam acer Aduocatus fuit; non præsumitur propriam causam mercedis sibi à Clientibus debitæ deseruisse, argumento *l. Præses C. de seruitut. & aq. cap. si non licet* 23. *quæst* 5. *& cap. non satis* 86. *distinct.* Bald. *consil.* 312. *num.* 3. *lib.* 4. Crauet. *consil.* 6. *n.* 25. *& consil.* 8. *num.* 17. & dato etiam sine veri præiudicio quod hæc merita D. Fontanellæ illam concessionem ad tertiam generationem meruerint, attamen semper requirebatur beneplacitum Apostolicum, quod cum deficiat, hinc irreuelantia omnium articulorum resultat, & sic deneganda est remissoria, *l. ad probationem, C. de probat.* Rot. *curam sancta mem. Gregorio XV. decis.* 81. *num. 3. & decis.* 456. *n. 1. & alia cumulantur in decisionibus huius causa* 1. *Iulij* 1637. *&* 27. *Nouembris eiusdem anni coram me.*

Nec obstat, quod hæc Scribania fuerit aliàs per duas Inuestituras concessa, & propterea non sit opus beneplacito Apostolico tamquam de re solita locari; quoniam iam fuit in vtraque decisione responsum, hoc suffragari, si nedum eadem res materialis fuisset tertiò locata, sed etiam cum iisdem conditionibus, & pro eisdem personis, sed cum fuerit alteratum solitum & quidem notabiliter opus erat beneplacito Apostolico, quia stante alteratione censetur noua concessio, & alienatio vltra allegatos in primis decisionibus benè Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q.* 51. *c.* 6. *num.* 19. *& pluribus sequentibus*, Decian. *consil.* 73. *n.* 43. *lib.* 2.

Alteratio autem est patens, vt in prima decisione *vers.* neque dicatur & in secunda decisione *vers.* tamen huiusmodi solitum; fuerunt enim additæ plures generationes in hac vltima Inuestitura, quæ non fuerunt in primis concessionibas appositæ; & quod sufficiat talis alteratio ad effectum, vt opus sit beneplacito Apostolico vltra allegatos in aliis decisionibus docent Molin. *de Iust. & Iur. c.* 468. *n.* 19. Ferdin. de Castru Palao *moral. part. 2. tract. 12. punct. 15. §. 4. n. 4.*

Neque viget, sedulum illud, & doctum patrocinium D. Fontanellæ exposcere hanc alterationem; Quoniam hæc merita respiciunt primum requisitum necessarium pro alienatione booorum Ecclesiæ, nempè, vtilitatem Ecclesiæ, non autem secundum requisitum, scilicet solemnitatem beneplaciti Apostolici: neque plus possunt operari hoc patrocinium, & labores impensi pro Monasterio, quàm si ingentem pecuniæ summam erogasset, & tamen si pecunia emisset hanc Scribaniam, adhuc opus fuisset beneplacito Apostolico, licèt euidens fuisset vtilitas Ecclesiæ. Idem ergo est dicendum, dum loco pretij D. Fontanella in acquisitionem Scribaniæ exposuit patrocinium, & labores.

Ad decisiones autem 621. *lib. 3. part. 3. diuers. & Reuerendiss. D. mei Decani in Cæsar-Augustana officij Notariatus* 27. *Nouemb.* 1620. *& in Turritana Scribania* 1. *Iulij* 1633. *fuit responsum in secunda decisione vers. neque applicantur*, quæ responsio, & hodie Dominis placuit; non enim sunt ampliandæ, & extendendæ conclusiones in materia alienationis bonorum Ecclesiæ, vt cum huiusmodi officia non possint per ipsos Monachos exerceri, si possunt ad vitam vnius concedi sine beneplacito Apostolico, possint etiam concedi ad tres generationes cum facultate etiam in articulo mortis attributa extraneos nominandi tam Domino Fontanellæ, quàm eius filiis, & etiam primo nominato, vt fuit conuentum

Primò enim Paulus III. de anno 1549. concessit huiusmodi exemptionem Societati IESV, verbis amplissimis,& clausulis prægnantibus; *à solutione quarumcumque decimarum prædialium,personalium, ac etiam Papalium, cum clausula generali derogatoria, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, ac iuramento, confirmatione Apostolica roboratis, statutis vel consuetudinibus.* Guttier. consil. 5.num.2.

Secundò, Pius IV. *confirmans, seu approbans, vel de nouo concedens,quatenus opus sit, prædictam exemptionem à solutione decimarum, & quarumcumque impositionum, pro potiori cautela, vniuersam Societatem IESV, omniaque & singula illius Domus Probationis,& Collegia vbilibet existentia, præsentia & futura, eorúmque personas, fructus, redditus, ac prouentus, etiam bonorum Ecclesiasticorum, secularium & regularium quorumcumque illis pro tempore vnitorum, aliáque res, & bona quæcumque eximit à quibuscumque decimis etiam Papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & alius fructuum partibus, subsidiis etiam charitatiuis, & alius ordinariis oneribus, etiam pro expeditione contra Infideles, defensione Patriæ, & aliàs quomodolibet ad instantiam quoque Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum pro tempore impositis; quamuis in illorum impositione caueatur quòd nulla prorsus exemptio cuicumque aduersùs illas suffragetur,cum clausulis, quod de obreptione,subreptione, aut nullitatis vitio, seu defectu intentionis, quouis prætextu, quæsito colore impugnari non possent, cum clausula sublatam,& de iure quæsito non tollendo.*

Tertiò, fel.rec. Gregorius XIII prædicta priuilegia confirmauit, & cap. *nuper,de decimis* derogauit, cui vsque tunc derogatum non fuerat, prout requirebatur,attento quod *in d.cap. nuper* extet Constitutio Conciliaris.Rebuff. *de decim.quæst.14.num.56.*Rot.*decis. 112.& 123.part.1.diuers.*

Ex quibus priuilegiis sæpiùs à Rota canonizatis constat, prædictam Societatem habere exemptionem non decimandi, etiam aduersùs habentem immemorabilem cum fama priuilegij: id enim important illa verba, *quibuscuis,& quæcumque*, quæ tanquam vniuersalia, omnia comprehendunt,*l.omnes,C.sine cens.vel reliq.l.1. §. quod autem . de vi. & vi armat.* Socin. *consil. 297. num 5. volum.2.* & habent vim specialis expressionis etiam in casibus, vbi nominatio specifica requiritur. Curt. senior. *consil. 49.* Crauett.*consil.194.& 297.* Siluan. *consilio 66. n. 13.& 14. lib. 2.* Guttierez *d. consil. 5.n.3.cum seqq.* ponderatis illis verbis, ibi, *etiam si decima sint Papales:* quæ dictio *etiam* stat augmentatiuè, & ampliatiuè, *l.3. C.de testibus.Gemin.consil.125.n. 10.* & exprimit casum magis dubitabilem,*l.etiam ff.de verb.signif.* Surd. *consil. 445.n.28* Seraph. *decis. 530. n. 6.* & eùm tenor priuilegiorum in primis ponderandus, & inspiciendus sit, *cap.recipimus,c.porrò, de priuil.g.* verba vniuersalia sunt propriè prout sonant intelligenda, vt notat Angel. *in punct. de priuil. exemptionis in l.fin. versic.tertio quæritur, ff. de constitut. Princip.* quem sequitur *Dec.* alios allegans *consilio 113. n. 6.* Vnde ab illis abhorret omnis interpretatio restrictiua. *Bald.consil.271.col. 2 volum.1.* Quia verba clara non mutant propriam significationem in priuilegiis,*cap.ad audientiam*, vbi Abb. *n. 2. de decim.* Rebuff. *de benefic part.1. tit. de decim priuileg. & præscript. n. 8.* Sed extenduntur quoque in præiudicium tertij, *cap.quamuis, de rescript. lib. 6.* cui Summus Pontifex præiudicare potuit,& voluit.Dec. *d. consil.113; n.7.*Rebuff. *de decim.q.14.num. finali*, vt patet ex clausulis derogatoriis,præsertim regulæ de iure quæsito non tollendo.

Vnde licet aliàs Rota senserit, quod similia priuilegia præiudicarent tantùm illis,ad quos spectat ius decimandi de iure communi, cuius Papa scientiam habere præsumitur. Cassad. *decis.1.de priuileg.n.2.*non autem illis,quibus talcius competit ex priuilegio,vel ex alio particulari titulo:& ratio est,quia prædicto iuri numquam censetur derogatum per secundum priuilegium, nisi facta de illo speciali mentione,propter præsumptam ignorantiam Pontificis, *l.decurionibus, C.de silentiar.lib. 12.* Suarez *alleg.28.n.9.*nouissimè Castill. *de tertiis reg.c.36. tom.7.num.29.*

Attamen re postea maturiùs perpensa ,& inter Dominos discussa, illis visum fuit contrarium, recedendo à decisionibus relatis in decis. huius causæ sub diebus 27. Februarij 1636.& 20.Ianuarij 1637.§. *tamen.* & ab alius relatis per Castill. *supra num. 40.* & meritò , quia cum simus in decimis antiquis , non est facienda mentio in priuilegio exemptionis, ex eo quod Papa sciebat, vel cogitabat has decimas ab aliquo percipi,& sic quòd præiudicabat iis,quibus de iure communi , vel aliàs debebantur. Verall.*decis.263.lib.1.*in manuscriptis, vbi allegat Cassad.*in dicta. decis.1. num. 2. de priuileg.* Et ideo eùm illa verba, *aut aliàs* posita sunt post mentionem iuris communis, verificari non possunt in alio quam in iure speciali. *l.ius singulare* vbi Ant.Fab. *& de legib. gloss. in clem.1. verb. debitis, de decim.* & propterea concludunt cum Cassadoro interpretes, quod censeatur derogatum habenti ius speciale super exactione decimarum, cum id potuerit Papa cogitare. Abb. *in cap.duaum,de priuileg.num.1* Innoc.*num.4.*Ioann.Andr. *num. 5.* Ancharan. *num.3.* Butr.*num.6.*Rot.*decis.48.num.1.& 2. part. 1.& decis.614.n. 3.part. 2. recent.* vbi firmatur, quòd quamuis non fuerit facta mentio quòd decimæ de iure speciali poterant spectare ad aliquem, sine ex priuilegio, donatione vel præsumptione; censeatur nihilominus derogatum; & ratio est, quia cum simus in materia de sui natura præiudiciali, *iuxta d.decis. 1.* Cassad. *de priuil.* & Papa concesserit exemptionem à quibuscumque decimis, etiam impositis ad fauorem Imperatorum, Regum, & Ducum, ad quos spectare possunt de iure speciali; certum est, quod cogitauit de Laicis, præsertim derogando priuilegiis Vniuersitatum, & quibuscumque consuetudinibus: indéque apparet voluisse eximere Societatem à prædictis decimis. Quod verò potuerit, nefas est dubitare Crauett. *consil. 206.num 4.& 241.n.5.vers.2 cum alleg. in d. decis. Illustriss. D.mei Decani.*

Nec obstat, quod Excellentiss. D. Dux habeat immemorabilem pro se cum fama priuilegij, & ita possit allegare infeudationem ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. de anno 1179. de quo tempore laici erant capaces, ex quo Episcopi,& alij Prælati inferiores poterant eis decimas in feudum concedere, *cap cum Apostolica, de his, quæ fiunt à Prælat* Hostien. *in summa tit.de decim.§.3.quæritur; circa finem, cap. 1. Episcopum, vel Abbatem in vsibus feud.* Couarr.*lib.1.var.cap.17.num.5.* Guttier. *lib. 1. practic q. 15. per tot. præcipuè n.4.*Aragon. *2.2.q.87. art 1.* & propterea allegando titulum infeudationis non fuerit ligatus priuileg. Ven. Societatis, ex doctrina Ioan. Andr. *in cap.nuper n.4.de decim.*vbi Butr. *n.5.*Anchar.*n.8* Rot. *decis.48.n.9.part.1.recent.*

Quia cum D. Dux si Laicus, & consequenter incapax decimarum, *cap.causam de præscrip.fin. de rer. permut.*Rebuff.*in tract.de decim q.10.n.17.*Monet.*eod tract. cap.5.q.3.n. 57.* ex Theolog. D. Thomæ *2 2.q.87.art.3.* Azot. *moral part.1.lib.7.cap.34.quæst.7.*solùm potest illas habere vel ex priuilegio *c.ex parte II tertio decim. cap. à nobis,cap.2.&.statuimus eod.tit.in 6.*Guttier. *lib 1. pract.q. 14.n.1.&* Monet. *de decim.d.cap.5.q.3.n 83.*Valboa *in d. cap.causam, de præscript.n.30. & 51.* vel ex immemorabili cum fama priuilegij, Rip. *in cap.1.colum. fin de iud. idem* Monet.*d.c.5.q.5 & 6.n.1 18, & q. 3.n.4. vers.puto tamen.* Rot. *decision.215.part.2.diuers.*vel ex infeudatione ante Concil.Lateranense, aut alio æquipollenti titulo Rebuff.*quæst. 13.de decim.n.79.& 80.*Couarr.*lib.1. var.d.cap.17.n.5.* Idem Monet. *d.quæst.3.n.66.cum seqq.* De priuilegio non constat,& quatenus de eo constaret; censeretur

censeretur illi derogatum, etsi in priuilegiis Ven. Societatis illius nulla fuisset facta mentio, ex suprà adductis *in §. attamen n.7.*

Immemorabilis verò cum fama priuilegij licèt constet ex testibus pro parte d.D. Ducis examinatis, non tamen suffragatur. quoniam allegando immemorabilem non dicitur allegare meliorem titulum de mundo, sed titulum ex priuilegio, de quo extat fama, cuique clarè derogatum fuit per Pontificem, qui sciebat has decimas antiquas de iure communi, vel speciali ad aliquem spectare. Cassad. *d.decis. 1. de priuilegiis cum aliis suprà allegatis.*

Nec ex d. immemorabili cum fama priuilegij inferri potest ad infeudationem prætensam per D. Ducem, super qua olim, & hodie eius informantes insistebant. Quia vltra quod huiusmodi infeudatio in hoc casu videtur impossibilis, ex quo facultas infeudandi concessa Episcopis, siue fuerit prohibita per Concil. Lateranense sub Alexandro III. de anno 1179. siue secundum alios sub Vrbano II. de anno 1083. vt notat Valboa 2. *decretal. in cap. causam 7. de præscript. num.* 14, 15. *&* 16. *cum seqq.* Ciaccon. *de vit. Pontif. pag. in* 430. *&* 566. & de vtroque tempore constat Cordubam & Lucenam, de cuius decimis agitur, fuisse in potestate Maurorum, à quorum manibus fuerunt recuperatæ de anno 1240. vt testantur historici, & præcipuè Mariana *de reb. Hispan. lib.* 13. *cap.* 1. & Stephan. de Garibay *lib.* 13. *cap.* 2. & sic ad minus per 60. annos post infeudandi prohibitionem; cessat omnis difficultas, cum non doceatur de aliqua recognitione feudali: nec aliquid deducatur, ex quo appareat decimas fuisse possessas vti feudales: sed solùm prætenditur hoc allegari posse vigore immemorabilis. Nec sufficit ista possibilitas, nisi etiam probetur quod D. Dux eas tenuerit vt feudum cum fama inuestitutæ ante Concil. Lateranense; ad quem effectum requiritur saltem quod testes deposuissent esse famam quod Dux habuerit in feudum ab Episcopo has decimas ante Concil. Lateranen. Couarr. *lib. 1. var. d. cap.* 17. *num.* 6. Rebuff. *de decim. quæst.* 13. *num.* 70. Valboa *lib.* 2. *decretal. in cap. causam* 7. *num.* 30. *&* 51. *de præscript.* & benè ratiocinatur Illustrissimus D. meus Decanus *in prima decis. causæ §. huic fundamento in fine* Rot. *decisione* 215. *part.* 2. *diuers. & decisione* 702. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* & ideo meritò excluditur allegatio infeudationis.

Nam eo ipso quòd quis se restringit ad vnum titulum, prout fecit D. Dux, ad immemorabilem cum fama priuilegij, excluditur præsumptio alterius tituli, scilicet infeudationis Bellamer. *decis.* 287. *&* 293. Rota *dec.* 731. *n.* 20. *part.* 1. *diuers.* *Gregor. decis.* 353. *num.* 19. *vbi addent.* Maximè quando vnus titulus excludit alium, prout in præsenti: quia dum obtinentur decimæ vigore immemorabilis cum fama priuilegij, tunc liberè, & tanquam allodiales possidentur à laico: quando verò possidentur iure feudi, tunc dominium directum remanet penes Ecclesiam, quæ etiam similiter possidet, & dominium vtile cum possessione naturali dumtaxat transfertur in laicum, qui possidere dicitur nomine Ecclesiæ, Berous *consil.* 21. *num.* 1. *vol.* 1.

Nec suffragatur D. Duci, quod dicatur habere prædictas decimas ex titulo oneroso, propter recuperationem terrarum factam à Mauris: cui priuilegio ex tali titulo prouenienti non est verisimile Papam voluisse derogare. Gonzal. *regul.* 8. *gloss.* 25. *&* 28. Cassad. *decis.* 1. *de pact. & decis.* 4. *de priuileg.* nouissimè Castill. *de tertiis reg. d. cap.* 36. *n.* 28. *vers. tertia responsio.* Nam quicquid sit, An priuilegium ex causa onerosa concessum censeatur derogatum, non facta de eo in secundo mentione; de qua re idem Gonzal. *gloss.* 9. §. 2. *num.* 18. 29. *&* 49. Carol. de Tap. *in l. fin. ff. de constit. Princip. num.* 119. *cum seqq.* Greg. Acac. *lib.* 2. *cap.* 5. *ex num.* 43. Ferret. *consil.* 129. *num.* 2. *lib.* 3. Roland. *consil.* 13. *num.* 69. *vol.* 3. Crescent. *decis.* 285. *de priuileg.* Put. *decis.* 47. *num.* 3. *lib.* 1. latè Castill. *supra num.* 40 *cum seqq.* Non applicantur in præsenti ex supra adductis *in §. nec ex d. immemorabili num.* 11. dum ipse Dux se restringit in suis probationibus ad probandam solam immemorabilem cum fama priuilegij: cui censetur derogatum ex supra citatis; & consequenter non potest se fundare in titulo oneroso, qui censetur exclusus per electionem alterius tituli, ex traditis per addent. ad Gregor. XV. *in dicta decis.* 353. *numero* 19.

His igitur stantibus dixerunt DD. nihil reuelare renunciationem factam per Prouincialem Priuilegiis Societatis à solutione decimarum ad fauorem D. Ducis, Quia vltra quod dicta renunciatio fuit conditionalis ob pactum in ea adiectum, quòd confirmari deberet auctoritate Apostolica; & sic conditione non adimpleta, illa imperfecta remansit; diluitur penitus obiectum ex defectu potestatis in prouinciali transigente, qui id facere non valuit absque consensu Reuerendissimi P. Generalis, penes quem tota residet Religionis auctoritas. Vnde cum versemur in priuilegio concesso ad fauorem totius Ordinis, non autem personæ priuatæ, statim eidem Ordini fuit ius quæsitum; vt in fortioribus terminis respondit Rot. *in decis.* 14 22. *&* 23. *part.* 2. *diuers.* vbi dicitur renunciationem factam priuilegio à solutione decimarum per Carolum Quintum Imperatorem tanquam nimis præiudicialem vniuersæ militiæ non posse subsistere sine eiusdem Religionis seu militiæ consensu, quamuis fieret reditus ad ius commune: & propterea ex mera simplicitate d. Prouincialis non debet præiudicium inferri vniuersæ Religioni, vt benè in decisione causæ *coram Illustriss. D. meo Decano sub die* 10. *Maij* 1635. *§. Non obstat.*

Nec aduersantur moderationes priuilegiorum factæ per Sanctæ mem. Leonem XI & S. D. N. Quoniam emanarunt ad fauorem Ecclesiasticorum, & ita non extenduntur ad laicos, qualis est Excellentiss. D. Dux de Cadona.

Et sic conclusum vtraque parte informante.

DECISIO. VII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Roias.

In causa Formana Professoris.

Veneris 2. Decembris 1639.

INtroducto iudicio coram A. C. ad instantiam Pauli & Aurelij de Roscis contra Conuentum Sancti Augustini Montis Fortini super successione q. fratris Ioannis de Roscis, pro excludendo dicto Conuentu opponebatur de inualiditate professionis per Paulum, & Antelium præfatos, & cùm articulus esset exemplaris, placuit A.C. consulere Rotam, & dato dubio, an constaret de validitate vel inualiditate professionis dicti fratris Ioannis, pro inualiditate adducebantur sequentia.

Primò, nullam esse professionem, vti factam non seruata forma Constitutionis Sixti Quinti in ordine la 71. super capienda diligenti informatione parentum, patriæ, vitæ. ac morum, cum approbatione in Capitulo Generali, vel Prouinciali, quam Constitutionem inducere formam, annullando professiones aliter factas, itaut forma ibi præscripta non potuerit alterari, nec immutari, vt firmauit Rota *in recent. decisione* 175. *numer.* 4. *part.* 1. vbi refert ita fuisse decisum in vna Toletana professionis 27. *Februarij* 1595. *coram bon. mem. Hieronymo Cardinali Pamphilio.*

Secundò, non constare de professione secuta, ex quo scriptura existens in libro Monasterij, ex qua probatur professio, contineat cassaturam circa diem, mensem, & annum,

annum, cum apostilla superlineata, in qua aderat 20. Octobris, in præsenti adesse 10. Nouembris, absque approbatione Notarij; quæ cassatura, & apostilla in parte substantiali pout eit dies, mensis, & annus, viciant Instrumentum *per text.in l.si vnus*, vbi Bart.Bald. & alij DD. *de testibus*. Bero.*consil.90.num. 7. & 14. volum.3.* vlterius cassaturam esse diuersi atramenti, propterea reddatur suspecta fides illius, & inexequibilis, cum in Ciuilibus sola suspicio falsitatis admittatur pro retardanda cuiuscumque Instrumenti executione, aut tollenda illius fide, Surd.*6.consil. 6.num.4.* Greg XV. *decis.546.num.*11.

Tertiò, Instrumentum datum continens professionem esse sumptum de sumpto, nun ex protocollo Notarij Rogati, sed ex libro Religiosis, in quo sunt registrata Instrumenta continentia interesse Monasterij, nec repertū registratum in Protocollo, seu matrice Notarij, à quo dicitur confectum hoc Instrumentum professionis.

Quartò, non probari dictum fratrem Ioannem fecisse annum probationis, iuxta formam Sacri Concilij Tridentini, & eiusdem Regulæ Sancti Augustini, nec quod permanserit in Monasterio per annum continuum, vt requiritur, religiosè viuendo, vt firmauit Rot. *decisione* 1 5. *num.*1 *part.1.recent.*

Quintò, obseruantiam anni nouitiatus remanere exclusam per testes deponentes, fratrem Ioannem passim fuisse solitum vagari per Terram Montis Fortini; vlterius non apparere vnquam interuenisse in Capitulis nec fecisse aliquem actum conuenientem professis, nec constare de continuatione in Religione, imò nec apparere vbinam fuerit post quatuor annos, itaut potius veniat dicendum fratrem Ioannem obiisse extra Religionem, quàm in Religione, & cum fratres transmittantur, de vno loco ad alium, & de tali transmissione non constet, ex hoc colligi dictum Ioannem non esse verè professum, & consequenter bona illius non spectare ad Monasterium. Gratian. *discept.for.cap.* 640. *num.* 5.

Supradictis tamen non obstantibus Domini hodie resoluerunt, Professionem esse validam, ex dicendis infrà.

Primò, & principaliter quia ex publico instrumento constat, dictum fratrem Ioannem de Roscis 10. Nouembris 1592. post annum probationis tria vota solemnia, Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis emisisse; cum professione viuendi secundum Regularem Sancti Augustini, ex quorum emissione inducitur solemnis, & expressa professio *iuxta text.in cap.cum ad Monasterium ... de stat. Monach. c. omnes fœminæ 27.quæst.1.* de R... *consil.2.num.*11. Nauarr. *consil.10.num.6. de Regul.* Rot. *decis.*216.*num 3.part.2 diuers.& decis.579. n.1. par. ... recent.* Caualer. *decis.* 271. *num.* 2. vlterius dicta vota fuisse emissa in manibus Prioris Monasterij, præuio fratrum Capitulari consensu, quo casu validissima professio reputatur, quinimo si in manibus solius Prioris Monasterij emittatur, absque licentia alterius Superioris, illa sustinetur, ex gloss. *in cap.vltimo in verbo pertineat, de regul. in 6.* P.Azor. *instit. moral.lib.2. cap.5. quæst.3. in fin.* Sanchez *in præcept. decalog. lib. 5. cap.4. quæst.2. per tot.* dictámque professionem remanere plenè probatam per dictum publicum Instrumentum, cum & illa etiam probetur per aliam authenticam scripturam, *per text.in cap. vidua 20.qu. 1. gloss. in c.1. §. postquam à verbo inscriptis de censib.in 6.* Caualer. *decis.*271. *n.2.vers.minus videbitur.*

Secundò, quia dictum instrumentum remanet adminiculatum, tum ex præcedenti admissione dicti fratris Ioannis ad habitum Religionis Sancti Augustini, biennio ante emissam professionem, vt in Summario dictum fuit. Tum ex testibus deponentibus, fratrem Ioannem per plures annos habitum Regularem detulisse, & in Monasterio cum fratribus vitam duxisse. Tum & etiam ex alio publico Instrumento celebrato de anno 1595. in quo de licentia Prioris Prouincialis fuit Monasterio ex persona fratris Ioannis reddita ratio, ac reliquatus bonorum eiusdem fratris Ioannis per Roscios, dum in sæculo viuebat, administratorum.

Tertiò, quia quæstio validitatis Professionis non vertitur principaliter inter fratrem Ioannem, & Religionem, sed accessoriè, & incidenter inter consanguineos fratris, ac Conuentum, ad effectum successionis, nec frater est in causa, quo casu leuiores sufficiunt probationes, Gemin.*consil.27.* Seraphin.*decis.*1281.*n.6.* & fuit dictum in Bononien. fidei commissi de Nascentoriis 19. *Nouembr.1638.coram R.P.D.meo Ghislerio.*

Quartò & vltimò, quia ab anno 1592. vsque ad litem motam elapsi fuerunt anni vltra 40. ex quo vel intrat tacita professio, & præcedentis approbatio, si frater Ioannes vixit, vel præscriptio Iuris succedendi, si decessit, cum hæc prætensio 30. annis præscribatur ex gloss. *in l.quamdiu la primaff de acqu.hered.* Gozad. *consil. 56. n.* 1. cum aliis adductis in Romana Diuisionis 10. *Iunij 1639.coram R.P.D.meo Bichio.*

Nec obstare dictum fuit in contrarium adducta, & Primò, quod professio reputetur nulla ex non seruata forma Constitutionis Sixti Quinti la 71. quia obiectum tollitur ex verbis Instrumenti, ibi qui omnes informati de moribus, vita, & qualitatibus, &c. & credendum est assertioni fratrum de informatione capta, cum potuerint se extraindicialiter, & absque aliquo processu informare, Zabar.*consil.*139.*n.7.* & fuit dictum in Narnien. seu Romana fructuum Dotis 8. *Februarij 1617. coram bon mem.Card.Virili.*

Minus facit quod huiusmodi informatio non fuerit approbata in capitulo Generali, vel Prouinciali, prout requiritur in dicta Constitutio Sixtina. Quicquid enim sit, an ex hoc capite remaneat irrita professio, & negatiuam sententiam latè tuetur Rodriq. *q. regul. tom.3. q. 54. art. 5.* dicta Bulla Sixti non annullat receptiones aliter factas, sed tantùm imponit pœnam Superiori, licèt ibi annulletur professio ex aliis capitibus, vt videre est *in §.4.* dictæ Bullæ, io simili Burat *decis.*688. *n.12 & 13.* In omnem casum cessat difficultas, stante Constitutione Gregor.XIII. moderatoria dictæ Constitutionis Sixtinæ, relata per eundem Rodr. *post dictam quæst.54.fol.190.* in qua Gregoriana Constitutione disponitur, quod in Religionibus, in quibus Capitula Generalia, vel Prouincialia raro fiunt, prout accidit in Religione sancti Augustini, sufficiat informatio capta à Superiore & Capitulo Monasterij.

Nec obstant, quæ in secundo adducuntur, desumpta ex cassatura Instrumenti etiam in apostilla, quia vltra quod testes dati in Summario Conuentus *num.2.* deponunt, dictam apostillam fuisse scriptam manu eiusdem Notarij, quæ propterea probat etiam absque eiusdem Notarij approbatione, Tob.Non.*consil.* 80. *num.1. & 5.ad 6.* Farinac. *de falsit.& simul quæst.153. num.10.* Caualer. *decis.*122. *numer.* 6. *Reuerendissimus Dominus meus Decanus decis.*467. *numer.* 2. eò magis dum hæc vetitas aliunde comprobatur. Paris.*consil.*28. *numer.* 45. *cum seqq.lib.2.* Beto *consil.91.num.4.lib.3.* Surd.*cons.* 61. *n.19.* vlterius hic non agitur de apostilla scripta diuerso atramento, quo apparet esse scriptum corpus scripturæ; sed eodem, prout testes dicunt, ex quibus cessat omnis suspicio falsitatis, ex congestis per Farinac. *de falsit. & simul.q.153.num.*15.

Vltra quod dicta apostilla solùm variaret tempus, in quo secuta fuit professio, non autem constaret de non facta: vnde cum aliunde, scilicet ex toto tenore Instrumenti constet professionem fuisse secutam post annum probationis integrè elapsum, non potest dubitari de illius validitate; & quæ dicta sunt, non fuisse emissa vota cum eisdemmet verbis descriptis in formula, ac Constitutionibus

stitutionibus, nihil facit, dum Constitutiones non progrediuntur vlterius declarando irritam professionem aliter secutam, cum benè sufficiat, quibuscumque verbis ea facta fuerit, vt in terminis dixerunt Azot. *instit. moral.lib.*11. *c.*5.*q.*7. *in fin.* Sanchez *in p. accept. Decal.lib.*5. *c.*3 *num* 4 qui allegant concordantes.

Minùs obstant adducta in tertio quod sit sumptus de sumpto, & propterea non probet, quia dictum Instrumentum non est sumptus de sumpto, cum fuerit extractum ab ipso originali, prout iacet cum cassatura, & apostilla, vigore litterarum compulsorialium, citata parte coram iudice compulsoriali, cum recognitione originalis facta per testes, cum interrogatoriis partis etiam circa verba apostillæ, quamuis fuerit extractum ex libro Instrumentorum originalium Conuentus, vbi extant, registrata Instrumenta concernentia interesse Conuentus in publica forma, manu Notariorum rogatorum, propterea cum habeat omnia instrumenta requisita, non fuit dubitatum, quin sit in forma probanti. Neuizan. *consil.*25. *n.*1. *&* 3. Seraphin. *decis.* 1136. *num.* 1. Gregor. *decis.*291. *num.*1. Quæ vero dicuntur, illud non extare in protocollo Notarij, qui se rogauit, fuit responsum, dictum Instrumentum Monasterij tamen probare, cum potuerit per incuriam Notarij, in protocollum non redigi, Caual. *decis.*121. *num* 11. & fuit factum in Nepesina Hæreditatis 17. *Nouembris* 1600. *coram bon.mem. Lancelloto.*

Nec pariter obstant quæ in quarto obijciuntur, scilicet quod probetur fratrem Ioannem fecisse annum probationis, nec integrè per annum permansisse in Monasterio, quia cum contrarium explicitè dicatur in dicto Instrumento professionis ibi, eumque per annum iam continuum elapsum semper stetisse vna cum aliis fratribus in dicto Monasterio. & confirmatur, quia probatur fuisse receptum ad habitum, fecisse ingressum in Religionem de anno 1590 vt ex partita extracta, in qua continetur, nedum decretum de recipiendo, sed ipsa actualis receptio, & ingressus, cum alioquin non fuisset subscripta à fratribus, ibi, *tutti si sotto scrivaranno quando si farà à Frate.* Professio verò eiusque Instrumenta, est de anno 1592 vt in corpore ipsius Instrumenti, ideò cessat obiectum cum illud habeat pro se præsumptionem veritatis. Crauett. *consil.*131. *n.*7. Dec. *cons.*413. *n.*10. Caual. *decis.*205. *n.*10.

Tandem non obstante quæ in quinto, & vltimo fuerunt in contrarium allegata, desumpta ex non obseruantia anni Nouitiatus, & fratrem Ioannem vagasse per Terram, aliis ibi enumeratis, quia placuerunt Dominis responsiones datæ quod in illis Terris, ac paruis Cœnobiis non seruatur iste rigor, cum benè sufficiat, nunquam fratrem reliquisse habitum Religiosum, & mansionem, & vitam duxisse in Monasterio, & licèt Nouitius ibi egrediatur, vel pro necessitatibus Monasterij, vel recreationis gratia, annuente Superiore, non propterea Nouitiatus fiat irritus, ex Nauarr. *consil.* 32. *de regul.* qui refert ita censuisse Sacram Congregationem. Sanchez *super Decalog. dicto lib.*5. *cap.*4. *num.*27. Nec deambulatio per locum, siue Castrum excludit continuam habitationem in Monasterio: & quod facit cessare omnem difficultatem, est quod constat de permansione in Monasterio dicti fratris post susceptum habitum per tres annos, quo temporis spatio fuit inducta tacita professio, quæ pariter sufficeret pro professione inducenda, ex quo tacita operatur sicuti expressa, etiam post Concilium Tridentinum: imo ex sola tacita professione bona spectare ad Monasterium secuto obitu post annum professionis, dixit *Menoch. consil* 346.

Quod dicitur, de tempore secutæ professionis non adfuisse in Conuentu Montis Fortini nisi tres fratres, nihil facit, cùm satis fuerit, quod superior, qui eum recepit, haberet potestatem incorporandi Religioni, prout habebat iuxta notata *in cap. porrectum de Regul. Franc. in cap.n.* 2. *vers. & intellige de votis.* Ruin. *consil.* 128. *num.*3. *lib.*1.

Quibus stantibus, cùm præsump[illegible] stet pro validitate professionis, & Nauarr. *consil.*13. *numer.* 10. *de regul.* Sanchez *super Decal. lib.*5. *cap.* 4. *numer.*12. præcipuè stante obseruantia postea secuta, præsumuntur omnia præcessisse requisita, quæ debent concurrere pro validitate professionis, Menoch. *consil.*396. *num. vltimo*, & constet de ingressu in Religionem, præsumitur in eadem continuasse vsque ad obitum secutum longè post instrumentum professionis, præsertim non constando de contrario.

Et ita resolutum vtraque parte informante, &c.

DECISIO. VIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Merlino

In causa Maioricen. Indultorum.

Luna 11. *Aprilis* 1639.

Romani Pontifices Ioannes XXII. Eugenius IV. & nuper f. m. Pius V. propter benemerita Incolarum Regni Maioricen. & ex aliis rationabilibus causis concesserunt, vt beneficia solùm naturalibus Incolis, & originariis dicti Regni conferrentur, ac vetuerunt Episcopo, & aliis Collatoribus, ne de cætero exteris prouideret, huiusmodique Papalia indulta inserta sunt inter Constitutiones Regni. Ortis postea dissidiis inter Episcopum, & Regnum Maioricen. & causa coram me in Rota introducta, informantes pro Episcopo dederunt articulos in quibus probare intendebant dicta Indulta Romanorum Pontificum non fuisse vsu recepta, & allegabant plurimas collationes factas exteris, & ideo petebant remissoriam, & domini denegandam esse dixerunt ex capite irreleuantiæ, & ex eo quod non sit necessaria huiusmodi probatio per testes.

Irreleuantiam deducebant DD. quoniam dato millies probari istas collationes factas exteris, attamen non inde infringebatur vis, & auctoritas Indultorum Apostolicorum contra quæ Indulta, & Constitutiones Apostolicas non potest dari de non vsu, Abb. *in cap. fin. num.*4. *vers. Vnde ibi, de treug. & pac.* Felin. *in cap.*2. *n.* 6. *vers. lex noua, eod.tit.* Couar. *var. resolut. lib.*2. *cap.*16. *n.*2. *vers.*5. *sunt.* Put. *decis.*1. *in fin. lib.*1. Card. Caual. *decis.*77. *numer.*3. *&* 85. *numer.* 2. *&* 91. *num.* 7. *&* 111. *num.*1. Ratio est, quia Principes sæculares auctoritatem habent à populo, & ab homine, ideo eorum leges eatenus obligant, quatenus motibus vtentium, qui auctoritatem contulerunt, approbentur, *l.*1 *in fi. ff. de Senator. Dec. consil.*162. *col. pen. vers. vltimo non obstat*, & egregiè explicat, D. Thom. *part.*1. *quæst.* 97. *artic.* 3. *ad tertium.* Papa autem habet immediatè, & solum à Deo auctoritatem absque vlla dependentia à consensu subditorum, & ideo non exigitur pro firmitate illius Constitutionum, quod alij vtu recipiendo, illas admittant, sed statim ac à Papa promulgatæ sunt, & innotuerint, etiamsi in singulis Prouinciis non sint publicatæ, vim habent, & auctoritatem, & obligant. Ita Præpos. *in cap. istis* §. *leges, numer.* 3. *versic. nisi dato consensu Papæ* 4. *dist.* Archid. *in cap. leges promulgantur, distinct.*4. *& in cap. cum de benef. circa fin. versic nec mireris, de præben. in* 6. Franch *ibidem num.*4. Rot. *apud Card. Caudecis.*85 *numer.* 2. & in Conchen. beneficij de Valde iudios 14. *Nouembris* 1611. *coram Cardin. Sacrato*, & in Forolinien. Census 25. *Februarij* 1622 *coram bon.mem.* Manzanedo *in fine qua est decis.*365. post Cinc. *de Cens.* Molin. *de contract. disp.* 395. *num.*1. Cinc. *de Cens. q.* 34. *num.*48. *&* 50. *in vlt. impress.* Nauarr. *consil.*1. *lib.* 1. *n.*19.

in

in fi.de Constitut. & omnium clarius Suarez *de legibus, lib.4.cap.16. numer.* 2. & sic contrarius vsus Pontificiis Constitutionibus non illas elidit, nisi tamen cum tali contrario vsu populi concurreret etiam positiua scientia Papæ, & illius consensus, quia tali casu ipse Papa videretur abrogasse antecedentem suam Constitutionem, Archid.*d.loco*,Felin.*in d.cap.1.num.6.de treug.& pac.*Federic.*consil.* 117.*num.*2. Vitalin. *in Clement.1.num.* 26. *de proba*: Franc. Aret. *consil.11.num.* 5. *ante med. viden.* Sot *de iustit.quest.7.art.2.versic. ergo sicuti Gabr.concl.2. numer.* 12. *eodem*.& Rota *in d.decis. coram Card.Caual.* & in Rom. Societ. Officij 15. *Nouembr.* 1624. *coram bon.me.Vbaldo* Quæ scientia hic positiua Papæ non probatur, & multò minus consensus in hunc contrarium vsum,immò dissensus apparet, quia vbi Episcopus contulit extero S.D.N.i nhætendo indultis f.m.Pij V. concessit Michaeli Originario Maioricen. cuius impetratio in contradictorio obtinuit coram Reuerendiss. D. Episcopo Meltio tunc Locum tenente A.C.cum possessione subsecuta in fauorem dicti Michaëlis, expulso dicto extero.

Et multò minus attendendus est dictus non vsus cum in Constitutione Pij V. adsiot clausulæ;*non obstantibus quibuscumque*, &c. & *decreto irritanti*, per quas clausulas eneruata est omninò vis actus contrarij subsequentis,& in obseruantiæ Constitutionibus, vt in puncto est decisio Crescen.4.*de priuil.n.3.& 4.& sequent.*& Caputaq. *decis.*103.*num.* 1. *part.* 3. *& decis.* in Barchinon. Vicariæ 7. *Decembris* 1616.*coram bon.mem. Buratto Lott.lib.1. de re benef.quæst.34. num.* 31. Gratian. *discept.*559.*numer.*35.Rot.*decis.*252.*num.4.part. 2. recent.* & *coram Reuerendi. D. Decano, decis.* 51.*num.* 2. & in Valentina Iuris Sedendi 12 *Iunij* 1634. *coram me.* Sic enim apponitur, quod Papa voluit resistere actui contrario suæ Constitutioni, & adhuc illam voluit seruari Scrader. *de feud.part.* ✱.*sect.*20.*num.* 161. cum aliis supra relatis.

Nec applicari visa est immemorabilis cum constet de initio saltem respectu Constitutionis f. m Pij V. quæ tunc statim cœpit ligare, & sic contra eam non potest dari nec de Centenaria, nec de immemorabili, vt in simili cōsiderat Gratian.*d.discep.*559.*n.*34.35.*&* 36.Rota decis.in Ratisbonen. Canonicatus 23. *Iunij* 1617.*coram D.meo Pirouano,quæ est decision.* 542. *num.3.part.4. recent.*

Ex alio etiam capite apparet de irreuerentia articuli circa non vsum dictæ Constitutionis, & Indulti Apostolici, quoniam si huiusmodi Indultum concessum est Vniuerso Corpori Ciuium, & Incolarum Regni Maioricen. quemadmodum expressus consensus particularium non potuit præiudicare ipsi Corpori vniuersali,ita multo minus tacitus consensus qui pollet resultare ex illa acquiescentia, poterit auferre beneficium dicti Indulti ab aliis Ciuibus, quibus competit,nec illis præiudicare gloss. *in cap. dudum il* 2. *in versic. de veritate in fin.de elect.*Roman.*consil.*374. *num.*5,Menoch.*consil.*39. *num.*55. Rot. *decision.* 13.*de procur.in nou.*& in Mediolanen.Decimarum 9.*Iunij* 1630. *coram me.* Adeo vt ipsis Ciuibus permittatur, tam in petitorio, quam in possessorio nomine Vniuersitatis, & Regni agere, eorumque iura vindicare Caput.*ad decis.*170.*&* 182.*part.3. Adden-ad f.m.Greg.XV.decis.*116.*n.* 5. & in Collimoncen. præstimoniorum 27. *Iunij* 1633. *coram Reuerendiss. D. Decano*, & in dicta Valentina Iuris Sedendi 17. *Iunij* 1634.*coram me.*

Nec videbatur etiam necessaria hæc probatio per testes; quia cum super collationibus beneficiorum fiant Scripturæ, & publica Instrumenta, & in Cancellariis conseruentur memoriæ, & Aduocationes, huiusmodi Scripturas Episcopus posset exhibere, & ideo dum probatio fieri potest per scripturas non est admittenda per testes, & sic deneganda est remissoria. Bellam. *decis.*9. *& decis.*384 Felin.*in cap* 1.*num.*4.*de appellat.*Rot. *in rec.decis.*514.*n.*1.*p.*1.*& decis.*45.*n.*2.*&* 589.*n.*1.*p.*2.*& alias sæpissimo.*

Nec releuat subterfugium Episcopi, quod scilicet fuerint deperditæ tot Scripturæ per tot annos confectæ, quoniam vltra quod est inuerisimilis talis amissio, & eo magis quia ipsi Informatores pro Episcopo dant adnotationem collationum cum certo, anno,mense,die & aliis particularibus circunstantiis, quæ dari non possent,si verè non extarent dictæ scripturæ. Respondebant DD. quod asserere,deperditas fuisse tot Scripturas, est allegare negligentiam,& delictum illius, cuius munus erat circa custodiam Scripturarum, & tale delictum non præsumitur. Bart.*in l.si quis ex argumentariis,§.pen. ff.de eodem latè.* Surd.*consil.*109.*num* 9.Honded *consil.*19. *num.*17.*lib.* 1. Rot. *coram bon.mem. Buratto, decis.* 505. *num.*11.*&* 12.

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit pro denegatione remissoriæ.

DECISIO IX.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D. Merlino.

In causa Corduben. Decimarum de Lucena.

Lunæ 7. Februarij 1639.

PEr sententiam Rotalem coram Reuerendiss. D.meo Decano, præmissis multis decisionibus, fuit pronunciatum, R. P. Prouincialem Prouinciæ Beticæ, & Patres Societatis Iesv,ex Indultis, & Priuilegiis Apostolicis, exemptos esse, & immunes à solutione Decimarum super bonis per dictos Patres Societatis possessis, nec eis obstare moderationes fel.rec. Leonis XI. & Sanctissimi D.Nostri, impositúmque fuit Excellentissimo D Duci Cardonæ super petitione istarum Decimarum perpetuum silentium, hæcque sententia, iterum negotio noua disputatione discusso,fuit præcisè confirmata coram R.P.D.meo Carillo; & hodie vnanimiter coram me, examinatis omnibus decisionibus, responsum fuit, dictas sententias Rotales esse validas, & iustas, & ideò confirmandas.

Validæ, quia seruatis omnibus rite latæ, nihilque prætermissum, quod ad talam iudiciariam requiratur.

Non obstat, quod coram R P.D. meo Carillo institeriot Agentes Excellentissimi D. Ducis pro admissione articulorum, & illis denegata & interposita appellatione deuentu n tui ad publicationem sententiæ, & ideò tanquam lata pendente appositione fuerit nulla dicta sententia, Castr. *consil.* 281. *numer.* 5. *in princ. versi.quia,lib.*1.Crau *consil.* 103. *num.* 5. Magon. *decis. Lucan.* 37. *num.*7. & dabatur appellatio ab huiusmodi denegata admissione articulorum, Bald.*in l.arbitrio tuo, num.4. vers. in ergo ,ff.qui satisd.cog.* Surd.*decis.*36.*per tot.*Ofasch.*decis.*15.*num.*14 *vers.contrarium tamen*,Rota Auenionen.*decis.*102. *numer.* 2 Quoniam hæc conclusio non procedit quando articuli continent materiam non releuantem, & probationes,quæ ex articulis debent resultare, sunt impertinentes, si enim Iudex tales articulos reiicit, non grauat, Bart. *in l.* 1. *num.* 25. *vers.*3.*quæro ff.d. appellat.*Bald.*in l* 2. *num.* 19. *quæst.* 13. *Cod.de Episcop. aud.* Si autem non grauat iudex, nec consequenter pars legitimè appellat, & in terminis admissionis articulorum in Curia fuit resolutum in Maceraten. legitimæ 22. *Iunij* 1629 *&* 18.*Feb.*1. 30. *coram Reuerendiss.Vrgellen*,quæ sunt inter eius impressillas *decis.*213 *hac decis.*239.Rot *decis.vltim.num.3.& seqq.* 4. *rec.* tradit & Scacc.*de appell quæst* 17 *limit.* 4. *membr* 1. *num.* 141. Quod autem materia articulata esset irrele-

uans;

uaris,& impertinens,luculenter patet ex *decisione emanata in hac causa 5. Iulij superioris anni vers. irrelenantia coram R.P. D.Carillo.*

Nec dicatur quod fuit petitum, admitti articulos in Curia, quo casu nunquam solet denegari examen, Caputaq.*decis.47.part.1.* Rot. *decis.24. de testibus in antiq.* Quia istæ decisiones intelligantur quatenus probationes, ex d.examine faciendæ, sint profuturæ, vt colligitur *ex ead.decis.24.de testib.in antiq.* ibi,*vt tamen sint boni, & pertinentes in materia,& forma,* & tradit idem Caputaq.*decis.68.part.3.*ibi:*Dummodo sint releuantes*, frustra enim expectamus probationes, quæ non releuant, Cassad. *decis.2.de dilat.* Rot.*decis.vltim.num.5.& 6.p.5. rec.* Nec D.meus Carillus detulit appellationi, nec à se abdicauit iurisdictionem, dum simpliciter dedit testimoniales, ex quibus solum resultat testimonium iudicis circa illud factum, quod nempe pars apellauit, & per tales testimoniales nihil dicitur à iudice approbatum circa admissionem appellationis, vt post alios explicat Scacc.*de appellat.quæst.13.n.6.*

Iustitia autem sententiarum benè deducitur ex priuilegiis, & indultis concessis Societati Iesv per fel. rec. Paulum III. Pium IV. Gregorium XIII. in quibus Societas, & singula Collegia eximuntur à quibuscunque decimis, & vbertimis,& amplissimis clausulis huiusmodi indulta muniuntur, & signanter derogatur *cap. nuper, de decim.* quod promulgatum fuit in Concilio generali, & huiusmodi indulta Societatis Iesv pluries in Rota fuerunt discussa,& semper canonizata, vt in decisionibus bon.mem. Bubali, & in tribus sententiis eiusdem Bubali, Seraph. & Blanchetti, vt habetur apud *Leon.in Thes.for. Eccles.part.2.cap.24.num.71.*& omnes allegantur *in decisione Ciuitatis Castelli decimarum 25. Iunij 1629.coram R.P. D.Ghislerio.*

Neque obstat illa immemorabilis per centum, & vltra testes,iustificata, quod Excellentiss. D.Dux Cardonæ,& eius Antecessores perceperunt omnes Decimas in Agro Lucen. quoniam iterum domini pro responsione repetebant duas conclusiones à Doctoribus frequenter receptas,& Rota millies approbatas.

Prima quod sola immemorabilis, & quæcumque antiquissima consuetudo, non suffragatur laïco, vt decimas Ecclesiasticas recipiat, *cap.ad hæc de decim cap.causam quæ,de præscript.* Felin.*in cap. cum contingat.num.4. vers.a.fallit, de for.compet.* Marc.Mant. *in cap. vigilanti sub num 5. de præscript.* Zabatell. *consil.* 88. *num.4.* Menoch.*consil.291.num 41.* Peregr. *de iur.fisc.lib.6.titul. 8. num.19. & decis. 143. num.4. & decis. 144.num.3.* Rota *in Mediolan.rescissionis permutationis 21, Maij 1597.coram Pamphilio, in Valentina Decimarum de Ayora 27. Nouemb.1602.coram Penia.* Cum enim à iure diuino institutæ & præceptæ fuerint in subsidium,& alimentum Sacerdotum, & Dei Ministrorum, vt populo spiritualia ministrantes, temporalibus non egeant, & sic dicuntur de Sanctuario Dei, & sunt cibus in Domo Domini, & & etiam in recognitionem dominij vniuersalis ipsius Dei,huiusmodi Decimæ eidem Deo,& per ministerium illius Sacerdotum & Ministrorum, quasi eiusdem Dei Procuratorum, exhibendæ sunt, *cap. reuertimini 16. quæst.1.cap.admonemus 16.quæst.2.* Abb.*in cap.tua nobis, n.4.& in cap.in aliquibus,n.3.& 9.de decim.*Rip. *respons. 26.n.14.* Peregr.*decis.143. num.3.4* Non autem laicis, qui omninò huiusmodi rerum spiritualium incapaces sunt,*cap.placuit & cap.peruenit 16. quæst.4. prohibemus, de decim.cap.cum & plantare, de priuileg.* Abb. *in cap. quamuis,num.1.& 2.in cap. ad hæc num.3.de decim* Felin. *in cap.causam quæ,num.3.de præscript.* Marc.Mant.*d.cap. vigilanti d.num.5.ead.tit.de præscript.* Zabatell. *d. consil,* 88.*n.3.4.* Menoch.*d.consil.291.num.42.* Giouagn. *consil. 27.num.3.& 4 lib.1.* Peregr.*consil.74.num.2.& 17.lib.1. & d.decis.143.n.4.*

Altera conclusio est, quod immemorabilis eatenus suffragatur laïco circa perceptionem decimarum, si addatur,& concurrat, vel fama priuilegij, vel recognitio, vel aliud æquippollens probetur, ita Ioan.Andr.*in cap. cum Apostolica sub num. 9.* & ibidem etiam Abb. *n.12. versic.1.quod iste laicus, de his quæ fiunt à Prælat.* Felin. *in d.cap. causam quæ, num.3. de præscript. & d. cap. cum contingat.d.numer.4.versic si tamen simul,de for. compet.* Rip. *in cap. decernimus, num. 75. versic. contrarium est verius, de iudic.* & sequitur Aufrec.*ad Capell.Tholos.decision.440.sub n.2.versic. primum quando.* Gabr. *de præscript.conclus. 1. num.18.*Menoch.*de præsumpt.lib.6. præsumpt.86 num.5. & 6.& d.consil. 291. num. 43.* Peregr. *de iur.fisc.lib.6.tit.8. num. 22.* & tenuit Rota *decis. 225. n.2.part.2 div.* Seraph.*decis.1102. n.1.* Mant. *decis. 289. n. 2. & coram Pamphilio in illa Mediolanen. rescissionis. permutationis, & coram Penia in illa Valentina Decimarum de Ayora;* Monet.*de decim.c.5.quæst.3. n. 59. vers. in concessione decimarum,* & fuit doctissimè explicatum *in 3.decisione Reuerendissimi D.mei Decani.*

Verùm nullum ex præmissis in hoc casu obstat Patribus Societatis Iesv quominus fruantur exceptione decimarum sibi à tot Romanis Pontificibus concessarum.

Nam fama Priuilegij, quia si nedum fama Priuilegij, sed etiam ipsum Priuilegium exhibeatur,adhuc Patres gauderent eorum indultis; quamuis enim aliter aliquando Rota senserit,hodie postquam diligentissimè examinauit articulum, retinet sententiam, quod indulta Apostolica, circa exemptionem à solutione decimarum antiquarum,suffragentur, nedum contra Rectores, & alios, qui de iure communi percipiunt decimas, sed etiam contra illos, quibus ex iure speciali competit tale ius decimas exigendi & sunt in possessione istius iuris decimandi, Papa quippe sciebat alicui præiudicare dum exemptionem concedat à solutione decimarum, nec distinguebat in quem caderet præiudicium, solúmque præ oculis habebat fauorem illius, cuius meritis erga Ecclesiam, rependebat, dum immunem fecit à decimis, ita duce Cassad. *decis.1 num. 1. de priuileg.* perpensis illis verbis, *quia Papa Iulius sciebat, quod præiudicabat his, quibus de iure communi vel alias, decima erat debita.* & Caputaq. *decis.263.lib.1.in manuscript* firmauit Rota in Valentina Decimarum 10. *Decembr.* 1601. *coram bon mem. Lutta,quæ est decis. 48, part. 1.recent.* in Gerunden. Decimarum 5. *Iulij* 1621. *coram bon. mem.* Manzanedo *in Placen.Canonicatus 5 Decembr.1614.coram Reuerendissim.Domino meo Decano*, & sequuta est in hac causa in omnibus decisionibus tam coram Reuerendissim. D. meo Decano, quàm coram R. P. D. meo Carillo,& est etiam decis. in Conchen. exemptionis decimarum 30. *Ianuarij* 1589.*coram Orano,*& ipsius etiam idem sensit Abb. *in cap.1.dudum, num. 1. vers. & potest esse,de priuileg.* ibi, *Papa,concedendo priuilegium, voluit derogare possessoribus*, & ibi Hostien. *numer. 6. versic, nec obstat*, Ioan. Andr. *num. 5. circa fin.* & Zabell. *num.1. circa fin. vers. quæro*, & alij, quos allegat *d. decis. 48, numer.1. part. 1. recens.* Egregiè viden. Zas. *consil. per tot. præcipuè, num. 7.11. & 18. vers. quod si etiam*, qui loquitur etiam stante immemorabili præscriptione exigendi decimas, vt patet ex principio ante *num.1.* Sicque tota vis istius articuli consistit in voluntate Papæ scilicet, quibus voluerit præiudicare,dum alteri concessit immunitatem à solutione decimarum: certè,si indubitanter intellexit præiudicare illis,quibus de iure communi, & quidem Diuino, competit decima, nempè Rectoribus Ecclesiarum, qui etiam ex causa onerosa, nempe administrationis Sacramentorum, exigunt decimam, & qui perpetuò sustinent pondus diei, & æstus, multo magis dicendum est voluisse præiudicare laicis, & quibus solum ex priuilegio, & sic iure positiuo, quamuis etiam ex causa semel onerosa præsumpta, concessum fuit ius decimandi, vt perpen-

dit

dit d. *decis.* 48. *num.* 1. *part.* 1. *recent* & in simili etiam Rota in Mantuana pensionis 13. *Nouembr.* 1626. *coram me, quæ est decis.* 24. *p.* 5. *recent.*

Nec infeudatio seu recognitio potest suffragari Excellentiss. D. Duci, qui non probatur; nec potest deduci ex sola immemorabili; quæ quidem valet producere meliorem titulum de mundo, sed hoc intelligitur, quatenus titulus allegatus sit congruus, possibilis & proportionabilis, vt dixit Rot. in Cracouien. Iurisle gendi 21. *Maij* 1627. *coram Reuerendissimo D. meo Decano, quæ est decis.* 71. *part.* 5. *recent. & in eadem* 3. *Decembr.* 1619. *coram Reuerendissimo P. D. meo Ghislerio, quæ est decis.* 325. *ead. part.* 5. Hic autem titulus infeudationis non est proportionabilis, quia, si D. Dux vult allegare maiores suos fuisse infeudatos de hoc iure decimandi, deberet constare, quod recognouerint dominum directum Ecclesiæ, & quod ipse, & antecessores sui se profitebantur Vasallos Ecclesiæ, ratione istius iuris decimandi, Ioan. Andr. *in d. cap. cum Apostolicæ sub. num.* 9. *vers. ad alias dic*, ibi, *vbi non possedisset vt Vasallus*, & ibidem Abb. *num.* 12 Rebuff. *de decim. quæst.* 13. *num.* 76. Peregrin. *de Iur. fisc. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 12. *& decis.* 144. *num.* 11. Menoch. *d. consil.* 291. *num.* 43. *&* 44. Infeudatio enim est contractus vltrocitroque obligatorius, Abb. *in cap. quæ Ecclesiarum, num.* 15. *de constit.* Parif. *consil.* 22 *n.* 48. *& consil.* 23. *num.* 79. *lib.* 1. Ruin. *consil.* 7. *numero* 3. *lib.* 1. & sic, si Ecclesia infeudauit, debet etiam doceri de adimplemento Vasalli per recognitionem, *argum. l. Iulian. §. offerre, ff. de act. empti & not. per Bart. in l. quæro, §. inter locat. ff. locat. & facit d. decis.* 2215. *num.* 4. 5 6. *part.* 2. *diu.*

Præterea, aut istam infeudationem Excellentiss. D. Dux deducit post Concilium Lateranense, quod sub Alexandro III. editum fuit anno 1179. & talis titulus non suffragatur, quia ibi accerrimè impugnata fuit, & prohibita infeudatio decimarum, nec ideò tenet infeudatio laicis facta post d. Concilium *d. cap cum Apostolica, de his, quæ fiunt à Prælat d. c. prohibemus, de decim & cap.* 2. *§. sanè, eod. tit. in* 6. Couarr. *var. resolut. lib.* 1. *c.* 17. *num* 4. *vers. olim sanè*, Azor. *in summ. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 36. *alias* 25. *quæst.* 13. Monet. *de decim, dicto cap.* 5. *quæst.* 3. *num.* 66.

Aut vult allegare infeudationem ante d. Concilium; quæ illo tempore omninò non erat interdicta infeudatio decimarum in fauorem laicorum vt per Couarr. & alios præalleg. Doctores; & hæc possibilitas non congruit casui nostro, quia ante, & de tempore Concilij Lateranensis Corduba, & Lucena laborabant sub tyrannide Maurorum, à quibus solùm vindicatæ fuerunt longè post expletum Concilium Lateranense, nempe de anno 1240. vt eleganter ex temporum Chronologia, & rerum Hispaniarum Scriptoribus deducitur *in vlt. decis.* 29. *Maij præteriti coram R. P. D. meo Carillo.*

Nec releuat, si diceretur, ex illa immemorabili potest allegari, quo istud ius decimandi fuerit infeudatum priusquam Corduba, & Lucena in seruitutem Maurorum inciderent, & sic ante Concilium Lateranen. libertate verò vindicata, post Concilium, iterum laicis fuerunt infeudatæ decimæ, quoniam nec talis titulus sufficeret; licet enim in aliquibus casibus posset ante Concilium Lateranense fieri laicis infeudatio decimarum, attamen post Concilium non potest repeti infeudatio decimarum, eorumdem etiam bonorum, vt bene explicat Felin. *in d. cap. causam quæ sub num.* 4. *vers. facit etiam, de præscrip.* Imol. *in cap. cum Apostolica, n.* 19. *& seqq. de his, quæ fiunt à Prælat.* Bero *consil.* 11. *num.* 9. 12. *&* 19. *lib.* 1. Couar. *var. resol. d. c.* 17 *sub n.* 5. *vers. præter hæc*, Menoch. *d. præsumpt.* 86. *sub numer.* 5. Rebuff. *de decim. quæst.* 10. *numer.* 11. *& seqq.* Monet. *eod. tract. d. cap.* 5. *quæst.* 3. *num.* 73. Giouagn *d. consil.* 27. *num.* 38. *lib* 2.

Denique nec suffragari potest aliud æquipollens quia nullum deducitur sufficiens, & Canonistæ nullum efficaciorem titulum deducunt, quam infeudationem, & tamen, vt supra ostensum fuit, hic non sufficit. Nec titulus diuinatus ab informantibus pro D. Duce, scilicet, titulus ex causa onerosa, cui non intelligitur in dubio derogatum, potest excludere Patres Societatis IESV; quoniam antecessores D. Duci habere potuerunt hoc ius decimandi ex causa onerosa, facit quidem, vt ipse D. Dux possit exigere decimas, & si Papa alteri concederet priuilegium exigendi decimas, non censeretur in dubio tollere ius ex causa onerosa; prius competens ipsi Excellentiss. D. Duci circa exactionem decimarum, sed hæc causa onerosa non facit, nec impedit, quin Papa alteri amplissimis clausulis, & derogatoriis, concedendo exemptionem à solutione decimarũ voluerit præiudicare ipsi, etiam habenti ex causa, præsumpta tamen onerosa, quia, concedendo exemptionem, intelligebat præiudicare illi (qualiscumque ille sit) qui decimas exigebat. Nec de defectu intentionis Papæ hic potest dari, cum ipsa materia exemptionis à solutione decimarum sit sui natura præiudicialis. Nec distinctio facienda est personarum, quæ percipiunt decimas, immò credendum est, Papam facilius voluisse præiudicare laico, cui impropria, & incongruissima est exactio decimæ spiritualis, quamuis habeat ex titulo præsumpto oneroso, quàm Rectoribus Ecclesiarum, quibus ab ipso Deo ex titulo vero, & ob continua onera Ecclesiastici Regiminis, decima assignata fuit: & esset absurdissimum, quod ius decimandi esset potentius, & efficacius penes laicos ex titulo præsumpto, quam penes Parochos, qui titulum verum habent, vt optimè considerat Zas. *d. consil.* 16. *n.* 16. *viden.* quod absurdum sequeretur, dum Patres Societatis IESV essent immunes à solutione decimarum respectu Parochorum, non essent immunes respectu laici, qui tamen plus iuris in istis decimis habere non potest, quàm habeat Parochus in cuius locum, ex quocumque titulo præsumpto oneroso, successit, & est subrogatus.

Nec prædictis obstare videntur tradita per Ioann. Andr. *in cap. nuper, num.* 4. *de decim. & alios concord.* quoniam videntur loqui contra communem, & à Rota approbatam opinionem, quæ est, vt priuilegia Papalia, circa exemptionem à decimis soluendis, faueant contra quoscumque etiam titulo speciali decimas percipientes, & Ioan. Andr. loquitur in laico, qui titulum verum & patentem haberet ante Concilium Lateranense, Excellentiss. autem D. Dux habet solum titulum præsumptum, & est impossibile, vel saltem multum inverisimile, quod ei competat ante d. Concilium, ex supra deductis. Præsertim, cum priuilegium concessum Patribus Societatis IESV, sit etiam concessum ex causa onerosa; intuitu nempe laborum, quos egregiè sustinent ipsi, & vtiliter pro Christiana Republica; vnde facilius etiam censeretur derogatum cuiuscumque iuri, etiam ex causa onerosa, laicis competenti, circa exactionem decimarum, ex tradit. per Gonzal. *ad reg.* 8. *gloss* 28. *numer.* 26. Maximè, quia per hoc priuilegium exemptionis non multum læditur ius laici, & priuilegium Societatis IESV habet clausulas, & derogationes amplissimas, etiam si à Regibus, & quibuscumque Principibus exigantur, placueruntque dominis aliæ responsiones circa hunc titulum præsumptum ex causa onerosa, datæ in prædictis decisionibus *coram Reuerendissimo D. meo Decano. & R. P. D meo Carillo.*

Et ita, vtraque parte informante, fuit resolutum, sententias Rotales esse validas, & iustas, ideò confirmandas.

DECISIO X.

Sacra Rota Romana coram R. D. Cocino Decano.

In causa Toletana Nullitatis Matrimonij.

Veneris 18. Februarij 1639.

DOmina Antonia cùm esset annorum decem, mensium quatuor, & dierum viginti octo, vt constat ex partita libri baptismi qui probat ætatem. Rota decis.643. num.4.part.1. in posthum. vlt. die Octobr. 1629. non adhuc pubes, quia pubertas in muliere requirit ætatem annorum 12. cap. continebatur, de desponsat. impuber. Sanchez de matrimon. lib.7.disput. 104. num.1. contraxit matrimonium cum D. Didaco præuia dispensatione, vt deponunt testes, quia malitia supplebat ætatem, hoc est aderat potentia generandi, & sufficiens discretio ad obligandum, quo casu validum est matrimonium cap. de illis il 2. cap. puberes, & cap. fin. de desponsal. impub. Sanchez le .citat numer.5. & die Septembr. 1632. quæ est dies festiuitatis S. Hieronymi, quo tempore d. D. Antonia erat ætatis annorum 11. mensium quatuor, & dierum 25. vir, & vxor cœperunt simul cohabitare, dormientes in separato lecto, sed cum facili, & libero transitu de vno ad alium; quia Camaræ erant contiguæ, & illarum fores apertæ, vt probatur ex confessione d. Antoniæ facta coram Vicario, & etiam ex testibus examinatis.

His ita se habentibus D. Antonia 4. Maij 1633. introduxit iudicium coram D. Vicario Matriti super dissolutione matrimonij ob impotentiam perpetuam D. Didaci in coeundo, & Vicarius, adhibitis quatuor Medicis, ac duobus Chirurgis inspici fecit d. Didacum, & Medici prædicti præuio iuramento retulerunt die 19. Augusti 1633. quod ille non patiebatur defectum potentiæ naturalis, quæ posset videri, aut cognosci ex dicta inspectione, quæ fieri debet de iure, argum. text. in c. fin. vers. postmodum, de frigid & malef. & ita fuit seruatum in caus. Taurinen Nullitatis Matrimonij 2. Decemb. 1591. coram bon. mem. Card. Blanchetto, & superioribus annis in causa Romana Nullitatis Matrimonij coram bon. memor. Francisco Penia tunc Rota Decano, quæ est decis. 226. post 2 volum. consil. Farinac. Vnde Vicarius præfatus 6. Nouemb. 1634. decretum fecit, quod præfati coniuges continuarent suam cohabitationem cœptam in d. die S. Hieronymi anni 1632. vsque ad diem S. Hieronymi 1635. & commisit eorum conscientiis, quod procurarent, quantum in ipsis erit, consummare matrimonium, & interim frequentarent Sacramenta, & offerrent sacrificia, elargirentur eleemosynas, & operarentur opera pia loco pœnitentiæ.

Hoc Decretum in aliqua parte visum fuit dominis iuridicum, & iustum, sed non in ea parte, in qua decernit cohabitationem triennalem incœpisse, & esse computandam à die primæ cohabitationis ante decretum: Quia licet in hac materia quando fuit habita relatio Medicorum, & apparet impedimentum esse naturale, non sit necesse quod coniuges confiteantur peccata sua antequam deueniatur ad cohabitationem triennalem, Hostien. in cap. fin. n.5. de frigid. & malef. Attamen si dubitatur. An impedimentum sit naturale, vel accidentale, vel à maleficio opera Dæmonum, vel Magorum perpetrato, vbi non apparet de vitio, aut morbo, vel defectu membrorum genitalium visibili ad remedia naturalia, diuina, & Ecclesiastica recurrendum est. c. si per sortiarias 33. q 1. vbi DD. & concordant Theologi super 4. sent. S. Thom. S. Bonauent. Petrus de Palude, Sotus, Durandus, & alij, Ioannes Hider. in fornicario, lib. 5. cap. 6. vers. pro solutione, Martinus del Rio tom. 3. disquisit magicar. lib. 6. cap. 2. sect. 3. & debet etiam deueniri ad exorcismos, qui quomodo sint faciendi, praxim ponit Frater Hieronymus Menguas in suo fuste dæmonum, siue flagello dæmonum exorcismo 6. sed doctius & melius theoricam ponit Syluester de strigibus, lib. 2. cap. 12. & omnia debent fieri iussu Iudicis, & sic in isto casu cum dubitaretur, An impedimentum esset perpetuum naturale vel accidentale bene fecerit Vicarius deuenire ad cohabitationem triennalem cum requisitis dicti c. laudabilem, & ibi Præposit. num. 4. in ep. posit. de frigid. & malefic. Cardio. in cap. 1. eod. titulo & ibi Præpositus num. 7. Brunell. de sponsal. conclusione 28. limitat. 1. & fuit resolutum in d. causa Taurinens. Matrimonij 27. Aprilis 1592. coram bon. mem. Blanchetto. Sed dictam cohabitationem triennalem incipere, & computari debere à die Decreti Iudicis, non obstante quod multi DD. teneant contrarium ex allegatis per Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 110. num. 4. & 5. tutius esse dicunt Hostiens. in dict. cap. fin de frig. & malef. n. 10. & in summ. eod. tit. §. qualiter, & quando, n. 12. vers. verùm dici potest, Ioan. Andr. in d. cap. fin. num. 8. & 12. Ancharan. num 9. Butr. num. 10. vbi dicit, hanc opinionem esse veriorem. Henric. Boich. num. 1. & 2. Brunel de sponsal. d. conclus. 28 num. 10. & 14. Capel. Tholos. decis. 381. num. 6. in fin. Et hanc sententiam perpetuò Rota seruauit vt in decis. 132. num. 4. & 5. & decis. 226. num. 1. post 2. volum. consil. Farinac. & decis. 177. num. 13. part. 4. coram bon. mem. Curat. decis. 761. num. 12. & 14. & propterea cum à die Decreti non adsit cohabitatio triennalis DD. responderunt non constare de triennali cohabitatione, quæ suffragaretur.

Non obstat, quod videatur arbitrarium esse Iudici posse vti habitatione præcedenti decreto, vt in d. decis. 226. num. 1 vers. nihilominus, post 2. volum. consil. Farin. Quia est aduertendum quod in maleficiato semper expectatur lapsus triennij; in frigido non semper. Hostiens. in d. cap laudabilem, de frig. & malef. num 1. Ioan. Andr. n. 8. Abb. n. 1. Alexander de Neuo n. 3. Præposit. num. 2. vers. secus est in maleficiato, Butr. n. 15. vers. quod autem in maleficio. Rota decis. 192 num. 2. vers. propterea, post 2. vol consil. Farinac. Et in casu nostro cum Didacus potens sit cum aliis mulieribus coire, vt ex multis constat, eius impotentia cum vxore potius est iudicanda accidentalis, quàm naturalis ex frigiditate Capel. Tholos. decis. 381. vers. ad primum, & fuit resolutum in causa Bononien. rescissionis Matrimonij 12. Iannarij 1596. coram bon. mem. Cardin. Blanchetto; & propterea cessat dictum arbitrium abbreuiandi triennium, sed illius lapsus expectandus est, vt patet ex prædictis, & ex Petro Ledesma de matrim. quæst. 18. art. 2. & dicitur in d. Bononien. remouetúrque omnis difficultas; ex eo quòd in casu decisionis bon. mem. Peniæ constabat ex relationibus maritum, esse frigidum, & debilem, non maleficiatum, vt patet ex lectura decisionis.

Et ita conclusum vtraque parte informante, &c.

DECISIO. XI.

Sacra Rota Romana coram R.P. D. Peutingero.

Maioricen. Indultorum.

Veneris 16. Nouembris 1640.

QVamuis Domini sub die 11. April. 1639. coram D. meo Merlino. Indulta à Romanis Pontificibus Ioanne XXII. Eugenio IV. & f.m. Pio V. propter benemerita, aliisque de causis concessa Incolis regni Maioricensis prohibendo ne de cætero exteris, sed originariis eiusdem regni beneficia Ecclesiastica conferantur, Episcopo per remissoriam probare contendente, vsu

te, vſu non fuiſſe recepta,& contrariis actibus præſcripta; hanc denegandam eſſe reſpondiſſent ex fundamentis in eadem deciſione luculenter deductis. Placuit tamen Epiſcopum remiſſoriam denuò vrgentem hodie coram me iterum audire. Quare dubio accuratè diſcuſſo iterum reſolutum fuit remiſſoriam ex capite irrelevantiæ eſſe denegandam.

Nam quidquid ſit, & circunſcripta conſideratione, An indulta hæc ſonent in priuilegium, vel legem vniuerſalem, vt etiam ex hoc capite contraria quælibet probatio excludatur, de quo ſatis *in d.deciſ.D.mei Merlini*; nihilominus articulos pro parte Epiſcopi datos de non vſu,& contrario vſu ſupradictorum priuilegiorum vt exinde amiſſio eorundem reſultare poſſit, cenſuerunt eſſe omnino irreleuantes.

Quia licèt verum ſit, quod tam Vniuerſitas, quàm plures particulares proprio priuilegio per non vſum,& contrarium vſum poſſint renunciare, cum ex pluribus actibus plures repetitis plurium particularium reſultet notitia, & conſenſus ipſius Vniuerſitatis; vt tradit Abb. *conſil.* 18.*n.*4.*&* 7.*verſ.non obſtat,circa med.& conſil.* 61. *num.*7 *part.* 2. Gail. *obſeru.* 60. *num.* 12. *lib.* 2. Attamen quotieſcumque in priuilegio adeſt decretum prohibitiuum, ac clauſula irritans, prout legitur in Indulto Pij V. directo Ordinario Maioricenſi; tunc ceſſat effectus non vſus, ſeu contrarij vſus, vt benè aduertit Felin. *in cap.cum acceſſiſſent, num.* 30. *verſ. quarto limita, de conſtit.* Innocent.*in cap.accedentibus de priuileg.* Rot. *deciſ.*3.*de priuileg.in antiq.* Gabr.*conſ.*151.*num.*16.*&* 17. *lib.*2. Tali enim caſu nec per contrauentionem, nec per præſcriptionem priuilegium poteſt amitti; vt habet Archidiacon. *in cap. cum de beneſ. num.* 2. *verſ. ſed pone, quòd Papa,de prabend.in* 6. Ioan.Andr.*ibid. ante num.* 1. *verſ. ſi Papa*: qui ponunt exemplum, ſi Papa dat priuilegium prohibendo Abbati ne beneficia monaſtica conferat ſæcularibus, non eſt huic priuilegio derogatum per contrauentionem, quia quando de Superioris intentione conſtat, tunc inferioris contrauentio nihil operatur, *cap.dilecto,de prabend.* & ibi gloſſ. *in verb. clauſula*, Gail.*obſeru.*60.*n.* 12. *lib.* 2. ac idem determinat Creſcent.*deciſ.*6. *de priuil.* Adeo vt populus Maioricenſis, quamuis paſſus fuerit ab Ordinario conferri beneficia exteris, nec reclamaſſe prætendatur, prout poterat; nihil per hoc egerit contra Indultum, nec priuilegium amiſiſſe dici poſſit per non vſum, cuius executio non à poſitiuo aliquo actu Maioricenſium, ſed à ſolo dependebat Epiſcopo, ad quem beneficia Incolis conferre ſpectabat, vt in puncto Creſcent.*d.deciſ.*4. *de priu leg.*

Propterea benè euitantur rationes Abbatis *d. conſ.* 18.*&* 61.multum enim intereſt, quod Epiſcopus acquirat libertatem contra indultum per actus poſitiuos conferendi exteris beneficia regni contra prohibitionem Papæ, in quibus terminis loquuntur Felin. & Creſcen. ſupra allegati, propter contrariam Papæ intentionem, & diſpoſitionem, aut quod ipſimet Incolæ, & Regnicolæ ſiue tanquam particulares, ſiue vt vniuerſi propter poſſibilem, vel præſentationem, aut nominationem, aut electionem ipſi reſpectiuè competentem præſentauerint, nominauerint, aut elegerint exteros: nam tunc benè procederent rationes, Abb.*in conſil.*18.*&* 61.quoniam prohibitio Papæ cum decreto irritanti non ſe extendit contra voluntatem perſonæ priuilegiatæ, in quibus terminis nos verſamur, quia neque particulares, neque vniuerſitas regni deuenit ad actum poſitiuum, ſibimet reſpectiuè præiudicialem, ſed tantummodo aſſeruerunt non reclamaſſe.

Non obſtat, quod indulta Apoſtolica regno conceſſa non legantur derogare immemorabili, adeo quod immemorabilis articulata per Epiſcopum ſit releuans, quia ipſi non eſt expreſsè derogatum, vt requirit Gonzal *ad reg.*8.*gloſſ.* 33. *n.*2. cum aliis ibi per eum cumulatis ob eius prærogatiuam, & excellentiam, de qua per gloſſ. *in auth.de catero cum mutationes*, §.*de catero, verb. praſcriptione,collat.*5.& immemorabilis conſuetudo nunquam cenſeatur ſublata, niſi ſpecialiter exprimatur. Immo ſuffragatur etiam contra ius ad text.*in c.* 1. *de praſcript. in* 6. ſic multò magis in præſenti caſu iuri conformi ſuffragari debet: cum quilibet iure ſit capax beneficij vndecumque ſit.*cap.ad decorem,de inſtit.*

Quia, vltra quod per actus contrarios pro obſeruatione indulti, qui pro regno dantur immemorabilis deſtruitur, quippe quæ nihil debeat habere in contrarium. Firma ſemper remanet ſupradicta concluſio, quod vbi adeſt decretum irritans, & prohibitum per quoſcumque actus contrarios inferioris, priuilegium non amittitur: cum illud decretum tollat, & inficiat, quæ deinde ſequuntur *cap. ſi eo tempore, de elect. in* 6. Caſſad.*deciſ.*11.*num.*5. *ad reg. Cancell.* & fuit dictum in Oueten. Canonicatus 7. *Iunij* 1638.*coram D.meo Verospio*, relata per Poſth. *de manut. deciſ.* 279.*num.*3. & in Vlixbonen.declarationis concordiæ 5.*Maij* 1559.*coram Iuſto*,& in Corduben.Capellaniæ 24.*Maij* 1596.*coram Cordubu*,& in Treueren. Abbatiæ S.Maximini 20. *Nouembris* 1624. *coram Reuerendiſſ. D. meo Decano.* Adeo quod præſcriptio impeditur, vt docet Felin. *in d.cap. cum acceſſiſſent, n.*30.*ver. quartò limita, de conſtit.* ac in puncto ſimilis indulti conferendi beneficia, tradit Lotherus *de re beneſic.quaſt.*34.*n.*51.& Creſcent, *d.deciſ.*4. *n.*6. *de priuileg.* vbi expreſsè habetur, quod prouiſiones factæ forenſibus obſtante dicto decreto ſunt nullæ. Vnde actus contrarij Indulto, qui dantur pro Epiſcopo Maioricenſi, ob eandem clauſulam remanent nulli, nec propterea poteſt dici per illos fuiſſe quæſitam Epiſcopo poſſeſſionem conferendi beneficia exteris: ſine poſſeſſione autem non datur præſcriptio, *cap. ſine poſſeſſione,de reg.iur.in* 6.*cap. cauſam, de praſcript.* Abb. *in cap.querelam ſub num.*9.*de elect.*

Nec in contrarium facit ponderatio Gabr.*conſil.*162. *num.*10.*lib.*1. vbi vult decretum irritans non aliter operari ſuum effectum, niſi quando priuilegium per vſum eſt acquiſitum, aliàs quando non conſtat de iure quæſito, contrarius vſus ſemper releuat contra priuilegiatum: nam reſpondetur quòd Incolis regni Maioricenſis, & regno fuit ius quæſitum eodem inſtanti quo priuilegia à Pontificibus fuerunt conceſſa per ea, quæ tradit Creſcent.*deciſ.* 4. *de priuileg.*

Nec releuat quod contrarius vſus, vel non vſus particularium perſonarum maximè ſpatio vltra 40. anu. tollit priuilegium conceſſum Vniuerſitati, & ſic Incolæ Maioricenſes permittendo per tot annos Epiſcopum alienigenis beneficia conferre non reclamando, cenſentur præiudicare regno.

Quia clauſula facultatiua, quæ legitur in Indulto Pij V.reintegrationis, & electionis nouæ datæ, eſt tantæ efficaciæ, vt priuilegium ſic conceſſum numquam tolli poſſit, nec etiam per ſubſequentes derogatorias Papæ, niſi ſpecialiter de hac ſpeciali clauſula in derogatione fieret mentio *ad trad.per Seraphin. deciſ.* 1271. *n.*3 Addo quòd multò minus poterit tolli per ſolam patientiam Incolarum, qui licet non reclamaſſe dicantur contra Ordinarium introducentem vſum priuilegio contrarium, ſaluum tamen ipſorum ius remanebat per prohibitionem Papæ: per quam cum efficiatur, vt nullus ſit locus probationi contrariæ priuilegio, remiſſoria videbatur omnino deneganda. Rot. *deciſ.* 720. *num.*3. *part.*2.*recent.*

Quamquam in caſu propoſito allegata pro parte Epiſcopi præſcriptio corruit etiam ex alio capite, nimirum defectu lapſus temporis ad præſcribendum; dum ex tenore Indulti Pij V. apparet Pontificem nullo vnquam modo, nec temporis tractu voluiſſe priuilegium hoc in controuerſiam poſſe deduci, vel per quamcumque derogatoriam, vel reuocatoriam etiam expreſſam ſub quibuſcumque clauſulis inſolitis,& irritantibus de-

cretis, per se, vel successores suos posse abrogari; iubendo his non obstantibus in sui vigore & efficacia remanere, ac si contra fuerit attentatum, toties quoties, de nuo esse restituta, ac reintegrata. Immò sub noua data per Iuratos, & Incolas regni Maioricensis eligenda, de nouo censeri concessa: qua via semper impeditur initium, ac progressus præscriptionis, *ad trad. per Seraph. alleg. decis.* 1271. *num.* 2.

Deinde alia etiam ratione, articulata per Episcopum immemorabilis est irreleuans, quia si intelligatur post Indultum Pij V. implicat contradictionem, si verò ante, nihil prodest; quando quidem collationes ab Episcopo factæ de beneficiis ante indultum processerunt ex dispositione Iuris communis *cap. ad decorem, de Instit.* cui fuit per indultum derogatum, Cassad. *decis.* 38. *ad reg. Cancell. num.* 11. Rot. in Ferrarien. Canonicatus 30. *Mart.* 1626. *coram D. meo Decano.*

Quare cùm datis etiam omnibus pro parte Episcopi articulatis pro probatis; nihil releuarent, nec daretur remissoria ad probandum id, quod probatum non releuaret. Domini vtraque parte acerrimè informante dixerunt ex articulatarum materiarum irreleuantia remissoriam esse denegandam.

Et ita, &c.

DECISIO XII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Roias.

In causa Romana Donationis.

Mercurij 1. *Februarij* 1640.

Camillus Latinus dum erat ætatis 15. annorum cum narratiua, quod volebat ingredi Religionem: donauit Virginiæ matri omnia bona sua præsentia, & futura, iura, & actiones reseruatis sibi scutis 25. annuis vita sua durante per dictam Virginiam suósque hæredes soluendis post emissam professionem cum protestatione, quod donatio & renunciatio nullo modo valeat, nec suum sortiatur effectum, nisi emissa & secuta professione, & non aliàs, aliter oec alio modo. Vlterius se obligauit dictam donationem ooo reuocare etiam ex causa ingratitudinis, &c.

Successiuè Camillus ingressus fuit Religionem Cœlestinorum, & in præsenti vocatur D. Virginius, emisítque professionem in dicta Religione, sed prius reoocauit dictam donationem præcedente absolutione à iuramento præstito in dicta donatione facta ad fauorem matris, aliámque fecit donationem ad fauorem Monasterij; discussa causa coram A. C. super validitate dd. donationum fuit ab eo pronunciatum pro prima donatione ad fauorem matris: causa in gradu appellationis ad Rotam deuoluta, & commissa Reuerendiss. Vrgellen. in cuius locum subrogatus proposui pluries dubium, an sententia A. C. esset confirmanda necne, & hodie tandem esse confirmandam censuerunt Domini.

Pro cuius resolutione Domini voluerunt plures videre inspectiones. Prima an dicta donatio facta matri sit irrita, ex quo non fuit seruata forma Concilij Tridentini *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* Secunda quatenus non, an in hac facti specie potuerit reuocari. Tertia an validè fuerit reuocata. Quarta quatenus sic, an donatio facta Monasterio sustineatur. Quinta quatenus non, an nihilominus bona prædicta spectent de iure communi ad Monasterium.

Deueniendo igitur ad primam inspectionem DD. non discrepant, quod donatio facta ante ingressum non facta mentione ingressus sustineatur etiam non seruata forma Conc. Trid. *sess.* 25. *cap.* 16. *de Regul.* vt tradunt Mand. *consil.* 22. *n.* 8. latè Ceuall. *pract. conclus. comm. contra comm. quæst.* 806. *n.* 14. qui dicit, quod hoc habuit in practica, & ita per ipsum obseruatum fuisse tanquam arbitrum, & sic etiam fuisse iudicatum, & pro absoluto tenet Sanchez *in summa, lib.* 7. *c.* 1. *n.* 2. Hector Capicius Latro *decis. Neapol.* 31. *a.* 2.

Sed controuersia fuit inter DD. an dispositio facta ante ingressum Religionis, facta tamen mentione ingressus eiúsq; intuitu subiaceat dispositioni dicti Conc. Trident. & affirmatiuam sententiam tenuerunt Lessius *de iust. & iur. lib.* 3. *c.* 41. *num.* 39. Nauar *consil.* 81. & 82. *de regal. lib.* 3. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 3. *q.* 13. *n.* 9. qui refert per S. Congregationem ita fuisse declaratum Rojas *in Epitom. success. cap.* 7. *num.* 30. Spin. *in specul. testament. gloss.* 12. *in princip. n.* 30. Menoch. *consil.* 388. *num.* 7. Emanuël Sà *in summa, in verb. Religio.* Lælius Zecchius *de republ. Eccles. tit. de regal. cap.* 3. *num.* 10. Azor. *instit. Moral. tom.* 1. *lib.* 13. *c.* 9. *vers. secundo quæritur, circa fin.* qui dicit, quod quotiescumque est facta renunciatio siue donatio intuitu ingressus Religionis eam esse factam in fraudem, & non valere dixerunt Lopez *de contract. lib.* 2. *cap* 39 *n.* 15. Paulus Fuscus *de Visit. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 37. Mari. Ant. Macerat. *var. resolut. lib.* 1. *resol. vlt. cap.* 62. Miranda *in Manuali Prælat. q.* 23. *art.* 2. & 3. Molin. *de iust. & iure, disp.* 139. *tract.* 2. *vers. ambiget rursus, n.* 14. & *disp* 149 *n.* 4. *vers. ad Ecclesiam.* Cancer. *var. resol. lib.* 2. *c.* 8 *n.* 81. Guttier. *in cap. quamuis pactum §. dum naptui tradebatur, in fin. de pact. in* 6. Ceuall. *comm. contra comm. quæst.* 121. *num* 4. Layman *tract.* 5. *c.* 6. *de vltim. volunt. cap.* 7. & disit Rot. in causa Rom. *de Morgellinis* 14. *Ianuarij* 1636. *coram R. P. D. meo Carillo*, quæ habetur apud Tambur. *de iure Abbatiss. decis.* 8. Est etiam declaratio Concilij per hæc verba: *Si donatio aut renunciatio facta fuerit intuitu Religionis ingrediendæ semper tanquam facta in fraudem huius Canonis videtur subesse illius dispositioni*; vt refert in declarationem ad dictam *sess.* 25. *cap.* 16. *de regul.* Marsilla.

Supradicta sententia firmatur duplici fundamento. Primò, quia aliter dicendo redderetur elusoria dispositio Concilij, semper enim procuraretur donatio vel renunciatio ante ingressum, consequenter fieret in fraudem dicti Concilij, quæ fraus irritat dictam donationem.

Secundò, quia licet Concilium loquatur de ingressis in Monasterium, attamen lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad alium casum, ad quem si non extenderetur, redderetur frustratoria eius dispositio. Ita Nauarr *d. consil.* 81. & 82.

Contrariam tamen sententiam quod dispositio dicti Concilij Tridentini non habeat locum, quando donatio, vel renunciatio fit ante ingressum intuitu ingressus reuocando antiquas declarationes tenet Sacr. Eminentissim. Congreg. Concil. vt referunt, eámque sequuntur infrascripti DD. Quarant. *in summa Bullar. in verb. dubiam, pag.* 330 Passarel *de priuileg. Minimor. cap.* 37. qui refert, quod pro hac opinione fuit iudicatum, Gratian. *decis. March.* 57. *per tot.* vbi hanc opinionem ex multis comprobat Add. ad Nauarr. *in d. consil.* 81. & 82. *in fin.* Bened. Ægid. *in repert. lib.* 1. §. 4. *n.* 22. *in fin. C. de sacros. Eccles.* August. Barbos. *in remiss. DD. ad Concil. Trident. d. sess.* 25. *cap.* 16. *de Regal. & de potest. Episcop. alleg.* 99. *num.* 1. & *per tot.* Riccius *coll.* 454. & *decis.* 295. *part.* 2. *num.* 10. Borgn. *decis.* 11. *n.* 113. *part.* 3. Vega *in summa, tom.* 1. *cap.* 91. *cas.* 4. & *tom.* 2. *cap.* 50. *cas.* 3. Confect. *in priuileg. mendic. in notab. positis post. Bullas Apostolicas tit.* 13. *c.* 12. *in fin* & *cap* 13. Costa *de remed. subsid. cap.* 12. *remed.* 85. *in fin* Menoch. *sibi contrarius, de arbitr. iudic. cap.* 436. *num.* 4. & *in addit. ad lib.* 2. *cap.* 430. *num.* 3. *vbi miratur de Nauarr. & Molin. qui contrarium tenuerunt.* Garz. *de benefic. part.* 11. *cap.* 9. *n.* 15. Patet Dian. *resol. moral. tom.* 3. *tract.* 2. *de dubiis Regul. cap.* 55. vbi quod hæc opinio verior sibi videtur, & refert de verbo ad verbum

verbum declarationem Concilij. Vgolin. de poteſt. Epiſcop c.26 §.7.nu.3. Villalob in ſum. tom.2.tr.5.differ. 17. n.4.Armendar.in addit.ad recopil.ll. Nauarr.lib.2.tit.18. lib.7.de Relig.num.20.& 23. Galleg.in margar.conſ. conſcient. in verb. Religioſus, pag. 216.col.1. verb. Nouitius Marta de ſucceſſ. legal.part.3 quæſt.13.art.1. ſub num. 23. Mandoſ.conſil.22.num.8. Zanard. in directl.Theolog.p.2. cap.17.verſ.primo ſi fallu. Theſaur. qq.for.lib.2.quæſt 56. nu.8. Megal.lib.1.cap.2. & lib.2.cap. 27.n.24. Cutell.de donat contempl. matrim. tract.1. diſcuſſ.2.part.3.nu.153. Nald. tit. Religioſus, num.1. Fr. Bartholom. de Vecchis Capuc.in praxi obſeru. in admin.nouit. diſp.8.dub.8.nu.4. Franc. Molin.de rit.nupt.quæſt.97.lib.3.num.4. Campan. in diuerſ.iur.Canon.rub.12.cap.3.num.17. Bartholom.de S.Fauſto in theſaur.Relig.lib.5.quæſt.183.qui DD.cumulat. Sorb.in addit.ad compend.mendic. verb. Nouitius, & verſ. ſed hic ſunt aliqua aduertenda. Roder. qq. Regul. tom.2.q.47. art.8. vbi quod pro hac opinione fuit iudicatum,& refert quod pro ea conſuluerunt quam plures ibi nominati Cened. quæſt.6.n.8.vbi de veriori. Neguſ. iun.conſil.10. num.49. Molina d.rit. nupt. lib.3. quæſt.99. num.29.verſ.his non obſtantibus,& num.39.& 40. Cauagnol. conſil. 17. num. 22. lib.1. qui refert in praxi receptam eſſe iſtam ſententiam Sanchez in ſumm. tom.1. lib. 7.cap.5.num.4. Aldana in compend. canon. reſolut.lib. 2. tit.8.num.5. Hector Capicius Latro deciſ.41. numer.7. vbi quod hæc opinio frequentiori DD. calculo eſt approbata, deciſionibus ſupremorum tribunalium roborata, & declarationibus Eminentiſſimorum Cardinalium ſic Sacr. Concil.eſt interpretatum Rota in Tareotina donationis 3. Februarij 1607. coram Sacrato, & in Parmen. Tranſactionis coram Duarn. deciſ.121.num 37. in impreſſ.in Peruſin.hæreditatis 10. Decembr. 1628. coram.bon.mem.Card.Virili

Cuius opinionis ratio præcipua eſt, quia dictum Conc.eſt correctorium iuris communis,& proinde non poteſt intelligi, niſi in caſu, de quo loquitur, qui eſt, quando ingreſſus Monaſterium vult renunciationem, ſeu donationem facere.

Neque obſtare videntur in contrarium adducta, ex quo diſpoſitio Concilij redderetur eluſoria,& quod lex etiam exorbitans deberet extendi, quando fruſtraretur illius diſpoſitio.

Quia cum Concilium voluerit diſponere tantum poſt ingreſſum dando formam renuntiationibus, vel donationibus faciendis poſt ingreſſum, & nihil dixerit de donationibus factis ante, propterea non debet talis diſpoſitio extendi ad caſum non expreſſum, quia redderetur fruſtratoria, cum illa procedat in propriis terminis, in quibus loquitur,ex ſupracitatis DD. & aduertebant Domini textum prædictum Concil. Trid. ſeſſ.25. cap. 16. reperiri poſitum, in tit. de Regul. propterea non eſſe aptum comprehendere meros ſæculares, quales ſunt, qui habitum nondum ſuſceperunt, qui inter nouitios adhuc non ſunt adſcripti. Ita Sanchez in ſumm. tom. 2. lib.7.c.5.num. 4. nec eſſe curandum de illis DD. tenentibus, quod talis donatio, vel renunciatio facta ante ingreſſum non ſit valida non ſeruata forma Concilij, cum eorum dictum reprobetur ex eo quod Concilium in tali diſpoſitione exorbitaret à iure communi, propterea non eſſe extendendum ad caſum non expreſſum.

Supradictis ſtantibus Domini hodie reſoluerunt pro hac ſecunda opinione, vti magis æqua, & quæ minus aberrat à iure communi, & quamuis pro prima ſententia adſint vltra viginti DD. qui expreſsè eam ſequuntur, ac etiam Rotæ deciſio in Romana de Mongellinis, tamen quia pro hac ſecunda adſunt duo, & quadraginta DD. & tres Rotæ deciſiones omnes validiſſimis fundamentis munitæ tenentes hanc ſententiam magis æquitati adhærentem & declarationes recentiores Sacr. Congr. Eminentiſſimorum Cardinalium Concilij interpretum, vt ſupradixi, & referunt dicti DD. ac Rotæ deciſiones, ideo ab hac ſecunda opinione in iudicando non eſt recedendum, & ſufficeret ſolum, quod ſic hodie teneat d.Sacr. Congregat. Concilij, cum agatur de facienda illius interpretatione.Duran.d.39.n.3.

Deueniendo igitur ad ſecundam inſpectionem, ſcilicet an in hac facti ſpecie prima donatio facta matri potuerit reuocari, Domini tenuerunt, ex duobus fundamentis dictam primam donationem potuiſſe reuocari. Primum deducitur ex eo, quod nos verſamur in donatione proueniente matri ex mero titulo lucratiuo, & facta cum clauſula quatenus donans profeſſionem emittat,& non aliàs, quo caſu iſta conditio ſuſpenſiua non eſt caſualis, vel mixta, ſed merè poteſtatiua, à qua propterea benè potuit D. Virginius recedere, provt ab ea receſſit.Ita Menoch.conſil.388. num.34.35.& 40. Molfeſ.conſil.1.nu.31.& 32.Burat.in puncto, deciſ.581.n.12. & 13.& fuit dictum in Romana de Mazzatoſtis 22.Iunij 1626.coram Reuerendiſſ.D.meo Decano.

Secundum fundamentum deductum fuit ex eo,quod prima donatio facta matri non fuit valida, vti donatio omnium bonorum,iurium,& actionum, præſentium, & futurorum, quamuis adfuerit iuramentum, cum ſibi non reſeruauerit aliquam portionem pro facultate teſtandi,propterea non tenuit, vt poſt Bart.in l fin. num. 12.C.de pact.tenent Guidop. conſil.214 num.5. Crauet. conſil.139. num. 8 & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Iulius Clarus in §. donatio, quæſt. 20. num. 1. Bald. in d.l.fin.num.19.verſ.communis opinio, C. de pact. Abb.conſil.48.n.1.verſ.ſed his,lib.1. Rom.conſil. 172. in princip. Rouit. Aldobr. conſil. 23. num. 2.lib.2. Seraph. deciſ.1219.num.6. quæ concluſio locum habet etiam ſi fuerit ſequuta donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, quia nihilominus nec ſuſtinetur quoad bona præſentia tantum, nec quoad bona futura tantum iuxta communem opinionem de qua Clarus loc.cit.n.2. Guidop. d.conſil.214. poſt num.5. Duenas in reg. 219.in 5.ampliatione.

Nec obſtat pactum appoſitum in prima donatione ad fauorem matris de ea non reuocanda cum iuramento;tum quia à iuramento fuit abſolutus antea, & pactū huiuſmodi tanquam poſitum in clauſulis exequutiuis non alterat qualitatem contractus, nec obligat vltra eius naturam, provt in terminis donationis dixerunt Michaël Craſſus in §. donatio cauſa mortis, quæſt.1. n.6. Menoch.præſumpt.35.n 28. lib.3. Mantica de tacit.lib.1. tit.13.num.7.Addent.ad Buratt.deciſ.581. num 18. verſ. hac tamen. Tum etiam quia illud provt aſſertio irreuocabilitatis intelligendum venit eueniente ipſa conditione, hoc eſt, poſt ſequutam profeſſionem. Menoch. conſil.388.num.43. Tum denique quia pactum loquitur de ea non reuocanda ex capite ingratitudinis, &c. & conſequenter ex cauſis,quibus regulariter donatio pura reuocatur, non tamen comprehendit reuocationem prouenientem ex natura contractus, provt erat dicta donatio facta matri, iuxta notata per Add. ad Buratt. deciſ.442. n.6. & dixit Rot. in Rom. de Mazzatoſtis 7. Maij 1618. coram bon.mem.Card. Vereſpio.

Nec pariter obſtat, quò in d. prima donatione D. Virginius matri promiſerit donationem habere ratam, gratam, & non contrafacere, &c. Quia cùm ex ſupradictis reuocatio veniat ex natura dictæ donationis, donans reuocando non dicitur contraueniſſe ex Bald. in l.cum quis, num 2 ff. de condict. cauſ.dat. Angel. conſil. 254. Gabr. qui teſtatur de communi conſil.96. n.6. lib.2. Rot.deciſ.581. num.6. coram Burat.

Nec aliquid facit quod Fontanella de pact. nupt. part.1. clauſ.4.gloſſ.21. num.68. cum ſeqq. teneat, quod donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum ſuſtineatur, quando adeſt iuramentum quoad bona præſentia: tamen pace illius loquitur contra communem, vt dixit Clar. in dict. §. donatio. quæſt.20. num. 2.

qui allegat concordantes, quæ opinio in iudican. est tuenda.

Minus facit, quod D. Virginius reseruauerit sibi vita sua durante annua scuta 35. quia ex quo in dicta reseruatione conuentum fuit, quod d. scuta 25. donatori præstarentur tantummodo post emissam professionem, quo tempore nemo est, qui dubitat, quin de illis non posset testando disponere, iuat text *in cap. quia ingredientibus* 19.*quæst.* 3. *auth. ingressi*, vbi Bald. *num.* 3. & 4. Ias. *n.* 7. Dec. *num.* 18. *C. de sacro sanct. Eccles.* Crass. *in §. testamentum, quæst.* 39. *num.* 1. & 2. Couarr. *in cap.* 3. *num.* 3. *in fin. vers. secunda autem obiectio, de testament.* Rot. *decis.* 76. *num.* 1. & *decis.* 87. *num.* 1. *part.* 5. *recent.* propterea dicta reseruatio scutorum 25. nihil operatur, cum fuerint ea promissa post emissam professionem, & sic tempore quo non poterat disponere, vt autem donatio suffragaretur, erat opus, quod valuisset de illis scut. 25. testari, & in eis hæredem instituere. Ita Bald. *in dict. l. fin. num.* 19. *vers. alioquin diceremus*, & *vers. quia licet, Cod de pact.* & *Instit. ad l. Falcidiam, in princ.*

Quo verò ad tertiam inspectionem, an donatio facta matri fuerit validè reuocata, affirmatiuè responsum fuit, ex quo præcessit absolutio à iuramento, quæ operatur ad effectum agendi, & dicendi de nullitate. Vlterius obtinuit sibi dari curatorem, & postmodum de consensu Vicarij Episcopi & dicti curatoris donationem prædictam reuocauit.

Deuenien. igitur ad quartam inspectionem, scilicet an donatio facta Monasterio sustineatur, Domini non sustineri respondebant, quia donatio fuit facta Monasterio 13. Martij 1626. & postea dictus D. Virginius, qui fecit donationem, emisit professionem 26. Maij eiusdem anni, & sic per 13. dies ante duos menses, & propterea esse contra formam præscriptam à Conc. *in d. sess.* 25. *cap.* 16. *de Regul*, quæ annullat cessiones, & donationes factas ab illo, qui ingressus fuit Religionem, & professionem emisit ante duos menses à die factæ donationis, cum d. Concil videatur statuere certum determinatum tempus Sanchez *in præcept. Decal. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 82. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi admitt. nouit. disp.* 8. *dub.* 9. *num.* 5. August. Barbos. *de offic.* & *potest. Episcop. allegat.* 99. *num.* 11. cum in Concil. adsit decretum irritans, quo non seruato actus corruit. Felin *in cap. cum delicta, n.* 6. *de rescript.* Guttier. *lib.* 3. *pract. quæst.* 15. *n.* 3. Menoch. *de arbitr. quæst.* 30. *n.* 5. Cened. *pract. quæst.* 6. *n.* 4.

Tandem & vltimò quantum attinet ad quintam inspectionem, an alia via sit succurren. Monasterio, dictum fuit quod sic. Ex quo de iure communi successio Monachorum non disponen. de bonis suis salua legitima debita ascendentibus, & descendentibus spectet ad Monasterium, per text. *in auth ingressi, Cod. de sacrosanct. Eccles. cap. quia ingredientibus* 19. *quæst.* 3. *Auth. si qua mulier, §. nunc autem, C. de sanctiss. Episc.* Innocent. *in cap. in præsentia, num.* 4. vbi Ioann. Andr. *num.* 13. 16. 20. & 21. Bald. *numer.* 4. Abb. *num.* 2. *de probat.* Nauarr. *de Regular. comment.* 2. *num.* 55. Sanchez *in summa, lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 4. Molina *de iustit.* & *iur. disp.* 140. *lib.* 2. *vers. à regula, n.* 6. Et quis est, qui dubitet, quod statim atque D. Virginius professionem emisit, dicatur mortuus ita & taliter quòd statim bona peruenerint ad Monasterium vti eius hæredem.

Quibus stantibus benè Domini hodie censuerunt sententiam A. C. contrarium firmantem approbando primam donationem factam ad fauorem matris esse vti iniustitiam reuocandam.

Et ita resolutum, &c.

DECISIO XIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Merlino.

In causa Perusina Oblationum.

Veneris 27. *Ianuarij* 1640.

TImotheus, Rector Capellæ S. Antonij, locauit Monachis Oliuetanis nonnullos prouentus ad suam Capellam spectantes, pro triennio, & vltra: Vix inchoata conductione, reclamarunt Patres; & denegarunt pensionem Iudices Commissarij Perusini pro primo triennio condemnarunt Monachos ad soluendum pensiones: pro aliis verò, post dictum triennium decursis, & decurrendis, absoluerunt Monachos; super qua sententia hodie proposito dubio, Domini dixerunt esse reuocandam in prima parte, in quantum condemnat pro primo triennio, & confirmandam in secunda parte, in qua absoluit post triennium. Et moti sunt Domini, quia iudices debebant absolutè pro toto tempore, & sic etiam pro primo triennio, absoluere Monachos, & declarare nullam, & inualidam dictam locationem, cum non fuerit obtentum beneplacitum Apostolicum, quod necessarium erat, etiam in locatione, & conductione, vt in verbis cauetur *in Extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand.* Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *vers. tertiò quæritur* Quarant. *summ. Bullar. verb. alienatio rerum Eccles. num.* 18. P. Molin. *de contract. disput.* 466. *num.* 5. & 8. Carocc. *de locat.* & *conduct. part.* 2. *quæst.* 5. Dixitque Rota in Tiburtina locationis 5. *Decembris* 1597. *coram bon mem. Card. Millino.* & in Comen. locationis 20. *Martij* 1600. *coram bon. mem. Card. Pamphilio*, etiamsi contractus fuerit celebratus cum alia Ecclesia, vt in Treueren. Bonorum 15. *Martij* 1621. *coram bon. mem. Reuerend. Seleucien.* benè facit Nauarrus *consil.* 10. *de reb. Eccles. non alienand.*

Et quamuis inter se Doctores certauerint, an contractus locationis de bonis Ecclesiasticis, vltra triennium, sustineatur saltem pro primo triennio, cum ad tale tempus sit permissa locatio, absque beneplacito, & multi tenuerint sustineri tanquam contractum, ratione temporis, diuiduum. Attamen Rota contrarium semper censuit, & in totum locationem improbauit, vt nec etiam pro primo trienno sustineatur, provt *in decis.* 709. *num.* 6. *part.* 1. *diuers.* in Brixien. locationis *coram bon mem. Penia.* Quæ est apud Marches. *de commiss. part.* 1. *fol.* 118. & *ead. cum decis.* 30. *part.* 1. *recent.* licèt posita sub diuersa die, & mense, ac in ead. Brixien. 17. *Maij* 1595. *coram Orano*, & in d. Tiburtina locationis *coram Cardin. Merlino*, in d. Comen. locationis *coram Card. Pamphilio*, in Ferrarien. Bonorum *coram Reuerendiss. Seleucien. quæ est decis.* 631. *n.* 7. *part.* 2. *recent.* ac in Aretina bonorum *coram Reuerendiss. D meo Decano, quæ est.* 436. *n.* 3. *part.* 3. *recent.* & in Romana seu Terracinen. Afflictuum 27. *Ianuarij* 1627. *coram R. P. D. meo Pirouano*, in Regien. prædij 6. *Martij* 1637. *coram eod.*

Requiritur enim pro forma beneplacitum Apostolicum; vnde non potest euitari hæc forma, diuidendo in plura tempora, nec possunt contrahentes illudere præscriptum Papæ *in d. Extrauag. Ambitiosæ*, ne vtile per inutile tali casu vitietur, & intrat regula, quod potui nolui, quod volui, adimplere nequiui, *Et cum hæc opinio, semper recepta fuerit in hoc sacro nostro Tribunali, non est amplius de ea dubitandum*, quam, & etiam viri grauissimi amplexi sunt, vt præter multos relatos in d. Brixien. & in d. Aretina bonorum *coram R. D. meo Decano* 435. *part.* 3. *recent.* Eandem Rotæ sententiam tenuerunt Couarr. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. *vers. tandem, vt liberè sententiam dicam.* Ias. *in authent. qui rem, num.* 21. *vers. teneo in Ecclesia*

C. de

C. de sacrosanct. Eccles. & in l. 1. §. *Sed & si mihi, num.* 10. *ff. de verbor. obligat.* Gratian. *discept. forens. cap.* 162. *num.* 22. Garz. *de benef. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 55. & 56. & facit in simili Andr. Iseco, *in cap.* 1. §. *profecto, de lege Corradi.*

Non obstat, quod non fuerint locata bona Ecclesiæ, sed fructus, & prouentus, quia hæc cautela sublata est ex verbis *d. Extrauag. Ambitiosæ*: vbi prohibetur locatio vltra triennium, & in locatione non transferuntur, nec venduntur bona, sed solum fructus, & redditus, & ibi solum permittitur alienatio fructuũ, qui seruando seruari non possunt, & in puncto fuit consideratum in d. Comen. locationis *coram bon. mem. Cardin. Pamphilio*, & in præsenti cessat omnis difficultas, quia, nedum concessi fuerunt prouentus, sed omnis factio, & sic ius ipsum illos percipiendi, quod sanè non potuit in alium transferri sine beneplacito Apostolico, quatenus etiam sola commoditas transferri potuisset, Garz. *de benefic. part.* 2 *cap.* 1. *num.* 28. & 29. & ponderauit Rot. in Ferrarien. Decimarum 23. *Iunij* 1617: *coram Eminentiss. D. Cardin. Pamphilio, quæ est decis.* 545. *nu.* 2. *p.* 4. *recent.* Priusque etiam considerauerat in Mediolanen. rescissionis permutationis 21. *Maij* 1597.

Non obstat, quia Monachi Oliuetani non reclamauerint, immo prouentus illos locatos, perceperint, & contractus factus ab Ecclesia, etiam sine beneplacito Apostolico, sit in implicito statu validitatis, & eatenus non sustineatur, quatenus Ecclesia nolit stare contractui. Rota *part.* 2. *diuers. decis.* 133. *num.* 11. *decis.* 1. *de locat.* in Perusina rescissionis contractus 34. *Februarij* 1588. *post. Pacific. de Saluian. decis.* 34. in Vlixbonen. nullitatis locationis 2. *Iulij* 1596. & *decis.* 201. *num.* 1. cum aliis. Quoniam reclamatio Monachorum est clara, qui statim dixerunt de nullitate contractus, & noluerunt soluere pensionem locationis, etiam pro primo triennio, nisi coacti ex mandato Vicarij Perusini. Quod autem exegerint prouentus, vel non, probatur, vt ostenditur in responsione facti pro Monachis: Vel quatenus probaretur non obstaret; quia asseritur dicta perceptio facta à famulo dd. Monachorum, vel ab vno, vel alio ex Monachis, quorum nemo habebat auctoritatem præiudicandi Monasterio, vt in his terminis dixit Rota in d. Tiburtina locationis 5. *Decembris* 1597. vbi affictus fuerant soluti Cellerario Monasterij: & cum d. perceptio possit intelligi facta citra animum ratificandi contractum, quæcumque alia interpretatio est accipienda, nempe; vel vt euitaretur scandalum, quod sequeretur, si spontè pro pietate oblatum recusaretur, vel vt aliquo modo Monachi se releuarent pro pecuniis, quas in vim mandati Vicarij soluerant, vel dubitabant se soluturos Timotheo, & istæ receptiones factæ per monachos omnes emanarunt, pendente lite, & sic, dum Monachi acriter impugnabant validitatem locationis; & facienda est interpretatio, vt talis receptio non sit contraria liti, quam sustinebant, & ne Monachi vno eodémque tempore sibi contrarij essent, adnotat. per Bald. *consil. vltim. num.* 4. *vers. quando factum, lib.* 3. Angel. *in l. si quis*, §. *prætor, n.* 2. *vers. solum ergo, de acquir. heredit.* & Rota *coram s. mem. Greg. XV. decis.* 7. *n.* 9. Et ita vtraque parte, &c.

DECISIO. XIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Dunozetto.

Pampilonen. electionis Canonicorum.

Veneris 11. *Maij* 1640.

EX nouem Canonicis Ecclesiæ Regularis Pampilonen. quæ dicitur esse exceptitia, quinque nempe D. Martinus de Argaiz Prior, & consortes sub die 8. Aprilis 1638. elegerunt alios vndecim Canonicos, reliqui verò quatuor, nempe D. Michaël de Lebrixa & consortes die sequenti elegerunt alios quindecim Canonicos, connumeratis inter eos septem ex prioribus vndecim Canonicis ab altera parte electis; Hinc orta controuersia, dictus Michaël, & consortes appellarunt extraiudicialiter à priori electione, causámque huiusmodi appellationis coram Nuncio Apostolico introduxere, qui inhibitionem vigore dictæ appellationis simpliciter relaxauit, eámque deinde sub die 26. Iunij eiusdem anni moderatus fuit quoad effectum suspensiuum sine præiudicio iurium partium tam in petitorio, quàm in possessorio, mandauitque vlteriùs procedi ad receptionem Canonicorum prius electorum, quorum nonnulli vigore dicti decreti habitum susceperunt: Appellarunt ab isto decreto Nuncij dictus Michaël, & consortes, ac deinde causam in Rota mihi committi simpliciter obtinuerunt, interim autem cum Nuntius eorum appellationem non nisi quoad effectum deuolutiuum admisisset, recursum habuerunt ad Regium Consilium Nauarræ, & deinde ad supremum Consilium Castellæ; à quo emanauit præceptum contra Nuntium Apostolicum, vt deferret dictæ appellationi quoad vtrumque effectum, & omnia gesta reuocaret, in cuius præcepti executionem Nuntius appellationem prædictam ad vtrumque effectum admisit, ac successiuè in executionem aggrauatoriæ, & reaggrauatoriæ relaxauit censuras contra Canonicos electos, ad hoc vt habitum canonicalem dimitterent prout cum effectu dimiserunt. Quocirca d. Michaël, & consortes obtinuerunt à Sanctissimo Breue de absoluendis à censuris ob huiusmodi recursus mihi directum cum clausulis, *renuntiato prius recursui, & sine litis ac litigantium præiudicio, ac dummodo exponentes nullum ius de nouo propterea adquirant.* Quapropter dato dubio, an danda esset absolutio, & quomodo, illam non esse dandam hodie responsum fuit. Quoniam facultas absoluendi d. Michaëlem, & consortes fuit concessa non simpliciter, sed cum dd. clausulis, *renunciato prius recursui*, &c. quæ cum inducant conditiones, iuxta *l. à testatore. ff. de condit. & demonstrat.* Paris. *consil.* 41. *num.* 14. *lib.* 4. Seraph. *decis.* 615. *num.* 4. & in terminis de clausula *renunciato prius recursui*, Rot. *decis.* 173. *n.* 1. *part.* 6. *recent.* & de clausula dummodò, Gabr. *consil.* 65. *num.* 1. *lib.* 1. Rota *coram Gregor. XV. decis.* 311. *num.* 12. & *decis.* 110. *num.* 6. *part.* 4. *recent.* vtique non est locus petitæ absolutioni, nisi doceatur dd. conditiones adimpletas fuisse: cum facultas; seu iurisdictio concessa sub certa conditione adimplenda; ea non adimpleta perinde habeatur, ac si data non fuit, Mant. *decis.* 343. *num.* 1. Gregor. XV. *decis.* 378. *num.* 1. & in his terminis Rot. *in d. decis.* 173 *n.* 1. *p.* 6. *recent.* & fuit dictum in Vlixbonen. professionis 27. *Martij* 1637. *coram R. P. D. meo Carillo*, de quarum tamen conditionum adimplemento non visum fuit constare sufficienter.

Non obstat, quod Michaël de Bidaxum vnus ex electis à d. Michaël de Lebrixa, & consortibus in Vrbe præsens tam suo nomine, quam aliorum absentium renunciauerit in actis omnibus recursibus, & quibuscumque actibus illorum vigore gestis, ac declarauit illis se vti nolle, Quoniam omissa inspectione respectu aliorum absentium, & quorum speciali, & sufficienti mandato non constat, adhuc respectu d. Michaëlis commorantis in Vrbe, talis renunciatio non visa fuit suffragari ad effectum obtinendi absolutionem, quia cum ex prædicta facti serie ac iuribus datis in summario appareat Canonicos prius electos vigore decreti lati à Nuntio Apostolico habitum canonicalem suscepisse, illumque deinde fuisse coactos dimittere ob iteratos recursus ex aduerso habitos ad consilia Regia, dicebant DD. non esse satisfactum dd. clausulis, nisi d. Michaël, & alij recurrentes

currentes curent, quod iidem Canonici electi reassumant habitum Canonicalem, & reponantur in eodem statu,in quo erant ante dd. recursus, ex quorum causa fuerunt coacti habitum dimittere, cum huiusmodi recursus, omniáque illorum vigore gesta purgari debeant in odium recurrentium ad instar attentatorum, quæ regulariter operantur, vt omnia in pristinum restituantur Rot. *coram Burats. decis.* 446 *numer.* 1. *& d.decis.* 173. *num.* 13. *part.* 6. *rec.* aliàs enim huiusmodi renunciatio esset solum verbalis, quæ non sufficit ad hoc vt quis dicatur renunciasse recursibus, sed vera & effectualis requiritur, adeò vt omnia impedimenta illata vigore recursuum in partibus sublata sint, illaque nec de iure, nec de facto nocere possint, vt in his terminis fuit aliàs resolutum in Calaguritana de Brancauilla 9. *Iunij* 1603. *coram Sacratto*,& Regien. Capellæ 1. *Iulij* 1630. *coram R. P. D. meo Pirouano* cum aliis relatis in *d. decis.* 173. *n.* 10. *cum erib. seqq p.*6. *recent.*

Idque comprobatur ex aliis clausulis in eodem Breui adiectis, *& sine litis & collitigantium praiudicio, ac dummodo exponentes nullum ius propterea acquirant*. Etenim si dd. Recurrentes consequerentur absolutionem non restitutis Canonicis in statu, in quo erant ante recursus, acquirerent saltem per indirectum aliquod ius ex dd. recursibus, nempe priuationem dd. Canonicorum, quoad habitum, & possessionem Canonical m contra mentem Pontificis, qui censetur d. absolutionem demandasse iuxta iuris communis dispositionem, *cap. causam quæ*,& ibi Felin. *num* 5 *de rescript.* Rom. *consil.* 314. *n.* 1. Ferret. *consil.* 308. *num.* 5. & fuit dictum in Ianuen. pecuniaria seu prætensorum attentatorum ac. *Aprilis* 1640. *coram me*, quo attento absolutio à censuris ob recursus ad iudices laicos non conceditur, nisi præcedat satisfactio de iniuriis,damnis & interesse, quæ pars ob huiusmodi recursus passa fuit *cap. quoniam*, §. *si quis vero*,& ibi gloss. *in verbo satisfactum, de immun. Eccles. in* 6. Anchar. *num.* 2. *in* 7. *notab.* Monach. *num.* 19. Archidiac. *in cap. quamquam ad fin. in verb. restituat, de cens. in* 6.& fuit dictum in Vlixbonen professionis 27 *Martij* 1637. *coram R. P. D. meo Carillo.*

Non obstat, quod reassumptio habitus vti pendens non à potestate d. Michaëlis aliorúmque recurrentium, sed à voluntate Iudicum laicorum, iudicetur ferè impossibilis, & ideo sufficiat simplex renunciatio *iuxt. decis.* 64. *n.* 2. *vers. & licet part.* 3. *rec.* quia vtra quod non omnia, quæ pendent à voluntate Principis iudicantur impossibilia, cùm ea facilitate, qua consilium Regium ad instantiam,& preces d. Michaëlis,& consortum præcepta pro dimissione habitus relaxauit, ea pariter ad contrarias preces eorundem eadem præcepta forsan reuocaret, vt in proposito ponderauit Rot. *d. decis.* 173. *num.* 14. *& sequent.* adhuc admissa huiusmodi impossibilitate dd. Recurrentes tenentur facere, quantum possunt ex eorum parte,& specialiter & indiuiduè renunciare omnibus & singulis in vim Regiarum prouisionum gestis, & consequenter consentire reassumptioni dict. habitus adeò vt dd. Canonici quoad omnes suos effectus habeantur pro illis possessoribus, qui erant ante prouisiones Regias, vt dixit Rot. *in ead. decis.* 64. *n.* 2. *vers. volverunt tamen D D. p.* 6. *recent.*

Nec obstat prætensio, quod assumptio habitus Canonicalis fuerit attentata tam ex eo quod illa fuit sequuta post appellationem extraiudicialem ab electione dd. Canonicorum, quam etiam ex eo, quod deinde fuit appellatum iudicialiter à decreto Nuncij mandantis procedi ad receptionem eorundem Canonicorum, & Signatura causam deinde simpliciter commiserit. Quoniam omissa huiusmodi inspectione, sat esse dicebant DD. quod ante dd. recursus Canonici electi erant in habitu Canonicali, illúmque deinde fuerunt coacti dimittere vigore dd. recursuum, ad hoc vt d. Michaël, & alij recurrentes teneantur curare, quod omnia reducantur ad primæuum statum, in quo erant ante dd. recursus, cum sola detentio, seu status, qualiscumque ille sit siue bonus, siue malus, in quo quis repetitur tempore attentatorum sufficiat, vt illi competat restitutio, Rota *decis.* 51. incip. *Nota quòd vbi aliquis post appellationem, n.* 1. *de appell. in antiq.* Lancellot. *de attent. part.* 3. *c.* 24. *q.* 8. *n.* 7. *& seqq.* cum aliis relatis à Rot. *decis.* 393. *n.* 1. *part.* 2. *recent.*

Sed visa fuit cessare difficultas, quia cum attentata ex aduerso commissa in vim dd. recursuum, sint posteriora; intrat conclusio quod vltima attentata sunt prius purganda, *c. fin. de ord cognit.* Lancell. *de attent. part.* 3. *c.* 24. *qu.* 8. *nu.* 29. Rot. *decis.* 27. *in fin. de appell. in nou. & decis.* 860. *n.* 2. *p.* 4. *diuers. & coram Gregor. XV. dec.* 500. *n.* 10. & in Mantuana iurispatronatus 26. *Iunij* 1628. *coram bon. mem. Tard. Virili.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Carillò.

In causa Vlixbonen. nullitatis Professionis.

Veneris 27. *Maij* 1645.

FRancisca Coronella postquam vti expressè professa spatio 24. annorum permanserat in Monasterio S. Dionisij de Odiuellas Ordinis S. Bernardi sub prætextu, quod professio ibidem emissa secuta fuisset ob vim, & metum, obtinuit de anno 1628. à Sanctissimo D. N. breue restitutionis in integrum aduersus lapsum quinquennij à Concil. Trident. præscripti *sess.* 25. *cap.* 19. *de regular.* cum solita clausula (dummodo professionem huiusmodi tacitè, vel expressè non ratificauerit) causámque prætensæ restitutionis in integrum in Rota introduci curauit cum clausula (appellatione remota) contra d. Monasterium,& Antonium, & Ioannem eius fratres, factisque hinc inde probationibus proposui dubium, An constet de nullitate professionis.

Pro cuius affirmatiua resolutione informantes pro d. Francisca dicebant expressam professionem per eam in manibus Superioris emissam anno ætatis suæ 16. nullius esse momenti ob metum reuerentialem patris sibi incussum cum minis mortis, vt disertè deponunt plures testes de visu, & auditu proprio, & præcipuè 5. 6. 7. *&* 10. *Summ. d. Franciscæ, num.* 6. *& seqq.* & signanter *num.* 10. qui metus dicitur iustus, & irritat professionem. Abb. *in cap. virum, num.* 8. *de regular.* Felin. *in cap. causam matrimonij, num.* 5. *de offic. delegat.* Couarr, *de sponsal.* 2. *part. c.* 3. §. 6. *n.* 8. Azor. *instit. moral. lib.* 12. *cap.* 5. *quæst.* 4. *vers. Si roges, parte.* 1. Sanchez *de matrimon. lib.* 4. *disput.* 6. *num.* 36. *& in precept. Decalog. lib.* 4. *cap.* 3. *numer.* 26. Rota *decis.* 779. *numer.* 10. *part.* 3. *recens.* præsertim in muliere, & minore, vt de muliere in qua requiritur minor metus quàm in masculo, tradunt gloss. & Doctor. *in cap. cum locum, de sponsal.* Innocent.& alij *in d. cap. causam matrimonij, de offic. deleg.* Calderin. *consil. vers. tertio quid, sub tit. quod met. caus.* Anchar. *consil.* 24. *num.* 7. Abb. *consil.* 4. *num.* 5. *lib.* 1. & de minore, in quo minor metus exigitur quam in maiore perfectæ ætatis notant Paul. de Castr. *consil.* 174. *post. n.* 3. *lib.* 1. Putpurat, *consil.* 579. *num.* 7.& Rimin. sent. *consil.* 55. *nu.* 12. concurrentibus præcipuè tum explicata protestatione, quam eadem Francisca fecit coram Sanctissimo Crucifixo in Choro existente dum accedebat ad profitendum, quod scilicet benè idem Crucifixus sciebat non sua propria voluntate, sed per metum patris erat professura, vt vno ore concludunt vndecim testes *de Summ. numer.* 13. *& seq.* ad text. *in l. qui in aliena, in fin. ff. de acquirend. heredit.* benè Rebuff. *consil.* 69. *numer.* 9. tum, & etiam successiuis lamentationibus de professione per metum emissa,

emissa, vt dicunt iidem testes *d. Summ. num.* 12. quæ probationem metus valdè coadiuuant. Angel. *in l. metum la 3. ff. quod met. cauſ.* Dec. *in cap. fin. num.* 21. *verſ. benè verum eſt, de appell.* Couarr. *in epitom. de ſponſal. part.* 2. *cap.* 3. §. 5. *num.* 12 Rebuff. *d. conſil* 69. *num* 10. *verſ. quod etiam factis*, Rota *coram ſ. mem. Gregor. XV. in deciſ.* 326. *num.* 25. & 26.

Prout nec tacitam professionem adesse iidem informantes subiungebant ex eo, quod d Francisca postea receperit velum nigrum à veris professis recipi solitum, quia vltra quod ad illius susceptionem fuit pariter coacta, vt deponunt testes *d. Summ. num.* 19 quatenus etiam actus videretur spontè factus adhuc non obstaret cum tunc temporis viueret pater, & sic vigebat quoque eiusdem metus causa, quæ facit vt actus succedanei ea durante facti pariter meticulosi dicatur Bart. *in l. penult. ff. de condict. ob turpem cauſ.* & passim DD. *in l.* 2. *C. quod met. cauſ.* Abb *in cap. conſultationi, de ſponſalib.* Couarr. *in epitom.* 4 *Decretal. d. part.* 2. *cap.* 3. § 5. *num.* 1. Rolan. *conſil.* 2. *num.* 86. *lib.* 1. Paris. *conſil.* 60. *num.* 34. *lib.* 4 Rota *coram Seraph. deciſ.* 771 *num.* 8. & 9. *in fin.* attentis præcipuè lamentationibus, & expressis declarationibus à d. Francisca factis tamante, quam post emissam professionem, ac etiam post mortem patris, & fratris, & omni tempore, vt asserunt testes *d. Summ. num.* 22. *vſque ad fin.* deponentes cum dictionibus (vnquam) & (semper) quæ omne tempus includunt *l.* 1. vbi gloss. & DD. *ff. ſolut. matrimon. l. quia ſemper, ff. de in ius vocand.* Rot. *deciſ.* 24. *num.* 14. *part.* 1. *recent.* istæ namque lamentationes, & declarationes excludunt tacitam, & præsumptam professionem resultantem ex delatione habitus per 20. annos, & vltra ex hilaritate, ac ex exercitio actuum professis propriorum, quia præsumptio cedit veritati in dd. declarationibus expressæ, vt notant Innocent. & alij communiter *in cap.* 1. *de eo, quod met. cauſ.* Suarez *de regular. tom.* 3. *quæſt.* 17. *articul.* 25. *in princip.* Barbat. *conſil.* 59. *col.* 2 *libr.* 2. Decianus *conſil.* 18. *num.* 5. & *ſequent. lib.* 3. Honded. *conſil.* 78. *num.* 25. *lib* 2. *in puncto.* Rota *deciſ.* 533. *num.* 4. & 5. *part.* 4. *recent.* & in terminis professæ, quæ per plures annos permanserat in Monasterio. Rebuff. *in conſil.* 68 *num.* 26. *in fin.* & *num.* 29. Rota *deciſ.* 397. *ſub num.* 6. vbi quod Monialis præsumitur interuenisse actibus iussu, & ob reuerentiam Abbatissæ *part.* 4. *recent.* latè *Adden. ad Gregorium XV. in deciſ.* 385. *num.* 6. *verſ. excluditur*, quicquid esset dicendum si professa animum sum in contrarium non aperuisset in quibus terminis loquuntur decis. Meten. professionis 2. *Iunij*, 1636. *coram me*, *impreſſ. apud Modern. de iur. Abbatiſſ. quæ eſt* 3. *in ordine*, & decis. Messanen. professionis 5. *Decemb. anni proximè præteriti, coram R. P. D. Peningero.*

Nec contrarium elici asserebatur ex reditu dictæ Franciscæ ad Monasterium vnde egressa fuerat ad curandam ægritudinem, nec ex confessionibus emissis in dispensationibus obtentis vbi ipsa enunciatur professa. Nam quoad reditum ad Monasterium testes probant eam fuisse coactam à D. Collectore Lusitaniæ ad redeundum mediantibus comminationibus censurarum, confessiones verò quatenus demonstrant, professionem fuisse emissam, non ideo important eius validitatem, vel quod Francisca illi consentiat, sed restringuntur ad illam causam pro qua emanarunt, *ad l. ſi certa*, vbi Bart. & DD. *C. de tranſact.* Aym. *conſ.* 407. *n* 30. Natt. *conſ.* 546. *n.* 12. & facit decisio Meliten. pensionis 7. *Iunij*, & 9. *Decembris* 1630. *coram bon. mem. Coccino.*

Quibus non aduersari dicebatur testes contra dictam Franciscam examinatos ad probandum, quod ipsa verè, & realiter professionem emiserit absque vllo metu, tum quia sunt Moniales eiusdem Monasterij, cuius interest professionem esse validam, & ideo non sunt integræ fidei dum adsunt alij testes iuxta magistralem distinctionem, quam secuta est Rota in Calaguritana Parochialis de Alxola 20. *Martij*, & 22. *Iunij* 1620. *coram bon. mem. Coccino.* Tum etiam quia in hac materia magis creditur duobus testibus affirmantibus metum quam mille dicentibus actum fuisse sponte factum ea ratione, quia deponentes super metu deponunt super actu perceptibili sensu corporeo. Sed alij de actu imperceptibili nempè de intrinsecis cordis, vt post Abb. *notat. in ſpecie Innoc. in cap.* 1. *ſub num.* 10. *verſ. imo plus, de his, quæ vi metuſve cauſ.* Gutier. *conſ.* 14. *n.* 9. & *conſ.* 16. *n.* 4 Rebuff. *d. conſ.* 68. *n.* 35. Sanchez *de matr. lib.* 4. *diſp.* 27. *n.* 1. & sequuntur quamplures relati *in d. deciſ.* 326. *nu* 46. *coram Gregor. XV.*

Absque quod aliquid releuet nullitas opposita contra aliquos ex dictis testibus pro Francisca examinatis; eo quod aliqui eorum fuerint examinati extra diem citationis, alij verò extra dies præfixos in remissoria cuius forma debebat ad vnguem seruari, *cap. cum dilecta, & ibi* notat. *de reſcript. cap. ſtatutum, eod. tit. in* 6 *l. aut qui aliter, in princ.* & *ibi* Bart. *ff. quod vi, aut clam.* Caputaq. *dec.* 143. *n.* 5. *part.* 3. Rot. *deciſ.* 466. *n.* 1. *part.* 2. *recent.* Quia cum testes Franciscæ iurauerint præsente procuratore partis aduersæ, vt *in proceſſ. de partib. fol.* 71. *a tergo. in fin. vſque ad fol.* 76. dicuntur ritè examinati, talis enim præsentia supplet defectum citationis ad text. *in l. de vnoquoque ff. de re iud.* Rot. *coram Seraph. in deciſ.* 388. *n.* 4. & *inter recent. deciſ* 79. *n.* 15. *part.* 5.

Prædictis tamen minimè obstantibus articulo per plures positiones ab omnibus Dominis exactè discusso contrarium fuit resolutum, hoc est constare de valida professione ea præcipua ratione, quia quidquid sit, an realiter dd. testes sint validè omnes examinati, & concludant prætensum metum continuum, prout requiritur, & non conquassentur ex aliis pro monasterio, & fratribus eiusdem Franciscæ examinatis contrarium deponentibus, super quo Domini non fuerunt concordes, certum est, quòd dicta Francisca post diu agitatam litem super hac prætensa nullitate professionis pendente examine testium remissorialium in partibus positiuè liti huiusmodi renunciauit, professionemque ratificauit coram Vicarij Ordinarij Notario, & testibus in hæc verba ibi, *quamuis monialis non eſſet, kad… mo…alis eſſe volebat*, quod sufficit ad hoc, vt ipsa professionem amplius impugnare nequeat, vt de muliere, quæ dixerat se velle esse monialem ex doctr. Hostiens. *in c. porrectum, col.* 1. & *ibi* Abb. *in* 3. *notab* firmauit Rot. *in deciſ.* 216. *part.* 2. *diuerſ. n.* 10. etiamsi non interuenerit noua acceptatio Monasterij cum aliis solemnitatibus, nam quando prout hic professio fuit ab initio solemniter emissa, sed solùm inualida ob defectum consensus profitentis per vim, & metum eo ipso dicitur validè ratificata, quo superuenit consensus eiusdem monialis sic professæ vt tenent P. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 7. *cap.* 1. Emanuel Rodrig. 2. *tom. Summæ, cap.* 92. *concl.* 5. *n.* 5. Angles *in Fler. tit. de regular. conſil.* 24. *in priori editione*, & 50. *in poſteriori*, Sanctarell. *var. reſol. quæſt.* 48. *n.* 30. Less. *de iuſt.* & *iur. lib.* 2. *cap.* 41. *n.* 67. Barrol. de Vecch. *in praxi obſeruand. in admitten. ad relig. diſp.* 14. *dub.* 4. *n.* 7. Sanchez *de matrim. l.* 2. *diſp.* 32. *num.* 9. *verſ. ergo ſatis*, & *n.* 14. & *in lib.* 7. *diſp.* 37. *n.* 60. & 61.

Et ratio est, quia quatenus noua acceptatio requireretur ea suppletur à Papa, qui est supremus Religionum Prælatus, & media religione semper acceptat, suúmque consensum de facto præstat quoties professus suum præstiterit, & religio expressè non contradixerit, vt colligitur ex *cap. ad noſtram* & *cap. ſignificatum, de regular.* & *cap* 1 *eod. tit. in* 6. & ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de regular.* & expressè docent Sanch. *d. lib.* 7. *diſt.* 37. *nu.* 64. & Ferdinand. de Castr. Palao *tom.* 3. *diſput.* 2. *punct.* 5. *num.* 4. *in fin.* quod proculdubio procedit in præsenti ex eo, quòd Sanctissimus in commissione restitutionis in integrum excepit professionem tacitam, in qua non requiritur noua, & solemnis Monasterij acceptatio, cum

ea

ea inducatur ex sola delatione habitus professorum, *c. vnic. vers. si verò de regu. in 6. Clem. eod. tit. ac ex eorum exercitiis, cap. vidua 4. de regul.* Sanch. *super Decalog. lib. 5. cap. 3. n. 10. & 14.* ergo multò magis censetur inducta ex expresso consensu apertis verbis declarato per Franciscam in actu d. renuntiationis, vt admonet ad hoc propositum Henriq. Boic. *in cap. 1. n. 5. in fin. de his, quæ vi metúsve caus. fiunt.*

Hincque patet non applicari d. decisionem 395. coram Gregorio XV. in qua fuit dictum matrimonium non esse ratificatum ex simultanea cohabitatione, nec ex superuenientia consensus alterius coniugis, vel ex aliis actibus, & quod ad illius ratificationem requirerentur eædem solemnitates, quæ requirebantur in ipso contractu, quia licet in reliquis valeat argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, quale dicitur professio *cap. inter, de translat. Episc.* Rebuff. *d. consil. 69. n. 9.* Non valet tamen in hoc articulo stante diuersitate rationis ex eo resultante, quod Pontifex, seu Ecclesia non potest supplere alterutrius coniugis consensum, Petr. de Ledesma *de matrim. p. 45. art. 3 in solut. ad vlt.* secus verò in professione, vt constat ex superius allegatis, & tradit in puncto Sanchez *de matrim. d. lib. 7. quæst. 7. disp. 37. n. 64. vers. est enim.*

Non obstat, quòd Monasterium suum consensum reuocauerit, & contradixerit ante superuenientiam noui consensus d. Franciscæ, vt probari prætenditur, ex fidibus extraiudicialibus 76. Monialium attestantium se non habuisse Franciscam pro Moniali, & quod nomine Abbatissæ id ipsum fuerit Sanctissimo expositum, vt in summario Franciscæ *n. 7.* quo casu limitatur conclusio supra firmata, cum Pontifex non intendat admittere ratificationem superiore, id est, eodem Monasterio repugnante. Less. *de instit. & iur. d. lib. 2. cap. 41. dub. 7. in fin.* Barthol de Vecch. *in praxi d. disputat. 14. dub. 4. nu. 3. in fin.*

Quoniam licet vera sit limitatio, non tamen potest applicari huic casui, cum dictæ Moniales Sanctissimo scripserint, & dictas fides fecerint absque consensu Capituli, & ideo reuocatio, seu contradictio ex eis desumpta nullius est momenti. Nam sicuti in prima acceptatione adhibitus fuit capitularis Monialium consensus sine quo, nec satis fuisset consensus Superioris, gloss. *in cap. porrectum, verb. Monachum, de regul.* Anchar. *ibid. numer. 6. & in cap. fin. in 2. not. eod. tit. in 6.* Nauarr. *cons. 9. num. 12. de constitut. lib. 1.* Roderic. *quæst. regular. tom. 3. quæst. 17. artic. 7.* Lap. *allegat. 1. numer. 1. & 3.* ibique Adden. *litt. A.* vbi quod receptio monialis spectat ad Abbatissam, & Conuentum, vti ad Collegium, Sanchez *in præcep. Decalog. lib. 5. cap. 4. quæst. 2. nu. 65.* ita requirebatur vel consensus capitulariter præstitus in eiusdem acceptationis reuocatione iuxta vulgatam regulam quod actus eodem modo destruitur, quo construitur, *l. 2. C. si aduers. donat. auth. contra. C. de repudiis.* Pinell. *in l. 1. num. 4. vers. quæro cum donet. C. quando lic. ab empt. disced.* Menoch. *consil. 1095. num. 24.* Surd. *decis. 128. num. 14. & 15.* vel quod Superior reuocasset præuio Monialium capitulari consensu, quem non inducunt dictæ attestationes seu declarationes ab Abbatissa, & Monialibus emissæ vti singulis, non autem in loco capitulariter congregatis. Bald. *in l. & fin. §. dic tamen, vers. noto 1,* Angel. *ibid. num. 1. ff. de pact.* Felin. *in cap. cum omnes, num. 14 de constitut.* Rot. *decis. 484. num. 6. part. 1. recent. & decis. 351. num. 11. coram Buratto, ibique adden. n. 13. litt. C.*

Nec dicatur, quòd ad effectum, vt ratificatio sit valida, requiratur scientia nullitatis professionis præcedentis. Caietan. *in 2. 2. quæst. 189. art. 5.* Nauarr. *consil. 18. n. 7. & consil. 89. n. 3. de regular. & in manual. cap. 12. num. 75.* Rota *decis. 179. num. 7. & decis. 397. num. 5. part. 4. recent.* Quia vltra quod prædictam opinionem vti minus tutam Sacra Congregatio Eminentiss. Cardinalium Sacr. Concil. Interp. non amplectitur, sed contrarium pluries tenuit, vt in declarationibus relatis in d. Meten. professionis *coram me impress. apud. Modern. de iur. Abbatiss. sub num. 12. cum seq.* vbi quod Sanctiss. D. N. Vrbanus VIII. huiusmodi declarationes obseruari mandauit 1. Februarij 1635. in vna Romana nullitatis professionis, cessat in præsenti omnis scrupulus cum ex testibus pro Francisca examinatis, & suprà in principio ponderatis probetur ipsam nunquam se habuisse pro Moniali, nec ab aliis Monialibus pro tali reputatam, quod clarius patet, ex propria confessione emissa in actu renunciationis, ibi, *quamuis Monialis non esset, hodie Monialis esse volebat*, qua nulla datur maior probatio, *l. cùm te, C. de transact.*

Minus obstat, quòd d. ratificatio desumatur ex dictis verbis in renunciatione liti prolatis, & ideò sicuti d. renunciatio corruit, ita corruere debeat ipsa ratificatio vti accessoria, quia renunciatio liti corruit ex quo pars, ad cuius fauorem fuit renunciatum, non fuit præsens, nec aliquis pro ea stipulatus fuit, prout requirebatur ex text. *in l. certum, § si quis absente. ff. de confess. & notat. in specie,* Ias. *in l. postquam liti, n. 1. in fin. C. de pact.* & propterea meritò potuit reuocari ante acceptationem. Alciat. *in d. l. post quam li. n. 19. vers. sed tamen,* cum aliis allegat. in particulari decisione super d. renunciationis nullitate emanatæ *sub die 30. Ian anni proximi præteriti,* quæ quidem ratio cessat in ratificatione professionis, quæ fit Deo vbique præsenti, & sic parum refert, quòd non fuerit acceptata à parte collitigante, imò cum religio suum ab initio præstiterit consensum, cuius perseuerantia præsumitur ex retentione eiusdem professæ in Monasterio. Nauarr. *cons. 50. sub n. 1. vers. nec potest dici, de reg. lib. 3.* Rodrig. *q. regul. tom. 3. q. 17. art. 3. vers. aut nullitas,* sufficit, quòd Papa Religione non contradicente de facto acceptet, prout acceptasse præsumitur eo ipso, quo professa suum præstiterit consensum, vt supra fuit firmatum ex doctri. Ferd. de Castr. Palao *tom. 3. moral. disp. 2. punct. 5. num. 4.* vbi concordantes cumulantur. Nec est nouum, quod idem actus possit valere respectu vnius licet sit nullus respectu alterius, quando prout hic est de sua natura diuiduus, vt tradunt Alban. *consil. 38. num. 8.* Gabr. *cons. 36. n. 45. & 46. vol. 1.* quos refert, & sequitur Ciriac. *controuers. 198. n. 23.* ex regula, quod in diuiduis vtile per inutile non vitietur, *cap. si confirmationem 39.* vbi Gemin. *not. 1. de elect. in 6. c. vtile 37.* vbi Rin. *nu. 7. de reg. iur. in 6.* Surd. *cons. 418. n. 20.*

Et quamuis in eadem decisione 30. Ian. subiungatur ex d. renunciatione litis non posse inferri ad ratificationem professionis cùm Francisca non dixerit velle ratificare professionem, sed potius declarauerit per antea se non fuisse Monialem, vt colligitur ex sæpius recitatis verbis, ibi, *quamuis Monialis non esset, hodie Monialis esse volebat*, & ideò dum constat ipsam non fuisse Monialem non possit intrare ratificatio professionis, ex quo non detur ratificatio eius, quod non est, vt notat Bart. *in l. obseruare 4. §. fin. n. 6. de offic. Proconsul. & legat.* non obstantibus illis verbis, *hodie Monialis esse volebat*, quia concesso quod non fuisset Monialis, prædicta verba importarent tantum nouam professionē, & consequenter nullam ob defectum solemnitatum requisitarum, ex *c. porrectum, de reg.* relat. per Azor. *instit. mor. p. 1 lib. 2 c. 5. q. 7.*

Tamen hodie melius negotio per DD. examinato recedendo in hac parte à dicta decisione, responsum fuit, quod dum d. Francisca habitum monialem gestauit professionémque solemniter emisit, & spatio tanti temporis in Monasterio permansit faciendo actus professis conuenientes negari non possit, quin ipsa saltem apparenter Monialis reputari deberet, licet inualidè professa ob metum sibi incussum, & propterea quando dixit, quamuis Monialis non esset, dicendum est intellexisse de vera Moniali, non autem de Moniali, saltem habitu, & consequenter retorquetur conclusio in dicta decisione firmata,

firmata, quod scilicet illud quod est, sed ab initio nullum postea ratificari possit, quando prout hic actus peccat in his, quæ pendent à solo consensu ratificantis, vt post Abb. tradit Felin. *in c. nonnulli, § sunt & alij, col. 3. de rescript. in 3. ampliat.* quam ibi ponit *vers. pro istn ratione,* bene Natt. *consil* 202. *n.* 19. Surd. *cons.* 28. *n.* 123. *in fin.* quo supposito stante, non debet dici, quod Francisca in illis verbis, *hodie Monialis esse volebat,* voluerit nouam professionem emittere, sed tantum præcedentem nullam ratificare, in qua non requiruntur aliæ solemnitates, vt fusè suprà fuit ostensum ex dispositione S. Concil. Trid. *d. sess.* 25. *c.* 19. *de regul.* & ex text. *in c. ad nostrum. & cap. significatum, eod. tit.*

His igitur sic positis non vrget, quòd Francisca seducta fuerit ad professionem ratificandam illecebris, & promissionibus Antonij fratris, quia omisso, quod testes ad id examinati deponunt promissiones fuisse factas mediantibus Fr. Iacobo Peregrino, Fr. Didaco de Areda, & Fr. Emanuële de Vasconcellos, qui tamen medio iuramento contrarium attestati sunt, quod confirmatur ex ipso euentu, dum ratificatio purè, & simpliciter facta fuit, quæ propterea debet attendi, quidquid antea tractatum fuerit, *c. dudum, §. sed ad istn, vers. insuper, de conuers. coniug.* Sanch. *in precept. Decaleg. lib.* 6. *c.* 2. *n.* 40. & in terminis matrimonij carnalis, idem Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 45. *n.* 19. vbi plures cumulat, & nuperrimè fuit in Rota decisum in Romana matrimonij 20. mensis currentis coram Reuerendissimo Patre Domino meo Decano?

In omnem euentum non inde inferri posset ad conditionem suspensiuam eiusdem ratificationis, nam cum promissorum executio deberet subsequi actum ratificationis importat modum dumtaxat, non autem conditionem, *l. cum tale, §.* 1. *ff. de condit. & demonstrat.* Bart. *in l. quibus diebus, §. Terminus, n.* 12. *ff. eod.* Natt. *cons.* 313. *n.* 28. Rota *dec.* 293. *num.* 14. & 15. *part.* 5. *recent.* & in puncto quod matrimonium sic contractum dicatur purum, cum obligatione tamen præstandi; quod promissum est, tradit Basil. à Ponte *de matr. lib.* 3. *c.* 13. *num.* 4. *vers. deinde,* modus enim non suspendit actum neque illum si deficit, resoluit, sed ad promissorum adimplementum est agendum, vt inter modum, & condicionem distinguit Bart. *in leg. sicut, §. videmus ff. quibus mod. pign. & hypothec. solui.* Negus. *de pignor. membr.* 3. *part.* 6. *n.* 31. *vers. secus autem,* Surd. *decis.* 156. *n.* 6. & 7. & in terminis matrimonij notat Sanch. *lib.* 5. *de matr. disp.* 19. *n.* 9. vbi plures concordantes refert.

Denique non releuat, quod Francisca protestata fuerit se accedere ad ratificandum tanquam ad malam crucem, vt se subleuaret ab ære alieno, quo valdè grauata reperiebatur, quia præterquam quod de hac protestatione non deponit, nisi vnicus testis, & per consequens nihil probans *cap. veniens* 10. & *cap. licet ex quadam* 47. *de test. l. iurisiurandi* 8. *C. eod. tit.* adhuc non releuaret cum non doceatur emissa coram iudice, vel coram ipso promittente, seu metum inferente, Bart. & alij *in l. qui in alienn, §. final. ff. de acquir. hered.* Abb. *in cap. tua nos, de sponsal.* Aym. *consil.* 120. *n.* 3. & 5. Paris. *consil.* 10. *n.* 41. & *seqq. lib.* 1. Dec. *consil.* 41. *n.* 122. & *seqq. lib.* 2. Menoch. *præsumpt.* 127. *n.* 9. & 10. *lib.* 2. & eo minus, quia post prætensam protestationem purè ratificauit, quod fit, vt etiam si errasset in spe maioris fortunæ, seu diuitiarum, valeat nihilominus ratificatio, vt in puncto professionis tradit Nauarr. *in consil.* 30. *n.* 2. *de regularib* ex *cap. constituit* 20. *quæst.* 3. & *in matrim. carnal.* idem Nauarr. *notat. in manual. cap.* 22. *n.* 31. & semper in dubio est facienda interpretatio, & professio sustineatur. Nauarr. *consil.* 13. *num.* 10. *de regular.* Sanch. *de matr. lib.* 7. *disp.* 37. *n.* 12. *in fin.* Rot. *coram Seraph. dec.* 1361. *in fin.*

Et ita vtraque parte, &c.

RESOL. XVI.

Sacræ Rot. Roman. coram R. D. Dunozet Decano.

In causa Meleuitana Marësciallatus.

Veneris 27. Ianuarij 1643.

DOmini respondetunt D. Commendatori Fratri Ioanni Lafay de la Tour non esse adiudicandam dignitatem Marësciallatus, de qua agitur, moti præcipue ex eius incapacitate, quæ resultare visa fuit ex eo quod ille alienauit propria auctoritate Molendinum vnà cum Pratis, & Tenimentis spectantibus ad Commendam, quam obtinebat, illudque concessit in emphyteusim perpetuam cuidam laico recipienti pro se, & successoribus cum expressa obligatione stabilimi d. Commendæ pro talis contractus obseruantia, propter quam alienationem factam sine beneplacito Apostolico, vel Magni Magistri, & Capituli Generalis incidit in pœnas comminatas per statuta Religionis 6. & 7. de contract. & alienat. Et consequenter censetur priuatus omnibus Commendis, & beneficiis, etiamsi id non fuerit expressum, prout disponitur in altero statuto 27. *de verb. signif.* quæ statuta conueniunt cum dispositione Iuris communis iuxta quam res Ecclesiæ regulariter alienari non possunt *cap. sine exceptione* 52. *caus.* 12. *quæst.* 2. *cap. nulli liceat* 5. *de reb. Eccles. non alien. cap. hoc consultissimo* 2. *eod. tit. in* 6. Clem. 1. & Extrauag. *ambitiosæ eod. tit.*

Neque alienatio d. Molendini visa fuit excusari posse sub eo prætextu quod minaretur ruinam, quia periculum assertæ ruinæ, quatenus deseruire potuisset pro sufficienti causa alienandi, non tamen est sufficiens ad sustinendam alienationem factam absque solemnitate, cum alienatio rei Ecclesiæ duo copulatiuè requirat; causam scilicet, quæ debet esse necessitas, vel euidens vtilitas Ecclesiæ, & solemnitatem, nempe beneplacitum Apostolicum, aut alterius superioris auctoritatem habentis, *cap.* 1. *de rebus Eccles. non alien. in* 6. Clement. I. *eodem tit.* Abb. *in cap.* 2. *nnmer.* 10. *vers. duo enim sunt necessaria de his quæ vi metusve caus. fiunt,* & *in cap. ad nostram* 11. *num.* 8. *de reb. Eccles. non alien.* Dec. *in auth. qui rem num.* 21. *vers. & in alienatione bonorum Ecclesiæ. C. de sacros. Eccles. & consil.* 142. *num.* 4. Couarr. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Redoan. *in tract. de reb. Eccles. alien. vel non, quæst.* 51. *cap.* 7. *n.* 21. Molin. *de contract. disp.* 468. *n.* 2. & 14. Quarant. *in summ. Bullar. verb. alienatio rerum Ecclesiæ n.* 2. Rota *coram Seraph. dec.* 508. *num.* 1. & *in diuers. dec.* 160. *num.* 1. & 178. *num.* 1. *part.* 2. & *in recent. dec.* 430. *n.* 1. *part.* 2. & *dec.* 367. *n.* 5. *part.* 5. & *in Gerunden. Scribaniæ* 1. *Iulij* 1637. *§. præsertim quia,* & 27. *Nouemb. eiusdem anni §. circa alios autem,* & 26. *Februarij* 1638. *§.* 1. *coram bon. mem. Merlino.*

Non obstat quod prædictum Molendinum fuerit aliàs locatum, seu concessum in emphyteusim, & præterea tanquam locari solitum potuerit relocari absque solemnitate, *cap.* 2. & *ibidem gloss. in verb. inuestire,* Abb. *num.* 3. *de feudis,* Dec. *in d. auth. qui rem num.* 29. *vers. primo est. C. de sacrosanct. Eccles.* Calderin. *consil. vltim. circa med. vers. sed nego consuetudinem tit. de consuet.* Ruin. *cons.* 41. *n.* 39. *lib.* 1. Bero. *consil.* 86. *num.* 1. *lib.* 1. Iul. Clar. *lib.* 4. *sentent. §. Emphyteusis quæst.* 6. *post princip. vers. si vero res Ecclesiæ,* Molin. *de contract. d. disput.* 468. *num* 17. Couar. *var. resolut. d. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 4. Quarant. *in summ. Bullar. in d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ numer.* 38. *vers. bona igitur,* & in terminis bonorum huius Religionis consuluit Gabr. *cons.* 71. *num.* 2. & 7. *lib.* 2. Tum quia huiusmodi solitum non probatur nisi ex assertione eiusdem Fratris Ioannis cui non creditur, sed de-

bet aliunde iustificari nimirum, vel ex vna locatione solemni, ac valida, vel ea deficiente ex duabus non solemnibus spatio tamen 40. annorum effectum sortitis Text, *in d. auth. qui rem num. 20. C. de sacrosanct. Eccles. & d. cons. 142. sub num. 4. vers. solum superest respondere.* Molin. *de contract. d. disp. 468. num* 20. Ruin. *d. consil. 41. numer. 39 vers. dicitur autem inducta consuetudo lib. 1.* Alexand. *consil. 189. n. 19. lib. 2. & consil. 9. n. 6. lib. 3.* Seraph. *dec. 434. n. 5.* Rota *dec. 367. n. 18. & 19. p. 5. recens.*

Tum etiam quia ex instrumento eiusdem locationis, seu concessionis in Emphyteusim apparet illam factam fuisse pro minori quantitate Canonis in perpetuum, & cum aliis conditionibus in asserta præcedenti locatione non appositis, Vnde dicebant Domini illam non potuisse fieri absque solemnitatibus scilicet beneplacito Sedis Apostolicæ, vel Magni Magistri, cum res Ecclesiastica etiam locari solita non possit iterum locari absque solemnitate, quando solitum alteratio, Dec. *in auth. qui rem num. 21. C. de sacrosanct. Eccles.* Clar. *in d. §. Emphyteusis quæst. 6. vers. scias tamen bene.* Alexand. *d. Consil. 9. num. 2. lib. 3.* Vrsill. ad Afflict. *dec. 305. num. 8. vers. primo quod ista, & num. 9. vers. item & 2.* Decian. *consilio 73. num. 53. lib. 2.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. quæst. 51. num. 19. & seqq.* Molin. *de instit. & iure cap. 488. num. 19.* Ferdinand. à Castro Palao *moral. part. 2. punct. 15. §. 4. num. 4.* Quarant. *in d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ num. 40. vers. conclusionem hanc,* Rota *decis. 176. num. 42. & seqq. part. 5. recent. & in d. Gerunden. Scribaniæ 1. Iuly 1637. §. Neque dicatur, & 27. Nouemb. eiusdem anni §. circa illos vers. tamen huiusmodi solitum, & 16 Februarij 1628. §. Nec obstat. vers. alienatio autem coram bon. mem. Merlino.*

Minus obstat quod pœna priuationis beneficij, quæ imponitur contrà malè alienantes bona Ecclesiæ licet incurratur ipso iure, non tamen habeat locum nisi præcedat sententia declaratoria facti, scilicet alienationem factam fuisse ex relatis à Sanchez *ad Decalog. lib. 2. cap. 22. n. 10.* Quarant. *in summ. Bullar. in d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ n. 49. vers. in pœna verò priuationis.* Farinac. *cons. 205. sub n. 32.*

Quia dicta conclusio non procedit quando factum alienationis, prout hic, est notorium, neque aliquid probatur quod excusationem præbere possit, cum in notoriis deueniri possit ad executionem absque alia sententia declaratoria, Abb. *in cap. peruenit il primo n. 7. & ibid.* Præposit. *n. 8. de appellat.* Bero. *consil. 176. n. 96. lib. 1. cum aliis cumulatis in Bononien. successionis de Zanis 17. May 1641. coram R. P. D. meo Bichio.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO. XVII.

Sacræ Rotæ Roman. coram R. P. D. Meltio.

Calaguritan à Matrimonij.

Veneris 13. Martij 1643.

FVit dubitatum in hac causa, An Ioannes de Anguiano posset cogi ad contrahendum matrimonium cum Angela de Talduar vigore promissionis ab ipso Ioanne factæ, vt ex summario eiusdem Angelæ *n. 1.* in quo per septem testes deponentes vnanimiter de fide præstita per d. Ioannem, apparet, eum promisisse illam in vxorem velle accipere, nec cum alia se matrimonium contracturum esse; Et affirmatiuè per Dominos fuit responsum, vt in simili ferè casu fuit resolutum etiam in *Vlixbonen. matrimonij 4. May 1639. coram bon. mem. Pirouano,* & dum Ioannes promisit se ducturum Angelam in vxorem, fidem promissam implere debet, quia studiosè agendum est, vt quæ promittuntur, opere compleantur *cap. 1. & cap. qualiter in Sardinea de pact.*

Graue enim est, fidem fallere *l. 1. in princ. ff. de constit. pec.* & dum sponsus recuset sponsam in vxorem ducere debet modis omnibus induci, vt fidem promissam seruet *2. in princ. de spons.* & quamuis simpliciter id promiserit, nec iurauerit; tamen mortalis culpæ reus intelligitur, si consensum coniugalem præstare deneget, Diuus Thom. *in 4. dist. 17. q. 2. col. 1.* Imol. *in l. Titia in fine princ. de verb. oblig. cum aliis adductis per* Didac. Couar. *in epit. lib. 4. decret. part. 1. cap. 4. in princ. n. 2.* quam sententiam sequitur Socin. iun. *cons. 30. n. 3. lib. 2.* Menoch. *cons. 386. num. 1. & 2.* Et nihilominus fidem seruare tenetur *c. 2. c. sicut, cap. requisiuit de sponsal.* Surd. *cons. 364. n. 8.* qui iuxta text. *in c. ex litteris de spons.* & not. Abb. *in c. de illis de spons. impub.* Couar. *super 4. decret. part. 1. c. 4. in princ.* Caual. *dec. 415. n. 1.* quod eo magis est seruandum in casu isto, cum per carnalem copulam subsequentem, sponsalia etiam simpliciter contracta ante Sac. Concil. Trident. transibunt in matrimonium, Abb. *in c. præterea de spons. n. 4. c. ex tenue n. 4. de testib. & c. 1. de spons. impub. l. 6. circa medium,* ibi, nisi per carnis copulam, Gemin. *cons. 61. n. 6. vers. ad contrarium.* Federic. de Sen. *cons. 194. circa med. vers. Item cohabitando.* Castr. *cons. 155. in princ. lib. 2.* Deus enim non facit differentiam inter iuramentum, & simplicem loquelam; & promittens omninò cogi debet ad contrahendum, dummodò non dubitetur de validitate sponsalium, vt inquit idem Surd. *cons. 364. n. 10.* & dum à principio ista sponsalia fuerunt contracta mutuo contrahentiũ consensu, de iure canonico non possunt nunc vnius tantùm consensu dissolui *c. 2. vbi gloss. & c. sicut de spons.* Sanch. *de matr. lib. 5. disp. 6. n. 4.* Butr. *in c. de illis n. 6.* vbi etiam Præpos. *n. 4. de comedit. apposit.* Dec. *cons. 368. & 603. n. 4.* Menoch. *cons. 15. n. 4.* Surd. *cons. 364. n. 10.* cum sponsalia requirant mutuũ cõsensum, qui eodem tempore conueniat, *c. Tua de spons. l. 2. ff. eod. c. sufficit, & c. matrimonium 27. q. 1.* Ioan. Andr. Bald. Butt. Præpos. & alij citati à Paris. *cons. 55. n. 14. vol. 4* & Archid. *in d. cap. sufficit,* firmat, non contrahi sponsalia, nisi consensus concurrat simultaneus; Ergo etiam in eorum dissolutione erit necessarius consensus simultaneus, & hoc videtur probari in *cap. 2. de spons.* ibi sin autem se ad inuicem admittere voluerint, vbi Abb *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Riminal. *cons. 538. n. 16. & seq.* Surd. *cons. 136. n. 18. & sequ.*

De copula in isto casu non videtur posse dubitari, quæ licet sit difficilis probationis, vt inquit *Honded. cons. 15. num. 31. lib. 2.* tamen illa rectè probatur, dum testes pro d. Angela examinati concludenter probant Ioannem post sponsalia illam adduxisse ad locum de Onnate, vt in summario eiusdem Angelæ *num. 2.* ibique eosdem commemorasse per spatium 40. dierum, & tanquam coniuges habitos, & ab omnibus reputatos fuisse, dum ad eamdem mensam comedebant, ac insimul semper conuersatione vtebantur, Bald. *in l. non ignorat numer. 3. C. qui accus. non poss.* Angel. *inter cons. matrim. 45. num. 10,* Menoch. *præs. 1. num. 82. lib. 3. & cons. 199. num. 50. lib. 2.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsum. 38. n. 1.* Rot. *dec. 143. num. 37. coram Buratto.* Quod eò magis colligitur ex denominatione, cum scilicet vir, & mulier se inuicem conuocarent coniuges, vel maritum, & vxorem, ita scribunt Anchar. *c. 1. de desponſ. impub. in 6.* Abb. *in c. later qui fil. sint legit.* & ibi Præpos. & Luc. de Penn. *in l. 3. in præs. 13. C. de apoc. publ. lib. 10.* Cepoll. *cons. 5. n. 18. in ciuil.* Cephal. *con. 435. n. 60. lib. 3* Surd *cons. 364. n. 5.* & Ioannes pertractaret mulierem honorificè, eo scilicet modo, quo vxores pertractari, & haberi solent in vna, eademque domo, Caste. *in l. donationes in princip. ff. de donat.* Felin. *in c. illud, num. 10. & 11. de præs.* & vt plenius inquit Menoch. *præs. 1. num. 74. & 75. lib. 3.* & facit cessare omnem dubitationem eorumdem cohabitatio in eodem lecto, *c. litteris, &c. Tertio loco de præs.* Surd. *cons. 364. num. 5.* ibi, & quod cohabitauerint, qui congressus non potest ad aliud inferri, Lap. *in alleg. 53. n. 3.*

53. *n.* 3. *vers. ita in casu proposito*, Alexand. *in l.* 1. *n.* 19. *vers. exemplum, ff. si cert. pet. & cons.* 19. *n.* 24. *vol.* 7. Host. Abb. & Felin. *in cap. praeterea, de testam.* Rum. *cons.* 53. *n.* 1. 2. *&* 10. *vol.* 5. Rim. Iun. *cons.* 174. *n.* 10. 13. *&* 21. *vol.* 2. Rota *in Pacen. matrimonij* 5. *Martij* 1610. *coram Cardinali Pamphilio*, & idem est dicere, talis iacuit cum tali muliere, quantum est dicere, adulterauit eam, vt inquit Alex. *cons.* 77. *n.* 2. *lib* 7.

Non obstat prætensa disparitas inter Ioannem, & Angelam, propter quam Ioannes præsupponitur non cogendus ad contrahendum matrimonium, ea ratione, quia summa illa beneuolentia, mutua amicitia, concordia, & familiaritas, quæ beatitudinem quamdam inter virum, & vxorem parit, ab ipsorum coniugatorum in æqualitate, & dissimilitudine destrui soleat, vt inquit Menoch. *præsumpt.* 10. *n.* 40. *lib.* 10. Gabr. *cons.* 186. *n.* 4. *lib.* 2. & quod tantùm Ioannes teneatur illam dotare, dum recusat virginem, quam cognouit ducere, *text. in c.* 1. *de adult.* Gabr. *d. cons.* 186. *in fin. lib.* 2.

Quia dum Angela ex promissione Ioannis tradidit ei corpus suum, ac passa fuit deflorationem, partem suam adimpleuit, vnde alter tenetur etiam adimplere, etiamsi fictè contraxerit, dum ex iustitia verè contrahere tenebatur, & sic fictus promissor adimplere tenetur eam ducendo in vxorem: ita docent D. Tho. 4. *d.* 28. *q. vn. art.* 2. *ad.* 4. Riccardus *ibi art.* 1. *q.* 3. *in fine*. Scotus 4. *dist.* 30. *q.* 2. *vers. respondeo stante illo dolo.* Adri. 4. *q.* 2. *de matrim. ad* 2. Sanchez *de matr. lib.* 1. *disp.* 10. *n.* 3. *vers. secundum, quia, & disp.* 11. *n.* 4. quod procederet etiam si promissio non fuisset mutua, quia dum mulier promissioni viri innitens, tradidit corpus suum, contractus est perfectus, & sicuti ipsa iam impleuit, per consequens vir etiam tenetur perficere, illam scilicet in vxorem ducendo, vt inquit idem Sanch. *d. qu.* 10. *n.* 4. & debet considerari graue damnum, quod inferretur mulieri, dum illi non permitteretur aliud inire matrimonium, cogeretúrque continenter viuere, vt inquit idem Sanch. *de matrim. d. disp.* 11. *n.* 4. *&* 5. nec tali casu satis est pecuniis satisfacere, cùm in propria specie posset satisfieri; & sponsalia contrahens, ac sub spe futuri matrimonij virginem deflorans, tenetur eam ducere, & moraliter loquendo; nequit aliter iniuriam resarcire, ad quod persona iustitiæ vinculo est alligata, nec vnum pro alio, inuito creditore reddi potest, *text. in l.* 2. *§. mutui, ff. si cert. pet.* Nauar. *lib.* 3. *consil. de voto, in* 1. *edit. cons.* 6. *in fine*, ibem Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 10. *q.* 3. *n.* 20. *& disp.* 44. *eod. lib.* 1. *n.* 3. vbi de commum Theologorum sententia firmat, promittentem sponsalia non posse ab illis recedere, si fœminæ infamia sequatur, etiam copula non secuta, & talis disparitas non potest considerari in hoc casu; quia ex summario Angelæ *n.* 9. apparet Ioannem scientiam habuisse, parentes Angelæ fuisse macellarios; Vnde dum ipse etiam tali scientia non obstante, contentus fuit sponsalia contrahere, videtur voluisse iuri suo renunciare, & excessus donationem facere, cùm debuerit sibi prospicere, sciens qualitatem, & conditionem huius mulieris, *l. si quis domum, §. vlt. ff. locat.* Salic. *in l. si familia in fin. vers. secundo, quod vbi res euincitur, n.* 6. *Cod. famil. ercisc.* idem Sanch. *lib.* 1. *disp.* 14. *n.* 2. Grat. *discept. forens. c.* 205. *n.* 24.

Quæ autem dicuntur de impudicitia Angelæ, nec etiam visa fuerunt releuare, quia depositio testis super illa deponentis refertur ad auditum à tertio, quia obiit; Et clarum est, testem de auditu non probare, *l. testium, C. de testibus, c. tam is, eod. tit. c. testes,* 3. *qu.* 9. Caputaq. *dec.* 178. *n.* 2. *p.* 3. Rot. *dec.* 521. *n.* 4. *p.* 1. *rec. Aquitan. Prioratus* 4. *Iul.* 1625. *coram Vbaldo, & dec.* 517. *n.* 14. *coram Gregor. XV.* quatenus etiam talis dispositio probaret, tamen Ioannes teneretur eamdem Angelam in vxorem ducere, tum ob superiùs dicta, tum ob graue damnum eiusdem mulieris, cùm continenter viuere compelleretur. Vltra quòd isto casu Angela communiter virgo reputabatur, & honesta, vt in summario eiusdem *n.* 8. Sanch. *de matr. lib.* 1. *disp.* 11. *n.* 6. *& q.* 14. *n.* 2. *c. quemadmodum de iureiur.* vbi Butr. *n.* 3. *& Doct.*

Nec pariter Dominis visa fuerunt obstare ea, quæ opponebatur de inualiditate, & nullitate examinis testium ad fauorem Angelæ, & primò, quod in tali examine erat assumenda persona Ecclesiastica iuxta formam Receptoriæ; Quia commissio in hoc proposito emanata, duo continet: Alterum, quod Notarius Receptor se conferat ad locum Onnate, & recipiat iuramenta, & depositiones testium, nullo verbo existente de associando aliquam personam in dict. examine: Alterum verò, vt possit per censuras quascumque personas nominandas compellere, & ad hunc effectum assumat personam Ecclesiasticam, cuius assumptione non fuit opus, cùm non euenerit casus coactionis; vnde cùm in tali commissione fuerit facta talis mentio, illius tenor debebat obseruari, prout fuit obseruatus, Rot. *in Ferrar. bonor.* 24. *Ianuarij* 1600. *coram Cordub. apud Marches. de commiss. part.* 1. *fol.* 170. Rot. *dec.* 39. *n.* 1. *p.* 1. *recent.*

Tandem non obstat, quod in intimatione pro examinandis testibus non fuerit expressus locus examinis; dum soleat intimari locus præcisus, quando facultas examinandi est data in aliqua Diœcesi in genere; Rot. *dec.* 23. *num.* 1. *part.* 4. *diuers. &* 118. *num.* 16. *coram bon. mem. Buratto.*

Quia sufficit, quòd Procuratores partium consenserint decreto super expeditione Receptoriæ directæ ad Oppidum de Onnate, & alia loca, & sic in loco certo pro examine testium, scilicet in loco de Onnate, vt in processu fol. 121. & 124. Et facta præsentatione Receptoriæ, & commissionis fuerunt personaliter citati tum Ioannes, tum etiam eius Procurator ad interessendum, & videndum iurare testes, & in eodem oppido, nec alibi testes iurarunt, prout ibi examinati fuerunt; Vnde in hoc examine nulla potest cadere nullitas: dum pars erat bene informata de tali examine, Gonzal. *in annot. contra nullit. & attent. num.* 72. Seraph. *dec.* 1010. *num.* 3. *&* 4. *& dec.* 1489. *num.* 1. *& in Conchen. dec. de Infantado coram bo. mem. Andrea, quæ est* 686. *n.* 2. *in fin. part.* 1. *rec.* & ex eo magis apparet de tali scientia: dum examen Ioannis ab eodem Receptore, eodem tempore pro vtraque parte discedente cum simili citatione, & receptoria, continente easdem clausulas, & facultates, factum fuit, & sic par forma, & ordo in vtriusque partis examine fuit seruatus; Vnde per talem actum pars dicitur conualidare examen, etiam nulliter citata cùm faciat præsumere; eam esse certam de eo, de quo fuit facta citatio, Seraph. *dec.* 1010. *num.* 6. *vers. sed & tollitur difficultas.* Gonzal, *loco cit. n.* 73. Caputaq. *dec.* 293. *n.* 2. *p.* 3. Grat. *discept. forens. cap.* 694. *n.* 9. Rota *dec.* 28. *n* 14. *part.* 7. *recent.*

Et in vtraque parte informante, fuit resolutum.

DECISIO. XVIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Carillo.

In causa Meleuitana bonorum.

Lunæ 4. Maij 1643.

RESponderunt Domini pro confirmatione sententiæ Rotalis, qua declaratum fuit testamentum Cæsaris sustineri, quia constat de eius validitate & iustitia.

Validitas namque apparet ex reuolutione processus, vbi constat seruata fuisse omnia requisita recensita in vulgata decisione Caputaq 260. *part.* 2. & iustitia probatur ex decisionibus in causa factis *sub diebus* 11. *Aprilis* 1639. *&* 22. *eiusdem mensis* 1641. *coram bonæ mem. Merlino.*

Quarum primum fundamentum Dominis placuit, nempe quod dicti Cæsaris testamentum sustineatur tanquam factum inter liberos, etiam quoad legatum relictum Mariæ vxori, licèt absque integra solemnitate fuerit conditum, quia est scriptum, & subscriptum ab ipso Cæsare patre, qui coram duobus testibus declarauit idipsum, quod in eodem testamento scripserat, & in fine apposuit clausulam generalem significantem voluntatem seruandi ea, quæ dixerat, & scripserat, iuxta dispositionem Textus in §. *nos igitur, ver. si tamen authen. de testam. imperf. collat.*8. Ant. Gomez *in l.3. Tauri n.58. vers. tamen intellige*, Molin. *de iust. & iure, disp.* 528. *vers. illud etiam, cum aliis pluribus relatis in prædictis decisionibus.*

Quibus non aduersatur, quod aliqui testes dicant, testatorem eiici fecisse omnes è cellula in qua iacebat, dum confecit testamentum; vnde inferebatur ad contrarietatem, & falsitatem testium, quasi quod impossibile sit adfuisse testes in publicatione testamenti, si omnes adstantes testator è cellula eiici iusserat. Quia, vt bene respondit secunda decisio, ad euitandum testium periurium, eiectio præfecta intelligenda est de aliis omnibus, qui ibidem adstabant otiosi, & qui potius impedimento erant testatori, non autem debet verificari in Capellano Triremis, qui testatorem morti proximum ad fruitionem cælestis Patriæ hortabatur, nec in alio, qui ipsi atramentum apponebat, vt testamentum scriberet, prout in fortioribus terminis, quod saluari debeant testes, si alter neget alios fuisse præsentes, alter verò affirmet, tradunt Batt. *in d.l.* §. *si quis neget, sub num.6. vers. ad contrarium, ff. quemadmodum testam. aperian.* Ias. *in l.3.* §. *iurare, n.21. ff. de iureiur.* Angel. *cons.275. num.5. vers. non obstat.* Corneus *cons.102. num.2. lib.4.* Curiac. *controu.407. n. 149. & fuit dictum in Romana alimentorum* 28. *Martij* 1640. *coram R.P.D. meo Bicho.*

Idque eo magis dicendum fauore vltimarum voluntatum, quæ coadiuuandæ, & sustinendæ sunt quantum fieri potest nisi contrarium pernecesse, & concludenter probetur, *Alex. cons.33. n.15. lib.3. & fuit dictum in Regien. hæreditatis* 20. *April.* 1637. *coram bon. mem. Coccino*, cùm nihil sit, quod magis hominibus debeatur, quàm vt supremæ voluntatis, postquam iam aliud velle non possunt, liber sit stylus, vt inquit *Imperator in l.1. C. de sacros. Eccles. latè* Spino. *de testam. p.1. Rubrica n. 16. cum plur. seqq. fol. mihi* 11.

Secundum verò fundamentum, quo in prædictis decisionibus firmabatur testamentum præfatum posse quoque sustineri ex priuilegio militari, eo quòd Cæsar testator esset scriba triremis, non visum fuit solidum, quia scriniarij non gaudent priuilegio militari in factione testamenti, nisi reperiantur in loco hostili de tempore confectionis, vt declarat gloss. *in l. scriniarios, de testam. mil.* vbi Donel. *n.4.* §. *fin. ff. de testam. mil. l. vn. ff. de bon. poss. ex testam. mil.* Iul. Clar. *lib.3. sent.* §. *testam. quæst.* 15. *n.5.* & hoc suadetur summa ratione, quia in tantum scriniariis, & aliis Paganis communicatur priuilegium militare in quantum subeunt periculum in loco hostili, & in procinctu conflictus, vt ait Paris. *cons.32. n.25.* vbi quod illis priuilegium conceditur ob necessitatem; & periculum lib. 2. aliàs periculo cessante ipsi iuxta leges Paganis præscriptas testari tenentur, vt expressè decidit Text. *in d.l. scriniarios, C. de testam. mil.* ne alioquin essent melioris conditionis gaudentes priuilegio per communicationem, quàm ipsi milites priuilegiati, qui extra aciem quamuis sint in expeditione tenentur testari, saltem coram duobus testibus rogatis, *gloss. communiter approbata in d.l.1. ff. de testam. mil.* Guttier. *in l. nemo potest, n.265. de leg.1.* Menchac. *de success. creat.* §.24. *n.15. & 18.* Velasq. *cons.104. n.16.* Gabriel *cons.100. n. 3. & seqq. lib.1.*

Cùm igitur Insula S. Petri, vbi classis maritima appulerat tempore conditi testamenti non esset locus habilis, vt deponunt testes asserentes insulam prædictam subesse dominio Maiestatis Regis Catholici, & ibi milites per plures dies commoratos fuisse otio, & cantibus vacantes, nullatenus Cæsar Scriba Triremis poterat testando gaudere priuilegio militari, quia locus hostilis ad hunc effectum dicitur ille in quo hostes adsunt, vel bellum geritur, vt in puncto inter milites, & scrinarios distinguit Alberic. *in l. milites 45. n. 4. vers. ipse autem*, vbi quod si hi non sint in bello, non possunt testari iure militari, Rip. *in l. Centurio, num.11.* vbi loquitur in specie de classe maritima, & ait priuilegium competere, si moriantur in bello nauali, *ff. de vulgar. & pupill.* ex Textu *in d. l. fin. ibi, si in hostico deprehendatur, & illico decedat, ff. de testam. mil.* Angel. *in l. quod constitutum, n.4. ibi, si testantur in actu belli, ff. eod.* sequitur Simon de Prer, *vlt. vol. interpr.2. dub.1. solut.8. n.7. lib.3.* Franc. de Barry *de testam. mil. n.6.* Paris. *d. cons.32. n.25. lib.2.* Magdalen. *de num. test. p.2. c.28. n.67.*

Adeo quod non sufficiat, quod testes dicant in dicta Insula S Petri frequenter adesse Barbaros Piratas, nisi probarent eos adfuisse tempore conditi testamenti, ita vt necesse esset stare semper in procinctu, vt notat Conan. *Comment. iur. ciu. lib.9. c.5. in fin.* Donel. *in d. leg. scriniarios, n.4. C. de test. mil.* vbi dicitur locum hostilem esse illum, qui ab hostibus occupatur, & sub num. 5. asseritur in hostico dici deprehensum, qui in conflictu ita circumuentus sit ab hostibus, vt effugere non possit, & stare in procinctu, dicitur quando est in puncto ipsius congressus, & prope concinentibus tubis, vt bene explicat Franc. de Barry *d. tr. de testam. mil. num.4, vers. nam in acie.*

Quare Domini dixerunt testamentum Cæsaris sustineri vti factum inter liberos, & consequenter sententiã Rotalem esse confirmandam ex hoc primo fundamento dumtaxat; omisso secundo desumpto ex priuilegio militari tanquam non subsistente ex allegatis.

Et ita vna tantum, &c.

DECISIO XIX.

Sacra Rota Roman. coram R.P.D. Verospio.

Valentina Iuris sedendi.

Luna 8. Iunij 1643.

CVm lata fuisset sententia coram R. P. D. meo Ghislerio, in eáque pronunciatum Præpositos Ecclesiæ Valentinæ occupare posse sedes vacuas dignitatum à Choro absentium, & causa per appellationem mihi commissa, dubitaui semper eiusdem sententiæ confirmatione pro qua DD. responderunt. Quia illius validitas non impugnatur, & iustificatur ex reuolutione processus, ex quo apparet omnia interfuisse requisita, quæ recensentur in *decisione* Verall. 160. *part.2.* Iustitia verò probatur ex latè deductis *in decis. Reuer. P. D. mei Ghislerij sub die 5. Iunij anni* 1637. Cùm enim ex particulari Constitutione Ecclesiæ Valentinæ, illius Canonici possint occupare vacuas sedes dignitatum absentium, eadem facultas concessa censetur Præpositis, quibus à sanct. mem. Sixto V. in limine erectionis attributæ fuerunt omnes prærogatiuæ, præeminentiæ, ac priuilegia, quibus tam ex dispositione Iuris communis quam particularium Constitutionum eiusdem Ecclesiæ Canonici fruebantur, dum enim fuerunt Præpositi Canonicis æquiparati, talis æquiparatio idem debet operari, ac si specialiter fuisset concessum dictum ius occupandi sedes vacuas, quod Canonicis competebat ex notatis *in leg. Princeps, ff. de legib. DD. in l.1. ff. de legat.1.* vbi Alex. *n.10.* Ias. *n.15. & seq.* Castrens. *num.7. & 8.* Rota *coram Cre-*

scent.

ſtent. dec. 9. n. 5. ne diuerſo iure cenſeantur ij, qui ex æquiparatione idem reputantur contra diſpoſitionem, text. *in cap. cognouimus 12. q. 2. & in l. eum qui ades, ff. de vſucap.* & in terminis præeminentiæ conſiderauit Rota *in Cæſarauguſtana præeminentiarum 2. Nouemb. anni 1627. coram bon. mem. Coccino.*

Quæ facultas occupandi ſedes dignitatum abſentium præterea colligitur ex Bulla erectionis, in qua illis attributum fuit Ius ſedendi immediatè poſt ipſos Canonicos: hoc enim iure vti non poſſent, niſi occuparent ſedes in quibus, abſentibus dignitatibus manent Canonici, cùm verbum illud, immediatè operetur, vt ſeſſio Præpoſitorum nullo interpoſito medio cõtinuatiuè copulari debeat ſedibus Canonicorum, iuxta doctrinam Bald. *in l. 1. n. 3. C. de condit. inſertis.* Capra *conſ. 22. n. 12.* Caſtrenſ. *conſ. 411. n. 4. verſ. 3. opponitur lib. 1.* & alij quos refert Decian. *conſ. 9. n. 10. lib. 2.* & ſecuta fuit Rota *in hac eadem cauſa ſub die 16. Decemb. ann. 1633. coram bon. mem.* Merlino. *& 27. Iunij 1635. coram R. P. D. meo Ghiſlerio.* Quæ eo facilius admitti debet tanquam conſonans, & conformis decori Eccleſiaſtici Ritus, quo attento in Choro non debet eſſe aliqua diſperſio, ſed coniunctiſſima vnitas ad inſtar triumphantis Eccleſiæ, vt conſiderauit Rota *coram bon. mem. Coccino dec. 197. num. 4.*

Et licet in gratia præpoſituris conceſſa in Bulla erectionis fuerint excepti actus capitulares, inter eos tamen comprehenſa non fuit ſeſſio in Choro, dum Bulla expreſſè illis ſeſſionem conceſſit, & poſt illius conceſſionem capitulares actus excepit, generalis enim illa exceptio facta cenſetur ſalua ſeſſione antea conceſſa argumento *text. in l. doli clauſula ff. de verborum obligat.* vbi Barth. & Cuman. *n. 1.* idem Barth. *conſ. 72. n. 3. verſ. ſed poſitio.* Surdus *conſ. 456. n. 3. & ſequent.* Præſertim cum hoc ſit conforme diſpoſitioni iuris, ſecundum quam ſtallum in Choro non comprehendatur ſub actibus capitularibus, vt notat Gloſſ. *in Clementina vt ij de ætate, & qualitate in verb. cap. vbi etiam.* Abb. *n. 6.* Ancharan. *n. 3.* Cardinalis *n. 14.* Rota *coram Reuerendiſſimo Vrgellen. dec. 198. n. 3. & in Valentina præeminentiarum 19. Nouembris 1640. coram bon. mem. Coccino. & 21. Martij 1641. coram bona memoria Pirouana.*

Non obſtat quod ſedes dignitatum abſentium occupari non poſſint ab aliis tanquam propriæ, & fixæ. Quia tales dici poſſent in caſu quo præſentes fuerint dignitates in Choro, ſecus verò ſi illæ ſint abſentes; tunc enim ſicut permiſſum eſt Canonicis illas occupare, ita permiſſum cenſeri debet Præpoſitis quibus conceſſæ fuerint eædem prærogatiuæ quæ Canonicis competebant, vt aliàs reſpondit Rota *in hac eadem cauſa in deciſione 252. numer. 10. part. 6. & 224. in fine part. 7. recent.* Quin immo ſicuti non dicuntur fixæ reſpectu Canonicorum, qui abſentibus dignitatibus eas tenent, ita neque etiam fixæ dici poſſunt reſpectu Præpoſitorum, qui gaudent eodem priuilegio Canonicorum; Æquiparatio enim inter vtroſque inducta à Conſtitutione Apoſtolica æqualem determinationem inter eoſdem debet operari, ex notatis in *cap. ad audientiam de Clericis non reſidentibus,* Gloſſ. *in leg. ſi quis ſeruo in verbo corrumpi, Cod. de furtis, & in l. quod verò circa finem, ff. de legibus.* Ripa *in l. ſi conſtante n. 69. ff. ſoluto Matrimonio.* Iaſ. *in § ex maleficiis n. 39.* Inſtitutionibus de actionibus Roman. *conſ. 129. in principio, & conſ. 231. num. 3.*

Non obſtat quod iſtæ ſedes dignitatum quando vacare contingerent nunquam poſſeſſæ fuerint à Præpoſitis: Adeo vt vel illis nocere debeat præſcriptio temporis, vel obſeruantia contraria quæ potiſſimum attendi ſolet in hac materia præeminentiarum iuxt. doctrinam Bald. *in cap. olim. num. 1. de conſuetudine;* quam ſequuta fuit Rota *coram Cardinali Seraph. deciſ. 964. num. 1. & coram Caualerio dec. 649. num. 1. & in Placentina Præcedentiæ 27. Iulij 1633. coram bon. mem. Mellino.*

Quia cum Præpoſiti impediti fuerint ex facto Canonicorum (cuius cauſa fuit orta lis) talis obſeruantia tanquam litigioſa illis nocere non poteſt, vt conſiderauit Rota *coram Seraph. dec. 748. numer. 1. & in hac eadem cauſa ſub die 27. Iunij Anno 1635. coram Rev. P. D. meo Ghiſlerio,* nam tanquam legitimo impedimento detenti nullo temporis curſu affici potuerunt ex notatis in *leg. 1. § ne autem Cod. de annalibus exceptionibus, & in cap. 1. de præſcriptionibus, & in cap. diuerſitatem de conceſſione præbendæ.* Rota *dec. 2. de dilationibus, num. 3. in nouis, & coram Caſſad. dec. 8. num. 2. de præbendis.* Quin imò permiſſum eſt Præpoſitis etiam ſi eorum aliqui conſenſiſſent obſeruantiæ contrariæ agere nomine Præpoſiturarum, quibus conceſſum fuit hoc Priuilegium; & illarum iura vindicare, vt notat Ripa *in cap. ſæpe de reſtitutione ſpoliatorum num. 14.* vbi alij DD. communiter Abb. *in cap. accedens num. 19.* vt lite non conteſtata Rota *in Neapolitana ſpolij 3. Iunij 1601. coram Cardinali* Lancell. *& in dec. 473. n. 2. part. 2. recent.* & in aliis relatis in hac *eadem cauſa ſub die 12. Iulij 1634. coram bon. mem. Merlino.*

Et ita altera &c.

DECISIO. XX.

Sacra Rota Roman. coram R. P. D. Veroſpio.

Montis Alti Primiceriatus.

Lunæ 8. Iunij 1643.

CVm ſanct. mem. Sixtus V. ſingulari motus erga Patriam, vnde originem duxerat, charitate, in Cathedrali Eccleſia Montis Alti à ſe prius erecta, Primiceriatus dignitatem inſtituiſſet, eiuſque electionem, quocumque menſe vacare contingeret, ad Capitulum eiuſdem Eccleſiæ ſpectare voluiſſet, non obſtantibus quibuſcumque Regulis Cancellariæ editis, vel in futurum edendis, quibus motu proprio, ac de plenitudine poteſtatis derogauit, ſublatis omnibus derogatoriarum derogatoriis, etiamſi ſub data poſteriori emanaſſent, ac tali aduerſarentur Indulto, quod quoties foret abrogatum, toties voluit reuiuiſcere: Cuius Indulti vigore ad eam Primiceriatus dignitatem vacantem per mortem Cornelij, qui de menſe Octobris deceſſerat, fuit electus à Capitulo Roſatus de Roſatis; Cúmque illi mota fuiſſet controuerſia à Ioan. Baptiſta Lucido, qui eam dignitatem vti reſeruatam ratione menſis à Sede Apoſtolica impetrauerat; Dubitaui ſuper validitate electionis Capituli, adeò vt ea dignitas debeat eidem Roſato adiudicari. Et Domini negatiuè reſponderunt.

Quia illi obſtat Regula 9. Cancellariæ, ex cuius diſpoſitione Romano Pontifici ſub pœna nullitatis, & motu proprio reſeruantur omnia, & ſingula beneficia quocumque modo pertinentia ad collationem, ſeu electionem quorumcumque Collatorum, quæ præſertim in menſe Octobr. vacare contingerent, non obſtante, & ſublata quacumque conſuetudine, etiam immemorabili, & quocumque priuilegio, ſeu indulto Apoſtolico, etiam in limine electionis conceſſo, & munito quibuſcumque derogatoriarum derogatoriis, aliiſque inſolitis, & efficacioribus clauſulis, quarum tenores in eadem regula ad effectum reuocandi habeantur pro expreſſis cum Decreto irritanti; Cuius Regulæ diſpoſitio derogare poteſt cuicumque Priuilegio, & indulto Apoſtolico, vt ad eam notat Gonzal. *gloſſ. 35. n. 1. & ſeq.* & firmauit Rota *in Compſana Iuriſpatronatus 19. Ianuarij. & 3. Decembris 1604. coram Litta,* quæ confirmata fuit in *Cæſarauguſtana Parochialis de Maiella 14. Nouembris 1616.*

& 6. Nouembris 1617. coram bon. mem. Coccino, & coram Gregorio decis. 153. n. 2. & in dec. 588. n. 5. p. 1. recent. Etiamsi indultum contineat electionem dignitatis, quæ spectet ad Capitulum prout contingit in casu huius decisionis, vt resolutum fuit coram *Gregorio in decis.* 240. & notat Gonzal. *ad eamdem reg. gloss. 19. n. 16. in fin.* vbi rationem considerat, quia in Regula reseruantur Beneficia pertinentia ad omnimodam dispositionem Ordinarij quæ efficacior, & potentiæ reputatur quàm sit electio, quæ minus tribuit ex not. *in cap. cunarum de elect. lib 6. Rot. dec. 6. n. 1. eod. tit. in nou.*

Et licèt in Indulto fel. record. Sixti adsint plures clausulæ pondere, & numero prægnantes, quæ ex superuenienti regula reseruatoria non videntur tolli potuisse, vt in similibus terminis tenuit Rot. *in vna Asloricen. Archidiaconatus* 19. *Martij* 1576. *coram Seraphino inter impressas dec.* 291.

Tamen cum in hac materia inspici debeat quænam dispositio contineat potentiores clausulas, & derogationes, vt aduertit Garz. *de benef. 5. part. c. 1. n.* 566. Rot *coram Greg. d. dec.* 240. *n.* 1. Non videtur obstare ea Seraphini decisio dum loquitur in terminis Regulæ Pauli III. & aliorum Pontificum, quæ non habebant clausulas ita amplas, & efficaces prout continet Regula noua reseruatoria à Clemente VIII. Pontifice potentioribus, & efficacioribus clausulis fulcita, vt ad eam decisionem Seraphini respondit Rot. *in dicta Compsana Iurispatronatus* 21. *Ianuarij* 1603. *&* 3. *Decembris* 1604. *coram Lana.* Quod verò efficaciores derogationes & clausulas contineat Regula reseruatoria mensium Clementis VIII. quàm habeat Indultum Sixti Capitulo Montis Alti concessum, ex eo colligitur quod illæ fuerunt appositæ in Regula quæ vim legis Constitutionis habet, vt considerauit Lotter. *de re benefic. q. 56. n. 2.* & aduertit Rot. *dec. 666. n. 5. in fin. part. 1. recent.* & ideo censetur sufficienter derogatum quibuscumque derogatoriarum derogatoriis contentis in Indulto, seu concessione particulari, vt tradit Ias. *in l. vltima n. 5. C. si contrà ius, vel vtilit. public.* Felin. *in c. constitutus n. 5. in 2. limitat. de rescript. & in c. accedentes n. 5. de præscr.* Geminian. *in c. cum non deceat n. 6. de elect.* Couar. *in rub. de testam. part. 2. n. 10. vers. Quartum,* Garz. *de benefic. cap. 1. part. 5. n.* 567. Rot. *in Tirasonem. iuris præsentan.* 19. *Ianuarij* 1583. *coram Robusteri,* relata per eumdem Garz. *eadem part. 5. n.* 959. & in *Cameracen. Canonicatus* 4. *Iulij* 1578. *coram Lancellotto.* Præsertim cum in eadem regula fuerit à Sanctissimo D. N. apposita clausula, Quorum tenores, quæ tantæ reputatur efficaciæ, vt per eam censeatur derogatum Indulto Sixti perinde, ac si tenor dictarum literarum cum derogatoriarum derogatoriis, fuisset insertus in hac Regula, iuxta *consil.* Butrij 49. sæpius approbatum in hoc Tribunali, vt testatur Cassador. *dec. 16. n. 2. & dec. 38. n. 3. super Regulis* Pat. *dec. 415. num. 5. & 6. lib. 2.* Rot. *dec. 213. num. 1. part. 1. & dec. 162. numer. 1. part. 2. diuers. & not.* Bald. *in cap. cum dilectus num. 12. de rescrips.* Gonz. *ad hanc Reg. glos. 36. num. 29.* Gomez *in proœm. Regul. q. 6. r. 8.*

Præterea in ea continetur clausula generalis reuocatoria Indultorum cum quibusuis derogatoriarum derogatoriis, & efficacioribus, & insolitis clausulis, quæ operantur derogationem indulto tam in ea parte in qua continebatur, quod illud nunquam sub reseruationibus Apostolicis comprehenderetur etiam sub Data posteriori, vt considerauit Rot. *in dicta Cæsaraugustana Parochialis de Maella* 14. *Nou.* 1616. *& 6. Nou. 1619. coram bon. mem. Coccino inter impress. p. 4. rec. dec. 339. & 568. & in decis. 666. numer. 2. part. 1. rec.* & aduertit Lotter. *de re benef. lib. 2. quæst.* 18. *n.* 33. quàm etiam in altera parte, vt toties de nouo reuiuisceret, quoties fuisset abrogatum, vt considerauit Rot. *in dicta Compsana Iurispatronatus* 13. *Decembris* 1604. *coram Lana;* & notat Gonz. *ad d. Regul. 8. gloss. 36. n. 88.* Quinimo talis reseruatio apposita in adulto aduersus Regulas Cancellariæ per futuros Pontifices edendas, solum suffragari potest in vita Pontificis, qui illud ita concessit, eo vero defuncto non tuetur à Regula Successoris, in qua adsit clausula derogatoria quorumcunque Priuilegiorum. Quorum tenores habeantur pro expressis, vt tradit Ioann. Monachus *in cap. licet Romanus n. 3.* & ibi Prob. *n. 11. de constit. in 6.* Surd. *cons. 47. n. 11. vers. & dicit. Ioann. Monach.* & aduertit Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 39. n. 15.* cum Antecessor, legem Successori imponere non valeat, ex notat. in Authent. *quomodo oporteat Episc. in princ. & in leg. digna vox,* vbi post *glos. in verb. iudicamus, not.* Bald. *num. 4. & in cons. 162. num. 2. lib. 3.* Rot. *in Perusina pensionis* 12. *Ianuarij* 1614. *coram Sacrate,* Gratian. *discept. forens. cap. 548. n. 6. & sequent.*

Non obstat quod indultum fuerit Capitulo Ciuitatis Montis Alti concessum, quæ erat patria Pontificis, & ita personis valde gratis, & dilectis, vel saltem bene meritis, quæ comprehendi non debent sub hac Regula, Roman *in cons. 498. n. 18. & 19.* Selu. *de benefic. 3. part. quæst. 13. n. 23. & not.* Gonzal. *ad hanc eandem Reg. glos. 26. n. 70.* Dum enim in eadem Regula fuerunt appositæ derogatoriæ derogatoriarum, non debent examinari causæ Priuilegij, vt aduertit Rot. *in dicta Cæsaraugustana de Maella* 14. *Nouembris* 1616. *coram bon. mem. Coccino.* Præterea cum in Regula facta fuerit mentio quorumcumque collatorum, sub ea comprehendunt etiam collatores ex Priuilegio, etiam Capitula, & Communitates, vt firmauit Rota *in adducta decis. 240. n. 3. coram Gregorio, & not.* Garz. *de benefic. 5. part. cap. 1. num.* 619. Simonett. *de reseruat. q. 68. n. 2.* Doct. *in c. cum Clericus §. final. de Præb. lib. 6. post gloss. in verb. spectat.* non obstante affectione, & benemeretentia, dum illa considerari non poterat in successore cui Antecessor non valuit legem imponere, ex not. in *l. digna vox. C. de legibus,* cum alijs per Lotter. *de re benef. lib. 2. q. 39. n. 16.*

Non obstat altera obiectio fundata in contraria obseruantia eligendi, etiam si talis dignitas vacauerit in mensibus reseruatis, quæ obseruantia potissimùm attendi solet pro interpretatione Legis, & Constitutionis Pontificis, vt dixit Rota *in decis. 503. n. 1. & 2. part. 1. diuers. & in decis. 455. in 1. part. 4. recent. & in Elberen. iuris conferendi* 13. *Nouemb.* 1637. *coram R. P. D. meo Carillo.*

Hæc enim obseruantia non iustificatur; & licet probata fuisset, suffragari non posset, dum ea expresse tollitur à Regula, & Decreto irritanti quod annullat obseruantiam contrariam, & operatur vt inferior contrauenire non possit sub pœna nullitatis, ex not. in *c. si eo tempore 45. de elect. lib. 6.* Abb. *in cap. dilecto 25. n. 14. de præben.* Cum aliis per Gabr. *de claus. conclus. 3. n. 57. & 58. coram Bellam. decis. 536. de restitut. spoliat. & decis. 302. n. 13. p. 5. recent.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XXI.

Sacra Rot. Roman. coram R. P. D. Ghislerio.

In causa Ragusina Electionis.

Mercurij 1. Iulij 1643.

Vacante per resignationem in manibus Ordinarij Archipresbyteratu Cathedralis Ragusinæ, Capitulum elegit D. Annibalem Palmottam, deinde recedens ab hac electione elegit D. Draghum Georgium, quem Archiepiscopus instituit, & immisit in possessionem.

nem. Ab his appellauit Palmotta, & introduxit causam appellationis coram A. C. à quo per sententiam obtinuit declarari, electionem Draghi, & institutionem esse inualidam, electionem verò de eo factam esse validam, sibique deberi dictam dignitatem; A qua sententia interposita appellatione per Draghum, & commissa mihi causa appellationis, prætendens Palmotta, gesta post eius electionem esse attentata, & ideo esse apponendum sequestrum, obtinuit in Rota iuxta petita responderi pro appositione sequestri. Quia quando possessio est vitiosa, & attentata, vt citius lites finiantur Rota passim in Beneficialibus solet apponere sequestrum, Cassad. *dec. 3. n. 6. de restit. spoliat.* Caputaq. *decis. 157. part. 3.* Rota *dec. 1370. inter impressas diuers. part. 3. & decis. 658. n. 10. part. 3. recentior.*

Quod autem possessio capta per Draghum sit vitiosa & attentata, satis patet, quia illa fuit capta, postquam Palmotta iam electus appellauit, a noua electione quam Capitulum facere intendebat, & illa deinde facta, ab illa iterum appellauit, & nihilominus Capitulum post dictam primam appellationem elegit Draghum & vlterius post aliam appellationem ab electione Draghi, ipsum etiam mandauit præsentari Archiepiscopo; qui illum instituit, & in possessionem immisit. Vnde talis possessio videtur attentata vti capta post appellationem, quæ licet extraiudicialis operatur, vt omnia, quæ fiunt contra, & post appellationem subiaceant vitio attentatorum ad text. *in cap. cum nobis de elect.* vbi Innoc. *n. 2.* Butr. *n. 23.* Imol. *n. 8.* Ioann. Andr. *n. 12.* Abb. *n. 7.* qui & hoc idem firmat *in cap. bonæ mem. n. 10. vers. duodecima differentia de appellat.* vbi Dec. *num. 34.* & Franc. *n. 29. & seqq.* Lancell. *de attent. lit. pend. c. 12. part. 2. limit. 3. n. 6. & seqq.* alios cumulat *bon. mem. Burratt. decis. 859. n. 1. & 5.* vbi quod appellatio extraiudicialis non causat attentata, nisi possessio capta fuerit contra, & post appellationem, & fuit dictum *in Milenitana Marescialatus* 10. *Dec.* 1642. *coram Reuerendiss. D. meo Decano*, & priùs idem censuit Rota in *Vrgell. Archidiaconatus* 24. *Nouembris* 1581. *coram Gipsio*, coram quo Rota censuit possessionem apprehensam post interpositam appellationem extraiudicialem esse attentatam, ideo ex officio Iudicis sequestrandam iuxta stylum Rotæ ex ibi allegatis, vt in copia data atque ideo possessio capta à nouo electo est sequestranda iuxta decisiones supra allegatas.

Vlterius censuerunt DD. iustificari causam appellationis interpositæ per Palmottam, tum quia licet electus in paritate votorum, quæ regulariter non facit electionem, *cap. Ecclesia vestra, cap. in Genesi de elect.* cum aliis allegatis *in Pampilonem. de Ron. sualles coram Reuerendiss. D. meo Decano, & in Toletana Canonicatus* nuperrimè resoluta coram *R. P. D. Cerro*, tamen quia alia medietas eligentium elegit scienter inhabilem ob defectum ætatis, Palmotta fuit canonicè electus, cum vota eligentium inhabilem non computentur, & ius eligendi fuerit consolidatum, in aliis electoribus, qui Palmottam elegerunt. Nam quotiescumque eligentes eligunt scienter (prout hic) personam incapacem, ius eligendi remanet penes alios, qui non concurrunt in electione incapacis, etiam si sint in numero pauciores *de postulat. Prælat. cap. bon. mem. il primo, cap. cum in cunctis, & cap. cum Vintoniensis, &c. dudum il primo de elect. gloss. in cap. si fortè 66. distinct.* Abb. *in cap. cum in iure in fine de elect.* quod procedit etiam si ius eligendi remaneat penes vnum dumtaxat, & ratio est, quia pœna eligentium incapacem, non debet afficere innocentem, *cap. quæsiuit de his, quæ fiunt à maior. p. Capit.* Barbos. *de iur. Ecclesiast. cap. 19. n. 86.* ita censuit Rota *in Leodien. Abbatissatus 4. Iuly 1642. coram me*, tum quia Palmotta in omnibus Capitulis asserens dignitatem sibi deberi, accessit suæ electioni, quod in paritate votorum facere potuit, adeo vt dicatur, maiorem numerum votorum habuisse, vt non potuerit deueniri ad nouam electionem, Abb. *in Cons. 25. n. 2. circa fin. vers. hic notanter lib. 2. & in cap. cum in iure n. 8. vers. nam. & compromissary de elect.* Parisi. *de resign. lib. 9. quæst. 17. n. 108.* Franc. Marc. *decis. 931. bon. mem. Burat. decis. 313. n. 4.* & stante iustitia appellationis interpositæ à noua electione quam Capitulares facere tentarunt ratione talis appellationis, attentata deinde fuit noua electio cum omnibus inde sequutis tanquam directè contraria appellationi.

Et ita pro appositione sequestri fuit resolutum, &c

DECISIO XXII.

Sacra Rota Roman. coram R. P. D. Carillo.

In causa Lucana Suffragiorum.

Lunæ 7. Aprilis 1641.

IN Castro, Camaioris Lucen. Diœc. extat Ecclesia collegiata cuius Clerus constat quindecim personis, nempe Priore, octo Canonicis, & sex Capellanis; qui omnes vocem habent in Capitulo. Cum autem de anno 1658. variæ subortæ fuissent controuersiæ inter dd. Canonicos, & Capellanos; Ordinarius sententiam protulit, in qua inter cætera mandauit, vt in posterum *l. partiti, che si proporranno in Capitolo non s'intendano vinti se non per li due terzi de voti, come si costuma dal Capitolo della nostra Cathedrale, e da le collegiata della Città* ab hac sententia Canonici appellarunt, & causam appellationis committi obtinuerunt Ordinario Pisarum, hincque super incidenti interposita per Capellanos appellatione, & causa ad Rotam deuoluta, *dubitans an suffragia votorum sufficiant pro maiori parte, & affirmatiue fuit responsum.*

Quia clara est iuris regula, quod id, quod fit à maiori parte Capituli, dicatur à toto Capitulo factum, vt textus *in c. 1. de his, quæ fiunt a maior. part. Capit.* ibique DD. communiter *l. quod maior. ff. ad municip.* Ioan. Andr. *in cap. quod omnes numero 8. & seqq. de reg. iur.* Abb. *in cons. 57. num. 1. lib. 2.* Cassad. *dec. 2. num. 2. de iure patr.*

Quod eò magis venit dicendum in præsenti, vbi apparet ita fuisse seruatum ab anno 1579. citrà in resolutionibus capitularibus extractis ex libro ipsius Capituli *summ. Canonicorum n. 2.* qui quidem liber, vti retentus ab officiali deputato per Capitulum sine dubio probat inter ipsos Capitulares, Ancharan. Iun. *q. 60. n. 6. lib. 1.* Genua *de scriptura priuata, lib. 3. tit. liber. Capit. aliciniis Eccles. fol. 209.* Vnde resultat etiam longæua obseruantia, cum tamen, ex quo sumus in materia iuri conformi, non quadragenaria requireretur sed decennalis sufficeret iuxt. Gloss. *in verb. consuetudo in c. fin. de consuetud. in 6.* Felin. *in cap. statuimus n. 5. de maiorib. & obed.* & tradunt communiter Canonistæ *in c. fin. de constit.* Rot. *coram Caualer. dec. 107. n. 2.*

Nec obstat, quod aliquando in dd resolutionibus interuenerint duæ tertiæ partes Capituli, quia in maiori parte inest minor *l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. oblig. l. 3. vers. si quia plus ff. de adim. legat. l. qui concubinam §. 1. ff. de legat 3* Ad docendum autem, quod duæ tertiæ partes requirantur, opus esset probare quod resolutiones Capitulares factæ cum minori numero votorum fuerint irritæ, nam aliàs actus remanent æquiuoci, cum forsan casus tulerint, vt duæ tertiæ partes conuenerint, & per consequens inde desumi nequit probatio contrariæ consuetudinis, Aretin *cons. 115. num. 4. cap. in præsentia*, & ibi Dec. *num. 58. de probationib.* Rot. *decis. 240. num. 2. & dec. 394. num. 6. p. 2. diuers. & coram Burat. dec. 464. n. 6.*

Et hinc patet non aduersari prædictam sententiam, seu potius statutum Episcopi; quia ipse non potest statuere contra consuetudinem legitimè præscriptam sicut non potest contra ius, nam consuetudo parem vim habet cum lege *l. de quibus ff. de legib. §. ex non scripto Instit. de iur. natur. cap. consuetudo distinct. 1. cum aliis* quos ad hunc propositum allegat Barbos. *in tr. de offic. & potest. Episcopi in alleg. 9; n. 3.*

Minus releuat consuetudo Ecclesiæ Cathedralis, de qua fit mentio in dicta sententia, seu statuto Episcopi, quia, vltra quod non probatur, adhuc probata non suffragaretur stante supradicta particulari consuetudine loci controuersi, quæ est seruanda Glos. *in cap. super eo verb. vicinis in fin. de censib.* Paris. *cons. 25. num. 41. & 42. lib. 4.* Aym. *cons.* 208. *n.* 14. *Rot. coram Caualer. dec 95. n. 2. & 3.* & debet præferri consuetudini generali, Rot. *dec. 109. n. 9. p. 5. recent.* vbi allegantur concordantes.

Et ita decisum vna tantùm parte informante, altera sæpe sæpius citata, diuque expectata, & informare non curante.

DECISIO XXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Roias.

In causa Lucien. Quartæ.

Veneris 27. Iunij 1642.

CONtra Achipresbyterum, & Presbyteros Terræ Liquilarum tantum informantes fuit hodie resolutum non constare de bono iure Ecclesiæ Parochialis dictæ terræ pro consequenda quarta funerali, ab Ecclesia Fratrum Reformatorum Sancti Francisci de Obseruantia eiusdem loci, quamuis de iure communi ista quarta spectet ad Episcopum, vel Parochos, vt in *Clem. dudum §. verum ne Parochiales Ecclesiæ de sepult.* Stantibus tamen amplissimis Priuilegiis, ac exemptionibus antiquissimis per Summos Pontifices Religioni Franciscanæ, in quibus expresse eximuntur à solutione cuiuscumque quartæ funeralis illa non debetur, vt in Constit. 4. Clem. IV. Bullar. Constit. 6. Sixti IV. p. 1. Constit. 11. sanct. mem. Pij V. Bullar. p. 2. necnon Breue Iulij III. cum derogatione expressa d. Clem. dudum vti Constitutionis conciliaris, prout requiritur, Rot. *dec. 222. p. 1. diuers.* Caual. qui plures cumulat *dec. 101. numer. in d. Bulla Sixti IV. §. & dudum Viennensi Concilio.* Syluest. *in sum. verbo canonica portio n.* 8. Lælius Zecchius *de Republica Eccl. in tit. de Parocho c. 28. num. 18. vers. 8. si quis per priuilegium* & in puncto dixit Rot. *in Ispalen. quarta funeralium 4. Iulij 1590. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in alia Licien. quarta funeralis 25. Ianuarij 1618. coram bon. mem. Coccino*, cum bene per priuilegium Papæ Religio possit à solutione cuiuscumque quartæ funeralis eximi, vt in præsenti *c. priuilegia 3. distinct. c. officij de testam.* Lauor. *var. lucubrat. in tit. de prisc. & recen. fun. tit. 2. c. 17. num. 48. & in d. Licien. quarta dixit Rot. coram bo. mem. Coccino*, quæ priuilegia expresse derogant d. Clementinæ, & sunt munita clausula sublata, & decreto irritanti quæ claudunt os parti, & ligant manus iudicis aliter iudicandi, Bart. *in l. fin. n. 1. Cod. de canon. frum. Vrb. Rom. lib. 11.* Gonz. *super reg. 8. glos. 66. n. 3. cum seqq.* Put. *dec. 48. n. 6. p. 1.* Capitaq. *dec. 134. n. 4. p. 3.* Rot. *in recent. dec. 77. n. 9. p. 5.* Caual. *dec. 410. n. 3.*

Nec obstat quod in limine fundationis Monasterij sequutæ de anno 1613. fuerit conuentum, vt Fratres soluerent quartam funeralium, quod potuisse fieri videtur esse de mente Rotæ coram Caual. dec. 101. in fine, quia in præsenti talis conueutio non probatur, cum testes ad eam probandam adducti fuerunt examinati lite pendente in Rota absque litteris remissorialibus, & absque vlla iurisdictione, nullum propterea gradum probationis constituunt Mantic. *dec. 199. n. 1.* Rot. *p. 1. rec. dec. 570. n. 3.* Caual. *dec. 40. n. 1. & dec. 159. n. 10. post Moder.* Perusin. *de manut.* Præsertim dum dictæ litis pendentia fuit in partibus pluries protestatum, Rot. *dec. 570. p. 1. rec. n. 3. in fin.*

Minus obstat attestatio Episcopi data circa transactionem, ac reseruationem quartæ funeralis, quia tali attestationi non venit standum, cum non sit iurata nec fuerint citati illi, de quorum interesse agitur, Menoch. *cons. 322. n. 45. vers. quorum agitur interesse*, Aldou. *cons. 75. n. 28. licet etiam à Cardinali add. ad Greg. XV. dec. 214. sub littera B.* præsertim quia dicta fides videtur tendere in fauorem ipsius Episcopi, Rot. *dec. 583. n. 5. p. 4. diuers. & dec. 13. n. 4. p. 1. rec.*

In omnem causam dicti Fratres non potuerunt præiudicare successoribus, aut Monasterio, nec renunciare priuilegiis toti Ordini concessis *c. cum accessisset. vbi dec. col. penult. vers. secunda prædicta concl. & n. 18. de const.* Valenez *cons. 43. n. 84. cum seq. lib. 1.* Rot. *in d. Ispalen. quarta funeralium 4. Iuly 1590. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in Treueren. bonorum 15. Martij 1621. coram bo. mem. Dunozet.*

Et demum dicebāt Domini pro Fratribus Franciscanis emanasse quamplures resolutiones Concilij Tridentini, in quibus expresse firmatur Fratres esse exemptos à quacumque quarta funerali stante priuilegio Iulij III. in omnibus Monasteriis constructis post annos 40. vel quæ in dies ædificantur, nec illa comprehendi in Concilio Tridentino sess. 25. de reform. c. 15. vt refert Fr. Ioannes de la Cruz *de statu relig. lib. 2. c. 19. dub. 5. concl. 2. in fin.* quas Sacri Concilij declarationes hoc nostrum Tribunal reuerenter amplectitur, & sequitur, vt per Garz. *de benef. in præfat. circa med. vers. & ita Burati. dec 479. n. 3.*

Quod verò Conuentus de quo agitur fuerit ædificatus ab annis 40 citra, vltra quod non controuertitur, redditur manifestum tam ex licentia Ordinarij concessa de anno 1613. quam etiam ex publica attestatione Vniuersitatis, ac etiam ex testibus ex aduerso examinatis.

DECISIO. XXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Queipo.

In causa Elnen. Iurium Parochialium.

Veneris 6. Iunij 1631.

PArochus Cocolibri Elnen. Diœcesis vrgebat hæredes, & executores Testamentarios eorum, qui in Monasterio Prædicatorum eiusdem loci sepulturam elegerunt, ad celebrandum Nouennarium, & Caput anni in Ecclesia Parochiali postquàm in dicto Monasterio Prædicatorum celebratum extiterat, super quo orta controuersia, & causa ad Rotam deuoluta, & mihi commissa, proposui Dubium; An Parocho liceat cogere hæredes, seu executores Testatorum defunctorum, qui sepeliuntur in Ecclesia Fratrum, ad celebrari faciendum in Ecclesia Parochiali Diuina Officia Nouennalia, seu Capo danno, quæ iam in Ecclesia Fratrum fuerant celebrata, & Dominis visum fuit id Parocho non licere, quia Iure communi, quo libera cuilibet sepulturæ electio permissa est, dumtaxat quarta Canonica Parocho reseruatur *capite 1. capite is qui, capite in nostra, capite certificari, capite cum super de sepult.* quæ non generaliter, sed cum restrictione de qua in *cap. vlt. de testam.* competebat, quamuis per text. *in Clem. dudum, de sepult.* fuerit ampliata, vsu tamen, & consuetudine generali ad

quartam

quartam funeralium restricta fuit, vt post Card. *in dicta Clement. Dudum*, § *verum* tradunt Coruarruu. *in d. c. fin. de testam. n.* 6. Molin. *de iust. & Iur. tr.* 2. *disp.* 217. Roder. *q. regul. tom.* 1. *q.* 39. *artic.* 1. *in fin.* & de ea tantùm loquitur *Concilium Tridentinum c.* 13. *sess.* 25. *de reform.*

Funeralia autem sunt quæ cum funere deferuntur, vt tradit *Glos. ver. funeralib. in d. Clem. Dudum, de sepulturis*, & Petr. de Vbald. *de Canonica Episcopo, & Parocho debita p.* 2. *c.* 4. *n.* 10. & 16. quem dumtaxat consistere in cera, & in aliis oblationibus quæ deferuntur tempore quo defunctorum corpora ad sepulturam deferuntur, non autem de Missis, & legatis, aut aliis oblationibus eorum, qui apud dictos Fratres sepeliuntur declarauit *sanct. mem. Pius V.* 17. *Kalendas Iuly Anno Domini* 1576. vt referunt Gut. *de Iuramen. confir.* 2. *p. c.* 5. *n.* 3. Roderic. *in dicta q.* 39. *art.* 2. vnde cum iure communi oblationes factæ, aut relictæ in Monasterio non deberetur nisi quarta Ecclesiæ Parochiali, & hoc vsu, & consuetudine ad quartam funeralium fuerit restricta, & ex *constitutione sanctæ memoriæ Pij Quinti declarantis Concil. Trident. in dicto c.* 13. fuerit constitutum, vt à Fratribus non deberetur nisi quarta eorum funeralium, quæ tempore sepulturæ fuerint oblata, idque Sixtus Quartus ad Fratrum fauorem iam constituerat, vt refert Syluester *in summa verb. canonica in fin.* prætensio dicti Parochi omni iure destituta videtur, præcipuè quia *sanct. mem. Pius V. die* 9. *Iuly* 1571. in Statuto directo ad Principatum Cathaloniæ prohibuit ne Parochi à Fratribus vltra quartam funeralium quidpiam exigerent.

Et cùm hæc omnia fuerint tam fauore liberæ sepulturæ, quàm Fratrum constituta, omnino, & directè impugnantur per Parochos agentes contra hæredes, & & testamentarios eligentium sepulturam in Monasteriis, cùm per hoc grauamen ab huiusmodi sepulturæ electione fideles auerterentur, atque ita finis dictarum Constitutionum fraudaretur, quod licere non debet per *Reg. text. in leg. non dubium, C. de legib. cap. quod vna via, de reg. iur. in* 6.

Et ita vna tantùm parte informante, &c.

DECISIO XXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Pamphilo.

In causa Hispalen. quartæ funeralium.

Mercurij 4. Iulij 1590.

Fvit resolutum, Monasterium S. Pauli Ciuitatis Hispalen. non teneri ad solutionem quartæ funeralium, à qua per amplissima priuilegia Apostolica concessa toti Ordini Prædicatorum est exemptum, *c. constitutus de religiosis dom. c. officiis in fin. de test. c. in nostra de sepult.* quæ priuilegia, vt ex eorum lectura liquet, sunt clarissima, & de eorum validitate & vsu non est dubitatum, cùm fuerint per Rotam pluries canonizatam tam ad fauorem fructuum Ordinis S. Francisci de Obseruantia in vna Hispalen. coram bo. mem. Finetto, & D. meo de Grassis, quam etiam ad fauorem fructuum Ordinis Prædicatorum, quales sunt isti de quibus agitur, in alia Pampilonen. coram D. meo Blanchetto, vbi ex resolutionibus Illustr. DD. Sacr. Concil. interpretum, fuit dictum non esse abrogata per Concil. Trident. *sess.* 25. *c.* 13. quod loquitur de priuilegiis concessis à 40. annis citra: & non procedit in istis priuilegiis antiquissimis concessis per 40. annos ante publicationem Concilij.

Neque obstare quod testes examinati pro parte Beneficiatorum videantur dicere huiusmodi quartam aliquando fuisse solutam, quia sunt nulliter examinati, vt in facto deducitur, & non probant eùm sint Curati, Beneficiati, Capellani, & Sacristæ Parochialium, quorum omnium interest, quòd huiusmodi quarta funeralium, de qua ipsi participant per Fratres, & per Monasterium soluatur; vltra quòd istæ assertæ solutiones; cùm sint factæ, vel ab executoribus vltimarum voluntatum, vel à Monachis particularibus, qui non potuerunt renunciare priuilegio toti Ordini concesso, non præiudicat Monasterio ad notata *in c. cùm accessisses*; Dec. *col. pen. vers.* 1. *prædicta conclusio, & c. fin. n.* 48. *vers.* 6. *& vltima conclusio, & c. de const. & c.*

Sententia lata super exemptione à solutione quartæ Funeralis, ac iure deferendi defunctos ad Ecclesias Cœlestinorum sine capituli, & cleri consensu, seu interuentu.

IN nomine Domini Amen. Nouerint vniuersi & singuli hoc præsens publicum sententiæ instrumentum inspecturi, visuri, lecturi, & audituri, quòd nuper seu aliàs introducta lite, & causa coram Perillustri, & Reuerendiss. D. Camillo Meltio I. V. D. Illnstriss. & Reuerendissimi D. Auditoris Cameræ in Ciuilibus locum tenente per viam Monitorij inter admodum RR. Priorem & Monachos Monasterij Sanctissimæ Annunciationis Ciuitatis Tarentinæ Congregationis Cœlestinorum Ordinis S Benedicti ex vna, & RR. Capitulum & Clerum eiusdem Ciuitatis Tarentinæ, de, & super exemptione à solutione quartæ funeralis defunctorum, rebúsque aliis de quibus in actis, & processu causæ, & causarum huiusmodi latius deductis, & illarum occasione partibus ex altera; In qua quidem causa seruatis de iure seruandis, verificatis verificandis, citatísque dd. R. R. Capitulo, & Clero prius in partibus, deinde hic in Curia per Audientiam litterarum Contradictarum S. D. N. Papæ more solito; tandem idem Perillustris, & Reuerendiss. D. Camillus Meltius locumtenens suam in his scriptis in causa & causis prædictis tulit, & promulgauit sententiam diffinitiuam in hanc qui sequitur modum; videlicet; Christi nomine inuocato Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam de iurisperitorum consilio ferimus in his scriptis, in causa & causis, quæ primo, & in prima, seu alia veriori coram Nobis versæ fuerunt, & vertuntur instantia inter RR. Priorem, & Monachos Monasterij S. Annunciationis Ciuitatis Tarentinæ Congregationis Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti Agentes ex vna; & RR. Capitulum & Clerum eiusdem Ciuitatis Tarentinæ reos conuentos de, & super prætensa solutione dimidiæ, seu quartæ funeralis defunctorum deferendorum ad præfatam eorum Ecclesiam, ac iure deferendi defunctos ad eandem Ecclesiam absque interuentu ipsius Capituli & Cleri, rebúsque aliis in actis causæ, & causarum huiusmodi latiùs deductis, & illarum occasione partibus ex altera, Dicimus, pronunciamus, sententiamus, diffinimus, decernimus, & declaramus; prædictos RR. Priorem, & Monachos Monasterij Sanctiss. Annunciationis Congregationis Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti Ciuitatis Tarentinæ, non teneri, nec obligatos esse ad solutionem dimidiæ; seu quartæ funeralium defunctorum deferendorum ad præfatam eorum Ecclesiam, sed prædictos RR. Priorem, & Monachos fore, & esse exemptos, & propterea absoluendos & liberandos à dicta solutione dimidiæ, seu quartæ funeralis prætensæ per dictum Capitulum & Clerum, prout absoluimus, & liberamus, & pro absolutis, & liberatis haberi volumus; ipsósque Priorem, & Monachos posse, ac debere, ac eis licere deferre ad dictam eorum Ecclesiam defunctos, sine prædicti Capituli,

tuli,& Cleri interuentu, declaramus,ac respectiuè mandamus molestationes, oppositiones, perturbationes, & impedimenta quæcunque per dictos aduersarios præstitas illatas, præstitáque & illata fuisse, & esse nullas, temerarias, indebitas, iniustas, ac de facto illatas, & præsumptas, illatáve & præsumpta, & de,& super illis perpetuum silentiom imponendum fore, & esse, prout imponimus, victósque victoribus in expensis in huiusmodi causa factis condemnamus,quarum texationemnobis, vel cui de iure, in posterum reseruamus; & ita dicimus, pronunciamus, seotentiamus, definimus, & declaramus nó solùm modo,& forma præmissis;sed etiam omni alio meliori.Ita pronunciaui Ego Camillus Meltius Locumtenens : lecta, lata, & in scriptis promulgata fuit præinserta diffinitiua sententia per eundem Perillustr. & Reuerendissimum D. Camillum Melrium in Ciuilibus locumtenentem Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Auditoris Cameræ, sub anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi millesimo sexcentesimo vigesimo octauo, Indictione vndecima, die verò nona mensis Februarij, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D.N.D. Vrbani Diuina prouidentia Papæ octaui, Anno eius sexto; Præsentibus in Palario solitæ Residentiæ ipsius Reuerendiss. D. Meltij ibidémque audientibus,& intelligentibus DD. Francisco Belgio, & Ioanne Zeppa testibus ad prædicta omnia,& singula vocatis,habitis specialiter, atque rogatis. In quorum omnium, & singulorum fidem,&c. Datum hac die 20. Martij 1630.

Ego Cæsar, Columna Romanus Cur. Cau. Can. Apostol. Notarius de præmissis rogat. præsens Instrumentum subscripsi, & publicaui, requisitus, &c.

Loco signi Notarij.

DECISIO XXVI.

Sacra Rota Romana super confirmatione supradicta sententia pro exemptione à solutione quarta Funeralis, R.P.D. Qucipo.

Tarentina quartæ Funeralis.

Marc. 5. Decembris 1619.

SEntentiam A. C. confirmandam esse Dominis placuit, Nam licet quarta Funeralis Ecclesiæ Cathedrali, vel Parochiali iure communi debeatur. *cap. cum super, cap. in nostra de sepulturis, c. cum quis in princ. eodem tit. lib.6. Clem. dudum eod.tit.* Monachi autem Cœlestini exempti & priuilegiati existunt ab hoc onere per fel. rec. Cœlestinum Quintum, sicut de aliis Religionibus, quæ simili priuilegio à diuersis Pontificibus concesso fruuntur, refert Eman. Rodericus *qu. reg. tom. 1. q. 39. art. 2.* & iam olim huiusmodi exactionem Episcopis interdictam fuisse aduertit P. Gregorius *lib. 2. sintagm. c. 25. n. 10. per text. in C. Priscis quidem canonibus & C. Vnio. 10 q. 3.* Maximè cum dicti Monachi Cœlestini eodem priuilegio aliis Religionibus concesso vti possint, propter priuilegiorum communicationem ipsis à S. D. N. concessam ex Seraph. *decis. 605. numero quarto.*

Et quamuis Conc. Trid. *sess. 25. c. 13.* in fauorem Ecclesiarum Cathedralium, & Parochialium ius quartæ Funeralis confirmauerit, & priuilegiis in contrarium concessis derogauerit, dumtaxat loquitur de Ecclesiis existentibus in possessione percipiendi dictam quartam Funeralem citra quadraginta annos. Atque ita priuilegia Religionum quadraginta annos excedentia non comprehendit, vt S. M. Quintus expressit, & Sacra Congregatio Concilij sæpe declarauit, vt referunt Em. Roderic. *vbi suprà* Guttier. *de iur. confirm. secunda parte, capite tertio, numero secundo, & 3.* & fuit dictum in Hispalen. *quarta Funeralium quarta Iulij 1590. coram bon. memoria Cardinali Pamphilio.*

Nec visum fuit Dominis præfatam Constitutionem Pij Quinti fuisse reuocatam per Gregorium XIII. quia per Gregorium ex eo quod Bulla Pij Quinti plura contineret, fuit dumtaxat reducta ad terminos Sacræ Congregationis Concilij, refert Ioannes de la Cruz *de statu Religionis lib. 2. c. 19. dub. 5.* & fuit resolutum coram Reuerendissimo Domino meo Decano *in causa Licien. quarta Funeralis 15. Ianuarij millesimo sexcentesimo decimo octauo.*

Et ita, &c. Vna tantùm parte informante.

DECISIO XXVII.

Sacra Rot. Roman. coram R.P.D. Ghislerio.

Lucana Iurispatronatus.

Veneris 10. Ianuarij 1645.

PLuries proposito per me dubio, An constaret de Iurepatronatus Parochianorum SS. Ioannis, & Reparatæ Lucanæ Ciuitatis, qui tanquam Vicini Ecclesiæ S. Andreæ, quæ est vnum de Brachiis dictæ Parochiæ, illa vacante nominarunt in Rectorem Alexandrum Trentaln, tandem sub die 29. Ianuarij superioris anni fuit resolutum de eo constare, & consequenter dictum Alexandrum præsentatum coram Vicario Lucano esse instituendum ex duobus fundamentis præcipuè. Primò, quia non cadit præsumptio vsurpationis in Iurepatronatus competente non omnibus Parochianis, sed patri ipsorum. Secundò, quia quatenus caderet talis præsumptio, illa tamen cessat, vbi adest Centenaria quasi possessio præsentandi; quæ æquipollet immemorabili requisitæ à Concil. Tridentino *sess. 25. de reform. cap. 9.* Re proposita causa super eisdem DD. etiamsi in iure subsistant supradicta fundamenta, nihilominus existimantes ea non applicari proposito casui recesserunt à decisis.

Nam respectu primi fundamenti certum est, eandem præsumptionem, quæ militare solet in Iurepatronatus Vniuersitatis cessare si non tota Vniuersitas, sed certa pars illius prætenderet Iurispatronatus, vt præter allegatos in decisione in hac causa sub dicta 29. Ianuarij superioris anni tradit *Gonzal. super reg. 8. gloss. 18. n. 69. Barbos. de potest. Episc. alleg. 72. n. 64. & in Concil. Trident. cap. 9. de reform. n. 53.* vbi alios allegat, & in terminis Parochianorum, *Rota in Lucana Iurispatronat. 31. Ianuarij 1620. coram bon. mem. Seleocien. qua est dec. 28. sub n. 1. vers. nam etsi aliqua apud Viuian. de Iurepatronatus*, sed cum in nostro casu Iuspatronatus prætendatur ab omnibus Parochianis existentibus in Vicinia S. Andreæ, ex quo non solet concurrere integra Vicinia, seu Via ad dotandum beneficium animo reseruandi Patronatum, vt animaduertit *Loter. de re benefic. lib. 2. quæst. 15. n. 136.* sed Ecclesiæ solent fieri ex eleemosyna plurium, vt ponderat *Crescen. dec. 1. de iurep. Achill. dec. 4. eod. tit.* cum aliis per *Riccium in prax. prob. Iurispatronat. resol. 101. n. 5. in fin.* intrat præsumptio vsurpationis, vt in terminis discusso articulo firmauit *Rota in Cremonen. Capellania 8. Aprilis 1061. coram bon. mem. Coccino decis. 15. n. 3. & 4. inter eius impressas, & in recent dec. 197. num. 36. part. 5.* secus autem esset si prætenderetur Iuspatronatus ab aliquibus familiis vnius Parochiæ, quæ non constituerent Viciniam, seu Contratam, nec insimul habitarent in aliquo Quarterio, seu Via, tunc enim posset esse difficultas, An intraret supradicta dispositio Concilij Tridentini sess. 25. cap. 9. de reformat. quia cum

tunc

tunç agatur de pluribus familiis vnius Parochiæ, licet maiorem partem Parochianorum constituant, considerantur tamen vti singuli, & in illis non intrat præsumptio Vsurpationis, cum Vniuersitatem, aut Collegium non constituant, sic *Panorm. consf.26.vol.2. Ca d. consf.9. num. 2. de iurepatron.* vbi quod quando sunt plures Patroni vnius Ecclesiæ singulariter, nullus ipsorum propriè potest dici Patronus ipsius Ecclesiæ, *Pic. in l. Titia quæst.31. ff. de legat.2. Spino de testam. gloss 4. n.88.* quos refert & sequitur *Sanchez respons. moral lib. 2. cap.4. dub.100. num. 5.* quæ ratio non applicatur in nostro casu, in quo omnes Vicini S. Andreæ ad Iuspatronatus aspirant, provt insimul conuenerunt in Præsentationibus, & Nominationibus ad illam factis. Vnde sicut præsumitur Vsurpatio Ecclesiæ Parochialis SS. Ioannis & Reparatæ, si omnes illius Parochiani Iuspatronatus prætenderent, ita & præsumitur Ecclesiæ S. Andreæ, dum omnes, qui sub ea vti brachio Parochiali continentur, se illius Patronos prætendunt, quod enim procedit in toto respectu totius, procedit in parte respectu partis, *l. quæ de tota, ff. de rei vindic. Alba. consf.199. numer. 2.* Menoch. *consf. 671. num.* 8. cum in hoc Brachio Parochiali militet eadem ratio, quæ in tota Parochia, nempe inuerisimilitudo, quod ab initio tot familiæ diuersæ insimul conuenerint ad fundandam, vel dotandam Ecclesiam, vt benè firmatur *in d.dec.197.n.36.p.5.recent. & coram bo. mem. Coccino d. dec. 25. n. 3.* non propter potentiam, sed quia non ita de facili plures familiæ conueniunt ad ædificandam, & construendam Ecclesiam, vt dixerunt *Crescent.dict.dec.1.n.2.tit.de iurepatron.* Rota *in recent.dec.235. n.5.part.2.& apud Viuian. de iurepatron. supradicta dec. 28. num. 1.* & in terminis Ciuitatis Lucanæ, *Mohed. dec. 2. ad medium, eodem tit. de iurepatronat.*

Nec visæ fuerunt applicari resolutiones Rotæ *in Bergomen. Capellaniæ 18. May 1629. coram bo.mem. Merlino, quæ est dec. 290. p. 5. recent. & in Cracouien. Parochialis 24. Ianuarij 1628. coram eod. allegatæ in prima decisione, quia dec.290. num. 20.* loquitur de Iurepatronatus competente Confraternitati, in qua non cadit illa inuerisimilitudo superius considerata quæ militat in Vicinia, seu Contrata. Alia verò in causa Cracouien. minus applicatur, cum ibi agatur de Patronatu prætenso à Collegio Iuristarum, quorum respectu fuit resolutum non intrare præsumptionem vsurpationis, quia ex alia parte prætendebatur etiam Iuspatronatus ab Octouillis, vt colligitur ex sequenti decisione sub die 22. Maij 1628. inter recent. part. 5. Idem dicendum de declaratione S. Congregationis 18. Iulij 1602. qui etiam ipsa procedit in casu diuerso, loquitur enim de Capella existente in Ecclesia sita intra Parochiam, & propterea non applicatur ad præsentem casum, in quo agitur de ipsa Ecclesia non de Capella in ea sita.

Minus potest dubitari de secundo fundamento decisionis, quod præsentationes continuatæ per spatium 100. annorum probent immemorabilem, vbi de initio contrario non constat, quia tunc Centenaria ipsa concludit ad immemorabilem, cum contineat tempus, quod excedit hominum memoriam, vt per *Rotam dec. 583. n. 7. & seqq. part.4. diuers.* Vnde passim traditur ex præscriptione probari Iuspatronatus, modo illa sit, aut Immemorabilis *Achill. dec.4. de iurep. Mohed. dec.3. eod. tit. Rot. dec. 199. num. 5. part.1. diuers.* cum aliis per *Gonzal. ad reg. 8. gloss.18. n.45.* aut centenaria ex *Feder. de Sen. consf.234. Rot. decis.312. n.4. part.1 recent.* latè *coram bo. mem. Burat. dec.825. vbi Adden. n.8. & coram me in Alifana Iurispatronatus 4. Iulij 1629.* Cæterum cum ad elidendam præsumptionem Vsurpationis necessaria sit iustificatio Iurispatronatus ad formam sacr. Conc. supradicta sess. 25. c.9. de reform. requirentis vltra Immemorabilem Præsentationes continuatas spatio 50. annorum, effectum sortitas, & probatas per authentica documenta, cuius dispositio procedit etiam in Vniuersitate patua. Immò etiamsi prætendatur à Parochianis iuxta opinionem approbatam à sacra Congregatione Concilij, & à Rota vt in supradictis decisionibus *coram bon. mem. Coccino dec. 25. num. 4. coram Mantic. dec. 35. num. 2. post med. vers. quia in Vniuersitate, in Bon. beneficij 28. Iunij 1613. coram bon. memor. Cardin. Sacrato, in recent. dec.235. num.5. part.2. & d.dec.197. n. 36. part.5.* & in hoc casu cum non adsint Præsentationes per 150. annos etiam admisso initio ab anno 1362. & computatis Præsentationibus omnibus vsque ad annum 1499. decursi fuerint anni 137. dumtaxat, Probationes adductæ non releuant.

Sed quatenus non intraret dispositio Concilij, adhuc censuerunt DD. non adesse probationem Iurispatronatus, quæ iuxta dispositionem iuris communis sufficeret in personis non suspectis de vsurpatione. Certum est enim requiri Centenariam, vel Quadragenariam cum fama, & Centenaria debet esse omnino completa ad effectum, vt etiam simplices priuati possint Patronatum prætendere, quia non potest dici constare de Iurepatronatus, nisi Præsentationes excedant centum annos, vt tenuit *Rota in decisionibus relatis per bo. mem. Buratium dec.168. n.10. & in Firmana iurispatronatus 23. Februarij 1628. coram bon.mem.Cardin. Virili.*

Præterea ad effectum vt numerentur præsentationes, illæ debent esse claræ, & tales vt nullam patiantur oppositionem, aliàs ex eis non dicitur constare de quasi possessione certa, provt requiritur, vt inducatur Centenaria. *Gonz. super reg. 8. gloss.45. §.2.n.38.& seqq. Rota coram bon. mem. Pirouano in Vicen. beneficij 6. Februarij 1637.*

Quod Centenaria non sit omnino completa, vt requiritur, probatur ex eo, quia non omnes præsentationes, seu Collationes factæ ab anno 1362. vsque ad annum 1491. quo emanauit vltima sunt attendendæ. Est enim demenda prima Præsentatio facta de dicto anno 1362. cum non sit Præsentatio, sed Collatio facta tantum mentione cuiusdam Electionis, quæ cum possit intelligi de petitione personæ gratæ non concludit Præsentationem, vt in terminis tradit *Ferrett. consil. 212. n. 4.* & quamuis in decisione in hac causa facta dicatur Præsentationem suppleri ex subsequentibus Præsentationibus postea factis, iuxta decisionem *in Papien. Archiepresbyteratus 19. Februarij 1601. coram recol. mem. Hieronymo Cardin. Pamphilio.* Talis decisio non applicatur ex quo in illo casu constabat de Præsentationibus antea factis, in præsenti verò ante institutionem dicti anni 1362. non docetur de alia Præsentatione anteriori. Pariter est demenda Collatio facta ab Ordinario de anno 1431. ex negligentia Patronorum in non præsentando, quia aduertendum est Ordinarium contulisse ex Iure deuoluto per negligentiam illorum, *Qui prætendebant ad se pertinere ius nominandi, & præsentandi,* &c. quæ verba, *qui prætendebant,* nihil certi affirmant, imò excludunt Iuspatronatus, cùm tendant potiùs ad negandum, quàm ad firmandum enunciatum, vt fuit dictum *in Assisien. beneficij 26. Iunij 1585. coram eodem recol. mem. Card. Pamphilio, & coram Reuerendiss. Vrgellen. dec.71. num. 4.* & certum est illa non probare Iuspatronatus, nisi illud probetur aliunde, quàm ex temporis decursu, vt pluribus comprobauit. *Rota coram bo. mem. Pirouano in Vicen. beneficij 9. Decembris 1627. & in Geruden. beneficij 1. Iulij prox. præter. coram me.* Ideo talis Collatio sine difficultate non est habenda in consideratione, nec tempus illud intermedium deseruire potest, aut computari pro implendo cursu Centenario, vt bene *Rota in Vicen. beneficij coram eod. bon.mem. Pirouano 6. Februarij 1637.* Demenda est etiam Præsentatio anni 1491. facta ad fauorem Bartholomæi de Sandonninis à Parochianis tanquam Patronis dictæ Ecclesiæ S. Andreæ, quia verè non habuit effectum, ex quo tunc fuit immissus

immissus Angelus Nucchellus vigore quarumdam litterarum Apostolicarum siue Gratiæ Expectatiuæ ad collationem, & prouisionem Episcopi Lucen. sub datum Romæ apud S.Petrum anno 1486 Kalend. Nouembris, & tamen effectuatio requiritur.

Nec est attendenda sententia Ordinarij de dicto anno 1491. in qua fuit pronunciatum dictum Bartholomæum Sandóninum præsentatum per Parochianos esse instituendum, & confirmandum ad dictam Ecclesiam, nullúmque ius competere Hieronymo de Balbanis à Sede Apostolica prouiso vti de reseruato. Quia non iustificatur ex actis, nec fuit effectuata ex quo institutus in ea nunquam fuit in possessione, sed dictus Nucchellus, qui cum ante sententiam esset in possessione vigore Gratiæ Expectatiuæ illam continuauit ex eodem titulo primæuo, vt ex inuentario, & consignatione bonorum existentium in Sacristia, & Domo Ecclesiæ consignatorum per Capellanum Petro de Nucchellis Procuratori, ex locatione facta ab eodem vti Rectore de redditibus Ecclesiæ, & ex permutatione domus ab eo facta vti Rectore cum licentia Ordinarij. Nec dicta sententia fuit lata citato Promotore Fiscali de cuius interesse agebatur, & dicto Nucchello legitimo contradictore, & possessore ex supradictis, minúsque ex resignatione facta ab eodem Sandonnino Nucchello cum reseruatione pensionis probatur effectuatio dictæ sententiæ, quia etiam non possessor cedere potest ius, quod habet, seu habere prætendit in beneficio, vt bene per *Rotam decis. 564. n.10. vers. quamuis autem, part. 4. diu.* considerata præcipuè modicitate pensionis 9. ducat. sibi reseruatæ super fructibus annui redditus scut. 200. circiter, ideò talis sententia, etiamsi Ordinarij, & canonizatoria Iurispatronatus, cum non appareat effectuata, non debet attendi, vt dixit *Rota dec. 169. n.3. lib. 3. part. 3. diu. coram Cardin. Canal. decis. 159. num.3. dec. 560. ante finem coram eodem, coram Buratto decis. 168. n. 18. in Asculana Iurispatronatus 7. Iunij 1638. coram D. Cardin. Panzirolo,* vbi ex *Capniaq. Seraph.* & aliis ibi allegatis firmatur non stari assertioni Episcopi, quod Beneficium sit de Iurepatronatus in Ecclesiæ præiudicium, præsertim si emanauit, non citato Promotore Fiscali, de cuius interesse agitur; idémque dixit *Rota dec. 197. num. 50. & seqq. part. 5. recent.* vbi, quod debet etiam ex actis constare cognitum fuisse de Iurepatronatus. Et in terminis, quod sententia Ordinarij canonizatoria Iurispatronatus non effectuata non debet attendi, latè fuit firmatum *in Barchinonen. beneficij 26. Iunij 1643. coram R. P. D. meo Carrillo.* Igitur cum dicta sententia lata ab Ordinario de anno 1491. super prima institutione Bartholomæi Sandonnini, non habuerit effectum, nec fuerit lata citato Promotore Fiscali, & dicto Nucchello, sed Balbano prouiso Apostolico ex capite reseruationis, non potest dici, quod tanquam lata super statu Beneficij faciat ius contra omnes, vt supponitur in decisione in hac causa.

Nec potest prætendi, quòd saltem suffragetur Quadragenaria, cum deficiat fama, quæ probetur ex enunciatiuis Rota *coram bon.mem. Coccino decis. 209. num.3. coram Cardin. Canal. decis. 560 sub n.2. & decis. 494. n.4. part. 3. recent.* Enuntiatiuæ sufficientes non adsunt, cum requiratur, quod sint plures, & supra centum annos, Rota *coram bon.mem. Buratto decis. 178. num. 14. decis. 295. n.6. part.1. recent. & in Mediolanen. iurispatronatus 8. Iunij 1618. coram bon. mem. Pirouano inter impressas apud Vinian. de iurepatronatus dec. 73. n.2. & 3.* Vnde cum probetur Centenaria, quia sunt demendæ supradictæ Præsentationes de annis 1362. 1431. & 1491. Nec releuet Quadragenaria, cum Fama deficiat, non adest ordinaria probatio, quatenus Concilium Tridentinum non intraret.

Neque ad probandam famam suffragatur Partita extracta ex Quaderno beneficiorum Diœcesis Lucanæ compilato, vt asseritur anno 1560. vbi dicta Ecclesia S. Andreæ enunciatur de Iurepatronatus. Nam vltra quod partita non est recognita, neque legitime extracta, in omnem casum dicta Enunciatiua vnica, & Recens intra centum annos, & emissa in tempore suspecto, quia non possidebat præsentatus à Parochianis, nihil probat Rota *coram Buratto dict. dec. 178. num. 12. & 13. & in Asculana iurispatronatus 7. Iunij 1638. coram Eminentiss. D. Card. Panzirolo.*

Minúsque suffragatur *Gratia si Neutri* per Nucchellum obtenta ab Alexandro VI. cum derogatione Iurispatronatus, quia in illa narratur, quod à nonnullis asserebatur Ecclesiam prædictam esse de Iurepatronatus, & Papa derogauit, quatenus illud extaret; quo casu potiùs dicitur controuersum, & impugnatum Iuspatronatus, quam admissum, *Rota d. decis. 178. num. 14. ad medium, & n. 17. in fine, coram Buratto, & in dec. 72. n. 4. coram Reuerendiss. Vrgellen.*

Vlterius considerarunt DD. præter præsumptionem iuris, quod in dubio Ecclesiastica beneficia præsumuntur libera iuxta doctrinam *Innocentij in c. cùm venerabilis, n.9. de except. & ibi D.Dores. Dec. consil. 802. n. 1.* cum aliis adductis *per Menoch. de præsumptionib. præsumpt. 90. n.1. lib.3. Rota coram Cardin. Seraph. dec. 1352. n. 1. coram Cardin. Canal. dec. 159. n.1. coram Cardin. Sacrato in Bonen. beneficij 28. Iunij 1617.* & sæpè in aliis, Quia Iuspatronatus est quædam seruitus beneficij, quæ non præsumitur, *Abbas consil. 59. n.3. lib. 2. Gig. cons. 48. n. 16.* in isto casu concurrit, quod à dicto anno 1451. citra, nulla datur Præsentatio facta à Patronis, neque in resignationibus beneficiorum, nedum non fuit derogatum Patronatui, sed nec etiam facta fuit mentio illius, de eo enim facta fuisset mentio, vel consensus fuisset præseruatus; aut illi derogatum prout fit de stylo per ea quæ tradit *Paris. de resignat. lib. 7. q. 4. n. 31. & 59. Rota coram bo. mem. Baratto dec. 178. n. 7.* Ita quod cum ab anno 1491. quo Nucchellus prouisus Apostolicus fuit immissus vsque ad vltimam vacationem anni 1641. & sic post Concilium Tridentinum per 150. annos nulla detur Nominatio, seu Præsentatio Parochianorum, & omnes Collationes seu Prouisiones Apostolicæ fuerint factæ tanquam de libero. Hic vltimus status in concursu præualet, & est attendendus cum non possit dici probatus Patronatus laicalis.

Prout vtraque parte informante fuit per DD. resolutum.

DECISIO XXVIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Bichio.

Gerunden. Capellaniæ.

Veneris 27. Ianuarij 1645.

Subsistere visa est Dominis decisio edita 13. Iunij proximè præteriti, non obstantibus ex aduerso contra eam deductis. Quod enim possessio Francesch non sit manutenibilis, ex quo capitulariter capta non fuerit, vt requirebatur. *Cassad. dec. 8. n. 1. de caus. poss. & propr. & decis. 5. n. 3. de Iurepatr. Roman. cons. 482. num. 2. & seqq.* Rot. *decis. 1156. sub num. 1. lib. 3. part. 3. diuers. decis. 91. num. 6. part. 1. recent.* etiamsi tradita fuerint de mandato Collatoris, vel alterius Executoris. *Put. decis. 22. n. 2. Mandos. de Signat. grat. tit. de regress. col. 4. vers. illa verba, Loter. de re benef. lib. 3. q. 5. n. 38. cum aliis allegatis in Senen. Canonicatus 21. Iunij 1596. coram bon. mem. Litta.*

Non obest quia dignitatis, qualis (vt infrà dicam) est Capellania de qua agitur, non est necesse, quòd capiatur possessio capitulariter, cùm Dignitates non sint de Capitulo,

pitulo, nisi in illarum erectione exprimatur concessio, Stalli in Choro; & vocis in Capitulo. *Seraph. dec.98. num.1. Rot.dec.177.n.4.& num.4.& 5.inter impress. post modern. Perus. de man. & in Treueren. Archidiaconatus 13.Iunij 1544 coram R.P.D.meo Cerro.*Præsertim,quia ipse aduersarius eodem modo, quo Francesch absque facto Capituli cæpit possessionem, in qua petit manuteneri, sic agnouit non requiri quòd possessio capitulariter tradatur & de hoc defectu dare non potest, vt in simili dixit Rot. *in Auximana Tutelæ 16.Februarij 1582. coram bon. mem. de Ruben, & in Aretina ſpoly 9. Iunij 1604. coram bon.mem.* Coccino, *inter eius impress. decis. 1604.num.7.*

Quòd autem Capellania hæc sit dignitas, constat ex publico instrumento anni 1605. dato in *Summa Tauernerꝛ.n. 9.* in quo dicitur, quòd est quarta Dignitas post Abbatialem, & contra aduersarium,qui illud produxit, plenè probat, cùm procedendo confessus fuerit vera esse omnia ibidem contenta, *Salic.in l.comparationes sub num. 13. C. de fid. instrum. Dec. in cap.cùm venerabilis, num 90.de except. Surd.consil.151.num.16. Buratt. decis. 934.num.4.* atque etiam enunciata. *Ruin.cons.141. num. 13.lib. 5. Aym.consil 34.num.8. Buratt. decis. 622.num. 3.* Idemque deducitur ex testibus examinatis in causa *Geronden. Iurisdictionis coram bon. mem.* Coccino, qui licèt examinati in alia causa, quia deponunt super statu beneficij probant etiam in hoc iudicio *Mant.decis.350. num.4. & fuit dictum in Pistorien. Parochial. 27. Ianuarij 1620. coram bon. mem. Pirouano, & in eadem 9. Februarij 1632. coram bon.mem. Merlino*, vel saltem multùm coadiuuant probationem resultantem ex d. instrumento *Felin. in cap.causam quæ il primo, num. 19. de testib. Nat. consil. 394. num. 24.* Rot. *decis. 294. num. 3. part.1. recent.*

Minùs obstat, quòd Capellania ex quo habet curam animarum, nulliter collata fuerit absque concursu requisito ex dispositione *Sac. Conc.Trid. sess.24.de reform. cap. 18.* cuius formam san. me. Pius V. *in constit.13. inter eius impress. Bullar. tom. 2* mandauit seruari sub decreto irritanti,quod inficit titulum,ac possessionem eius vigore susceptam. *Caput aq.decis.307.n.4.q.3.Cassad.dec. 1.n.2.de restit. spoliat.* Rot. *eod tit. decis. 3. sub num. 1. in nouis, & decis. 2. in antiq.* etiam ad effectum manutentionis, *Lotter.de re benef.lib. 2.q. 46. num. 63. & sequen.* vbi quòd possessio habetur pro vacua, & pro non possessione, Grat. *discept. 113. numer. 72. Put. decis. 179.n.2. & 3.lib.2.in corr.*Rot.*dec.215.num.15. & seqq. inter impress.post Modern.de manutenendo*: itaut secundo possessori licèt posteriori sit danda manutentio. *Mant.decis.40.n.8.Coccin.decis.51.num.4.* Rot. *inter recent.decis.48.num.2.& seqq.part.5.*

Quia necessitas concursus cessat in Dignitatibus habentibus curam animarum, siue existant in Ecclesia Cathedrali, siue in Collegita, vt declarasse Sacr.Congreg. Concilij Tridentini refert *Garc.de benef. p. 9. cap. 2.sub num.181. & 195.*vbi dicitur ratio,quia Concilium non fecit expressam mentionem Dignitatum, & notat *Barbos. in collect. ad Concil.de sess.24. de reformat. cap. 18.num.14.& 15.& in tractat.de offic. Episc. allegat 60. num.28. & 29. Gonzal. super reg. gloss. 6. num. 161.* Et quamuis Capellania aliquando collata fuerit præuio concursu, hoc tamen vti factum per errorem vel ex abundanti, non nocet, *l.testamentum, C. de testament. Roman.consil.347.n.7.*

Et sufficit dubitari posse, fuerit necessarius concursus, vt interim eius omissio non resistat manutentioni Francesch anterioris possessoris, vt ferè in puncto Coccin. *decis.124. num.4.& 5.* nam decretum irritans appositum non super certo corpore beneficij,sed in genere, seu in lege generali non tollit insistentiam saltem facti, donec iustificetur, quòd versamur in casu decreti irritatis. *Gonz. super reg.8.gloss.64.n.32.& 39. Lotter.de re benefic. lib. 2. quæst.8.num.77. Caput aq.decis.325. n 8. & seqq.p.1. Caualer.decis.8.n.4.* Rot. *decis.341. num. 2. decis.561.num. 2.& 3.part.1.recent.& in Legionen.beneficij 4.Iulij 1640.coram R.P.D.meo Ghislerio.*

Tandem non obstat, quòd collatio Capellaniæ non spectet ad Abbatem,qui contulit Francesch; sed ad Ordinarium, quia hæc reijcienda sunt ad petitorium, cùm respiciant titulum possessionis, qui necessarius non est ad obtinendam manutentionem, vt præter allegatos in prima decisione dixit Rota *in supradicta Treueren. Archidiaconatus 13.Iunij 1644.coram R.P.D.meo Cerro.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XXIX.

Sacra Rota Romana coram R.P.D.Verospio.

Compostellana Parochialis.

Veneris 10. *Februarij* 1645.

DECISVM fuerat coram Eminentissimo D.Cardin. meo Cochino sub die 17. Iunij præteriti anni, adiudicandam esse Parochialem controuersam Petro Lopez, qui eius collationem ab Eminentiss. Cardin. Archiepiscopo Compostellano obtinuerat. Re, proposito per me dubio illius confirmatione responsum fuit ex optimis fundamentis in eadem decisione deductis.

Dum enim ex reg.8. hodie 9. Cancellariæ Parochialis erat Apostolicæ Sedi reseruata;tùm ratione vacationis in mense Nouembri eidem sedi semper affecto, vt *aduertit* Gonzal. *super eadem regula gloss. 46. num. 22.* tùm ex qualitate Patronatus Ecclesiastici, *vt voluit Felin. intract.quando lit. Apostol.noc. Patron.n.11.in 3.limit. Couar.qq.pract.cap.36.n.5* Rot. *coram Cassad.decis.4.n.2. de iur. Patron.& coram Greg. decis.48.n.4.coram Caual. decis.178 n.3. & decis. 647.n.2. & in decis. 48. n. 7. p.5. recent.* Eius virtute reseruationis potuit Eminentissimus Cardinalis Archiepiscopus hanc Parochialem Petro conferre, tùm auctoritate ordinaria sibi, tanquam Cardinali attributa per generale indultum eiusdem regulæ, ex cuius dispositione non solùm remouentur obstacula reseruationum;sed illi tribuitur facultas conferendi beneficia Apostolicæ sedi reseruata, ac si affectiones non emanassent, *vt ponderauit* Rot. *coram Cassad.decis.8.n.10. & 11.de prebend.& in decis.585.n. 48.& 49. p.5.recent. Mediolanens. Canonicatus 8. Februarij 1638. coram R. D. meo Decano;* & declarauit sanct. mem. Vrbanus *in Bulla 59.* in ordine ad fauorem tantùm Cardinalium, non autem alterius Collatoris fuisse inductum idem indultum,cuius meminit *Lotther.de re benefic. lib.2.q.21.n. 116.*tùm etiam auctoritate delegata sibi debita in vim specialis indulti, *vt tradit idem Lotther.in d.q.21.n.117.& seqq. Garz.de benef.p.5.cap.1.num.628* Rot. *in d. Mediol. Canonicatus, coram Reuerendiss. D. meo Decan.* Hæc verò qualitas Patronatus visa fuit iustificari ex pluribus præsentationibus per spatium longi temporis factis à Priore S. Mariæ de Sar, ex quibus resultat probatio patronatus inter personas priuatas. *Franc. in cap. 1. numer. 5. de iure patronat. Federic. de Sen.consil. 234.n.4.* Rot. *coram Cassad. decis. 2. numer. 7. de prob. & coram Achil. decis. 1. num. 1. de iur. patron. & in Bergomen. Capellania 18. Maij 1629.coram bon.mem.Merlino, & in Pistorien. Parochialis 10. Maij 1641. coram Eminentissimo D. meo Verospio*, dum præsertim præsentationes prædictæ probantur effectum sortitæ ex successiua præsentatione vnius per mortem alterius, *iuxta celebre consil. Oldrad. 229.* sæpius approbatum in hoc Tribunali, *vt.in decis.541.num.2.& decis. 370.num.7.p.2. recent.& decis.545.n.2.p.1. coram Gregor.decis. 115.n.1.& coram Seraph. decis. 294. & 337.* tùm ex testibus de publica voce,

voce,& fama deponẽtibus,quæ,iuncta di ctæ possessione præsentandi, probant patronatum, vt sequendo auctoritatem Baldi in l. cùm super, C. de rei vindic. dixit Rot. coram Cassad.decis.2.n.1. de probat. & coram Put. decis. 56.n.4. & decis. 135. in fin.lib.1.decis.346.n.2.lib.2.tùm demùm ex sententia Ordinarij super canonizatione huius patronatus emanata, cui plurimum deferri solet, ex quo admodum difficiles existant in admittendo patronatu, donec de eo plenè doceatur, vt considerauit Rot. decis.11.de iure patron.in nou. & coram Seraph. decis. 1232.coram Burats. decis. 219. num. 6. & in decis. 518. n.3.& in Tirasonen. Capellania,14. Decembris 1607. coram Sanctiss. D. N. & tradit Rocch. de iure patron. in verb. Honorificum, num.83. Ex quibus etiam probationibus simul iunctis visa fuit iustificari altera qualitas Ecclesiastica in hoc patronatu;dùm ex his etiam ostenditur, illud spectare ad Priorem Beatæ Mariæ de Sar, ratione Ecclesiæ cui præest, vt considerauit idem Roch.dicto tractatu,verbo, ius, num.14. Felinus in tract. quando lit. noc. Patron.num.11. in 3.limitat. Paris. de resign. benef. lib.2.quæst. 4. numer. 39. Oyeda de benef. part. 1. cap.vlt.num.113. Couarr. practic. quæst. cap. 36. num.2. vers.distinguitur autem.

Hinc cessat obiectio, quòd indultum in vim regul. 8. Cancell. non inducat reseruationem fauore Cardinalium, sed illos tantùm à regula excipiat, & ita non potuerit Archiepiscopus Compostellanus parochialem Petro conferre,dum nulla eius fauore aderat reseruatio, nec aliàs ad ipsum spectabat præsentatio,vt tradit Gonzal. super regul. 8. gloss 24. num. 78.& seqq.Rot. in vna Argentina Canonicatus 9. May 1611. coram Sanctiss. D. N. & in decis. 642. p.2. recent.& coram Greg. decis. 99.n.3.& ibi Add.n.4. Quia fortè procedere posset obiectio in terminis antiquorum Indultorum, de quibus loquuntur præcitatæ decisiones; secus verò in indultis, quæ in vim eiusdem regulæ octauæ à Cardinalibus ordinariis Collatoribus hodie expediri solent, cum hæc illorum ordinariam facultatem augeant, ita vt in Collationibus reseruatis, & auctoritate ordinaria vtantur, & delegata, ac vice ipsius Summi Pontificis, qui beneficia sibi reseruauerat,vt plenè deductum fuit in d. Mediolanens. Canonic. 8. Februarij 1638. coram Reuerendissimo Domino meo Decano,& antea in Hispalens. dimidia portionis 17. Decembris 1635. & 14. Iunij 1636. coram bona memoria Coccino inter impress. part. 5. decis. 585. num. 50. vbi præterea, quod exceptio in reg.8. illis tantùm suffragatur aduersus reseruationes, non autem inferioribus Collatoribus,quorum respectu eadem reseruatio adhuc durare censetur, Rot. coram Reuerendissimo Vrgellen. decis.233.n.10. & declarauit sanct. memor Vrbanus in dicta Bulla 59.

Ex his quoque cessare visa fuit altera obiectio, quòd Vicarius in collatione huius parochialis vsus non fuerit speciali indulto, & sic auctoritate delegata,sed solùm ordinaria, cum ex superius ponderatis in vim quoque ordinariæ facultatis sustineri valeat ipsa collatio; præterquam remouetur ex facto, constat enim ex dispositiua collationis, Vicarium non se restrinxisse ad ordinariã facultatem: vnde,dum vtraque gaudebat, censetur processisse ex potestate, ex qua resultaret validitas actus, iuxta text.in l.3. ff. de testam.milit. & in l. quoties 13. ff. de rebus dub. Alciat. regul. 3. præsumpt. præs. 35. num. 5. Menochius eodem tractat.lib.2.præsumpt.17.n.2.in fin.& n.7. Vant. de nullit. ex defectu iurisdict. num. 171. Rot. coram Gregor. decis.104. num.16. & coram Seraph. decis. 549.num.2. & decis.96.n 1.p.2.diuers. Etiamsi addita non fuisset clausula,omni meliori modo;dummodo tamen ad certam facultatem non fuerit facta restrictio. Tunc enim actus censeri debet factus eo modo, quo fieri potest, vt firmauit Rot. in Parmen. beneficij 31. Ianuarij 1642. coram bon.mem. Merlino, & in Spoletana hæreditatis 12. Aprilis 1618. & in Taurinen. adiunctorum 17. Februarij 1620.coram sanctiss.D. N. & in decis. 549. coram Seraph.in qua præterea ponderatum fuit, quòd licèt quis se ordinarium appellasset, ea appellatio censeri debeat demonstratiuè apposita.

Non obstat, quòd hæc parochialis à Priore S.Mariæ de Sar ex titulo Infeudationis translata fuerit in Auctores Petri Lopez, & modo in illius possessione præsentandi existat Bartholomæus, qui Gregorium aduersarium præsentauit,ex cuius possessione Laici idem patronatus reputari debeat laicalis, vt tradit Garz.de benef. lib.3.cap.12.num.6. Rot.coram Seraph. dec.1420.n.1. & decis.144.n.18.& 19.p.5.rec. & in Anagnina benef. 23. Iunij 1642 coram bon.mem. Merlino, & 3. Maij 1644. coram R.P.D. meo Meltio.

Quia cum ex titulo Infeudationis solum dominium vtile translatum fuerit in laicum iuxta naturam feudi, remanente directo penes Ecclesiam, vt notant Doctores in l. 2. Cod.de iur. emphyt. Azor. instit.moral. p.6. lib.6. cap.20.q.12. vers. sic vtile, ea translatio patronatus dum non fuit totalis, prout existebat in superius adductis Decisionibus, qualitatem Ecclesiasticam non destruxit, nec patronatum reddit laicalem propter directum dominium ab Ecclesia retentum, quod ad se vtile attrahit, vt tradit Anchar.in cap.vnico,n.3.de iur.patron.lib.6.Rimin.sen.cons. 344. num. 9 Bergnin. Caualcan. decis. 22. num. 17.lib.1. & è conuerso in terminis feudi Ecclesiæ à laico concessi, quòd nihilominus remaneat laïcale, Abb.in cap. dilectus, 34.n. 4. de praben. post Innocen. in cap.solita,in verb. in temporalibus,de maior.& obed.Rot. in Rom. domus Scapuciis 19. Ianuarij 1611. coram bon. mem.Coccino impress. post 2.vol. cons. Farinac.305. num. 6. præsertim dum in tali infeudatione non probatur interfuisse, vel reseruatum beneplacitum Apostolicum prout in alienatione rerum Ecclesiæ requiritur, iuxta text.in cap.1.& cap sine exceptione de reb.Eccl.non alien. & in Extrauag. ambitiosè eod.tit Barbos. in his terminis de iur. Eccles.lib.3.c.12.n. 249. Rota coram Seraph. decis.2312. n. quod neque præsumi potest expeditum ex cursu longi temporis, dum obseruata non probatur infeudatio ex præsentationibus exhibitis, ex quibus constat semper Priorem præsentasse, quoties vacatio contigit post secutam infeudationem, quæ tamen obseruantiæ probatio vnà cum cursu temporis necessaria fuisset ad inducendam beneplaciti præsumptionem, vt aduertit Rot. coram Put.decis.7. de præsumpt.coram bon. mem. Coccino decis.301.num.2.& 3. & decis. 362. n. 6. & in decis.694. num.5. part.1.& in Valentina Baronia 4. Iunij 1603. coram Ortembergo. vbi, quod obseruantia debet esse continuata, & in Burgen. Abbatia 20. Nouembris 1631.coram Vbaldo.

Non obstat, quòd hic patronatus reputari debeat laicalis, vti dependens à patronatu S.Mariæ de Sar, cuius præsentatio ad Sereniss. Regem Catholicum spectat; præterquam enim quòd hoc non iustificatur in facto, in quo nullum exhibetur priuilegium, nec vlla Regis præsentatio, vt ponderat Decisio præterita in §. nec obstat, & in §. nihilominus, vbi præterea dictum fuit ius patronatus Monasterij non extendi ad illius Ecclesias subditas, & filiales tanquam ab eadem segregatas. Responderunt Domini, de hoc non esse quærendum, dum lis cum Sereniss. Rege, vel eius præsentato à feudatario Prioris, ad quem ille spectare patronatum inficiari non potest, cum ius suum deducit ex præsentatione obtenta à feudatario Prioris, cuius ius cognouisse, & approbasse videtur, vt notant Adden.ad Put.decis.333. lib. 1.vers.& ratio, Rot.decis. 399. num. 11. part. 4. & decis. 511. num.2.part.3. recent.

Et ita vtraque, &c.

DECISIO

DECISIO XXX.

Sacra Rota Romana coram R. D. Bichio.

Cæsaraugustana Beneficij de Linares

Veneris 10. Februarij 1645.

IOANNES Rojo destitutus exceptione recursuum ad Iudices laicos aliàs obiecta contra Ioannem Gargallo, nec non pertinentiæ Iurispatronatus ad Iustitiam & Iuratos Oppidi de Linares, quarum alteram Rota bis reiecit, vt in decisionibus editis coram me 22. Iunij & 4. Decembris 1643. alteram semel, vt in decisione sub die 14. Nouembris 1644. produxit nuper articulos, ac petiit remissoriam, ad probandum quòd Franciscus Sanchez est filius Michaëlis, ac Theodota est hæres Ludouici Sanchez; qui Michaël & Ludouicus erant in quasi possessione præsentandi vnà cum Gaspare Seniore, eamque probationem sibi prodesse ad victoriam asserebat, quia cùm sit præsentatus à prædictis Francisco & Theodora, iustificabat exinde gratiam Apostolicã obtentam sub narratiua præsentationis de se factæ à medie tate patronorum.

Sed protestante aduersario ne remissoria concederetur, proposui hodie dubium, an illa sit danda, & negatiuè responsum fuit, quia computata etiam voce Francisci ac Theodoræ, Rojo non habet medietatem vocum, prout Papæ narrauit. Supposito enim quòd agatur de Iure parronatus gentilitio, vt firmat prima decisio; & colligitur ex verbis fundationis, cùm non fuerit reseruatum simpliciter pro descendentibus, diuersarum personarum, in quibus terminis hæreditarium esse dixit *Rot. dec. 275. n.4. & seqq. decis. 282. num. 8. & seqq. part. 7. recent.* Sed pro parentibus propinquioribus sibi in genere, vel parentela, per lineam masculinam duntaxat descendentibus, & in illorum defectum pro descendentibus ex linea fœminina, & vtraque linea deficiente pro Officialibus Oppidi de Linares, quæ verba demoustrant fundatorem voluisse patronatus pertinere ad agnationem & familiam, donec aliquis ex ea superesset, vt per *Lambert. de Iurepatr. lib. 1. p. 1. q. 2. artic. 8. & sequentibus, Loter. de re benef. lib. 2. q. 11. numer. 3. Seraph. dec. 364. numero 1. & seq. dec. 378. num. 3.*

Supposito etiam, quòd de anno 1606. tres adessent patroni, nempe Ludouicus, Michaël, Gaspar senior, quòdque ex Gaspare seniori progeniti fuerint Gaspar iunior, Valerius, Ioan. & Hieronymi, sequitur primò quòd vox Theodoræ, que fuit vxor, & hæres Ludouici, vt ipsemet aduersarius aliàs articulauit, & enunciatur in consensu, ad eiusdem aduersarij fauorem per illam præstito, ac deponit primus testis examinatus in partibus, non sit computanda inter voces patronorum, quia vxor successoris in patronatu non succedit in Iure patronatus gentilitio cùm non sit de genere & consanguinitate fundatoris, sed affinis, *c. non debet. de consanguin. & ff. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gl. 9. num. 20. Sanch. de matrim. l. 7. disp. 64. num. 3.* nec admittatur hæres vnius ex patronis dum supersunt alij de agnatione fundatoris *Couar. var. resol. lib. 2. c. 18. num. 10. Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. num. 31. Garz. de benef. part. 5. cap. 9. num 69. Lotter. de re benef. lib. 2. q. 11. num. 6. & seqq. Sanch. respons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 92. num. Seraph. dec. 364. num. 9. & dec. 378. num 8.* quidquid sit in hærede vltimi grauati, vt ex *Anchar. cons. 81. benè distinguit Rot. in Florentina Iurispatronatus 20. Decembr. 1632. coram bon. mem. Merlin.* Et gratis dicitur Ius patronatus de anno 1606. fuisse effectum hæreditarium, cùm tunc præsentauerit Gaspar senior, quem fuisse de genere fundatoris probant testes, vt in decisionibus hactenus editis, nec Iuspatronatus esse possit pro parte gentilitium, & pro parte hæreditarium. *Rot. decis. 330. n. 4 part. 5 recent.* & fundator in defectum consanguineorum, substituerit Officiales Oppidi de Linares.

Secundo quod defunctis præfatis Ludouico, Michaële, & Gaspare Seniore. Iuspatronatus diuisum fuerit in plures voces, quarum vnam habet Franciscus Michaëlis filius & author aduersarij, aliàs habent Gaspar & Valerius filij Gasparis Senioris, quæ præsentarunt Gargallum: nam Iuspatronatus gentilitium deficientibus proximioribus in gradu non defertur ad sequentes in stripes, sed in capita, quando vt in casu nostro omnes eodem gradu consanguinitatis, iunguntur fundatori *Bald. in l. 2 sub n. 4. vers. sicuti est Iuspatronatus. Cod. suis & legitimis hared. Gabr. cons. 199. sub num. 4. vers. sin fuerit lib. 5. Alex. de Neu. cons. 63. n. 3. & seqq. Loter. de re benefic. dict. q. 11. num. 123.* vbi dicit rationem, quia verba fundatoris omnibus de gente conueniunt, *Viuian. de Iurepatron. lib. 4. cap. 9. num. 10. Rot. decis. 251. num. 5. part. 2. recent. decis. 280. num. 4. part. 7. decis. 183. num. 16. coram bon. mem. Buratto, & in Pillarien. Parochialis 9. Februarij 1624. coram bon. mem. Merlino*: quicquid dicendum esset si Iuspatronatus fuisset à principio relictum nominatim pluribus personis vt singulis, & eorum descendentibus, quo casu descendentes vniuscuiusque succedere in stirpes dixit *Rota decis. 1. num. 5. & per tot. part. 7. recent.*

Non itaque releuat probasse quod Theodora sit vxor & hæres Ludouici, & Francisc. filius Michaëlis, quia adhuc Gargallus habet maiorem partem vocum, cùm sit præsentatus à Gaspare Iuniore, & Valerio filiis Gasparis Senioris penes quos duæ voces patronatus residebant. Et vlterius irreleuantia articulorum detegitur, quia ex lege fundationis beneficium debetur Clericis de genere fundatoris, quod Rojo non exposuit Papæ, vt necesse erat, alioquin gratia Apostolica tanquam subreptitia non suffragatur, quia Papa voluit quidem derogare medietati vocum patronorum, non tamen præiudicare vocatis ex lege fundationis quam ignorabat. *Castr. Pal oper. moral. tom. 5. tract. 13. disp. 2. punct. 1. sub n. 17. Loter. de re benef. lib. 1. quæst. 34. num. 17 Seraph. decis. 1403. num. 3. & fuit decisum in Tarraconen. beneficij 10. Ianuarij 1639. coram R. P. D. meo Carillo, & in Gerunden. Beneficij 27. Iunij 1644. coram me.*

Se autem esse de genere fundatoris Rojo nec probauit, nec articulauit, nisi hesterna die postquam inter informandum articulos anteà productos audiuit esse irreleuantes, quod calumniæ non leuem suspicionem ingerit, maximè quia nusquam id articulauit spatio plurium annorum, quibus per tres instantias lis agitata fuit in partibus, vbi de facili haberi probationes, vt per *Vestr. in prax. lib. 6. cap. vltimo, n. 3. versic. idem si causa. Capntaq. dec. 65. in princip. 3. Buratt. decis. 23. num. 2.* nec huius articuli firmus aliquis hodie datur, vt pro obtinenda remissoria requiritur in causis beneficialibus *Mandos. in prax. commiss. formul. 25. verb. remissoriam, versiculo, non tamen, Cocc. decis. 165. num. 6. Buratt. decis. 23. num. 4. decis. 58. num. 4.* qualis est hæc in qua principaliter contenditur inter prouisos de titulo Beneficij, incidenter autem de pertinentia iurispatronatus: *Buratt. decis 50. num. 12. adden. ad sanct. mem. Gregor. XV. decis. 174. sub num. 7. vbi refert decisum in Lucana Iurispatronat. 19. Ianuarij 1611. coram bon. mem. Penia.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO. XXXI.

Sacra Rota coram R. P. D. Cerro.

Ciuitaten. Presbyteratus.

Veneris 24. Martij 1645.

DVbio bis proposito DD. dixerunt Antonio Vsai dandum esse mandatum de manutenendo, cum de eius anteriori possessione capta in vim sententiæ exequutoris deputati in litteris Apostolicis constet ex publico instrumento, quod alio non existente in possessione satis probet vulg. *l. pradia, vbi Bart. num. 1. ff. de acquir. possess.*

Nec obstat exceptio vnionis, quam prætendit D. Episcopus Ciuitaten. ex litteris Iulij II. ex earum enim lectura apparet tantummodò fuisse vnitas Ecclesias quoad gubernium, & administrationem, vt vnus, & idem esset administrator vtriusque Ecclesiæ, ibi fructusque prouentus & iura quæcumque ad mensam Episcopalem pertinentia percipientem, &c. & ibi, volumus autem, quod propter vnionem præfatæ Ecclesiæ Ampurien. & Ciuitaten. in spiritualibus non lædantur, & in temporalibus detrimentum non sustineant; vnde prætendi nequit fuisse etiam vnita beneficia, cum ex vnione Ecclesiarum non inferatur ad vnionem beneficiorum, & dignitatum, quæ non sunt de mensa, sed constituunt corpus separatum à mensa, & Ecclesia vnita, *Gonzal. super reg. 8. gloss. 5. §. 7. n. 116. vsque ad 125. Rot. decis. 24 num. 7. cum seqq. & pleniùs dec. 92. n. 6. cum sequent. coram Reuerendissimo D. Vrgellen.* vbi ex eo quòd sit vnita Ecclesia, non infertur quod sit vnitum beneficium, cùm aliud sit disponere de Ecclesia, aliud disponere de benefic.

Præsertim cùm Archipresbyteratus de quo agitur sit in statu collatiuo, ob promissiones de eo factas à Paulo IV. de anno 1558. Ex hoc autem manifestè probatur non esse vnitum, cùm aliàs beneficium vnitum, nec conferatur, nec vacet. *Gamber. de potest. legat. lib. 6. cap. 1. num. 41. Gonzal. vbi supra d. gloss. 5. numer. 20. Card. Seraph. decis. 1011. numer. 5. & 2. in fin.* vltra quod exceptio vnionis tanquam respiciens meritorium, non admittitur in iudicio manutentionis, vt in specie respondit *Rot. decis. 236. n. 12. post. modern. Perusin. de manutent.*

Prout non obstat, quod exequutor litterarum Apostolicarum immissionem concesserit non vocato Episcopo possessore, qui tamen erat citandus *ad text. in c. licet Epis. de prabend. in 6.* cùm præsertim in literis adesset clausula, amoto quolibet illicito detentore, quæ facit exequutorem mixtum, vt notat *Felin. in c. de cate. 10. n. 9. de re iud. cum aliis.* Quia cùm non constaret de Episcopi possessione, potuit eo non citato procedi ad exequutionem & immissionem, Rebuff. *in prax. ben. tit. de form.* & declarant nnuæ prouisiones, *vers. Nec virtute huius clausula, Gonzal. ad. d. cap. 8. gloss 9 num. 126. Garz. de benef. part. 6. cap. 2. n. 141. & fuit dictum in Treneren. Archidiaconatus 13. Iunij 1644. coram me.* Idque eò magis, quia exequutor suspicari non poterat quòd Episcopus cœpisset possessionem beneficij, cùm ille non possit occupare bona beneficij vacantis, nec sibi applicare fructus sine causa, & licentia Papæ, maximè ad longum tempus aliàs dicitur esse in dolo, & delinquere, *vt concludunt omnes in c. vnic. vt beneficia Ecclesiastica sine diminu. conferr. vbi Anchar. n. 16. latè, Imol. sub num. 17. Enriq. Boich. n. 8. & sequuntur Aret. cons. 63. n. 5.* sed solùm eo tempore prouidere habet de Oeconomo, qui custodiat & seruet fructus successori, *gloss. in cap. 1. in verb. defensore, de reb. Eccles. non alienand. & ibi not. in 6.* Etiamsi collatio ad Papam pertineat, *idem Aretin. vbi supra, numer. 3. vers. Et ex his valet:* vbi etiam, quòd Prælati sunt ad instar tutorum, quia sicut illi tenentur vtilia facere pro pupillis, sic isti pro Ecclesiis quærendo, & præponendo earum vtilitatem suæ propriæ, *vt inquit gloss. in cap. placuit il 1. in verb. propriè 7. q. 1.*

Et si quæ probaretur possessio? cùm esset infecta ex decreto irritanti, apposita in reg. 4. Cancellariæ reseruatoria dignitatum maiorum post Pontificales, qualis est hic Archipresbyteratus, non ideò dici poterat legitimus contradictor, & per consequens nec citandus, nec vocandus erat, quantumuis adesset clausula, amoto. *Staphilins de liter. grat. tit. de vi & effect. clausular. claus. amoto, n. 2. Mohed. dec. 13. vt litt. pen. Cardin. Caual. dec. 178. n. 8. & 9.* Stante enim decreto irritanti possessio habetur pro vacua. *Loter. de re benef. lib. 2. q. 46. cum aliis alleg. Modern. Perus. de manutent obseru. 46. n. 5.* & alter possidens dicitur intrusus qui citari non debet. *Lot. vbi supra q. 20. n. 199. Rot. in Messanen. Archiepisc. 19. Iunij 1613. coram Reuerendissimo D. meo Decano.*

Et in omnem casum cùm possessio dignitatis saltim ciuilis resideat penes Ecclesiam, & Prælatum, *DD. in l. 1. in fin. ff. de acquir. possess.* adeò vt per mortem illam obtinentis non vacet, sed remaneat plena penes Ecclesiã possessio naturalis occupata ab Episcopo remanet posterior, & proinde in concursu manutentio concedi debet prouiso Apostolico, ratione ciuilis possessionis anterioris aduersus eum qui meo tempore naturalem occupauit, si non ex propria persona, seu immissione exequutoris, saltim nomine dignitatis & Ecclesiæ, vt art. maturè discusso firmauit *Rot. in Colimbrien. Prastimoniorum coram bon. mem. Coccino, & coram Reuerendiss. D. meo Decano, quæ sunt inter rec. dec. 78. 139. 216. & 275. part. 6. rec.* vbi conciliantur & declarantur aliæ decisiones, quæ videbantur innuere contrarium, *vt latissimè fuit dictum in Hispalen. Decimarum 17. Iunij 1644. coram* R. P. D. *meo Corrado*, vbi definitæ decisiones referuntur.

Demùm non facit oppositus defectus Mandati procuræ Ioann. Manchæ fratris D. Episcopi, quia ex pluribus actibus exercitis procuratorio nomine Episcopi intrat illius præsumptio; illud enim ex præsumptionibus & coniecturis probatur. *Cassad. decis. 3. n. 4. de procur. Rot. diu. decis. 350. n. 1. part. 4. Card. Seraph. dec. 1326. n. 2. Card. Caual. dec. 590. num. 10.*

Primò autem à tergo commissionis impetratæ descriptus legitur Ioann. Manca Procurator, qui commissionem incassauit, & pro incassatione soluit Magistro Cursori iulios quinque, Secundò idem Ioann. expediuit citationem cum inhibitione ad partes, pro qua soluit Notario iulios quindecim, & dicta citatio fuit in partib. affixa ad valuas Ecclesiæ. Tertiò idem Ioann. citare fecit in Curia personaliter Antonium Vsai ad dicendum contra commissionem, & citationem exequutam in actis causæ produxit, vti Procurator Episcopi, Quartò idem Ioannes citatus ad instantiam Vsai ad dicendum contra, protestatus pleta fuit generalia contra; & non recognosci, nisi intimata die, & hora recognitionis, quæ protestatio impleta fuit pro parte Vsai: ex his enim simul iunctis benè præsumitur mandatum, iuncta præsertim notabili quantitate expensarum exposita in hac lite, & arra data pro registro, præterquam ad omnes registri impensas remansit obligatus, *vt notat. Vestr. in prax. lib. 7. cap. 1. num. 2. cum seqq.* Ex impensa autem considerabili præsumi mandatum probat euidens ratio, quòd nemo præsumitur impendere in alienis negotiis, *vt dixit Rot. in rec. dec. 440. num. 2. part. 1. & decis. 166 num. 3. part. 3. & decis. 187. numer. 16. part. 6.* vbi reputatur sufficiens impensa excedens iulios decem.

Idque tantò magis, quia ipse Ioannes erat frater germanus

manus Episcopi, in quo faciliùs præsumitur mandatum, *l. 1. C. quibus res iudi.. non nocet, & ibi gl. in verb. Non oberit. Surd. cons. 355. n. 20. & 24. in fine, Rot. in S. Marco pensionis apud Marches. parte 2. fol. 487. n. 6. versic. coniectura autem*, & alia ipsius negotia expedirit, quod etiam ad præsumendum mandatum valdè ponderat *Iason in lege 1. in prin. C. de proc. Vant. de null. tit. qualit. & quib. mod. sent. nulla, n. 96.*

Quibus non obstat, quòd Antonius Vsai citatus ad instantiam Episcopi opposuerit neminem audiri, nisi docto de legitimo mandato Procuræ, per quam oppositionem non videtur ampliùs sufficere mandatum præsumptum, *vt dixit Rot. in vna Rom. secret. 20. Nouembris 1592. coram Cardin. Millino. impress. apud Marches. de commiss. part. 3. fol. mihi 39.*

Quia præter quòd Rota contrarium tenuit, quando adest notabilis impensa, & concurrunt plura alia, quæ necessariò mandatum inferunt, *vt in his terminis Cardinal. Seraph. dec. 933. n. 2. Addit. ad S. M. Greg. decis. 330. num. 5.* ab illa protestatione fuit recessum, dùm posteà Antonius Vsai citare fecit eundem Ioann. Mancam vti Procuratorem Episcopi ad dicendum contra iura, & in illius termino comparuit dictus Manca. & protestatus fuit non admitti iura, nisi formiter recognita fuerint; vnde non sumus in simplici casu, quo protestatio non fuerit repetita in omnibus actibus, quod solùm sufficit ad hoc, vt ab ea censeatur recessum, iuxta opinionem quam tenuit *Rot. coram Cardin. Seraph. decis. 1407. & coram bon. mem. Coccino dec. 28. n. 1. & 1.* Sed in casu quo fuerunt facti actus contrarij protestationi approbando Mancam in Procuratorem, quo casu dubium non est, quòd à protestatione dicatur recessum, *vt admittit. Rota in d. Et. Rom. Sacretariatus suprà citata, n. 4.* ibi, cùm effectus protestationis semper duret, donec sit factus aliquis actus contrarius.

Prout etiam non releuat, quòd Ioannes produxerit mandatum limitatum ad causam vocationis ad Synodum; ex hoc enim non excluditur præsumptio alterius mandati sufficientis, cum detur multiplicatio mandatorum, & possint simul duo mandata concurrere, aliud expressum, aliud præsumptum, *vt consuluit Ruin. cons. 35. n. 29. lib. 1. cum aliis in Cremonen. pensionis 16. Ian. 1609. coram bon. mem. Cardin. Sacrato, & latius in Rom. Aliment. 4. Decembr. 1641. coram R. P. D. meo Bichio, & in Macerat. Magazeni, seu manutentionis 24. Ian. 1642. coram Reuerendiss. D. Episcopo Patauino, & in Rom. domus ad transtiberim 18. Aprilis 1644. coram eodem R. P. D. meo Bichio.*

Et ita vna tantùm parte informante resolutum fuit, altera sæpiùs citata, & informare recusante sub prætextu defectus dicti mandati Procuræ.

DECISIO XXXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado.

In causa Barchinonen. Iurispatronatus.

Lunæ 3. Aprilis 1645.

Lata per A. C. sententia immissionis in possessionem beneficij simplicis sub Inuocatione Conceptionis Immaculatæ Virginis in Ecclesia Cathedrali Barchinonen. ad fauorem Antonij Arrusat prouisi Apostolici in executione Breuis de capienda possessione nomine Cameræ cum declaratoria Censurarum contra Antonium Sala tanquam intrusum in eodem beneficio; commissa mihi fuit causa appellationis, & nullitatis cum facultate manutendi, quem de iure & absoluendi dictum Sala etiam ad cautelam, cuius vigore ille petebat ante omnia absolutionem? verùm quia agitur de censuris inflictis in Curia, noluerunt Domini illam concedere nisi causa cognita, iuxta receptum huius sacri Tribunalis stylum, de quo attestantur *Put. decis. 44. num. 2. versic. licèt à censuris, &c. lib. 1. Veral. decis. 2. n. 1. part. 1.*

Itaque hodie proposito dubio censuerunt concedendam esse absolutionem cum reincidentia ad beneplacitum; quia cùm pro parte dict. Sala fuerint producta plura instrumenta, ex quibus constat beneficium prædictum fuisse vsque de anno 1501. fundatum atque dotatum de bonis q. Petri de Buada, cum expressa reseruatione iurispatronatus ad fauorem Michaelis hæredis fundatoris, eóque defuncto ad fauorem possessoris domus de Buada, sitæ intus oppidum de Angles Gerunden. Diœcesis, & successiuè fuisse collatum ad præsentationem, vel de consensu dictorum patronorum, ab eo tempore vsque ad annum 1591. quo facta fuit illius collatio de consensu Saluatoris de Buada tunc patroni in personam Geruasij Granelli nuper defuncti, post cuius obitum de illo fuit institutus ab Ordinario Barchinonen. Ipse Salas tanquam præsentatus à Raymundo Olmera moderno dictæ domus possessore, & propterea eiusdem beneficij vero & certo patrono, quidem cessare videtur præsumptio; quod beneficium sit liberum, & ideò comprehensum sub reseruatione *Reg. 8. hodie 9.* Quia sub eius dispositione non comprehenduntur beneficia iurispatronatus laicorum, sicut nec sub aliis reseruationibus generalibus, *iuxta glossam in c. 2. verb. collatio, de præbend. in 6. ibique not. Gemin. sub n. 11. versic. gloss. super verb. collatio, &c. Franc. sub num. 8. versic. & in alia quacunque, &c. Lap. alleg. 96. Beneficia vacantia. &c. Didac. PP. quæst. cap. 36. n. 2. versic. hic accedit, &c. Rota penes Put. decis. 319. num. 2. versic. & ratio est, &c. lib. 1. & Achil. 1. decis. 3. numer. 3. vers. Prædictis tamen non obstantibus, &c. de iure patronatus, & bon. mem. Cardin. Seraph. dec. 1232. numer. 5. vers. quare cum regula, &c. & dec. 1263. numero 2. versic. quia expeditum erat, &c. Burats. dec. 729. n. 4. vers. quod istud Beneficium, &c. dec. 941. sub numero 1. & seq. vers. Nam reseruatio, &c. Andr. dec. 22. num. 6. vers. Quibus omnibus simul iunctis, &c. ac Reuerendiss. Vrgellen. dec. 407. num. 12. vers. cum ius patronatus laicale, &c. post plures. Gonzales ad reg. glos. 18. num. 2. vers. Aut enim sumus in iure patronatus laicali, &c. & seqq.*

Et per consequens cessat omne ius Cameræ, & prouisi Apostolici, ac proinde huiusmodi Breuium executio, quæ in sola reseruatione vel affectione regulariter fundantur, vt fuit dictum *in Vicen. Benef. 21. Februarij 1600. coram bon. mem. Card. Hieronymo Pamphil. penes Marches, de commiss. tom. 1. fol. 345. num. 2. vers. ita vt exinde, &c. in Toletana Capellan. 30. Octobris 1602. coram bon. mem. Litta ibid. fol. 348. n. 3. vers. Quæ probatio, &c. ac in Placentin. benef. 2. Maij 1603. n. 2. vers. Secundo quia, &c. ibidem fol. 353. & penes sanct. mem. Gregor. decis. 53. num. 2. vers. & cessante reseruatione, &c. ac Reuerendiss. Vrgell. dec. 12. num. 2. & 3. vers. cessante autem vacatione, &c. & latius dec. 340. num. 1. vers. de iure autem est, &c. ac seq. & Burats. dec. 590. num. 3. vers. sed quia, &c. & in recent. decis. 71. num. 3. vers. iustificatio autem, &c. part. 6. ac in aliis relatis per Gonzal. ad dict. reg. 8. gloss. 9. in Annotat. n. 262. vers. quoniam Breuia huiusmodi, &c. & Garz. de benef. part. 6. cap. 9. num. 2. & seqq. vers. secundo aduerto, &c. qui sub num. 1. vers. & reseruationem, &c. infert. ad beneficia iurispatronatus laicorum.*

Et, licèt opponeretur dictum ius patronatus fuisse reseruatum ad fauorem eorum de familia, & agnatione fundatoris per quorum deficientiam beneficium effectum fuit liberum, non autem extraneorum, qui domum illam materialem possederunt *ad trad. per Corn. cons. 216. viso testamento D. Luc. Antonij à num. 3. vers. his tamen non obstantibus, &c. & seqq. per tot. lib. 2.*

Quia tamen hoc deducitur ex interpretatione testamenti præfati Petri fundatoris, cui plurimùm resistunt verba immediatè adiecta, vt apparet ex eorum contextu ibi. *Volent, ordenant y expressament.manántque à prima collatione sia conferit a Ioan. Boada son nebot lo inpatrona del qual ò lo presentat a les vacant de a quellnul sia de consentiment de dits mots manumisso si y germans y dell alter de aquells sobraninients y apres mors de aquello lo segnor y possessor della prasent casa de Buada dens la prasent vila de Angles del Bispat de Grona,&c.* verba enim illa, Dominus, & possessor præsentis domus suæ intus oppidum, &c. non videntur congrue posse referri ad familiam, & agnationem, sed quidem ad domum materialem de qua in sensu proprio, & naturali ea verba intelligunttur, *iuxta text. in l. lex Cornelia, §. domum. ff. de iniur. l. qui domum, ff. de adulter. l. si finita, § ex hoc edicto ff. de damn. infect. l. si domus, ff. de leg. 1. &* latè probat idem Cor. *consil.* 198. *in proposita consultatione, sub num. 3. versic. quandoque enim magis propriè, &c. lib. 3.* dicens quod magis propriè, ac frequentius intelligitur de domo materiali, & habitationis, quam de agnatione, & ideò præferendus est iste intellectus, qui significationi naturali magis adhæret nisi subiecta materia aliter suadeat, *iuxta theor. Bartol. in l. pronunciato, §. familiæ sub n. 2. vers. Pnto multum suspiciendam mete iam, &c. ff. de verb. signific.* & io specie bene declarāt Ruin. *cons.* 155. *viso testamento sub n. 4. & seqq. vers. sed tamen iste sensus non placet, &c. lib. 3. Gabr. consil. 98. num. 14. vers. tamen absurdum mihi videtur, &c. lib. 1. & latiùs explicat Cephal. cons. 636. sub numer. 11. & seqq. vers. secundo autem loco, &c. & sub n. 35. vers. tertiò illa qualitas. &c. & pluribus seqq.*

Eóque magis accedentibus illis *lo qual Miguel vull sia lo verdader patron y prasentador del subredit benifici, & c. y apres obte dedis Miguel y pere lo possessor de la prasent Casa qualis vol que sia, &c.* Quæ sunt vniuersalia, & quoscumque possessores etiam extraneos apta comprehendere, *gloss. in l. si necessaria §. si annua, in verbu, vers. nam hoc nomen* (quisque) *ff. de pign. act. Alexand. con. 38. incip. ponderatis narratis sub n. 14. vers. ponder inda suns illa verba, &c. & seqq. l. 5. Rota decis. 791. sub n. 10. vers. præsertim, &c. par. 1. & decis. 194. sub n. 3. & seqq. part. 2. diuers. & in Romana præsens. fidei commiss. de Vrsinis 25. Martij 1585. coram bon. memor. Orano in vers. verba autem, &c.* & sæpè in aliis, & bene conueniunt cum proximè antecedentibus, quibus idem testator instituto hærede particulari d. Michaele eius fratre in eadem domo materiali (de qua suprà locutus fuerat) cum eius pertinentiis, disposuit, quod ipso vita functo in ea succederet persona, seu personæ illi bene visæ, vt legitur ibi, *acceptat la present Casa de Buada de lla villa de Angles, que de à quella vull sie heren meu a solas, &c. Miquel, Buada mentre vueray apres obse de à quella persona ò personas ell bene visas, &c.* quæ (vt dictum est) non restringuuntur ad agnatos, & illos de familia, sed quoscumque extraneos d. Michaëli bene visos comprehendunt.

Ideò visum fuit Dominis huiusmodi interpretationem, & alia deducta pro parte Arrufat exactiorem discussionem exposcere, ex qua cùm pendeat finalis determinatio nullitatis, vel iniustitiæ sententiæ, ac Censurarum A C. interea dum hæc maturius examinantur Sala est absoluendus, siue in iustitiam simpliciter adducat *iuxta tex. in c. cum contingat, §. in eo verò casu, &c. & seq. ibiq; bene explicat gl. fin. extr. de offi. delegat.* siue etiam nullitatem ex quo promulgatæ fuerint, contra intentionem Summi Pontificis, *ad text. in c. fin. de prabend.* vel ex aliis causis (licèt in casu prætensæ nullitatis concedatur absolutio non simpliciter, sed ad cautelam donec in definitione causæ certius appareat an verè fuerit ligatus, ita vt illa sit necessaria) *gl. in c. præsenti, in verb. ad cautelam, &c. de sentent. ex communicat. in 6. & habetur in c. solet, & in c. venerabilibus, §. si ex causa ibique gloss. 1. in fin. & gloss. vlt. & §. sane, a. §. fin. eod. tit. & prius in c. per tuas, in vers. nos igitur, & c. cum eod. & not. DD. ac præ cæteris declarat Abb. in d. c. cum contingat, sub n. 1. & 2. vers. nota primò, &c & vers. secunda regula est, &c. & vers. & limita hoc dictum, &c. ac n. 4. vers. Item nota, &c. de off. deleg. & alij quos sequuta fuit Rota in. Gerunden. absolut. à Censur. 31. Iuly 1624. coram bon. mem. Coccin. in §. attamen si proponens, in versic. & quamuis si allegetur excommunicatio iniusta, &c.* Atque ita in his terminis fuit aliàs resolutum *in Placent. fideiussion. 21. Iuny 1592. coram bon. mem. Penia penes Marces. de commiss. tom. 1. fol. 277. n. 5. versu in hac decisione, &c. & in Barcinon. incurs. Censur. 25. Iunij 1593. coram bon. mem. Cardin. Mantica decis. 237. n. 6. vers. sed vt apertius, ac Segobricen, oper. 26. Iuny 1597. coram bon. mem. Card. Hieron. Pamphil.*

Neque obstat, quod agitur de censuris latis in Curia non soleat dari absolutio nisi parito iudicato.

Quia id procedit quando constat de illarum validitate, & iustitia, vt fuit dictum *in Vicen. Portion. 18. Martij 1639. coram Reueren. D. M. Decano, & sæpe in aliis*, secus est quando ex præhabita cognitione aliquo modo apparet de earum nullitate, vel iniustitia, vt in proposito casu ex verbis fundationis, ac instrumentis suprà relatis, nam hoc casu conceditur absolutio cum reincidentia ad beneplacitum; & si ex vlteriori causæ discussione appareant validæ, ac iustæ, tunc reuocato beneplacito in easdem reducitur, seu (vt aiunt) reintruditur, reus donec competenter satisfecerit *iuxta text. in c. ad reprimendam. in fin. ibique gloss. fin. in versic. Hinc etiam patet, quod non præcipitur aliquid absolutè, &c. extr. de off. ordin. & in c. ex parte, il 1. §. si vero dubia est, de verb. signific. gl. fin. in d. c. cum contingat, versic. & ideò præceptum differtur. de off. deleg. & probauit Rota in dict. Placent. fideiussion. sub d. n. 5. & in d. Segobricen. operar.* in quibus agebatur de Censuris latis in Curia; si verò nullæ cognoscantur, denuntiatur illis non fuisse affectus, siuè ligatus. Sin autem iniustæ declarantur quidem tales, sed quia adhuc illis (licèt iniustè) remanet innodatus; ideò diffinitiuè absoluitur, & aduersarius ad interesse condemnatur *iux. text. in d. c. cum contingat ibi gl. final. de offic. delegat. c. final. de preben. & in c. sacro in §. caueat etiam, & in c. sacro in §. cumque aduersus excommunicatorem, & vtrobique not. gl. & DD. de sentent excommunicat. & confert. Rot. decision. 722. lib. 3. part. 3. diuers. Lancellot. de atten. appellat pend. c. amp. 8. n. 6. vers. nec pro purgatione, &c.*

Quæ verò dicuntur de possessione dict. Arrufat non pertinent ad præsentem inspectionem in qua solum actum fuit de prædictis ad effectum absolutionis, vt præmissum est concedendæ, quo deinde maturius in causa procedi possit vt pluries seruauit Rota; & presertim coram bon. mem. Card Mantica Pamphilus & Penia in decisionibus supra citatis; quarè de aliis particulariter agendum erit.

Atque ita fuit resolutū vtraque parte informante, &c.

DECISIO. XXXIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D.

Cerro Valentina Parochialis.

Veneris 28. *Aprilis* 1645.

NON constare de resignatione valida dictum fuerat prius vtraque parte informare *die* 8. *Aprilis* 1644. coram Reueran. P.D. meo Præside Vallisoletano, licèt decisio propter eius ab vrbe discessum à me in Rota subrogato fuerit extensa Et postea coram me vna tantum parte informante *die* 13. *Ianuarij præteriti* duplici

plici fundamento, Primò scilicet, quia ex regestro Datariæ apparebat supplicationem fuisse signatam à fel. rec. Vrbano VIII. 3. *nonas Ianuary, Pontificatus,* anno 18. qui est, 1641. a natiuitate, & sic postquam resignans obierat. Secundò, quia mandatum ad resignandum erat conditionale cum decreto exprimendi onus antiquum duorum cassitiorum tritici, & reseruata pensione ducat. 200. auri de Camera integrè soluen. litteris non expeditis, quæ tamen conditiones impletæ non fuerant, sed imò signata supplicatio cum clausulis omnino repugnantibus, vnde resignatio remanebat nulla ex defectu consensus resignantis, qui sub illis pactis, & conditionibus consenfit, vt latius habetur in dictis decisionibus.

Sed hodie re proposita causa DD. recesserunt à decisis, quia ex nouiter in facto adductis ab altera parte, visum fuit vtrumque fundamentum cessare.

Etenim licèt supplicatio appareat signata *de anno* 1641. in regestro Datariæ cui visum fuerat potius adhiberi debere fidem, quam litteris, quæ solummodo ostendebantur, hodie tamen fuit exhibitum originale eiusdem supplicationis signatæ 3. *Nonas Ianuary Pontificatus S. mem. Vrboni VIII. anno* 17. quod correspondet *anno* 1640. quo tempore resignans adhuc viuebat; in concursu autem magis standum est originali; quam regestro *iuxta Theoricam Bart. in l. si quis ex argentarius §. Prætor ait ff. de edendo. Surd. qui latè exornat materiam cons.* 141.*n.*8. *&* in terminis supplicationis firmat Mendos. *ad regul. Cancell. reg. 15. q. 2. n. 3. & in reg. 27. q. 1. n. 3. Caputaq. dec. 65. n. 6. part. 1. Rota coram Reuerend. Vrgellen. dec. 265. n. 11. cum seqq. & dec. 306. num. 1. & coram bon. mem. Burats. dec. 294. num.* 12. imò secundum originalem supplicationem omnes aliæ scripturæ postea factæ emendari, & regulari debent *gloss. in cap. vt veterum librorum. versic. Græci circa med. in verbo, & est hic argum. dist. 9. Rota dict. dec. 265. n. 12. & coram Cardin. Caualer. dec. 255. n. 8.*

Eòque magis in casu nostro quia cum originali supplicationis concordat parua Data; quæ pariter legitur sub eadem die, & anno *Summa n.* 4. consensus præstitus à Colle Procuratore in Cancellaria pariter sub eadem die, & anno dicto *Summ. n.* 2. & ratificatio resignantis facta *sub* 26. *Februarij* 1640. *Summ. n.* 3. si enim ratificatio facta fuit de anno 1640. consequens est, supplicationem eo tempore iam fuisse signatam, cùm ratificatio fiat de actu iam gesto, actumque præcedentem conualidet, non subsequentem ad instar confirmationis *Gemin. cons. 128. n. 4. vers. ratificatio enim, Menoch. cons. 364. num.* 18. Iunctis etiam litteris ad fauorem Resignatarij expeditis quibus magis standum est, quàm regestro, dum cum originali concordant, vt aduertit *Rota coram Vrgellen. d. dec. 306. n. 1.* cum præsertim de legalitate originalis suspicari non possit, dum Reuerendissimus tunc Datarius eo viso, & diligenter inspecto testatus mihi fuerit, nec alteratum esse, nec in aliqua parte vitiatum, adeo vt propterea potius sit præsumendum erratum fuisse in regestro, quod à solo viro registratione conficitur, quàm in originali supplicatione signata manu Papæ, nedum visa per d. Datarium, sed eius manu datata, & diligenter vlterius examinata per tot Officiales.

Ad alterum fundamentum, quòd ob non seruatam formam mandati, & conditiones in eo oppositas non impletas deficiat consensus resignantis, dictum fuit.

Quod, aut agitur de non facta expressione duorum cassiciorum tritici, & cùm hoc sit onus perpetuum extractum ab Archiepiscopo Valentiæ ex fructibus istius Parochialis, & assignatum Seminario dictæ Ciuitatis vigore Concil. Trident. *sess. 24. cap. 18. de reform.* fortè non erat de necessitate exprimendum, prout similiter non exprimitur onus subsidij excusati Triremium, & similium; quia scilicet cùm sint onera perpetua, quæ distrahuntur à corpore beneficij, non continentur in valore expresse sed illum minuunt *Gigas de pens. q. 96 n. 2. & 3. loquens de oneribus Episcopalibus, Put. decis. 191. lib. 3. in nouis, Rota in recent. dec. 158. n. vlt. part. 1. Add. ad Gregor. dec. 245. sub n. 12 vers. ad istum autem effectum & coram Burat. dec. 418. n. 1.* verus enim valor dicitur, qui remanet deductis oneribus, vt notat *Bart. in l. fundi Trebiani, in pr. ff. de vsufrutt. l. Rota diuers. dec. 548. part. 1. & in recent. dec. 640. num. vlt. part. 3. & coram Card. Caual. dec. 462. num.* 1. onera autem intelliguntur de perpetuis, non de temporalibus, vt explicat *Gonzal. ad reg 8. gl. 5. §. 2. num. 21. Garz. de benef. part 5. c. 3. num. 161. cum seqq. addit. ad Gregor. dec. 490. numer.* 9.

Sed quia in contrarium deducebatur huiusmodi expressionem fuisse necessariam, prout in terminis perpetuæ pensionis impositæ ad fauorem seminarij vigore Concil. Trident. videbatur decisum *in Valentina pensionis 25. Iuny 1601. coram bon. mem. Card. Millino,* vbi ratio adducitur, quòd cùm huiusmodi pensio sit perpetua continet in effectu dismembrationem fructuum.

Ad hoc pariter fuerunt datæ variæ responsiones, & præsertim fuit allegatum, quod hodie seruetur stylus contrarius in Dataria, scilicet non exprimendi similia onera perpetua, nedum Generalis aliarum Prouinciarum, & diœcesium, sed indiuidualis Valentiæ, & ad hoc comprobandum datæ fuerunt fides & attestationes plurium officialium & curialium *in Summario num.* 6.

Prout etiam deducebatur quod cum hoc onus non sit voluntarium, sed necessarium à iure, vel decret. Concilij iniunctum cuicumque beneficio huius Diœcesis; eius taciturnitas non potuit reddere gratiam subreptitiam. *ad not. per Felin. in cap. super litteris, num. 8. de rescript. Rota decis. 75. eod. tit. in antiq. & dec. 569. n. 15. part. 5. recent. tom. 2.* & in simili de onere perpetuo, quo grauantur Prioratus & Commendæ Religionis Hierosolymitanæ dixit *Rota in Monopolitana pensionis 1598. coram Orano,* quam refert & sequitur *Garz. de benef. part. 1. c. 5. num.* 564. ea ratione, quia cùm Papa præsumatur optimè scire omnia Concilij decreta, vel cogitauit, vel cogitare potuit super hac Parochiali adesse hoc onus pro Seminario, quæ sola generica cogitatio sufficit in gratiis Apostolicis ad euitandam subreptionem ex taciturnitate resultantem. *Rain. consil. 68. n. 4. & cons. 71. n. 16. lib. 3. Handed. cons. 89. n. 27. lib. 1 & aliis relatis in d. dec. 100. n. 30. part. 5. recent.* firmans vlterius *n.* 32. ea sola esse exprimenda ad euitandam subreptionem, quæ de stylo & consuetudine Datariæ solent exprimi, non autem alia.

Vt verò agitur de aliis in supplicatione conditionaliter expressis ob quorum inobseruantiam, dictum fuit in decisionibus, fuisse excessum in mandato, & deficere consensum in resignãte. Et placuit responsio quòd dum istæ conditiones fuerunt à Procuratore in supplicatione appositæ, & per Sanctiss. delatæ tanquã non solitæ concedi, dicitur satisfactum mandato, & valet resignatio, vt aduertit *Paris. de resignat. lib 9. q. 17. num. 19. vers. sed dubium est, Lotter. de re benef. lib. 3. q. 16. num. 38. vers. priui autem in his terminis, dec. 887. num. 2. part. 4. diuers.*

Et hinc cessat in facto motiuum primæ decisionis, quòd licet non fuerint adhibitæ diligentiæ ad illas obtinendas, dum enim, vt dictum est, fuerunt in supplicatione appositæ, & Pontifex illas deleuit, diligentiæ remanent eo ipso probatæ, quia ex cassatura & delineatura iuxta stylum Datariæ, & Cancellariæ arguitur petitorum denegatio, *Card. Seraph. dec. 683. num.* 2.

Non obstat clausula, *non alias, aliter, nec alio modo* apposita in fine mandati procuræ quæ remouere videtur consensum casu quo conditiones impletæ non fuissent, quia cum post appositas conditiones additum

fuerit, *si ita Sanctiss. placuerit*, & subsequatur postea dicta clausula, *non alias, aliter, nec alio modo*, ad quæ debet, resignantem, tunc demum voluisse implementum, casu quo Sanctiss. placuerit,& non aliàs, vnde dum Papa noluit, censetur & resignantem noluisse, vt in puncto cantat decisio *Cæsar de Graff. 10. de præbend. alias 121. n. 2. 3. & 4. quam sequitur, & refert Gonz. ad reg. 8. gloss. 12. n. 93. & Lotter. de re benefic. lib. 3. quæst. 19. n. 38.* & ita licet procurator consenserit absque his conditionibus, ea hoc tamen non deficit consensus in mandante, quia dum illas conditiones solum voluit quatenus *Sanctissimo placuerit*, eo ipso, quod Pontifex eas delendo noluit admittere, censetur etiam illas noluisse mandantem, quia prædicta verba, *si Sanctissimo placuerit*, ad antecedentia omnia non stant resolutiuè, sed conditionaliter, vt expressè firmatur in *d. decisione Cæsar. de Graff. 10. num. 8.*

Nec intrat replicatio, quod dicta clausula *non alias, aliter, nec alio modo* referri debeat ad conditiones appositas, non autem ad beneplacitum Sanctissimi, quia cùm stet apposita post requisitum d. beneplacitum magis ad illud referri debet, quàm ad alia magis remota, ex doctrina *Bart. in l. fin. C. de reb. dub.* alias autem superflua fuisset reseruatio beneplaciti, si non aliter, quàm modo expresso resignatio fieri potuisset.

Nec obstant deducta per *Rotam in Corduben. dimidiæ portionis 14. Nouembris 1558. coram Chiroga in alia decis. allegata*, quia procedebant si resignans simpliciter, & absolutè noluisset aliter resignare quam sub pactis & conditionibus in mandato expressis, secus prout hîc vbi conditionaliter tantum, & accedente beneplacito Apostolico; Eo enim non accedente, censetur etiam aliter voluisse in puncto respondendo huic obiecto distinait *Rota apud Cæsar. de Graff. d. decis.* 10. Ea quibus etiam habetur responsio ad allegatam *decis. in causa Sauoner. Cantoriæ*, quia eo casu resignans liberè, & absolutè protestatus fuerat, non aliter in resignationem consentire, quam sub expressis pactis, & conditionibus in mandato appositis, quod non est in hoc casu.

Et ita vtraque parte, &c.

DECISIO. XXXIV.

Sacra Rota Roman. coram R. P. D. Cerro.

In causa Leopolien. administrationis Hospitalis.

Lunæ 15. Maij 1645.

AD Priorem Conuentus S. Dominici, & Seniores Confratres Sanctiss. Rosarij spectare curam, & administrationem Hospitalis S. Lazari in Ciuitate Leopolien. DD censuerunt, quia cùm dictum Hospitale erectum fuerit a prædictis Priore & Fratribus vnà cum Confratribus Sanctiss. Rosarij, ab eisque proprio ære dotatum, vt apparet tam ex laudo per Vicarium Leopolien. aliósque comptomissarios lato vsque, & anno 1618. quà ea litteris Regiis emanatis anno 1634. *Summ. quod datur num. 1. & 4.* consequens est, vt ad eos spectet illius administratio, & gubernium, *vt notat Abb. in cap. de Xenodochiis n. 2. de Religios. domib. & in sua q. 3. signater n. 14. Card. in Clem. 1. n. 13. & in Clem. 2. n. 5. eod. tit. Rocch. de Carte de iurepatr. in verb. in Ecclesia sua n 9.*

Eóque magis præfatum Hospitale sit erectum, & dotatum fuit à Sereniss. Rege Poloniæ sub sua immediatè protectione receptum, eiúsque bona exempta ab omnibus oneribus, & collectis, cum prohibitione ne quælibet persona auderet se in eius gubernio, & administratione immiscere, ibi, ***In patrocinium nostrum assumendo censuimus, vt quod immediatè in protectionem nostram Regiam assumimus, & recipimus, itavt ad memoratum Xenodochium sub nostra protectione existens haud præsumat quispiam sibi authoritatem aliquam vsurpare.*** Cum enim ex huiusmodi immediata receptione in Regiam protectionem fuerit exemptum ab Ordinario, non potest Vicarius Leopolien. nec Canonici illius Ciuitatis se ingerere in illius administratione, quæ tota spectare debet ad Priorem, & Confratres, prout fuit in Indulto Regio dispositum, cùm non repugnet Regulares habere sub se Hospitale, eiusque Regimini præfici, *Clem. quia contingit §. præmissa. vbique Doctores de Religios. domib. & in terminis consuluit Bald. cons. 160. lib 5.*

Et ita pariter reddendam esse rationem bonorum, & rerum Hospitalis responsum fuit; iis enim de iure reddi debet, ad quos spectat gubernium, & regimen, & quibus eadem loca subsunt *d. Clem. quia contingit §. illi etiam, vbi Vitalin. num. 66. & 69.*

Ponderando præsertim quodque Andreas Pruchnicki olim Archiepiscop. Leopolien. & de numero Confratrum pie elargiendo quædam prædia pro augmento Hospitalis, statuit prouisores, & Hospitalarios, ista ratiocinia reddere teneri in Conuentu coram Priore S. Dominici, & Senioribus Confraternitatis, hæc enim determinatio, & confessio Prælati antecessoris administrabat, præsertim ex dicta fundatione, & dotatione, ac obseruantia præcedenti, nocet Archiepiscopo successoris. *Ruin. cons. 142. n. 4. lib. 1. cum aliis per S. mem. Gregor. dec. 506. n. 6.*

Nec obstat quod dum prædictum Hospitale fuit erectum de consensu Ordinarij, habétque annexam Ecclesiam vbi Missæ celebrantur, & Sacramenta infirmis ministrantur. D. Archiepiscopus habet intentionem fundatam super assistentia iuris communis secundùm quòd cura, & gubernium Xenodochiorum, cæterorúmque piorum locorum ad ipsum spectat, qui potest illa ad libitum visitare, vt disponit etiam *S. Concilium Trident. sess. 22. cap. 28.* Regula enim assistentiæ Iuris communis non attenditur vbi aliter fuit cautum in ipsa erectione & fundatione. Erectionis enim & fundationis forma est attendenda circa gubernium, & administrationem. *Rot. coram S. mem. Gregor. dec. 4. sub num. 2. vers. circa illud cum seqq. & fuit dictum in alia dec. super absolutione a Censuris sub die 27. Ianuary 1645. coram me.* Et dum prædictum Hospitale fuit receptum sub immediata protectione Sereniss. Regis Poloniæ, non cadit sub *Concilio, quod in d. cap. 8.* expressis verbis excipit Hospitalia immediatè subiecta protectioni Regum.

Et ita resolutum informantibus tantùm Priore, & Fratribus.

DECISIO XXXV.

Sacræ Rot. Roman. coram R. P. D. Verospio.

In causa Barcinonen. Canonicatus.

Veneris 9. Iunij 1645.

REsolutum fuerat in decisione præterita emanata coram me sub die 4. Decembris 1644. constare de bono iure Petri Ioannis Ataer in hoc Canonicatu Pœnitentiario Barcinonen. Ecclesiæ, quem à Fel. rec. Vrbano VIII. obtinuerat tanquam reseruatum ratione vacationis in mense Iulij Apostolicæ Sedi semper affecto, ea eo potissimum fundamento quod indultum conferendi Canonicatus Pœnitentiarios per concursum, Sereniss. Regi Catholico concessum pro Ecclesiis consistentibus in Regnis Hispaniarum, non fuerit vsu receptum in hac Prouincia Cataloniæ, Cum verò pro parte Capituli, & Ioannis ab eodem electi denuo impugnaretur

setur eadem obseruantia, repropofui dubium quod iterum ad fauorem Petri Ioannis fuit resolutum.

Etenim hæc obseruantia resultat ex pluribus collationibus Apostolicis subsecutis in mensibus reseruatis sine concursu in Ecclesiis Cataloniæ in quibus contigit casus vacationis quæ fuerunt enumeratæ in decisione præterita, & ex alia prouisione Ordinarij sine concursu pariter in Ecclesia Elnen. nuper exhibita. Ex quibus comprobatur hæc obseruantia interpretatiua ad quam excludendam satis esset ostendere ita aliquando fuisse obseruatum vt consuluit Aymon. cons. 118. numer. 2. Decian. cons. 51. lib. 2. Rota coram Caualer. decis. 497. num. 5. & coram Buratto dec. 647. num. 11. & in Mediolanen. Decimarum 16. Ianuarij 1613. coram S. D. N. inter impress. part. 1. decis. 448. num. 3. cum actus subsecutus declaret concedentis voluntatem, ex notatis in l. si de interpretatione ff. de legib. & leg. Iuliar. §. proinde ff. ad Macedon. & cap. cum dilectus de consuetudin. Rota coram Cesar. de Graff. decis. 10. numer. 7. de præben. & coram Caualer. decis. 199. numer. 5. & in terminis Indulti concessi Regi Hispaniarum à Gregorio XIII. quod ex actibus gestis tam ab eodem Gregorio, quàm à Sixto V. Successore declaretur quid in eo fuerit comprehensum Rot. coram Mantic. decis. 59. num. 12. & 13. vbi pro ratione considerat quod nulla assignari possit melior interpretatio quam conditoris iuxt. text. in l. vltima C. de legib. & in cap. inter alia de sententia excommunic. & in cap. per venerabilem, qui fil. sint legit. & hæc obseruantia licèt non probetur in Ecclesia Barcinonen. quia non contigit casus vacationis, sed in aliis tantùm Ecclesiis Cataloniæ, suffragatur nihilominus respectu huius Ecclesiæ in eadem Prouincia consistentis, cùm magis attendatur causa vniuersalis actus, quam ipsemet actus, vt ponderauit Rota in Asisin. Canonicatus 24. 1600. coram Sacrato impressa inter rec. decis. 39. numer. 9. part. 3. & in similibus terminis in Messanen. Decanatus 23. Maij 1644. coram R. P. D. meo Ghislerio in §. attamen, & in aliis deductis in decisione præterita.

Non obstat, quod obseruantiæ interpretatiuæ locus esse non possit, quoties versamur in claris, vt tradit Castrensis in l. heredes palam §. si quid post num. 1. ff. de testament. & aliis relatis per Gabr. de regul. iur. conclus. 3. num. 25. Rot. diuers. decis 121. num: 12. par. 1. & decis. 39. num. 11. part. 2. & decisione 319. num. 2. part. 6. recent. & coram Gregor. decis. 184. num. 5. & hæc claritas indulti pro comprehensione Cataloniæ deducatur ex quo illa inter alia Hispaniarum Regna connumeretur, ac consequenter sub indulto Ecclesiarum existentium in Regnis Hispaniarum includatur. Sub hoc enim Regni nomine recensetur à Berello de præstant. Reg. Cathol. cap. 49. Bellug. in spec. Princ. rubr. 34. de granat. contra form. §. vltim. num. 1. Illesc. in histor. Pontific. rer. Hispan. part. 2. fol. 44. data in Sum. numer. 3. Molin. de ritu nupt. comparat. 1. num. 2. Lancell. Conrad. in templ. omnium Iudic. lib. 1. cap. 3. num. 15. Bother in suis relat. Orb. in tit. de diuis. Hispan. cap. 3. & ab aliis Hispaniarum Historicis relatis ab informantibus à quibus etiam asseritur in Ciuitate Barcinonæ Regiam esse Domum, & aulam Regiam, prout etiam Senatus, Curia, Archiuium, Patrimonium, Carceres Regia dominatione recensentur vt ab Oliban. de iure fisci cap. 4. num. 52. Berart. in specul. visitat. cap. 3. num. 13. cap. 11. num. 11. & cap. 19. num. 41. & 43. Ripol. de iurisd. omnium Indic. c. 1. num. 28. & 56. & cap. 11. num. 389. Peguer. decis. Catalon. 1. in fine & dec. 24. n. 30. cuius etiam claritas indulti comprobati videtur ex Bulla Decimarum à Sanct. mem. Vrbano VIII Regi Catholico concessa in Regnis Hispaniarum, quæ etiam in Catalonia probatur effectum sortita.

Ex his enim enunciatiuis Doctorum non excluditur dubietas indulti, dum hæc Prouincia Cataloniæ sub nomine Principatus ab aliis denominetur Historicis, & Doctoribus inter quos adest Mieres in const. Catal. part. 2. col. 7. num. 1. & 18. & collat. 9. cap. 10. num. 22. Zurit. lib. 1. annal. Aragoniæ cap. 36. circa finem & tom. 2. lib. 7. cap. 5. & tom. 3. lib. 11. cap. 90. Auton. de Ripol. in suis var. resolut. cod. tit. cap. 1. num. 8. & 42. & de iure emph. cap. 7. num. 6. Franc. Ferrer. tertia euidentiali ad constit. Hac nostra. num. 10. Oliban. de action. part. 1. lib. 3. cap. 2. num. 9. 13. & 17. Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. gloss. 1. num. 8. & claus. 7. gloss. 2. part. 9. num. 42. & seqq. Ægid. Trullench. ad Bullam Cruc. lib. 1. §. 1. dub. 1. sub num. 3. Cancer. var. resol. cap. 3. de priuil. num. 52. Peguer. decis. Catalon. 18. & decis. 46. num. 1. & 5. sub quo nomine expressit Rota coram Seraph. dec. 337. num. 1. prout sub nomine comitatus idem Bother. de relat. Orbis, part. 1. de diuis. Hispan. cap. 4. de Catalonia, idem Mierez super constit. Catal. cap. 5. collect. 7. num. 7. vbi quod post vnitum Principatum Cataloniæ Comitatui Barcinonæ huius nomine Comitatus comprehenditur idem Principatus, & hæc etiam qualitas Principatus in Catalonia comprobatur; Tum ex demonstratione locumtenentis & Generalis Ducis qua vtitur is cui in ea Prouinciæ moderatio demandatur, prout constat ex priuil. impress. post Mierez in quo eadem appellatione Locumtenentis Moderator Prouinciæ inscribitur, & ex expeditione eiusdem regiminis facta de anno 1638. in persona Comitis Sanctæ Columbæ sub nomine Locumtenentis, & Generalis Ducis quæ modò fuit in nouo summ. exhibita, quod etiam aduertit Cancer. variar. resolut. d. cap. 3. num. 52. idem Ripol. d. cap. 1. num. 9. cap. 2. num. 582. & cap. 3. n. 29. Tum ex pluribus litteris Apostolicis exhibitis in præterito Sum. sub num. 6. & ex alia Clementis VIII. de anno 1601. expedita occasione translationis Ecclesiæ Elnen. in Oppidum Perpiniani in quibus sub nomine Principatus Catalonia enunciatur. Tum ex priuilegiis Petri Regis Aragoniæ de anno 1339. & Ferdinandi de anno 1515. vbi eadem appellatione vtuntur, tum demum ex titulo Comitis Barcinonæ quo Philippus IV. Rex inscribitur, & etiam Catalonia comprehenditur post secutam eidem Comitatui Cataloniæ huius Principatus vnionem, vt aduertit idem Mierez ad Constit. Cataloniæ, dict. collect. 7. cap. 5. part. 2. numer. 17.

Neque vrget, quod à Doctoribus, Senatus, Aula, Domus, & alia eius Prouinciæ regia qualitate decorentur, cùm (vt aduertit Ioannes de Platea in l. 1. num. 1. C. de dignit.) hæc qualitas desumi soleat quoties quis duplicem dignitatem obtinet, quo casu maior exprimitur. Alex. in l. Imperium, ff. de iurisdictione omnium Iudicum, num. 1. vbi etiam Alciatus num. 1. Iason. num. 3. Decian. cons. 84. num 15. collect. 5. & probat text. in l. cum in diuersis, ff. de Religiosis & sumpt. funer. Rot. in Terulen. Canonicatus 2. Martij 1638. coram R. P. D. Carillo. Neque alia obiectio indulti Decimarum pro Regnis Hispaniarum, quod fuerit in hac etiam Prouincia executioni demandatum: præterquam enim ex parte prouisi Apostolici ostenditur impugnatum, & in modica summa executum ex metu censurarum, quæ executio suffragari non posset etiam ad effectum manutentionis, vt declarauit Rota in Auersana Pensionis 24. Aprilis 1626. coram bo. mem. Pirouano, comprehendi etiam potuit hæc Prouincia cum tam in Indulto, quàm in Bulla Cruciatæ, non solùm loquatur de Regnis Hispaniarum, sed etiam de eorundem Dominiis, vt constat ex tenore ipsius Indulti, & Bullæ, vt in simili Indulto firmauit Rota coram Mantic. dec. 59. & explicat Trullench. d. lib. 1. §. 1. dub. 1.

Non obstat, quod nomen Principatus sit generale, & sic genus omne Dominij contineat, vt ponderauit Menoch. cons. 202. n. 77. Mastril. de Magistr. lib. 1. c. 18. num. 53.

num. 55. 56. Quia licet idem nomen vsurpari soleat pro quolibet Dominio, non tamen Regiam dignitatem amplectitur, vt tradit Cardin. *in Clement.* 1. *num.* 2. *de testibus.* Lancell. Conrad. *in templ. omn. iudic. lib.* 1. *c.* 3. *num.* 2. *&* 3.

Nec demùm visa fuit obstare altera obiectio deducta ex rationis identitate, quæ dum militat in hoc etiam Principatu, ad illud extendere debe.t indulti dispositionem, *ex reg. text. in l. illud, ff. ad l. Aquil. & in l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de legatis* 2. Rota *in dict. Terulen. Canonicatus* 2. *Martij* 1637. *coram R. P. D. meo Carillo in §. tantò magis, circa finem.* Dum enim versamur in priuilegio particulari ex sola identitate rationis illud non extenditur, quidquid sit respectu legis vniuersalis, vt probat *text. in l. ius singulare, ff. de legibus, & in cap. sanè, de priuil. vbi Abbas in princip.* Butr. *num.* 1. Alexander *in l. Sciniarius, n.* 2. *in fin. C. de milit. testament.* Rota *coram Buratto. decis.* 19. *num.* 5. & in terminis materiæ beneficialis, quòd in ea ab identitate rationis argui non soleat *coram Reuerendiss. Vrgellen. dec.* 154. *numer.* 24.

Et ex his cùm admodum turbida reddatur comprehensio Cataloniæ sub indulto, locus esse debet obseruantiæ Datariæ, quæ potissimùm attendi solet in illius interpretatione, vt dixit Rota *coram Verall. dec.* 84. *num.* 1. & in terminis Constitutionis Pontificiæ *in Mentis Alti Primiceriatus* 8. *Iunij* 1643. *coram me*: ex qua obseruantia cùm claré appareat bonum ius prænifi Apostolici, illi pariter censuerunt Domini concedendam esse manutentionem in Canonicatus controuersi possessione, quæ capta nomine Cameræ, & Petro Ioanni cessa suffragatur ad effectum manutentionis, ac si ab eodem apprehensa fuisset, vt notat *gloss. in l.* 2. *idem Nerua in verb. experiaris, ff. ne quid in loc. public.* quam singularem reputat Bal. *in cap. licet causam, num.* 34. *de probat.* Menochius *de retinenda possessione. remedio* 3. *num.* 259. Gonzales *ad regulam* 8. *Cancellar. gloss.* 34. *n.* 118. Rot. *dec.* 135. *n.* 1. *part.* 9. *recent.* Et licèt eadem possessio capitulariter capta non fuerit, nihilominùs dùm fuit petita ab eodem Capitulo, quod sine causa illam tradere denegauit, eumdem effectum manutentionis operatur, ac si capitulariter fuisset apprehensa, ex notatis *in cap. si Capitulo, de concess. præbend. lib.* 6. Rota *coram Gregor. decis.* 164. *num.* 2. *& decis.* 97. *num.* 13. *part.* 5. *recent. & in Cæsaraugustana Onerum* 3. *Iulij* 1622. *coram bon. mem. Pirouano post Postinum dec.* 175. *num.* 6.

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XXXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado.

Toletana Matrimonij.

Luna 20. *Iunij* 1645.

Lata in partibus sententia pro validitate matrimonij contracti inter D. Ægidium de Ribera. & D. Isabellam de Azeuedo, in qua fuerunt etiam eidem decreti annui ducati octingenti, donec præfatus Ægidius accederet ad cohabitandum cum ipsa, per Odoardum eius patrem soluendi. Et interposita per illos appellatione ad Summum Pontificem causa mihi commissa fuit atque expedita, & executa inhibitio; verùm quia Iudex à quo interea decreuit, & relaxauit mandata, & litteras aggrauatorias pro solutione dictorum ducatorum octingentorum, quarum vigore fuerunt exacti, ideò dubitaui an constet de attentatis, quæ sint ante omnia reuocanda, & domini affirmatiuè responderunt, quia in processu plenè probatur ea omnia gesta fuisse post interpositam tempore coram ipsomet Iudice appellationem die 7. Septembris anni 1643. à sententia lata die 3. & intimata die 4. eiusdem mensis, qua pendenti ab. stineri debebat ab vlteriori processu, & executione; aliàs dicitur attentasse, *l.* 1. *& tot. tit. ff. Nihil innou. appellat. penden. l. sciendum, ff. de appellat. recip. l. appellatione, C. de appellat. cap. venientes, §. cum ergo, extr. de iureiur. cap. ex parte, il* 2. *de appellat.* Lancell. *de attent. appellat. pend. in præfat. à n.* 83. *vers. regula principalis, &c. & seqq. qui à n.* 88. *& seqq. vers. multiplex tamen, &c.* plures recenset rationes. Rot. *penes bo. mem. Card. Mantic. dec.* 345. *n.* 2. *& seqq. vers. vnde nulla est dubitatio, &c. & bo. mem. Cardin. dec.* 615. *n.* 1. *vers. vnde non visum fuit, &c. ac Reuerendiss. Vrgellen. dec.* 96. *num.* 2. *vers. sed etiam, &c. & dec.* 313. *num.* 1. *&* 2. *vers. & in primis, &c. & in recent. dec.* 183. *num.* 3. *vers. vnde appellatione pendente, &c. part.* 2. *& dec.* 691. *sub n.* 1. *part.* 3.

Hæc autem grauiora redduntur, quia post signatam causæ commissionem, expeditamque inhibitionem, ac eidem Iudici, & parti legitimè intimatam die 24. Februarij 1644. adhuc tamen ille die 4. Aprilis eiusdem anni relaxauit mandatum aggrauatorium, contra dictum Odoardum, quod sanè maiorem præse fert irreuerentiam & contumaciam, ac ideo seueriùs coërcendum est, *cap. non solum in fin. & cap. Romana, §. si autem post sententiam, vbi not. DD. de appellat. in* 6. *Innocent. in cap. cum M. Ferrariensis, sub num.* 9. *vers. sed oppones, ibi, nisi qui post motam litem, &c. & sub n.* 20. *vers. & nota singulariter, &c. extr. de appellat.* Oldrad. *cons.* 206. *in cauſ.* Cauoc. *sub n.* 1. *vers. ex prohibitione quidem; &c.* Alexander *cons.* 83. *diligenter consideratis, sub num.* 9. *vers. tamen his non obstantibus, &c. lib.* 1. Decius *cons.* 103. *in causa possessionis sub n.* 1. *vers. secundò, &c. lib.* 1. Rot. *dec.* 20. *de appellat. in nou. & penes Ægid. dec.* 612. *ac sanct. mem.* Greg. *dec.* 305. *n.* 1. *&* 2. *dec.* 360. *per tot. & penes Reuerend. Vrgell. dec.* 312. *n.* 1. *&* 2. *vers. quia præsentationem, & in dec.* 637. *n.* 1. *&* 2. *ac dec.* 670. *n.* 1. *p.* 4. & sæpè in aliis Lancel. *de attent. post inhib. in præfat. n.* 223. *vers. regula quod gesta, &c. & seq.*

Propterea omnia prædicta, vtpote attentata, sunt ante omnia retractanda, & in pristinum reducenda, vt deducitur *in dict. cap. venientes, & cap. ex parte & d. cap. non solum in fin.* Dec. *d. cons.* 103. *sub d. n.* 1. *& cons.* 199. *in causa proposita, n.* 1. *versic. quia cum pendente appellatione, &c.* Lancel. *de attent. appell. pend. in præfat. n.* 86. *& seqq. vers. vnde aliàs dicebat, &c. & de attent. post inhib. n.* 235. *vers. &* Decius, *&c.* Rot. *penes bo. mem.* Buratt. *dec.* 74. *sub n.* 1. *ac Reuerend. Vrgell. dec.* 312. *n.* 1. *&* 2. *& dec.* 313. *n.* 2. *& in recent. dec.* 682. *sub num.* 4. *vers. igitur, &c. part.* 1. *ac dec.* 582. *sub num.* 1. *ac dec.* 751. *sub num.* 1. *part.* 2. non solùm instante parte, verùm etiam officio iudicis, cuius maiestas eo pacto læsa fuit. Rot. *penes sanct. mem. Gregor. dict. dec.* 305. *sub n.* 4. *vers. sed nihilominus, &c. & dec.* 465. *sub num.* 1. *& sequent. & sub n.* 10. *ac seq. vers. vbi etiam, &c. ac in recent. dec.* 79. *sub n.* 2. *vers. & in omnem euentum. &c. part.* 2.

Neque obstat, quòd cùm à sententia super alimentis in futurum tempus præstandis, non admittatur appellatio ad effectum suspensiuum, ideò licitum fuerit iudici à quo illa etiam pendente ad executionem procedere, vt in hac specie tradit *Afflict. dec.* 151. *num.* 3. *vers. quia talis pendentia litis, &c. & seq.* quem alij sequuntur.

Primò, quia regularis illa conclusio non procedebat in proposito casu in quo D. Isabella non legitimè probauit eius inopiam, itaut aliter viuere non posset, vt necessarium omninò erat; cùm omnia eius bona essent adhuc penes ipsam, nihilque præfato Ægidio, vel eius parti tradidisset, nec alia præcesserat liquidatio, ex qua iudicis arbitrium in ea taxatione iustificari posset, *iuxta l. si quis à liberis. §. si vel parens, vers. si quis ex his, ff. de lib. agnoscend. & l. fin. C. de alend. liber.* Et ne explicat

Gabr.

Gabr. conf.15. à n.15. vers. sed quando, &c. & seqq. vsque ad fin. lib.1. Rot. *dec.170. part.4. recent.* vnde meritò admittenda erat ad vtrumque effectum appellatio, *iuxta theor. Bart. in l. fin. sub n.t. vers.& hoc verum, &c. ibi, & sic propter inopiam, &c.* vbi idem expressè tradit Cuman. *sub n.4. vers. sed vbi, &c. ff. de appellat. recip.* quam sequitur Franc. Aret. *conf.97. in causa, & puncto, sub a.3. vers. & ista conclusio, &c.* Rot. *dec.764. num.1. vers. alias,* vt inquit Cuman. *&c. ac vers. & quia cessat ratio, &c. part.1. diuers.* & latiùs penes *bo. mem.* Buratt. *dec.208. sub n.6. vers. & tanto magis, &c. ac seq. repetita in recent. dec.781. part.3.* & per alios comprobat Surd. *de alim. tit.8. priuileg.60. sub num.21. ac seq. vers. & hoc priuilegium, & alij recentiores sequuntur.*

Secundò, quia cùm dicta appellatio iam fuisset admissa per signaturam Summi Pontificis, & simpliciter ac absolutè Rotæ commissa, nostrum non erat de prædictis vlteriùs inquirere; sed iudicandum est causam ipsam à sui principio fuisse appellabilem, quoad vtrumque effectum, & proinde quæcumque interea gesta per Iudicem à quo attentatorum vitio subiacere, eáque ratione in pristinum reducenda, vt firmauit Rot. *penes bo. mem. Buratt. dec 902. sub n.1. vers. & cùm pariter, &c. ac Reuerendiss. Vrgellen. dec.96. n.4 vers. & cessat difficultas, &c. & dec.191. sub n.5. ac seq. vers. præterea, &c. & dec. 240. n.3. versic. quia quidquid de hoc sit, &c. & in recent. dec.134. n.1. & 2. & sub n.6. & 7. vers. & nihilominus, &c. part.6.* ac rursus in Geanen. *pensionis* 23. *Iuny* 1634. *coram bo. mem. Motman, ac in Salernitana Iurispatronat. 4. Iuny* 1641. *coram R.P.D. meo Rojas in §. vlterius. quia signatura, &c. & in pluribus alijs.*

Tertiò, denique quia cùm eiusdem commissionis vigore fuisset iam per Rotam concessa inhibitio, eáque non solum parti, sed eidem quoque Iudici legitimè præsentata, & intimata, abstinendum omninò erat, licèt causa fuisset sui natura protsus inappellabilis, & ipsa executio si non fuisset concessa, denuo et necdenda esset, quia hæc facit illicitum, quod aliàs fuisset permissum, non enim licet inferioribus Iudicibus (citra grauis animaduersionis iudicium) de viribus inhibitionum huius sacri Tribunalis cognoscere, nec eas interpretari, vel illis vllatenus contraire, sed eas reuerenter suscipere, & partes ad ipsum prooportunis iuris remedijs obtinendis remittere debent ad *text. in d. cap. Romana, §. si autem post sententiam, &c. & in d. cap. non solum, in fin. de appellat. in 6.* & per illum tradit Franch. *in cap. pastoralis, sub n. 5. vel nisi foret missa inhibitoria per Iudicem ad quem, &c. & sub n. 6. vers. intellige nisi foret attentata post inhibitionem, &c. ext. de appellat.* & latè probat Mandos. *de inhib. quæst.20. per tot. & q.75. n.8. vers. nec mirum, &c.* Lancel. *de att. app. pend. limit. 8. a. 11. vers. secundò, &c. & limit. 25. num. 16. & seq. vers. 3. quando. &c. & limit. 50. num. 144. & seq. vers. primo nisi iudex, &c. & limit.53. n.66. vers. primo nisi, &c.* & latiùs comprobat *de attent. post inhibit. ampl. 1. per tot.* Rot. *penes sanct. mem. Greg. dec.435. n.3. & seq. vers. non obstat, &c. & bo. mem. Card. Mantic. dict. dec.345 n 4. & seq. vers. nec index inferior, &c. & Buratt. dec. 901. n.4. v. & sine dubio, &c. ac bo. mem. Coccino dec.355. per tot. & Reuerendiss. Vrgellen. dec. 104. per tot. & bon. mem. Andr. dec.10. per tot. ac in recent. dec.74. n.3. vers. tum quia, &c. & dec.124. n.5. vers. atque vbi prædicta, &c. & dec.513. sub. n.10. vers. & in omnem euentum, &c. part. 1. & dec.196. n.1. & seq. part.6.*

Minus obstat, quod in alia posteriori commissione ad instantiam D. Isabellæ signata rescriptum mihi fuerit, quod, constito dè illius paupertate subministrastis alimentis, & sumptibus litis arbitrio Rotæ taxandis in causa procedam, &c.

Quia hinc magis confirmatur vis antecedentis commissionis, & inhibitionis vigore emanatæ, nam euidenter apparet quod Signatura voluit omnem eius causæ cognitionem abdicare à Iudice à quo tàm respectu deuolutiui, quàm suspensiui, illámque in Rotam omnino transferre, eiusdem arbitrio committendo taxationem alimentorum, & expensarum lite pendente subministrandarum, quatenus de paupertate constaret, nulla habita ratione declarationis iam factæ in sententia prædicta, atque ideo siue attendatur tenor primæ commissionis simplicis, & absolutæ, siue huius posterioris ab ipsamet D. Isabella obtentæ, certum est quod Iudex à quo non potuit citra vitium attentatorum post appellationem interpositam procedere ad actus prædictos, sed expectanda erat cognitio Rotæ super iustificatione illius paupertatis, & eiusdem declaratio super quantitate alimentorum, & expensarum litis quæ eidem D. Isabellæ subministranda essent, vt in simili respondit Rot. *penes sanct. mem. Greg. decis. 312. n. 2. vers. nec facit prætensa commissio, &c.* præsertim vero stante inhibitione iam intimata, vt fuit resolutum in *Tirasonen. benefic. 15. Iun. 1620. coram bo. mem. Cardin. Cauaher. decis. 544. per tot.*

Quare fuit conclusum constare de attentatis ante omnia reuocandis, &c. informantibus tantum Odoardo, & Ægidio, &c.

DECISIO XXXVII.

Sacra Rota coram R. P. D. Cerro.

Toletana Canonicatus Pœnitentiariæ.

Mercurij 28. Iuny 1645.

ITerum responsum Franciscum Viarium esse Procuratorem Capituli Toletani vsque ad diem intimatæ reuocationis, eique deberi salarium taxandum ad scut. 150. pro singulis annis, cùm de mandato procuræ in eius persona vsque, & à die 26. Maij 1636. facto dubitari non possit, tàm ex antecedenti constitutione, vt apparet ex instrumento aliàs dato, quàm ex obseruantia subsecuta, & pluribus litteris missiuis de ordine Capituli scriptis, ex quibus manifestè deducitur Viarium hoc toto tempore se gessisse pro Procuratore, eique tanquam tali fuisse à Capitulo negotia demandata, vt latiùs habetur in alia decisione.

Nec in facto iustificatur tàm primum mandatum factum sub die 20. Maij 1636. quàm alterum sub die 15. Maij 1639. esse restrictum ad certos actus, determinatos scilicet ad impediendam reformationem Breuis, & subrogationem gratiosam, quin imò mandata sunt generalia, & signanter primum, in quo apparet constitutionem esse factam simpliciter, & cum clausula amplissima ad lites; vnde licet postea fuerit supra dicta clausula, *Et specialiter vt comparent ad contradicendum literis & Breuibus Apostolicis, quæ contra Capitulum concederentur in lite cum Ferrerio facien. in hac parte, & in annexis & connexis contradictionem, appellationem, quæ iudicialiter & extraiudicialiter essent necessaria, absque vlla temporis limitatione, cum libera administratione, &c.* Dum tamen huiusmodi clausula sequitur post generalem constitutionem, non restringit generalitatem mandati; sed censetur apposita gratia maioris declarationis ad demonstrandum negotium, quod de præsenti magis vrgebat, vt ad propositum, quod clausula, *Et signanter ad comparendum coram A. C.* non restringat facultatem generaliter tributam in mandandato, dixit Rota *diuers. dec.8. nam. 9 & 10. part.2. concludens,* quòd licèt mandata sint stricti iuris, quando tamen verba sunt apta nata ad aliquod comprehendendum, tunc debent generaliter intelligi, *ibidem num. 2. & 3.* & generaliter est, vt quando species exprimitur post genus sine dictionibus taxatiuis, illud non restringat, sed expressa tantum

ranium censeatur ad maiorem declarationem, exprimendum casum magis dubitabilem, iuxta *theor.* Bart. *in l. quæsitum*, § *fin. ff. de fund. instruct.* Craueta *consil.* 227. *numer.*7. *post med.* Afflict. *decis.* 106. *num.* 2. Rota *diuers. decis.* 366. *num.*17. & 18. *part.* 1. & *late dictum fuit in Alben. hæreditatis* 13. *Iunij* 1642. & 2. *Martij* 1643. *coram me*; vbi responsum fuit contraria procedere quando species fuit expressa cum dictionibus taxatiuis.

Comprobat hoc obseruantia subsecuta, quia Viarius vigore dictorum mandatorum nedum ad impediendam reformationem Breuis, & subrogationem gratiosam, sed vlterius toti liti, quæ acriter acta fuit cum Ferrer. assistentia præfuit, varióſque gessit actus, qui non percuriunt solam reformationem, aut gratiosam subrogationem, sed vlterius totam causam respiciunt, fecit enim commissionem communem, expediuit citationem cum inhibitione, obtinuit litteras compulsoriales, citare fecit alteram partem pro correctione processus, & ad dicendum contra iura, insuper citatus ad dicendum contra comissionem & iura, protestatus fuit in termino citationis. Et in termino pariter citationis ad sententiam appellauit, obtinuit supersessoriam ab Eminentiss. D. Cardinale Signaturæ Præfecto, curauit mihi committi causam appellationis, eáque commissa citare fecit Ferrerium ad dicendum contra commissionem, & iuxta illius formam mandari procedi, & inhiberi, qui actus proculdubio respiciunt totam causam, & processum, obseruantia autem subsecuta benè declarat mandatum præcedens, vt benè ponderauit Rota, *Dicta dec.*8. *num.*2. *part.*2. *diuers. cum aliis vulgatis.*

Nec reuelat, quòd Viarius non sit doctor, nec Procurator in hoc Tribunali approbatus, minúsque & causarum sollicitator; vnde inuerisimile est, quòd à Capitulo fuit generaliter ad hanc litem grauissimam constitutus Procurator: omisso enim, quòd idem Viarius pluribus abhinc annis, Variis Hispaniarum negotiis incumbit, quod est Doctoribus & toti Curiæ notissimum, ex quo solo cessat omnis inuerisimilitudo, & probata remanet sufficiens idoneitas personæ. Placuit responsio, quòd qualitas Doctoratus requiritur in iis qui sunt Procuratores ad informandum, non autem ad conficiendum processum. Et notum est mandata procuræ fieri in personis particularibus, quæ tamen diriguntur ab aliis Procuratoribus primariis. Imò experientia docet primarios Curiæ Procuratores, nullam ferè in eorum personis habere procuram, sed omnes confici in personis Agentium, sollicitatorum, & aliorum, qui ab eis posteà normam & directionem accipiunt: informationes autem, vt plurimum, non fiunt à Procuratoribus, qui habent mandatum, vt dixit Rot. *in recent. dec.* 104. *numer.*45. *part.*6.

Quoad prætensam reuocationem mandatorum DD. transierunt cum responsionibus datis in alia decisione. Aut enim loquimur de reuocatione expressa facta à Pasqueta, & hæc ex defectu potestatis non suffragatur, cum ipse haberet tantummodò facultatem reuocandi Procuratores à se substitutos: aut loquimur de reuocatione tacita, & præsumpta ex constitutione alterius Procuratoris, ad *text. in l. si quis Procurator*: §. *Iulianus*, *ff. de Procur.* & hæc præsumptio cessat in casu nostro ex clausula in constitutione noui Procuratoris apposita. *Ita quòd non sit melior conditio occupantis, & peior subsequentis, sed quòd vnus incæperit, possit alius ad finem perducere.* Hæc enim inducit contrariam præsumptionem, quòd primus reuocatus non fuerit argumento *text. in l. pluribus* 32. *ff. de Procur. in cap. si duo, eodem tit. in* 6. qui textus, licèt loquantur, quando in eodem mandato plures constituuntur Procuratores in solidum, quo casu videtur intrare de plano, quòd ex huiusmodi clausula præoccupatio vnius non inducat reuocationem alterius, nec illius prosecutionem impediat. Adhuc tamen applicari possent huic casui, quo clarius per prius in alio separato mandato fuerat Procurator constitutus. Cùm enim in postremo mandato nullus alius fuerit constitutus Comprocurator, clausula huiusmodi remaneret superflua, nisi intelligeretur de præoccupatione facta à Viario, licèt non in eodem, sed in diuerso mandato multò prius facultatem accepisset. Vis enim textus non stat in vnicitate mandati, sed in præsumpta voluntate constituentis, qui dum noluit præoccupantis conditionem fore meliorem, nec impedire alterius persecutionem, nec necessarium antecedens noluit reuocare primum, cùm aliàs ex reuocato non esset locus præoccupanti, ad tradita per *Gratian. discept. for. cap.* 201. *num.*56. *cum seqq.* Ponderando semper quòd reuocatio primi Procuratoris elicita ex secunda constitutione non est expressa, nec certitudinalis, sed tacita, & præsumpta, quæ propterea cessare debet ex contrariis, & efficacioribus præsumptionibus, quæ non solùm ex d. clausula desumuntur, sed fortiùs etiam ex litteris missiuis conscriptis ad eumdem de ordine Capituli, & ex actibus suprà recensitis ab eodem Viario gestis etiam post constitutionem secundi Procuratoris. Animus enim non reuocandi etiam ex actibus subsecutis dignoscitur, vt notat Soc. *cons.* 17. *num.* 12. *lib.* 3. & præsumptio reuocationis cessat, quando adsunt contrariæ præsumptiones, bene Paris. *cons.* 88. *sub num.* 23. *vers. Similiter Procuratorum secundum*, vbi optimè ad nostrum propositum ponderat, quòd constitutio secundi Procuratoris non inducit primi reuocationem, quando secundus fuit constitutus, vt litis etiam prosecutioni assisteret. Hinc enim magis arguitur, quòd voluerit secundum præbere assistentiam primo, quàm primum reuocare. Menochius *de præsumpt. lib.*2. *præsumpt.* 36. *sub num* 6. *vers. quæ quidem præsumptio*; vbi quòd præsumptio reuocationis contrariis præsumptionibus diluitur cum aliis adductis in prima decisione, *vers & eò magis.*

His positis, consequens est vt eidem debeatur salarium pro quantitate supradicta à die constitutionis vsque ad diem reuocationis, vt dixit Rota *coram bon. memor. Coccino, dec.* 56. *sub num.* 1. *vers. quantum attinet ad salarium.*

Nec obstat *Reformatio sanct. mem. Pauli V. tit. de Aduocatis & Procuratoribus*, §.3. vbi quòd Procuratores & sollicitatores quarumcumque causarum non possint à suis clientibus petere salarium nisi conuentum. Quia dicta Reformatio prohibet petitionem salarij non conuenti actione ex locato, & conducto, sed non prohibet implorare officium Iudicis nobile pro mercedis constitutione, vt respondendo huic obiecto dixit Rota *in Romana Salarij* 23. *Ianuarij* 1626. *coram bon. mem. Remboldo.*

Sed vlterius aduertebant Domini non deficere requisita Reformationis; solitum enim Capituli Conducendi Procuratores & agentem notorium est in Curia, & ab altera parte negari non potest, cùm pinguem mercedem ab eo recipiat; solitum autem Procuratorum, & agentium locandi operas suas in Vrbe pluries probauit Rota *coram Card. Seraph. dec.* 1322. *n.*1. *coram Card. Caualer. dec.*400. *num.*2. & *coram bon. mem. Coccino. d. dec.*250. *n.*2. vbi quòd regula illa, quòd salarium non conuentum non debetur, fallit in Vrbe, vbi quilibet est solitus locare operas suas, & de stylo constituendi in vrbe Salario testatur Rota *in recent. decis.* 238. *numer.* 2. *part.*1.

Imò in hoc casu constat de speciali prouisione ex litteris ad eumdum Viarium conscriptis, & signanter ex illa sub die 13. Nouembris 1639. ibi. *Et questi signori la sodisfaranno, & restaranno obligati nell'occasione à V. S. & il conto si pagherà subitò*; & ex alia sub die 29 Aprilis eiusdem anni, ibi. *Procurero sua reconosciuta con multa liberalità.* Et ex alia 11. Nouemb. 1636. ibi. *Facciando*

V. S.

V.S. con ogni prontezza, che quella si spléderà, & il trauaglio, & sollicitudine di V.S. si sodisfarà. Huiusmodi enim verba sufficiunt, vt dicatur satisfactũ Reformationi, vt in his terminis dixit Rot. *in Rom Salarij 18. Febr. 1622. corã bo. me. Pirouano, & in supracitata Romana Salarij corã Rëboldo*, vbi quòd in Reformatione nõ requiritur constitutio certæ quãtitatis, sed sufficit quòd saltem in genere salariũ fuisset conuentũ, facta enim cõuentione in genere subintrat Iudicis officiũ determinanda quãtitate, vt fuit dictũ *Romana mercedis 19. Martij 1599. coram Card. Lancell. relata in decisionibus supra citatis.* Hanc autẽ quantitatẽ taxatunt Domini ad supradictam summã seu. centum quinquaginta ad minùs quolibet anno attentis non solùm labore & industria Viarij, sed etiam qualitate constituentis, quod est Capitulum insigne & ditissimũ longè maiorem quantitatem constituere solitum, prout eidem Pasquetæ pro assistentia in hac causa nedum singulis annis, sed singulis mensibus soluitur quaotitas scutorum ceotum quinquaginta, vt deponunt testes examinati: vnde non videtur vt reclamare debeat à simili præstatione siue illam præstari velit proportionabiliter quolibet mense pro mercede, & salario, siue vnica vice quolibet anno in recognitionem, & præmium laboris ab eo præstiti.

10. Quæ dicebantur de cessione litis facta per Viariũ in Curia Eminent. D. Card. Vic. Domini non habuerũt in cõsideratione, quia continent solùm cessionẽ litis, nõ autẽ renunciationẽ salarij, vt patet ex l̃ctura Monitorij in fine, vbi Viarius reseruauit sibi ius petẽdi salariũ. Vnde si quid dixit vrbaniter procedendo cũ Capitulo, eiusdẽmq; arbitrio se remittendo, non debet sibi præiudicare, cùm verba humanitatis & curialia nõ obligeot, *cùm venissent, de restit.* Rot. *corã Card. Seraph. dec. 1322. n. 2.* vbi in his terminis, videlicet quòd huiusmodi verba sapiunt potiùs vrbanitatem quãdam, & modũ curialem tractandi eũ viris Nobilibus, quàm quòd indicãt pollicitationẽ aliquã seruitij gratuiti. Et magis in terminis Rot. *in rec. dec. 238. n. 1. p. 1.* Præsertim cùm agatur cum Capitulo, quod liberaliter solet vnicuiq; pro se laborãti suam mercedem retribuere. Et ita vtraque parte, &c.

DECISIO XXXVIII.

Sacra Rota Roman. coram R. P. D. Arguellio.

In causa Bouen. Abbatiæ.

Luna 3. Iunij 1645.

§. 1. Abbatia S. Mariæ de Tridentino, vacãs de anno 1604. per obitũ Horatij Olgiati, fuit à sanct. mem. Clemente VIII. cõmẽdata Ioann. Angelo Spagnolo, ad cuius fauorem emanauit etiã decretũ Executoris Apostolici pro immissione. Sed Capitulum Cathedralis Bouen. prætendens se læsum prætextu anterioris possessionis, vigore cuiusdã vnionis auctoritate Apostolica de eadem Abbatia ad sui fauorem factæ, appellauit, litem introduxit coram Sanctiss. D. N. tunc temporis S. Rotæ Auditore, & mãdatum de manutenendo obtinuit, ipso tamen Capitulo tantùm informante. Nuper per obitum eiusdem Ioann. Angeli eadem Abbatia iterùm vacans, fuit ab eodem Sanctiss. commendata D. Ludouico Centoflorenio, cum amplissima subrogatione gratiosa, *in omni iure, & ad omne ius, quod dicto Ioãni Angelo competebat; & si non obiisset, competeret, & competere posset etiam quoad prosecutionem litis & causæ, in eisdem statu & terminis in quibus reperiuntur.* vt latiùs in litteris Apost. mihi vti Executori directis: Quapropter citato corã me, eiusdem litis Iudice subrogato, Capituli Procuratore, dubitaui, an eidem Ludou. sit danda immissio: & dandã esse vnanimes Domini respondêrũt.

2. Ratio resolutionis fuit, quia prædictæ literæ Apostolicæ visæ fuerunt omninodè iustificatæ; idcóq; iure meritò exequendæ, *text. in c. si Capitulo, ibique gloss in verb. exequatur, de prebẽd. in 6. in c. super literis, de rescr.* Cassad. *dec. 10. n. 8. cod. tit.* Rot. *dec. 506. n. 1. p. 1. dec. 628. eod. n. p. 4. & dec. 258. eod. n. p. 7. rec. & in Tullen. Priorat. 28. Iunij proximè præteriti corã me:* & in illarum executionem prouisus Apostolicus est immittendus in possessionem, & quidẽ iudicio possessorio, ad instar *l. fin. C. de edict. D. Andr. tollend.* vt docet Bald. *in l. a. n. 59. D. de seruit. & aq. & g l. fin. C. Quor. bon. & Abb. in c. Consiitutis. il. a. n. 15. de appell. cũ aliis, per* Menoch. *de adipisc. remed. 6. n. 34. & per* Rot. *dec. 335 n. 15. corã Greg. XV.*

3. Siquidem vacatio per obitum Ioann. Angeli extra Romanã Curiã, probatur *ex testib. datis in summ. n. 3.* deponẽtibus de publica voce & fama, *quod sufficere dixit* Bart. *in l. 2. §. si dubitetur. n. 2. versf. 3. habes. C. quãadmodũ testam. aper.* Fel. *in c. frequenter §. 5. fin. n. 24 vers. vic. dum tangit, vt lis non cõtest.* Mohed. *dec. 1. n. 1. de probat.* Puti *dec. 508. lib. 2. in correct.* Rot. *in Salmantin. Capella del Voto 20 Nouemb. 1598. coram clar. mem. Card. Pãrhisio.*

4. Lis inter dictum Ioann. Angelum, & Capitulũ Bonon. iustificatur ex cõmissione, decisione, aliisq; actis in causa factis, quibus optimè probari litem etiã super titulo beneficij extitisse ad effectũ subrogationis gratiosæ, *est doctrina Innoc. in c. cùm M. Ferrarien. sub n. 9. versf sicut autẽ, & cõst.* Rot. *dec. 607 n. 8. & 9. p. 5. & dec. 167. n. 2. p. 6. rec. & fuit dictũ in Messan. Archipr. 29. Aprilis 1641. & 5. Maij 1642. coram R. P. D. meo Cerro, & in eadem causa 19. Ian. 1643. coram Reuerend. D. meo Dec.*

5. Valor expressus per non excessum ducatorum auri de Camera centum quinquaginta, probatur *ex testibus datis in summ. n.* -, qui licet deponentes de publica voce & fama, probãt sufficienter, vt per Caputaq. *dec. 277. n. 8. p. 1.* Coccin. *dec. 87. n. 5. & dec. 428. n.* vbi quod Rota contentatur semiplena probatione. Necnon ex confessione Capituli, quòd in commissione asserit, hoc beneficium non excedere ducatos centum; exinde enim elatior redditur iustificatio gratiæ Ludouici, quia si non excedit centum, eò minùs excedit centũ & quinquaginta, vt in terminis respondit Rot. *coram Coccino, dec. 145. n. 1. vers. nec facit, & dec. 931. corã Burat. quæ sequuta est etiam in d. Tullen. Prioratus 26. Febr. 1644. §. nec. releuat, coram Reuer. D. meo Carillo:* sufficit enim quòd non excessus verificetur in minimo, vt aduertit Lotet. *de re benef. lib. 1. q. 38. n. 53.* Mantic. *dec. 138. n. 24* Rot. *in præalleg. Tullen. Priorat. eod. §. nec releuat, in fin.*

6. Clericatus etiam Ludouici remanet probatus *ex testibus in summ. n. 6.* itidem de publica voce & fama deponentibus; quos sufficere inquit Rota *decis. 14. de probat. antiq. coram Greg. XV. dec. 10. n. 1. & dec. 35. n. 3. coram Reuer. D. Vrgell. dec. 406. n. 2 & aliàs sæpè.*

7. Qualitates quoque & valor obtentorũ iustificantur ex præfatis testibus, qui superabundãt, cùm quoad hoc sat esset qualis probatio. Ægid. *dec. 974. & dec. 682.* Rot. *in Nucerina beneficiorum 30 Octobr. 1592. corã recent. mem. Card. Pamph. impress* post Gatz. *de benef. p. 5. c. 5. n. 64. vbi in §. Valor obtentis, testatur, quod Rot. contentari solet etiã minori, quàm semiplena probat. vt de vnico teste, de fama cũ adminiculo, & quod ita fuit pluries decisum.*

8. Gratia quoque Ioan. Angeli, cui Ludouicus fuit subrogatus, & omnia in ea narrata benè probantur ex processu contra Capitulum fulminato per executorem Apostolicam, pro quo præsumitur, *l. ab ea, ff. de probat.* Surd. *dec. 106. n. 9.* Rot. *dec. 293. n. 6. p. 1. rec.* iuncta confessione Capituli in commissione exposita, quæ superat omoe genus probationum, *l. oum precum. C. de liber. cauf.* Et in puncto de confessione partis emanata in commissione *est dec. 555. n. 9. coram Greg. XV.* Caputaq. *dec. 190. p. 1. Caual. dec. 33. n. 1. Coccin. dec. 145. eodem n. cum aliis in d. Tullen. Prioratus 26. Febr. 1644. §. Primum enim, coram Reuerendiss. D. meo Garillo.*

9. Nec visa fuerunt obstare vnio aut possessio Capituli. Nam cùm vnio emanauerit tempore sanct. mem. Greg. XIII. nempe anno 1574. Pessessio verò, sine qua non dicitur vnio effectum sortita, Garz. *de benefic. p. 12. c. 2. n. 281.* non fuerit capta nisi anno 1605. & sic post trigiota annos vnio penitus euanuit, ex quo fuit reuocata & irritata per regulas Cancellariæ reuocatorias vnionem effectum non sortitarum, emanatas à quinque Summis Pontificibus eiusdem Gregorij XIII. successoribus vsque ad annum 1605. nempe Sixto V. Vrbano VII. Gregor. XIV. Innocentio IV. & Cle-

Y mente

mente VIII. vt in specie de regulis reuocatoriis emanatis à Sixto V. *est de. ff. Toletana Beneficij de Vallecas 20. Nouembris 1592. coram Gypsio, & Mediolanen. dismembrationis 16. Nouembris 1594. coram Orano, relata per Garz. de benef. d. part. 12. c. 1. n. 284. & 285.* Ideò vnio perinde est ac si non emanasset Caual. *dec. 403. ante n. 1.* Rota *dec. 360. n. 3. & dec. 627. n. 2. 3. ver. &*, & in fortioribus terminis, quòd vnio, etiamsi habeat clausulas amplissimas, & præseruatiuas, & derogatorias ad futuras regulas, quod adhuc per istas subsecutas ante effectuationem censeatur reuocata, fuit decisum *in Toletana Capellania, 23. Ianuar. 1608. coram S. D. N. Innocent. tunc Sacr. Rota Auditore.*

10. Prædictamque conclusionem dicebant Domini procedere etiam, quòd vnio sit facta pro augmento Diuini cultus, seu ampliatione dotis, aut mensæ Capitularis; quia nō cēsetur facta ex causa necessaria, dū Capitulum per priùs etiam absque d. vnione se sustentauerat; & ideò cadit sub regulis reuocatoriis, vt pluribus relatis firmat Add. *ad Greg. XV. dec. 419. n. 6. verf. verum hoc debet intelligi*, Gonz. *ad regulam 8. Cancellariæ, gl. 5. §. 7. n. 53. verf. Cæterum cùm hodie*, Rot. *in supra allegati., dec. Toletana Beneficij 20. Nou. 1593. corā Gypsio, & Toletana Capellania 27. Ianuarij 1608. & 18. Iun. 1610. coram Sanctiss. D. N. & fuit dictū in Valentina subsidij 14. Martij 1616. coram eodem Sanctissimo*, & in aliis, quas refert & sequitur Caualer. *dict. decis. 403. per tot. &* Add. ad Buratt. *dec. 734. n. 3.*

11. Et consequenter Capitulum, quatenus nititur dicta vnione reuocata, & titulo redacto ad non titulum, non est legitimus contradictor ad impediendam immissionem Ludouico prouiso Apostolico, vt est text. *in c. si à sede de preb. in 6* Put. *dec. 120. lib. 3. in correct.* cum aliis per Angel. *de Legit. contradict. q. 13. art. 5. n. 158. & seq.* per Rotam *in Elnen. Beneficij Sancti Saluatoris 16. Decembr. 1602. corā Penia*, & Caputaq. *dec. 348. n. 4. p. 2.*

12. Nec eadem vnio visa fuit validari possessione, quia immissio est debita Ludouico, nun solùm vti exhibenti gratiam iustificatam, *c. si Capitulo, de prebend. in 6. cum aliis in princip. allegat.* Verum etiam vti habenti gratiosam subrogationem ad ius dicti Ioann. Angeli vltimò defuncti. Gonz. *ad reg. 8. §. 7. proœm. n. 212.* Gregor. *dec. 570. n. 1.* Seraph. *dec. 1426. n. 2.* Caual. *dec. 450. dec. 438. vtrobique n. 1.* Buratt. *dec. 409. eodem num cum aliis in proposito cumulatis in Gadicen. beneficiorum 13. Martij 1644. verum etiam subrogationis coram R. P. D. Meltio.*

Et ita fuit decisum vna tantùm parte informante.

DECISIO XXXIX.

Sacra Rota Roman. coram R. P. D. Cerro.

In causa Ciuitaten. Presbyteratus.

Luna 3. Iulij 1645.

§. 1. Cvm vacante per obitum Michaëlis Angeli Promptæ Archypresbyteratus Ciuitaten. fuisset à Sede Apostolica de eo prouisus Antonius Visi, & instrumentalem possessionem eiusdem accepisset, vigore mādati de immittendo obtēti ab Exequutore Apostolico, ad impedimentum dictæ possessionis effectum Reuerendiss. D. Episcopus Ciuitaten. & Ampurien. prætendēs Archipresbyteratum & huiusmodi fuisse Apostolica authoritate vnitum suæ mensæ, tam suo proprio nomine, quàm etiam Capituli Ampurien. impetrauit commissionem super iactationibus, & manutentione mihi directam qua in actis præsentata, fuit citatus ad dicendum cōtra prædictus Antonius, qui ad docendū de suo bono iure produxit suā prouisionem, & instrumentum adeptę possessionis. Quapropter ad eius instantiam dubitaui. An ipsi esset dādū de manut. Quod affirmatiuè fuit resolutū die 24. Martij præsētis anni, nō obstā. quod Episcopus informate noluerit sub prætextu defectus mādati Procurę.

2. In hoc statu Capitulum, & Canonici Ampurienses obtinuerunt aliā commissionem pariter mihi directam super iactationibus, & manutentione, & super nullitate d. Prouisionis Antonij, sub eodem prætextu, quod idem Archipresbyteratus fuisset ab Episcopo vnitus Capitulo, & instituerunt pro admissione iuriū, & articulorum, quæ cum pro parte Antonij protestaretur non esse admittenda, ex quo Canonici non erant legitimi contradictores, cōsulta à me Rota in relationibus memorialiū, DD. ne propositio causæ lōgius protraheretur voluerūt, vt reproponerem dubium iam resolutum, quodq; tam Episcopus, quam Canonici, & Capitulū audirentur, quo hodie proposito, informantibus tantum Canonicis, licet noua audientia principaliter esset concessa ad instantiā D. Episcopi, qui prius erat in causa; DD. stetetūt in decisis eo præcipue fūdamēto, quod cū hic Archipresbyteratus sit prima dignitas post Pōtificalē, vt apertè deducitur ex literis Prouisionis Pauli IV. in personā dicti Michaëlis Angeli Promptæ; & S. D. N. Innoc. X. in personā Antonij, in quibus maior dignitas post Pontificalē enunciatur, ibi, Archipresbyteratū prædictum qui inibi dignitas post Pōtificalē maior existit. Sum. Antonij primæ positionis n. 2. & 3. cadit sub reseruatione Regulæ tertiæ, hodie quartæ, vt aduertit Garz. *de benef. p. 5. c. 1. n. 168. & 270.* quæ cùm habeat decretū irritans, inficit omnē titulū, & possessioē, quatenus Decretum non fuerit appositū super certo corpore Beneficij, sed per vīs legis generalis emanauerit dū prout hic reseruatio est clara, & euidēs, vt optimè explicando dixit Rot. *corā bo. me. Coccino dec. 51. n. 3. & dec. 48. n. 3. 4. & 5. p. 5. rec. & in Leod. Benef. 22. Maij 1643. corā R. P. D. meo Bichio.* Adeò vt propterea licet possessio Capituli esset anterior (quod hucvsque probatum non fuit) cum tamen ei resistat decretum irritans, tamquam infecta, & nullius momenti habetur pro vacua, & per consequens possessio Antonij licet instrumentalis, & posterior esset manutenibilis, vt benè aduertit Rot. *d. dec. 51. n. 4. corā bo. me. Coccino, & in d. Leodien. benef.* & nouissimè dictū fuit in *Mediolanen. Cimiliarcatus 15. Maij præteriti corā R. P. D. meo Pertingerio, versic. Nō igitur obstat.*

3. Nec obstat primò, quod etiam beneficia reseruata Episcopus vnire possit. Quia præter quod etiam in casibus in quibus reseruatio non impedit vnionem, adhuc tamen suspendit illius effectum, pro toto tempore quo durat prouisio Apostolica, vt dixit Rot. *dec. 4. n. 1. & 2. & dec. 6. de rebus Ecclesiæ non alienandis, in antiquis.* Vbi quod vnio habebit tantum effectum cessante reseruatione. Conclusio non procedit in reseruatione perpetua qualis est illa Regulæ quartæ reseruantis Dignitates maiores post Pontificalem, stante enim reseruatione perpetua, Beneficia vniri non possint; vt benè explicat Garz. *de benef. p. vlt. c. 2. de vnion. n. 92. & 93.*

4. Minùs obstat secūdò, quod possessio huius Archipresbyteratus non fuerit ab Antonio capitulariter capta, quia cū de iure communi dignitates non sint de Capitulo, nisi in illatū erectione exprimatur concessio Stalli in Choro, & vocis in Capitulo. Ant. *coram. Card. Seraph. dec. n. 1. & in Gerund. Capellania 27. Ian. 1645. corā R. P. D. meo Bichio;* sufficit possessio adepta manu Exequutoris in literis Apostolicis deputati, etiam si capitulariter capta non fuit, vt aliis relatis fuit dictū in *Treuir. Archidiaconatus 13. Iunij 1644. coram me, & in Gerund. Capellania sup. cit.* Contrariæ verò decisiones relatæ postremò in *Valn. Canonicat. 30. Maij 1644. coram Emin. D. Card. Coccino* loquuntur de possessione Canonicatuū capta per Canonicos, qui soli Capitulum constituunt, Gemin. *in c. mandatum de preb. in 6.* Abb. *in cap. scriptum n. 4. de elect.* Card. Caual. *dec. 57. n. 2. & 3.*

5. Prout etiam non releuat, quod in litteris prætensæ vnionis hic Archipresbyteratus appelletur simplex beneficium, & nō dignitas, quia præter quod subditur, quod antiquitus vocari solebat Archipresbyteratus, ibi, *Che anticamente soleua dirsi Arcipretato di Terra noua.* Placuit DD. responsio, quod aut est vnum & idem, & cum sit prima Dignitas, intrat clara reseruatio Regulæ quartæ, vt suprà dictum est. Aut non est idem, vt prætendit Capitulum, & tunc exceptio vnionis vnius Beneficij non potest impedire manutentionem Prouisio Apostolico de altero beneficio diuerso. Cætera pro parte Capituli adducta non indigent responsione.

Et

Et ita informãtibus etiam Canonicis fuit resolutum.

DECISIO XL.

Sacra Rota Romana coram R.P.D.Ghisilerio.

In causa Colonien.Optionis.

Luna 3. Iulij 1645.

§.1. TAm mandatum de manutenendo, etiamsi relaxatum à Decano Colonien. in executionem litterarum Apostolicarum mandati de subrogando, quam illius executio, cum præcesserint post inhibitionem Rotalem, ex quo non obstante citatione cum inhibitione Rotali præsentata Gerardo sub die vltima Ianuarij,& 2.Februarij 1645.fuit relaxatum mandatum sub die 18.Februarij,& possessio capta sub die 23.eiusdem,vti attentata sunt reuocanda, *c. non solum in fine, & c. Romana,§.quod si obiiciatur,de appel.in sexto*, Rot. *dec.51.de appel.in nouis*, ex regula,quod inhibitio Rotalis,siue iusta est timenda,vt pluries dixit Rot. coram Burat.*dec.181.n.1 & 2.coram eodem dec.909. n.1. coram bon.mem.Pironano in Assina laudi 19.Decẽb.1625. coram bon.mem. Merlino in Romana deuolutionis domus 3.Iunij 1628.*& alibi sæpius,cum non sint partes iudicis inferioris cognoscere,an inhibitio intret,necne.

2. Nec facit,quod dictum mandatum de immittendo fuerit relaxatum in executionem litterarum Apostolicarum vigore mandati de subrogando , quia in indiuiduo,possessionem captam à gratiosè subrogato post inhibitionem Rotalem esse attentatam firmauit Rot. *in Toletana Parochialis 26. Iun. 1609. coram Sanctiss. D. N.*confirmata *coram bon.mem. Remboldor.inter recentiores part.4.decis.620.n.1.vbi n.3.& 4.* ponderatur,quod licet executor datus in litteris subrogationis non potuisset denegare subrogato illarum executionem,absque censurarum incursu , subrogatus ipse debuit abstinere, stante Rotali inhibitione,& propterea citra vitium attẽtatorũ Gherardus nõ poterat accipere possessionem, postquã præsẽtata fuerat personaliter inhibitio Rotalis.

3.Et etiam attẽtata dicta possessio ex alio capite,cùm fuerit capta infra decem dies , nempe sub die 23. Februarij,& sic intra tempora ad appellandum, quia Decanus Colonien. non erat merus, sed mixtus executor, propter clausulas,dummodo alteri non sit ius quæsitũ; & amoto quolibet illicito detentore,in literis Apostolicis appositas,& consequenter tenebatur assumere officium iudicis, & citare Canonicos , & Capitulum , & ab eius sententia dabatur appellatio , & ideo possessio capta in vim mandati de immittendo intra terminum ad appellandũ, est nulla,& attentata, vt sæpius fuit dictum in *Rota* , & præsertim cum Seraph. *decis.1045. coram sanct.mem.Gregor.XV.decis.91.per tot. dum aliis allegatis per Addentes ad decis.413.nn.4. coram eodem.* Deducta ab informantibus pro Gherardo non sunt habenda in consideratione,& in omnem casum supradicta attentata,quatenus non essent reuocanda ad instantiam Canonicorum,& Capituli, sunt tamen reuocanda officio iudicis,ob spretum iurisdictionis Rotalis,cuius maiestas fuit læsa,cum supradicta emanauerint post inhibitionem Rotalem, personaliter præsentatam Gherardo,vt aliis omissis, quæ regulariter ad hoc propositum allegantur,firmauit Rota *in Messan.Decanatus 13.Februarij 1645.coram me.* Et ita vtraque,&c.

DECISIO XLI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerrado.

In causa Papien.Beneficij. Pro Illustri & R. D.Augustino Amedæo Burontio.

Contra R.D.Ioannem Petrum Tascam.

Luna 20.Nouembris 1645.

§.1. VAcante beneficio simplici in Parochiali Ecclesia S.Mariæ, & S.Valentini loci Rosaschi Papien.Diœcesis per obitum Ioseph,Buccini,de mense Aprilis fuit ad illud præsentatus à maiori parte Patronorum Laicorum Augustinus Amedæus, qui successiuè literas Apostolicas Vicario Episcopi Nouarien.directas obtinuit , quibus iniungebatur eidem, quod iustificato in primis , & ante omnia coram ipso d.Iurepatronatus ex fundatione,vel dotatione ac ipsius Augustini idoneitate comperta præfatum beneficium auctoritate Apostolica illi conferret , & assignaret ; mox Bartholomæus Ottina d. beneficium tanquam vacans in mense reseruato, impetrauit , ac eius possessionem assecutus fuit, & subindè causam iactationis,& iactationum bonæ memor. Coccin. committi obtinuit contra præfatum Augustinum , quæ illi fuit personaliter intimata cum citatione,& inhibitione , iisque subinde reproductis decretus fuit eo instante processus per contradictas de anno 1640. Quibus peractis dict. Bartholomæus ex humanis decessit;Indéque orta controuersia inter Augustinum instantem pro subrogatione in ius , ac possessionem defuncti collitigantis vigore Regul.Cancel. S. D. N. 29. de subrogand. Collitig. & Ioann. Petrum Tascam nouam eiusdem beneficij prouisionem petentem , hodie proposui Dubium ab Eminentiss. D. meo Cardin.Pro datario transmissum.An Augustino sit danda subrogatio:& Domini responderunt affirmatiuè.

2.Siquidem Clericatus d.Augustini probatur ex litteris patentibus Ordinarij,*vt not.in c.2.de Cleric.Peregr. & in c.post cessionem de Preb.*Rot.*penes Puth. dec.114. num.5.lib.2.& Cas.de Grass.dec.vnic. num.5. & seq. de præsumpt.bon.mem.Card Seraph. Dec.713 sub n.1. bon. mem.Card.Caualer.dec.483. n.2. vers. Clericatus enim, &c. & Reuerendiss Vrgellen. dec 430. num.2 ac in Recen dec 321. num.5. vers.Clericatus, &c. part.1. & in Messan. Archipresbyter.19. Aprilis 1641.coram R P.D. meo Cerro. in § Clericatus autem & in Gerunden. Priorat.27. iunij 1644. coram R.P.D. meo Bichio in §. Clericatus,* Idoneitas verò illius ex Relatione DD.examinatorum in Vrbe,Rot.*penes bon.mem.Bur.dec.613.num.6. ver.quæ relatio & in recent.dec.187. n.6. vers. Clericatus,& idoneitas,&c.p.6.*Obitus autem Bartholomæi in possessione d.beneficij ex confessione vtriusque partis in earum supplicationibus *ad l.cum precam C.de liberal.caus.Card. Caualer.d. dec. 483. sub n.2.vers. obitus &c. & penes Burat.dec.300.in vers.quintò &c.vbi Adden.* referunt concordantes,*& dec.607. sub n.20. vers. Tum quia hoc,&c.part.5. recent.*

Lis demum suprà relata inter eos vigens ex ipsis actis, & processu coram præfato bon. memor. Coccin. in præsentia exhibitis , ex quibus vtique probatur litis pendentia inter prædictos, quia non solùm fuit obtenta commissio, sed eius vigore citatio,ac inhibitio contra Augustinum personaliter executa ,& deinde reproducta, *cap proposuisti, extr. de foro competent cap. gratum,de offic.delegat.Clement,1.vt lite pendent.* & in his terminis respondit , Rot. *in Gerunden. Canonicat. 14. Maij 1601 penes S.mem.Gregor.dec.27. n.2.versic. de lite enim,&c. & in Rom.Capellan.15. Maij 1626.penes Burat decis.927.n.1.vers ex qua,&c.*vbi quod Rota semper fuit huius sententiæ,*ac decis.321.n.2. versic. de lite, &c. part.1. decis.454. num.7. versic. Presbyteratus.&c.part.2.& dec.507 n.6. versic. cum aliis, &c. part.5.recent.& in dd. Messanen.& Gerunden.*& rursus in eadem *Messanen. Archipresbyteratus 19. Ianuarij 1643. coram Reuerendiss. Domino meo Decano in §.iustificatio autem.*

3 Quibus concurrentibus subrogatio conceditur Collitiganti superstiti vigore dictæ Regulæ 29. ne propter nouos aduersarios litigia prorogari contingat,& ex litium diuturnitate Ecclesiarum, ac beneficiorum detrimenta proueniant,contra *text.in cap.1.& 1.vt lite pendent.in 6.* & latè comprobant ad eandem Regul. Sarnens. *quæst.1. §. Ita tamen, versic. non tamen videtur*

honestum, &c. dicens illi non esse derogandum in præiudicium collitigantis, & quest. 15. in princip. versic. & ecce, &c. & Mandos. quæst. 2. sub a. 5. versic. ex præmissis, & respondit Rota apud Cardinalem Seraph. dec. 990. & dec. 1165. & sanct. mem. Greg. d. dec. 17. & dec. 215. ac Burat. d. dec. 927. & in rec. dec. 426. part. 4. & dec. 607. n. 2. vers. quibus re iustis concurrentibus, & c. part. 5.

4. Non obstat, quod lis illa non vigeret super titulo beneficij, prout necessarium est, vt intret subrogatio vigore dictæ Regulæ 29. per textum in dicto c. 1. in princip. ibique nor. gloss. in verb. finita, & in c. 1. in verb. litigantium in lit. pendent. in 6. & in Clem. 1. versic. Collato, & in verb. litigantibus, eo d. tit. ac sæpius Rot. respondit, sed super possessione ad quam videntur restrictæ iactationes Augustini in ea commissione narratæ. Mandos. de dict. Regul. q. 14. sub n. 7. versic. adnerte tu, &c.

5. Nam in principio dictæ commissionis fuit quidem expositum à Bartholomæo, vti prouiso in mense reseruato, quod Augustinus prætendens dictum beneficium esse de Iurepatronatu laicorum, séque ab illis præsentatum, iactabat velle in partibus ipsum molestare in possessione eiusdem, ac fructibus, prouentibus & bonis illius. Verùm in conclusione petitam causam committi non tantum super huiusmodi iactationibus, & molestationibus, sed cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis & connexis, totóque negotio principali, ad quam & quas, &c. Quibus sane verbis tam possessorium, quàm petitorium in commissione comprehensum fuit, ac subinde per eius productionem, vtrumque censetur in iudicium deductum, quando eam producens non se restrinxit ad certam speciem, quinimo illa generaliter vsus fuit, vt in hoc casu apparet ex citatione contra Augustinum executa, ad l. solemnus, ff. de iudic. cap. 1. §. Cœlestinus, extr. de sequestr. possess. & fruct. & hanc sententiam sequitur Rot. vt per Ægid. dec. 618. ad finem, vers. & maximè, &c. Menoch. dec. 6. post mediam, versic. Insuper, de rescript. Veral. dec. 152. part. 1 & fuit dictum in Mediolanen. Capellan. 3. Iulij 1595. coram rec. mem. Card. Pamphil. & dec. 254. sub n. 1. part. 1. di e f. Card. Canal. dec. 200. n. 5. vers. præterea Domini, &c. & in his terminis 481. sub n. 2. & sequent. vers. dissi ultas erat, &c. Burat. dec. 405. a. 6. vers. nam vltra quod sufficit, & c. ac prius a a 1. & seqq. & sanct. mem. Greg. d. dec. 25. n. 1. vers. non obstat quod dicitur, &c. & bo. mem. Andr. dec. 44 n. 10. vers. vnde etiam, & c. & in rec. dec. 542. sub a. 2. vers. tamen cum causa, p. 1. & dec. 425. n. 2. vers. lis autem ad hunc effectu, &c. p. 4. & dec. 569. a 40. vers. tum quia causa, &c. p. 5. & latè fuit probatum in d. Mess. Archypresbyter. coram R. P. D. meo [illegible] erre, in §. nec dubitari potest, ac seqq. & deinde coram Reuerendiss. D meo Decano, dicto die 19. Ianuarij 1641. in § neque subsistit, & in §. eoque magis.

6. Minus obstat quod lis dici non possit super titulo, nec ideo beneficium effectum litigiosum, cum Augustinus, qui tanquam actor in eiusmodi iactationum iudicio consideratur Bald. in l. diffamari, in fin. C. de in gen. & manumiss. Olsasc. dec. 151. a. 4. & 9 & Rot. dec. 101. n. 9. vers. quia sufficit, &c. p. 6. rec. ac proinde ex illius persona, & iure, iudicij qualitas dignoscitur, Seraph. dec. 556. n. 4. & in rec. de 1. 2 n. 6. part. 1. Non habeat institutionem, seu collationem beneficij, ex qua illi fuerit acquisitum ius in re, sed solùm mandatum de prouidendo, cuius vigore, iustificatis in eo dispositis, illud petere non poterat tanquam suum, sed potiùs tanquam sibi debitum, quo casu lis non dicitur super titulo, nec litigiosum censetur beneficiū, ad text. in d. Clement. 1. in princ. ibique explicat gl. in dicto verb. collato. & in verb. litigatibus, & lit. pend. & in d. c. 1 & 2 eodem tit. in 6 & fuit dictum in Roman. Capellan. 5. April. 1620. corā bo. mem. Cerrin. & in Leodien Canonicat. 9. Iunij 1621. corā bon. mem. Vbald. relatis in dict. Gerunden. Priorat. coram R. P. D. meo Bichio, §. Lis probatur, ac sequent. Quia litteræ Apostolicæ Augustino concessæ non continent mandatum de prouidendo simplex, ac nudum, in quibus terminis Rota Respondit in decisionibus oppositis; sed ad fauorem præsentati ad hoc ipsum beneficium tanquam Iurispatronatus laicorum, quo iustificato sequebatur, quod cum non esset comprehensum sub regula reseruatoria mensium, prouisio Bartholomæi non erat valida, nullúmque ex ea illi fuerat ios acquisitum, vt fuit dictum in Barcinonen. Iurispatr. 3. Aprilis 1643. coram me, ac in aliis pluribus ibi relatis, & beneficium spectabat ad Augustinum, ac ipsi adiudicandum erat. Ideóque ex eiusmodi lite, quæ agitur inter ipsos præsentatos, siue inter præsentatum à Patrono, & prouisum ab Ordinario, vel à Summo Pontifice, beneficium censetur litigiosum, vt fuit resolutum in Lucan. Iurispatronat. 19. Ianuarij 1611. coram bo. memor. Peaia in §. nec refert, versic. secus antem, &c. adeò quod altero ex eis decedente, nec licet Ordinario alij illud conferre, nec Patrono alium præsentare, per text. in dicto cap. 1. cum ibi aor. per gl. & DD. & in dicto cap. 3. vt lite pendent. in 6. sed eius dispositio spectat ad Summum Pontificē, & propterea sub hac Regula comprehenditur, vt probat Sarnen. in comment super ea quæst. 6. ad finem, versic. nam in iure quæsito per præsentationem, &c. & firmauit Rota in Mediolanen. benef 1. Iunij 1592. penes Cardinalem Seraph. dict. decis. 990. à num. 3. & sequentib. versic. quia cum Ioann. &c. relata in Roman. benefic. sanctæ Mariæ Maioris 30. Martij 1637. coram Eminentiss. Domino meo Cardin. Panzirolo d. dec. 607. sub a. 9. & 10. part. 5. rec. & in Veronen. benef. 2. Iunij 1634. coram bon. mem. Coccino in §. neque releuat quod lis nō esset super titulo, ac seqq. & comprobatur ex adductis in d. dec. eiusdem 42. sub n. 1. & 2. & per Modern. Roman. de re benef. lib. 2. q. 10. sub a 35. vers. itaque, & sub a 42. vers. & ideo, &c.

7. Accedit etiā quòd cùm Bartholomæus narrata eius prouisione Apostolica obtinuerit commissionem, non solùm super assertis iactationibus Augustini, sed super incidentibus, ac emergentibus, & toto negotio principali cum clausula, quam, & quas, &c. sub quibus amplissimis clausulis certum est, tam possessorium, quàm petitorium, & titulum beneficij fuisse comprehensum, eaque simpliciter, ac indistinctè vsus fuerit, & aduersariū generaliter citari fecerit, vt supra dictum est, hinc etiam rectè dicitur ad hunc effectū titulum beneficij fuisse in ea lite deductum illúdque effectū litigiosum stante præexistentia collationis, seu prouisionis ipsius Bartholomæi, super qua etiam principaliter cognosci poterat, vt in his terminis probauit Rota penes Cardinalem Canal. dicto dec. 481. sub n. 9. & seq. vers. & ad hunc effectū, &c. & in rec. dec. 306 sub n. 1. vers. quam etiam ex eo, &c. p 1. & latius d. dec. 426. sub n. 2. p. 4. & fuit dictum in d. Gerund Priorat. §. Tum etiam quia lis, ia versic. maximè vero, & tursus in eadem 9. Dec. 1644 in §. & gratis dicitur, in vers. commissio est generalis, & c. ac d Messanens. Archipresbyter. 29. Aprilis 1641. in §. nec dubitari potest. Hoc enim pacto dū ipse causā cōmitti obtinuit, dicitur sibimetipsi litē intulisse (quæ durat vsquequo durat cōmissio) ac proprium beneficium litigiosum effecisse, vt inquit Sarnen. ad regul. de Triennal. q. 56. colum penult. sub litera R. vers. nec etiam releuat, &c. & cū sequitur Rota dec. 94 n. 30. vers. Atmq; impetrat, &c. part. 7. recēt.

8. Præterea non obstat quod lis ex parte Augustini esset calumniosa, atque ideò non possit ei suffragari ad obtinendam subrogationem, vt probat Sarnens. ad dictam regulam in Præfatione, ibique Mandos. quæst. 11. Rota penès Seraph. dicta decis. 1165. n. 7. & sequentib. versic. tertium, &c. Quia scilicet constet euidenter de non iure illius ex instrumento inuestituræ de anno 1569. 7. Octobris, in quo legitur, Auctores eorum à quibus ipse fuit præsentatus inuestitos fuisse ab Episcopo Versellensi iure feudi de Aduocatia dictæ Ecclesiæ SS. Mariæ, & Valentini de Rosasc bo cum Clericaturis, quod quidem ius Aduocatiæ, vel importat solam defensionem ac protectionem Ecclesiæ, iuxta

non.

not. in cap. Saluator : versic. nomine verò, 1. *quæst.* 3. *& in cap. generali, de elect. in* 6. vel si intelligatur etiam de iurepatronatus, vt sentit *gl. in cap. quia Cleric. in verb. Aduocatias, extr. de iurepatronat.* ibique not. Abb. *sub num.* 1. Butt. *sub num.* 6. & alij, & admisit Rota *in Terdonen. iurispatronat.* 24. *Ianuarij* 1614. *coram Sanctiss. D. N.* Illud tamen ab Episcopo nulliter fuit illis concessum eo particulari titulo feudi, vt notat Innocent. & alij *in c. cum sæculum. de iurepatronat. Roman. consil.* 568. *sub num.* 2. *versic. tamen illud, &c.* Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 7. *art.* 1. & penitus abrogatum ex dispositione S. Concil. Tridcnt. *sess.* 25 *de reform. c.* 9. *vers. reliqui patronatus, &c.* vt in huiusmodi concessionibus ab Episcopo Vercellen. factis generaliter declarauit sacra Congregatio Eminentissim. DD. Cardinalium eiusdem S. Concilij interpretum, die 30. Aprilis 1622.

9. Nam (quidquid sit de illius testamenti fide, ac releuantia, cùm tantum sumptum ex alio sumpto fuerit in præsentia exhibitum à Tasca exemplarium dicta lite pendente, absque iudicis auctoritate, & partis citatione, contra *text. in cap. fin. extr. de fide instrum.* Rota penes Buratt. *decis.* 472. *per tot. & in recent. decis* 595. *n.* 10. *vers. maximè, &c. part.* 5. fuit responsum, quòd Augustinus non producit, nec vtitur d. instrumento, nec ex eo intendit probare. Ius patronatus illorum à quibus fuit præsentatus, sed ex fundatione ac dotatione quo titulo fuerunt hactenus admissæ ab Ordinariis aliæ præsentationes ab eis factæ, & subsecutæ institutiones, & signanter de persona præfacti Iosephi Buccini vltimi eiusdem beneficij pacifici possessoris, vt apparet ex publico instrumento anni 1598. 16. Martij, ac etiam super canonizatione illius, vti ex fundatione ac dotatione competentis, emanauit sententia Ordinarij de anno 1619, 18. Maij, cui multùm defertur in hac materia, in qua de ipsius agitur præiudicio. Rot. *dec.* 11. *de iurepatron. in nou. &* penes Put. *dec.* 172. *lib.* 1 *ac sanct. mem. Greg. dec.* 58. *n.* 3. *vers. & præsertim, &c.* & licèt non fuerit adhuc exhibitus processus, ex ea tamen resultat huius litis præsumptio. Rot. *penes bon. mem. Card. Mant. dec.* 350. *num.* 9. *vers. neque etiam obstat, &c. & dec.* 595. *sub num.* 5. *vers. non obstat igitur, &c. lib.* 3. *part.* 3. *diuers. ac decis.* 498. *sub num.* 2. *versic. sed ad effectum, &c. part.* 3. *recent.* cum qua concurrit prædicta vltima præsentatio, cum subsecuta institutione: & possessione pacifica per annos circiter quadraginta, quæ omninò sufficiunt ad excludendam, obiectam exceptionem non iuris & calumniæ; illa enim ad effectum impediendi subrogationem debet esse adeò euidens ac manifesta, vt euitari non possit, atque ideò quauis probabili ratione refellitur, cùm non teneatur eam petens docere de bono iure suo. Rot. penes Besignet. *dec.* 3. *num.* 3. *vers. nam litis motio, &c. de rer. permut.* Cassad. *decis.* 7. *num.* 1. *vers. tamen quando, &c. de dol. & contum. & decis.* 5. *num* 3. *vers. ex quibus, &c. ve lit. pend.* Seraph. *dict. decis.* 1165. *numer.* 9. *& seq. vers. neque obstat, &c.* Caualer. *dicta dec* 126. *à num.* 4. *vers. minùs, &c. & seq. & sanct. mem. Gregor. d. decis.* 27. *num.* 5. *& seq. vers. non obstat quod obiicitur, &c. & d. decis.* 125. *à num.* 1. *vers. nec obstat, &c. & seq.* & Buratt. *d. decis.* 297. *num.* 10. *vers. quæ verò deducuntur, &c. & in recent. d. decis* 426. *num.* 6. *ver denique non obstat, &c. p.* 4. *& dec.* 607. *num.* 16. *& seq. vers. attamen, &c. part.* 5. *& in dict. Messanen. Archipresbyter. coram Reuerendiss D. meò Decano, in §. & hinc cessat, & coram R. P. D. meo Cerro. in §. præsertim cùm appareat, & in d. Gerunden. Prior. in § animaduerterunt Domini, vers. quæ causa corolata, &c.*

10. Neque subsistit, quod cùm Augustinus impetrauerit beneficium, de quo fuerat prouisus præfatus Bartholomæus ætate 60. annorum circiter tunc constitutus, cui propter senium vitæ periculum imminebat, ideò non sit illi concedenda subrogatio, vt cauetur *in d. reg.* 29. *in vers. & nihilominùs.* Quia hoc casu censetur improbus litigator, vt ibi notat Sarn. *q.* 16. *versic. vnde ratione, &c. &* Mandos. *quæst.* 6. *sub num.* 1. *vers. qui valet, &c. & seq.* ac Rota *dec.* 42. *sub num.* 15. *& seq. versic. non enim, p.* 2. *diuers.*

11. Quia præter quòd non satis deducitur imminens vitæ periculum ex sola ætate sexaginta annorum, vt etiam docuit euentus, cùm Bartholomæus sex circiter annos posteà superuixerit, vt in his terminis Rota *in d. Gerunden. Priorat. coram R. P. D. meo Bichio* 27. *Iunij* 1644. *in §. minùs applicatur alia limitatio, &c. & rursus* 9. *Decemb. eiusd. anni, in §. dixerunt pariter.*) Ex facto remouetur obiectum, nam constat quòd dictus Augustinus fuit præsentatus, & literas Apostolicas obtinuit per plures menses, antequam Bartholomæus fuisset prouisus, scilicet 8. Id. Maij anni 1638. ille verò fuit prouisus 3. Kalend. Nouembris eiusdem anni.

12. Denique, non obstat, quòd illius Regulæ 29. dispositio non habeat locum ad fauorem præsentati à prætensis patronis, ne fiat præiudicium libertati beneficij, quam alter nouam prouisionem petens intendit defendere.

13. Quia cùm ipse præsentatus superstes vigore subrogationis non solùm innitatur iure suo, sed etiam defuncti collitigantis, ideò conseruatur æquè in eius persona ius libertatis beneficij, nec vllum illi fit præiudicium, interea verò præualet ratio sopiendi lites, quæ publicam concernit vtilitatem, & fauorabilior est, vt per Sarnens. *ad eandem regulam, in fin. proœm* 2. *illud tamen, & quæst.* 13. *versic. tamen tenendo primam opinionem, &c.* & exornat ibidem Mandos. *in proœm.* ideòque iure meritò illi concedenda est subrogatio, vt fuit resolutum *in dict. Mediolanen. benef. coram Cardin. Seraph. d. decis.* 990. *à numer.* 3. *& seq. & in d. decis.* 1165. *numer* 11. *vers. verum, &c. & per tot.* in quibus Rota respondit dandam esse subrogationem præsentato à patronis Beneficij contra petentem prouisionem, *& in d. Roman. Capellan.* 15. Maij 1626. penes Buratt. *decis.* 927. *n.* 1. vbi expressè firmatur, quòd dicta regula locum habet etiam in Beneficiis de Iurepatronatu laicali.

Atque ita fuit conclusum vtraque parte informante, &c.

DECISIO XLII.

Sacra Rot. Roman. coram R. P. D. Verospio.

In Causa Calaguritana Beneficij de Cornago.

Luna 15. *Ianuarij* 1646.

§. 1. ADmittendos esse articulos per Ioannem de Peralta, & Iosephum de Baroxa exhibitos ad excludendum Baccalaureatum Petri aduersarij, Domini responderunt, quia in dubio ex stylo huius tribunalis denegari non solet examen testium in Curia, si de eius releuantia apparet, de quo stylo testatur Vestr. *in prax. lib.* 5. *cap.* 14. *num* 6. Rot. *dec.* 24. *&* 25. *de testib. in ant. & coram Verallo dec.* 47. *part.* 1. *& in Rosanen. Decimarum* 10. *Aprilis* 1641. *coram R. P. D. meo Bichio, & anteà in Roman. dotis* 15. *Aprilis* 1630. *coram R. P. D. Queippo,* vbi rationem ponderat, quòd eorum probatio oblata censetur in continenti, quæ in omnibus iudiciis etiam summariis admitti solet, iuxta text. *in cap. litteras, de restit. spol. & in l. ille à quo, §. si de testamento. ff. ad Trebell. cum aliis,* per Molin. *de primog. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 4.

a. Huius verò releuantia probationis ostenditur ex quo cessante gradu Doctoratus cessat fundamentum prælationis in decisionibus ponderatum ad fauorem Petri, cùm etiam ex facto tollatur alterum quòd esset Sacerdos antiquior; & hos articulos eo facilius admittendos esse Domini censuerunt, quia fumus veritatis huius futuræ probationis exhibetur ex libris compulsatis in Vniuersitate Salamantina, in quibus non legitur nomen Petri descriptum, prout ex dispositione statuti pluries adnotari consueuisse studentium nomen, antequam laurea decorentur ex illius exhibitione docetur, cuius obseruantia probari intenditur ex testibus in Curia examinandis, ex hac enim obseruantia resultat probatio negatiuæ, quòd Petrus in eodem libro non sit descriptus, nec gradu Doctoratus fuerit insignitus, vt notat Baldus *in l. 2. C. de err. adu. num. 5. in fin.* Ruin. *cons. 35. num. 19. l. 1.* Rota *coram Cassad. decis. 5. numer. 5. super regul. & coram Achil. decis. 9. super reg. de trien. n. 4. & coram Gregor XV. dec. 189. n. 5.* præsertim cùm in eisdem articulis asseratur vnicum esse librum pro descriptione studentium destinatum, & ab vnica tantùm persona retentum, quæ Secretarij munere fungitur; qui sanè articuli, cùm non nisi ex testium depositione valeant iustificari, admitti debent, etiamsi aliorum probatio resultaret ex scripturis, vt firmauit Rota *dec. 17. de test. in antiq. & coram Caualer. dec. 271. numer. 5.*

3. Hinc cessat obiectio, quòd articuli videantur concepti ad euertenda decisionem fundamenta, & propterea reiici debeant, vt aliàs reiecit Rota *in Mediol. can. 9. Maij 1597. coram clar. mem. Card. Pamphilio, & in Bononien. dismembrationis 11. Decembr. 1634 coram* R. P. D. *meo Ghisterio:* illi enim etiam admitti solent dùm fumus veritatis exhibetur, vt censuit Rota *coram Greg. decis. 414. n. 4. & in Cracouien. Iuris legendi 3. Decembris 1629. coram* R. P. D. *meo Ghisterio inter impress. part. 5. decis. 25. num. 28.*

4. Tollitur etiam altera obiectio, quòd materia super qua petitur testium examen, vti continens probationem falsitatis; dicatur obiectiua, super qua remissoria non conceditur, *iuxta dec. Verall. 60. num. 2. & 63. num. 3. part. 3. & 504. num. 4. part. 2. recent.* Quia dum datur fumus, denegari non debet articulorum admissio, etiam materia obiectiua, si obiecta deducantur excipiendo, & sint de iure dantis, vt notat Vestr. *in prax. lib. 6. cap. vltim. num. 1. in fin.* post Felinum *in cap. cùm causam, n. 23. de testib* Menoch. *de recup. rem. 15. n. 361.* Rota *coram Pnt dec. 219. n. 3. lib. 1. & coram Buratt. decis. 28 n. 7.*

5. Non obstat sententiam Petri transitum fecisse in iudicatum, quod finem sicut litibus imponit, illa articulorum admissionem impedit, Ias. *in l. pater furioso. numer. 22 ff de his qui sunt sui vel alior. iur* Rota *coram Verall. dec. 1 num. 1. part. 3. & coram Greg. dec. 21 c. nu. 2.* quia limitatur prædicta conclusio pendente causa restitutionis in integrum, vt dixit Rot. coram Verallo *dec. 67. nom. 1. part 3.* & coram Buratto *dec. 5 1 5. num. 5.* & coram Caual. *dec. 425. num. 3. & in Ianuen. pecuniaria 27. Iun. & 28 Decemb. 1642. coram Reuerendiss. D. meo Decano* etiamsi lapsum fuerit quadriennium, quod ex stylo Curiæ ad hunc effectum non attenditur, vt firmauit Rota coram Buratt. *decis. 452. num. 7. & 604. num. 17. & in Adrien. Iurisdictionis 27. Iunij 1621. coram bon. mem Pirouano, & in Romana fideicommissi de Caëtanis 22. Aprilis 1655. coram bon. mem Coccino.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XLIII.

Sacra Rot. coram R. D. Dunozet Decano.

In Causa Toletana Pensionis.

Luna 15. Ianuarij 1646.

§. 1. AGenti D. Abbati Ioanni Antonio Costa, pro solutione pensionis scutorum 200. reseruatæ vsque sub Kalend. April. 1626. super Archidiaconatu Toleti per Eminentissimum D. Cardinalem Borgiam tunc possesso, contra D. Paulum Iordanum, vt fideiussorem, qui accesserat huic reseruationi, cùm opponeretur de dictæ pensionis extinctione per obitum Didaci de Cardenas, sub cuius nomine apparebat facta reseruatio; sed tamen allegabatur à Domino Abbate nudum tantummodò nomen illum præstitisse; commodum vero & vtilitatem spectare ad ipsum Dominum Abbatem, sicut idem Cardenas tanquam Hispanus (vulgariter nuncupatus *Testa diferro* habebat etiam alias pensiones super sui capite, reseruatas ad commodum & vtilitatem Italorum, ita vt inde iuuetur ipse dictus Abbas subrogatione quam fecit sanctæ memoriæ Vrbanus VIII. Ioannis Gonzales Lagunes pariter Hispani, transferendo in istum omnes pensiones, quæ aderant auctoritate Apostolica reseruatæ super capite dicti Cardenas. Contigit dubitari, an pensio sit reseruata ad commodum & vtilitatem ipsius Domini Abbatis, & D. Paulus Iordanus pro ea teneatur. Quo dubio proposito DD. vtrumque illius caput affirmatiuè resoluerunt.

2. Etenim respectu vtilitatis & commoditatis pro Domino Abbate animaduertebatur nouum non esse, vt reseruationes pensionum concipiantur in persona Hispani, & nihilominus commoditas spectet ad Italum, prout fieri consueuisse referunt Garz. *de Benef p. 1. c. 5. n. 261.* Loter. *de re benef. lib. 1. q. 36. num. 90. & seqq.* Castrop. *quæst. mor. tom. 2. tract. 13. disp. 1. punct. 15. §. 10. num. 2.* Rot. *diuers. dec. 400. n. 2. p. 1. in Nolana pensionis 10. Ianuarij 1610. impress. penes Marches. de commiss. p. 1. pag. 622. n. 8. coram* Burat. *dec. 835. n. 6. & coram Reuerendiss. D. Durano dec. 183. n. 8.* super quod vbi directa probatio nequeat haberi, nec dubitabatur sufficere præsumptiones, & coniecturas, Loter. *d. q. 36. n. 105.* Caputaq. *dec. 200. n. 6. p. 1.* Rot. *ibi dec. 401. num. 2 p. 1. coram Card. Seraph. dec. 1088. n. 1. & dec. 1108. num. 1. & coram Buratt. dec. 724. n. 3. & dec. 791. n. 2.*

3. Ita verò Papam voluisse in præsenti reseruare ad commodum & vtilitatem Domini Abbatis, Ipsum Papã ac partes hoc ita etiam intellexisse apparet, librando non minus contextum totius supplicationis, quàm seriem desuper gestorum de Signaturæ illius, vel ante, ac demùm postea, supplicatio enim ipsa continendo insimul cum reseruatione pensionis cui Eminentiss. Cardinalis Borgia consensit, etiam resignationem Domini Abbatis Costæ de Canonicatu in Ecclesia Collegiata Beatæ Virginis Mariæ in Via Lata Vrbis, ad fauorem D. Iordani familiaris eiusdem Eminentissimi Cardinalis, ac facultatem pro reseruatorio pensionis transferendi, & respectiuo Eminentissimi Cardinalis Titularis onere illam soluendi, etiam mandatam, sat detegit contemplationem habitam à Papa dictæ vtilitatis & commoditatis, siue dùm, alioquin frustratoria fuisset mentio resignationis factæ à Domino Abbate Costa, vt benè ad rem ponderat Cardin. Seraph. *decis. 1108. numer. 3.* siue potissimùm, quia similes facultates non consueuerunt inseri literis reseruationum continentium indifferenter pensionarij nominationem, cum illius commodo, sed benè quando vnus nominatus, ac alter debet habere commodum, vt in hisce pensionibus Hispanis,

nis, quarum commodum Papa velir ſpectare ad Italum, oc tunc Italus per obitum Hiſpani, in cuius perſonam reſeruatio concipitur, remaneat priuatus commoditate penſionis, Loter. *de re benefic. dict. q. 36. num.* 100. Caſtropal. *quæſt. moral. dict.* §. 10. *num.* 1. *verſ. quapropter.*

4. Prout eadem contemplatio elicitur à correſpectiuitate penſionis ad reſignationem, quatenus eadem die ſignatæ ſupplicationis Eminentiſſ. Cardinalis conſenſit dictæ reſeruationi, ſi gratificans ſuo familiari, cui Canonicatus reſignatus conferebatur, ac damnum reſarciens reſignantis, iuxta modum in reſignationibus receptum, de quo Pariſ. *de reſign. lib. 6. q. 2. n. 2.* Atque D. Iordanus reſignatarius acceſſit obligationi Eminentiſſ. Cardinalis, vti principalis principaliter, & in ſolidum promittens vltrò releuare indemnem Eminentiſſ. Cardinalem, & loco cedulæ bancariæ demandatæ in ſupplicatione, attergauit nominatim fauore D. Abbatis Coſtæ, loca vndecim montis Fidei, cum expreſſione etiam quòd ipſa remanerent obligata, donec penſio durauerit, etiamſi Archidiaconatus in alios transferrentur, quæ actuum cohærentia, cùm omninò veriſimilem inferat correſpectiuitatem, vt inde vnus actus intelligatur factus propter alium, ad tradita per doctores *in l. petens, C. de pact.* Menochius *conſ.* 1. *n* 145. Surd. *conſ.* 17. *n.* 9. Gabr. *de præſumpt. concl.* 13 *n.* 45. Cardin. Mant. *de tacit. & ambig. lib* 2. *tit.* 3. *n* 2. Pariſ. *de reſign. lib.* 1. *q.* 2. *n.* 25. *& lib.* 14. *q.* 7. *n* 45. Giurb. *dec.* 85. *num* 1·, vbi poſt alios affirmat num. 20. id procedere, ſiue actus geſti fuerint inter eaſdem, ſiue diuerſas perſonas. Rota *rec. dec.* 12 *n.* 40 *part.* 5. *coram Buratt. dec.* 361. *n.* 4. *& coram Reuerendiſſ. D. Durano, dec.* 11. *n.* 11. Vtique ſuadet perſonam D. Abbatis reſignantis nominatam in prima parte ſupplicationis, ſubintelligi etiam in ſecunda, quoniam in correſpectiuis vnum alteri cenſetur ineſſe, *l. lecta. ff. ſi cert. pet. l. ſi ventri,* §. *in bonis, ff. de priuileg. credit.* Bald. *conſ.* 317. *per tot. lib.* 3. Alba. *conſ.* 230. *n.* 31. Ioannes Franc. à Ponte *conſ.* 69. *n.* 19. Rota *recent. dec.* 423. *n.* 9. *p.* 1. *dec.* 108. *n.* 5. *part.* 5. *& dec.* 323. *nu.* 86. *part.* 6.

5. Et id ipſum denique conuincunt, tum præcedens tractatus reſeruandæ penſionis ad commodum & vtilitatem D. Abbatis reſignantis, vnde rectè ſumitur interpretatio concluſionis, Surd. *conſ.* 102. *n.* 19. *& ſeq. & dec.* 295. *n.* 10. *& dec.* 258. *n.* 30. *& ſeq.* Add. *ad ſanct. mem. Greg. XV. dec.* 169. *n.* 7. vt comprobatur per teſtem mediatorem, ſeu expeditorem litterarum reſignationis, & penſionis, cui licèt vnico defertur ita deponenti de facto proprio, ſaltem concurrentibus adminiculis. Craneta *conſ.* 178. *n.* 7 Caputaq. *dec.* 271. *n.* 1. *&* 3. *p.* 3. Rota *diuerſ. dec.* 220. *n.* 4. *p.* 2. *coram ſanct. mem. Gregorij. dec.* 247. *n.* 6. *& rec. dec.* 162. *n.* 3. *& dec.* 201. *n.* 9. *p.* 3. *& dec.* 87. *n.* 9. *p.* 6. Nimirùm contemporanea & conformi adnotatione in libro ipſius expeditoris, ac depoſitione alterius teſtis, quoad ordinem datum Hiſpano de Cardenas per Dominum Subdatarium ſeſe gerenti in iſta penſione, ad inſtar reliquarum ſui nomine Cantantium in Hiſpania, cuius libri ſeu depoſitionis efficacia, licèt non careat aliquali dubitatione reſpectu integræ fidei, ex traditis *in dec. Buratt.* 835. *n.* 14. Tamen eſt conſiderabilis ad effectum its adminiculandi, ſicut de ſcripturis, & cæteris probationibus informibus; animaduertenint Bald. *conſ.* 204. *n.* 7. *lib.* 3 Rot. *recent. dec.* 310. *n.* 3. *& dec.* 598 *n.* 6. *part.* 2.

6. Tùm etiam qualitas eiuſdem Hiſpani habentis ſimiles penſiones ad commodum & vtilitatem Italorum, cum obſeruantia ſecutarum ſolutionum ad commodum & vtilitatem Domini Abbatis, tam de ordine dictorum Cardenas & Luganes, quas etiam ſine eo, ſed per ſeipſum exigendo, vt ex quietantiis & depoſitionibus teſtium, quæ obſeruantia pariter demonſtrat, ſic Papam, necnon partes ab initio intellexiſſe, iuxta adducta *in dec.* 261. *n.* 4. *dec.* 521. *num.* 8. *& dec.* 19. *num.* 6. *part.* 1. *recent.*

7. Et ex his de licentia Papæ Domini non dubitarunt, ſiue reſulter ipſa, vt dictum eſt, ex illa actuum correſpectiuitate reſignationis, & reſeruationis, quaſi hoc ob oculos ponat, ſupplicantes nihil aliud intendiſſe, quàm ex quadam veluti permutatione penſionem ſuccedere loco Canonicatus, ad reparandum cum menſura iuſtitiæ incommodum, quod ob dimiſſionem propriæ vtilitatis ad inuicem ſubibatur, ſiue ex incerta in eadem met ſerie reſeruationis penſionis ipſa facultate eam transferendi, quando nunquam aliàs in eodem contextu reſeruationis ſolita à Papa reſpectu aliarum penſionum concedi, derogat id agi, vt in illis confidentialibus penſionibus obuietur poſſibilitati extinctionis earumdem, ſi fortè contingeret prædecedere Hiſpanum, qui nomen accommodauit, indéque emergat declaratiua expreſſio non debere commenſurari durationem penſionis ad vitam nominati reſeruatarij; ſed hoc etiam extincto, adhuc curari vt ſuperſtes exiſtat penſio, ne pereat commoditas illius cui verè gratia reſeruatæ penſionis dirigebatur, ſiue ex decreto contento in ſupplicatione abſolutoria Hiſpani, & Tranſlatarij à reſtitutione terminorum exactorum penſionis, in omnem caſum repetitionis, à Titulari, quod propriè & præcisè conuenit naturæ confidentialis penſionis, cùm tali caſu ſatis ſit emergere ſcientiam, & poſſe eam excitari in Papa ex toto tenore ſupplicationis ſibi porrectæ, & ex rebus ac verbis in ea contentis, præcipuè ſimili confidentiali penſioni tantummodò conuenientibus, quæ benè proinde excludunt præſumptionem ignorantiæ ad probationem ſcientiæ inde reſultantis, Riminaldus *in conſ.* 254. *n.* 328. Bero. *conſ* 1. *n.* 10 *vol.* 3 Pariſ. *de confid. q.* 40. *n.* 10. *& ſeqq & n.* 19. *&* 31. *ac de reſignat. lib.* 2. *q.* 2. *n.* 67. *& ſeqq. & lib.* 10. *q.* 2. *n.* 15 *& ſeqq.* Loter. *de re benef. lib.* 5. *q.* 36. *n.* 92. 97. 100. *& ſeq & lib.* 5. *q.* 9. *n.* 49. Rot. *dec.* 271. *lib* 2 *part.* 3. *diuerſ.*

8. Et hoc ita percepiſſe, & voluiſſe ipſum Papam expromere ſupradictum ordinem datum dicto Cardenas à Domino Subdatario, per quem vti per organum defertur nobis vox & intentio Papæ, & ex illius ſcientia de ipſiuſmet Principis ſcientia certioramur. Rimin. *in conſ.* 640. *n.* 20. *&* 29. Loter. *de re benef. lib* 2. *q.* 23. *n* 26. *&* 27. Rot. *deciſ.* 387. *ſub num.* 6. *verſ. vnde inferebatur. part.* 2. *recent.*

9. Non obſtat, quòd hæc penſio non reperiatur deſcripta in libris Datariæ, vbi adnotantur ſimiles penſiones confidentiales; quidquid enim ab iis duntaxat veritatem haberi poſſe dixerint Gara. *de benef. part.* 1. *cap.* 5. *nu.* 270. Cardin. Seraph. *deciſ.* 1088. *ſub. num.* 4 Buratt. *dec.* 835. *num.* 9. loquuntur in caſu quo ex tenore ſupplicationis, & ſubiecta materia veritas non percipiebatur, excludunt quin ex ipſa ſupplicatione & litteris probatio valeat deſumi, cùm imò litteræ & ſupplicatio plenè probent. Rot. *dec.* 28 *de probat. in antiq. dec.* 265. *num.* 6. & 7. *recent* & in propoſito *dec.* 399. *num.* 2. *p.* 1. *diuerſ.* Neque incuria officialis, ad quem ſpectabat munus ita deſcribendi, nocere debet Italo habenti fundatam intentionem ex aliis probationibus, vt in ſimili de Notario omittente inſtrumentum in protocollo, dixit Rota coram Card. Caual. *deciſ.* 122. *n.* 11. *&* coram Buratto *deciſ.* 10. *n.* 6 *&* 7. Aliud autem ſimile contrarium de Chirographis officialibus defectu regiſtrationis diluitur, quia in illis adeſt particularis conſtitutio; fe. record. Pij IV. de regiſtrandis. At gratia penſionis perfectionem recipit à ſola ſignatura ſupplicationis. Caſſador. *dec.* 4. *n.* 2. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Rot. *diuerſ. dec.* 418. *n.* 3. *p.* 1.

10. Minùs refert literas reſeruationis fuiſſe expeditas cum ſolutione componendæ, quæ non conſueuerit ſolui in penſionibus Hiſpanis confidentialibus; ita enim contigit, quoad reſeruatas in prouiſionibus beneficio-

rum, non in resignationibus ad fauorem nec quidem ratione qualitatis pensionis, sed personarum cùm plerumque concedantur familiaribus,& aliis charis Pontifici solitis eximi ab impensa compositionum, *vt in decis. 400. n. 10. vers. septimo quia, in fin. p. 1. diuers.* Et solutionem componendæ potiùs retorquet pro D. Abbate, qui illam impendit ad adiuuandum aliunde probatam ipsius contemplationem, elicitur *ex adductis in decis. Buratt. 714. n. 3. & 791. n. 2.*

11. Nec est considerabilis ratio per Papam deducta in litteris reseruatoriis vitæ, & honestatis morum dicti Hispani, vel attento quòd ea verificari possit respectu proprietaris remanentis penes Hispanum, in quo propterea requiritur morum honestas, & character clericalis: Felin. *in oper. moral. tom. 3. tract. 42. c. 9. n. 19.* Vel etiam quis effectus conceptorum verborum erga Hispanum proprietate seu nomine fruentem, magis dirigatur ad Italum contemplatum respectu commodi, iuxta regulam plus valere quod agitur, quàm quod fictè concipitur *l. 1. & tot. tit. C. plus valer. quod agit.* cum aliis quas in specie pensionis retulit,& secuta est. Rota *in impress. penes Pacific. de sau. decis. 129. n. 3.*

12 Neque reuelat ab Hispano traditum non fuisse. Domino Abbati consuetum in pensionibus confidentialibus dari mandatum irreuocabile ad exigendum, de quo *in dict. deci* Burat. 835. *n.* 8. Illud enim sæpissimè consueuit omitti, *vt in decis.* Card. Seraph. 1088. *sub n. 9.* cui in omnem casum, vel alteri defectui, etiamsi adesset alicuius momenti, præualerent solida fundamenta comprobatæ contemplationis commodi & vtilitatis pro Domino Abbate ex suprà allegatis.

13. Hinc firmato antecedenti contemplationis prædictæ resultat necessaria consequentia, vt Dominus Iordanus vigore suæ accessionis, fideiussionis, teneatur soluere Domino Abbati Costæ, cùm omnes pensiones reseruatæ Hispano de Cardenas, fuerint per sanct. mem. Vrbanum VIII. translatæ habita generali, & in differenti relatione, prout in diuersis supplicationibus, seu cedulis motus proprij de super signatis continebatur in personam Ioannis Gonzales Lagunes, qui adhuc viuit, atque obligationum seu fideiussionum vis in tali casu tendat ad Itali commodum, non ad Hispani vtilitatem. Gratianus *disc. ep. 131. n. 20.* Rot. *in impress. penes Pacific. dicta decis. 129. eodem n. 3.*

14. Nec translatione secuta Eminentissimi Cardin. Borgiæ ad Ecclesiam Hispalen. & deinde ad Toletan. potest dici accessionem D. Iordani expirasse, quia nedùm in reseruatione pensionis, iuxta quam & iuxta omnia decreta in ea contenta se obligauit idem Dominus Iordanus, cauetur expresè quòd obligationes & accessiones consistant in suo robore, etiam postquam ipse Eminentiss. Cardin. Archidiaconatum dimisisset, nisi successor fecerit similem obligationem & teneri præcisè se, ac suos successures & fideiussores velle declarauit idem Eminentissimus Cardinalis, ad formam omnium decretorum reseruationis ipsa pensione durante, etiam quod quacunque auctoritate,& motu proprio Papæ fieret de dicto Archidiaconatu aliqua prouisio, donec prouisi, se pariter obligarent, & cæteras cautelas hic in Vrbe præstarent pro securitate pensionis, ac dimittere intelligatur, qui consensit incompatibili assecutioni Paris. *de resignat. lib. 1. part. 1. n. 40.* vbi ex Mandos. *super. regul. Cancellar. de infirm. q. 13. n. 8. & 9.* Aut quod verbum dimissio est loco generis, & complectitur quemcumque actum, per quem à se quis abdicare ius proprium dicitur. Eoque magis vbi translatio, vt in præsenti successit propter meritum translati, tunc enim effecta intelligitur ex parte eiusdem translati à proprio consensu, & acceptatione Abbas *in cap. vltim. num. 11. de postulat. Prælat.* Calder. *consil. 1 de transla. Prælat.* Loter *de re benefic. lib. 1. q. 28. n. 77. & 79.* & fuit dictum *in Bonon. beneficiorum 29. Maij 1645. coram R. P. Domino meo Bichio*, teneaturque ad interesse,& sic ad solutionem Eminentissimi Cardinalis,& ipse D. Iornadus principalis fideiussor donec integrum factum alienæ futuræ obligationis ab ipsi omnino præstetur ex Rota *coram sanct. mem. Greg. XV. decis. 241.*

15. Sed, & vlterius etiam obligatio D. Iordani emanauit de soluendo absolutè donec pensio durauerit, cum specificatione etiamsi Archidiaconatus huiusmodi quouis modo vacando ad alios tertios possessores transferatur: nam verba quouis modo, adiecta vacationi important irrefragabiliter omnem eius modum excogitabilem Gabr. *cons. 187. n. 9. l. 1.* Roland. *consil. 4. n. 48. l. 1.* Laurent. *decis. Auenionens. 110. n. 1.* cum aliis per Modern. Lusitan. *dict. 339. n. 1. & sequentibus* Rot. *diuers. decis. 705. num. 19. part. 1.* Ac sine dubio potuit idem Iordanus velle manere suam obligationem postquam Archidiaconatus quomodocunque in aliam personam transiisset, quia non prohibetur quis fideiubere pro alio,& obligare se pro re aliena vt decisum fuisse in vna *Prænestina & Senens. pensionis* 10. *Ianuarij* 1558. *coram Quiroga*, referunt & eam sequuntur Paris. *de resignat. lib. 1. qu. 8. num. p. 16. & 17.* Garz. *de benefic. 1. c. 5. n. 180.*

Et ita vtraque parte informante,&c.

DECISIO XLIV.

Sacra Rota Romana coram R P. D. Cerro.

Vercellen. Decimarum.

Lunæ 15. Ianuarij 1646.

§. 1. STandum esse in decisis *sub die 3. Nouembris præteriti*, Domini responderunt, cum nequeat dubitari, Capitulum in exactione decimarum in territorio Oppidi Cassinarum stratæ habere intentionem fundatam in sententia antiquissima anni 1464. lata ad sui fauorem super huiusmodi solutione contra Communitatem, & homines dicti Oppidi, & confirmata per tres alias sententias Rotales, quas effectum sortitas fuisse, ostendunt depositiones testium, locationes de huiusmodi decimis cum subsequuta exactione, & propris confessio earumdem Monialium summ. veter. *n. 43. & 5.* Quæ sententia, cum firmet statum, afficit etiam Moniales, licèt ibidem non expressas vt fuit probatum in decisione, quæ reuidetur §. *Capitulum enim.*

2. Nec obstare visa fuerunt Dominis priuilegia de nouo adducta,& quibus fit tota vis ab Informantibus pro Monialibus, Priuilegium enim Bonafacij VIII. (vt omnia examinentur) datum in earum *Summ. n. 2.* per quod dd. Moniales à solutione huiusmodi decimarum prætenduntur exemptæ, licèt contineat derogationem quarumcumque Constitutionum Apostolicarum, & legum Imperalium, cum clausula generali, *Quibuscumque.* Attamen non continet derogationem Concilij Lateran. *in cap. nuper de decim.* quod specificam, & expressam requirit, nec in generalissima comprehenditur, vt probat Archid. *in c. 1. n. 2. vers. vel dic.* Planius, *de constit. in 6.* Mohed. *dec. 7. n. 2. de locat.* Rot. *in Tolet. decimarum 46. Nouembris* 1606. coram Iusto *n. 1. post. Marches. de Commiss. part. 2. fol. 596. in Vrbinaten. decimarum 25. Iunij 1618. coram sanctissimo D N.* post *Tambur. de iur. Abbat. decis. 95. n. 4. coram bon. mem.* Coccino *decis. 269. n. 1. in recent. dec. 341. n. 2. part. 1. decis. 129. n. 2. part. 2. & decis. 103. num. pariter 2. part. 7. & in Hispalen. decimarum. 27. Iunij 1664. coram R. P. D. meo Corrado.*

3. Priuilegium verò Gregorij XI. in *Bull. tom. 1.* inter

eius

eius Constitutiones, constitut. 7. §. 22. Quod postea ab Eugenio VI.& Martino.V.fuit confirmatum,& per Sixtum.IV. extensum ad quæcunque bona, & quæcunque decimas,vt in *d.co 1 Consti. eiusdem Sixti 7. §.7.* Vltra quod eodem defectu non expressæ derogationis laborat,cum loquatur tantùm de fratrib. Ordinis S.Dominici, non debet extendi ad Moniales eiusdem Ordinis,cum in odiosis qualis est exemptio à decimis,vt dixit Rota *decis.271.n.6.part.4.recent. Moniales,* non veniant appellatione fratrum, seu Monachorum ex doctrina Bald. *in l.tres fratres nu.1. vers. quia priuilegium, ibique* Alberic. *ff.de pact.idem* Bald. *in l. quicumque n.17.C.de seru.fugit. Anchar.in c.1. n.277. de constit.*Alex.*cons.15.post literam F. vers.quod priuilegium lib.4.* Roland. *cons.83.n.37.lib.3.* Honded.*cons. 76. n.25. lib.2.* Curt.*sen.cons.9. n.15. bene* Cocchier. *de iurisd. ordin.part.1. q.17. n. 27.* Mantic. *de coniect. lib 8.tit.6.n.29. in fin.* Rot. *in recent. decis.388. nu.4. & 5.part.5.*

4. Quæ responsio licèt etiam adaptetur, priuilegio edito ab eodem *Sixto IV.dicta Constit.7.§ 7.*cùm tantum loquatur de Fratribus Prædicatoribus, non autem de Monialibus, nihilominus duas alias ponderarunt Domini responsiones; Alteram,quod in dicto priuilegio deest expresse derogatio *d.cap.nuper,*quæ ad hunc effectum requiritur ex iuribus supra allegatis;alteram, quod ille Pontifex in d. priuilegio intellexerit solummodo de decimis extraordinariis, non autem de ordinariis debitis de iure Diuino, quamuis verbis, & dictionibus generalibus legatur conceptum;in his enim priuilegiis non veniunt ea, quæ de facili concedi non solent, nisi de eis fiat specialis mentio, vt sæpissimè tenuit Rot. *coram Cardinali Put.dec. 5. per tot. lib.3.* coram Card.Seraph.*dec 1293.n.6.vers.ideo illa verba, coram bon. mem.* Coccino *d dec.269. num. 3. & 4.* & hoc idem priuilegium ita pluries Rota fuit interpretata *in Toletana Decimarum 2. Nouembris 1607. coram Ottembergo.coram Card.Canaler.dec.147. n.11.&* postremò latissimè *in d.Hispalen decimarum vers.tum quia cum aliis in decisione quæ videtur vers.hinc etiam infertur.*

5. Nec releuat derogatio ibidem posita *in §. 27.* ibi, *non obstantibus Constitutionibus,&c* ac etiam in Prouincialibus, & Synodalibus Conciliis editis, Quia licet derogatio generalis Conciliorum cum clausula, *quorum tenores* includat derogationem Concilij Lateranensis, vt dixit Rot. *in Conchen. exemptionis decimarum 17. Maij 1598. coram Orano relata per* Garz. *de benef. part.4. cap 5. n.19.* In casu tamen de quo agitur, derogatio loquitur tantummodò de Conciliis Prouincialibus, & Synodalibus, quorum appellatione non venit Concilium Lateranen. quod est generale, & declarando *d.decis.* Conchen, *exemptionis decimarum,* respondit Rot. *in Cæsaraugustana decimarum 17.Iunij 1611. coram Sanctissimo D. N. relata per Add. ad Buratt.decis.704.n.26. & in d. Hispalen. decimarum coram* R. P. D. *meo Corrado vers. In proposito autem in fin.*

6. Denique non obstat priuilegium Sanct.mem. *Pij V. in Bull.to.2.constit.41.§.2.n.14.* vltimo loco exhibitum, quia vltra quod in eo deficit eadem expressa derogatio dicti *cap.nuper,*huiusmodi priuilegium fuit reuocatum,& ad terminos iuris, ac Concilij Tridentini reductum per Constitut. *Greg.XIII.* in eodem *Bullar.d.tom.2.constit.9 per tot.* quod perinde est,ac si non emanasset, vt in eisdem ferè terminis de eodem priuilegio dixit Rot. *in vna Pampilonen.decimarum 18.Decembris 1615: coram bon.mem* Coccino, *quæ est decis. 728. n.2 part.3. recent.* Quæ constitutio Gregoriana non euitatur, allegando, eam non fuisse in tempore promulgatam,nec vsu receptam, quia tanquam promulgata inter alias Bullas Pontificias circumfertur, vt videre est loco supra citato. Quod autem sit vsu recepta,firmauit Rot. *coram bon.mem.* Coccino *in d.decis. 728. n 2.part 3.recent.*

7.Prout minus releuat prætensa quadragenaria præscriptio, quia vt respondet decis. *d.vlterius*, illa non probatur, & probata non releuaret, cum Capitulum obtinuerit à Carolo, & Federico Imperatoribus ad petitionem Eugenij Papæ III. priuilegium centenariæ, quod licèt laicale, cum emanauerit de consensu,& petitione Pontificis, & ab eo confirmatum fuerit, ligat & afficit etiam personas Ecclesiasticas, Azor. *instit. moral. part.1. lib. 7. cap. 27. vers.nisi fiant priuilegia.* cum aliis in *d.decis. d. vers.vlterius quadragenaria non sufficit, sed requiritur centenaria ex iuribus ibidem adductis.*

8. Nec applicatur responsio, quod præscriptio quadragenaria cum allegatione tituli parem vim habeat cum immemorabili,& æquipariter centenaria per textum *in c.1.de præscript.in 6.*

9. Primò,quia cùm titulus deducatur ex huiusmodi priuilegiis, quorum alia loquuntur tantùm de decimis extraordinariis, non autem ordinariis, debitis de iure Diuino, alia comprehendunt duntaxat Fratres, non Moniales,& omnia careant derogatione *d. cap.nuper,* non potest deseruire ad hunc effectum, cum titulus non admittatur, nisi comprehendat rem, & personas, de quarum præscriptione agitur. Geminian. *in c. cum personas, §. quod si talis ante fin vers & sic inspecto, de priuileg. in 6* idem Geminian. *cons 90.n.4.vers. quoad secundum.* Mandell. *cons. 34. num.14.* Rot. *in recent. decis.458. n.70.part. 5.tom.2.*

10.Secundò,quia præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur centenariæ,quando ex particulari lege non requiritur centenaria, in quibus terminis procedit *text in dicto c 1 de præscript. in 6.cum aliis concordant.* Quando verò centenaria requiritur ex particulari lege,vel priuilegio, non sufficit quadragenaria cum titulo,nam alioquin superflua esset lex & priuilegium,cum eo etiam circumscripto opus sit centenariæ,seu immemorabilis, quando non adest titulus ex allegatis *per Castr. Pal.oper.moral.tom.2 tr.10. disput. vnic. punct.6.n.2.*

11. Quod dicitur de paupertate Monialium non releuat,tum quia sententia lata de anno 1464. non probat paupertatem de præsenti, tum quia paupertas non excusat à solutione decimarum, nisi sit tanta,quod si decimas soluerent, fame perirent. Ioan.Andr. *in cap. cum homines,vers. persoluant,ibique Abb. nu. 5. de decim. Monet. eod. tractat. c.5. q.1 a n.28. vsque ad 32. Tambur de iure Abbat disp. 5 q.18.n.51.Franc.Marc. decis.198. n.2.& 6.part.2.* Rot. *in dict.Vrbinaten. decimarum,coram S.D.N. n 7.*

Et ita resolutum vtraque,&c.

DECISIO XLV.

Sacra Rotæ Romana coram R P. D. Ottohbono.

Regien. Canonicatus.

Veneris 19. Ianuarij 1646.

§.1. DOmini approbarunt fundamenta decisionis in hac causa emanatæ coram me, sub die 3. Iulij præteriti,in qua dictum fuit dandum esse mãdatum de manutenẽdo Iulio Paulo Vigarano,& Comiti Ernesto Zobolo in possessione præbendæ, & Canonicatus respectinè Collegiatæ Ecclesiæ S. Prosperi Regien. cùm constet de eorum anteriori possessione,nedum ex publicis instrumentis, quæ alio non possidente probant possessionem manutenibilem, sed etiam ex propria confessione Caroli Ferratini, dum illis Monitorium intimauit

intimauit. Rota coram sanct. mem. Greg. XV. dec. 458. n. 1. & seqq. Buratt. decis. 152. n. 1.

2. Neque est attendenda possessio capta nomine Cameræ Carolo, quia Breue de capienda possessione non poterat executioni demandari, nisi præcedente plena iustificatione vacationem contigisse in mense reseruato, stante clausola (constito) in eodem Breui apposita, Gonzal. ad regul. mens. §. 7. in procem. nu. 216. & seqq. sanct. mem Gregor dec. 53. per totam, Buratt. decis. 590. n. 9 Quod procedi etiam si nullos compareat contradictor, quia cum in hoc consistat vnicum fundamentum iuris Cameræ, ac ipsius Breuis, cuius executio sub illius iustificatione commissa fuit, ea necessario præcedere debet, etiam nemine opponente, Rota decis. 234. n. 4. part. 3. recent. Reuerendiss. Vrgellen. decis. 389. nu. 1. Ideóque cum processum fuerit ad executionem huiusmodi Breuis, non iustificata reseruatione, neque citatis Vigarano, & Zobolo anterioribus possessoribus, negari non potest euidens nullitas dictæ possessionis, & omnium inde actorum. ex quibus cum præfati Vigaranus, & Zobolus non habuerint se pro spoliatis iure merito danda est illis manutentio, vt in his terminis dixit Rota coram Cardin Seraphin. decis. 1041. n. 3. & in Nanlen. Parochialis 31. Martij 1642. coram bon. mem. Merlino, §. aut prætendit.

3. Non obstat quod monitorium illis personaliter intimatum habuerit vim citationis stante clausula (si quis senserit se grauatum.) Quia monitorium potest quidem importare citationem ad effectum introducendi litem, vt dixit Rota penes Buratt. decis. 109. n. 1. non autem supplere alias citationes necessarias faciendas in vlteriori processu pro iustificatione dictæ clausulæ (constito) processus erat necessarius, licèt pars monita comparere negligeret, seu differret, vt tradit Salust. Tiber in prax. lib. 3. c. 7. sub n. 6. Modern. Roman. de re benefic. lib. 2. q. 11. n. 78. & seqq. Immò cum in præiudicium eiusdem Ferrarini, qui præfatum monitorium obtinuit, & intimauit fuisset inductalis, non poterat ipse absque vitio attentatorum possessionem capere, nisi anterioribus possessoribus legitimè citatis, & verificata clausula, (constito) vt in specie dixit Rota Tridentina Canonicatus relata per Garziam de benef. part. 6. c. 3. n. 41. Seraph. dec. 1044. n. 2. bon. mem. Coccin. decis. 492. n. 7. & 8. Reuerendiss. Vrgellen. decis. 389. n. 1. & seq. & in recent. decis. 162. n. 3. & 4 part. 5.

4. Quod autem Vigaranus, & Zobolus declarauerint se nolle opponere, aut contrariare, quominus Procurator Cameræ possessionem apprehenderet, non potest obstare, quia ipsi essent citandi, non solum quia stante dicta clausula (constito) in Breue apposita iustificatio illius erat omnino necessaria, licet nullus compareret contradictor, vt suprà dictum est, sed quia etiam dicta declaratio ab vtriusque facta fuit metu censurarum, & ob reuerentiam literarum Apostolicarum, vt ex præcedenti summ. Vigarani, & Zoboli n. 7. & 8. ex qua apparet quod illi noluerunt de facto se opponere apprehensioni possessionis quatenus ad illam deueniretur, non autem quod consenserint illam apprehendi non seruatis de iure seruandis, nec iustificato Breui, quin immò expresè opposuerunt malè fuisse in eo suppositum, atque narratum Summo Pontifici, quod vacatio contigerit de mense Ianuarij 1644. reseruato, & propterea stante prædicta oppositione non poterat deueniri ad executionem Breuis, antequam iustificaretur reseruatio plenè, & concludenter vt dixi. Rota in Vien beneficij. 25. Februarij 1600. coram clar. mem. Gard. Pamphilio relata per Garz. de benef. part. 6. c. 1. num. 61. Insuper cum post dictam declarationem protestati expresè fuerint se haberi non velle pro spoliatis, sed sua iura illæsa remanere, & ad Summum Pontificem recursum habere velle pro consequenda manutentione, vtique ipsi non videntur amisisse possessionem saltem ciuilem, sed eam animo retinuisse, quod sufficit ad effectum manutentionis, vt in specie dixit Rota coram Reuerendiss. Vrgellen. decis. 114. nu. 9. cum aliis in priori decisione adductis.

5. Minus obstat, quod ex actu etiam meticuloso amittatur possessio iuxta notata in l. 3. si quis autem ff. de vi, & vi arm. & l. non solum §. si Dominus ff. de vsucapion. Quia hoc potest habere locum, quando possessio fuit non solum corpore, sed etiam animo dimissa, secus quando illa animo retinetur: nam si quis in possessionem, quam ipse habet alium ingredi patiatur, ab eaque recedat, non quidem animo eam amittendi, sed quanto citius poterit reuertendi, is vtique possessionem non amittit, sed animo retinet, vt est text. in l. 3. in quod. §. in amittenda, & in l. si id quod. §. quod autem ff. de acquir. possess. Et ideo cum in casu proposito Vigaranus & Zobolus non dimiserint possessionem animo eam amittendi, sed ob reuerentiam litterarum Apostolicarum, & metu censurarum, & animo retinendi, vt apparet ex eorum declarationibus, & protestationibus expresè factis, manutentio eis denegari non potest.

6. Cætera, quæ dicuntur de protestatione contraria facta ex decisionibus Seraph. fuerunt sublata in præcedenti decisione in qua hodie Domini persistendum esse responderunt. Vtraque, &c.

DECISIO LXVI.

Sacra Rota Romana coram R P. D. Meltio.

In causa Ampurieñ. seu Ciuitatem. deputationis Vicarij.

Veneris 19. Ianuarij 1646.

§. 1. ORta controuersia inter Capitulum, & Canonicos Cathedralis Ampurien. & Ciuitatem. ex vna, & Capitulum, & Canonicos Collegiatæ de Templo ex altera super deputatione Vicarij Capitularis Sede Episcopali vacante, & proposito dubio sub hac die super manutentione talis deputationis Vicarij ad fauorem Capituli & Canonicorum Cathedralis Ampurien. & Ciuitatem. fuit resolutum, quam sententiam amplexi fuerunt Domini ea ratione iuribus comprobata, quod Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in iurisdictione, cap. cum olim, de maior. & obed. c. 1. eod. tit. lib. 6. Abb. in dicto cap. cum olim, circa finem, versic. posset tamen, idemque disponit sacr. Concil. Trid. sess. 24. de reformat. c 16. Pauin. in suo tract. de offic. Sede vacante, part. 1. q. 1. n. 3. & seqq. part 2. q. 10. num 2. & seqq. vers. respondeo ergo, &c. Iacob Sbroz. de Vicar. Episcop. lib. 1. qu. 15 & 11 Federic. de Sen. cons. 30. col. 1. vers. è contra Capitulum Rot. decis. 166. n. 1. pars. 3. recent. & hæc, licet sola sufficeret pro obtinenda manutentione in hac materia iurisdictionis, dum tamen talis assistentia non esset turbida, vel quando alius non esset in possessione. Tex. in cap. cum persona, de priuil. in 6. Rot. dec. 416. n. 2. part. 2. recent. Caual. dec. 193. num. 1. & seq. cum aliis relatis per Add. ad dec. 312. sub n. 4. coram Papa Greg. XV. & dec. 655. n 3 part. 4. recent. nihilominus concurrit etiam actualis possessio Capituli circa deputationem Vicarij generalis in vtraque Diœcesi, in qua etiam vnita sufficit vnus Vicarius, qui bene potest explere negotia vtriusque Diœcesis, Rebuff. in praxi tit. de vnion. benefic. n. 16. Barbos. de Canonic. & dignit. c. 42. n. 33. & seqq. Riccius decis 472. n. 3. in fin. Caual. decis. 418. n. 2. quæ actualis possessio probatur ex testium depositionibus, & litteris patentibus, in summario eiusdem Capituli exhibitis sub num. 1. 3. & 4. vbi enarrantur diuersæ deputationes Vicarij supradicti spatio 40. annorum, & tamen ad effectum, de quo agitur sufficeret etiam vnica deputatio, quæ habuerit effectum,

ctum,

ctum, cap. cum Ecclesia Sutrina, vbi Abb. n. 23. & Rip. n. 52. & 53. de caus. possess. & propriet. Dec. cons. 1. 34. n. 1. Menochius consil. 611. n. 16. versic. siquidem, &c. & consil. 715. n. 12. versic. immò vnicus tantum, &c. Rot. decis. 382. nu. 5. parte 2. recent. in Aquilana iurisdictionis 30. Martij 1607. coram clar. mem. Card. Pamphilio penes Marches. de commiss. p. 1. fol. 98. sub n. 1. Florentina hospitij 5. Iulij 1627. coram bon. mem. Vbaldo penes Modern. de manut. decis. 122. n. 2. versic. quia constat, &c. & in aliis pluribus relatis per eumdem Modern. obseru. 18. n. 4. Vercellen. regressus 1. Iunij 1643. coram Reuerendiss. Domino meo Decano, Effectuatio autem deputationis Sede Episcopali vacante per obitum Ioannis della Bronda in personam Nicolai Valentini à Capitulo deputati in Vicarium Capitularem, probatur ex attestatione Episcopi Bosanen. dict. summ. n. 4. quæ attestatio sufficit in hoc iudicio manutentionis. Rot. decis. 423. n. 2. in impress. post. 2. volum. cons. Faria. & de fide Episcopi adest decis. 97. n. 3. & seqq. apud eumdem Posth.

2. Non obstat, quod Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ de Tempio in vltima vacatione Sedis Episcopalis etiam deputauerit. Vicarium, quia cum talis deputatio dederit causam liti, non est habenda in consideratione pro obtinenda manutentione. Rota decis. 181. nu. 15. coram Cardin. Caualerio decis. 4. n. 2. coram Papa Gregor. XV. 229. n. 14. post dict. Modern. decis. 409. n. 4. part. 2. recens. Alphen. iurispatronatus 1. Iunij 1629. coram R. P. Domino meo Ghislerio, maximè quia deputatio Vicarij Capitularis non spectat ad Canonicos Collegiatæ, sed ad capitulum Cathedralis, cùm in illud solum, & non alios transferatur iurisdictio Episcopalis Sede Episcopali vacante, vt bene probat Pauin. de potest. Capit. Sede Episcop. vacante, part. 1. qu. 2. Rot. decis. 196. n. 1. par. 1. recens.

3. Additur etiam, quod Ecclesia Tempio, quæ prius erat in statu Parochialitatis solùm de anno 1621. erecta fuit in Collegiatam à Gregor. XV. in qua tamen erectione nulla Canonicis dictæ Ecclesiæ concessa fuit iurisdictio, sed illa in totum fuit expressè reseruata Episcopo Ampurien. vt in d. summ. num. 2. in cuius locum Capitulum Sede vacante succedit iuribus suprà allegatis, quæ quidem reseruatio declarat quid, & quantum dictis Canonicis fuerit concessum. Bald. cons. 107. col. 1. in fin. vers. praterea extensio. lib. 10. Aym. cons. 214. n. 14.

4. Nec releuat, quod Cathedrales Ampurien. & Ciuitaten. fuerint æquè principaliter vnitæ, itaut in spiritualibus non lædantur: Quia cum hodie agatur in summarissimo possessorio, & constet de possessione eorumdem Canonicorum Cathedralis Ampurien. circa talem deputationem Vicarij, eisdem non est deneganda manutentio, §. retinendæ, & in § hodie, & ibi Fab. n 16. instit. de interd. Caputaq. decis. 98. pars. 2. Et ita informantibus tantum Capitulo, & Canonicis Cathedtalis Ampurien. & Ciuitaten. resolutum fuit, altera parte sæpius citata ac minimè informare volente, &c.

DECISIO XLVII.

Sacra Rotæ Romana coram R. P. D. Roias.

Barcinonen. Canonicatus.

Luna 26. Februarij 1646.

§. 1. Confirmarunt hodie Domini decisionem coram me sub die 15. Decembris præteriti, in qua dictum fuit, Possessionem Petri Ioannis Atxer prouisi Apostolici de Canonicatu Pœnitentiario controuerso esse manutenibilem, quamuis capitulariter non legatur capta, dum Capitulum Barcinonen. eam præcedente instantia nulla vrgente iusta causa tradere recusauit, iuxta text. in cap. vbi Capitulum, & ibi notata per DD. de concess. prab. Lotet. de re benef. lib. 5. qu. 5. n. 38. Gregor. XV. dec. 364. n. 2. vbi Add. littera B. circa med. Caualer. dec. 359. n. 4 part. 5. recent. dec. 97. n. 23. cum aliis in decisione hodie confirmata.

2. Nec visum fuit concurrere in præsenti iustam causam denegandi possessionem, prout Capitulum tenetur probare, aliàs eius contradictio non attenditur, nec minus recusatio, vt censuit Rota in Narnien. Canonicatus 28. Martij 1642. coram D. Carillo, dum pro iusta causa non fuit per DD. reputatus non factus concursus iuxta formam Indulti concessi per sanct. mem. Greg. XV. Sereniss. Regi Catholico pro Cathedralibus Ecclesiis existentibus in Regni Hispaniarú. Quia non fuit probatum sub eodem Indulto adesse comprehensionem claram Principatus Cataloniæ, in quo Ciuitas Barcinonæ reperitur collata, quam comprehensionem adesse ad Capitulum spectat probare, quia fundans se in aliqua lege seu Constitutione tenetur probare se esse in loco, & casu ab illa dispositio. Tiraq. de retract. lignag. § 7. gloss. 1. n. 1 Rota decis 167. n. 36. part. 1. recens. & in Toletana Decimarum de Duyniel. 17. Decembr. 1605. coram Dard. Lancelloto, & in Bononien. dotis 1. Iunij 1615. coram Manzanedo, nec interim dictum Capitulum valebat impedire effectum reseruationis, nisi claram, & liquidam exceptionem adduceret cum in dubio litteris Apostolicis esse parendum tradendo possessionem eidem prouiso Rota decis. 381. num. 1. rec. & part. 4. decis. 542. n. 6. Vltra quod idem Petrus Ioannes fundatur in regula reseruatoria mensium, & Canonicatus de quo agitur vacauit de mense Iulij, qui semper est Apostolicus, ac reseruatus, vt per Gonzal. super. regul. 8. gloss. 45 § 1. n. 22. nec non in dispositione iuris communis nullum desiderantis concursum in prouisionibus non habentibus curam animarum Lotet. de re benefic. libro secundo q. 31. n. 18. Seraphin. decis. 942. n. 5. & 6.

3. Nil obstat quod idem Capitulum voluerit probabiliter credere dictum Indultum Gregorianum loquens de Regnis Hispaniarum voluisse comprehendere Ecclesias Principatus Cataloniæ, dum in decisione quæ reuidetur §. dubitatio, firmatum fuit à multis Historicis Cataloniam Regnum denominari, & solam dubitationem sufficere ad hoc vt Capitulum non dicatur negligens in tradenda possessione dicto prouiso Apostolico, vt in dec. 636. part. 4. diuers. Nam fuit responsum quod esto, quod dubietas prædicta, quam pars prætendit, excusaret Capitulum ab inobedientia, & contumacia si ageretur de infligendis aduersus ipsum ab inferiore Ecclesiasticis censuris, aliisque pœnis contra inobedientes fulminatis, in quibus terminis loquitur d. dec. 636. pars. 4. diuers. ex quo credulitas à dolo excusat cum non sit plectendus subditus inobediens à Prælato inferiori, ad id ductus probabili opinione, cum tunc vacet culpa. Io. Sanchez disp. select. disp. 33. n. 43. & per tot. Castr. Palao oper. moral. tom. 1. disp. 2. punct. 6. n. 8 quod quomodo sit intelligendum declarat Thomas Sanchez precept. decalog. lib. 6. c. 2. n. 3. & per tot.

4. Profectò in præsenti venit excusandus idem Petrus Ioannes, si recusante dicto Capitulo ab eo possessionem fuit assecutus, nec ob morã in apprehẽdẽdo sibi præiudicium inferret, vt per Menoch. de adipisc. remed. 2. n. 58. & seqq. per text. in l. de pupillo, § si quis riuos, ff. de non. oper. nunc. l. ait prætor. 10. § si debitorem, ff. quæ in fraudem credit. Rota in Gerunden. Capellaniæ 20. Maij 1645. coram R. P. D. meo Bichio, §. sed casui nostro, vnde eidem Petro Ioanni manutentio non venit deneganda, donec dubitetur, an concursus etiam esset necessarius, vt ferè in puncto Coccin. decis. 124. numer. 4. & 5.

& 5. & in dicta Gerunden. Capellania. §. non obstat, il 1. & in eadem 27. Ianuarij 1645. §. Et sufficeret coram eodem R. P. D. meo Bichio.

5. Maximè quia dicebant Domini esse adhærendum obseruantiæ interpretatiuæ quam stare pro exclusione dicti Indulti Gregoriani non est dubium, dum in Catalonia assiduo 18. annorum spatio Canonicatus Pœnitentiarij à Sede Apostolica collati fuere non præcedente concursu, vt in dicto Indulto cauetur, & in prædicta decisione 15. Decembris ponderatum fuit §. *obseruantia.* Nec dicatur quod ex actibus non tendentibus ad effectuationem Indulti obseruantia non sit inducta, quando verba Indulti sunt clara, vt in præsenti prætendebatur. Nam ex non obseruantia Indulti bene resultare obseruaotiam non comprehensionis, tradunt *Dec. cons.* 48. *num.* 1. Seraph. *decis.* 410. *num.* 8. Rot. *decis.* 396. *n* 12. *part.* 5. *recent.* cum ex inde resultet interpretatiuè voluntas tam Papæ concedentis, quàm Serenissimi Regis Catholici supplicantis, quæ voluntas ex non facto non secus, ac ea facto elicitur. Rot. *part.* 4. *diuers. decis.* 647. *n.* 3. *& part.* 6 *recent. decis.* 56. *num.* 7. *& fuit resolutum in Casenaten. census 3. Iunij 1644. coram D. meo Corrade, §. ex quibus, in fine.*

6. Ad obiectum Indultorum Decimarum, & Cruciatæ fuit factum satis in decis. hodie confirmata §. *nihil facit.* Indultum verò subsidij, & excusati cum cootineat verba magis vniuersalia, dum loquitur de regnis Hispaniarum, ac insulis illis adiacentibus, ac etiam Sardiniæ, ex his verbis constat, quod Papa voluerit comprehendere omnia dominia Regis Catholici, prout in Indulto Decimarum quod pariter dominium exprimit in petitione, à qua eadem concessio declaratiooem sumit, *c. inter dilectos, §. caterum, de fide instrument. Gutierrez lib.* 3. *pract. q.* 41. *n.* 15 Mcnoch. *cons.* 33. *n.* 14. *Grammat. decis.* 103. *n.* 20. & fuit responsum in decis. reuisa §. *nihil facit, &c.*

7. Ad decisionem *in causa Teruien. Canonicatus 5. Martij 1637. coram D. Carillo*, fuit responsum in decisione hodie coofirmata, §. *fin.* Necnon fuit responsum ad electionem præuio concursu factam in Ecclesia Gerunden. de anno 1640. in §. *nec predicta*, immò etiamsi illa electio habuisset effectum, sanè obseruantia ioterpretatiua pro non comprehensione Cataloniæ inducta per annos 18. antecedcotes non valuit destrui ex dicta electione anni 1640. *iuxta theor. Bart. in l. de quibus, in 5. lect. n.* 16. *ff. de legibus.* Quod autem dictum fuit ex vnico actu difformi excludi obseruantiam, venit intelligendum de actu contemporaneo, & proximo Constitutioni, in quibus terminis loquuntur DD. adducti per informantes pro Capitulo Barcinonen.

8. Vltimò nihil facit quod possessio Petri Ioannis tāquam pendens à præfato Indulto Gregoriano non sit manuteoenda antequam cognoscatur in petitorio, an dictum Indultum valeat comprehendere Cataloniam. Nam vt supra ponderatum fuit, dictus Atxer non se fundat in Indulto, sed in regula reseruatoria mensium, ac dispositione iuris communis. Indultum autem est de exceptione Capituli, cui propterea sola turbiditas Indulti nocet, noo verò dicto Prouiso Apostolico, eiúsque manutentiooem non retardat, vt censuit *Rota in Romana sub collectoria 17. Martij 1645. coram R. P. D. Bichio, §. penult.* alias enim exceptio turbida retardaret executionem literarum Apostolicarum, contra notissimas conclusiones, quas semper amplexa est Rot. *coram Buratt. decis.* 805. *n.* 10. Seraph. *decis.* 296. *num.* 6. *& in Iacen. Parochialis apud Marchesan. part.* 1. *fol.* 463. *n.* 2. *Vintimillien. Capellania 30. Martij 1635. coram Mortmanno, cum aliis relatis in Oriolen. beneficiorum 15. Decembris præteriti coram R. D. meo Decano, §. nam litera,* cum illæ semper dicantur habere paratam executionem, nec per exceptiones turbidas veniant impediendæ: Rot. *part.* 4. *recent. decis.* 542. *n.* 6. *cum vulgaris.*

Et ita resolutum vtraque parte informante.

DECISIO XLVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Dunozetto Decano.

In causa Ferrarien. Pensionis.

Veneris 9. Martij 1646.

§. 1. Sixtus fel. record. Papa V. concessit Indultum præcl. mem. Principi Michaëli Peretto facultatis transferendi pensiones fauore illius reseruatas, & reseruandas; cuius Indulti vigore cum idem transtulisset Eminentissimis DD. Cardinalibus Montalto Iuniori, & Vrsino pensionem, quam habebat scutorum auri trium millium sibi reseruatam, mediante translatione præcl. mem. Alexandri Cardinalis Montalti super Mensa Episcopali Ferrarieñ. & Reuerendiss. D. Auditor Cameræ ab anno 1631. sententiam potuisset cum voto Dominorum sui in Ciuilibus Locumtenentium super inualiditate translationis factæ per dictum Principem, commissa mihi causa in gradu restitutionis io integrum à Sanctissimo, proposui dubium, An constet de causis restitutionis in integrum.

2. Et Domini responderunt constare, attenta sententiæ iniustitia, cum inde læsio resultet propter quam datur passim sine difficultate in integrum restitutio. Rot. *decis.* 1. *de restitut. in integrum, in non. & recent. decis.* 532. *n.* 2. *part.* 1. *decis.* 329. *n.* 1. *part.* 2. *decis.* 609. *n.* 11. *part.* 5. *dec.* 50. *n.* 1. *part.* 7. *& in Sarsinaten. feudi 25. Iunij 1645. coram me.*

3. Iniustitiam verò deducebant, quia sic fuerat pronūciatum habita ratione, quod pensio, hæc vti semel translata non fuerit amplius transferibilis, quam tamen, immo Dominis visam est vti comprehensam sub Indulto concesso transferendi potuisse omnino iterum transferri, sicut de similibus Indultis, quod intelligantur comprehendere pensiones etiam antea translatas, quas propterea denuò transferre liceat vigore Indultorum huiusmodi, fuit alias decisum in *Papien. pensionis 19. Martij 1607. coram Ottemberge, in Lucana pensionis 28. Iunij 1617. coram bon. mem. D. meo Archiepiscopo Seleucien. in impress. coram Buratt. dec.* 639. *num.* 5. *& seqq. in Ferrarien. pensionis 14. Iun. 1624. coram bon. mem. Remboldo, quæ est rec. dec.* 450. *num.* 41. *vers. de indulto transferendi, part.* 5. & sequitur Loter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 40. *n.* 95. *& seq.*

4. Eoque faciliùs licuisse in præsenti suadebatur detecta clara mente Pontif. quatenùs in prima parte indulti dispensauit, & habilitauit Principem Perettum generaliter ad acquirendas & retinendas quascomque pensiones sibi hactenus reseruatas, aut in futurum reseruandas, non obstantibus defectibus professionis io Religione militari, aut matrimonij etiam reiterati, ibi. Etiamsi contigerit, vel non contigerit, te qoalemcumque militiam cuiusvis & professionis, &c. & ad secunda, ac etiam plura laicalia vota secundas vel plures nuptias transire, &c. Quascumque pensiones annuas, &c. retinere, recipere, consequi, &c. An subsequenter in secunda parte facultatem concessit indefinitam, & indifferentem, omnimodè transferendi easdem pensiones, vigore ipsius indulti retentas, vel acquisitas, ibi. Nec non tibi omnia & singula, pensiones, redditus, prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta tibi reseruata, & reseruanda huiusmodi, &c. transferendi plenam, liberam, & omnimodam facultatem, dicta auctoritate concedimus, & impartimur, &c. Cùm enim dubio carear in vim dictæ primæ partis respicientis facultatem retinendi, & acquirendi, licuisse Principi retinere & acquirere pensiones ex translatione prouenieotes, Rota

recent.

recent. decis. 7. n. 15. & decis. 50. n. 31. p. 1. & coram sanct. mem. Gregor. XV. dec. 18. n. 3. vtique resultat easdem sic tetentas & acquisitas necessariò ex vi repetitionis intelligi comprehensas in secunda patte indulti respiciente ius transferendi, efficaciam perpendendo tùm dictionis. Nec non adiectæ principio ipsius secundæ partis, quæ resoluitur in copulatiuam, gloss. in Clem. 1. verb. nec non, de offic. deleg. Rot. diuers. dec. 791. n. 2. p. 1. & coram Cardin. Caualer. dec. 343. n. 2. Repetitque omnes qualitates præcedentes Bald. in l. Seio, §. Caio, ff. de fid. instrument. Neuizan. cons. 172. n. 14. Rot. rec. dec. 38. n. 11. p. 7. Tum etiam dictionis, Huiusmodi, præcedentium relatiuæ cum omnibus suis qualitatibus, gloss. in c. Abbate, & in c. nemo, verb. huiusmodi, de elect. in 6. Rebuff. in comment. ad leg. 1. verb. huiusmodi stipulationes, ff. de verb. signif. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 77. n. 27. Rot. rec. dec. 573. n. 6. part. 2.

5. Vel etiam vltra repetitionis effectum esset de per se considerabilis prægnantia, & generalitas dictæ secundæ partis tanquam fulcitæ verbis illis, omnia & singula, &c. quæ sunt adeò generalia, & effrænata, vt nullam restrictionem patiantur, ac propterea, benè reputentur apta comprehendere pensiones etiam, alioquin sub simplici dispositione non comprehensas, & quæ indigerent speciali mentione, iuxta glossam in Clem. 2. de vit. & honest. Cleric. Clem. 1 in verbo, vbicumque, de iud. Surd. cons. 308. n. 40. cum aliis, in Cæsaraugustana pensionis 18. Iunij 1610. coram Card. Lancell. inarst dec. 2. post Pic. ad Stat. Vrb. n. 5. & in Romana pensionis 15. Februarij 1636. coram bon. mem. Pirouano. At si essent explicitæ, & in indiuiduo specificatæ, glossa in c. vt circa, verb. omnia & singula, de elect. in 6 Soc. cons. 3. n. 17. lib 3. Surd. cons. 331. n. 7. Rota rec. dec. 120. n. 3. p. 2. Enixam designando super tali specificatione voluntatem disponentis Alex. cons. 216. n. 27. lib. 2. Barb. plures referens claus. 96. n. 3. prout in idem consonat verbum, quascumque, &c. ex sui proprietate omnia includens, nihilo excluso, cap. solita, de maiorit. & obed. gloss. in c. quicumque, verb. quicumque, de sent excommun. in 6. Iason. in l. quodcumque n. 1. ff. de verb. obligat. Marc. Ant. var. resol. lib. 2. res. 40. n. 2. In omni enim materia, quantumuis odiosa, nullatenùs reciditur à proprietate verborum, sed lata fieri debet interpretatio, quatenùs illam patiatur eorum proprietas, l. cùm lege, vbi Aret. ff. de testament. Menochius cons. 429. n. 9. Carderin. cons. 24 in primo dub. de præbend. Cardin. Mantic. de coniect. lib. 8. tit. 18. n. 35. sanct. mem. Greg XV. dec. 516. n. 3.

6. Neque imò aliter exprimenda ista qualitas reiteratæ translationis opus habuisset vberiori expressione; sed sat habetetur pro expressa per mandatum Papæ, quod omnes & quicumque defectus valentes impedire concessam gratiam, & effectum, taciti vel omissi habeantur pro expressis, ac si de iis explicita mentio facta fuisset, ibi: neque ex eo quòd præsens gratia, &c. vel quicumque defectus, &c. præsentem gratiam, eiusque effectum quãdocumque, & ex quibusvis causis, etiam de necessitate exprimendis impediri vel annullari valentes hîc, &c. taciti vel omissi fuerint, &c. sed omnino subsistant, tibique suffragentur in omnibus, & per omnia, perinde ac si in eis de præsentibus, nec non defectibus & impedimentis præd. expressa mentio facta fuisset, &c. Cum sine dubio volens Papa potuerit expressionem huiusmodi supplere, ad l. omnes, C. de præscrip. & fuit dictum in Placent. pensionis 27. Iunij 1605. coram Litta, impress. penes Marcheß. de commiss. part. 1. pag. 557. n. 2. ante finem, vt inde de gratia suffragetur in omnibus, & per omnia, non obstante aliàs exprimendorum omissione. Abb. in c. ad hæc, col. fin. de rescript. Decius cons. 191 n 3. & seq. & cons. 341. n. 31. in fine, Paris. cons. 46. n. 43. lib. 3. Marescot. var. resolut. lib. 2. c. 18. num. 46. Rota rec. 464. n. 12. p. 5. & in allegata Placentina pensionis dict. num. 1. vers. Præterea fuit responsum.

7 Eandémque ex præmissis detectam comprehensionem fortiùs comprobat conformis declaratio eiusdem Sixti Papæ V. circa facultates concessas Militibus Lauretanis transferendi pariter de quibuscumque pensionibus, ac iisdem quas indulserat, non obstante matrimonio posset per milites Lauretanos acquiri, & retineri ad summam scutorum 200. vt nimirùm intelligeretur de pensionibus etiam aliàs translatis. A qua declaratione mens potissimum desumitur ipsius Pontificis concedentis, gloss. in c. si propter, verb. intentionis, de rescript. in 6. Alex. cons. 52. n. 25. lib. 4. Surd. cons. 481. n. 13. Buratt. dec. 228. n. 2. Card. Caualer. dec. 611. n. 52. sicut Papam ita declarasse ius competens dictis militibus vigore antecedentium facultatum, non autem processisse per viam, qualis opponebatur nouæ legis, conuincunt non minùs elata verba, ibi declarantes, &c. ex sui proprietate nullatenùs importantia nouam dispositionem, sed simplicem declarationem, ex traditis à Barbosa dict. 80. n. 1. & sequentibus; itavt exinde nullum intelligatur à Pontifice collatum ius de nouo, sed tantummodò, quod competebat manifestum, l. adeò, §. cùm quis ff. de acquir. rer. dom. l. ait Prætor, §. si Iudex, ff. de re iudic. Oldrad. 224. numero 10. & 20. vers. nec verbum declaremus, Castrens. cons. 341. in princ. lib. 1. Socin. cons. 156. numero 17. lib 2. Rot. rec. decis. 281. numer. 8. part. 1. Quam effectus dum ibidem subditur, licere illas pensiones transferre in vim facultatum, & priuilegiorum, per prius concessorum, quod vtique facere non potuissent, si eisdem facultatibus pensiones translatæ non fuissent comprehensæ. Gemin. cons. 72 n. 1. ad med. versic contrarium credo.

8. Prout quoque mens Pontificis omninò comprehendi, vt dictum est, suadetur perpensis facti circumstantiis, nimirùm respectu modi concessæ huius facultatis motu proprio inde plenissimam facilè recipientis interpretationem, c. si motu proprio, de concess. præbend. in 6. Rom. cons. 388. n. 6. Surd. cons. 140. n. 6. Rot. recent. dec. 12. n. 22. p. 5. & coram Reuerendiss. D. Durano decis. 67. n. 5. nec non respectu personæ, cùm gratia emanauerit fauore Magnatis, qui erat nepos, & dilectus Pontificis concedentis Vnde pariter intelligitur illum voluisse omni vberiori & fauorabiliori modo gratificare, Bald. cons. 209. per tot. lib. 2 Rot. diuers. dec. 401. n. 1. & seq. p. 1. & rec. dec 12. n 41. dec. 452. n. 28. dec. 464 n. 13. part. 1. & d. decis. 67 coram D. Durano, num. 5. & 21. Ac demum, quia concessis in eodem indulto grauioribus, quoad facultatem retinendi pensiones, non obstantibus impedimentis professionis in Religione militari, ac matrimonij etiam reiterari, vt supra quæ indigebant particulari dispensatione, tanquam contra Canones & dispositionem iuris, oritur concludens illatio, Papam multò magis concessisse, quod erat minus, ac nullibi prohibitum, scilicet facultatem transferendi etiam de pensionibus alias translatis, c. cui licet, de reg. iuris, in 6. cap. ex parte, il 3. de decim. cap. per venerabilem, qui fil. sint legit. Ancharan. cons. 235. num. 8. Menoch. cons. 210. num 11.

9. Ex quibus omnibus subsistente ad fauorem Eminentissim. Cardinalium Translatariorum fundamento indubitatæ, ac omnimodæ voluntatis Pontificis, ita comprehendi pensiones translatas, velut innixo lecturæ ipsius indulti, & exuberanter comprobato per deductas facti circumstantias DD. visum fuit superfluum discutere deducta circa fauorabilitatem gratiæ, quæ faciat illam extendi, vel odiositatem, vt obiiciebatur ex parte Eminentissimi D. Cardinalis Macchiauelli Episcopi, & litis consortium, quæ potius debent restringere, & nihilominus animaduerterũt, huiusmodi gratiam facultatis transferendi non esse odiosam, saltẽ odio irrationabili, vt plenè ratiocinando, & pluribus adductis firmatur in dicta deciss. Reuerendiss. D. Durani 67. num. 1. & sequent. & dicta decisione 452. n. 3. & sequent. part. 5. recent. quoniam

pensio translata vti realiter ac propriè pensio, ex traditis per *Vital. in elem. 1. § eadem, num. 1. de supplen. negl. prælat.* Loter. *de re benef. lib. 2. quæst. 36. n. 64. & seqq. & quæst. 40 num. 95 & 96.* nil differt à reseruata *sanct. me.* Greg XV. *decis. 18. nu. 3.* sed re vera est eadem possessio enim prima, non autem nouum grauamen. *Ant. Augist. in Epitom. de translat. pens. vers. in translatione pensionis, num. 6.* Garz. *de benef. part. 1. cap. 5. num. 256 Crescens. dec. 1. num. 1. de rebus Eccles. non alienand.* vbi propterea firmatur non esse necessarias derogationes Concilij Lateranensis. Rota *recent. decisione 307. num. 1. p. 3. coram* Butatt. *decis. 12. num. 2. in Segoniens. pensionis 20. Maij 1598. coram* Corduba *impress. penes Pacific. de* Saluian. *interdict. dec. 129. num. 1. in Lauden. pensionis 29. Ianuarij 1601. coram Penia, in* Bononien. *translationis pensionis 20. Iunij eiusdem anni, coram* Cardinali Millino, *& in* Roman. *pensionis 29. Maij 1628. coram me.* At quamuis in translatione pensionis extinguatur prima, & noua reseruetur, extinctio adeò momentanea, vt haberi nequeat in aliqua consideratione, cum sit potius mutatio personæ, & vitæ transferentis in personã, & vitam Translatatij, seu delegatio solutionis alteri faciendæ, & quædam subrogatio vnius in locum alterius. *Paris. cons. 5. num. 86. lib. 4* Gratian. *discept. 424. n. 14. & 15* Rota *rec. dec. 121. num. 9. decis. 127. num 4 & seqq. & decis. 50. num. 4. part. 1. & dec. 119. n. 2. & 3. part. 4. Add. ad sanct. mem.* Gregor. XV. *dict dec. 18. num. 11.* Et hæc opinio, quidquid Rota senserit, antiquitùs est hodie receptissima, vt per Butatt. *dict. decis. 638. num. 3. vbi n. 5.* aduertit, cauendum esse à decisionibus, in *Eugubina pensionis coram Rubeo, & in Aretina, seu Senen. pensionis coram Acquambono, & n. 7.* reprobat in specie *decisionem in Florentina pensionis sub 17. Maij 1617. coram bon. mem. Vbald.* In quo nec imò pes figebatur super motiuo odiositatis, sed inualiditas fundabatur super aliis, vt ex lectura, rationes olim perpensas diluendo fortioribus in contrarium, etiam respectu casus emanatæ translationis in tertio articulo firmatum fuit latissimè in *alleg. dec. 24. n. 11. & seq. n. 5. recent.*

10. Nec refragari censuerunt exempla nonnullarum facultatum transferendi continentium explicitam mentionem de pensionibus etiam translatis. Non enim versantur in casu indulti habentis alias circunstantias demonstratiuas comprehensionis earumdem, vt in præsenti ex superius adductis. Nec desunt plures similes facultates absque tali expressione cum resolutionibus in Rota, vt dictum est, emanatis pro validitate securarum inde translationum, de sic translatis, ita quod elicitur mentionem illam fuisse magis habitam pro effugiendis litibus, ad tradita per Cassad. *dec. 3. n. 4. & 5. de concess. præbend. &* Gonz. *in reg. 8. gloss. 6. n. 26. & seqq* nec ab aliquibus facta expressio inducit consequentiam expressionis faciendæ ab aliis. Calder. *cons. 1. n. 2. vers. & si dicatur, de Cleric. non resid.* Loter. *de re benef. q. 45. n. 11.* Cardin. Seraph. *dec. 514. n. 5.*

11. Sicut pariter de Breue sanct. mem. Pauli V. reualidatorium translationis pensionis anteà semel translatæ, potuit obtineri ad abundantiorem cautelam, nec proinde valet inferri, quòd fuisset necessarium, iuxta adducta *in Roman. rescisionis contractus 28. Nouembris 1580. coram sanct. mem. Clem. VIII.*

12. Ac denique translationis odiositas firmata in *Rom. pensionis 23. Maij 1644. coram R. P. D. meo Merlino,* procedit in terminis Constitutionis Vrbanæ pluries transferri prohibentis, cui tunc temporis vigori in suo totali robore opus erat inhærere; sed in casu, de quo agitur, dicta Constitutio remanet nullius efficaciæ, nec consequenter decisio afficit ob superuentum rescriptum Sanctissimi Domini Nostri in plena signatura, quod procedatur, ac si constitutio ista non emanasset, *vt in decisione 104. n. 6. p. 6. recent. vbi alia allegantur.*

Et ita vtraque parte informante, &c.

DECISIO XLIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono.

In causa Melphieñ Cantoriæ.

Veneris 2. Martij 1646.

§. 1. VAcante Cantoria, quæ est prima Dignitas post Pontificalem Cathedralis Ecclesiæ Melphieñ, fuit de ipsa prouisus à Sed. Apostolica Ioannes Baptista Galeatius Rector Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai de Platea eiusdem Ciuitatis, cum retentione d. Parochialis, exponẽdo Summo Pontifici; *Quòd Cantoria cura Parochianorum, non imminet seu animarum, & quòd vtrique Ecclesia absque diuini cultus & cura animarum detrimento, per seipsum commodè deseruire valet, & quod Cantoratum & præbendas, ac dignitates dicta maioris Ecclesia obtinentes, vna cum illis similes Parochiales Ecclesias ex dispensatione Apostolica obtinere consueuerint.* In litteris Apostolicis fuit datus executor Ioannes Baptista Adanesius Canonicus Melphieñ, qui litteris visis & iustificatis tulit sententiam pro immissione Galeatij, á qua appellauit Capitulum Cathedralis, & interim fuit prouisus à Sede Apostolica Donatus Masseus, ex eo quòd d. Galeatius subreptitiè exposuerit, Cantoriæ curam animarum non imminere. Hæ verò vltimæ literæ fuerunt executioni demandatæ à Cantore Lauellen. executore; causa verò mihi commissa cum facultate procedendi ad vlteriorem executionem literarum Apostolicarum; dedi dubium, an esset procedendum, & Domini affirmatiuè responderunt ad fauorem Galeatij; literæ enim Apostolicæ quando sunt iustificatæ habent executionem paratam, *c. si Capitulo. de concess. præbend. lib. 6* Rot. *in rec. dec. 90. n. 2. & cons. 506. n. 1. part. 1.* cum aliis latè deductis *in Nazarena Benefic. 25. Decembris proximè præteriti coram R. P. D. meo Verospio.* Quòd verò literæ Galeatij sint iustificatæ, ex eo conuincitur, quia ex concordibus depositionibus trium testium super primo articulo relatorum n. 2. & seqq. & ex narratiua Capituli in commissione super subreptione n. 4. & ex impetratione facta à Masseo certo modo, habetur Cantoriam, de qua agitur, esse dignitatem maiorem post Pontificalem, & vacasse per mortem Ioannis Baptistæ Vrsi; ideò literæ Apostolicæ in hac parte alia iustificatione non egent, cùm gratia vnius intelligatur iustificata ex confessione alterius, qui venit ex eodem genere vocationis, vt in terminis dixit Rota *coram Cardinali Mantic. decisione 132. n. 1. coram* Butatt. *dec. 255. n. 10. & dec. 932. n. 1. in recent. dec. 692. n. 1. ad med. & dec. 699. n. 1. part. 2. Reuerend. Vrgellen. dec. 234 n. 2. & dec. 244. n. 1.*

2. Quòd verò Cantoratui animarum cura non immineat, probatur ex declaratione facta in actis pro parte Capituli in eius summ. num. 12. ex qua satis liquidè deprehenditur curam animarum in Ecclesia Melphieñ. non esse annexam alicui particulari dignitati, aut Canonicatui, sed ipsi Capitulo collegialiter, & ideò dicuntur curati singuli Canonicatus, nec cura resider penes singulos, sed penes Capitulum, cuius nomine administratur per Capellanum, seu Curatum amouibilem ab eodem Capitulo collegialiter deputatum vt probatur ex *text. in c. cùm non ignores de præbend. & in c. sicut in vna 21. q. 2. gloss. in clement. vnic. §. quidam etiam in verb. ad mensam, in fin. de excess. Prælat.* late Oldrad. *cons. 67. per tot.* Gonzal. *ad reg. 8. gloss. 6. n. 42. Puteus decis. 282. lib. 1. & in recent dec. 340. n. 1. part. 2. & in Rom. Vicaria coram recol. mem.* Coccino, *relata.* Barbos. *de off.* Paroch. *c. 1. n. 53.*

3. Neq; obstat, quòd Cãtoriæ saltẽ cura habitualis immineat, quę cũ nõ desierit ex defectu materiæ, quia Parochi, omnes defecerũt, sed actu exerceatur per Vicariũ amouibilem

amouibilem,de ea esset facienda specialis mentio,aliter inducta videatur obreptio ex taciturnitate curæ habitualis,vt dixit Rota *in recent. decis.684. num.4.part.3.* cum aliis relatis *a modern. Roman. de re benefic. lib.1. q.10.n.163.& seq.*

4.Quia obiectum procedere posset,si ageretur de Ecclesia,dignitate, seu beneficio,quòd vere ac principaliter de per se esset Curatum;tunc enim licèt habitualis tantùm cura sit penes obtinentem Ecclesiam , dignitatem,seu beneficium, actualis verò, seu exercitium curæ penes Vicarium , tamen certum est beneficia prædicta vndequaque esseCurata,siue ratione habitus,siue actus, & ideò qualitas curæ exprimi debet,& in his terminis loquuntur Felin. *in c.in nostra,n.13.in 4.col.vers.& adde,*quod est Prioratus,*de rescriptis.*Gabr. *cons.191.n.20. lib.1.*& prosequitur Rota in his terminis, *in dec.981. n.3.part.3.rec.& idem modern.Rom.de re benefic. lib.2. q.10.n.163.& seq.* secùs verò est in casu proposito,cùm resideat cura collegialiter penes totum Capitulum, dignitates, & Canonicatus, non dicuntur habere curam, nec actu,nec habitu.Oldrad.*dict.cons.67.n.1.& 2.*Felin. *in d.cap.in nostra,n.15.d.col.4.vers.sias etiam.*Staphil. *de liter.grat.tit.de qualit.benef.quæ sunt curata,num.11.* Hoied.*de incompatibilit.benef.cap.13.num 7.*Gonzal.*ad reg.8.gloss.6.n 42.* Garzia *de benef.part.9.c.2.n175. & dixit* Rota *dec.51.num.117 part.1.diuers.* & propterea nulla in hoc est necessaria mentio curæ , quia beneficium præsumitur simplex, & non curatum.Gabr.*cons.191.n.1.lib.1.*Ægid.*dec.673 sanct.mem.*Greg. *dec.108. num.2. & in Conchen. Beneficij 11. Maij 1609.coram* Card.*Sacrato post 2.vol.cons.*Farin.*dec.270.n.2.*

5. Eoque libentius,quia dato quòd cum aliquo modo penes singulas dignitates,&Canonicatus existeret(quòd tamen dici non potest)nihilominùs cessat omnis ratio narrandi Cantoratui curam imminere siue ratione idoneitatis Galeatij impetraotis,de qua *in c.licèt Canon.de elect.in 6.*cùm iam ad aliam Parochialem fuerit idoneus renunciatus,& admissus,siue etiam ratione incompatibilitatis,*iuxta textum cap.multa,de praben.*quia ex habituali dumtaxat cura huiusmodi incompatibilitas non resultat. *cap.super eo,vbi gloss.& DD.de prabend.in 6.* Oldrad.*d.cons.67* Staphil. *de litteris grat.tit.de qualit. Benefic.quæ sunt curata,n.3.* Oied. *d.c.13 n.10. & 13.* Gabr.*dict.cons.191.n 7.& 20.lib.1.*

6.Nec refert,quòd Canonici Ecclesiæ Melphien,certis temporibus reperiantur obligari audire concessiones,& alios actus ad officium curæ spectantes exercere, quia cùm id non agant;aut adimpleant proptiis nominibus singulariter, sed nomine Capituli, aut Collegij, ideo non dicuntur habere curam, sed ministerium , vt per Oldrad.*d.cons.67 n.1.& 3.* & in Cathedralibus,solent Episcopi demandare aliquibus , vt coadiuuent & cooperentur in andiendis confessionibus,& ceteris quę ad salutem pertinent animarum,*c.inter cætera 15.de off. ordin.* & tamen cur residet penes curatum , non penes istos Rota *in rec.dec.226.n 10 & dec.258.ad finē p.1.*

7.Valor Beneficij expressus in ducatis vigioti quatuor de camera,& cum incertis vsque ad qoinquaginta per noo excessum, probatur etiam ex narratiua & assertione Capituli in posteriori commissione appellationis,vt in eius summ.num.5. Et conueniunt etiam dicta primi & secundi testis , qui deponunt de publica voce & fama , quæ probatio ad hunc effectum sufficit. *Mansica dec.132.n.4.bon.mem.Coccino,dec.87.n.5.*Canaler.*dec. 517.n.4.& dec.572.n.3.*Buratt. *dec.255.n.16.& in recent.decis.187.num 8 part.6.* & semiplenam probationem valoris esse sufficientem dixerunt *Mansica dicta decis.132.n.4 in recent.dec.511.n.1.part.3.*Buratt. *dict. dec.255.n.15.*

8.Quod vero Galeatius prouisus sit Presbyter, Doctor , & ex Ciuitate Melphien.oriundus , ac io eadem Ciuitate Parochialem Ecclesiam Sancti Nicolai de Platea obtineat,valoris cum incertis 40.ducatorum aureorum de camera,satis visum fuit iustificari ex testibus concludenter deponentibus , & cum in commissione obtenta à Capitulo, & à Maffeo, Galeatius enuntietur Parochus dictæ Ecclesiæ , non videtur super prædictis dubitandum cum Presbyteratus etiam probetur ex cōmuoi reputatione.Rota *in rec.dec.126.n.2.p.5.* Buratt. *dec.51.n.2. Reuerendiss.Vrgellen.dec.406.n.*sicuti etiam communis reputatio probat originem,& alias qualitates,*bon.mem.*Coccin.*dec 145.n.*,Buratt.*decis.931.n.4.*

9. Neque in dubium reuocari potest, quod Galeatius vtrique Beneficio,nempè Parochiali,& Cantoratui cōmodè inseruire possit,vt expressit Summo Pōtifici,præsertim in festis anni solemnibus,tùm quia cōstat antea- ctis tēporibus plures similia beneficia simul codémque tempore obtinere consueuisse absque vllo beneficiorum detrimento , & concorditer deponunt tres testes super quinto;tuoi etiam quia dum SummusPontifex dispensauit,vt Galeatius retioere posset Parochialem,&Cantoratum adiunxit,*ne quiquam ex debito illius seruitio,seu officio necessario pratermittere debeat,& iis diebus & horis quibus dicta maiori Ecclesia ratione dicta Cantoria nō inseruerit distributiones quotidianas amittat:*vnde satis consultum fuit vtrique per claram Papæ dispositionem,&dispensatus ad duo incompatibilia censetur dispensatus super residentis vnius in diebus solemnibus,cū certum sit apud vtrumque beneficium eodem tempore residere nō posse,vt est Gloss.*notaq.in c.si quis in Clero, verb solēnibus.cau.7.q.1.& ibidē*Gemin.*& Praposit ad finē*;vel in omnē casum Episcopus posset prouidere de Vicario tēporali,vel aliter eius arbitrio,vt in his terminis dixit Rot.*in Vrbinaten erectionis colleg 15.Martij 1618.corā S D.N.quæ est impressa in rec.p.4.dec.631.n 7.*

10.Non obstat,quod executor literarum Apostolicarum in fauorem Galeatij expeditarum, processerit non visis literis Apostolicis,quia hoc in facto non verificatur,imo apparet contrarium,quia sententia executoris dicit, visis literis Apostolicis, quæ verba realem & veram productionem designant Menoch.*cons.100.n.230. & seq.*Buratt.*dec.217.n.7.& seqq. Adden.ad sanct.mem.* Grog.*dec.59.n.14.*& præsertim cum Adanesius executor posset extraiudicialiter procedere non existente aliquo legitimo contradictore Rota *dec.70.n.6.part.6. & dec.51.n.10.part.7. rec.* Præterquam quod cuōsignatura rescripserit cum facultate procedendi ad vlteriorem executionem intelligitur data facultas exequendi,etiam Iudici,ad quem Marescot.*var.resol.lib.1.c.86. n.7.& seq.*Rot.*in Ianuen.pecuniaria 24.Ianuarij 1642. coram Reuerend.D.meo Decano,§.verùm etiam* , & sententia executoris potest etiam ex nouis iustificari. Caputaq.*decisione 114 part.1.*Buratt.*dec.816. num.2.* Vlteriùs aduertebant Domini in casu proposito, quod dato etiam,quod dicta sententia fuisset nulla,nihilominus cum literæ Apostolicæ ex supradictis sint iustificatæ Rot. ex integro potest eandem sententiam confirmare, &litteras Apostolicas executioni demandare.Batholus *in l.si expressum.n.14.ff.de appellat.* Alexander*cons.111. per totum,lib.5.& cons.73.n.1.lib.6.*cum pluribus adductis per *Vantium de nullit.titul.vltimo,n.129. verso erit consilium , cum pluribus sequentibus* Riminaldus iunior *cons.561.n.17.*

11.Neque ad hoc obstabant contradictiones Capituli aut Maffei certo modo prouisi,quia Capitulum non est legitimus contradictor ad impediendam executiooem literarum Apostolicarum,vt dixit Rota *in recent.decis. 641.n.4.part.4.*Caualer.*dec.450.n 3.& seqq.& in Mileuitana coadiutoria 27 Nouembris 1624.coram bon.me. Merlino.& in Narnien Canonicatus 28. Martij 1642. coram D.meo Carillo,§.nam primò,*& Maffeus cùm non veniat ex titulo consimili, nempe ex eadem vacatione, sed per Impetrationem certo modo factam quam nōdū iustificauit , noo potest impedire Galeatij immissionem,

nem, aut executionem literarum Apostolicarum, Rota *dec.700.n.8.part.1.& decis.542. n.8.& 642.n.2.in fin. part.4.rec.*vbi aliæ pluries referuntur.

12. Nec releuat possessio Maffei obtenta ab executore in suis litteris deputato, quæ inducere solet præsumptionem iustificationis,quia cùm non fuerit citatus Galeatius primo loco prouisus , literæ non poterant exequi,nisi citato eo , contra quem fuerat obtenta gratia certo modo,Rota *coram Seraphin.dec.*1056.*n.1.*vbi dicit hoc habere locum , etiamsi non possideret primo loco prouisus contra quem impetratur : *& d. decis.64. numero 2. ad finem part.4. recent.& in Regien. iurispatronatus 3.Iunij.1641.coram Eminentiss.D.Cardin. Panzirolo.*

13. Attestationes vero,seu declarationes extraiudiciales testium examinatorum pro Galeatio coram executore adductæ pro parte Capituli,& Maffei,non fuerunt habitæ in consideratione,cùm ex regula vulgata, quod fides non facit fidem , tum etiam quia est attendenda prima depositio iudicialis ,& iurata non habita consideratione secundæ maximæ extraiudicialis,&non iuratæ , Doctores communiter *in c. cùm in tua,de testibus,* Rota *decis.19.de testibus in nouis,decis.346.n.2.part.1. diuers.& apud* Buratt.*dec.176.n.4.*

Et ita fuit conclusum causa ter proposita , vtraque parte informante,&c.

DECISIO L.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D.Peutingero.

In causa Neapolitana separationis thori.

Veneris 16. Martij 1646.

§.1. CVm D. Marchionissa Francisca Sersalia vxor D. Marchionis Pasqualis Caraccioli à domo viri valetudinis recuperandæ causa recessisset,eáque recuperata reuerti recusasset,& in Curia Archiepiscopali Neapolis à marito redeundum , & obsequia matrimonialia præstanda,atque seruatis seruandis per sententiam diffinitiuam condemnata, interposita per ipsam appellatione,causaque bon.mem Buccabellæ commissa, neque tamen vlteriùs prosecuta, sed facta separatione per motum proprium in forma Breuis felic.recordat.Papæ Vrbani V I I I. extincta fuisset. Habito nunc per maritum ad Sanctiss. N. D. recursu , reductóque Breui ad viam iuris , dubio hodie à me subrogato proposito, an sit locus separationi thori.Domini negatiuè responderunt ex regula, quòd homo non separet eos quos Deus coniunxit, *cap dixit Dominus 32.quest.1.cap.1.& 2.de coniug. lepros.* Nam licèt hæc regula limitetur quando inter virum & vxorem irreconciliabilis,& capitalis orta est inimicitia , vel propter immoderatam viri erga vxorem sæuitiam ; hæ tamen causæ tanquam fundamentum intentionis Franciscæ, plenè & concludentissimè per eam essent probandæ , quod tamen non fit, cùm agatur de materia graui , atque ardua Barbosa *in rubr ff.solu.matrimon. part.2 num.27.Natta cons. 616. n 1* Buratt.*dec.*855.*n.1.& 2.*Rota *inter rec.dec.441.n.2. part.1.& dec.314.n.2.part.6.*Nec sufficit probare qualemcumque sæuitiam,cùm talem quæ apta sit iustum & in virum constantem cadentem metum inducere , vt probat text. *in c. litteras,in fin. Abb.in c.ex transmissa, n.4 de rest spol.*Sanchez *de matrimon.lib 4.disp.4.n.2.& disp 18.n.10. lib.* 10 Rota *dicta decisione 314.n.21.& seq.part.6.rec.*

2. Neque sufficienti aliquo fundamento innixa Marchionissa alimenta sibi à marito præstanda petit ; quia conclusio aliàs à Rota approbata est , quod vxori, sine causa à viro diuertenti,extra propriam domum alimenta à viro non debentur,vt fuit dictum signanter in *Ferrariana Alimentorum 18. Iunij 1633. coram bon. mem. Buccabella,& in eadem 1.Iuly 1639. coram D. meo Bichio,*& tradunt Sanchez *de matrim.lib.9.disp.4.q.2.sub n.20. Maresc.var.resol.lib.2.c.83.n.65.* Onus verò probandi huiusmodi causam incumbit vxori. *Ias. in l, diuortio.n.25.ff.sol.matrim.Alexand. cons.100. n.3. lib.1. Menoch.de arbitr.cas.170.n.15.& seqq.lib.1. Gratian. discept.551.n.47.*& donec causa probetur recessus vxoris à domo viri propria auctoritate , dicitur Iuris præsumptione culposus.Rot.*in recent.decis.517.n.1.part.3.*

3. Nec Marchionissæ suffragatur assignatio fructuum dotis facta in d. Breui fel.record.Vrbani VIII. quia cũ illud reductum fuerit per S.D.N.ad viam Iuris, perinde ac si non emanasset,nõ est amplius attendendũ,& causa fuit reducta ad primos terminos iuris , iuxta quos alimẽta vxori seorsũ habitanti ex supradictis nõ debẽtur.

Ex quibus Domini pro Marchione informante respondetur.

DECISIO LI.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P. D. Otthobono.

In causa Lauden.Pensionis.

Mercurij 14. Martij 1646.

§.1. CLaræ memoriæ Cardinalis Perettus de anno 1614. resignauit Præposituram S. Ioannis in Vineis Lauden. Diœcesis ad fauorem R.P.D. Francisci Bilij reseruata sibi annua pensione scutorum 2950.monetæ videlicet 1800.super fructibus d.Præpositturæ, reliqua 1150.super alio beneficio Monasterio nuncupato prius obtento à D.Bilio, quam resignationem Summus Pontifex admisit,& Cardinalis fecit *reseruata tamen sibi validè dicta pensione annua,& non alias,aliter nec alio modo,etiam si qualibet rata pensionis huiusmodi ad duas ex tribus partibus fructuum Præpositturæ,& in Monasterij huiusmodi respectiuè annuatim ascendat , illas tamen non excedat.*

2. Pensio fuit integrè persoluta Cardinali ipso viuente,qui morti proximus transtulit scuta 950.ex impositis super Præpositura in fauorem quorumdam suorum familiariũ,quibus fuit pẽsio per plures annos absque difficultate persoluta.Verum quia postmodũ resignatarius soluere recusabat sub prætextu,quod pensio scut.1800. excederet ab initio duas partes fructuum Præpositturæ de ordine S.D.N.proposui dubiũ.An præsupposito sine veri præiudicio excessu,pensio esset in totum nulla, vel reducibilis,& Domini pro translatariis responderunt.

3. Nam cum pensio,de qua agitur,non fuerit reseruata purè, ac simpliciter in certa quantitate, nec sit fundata super narratiua præcisa certi valoris,sed cũ moderatione,quod non excedat duas ex tribus partibus fructuum eiusdem præpositturæ , si ob excessum sustineri non potest in scutis 1800.sustineri debet intra valorem duarũ ex tribus partium beneficij,& pro ea rata,quæ illas non excedit iuxta textum expressum *in l. stichum qui meus erit.6* ibi , *sed conditio talis accipi debet,quatenus meus erit,vt si totum alienauerit,legatum extinguatur,partem, pro ea parte debeatur,quæ testatoris mortis tempore fuerit, ibique gloss.& DD.ff.de legat.1.*cum tam consensus Sũmi Pontificis,quam resignãtis,resignatarij in id conuenisse appareat,vt quatenus pensio excederet duas partes fructuum,posset reduci ad minorem quantitatem , & intra limites duarum partium,vt in his terminis firmauit Rot.*apud Cassad.dec.4.n.4.de pension. Crescen. dec. 17.n.3.de rescript.Puteus dec.32.num.2.lib.1.in correct. Mantic.decis.153.num.2.& seqq.inter diuers.dec.1160. n.7.part.3.lib.3. & decis.689.n.1. & seq.part.4. & in rec. dec.341. numer. 11. part. 4. tom. 2. & in Burgen. pensionis 18. Febr.1585. & in Toletana pensionis 28.Ianuarij*

nuarij 1591.*coram Gipsio*,& sequitur Paris.*de resign. benef.lib.6.q.2.n.*144. Garz.*de benef.p.*1.*c.*5.*n* 417.*& seqq.*

4. Neque obstat vnicum resignatarij fundamentum deductum ex clausula *non alias aliter, nec alio modo*, quę conditionem,& sic formam importat, adeo vt respectu indiuiduitatis eiusdem formæ non possit partim valete, & partim non, iuxta doctrinam *Roman.cons.*66.*num.*1. & in terminis huius clausulæ, quod pensio nulla in obolo, sit nulla in totum firmauit Rota *in dec.*446.*n.*5. *&* 626.*n.*5. *part.*1. *diuers.* nec esse reducibilem ob formam,& indiuiduitatem dictæ clausulæ fuit pluries resolutum, vt penes *Archill. dec.* 12. *de pension. quæ est etiam impressa lib.*1.*part.*3.*diuers.dec.*70.*& in Cæsaraugustana pensionis* 26.*Iun.*1566.*coram Grato,in Toletana pensionis* 28. *Ianuarij* 1591. *coram Gipsio,in Aretina pensionis* 4. *Decembris* 1600.*coram Millino, & in Vincentina pensionis* 21.*Maij* 1610.*coram bon. mem. Pirouano in recent.p.*2.*dec.*286.*n.*2. Buratt. *dec.*437.*n.*5. & plures cumulat Adden. *ad eund.dec.*369.*nu.*8. Garzias *de benefic.part.*1.*c.*5.*n.*422.

5. Quia Domini cōsiderabant, quod clausula *non alias, aliter, &c.* non erat simpliciter apposita purè, ac pręcisè certæ determinatæ quantitatis,& summæ pensionis, vt in decisionibus mox allegatis, sed erat limitata ex illis verbis subsequentibus, *etiam si qualibet rata pensionis huiusmodi ad duas ex tribus partibus fructuum annuatim ascendat, illas tamen non excedat.* quæ quidem verba limitant & coarctant antecedentia *l.ita tamen.ff.SC.Trebell.l.vbi adhuc, vers.ita tamen. C. de iure dotium.* Menoch. *cons.*146.*num.*8 Rot. *in recent.decis.*709.*num.*8. *part.*1.*& decis.*294.*n.*6.*part.*2.*& dec.*194.*n.*55.*part.*5. ideò ab eisdem verbis vltimo loco relatis, clausula *non alias* congruam admittit,& recipit interpretationem,& restrictionem ad easdem duas partes fructuum, & summam illis congruentem, iuxta theoricam, Bald. *in l.fin. n.*6. *C. de contrah. empt.* cum aliis relatis per Roland. *cons.*61.*n.* 34. *& seqq. lib.*2. & ita distinguendo firmat Rota *in Spoletana pensionis* 24. *Ianuarij* 1622. *coram Vbaldo quæ est in rec.dec.*342.*n.*12.*part.*4.*tom.*2.

6. Vlterius dixerunt Domini clausulam, *non alias, aliter, nec alio modo* respicere in casu proposito fauorem,& commodum Cardinalis resignantis dumtaxat ob illa verba *sibi pensionem annuam*, quæ sunt personalissima, *gloss.in l.*2.*verbo sibi. C. de praescr.*30.*vel.*40.*ann.* Greg, *dec.*516. *n.*7. tum etiam quia dicta clausula posset forsan operari totalem pensionis, & resignationis beneficij annullationem, si resignans ita vellet intentando regressum ad beneficium resignatum, sin autem malit eam reducere ad duas ex tribus partibus, fructuum, iuxta litterarum Apostolicarum continentiam, vtique audiendus est, ne retorqueatur in odium, quod eius fauore inductum est.*l.*2.*&* 3.*ff.de lege commiss.*& in terminis nostris firmauit Rota *apud Cassad.dec.*4. *per tot. de locato, & decis.*4.*num.*2.*de pens.*& eleganter *in rec.dec.* 319.*n.*6.*part.*4.

7. Nec ad sustinendam huiusmodi pensionem deficit consensus Summi Pontificis, qui cum Cardinali resignanti, ne nimium dispendium ex resignatione, pateretur pensionem scut. 1800. super fructibus Præposituræ admisit, tanto magis pensionem minoris quantitatis admisisset videlicet limitatam ad duas ex tribus, partibus Crescent.*d.decis.*17.*n.*3. *de rescript. & in Salamantina pensionis* 26. *Maij* 1593. *coram Gipsio, & in Metropolitana pensionis* 17. *Maij* 1586. *coram Orano impressis per* Garz.*de benef.part.*1.*cap.*1.*num.*424.*& seq.* nec vllum. ex hoc infertur resignatario præiudicium, dum beneficium vult retinere, non dimittere.

8. Cum itaque pensio prædicta scut. 1800. præsupposito excessu non fuerit à principio nulla, sed reducibilis ad duas ex tribus partibus, vt visum est, & literæ Apostolicæ hoc id verbis exprimant, nec vnquam fuerit a resignatario impugnata viuente Cardinale resignante, à quo demum fuit translata pro summa scut. 950. non excedente valorem duarum ex tribus partibus redditiuum Præposituræ, & hodie pensio sit ad longè minorem summam redacta ob mortem plurium translatoriorum quibus etiam fuit spatio multorum annorum a[...]que controuersia à resignatario persoluta, propterea n[...]ue est locus vlli reductioni cum excessus non adsit, ideòque pro summa in translatione contenta sustinetur. Rot.*dec.*153.*sub num.*2.*vers.nec vario cum num.*4.*penes Mant.& in rec.dec.*30.*n* 36.*p.*5.

Et ita fuit conclusum pro Translatariis vtraque parte informante, &c.

DECISIO LII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D.Corrado.

In causa Barcinonen. Exemptionis.

Mercurij 13. *Iunij* 1646.

§.1. PLures anteactis temporibus indictæ fuerunt ex variis contingētibus causis gabellæ per Rectores, seu Consiliarios Insignis Ciuitatis Barchinon. ad id (vt præsupponitur) facultatem habentes super grano, vino, oleo, panno, & aliis rebus humano vsui necessariis, quæ inuehantur, & extrahuntur ab eadem Ciuitate in ipso ingressu, vel egressu soluendæ; quarum occasione exortæ controuersiæ inter Episcopum,& Capitulum ex vna,& Consiliarios d.Ciuitatis ex altera parte, fuerunt terminatæ mediante laudo bon. mem. Archiepiscopi Taraconen.& Ferrarij de Minoriscta Ciuis Barchinon.ab ipsis partibus electorum, hi enim redacta causa ad duo genera rerum, siue bonorum, quæ illi appellarunt separabilia, ea scilicet quæ penes ipsos Ecclesiasticos essent alienis non commixta, & inseparabilia, id est ea, quæ per Mercatores, vel alios eorum Dominos omnibus promiscuè venialia inferebantur, in quorum introductione separari non poterat pars Ecclesiasticorum vsui futura, & proinde immunis, à parte laicorū, declararunt ab Ecclesiasticis personis non soluendas gabellas tunc impositas pro bonis separabilibus, pro aliis autem inseparabilibus eisdem est restituendum circa initium cuiuslibet mensis quicquid soluisse constaret ex notis per eos exhibendis iuramento firmatis iuxta formam præscriptam in d.laudo, quod fuit prolatum de anno 1338 die 5. Iulij & à partibus emologatum., vt apparet ex publico Instrumento recepto per Raymundum Ferrarium Notarium Barchinon. Deinde successiuis temporibus earumdem & aliarum fortè super indictarum impulsu, excitatis iterum contentionibus inter Clerum, & Consiliarios, & causa commissa per sanct.mem. Clem. VIII.de anno 1603. bon.mem. Coccin.& rursus de anno 1635. per sanct. mem. Vrb. VIII. coram eo fuit resolutum die 20.Iunij 1636.Ecclesiasticos esse immunes à solutione huiusmodi gabellarum tā respectu bonorum (vt præfertur) separabilium quam etiā inseparabilium, horum tamen ratione placuit Domini is Praxis relata per Azor.*instit.moral.p.*2 *lib.*9.*c.*11. *in* §. *quintum priuilegium vers.in dubium vocatur, &c.* quatenus Cleri consensu recepta,& à Summo Pontifice fuisset approbata. Addito quod si inter Ecclesiasticos & Officiales Ciuitatis aliquæ suborirentur difficultates, vel occasione rerum quæ introducuntur, seu extrahuntur, vel retributionis fiendæ iuxta elatam praxim, hæ iuramento Ecclesiastici coram proprio Iudice præstando terminentur, vt legitur in decisione impressa inter *rec.p.*7 *dec* 150.iuxta cuius tenorem cum instaretur pro parte Capituli sententiam proferri, informantes pro Ciuitate petierunt iterum audiri, quare denuò causa proposita, primò super Remissoria petita pro parte Ciuitatis ad probandas causas impositionis dd. Gabellarū,

& consuetudinem immemorabilem illas exigendi, & mox ita iubentibus Dominis super negotio principali, eáque maturè discussa steterunt in decisis.

2. Quia inconcussum est fundamentum immunitatis Clericorum, & personarum Ecclesiasticarum ab huiusmodi gabellis per sæculares potestates indictis; probatur enim tùm Diuini, tùm humani iuris auctoritate, vt habetur Genes. c. 47. & Esdr. lib. 1. c. 7. propè fin. vers. vobis quoque notum facimus, &c. & in Concil. Lateranens. sub Alex. III. c. 19. relato in c. non minus. ibi, qui legis Diuinæ notitiam non habebat, &c. & in alio Concil. general. Lateranens. sub Innocent. III. c. 46. in cap. aduersus extr. de immunit. Eccles. c. 1. eod. tit. in 6. cap. quamquam ibi, cum igitur Ecclesia Ecclesiasticæque personæ, ac res ipsarum, non solum iure humano, quinimò, & Diuino à sæcularium personarum exactionibus sint immunes, &c. ibique gloss. in verb. Diuino, de censibus, eod. lib. Clem. præsenti. eod. tit. Clem. vnic. de immunit. Eccles. & in sacr. Trid. Concil. sess. 25. de reformat. c. 20. ibi, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constituta, &c. quod etiam agnouerunt Imperatores in l. sancimus. C. de sacrosanct. Eccles. & in auth. item nulla Communitas. C. de Episcop. & Cler. Io. Lup. in tract. de libert. Eccles. q. 2. per tot. & latè Azor. instit. moral. part. 1. lib. 5. c. 12. in princ. & col. 3 vers. ego profectò, ac per tot. & benè explicat Cardin. Bellarmin. controuersiar. tom. 2. contrau. 2. lib. 1. c. 28. de Clericis, &c. in quarta, & quinta propositione. Suarez ad reg. Angl. lib. 4. c. 9. Alter. de censur. to. 1. lib. 5. disp. 16. c. 2. Ioan. Guttierrez de Gabell. q. 92. à n. 8. vers. sed qui necessariò, & seqq. & probauit Rot. in Valentin. Gabell. 9. Decembris 1598. coram bon. memor. Oran. & in Brundusin. Gabell. 13. Februarij 1604. coram bon. mem. Pen. in recent. dec. 42. part. 4. & latiùs. in Alben. Gabell. seu onerum 28. Iunij 1630. coram bon. mem. Merlin. dec. 339. part. 6. vbi alij referuntur.

3. Quæ sanè conclusio procedit etiamsi huiusmodi Gabellæ fuissent impositæ ex adductis causis refectionis murorum, pontium, viarum, ac portus d. Ciuitatis, aliisque commune beneficium Clericorum æquè, ac laicorum incolentium præseferentibus, nam hæc quidem deficientibus ipsorum laicorum facultatibus prodesse possunt ad obtinendum Episcopi, ac totius Cleri consensum, & Summi Pontificis approbationem, non autem, vt illas propria auctoritate ab Ecclesiasticis personis exigere valeant, vt deciditur d. cap. non minus. ibique gloss. in vers. tantam necessitatem, & in d. cap. aduersus. ext. de immunit. Eccles. Surd. cons. 30. sub n. 66. vers. stantibus prædictis, & seqq. Rot. in d. Valentin. Gabell. in §. proinde articulum communis necessitas, &c. & in d. Brundusin. Gabell. sub num. 2. vers. & ista conclusio, & seqq. Guttierrez de Gabell. d. q. 92. sub n. 41. vers. in secundo, & seqq. & n. 47. vers. præterea. & in specie declarat Azor. instit. moral. tom. 2. lib. 9. c. 11. in quinto priuilegio, d. §. in dubium vocatur, vers. nec valet. Alter de censur. Eccles. tom. 1. lib. 5. disp. 19. c. 6. in §. quarta dubitatio, ad fin. vers. nec valet, modern. Rom. discept. 390. n. 17. vers. neque debet iuuare, & seqq. per tot. & alij relati per Leon. in thesaur. for. Eccles. part. 3. c. 7. à n. 123. vers. quid autem si imponatur onus, & per Carol. de Graff. de effect. Clericat. effect. 3. n. 205. versic. ego verò, & num. 229. vers. secundum requisitum est & seqq. in n. 247. vers. & quando hæc omnia non interuenissent, &c.

4. Denique procedit, esto quòd longissimo tempore fuissent exactæ ab Ecclesiasticis, quia nullo temporis etiam immemorabilis spatio ius hoc laicis acquiri potuit in Ecclesiasticos, ac eorum bona in grauamen & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, ideóque meritò quæcumque consuetudo, in hac materia expresè reprobatur, tanquam iniqua & irrationabilis, in cap. nouerit, extr. de sent. excomm. & in d. cap. quanquam, in §. cùm igitur, vers. volentes. ibi, contraria consuetudine quorumcumque, quæ dicenda est corruptela veriùs non obstante, de censibus, in 6. & in Authent. cassa & irrita, C. de sacrosanct. Eccles. quorum Canonum dispositio fuit repetita in Bulla Cœn. Domini, in §. 18. vbi in §. 15. damnatur etiam verbis expressis quæuis consuetudo per quam tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo restringitur libertas Ecclesiastica, & infr. in §. 25. non obstantibus, &c. specialiter derogatur quibusvis priuilegiis & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & præscriptionibus quantumcumque longissimis, quibus aliàs à dispositis in dicta Bulla quiuis se tueri posset, vt ibi legitur, licet ad tollendam seu impediendam immemorabilem sufficiat, quòd per Sacros Canones quæuis consuetudo fuerit tanquam improba, ac irrationabilis, in hac materia reprobata, gloss. fin. in cap. Clerici, in vers. & in casu isto, extr. de iud. & latè probauit Rota in Cracouien iur. legend. 21. Maij 1627. coram bon. mem. Coccino, in recent. decis. 71. per tot. p. 5. cõfirmata dec. 265. ead. part. & alios referũt Marescot. resol. 101. n. 6. vers. secundò limita, & seq. lib. 1. Add. ad decis. bon. mem. Burat. 415. n. 13. & seq. vers. pro harum opinionum concordia, & in nostris terminis plenè probat Surd. d. cons. 301. sub nu. 1. versic. consuetudo verò, & seq. Vgolin. de censur. p. 2. c. 18. §. 1. sub n. 1. vers. postremò, Azor. institut. moral. lib. 5. d. c. 12. §. sed dubitari potest, vers. cæterùm, & §. quod verò, Rot. in dicta Valentin. gabell. §. nec magis suffragatur iuratis articulatum immemorabilis consuetudo, Guttierrez de gabell. dict. q. 92. num. 56. vers. & coadiuuantur. Ioan. Franc. Leon, in thesaur. for. Eccles. p. 3. d. c. 7. n. 149. vers. nec seruerè valent, & seqq. Duard. ad Bull. Cœn. Domin. lib. 2. can. 18. q. 5. sub num 6. vers. hoc adeò verum est, & q. 20. sub n. 5. vers. vndecimò amplietur, & can. 19. q. 8. n. 20. vers. ad quartum.

5. Nec enim hoc casu ex longissimi ac immemorabilis temporis cursu Cleri consensus, & Sedis Apostolicæ beneplacitum (vt aliàs) præsumi potest.

Tùm quia repugnat subiecta materia in qua agitur de re expresè prohibita per Sacros Canones, & inductiua peccati, & in qua ipsa consuetudo est à iure improbata, & rarò, ac nonnisi ex vrgentissimis causis maturè cognitis dispensari solet, & proptereà talis consensus ex solo cursu temporis non præsumitur, imò neque ex tolerantia Summi Pontificis, c. 1. de consuetud. in 6. plura enim non innotescunt, vel per patientiam necessitate cogente tolerãtur, quæ si deducta fuerint in iudicium exigente iustitia, tolerari non debent, vt inquit Innoc. III. in c. cùm iam dudum, in fin. extr. de preb. ibique gloss. fin. in verb. per patientiam, rectè infert quòd inde non inducitur approbatio, seu dispensatio, & Rota in dec. 10 sub n. 4. vers. item quia Papa hoc sciuit, de consuetud. in antiq. & penes Put. dec. 265. sub num. 2. vers. si autem. lib. 1. ac in his terminis fuit responsum in d. Valentin. gabell. coram Oran. in §. nec magis, & in §. vnde præsumptus consensus Papæ, & d. dec. 71. nu. 15. vers. quotiescumque enim, part. 5. recent. ac pluribus probat Surd. d. cons. 301. sub n. 56. vers. tollitur ex prædictis, ac seqq. & ita in hoc casu expresè declarauit sanct. mem. Clemens VIII. in Breui exhibito sub dat. 24. Martij 1604. ibi. Cæterùm iuribus ambarum partium, si in futurum causa cognita à iudicibus competentibus, aut ab Apostolica Sede aliud iudicari, vel ordinari contigerit, nullatenus intendimus præiudicare, &c.

6. Tùm quia repetita singulis annis publicatio Bullæ in die Cœnæ Domini, siue sub Martino V. sanct. mem. circa annum 1420 vt Sot. Nauarr. & Grafi. & alij existimarunt, siue anteà, vt sentiunt Vgolin. Filliuc. Sousa, Duard. & cæteri recentiores fieri cœpta, in qua Summi Pontifices pro tempore impositiones, & consuetudines huiusmodi, etiam immemorabiles (vt dictum est) expresè damnant, reuocant, & detestantur, oppositæ præsumptioni resistit, illámque prorsus impedit, ac interrumpit,

terrumpit, cùm manifestum præseferat Summorum Pontificum dissensum, & contradictionem, ac remouet malam fidem laïcorum. Felinus *in cap. cum non liceat, sub num. 12. vers. quintò considera, de præscript. Philipp. Prob. in Add. ad Men. in cap. ibi, sub n. 8. vers. illud tamen, de rest. in 6.* Ruin. *cons. 37. sub n. 12. versic. nec videtur obstare, lib. 4.* Nau. *cons. 1. sub num. 1. vers. ad primam quæstionem, de fer.* Rot. *in dict. Valentin. gabell in §. secundà exploratum est.* Garxia *de Benef. part. 5. c. 4. sub n. 454. vers. quamuis ego, & sub n. 558. vers. nec refert.* Azor. *instit. moral. lib. 5. d. cap. 12. §. quod verò, vers. quamuis nec video, & in §. seq.* Ioan. Franc. Leon. *d. c. 7. n. 151. vers. & cum Bulla Cœn. Dom.* Et demùm, quia præsumptionem hanc expressè reprobauit, ac reuocauit sanct. memor. Vrbanus, in eius Constitutione incip. *Romanus Pontifex in sacra Beati Petri Sede constitutus, &c. in §. nec non reliqua omnia, quotcumque & qualiacumque, &c.* publicata de anno 1641. die 5. Iunij. Prædicta verò fortiùs procedunt in proposito casu, in quo tam ex gestis de anno 1338. vt præmissum est, quàm modernis temporibus constat de dissensu, & contradictione Episcopi, atque Capituli, quo stante prætensa consuetudo siue præscriptio (licet ad hunc effectum inutilis ac inefficax) induci non potuit, vt fuit consideratum in *dict. Valentin. gabell. in §. minùs verò, in vers. & renitentiam eius ostendit reclamatio, & recursus ad Pontificem, &c.*

7. Neque obstat, quòd pro parte Ciuitatis prætenditur Ecclesiasticos inducentes, vel extrahentes aliquas ex prædictis rebus per seipsos, vel mediantibus eorum famulis, ac ministris teneri ad effectum euitandi fraudes ea priùs denunciare officiali ad id deputato, ab eóque recipere inscriptum vulgò *polisi de franqueza* nuncupatum, cuius vigore exactores prope portas residentes immunem deinde permittant extractionem, vel introductionem, iuxta notata *per Bart. & alios Doctores, in l. fin. §. diuus, ff. de publican.*

8. Quia fraudibus quidem obuiandum est, sed maximè cauendum, ne dùm quis alienis occurrere exquisitis modis intendit, ipse leges fraudet propriam excedens iurisdictionem, rectámque Sacrorum Canonum interpretationem offendens; non enim sub prætextu euitandarum fraudum licitum est laicis noua onera & seruitutes Ecclesiasticis personis imponere, quibus illæ quouis modo impediantur, vel timidiores reddantur in exercitio iuris, ac libertatis in eis competentis, vt in specie respondit Gasp. Calder. *inter cons.* Anchar. *cons. 12. sub num. 2. vers. sed sic circa extraneum, & sub n. 4. vers. prædicta etiam.* & comprobat Surd. *d. cons. 301. sub num 45. vers. & non omnes, & seqq. ac sub n. 50. vers. & quod non reperitur iure cautum.* Quale quidem onus prædictum esse, ratio ipsa comprobat, & experientia demonstrat; nam officiales illi ex insita quadam eorum muneri asperitate se frequenter quibuscumque reddere solent difficiles, atque molestos, vt habetur *in l. quanta, ff. de publican.* vt plurimùm autem Clericis Ecclesiasticisque personis, vt refertur *in cap. laicos, & in cap. laici 2. q. 7. & in c. Clericis*, ibique *gloss. de immunit. Eccles. in 6.* & præter alios tradit Gasp. Caualer. *d. cons. 12. sub n. 4. vers. & in casu isto*; ita vt longiori interposita mora, vel iurgiis, ac contentionibus excitatis, introductionem & extractionem, seu impediunt, seu retardant eósque diu fatigatos dimittunt, quod equidem permittendum non est. Censuerunt itaque Domini, satis esse quod Ecclesiastici in ingressu, vel egressu Ciuitatis bona, quæ per se, vel eorum famulos, ac ministros introducere & extrahere intendunt, ostendant officiali ibidem residenti, & si oriatur inter eos contentio, vel quia ille neget personam Ecclesiasticam, vel bona eius propria, seu prætendat ea esse negotiationi parata. Altera quidem quæstio ex habitu Ecclesiastico & tonsura quibus incedit deferens bona, vel is cuius nomine deferuntur definiri; nam ex illis talis præsumitur, iuxta textum *in cap. si Iudex laicus, §. idem censemus, de sent. excomm. in 6.* eóque magis exhibitis literis testimonialibus Ordinarij, quibus præstanda est fides, *cap. post cessionem, vbi notant DD. extr. de prob.* Rot. *penes bon. mem. Cardin. Seraph. dec. 713. sub n. 1. & Reuerendiss. Vrgellen. dec. 430. sub num. 2. ac bon mem. Cardin Caualer. dec. 483. sub n. 2.* Altera verò eiusdem iuramento regulariter terminatur, iuxta glossam *in Clem. præsenti, in verb. negotiandi, vers. si autem, de censibus*, quem ibi sequuntur DD. addentes, quòd in casu quo hæc controuertantur, Iudex Ecclesiasticus adiri debet, vt ibidem explicant Lap. Abb. & Imol. *sub n. 10. vers. iuxta prædicta, & n. 11.* Cardin. *sub n. 9. vers. quartò quæro, & vers. sextò quæ o, ac* Vital. *sub n. 36. vers. conclude.* Bertachin. *de gabell. part. 7. sub n. 12. vers. status autem, & sub num 23. vers. nec præterea, Rol. cons. 71. n 14. versic. vlteriùs aduertendum est, ac seqq. lib. 4* Ant. de Nigr. *in repet. extrauag. vnic. de vit. & honest. Cleric. num. 321. vers. & si sit dubium, & alij relati in prædicta antecedenti decis. coram bon. mem. Coccino, in §. remanebat solum, &c.*

9. Minùs obstant quæ tradunt Bart. & DD. *in d. §. Diuus*, loquentes de denunciatione fienda, & apodissa recipienda per exemptos, quia non procedunt in Clericis, ac personis Ecclesiasticis, qui laicorum Constitutionibus & edictis ita iubentibus intelligantur, *vt notant communiter Doctores in cap. Ecclesia & S. Mariæ,* ibique Abb. *sub n. 25. vers. sed certam formam, de constit.* & Calder. & alij relati per Surd. *d. cons. 302. n. 12. vers. ea enim est. & seqq.* & Honded. *cons. 3. n. 11. vers. primò quia, ac seqq. & n. 23. vers. 5. quod, ac seqq. lib. 1.* Præterea, aut persona, vel rerum qualitas non reuocatur in dubium, & tunc non est necessaria inscripti petitio, neque receptio, quia notoria est illorum exemptio, vt declarat ibidem Bart. *sub n. 1. vers. quædam sunt, & probat* Bertazzol. *cons. 191. sub n. 1. vers. Sed nec etiam, lib. 1. Crim.* Aut de alterutra dubitari contingit, & tunc cùm ad d. Officialem laicum non spectet cognitio, sed ad Iudicem Ecclesiasticum (vt dictum est) ideò nec ab eo recipi debet inscriptum, siue illud vim habeat licentiæ, siue attestationis prohibitæ cognitionis, ac iustificationis, quæ hoc casu coram eo fieri non debet, sicut fieri deberet, quando ageretur cum laicis potestati sæculari subiectis, in quibus terminis loquuntur Bart. & DD. *in d. §. Dinus.* & Bald. *cons. 79. D. auanti di voi, sub n. 4. vers. secundò quæritur, lib. 2.* Rol. *cons. 79. sub n. 89. versic. quantum sit ad aliud caput. & sub n. 9. vers. ista enim res, & seq. lib. 3.* Decian. *cons. 44. sub n. 112. vers. Sed certum est, & seq. lib. 4.* Cephal. *cons. 451. sub num. 269. vers. Vnde cùm ista distinctio & cognitio & seqq. & alij.*

10. Præterea non obstat, quòd respectu rerum, ac bonorum, quæ (vt dictum est) appellantur inseparabilia nulla competere possit Ecclesiasticis personis immunitas à gabellis prædictis, quæ in ingressu & egressu Ciuitatis exiguntur à mercatoribus, & aliis personis laicis ratione rerum quæ inferunt, vel extrahunt in eorum dominio tunc existentium, quidquid de illis inde contingat, siue Ecclesiasticis, siue laicis vendantur, quippe id prouenit ex accidenti, quod considerari non debet, vt plures existimarunt.

12. Nam contraria sententia visa fuit Dominis verior, atque tenenda. Primò enim probatur ratione, tùm quia laici, quos certum est non posse directè imponere, nec exigere huiusmodi gabellas ab Ecclesiasticis personis ratione rerum quas inducunt, extrahunt, vel emunt in proprios & familiarium vsus, vt decidunt iura suprà citata in §. quia inconcussum est fundamentum, &c. hoc sanè pacto illas ab eis per indirectũ exigerent, mediãte persona mercatorum, ac laicorum ipsa bona vendẽtium, qui onus prædictum in emptores retorquent, & ab eis repetunt cariori pretio vendẽtes, ita vt re ipsa &

in effectu ab emptore pendant, *vt notat* Æmil. Ferret. *in annotat. ad Tacit. lib. 3* Annal. *sub n. 14. &* Lasart. *de gabell. c. 15. sub num. 3. vers. & certè*; quod quidem communibus Iuris regulis aduersatur, & admitti non debet, *cap. quanto, extr. de priuil. cap. statutum. de heret. in 6. cap. cum quid vna via, de reg. Iur. eod. lib. l. cùm ij §. transactiones, vers. si cùm lis, ff. de transact. l. scire oportet, §. 1 ff. de tut. & cur. datis ab his, l.* Seius, *&* Agerius, *ff. ad leg.* Falcid. *l. fin. in princ. & §. 1. ff. de vsur. rei iudicata*, & in proximis terminis de hac ipsa materia loquentes pleoè probant Gasp. Caual. *inter Cons. Anchar. d. cons. 12. & ibid. Colleg.* Bonon. *cons. 13. & latiùs ipse* Anchar. *cons. 155. per tot. quos sequuntur* (reiecta contraria opinione) Felin. *in c. Ecclesia Sancta Mariæ, sub n. 104. vers. Primum exemplum, in fin. extr. de constit.* Dec. *cons. 48. sub n. 5. vers. 4. vsque ad fin.* Laderch. *cons. 103. sub n 9. & 10. vers. 7.* Surd. *d. cons. 301. n. 75. versic. atque ita, & seq. & n. 80. vers. quare, cum seq. & sub n. 86. versic. cùm igitur, & versic. præterea.* Menoch. *consil. 156. n. 7. vers. primo, ex generali iuris regula, & seqq.* Gratian. *discept. 390. per tot.* Tùm quia Ecclesiasticæ personæ, quæ laïcorum onera subire non debent eo vtique medio per huiusmodi exactionem gabellarum eorum ratione indictarum illa in effectu promiscuè cum laicis supportare cogerentur, quod expresse prohibitum est, *in d. cap. non minùs, & in d. cap. aduersus extr. de immunit. Eccles. cum aliis suprà citatis, in §. quæ sane conclusio procedit.*

12. Secundò probatur ex verbis *dictæ Bullæ Cœnæ Domini, in §. 18.* ibi. *Et diuersis etiam exquisitis modis exigunt, &c.* & ibi. *Nec non qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exegi, vel procurare non verentur, &c.* vbi specialiter ad rem nostram hæc verba ponderat Vgolin. *de censur. part. 2. c. 18. § 1. sub n. 1. versic. sextò afficit excommunicatio*; hac Ioann. Franc. Leon. *in thesaur. for. Eccl. p. 3. c. 7. n. 113. vers. decimo octauo, & seq.* Laur. Portel. Megall. *& alij in locis mox citandis.*

13. Terriò, probatur auctoritate plurium Doctorum, nempè Abb. *in consil. 20. incip. videtur primo, lib. 1.* vbi respondit, quòd statutum Ciuitatis Senarum, cuius vigore tenebantur mercatores, exteri deferentes pannos ad quæcumque loca illius territorij soluere pro eis gabellam in ingressu (vt hîc) non comprehendebat illos qui pannos introduxerunt in Oppidum Planistangarij, cuius incolæ erant immunes ea ratione, quia cariùs vendidissent Oppidanis propter onus gabellæ, & sic per indirectum ipsi fuissent grauati, ac euanuisset eorũ immunitas, eũ sque sequitur Laderch. *d. cons. 103. sub n. 8. vers. Secundo*, Atque idem in specie de huiusmodi gabellis per laicos impositis super pane, vino, oleo, panno, & aliis ad victum & vestitum necessariis, quæ immediatè soluuntur a mercatoribus, & per eos deinde repetuntur ab ementibus minutatim, eo cariùs illis vendendo easdem res, probant [post Nauarr. in manual. c. 17. sub n. 202. vers. rogatus à multis, *Azor.* institut. moral. tom. 2. lib. 9. c. 11. in quinto priuil. §. in dubium vocatur, vers. Sed re vera, *Alter.* de censur. tom. 1. lib. 5. disp. 19. c. 6. in §. Quarta dubitatio, vers. hæc tamen opinio. *Lar. Portell.* in dub. regul. versic. tributum sub n. 7. vers. hoc posito, & sub n. 8. vers. addo prætereà. *Eman. Rader.* in compend. quæst. Regul. re. ol. 63. sub num. 32. in §. prædicta onera, vers. ad quod refertur Ferd. à Castro Palao Oper. Moral. p. 2. tit. de Reuerent. deb. Ecclesiast. disp. vnic. punct. 9. sub n. 20. versic. Secundò dubitatur, *Megall.* in Instruct. Conf. p. part. 2. part. lib. 2. cap. 17. q. 6. n. 127. versic. Sed hanc sententiam, & seq. dicens, n. 122. *Laicos hoc casu non excusari auctoritate DD. contrarium sentientium, stantibus verbis præfatæ Bullæ Cœnæ Domini*, in dict. §. 18. quos sequitur *F. Dian* Res. moral. p. 1. de immun. Eccles. res. 45. versic. Sed his non obstantibus, sub numer 15. vers. Prout etiam, cum seqq. Et ex nostris *Remig. de Gonny*, de Charitat. subsid. q. 60. n. 4. versic. Concludo, & seqq. *Vgol.* de censur. part. 2. c. 18. §. 1. num. 1. vers. Sextò, *Gutierrez* de Gabell. q. 92. sub n. 36. vers. At in dubium, & vers. seq. in fin. *Gratian.* d. discept. 390. n. 16. vers. Sicut dicimus, & alij relati in d. antecedenti dec. in §. Quantum verò ad bona inseparabilia.]

14. Hęc autem sententia certior est in proposito casu, in quo non ex vna tantùm, vel altera, sed omnibus ferè rebus ad victum & vestitum necessariis dictæ gabellæ exiguntur in ingressu & egressu Ciuitatis; ita quod non parum, & paucis (vt nonnulli distinguendo scripserunt, quorũ nec probatur opinio) sed plurimùm, & plurimis, ac omnibus ferè noceant. Nam alterum de duobus inde resultat, quod scilicet Ecclesiasticæ personæ, vel ad euitandum illarum solutionem aliò se conferre, vt propriis ac familiæ vsibus necessaria parent, magno quidem illorum incommodo, impẽdio, atque periculo. Vel si paupertatis aut difficultatis impedimento aliunde sibi prouidere non valeant, ea demùm necessitate impulsi in ipsa Ciuitate comparere coguntur, quorum vtrumque Ecclesiasticæ libertati, ac Sacrorum Canonum dispositioni prorsus repugnat. Quibus apprimè conuenit, vt in eadem Ciuitate, in qua ipsi seminant spiritualia metant temporalia, *vt legitur 1. ad Corinth. c. 9. & in c. cùm ex officij, ad fin. extr. de præscr.* & in qua dùm laici sæcularia subeunt onera, ipsi quoque Deo spiritualibus ministrantes, in hoc illis retribuunt, quidquid pro eorum pace, ac sustentatione laboris impendunt, *vt inquit S. Thom. in Epist. ad Roman. c. 13. lect. 1. col. fin. versic. Ab hoc tamen debito, & habetur in cap. in qualibet 23. q. 8. & tradit Molin. de Iust. & iur. tom 1. disp. 32. in quinta concl. versic. Quoniam* Atque ideò eiusmodi commodo, ac plena libertate, neque directè, neque per indirectum priuari debent, *iuxta notata in d. cap. Quantò, vbi præ cæteris.* Anch. *sub num. 1. & seq. extr. de priuileg. & in cap. fin. de immunit. Eccl. in 6. ac latiùs probat idem Anch. in d. cons. 155. n. 1 & seqq. dicens, sub num. 5. versic. Non videtur ergo.* Quod Respublica temporalis non potest etiam per indirectum præiudicare Reipublicæ spirituali in eo participio ac communione quam debet habere cum laicis in rebus temporalibus pro vsu dictarum rerum. Et ita in specie respondent Azor. *dict. c. 11. §. In dubium vocatur, versic. sed re vera.* Alter. *d. disp. 19. c. 6. in 4. q. versic. Hac tamen opinio,* Ferdin. à Castro Palao, *d. disp. vnic. punct. 9 num. 10. versic. Secundò dubitatur.* Portell. *dict. verb. tributum. sub d. n. 7. versic. Hoc posito, & sub d. n. 8. versic. Adde prætereà, &* Rodet. *d. q. 63. sub n 32. versic. Ad quod refert Megall. d. q. 6. sub n. 109. versic. Nec obstat & seq.*

15. Et hinc patet non refragari, quòd ex huiusmodi gabellarum impositione facta per sæculares nullum principaliter ac immediatè fiat præiudicium Ecclesiasticæ immunitati, sed illud contingat per accidens, quatenus scilicet Ecclesiastici res illas per laicos introductas velint emere in Ciuitate.

16. Quia cùm ea ferè omnia, quæ vsui humano sunt necessaria, eiusmodi oneri fuerint subiecta, quocumque se Ecclesiastici vertant, vel aliò se transferendo, vel in Ciuitate emendo, præiudicium euitare non possunt, vt mox fuit probatum. In hac verò materia non adeò est inhærendũ literæ, ac verbali interpretationi, quin magis attendatur vera ratio, & sensus Sacrorum Canonũ, vt admonet Houot. III. *in d. c. quanto, extr. de priuileg. & Imperator in leg. non dubium, C. de legibus, ac in l. 3. in fin. C. de lib. præterit. & Iurisconsult. in l. contra legem, ff. eod.* Qui eò verè tendunt, vt Ecclesiasticæ personæ pura, plena, ac illibata in prædictis omnino gaudeãt immunitate, ideóque illorũ dispositio, quę fauorabilis est, subtilioribus interpretationibus nõ est restringenda; vt probatur ex dd. *c. nõ minus, & c. aduersus extr.*

de

de immun. Eccleſ. & cap. quanquam de cenſib. in 6. ac in l. ſancimus la 2. verſ. cùm enim, C. de Sacroſanct. Eccleſ. Sed qualecumque immunitati prædictæ fiat præiudicium, ſiue directè, ſiue indirectè, ſiue principaliter, ſiue in conſequentiam illud conuenit tollere, & reparare, idque magis quod graue eſt, ac notabile præiudicium infert, vt reiectis præfatis diſtinctionibus concludunt Gaſp. Calder. *d. conſ. 11. n. 1. verſ. quare & ſi non directè, imò & per quandam conſequentiam, vſque ad fin. verſ. quamuis enim, &* Anchar. *d. conſil. 153. ſub n. 7. in fin. & num. 8. verſ. & licèt verba ſtatuti, & ſequent. & in d. cap quantò, num. 1. & ſeqq. & num. 4. verſic. Quintò nota, ac ſeqq. de priuil. & in caſu ſuo Dec. d. conſil. 48. ſub num. 5. verſic. Quartò iſta concluſio, vſque ad fin.* Rimin. *ſenior conſil. 415. numer. 28. verſic. tamen dico,* Rim. *iun. conſil. 81. n. 17. verſic. Nec etiam ratio,* Bald. *&c.* Surd. *d. conſil. 301. n. 77. verſic. Et non eſt curandum.* Ioannes Franc. Leon. *in Theſaur. for. Eccl. p. 3. c. 7. n. 113. verſic. Decimo octauò, & n 118. verſic. hac enim exemptione, & ſub nu. 132. verſic. Incurrunt enim, &* Card. de Graſſ. *de effect. Cleric. effect. 2. à num. 65. verſic. Subampliatur quartò, ac ſeq. & num. 190. verſic. Sed in præſenti ampliatione.* dicens hanc eſſe veriorem. Et in ſpecie aduertunt omnes ſupracitati Doctores, & præſertim Caſtr. Pal. & Megall. *d. q. 6. num. 107. & ſeqq.*

17. Ita vt non oporteat animum ac intentionem diſponentium ſollicitè inueſtigare, quando ex qualitate facti, & re ipſa reſultat effectus adeò præiudicialis; & deſtructiuus dictæ immunitatis, quem illi etiam moniti ac requiſiti emendare contendunt ad *leg. Iulianus, §. proinde ibi, & ſed & ſi ab initio non ſic accepit, verùm poſteà in rem patris vertit ceſſare ſenatuſconſultum, &c.* Iulianus ait *intelligendùmque eſſe initio ſic accepiſſe, vt in rem patris verteret, ff. ad Maced. vbi gloſſ. in verb. intelligendum, notat hanc eſſe præſumptionem iuris, & de Iure, l. quædam ff. de reb. dub. & in ſpecie tradit* Gaſp. Caual *d. conſ. 12. n. 4. verſ. Et in caſu iſto, ac infr. propè finem verſ. Hæc enim, cum aliis relatis per Menoch. præſ. 35. n. 20. verſ. dicamus nunc, & ſeq. lib. 6.* Cæterùm dicebat vnus ex Dominis, ſi abeſt intentio lædendi Eccleſiaſticam immunitatem, non videtur tam acriter impugnanda hæc ſententia, ſecundùm quam Eccleſiaſtici id ſolùm conſequi debent, quod ſi ipſi vel eorum miniſtri eaſdem res vſui proprio ac familiarum neceſſarias introducerent, non ſoluerent, & Ciuitas id tantùm reſtitueret, quod eo caſu non exegerat, vt aduertit etiam in caſu ſuo, *Dec. in dict. conſil. 48. ſub n 5. verſic. prædicta etiam confirmantur.*

18. Verùm quia (vt præmiſſum eſt) in ingreſſu ciuitatis dignoſci ac ſeparari non poteſt quantitas rerum, quę vſui Eccleſiaſticorum debeat inſeruire, vt proinde pro ea rata remittatur gabella mercatoribus; ideò placeret Dominis, ſaluo Clerici conſenſu, & Sedis Apoſtolicæ beneplacito remedium in antecedenti, *dec. propoſitum in § fin.* quod ſcilicet in fine anni ſingulis Eccleſiaſticis reſtituatur per Ciuitatem, quidquid in emptione illarum rerum occaſione dictarum gabellarum perſoluerint iuxta eorumdem atteſtationes, iuramento (ſi opus erit) coram Eccleſiaſtico Iudice roborandas, liquidandum; in his enim quæ præcisè, vt par eſſet, præſtari nequeunt, æquipollens admittitur ſatisfactio, *ad l. promiſſor, ff. de conſt. pec. l. 1. §. iubet autem. ad fin. verſic. quod ſi per inopiam, ff. de collat. bonor. leg. ſi ſeruum. §. fin. ff. de verb. obligat. leg. §. Super peculio, verſ. Sin verò, C. de aſſert. tollend.* Bart. *in l. vinum, num. 15. verſic. verùm quia, ibique notant etiam alibi DD. ff. ſi cert. pet. Luc. de Pen. in leg. litibus, n. 28. verſic. Nam cùm aliquid, C. de agric. & cenſu, lib. 11. Afflict. deciſ. 83. in fin. & dec. 347. ſub num. 2. verſ. bene faciunt, & ſeq.* Hoc autem quod in aliis pluribus Ciuitatibus vſu receptum eſt, vt atteſtanter Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. d. cap. 11. §. In dubium vocatur, verſic. Item vſu receptum eſt.* Alter. *d. diſp. 19. c. 6. in quart. dubio, verſicul. Item vſu receptum eſt multis in locis,* Portel. & Roder. *in locis ſupra citatis, &* P. Dian. *reſolut. moral. de immunit. Eccleſ. reſ. 44. in fin.* Franc. Caſtil. *dec. 105. num. 57. verſ. Et tamen videmus,* faciliùs recipi debet in hac inſigni Barchinon. quæ non minùs Chriſtiana pietate, ac Religione, quàm armorum ſplendore gloriatur, ne quando illi (quod abſit) obiiciantur, quæ deteſtatur Lateranenſ. Concil. *relatum in d. cap. non minùs extr. de immunit. Eccleſ. & iure meritò deplorat,* Nauarr. *in manual. in d. cap. 17. ſub n. 102. in d. §. Rogatus à multis, verſic. Ideóque iure veteri, &* Ioann. Franc. Leon *in Theſaur. for. Eccleſ. part. 1. c. 14. n. 43. verſic. Communitates verò.*

19. Atque ita fuit concluſum vtraque parte informante, reiecta petitione Remiſſoriæ, vt in principio dictum eſt, ſuper articulis productis tanquam irrelevantibus, prout ex prædictis apparet, & aliàs fuit reſolutum *in dict. Valentin. gabell. coram Oran. & in Carceuien iuris legend. coram R. P. D. meo Ghiſlerio, in recent. dec. 325 part. 5. &c.*

DECISIO LIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguelio.

In cauſa Vlixbonen. nullitatis Profeſſionis.

Lunæ 19. Ianuarij 1646.

§. 1. OB varias probationes hinc inde factas variæ coram Reuerend. D. meo Carillo Præſide Valliſoletano emanarunt deciſiones, quibus omnibus diligenter perpenſis hodie Domini cenſuerunt recedendum eſſe *à deciſis ſub die 11. Martij 1643.* & inhærentes deciſionibus *editis ſub diebus 30. Ian. 1740. & 16. Maij 1642.* Profeſſionem eſſe nullam, & inualidã confirmarunt, ſiue attendenda ſit expreſſa Profeſſio, ſiue tacita Ratificatio, ſiue etiam Ratificatio expreſſa.

2. Quod enim attinet ad profeſſionem expreſsè emiſſam à D. Franciſca Coronella in Monaſterio S. Dionyſij de Ouidellas de anno 1605. de iſtius inualiditate nõ fuit dubitatum, & clara reſultat ex deductis in dictis duabus *deciſionibus de annis* 1640. 1642. quarum fundamenta inconcuſſa agnoſcentes informantes pro Dominis de Gomez fratribus eiuſdem Franciſcæ non impugnabant, ſed punctum difficultatis reducebant ad ratificationem, cuius natura eſt validitate actum nullum vſque ab initio virtute retractationis, *c. ratihabitionem 10 de regul. iur. in 6. l. fin. ff. de bon. poſſ. l. bonorum 24. ff. rem rat. hab. l. fin. C. ad Macedon. l. donationes 25. C. de donat. & ibi communiter ſcribentes.*

3. Quoad tacitam itaque ratificationem dixerunt Domini non intrare. Nam quidquid ſit an curſus longiſſimi temporis, quo Franciſca in Monaſterio permanſit deferendo habitum monialem, & faciendo alios actus ex aduerſo ponderatos pro inducenda hac tacita ratificatione ſit ſufficiens de ſui natura omnes, vnica reſponſione vſi fuerunt poſſe euitari, nempe quia ab initio Franciſca coacta fuit ingredi Monaſterium metu patris ſibi incuſſo etiam cum minis mortis, vt defertè deponunt plures teſtes de viſu & auditu proprio deponentes, qui metus reddit profeſſionem irritatam & nullam, Abb *6 in c. cum viſum, n. 8. de regul.* Felin. *in c. cauſam matrimonij n. 5 de offic. deleg.* Sanchez *de matrimon. lib. 4. diſp. 6. n. 36. & in præcept. Decalog. lib. 4. n. 26* Rota *in deciſ. 779 n. 10. part. 3. recent. cum aliis vulgatis.*

4. Et operatur quod omnes actus ſubſequenter geſti tanquam prouenientes ab initio meticuloſo laborent eodem vitio & nullius ſint roboris ad inducendam ratificationem

tificationem Professionis, signanter dum adhuc viuebat pater. Doct. *in l. 2. C. quod met. cauſ.* Bart. *in l. penultim. ff. de condict. ob turp. cauſ.* Conarr. *in epist. tom. 4. decretal. part. 2. c. 3. §. 5. n. 1.* Roland. *conſ. 2. num. 86. lib. 1.* Parif. *conſ. 60. num. 34. lib. 4.* Rot. *deciſ. 771. a. 8. & 9. dec. 851. num. 1. dec. 863. num. 4. coram Card. Seraph. & declarauit Sacra Congregatio Eminentiſſ. DD. Cardinalium Sacri Concilij Tridentini interpretum 13. Septembris 1629.* Quæ censuit *Matrimonium contractum à filia per metum a matre illatum esse inualidum, etiamsi mulier metum paſſa per plures annos post mortem matris permanſerit cum marito, & filios procreauerit, vt proſequitur* Barbosa *in collect. Bullar. la verb. Matrimonium pag. mihi 445.*

5. Et probatum metu certum est quod omnes coniecturæ deductæ ad ostendendam liberam voluntatem euanescunt. Alexand. *conſ. 99. n. 10. lib. 3.* Nicol. Euerard. *conſ. 4. n. 2. tom. 2. inter matrimonia Cilesſ.* Gamma *dec. Lusitan. 346. n. 3.* Greg. XV. *dec. 326. n. 45.* Seraph. *d. dec. 851. n. 6.* Rot. *dec. 216. num. 21. part. 2. diuerſ.* imo probato metu impossibile esse contrarium probari inquit Alex. *d. conſ. 99. n. 8. & 9. lib. 3.*

6. Nec dicatur quod etiam voluntas coacta sit voluntas. Quia non est tamen libera prorsus, ac simplex voluntas, qualis in Professione requiritur. *c. cum locum 14. de ſponſal.* Butr. *in c. cum virum ſub n. 6. in fin. verſ. ſed ubi de regul.* & ita declarat Decif. *In leg. velle non creditur ſub num. 3. verſ. non obſtat. ff. de reg. iur.* ibique Cagnol. *ſub n. 5. verſ. ex quibus infertur*, & explicat Rota *dec. 643. n. 28. verſ ſecus tamen par. 1. recent.*

7. Quo verò ad expressam ratificationem in qua fiebat maius fundamentum deductum ex eo, quòd Francisca de anno 1638. mediante publico instrumento cessit liti, & protulit illa verba. *Quamuis monialis non eſſet hodie, Monialis eſſe volebat*, Domini pariter dixerunt non intrare tanquam inualidam.

8. Primò quia Francisca, vt ipsa pars aduersa confitetur & allegat in suo facto, illam fecit reseruato sibi illæso iure successionis hæreditati Odoardi fratris isto medio tempore defuncti, quæ reseruatio est contra substantiam & validitatem Professionis, vt cauetur *in Sacr. Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 2. c. 20. verſ. inſuper de conuerſ. coniugat. gloſſa in cap. fin. de condit. appoſit. & in c. 1. qui cleri vel vouen.* Rodriq. *quaſt. regular. to. 3. qu. 17. art. 6.* Ceuall. *commun. contr. commun. q. 81. n. 2.* Bart. à S. Fausto *in Theſaur. Relig. lib 8 q. 28.* Leſſ. *de iuſt. & iur. lib. 2. c. 41. n. 63.* Bonac. *de clauſ. puncto 10. diſſ. 1. §. 1. n. 13.* Tambur. *de iur. Abbatiſſ. tom. 3. diſp. 6. q. 6.* Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib. 1. c. 42. n. 150.*

9. Secundò quia Francisca metu reuerentiali aliorum fratrum fuit coacta ad illum actum agendum, iunctis minis de subtractione alimentorum, qui metus non minor profectò est quam metus amissionis bonorum, vel maioris partis eorum, quem ad irritandam professionem sufficere tenent Sanchez *de matrim. lib. 4. diſp. 5. n. 5* Pont *d. c. 4. n. 9* Hurtad *diſp. 6. diff 1. n 2.* Borbon. *c. 2 q. 13.* Tiraquell. *de nobilit. c. 31. num 369 cum pluribus per eos citatis idem Sanch. de matrim. lib. 4. diſp 5. n. 4. & in precept. Decalog. lib. 4 c. 3. n 8.* Præsertim in muliere multo ære alieno grauata, à quo subleuari promittebatur, Pont. *d. c. 4. n. 10.* Iaſ. *in l. Titia n. 10. verſ. ſecundo notabiliter, de verb. obligat.* Rota apud Farin. *lib. 2. conſ. crim. tom. 2. dec. 242. n. 13. & in d. dec. 326. n. 21. coram Papa Gregor. XV.*

10. Tertio quia fuit etiam impulsa ex minis protrahendæ, & perpetuandæ litis vt probant Testes *ad Textum in leg. ver mulierem 22. ff quod met. cauſ.* cuios litis ærumnas satis cognouerat Francisca quæ plurium annorum curriculo fratrum potentia impedita, nec latum quidem vnguem in lite progredi valuit, imò iidem fratres aduersarij non obtinuerunt etiam Rotales expeditiones, ac litteras Apostolicas violenta manu abripere, earúmque executionem omni conatu possibili impedire, vnde postmodum coacti fuerunt absolutionem à censuris petere, & refusis expensis à Rota fuerunt assecuti, *vt videre eſt in deciſionibus coram eodem Reuerendiſſimo de Carillo deſuper emanatis ſub diebus 16. Nouembr. 1635. & 27. Martij 1637.* At litis, & æris alieni quo grauata erat Francisca quanta sit miseria docuit tertium illud præceptum in templo Delphico aureis litteris consecratum, *Æris alieni atque litis miſeriam fac effugias, & facit quidam Martial. lib. 7. Epigram. 64.*

11. Quæ concurrunt promissiones libetandi eam ab ære alieno, persuasiones, & preces importunæ, frequentes, molestiæ factæ à fratribus de Gomez mediantibus multis personis, quæ per se solæ essent forsan sufficientes ad vitandam Professionem, *ex relatis per Alograd. conſ. 50. num. 27 1.* Petr. de Pech. *de teſtam. coniug. lib. 1. c. 3. n. 4. & ſeq.* Valenzuel. *conſ. 19. n. 31.* Afflict. *dec. 69. n. 4. & ibi* Vrsill. *latè*, Pont. *d. lib. 4. c. 22. per totum, & c. 5. præcipuè nu. 17. vbi multis Sacræ paginæ teſtimoniis, iuribus, rationibus, & argumentis comprobat, & faciunt textus in l. 3. ff. de lib. exhib. l. vnic. C. de rap. virg. vbi gloſſa in verb. extorſiſſe de prebend.* cum aliis per Dian. *part. 3. tract. 5.* Miscellan. *reſol. 10. aoraadum, &* Prat. *diſcept. 27. n. 63. & 65. vbi quod importunitati & metus æquiparantur*, Castill. *controuerſ. lib. 3. c. 1. n. 154.* Gratian. *diſcept. forenſ. c. 659. n. 9.* Rot. *dict. dec. 426. n. 23. coram Greg. XV.*

12. Quinto ponderabat vnus ex Dominis Franciscam fuisse deceptam etiam dolo attento lucro fratribus ex hac Professione prouenientes, quod vbi interuenit semper & dolus præsumitur. *Mieres de maiorit. part. 1. q. 23. à n. 1* & clare deducitur ex suptadictis promissionibus, persuasionibus, ac minis: & eodem modo quo metus innalidat contractum, vt bene Pont. *d. lib. 4. c. 25 n. 5.* siue fit in ipso actu, siue in ratificatione. *de renuac. lib. 3. c. 11. n. 3.* Et certissima est conclusio quod dolos dans causam contractui bonæ fidei, inualidum, & nullum eum reddit *l. & eleganter 7. ff. de dol. mal. l. 3. §. ſocietas, ff. pro ſoc. l. qui cum tutoribus 9. §. 2. ff. de tranſact. leg iuris gentium. 7. §. ait prætor. ff. de pact. l. fin. ff. de conſtit. pecun. l. in cauſa 16. §. 1. ff. de minor. l. 1. C. de reſcind. vend* Cuiac. *ad lib. 31.* Paul. *in d. l. 3. ſocietas.* Donell. *lib. 12. Comment. cap. 7. vbi Oſual. litt. D.* Idem Donell. *in l. ſi quis 36. num. 5. de verb. oblig.* Picehar. *inſtit. de except. in princip. n. 18.* Henric. Bocerus *ad l. contractus 23. c. 2. n 13. verſ. hanc deſtinationem, &c.*

13. Sexto accedit error Franciscæ quæ credidit per illum actum liberationem ab ære alieno, & alimenta consecuturam & e contra finem litis si actum non fecisset nunquam visuram, qui error licet circa qualitates extrinsecas, tamen quando in eas fertur animus eodem actu, & eis innititur expressè inualidare professionem, tradit Basil. Pont *d. c. 21. vbi plures cumulat*, & adimit consensum contrahentis ab actu. *textus eſt expreſſus in l. ſed hoc ita 20. vbi gloſſ. citat. concordanſ. ff. de aqua pluu. arcen. l. error 8. ff. de iur. & fact. ignor. l. ſi per errorem 15. ff. de iuriſd. omn. ind.* Rota *dec. n. 10. coram bon. mem. Buratto.*

14. Septimo ponderatum etiam fuit quod ille actus facilius periclitatur tanquam gestus à muliere animi maxima perturbatione commota, & ferè desperata, vt dicunt testes, & sic absfuit plena libertas, & prudens deliberatio ad tam serium actum necessaria, *argumento textus in cap. diuortium 21. de pœnit. quaſt. 1. cap. ſi quis iratus 5. cauſ. 24. q. 3. l. 3. ff. de diuort. l. locatio 9. ff. de public. & vectig. l. 2. C. ad l. Iul. maieſt. l. quidquid in calore 49. ff. de reg. iur.* vbi Dec. *n. 1. & faciunt verſus Homeri adducti in cap. aut facta 19. de pœnit. diſtinct. 1. ibi,*

Ita percitus Amphidamantis

Cum gnatum imprudens ſimul inuitusque peremi.

Cum

15. Cum ergo Francisca perturbata, & desperata accesserit ad illum actum, eoque vix perfecto pœnituerit, & ad præcedentes lachrymas, & eiulatus redierit, ac violentiam, & defectum voluntatis patefecerit, (vt probant testes) satis inducitur ad inualiditatem *ex supra allegatis*, liquet enim quod non diuini spiritus afflatu ad d. ratificationem prosiliit, nam bonus spiritus non tam cito pertransit, & ex illa subita subsecuta conquestione repugnantia voluntatis arguitur Fab. Turret, *cons. 28. n. 12.* Paris. *cons. 60. à n. 37. ad 41. lib 4.* Rota *dec. 643. n. 16. p. 1. rec.* Ponderando etiam quod statim dixit se nescire quid fecerat. *& congruit sententia Eccles. c. 6. & verba D. Pauli relata in cap. sia caus. 23. q. 9. &* Sanchez *d. lib. 4. c. 5. n. 6. congruis textus in l. plerique 33. ff. de rit. nupt. l. cum his status 12. §. quod si diuortium 12. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. quod si diuortium 32. ff. de iur. dot. Doctores citati a* Sanchez *lib. 1. de matrimon. disp. 8. n. 7.*

16. Octauo considerabant Domini quod illa verba, *Quãuis Monialis non esset, hodie Monialis esse volebat*, nullo modo inducũt Professionem, nec ratificationem, sed solam intentionem ratificandi imposterum, quia verbum, *volo*, iunctum alteri verbo infinitiui temporis non importat dispositionem de præsenti, sed voluntatem propensam id agendi in futurum *gloss. in l. serui electiones, in verbo possumus ff. de leg. 1.* Molin. *de Rit. nupt. lib. 1. comp. 20. n. .. & seq.* Prat. Lexic. *iur. in verbo volo.* Barbosa *diction. 436. n. 14. & facinat textus in l.* Clodius Clodianus 97. *ff. de acquir. hered. & in l. fin. ff. qui testam. fac. poss.* Piccard. *instit. qui med. testam. infirm. §. 1. n. 35.* Castren. *cons. 137. incipit in causa lib. 2. Mieres de maiorat. part. 1. q. 48. n. 166.* Peregr. *in tract. var. tit. de pact. n. 5. & 6.* Rota *dec. 221. n. 7. & seq. p. 1. diuers.* Seraph. *dec. 1079. n. 3. vers. secundo. &* Buratt. *dec. 196. n. 5. ve . prout si dixisset.*

17. Nono animaduertebant iidem Domini quod illa verba non fuerunt à Francisca prolata in actu determinato ad emittendam Professionem, seu Ratificationem, sed ad alium finem, nempe ad desistendum à lite, ideò non possint deseruire ad inducendam dispositionem *textus in l. Diuus 25. ff. de milit. testam. & ibi.* Gottifred. *litt. K. l. tale pactum 41. & ibi* Bart. *n. 3.* Castren. *n. 8. ff. de pact. l. si quid venditor 18. ff. de adil. edict. l.* Arianus *47. ff. de act. & obl. & l. quidquid adstringenda 99. ibi quidquid astringenda obligationis est id nisi palam, verbis exprimitur omissum intelligendum est ff. de verb. obl. ibidem scribentes.*

18. Et ratio est quia ratificatio non præsumitur nisi ex verbis, vel factis necessario inferatur Bart. & Castr. *in l. Paulus respondit alias l. non tantum 5. ff. rem rat. hab.* Aret. *cons. 128. n. 9.* Hier. Leo *dec. Valent. 75. n. 7.* Hic autem concurrit coactio, & auersio Franciscæ tot actibus, & tot annis tentata Rota *dict. dec. 326. n. 7. coram Gregor. re etiam apud Fariaac. lib. 2.* Crimin. *dec. 260 n. 3. & dec. 779. num. 1. part. 3. rec.* Hippol. Rimin. *cons. 6. n. 24. inter matrim Cileri.* Et concurrunt etiam protestationes tam in acta Professionis, quam ratificationis, *ad text. in l. 2 Cod. de his, qui prop. met. iudic. non appell. & l. qui in aliena 6. §.* Celsus, *ff. de acquir. hered.* Bart. *in l. omnes populi n. 41. ff. de inst. & iur.* Aliaque tot præcedentia, & subsequentia signa auersionis, quibus omnibus simul iunctis procul dubio inexcusabilis patet inualiditas Professionis seu ratificationis Franciscæ *ex supra allegatis, quibus addi possunt* Sanch. *lib. 2. disp 45. n. 22.* Prat. *discept. c. 18 à n. 43. ad 48*

19. Ac etiam verba, quæ ante actum protulit, ex quibus bene præsumitur animus subsecutus, *glossa &* Bartol. *in l. apud Celsum 4 ff. de do. except. quam Angel. dicit esse meliorem de mando, & alios allegat.*

20. Decimò, addebat vnus ex Dominis non esse verisimile quod Francisca, quæ per spatium 24. & vltra annorum ante dictum actum se Monialem esse constantissimè recusauerat, & ob id maximas ærumnas, lites, & dispendia forti, virilique animo perpessa fuerat, ex abrupto, nulla extrinseca compellente causa, fortissima, mutata repentè voluntate monialitatem sibi decreuisset, quam inuerisimilitudinem etiam pro metu præsumendu alias admisit. Rota *coram Gregor. XV. dicta dec. 326. n. 6. vers. & multum in eo valet argumentum &c. in dec. 645. n. 19. in fine vers. ad metum autem probationem p. 1. rec. & in dec. 86. n. 16. & seq. coram bon. mem. Bura .o.*

21. Et inuerisimilitudinem augeri ex lachrymis, querelis, & suspiriis à Francisca emissis, ex quibus metum, & animum satis dignosci, tradunt Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. n. 10. & seqq.* Alciat. *cons. 35. n. 8. lib. 9.* Alex. *cons. 99. n. 11. vers. secunda est præsumptio lib. 3.* Crauett. *cons. 461. n. 12.* Noguerol. *alleg. 19. n. 67.* Rota *in sæpius allegata dec. 326. n. 41. coram Greg. 851. n. 2. coram Seraphin. & 779. n. 5. part. 3 recent.*

22. Quæ omnia facilius procedunt in muliere, in qua minor metus sufficit ad irritandam Professionem, *gloss. in cap. cum locum 14 in verb. metus de sponsal.* Valenzuel. *cons. 148. n. 46.* Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 4. n. 11.* Calderin. *cons. 1. vers. tertio quid. sub iit quod met. caus.* Ancharan *cons. 24. n. 7.* Abb. *cons. 4. n. 5. lib. 1. & fuit dictum in Tullen. nullitatis Professionis 13. Maij 1634. coram bon. mem. Merlino, & conferunt congestè in decisione huius causa sub die 17. Maij 1641 post principium.*

23. Vlterius etiamsi actus ex aduerso ponderati possent importare ratificationẽ ex parte Monialis, adhuc tamen ista non sufficeret cessante consensu Monasterij, non enim est integrum reclamanti post querelã quandocumque voluerit ad professionem redire absque noua voluntate & consensu monasterij, *vulgata regul. l. quæsitum 4. ff. de acquir. hared. leg. dispensatorem 62. in fin. ff de solut. cap. ex eo 38. de reg. iur. in 6. vbi* Barbos. *plures cumulat. leg. si non erit § fin. ff. de iur. iurand*

24. Doctores autem per informantes pro Gomez allegari loquuntur in ratificatione tacita, non autem in expressa, & publica, quæ diuerso iure censenda est, *l. si ita legatum 65. §. 1. ff. de leg. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. d. disp. 37. n. 57. & 65.* Rota *post Tamburin. de iur. Abbatiss. dec. 3. n. 5. & in decisione huius causa sub die 10. Ianuarij 1640.* Imo in expressa ratificatione professionis exiguntur eædem solemnitates, quæ in actus celebratione, vt tradunt Aretin. *cons 128. n. 5. vers. sed quando lex.* Surd. *cons. 3. n. 10 & dec. 159. n. 21. vers. non aduersatur Reuerendiss. Vrgellen. dec. 238. n. 25. & seqq. & faciunt textus in l. si vt proponis 7. C. de nupt. & in l. nuptias 14. ff. de rit. nuptiar.* Ricc. *Cur. Archiep. part. 4. dec. 82. per tot. & præcipuè n. 9.* Rot. *decis. 395. n. 11. & 17. coram Greg. XV. dec. 204. num. 2. p. 4. rec. & dec. 1166. n. 3. vers. non obstat, coram Seraph.*

25. Professio siquidem est contractus vltro citroque obligatorius, quo Nouitia Deo, & Monasterio, Monasterium autem Nouitiæ ad eam tenendam, & alendam, vt aliis relatis probat Tamburr. *de iure, Abbatiss. disp. 6. in fine.* Ideo necesse est quod vtriusque contrahentium consensus concurrat sicut & in cæteris contractibus correspectiuis, latè Pont. *de matrimon. lib. 4. c. 24. & 25. per tot.* Et hoc est etiam indubitatum in iure *vt in l. omnibus 56 ff. de act. & oblig. l. 1. §. conuentionis 3. ff. de pact. l. si voluntate 8. . de resc. vend.* An insuper quod simultaneè in eodem actu interueniat, quia consensus semper præsumitur præstitus sub conditione si alter statim consentiat. *l. duos reos 6. §. fin. & l si ex duobus 12. ff. de duobus reis l. continuus 137. in princ. ff. de verb. oblig. l. 1. §. item si ita ff. ad leg* Falcid. Faber. *in l. non erit 5. §. si neque iuratum ff. de iur. iurand.*

26. Deficiẽtia verò cõsensus Monasterij clara desumitur, tum ex reuocatione mandati quod dederat ad hanc litem. Tum etiam ex epistola Sanct. mem. Vrbano VIII. transmissa

transmissa, & à septuaginta sex monialibus subscripta, quam pro vehementi adminiculo admittit etiam *decisio sub die 16. Iunij 1642. coram Reuerendissim. D. meo Carillo.* Tum demum ex pluribus testibus deponentibus Franciscam non fuisse habitam pro moniali, & vestibus sæcularibus, ac sericis plerumque indutam incessisse, & ita ad nullos actus capitulares admissam scientibus & patientibus omnibus monialibus. Ae etiam ex aliis testibus ex aduerso examinatis dicentibus à multis annis ante ratificationem sic se Franciscam gessisse in Monasterio, & vitam sæcularem ab omnibus actibus professarum seclusam semper duxisse tam ante, quam post professionem, & ratificationem, quo maius argumentum non acceptationis, & dissensus dati non potest.

27. Et quia illa decisio 16. Iunij 1642. firmat non potuisse ratificari quod fuerat ab initio nullum informantes pro Gomez contendebant quod Francisca noluit ratificare professionem prout ex tunc, sed nouam professionem emittere, dum dixit quod licet Monialis non erat, hodie Monialis esse volebat. Hoc tamen non tollit, sed potius auget difficultatem, quia si ille fuit nouus actus, non autem ratificatio præcedentis, magis patens est inualiditas, ex eo quia tanquam noua professio emitti debuit in manibus Prælati potestatem habentis, *vt tenet* Hostiens. *in c. consuluit n. 1. qui Cleric. vel vouen.* Azor. *lib. 12. instit. moral. cap. 5. quæst 6.* Barbos. *in cap. Porrectum & in cap. cum visum de Regul.* Tambur. *de iur. Abbatiss. disp. 6. quæst. 5. per totum*, Nauarr. *in Lucern. Regul. in verb. Professio num.* 18. Lezana *in eodem verb. Professio num. 13. & cap. 2. num. 2. & capit. 18. num. 66.* Sanchez *super præcept. Decalog. lib. 5. cap. 4. num. 64.*

28. Præsertim cum nullitas istius professionis ab initio fuerit publica, vt firmatur in præcedentibus decisionibus, quo casu nemo in quæstionem reuocat, quin sit ratificanda coram Superiore solemniter, Bordonus *cap. 6. quæst.* 14. & in matrimonio dicit Sanch. *d. disp. 37. n. 48* Hurtad. *de matrimon. disp. 3. diff. 11. n. 43. & alij per eos cumulati.*

29. Propterea dicebant Domini quod non est opus aggredi disputationem; An Papa tanquam primus, & supremus Prælatus omnium Religionum suppleat defectum consensus Religionis: & An ista suppletio locum habeat Religione sciente, vel potius ea ignorante nullitatem super quibus disputationibus, id est controuersia inter Doctores. Quia cū *in decisione diei 17. Maij 1641.* Rota firmauit quod data scientia Monasterij quoad nullitatem professionis, necessarius sit nouus consensus ad illius ratificationem, & scientia, ac etiam contradictio ex supradictis sit patens, res est in tuto, & nullitas professionis remanet ineuitabilis.

30. Alias enim inferretur magnum præiudicium Monasterio, si post reclamationem Franciscæ cogeretur ei consentire, quod Papa non intendit, sed illum consensum supplet deficiente contradictione Monasterij, ad hoc vt consulatur tranquillitati, & paci, tam Religionis, quàm profitentis, Sanchez *lib. 7. disp. 37. n. 64. ad med.* & ad euitandas lites, & scandala Bonac. *in tract. de clausur. quæst. 2 punct. 10 § 5. diff. 4. n. 3. & 4. vers. ego vero. &c.* Quod ideo non procedit lite iam cœpta, & tamdiu prosecuta, & esset potius specie inæquitatis obligare Religionem ad consentiendum, dum hæc non posset obligare Religiosum ad persistendum, & suppletio haberet locum, quando nulliter professus ratificat, & Religio non reuocat primum consensum, Sanchez *lib. 2. de matrimon. discept. 22. n. 9. vers. confirmatur, vbi multis ibi* Bordon. *cap. 7. q. 11. vers. final. cum aliis per* Lezan. *cap. 2. n. 27.*

31. Nec visum fuit aliquid obstare, quod Moniales de tempore professionis non habuerint capitulariter scientiam metus. Nam quidquid sit de hac conclusione quam Domini hodie noluerunt firmare, & vnus dicebat sufficere quod hanc scientiam habuerit Abbatissa, quæ nomine conuentus recipiebat professionem, *argumento textus in l. Hæres 43 §. final. ff. de vsucap. l. cum mancipium. 51 §. 1. ff. de ædilit. edict.* vbi Barthol. *& gloss.* Cuiac. *lib. 54. respons. Pauli; Ad l. secundam §. Census, cum seqq. ff. pro emptor. & tract. 8. ad African. d. l. 51. & lib. 22. quæst. Papinian. in d. l. Hæres. §. 1.*

32. Deinde sufficere dicebat, quod postea ista scientia capitulariter superuenerit, vt ex tot actibus supradictis, & citatione ad litem datione mandati, & reuocatione postea, (quæ omnia Capitulariter fiunt) & talis superueniens scientia operatur animi mutationem, *optimus textus l. tius qui in Prouincia 42. circa finem, ibi vtique si scinerint sibi cohæredem datum quoniam tunc non possunt videri bonæ fidei possessores esse, qui nec animum possidendi haberent,* iuncta *l. item veniunt 20. §. petitam 11. leg. sed & si 25. §. si ante litem 7. ff. de petit. hæredit. l. certum 22. l. si fundus 17. C. de rei vendic. l. an Prætor 10. si quis tertio ff. qui in fraud. cred. vbi ordinarij.* Faber. *dd. §. 11. & 7.* Schifordea *lib. 3. tract. 22. quæst. 17. col. 3.*

33. Et dato quod illa scientia fuisset necessaria, non haberet locum in hoc Monasterio (dicebant Domini) vbi adest consuetudo quod Monasterij consensus non exquiratur ad professionem admittendam *ex traditis in d. decisione 24. Februarij 1644.*

34. Quapropter illi de Gomez laborabant in probando consuetudinem illam non fuisse præscriptā, quamuis in Franciscæ professione talis non fuisset consensus capitulariter exquisitus (quod nec illi negabant, & multis testibus probatur) sed retorquetur, quia si illa consuetudo non fuit præscripta, professio sustineri non potest tanquam recepta à non habente potestatem quam Abbatissa non habet sine consensu Monialium capitulariter præstito. Sanch. *in Præcept. Decalog. lib. 5. cap. 4. n. 65. & 66.* Nauarr. *cons. 9. de Regular. num. 6.* Bonac. *de clausur. quæst. 2. punct. 10. diff. 6.* Tambur. *de iure Abbatiss. disp. 6. quæst. 5. n. 8.* Lezan. *quæst. regular. cap. 2. n. 25. & cap. 18. n. 66. vbi alios citat plures* Barbosa *in cap. Porrectum 13. de regular. nu. 6.* Si fuit præscripta non erat necessaria scientia Conuentus capitulariter, *ex traditis in dictis decisionibus.*

35. Nec habitæ fuerunt alicuius ponderis exceptiones datæ contra testes in vltima remissoria examinatos pro Francisca. Quia eadem quę isti probant, probantur etiam à Testibus ex aduerso examinatis, & licet horum aliqui deponant de libera voluntate Franciscæ, non interest cum non deponant de actu proximo ratificationi. Vltra quod plus creditur duobus testibus deponentibus de metu, quam mille de spontanea voluntate, Innoc. *in c. super hoc n. 1. de renunc.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 126. n. 31.* Sanch. *de matrim. lib. 4 disp. 27. n. 1.* Seraph. *dec. 851. n. 5. & 6. dec. 863. n. 4. Greg. XV. sæpe alleg. dec. 326. n. 46. vbi plures.*

36. Minus obstat quod testes sint moniales, & ideo repellantur ob quandam donationem à Francisca factam Monasterio. Quia etiam testes de Vniuersitate sunt idonei quando, prout hic, victoria causæ non resultat in singulorum vtilitatem. Ioan. And. *in cap. cum Nuncius de testibus.* Greg. Lopez *in l. 18. cap. 6. part. 3.* Farinac. *de test. quæst. 60. n. 450. & seq.* Buratt. *dec. 563. n. 1.* Præsertim quando, vt in isto casu, vniuersitas est Ecclesiastica. *c. insuper 6. de test.* Farinac. *vbi sup. n. 431. & 459. vbi plures.*

37. Vltra quod obiecta donatio non probatur per solam schedulam cuiusdam Monialis asserentis se esse scribam Monasterij, quia officium Tabellionatus est munus virile, & mulieribus penitus interdictum *l. Generalis 3. C. de Tabul. lib. 10.* Præsertim Monialibus, aliisque omnibus Religiosis *capite sicut 8. nè Cleric. vel Monach. & ibi glossa in verbo Clerici, & apud Hispanos habemus textum in l. 10. titul. 3. lib. 1. Recopilat. vbi* Azeued. *&*

Amata,

Amaia, & in ipsa Lusitania probat Barbos. in remis. ad leg. Lusitan. tit. 19. part. 3. vbi Gregor. & facit textus in l. vniuersos C. de Decurion. lib. 10. & ibi Doctores. Nec apparet qua auctoritate extraxerit.

Nec refert quod aliquæ ex dictis Monialibus, quæ fuerunt Testes, sint amicitia iunctæ cum eadem Francisca. Quia hoc non probatur, & probatum non obesset ex traditis à Farinac. de test. q. 55. an 233. vsque ad fin. & seq. cum aliis per Mascard. de probat. concl. 85. per totum lib. 1. vbi quod est probanda circunstantia amicitia, & quod non qualibet amicitia repellit à testimonio.

38. Præterquam quod etiamsi aliquæ paterentur hanc exceptionem satis suppleretur numero, Rota coram Burat. dec. 79. n. 10. & dec. 249. num... part. 2. Criminal. cons. Farinac. Præsertim ad probandum coactionem, & metum, ad quæ sufficerent Testes etiam singulares, Rota coram Gregor. XV. decis. 326. num. 48. vers. prout etiam, & dec. 351. n. 7. vers. sed admittantur, &c. Quinimò istæ Moniales præferuntur aliis Testibus pro Gomez examinatis, quia illæ deponunt de actu perceptibili sensu, isti verò de non perceptibili, qui includitur corde, Innoc. in cap. 1. sub n. 10. vers. Ime &c. de his quæ vi & met. caus. fiunt. Rebuf. cons. 78. colum. 10. vers. vltimo Greg. XV. in sæpe alleg. dec. 420. num 46. vers. sed quidquid sit cum aliis ibidem allegati.

39. Testes insuper per Gomez deducti non sint sine suspicione attentis supradictis, Alex. cons. 99. n. 12. lib. 3. cum contrarium remaneat probatum non solum ex testibus, sed ex tot iudiciis, præsumptionibus, & coniecturis, Hond. cons. 29. n. 21. lib. 1. Franc. à Pont. cons. 44. n. 17. Seraph. dec. 771. n. 2. Quæ omnia simul iuncta concludentem faciunt probationem. Fran. de Rauen. cons. 54. n. 10. inter matrimonialia, & faciunt textus l. 1. §. idem Dinus ff. de testibus. c. cum causam 13. de probat. cap. accedens, il secondo, de lite non contest. cap. cum dilectus 3. de success. ab intest. Bald. in l. Spadonem, §. qui plura ff. de excus. tut. Dec. cons. 577. n. 12. Molin. de primogen. lib 2. c. 7. n. 35. Iuncta præcipuè etiam publica voce, & fama, Menoch. lib. 3. præsumpt. 125. num. 22. Cæpoll. cons. ciuil. 1. n. 3. Rota coram Seraphino dicta dec. 859. n. 7. & decis. 779. n. 8. part. 3. recent.

40. Denique non obstat quod in dubio facienda est interpretatio itaut professio sustineatur. Quia conclusio procedit quando dubitatur de validitate ex alio capite, quam ex defectu consensus, quo stante defectu semper faciēda est interpretatio, pro libertate personę. Rebuff. d. cons. 68. col. vlt. vers. nec me conturbat &c. Deus enim voluntarios sibi legit Milites c. non est 10. caus. 15. q. 1. coacta vero seruitia contemnit cap. iam vero fin. caus. 23. q. 6. cum similibus.

Et ita causa pluries proposita, & vtraque parte audita ab omnibus Dominis de ordine Sanctissimi diligenter discussa, fuit decisum, &c.

DECISIO LIV.

Sacræ Rota Romana coram R. P. D. Meltio.

In causa Vlixbonen. nullitatis Professionis.

Lunæ 10. Decembris 1646.

§. 1. IN hac causa ab anno 1628. introducta, & per tot annorū curricula nondū finita, multæ emanarunt decisiones. Nā cum Francisca factis suis probationibus super nullitate professionis metu extortę, esse ferè in limine propositionis, Anton. & Ioannes fratres obtinuerunt remissoriam ad probandum libere, & spontè professionem emissam. Et quia pendente testium examinatione prætēdebatur Franciscam renunciasse liti, & professionem ratificasse: disputatum fuit 30. Ianuarij 1640. An obstaret renunciatio; & fuit resolutum, *non obstare, nec renūciationem, nec prætensam ratificationem.* Reproposita causa 17. Maij 1641. fuit recessum à decisis, & dictum quod *Professio fuit quidem nulla ratione metus, vt n. 7. & n. 11.* ibi, *Nunquā se habuisse pro Moniali, nec ab aliis Monialibus pro tali reputatā.* Quod adducitur ad probandū Franciscam habuisse scientiam nullitatis suę professionis Et clarius n. 14. ibi *Licet inualidè professa ob metum.* Et ibi, *de vera Moniali, non autē de Moniali saltem habitum.* Et ibi, *Sed tantum præcedentem nullam ratificare, obstare tamen ratificationem.* Et licet ibi n. 7. dicatur in probatione metus Dominos non fuisse concordes, satis patet, quod id sensit maior pars, aliàs diceretur in decisione, & nō esset necesse tantū laborare in validitate ratificationis, quæ negato metu non erat necessaria. Ab hac autē decisione fuit recessum in alia 16. Iunij 1642. & confirmata prima, & ab omnibus admissum fuit *incussum fuisse metū Franciscæ* ibi *in §. 1. Aduertentes in primis esse indubitatū, quod Professio, Francisca ab initio emissa fuerit propter metum.* Et in §. *Nec dictæ* in fine ibi, *Adeo quod inter eos nullum fuit hodie discrimen circa probationem nullitatis professionis, vsque ad diem renunciationis liti factæ per eamdem Franciscā.*

2. Sed quarrò causa in Rotam deducta 11. Maij 1643. fuit firmatum *ratificationem fuisse validam, ex eo solūs quod Moniales quando præstiterunt capitulariter cōsensum ad professionem Franciscæ, non habebant notitiam de metu, & in §. penultimo dicitur, quod nonnullæ Moniales deponunt de certa scientia, dicendo se vidisse, & audiuisse Franciscam protestatam coram Sanctiss. Crucifixo, quod ipse bene sciebat eam non propria voluntate, sed per metum Patris esse professuram* Et §. fin. ibi, *Ex testibus deponentibus, quod appropinquante tempore professionis, Francisca publicasset animum suum non profitendi.*

3. Viso per Agentes Frācisca motiuo Rotæ, petierunt Remissoriam ad probandum specificam scientiam Monialium, quæ fuit concessa; & approbata releuantia materiæ articulatæ. Et in tota illa decisione pro cumperto habetur, & supponitur metus; immo, & scientia metus in Monialibus, licet non capitulariter, & specificè.

4. Productis tandē Frācisce probationibus, & suffectus ego in locū Reu. D. mei Carilli Præsidis Vallisoletani, corā quo emanarunt prædictæ decisiones. Dedi dubium *An sit recedēdum ab vltimo loco decisis.* Et Domini *affirmatiuè responderūt die 29. Ianuarij anni præteriti:* quia metus erat concludentissimè probatus, nec vlla fuerat ratificatio tacita, vel expressa, vt latè ex ibi deductis.

5. Quapropter cum data ex Dominorum benignitate noua audientiā Dominis de Gomez, ipsi post alios quæsitos colores causam protelandi, petiissent nouam remissoriam ad probandum, Franciscam nullo metu coactā, spontè nomen Religioni dedisse, fuit negata ob suspicionem calumniæ, & aliis infidicis rationibus in decisione super hoc dubio facta deductis. Et cum instarent super hoc iterum audiri, & dicerent non potuisse scribere super negotio principali pendente Remissoriæ petitione; causa fuit ad Kalēdas dilata; ipsis vero nihilominus pro remisione decisionis super Remissoria acriter insistentibus, Rota negauit, & iussit causam super principali proponi. Et hodie Domini steterunt in decisis.

6. Nam metu, professionem à Francisca emissam, pro indubitato *tot decisionibus iam Rota firmauit*, quod multis probatur testibus de visu, & proprio auditu vltra protestationes Franciscæ tam antea, quam post professionem concludentissimè probatas, & a Rota dd. decisionibus approbatas.

7. Quo metu dato, professionē nullius esse momenti, multoties in hac causa dixit Rota, & vnū sufficiat pro omnibus, qui adduci possunt *Sacrosanctum Concil. Trid. sess. 25 de regul. cap. 19.* & qui plures cupiat, adeat ibi Barbos. *in margine & n 4 & 14.* Modern. Neap *in Lucorq. regul* verbo *professio n. 29.* Laurent. *de Peyrin. de subdito q. 1. de obed. c. 1. ac. 25 § 4. vers. fin.* Gabret. *de metu lib 2. c. 10. n. 15.* Bord. *de profess. c. 2. q. 12.* Lezan. *in Sum. q. regul.*

q.regul.tom.2.verbo professio cũ 16.qui multos congerunt.

8.Nulla adest quidem ratificatio. Non tacita vt censit etiam Rota omnibus præteritis decisionibus, & constat apertissime, quia hæc præsumitur quidem ex dilatione habitus, & ex actibus professis tantùm conuenientius, cum taciturnitate quinquennali, post cuius temporis spatium facultatem reclamandi *Sacrosanct. Concil.d.cap.19* denegauit, sed nec ipsum Concilium, nec vllus vnquam firmauit Doctor, ex his induci verã, & realem ratificationem, aut professionem sed præsumptionem tantum ratificationis, aut professionis vt constat ex eodem text. Concilij; Et ideò qui intra quinquennium, vel longissimum etiam tempus animum ratificandi, aut profitendi non habeat quantumcumque habitum gestet vel actibus se ingerat professorem, non est reuera Religiosus, nec in foro conscientiæ tenetur ad regulæ obseruantiam secluso scandalo, vt multis citatis Sanchez *de matrimon.lib.7.dispuc.37.à num.9.* vbi doctè, & clarissime rem aperit Barbos. *d. cap.19.n.14. & 15. & de officio Episc. alleg.* 104. *in fin.* Miranda *in manual. Pralat tom.1.quæst.30. art.1.paulo post med. vers.secundo dico, & art.3.in fin.* Bordon. *vbi supra dict. cap.7. quæst.11.& duabus seqq.* Cabrer. *vbi supra n.33. & 34.* quia sine consensu professio dari non potest, nec obligatio, quibus addi potest *l.1.§.conuentionis vers.adeo ff.de pact. & in l. in omnibus 55.ff. de act. & oblig. cum similib.* Et quod tempus non est modus, nec inducendæ, nec tollendæ obligationis, *l.obligationum fere 44.§.placet ff.eodem.§. etsi ita Inst.de verb. oblig* & ideo inter modos inducendæ obligationis non recensetur *à Iustiniano in Instit. de oblig.fin. Nec à I. C. in l.1.ff. eodem.* Cuiac. *in recit. ad l 44.* Pichard. *d.§.etsi ita n.5.congruit Aristot.lib.4 Physic. cap.10. docens omne quidem fieri in tempore, nihil autem propter tempus, quia tempus mensura est actuum humanorum non vero causa*, & facit *vulg. regula in cap. non confirmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit 18. de reg. iur. in 6. & inde dixit* Sanch. *lib.5 p acept. Decalog. cap.3.n 14.* quod à gestatione habitus, & actibus solis professis conuenientibus non inducitur professio, nisi sciat per hoc, tacitam professionem facere, & simul habeat animum profitendi, & tenet etiam Caietanus *in 2.2.q.189.art.5.* Nauar. *cons.26.n.18.& cons.28.n.7.de Regul.& in manual.cap. 11.n.71.de ratificatione Gratian.discept.forens.cap.440. n. 1.* & ad hoc vti quis dicatur votum confirmasse necessaria est expressa confirmatio per voluntatem, quia quis deliberet non amplius velle irritationem, sed absolutè obligari, Suarez *de Relig.tom.3.tr.de voto lib.6.n.3.*

9. Cum ergo præsumptio hæc sit, locum habere non potest in præsenti, quia constat Franciscam ante, & post professionem protestasse, reclamasse; continuis etiam eiulatibus, & lacrymis, suum dissensum, retinentiam, auersionem testatam satis ostendisse, vt patet ex testibus, & probauit Rota *d. dec.16. Iunij 1642 §.nec dicta & 17.Maij 1641.n.5.* Et quod vsque ad diem renuntiationis illa non fuerit Monialis; dicitur *in dec.30. Ianuarij 16.0 §.fin.* Vnde intrat conclusio illa, quòd expressus dissensus facit cessare tacitum consensum, *et præter allegatos in d §.nec dict. probat* Adden. *ad S. m. Greg.XV. dec 385.n.6.post med.vers.excluditur autem* Rota *decis. 706.n.3.part.2.rec.& dec.60.n.14. & seqq.post Viuian. de iuresp.n.14.& in Messanen. nullitatis professionis 25. Maij 1641.coram R.P.D.meo Pentigrio Innoc.in c.1 de his qui vi n.1.in fin.* Nauarr. *cons.34.sub n.3.vers.tũc quia non colligitur de reg.* Decian. *cons.18.sub n.5.vers.& in terminis nostris ac seqq lib.3.* Rota *dec.573. part 1. & dec.179.& 533.part.4.rec. & alij citati in decis. anni 1641.n.5.ad fin.*& vulgatissimũ est iuris axioma, quod præsumptio cedit veritati *ex l.cũ indebito 25.ff.de prob.* Surd. *cons.37. n.17.* Immò quod vna tollat aliam *ex l. quidam test.10 ff.de vulg.lib.1.ff.C.qui & aduersus quos.* Præcipuè si fortior sit *l.Diuus 7.ff.de in integr.rest.l.nẽ solum 67.ff.de rit. nupt.* Et eo magis vna cedit pluribus *l.3.§.1.ff.de test.* Et plures in præsenti sunt pro Frãcisca.

10.Et propterea S.M.Vrbanus VIII.rectè concessit restitutionem aduersus lapsum quinquennij, quam ex iusta causa concedendam semper dicit Sanchez *ad partes disputans d.lib.7.cap.37.n.13.* Et in reclamante, professionem, & ratificationem cessare tenuit Innoc. *in cap. sicut 15.de regul.n.3.& 4.* Cabret. *vbi suprà n.55.vers.& quando in final.verb.* Et ex eo quod ante quinquennium coram nonnullis consanguineis, & aliis reclamauerat concessam restitutionem *in Sacr.Congr.Conc.27.April.* 1630.se informaote dicit Barbosa *d.c.19.n.19.*

11.Quæ fortius procedunt in muliere ignorante, ex quinquennij taciturnitate induci hanc præsumptionem, ex qua ignorantia in habitus dilatione hanc præsumptionem cessare Gratian. *discept.forens.c.640.num ..*& in terminis loquens de viro, & maiori 25. annis Sanchez *d.disp.37.n.21.* quia in muliere præsumitur ignorantia *l.cum de indebito 25.§.sin autem ff.de prob.l.2.§.fin.ff.de iure fisci l.regula ff.de iur.& fact.ignor.*& in milite (quin in ignorantia iuris comparatur mulieri dd.iuribus) *dixit Marches. de commiss. tom. 1. de Signatura Gratia part 1.c.2. n.464. fol. mihi 95.* Cui post multos annos Religionis, & actus professorũ concessa fuit restitutio.

12. Quæ afferebantur ab illis de Gomez in præterita propositione ex habitus delatione, & actibus professarum cessant in facto, & in iure. In facto quia licet habitu regulari se induerit; eodem tamen tempore, & vestibus sæcularibus plerumque indutam processisse, & continuè reclamationibus animum explicasse probatur, & agnouit Rota *coram R.D. meo Carillo.* In iure, quia post *Concil.Trident.d c.19.* hæc non habentur in consideratione, facta expressa possessione, sed quinquennij taciturnitas, vt latè explicat Sanch. *vbi supr.1.n.10. & 23.* vbi *respondet c.vidua.de regul.& similib.* Maranta *d. quæst.30.art.3.* Bordon. *d.profess.cap.1.quæst.45.* Et obtenta restitutione aduersus quinquennium, omnia habentur, ac si transactum non esset Rota *in Neap.professionis 18.Iunij 1518.coram Orano, & tenet Addens ad remissiones Bellarm.d.c.19.*

13.Et tandem hæc tacita ratificatio Franciscæ in Rota semper fuit reiecta, *vt apparet ex dd.decisionibus coram Reuerend.D.meo Carillo.& coram me.*

14.Non etiam adest ratificatio expressa. Nam per illã verba; quod quamuis Monialis non erat hodie Monialis esse volebat, nulla relatio, immo expressa negatio ad actũ præteritæ professionis apparet. Et omisso, An actus nullus possit ex ratificatione reconualescere. Bartol. *in l.quod obseruare ff. de off. Proconf. oppos.1.* Surd. *dec. 145. an. ad 13. & cons.183.n.34. & 35. & alij citati in dec.facta sub die 16.Iunij 162.* Cui vnquam venit in mentem quod possit dici ratificatus actus, qui negatur gestus; Tum quia illa nullum verbum de ratificatione loquuta fuit, & hęc debet probari ab allegãte Mascard. *concl.1155. n.2. cum ibi citatis*, & doceri verbis, aut factis ratificatum, quia nisi ex illis necessario inferatur, non præsumitur, *vt ex Bart. & aliis in præterita decis. adductis n.25.* At hic verba nullo modo sonant in ratificationem. Nam ratificare est actum antea gestum ratum habere *text.in l.quoniam 12.ff. rem rat.* ibi *Rem ratam haberi, hoc est comprobare agnoscereque quod actũ est*, & eius natura est retrotractio *l.5.vbi* Dec.& Bart. *& l.bonorum 24.ff.eod.tit.l.fin ff.de bon.poss.l.fin.C.ad S.C. Maced.l.donationis 25.C.de donat.* Et Franciscæ verba nullatenus ad tempus, & actum præteritum, sed nec ad præsens referri possunt, quia nihil de præsenti disponunt, vel affirmant præter meram voluntatem in tempus futurum collatam *latè probatum in præterita dec.n. 23.* Nec dici potest, *vt in decis fact.1642.* quod ex illis verbis inferri præcedentis professionis ratificatio, & consensus de præsenti, nempe prout & nunc *ex decis. 216.num.10. pag.2.diuers.* quia ibi aperte dicit contrarium

tium, ſcilicet quod quando adeſt promiſſio, quod vult effici Monialis, & ſolemniter emittit poſtea profeſſionem licèt ſolùm voueat obedientiam intelligitur, & cætera vota feciſſe, ergo non ſufficit promiſſio; quod volebat effici Monialis.

15. Non obſtat Sanch. *lib 1. de matrim. diſp 17. n. 27.* qui loquitur de verbis mutuo prolatis inter ſponſos in actu celebrandi matrimonij de præſenti, ſed hic nullus adeſt tractatus, nec verba inter obligandos, (videlicet Monaſterium & profitentem) inter quos celebratur contractus vltro citroque obligatorius, *vt præter relatos in prædicta decis. dicit Peyrin. tom. 2. de Prælat. q. 3. c. 1. §. 6. n. 160.* Sanch. *in præcept. Decal. lib. 5. c. 4. n. 62. & lib. 6. c. 9. n. 7.* Bordon. *vbi ſuprà c. 1. q. 39. cum aliis.* Nec actus ille ordinatus ad faciendam profeſſionem, ſeu ratificationem, *vt in præterita decis. n. 24.* Et eſto fuiſſet tractatum de ratificatione, verba illam excludunt, & nec ipſi de Gomez habuerunt eam pro tali (vnde proſequuti fuerunt ſuas diligentias, immò noluerunt acceptare & tanquam non ratificationem reiecerunt.) Nec Franciſca, quæ proceſſit in ſuo habitu ſeculari, quem antea gerebat, nec Monaſterium quod nec in poſterum habuit eam pro Moniali, & permiſit eid. habitum ſæcularem, quæ obſeruantia ſufficeret ad explicanda verba quando fuiſſent dubia, latè Rota *in Tiburt. fidele. 25. Maij anni præteriti coram me.* Maximè quando incipit ſtatim poſt eorum prolationem, Larrea *dec.* Granat. 53. *num. 22.* Et actus qui ſequitur oſtendit qualitatem actus præcedentis, Pauonum *Inſtit. de rer. diuiſ. l. ſed & Iulianus 8. aliàs l. item §. proinde ff. ad S.C. Maced.* quem dicit pulchrum Cæſc. *dec. 90. n. 29. l. ſi qui 34. C. ad l. Iul. de adult.* quam dicit notabilem Dec: *conſ 421. n. 3. lib. 2.*

16. Nec quicquã facit quod in deciſ. facta 1643. dictũ fuit negationem profeſſionis, & monialitatis, & verba Franciſcæ *quamuis Monialis non fuerit, &c.* intelligen. de vera profeſſione & monialitate, non de illa apparẽte ex profeſſione, licet nulliter emiſſa, & habitus geſtatione, & ad eam aptari ratificationem. Primo quia verba non ſonant ratificationem, vt dictũ eſt, & quando fuiſſent dubia in proprio, & vero ſignificatu debẽt intelligi *l. non aliter 69. ff. de leg. 3.* Præcipuè quãdo non agitur de obligãdo *l quicquid adſtringẽdi 99. ff de verb. oblig.*

17. Sed & ipſi ſcribentes pro Gumez dicunt intelligendam ratificationem, prout ex nunc, non prout ex tunc quod retorquetur, *in prædicta dec. n. 40.* Et eſſe vt ex nunc repugnat cum natura ratificationis, quæ neceſſario eſt diſtincta ab actu ratificato. Immò & ipſi teſtes pro Gomez dicunt Franciſcam non præteritam ratificaſſe, ſed voluiſſe in poſterum profeſſionem facere, *vt in ſuo Sum. n. 4. lin. 1.* formalibus verbis. Secundus teſtis ſuper ſexto *Neceſſarium erat d. Profeſſionem emittere de nouo, eo quod ipſa Monialis non erat, ſed quod tãtum eſſet in poſterum, & in hac ratione dixit in diſſiſtentia quod quamuis Monialis non erat vſque ad diem illã, ea in poſterum volebat eſſe intelligens, quod de illa die in poſterum volebat eſſe Monialis non vero ratificauit nullam profeſſionem, quàm à principio emiſerat.* Idem dixit ſextus teſtis ibi. *Quod ſi vſque tunc Monialis non fuerat, futura eſſet, & nunquam ratificauit profeſſionem.* Ex eodem *Summ. n. 18.* Quartus teſtis ibi. *Quod Franciſca noluit dicere, nec fateri fuiſſe Monialem, ſed quod futura eſſet in poſterum* (quæ teſtium verba probant, quod nec de præſenti fecit profeſſionem, ſed quod volebat de futuro facere) idem alij ibi.

18. Vnde dato & non conceſſo quod illa verba operarentur conſensũ de præſenti, iã eſſet diuerſus conſenſus & ad diuerſum actum ordinatus. Et ideò neceſſarius etiam conſenſus Conuentus. Nam quando eſſet vera doctrina tenens quod Papa ſuppleat conſenſum in ratificationibus quod forte minus probabile eſt *vbi inſinuatum fuit in præterita dec.*) Hoc neceſſario intelligẽdum, prout ipſi loquuntur DD. nempe quando ratificatur actus præteritus inualidus, ac ſi validè geſtus eſſet, vt in illo qui venditionem meni factam ratificat; etſi illa profeſſionis actum ratum non habuit vtique euaneſcit conſenſus Conuentus datus pro illo actu, qui & ſolum dicitur perſeuerare quatenus actus ille ratificetur. Nam quando ſecundus conſenſus non refertur ad primarium etiam validum diuerſus dicitur actus *arg. text. in l. 2. in fin. ff. de nouat.* Et ſi actu nulliter geſto omnia ſuperueniant ex quibus conſtituatur actus ille de quo agitur non habito reſpectu ad id quod præceſſit nulliter, incipit ex nunc actus nouus, & diuerſus *l. 1. §. 1.* ibi *quaſi nunc datum ff. de leg. 3. l. eos qui 65. §. 1. ff. de rit. nupt* Barboſa *d. c. de reg. iur. n. 2. & 3.*

19. Et quod illa verba nec de præſenti inducant profeſſionem ſatis patet ex dictis & latius probatum *in dec. præterita n. 23.* & quando eſſent dubia ſimpliciter prolata non ſunt amarè interpretanda *arg. text. in l. quod venditor 18. ff. de ædil. edict.* Nec trahen. ad promiſſionem quod ſimpliciter prolatum eſt *d. l. 18. in fin. iuncta l. ſciendum 19. §. dictum ff. ead. Quia vbi de obligando quæritur propenſiores eſſe debere nos, ſi habeamus occaſionem ad negandum, vbi deliberando ex diuerſo, vt facilior ſit ad liberationem,* vt per hæc verba dixit Paulus *in l. Arianus 47. ff. de act. & oblig. & faciunt alia iura ibi à gloſſ. & Gottofred. congeſta.*

20. Quæ multo magis procedunt in muliere vim ignorante verborum, vt ratiocinantur *citati à Modern. Lucen. conſ. 80. n. 16. vbi n. 8* quod clauſulã codicillaris in teſtamento mulieris ſimplicis nil operatur ſi Notarius ei non explicat vim huius clauſulæ, quia voluntas non cadit in ignorante *l. ſed hoc ita 20. ff. de aqu. pluu. arcend.* cum ſimilibus ex quo dicunt Axor. *in l. fin. col. 2. C. ad Vell. & ibi gl. §. pen. verbo non vſuram* Cynus *n. 4.* Couarr. *lib. var. c. 3. per tot.* Greg. Lopez *l. 3. tit. 2. partita 5* verbo *Sabdores, late* Gutierrez *de iuram. c. n. 1. & 7.* quod mulier renuncians Velleiano nihil agit, niſi certiorata ſit de beneficio ſibi competente.

21. Ex quibus ſatis apparet Franciſcam nec ratificaſſe nec profeſſam fuiſſe quicquid ſit an metu, vt in præterita deciſione vel dolo, & fraude, promiſſionibus, & ſuaſionibus fuerit inducta, licet hoc ſatis videatur probatum ex teſtibus, & coniecturis, quæ ſufficiunt ad probandum metum. Rota *apud S. m. Greg. XV. dec. 326. num. 7* Seraph. *dec. 771. n. 2.* Hond. *conſ. 29. n. 21. lib. 1.* Pont. *conſ. 44. n. 17.* Maſcard. *d. concl. 1055. num. 3. & alij Cabrer. de metu lib. 1. cap 9. num. 4.* Præſertim quando omnes tendunt ad eumdem finem, quia tunc licet ſingulæ non ſufficerent ſimul iunctas efficere plenam probationem dixit Rim. *conſ. 25. n. 12. lib. 1. Ceph. conſ. 718. n. 58 & 59. vol. 4.* Barboſa *l. 2. ff. ſolut. matrim. numer. 29.* Greg. Lopez *in l. 11. tit. 4. part. 3. verbo Pergrandes.* Rota *contra Salic. dec. 260. n. 2. 4. & 5. apud Farinac. tom. 2. crim.* & eſt Bald. *doctrina in cap. cum terra, de elect. n. 11. quem refert & ſequitur Marchẽſ. de commiſſ. d. tom. 1. part. 1 de Signatura gratiæ cap. 2. num. 412. fol. mihi 92* ibi *per ipſa ferè verba Baldi Ploratus, & vlulatus ſignum metus, & qui audierunt probant metum per modum ſigni. Nam tunc metus probatur quamuis teſtes metum probare neſciant per viam cauſæ. & n 453.* ibi *Ploratus, & vlulatus vbi paſſio cor penetrans,* qui loquuntur in termino profeſſionis Cabrer. *d. lib. 1. de metu c. 10. n. 35. in fin.* Et Franciſca eiulatibus & lacrymis, & largè profuſis ante & poſt litis renũnciationẽ. & prætenſam ratificationem, ſatis metum, & animum demonſtrauit, *Nam lacrymæ interdum pondera vocis habent,* vt quidam dixit *Sulmonen. Poëta,* Et de promiſſionibus & ſuaſionibus pro parte Veredarij fratris Franciſcæ factis expreſsè probant ipſius Veredarij teſtes producti in *Sum num. 15.* vbi ſecundus teſtis ibi *Faciendo ei magnas promiſſiones.* Tertius ibi *fecit multas promiſſiones;* & ad 40. ibi; *Et facta fuerunt notabiles diligentiæ adin-*

stantiam d. Veredarij. Sextus testis ibi. *Et quod si ita faceres ei daturus esset auri pondera, & quod aliter non visura esses finem huius litis.* Septimus testis de suasionibus, & promissionibus, & multi alij testes *eodem Sum. n. 18. & 19.* vbi Nonus testis ibi, *& illi facta fuerunt magna instantia.* Idem dicunt alij *n. 20.* Et quod Veredarius noluit adimplere promissa, quia ratificatio non fuit facta ad suum modum, & omnes deponunt suasiones, promissiones, & instantias, & diligentias factas fuisse per P. Emanuel Vasconcelos F. Iacobum Peregrinum Capuccinum, P. Didacum de Emera Iesuitam, licet hi tres R. P. P. animose hoc negant in certis fidibus; quæ eorum nomine circumferuntur, & dantur *in Sum. num. 16.*

22. Et quicquid sit etiam de metu reuerentiali cum minis acerrimis incusso quem non solùm sufficientem esse respectu Patris; & Fratris in cuius potestate, domo aut cura existit, quæ metum patitur, sed etiam respectu eius à quo quis in non paucis dependet, quando ob eam indignationem prudenter timet graue aliquod malum vel grauem cumulum malorum patnorum tenuit Hurtad. *de mat. disput. 7. diff. 1. n. 2.* & faciunt *verba text. in l. vnic. C. de repud.* ibi. *Si parentibus, aut tutor, aut curat. aut ipsis que matrimonium contractura sunt potest esse terribilis.* Quicquid sit de omnibus supradictis sufficerent saltem ad declarationem verborum, dato citra veri præiudicium quod fuissent dubia *ex traditis à Rot. in Tiburt. fideicom. 14. Ianuarij huius anni coram me §. precipuè.*

23 Maximè cum non sit prolata dispositiuè & de per se, sed causatiuè & enunciatiuè quæ certum est non inducere dispositionem, Bart. *in l. pater filium §. fundum ff. de leg. 3.* Ripa *in l. filius fam.* 114. *§. Diui, il secundo num.* 110. *ff. de leg. 2.* Præsertim cum propter aliud & ad effectum alterius dispositionis multum diuersa fuerint pronunciata, vt explicando Aret. *consil. 60. num. 2.* dixit Genua *de verb. enunciat. lib. 3. c. 7. n. 10. iuncto num. 8.* Et quod ex illis verbis nulla fuerit inducta ratificatio, nec professio satis probatum in præcita *dec. n. 13.*

24. Quibus addebatur in dicta præterita decisione ex *num* 40. & cum seqq. quod dato etiam verba illa inducerent professionem vel ratificationem erat necessarius nouus consensus Conuentus ex latè ibi adductis, esto vera esset opinio dicentium Papam, seu Ecclesiam Monasterij supplere consensum. Nam intelligitur si non reuocauerit medio tempore. Bordon. *vbi suprà c. 6. num. 11. vers. ex quibus, & vers. dixi,* & in præsenti reuocatus expressè fuit in illa reuocatione mandati, quod datum fuerat ad prosequendam litem, & sufficeret Franciscam reclamasse ante ratificationem, & multo magis impetrasset restitutionem contra lapsum quinquennij argumento minoris, vt benè probatur *in l. 2. Cod. si aduersus transact. & in l. sed & Iulianus 13. §. sed & si quis* 28 *ff. de act. empt.* vbi Ant. Fabr. & Bart. *in §. præcedenti ne ludibrio leges ei fiant, vt loquitur Iustinianus in l. fin. §. vbi autem puerilis C. de bonis quæ lib.* Tum quia vna via electa non potest quis ad aliam redire, sine nouo alterius contrahentis consensu *l. si fundus 4 §. eleganter l. post diem 7. ff. de lege commiss.* Tum etiam quia intelligenda est (addebat vnus ex Dominis) rebus sic stantibus, & non mutatis à die emissæ nulliter professionis ad diem ratificationis. Nam ad hoc vt valeat ratificatio necessarium est, vt nihil aliud impediat coniunctionem extremorum videlicet actus ratificati, & ipsius ratificationis Barbosa *in c. ratihabitionem 10. de regul. iures in sexto,* & quod omnia sint in eo statu quo fuerunt tempore quo negotium gestum est. Bart. *in l. si vxor. § si finis vxorem numer. 3. ff. de adult.* Dec. *in l. semper qui numer. 13. ff. de reg. iur.* Menoc. *de success. §. 18. num. 91.* Surd. *decis. 111. numer. 1.* Aliàs si medio tempore professus indignus redderetur Religione, vel ad eum terminum res deuenirent à quo incipere non potuit, vel non debuit, dutum esset Religionem obligare tali ratificationi consentire. Præcipuè si etiam tertio præiudicium interrogaretur. Nam si præiudicium fiat tertio, cui medio tempore ius aliquod quæsitum est, nihil valet ratificatio Bart. *in l. aliena in princ. de pign. act. argum. text. in l. si partem, §. vltimo ff. quemadmod. seruit. amitt.* dicit communem Tiraquell. *de consist. part. 2. ampl. 7. num. 4.* quod est contra mentem Principis *l. 2. §. merito, §. & si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico. leg. rescripta 7. Cod. de prec. Imp. off.* cum vulgatis, & congestis à *gloss. Gotofred. ibi.* At certissimum est quod ex hac ratificatione Franciscæ præiudicium inferetur Conuentui, & iniuria, & grauissimum damnum fieret multis. Nam Francisca eo medio tempore (quo iam non dubitabatur quod non erat Monialis) vim magnam æris alieni contraxit, quod erat publicum, & nullo alio modo posse ab eo liberari, nisi adipiscendo patris legitimam, aut fratris hæreditatem, aut si ab alio caueretur de solutione. Nec credendum est consensurum hoc Monasterium, & multo minus quod Pontifex, seu Ecclesia in tali casu vellet eius consensum supplere cum præsertim Bullis Pontificiis prohibitum inueniatur in ære alieno grauati ad Religionem admittantur, immò Sixtus Quintus in Bulla *quæ incipit, cum de omnibus.* quæ apud me est 71. *tom 2. pag.* 101. irritauit tales professiones, & nullas esse voluit, & licet quantum ad nullitatem eam reformauerit Clemens VIII. in Bulla quæ incipit, *In suprema Ecclesiæ,* quæ mihi est 83. *tom. 2 pag.* 129. pœnas alias Sixto impositas reliquit.

25. Nec dicatur quod loquantur de viris, nam eadem ratio est in mulieribus, & quando eas non comprehenderent Bullæ, nititur tamen hoc ratione naturali, & iure communi ne videlicet iniuria fiat alteri. Et magna hic fieret creditoribus, & ideo ante Bullam editam nullam esse talem professionem tenuerunt multi apud Sanchez *in præcept. Decalog. c. 19. num. 6. & 8. Miranda in Manual. tom. 1. part. 17. art. 8. Peyrin. tom. 1. de subdito in d. c. 25. art. 3. vers. de iure autem, Lezana quæst. reg. tom. 1. c. 25. n. 17.* Bordon. *de profess. c. 9. 59.* Qui omnes citati tenent, quòd licet professio non sit nulla, tamen non potest fieri sine peccato mortali à profitente, nec recipi à Monasterio præter alias pœnas quibus subiiciuntur recipientes.

26. Nec dicatur etiam quod Francisca bonis cedendo posset ingredi Religionem vt disputant relati: Primo, quia illa non fecit hanc cessionem. Secundo, quia hoc non procedit in eo, qui habet spem probabilem futurum esse, vt posset si non ingrederetur, satisfacere. Et non solùm spem istam, sed certitudinem habebant Monasterium, & Francisca quod remanens in sæculo posset ab ære alieno liberari ex legitima patris, & ex hæreditate fratris, bene in fortioribus terminis distinguit Sanchez *d. n. 8.* & alij quos sequitur Bordon. *vbi sup. vers. duodecimo non potest,* immò, & in dubio rationibus hinc inde vigentibus si probabilius esset, quod posset satisfacere non posse ingredi tenet Sanchez *vbi sup n. 9.* Vnde cum tam magna euenerit medio tempore rerum mutatio, nec Francisca potuit ratificare, nec Monasterium recipere ratificationem, cum nec professionem posset ab initio recipere stante ære alieno. Nam in ratificatione requiritur; quod actus ille potuerit confiteri, & benè notat Bord. *d. c. 6. q. 30. vers. primo quod ratificatio actus* inualidi supponit eius nullitatem permansisse in suo statu & de mutatione in simili tenet Sanch. *ad præc. Decal. lib. 5. c. 4. n. 34 & ante eum,* Io. Andr *ad Specul. tit. de stat. Monach. §. qualiter.*

Et ita decisum fuit Francisca tantum informante. Altera parte pluries *concipies libellum q. 37. num. 43. verb. exiuis.*

Citata, & per multos menses expectata.

DECISIO LV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Peatingero.

Pampilonen. Parochialis.

Veneris 8. Februarij 1647.

§. 1. DOmini dixerunt, Carolo obtentam absolutionem ab excommunicatione ac recursus ad Iudices Laicos incursam non suffragari, Quamuis enim eisdem recursibus, & omnibus quibuscumque iuribus inde forsan acquisitis in amplissima forma renunciauerint; quia tamen non obstante sequestro de mandato Rotæ apposito super beneficio inter ipsum, & Sanctium controuerso, adhuc de facto se consonet in possessione eiusdem beneficij, & oblationes Christi fidelium recipit, vt probatur ex testibus in *Summario Sancti n.*8 & sic apparet de clara & euidenti violatione sequestri, iuxta notata in Clem. *ad compescendas de sequest. poss. & fruct.* minimè satisfecit conditioni in facultate absoluendi à Sanctissimo appositæ per hanc suam dumtaxat verbalem renunciationem, vt in proximis terminis dixit Rota *inter impress. post Cinc. de sensibus dec. 62. & in Pampilonen. de lanzi coram bon. memor. Litta. relat. per Saluss. Tiber. in praxi A.C. lib. 3. post c. 10. n. 3. & 4. & in aliis relatis per Modern. Perusin. de Manuten. obseruat. 101. n. 14. & c. 1.* Nec refert, quod testes sint sine citatione partis examinati, quia cum agatur de violatione sequestri à S. Rota appositi, iudex sequestri non tenebatur citare Carolum ad videndum examinari testes, cum violatio sequestri sapiat delictum, & maximè quia in materia recursuum admittuntur probationes etiam informes, & leuiores ad effectum denegandi audientiam Seraphin. *dec. 296. n. 10.* Caualer. *dec. 529. n. 3.* Buratt. *dec. 449. num. 9. & in Cæsaraugustana beneficij de Linares 15. Nouembris 1644. coram D. meo Bicho.* Et frustra se excusat Carolus allegando sequestrum solum super fructibus cadere, cum ipsa possessio, tanquam attentata fuerit sequestrata, & oblationes quas ipse recipit rectè inter fructus connumerentur, vt per Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 30. n. 33 & 34.* Rot. *dec. 368. n. 2. p. 2. & dec. 391. part. 4. tom. 2. in recent.*

2. Obstat etiam Carolo pro consequenda absolutione, quòd expensas Sanctio nondum refecerit, vt debuisset, stante clausula in Breui facultatis absoluendi apposita, *refectis expensis*, quæ actualem satisfactionem requirit, adeo quòd oblatio, seu cautio de illis reficiendis, facta illarum liquidatione non sufficiat, ex allegatis per Barbos. *clausula 132 n. 1. cum duobus seqq. coram Greg. XV. dec. 492. num. 9. ibique Adden. littera B.* ita quod si expensæ non erant liquidæ Carolus, vt Sanctio terminus ad liquidandum præfigeretur instare debuisset, vt in iudiciis priuilegiariis fieri solet Rota *dec. 269. n. 1. in fin part. 1. recent.* prout est iudicium recursuum, & attentatorum, Lancell. *de attentat. p. 3. c. 31. num. 72. & seqq.* præsertim quando in commissione adest clausula, *refectis expensis*, quia ablatiuus ille absolutus infert conditionem, & proinde iurisdictionem suspendit, donec actualiter expensæ reficiantur, vt in puncto dictæ clausulæ tradit Caputaquen. *dec. 150. per tot. p. 1.* & in proximis terminis clausulæ parito Breui, Seraph. *decis. 655.* Gonzal. *super reg. 8. gloss. 9. n. 1. in Annot. n. 147. cum pluribus seqq.* Hic enim dubitari non potest, quin de expensis saltem in genere constet, cum accusatione recursuum plures actus iudiciales facti fuerint, qui vtique sine expensis fieri non consueuerunt. Ad. *ad Greg. XV. dec. 503. in fine ver. quæ opinio* quam refectionem Carolus à Sanctio petere non posset, quia in Breue absolutionis à recursibus Sanctij non legitur clausula, *refectis expensis.* Cum supradictas itaque duas conditiones, quæ copulariuè in Breui appositæ adimplendæ fuissent *l. generaliter C. de instit. subst.* Surd. *dec. 135. n. 1.* Fontanell. *dec. 45. n. 13.* Mantic. *dec. 247. n 4.* non adimpleuerit; licet indicato, quod per appellationem à sententia interpositam, non adest, & in Breui demandatur quatenus adsit, parere, non teneatur, tamen Domini resoluerunt absolutione obtenta ipsum iuuari non posse iuxta *decisionem in his terminis 173. ferè per totam part. 6. recent.* vtraque parte informante.

DECISIO LVI.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Mertio.

Calaguritana prætensi matrimonij.

Lunæ 11. Februarij 1647.

§. 1. IN hac causa sub die 13. Martij 1643. coram me fuit resolutum Ioannem de Angniano esse cogendum ad ineundum matrimonium cum Angela Zaldiuar vigore sponsaliorum de futuro, quæ inter eos fuerant contracta, ac promissiones factæ per d. Io. de contrahendo matrimonio cum eadem Angela, & non cum alia, vt apparet ex Sum. dictæ propositionis, maximè quia inter eos postea sequuta fuit carnalis copula. Reproposita sub hac die causa ad instantiam Ioannis recessum fuit à decisis ex nouiter deductis, & probatis per eundem vigore Remissoriæ illi concessæ. Primo enim fuit probatum D. Angelam non solum ante dicta sponsalia non fuisse virginem, verum etiam postea vitam inhonestam duxisse, quæ habita fuit pro iusta causa impediendi ne Ioannes recusans tale matrimonium ad illud cogi possit, cum iure cautum reperiatur contrahentem cum aliqua sponsalia esse quidem monendum, vt ad matrimonij effectuationem deueniat, non tamen ad illud esse cogendum, si aliqua subest causa ex qua vir à sponsalibus etiam resilire prætendat, *c. ex litteris il secondo, in fin* ibi, *nisi rationabilis causa obstiterit &c. & ibi glos. & DD. & c. Requisiuit, de sponsal.* M. Anton. *resol. 2. num. 3. vers. tamen quando adest vera*, & rationabilis causa *lib. 1.* Fontanell. *de pactis nuptial. claus. 12. gloss. vnic. num. 6.* Menoch. *de arbitr. cas. 455. num. 1.* Gioua g. *cons. 16. num. 19. & 36. lib. 1.* Gabr. *cons. 186. num. 1. & 8. lib. 2.* Menoch. *cons. 786. num. 1.* Seraph. *dec. 1111. num. 4. vers hac tamen regula, & dec. 1258. num. 1.* Caual. *dec. 447. num. 1. vers. quia est Iuris concl.* Buratt. *dec. 311. num. 2. & dec. 412. num. 6. vers. tertio, &c. & in recent. dec 217. num. 9. vers. aduertebant omnes DD. part. 1. & coram ben. mem. Coccine dec. 437. n. 1. & seqq. relat. per Rubr. in suis annot. ad dec. 431. n. 79. p. 4. tom. 3. recent.* Ecclesia solet abstinere à coactione matrimonij, ratio enim est, quia nuptiæ coactæ, vt plurimum exitus malos habere solent; *c. requisiuit in fine, & ita not. Glos. & DD. extra de spons. & ibi* Abb. *n. 3.* Sanch. *de matrim. disp. 21. n. 10. vers. 4. limita, & disp. 29. n. 4. vers. probatur autem lib. 1.* [illegible] *& ambig. lib. 5. tit. 17. n. 12. ibi nam nup. per metum, &c. & n. 57.* M Anton. *resol. 2. n. 7. vers. secunda erit causa, & seqq. lib. 1.* Gabr. *d. cons. 186. à n. 7. vers. secunda est conclusio, & seqq. vsque ad fin. lib. 2.* Giouagn. *eod. cons. 27.* Rimin. iun. *cons. 362. n. 50. vers. coactis nuptiis, &c.* Seraph. *dec. 893. n. 33. vers. nam &c. & dec. 1112. n. 7. vers. solent enim, &c.* Buratt. *dec. 311. n. 2. vers. in proposito autem, & seq. & in rec. 207. n. 9. vers. Ideoque si etiam plena, &c. p. 1. & coram Papa Greg. XV. dec. 376. n. 5. vers. & licet, &* ibi Add. *n. 9.* ibi cum nuptiæ coactæ. Sponsalia autem in se habent tacitam conditionem si res in eodem statu permanserit & si causa iusta ab eis recedendi non superueniat, prout iustissima videatur, si mulier post il-

la cum alio fornicetur, c. Quemadmodum de iur. vbi gloss. in verbo oculos. Hostien. n.5. Ioan.Andr. num.13. Anchar.n.3.Abb.n.9. & cons.48 n.8.lib.1. Sanch. de matrimon.disp 19.n.4 Mantic.de tac.& amb. lib.3. tit. 17.n.19.vers.ex hec autem deducitur, &c. Rota d.437. n.5. circa fin.& d.242.n.3.ibi, Et ratio est coram Durano Seraph.1112.n 9

2. In præsenti vero casu quam plurimæ ex parte Io. adducuntur causæ pro prætensa dissolutione horum sponsalium, quæ autem sint iustæ Iudicis arbitrio remitti solent DD. in d.c.Ex literis, &c. Requisiuit extra de sponsal.Sanch. de matrimon disp.19.num.16. ibi. Totum enim idem Menoch.de arbitr.iud. cas.415.n.1.ver. & Iudicio arbitrio Fontan. de pact.nupt.claus.12.gl. vnic. n.6. M. Anton. var. resol. lib.1.resol.2.num.1. Surd. cons.364.n.9.ibi,que tamen æstima, &c. Gabr. d. cons. 186.n.1.vers.vel quando,&c.Couagn.d.cons.16. vers.& quoniam lib.1.Rota penes Buratt.dec.311.n.2. vers.que autem dec.397.num.2.vers.cum tamen,part.1.diuers. & coram Papa Greg.XV dec.386. num.6. & 447. num 2. vers. qua causa coram Card. Caual. & dec.451.num.3. part.4.rec.

3. In primis autem DD. valdè iusta causa visa fuit pro tali dissolutione illa,quæ oritur ex mala fama, & impudicitia eiusdem Angelæ probata ante dd.sponsalia d.Io. prorsus ignorata, vt patet ex eius Sum. n 1. dum primus Testis deponit se habere, & tenere pro certo Angelam fuisse,& esse mulierem impudicam, secundus Testis refert se audiuisse ab vxore Matthæi de la Scaga Angelam modo cum vno, modo cum altero locutam fuisse, quo casu, cum copula sit difficilis probationis,vt loquit Rim.iun.cons.147 n.5 ib. ex quo Soc. iun. cons.32.n.12 13.& 23.lib.2 Dec. cons.377.n.2. Ond. cons.13.num.30.vers.tum etiam quia, &c. vol.1. Farin. in prax.crim.q.136.cap.1.n.4.part.2.sem.2. Buratt.dec. 330.n.9 ibi, quatanquam difficilis, &c. & agatur de probando eo,quod certitudinariè ex sui natura sciri, & cognosci nequit,cum secretè,& non palam, nec in hominum conspectu fiat,& actus copulæ in sensum testis immediatum non cadat. Ceph.cons.82.num.30.& seqq. lib.1.Ferret.cons.389 n.14 Onded.cons 15. n.16. vsque ad 34 Farin.d.q.136. n.34 Alex. cons.169. n.11. lib.6. propterea ad illam probandam admittuntur qualescunque probationes etiam præsumptiuè, & ex sola fama,& etiam imperfectæ, quæ vniuntur ad constituendam,plenam probationem,immo coniecturæ sufficiunt, cum semper admitti soleant in his, quæ sunt difficilis probationis Mascard.de probat.concl.452.n.5.10.& 12. Sanch. de matrim.lib 10.disp.12.n.46. Farin. d. q.136. cap.1.n.1.& cap.3. n.74. & in tract. de test. quæst.64. n 215.& seq.Mant.de tac.& amb.lib.8. tit.14. n.8. Rimin.iun.d cons 274.n.6.7 8 & 15.Dec. cons.117.n.12. Ferret.cons.178.n.13.& 15.Soc.iun.cons.32.n.13. lib.2. Onded.d.cons.15. num.28. & 32. ibi, Et propterea, &c. Buratt.dec.503.n.9. & post 2. vol. cons. Farin. dec.15. n.3.ibi,etiam in his,&c.& dec.71.num.2.ideo dd.testes etiam singulares, & de credibilitate deponentes illam probant saltem in genere, Bart.in l.2 §. Idem Labeo n.3 ff. de aqua pluu.arc.Mascard.d. concl.452. n.13. Onded.d.cons.15.n.33.vers.ideo Testes, &c. Paceu. matrimonij 5.Martij 1620.coram S. D. N. in §. Accedente etiam quòd cùm ad fornicationem,Buratt. dec.255. n.9. vers.& est regulare.Farin. de test.q.64 n.223. vers. limita 17. & seq. maximè dum agitur ciuiliter, vt in præsenti casu pro dissoluendis sponsalibus,Farin.d tract.de test.de quæst.64.n.229 & in prax. crim. d. q.136. n.18. ibi,& copula carnalis quando agitur ciuiliter,&c.Idem Farin.cons.25.n.1.ibi, vbi de crimine agitur ciuiliter, &c.& cons.33.n 6.

4. Remanet eo magis d copula probata ex depositione d.primi Testis,dum testatur audiuisse à Petro de Riualora Scholari ipsum carnalem copulam cum Angela habuisse. Secundus Testis pariter deponit audiuisse à Io.de Minoro ipsum quoque copulam cum d. Angela habuisse,ac idem fecisse Martinum Gil. Tertius Testis deponit audiuisse ab Andrea de Anguiano eandem Angelam tractatus impudicos habuisse cum d. Petro, qui testes cum specificè deponant,& à quo audiuerint probant ipsius Angelæ fornicationem, & faciunt indicium Gloss. in c. Præterea vero conscios,de testibus. Hostien.n.2. Ferret. consilio 168. n.15. in vers. deuenio ad aliam speciem probationis & n.1. & seqq. Ferret. cons. 168.n.20.per tot.Ceph.cons.82.n.30.ibi asserit se intellexisse, & n.3. ibi vbi etiam aliquod specificant, &c. Prout de reiteratis osculis etiam & amplexibus, dum Angela inuitabat d. Petrum ad cœnandum simul sæpe cœnare solebant deponit d.primus testis asserens vlterius vidisse d.Angelam, & Petrum nocturno tempore in locis suspectis,dum ipsa descendebat ad aperiendam eidem Petro portam domus, vt ab ea exire posset, & de dd. osculis & amplexibus deponit etiam secundus testis,qui actus cum sint præparatorij proximè proportionabiles congrui,& ordinati ad ipsam copulam, vtique illam probant ex text. c. ex literis, vbi gloss. in verb. Viere debeant gl. in l. quod ait ff. ad l. Iuliam de adul. Bart.ibid.n.1.Alex.in l.1.n.19. vers. exemplum in probat ff.si cert.pet. sup.alleg.33.consequens de amplexu Farin.d q.13 c.8. num.109. vbi num. 114. loquitur de conuiuiis, & n.130.de osculis & n.136.de amplexu, Rim. iun.d.cons.374.n.9.& seq. loquens de dd.actibus, & aliis similibus, Ferret. d. cons 168. n.3. ibi per vnum amplexum Dec.cons.377.n.10.& 11.Mascard.de probat. concl 452.n.16.& 18. Buratt. dec. 350. n.10. & vers. ex cohabitatione,&c. Vnde cum d. Angela probatur ab alio cognita, talis fornicatio sufficit pro sponsalium dissolutione etiam si illa fuissent iurata,& firmat Mantic. de tacit.& ambig.lib.3.tit.17. num.19. vers. nam si sponsa.

5. Ignorantia autem circa impudicitiam, & inhonestos mores Angelæ probatur dum ipse erat originarius Oppidi S. Ascentij, quod distat ab Oppido de Annate, in quo degebat Angela spatio 45. milliariorum, ideò illius qualitatem, vitam, atque mores nescire poterat. Tum quia etiam ipse erat valdè iuuenis ac teneræ ætatis,quæ in eo magis facit præsumere ignorantiam, maximè respectu eorum, quæ adeo occultè fiebant vt alicui patere nequirent, c. Præsum. de reg.iur.in 6. l.Verius, ff de prob Surd cons.7.n.35.& cons.28. n.100. Seraph. dec.916.n.9.Greg.dec.511 n.19. & 519. n. pariter 19. Caual. dec.289.n.6.& in re.dec.136.n.3.p.1. Mascard. de prob concl.880.n.2. Concurrit etiam inuerisimilitudo, quod iuuenis nobilis mulierem impudicam ducendo,se, domumque suam perpetuo dedecori subiisse voluisset, vt aduertit Sanchez de matrim. lib.1. disp. 63. n.3.& seqq.Maiol de irregul.lib.1.c.31.num.4. Giorag. d.cons.16. num 41.vers.quis enim honestæ conditionis est tam fatuus. &c. & licet non desint, qui sentiunt causas prædictas tangentes mulieris impudicitatem, quamuis à sponso ignoratas non sufficere ad dissoluenda sponsalia iuxta text. in cap. Quemadmodum,de iureiur. vbi firmat sponsalia minimé dissolui ob fornicationem, & morbum præcedentem Paludanus 4. quæst. 27. art.3. n 33.Tamen dum concludenter apparet de tali fornicatione etiam post dicta sponsalia,vt in præcedenti casu illa benè possunt dissolui, & benè distinguitur per eundem text. in c. Quemadmodum vbi doctor. etiam si fuerint iurata, vinculum enim iuramenti non adeo firmat sponsalia, vt non liceat ab eis recedere iusta accedente causa text.in c.Præterea el primo.& apertius in d. c.Ex his Syluan. & in d. c. requisiuit de sponsalib. & prædictis in locis Card.Butr.Abb.& Præpos.M Marta. resol.2.n.4.lib.1.Fontanell.de pact.nupt.claus.12.num.6. Molin.de iust.& iur.disp.171.fol.120. §. Deinde si mulier.Sanch.qui multos citat de matrim.lib.1.disp.29.n 4. ibi,

ibi, *vbi dicitur non esse cogendum*, *&c. & disp.* 63. *n* 3. Pont. *eod. tract. lib.* 1. *c.* 18. *n* 2. Syluest. *in verb. sponsalia, n.* 10 Lup. *in cap. per vestras*, § 8. *num.* 13, Couar. *super* 4. *decret. part* 1. *cap.* 4 Menoch *consf.* 786. *num.* 10 *&* 13. Giouagn. *dict. consf* 10. *n.* 19. *&* 41. *vers. tum quia*, *&c.* Gabr. *d. consf.* 86 *num.* 2, Surd. *consf.* 364. *n.* 7. ibi, *nisi rationalis causa*, Seraph. *dec* 1 1 . *num.* 4. *&* 1258. *num.* 1. Coc. *dec.* 437. *n.* 1. *& seqq.* Caual. *dec.* 447. *n.* 1. *& dec.* 1. *n.* 1. *vers. & licet pars.* 1. *diuers. & coram Papa Gregor. dec.* 376. *n.* 5 & ibi Adden. *n.* 9. *vers. quando tamen*, *&c.* *Rom. sponsalium* 9 *Febr.* 1629. *coram bon. mem. Pirouano*, hanc opinionem, vti veriorem firmat Sanch. *de matrim. disp.* 29. *n.* 4. *vers. tandem* ibi, *& ideo*, vbi plures referuntur DD. *& loco supra citato n.* 5. *vers. verius tamen*, *&c.* At in præsenti casu cessat ista quæstio cum nullibi appareat de iuramento Ioannis, qui solummodo promisit se non esse in vxorem ducturum aliam mulierem, quam d. Angelam, & propterea eo minus est cogendus ad perficienda dd. sponsalia. Seraph *de priuil. iur. priuil.* 38. *n.* 2. Sanch. *d. disp.* 29. *n.* 3. ibi, *& ita à contrario sensu*, *&c.* Giouag. *d. consf.* 16. *n.* 36. *&* 39. *vers. bis ita stantibus*, ibi, *tum quia sponsalia non fuerunt iurata*, *&c.* Gabriel. *consf.* 186. *num.* 9. *&* 10. Rota *dec.* 447. *n.* 7. *&* 468 *num.* 3. *coram Card. Caual.* In sponsalibus non autem iuratis etiam quæcumque leuissima causa sufficit ad effectum ab illis recedendi. Gabr. *d. consf.* 186. *n.* 6. Giouagn. *dict. consf.* 17. *numer.* 47. Franc. Marc. *dec.* 534. *num.* 8. M. Anton. *dict. tract. lib.* 1. *resf.* 1. *num.* 11. *vers. in sponsalibus autem.*

6. Nec obstat, vt Io. ex eo quod promisit Angelam ducere in vxorem teneatur illi fidem seruare, vt firmatur in decisione quæ reuidetur *sub* 3. 1. *vers. & nihilominus*, *&c.* & vt referunt Add *per R* ... *in d. dec.* 432. *n.* 58. *&* 59. maximè cum post dd. Sponsalia, fuerit etiam sequuta copula carnalis, quæ operatur, vt sponsalia transeant in matrimonium, *vt in ead. nostra dec. vers. quod eo magis*, *Frat. discept. forensf cap* 555. Add. *per rub. loca citato num.* 66. maximè dum à princip. fuerunt mutuo consensu sponsalia contracta, non possunt illa hodie vnius ex coniugibus tantum dissensu dissolui, *vt in ead. dec. d.* §. 1. ibi, *& dum à principio*, *&c. & dd. Addent. per Rub ibid. n.* 67, 68, 69. *&* 70.

7. Nam vt dicebatur dum Io. cum d. Angela ad sponsalia deuenit sub credulitate, quod ipsa esset virgo cum talem eam se finxerit, ac illius impudicitiam ignorauit, & hac deceptione non obstante etiam post contracta sponsalia ipsa non seruauit ei fidem, cum inhonestè nihilominus vixerit, iste pariter non tenetur matrimonium contrahere vigore sponsalium, nec ipsi Angelæ fidem perseuerare ex trita illa sententia, frangenti fidem, fides frangatur eidem, *l. enim proponas*, *la secunda C. de pact. Rom. in l.* 3. §. *posse teri*, *n.* 7. *de acquir. possf.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 3. *tit.* 16. *n* 22. Altogr. *consf.* 9. *n.* 1 quod autem in decisione in hac causa emanata dicatur sponsalia transire ad matrimonium sequuta postea copula, illa loquitur in suis terminis, scilicet vt hoc seruaretur ante Concil. Tridentin. quæ iuris dispositio, cum modò correcta reperiatur per ipsummet S. Trid. Concil. *sess.* 24. *de reform. matrim. cap.* 1. vbi irritantur matrimonia, quæ non sunt facta præsente Parocho, & testibus cum aliis dicantur præsumpta propter illam carnalem copulam voluntariam, ideò de iure sunt sublata, vt sæpius declarauit *Sacr. Congr. Concilij ad tradit. per Nauar. in annal. c.* 21. *sub n.* 26. *vers. tertio pro alterius n.* 28 *vers. e contrario & n.* 85. *& c.* 25. *num.* 144. Thom. Treuis. *dec.* 20. *n.* 1. *lib.* 1. Menoch. *de præsumpt. l.* 3. *præsumpt* 1. *n.* 96. M Anton. *lib.* 1. *resol.* 28. *n.* 23. *vers. nam hodie*, *& resol.* 76. *n.* 1. 4. *&* 5. Surd. *consf.* 364. *n.* 54. *vers. hæc vero* Giouagn. *consf.* 67. *n.* 31. 33. *&* 37. Rota *in Tullen. sponsalium* 22. *Iunii* 1626. *coram Card. Sacrato in ordine* 131. *num.* 7. ibique iuris dispositio *part.* 4. *tom.* 2. *recent.* & licet à principio sponsalia fuerint mutuo consensu contracta, tamen dum postea iudex animaduertit partem recusantem matrimonium habere iustam causam ab illis resiliendi stante hac iustitia, causæ partis resilientis immunis redditur ab obligatione illa perficiendi, vt inquit Guttier *de matrim. lib.* 1. *c.* 14. *num.* 61 *vers. quod si vnus*, *&c.* Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 52 *n.* 4. cum sancta Mater Ecclesia timens summoperè infaustos euentus coactarum nuptiarum se abstineat à coactione cum sponsalia non sint indissolubilia, sicut est matrimonium. Ideo legitima subsistente causa, vt dicebatur, Ecclesia potest, & debet dissimulare, ne ad coactionem procedatur, vt præter adducta *in* §. 1. ibi, *& isto casu*, *&c. scribit collect. in d. c. resol.* 2. *vers. credo tamen*, *quod Ecclesia de sponsal.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 63. *tit.* 17. *n.* 8. *&* 18. *dd. adden. ad dec.* 331. *n.* 79. M. Anton. *de resp.* 2. *n.* 7.

8. Atque ita Iudex dum subest iusta causa debet tantum recusantem monere *dict. c. litteris*, *& ibi DD. omnes Abb. in c. requisiuit num.* 4. *de sponsal.* Alex. *consf.* 212. *n.* 5. *vol.* 5. Anton. *alios referens ad resol.* 2. *n.* 4. Vlterius, constat etiam de graui indignatione parentum Io. & consanguineorum de odio, ac maxima animi auersione in sponso contra sponsum excitatis; necnon de imminenti scandalorum periculo, ac de maximo infelicis exitus timore, quo casu sequatur tale matrimonium, prout de his omnibus deponit 8. testis eodem *sum. n.* 3. *&* 4. Iden que deponunt 4. 5. 11. 12. 14. 18. & alij 20. Testes examinati vigore remissoriæ, quorum dicta comprobantur ex Epistola Ordinarij Calaguritani super his omnibus attestantis.

9. Quod autem dicta Angela post dicta sponsalia inhoneste vixerit, & fornicationem commiserit, colligitur ex Sum. Io. *n.* 2. *&* 3 vbi plures testes deponunt de illius in honestate, scilicet de osculis cum diuersis amatibus, quod petroanebat continuò in domo Martini, quod iste dixerit cum eadem pernoctasse, quod illa fuerit malè tractata ab eius Matre ob illius inhonestatem, quod mater obiorgabat Amasium, & quod de nocte ipsa confugiebat, de altercatione inter Amasium, & Angelam, & quod ista dabat ex platea signa Amasio, quod Martinu. Gil. olim amasius rixabatur cum Andrea nouo amasio propter amorem Angelæ, quæ omnia in his terminis, & alia similia considerantur *per Ferret. in d. suo consil.* 168. *n.* 19. *vers. penult. adduct.* alam spem Iudiciorum, quæ ex alieno auditu, &c. *& n.* 10, firmat testes deponentes de auditu, & à quo audictint probare adulterium, à contrario sensu firmabatur *per Mans. dec.* 7. 2. *n.* 5. Rimin. iun. *consf.* 398. *n.* 28, maximè cum dd. Testes credant, quod audierint *cap. Quoties*, *& ibi* Butt. & Aret. *col. pen. vers. circa secundum*, *de testib. Natta consf.* 170. *num.* 7. Cephal. *consf.* 250. *num.* 15 Riminald. iun. *dict. consf.* 398. *num* 29. *vers. verius.* Et dum non agitur ad plenum præiudicium separationis vinculi, vt in præsenti casu, in quo matrimonium nondum fuit coottactum dd. Testes suffragantur, vt firmat idem Ferret. *dict. consf.* 168. *numer.* 20. *vers. non obstat*, *&c.* qui licet de auditu deponant, iuncti tamen cum fama publica, quod d. Angela esset malæ conditionis, & inhonestè vineret, probant illius fornicationem, quæ præsumitur continuata post sponsalia, dum non probatur emendatio *d. consf.* 168. *num.* 20. *vers. concurrunt etiam*, quæ omnia sint apta negotio, de quo agitur, & verisimilis, faciunt adeo vehementem, & violentam præsumptionem, vt debeat includere animum ad credendum talem fornicationem, quatenus supradicta singula non prodessent, tamen simul iuncta iuuare debent *cap. final. de success. ab intest. cap. cum causam. de probat. c. Ex litteris. & c. de præsumpt. & d. consf.* 168. *num.* 20. *cap. fin.* Vnde cum ex suptadictis, & ex aliis actibus ex eodem Sum. apparentibus, & concludenter appareat de inhonestate d. Angelæ, & de iusta causa in Ioanne matrimonium cum ea recusandi nullo quidem

pacto ad illud cogi posse videtur d.c. Quanquam de iur. vbi Abb. cæteri D.D. duc. in Epitome de spons. p.1.c.5.n.1. Menoch de arbitr. cas. 414 n.5. Menoch. cons. 786. n. 16. ibi attamen & causæ iam supra connumeratæ, &c. n 25. §. respondebam vers. ex quo sequitur, &c. Rot. dec. 451. n. 4. vers. & licet p. 4. rec.

10. Ex hac autem fornicatione Angelæ plures eiiciuntur causæ quæ sufficiunt, vt iure merito recidi possit à supradictis sponsalibus.

11. Quarum prima est odium capitale exortum inter prædictos quod valdè venit attendendum, &c. c. 2. & d. c. requisiuit, vbi Abb. n. 4. de spons. Menoch. de arbitr. Iud. lib. 2. cent. 5. cas. 455. n. 3. vers. Et hi admonentur, & cons. 787. num. 25. vbi quod quando sponsus, &c. M. Anton. d. resol. 2. n 8. & resol. 28. n. 13. in princ. lib. 1. Rota dec. 307. n. 9. ibi, stante præcipuè quod inter ipsum, & Isabellam &c. pars. 1. rec.

12. Altera est asserta Indignatio parentum, & consanguineorum vt apparet ex eod. Summ. n. 4. quam validè ponderat Abb. in d. c. Requisiuit. Gutier. Canon. q. lib. 1. c. 10. n. 17. & seqq. Anners. de matr. q. 8. sect. 14. §. 5. vers. & inter hac damna Anton d. resol 2. n. 9. & d. resol. 28. n. 13. vers. Tum ob indignationem &c. Giouag. de cons. 16. n. 23 vers. tertio quia, &c. Menoch. consil 787. n. 16. ibi quod fortias est patris dissensus, & n. 26. & tandem dixi, &c. Ex qua indignatione imminet periculum exhæredationis, vt deponunt Testes examinati in Proc. remiss. videlicet primus super 5. fol. 203. secundus fol. 225. tertius fol. 226. quintus fol. 233. qui quidem metus, vt præbeat iustam causam recedendi à sponsalibus tradit Bart. in l. si ob turpem num. 6. ff. de cond. ob turp. caus. Ant. d. res. 2. n. 10. Fontanell. de pact. nupt. claus. 12. glos. vnic. num. 7. ibi, quando adesset timor, &c. Giouag. d. cons. 17. ibi, quando filius, &c. Seraph. dec. 1258. n. 5. Greg. XV. dec. 376. & ibi Adden. n. 9. ibi, habetur tamen pro iusta causa &c. & coram Canall. dec. 447. n. 2. ibi, velle eam exhæredare, &c. & dec. 468. n. 1. & in Trullen. matrimonij 13. Maij 1596. coram Penia. vers. Et in casu proposito. ibi, & tunc propterea post d. resol. 1. Ant.

15. Adest etiam alia causa resultans ex maxima disparitate coniugum ratione natalium, ex eod. Summ. n. 6. vbi apparet de nobilitate Io. & n. 7 de vili conditione Angelæ quam magni facien. Idem Anton. d. res. 2. num. 5. Sanch. de matr. disp. 14. n. 3. Fontanell. de pact. nupt. claus. 12. n. 7. Menoch. præsumpt. 10. lib. 10. & cons. 786. n. 12. & 15. Gabr. dicto cons. 186. n. 4. vers. & ex maxima disparitate. Cas. de Graff. dec. 2. n. 5. tit. de spons. & Add. ad dec. 331. n. 81 matrimonia enim infelices exitus plerumque habere solent, quando inter impares contrahuntur, Menoch. cons. 385. n. 6. circa fin.

Et ita Ioanne tantum informante fuit resolutum, &c

DECISIO LVII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Meltio.

In causa Hispaleñ. Decimarum.

Veneris 15. Februarij 1647.

§. 1. Bona de quibus agitur, nuncupata de Bueña Esperanza prouenientia ex hæreditate Ferdinandi Enriquez vsque de Anno 1615. titulo emptionis fuerunt acquisita à Fratribus Prædicatoribus, seu Dominicanis, Conuentus Sancti Pauli el Real Ciuitatis Hispalen. In bis autem cum Capitulum Hispalen. prætendat esse in quasi possessione exigendi decimas, petiit manutentionem super tali exactione; Viceuersa autem cum dicti Fratres asserant se immunes à tali solutione vigore Priuilegiorum per Summos Pontifices ipsis cõcessorum, institerunt pro manutentione in possessione prætensæ exemptionis; dubitatum ideo fuit, cuinam ex istis dandum sit mandatum de manutenendo, & ad fauorem Decani, & Capituli fuit per Dominos responsum.

2. Habet enim Capitulum in huiusmodi exactione non solum fundatam intentionem ex assistentia iuris, cum sit generalis, & perpetuus Administrator reddituum decimarum, & illam exerceat vice Archiepiscopi, vt fuit resolutum in Hispalen. decim. 13. Iunij. & 5. Decemb. 1636. coram bon. mem. Pirouano, & in alia Hispalen Decim 27. Iunij 1644. in principio coram Reuer. P. D. meo Corrado, necnon in alia Hispal. de Baraona 16. Martij 1646. §. Capitulum, coram R. P. D. meo Cerro. Verùm etiam ante motam litem, & antequam bona huiusmodi peruenirent ad manus Fratrum S. Pauli probat, suam quasi possessionem exigendi per tres testes, vt ex eius Summ n. 5. quæ operatur, vt manutentio illi sit concedenda l. 1. ff. vti possid. §. retinendæ Inst. de interd. Card. Seraph. dec. 1382. in princ. & 1497. n. 1. & in recent. dec. 341. n. pariter 1. p. 1. Rot. in d. Hispal. coram R. P. D. meo Cerro in princ vers. ideoque, & in altera coram R. P. D. meo Cerro prime §. circa finem.

3. Non obstat deducta exemptio à Fratribus circa solutionem huiusmodi decimarum vigore Priuilegiorum ipsis concessorum per sau. mem. Bonifacium Octau. Martinum Quintum, & Eugenium Quintum, quæ per alios Summos Pontifices confirmata postea fuerunt.

4. Quia cum non appareat fuisse derogatum c. nuper. de decim. quod vti conciliare, specialem derogationem requirebat Rebuff. de Decim. q. 14. n. 56. Archidiacon. c. 1. n. 2. de constit. in 6. Toletana Decim. 26. Nouemb. 1605. post Marthesan. de commiss. p. 2. fol. 596. n. 1. & in eadem 19. Iun. 1606. coram Iusto, & in alia Toletana Decimarum 29. Nouem 1607. coram Ortembergo, Vrbinaten. Decim. coram Sanctissimo impressa post Tamburinũ de iure Abbatiss. in ordine 96. Hispalen. Decimarum 3. Maij 1635. coram bon. mem Buccabella in ordine 42. n. 10. p. 7. recent. Corduben. Decimarum de Lucena 27. Febr. 1636. coram bon. mem. Coccino in ordine 103. n. 2. ibi, quæ quidem derogatio, Vercellen. Decimarum 13. Nouem. 1645. vers. non obstat, & 15. Ianuar. 1646. §. quæ responsio coram R. P. D. meo Cerro, & in dicta Hispalen. de Baraona, vers. non obstat coram eodem, & Capitulum habeat assistentiam Iuris ac fundatam intentionem respectu suæ quasi possessionis exigendi in bis bonis in ea est manutenendum, donec Fratres de eorum prætensis iuribus plenè ac concludenter docuerint. Rota in Dertusen Decim. prima Iulij 1620. coram bon. mem. Cardinale Sacrato, Leodien. Castri de Mombech. 29. April. 1637. coram Reueren. Domino meo Præside Vallisoletano in ordine 514. n. 11. & dec. 42. n. pariter vnd. p. 7. recent. Seraph. dec. 1380. num. 1. vers. bis tamen non obstantibus, quia inspectio Priuilegiorum, An scilicet, comprehendant etiam bona, de quibus agitur, necne, concernit petitorium, at ad illud talis inspectio remittitur donec liquidè constet, quod Priuilegia comprehendant bona controuersa, vt fuit resolutum in Tirasonen. Decimarum 341. num. 1. part 1. recent & 105. num. 3. part. 2. Abulen. Decimarum, quæ est 362. num 1. part. 1. & in dicta Dertusen. Decimarum impressa post tractat. Modern. Perusin. de manuten. dec. 157. per totum. & præcipuè num. 5. dicta Hispalen. Decimarum, §. secus vero coram R. P. D. meo Corrado. & in altera coram R. D. meo Cerro 12. Ianuar. 1646. §. quia permutationem, ibi, Nec vis facienda est. &c. vt in recent. dec. 477. num. 3. part. prima, & 205. part. 5.

5. Nec releuat prætensa consuetudo immemorabilis, seu præscriptio per fratres allegata non soluendi decimas ex omnibus bonis acquisitis, & signanter ex illis quæ propriis sumptibus colunt, seu coli faciunt, & quod ab Anno 1615. quo supradicta bona emerunt vsque ad tempus litis, scilicet de Anno 1632. illas nunquam soluerint.

6. Quia natura immemorabilis est, vt non liceat in ea

assignare

assignare principium alicuius temporis; In præsenti autem casu clarè constat de initio quod desumitur ex Priuilegio exemptionis dictis Fratribus concesso per Bonifacium Octauum,& ab ipsis Dominicanis in actis producto, ex quo propterea remanet destructa natura immemorabilis, *Put.decis.426.n.2.lib.2.& 467.num.6.coram Papa Gregorio Decimo quinto 454. num. 4.& 1102.num 8.vers sed tollitur difficultas coram Cardinale Seraphino*, Buratt.*decision.551.n.primo, vers. vnde sequitur,& decis.831.num.6.in recent.& 342.num.3 p.4. Toletana Decimarum de Capilla 4. Iulij 1640. coram Eminentiss. Domino Cardinale Verospio, & in Burgen. Decimarum 26.Maij 1642.coram Reuerendissimo Domino meo Patauino, Colonien. Iurisdictionis 7. Maij 1646.vers.quoad secundum coram R.P.D.meo Corrado.* Addendum est etiam quod testes pro Fratribus examinati non coarctant negatiuam scilicet, quod illi non soluerint, nec soluere potuerint, quin ipsi sciuissent, prout deponere perneceste deberent; nam quamuis ipsi deponant de aliquo tempore minimè fuisse solutum, potuit tamen alio tempore solui, vt explicat Cardin. Caualer. *decision.487. n.3.* Seraphin *dicta dec.1102. num.8.vers.& ideo in recent.dec.667.n.9.part.4.& dec.22.num.5.p.6.& Corduben.Decimarum 10.Maij 1604. coram Ortembergo,confirmata 8. Maij 1610.coram Sanctissimo Domino Nostro Vercellen. Decimarum 13. Nouemb.1645.vers.minus obstat,& 15. Ianu.1646.coram R.P.D.meo Cerro.*

7. Vnde cum dicta immemorabilis,& præscriptio à Fratribus prætensa non remaneat concludenter probata,&per tres sententias conformes canonizata,interim ipsi impedire nequeunt, quin Capitulo concedatur manutentio, *Marescot.var.resol.lib.1.c.11.n. 6.7.& 8.dictus Modern.Perus.obseruat.45.num 19.Theatina Iurisdictionis cum Vbaldo Seniore post dictum tract. de manutent. decis.197.n.2. Minutic.decis.296.& in recent. decis.273.num.1.part.2.* maximè cum præscriptio in materia decimarum extendatur de Prædio ad Prædium, sed quolibet Prædio probari debeat iuxta regulam tantum præscriptum quantum possessum, Buratt. *dec.402.num.4.*Caualer.*dec.487.num.4.Posth.de manut.obseru.731.num.183.*

8. Et dum de anteriori possessione Capituli non dubitatur, multò minus suffragatur Fratribus allegata quasi professio exemptionis: cum non doceant quod sciente, & patiente Capitulo non soluerint Seraphinus *dicta decisio.1102.n.8.vers.& maximè* Buratt. *dec.572.num 13.dicta Hispalen.Decimarum 27.Iun.1644.§.primò quia non obstat, &c.* vbi in hoc proposito luculenter multi allegantur Doctores, In præsenti autem casu excluditur talis scientia, & patientia Capituli dum decimæ non ipsomet Capitulo exiguntur, sed arrendantur,vt fuit consideratum in dicta *Vercellen.Decimarum 13.Nouembris §.minus etiam probatur coram R.P.D.meo Cerro.* Immo potius euidentissima resultat contradictio,& reluctantia Capituli dum ab ipso in arrendamentis,& locationibus, quæ factæ fuerunt pro tempore,exceptæ, & reseruatæ apparent illorum omnium decimæ,qui eas soluere recusassent ad effectum, vt contra illos iudicialiter experiri posset, vt deponunt testes dicto *Summario n.7.* per quam contradictionem necessario infertur Capitulum nunquam intellexisse eius quasi possessorem velle dimittere, sed saltem eam animo retinere, quæ vt sufficiat ad istum effectum explicat *glos.in l.1.§.in verbo possidet, l.3.§.in omittenda ff. de acquirend.possess.Gratian.discept. forens.c.384. n.31. vers.neque obstat.*Buratt.*dec.604.n.1. vers. nec possunt dici.& dec.823.num.5.vers.tum quia, & in recent.dec.241.n.4 vers.rursus 560.n.3. part.1.& 129. n. 4. vers. quod sufficit part.4.Duran dec.138 n.5.* & *dicta Hispalen.decimarum coram R.P.D.Cerro meo visa*, ibi, Vnde resultat,& in allegata *Hispalen.Decimarum de Baroana coram* R. P. D. *meo Cerro §. quicquid circa fin.*& talis continuatio possessionis metienda est ex parte possessoris,non autem ab eo contra quem possidetur: *Guido-pap.dec.629. & coram Papa Greg XV. dec.275.n.2.& ibi Adden.n.18.& in rec.dec.341.n.1.vers.quæ possessio & 562.n.2.3.part.1.& 205.n.2.part.2. d.Hispalen.decimarum 27. Iunij 1644.vers.Quia fuit responsum.* Dato igitur, quod Arrendatarij etiam fuerint negligentes in exigendo tales decimas, eorum tamen negligentia non præiudicauit Capitulo, minusque illud priuauit sua possessione,quinimò illius vigore manutentionem petere potest iuxta doctrinam *Bartol in l.si vxori n. 3. ff.de acquir.possess.Veral.dec.170.n.5.& 182.n.8.Adden.ad dec.116.n.5.coram Papa Gregor.XV.& dec.42.n.6. vers.Et Ministro par.recent.*& doctè fuit etiam firmatum *in dictis Hispalen.coram R.P.D. meo Corrado §.2. quin versic,Non vtique & coram R. P. D. meo Cerro §. 2.quin,& in Vercellen.decimarum 13.Nouembris 1645. §.Minus,& coram eodem R.P.D. meo Cerro.*

9. Demum nihil refert quod bona huiusmodi transierint ex personis laicis in Ecclesiasticas personas. Quia cũ agatur de alia Ecclesia,ac eius Capitulo,illius certè conditio respectu huiusmodi exactionis mutari atque fieri deterior non potuit ex mutatione personarum,contra quas possidebat, *c.quoniam,vbi Abb.§.1.de offic.deleg.l.3.§.ex his de verb.signif.Gratian.discept.foren.c.113 n.17.&c.310.n.39.* Lotter. *de re benef.q.38. n.110.lib.1.to.1.de Modern Perus.obser.56.n.5.* Caualer.*dec.85.n.7.& 379.n.6.& in recent. decis.341.n.1.* ibi, *Quia ex mutatione pa-.1. Romana fideicommissi de Epis.4. Aprilis 1631. coram Eminentissimo Cardinali Verospio.*

Et ita vtraque parte informante &c.

DECISIO LVIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Celso.

Gandauen. Exemptionis.

Veneris 10. Maij 1647.

§.1. EXistentibus Monasteriis tàm Fratrum, quàm Monialium SS.Saluatoris Ordinis Sancti Brigittæ Tenctamundanæ in pacifica quasi possessione exemptionis ab auctoritate,& potestate Episcopi Gandauen.Ordinarij contendentis eadem Monasteria,necnon personas, & bona illorum iurisdictioni suæ esse subiecta, fuit per signaturam Sanctissimi, commissa causa Eminentissimo Cardinali Panzirolo tunc Rotæ Auditori,in cuius locum suffectus dubitaui,an constatet de omnimoda exemptione, & libertate à iurisdictione Ordinarij:Et DD.in contumaciam Episcopi negligentis comparere, informantibus tantum Monialibus,Fratribus,& confessariu,affirmatiuè responderunt, Moti ex amplissimis priuilegiis,& indultis Summorum Pontificum Bonifacij IX. Ioannis XXII. Pauli II. & Leonis X. Datis in sum n.2.3.4. & 5.Ex quibus apertissimè constat dicta Monasteria, Abbatissam, & Moniales,& confessarium, necnon bona quæcumque tam præsentia,quam futura,esse prorsus exempta,& immunia ab omnimoda Ordinariorum, & aliorum quorumcumque iurisdictione, auctoritate, potestate, dominio, visitatione,& correctione,& sub iure, proprietate, ac protectione Diui Petri,eiusque S.Sedis fuisse suscepta; ex cuius amplissimæ concessionis forma clarè resultat omnimoda, & totalis exemptio eorundem Monasteriorum,à iurisdictione Ordinarij, iuxta *text.in cap. si Papa & in c.cum persona de priuil.in 6. Innocen. in c. veniens n.7.vers.libertate de verbor.signif Ang.in summ. verbo exemptus num.2.& eod.Tabien.n.4.Dec cons.113. n.6.vers.& in isto priuilegio.& n.seq.* vbi ampliat,etiam si non fuerit facta mentio de iure Ordinarij.Quod etiã

voluit

voluit Chokier. *de iurisd. ord. in exempt. p. 1. q. 11. à n. 5. vers. nec erat necesse vsque ad fin. Mascard. de prob. conel. 713. n. 1. vers primò si dicatur, & n. 2. Mar. Anton. var. res. lib. 3. res. 4. n. 1.* Barbos. *de potest. Episcopi alleg. 123. n. 11. vers. primo si Pontifex, & n. seq.* Rota *in Brundisina iurisdictionis 9. Februar. 1579. coram Bubalo, & coram* Seraph. *dec. 1015 per tot.*

2. Nec obstare visum fuit, quod Abbatissa, & Moniales, necnon Fratres, & confessarius renunciauerint priuilegiis prædictis subiiciendo se, & bona iurisdictioni eiusdem Episcopi; nam vltra quod huiusmodi renuntiatio extorta fuit per vim, & metum vt firmatum fuit in præsenti causa sub die 29. Aprilis 1641, coram Eminentiss. Panzirolo, & propterea nullius est roboris & momenti *tot. titul. ff. & C. quod met. cau. Bart. in l. 1. §. 2. n. 4. ff. quar. rer. act. non datur, cons. 1. de renunc. Rol. cons. 100. n. 122. & seqq. lib. 4.* & firmatum fuit in *Posuanien. Abbatia 15. Iunij 1646. coram me.*

3. Adhuc dicebant DD. renunciationem prædictam non sustineri, ex quo non potest exemptus sine consensu Pontificis, cui immediatè subiectus est, renunciare priuilegiis Apostolicis, & iurisdictionem alterius prorogare *tex. est expres. in c. cum tempore de arbitr.* ibi. Cum & si sponte volueris de iure tamen nequiueris sine licentia Romani Pontificis renunciare &c. & notat ibi *Abb. n. 1. idem Abb. in c. significasti n. 8. in fine, vers. conclude ergo; & n. 9. de for. comp. Castr. cons. 431. n. 3. vers. quod autem lib. 1. Ferret. cons. 102. n. 17. & 28; Gail. pract. obseru 40. à n. 1 per tot. vbi n. 5.* reddit rationem, quia interest superioris nè subditus ab alio iudicetur. Roderic. *quest. reg. tom. 1. quæst. 36. art. 5. col. 1. vers. præterea facit. Mandos. design. grat. §. exemptiones ab Episcopis vers. exemptus à iurisdictione fol. mihi 121.* Sanch. *super Decalog lib. 4. c. 39. sub n. 29. vers. prima negat Modern. de iure Abbatiss. & Monial. disp. 17. quæst. n 2. & seqq. 9* & in puncto firmauit Rota *dec. 456. num. 10. 14. & seq. dec. 461. numer. 20. & seqq. parte 5. in recent.*

4. Et quamuis *gloss. fin in d. c. cum tempore de arbitr.* firmet, sustineri renunciationem in præiudicium renunciantis, licet secus in præiudicium superioris, nihilominus quicquid sit de huiusmodi opinione, quam in terminis exemptionis reprobat *Abb. in eodem c. cum tempore n. 7.* ea ratione, quia priuilegium exemptionis respicit non solum fauorem exempti, sed etiam eximentis, quorum ius est taliter coniunctum, & connexum, vt diuidi, & separari non possit, & firmauit etiam Rot. *d. dec. 456. num. 12. & tribus seqq. & dec. 461. à n. 24. part 5. recen.*

5. In omnem casum non procedit in exempto immediatè subiecto Sedi Apostolicæ, vt aduertit Felin. *in c. P. G. n. 13. vers. & intellige de offic. & potest. Iud deleg.* Rota *coram* Seraph. *dec. 595. n. 7. vers. cum enim isti, & corā san. mem. Greg. XV. dec. 325. n. 23. ibique Add. n. 29.*

6. Exceptio vero præscriptionis in partibus alias deducta nullo modo merebatur allegari, tum quia illa non iustificabitur in facto, prout necessario esset iustificanda, tum etiam quia dum in contrarium constat de quasi possessione exemptionis, quæsita per Fratres, & Moniales, cessat quæcumque præscriptio prætensa per Episcopum circa exercitium iurisdictionis, quæ in omnem casum non releuaret, cum non possit præiudicare iuribus Sedis Apostolicæ per *tex. in c. ad audientiam in fine, ibi Abb. n. 12. & Felin. n. 17. de præscrip. auth. quas actiones, C. de sacros. Ecc.* Rota *coram* Seraph. *dec. 1015. n. 12. vers præter has, & num. 13.*

7. Præsertim attento decreto irritanti in præfatis indultis Apostolicis apposito, propter quod inficitur quicquid in contrarium gestum fuerit tam quoad titulum, quam quoad possessionem, adeo vt per negligentiam, & non vsum, nullum fuerit eisdem Monasteriis præiudicium illatum vt post *Archidiac. & alios probat Felin. in c. cum accessissent n. 30. vers. quarto limita de constit.* Rota *dec. 3. de priuil. in antiq. & dec. 240. num. 4. par. 4. diu. & coram* Buratt. *dec. 704. n. 10. vers. tertio quia.* Et fortius vigore Constitut. san. mem. Vrbani VIII. editæ sub die 5. Iunij 1641. incipien. Romanus Pontifex in § necnon reliqua omnia.

8. Minus releuat, quod iuxta Regulas eiusdem Ordinis in cap. 26. constituatur Episcopus tam Sororum, quàm Fratrum dictorum Monasteriorum Pater, ac visitator necnon etiam Iudex in omnibus causis, quia cum postea superuenerint priuilegia exemptionis à Bonifacio IX. de aliis Pontificibus concessa, per quæ omnis iurisdictio Ordinario competens in personas, & bona huius religionis, sublata fuit, vtique dubitari non potest, quin fuerit derogatum dispositioni eiusdem reg. per *tex. in capite 1. de constit. in 6.* Rota *coram Greg. XV. dec. 267. numero 9.*

9. Demum, ad id quod dicitur ex dispositione Concilij Trident. competere ordinario ius visitandi Monasteria, & loca exempta, placuit pro nunc DD. responsio aliàs data in decisione Eminentiss. Cardinalis Panzirolì, nempè dispositionem prædictam non habere locum in illis Ecclesiis, & Monasteriis, in quibus regularis obseruantia exercetur; vt apparet ex verbis eiusdem *Conc. sess. 21. c. 8. de reform.* ibi, Propterea commandata Monasteria &c. In quibus non viget regularis obseruantia & exempta ab Episcopis, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegatis annis singulis visitentur &c. notat Roderic. *quest. reg. tom. 1. quæst. 36. col. 3. vers sed hic quæ diximus.*

Et ita &c.

DECISIO LIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Barchinonen. Exemptionis.

Lunæ 20. Maij 1647.

§ 1. Rotalis sententiæ à R. P. D. meo Corrado latæ confirmatio hodie in gradu appellationis reuocata fuit in dubium, & pro confirmatione responsum. quia ex decisionibus editis in prima instantia coram b. m. Coccino, & coram eodem D. meo Corrado satis eius iustitia deprehenditur, vt dixit Rot. *dec. 325. n. 4. p. 5. recen.* & validitas apparet ex reuolutione processus iuxta vulgarem decisionem Caputaq. *dec. 260. p. 1.* concurrente autem validitate, & iustitia sententia est confirmata Marc. Anton de Amat. *dec. 41. n. 31.* Rot. *dec. 207. n. 1. & dec. 295. n. 1. part. 5 recent.*

2. Neque vrget vnicum ex aduerso deductum obiectum nullitatis ex quo sententia sit concepta per ablatiuum absolutum, ibi, *saluo tamen & reseruato Sanctæ Sedis beneplacito*, qui ablatiuus facit conditionem *l. à testatore ff. condit. & demonst. Surd. dec. 268. n. 11.* Coc. *dec. 47. n. 1.* conditio vero efficit vt sententia tanquam nulla veniat reuocanda, *l. cum Iudex, vbi gloss. in verb. palam est circa fin. ibique Bart. n. 3 C. sent. & interlocut. omn iudic. l. 1. § biduum ibi sane quidem ff. quand. appellan. sit c. biduum 2. quæst. 6. Franc. in c. præterea num. 1. de appellat. Guidop. dec. 67. n. 1. Osasc. dec. 146. n. 2.* Quo magis quia hactenus conditio beneplaciti Apostolici purificata non fuit, vt per *Io. Andr. ad specul. tit. de sent. § iuxta n. 17. verb si iudex, Bald. in d. l. cum iudex n 8 C. de senten. & interloc. omn. iudic. Bursat.* in terminis sententiæ conceptæ per ablatiuum absolutum *cons. 115. n. 6. & 2 seqq.*

3. Nam pro responsione Domini animaduerterunt, quod sententia in parte substantiali nullam habet conditionem, sed purè & absolutè declarat Capitulum & Canonicos Cathedralis Barchinonensis, & singulos

eorum

eorum fuisse, & esse immunes penitus plenaq; ac libera gaudere,& frui debere immunitate, & exemptione ab omnibus & singulis gabellis, impositionibus, & oneribus per Ciuitatem Barchinonæ seu,illius Gubernatores,Rectore Consiliarios,Ministros,& alios quoscumque pro ea impositis, & imponendis tam ratione quarumcumque rerum ac bonorum separabilium quam inseparabilium, idest quæ à Mercatoribus vel aliis Laicis postquam in Ciuitate fuerunt introducta Clerici emunt pro victu,ac cæteris quibuscumque ipsorum ac familiarum vsibus.

4. Conditio autem illa saluo & reseruato &c.adiecta est in Capitulo separato in quo firma semper remanente totali immunitate Canonicorum superius dispositiuè ac purè declarata Iudex pro faciliori executione huiusmodi immunitatis respectu bonorum inseparabilium pronunciauit Ciuitatem teneri in fine cuiuslibet anni restituere eisdē Capitulo & Canonicis quidquid importabit rata oneruni & gabellarum impositarum pro tempore super bonis inseparabilibus, hoc est quæ Clerici à Mercatoribus, seu aliis quibusuis venditoribus pro ipsorum ac familiarium, & Capituli vsu emissent in Vrbe sequendo in hac parte praxim traditam ab Azor. *inst moral. par. 1. lib. 5. c. 11. § quintum priuilegium, vers in dubium vocatur*, quæ cum recipienda sit quatenus Cleri consensu,& Sedis Apostolicæ beneplacito fuerit approbata, ideò Iudex præfatam approbationem,& consensum reseruauit, nec tamen exinde dicitur restrinxisse, aut aliquo modo alterasse liberam immunitatem Clericis de iure competentem superius pronunciatam,ac declaratam,*Pomec.conf.49.n.15.lib.1. Menoch.conf.422.n.33. Anton.de Amat.resol.5.n.25. Grammat. dec.66.n.5.*

5.Cum igitur sententia in parte substantiali declaratoria immunitatis Clericorum dirimat prorsus controuersiam omnemque habeat euidentem certitudinem, & nullam conditionem intrinsecam vel extrinsecam, conditio adiecta secundæ parti pro faciliori executione,ibi, *insuper pro faciliori præfatorum executione*, cum respiciat ordinem,& modum exequendi sententiam illam conditionalem, & per consequens nullam non reddit,vt probat *text. l. cum eorum 5. Cod. sent. & interloc.omn.iud. & notat ibi glos. verf. præstarent. Bart. in princ. Burfatt.conf.155.n.9.conf.219.sub n.2.in fin. Gabr de sent.conc.3. & 4 Vant.de nullit.sent.ex defect.processu.n.16. & 17. Scacc.de sent.& re iudic. gloss. 14. q.7.n 181.& q.14.n.8. & 60.* qui omnes dicunt rationem,quia tunc adhuc remanet sententia certa in parte substantiali,& principalis eius dispositio non suspenditur per ea quæ fuerunt adiecta circa ordinem exequendi, & faciliorem executionem, satisque est quod pars substantialis sit vndique libera,ac secundum iustitiam, ac iudicij rectitudinem prolata.

6. Et absonum videtur quod Ciuitas in hac parte impugnet sententiam quando potius gratias agere deberet,cum praxis illa respiciat non tam fauorem Clericorum quàm ipsius Ciuitatis, quia Clerici iuxta eorum immunitatem recusare possunt soluere ab initio pro bonis inseparabilibus ratam pretij quam auget solutio Gabellæ facta per venditorem,Atque hinc neque informantes pro Ciuitate allegare deberent quod nondum sit obtentum beneplacitum Apostolicum, & consensus Capituli , quia vtroque cessante non est locus prædictæ praxi fauorabili ipsi Ciuitati,& Clerici gaudent vt supra totali immunitate ab initio & in limine emptionis bonorum inseparabilium,præter quod, cum consensus, & beneplacitum præfatum respiciat executionem, non impedit quominus interim sententia possit confirmari prout iacet, & sufficiet. quod vtrumque intercesserit quando agetur de dictæ praxis executione,vt per *Cancer.var.resol.tom.3.c.17.de sent. & par. execu .n.499. Peregr.de fideic.art.50.n.82.& 83 Surd. conf.186.n.17.& conf.410.n.54. & seqq. Honded. conf. 98.n.16.lib 2. Rot. in Bononien.fideicommissi de Bologninis 15. Martij 1641. coram bon.me.Merlino,§ imo, & in eadem 17. Nouembris eiusdem anni coram R.P.D. Carillo §.quinimo*

7.Rursus non obstat, quod sententia videatur continere contrarietatem, eo quod in prima parte declarat Canonicos absolutè immunes absque aliqua reseruatione beneplaciti Apostolici tam respectu bonorum separabilium,quam inseparabilium,in secunda verò reseruato dicto beneplacito declaret Ciuitatem teneri restituere in fine cuiuslibet anni eiusdem Canonicis,& in Capitulo quidquid importabit rata gabellarum super mercibus, & rebus per ipsos emptis, si enim iuxta tenorem primæ partis Canonici non tenentur soluere nullaque actio competit Ciuitati contra illos pro gabellarum exactione,frustra compellitur Ciuitas ad restitutionem vigore secundæ partis,& è contra si Ciuitas tenetur ad restitutionem,præsupponitur in necessarium antecedens, quod potuerit exigere id quod repugnat primæ parti sententiæ. Nam fuit responsum euitari contrarietatem ponderando quòd secunda pars non excludit liberam exemptionem firmatā in prima, sed quia accedente beneplacito Papæ possunt Canonici conuenire cum Ciuitate , vt pro bonis inseparabilibus soluant quidem venditoribus integrum precium , sed Ciuitas teneatur in fine anni restituere cuilibet illud plus , in quo creuit precium ratione gabellæ , ideo in euentum in quem huiusmodi conuentio fieret , Iudex condemnauit Ciuitatem ad restituendum vt supra , & hic omnisque alius possibilis intellectus accipiendus est ad euitandam contrarietatem sententiæ, *c.cum tu de testibus.cap cum expediat de elect.in 6. Alex.conf.185. n 4.& seqq lib. 7. Buratt. dec.952 n.10. Rot. dec.167. n.52.par.4.Dec.736. n.8.par.4.tom.3.recent.*

DECISIO LX.

Sacra Rota Romana coram R. P D. Otthobono.

Veneta Indulti.

Veneris 7. Iunij 1647.

§.1. Venerabile Monasterium S. Catharinæ Venetiarum Ordinis S.Augustini ingressa fuit nobilis Virgo Soror Priula de Priulis duarum germanarū sororum in eodem Monasterio professarum pietatem imitando , & in sui acceptione pinguiorem eleemosynam,& solito maiorem Monasterio tribuit, & insuper ea conditione fuit recepta,ne vocem,aot suffragium haberet dum viuerent aliæ duæ sorores Moniales. Quinimo per plures annos soror Priula , postea supplicauit S.S. mem. Vrbano VIII. vt suffragij ferendi gratiam illi concederet , qui annuit,dummodo expressus ad id Abbatissæ, seu Priorissæ & Monialium Monasterij capitulariter,& per secreta suffragia accederet assensus.

2. Verum dissentientibus Priorissa,& Monialibus,reiectaque petitione sororis Priulæ , fuit demum pro illius parte supplicatum Sanctiss. D.N.vt eidem vocem actiuam,& passiuam concedere dignaretur, & obtenta gratia fuit expeditum Breue,quod præsentatum Vicario Venetiarum mandauit exequi,quod decretum fuit moderatum quatenus verificata fuerint verificanda.

3. Appellauit Soror Priula ad Reuerendiss.Nuntium Venetiarum,qui mandauit exequi Breue Apostolicum, cui etiam decreto cum fuisset appellatum pro parte Priorissæ , Monialium, & causa esset deuoluta ad Curiam, fuit mihi commissa cum clausula, parito litteris arbitrio Rotæ. Vnde dedi dubium , An intraret arbitrium pro retardatione,aut pro exequutione Breuis,& re ad

re ad examen deducta, fuit resolutum intrare arbitrium pro retardatione.

4. Arbitrium enim regulatur à iure iuxta doctrinam Bart. *apius in* Rota *canonizat. in Extrauag. ad reprimendum verbe videbitur n.6.* Cæsar *de Graff.dec.7. n.7. de sent.& re iudic.* Rota *coram* S.Greg. *dec.189.n.3.& dec..21.& dec.495.vtrobique n.1.& dec.312.n.1. p.4. recen.* de iure verò retardatur executio literarum Apostolicarum, quotiescumque constat de earum subreptione, vel obreptione *c.super litteris 20.de rescript. c. cum dilecta 22.eodem tit.* Rota *coram Caual. dec.92. n.1.in fin.ac seq.& dec.218.n.3.par.1.in recent & in Sipuntina, eu nullius Archipresby eratus 14. Martij 1646. coram Rev.P.D meo Verospio.*

5. Verum Sanctiss. D.N. non fuit expressum per Agentes sororis Priulæ, quod eidem aliàs per S. me. Vrbanum fuerat dispensatum super voce actiua, & passiua cum moderatione, & præseruatione consensus Monialium, quod si fuisset expressum, vel Papa gratiam non concessisset sine simili modificatione, vel saltem difficilius, & si fuisset factus certior de priori concessione limitata, illam non mutasset, iuxta egregiam doctrinam, *Io. Andr. in cap.2.n.2. de fil.presbyt.in 6.* Innoc *in c.venient.n.4.ibique* Abb. *n.14.Felin.sub num 2.de præscript.* Ruin. *cons.161. n.31.in fin.lib.2.& cons.82.n.13.lib.3.* Socin. *cons.14 num 4* Paris. *cons.74.n.57.& seqq.lib.4.* Curt. *sen. cons.73.n.15.post med.* Molin. *de primog.* Hispan. *lib.2.cap 4.n.50.& 51* Gutierrez *qq.canonic.lib.2. cap.15 n.91.& 94.* Sanchez *de matrim. lib.2. disp.22. n.2.*& tenuit Rota *coram Verall.dec.218.par 2* & magis in terminis *in decis.91.n.2 r.3.lib.3. diuers.* quæ loquitur de simili gratia concessa liberè Abbatissæ non facta mentione primæ decurtatæ, & limitatæ ad consensum Monialium.

6. Nec minus fuit Sanctiss. expressum Moniales acceptasse sororem Priulam ea conditione, & pacto, vt viuentibus aliis duabus sororibus voce actiua, & passiua careret, taliqué pacto per plures annos sororem Priulam acquieuisse, quod sine dubio erat Summo Pontifici exponendum, nam Princeps pactis priuatorum derogare non solet *c.ex multiplici, & ibi DD.de decim gloss. fin in cap.1.verbo derogetur de pact in 6.modern.Rom.de re benef.lib.1.q.55. n.21. & 22.* nunquam enim pactis priuatorum censetur derogatum nisi de iis specifica, & expressa mentio fiat, vt est *text.in d. c. ex multiplici de decim* Rota *coram Pur.dec.193.lib.1.in correct.inter diuers.dec.613.n 3.& 4.part.1.coram* Buratt. *dec.435.n.4. & coram Reuerend Vrgellen dec.48.n.10.*

7. Non obstat, quod hoc pactum posset esse notum SS ex quo de iure est, quod tres sorores moniales in eodem Monasterio non sunt capaces vocis actiuæ, & passiuæ, vt constat ex decreto Sac. Congregat. Regul. relat. per Modern. *de iur. Abbatiss.disp.5.q.4.n* 8. quia adhuc pactum erat exprimendum, licet contineret in tantum, quod continet lex, seu decretum Sac. Congreg. nam forsan Papa derogasset legi, sed non pacto, vt in puncto firmat Anchar. *in d.cap.ex multiplici sub num.4.vers.sed dic.de decim.* & ratio est, quia Papa auferendo in quibusdam casibus dispositionem legis, magis facit gratiam, quam alicui iniuriam, sed quando quis sibi prouidet per pactum iniuria esset auferre, quod ex sua prouisione quæsiuit Rota *in Valentina subsidij 4. Maij 1611.coram Penia inter singul.Rubei to.2. fol.496.*

8. Pactum enim dispositioni legali adiectum illam roborat, & confirmat adiiciendo nouum vinculum, & impedimentum Salyc. *in l.ea lege 3.n.3.in fin C.de cõdict. ob causam* Alex. *in l.filius fam.118 § Diui tl. 2. sub.n.1. circa med.ff.de leg.1 N* ..*cons 481.n 1.& seq.*Rota *coram fa me.*Greg. *dec.529.n 13.& 14.& in Roman.Vinea 2 .Maij 1614.coram R P.D.meo Ghislerio*; ideoq; necessaria erat expressio pacti, cum etiam difficilius soleat concedi dispensationes, quando plura obstant impedimenta Menoch. *de arbitr.ind.cas.203.n.13.*Gutierrez *qq.Canon.c.15.n.14.l.1.*Gratian. *discept.287.n.19.*

9 De huiusmodi verò pacto inter Monasterium, & sororem Priulam inito constare visum fuit ex confessione eiusdem sororis Priulæ emanata in precibus S. me. Vrbano VIII. porrectis, vt ex lectura Breuis in summ. Monial. *numer.5. iux. l. cum precum 9. C.de liber. caus.* & ex partita libri Monasterij, in quo dicitur sororem Priulam fuisse acceptatam sine voce in Capitulo iunctis adminiculis resultantibus ex pluribus positionibus iuratis per Moniales exhibitis, necnon ex iurata attestatione Priorissæ, & reuelatione facta à duodecim Monialibus quarum fides ex vitæ integritate, & generis insigni nobilitate, ac ex num. potissimum corroboratur Roland. *cons.72.num.5. lib.2.* Honded. *cons.17.n.42.lib.1.*Socin. *cons.194.n.2.lib.2.* Rota *coram S. me.*Greg. *dec.340.n.6.*

10. Demum non obstat consensus à pluribus Monialibus præstitus exequutioni dicti Breuis ad fauorem sororis Priulæ, quia prætermissio, quod non constat de aliquarum consensu, nisi per assertionem earum, quę instrumento interfuerunt, deest certè in hoc casu consensus capitulariter præstitus à Monialibus, qui necessariò requiritur Innoc. *in c.eam te n.9.de rescript.Federic.de sen.cen.61.n.5.* Rota *coram* Card. Caualer. *dec.193.n.4. & 5.& coram* Buratto *dec.573.n.6.*

Fuit itaque resolutum intrare arbitrium pro retardatione vtraque parte informante, &c.

DECISIO LXI.

Sacra Rotæ Romanæ coram R P. D. Otthobono.

In causa Pictauień. Commendæ.

Veneris 14. Iunij. 1647.

§.1. ADuersùs sententiam Rotalem R.P.D. mei Ghislerij in iudicatum transactam, obtinuit à Sanctiss. D. N. causam restitutionis in integrum, prout de iure, mihi committi Franciscus le Petit Acquimere, quo informante ex vna, & venerabili lingua Franciæ ex altera, proposui dubium, An constet de causis restitutionis in integrum, & Domini negatiuè responderunt,

2. Irrefragabile enim visum fuit fundamentum nullitatis Professionis emissæ à le Petit in Sacra Religione Hierosolymitana ante decimum sextum annum expletum, contra expressam dispositionem S.Concil. Tridentini sess.25.c.15.de Regular. & statutorum Religionis Hierosolymitanæ tit. 2. del recibimiento de Fratelli c. 13.14.& 15. quæ in hac etiam parte conueniunt cum Decretis S. Concilij, dum expresse prohibent Minores antequam perueniant ad decimum octauum eorum ętetis annum recipi ad habitum, & aliter receptos priuat beneficio antianitatis, & aliis prout legitur in d.cap.14. & in terminis huius Sacræ Religionis sequuta est Rot. penes Buratt. *dec.205.n.28.*

3. Quod autem Franciscus tempore Professionis ad legitimam ætatem non peruenisset, negari non potest; quia constat ipsum in lucem prodiisse 7. Maij 1583. & professionem emisisse 15. Augusti 1599. vnde tempore professionis emissæ non habebat ætatem, neque à S. Concilio, neque à statutis Religionis, requisitam, ideoque remansit in statu laicali, & incapax Commendarum, & aliorum Beneficiorum Religionis, tam ex dispositione dd. statutorum cap. 63. in titul. delle Commende, quàm ex dispositione Iuris communis, secundum quod Beneficia Regularia non secularibus, sed Regularibus dumtaxat sunt conferenda; *c. cum de beneficio, de prab.in 6. Clem.vnic.de supplen.neglig.Prælat.*

lat. Gonzal. *ad reg. 8 glos. 8. n. 8.* Rota *coram* Seraph. *decis. 1165. num. 12. & dec. 229. num. 1. par. 1. recent.* & fuit plene dictum *in hac causa 11. Martij 1641. in princ. coram R. P. D. meo Ghislerio.*

4. Nullitas verò huiusmodi Professionis euitari non potest sub prætextu tacitæ professionis, deductæ ex delatione habitus, & ex aliis gestis per le Petit; quia cum ipse obtinuerit à sanct.me Paulo V. Breue restitutionis in integrum, & vigore huius sententiam, quia illius Professio fuit declarata nulla, vt in summario Venerab. Linguæ num. 2. & 11. excluditur ex hoc tacita professio, stante expresso dissensu le Petit profitentis, vt probant *Innoc. in c. 1. sub n. 1. & in fin. lo. de Anan. sub num. 7. & n. 9. Butr. in fin. & alij de his, quæ vi, metusuè causa fiunt.* Bald. *cons. 206. lib. 4.* Nauarr. *cons. 34. num. 3 de Regul. Decian. cons. 18. num. 5. lib. 3.* Houded. *cons. 78. n. 4. 23. & 29. lib. 2.* Rot. *decis. 579. n. 3. part. 1. & decis. 705. n. 5. part. 2. & decis. 179. n. 1. ac decis. 397. n. 1. & decis. 533. sub n. 4. & 5. par. 4. recent. & in Vlixbonen. nullitatis Professionis 20. Decembris præteriti in §. cum ergo coram R. P. D. meo Arguelles.*

5. Neque le Petit hodie potest impugnare sententiam ad ipsius instantiam, & fauorem prolatam, sed in eius præiudicium valida, & omninò iusta præsumitur. *l. si seruus plurium 53. §. 1. ff. de legat. 1. l. transactione la 14. C de transact.* latè *Peregr. de fideicom. art. 53. num. 11. & seqq.* Rot. *decis. 100. n. 4. par. 2. recent.* & comprobatur ex *dec. 665. n. 12. p. 1.* in eisdem, non enim potest, quia in iudicio proponere id, cuius contrarium fecit approbare per sententiam, *Roman. cons. 34. sub n. 9. vers. an instantia.* Gabr. *de regul. iur. concl. 1. n. 44. & 47.* Rot. *decis. 78. n. 3. par. 1. in recent. & dec. 556. n. 8. coram S. me. Greg.*

6. Nec releuat quod le Petit de anno 1618. obtinuerit Sedem in prioratu Aquitaniæ. Quia hoc perperam obtinuit à Iudice laïco, nullam prorsùs habente iurisdictionem in hac materia, *c. quæ in Ecclesiarum de const. c. decernimus, de iudic. c. contingit. de arbitr.* nec minùs suffragatur licentia deferendi habitum à Magno Magistro obtenta, quia si le Petit vere fuisset Religiosus, habitum gestare potuisset absque licentia, quæ propterea denotat eum non fuisse talem, cum licentia nil aliud sit, quam collatio libertatis concessa ei qui eam non habet ex se ipso; *c. licet de Regul. Bald. cons. 290 antè fin. lib. 3. & dixit* Rot. *decis. 144. n. 7. p. 1. in recent.*

7. Cum itaque ex prædictis constet de iustitia sententiæ Rotalis, & validitas appareant ex reuolutione actorum, cessat læsio, sine qua non datur restitutio in integrum. Rota *coram Buratto decis. 324. n. 1. in recent. dec. 132. n. 1. & seqq. p. 1. & dec. 66. n. 1. & dec. 69. n. 9. par. 6. in Romana prætensæ societatis 12. Iunij 1645. in fin. coram me, & in aliis sæpissimè.*

Et ita fuit resolutum vtraque parte informante, &c.

DECISIO LXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Rajas.

Ianuen. Priuilegiorum.

Veneris 24. Iunij 1647.

§. 1. PAtribus Oratorij S. Philippi Nerij Ciuitatis Ianueñ non licere residere in Ecclesia sancti Pancratij postquintam causæ proportionem fuit hodie resolutum ex quo d. Ecclesia S. Pancratij non distat ab Ecclesia Parochialis. Sit in qua resident Patres Theatini per Cannas 40. Vnde obstant priuilegia Apostolica emanata ad fauorem plurium Religionum, ne alij Religiosi, vel personæ Ecclesiasticæ, vel pia loca valeãt acquirere intra spatium 140. Cannarum. Potissimum est illud ad fauorem Patrum Carmelitarum Clem. IV. siue potius Clementis V. relatum per Rodric. *quæst. regul. tom. 2. quæst. 49. a. 1. 5.* Confirmatum per Sixtum Quartum vt refert Sorb. *in compend. priuil. regul. verb. ædificare num. 19.* in quo expressis verbis prohibetur ne intra spatium 140. Cannarum proximum Ecclesiis Carmelitarum possint per quascumque personas Ecclesiasticas nouæ Ecclesiæ ædificari siue de nouo recipi; vnde quamuis prima pars prohibitionis locum fortasse sibi non vendicaret in præsenti, ex quo Patres Oratorij non intendunt nouam construere Ecclesiam; sed constructam ampliare iuxta *decis. Mantic. 163.* certe locum sibi vindicat secunda pars priuilegij prohibens ne de nouo Ecclesiæ recipiantur, in quibus terminis nos versari non est dubium.

2. Præfatum verò priuilegium concessum per summos Pontifices Patribus Carmelitanis suffragari in præsenti Patribus Theatinis dicebant Domini ex quo Clemens Septimus communicauit eisdẽ generaliter omnia priuilegia mendicantium, vt habetur in Constitutione eiusdem Clementis VII. *la 38. num. 12. tom. 1. Bullar. tom. 1. fol. 505.* ibi, *Exemptionibus, immunitatibus, & infrà exemptiones, gratias, &c.* plenarium effectum sortiri debere decernimus, qui priuilegia venire sub communicatione censuit Rot. *decis. 87. nu. 5. p. 4. recen.* cuius priuilegij tenor est seruandus *c. porrò de priuil.* Rot. *decis. 791. n. 1. par. 3 rec. Mant. d. decis. 163. n. 2.* & communicatio priuilegiorum operatur idem ac si eadem priuilegia specificè concessa fuissent. Oldrad. *cons. 300. in princ. n. 6. Paris. cons. 22. num. 5. lib. 4.* Rot. *decis. 40. in princ. par. 4. rec. & tradit Roderic. quæst. reg. tom. 1. quæst. 9. art. 9.*

3. Nec obstat quod dicta Communicatio priuilegiorum non intelligatur de priuilegiis tendentibus in præiudicium tertij, & fuit decisum in *Valentina decimarum 28. Iunij 1603. Cor. Lancellotc penes Marches. de Commiss. tom. 1. fol. 639. n. 1. in Vulisoletana quarta funeralis 19. Aprilis 1606. Coram Iusto, apud Tambur. de iur.* Abb. *tom. 3. de . 83. n. 6. Canal. decis. 101. n. 3.* quia hæc responsio non visa fuit tuta ex quo in puncto quod d. priuilegio Clementis V. gaudeant alij habentes communicationem cum priuilegiis mendicantium tradit Barbos. *de iur. Eccles. vniuers. lib. 2. c. 12. n. 72. in fin. Campanil. diuersorium Iuris Canonici rubr. 12. c. 13. sub n. 81. vers. Et quia præsertim,* cum d. communicatio priuilegiorum ad fauorem Patrum Theatinorum sit amplissimis verbis concepta, & loquatur etiam de priuilegiis præiudicialibus Ordinario seu tertio.

4. Minus obstat alia responsio adducta per informantes pro Patribus Oratorij Sancti Philippi quod d. priuilegium non sit in vsu in Ciuitatibus magnis, qualis est Ciuitas Ianuensis, dum in illis valent plura monasteria mendicantium viuere ob magnam affluentiam eleemosynarum quibus illa Ciuitas abundat, vt notat *Sorb. in compend. priuil. regul. verb. ædificare n. 20. in annot. vers. quoad dispositionem Tamburin. de Iur.* Abb. *tom. 3. disp. 5. q. sub num. 2.*

5. Attamen contrarium visum fuit manifestè apparere ita & aliter vt tale priuilegium extet in vsu etiam in Ciuitatibus magnis prout expresse voluit *Confect. in lib. de priuil. mendic tit. 3. c. 3. Campanil. diu. iur. canon. dictu rubr. 12. cap. 13. n. 18. vers. Sorbus autem, & vers. Attamen vbi reprobat Sorbum.* supra adductum, & reddit rationem, quia cum priuilegium sit concessum ordini regularium non abrogatur per eius non vsum aut contrarium vsum aliquorum monasteriorum *c. si dilecti de for. compet.* Miran. *manual. Prælat. q. 35. art. 3.* vbi quod non admittitur hoc priuilegium per non vsum per decennium neque per vllũ tempus, Barbos. *de potest. Episc. alleg. 26. n. 10.* Rot. *dec. 240. n. 5. & sequen. part. 4 diuers.* Burat. *dec. 704. n. 9. & 10. & part. 1. rec. dec. 82. n. 9. & part. 5. decision. 63. num. 10.* vltra quod ad probandum

non vsum non sufficit attestatio aliquorum doctorum, cum illis circa hoc non credatur præsertim quia non sunt versati in Ciuitate Ianuæ Sud. *cons. 74. n. 14.* Mohed. *decis. 2. n. 3. de consuet. Coccin. decis. 123. n. 27.* cum aliis congestis *per Mascard. de probat. conclus. 528. n. 1. & seq. n. m. 3.* ampliat etiamsi plures Doctores testentur de contrario.

6. Nec fuerunt habita in consideratione exempla adducta per Patres Oratorij, quia esset probandum quod in illis casibus regulares vicini, vt in præsenti se opposuerint dum fundans se in obseruantia tenetur eam probare in terminis indiuiduis casus controuersi. *Mūt. dec. 53. n. 7* Seraph. *dec. 326. nu. 2.* Buratt. *decis. 229. n. 6.* quando quidem casus, qui pro non vsu adducuntur non concludunt, quia valuit in illis interuenire regularium vicinorum consensus quo circa non est inferendum ad casum quo ipsi contradicunt vt in præsenti prout in terminis priuilegij super 4. funerali extat decisio in *Rauennaten. quarta funeralis 20. Iunij 1622. coram b. m. Coccino.* ea ratione, quia non fuit in potestate Regularium consentire, vt monasteria noua erigerentur, talis obseruantia affirmatiua in actibus facultatiuis non conuincit quod idem sit seruatum ipsis Religiosis inuitis. *Ruin. cons. 28. n. 10. & seq. lib. 1. Menoch cons. 105. n. 61. Surd. cons. 460 n. 80.* Seraph. *decis. 617. n. 5. Terall. decis. 294. n. 3. par 3* Caual. *decis. 85. n. 1*

7. Sed cessat difficultas quia obseruantia, & vsus dicti priuilegij potius probatur in præsenti ex Breui san. me. Pauli V. ad fauorem eorundem Patrum Theatinorum contra RR. PP. Societatis Iesu *Summario Theatinorum n. 6.* prout rursus idem fuit seruatum contra Præsbyteros sæculares S. Caroli in Ciuitate Neapolitana *d. Sum. num. 7.* de quo meminit P. *de Lezana in summ. quæst. reg. verb. Monasteria regul. n. 2. fol. 403. vers. Vnde cum qui Presbyteri S. Caroli certè nec erant mendicantes.* Quod Breue valde vrgere dictum fuit siue interpretetur emanatum fuisse in executionem antiquorum priuilegiorum siue in vim noui priuilegij, vtroque casu idem militat dum priuilegium concessum monasterio vnius loci prodest omnibus & singulis monasteriis aliorum locorum eiusdem Religionis ex constitutione Pij IV. quæ licet non procedat in priuilegiis concessis seu concedendis particularibus personis Religiosorum, locum tamen habet in omnibus priuilegiis concessis ipsi Monasterio vt perbelle explicat Roderic. *q. regul. to. 1. q. 55. ar. 9. & art. 18 vers. aduertendum* & id totum etiam in vim alterius Constitutionis Leonis X. relatæ à Confecto *in collect. priuil. regul. inter const. Leonis X. Const. 18. fol. 188.* ibi, aut in posterum concedentur, etiam priuilegia postea concessa & in futurum concedenda suffragantur, cum lex semper loquatur *l. Adriani C. de hered. Castr. cons. 235. num. 1. vers. restat respondere lib. 1.* Rot. *in Cracouien. Iuris legendi 19. Iunij 1626. cor. bon. mem. Coccino.*

8. Nec est dicendum præfactum priuilegium fuisse reuocatum per Constitutiones nouissimas Clem. VIII. *la 99. Bular. nou. tom. 3. fol. 146. Gregor. XV. constit. 31. tom. 4 fol. 138. & Vrbani VIII. Const. 23. eod. tom 4 fol. 265.* nam in dd. Constitutionibus ne verbum quidem de 140. Canois de quibus specificè legitur facta mentio in antiquis Constit. Et Rot. in hac materia seruat antiquas Constitutiones *vt in Ianuen. Domorum coram Manzaceda, quæ est la 88. num. 5. par. 4. rec.* & cum præfatæ constitutiones non disponant nisi inter regulares non derogant Iuri prohibendi quod ex dicto priuilegio regulares habent aduersus cunctas personas Ecclesiasticas ne Ecclesias de nouo recipiant de quo dd. Constitutiones loquuntur iuxta theoricam Bald. *in in l. 1. §. fina. C. de latin. libert. tollen. Ramon, cons. 17. n. 1. & 2. Mant. decis. 104 n. 5* Rot. *dec. 103. n. 5. part. 2. recen. & dec. 28. n. 7. part. 3.*

9. Satis autem præfatas antiquas Constitutiones seu priuilegia vrgere ponderatum fuit contra Patres Oratorij S. Philippi propter præiudicium quod eorum nimia vicinitas intra spatium canarum 40. afferret Patribus Theatinis in Ecclesia Sancti Siri residentibus ratione eleemosynarū quas dubitari non potest quin erga eosdem Theatinos tenuiores redderentur propter nimiam vicinitatem, dum Ecclesia Sancti Siri sacramenta percipere per assuetos diuerteretur ad nouam Ecclesiam Oratorij Sancti Philippi quod preiudicium quamuis non esset considerabile si ageretur de noua introductione in Ciuitate idonea ad subministranda alimenta omnibus mendicantibus iuxta terminos dictæ Constitutionis 99. Clementis Octaui de qua loquitur Rota *decis. 745. par. secunda recen.* summoperè tamen extat considerabile, quod noua Ecclesia construeretur intra d. breue spatium præfatum cannarum 40. propter æmulationem & rixas quæ inter Ecclesias tam vicinas possent exoriri, ad quas euitandas emanauit priuilegium Clementis V. vt habetur in verbis relatis *à Roderico in collect. priuileg. tom. 1. fol. 209. col. 1. n. 79.* ibi *& vt quieti eorum fratrum, &c.* Rota *dicta decis. 87. n. 5. par. 4. rec.* Nec sat est quod intrare volentes non mendicent quia opportet vt nec aliud faciant ex quo aliquod detrimentum cæteris regularibus obuenire possit, vt tradit Pater de Lezan. Modesn. Carmel. Matriten. *in d. summ. quæst. reg. verb. monasteria fol. 400. n. 6.* Rot. *decis. 87. n. 5. par. 4. rec.* Quocirca nil vrget imò retorquetur *decis. 676. n. 10. part. 1. rec.* in qua dictum fuit nō præiudicari Theatinis per vicinitatem Collegij Societatis Iesu dum in huiusmodi Collegiis nullus non Religiosus ex eisdem sepelitur nec ibi eleemosynæ pro Missis, & aliis officiis admittuntur: & non attendi an hi qui de nouo volunt Ecclesias acquirere sint mendicantes vel non mendicantes habetur ex d. priuil. Sixt. IV. vbi extendit priuilegium Clem. V. loquentis de mendicantibus ad omnes alios Religiosos aliorum ordinum etiam non mendicantium, & ad quascumque alias Ecclesiasticas personas refert *Solbo in compend. Priuil. Regul. verbo ædificare num. 19. & eadem Bull. est impressa à Lezana tom. 5. summ. part. 2. §. 79. fol. 519. & in comment. n. 431. fol. 807.*

10. Quam sententiam eo libentius Domini amplexi fuere dum Patribus Oratorij S. Philippi nil nocet residere in loco remotiori, & Patribus Theatinis hoc multum prodest, præsertim cum ipsi sine redditibus ex puris eleemosynis sponte à fidelibus oblatis & non emendicatis viuant, suntque certè omnia facienda, quæ ceteris non nocent, & illis prosunt iuxta *text. in lib. 2.* ibi *nisi ei nihil noceat,* & ibi Bart. *vers. ad huius autem ff. sol. matr. Imol. cons. 17. n. 18.*

Et ita resolutum vtraque parte informante &c.

DECISIO LXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado.

Hispalen. Decimarum.

Mercurij 26. Iunij 1647.

§. 1. ATtendentes Summi Pōtifices Paul. III. & Pius IV. S. M. multiplices, & vberes animarum fructus, quos Venerab. Societas Iesu vsque ab eius orientia Institutionis initio in Populo Christiano in dies producebat, dignum censuerunt, vt illi plura concederentur priuilegia, inter quæ illud specialiter recensetur, vt de domibus, Collegiis, ac prædiis, bonis aliisque locis eisdem sociis iuxta eorum viuendi institutum haberi concessis Decimam aliquam etiam Papalem soluere, seu canonicam portionem exhibere &c. non teneantur &c. Eandemque Societatem, Domos, Collegia, & bona

quæ

quæcumque à quibusuis Decimis etiam Papalibus, prędialibus, & personalibus &c. aliisque ordinariis oneribus, &c. plenissime liberarunt, & exemerũt, vt cõstat ex litteris Apostolicis Pauli. Incip. Licet debitum Pastoralis officij. Dat. xv. Kal. Nouemb. anno 1549. in vers. concedentes ipsis locis Bullar. par. 1. inter Constitutiones illius Pontificis 48. & in aliis Pij sub die 19. August. 1561. Incip. Exponi nuper fecistis. vers. & nihilominus pro potiori cautela, in libro Priuilegiorum d. Societatis fol. 87 & seq. Quas deindè confirmauit S. M. Greg. XIII. cum expressa derogatione Decreti Lateranen. Concil. relati in c. Nuper extr. de Decim. aliis litteris incip. Pastoralis officij cura. sub die 1. Ianuar. 1578. Bullar, par. 2. Constit. 61. Verum exortis tractu temporum litibus, ac controuersiis inter Venerab. Capitula Metropolit. & Cathedralium, ac Rectores parochialium Ecclesiarum ex vna, & Religiosos præfatæ Societatis in Regnis Castellæ, & Legionis super interpretatione, ac vsu dictorum Priuilegiorum. Leo XI. S. m. præmissa earum narratione, ac dd. Priuilegiorum tenore, illas ad se auocauit, & terminauit eius Decreto, quo iussit in posterum solui per Societatem eiusque Domus ac Collegia, & loca quæcunque in eisdem Regnis existentia *illis Ecclesiis, quibus alioquin circumscriptis dictis Priuilegiis* Decima *soluenda erat, eius loco vigesimam omnium fructuum, & animalium, quæ de Iure, vel consuetudine decimari consueuerant*, ex quibuscumque bonis prædictis Religiosis tũc obuentis, ac deinceps ex largitione fideliũ, vel aliis lucratiuis titulis obueniendis. Ex aliis verò emendis, vel ab extraneis conducendis integram Decimã. Exceptis ab hac protestatione Hortis, seu viridariis penes eorum Domus, seu Collegia, ac vno prædiolo Agro pro singulis Domibus, seu Collegiis mensuram quatuor fanegarum illarum partium non excedente. Saluis tamen quibuscũque cõcordiis, seu transactionibus inter partes initis quas in suo robore permanere voluit, vt legitur in eius litteris. Incip. Apostolici muneris debitum exposcit. sub die 23. Aprilis anno 1605. quæ postea per San. me. Greg. XV. moderatæ, ad pristinum tenorem restitutæ fuerunt per San. me. Vrb. VIII. similibus litteris. Incip. Alias à fel. rec. Leone Papa XI. sub die 2. Nouemb. 1623. Quare institutis de ann. 1625. pro parte Venab. Capituli Ecclesiæ Archiepiscopalis Hispalen. generalem, & perpetuam habentis administrationem redituum, & Decimarum illius meoq viec Archiepiscopi vniuersalis Parochi in ea Diœcesi, nouis iudiciis primum super executione dictarum litterarum Leon. XI. deinde super manutentione coram Illustrissimo Hispaniarum Nuncio contra Religiosos, & Collegia dictæ Societatis in illis partibus existentia Pro quibus adducebãtur ea quidem particularia priuilegia, ex prænarratis Pontificis Constitutionibus ipsis concessa, quorum vigore quæcũque eorum bona, etiam aliis locata, immò, & ab extraneis conducta prætendebantur exempta, fuisse præfatis Leonis litteris abrogata; sed non fuisse sublatum ius ipsis communiter cum cæteris mendicantium Ordinibus competens ex immemorabili eiusdem Diœcesis consuetudine, qua præseruantur ab eiusmodi præstatione immunia, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt. Hisque omnibus ad Rotam delatis vigore Commissionis directæ bo. me. Coccino, fuit negata Capitulo manutentio præuia Decisione die 26. Nouemb. 1635. Ac subindè in prosecutione negotij principalis, coram me in causis illius subrogato. Domini die 1. Februar. 1644. mandaium dari dubium. An, & in quibus litteræ Apostolicæ suffragentur Capitulo. Interea verò, quia pro Collegiis fuerant exhibiti Articuli ad effectum probandi allegatam consuetudinem immemorabilem, petebanturque litteræ Remissoriales ad partes, quas Informantes pro Capitulo contendebant; Voluerunt super his prius disputari.

2. Proposito itaque pluries Articulo, eoque maturè discusso. Hodie fuit resolutum concedendam esse Remissoriam. Quia Decimarum causa censetur ad hunc effectum ex sentẽtia Rotæ ad instar profanæ sicuti alia quæcumque in quibus non agitur de titulo beneficij *iux. decis. Put. 324. in fin. vers. & quia eramus lib. 2. in correct. Veral. dec. 99. p. 1. & penes S. me Greg. dec. 174. & dec. 403. sub n. 2. & seq. ac in recent. dec. 677. sub n. 2. p. 2. & dec. 183. n. 1. vers. & versamur p. 3. & in aliis infr. citat.* Ideoque data releuantia materiæ articulatæ, (etiam non concurrente veritatis fumo) negari non potest ad *l. Iudices C. de Iud. l. Iudices cum Auth. seq. C. de fid. Inst. c. fin. 30. quæst. 5. Put. decis. 212. n. 5. vers. quia in materia profana lib. 1. in correct. Veral. decis. 68. à n. 1. par. 3. Cas. de Grass. dec. 1. n. 8. vers. maior tamen pars, & seq. de dilat. & decis. 102. a. 2. vers. mouebantur Domini. par. 2. diuers. & penes bon. me.* Card. Mantic. *decis. 374. n. 2. vers. in profanis autem, & seq. ac Sanc. mem. Greg. decis. 124. n. 1. & d. dec. 174. sub n. 2. vers. & in profanis ac decis. 192. n. 2. vers. & sumus in profanis ac d. dec. 403. n. 3. vers. in profanis autem.* Carp. Caualer. *decis. 250. n. 2. vers. nam causa,* Buratt. *decis. 656. n. 1. Reuerendiss. Vrgellen. decis. 35. n. 1. & in recens. dec. 277. n. 2. & seq. & 389. sub n. 1. par. 3. & decis. 256. n. 2. vers. Hæc enim part. 4. tom. 2.*

3. Releuantia verò ex eo deducitur. Quia probata immemorabili quilibet legitimus, & validissimus titulus à Collegiis adduci potest pro defensione prætensæ exemptionis ab huiusmodi Decimarum solutione *iux. glos. fin. in cap. in aliquibus vers. quia clerici vel Ecclesia extr. de decim.* Rot. *penes Crescent. dec. 1. num. 2. vers. & ad hoc probandum, & seq. de Decim. ac in Valentin. Decim. de Gandia 23. Februarij 1602. coram bon. mem.* Card. Seraph. & in propriis terminis hac ratione fuit resolutum constare de releuantia Articulorum ad effectum concedendæ Remissoriæ, licet alia priuilegia exhibita fuissent priùs reprobata in *Toletana Decim. 27. Iunij 1608. coram Ortemberg. in §. His tamen non obstantibus, ac seq. & in Tisaron. Decim. 23. Maij 1619. coram bon. me. Pironan. relata post secundum vol. cons. Crimin. Farinac. decis. 303. in Vallent. Decim. 22. Iunij 1613. coram* Card. Caualer. *decis. 258. in Legionen. Decimarum 22. Maij 1615. coram bon. mem. Mazaned. in recent. decis. 677. n. 4. vers. Vlterius & seq. par. 1. & in Toletan. Decim. 4. Decembris eiusdem anni coram bon. mem. Seleucien. dec. 715. sub n. 1. & seq. p. 3.* Earundem.

4. Nec obstat, quod Articuli non fuerint rectè formati super immemorabili cum coarctione negatiuæ.

5. Quia contrarium apparet ex eorum lectura, & præsertim primi continentis in effectu omnia requisita *gloss. in c. fin. in verb. memoria de præscr. in 6.* quibus illa bene probatur *l. si arbiter, ff. de probat.* P. Rebuff. *de dec. q. 13. à n. 94. vers. quæro quomodo probetur, & seq. Minsinger. obser. 10. n. 5. vers. quomodo autem probanda sit sent. 1. Decian consil. 51 sub n. 35. vers. Aliquando intendit quis probare vol. 2.* Rot. *penes San. mem. Greg. Decis. 196. & in recent decis. 445. sub n. 1. & seq. p. 2. ac dec. 360. n. 13. vers. sexto p. 2. ac dec. 431 sub nu. 1. vers. & moti fuerunt p. 3.* Eaque possunt etiam per testes in eorum dictis, atque rationibus clarius explicari *iuxt. tradit. per Specul. in tit. de teste §. 1. sub n. 63. vers. quid ergo iuncto vers. sed dic valere & sub n. 65. Felin. in consil. 2. sub 35. versic. præmisso secundo. & alios refert. Farinac. de testibus q. 71 sub n. 10. & 31. in 7. & 8. limitatione*, & fuit nuper dictum in *Mediolanen. Prioratus 27. Maij præteriti coram me, in §. Præterea non obstat.*

6. Minùs obstat, quod non fuerit in eis deductum Decimas fuisse ex parte Capituli petitas, atque à Collegiis negatas, eiusmodique negationi Capitulum acquieuisse, quæ videntur necessaria ad effectum acquirendi libertatem ab huiusmodi præstationibus.

7. Quoniam hæc non requiruntur vbi agitur de consuetudine, seu præscriptione immemorabili, in his præsertim,

ferrim, quæ alteri competunt per modum iuris, nam illa vim habet tituli, ac concessionis expressæ eiusmodi adminiculis non egentis, quæ si necessaria forent ex tanti temporis lapsu præsumerentur. Immò illorum probatio eius essentiæ prorsus repugnat cum præseferant, & includant per necesse initium actus, quod destituit immemorabilem. Oldrad. *consil. 254. Quia tota pars sub n. 15. vers. tertiò opponitur. Crauet. consil. 511. à n. 12. vers. non obstat dictum Alexand. &c. & seqq. vsque ad fin. & consil. 775. sub n. 8. vers. non obstat necessariam interpellationem. Natt. consil. 456. sub n. 25. vers. Nec est vera Purpurat. consil. 536. n. 11. vers. & stante titulo præsumpto ac seq. Decian. d. consil. 51. sub d. n. 35. vers. Aliquando intendit quis probare & seq. lib. 2. Menoch. concl. 224. sub num. 35. vers. alia vero requisita, & seq. & consil. 525. num. 10. vers. quia quod attinet ad primum Ioseph. Lud. decis. 106. sub. num. 4. vers. nec obstat, & seq. Gasp. Ant. Thesaur. quæst. forens. lib. 1. q. 8. n. 9. vers. Tertius est casus & fuit responsum in Nonantulana Bonorum 18. & 22. Martij 1595. coram bon. mem. Carain. Mantic. in §. neque obsta quod si aduersus hanc facultatem & seqq. vsque ad fin.*

8. Deinde non obstat, quod prædicta consuetudo sit improbabilis. Tum inspecto tempore litium, de quibus fit mentio in litteris san. mem. Leonis XI. de anno 1601. (vt asseritur) inceptarum, ideoque in præsentia verisimiliter non reperiantur testes in ætate quinquaginta quatuor annorum tunc constituti, qui eam legitimè probare possint; Tum etiam stantibus contrariis actibus pro Capitulo adductis illam prorsus elidentibus.

9. Quia prætermissis aliis) tempus illarum litium (quæ cœptæ fuerũt super solis priuilegiis particularibus Societatis, vt attestatur Rota *in Carthagin. Decimarum 16. Februarij 1615. coram Seleucien. in rec. de 645. n. 4. vers. considerarunt etiam Domini p. 3.*) in præsentia considerari non debet, tum quia fuerunt prorsus extinctæ, ac terminatæ vigore prædictarum litterarum Sanct. mem. Leonis de anno 1605. *ad text. in c. pe. extr. de transact. Sarnen. ad Reg. de iur. quæs. non tollend. q. 7. Valenzuel. cons. 81. n. 19. vers. maximè, & cons. 151. n. 16. vers. maximè*; Tum quia in eis actum fuit de iure particulari priuilegiorum Societatis, non autem vniuersali Mendicantium omnium communi, de quo modò contenditur, Rot. *penes Pui. decis. 248. vers. sed in casu nostro iur. a. in correct. & in Bon. de Maluetiis 16. Maij 1588. coram bon. mem. Plato in §. nec obstat, ac sanct. mem. Greg. dec. 40. sub num. 5. vers. nec potest dici, & seq. & fuit resolutum in Ilerden. Decimar. 16. Decembris 1639. coram bon. mem. Pirouano.* Sed attendendum est tempus huius Iudicij instituti de ann. 1625. super eiusdem breuis interpretatione, ac dictæ consuetudinis releuantia vt apparet ex ipso Processu, de quo testes plures iustæ ætatis, ac bene informati possunt facilè reperiri.

10. Actus autem contrarij pro parte Capituli deducti ex sententia *bon. me. Alex. Iunij in Burgen. Decim.* pro Capitul. Burgen. contra Moniales Beatæ Mariæ de las Huelgas Ordin. Cistercien. anno 1558. 6. Iulij. Et alia *bon. me. Oran in Carthaginen. Decimar. de Murcia* pro Episcopo & Capitulo Carthaginen. contra Monianes S. Antonij de Padua Tertij Ordinis F. Francisci anno 1593 10. Decembris præuia Decisione 19. Nouembris eiusdẽ anni. Ac alia *bon. mem. Penia in Carthaginen. Decim.* inter eundem Episcop. & c. Carthagin. ac Priorem, & Cõuentum S. Petri loci de la Noya Ord. S. Hieron. Et *dec. 1293. & 1295. bon. me.* Card. Seraph. *in Valentina Decim. 1. Iulij & 23. Octobr. 1590. ac dec. 1370. in Seguntin. Decim. 30. Octobris 1600.* (in qua non fuerat legitimè probata allegata generalis consuetudo, vt ibi legitur *sub n. 1. vers. nec obstare ac seq.*) *& in Toletan. Decima. 26. Nouembris 1605. coram Iusto penes Maresch. de Commiss. par. 2. fol. 596. ac in alia Toletana Decimar. 29. Nouembris 1606. coram Ortemberg. Et in Valentina Decimar. 11. Februarij 1608. coram bon. mem. Lugdunen. in recen. decis. 212. p. 1.* (quæ emanauit per contradictas vt patet ex principio) *Et in Conchen. Decimar. de Belmonte 9. Maij 1615. coram bon. mem. Vbaldo in rec. dec. 270. p. 4.* (in qua fuit disputatum dumtaxat de validitate concordiæ initæ cũ illo capitulo vt in ea legitur,) ac in aliis similibus. Non elidunt intentionem Collegiorum. Nam (præter quam in illis casibus) actum fuit tantum de aliis particularibus priuilegiis à Præfatis Religiosis prætensis, non autem de consuetudine immemorabili Mendicantium, vt apparet ex eisdem decisionibus. Immo quando hæc, fuit particulariter allegata, etiam reiectis ipsis priuilegiis Rota concessit Remissoriam *in eadem Toletan. Decimar. 27. Iunij 1608. coram Ortemberg. in §. His tamen non obstantibus.* Placuit Responsio, quod in articulis pro Collegiis exhibitis deducta fuit immemorabilis, non solum vniuersaliter in Regnis Castellæ, ac Legionis, in quibus nonnullæ ex prædictis Diœcesibus existunt, sed particulariter, & præcipuè in Diœcesi Hispalen. Ideoque licet etiam ex huiusmodi actibus elidi posset vniuersalis; non tamen excluditur particularis huius Diœcesis consuetudo, vt benè respondit. Anchar. *in cons. 265. In causa & quæstione quæ vertitur sub num. 1. vers. Ad hoc dico, quod iustificari non potest, & seq. Cranet. d. cons. 111. n. 16. vers. & licet in Italia, & fuit dictum in Caurien. Decimar. relata per Papazon. ad dec. vltim. n. 10. vers. & in vna Caurien. de consuetud. in Nou. & comprobat Hondod. cons. 46. n. 24. vers. cum consuetudo lib. 2.* Quæ maximè attendi, atque præferri debet, *iuxt. gloss. fin. in c. super eo in vers. contraria verò ex inde Cen. Bart. in l. 12. sub n. 45. vers. trigesimo sextò qua e C. quæ sit long. cons. Soc. cons. septimo sub n. 6. vers. Præterea & seq. libro primo Paris. cons. 25. sub n. 42. vers. ex quo consuetudo lib. 4.* Rot. *in Hispalen. Decimar. 18. Iunij 1612. coram Vbaldo §. pen. vers. & in concursu, & in Calaguritana Decimar. coram Cardin. Caualer. dec. 95. n. 3. vers. non autem, & dec. 108. n. 1. vers. Et ideo, & decis. 356. n. 2. vers. quæ consuetudo particularis, ac in recent. decis. 169. n. 9. vers. quia in concursu part. 5.*

15. Nec refert quod Capitulum prætendat contrariũ probare ex testibus, & aliis. Quia non ideò excludi debent probationes Collegiorum, sed perfecto processu videbitur in disputatione causæ quæ sint potiores, & præferendæ *cap. cum Ioannes ibid. no. DD. extr. de fid. instr.* Rot. *penes Bellam. dec. 614. n. 2. vers. De primo ca in Mantic. d. decis. 374. n. 3. vers. nec probatio, & dec. 785. n. 3. vers. quo vero ad probationem par. 1. diuers. ac in recent. dec. 677. num. 5. vers. quibus non obstant. par. 1. & dec. 229. sub n. 4. vers. Atque ex abundanti ac decis. 660. num. 2. vers. Nam respondetur part. 2. & penes Burati. d. dec. 824. n. 7. vers. sicut etiam. ac seq. & in Maceraten. pecun. 27. Ianuarij 1645. coram R. P. D. meo Ottobono in § fin.* Cum præsertim illis interea aliqualiter suffragentur adminicula testium in partibus examinatorum, quibus concinit relatio Modern. *Lusitan. de iur. Eccles. lib. 3. cap. 16. §. 3. sub n. 35. vers. & quamuis* ibi, *prout in Hispaniarum partibus &c. & d. decis. coram b. m. Coccino 16. Nouembris 1635.* in qua solutiones ab eis coactè, & metu censurarum factæ declarantur, ac reprobantur, neg. utque manutentio Capitulo. Neque obstat assertio Franc. *Castil. in eius Tract. de tertiis debitis Reg. b. Hisp. an. cap. 56. sub n. 53. vers. Tambien supongo*, ibi, *y no teniendo exempcion los Religioso, las Religiones, y todas las personas Ecclesiastic. u pagan diezmos, vt probaui sup. a &c.* Quia loquitur de iure communi secundùm dispositionem *text. d. cap. 16. cæterum de decim. in §.* vt legitur Paulò supra (quo ibi se refert *nume. 42. vers. cum alias Religiosi omnes &c.* non autem excludi consuetudinem immemorabilem, quæ priuilegij, ac alterius cuiusque melioris tituli ius præsefert, & in ipsamet lege Regia

præseruatur

præseruatur expressè, vt legitur apud eundem in cap. 21.& pluribus sequentibus.Quinimmò si eam referret, vel negaret,non tamen eius assertioni prorsus deferendum esset, dum hæc in facto consistat, cuius ideò contraria probatio reiicienda non esset, Rota penes Mohed.dec.2.& 3.de consuetudin.Cardin.Mantic.dec.357. sub n.6.vers. Praeterea, vbi reiicitur Ciuitatis attestatio Beroi,de quodam stylo,seu consuetudine Bononiæ, & penes sanct.memor.Gregor.decis.sub n.274.4.vers.nec facit,& seq. vbi reiicitur alia similis,Carauit. de consuetudine Regni Neapolitani.

12.Præterea non obstat,quod Collegia non sint mendicantia,licet Indulto Apostolico fuerint illis communicata aliorum mendicantium priuilegia,quæ sanè communicatio exemptionem à solutione decimarum huiusmodi,quarum non fuit facta mentio, neque explicitè,neque implicitè derogando contrariæ Concil.Gener. Lateranens.Constitutioni relatæ in d.c.Nuper.extr. de decim.regulariter non comprehendit.

13.Quia vetus hæc controuersia quam ea aliis excitauit Horat.Mandos.in eius Tractat.de Priuileg.ad instar. gloss.2.sub num.22.vers.Videndum est autem.& gloss 11. sub num.24. vers. Vltimò non obstat & seqq. absoluit autem Gabr. in cons.28.à numer.8.vers. Verum & seqq. lib.1. Videtur iam definita per sanct. mem. Pium V. in eius Constitutione Incip.Dum indefessæ considerationis intuitu.in ordine 131.Bullar.p.2.qua motu proprio declarauit his verbis, illam, & illius Præpositum,ac singulas personas Societatis huiusmodi verè, & non fictè mendicantes fuisse,esse,& fore,& inter aliorum Fratrum, & Religiosorum mendicantium Ordines,aliósque Fratres, & Religiosos mendicantes connumerandos, prout illos Nos connumeramus,connumerari debere,ac omnes & singulas tam Iuris quam hominum dispositiones in fauorem Religiosorum, seu Fratrum mendicantium nunc, & pro tempore emanatas,etiam in Societate; illiusque Domibus Collegiis, Proposito, & aliis Religiosis locum habere &c. vt habetur in ea in §. 2. Hæc enim sunt membra Societatis pro scholasticis approbatis principaliter instituta qui certè sunt personæ Societatis,& de corpore illius,vt legitur Constitutionibus eiusdem part.5.c.1.ibi, sed quia scholasticè approbati etiam modo quodam interiori, quem admissi ad probationem in corpus Societatis computantur. & in Declaration.sub litt. A. ibi, secundo modo, qui minus latè patet, Societas eum professis, & Coadiutoribus formatis etiam scholasticos approbatos continet. Ex his enim tribus partibus, seu membris Societatis corpus constat,&c. Molin.de Iust.& Iur. tom.1. disp. 139.in vers.Cum Societas nostra &c. Et licet nec dum fuerint inter professos recepti, tamen quantum in eis est, & professionem emittere parati, (si id Præpositus Generalis Institutor Societatis congruere adiudicauerit,)& in perpetuum Dei seruitio consectari,ac sua sorte contenti sunt, prout idem exigit institutum part.5.c.4. §. 5. Ideoque merito emissis tribus votis simplicibus, sunt veri,ac proprij Religiosi ipsius Societatis, illique ea parte sua prorsus affecti, & obligati,ac eius meritorum, & priuilegiorum participes, non secus, ac ipsi professi effecti fuerunt, vt habetur in Constit. sanct. mem.Gregor.XIII. incip. Quando fructuosius in vers. Et licèt eos & vers. sed etiam alios omnes,& quoscunque. Dat anno 1582. Kal. Februarij in præfato Libr. Priuilegiorum Societatis fol.214.ac seq.Et in alia eiusdem Pontificis Incip. Ascendente Domino,in vers. Et licet in vers. & non modò eos, ibid. fol.222. Dat anno 1584. viij. Kalend. Iunij in Bullar. part. 2. inter eius Constitutiones 89. P. Molin.d.disp.139. in versic non solum autem professos,&c. Nauar. consil.8. sub numer.4. vers. longè tamen &c. de Regular. Bona verò illis ex instituto permissa, non habent tanquam propria etiam in communi,sed sub administratione, & gubernatione omnimoda eiusdem Præpositi, debentque esse parati etiam ostiatim mendicare quoties obedientia, vel necessitas id exegerit, vt habetur in examin.general.cap. 4. §. 1. & seq. & §.27. Ad hæc, & vers. quandoquidem. Et in Constit. part.3. cap.1. 7.Vt experirò, & §. 15. Diligant omnes paupertatem, & part. 4. cap. 2. §. 5. Possessionem Collegiorum ibique in Declarat. lit. C. vers. Societas §.7. vers. tunc. enim, ac part.6. capit.2. § 10. & in summar. Constitut. Reg. 24. & in constitut. sanct. memor. Pauli Tertij Incip. Regimini militantis Ecclesiæ in vers. Possunt tamen habere. Dat anno 1540. vers Kalend. Octobris in Bullar. part.1. inter eius Constitut.25. & Iulij Tertij, Incip. Exposcit debitum Pastoralis offi ij vers. quæ Collegia. Dat. anno 1550. 12. Kalend. Augusti in eodem Bullar. par. 1. Constitut. 9. Rodric quæst. Regular. tom.1. quæst.2.art.9. ad fin. Præterea. Molin. disput.139. vers. Illi qui finito probationis tempore. Suarez de Religion.tom.4. lib.4. cap 5. sub numero 11.vers.nihilominus certissimum est,ac per tot.Sanchez ad Præcept. decalog. lib.7. cap. 27.sub numer. 33. vers. quartò & num.38. vers. nono, Ita vt neque Capitulum habere, neque excapitulariter ad quæuis peragenda congregati possint, sed omnis facultas celebrandi pro eis quoscumque contractus penes præfatum Præpositum Generalem resideat,vt cauetur in alia Constitut.sanct. mem. Pij V. de anno 1568. Calend. Maij in prædicto Libro Priuil. Societatis fol. 106. & seq. in c. Innumerabiles fructus. Atque etiam eadem bona,& redditus in iudicio, cum id conueniens,vel necessarium fuerit defendendi,vt habetur in Declarat.ad d.4 par.c.1.§.5.sub lit. C.versic. Societas in vsum scholasticorum suorum,&c. Propterea que Sanctus ille Pontifex omnibus atentè pensatis Societatem ipsam indefinitè,ac singulas eius personas indistinctè, verè, ac non fictè mendicantes, eoque nomine cum omnibus eius Domibus; Collegiis, Præposito, ac cæteris,Religiosis tanquam vnius corporis membra vni subordinata capiti, cuius summum,præcipuumque Institutum in arctissima paupertate est constitutum sub quauis Iuris,ac hominis dispositione comprehendi declarauit in d.§.2.eisdemque omnibus, & singulis priuilegiis, immunitatibus,& exemptionibus,facultatibus, concessionibus, Indultis,indulgentiis,remissionibus,gratiis,& litteris,cæteris quibuscunque mendicantium ordinibus quomodolibet concessis, & concedendis liberè, ac licitè vti, frui, potiri, & gaudere in §. sequent.Non quidem per verba futuri dumtaxat temporis,sed præteriti,vt legitur in d.§.ibi,verè,& non fictè Mendicantes fuisse, esse, & fore &c.ad in §.3.versus finem,ibi,concessis,& concedendi,antea potuerunt,& nunc,ac in futurum,&c.possint liberè vti,frui,potiri,& gaudere.&c.Vt quisque intelligeret ipsum nouam non addere Societati qualitatē,ac priuilegium,sed illi insitam explicare ad l.heredes palam §. si quid post factum testamentum ff.de test. Bald. in l.non dubium sub.n.2.versic.tertio nota.Cod.de legib. Oldrad. cōs.263 Dominus Ægidius sub.n.3.vers His præmissis ac seq.Rot.dec.502.sub n.15.vers.Demū adest declaratio p. 1.ac dec.414 n.17.vers.neque est verū ac seq.par.5.recēt.

14. Quare nec videtur de hoc modo dubitandū stante huiusmodi Pontificis(ad quem spectat)declatione, quæ pro lege seruari debet. Imol.In Clem 1.sub num.9.vers. secus si narrauit aliquid, quod consistat in Iuris effectu, &c.de probat Gabr.Com.conclus.lib.1.de probat. Concl. 1 num.47.vers.Primo sublimata.Et ita in hac quæstione concludunt Suarez de Religion tom.4.lib.4.d.cap.4.sub num.11.vers.Imò quod maius est,cap.7.in fin.vers. Denique ob hanc causam & ta 5.de censur disputat.12. sect. 5.num 16. vers. Rursus ibi, omnes autem dicti sunt verè,& propriè Religiosi Mendicantes,vt satis declarat Pius V.in eadem Bulla &c.fol.mihi 410.col.1.& Sāchez ad præcept.Decalog.lib.6.cap.7.sub. n. 117. vers. Dictis ex parte contrarius est in fin & ex aliis Bonacin.de Censur.q.2.punct.9.§.5. diffic.1. §. quinto sequitur in fin. &

Modern.Sicul.in tract.de denat.contemplat.matr. factis tom.1.discurs.2.part.4.sub n.5.vers.omnes verò ac seq.& alij DD.Regnicolæ.

15. Nec mirum quod in dubium id reuocauerit Horat.Mandos.in d.tract.de Priuileg.ad Instar.d.gloss.2. in fin.& d gloss.11.sub n.24.& seq.ac Roderic. q. Regular. tom.3.q 49.art.2.

16.Quia ille non scripsit super hac Constitutione Pij V.sed super alia quadam sanct.mem.Pij IV.Dat.subdie 26.Nouembris 1565.relata in alia eiusdem Pij V.Incip. Æquum reputamus, & rationi consonum in prædicto libro Priuileg. Societatis fol. 96. & seq. vt apparet ex præfatione d. Tractat. & ex verbis ipsius Bullæ ibidem relatis ante primam glossam. Neuter autem certam habuit notitiam dd. omnium Constitutionum, ac Litterarum Apostolicarum Societatis, vt fatetur vterque, primus scilicet dicta glossa 2.sub.num.13.vers crede tamen. Alter verò d.q.2. art. 9. in fin. vers. Hac dicta sint. Indeque altera irrepsit eorum æquiuocatio, dum asserunt scholasticos approbatos non esse verè de Societate, sed in via ad illam; quia id intelligitur de Societate sumpta in primo, vel secundo gradu scilicet Professorum, seu Coadiutorum formatorum, qui licet in ea sint præstantiores, non tamen soli eius integrum corpus constituunt, sed aliud quoque prædictum schulasticorum membrum concurrit, vt explicatur in dicta Declaratione ad constitutionem part.5. cap.1. sub litter. A, vers. secundo modo, & vers. quare huius nominis,&c. quæ sanè declarationes vim habent Constitutionum, vt statuit idem sanct. memoriæ Paulus Tertius in eius Constitutione, Incipit iniunctum Nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium, in vers. Ac quod qualcumque.Dat. anno 1543. Pridie Id. Martij,& Iulius Tertius in dicta Constitutione, Incipit, Exposcit debitum Pastoralis Officij, in vers. qui quidem Præpositus Dat. anno 1550. Duodecimo Kalendas Augusti,& alij Pontifices successures & firmauit Rota in Romana legati 10.Maij 1657. coram Bu-att. dec.245.sub num. vndecimo, vers. Declarationes autem.

17. Et ex prædictis tollitur etiam aliud obiectum, quod scilicet præfata consuetudo suffragari non possit Collegiis dictæ Societatis, cuius approbatæ institutionis initium apparet ex allegata Bulla sanct.memor.Pauli Tertij, Dat. Quintò Kalend.Octobris anno 1540.

18.Quia si probetur articulata immemorabilis ad fauorem omnium Religionum Mendicantium, hæc ipsa vniuersaliter intuitu, ac fauore Ordinis mendicantium introducta, videtur comprehendere Religiones mendicantes successiuè institutas, non tam vigore communicationis priuilegiorum, vt per Horat. Mandos. in d. tract. de Priuileg adinstar gloss 15. à n.59.vers. Videndum nunc est. & seqq. vsque ad fin. & Roderic. quæst. Regular tom.3 q.51.art.1.vers.secundo dico, &c. attenta præsertim verborum amplitudine, quam bene perpendit idem Mandos. in d.tract. gloss.14 sub n.1. & 2. Quam iure proprio, vt in specie tradit idem Mandos. in d. tract. citat gloss.11. sub n.19. versic. Si ergo Societas &c. & Roderic. quæst. Regular. tom.3. q.49. dict. artic. 2.in § Vnde ex hoc concludendum est vers.Societas. Quia cum illa non solum priuilegij, sed legis etiam vicem obtineat, l.1. fin.vers.si tamen & in l.in summa in princip. ff. de aequ. pluu. arcend. l.hoc iure §. vers. Ductus aquæ ff. de aqua quotid. & æstiu. Ideò facilius comprehendit etiam futuras, ac postea institutas ad l. Arriani §.cunctis quoque legibus C.de Hæretic. & Manich. gloss. in cap. Vnic. in verb. mendicantes in fin. vers. qui enim similem de excess. Prælat. in 6. Bart. in omnes populi sub n.64. vers. Si vere continet ff. de inst. & iur. Alexand. consil.178. In occurrenti casu sub n.13. vers. ego pro hoc adduco lib 1.Gabr. in cons.372. Quantum ad illam partem Dotis sub num.2.vers.& quod not.per Cyn.lib.1.Socin.iun. cons.76.sub num.100.ad fin. vers. vel quia dico lib.1.Natt.cons.160.sub num.23. vers. Respondetur, & sequitur Molin. de Primogen. lib.2. cap.6. sub num.19. vers.quod clarius procedit, & supra sub num.13.vers.Idque non mirum, &c. & comprobatur ex decis. Put.150. sub num.5.vers.tamen istis non obstantibus lib. 1. & dec. 81.num.27. vers. Imò quod in fortioribus, ac seq.& dec. 265.n.40.vers.& cum priuilegium, ac sequenti, & dec. 325.n.12.vers.& tale priuilegium part.5.recent.ac sequitur Valenzuel. cons.79 à n 100. vers.nam quoad primum & seq.& latius probat in cons.146. n.30. vers.quare ius per talem immemorabilem.

19.Non obstat insuper, quod licet allegata consuetudo in Diœcesi Hispalen. vigeret, non tamen Societati eiusque Collegiis prodesse posset, cum in dictis Litteris sanct. mem. Leonis XI. fuerint abrogatæ quæcunque contrariæ consuetudines generales, vel speciales, ac etiam particulares eiusdem Societatis, vt in eis legitur in §.Non obstantibus præfatis,&c Quibus sanè verbis hanc quoque licet non peculiarem Societatis, sed cum aliis mendicantibus communem fuisse comprehensam. Ideoque inutilem omnino fore, ac proinde irreleuantem eius probationem asseritur.

20.Nam hæc obiectio altiorem præsefert indaginem, quàm susceptæ disputationis postulat ratio. Ideoque in propositione alterius dubij super meritis causæ erit maturius discutienda. Intereà verò ad effectum, de quo agitur in præsentia satis visum fuit Dominis, quod ex lectura earundem litterarum appareat tàm in parte narratiua, quàm dispositiua pontificem intendisse lites ac controuersias inter partes tunc vertentes super propriis Societatis Priuilegiis ibi narratis, quibus Collegia prætendebantur abuti in maximum Capitulorum,& Parrochialium Ecclesiarum præiudicium, finire, ac terminare, vt legitur in §.cum itaque sicuti accepimus, & in §. Nos qui inter Ecclesiasticas personas, &c. Constátque etiam, quod in illis litibus, ac controuersiis actum fuerat tantùm de exemptione per Societatem prætensa vigore dictorum eius priuilegiorum particularium ex attestatione Rotæ in dict. decis.645.n.4. versic.considerarunt etiam Domini,& versic. Certumque est part.2. recentior. idemque asserit referens processus ipsos Valenzuel. consil. 151. in princip. versic. Ad quod præsuppono. Quare non videtur ea Constitutio, siue Decretum ob amplitudinem Clausularum derogatoriarũ, quæ fuerunt appositæ in parte executiua in §.Quo circa Venerabili fratri, &c. extendi posse ad reuocationem aliorum, de quibus nec in præcedentibus litibus actum, nec in ipsis litteris mentio vlla facta fuit, Calder. consil. 11.sub num.1. vers. nec obstat, quod sufficiant generales Clausula.de Priuileg. Paris.cons141.num.15.vers.Iterum in huiusmodi dispositione lib.3, & firmauit Rota in decis.645.n.3.vers.Responderunt enim Domini, & seqq. part. 2. recens. sed ad limites ipsius principalis dispositionis restringi, ac moderari debere Clem.1.in verb vbi gloss. Animarum cura vers. sed hæc clausula & infr. in verb. gratia, ac DD. de præbend. Rot. apud Cardin.Seraphin.d.dec.1293. n.7. versic. non obstat, quod derogatum sit, ac seq.& S.mem.Greg. dec.259. n 6.vers & non faciunt Clausula derogatoria, ac seq. Reuerendiss. Vrgellen. dec.48. n.22. vers. non obstant secundo & in recent. dec.103.sub n.5.vers.Derogatio enim, & decis.111.n.4. vers.& non faciunt clausula derogatoria part.2.& decis. 68.n.3.vers.non obstat quod Papa, part.3.& in dec.604. num. 6. vers. Non obstant clausula generales derogatoria part.4. Non enim potest quæuis Clausularum prægnãtia supplere intentionis defectum circa ea, quæ in facto consistunt quorum non constat Principem habuisse notitiam cap.1. de constitut.in 6. arg.consil.1.n.96. vers. Prout etiam dicimus, lib 1. Cardin. Seraphin. dict.dec. 1293.n.6.vers non obstant clausula priuilegiorum, & S. mem.Greg. dec.164. a num.7.vers.præsertim & seqq. & in recent.dec.666.sub num.7. vers.sed difficultas esset, ac seqq.

seqq.part.1.& dec.739.n.5. versic. prædictus autem defectus part. 2. Eoque minus ad tollendam consuetudinem immemorabilem, cuius expressa mentio requiritur, ita vt sublata etiam quacunque consuetudine ille non censeatur regulariter abrogata, Paris. *cons. 101 sub n.84 vers. quæ præscriptio & seqq. lib. 1. & consil. 23. n. 17. vers. ista enim præscriptio, & seq. lib. 4.* Rota *penes Buratt. dec. 445. n.5. vers. secundo dixerunt DD. ac sequenti,* & in specie ex prædictis rationibus fuit resolutum *in Placentin. Canonicat. coram bon. mem. Coccin. in recent. dec. 614. n. 1. part. 2. confirmata dec. 286. part. 4. ac dec. 257. eadem part. 4. n. 2 & dec. 71. part. 1.* Roderic. *quæst. Regular. tom. 2. q. 9. art. 5. in fin. vers. & aduertendum.* Et licet fuerit etiam derogatum priuilegiis, ac indultis, non tamen fuit derogatum pactis, & contentionibus legitimis, quæ sub eiusmodi generalibus verbis non comprehenduntur, *cap. ex multiplici extr. de decim.* & propterea cum hæc quoque includantur sub ipsa memorabili, ita vt eius vigore allegari possit quicunque melior titulus de mundo, Roland. *consil. 42. n. 28. vers. quia à pari procedunt & seqq lib. 1. & consil. 66. n. 40. vers. secunda est conclusio, ac seq. lib. 1.* Menoch. *præs. 131. num. 44. vers. Hæc ita ir lib. 3.* Crauett. *consil. 4. n. 13. vers. quia consuetudo,* Rota *in dict. Nonantul. Bonor. coram bon. mem. Cardin. Mantic. in §. proinde, qui habet immemorabilem in vers. Igitur, potest allegare etiam pactum,* & in *§. neque etiam refragatur, vers. & consuetudo,* cum aliis relatis per Modern. Roman. *discept. 800. n. 2. vers. tanquam ob spatium anti temporis ac seq.* Ideo nec illi derogatum fuisse videtur, vt in his terminis, dum agebatur de releuantia articulorum ad effectum concedendi Remissoriam sensit Rota *d. dec. 286. sub num. 2. vers. nam fuit responsum, & sub n. 1. vers. & quamuis diceretur part. 3. recent.*

21. Neque videtur concludens argumentatio ex eo deducta, quod cum S. mem. Greg. XV. moderãdo dictas litteras decreuerit Societatem, eiusque Religiosos non teneri Decimas soluere, nisi prout cæteri Mendicantes soluere consueuerunt. Vrbanus autem VIII. S. mem. reuocata moderatione illarum tenorem obseruari statuerit, hinc constet fuisse per S. mem. Leonem abrogatas non solum consuetudines & priuilegia particularia Societatis, & quæ ex eis procederent, sed ea etiam quæ cum aliis Mendicantibus habebant communia.

22. Quia certum est, quod dictæ litteræ Greg. XV. emanarunt solo, peculiarique fauore, & pro maiori commodo, ac beneficio Societatis, idcóque nullo pacto retorqueri debent in eius odium prout manifestè contingeret, si ex eis efficaciter deduci posset huiusmodi illatio; adeò præiudicialis Societati, quod admittendum non est *l. si mancipia ff. de fund. instruct. l. quod ibique glo. in verb. distingue ac* Bald. *in princip. vers. item in fauore introducto per Principem C. de legibus,* Ias. *in l. si* Ruffinus *sub nu. 5. vers. & quatenus, C. de testam. milit.* Dyn. *cons. 52. super eo quod quæritur sub n. 8. versic. sed priuilegium in fin ac n. 8. & pul.* respondit Oldrad. *consil. 228 quod Fratres Prædicatores n. 5. versic. non obstat.* Paris. *cons. 19 n. 46. versic. nam dicta verba, lib. 1. & dicto cons. 141. n. 14. vers. & quia &c. lib. 4.* Mandos. *de priuileg. ad instar. glos. 8. n. 8. vers. nam priuilegium* Decian. *cons. 1 sub num. 140. vers. quia respondeo lib. 3.* Franc. Cald. *de iur. emphyt. lib. 1. q. 3. n. 2. vers. quoniam renouatio, & fuit dictum in Ariminen.* Castror. 14. *Februarij 1642. coram Reuerendissimo Domino meo Decano in §. Verum etiam quia &c.* In aliis verò posterioribus S. mem. Vrbanus nil aliud intendit, (vt ex eis apparet) nisi easdem Leonis literas renouare, remque ipsam ad earum terminus prorsus reducere, sublato quouis speciali priuilegio, si quod ex Decreto Gregorij Societati contra earum tenorem superuenisset; non autem grauiora illi voluit inferre præiudicia, nec ea tollere beneficia, quæ non fuerant per Leonem abrogata, vt porè cum aliis mendicantibus communia, prout etiam refert Modern. Lusitan. *in eius Tract. de iur. Ecclesiast. lib. 1. c. 41. n. 195. §. A solutione, vers. Tamen Vrbanus Octauus.*

23. Nec inde sequitur alia illatio nuper adducta, quod scilicet Decretum Leonis esset inutile, quando Collegia, circumscriptis particularibus Societatis priuilegiis, frui possent adhuc communibus cum aliis Mendicantibus. Quia longè maiora resultabant illis beneficia ex particularibus priuilegiis, ob quorum amplitudinem à decimis prætendebantur immunia quæcunque bona etiam extraneis locata, vel ab extraneis conducta, vt ex eodem Decreto colligitur; quam ex adducta consuetudine cum cæteris Mendicantibus communi, quæ angustioribus terminis circũscripta ea omnia non complectitur. Satis est autem ad euitandam obiectam superfluitatem, quod Breue aliquid operetur *cap. cum dilectus. §. quia nobis versic. cæterum extr. de consuetud.* Ceph. *cons. 104. n. 17. versic. Septimo respondeo,* Surd. *cons. 231. n. 47. vers. & suffi it & sensit* Rota, *dict. dec. 645. n. 4. in fin. ac infr. part. 3. & dec. 527. sub num. 8. versic. Et superfluitas cessat, part. 4. recent. & penes Burat. d. dec. 435. n. 7. vers. Quæ nec propterea, &c.* addens, quod potius toleranda foret superfluitas, quam tollatur Ius Ecclesiæ super pactis, & consuetudinibus fundatum; sed de his alias (vt præmisi) agendum erit in disputatione dubij principalis.

24. Non obstat denũm, quod iam plurimi fuerunt super eisdem fermè Articulis examinati testes in partibus, eorumque dicta testificata, ideoque nouum examen admitti non debeat.

25. Quia (præter quod nec testium multitudo facessit negotium, quippe fuerunt examinati ad probãda gesta in quampluribus & diuersis Oppidis, ac locis amplissimæ Diœcesis, vt fuit responsum in Siracusan. quartæ 1. Februarij 1593. *coram bon. mem. Gypsio in §. non obstat, quod Episcopus examinauerit. & in Toletan. Decimar. 28 Februarij 1614. coram Cardin Caualer.* in qua fuerant pro parte Archiepiscopi petentis remissoriam in antecedentibus instantiis cẽtum quinquaginta quatuor testes, vt legitur in eius *decis. 189. n. 1. vers. & licet, ac seqq. & in Pacen. Decimarum 11. Iunij 1615. coram bon. mem. Manzanedo in recent. decis. 183. part. 4.* Nec eorum publicatio nocet Societatis Collegiis, quibus saltem ope restitutionis in integrum consultum esset *Afflict. dec. 216. num. 2 ver. semper fuit practicata,* Gabr. *com. concl. lib. 1. tit. de testib. concl. 21. n 48. versic. amplia nam* idem Rot. *in Seguntin media annat 11. Iunij 1598. coram bon. mem Litta. Et in d. Toletan. decimarum coram Selene. d. dec. 715. n. 2. in fin. part. 3 recent.* vbi referuntur concordantes. Visa fuit cessare omnis difficultas, quippè Articuli modo exhibiti non sunt iidem prorsus cum primis in partibus productis, sed substantialiter differentes. In illis enim non fuit deducta immemorabilis cum necessariis requisitis, sed longissima possessio, siue præscriptio à quadraginta, & pluribus annis citra, vt apparet ex eis, ac depositionibus testium tunc receptorum. In his autem deducta fuit explicitè immemorabilis in eius formalitate; Ideoque negari non potest eorum admissio, ac Remissoriæ concessio *iuxt. theor.* Abb. *in c. fraternitatis sub n. 8. in fin. vers. quædam sunt, quæ non comprehenduntur extr. de testibus,* Rota *penes Ægid. dec 725. n. 2. vers modo articuli non benè specificati in prima instantia & San. mem. Greg. dicta dec. 191. n. 3. vers Non obstat, &* Card. Caualer. *dec. 369. sub num. 2. vers. neque videbatur obstare, &* Coccin. *dec. 23. per totum. & in recent. d. dec. 483. nu. 3. Vlterius licet ea, part. 4.* & in terminis fuit responsum in *d. Anconitan. penes Buratt. dec. 392. sub n. 1. vers. non obstat. publicatio processus, & sequenti, & Toletan. decimar. coram Seraphin. in rec. d. dec. 715. n. 2. vers. non obstat fuisse examinatos alios testes part. 3. ac in aliis.*

26. Postremò non obstat, quod agatur de exaecutione litterarum Apostolicarum, quæ ob exceptiones requirentes altiorem indaginem retardari non debet.

27. Quia procedit obiectio, quando litteræ Apostolicæ, sunt vndique claræ, nullamque requirunt interpretationem, vel liquidationem, ptout in casu proposito requiritur, in quo cum S.mem. Leo præmissa expositione priuilegiorum particularium Societatis tantum, ac litium, eorumque occasione vertentium iusserit Decimam, ac vigesimam respectiuè solui omnium rerum quæ de Iure, vel consuetudine decimari solent Ecclesiis quibus alioquin circumscriptis dictis priuilegiis Decima persolui deberet, &c. Hæc vtique ipsa earundem verba eiusmodi discussionem præseferunt, vt constet, de quibus rebus, quibusque Ecclesiis, circumscriptis priuilegiis prædictis de iure, vel consuetudine Decimæ erant soluendæ. Quibusque priuilegiis, ac consuetudinibus fuerit ibidem derogatum. Quorum sanè congrua determinatio necessariam facti probationem præcedere postulat, vt certior inde resultet iuris decisio *iuxt. l. ff. ex plagis §. in Clino*, ibi, *respondi in causa ius esse positum, vbi gloss. in ver. in causa, ff. ad l. Aquil. d. l. Iudices. C. de Iud. l. 1. in princip. ibique gloss. in verb. improbatis his. C. quæ sit long. consuetud. d. cap. fin. 30. q. 5.* Ideoque omnino admitti debet etiamsi longiorem dilationem exposcat, cum oriatur, & prodeat ex ventre ipsarum litterarum *iuxt. theor.* Barthol. *in l. 1. §. & parui refert. sub n. 5. vers. aut alia exceptiones def. endunt. ff. quod vi, aut clam.* Rota *penes Cardin. Seraph. dec. 980. sub num 12. vers. non obstat, quod dicitur & seq.* vbi quod alia pars grauatur & Burat. *decis. 182. n. 2. vers. & ista exceptio ac seq. in rec. dec. 728. n. 2. & vers. facit quod ista exceptio part. 1. & 348. sub n. 2. & vers. facit quod ista exceptio part. 3.*

28. Prædicta verò latiùs fortè, quam propositæ quæstionis exigeret solutio coacti fuerunt Domini afferre, vt emergens hæc disceptatio, iam tres ferè annos, variis partium argumentationibus agita sileat tandem, ac terminetur. Cum etiam in dubio æquius, ac tutius sit probandi facultatem concedere, quam coarctare *l. quoniam multi in fin. C. de haer. &* Manich. *cum concord. penes Buratt. dec. 28. n. 3. vers &* Rota, *& d. dec. 656. n. 5. vers. & nihilominus, &* Coccin. *dec. 10. sub n. 4. vers. eoq. libentius & in rec. dec. 503. sub num. 2. vers. &* Rota *part. 2. & d. dec. 277. n. 4. vers. præterea part. 3. ac decis. 240. nu. 6. vers. Atque in hanc sententiam part. 4. tom. 2.* sufficit enim ad hunc effectum probabilis releuantia Iudicis arbitrio pensanda Bald. *in c. licet causam n. 33. vers. dicitur tamen extr. de probat.* Rot. *penes Cassador. dec. 1. sub nu. 1. vers. qua remissio non negatur de dil. &* Card. Mant. *dec. 312. sub n. 10. vers. vnde remissoria, &* Card. Caual. *dec. 231. n. 2. vers. nam* Rota *non solet, & dec. 105. n. 1. vers. præsertim & seq. part. 4 diuers. ac in rec. dec. 41. n. 41 vers. cum in istis terminis part 7.* quæ in hoc casu ex prædictis visa fuit Dominis resultare. Necessaria verò, atque concludens ad definitionem causæ refertur post factas probationes Veral. *dec 61. sub n. 1. vers. sed hoc iudicari debet & seq. part. 3. S. mem. Greg. dec. 24. n. 3 ver. quamuis autem.* Quo tempore præmissa quoque, ac alia à partibus adducēda demùm (prout opus fuerit) discurientur. Ne autem diutius quam par sit probationes differantur reseruarunt Domini eorum arbitrio facultatem prosequendi interea, vel retardandi disputationem dubij principalis, ac processum ad vlteriora, vt factum fuit *in d. Anconit. seu Auximana flor. 26. Aprilis 1613. coram Burat. dec. 191 in fin. vers. Verum quia, & in Theatin. seu nullius Abbat. 15. Martij 1641. coram R. P. D. meo Bichie, ac in aliis.*

Atque ita fuit conclusum concedendam esse Remissoriam cum retardatione, vel sine arbitrio, &c. Vtraque parte informante, &c.

DECISIO LXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

Maioricen. Parochialis.

Veneris 28. Iunij 1647.

§. 1. Placuit DD. sequendo sensum Sacræ Congregat. Concilij confirmare decisionem sub die 13. Iunij anni præteriti coram me emanatam, in qua resolutum fuit, decernendum esse nouum examen in Vrbe, & potuisse Iacobum appellantem prouocare Andream præelectum ad nouum examen, etiam non docto de irrationabili iudicio Episcopi.

2. Nam quamuis vera sit conclusio, quod pro iudicio Ordinarij semper præsumendum sit *cap. in præsentia, ibique DD. de renunc. c. sicut de sent. & re iud.* Rot. *coram. Buratt. dec. 635. n. 8. & in rec. dec. 537. n. 14. in fin. part. 1. dec. 36. n. 1. part. 2. dec. 521. in fin. part. 3. & dec. 149. n. 8. part. 4. tom. 1.*

3. Præsertim quando mores, & qualitates electi innotescant eidem Episcopo, vt notat Gonzal. *super regul. 8. gloss. 4. n. 117. vers. præsertim, & num. seq.* Caputaq. *dec. 406. per Buratt. dec. 22. num. 30. & dec. 654. n. 4. part. 4. diuers.*

4. Itaut allegans contrarium debeat id plene, & concludenter probare, Barbos. *de Paroch. c. 2. n. 145.* Rota *in Cremonen. concursus 15. Ianu. 1621. coram Manzanedo, & dec. 164. n. 1. & 2. part. 4. tom. 2. rec.*

5. Nihilominus id venit intelligendum, si ageretur de infirmanda electione ipsius Episcopi, quo casu de dicta irrationabilitate deberet sufficienter constare, in quibus terminis procedit *dec 11. corā san. mem. Greg XV.* vbi non obstante, quod Benedictus appellasset ab electione Ordinarij, & obtento nouo examine, in quo præelectus non comparuit, repertus fuerit idoneus, & vlterius sententiam fauorabilem reportauerit, non propterea censuit Rota, constare de irrationabili iudicio Episcopi, quinimo sententiam ad fauorem eiusdem Benedicti latam esse, & reuocandam, & ita etiam loquitur *dec. 223. impressa post 2. volum. cons. Farinac.*

6. Constitutio enim sanct. mem. Pij V. in ord. 33. Bull. nou. *to. 2.* duas continet partes, alteram, quæ concernit appellationem à prætensa mala electione Episcopi, & prouocationem præelecti ad nouum examen, & in hac nullam probationem prætēsæ irrationabilitatis requirit, vt patet ex verbis ipsius Constitutionis, de quibus in §. 7. ibi, *Possint ij, qui reiecti fuerint à mala electione huiusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit ad viciniorem Ordinariū, & c aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac præelectum ad nouum examen coram ipso appellationis iudice, & eius examinatoribus prouocare.* Quæ verba, cum sint satis clara, nulla indigent interpretatione, *l. 3. C. de lib. præt.* Axm. *cons. 294 sub n. 6. vers. tertio principaliter,* Rot. *coram Seraph. dec. 762. n. 2. & in rec. dec. 45. n. 5. p. 1.* & in his præcisè terminis firmat Gratian. *dec. Marchin 97. n. 21.* & melios ibidem *in add. n. 7.*

7. Neque ex huiusmodi appellatione præiudicium aliquod infertur Ecclesiæ, quia talis appellatio non impedit quominus electio facta per Ordinariū interim debitæ demandetur executioni, sed tantum operatur respectu deuolutiui, vt cauetur expressè in §. 8. eiusdem Constitutionis, & notat Garz. *de benef. part. 9. lib. 2. c. 2. n 246.* Gratian. *d. dec. Marchia 97. n 93.* Rot. *in recent. dec. 656. n. 1. & 2. part. 1.* Buratt. *dec. 22. n. 11 & 25. dec. 37. num. 1. dec. 615 n. 4. & 5. & dec. 900. n. 1. vers. quæ appellatio, & n. seqq.* Add. ad Greg. *dec. 538. n. 7.* cū aliis per Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 31. n. 126. & 127.*

8. Alteram vero, quæ respicit terminationem causæ, & collationem ipsius Parochialis, & in hac præcedere debet probatio super irrationabili iudicio Episcopi, ibi, *Et constite*

coaſtita de prioris exigentis irrationabili iudicio, eoque reuocato Parochialis magis idoneo conferatur. Clauſula enim, coaſtito, importet conditionem, & debet plenè, & concludenter probari, vt latè Felin. *in cap. ſi conſt.-teris n.5. de accuſ.* Pariſ. *conſ.41 n.14 lib.4.* Rot. *dec. 4 n.5. p.4. tom.1. recent.* & in his terminis firmatum fuit coram *ſaa mem Greg. dec 11.n.2.* Riecius *in praxi eoacurſus reſolut.263.n.2.*

9. Vnde hodie non eſt diſcutiendum de qualitatibus oppoſitorum, neque, an electio de digno poſſit fieri digniori omiſſo; Eſto enim, quod de digniori debeat, vt inquit, *text. in cap. quoniam de iu e pat.* ibi, *præficiatur Eccleſiæ, qui maioribus ornatur meritis. cap. Metropolitano 63. diſt. in fine. Beneuentana Parochia 13. Iunij 1590. coram Orano inter diuerſ. dec. 655. n.1. part.4. & in Calaguritane dimidij beneficij 16. Iunij 1603. coram Ortembergio.* & diſponit *Concil. Trident. ſeſſ.24.c.18. de reformat.*

10. Nihilominus, non ex eo tantum, quod in examine Iacobus euadat doctior erit præferendus Andreæ ſi apparebit, illum. vltra doctrinam; habere alias maiores qualitates, Rota *d. dec.655. n.1. part.4. diuerſ. & in recent. dec 521. n.1. & dec.551 n.2. part.3.*

11. Dignior enim dicitur ille, qui eſt magis vtilis, & aptus ad munus, cui præponitur Couarr. *in reg. peccatum part.2 § 7 n 4 verſ. dignior vero* Sot. *de iuſt. & iur. lib 3. q 6. art.2. concl 9* Rodrig. *in ſumma part.1. cap. 205. n 2.* Mareſch. *de commiſſ part.1 fol.283. n.28.* Rot. *dia. dec.654 n.2. part 4. & coram Bura 1. dec.22. n.29. & dec.655 n.6.*

12. Inde Concil. Trident. *d. ſeſſ.24. c.18. de reformat. in verſ. peracto deinde examine.* dum vult, quod Epiſcopus enim eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, huiuſmodi idoneitatem exemplificat in ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis, & ita diſponit *text. in cap. cum in cunctis de electio.* & notat Gonzal. *ſuper reg.8. gloſ.4 numer.110. & pluribus ſeqq. vſque ad n.14* Garz. *de benef. part.9. c.2. n 252. & ſeq. Ricc. in in prax. for. Eccleſ. reſol.361. nu.2. & ſequenti, modern. Alexandrin. in prax. haben. concurſ. requiſ. 5. dub 2. n.6. & ſeqq. & dixit in d. deciſ.655. part 4. diuerſ.*

13. Quod autem examen huiuſmodi ſit faciea. in Vrbe, probant expreſsè verba Conſtitutionis, ibi *Ac praelectam ad nouam examen coram ipſo appellationis iudice, ac eius examinatoribus prouocare.* Quæ verba; *coram ipſo*, important de neceſſitate præſentiam, vt inquit *text. in l. diem proferre, §. coram autem, ibique Bart. Bal. & communiter DD ff. de recept.* & vltra reſolutiones Sacr. Congregatio Concilij, ita firmat Barboſ. *de offi. Paroch. part.1. c.1. n.149.*

Et ita deciſum fuit vtraque parte informante.

DECISIO LXV.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P.D. Otthobono.

Calaguritana beneficij de Cornago.

Veneris 14. Iunij 1647.

§.1. VAcante integro ſimplici beneficio in Eccleſia S. Petri de Cornago, eoque diuiſo in duas partes, ac poſtmodum poſito concurſu iuxta diſpoſitionem motus proprij fel. recor. Clement. VIII. plus filij patrimoniales dicti loci ſe oppoſuerunt, inter quos cum Baroxa, & Peralta renunciati fuiſſent habiles ad Curata, iidem ab Ordinario Calaguritano Inſtitutionem, ac poſſeſſionem reſpectiue receperunt. Verum quia à relatione examinatorum tanquam mala appellauit Petrus Roderico cauſa ad Rotam deuoluta firmatum fuit coram R.P.D. meo Ghiſlerio; & per ſententiam Rotalem ob non interpoſitam appellationem in iudicatum tranſactam pronunciatum Roderico eſſe ad iudicandum d. integrum beneficium. Commiſſa verò cauſa reſtitutionis in integrum R. P. D. meo Veroſpio præuiis duabus deciſionibus fuit firmatum conſtare de cauſis reſtitutionis, ac deſuper lata fuit Sententia Rotalis cum declaratione dictis Peraltæ, & Baroxæ eſſe adiudicanda dimidia beneficia de quibus agitur, ſed cauſa appellationis mihi commiſſa dubitaui, An ſententia Rotalis lata per R.P.D. meum Veroſpium eſſet confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro confirmatione reſponderunt.

2. Validitas enim remanet abunde probata ex actorum reuolutione *iuxta deciſ* Caputaq. 260 *part.2.* abſque eo quod obſtet vnicum obiectum per informantes pro Roderico excitatum ſcilicet, quod lata fuerit ad fauorem Baroxæ excommunicati ob recurſus ad Iudices laicos. Nam cum ipſi obtinuerint ante Sententiam abſolutionem à cenſuris in vim literarum Apoſtolicarum iſta nullitas remanet ſublata ex facto.

3. Iuſtitia vero ſententiæ apertè viſa fuit Dominis comprobata ex latè deductis in duabus deciſionibus emanatis corã R.P.D. meo Veroſpio ſuper cauſis reſtitutionis in integrum, conſiſtit ſiquidem in Baroxa, & Peralta concurrere omnia requiſita per Conſtitutionem Clementinam neceſſaria pro huiuſmodi beneficiis obtinen. cum ipſi ſint filij naturales, & Patrimoniales Loci de Cornago ſe ſubieceriot examinati, in quo fuerunt approbati habiles ad Curata, ac fuerint præſentati Ordinario à beneficiatis, quibus concurrentibus ipſis debet beneficium adiudicari *cap. decernimus 16. q.1. cap. illud in fine. vbi* Abb. *& alij de iurepatr. cum aliis deductis in Calag. beneficij de Logrone 27. Aprilis 1646. coram R.P.D. meo Roſas.*

4. Præſertim quia maiores qualitates ſuppoſitæ in ſẽtentia lata per R.P.D. meum Ghiſlerium ſuper adiudicatione ad fauorem Petri eliſæ fuerunt ac illæ magis verificantur in Baroxa, & Peralta quo caſu ipſis, & non Petro eſt debita adiudicatio, vt ſuperius reſoluit Rota *in beneficiis Calag. Diœc.* & ſignanter *in d. Calaguritana beneficij de Logrono 27. Aprilis 1646. §. nec obſtat corã R.P.D. Rojas in Calag beneficij de Ocon. 11. Maij eiuſdẽ anni poſt princip. coram R.P.D. meo Peutigerio confirmata die 5. Nouembris ſubſequentis corã me. In Calaguritana beneficij de Lumbreras 4. Iulij eiuſdem anni in §. idee Morenus pariter coram me. & in Calagurit. benefic. de la Caſa de la Reyna 16. Ianuarij præterit. § ideo iſto caſu, & ſeq. coram R.P.D. meo Bichio*, ideoque cum ſententia R.P.D. mei Ghiſlerij adiudicaret beneficium Petro non poteſt euitari eius iniuſtitia, ac per conſequens fuit reuocata in gradu reſtitutionis in integrum per R.P.D. meum Veroſpium cum reſtitutio ſemper competat, quoties ſententia eſt iniuſta Rota *coram Seraph. dec.231. n.2. & dec.452. n.1. part.1. & dec.307. n.1. part.2 rec. coram Burat. dec.92. nu.5. coram S. me. Greg. dec.459. n.2. & in Ariminenſ. Molendini 22. Maij 1637. in princip. coram R.P D. meo Ghiſlerio.*

5. Quod autẽ maiores qualitates concurrant in Baroxa, & Peralta patet quia conſtat non ſolũ hos per octo annos ante fuiſſe Sacerdotij charactere inſignitos, quã Sacerdotij antiquioris qualitatem ad hunc effectum ponderauit Rota *vt in hac eadem cauſa 10. Maij 1639. in §. quia cum iuxta Conſtitutionem coram R.P.D. meo Ghiſlerio, & in Calagur. Beneficij de Lumbreras 4. Iulij præteriti in §. fin. coram me*, ſed etiam quia Baroxa, & Peralta ſunt ætate ſeniores, quæ qualitas multum facit pro prælatione reportanda, Bald. *conſ.167. in fin. lib.4.* Roland. *conſ.470. n.7 lib 1.* Lambert. *de iur. patr. lib.2. quæſt.7. art.26. n.2.* Rota *in d. Calaguritana beneficij de Logrono in §. vlterius coram R. P. D. meo Roias, in d. Calag. benef. de Lumbreras coram me, & in d. Calagur. beneficij.*

beneficij de la Casa de la Reina in §. fin. coram R.P.D. meo Bichio. Et tandem quia constat de eorum habilitate maiori non solum ex testium depositionibus, sed etiam ex Synodalium examinatorum approbatione, quæ quidem maior habilitas sufficit pro obtinenda prælatione iuxta præscriptum eiusdem Constitutionis Clementinæ in cuius terminis sæpe resoluit Rota, *vt in decisionibus relatis in d. Calagurisana benef. de Lumbreras in §. ideo Morenus coram me.*

6. Neque releuat quod etiam Petrus fuerit renuntiatus habilis ad Curata ab examinatoribus hic in Vrbe, prout fuerunt approbati Baroxa, & Pralta ab examinatoribus synodalibus, literatura enim inspicienda est de tempore examinis, non autem post, quia Petrus potuit addiscere post factum examen in quo fuit reprobatus *arg. text. in cap. si eo tempore cum glos. in verbo effectus de rescript. in 6.* Rota *d. c. 147. n. 7. part. 6. recent. & in d. Calagurit. beneficij de Logrono in §. quod vero coram R. P. D. meo Reias.* Ideo cum Petrus non intra annum, prout saltem debebat, sed post 23. menses à die sequutæ reprobationis ab examinatoribus synodalibus examini se subiecerit, non potest ex hac sera approbatione maiorem suam habilitatem deducere cum illa non sit habitus innatus, sed contingens & tractu temporis acquiritur *iuxta text. in l. Stichus 12. ff. de legat. 3. Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 31. n. 151.* Rot. *dec. 505. n. 4. part. 2. rec. cum relatis in decis.* 18. *Februarij præteriti in §. neque vrget coram R. P. D. meo Verospio.*

7. Præterquam quod etiam data paritate inter Petrum, & Baroxa, & Peralta quoad habilitatem, adhuc tamen Baroxa, & peralta essent præferendi, cum in Petro non possint verificari qualitates maioris ætatis, ac Antiquioris Sacerdotij, quæ in illis concurrunt illosque digniores reddunt, vt resoluit Rota *in decis. Calaguris. benef. de Logrono 27. Aprilis 1646 §. fin coram R. P. D. meo Roias. & in d. Calag. benef. de Lumbreras in fine coram me.*

8. Minus releuat quod Petrus sit Bacchalaureus, quia cum priuilegium per ipsum exhibitum non sit legale, sed suspectum, huiusmodi qualitatem non iustificat, maximè quia compulsatis fortiter libris in quibus diligentissimè solent adnotari nomina illorum, quia huiusmodi gradum assequuntur non fuit repertum nomen Petri, hinc enim suspicio potissimum coadiuuatur, & negatiua conuincitur, vt notat Barthol. *in l. vlt. n. 1. C. de reb. cred. & in l. Titia sextorot 36. n. 1. ff. de leg. 1.* Trentacinq. *var. resol. lib. 2. tit. de fide instrum res. 2. n. 3. cum aliis relatis in d. decis.* 10. *Decembris præteriti in hac causa emanata coram R. P. D. meo Verospio, & 31. Maij præteriti § Verum cessat coram me*, ac propterea priuilegium non est amittendum in præsenti casu cum in ciuilibus sola suspicio falsitatis pro falsitate admittatur, *vt notat in l. iubemus 24. C. de prob.* Alex. *cons. 57. sub n. 6. lib.* 1. Grat. *cons 60 n. 19. lib. 2.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. q. 99. n. 5.* Rota *coram Caputaq. dec. 4. n. 3. p. 1. & firmat vtraque decisio R. P. D. mei Verospij.*

9. Nec demum obstat prætensa iniustitia Senten. de qua agitur deducta ex eo quod illa loquatur de duobus dimidiis beneficiis, & tamen beneficium vacauerit integrum per obitum Martini de Vea, & de integro beneficio loquatur Sententia in lata ad fauorem Petri. Quia licet beneficium tempore vacationis esset integrum, fuit tamen postea diuisum in duas partes, vt patet ex decretis Ordinarij datis in hodierna propositione huius causæ. Certum autem est quod Ordinarius potest beneficia diuidere propter vtilitatem, & multiplicitatem Clericorum indigentium ex inueterato stylo, & consuetudine eiusdem Ecclesiæ Calaguritanæ, quæ remansit probata ex dispositionibus testium hodie datis.

Fuit itaque resolutum Sententiam Rotalem esse confirmandam vtraque parte informante.

DECISIO LXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Montis Cassinen. Parochialis.

Veneris 8. *Februarij* 1648.

§. 1. IN possessione Parochialis Ecclesiæ sub inuocatione S. Martini ad Iudaïcam dixerunt Domini dandum esse mandatum de manutenendo *Francisco Sasello* prouiso ab Abbate Montis Cassini, quia ille possidere probabuit per publicum instrumentum apprehensionis possessionis, quod nisi ex aduerso probetur tunc alium possedisse suffragatur ad obtinendam manutentionem *l. prædia vbi notant omnes ff. de acq. poss.* Rota *penes Greg. XV. decis. 138. n. 1. penes Coccin. decis. 14. n. 5. & alias sæpissimè.*

2. Absque alia discussione vel exhibitione tituli quæ in hoc summarissimo iudicio neque in beneficialibus necessaria est, ne liceat cuique possessorea molestare Abb. *in c. in literis n. 27. de rest. spoliat.* quem secuta est Rot. *dec. 212. n. 8. coram S. mem. Greg. XV. decis. 13. n. 3. & seqq. coram Reuer. Vrgellen.* vbi respondetur omnibus contrariis, & dicitur illa forsan procedere in tribunalibus sæcularibus, quæ cum solum se interponant ad coadiuuandos prouisos à Papa, aut ab Ordinario consequenter etiam titulum exhiberi exposcunt *decis. 698. n. 3. p. 1. recent. decis. 242 n. 16. inter impress. apud Cinc. de censib. dec. 328. n. 8. dec. 402. n. 10. & 11. decis. 589. apud Modern. de manut. & fuit dictum in Montis alti beneficij 18. Maij 1646. itaque coram me.*

3. A qua receptissima conclusione non potest in casu nostro recedi eo, quod cum agatur de beneficio sæculari quale dicitur, quod Clerico seculari solet in titulum conferri, non attento an Collator sit sæcularis, vel regularis Felin. *in cap. in nostra sub n. 44. de rescript.* Gonzal. *super reg. 8. Cancel. gloss. 8. n. 38* Lotther. *de re benef. lib 1. q. 34. n. 7.* ius resistit collationi de eo factæ ab Abbate Montis Cassini *ad text. in cap. omnes Basilicæ 17. q. 7.* ac tradita per Lotther. *de re benef. lib. 2. q. 21. n. 1.* & propter resistentiam etiam in summarissimo possessorio requiritur titulus saltem idoneus ad præscribendum *cap. cum persona de priuileg. in 6.* Couarr. *practic. quæst. lib 3. c. 19 n. 11.* Gratian. *discept. 870. num. 15. & seqq.* Rot. *decis. 646. n. 9. apud modern. de manuten.*

4. Quia licet secundum priorum Canonum regulam omnes Ecclesiæ in eius Episcopi potestate consistant, in cuius Territorio sunt, vt habetur in *d. c. omnes Basilicæ*, exinde non prohibetur quin etiam Abbas regularis habere possit in eodem territorio collationem beneficiorum sæcularium, vt post *Abbatem & alios ibi allegatos dixi* Rota *dec. 578 sub n. 2 vers. nam esto part. 1. rec. Lotther. de re benef. lib. 1. q. 34. n. 8.* sed solum resultat iuris existentia pro Episcopo, quæ non impedit quominus aduersos priuatum, nempe Ioann. Baptistam Martuccium de hoc ipso beneficio se prouisum prætendentem dari debeat manutentio Abb. *in c. 1. n. 4. vt lit. penden.* Maresc. *var. resol. lib. 1. c. 11. sub num. 46. vers. quapropter*, vbi ait aliud esse possidere iure communi resistente, & prohibente quasi possessione, aliud possidere ius aliquod aduersus quandam præsumptionem iuris quasi possessionem, nec vehementer ei resistit Seraph. *dec. 970. n. 5. dec. 1047 n. 10.* Burat. *dec. 122. n. 9.* Rot. *inter rec. dec. 752 n. 5. part. 2. cum aliis allegatis à modern. Perusino de manuten. obseruat 44 n. 56. & seqq.* Præter quod versamur extra terminos huius quæstionis, quæ forsan caderet, si ageretur de manutenendo Abbate in quasi possessione conferendi beneficium sæculare existens in Diœcesi alterius Episcopi;

at

ut beneficium hoc situm est in territorio Montis Cassini,& agitur de manutentione Clerici sæcularis illud possideotis cui nullatenus ius resistit, imò fauet cum beneficia sæcularia à sæcolaribus possideri debeant cap. cum de beneficio de præben.in 6.Menoch. de arbitr.cas. 20. n.86. & 87. Gonzal. super regul. 8. glos.7. num.6. Ægid. decis.162.

5. Nec pariter resistit possessioni Salselli dispositio Sacri Concilij Tridentini sess.24.de reformatione cap. 18. mandantis prouisiones Parochialium fieri præuio concursu,quam dispositionem S. mem.Pius V. in Constit.13.inter eius impress.Bullar.tom.2.mandauit seruari sub decreto irritanti,quod inficit titulum, ac possessionem eius vigore subsecutam Mant. 40. n. 8. recol. mem.Caccine dec.51.n.4 Rot. inter rec.dec.48. n.2. & seq.part.5. Nam Sasellus fuit prouisus præuio concursu per Abbatem Montis Cassiui tanquam loci Ordinarium;an autem idem Abbas potuerit indicere concursum,& beneficium conferre, videndum erit in petitorio,& interim danda est manutenendo Sasello possessori Menoch. de retinend.remed.3.n.737.Lotther.de re benef.lib.1.q.33.n 23.lib.2.q.4 .n.38.Seraph. dec.287. num.4.

6. Non obstat posterior possessio Iudicis authoritate capta à Martuccio aduersario, quia cum Iudex nulliter processerit non priuauit Salsellum sua anteriori possessione, in qua propterea venit manutenendus Feliu. in c.dilectus il 1.sub n.1. vers. fallit secundo de rescript.sanct.memor.Gregor. XV. decis.9. nu.8 decis.46. num. 5. decis. 105. num. 5. vbi allegat concordantes Mart. Andr. dec.1.num 6. Et nullitas ast euidens, quia processit non citato Salsello possessore,vt debuit iuxt. text.in cap.licet Episcopus de præbend. in 6.l. fin. Cod. si per vim, vel alio modo. Menoch. de recup. remed.1. Rot. decis. 172, & 412. vtrobique num.3. part. 4. diuers. quamuis(quod negatur) Salsellus esset intrusus, quia etiam intrusus est citandus nisi ex actis constet de notoria intrusioné, nullumque protsus competere defensionem Franc.in cap.ex ratione num.29.de appellat. Gabr. consil.31.num.20. lib.1. Rot. decis.234. num.1. apud Madern.de manut.decis.211. num.1. part.1. rec. decis.187. num. 2. part. 2. vbi dicitur quod etiam merus executor,quando adest possessor tenetur eum citari facere.

7. Quo magis ergo executor mixtus qui debet partes iudicis assumere, & procedere seruatis seruandis Felin. in cap.de cætere num. 9. de re iudic. Card. cons. 75. num.1. Menoch. decis.7. de re spol. Achill. decis. 6.n.5. super reg. de trienn. Seraph. decis. 1056. num.2. Rot. inter rec.dec.51. num.9 part.7. qualem fuisse eum à quo in executionem litterarum Apostolicarum aduersarius obtinuit immissionem constat, quia in dictis litteris adest clausula dummodo de tempore præsentium alicui non sit ius quæsitum, nec non amoto quolibet illicito detentore, quæ clausulæ efficiunt, vt executor non sit merus, sed mixtus, vt de prima tradit Adden. ad Gregor. XV. decis.413. sub num. 4. circa fin. Rota coram eodem Greg. XV. decis. 91. num. 2. coram bon. mem. Buratt. decis. 651. num.4.& 6. & in Nullius, seu Baron. Beneficij 30. Martij 1626. coram Reuerend. Vrgell. in Pistorien. Thesauraria 31. Ianuar. proximè præteriti coram Reuer. P. D. meo Ghislerio, & de altera Caualar. dec. 478. num.4. Buratt. decis. 746. num.6.& 7.

Et ita decisum vna tantum parte informante præuiis tamen pluribus citationibus aduersarij.

DECISIO LXVII.

Sacra Rot. Roman. coram R.P.D. Verospio.

Toletana Decimarum de Capilla.

Lunæ 2. Martij 1648.

§.1. POst comprobatam ab excellentiss.D.Duce de Beiar immemorabilem possessionem exigendi decimas in ditione de Capilla ex pluribus testibus de fama quoque priuilegij Apostolici deponentibus,& latam super vtraque probatione sententiam in iudicatum deinde transactam, Agentes clar, mem. Card.Infantis tunc Archiepiscopi Toletani,ad retardandam rei iudicatæ executionem, diuersa probationum genera produxerant, quæ coram Emin. D.Card.Verospio sub die 16.Decembr. anni 1636. ex irreuelantiæ fundamento reiecta,hodie vero coram me in eius locum subrogato ad disputationis trutinam reuocata,iterum Domini declararunt irreleuãtia;quia immemorabilis decimarum exactio ab ipso Duce concludenter iustificata prędictis exceptionibus elidi non potuit non excludentibus immemorabilem per necasse iuxta dispositionem text. in l.1.& 2.ff.de except.l.quingenta C.de prob. & fore necessarium notat Bald. in l.frustra n.2.de probat. Bart. in l.genero n.4.de iis qui notantur infam. Franch. in c.1. in 1.notabili de prescr lib.7. Aym. cons.201.n.29.& cons. 226.num.8. Rot.dec.190.n.2.p.2.diuers.& coram Greg. 201.num.3. Siue ad destruendam intentionem Actoris proponatur exceptio,siue ad certam eiusdem probationem eliciendam,cum non solum Actoris intentio, sed eius quoque perfecta probatio certa pariter,ac concludenti debeat exceptione refelli, vt notat Bart. in l.admonendi n.50.ff.de iur. iur. Iason. in l.ad hac nu.15. in fin.in 10.limitatione C.vnde legitimi, Abb.in c.in præsentia n.5.de prob.Rot.coram Mant.decis.274. n.4. & in Rauen.censuum 29.Martij 1621.coram Manzanedo relata post Cenc.in add.dec.64.n.5. & 6. licet si dubia præcessisset Actoris probatio, dubia quoque posset exceptione refelli iuxta cons. Surd. 505. nu. 6. & dec. Rot.229.n.33 part.6.rec.In quibus terminis procedunt allegati DD.& alij ab informantibus adducti.

2.Nec proinde immemorabilis vim elidit titulus acquisitionis duobus instrumentis ex aduerso comprobatus; in quorum altero continetur donatiò Status de Capilla cum omnibus decimis,portoriis,atque prouentibus collatis Ioanni Nunez ab Henrico Rege Castellæ, in altero verò eiusdem Principatus legitur facta venditio per ipsummet Ioannem antecessoribus moderni Ducis, quasi acqoisitionis initium inde conuincatur exclusiuum immemorabilis iuxt. glos. in c.1.de præsc.lib.6.in verbo memoria.& not.ibi Io. Andr.in cap. illud in verb. inconcussa eod.tit. Rot. coram Greg. dec. 467.n.6.& coram Andr.dec.56.n.5.

3. Vtrumque enim instrumentum ab Agentibus Archiepiscopi Toletani productum officere non potest moderno Duci,qui neutri innititur, vt respondit Rot. coram Bresoensio dec.21.n.4.de prob. & in dec.731. n. 40.p.1.diuer.& dec.56.n.22.p.7.rec.quamuis eius Antecessores altero ex iis producto vsi fuerint in causa dum ipse iure proprio, & ex peculiari titulo Maioratus non autem hæreditario causam proponitur, vt probat text. in l.Modestinus ff.de except. & in l. 2. C. de fid. Instr. notat Alex. in l.1. C. de eden. Tiraq.de nobilit. cap.37. n.7 Rota coram Seraph.dec.1310.n.2.Eaque productio facta fuit causa diuersa,vt notat Bald. in l.2.n.21.C.de eden.& in cap.causam, quæ 10.num.8.de test.vbi etiam Arc. num.31. Dec. in l.conditione num.7. C. de inst. & subst. Soc. sen: cons.122. num. 8. lib.4. Rimin.iun. cons.213. n. 20. Quinimo adducta instrumenta solum ostendunt

ostendunt acquisitum Ius Principatus, non autem decimarum, quod vti ab eo diuersum, ac independens, inde argui non potest ex Regia liberalitate donatum, *argum. text. in l. inter stipulantem §. Sacram ff. de verb. oblig. & in l. fin. ff. de calũniat.* Bart. *in l. Papinianus, n. 2. ff. de minoribus* Alex. *cons. 66. n. 7.* & in his terminis arguit Berttan. *cons. 350. n. 1. &* 8. Lud. Bell. *cons. 57. n. 26.* Quamuis expressa eorundem mentio præcesserit in instrumẽto donationis, cum illa solum intelligi debeat de ea specie decimarum Regi debita ratione temporalis dominij, siue ex mercium emptione ac venditione, siue ex earundem introductione in portus Maris, siue demum ex piscatione retrahenda, de quibus meminit Bald. *in cons. 419 n. 1.* eas propriè decimationes asserens appellari Lasart. *de decim. c. 19. n. 30.* Fontanell. *de pact. nupt. clausula 4 glos. 19. p 1. n. 82.* Gutt. *de Gabell. q. 1. n. 13.* Mastrill. *de Magist. lib. 3. c. 10 n. 305.* Molin. *de iust. & iure disp. 662. n 6.* attenta præsertim potestate donatoris decimarum spiritualium omnino incapacis, à qua eiusdem voluntas, ac subsecuta decimarum donatio declarantur in specie decimarum temporalium laicis quoque personis, Competentium *ex not. can. Daibertum 1. q. 7. & in cap. cum super Abbatia de offic. & potest. Deleg. & notat ibi gloss. in verb. mutuo aduersantibus, & in l. Lucius Titius §. Imperatorem ff. ad municipal.*

4. Neque Apostolici priuilegij fama à Testibus Ducis abundè probata destruitur vel ex aliis testibus ab Archiepiscopo Toletano productis de contraria vsurpationis fama deponentibus, ex quibus incerta, & inconstans reddi videtur altera fama aliorum depositione testium comprobata pro parte Ducis contra dispositionem *text. in c. de parentela 35. q. 6* constantem & inuariabilem requirentis notat Bald. *in l. conuenticulam num. 8. C. de Episc. & Cl.* Ros. *cons. 3. n. 48. & 49. vol. 1.* Surd. *cons. 111 n. 79.* Rot. *coram bon. mem. Coccino dec. 68. n 18.* Vel quia aliqui ex eisdem testibus Ducis nullam causam reddunt, vt fama ipsa processerit, ad cuius tamen expressionem adstrictos esse quamuis non interrogatos aduertit Iacubin. *à S. Georgio in l. testium fines §. eiusdem quoque n. 14 ff. de testam* Alex. *cons. 72. n 9. lib. 1. & cons. 25. n. 6. lib. 4.* Bertans. *cons. 101. nu. 6.* Ruin. *cons 51 n 14. lib. 5. & alij relati per Sanch de matrim lib. 1. disp. 42. n. 16.* Alij verò eam ex Maurorum expulsione deducunt mediante huius familiæ virtute sequuta, quæ tamen causa ex publicis Historicorum monumentis erronea conuincitur Ferdinando Regi expulsionem ipsam adscribentibus per annos 141. ante delatum in hanc familiam Capillæ Dominium, ac consequenter famæ probationem infringit, vt notat Bart. *in l. de minore §. plurium n. 18 ff de quæst. & ponderauit* Aym. *cons. 366. n. 45.* Roland. *cons. 50. nu. 48. lib. 1.* Alex. *cons. 173. n. 18. lib. 6. & alij plures relati per Cyriac. contr. 150. n 47.*

5. Testes enim supra fama vsurpationis examinati præterquam pluribus exceptionibus repelluntur in præterita decisione deductis, neque eam concludunt pernecesse, sed solum ex proprio iudicio, & per possibile contra dispositionem *text. in l. Neque natales C. de probat. & l. ad probationem C. eod. tit. l. non hoc C. unde legit. c. cum attingat de offic. deleg notat.* Bart. *in l. quid tamen §. si arbiter ff. de recept. arbitris sub n. 3. & in tr. de testimoniis n. 12.* Tindar. *in tr. de test. part. 2. c. 1. n. 5.* Rota *coram Verall. dec. 264. n. 13. part. 3 & in dec. 152. n. 10. & 317. n. 4. part 4. t. 2. rec.* neque percutiunt tempus ante litem motam, prout fore necessarium aduertit Abb. *in cap ex quadam n. 3. de test.* Henric. Boich. *in c. 1. §. super eo n. 6. de eo qui cogn. cons. vxor. sue.* Crot. *in tract. de test. n. 368.* Rota *coram Verall. dec. 413. n. 1. part. 2. coram Greg. dec. 325 n. 13. & corã Serarh 1102. num. 4.* Ideoque cum hæc fama posterior oriri potuerit post motam litem, nec incertam reddidit præcedentem à testibus Ducis iustificatam, nullis ante litem motam contrariis probationibus debilitatam, vt ponderauit Rot. *in Tulled. sponsalium 22. Iunij 1620. coram Sacrato part. 4. tom. 2. dec. 232. n. 21. in rec.*

6. Testes verò pro parte Ducis de priuilegij fama sine causa deponentibus hinc reiici non valent dum non arctantur ad oppressionem causæ per corporis sensum exteriorem innotescentis, vt notat Bald. *in l. solam C. de test. num. 22. & 23. in c. præterea n. 10. de test.* vbi ad hunc effectum satis esse asserit, vt testis se publicè audiuisse cõcludat quia sensus decipi nõ potest circa proprium obiectum auditus *cons. 168. n. 19.* vbi attestatur Rota *coram Verall. decis. 7. n. 1. part. 2. & 289. part. 3. & coram Cassad. decis. 3. n. 10 de probat. coram Caual. decis. 234. coram Andr. decis. 45. n. 6. coram Greg. decis. 173. n. 2.* vbi latè Add. *n. 10. & dec. 351 n. 1. part. 2. rec. & in Hieracen. Iurispatronatus 15. Aprilis 1613. coram bonum. Card. Verospio.* Quæ sanè fama idcirco ex aliorum ratione testium erronea non infringitur, quamuis nec talis illa conuincatur ex prædictis Historicorum monumentis. His enim adscribendo Ferdinando Regi victoriam non proinde excludunt, quia virtute Procerum huius familiæ potuerit quoque contingere Maurorum eiectio ab eodem Statu de Capilla, postquam maximè ex aliis Historicis, testib. ex aduerso productis ostenditur Iacobum ex Zuñiga auctorem moderni Ducis sub Rege Alphonso per 14. annos ante in Bello Tolosano strenue pugnasse, ibique præclarum præbuisse specimen fortitudinis irrumpẽdum omnium primus in Castra Maurorum, confractis catenis ferreis, quibus illa muniebantur, in cuius præclari facinoris memoriam gentilitio stemmati postmodum annulo addidisse, vt fuit in præterita decisione ponderatum, inde enim nec possibilitas excluditur, quin immo maxima resultat verisimilitudo quod subsequutæ postmodum expulsioni Maurorum interfuerit Iacubus.

Et ita vtraque &c.

DECISIO LXVIII.

Sacra Rot. Roman. coram R.P.D. Ghislerio.

Calaguritana beneficij de la Casa de la Reyna.

Luna 27. Martij 1648.

§. 1. POstquam in hac causa sub die 15. Dec. 1645. fuit resolutum, mandatum Ordinarij Calaguritani directum Beneficiatis de præsentando; & præsentationem factam à dd. Beneficiatis de persona Iosephi de S. Clemente, nec non collationem ab eodem Ordinario factã de beneficio, de quo agitur, cũ aliis inde sequutis esse attentatam, & iuxta stilum huius S. Tribunalis esse apponendum sequestrum non esse reuocandum, prout prætendebatur à Iosepho procedendo ad vlteriora in disputatione super adiudicatione beneficij, fuit resolutum Francisco Diaz de Medina digniori esse adiudicãdum beneficium. Siquidem cum tam ipse, quam Ioseph, in partibus fuerint ab Examinatoribus renũciati habiles, & idonei, & in vtroque concurrant requisita Motus proprij Clem. VIII. in pari habilitate obtinere debet Franciscus, qui maioribus gaudet meritis, & dignitatibus *c. si forte. 65. dist. c. licet ergo 8. q. 1.* Gutier. *cons. 44. n. 10* Sarnen. *in reg de infirm. q. 15. n. 21.* Ro. *in Toletana Canonicatus Pœnitentiaria 22. Aprilis 1641. vers. quantum coram R. P. D. meo Ceris, & ita passim in istis beneficiis Calaguritanis, vt in Calaguritana beneficij de Brinas 9. Ianuar. 1629. coram R. P. D. meo Decano. in Calaguritana beneficij de Lagrano 27. Aprilis 1646. coram R. P. D. meo Roias in aliã Calaguritana pariter de la Casa de la Reyna 4. Iulij 1646. coram R. P. D. meo Verospio, in eadem sub die 16. Ianuar. 1647.*

coram

coram R.P.D. *meo Bichio, & in Calaguritana beneficij de Cornago 28. Iun. 1647. vers. præsertim coram* R. P. D. *meo Otthobono.*

2. Quod autem Franciscus maiori gaudeat dignitate, & qualitate euidenter probatur, quia est Sacerdos, vt ex litteris patentibus sui Ordinarij, & Sacerdos concurrens cum alio hac qualitate carente semper in adiudicatione beneficij est præferendus, etiamsi Capellania non requireret Sacerdotium, quia est dignior respectu Ordinis Presbyteratus Gut. *cons. 2. n. 22.* Rota *in Calaguritana benef. de Cornago 5. Maij 1619. coram me, & in ead. 7. Iunij 1642. coram* R.P.D. *meo Carillo in suprad. Calaguritana benef. de Corn. 27. Apr. 1646. coram* R. P. D. *meo Roias. & deinde in simili causa Calag. benef. de la Casa de la Reyna 4. Iun. 1646. coram* R.P.D. *meo Verospio, & in Calaguritana benef. de Lumbreras sub eadem die coram* R.P.D. *meo Otthobono*, in maiori ætate constitutus, cum in lucem prodierit 28. Sept. 1605. Ioseph vero prima Iunij 1615. vt ex fide Baptismi vtriusque Guttier. *d. cons. 2. num. 28.* Bald. *cons. 167. in fine vers. & in dub. lib. 4.* vbi argumento *l. final ff. de fide instrum.* tenet quod in dubio in beneficiis conferendis præferendus est senior, quem sequitur Barbos. *cons. 23. in fin. vol. 5. &* dixit Rota *in dicta Calaguritana benef. de la Reyna coram* R.P.D. *meo Verospio*, vbi quod in beneficiis conferendis semper est præferendus senior, prout resoluit *in Calaguritana benef. de Brinas prima Iunij 1628. coram Reuerendiss. D. meo Decano vers. Secundo quia est senior, ac in d. Calaguritana benef. de Logrono coram* R. P.D *Roias. § Vlterius* dictus Ioannes est ætate senior, multo tempore inseruiuit Ecclesiæ, & in absentia Parochi Sacramenta ministrauit, exer do curam animarum in Ecclesia Oppidi de Angusiana Calaguritana Diœcesis, quæ qualitas fuit ponderata *in Ripana parochialis 27 Iun. 1608. coram Sanctiss. D. N. relata per* R. P.D. *meum Verospium in dicta Calaguritana benef. de la Casa de la Reyna 4. Iulij 1646. § Has vero maiores post medium vers. Et quod alias animarum curam*, & fuit dictum *in ea Calagur. 16. Ian. 1647. coram* R.P.D. *meo Bichio* . quas qualitates multum facit pro prælatione reportanda in beneficiis adiudicandis, Rot. *in dd. Calagur. coram Reuer. Patribus Dominis Decano, Roias, Bichio, Verospio, & Otthobono*, & passim ubi agitur de aliquo præferendo data paritate, & quod in vtroque concurrant requisita dicti Motus proprij Clementis VIII.

3. Non obstat quod Iosephus vltra approbationem Examinatorum de partibus habebat præsentationem Beneficiatorum, cuius vigore fuit institutus ab Ordinario habente legem sibi præfixam in d. Constit. Clementis VIII. super prouisione beneficiorum in Ecclesia Calaguritana, vt debeat instituere illum, quem ex approbatis sibi præsentauerint Beneficiati, quæ qualitates nō concurrunt in Francisco, qui quamuis se opposuerit, non fuit præsentatus à Beneficiatis, nec ab Ordinario institutus, cum non posset institui, qui non fuit præsentatus. Quia obiectum procedit in casu quo non processit appellatio interposita à relatione Examinatorum, secus autem quando per appellationem vnius ex oppositoribus à mala relatione Examinatorum, interpositam, negotium fuit deuolutum ad hoc Sacrum Tribunal; Ratio est quia tunc impossibile est quod Beneficiati præsentent, cum propter appellationem, & litis pendentiam super titulo beneficij ligatæ sint eorum manus, vt non possint amplius præsentare, ad quod faciunt *tex expressi in c. 2. vt lit. pendent. in 6* quos procedere etiam in præsentatione tradit Calder. *cons. 1. vt lit. pend. cons. 18. Iur. patron.* Lap. *alleg. 22 num. 5.* ita tenet Garz. *de benef. p. 5. c. 9. num. 218.* vbi allegat resolutiones Rotales in istis terminis Lotther. *de re benef. lib. 2. q. 20. n. 2. & seq.* Rota *coram Caual. dec. 556. n. 1.* & quatenus præsentent, præsentatio non debet attendi, cum sit attentata, & nulla; vnde Rot. in supradict. duabus decisionibus in hac causa factis censuit, præsentationem Beneficiatorum, & collationem Ordinarij de beneficio, de quo agitur, factam Iosepho esse attentatas, & in earum exequutionem fuit iuxta stylum Tribunalis appositum Sequestrum. Ita quod cum in hoc casu tam præsentatio, quam collatio habeantur ac si non essent factæ, & remaneat beneficium vacans, loco arbitrij Beneficiatorum succedit arbitrium Sacræ Rotæ vbi pendet causa appellationis iuxta *text. in Clem. audi or de rescr.* & in puncto ita respondet Rota *in supra alleg. Calaguritan. benef. de la Casa de la Reyna 16. Ianu. 1647. coram* R.P.D. *meo Bichio in §. Non obstat quod, & in §. seq.* & per consequens beneficium est digniori adiudicandum, qui de iure debet aliis præferri ex supra allegatis.

4. Minus facit quod dictus Franciscus habeat alia duo beneficia, nempe integram portionem in Parochiali Ecclesia de Anguciana, & aliam similem de Saxa Calagurritæ, seu Burgen. Diœcesis, Regula autem est, quam sequuta fuit Rota *in Calaguritana benef. coram Seraph. dec. 767. n. 1* quod non habens beneficium præferendus est ei, qui habet, *c. is, cui de praben. in 6* Rota *dec. 26 n. 2. eod. tit. in nou. cum aliis alleg.* Siquidem placuit responsio quod cum in Francisco plures supra relatæ qualitates concurrant, merito venit præferendus, licet sit beneficiatus, & præsertim cum testes formiter examinati, pro eodem Francisco deponant beneficia, quæ possidet, iuncto etiam beneficio de quo agitur, ad quod se opposuit, considerata penuria temporum præsentium, & tenuitate fructuum dictorum beneficiorum non sufficere pro eius congrua sustentatione, & cum in illis possit deseruire per substitutum, vt deponunt testes, cessat tum obiectum pluralitatis beneficiorum, quod non intrat in beneficiis simplicibus quando primum non sufficit ad honestam vitæ sustentationem, ad latè tradita per Garz. *de benef. p 11. c. 5. n 264. & 307.* sequendo Innoc. *in c. fin. de Cle. non resid. n. 1. & in c. cum iam dudum n. 2. & 4. de preb.* Lap. Card. Rebuff. *& alios per eum ibi relat.* Tum obiectum incompatibilitatis, quæ cessat, quia ista beneficia sunt inter se compatibilia, & possunt deseruiri per alios, nec onus inseruiendi est præcisum, sed causatiuum respectu scilicet fructuum quos, qui non inseruit, non percipit. Hinc est, quod Gonz. *super reg 8. glos. 5. n. 25.* tenet Constit. Synodalem Calaguritanam, dum dicit in fine, omnia beneficia illius Diœcesis esse seruitoria, esse intelligenda non respectu incompatibilitatis, sed respectu fructuum, quia non residentes illos non percipiunt, & tollitur omnis difficultas, cum supradicti testes pro Francisco examinati deponant prædicta beneficia Oppidorum de Augustana & de Saxa, & de la Casa de la Reyna esse simplicia, seruitoria, & nullum ex eis requirere residentiam personalem, nam in omnibus illis deseruire solet per Capellanos, & si Francisco adiudicaretur supradictum beneficium de la Reyna posset in illo personaliter, inseruire, & in aliis apponere Capellanos.

5. Denique nulla ad hunc effectum est habenda ratio quod Ioseph fuerit decoratus gradu Baccalaureatus. Tū quia qualitas Sacerdotij efficit Franciscum longè digniorem iuxta cumulata per Valez. *cons. 143. n. 111. & plurib. seq.* qui in specie *sub n. 121. post Frat. Pet.* Boll. dicit fuisse semper Sacerdotij statum cæteris honore præclariorem, ac fulgidiorē, hinc Sacerdos dicitur habere vim duorum testium *iuxt. gloss. in c.* Monachus *7. dist.* quam probant alij congesti per Franc. Anton. Cost. *cons. 40. n. 13* quod tamen non reperitur in gradu Baccalaureatus, & tamen etiam cum Sacerdotio concurrunt in eodem Francisco tot aliæ maiores prærogatiuæ superius ponderatæ, & in terminis quod gradus in Theologia non faciat quem esse præferendum Sacerdoti, latè Guttier. *d. cons. 2. n. 2. vers. Non obstat.* Tum ex quo Iosephi gradus Baccalaureatus fuit assumptus 24. Apr. 1615. nedum lite pendente, imò pene biennio post oppositionem ab eo factam de anno 1643. & propterea tanquam gradus

acquisitus lite pendente non debet ei suffragari, & sic affectatè assumptus, quæ affectatio impedit, ne factum prosit affectanti ex congestis à Sut. *cons.* 381. *n.* 96. *& duob. se.* Hinc est, quod priuilegia data Officialibus non habent locum in procurantibus officia secundum Bart. *in l. Vniuersi C. de legation lib.* 11. *Reman. in l. si verò* 6. *de vire in* 36. *fallent. ff. solut. matrim.* & de aliis similibus nuper graduatis, vel aliquod officium assequutis latissime idem probat Felin. qui aliis pluribus conclusionem exornat *in cap. final. n.* 4. *cum sequen. ff. de testib.*

6. Accedit supradictis, quod Ioseph hus innodatus censuris ob recursus ab ipso habitus ad Iudices laicos ex deductis in vltima decisione in hac causa remanet incapax adiudicationis beneficij, de quo agitur iuxta tradita per Rotam *dec* 8, *n.* 17. *&* 18 *part* 7. *recent.*

Ex quibus vtraque parte informante fuit dictum beneficium esse adiudicandum Francisco.

DECISIO LXIX.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Bichio.

In causa Coloni ñ. Decanatus.

Veneris 15. *Maij* 1648.

§. 1. TAnquam vacantem per resignationem in manibus Serenissimi Ducis Neuburgi factam à Guillelmo Bont possessore Decanatus Collegiatæ Ecclesiæ Beatissimæ Virginis in Dusseldorf, ad eundem Decanatum Iacobus Merchen electus fuit à Capitulo dictæ Ecclesiæ sub die 6. Decembris anni 1637. & secuto intra duodecim dies dicti Guillelmi obitu, idem Dux titulo hæreditario Ducum Montensium, quibus Bonifacius Pontifex eius nominis IX. huius Decanatus Iurispatronatus concesserat, præsentauit Iacobum Linichium, inter quem, & Ducem illi adhærentem ex vna, & Merchen ex altera, moto desuper iudicio corã Officiali Coloniensi, hic per sententiam diffinitiuam pronunciauit, electionem Capituli esse confirmandam, & electum pro confirmatione obtinendi ad Eminentissimum Archiepiscopũ Coloniæ remisit, saluo, & reseruato Domino Duci Neuburgi asserto iure nominationis, seu præsentationis in petitorio. In cuius sententiæ executionem electus Archiepiscopi cõfirmationẽ successiuè obtinuit.

2. Non obstante appellatione ab huiusmodi sententia per Dominum Ducẽ interposita intra legitima tempora, quæ ex rescripto Signaturæ Iustitiæ simpliciter admissa, eiusque causa commissa Rotæ, prodiit in primis cognitio super possessione Decanatus capta à Iacobo electo, quæ visa est nullius esse momenti: siue capta fuerit antequam Archiepiscopus electionem confirmaret, quia tunc resisteret apertissima iuris dispositio *in c. auaritia de elect. in* 6 quam procedere, tam in dignitatibus, quam aliis beneficiis ob identitatem rationis notat ibidem. Archid. *sub n.* 2. *vers. nullus.* Franc. *n.* 2. *vers sed certè, & reiecta contraria opinione.* Gemin. *&* Lambert. id ipsum affirmauit Gabr. *cons.* 199. *n* 4. *lib.* 1. Marescat. *var. resol. lib.* 2. *c.* 35. *n* 47. Rot. *penes Crescen. dec.* 6. *n.* 11. *de irrepatr dec.* 261. *n.* 3. *vers. neque etiam obstat penes Card. Mantic.*

3. Siue capta fuerat post obtentam confirmationem, cum enim confirmatio emanauerit in executionem sententiæ, à qua victus intra legitima tempora appellauit, & deinde Signatura iustitiæ causam appellationis simpliciter commisit tam ipsa confirmatio, quàm possessio subsecuta, & quicquid aliud medio tempore gestum fuit, attentatum est *c. non solum de appellat. in* 6 Lancell. *de attent. p.* 2. *c.* 12 *limit.* 49 *n.* 2. *& seqq.* & in terminis electionis est *text. in c. si postquam de elect. in* 6. non secus ac si rescriptum Signaturæ præcessisset, quia retrotrahitur ad diem latæ sententiæ, & interpositæ appellationis, Rot. *dec.* 96. *n.* 4. *dec.* 240. *n.* 3. *coram Reuer. Vrgellen. decis.* 305. *n.* 19. *p.* 6. *recent.* & in aliis relatis per Cremon. *Præpositure* 24. *Iunij* 1644. *coram R. P. D. meo Corrado, & in Calagurit. na beneficij de Lumbreras* 20. *April.* 1646. *coram R. P. D. meo Ottobono.*

4. Quo magis, quia sententia vti lata in contradictorio iudicio contra Præsentatum, & Patronum, habet vim diffinitiuæ, ac propterea est appellabilis, Franc. *in c. auaritia, n.* 5. *de elect. in* 6 Garz. *de benef. p.* 9. *c.* 4 *n.* 16. *& seq.* Lancellot. *de attentat. p.* 1. *c.* 4. *in præfat. n.* 625. *& c.* 12. *limit.* 40. *n* 11. *limit.* 49. *per tot* Rot. *dec.* 6. *n.* 2. *p.* 2. *diuers.* Nec dubitandum est, quin D. Dux potuerit appellare, & impetrare appellationis Commissionem, eamque prosequi valeat, cum contra ipsum nominatim lata fuerit sententia, & ratione iurispatronatus, quod in hoc Decanatu se habere prætendit, sit legitimus contradictor ad impediendam, seu impugnandam confirmationem, & possessionem electi, ne sua præsentatione neglecta alius admittatur *c.* 2. *vbi glos. verb. intereat, vt lit. penden in* 6. Gemin. *in c. vt circa* § *primo sub n.* 9. *vers. vel patronatus de elect. in* 6. Ioan. Andr. *in c. auditis n.* 5. *de elect.* Felin. *in c. super his n.* 15 *de accusat.* Rot. *dec.* 1. *de irrepatr. in nou.*

5. Ideò Domini dilata terminatione summariissimi possessorij, mandarunt videri de bono iure Iacobi electi, eoque plurica ad trutinam euocato, non constare de bono iure Iacobi, hodie responsum fuit, ex quo nititur electioni dupliciter nullæ; & primò, quia Decanatus de tempore electionis non vacabat, vt requiritur, *c.* 1. *&* 2. *seqq. de concess. præb. c. deliberat.* § *prohibemus de offic. deleg. in* 6. Ægid. *dec.* 443. *in princ.* Pat. *de resign. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 138 Siquidem viuebat Guillelmus antiquus illius possessor, & quamuis resignasset, quia resignauerat in manibus laici, & propterea nulliter *c. quod in dubiis, vbi gl. verb. manum laicum de renunc.* Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 6. *sub n.* 12 *vers. ille etiam,* Paris. *de resign. lib.* 7. *q.* 9. *n.* 7. *& seqq.* vbi signanter n. 12. hoc ampliat etiam si resignatio facta fuerit coram Laïco constituto in dignitate Ducali, Regali, vel Imperiali, & n. 54. idem dicit procedere quamuis fiat coram Laïco habente beneficij resignari Iuspatronatus, ea ratione quia fieri debet coram Superiore, *c. admonet, c. vltim de renunc.* qualis non est Princeps, aut Patronus Laïcus, Barbos. *in collect. ad dictum c. quod in dubiis, n.* 3. Fusc. *de Visitat. lib.* 2. *c.* 28 *n.* 12 ex huiusmodi resignatione non fuit inducta vacatio, quippe quæ nec quoad resignantem insurgit ex solo actu resignationis, sed oportet, vt accedat Superioris admissio, cùm respectu proprietatis ac tituli non sit in potestate Beneficiati se liberare ab Ecclesia, cui erat obligatus per quasi contractum acceptationis, vt benè aduertit Ioann. de Imol. *in d. c. quod in dubiis n.* 10. *vers. & ideo* Compostell. *ibid. n.* 2. vbi ait quod renunciatio facta in manibus non Superioris tenet quoad renunciantem ad effectum vt ex capite huius delicti priuari possit beneficio, sed renuncians antequam à Superiore priuetur, non amittit beneficij proprietatem, Castrop. *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 13. *disp.* 6. *punct.* 2. § 2. *sub n.* 1. Caldas *cons* 5. *sub n.* 4. *vers. quia per cessionem,* Lotther. *de re benef. lib.* 3. *q.* 14. *n.* 24. *&* 26. *& q.* 15. *n.* 44, Bisignett. *dec.* 4. *sub n.* 2. *vers. & licet de renunc.* Cassac. *dec.* 2. *sub n.* 3. *eod. tit.*

6. Nec releuat, quod postea Superior, nempe Archiepiscopus Coloniæ resignationem ratificauerit, electionem confirmando: quicquid enim sit, an sicuti per subsequentem admissionem, seu ratificationem legitimi Superioris conualescit resignatio facta in manibus personæ Ecclesiasticæ inferioris, eo quod nulla erat ob iniuriam, quæ fit ipsi Superiori: qui proinde potest illam remittere, Card. *in Clem.* 1. *sub num.* 17. *de renunc.* Abb. *in cap. vlt. n.* 4. *eod tit. cum aliis allegat.* à Paris. *de resign. lib.* 7. *quæst.* 1. *num.* 48. *& seqq.* conualescat pariter resignatio facta in manibus Laici, quæ videtur ipso iure nulla iuxta distinctionem Hostien. quam sequitur Abb. *in d. cap. quod in dubiis num.* 8. Anton. de Butr. *ibidem n.* 9.

num.9.de renunc. Bero *in c.sollicitè num.16. vers. potest, & num.19.de restit spoliat.* reprobat verò Parif. *de resign.4 lib.7.c.1 num 34.* certum est quod donec Superior admittat,seu ratificet,vacatio est in pendenti,ideoque interim beneficium resignatum conferri, aut ad illud eligi non potest,Butr.*in d.c.quod in dubiis sub n.8. vers.est tamen verum, & ibidem Panormit sub num.8. vers.est tamen verum.* Imol.*n 11.*Parif.*de resign. d. q.1. sub n.18.vers.idee inquit.* Castropal *oper. moral. tom.3. tract.17 disp.3 punct.17 sub n.1.* Mohedan. *dec. 22. de renunciat.*

7. Cùm itaque electio secuta fuerit antequam Superior Ecclesiasticus resignationem admitteret,seu ratificaret,verum est dicere, quod tunc Decanatus non vacabat,& propterea electio non tenet,vt in puncto Francisc.Caldas. *cons.6. sub n. 11. vers. sed magis post* Ioan. Andr.*in c.non firmatur 18.num.6. & 7. de reg iur.in 6.* Cumque illa sit restricta ad vacationem ex causa resignationis, sustineri non potest,aut ex subsequenti vacatione per obitum resignantis *c.susceptum de rescript.in 6.*Mandos.*super reg.19.* Cancell.*q.17.n.3.* Gaiz.*de benef. par.1.c.1.n.8.*Menoch.*de arbitr.cas 201. & 104.* Bonat.*dec.162.n.3.& seq.*aut ex successiua post dictum obitum admissione resignationis, quia semper vrget defectus vacationis de tempore electionis, ad quod cùm tunc electio esset nulla superueniens illius admissio non retrotrahitur,vt in puncto fo. Andr.*in supracit. c. non firmatur n.4.vers.illa tamen,& n.7.* vbi dicit rationem,quia in electionibus spectatur initium,Franc.*ibid. sub n.1.in fin.de reg.iur.in 6.* Caldas *dicto cons.8 sub n. 5.vers.quamobrem,*facit Calder.*cons.1.n.3.de elect.* Parif. *de resign lib.9.q.17. num. 70. & 71.* Licet ad effectum deuolutionis, collationis tempus curtat à die renunciationis, non autem admissionis ob rationes diuersitatis,quas affert Nauarr.*in c.accepta in 7.oppositior. solut.n.31.& 32.de rest spoliat* Rot. *dec.1. de elect. in antiquior.*Eoque minus suffragatur admissio, quia emanauit in executionem sententiæ suspensæ per appellationem, vt in terminis electionis admissæ appellatione pendente, Hostiens.*in c.audit is, n. 6. de elect.*& ex prædictis hic non intrat retrotractio,ob quam consensum lite pendente præstitum resignationi ante litem motam factæ attentatum non esse tradit Lancell.*de attentat part.2.c.4.limit 29.*

8.Gratis autem dicitur admissionem Superioris non fuisse necessariam, eo quod renuncians non esset verè Decanus, sed solum haberet ius ad rem quod absque Superioris authoritate renunciari potest, vt tradunt Zabar, Archid. Gemin. & alij allegati à Parif.*de resign.lib 14 q 1.n.76.& seqq.* quia non probatur assumptum,& aduersarius qui desumendo vacationem ex persona renunciantis,ipsum in verum,ac legitimum Decanum agnouit, contrarium asserere hodie non potest, Add.*ad Put. dec.333. lib. 1. in corr.* Rot. *dec. 412. sub num.1 vers.quam ex eo part. 3. rec. & in Compostellana Parochialis 10. Februarij 1645. coram* R.P.D. *meo Verospio,in Neapolitana Camiliarchatus 26.Iun.1647.coram me.*

9. Secundo electio reddita fuit,irrita per obitum resignantis infra 20.dies, sic disponente in verbis regula 20.Cancellariæ nuncupata de Infirmis,ibi,*Collatio huiusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.* quæ locum habet etiam in resignationibus factis extra Curiam, cum generaliter loquuntur, eiusque ratio vbique militet, vt reprobato *cons.* Dec.232 quem secutus fuit Mandoz. *super d.reg. q. 16. per tot.* latè tuetur Sarnen. *super ead. reg. q. 16. num. 4.* Rebuff. *in tract. nomin. quæst. 17. sub num. 5. nec refragatur,& cons.72. vers præterea regula.* Vames. *cons.257.n.1* Parif. *de resign.lib.12.q.5. num.8. Azor. inst.moral.p.2.lib.7.c.18.vers.quarto quaeritur* Castropal. *oper.moral.tom.2.tract 13.disp.9.punct.2.§.3. n.7.* Cres-

cen.*dec.12.de renunc.*Rota *in Leodien. benef.13. Maij 1640.§.primo enim,& 2.seqq.coram* R.P.D. *meo Cerro,* paritetque locum habet etiam in Dignitatibus Sarnen. *super hac regula q.6 sub n.5.*Parif. *de resign lib.12. q.3. n.2 & seq.*ac etiam in beneficiis iurispatronatus, Azor. *d.c.18. vers. sexto quaeritur* Castrop. *d. §.3. n. 8.* Parif. *vbi supra n.22.& seqq.*Caputaq. *dec.36.num.12. & 13. part. 3.*

10. Neque euitari potest eo quod in casu nostro cesset suspicio fraudis,militetque fidei fauor,cum in resignatione exprimatur eam fieri, ne si beneficium vacaret per obitum,D.Marchio Brandemburgi,qui est Acatholicus, & ad quem vigore alternatiuæ inter ipsum, & Dominum Ducem Neuburgi seruari solitæ spectaret præsentatio,personam Acatholicam præsentaret, & in Capitulo introduceret.Nam sufficit respondere, quod de hoc non creditur assertioni renunciantis, ne sit in eius arbitrio regulæ dispositionem eludere, vt in fortioribus terminis Oldr.*cons. 161.per tot.* Parif. *cons.36. n.11.lib.4.*Ægid.*dec.617.in prin.*Barbos.*de potest.Episcop.alleg.66.n 23.*Rot.*dec.716. n.1. dec. 752. n.1. p.1. diuers.& in Narni en. vnionis 1.Iulij 1642. coram me.* Imò eadem assertio mendicata, & falsa apparet, quia impossibile erat quod per præsentationem D.Marchionis Brandenburgi, persona Acatholica Decanatum assequeretur, cum in priuilegio Bonifacij IX. ex quo idem Marchio, ac Dux Neuburgi vti successores Ducum Montensium Iuspatronatus desumunt, expresse cautum fuerit,*quod nullus habeat Decanatum,nisi Canonicus prebendatus.*

11. Tertiò informantes pro D. Duce electionem impugnabat, quia, & si à primæua erectione facta anno 1303. Decanatus electio competeret Capitulo, tamen postea de anno 1393. Bonifacius Nonus ex certa scientia ius præsentandi ad Decanatum concessit Ducibus Montensibus, & nefas est in beneficialibus præsertim dubitare de potestate Papæ,vt in terminis Iurispatronatus Azor.*instit.moral.p.2.lib.6.c.19.vers.duodecimo quaeritur,*Castrop *oper.moral.tom.2.tr.13.disp.2.punct.2. n. 10 vers.non est dubitandum.*

12 Verùm quia plura hinc inde super existentia, ac pertinentia Iurispatronatus deducta fuerunt altiorem indaginem requirentia, & pro exclusione boni iuris Iacobi à Capitulo electi priora duo argumenta sufficiunt ex illis dumtaxat, ita decisum fuit vtraque parte informante causa quater proposita.

DECISIO LXX.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Roias.

In causa Marianeñ.seu Accieñ beneficij.

Mercurij 10.Iunij 1648.

§.1. Vacante simplici beneficio sub inuocatione S. Petri de Accia Terræ Rustini de mense Martij 1641.Episcopo gaudente alternatiua fuit de eo vti reseruato vigore regulæ 9. Cancellariæ per Sedem Apostolicam prouisus Carolus Antonius Ornanus;Episcopus verò illud vniuit Mensæ Capitulari Marianeñ.prætendens d.beneficium vti existens in Diœcesi Accien. non comprehendi sub alternatiua ab ipso acceptata nominando se solum Episcopũ Marianeñ.quamois dd.duæ Ecclesiæ Marianeñ. & Accieñ. fuerint ab antiquissimo tempore ad inuicem vnitæ,& consequenter,dum illud vacauit de mense Martij,qui cessante d. alternatiua est Ordinarij iuxta d.regulam 9.Cancellariæ huiusmodi collationem ad ipsum spectare. Vnde hodie dubitatum, An prædicta alternatiua obtenta per Episcopum Marianeñ. suffragetur,quoad Accieñ. quod affirmatiuè fuit resolutum.

2. Siquidem de alternatiua per Episcopum acceptata non potest dubitari, dum de hoc claré constat ex libris Dataria, vbi similes acceptationes adnotantur iuxta opinionem Rotæ, vt in Ferrarien. Prioratus 12. Mart. 1608 coram Penia, & in dec. 349. num. 1. part. 3. dec. 205. num. 2. part. 4. recent. & coram Buratt. decis. 858. num. 3. Et licèt d. alternatiua obtenta fuerit sub sola expressione Diœcesis Marianeñ. Nihilominus sub illa comprehenditur Diœcesis Accieñ, adeo vt suffragetur pro omnibus beneficiis in vtraque Diœcesi existentibus.

3. Tum quia sola expressio nominis Marianeñ. stat demonstratiuè, non autem taxatiuè, prout in dubio semper præsumitur Aymon. conf. 301 num. 3. Rota dec. 662. n. 3. part. 1. diuers. & decis. 114. n. 5. dec. 312. n. 4. part. 1. rec. & in Cæsaraugust. beneficij de Tauste 14. Nouemb. 1586. coram Pinuto relata per Garz. de benef. part. 5. c. 1. num. 706. in vers. non obstat. Et appositum fuit solum nomen Marianeñ. quia vti dignius ab eo semper denominatio sumitur, ex argumento Text. in l. quæritur ff. de stat. homin. Rebuff. in prax. tit. de vnion n. 16. & in terminis obseruat Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 7. n. 31. & 32. Maximè quia hoc fuit etiam seruatum in propositionem dd. Ecclesiarum facta in Consistorio Papæ ad fauorem prædicti Episcopi, in qua dumtaxat nominata fuit à Cardinali Ponente Ecclesia Marianeñ. quamuis vtraque proponeretur vnde ex solito infertur, quod sub sola expressione Marianeñ. comprehenditur etiam Diœcesis Accieñ. Put. dec. 45. n. 2. lib. 1. in correct. Rota in Valentin subsidij 4. Maij 1611. coram Penia, & in nullius, seu Sublacen. attentatorum 15. Ianu. præteriti coram R. P. D. meo Bichio.

4. Tum etiam quia quamuis sint duæ Diœceses, respectu tamen Episcopi attenta illarum vnione vtraque pro vna Diœcesi habetur Anan. in c. nouit. num. 2. de offic. legat. Hoied. de incompatib. benef. c. 3. num. 2. ad me l. vers. 2. modo inter tract. diuers. tom. 15. p. 1. fol. 167. Gratian. discept. 655. num. 6. Barbos. de Iur. Eccles. lib. 3. c. 16. num 21. Rota coram Caualer. dec. 418. num. 3. & fuit dictum in Aprutien. seu Ciuitaten. Archypresbyteratus 14. Decembris 1646. coram R. P. D. meo Bichio. Vnde cum beneficia vtriusque Diœc. spectent ad liberam collationem Episcopi Marianeñ. in omnibus debet alternatiua gaudere, vt in fortioribus terminis firmauit Rota in d. Cæsaraugustana benef. de Tauste coram Platto; vbi resolutum fuit, quod Episcopus gaudet alternatiua per ipsum acceptata etiam super beneficiis extra suam Diœcesim existentibus, dummodo sint ipsius liberæ collationis.

5. Tum denique quia obseruantia subsequuta apertè declarauit Episcopum Marianeñ. acceptasse alternatiuam in vtraque Diœcesi, dum eueniente vacatione beneficiorum in Diœcesi Accieñ existentium in mensibus Alternatiuis Martij, & Septembris, illa contulit vigore d. alternatiuæ. Ex hac enim obseruantia claré desumitur, qualis fuerit intentio Episcopi vsque ab initio in acceptatione huiusmodi alternatiuæ, Crauett. cons. 101. n. 3 Mantic. de tacit. & ambig. lib. 2. tit. 1. num. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 63 n. 8. Rota coram Gregor. dec. 501. n. 2. ac in aliis adductis in dec. 28. num. 13. part. 7 rec.

6. Nec disceptandum est in præsenti casu; An dd. Ecclesiæ sint æquè principaliter, vel subiectiuè vnitæ, quia licet Diœceses essent distinctæ, aut æquè principaliter vnitæ; tamen quoad Episcopum reputatur vna Diœcesis exemplu Præsidis duarum Prouinciarum, vt præter supra allegatos tenet Innocent in d. c. nouit in fin. de offic. legat. quem sequuntur ibi Hostien. num 13. Io. Andr. num. 5. vers. & nota secundum, ac alij relati per Caual. in d. decis. 418. num 3. & in dec. 537. num.... part. 4. tom. 3. recent.

7. Itaque licet dictum beneficium vacauerit de mense Martij, qui vigore regulæ 9. Cancellariæ est semper Ordinarij; stante tamen d. alternatiua, quæ suffragatur in Diœcesi Accieñ. prædictus mensis effectus fuit Apostolicus; itaut huiusmodi collatio spectet ad Papam, Man-Mandos. cons 18. sub n. 1. & 8. & dixit Rota in Segobien. beneficij 26. Martij 1604. coram Iusto, ac in aliis congestis in d. dec. 349. n. 1. p. 3. recen.

Et ita Otnano tantum informante resolutum fuit, &c.

DECISIO LXXI.

Sacra Rotæ Romanæ coram R. P. D. Meltio.

Hispaleñ Decimarum.

Veneris 19. Iunij 1648.

§. 1. Concesso mandato de manutenendo sub die 15. Februar. 1647. Decano, Capitulo Hispaleñ. in exactione decimarum bonorum nuncupatorum de Bueña Esperanza prouenientium ex hæreditate Ferdinandi Henriquez, & acquisitorum à Patribus Prædicatoribus S. Pauli Ciuitatis Hispaleñ, in vim dicti mandati expeditæ fuerunt litteræ executoriales de parendo sub comminatione censurarum summ. Capituli n. 2. quæ capitulariter dictis Patribus intimatæ, d. summ. num. 4. atque in actis legitimè reproductæ, & seruari quatuor termini soliti num. 7. cum per dictos Patres nedum necessaria paritio non fuerit præstita, sed apertè recusata fuit sub hac die contra illos resolutum pro relaxatione declaratoriæ, quæ deneganda non erat non solum ob non paritionem iuxta stylum huius Tribunalis, de quo testatur Vestr. in prax. lib. 8. cap. vlt. num. 19. Abb. in c. 1. num. 10. de iud. Mohed. dec. 1. de sentent. excom. Achill. dec. 5 num. 2. eod. tit. Buratt. dec. 27. num. 1. & in recent. dec. 445 num. 4 part. 2. 254. num. 1. part. 6. & 299. num. pariter 1. part. 7. & fuit firmatum in Dertusen. decimarum 11. Maij 1609. coram Marquemontio apud Marches. part. 1. fol. 675 Bouen. Abbatia 10. Nouembris 1645. §. moti fuerunt coram R. P. D. Arguelles. Toletana Canonicatus 18. Iun. 1646. coram R. P. D. meo Ottobono, Cæsaraugustana distributionum 25. Maij eiusdem anni coram R. P. D. meo Cerro, verum etiam ex asserta expressa contradictione, quæ colligitur ex responsione data per Syndicum dicti Conuentus allegantem nullitatem, & iniustitiam dicti mandati Rotalis d. summ. num. 6 & fuit ponderatum in eadem Bouen. §. & præsertim, & in d. Toletana Canonicatus §. imò quod peius est. Tridentina Decanatus 27. Maij 1642. & in Barcinonen. Canonicatus 26. Februar. 1646. coram R. P. D. meo Roias, Buratt. dec. 825. num. 2. vers. & ex responsione.

2. Non obstat prætensa immemorabilis per dictos Patres circa exemptionem decimarum deducta ad effectum euitandi talem declaratoriam. Quia cum Testes ad illam probandam examinati non deponant per verbum fuit, & est, & careant aliis requisitis recensitis per gloss. in c. 1. in verb. memoria de præscript. in 6. illorum depositio non releuat, Seraph. dec. 454. num. 4. 1102. num. 2. aut ex testibus, Greg. XV. dec. 449. num. 9. vers. nam quoad immemorabilem, & decis. 101. num. 8. & part. 4. tom. 2. recent. Et isto interim donec talis immemorabilis melius probata fuerit, non est retardanda manutentio Capitulo iuxta text. in cap. cum personæ §. fin. de priuil. in 6. & fuit resolutum in dec. 1380. n. 1. vers. his tamen non obstantibus coram Seraph. Dertusen. decimarum 1. Iul. 1620. coram Sacrato, & in rec. dec. 341. & 562. part. 1. 189. & 205. p. 1. Hispalen decimarum 27. Iun. 1644. §. nec aduersantur decisiones coram R. P. D. Corrado.

Nec

3. Nec releuat quod Patres à Nuncio Hispaniarum mandatum de manutenendo obtinuerint in possessione exemptionis, seu libertatis non soluendi has decimas, & per consequens ex hoc eorum possessio probata remaneat, excludatur possessio Capituli: Quia Patrum possessio contra Capitulum absque illius scientia, atque patientia non potuit acquiri quod, autem ab eodem Capitulo nulla fuerit habita sciẽtia, & præstita patiẽtia, elicitur ex arrendamentis decimarum per istos Ministros factis singulis annis cum expressa reseruatione exigendi decimas à tenentibus, & immunitatem prætendentibus, vt deponunt Testes in summ. præcedentis positionis *n.7.* & sic corruit possessio dd. Patrum, ex quo illa ab ipsis alias acquiri non potuit, nisi data prædicta scientia, & patientia eiusdem Capituli, de quibus non docetur, vt in his propriis terminis benè respondit Rot. *in Hispalen. decimarum 27. Iunij 1644. corã R.P.D. meo Corrado §. nec visa fuerunt subsistere. Vurulana decimarum. 13. Nouembr. 1645. coram R.P.D. meo Cerro. §. minus etiam, & in Hispalen. decimarum de Burata 12. Ianuarij 1646 §. quicquid ad finem coram eodem.* Et ex hoc reiicitur etiam obiectum factum super nullitate mandati de manutenendo concessi d. Capitulo, deductum ex eo, quod in illo non reperiatur reuocatum d. præcedens mandatum de manutenendo Patribus concessum à Nuncio Hispaniarum in possessione exemptionis, seu libertatis non soluendi decimas, quam reuocationem necessariam esse declarat modern. Perus. *de manut. obseru. 108. n. 40.* cum regulariter Iudices procedere non possint, non reuocata sententia præcedenti, ne detur sententia contra sententiam *iuxta text. in l. 1. C. quand. reuoc. non est necess.* Felin. *in cap. inter monasterium n. 15. & seq. de sent. & re iud.* & declarat Gabr. *cons. 54. n. 8 lib. 1.* Nam prædicta procedunt in casu quo primum mandatum non reperitur notoriè iniustum data enim notoria iniustitia, vt illud non indigeat aliqua reuocatione declarat idem Modern. *de manut. d. obseru. 108. n. 41. alios allegans.* De tali autem iniustitia hic non est hæsitandum, eo quia Patres concludenter non docuerunt de eorum prætensa possessione exemptiua, cum scientia, & patientia Capituli, vt supra deductum fuit, & latè etiam firmatum apparet in decisione in hac eadem causa emanata coram me *sub 15 Februarij 1647. §. & dum &c.* imò talis acquiescentia aduersarij esse debuisset decennalis iuxta mentem Rotæ declaratam *in Spoutina pensionis 8. April. 1647. coram R.P.D. meo Peutingerio.*

4. Vlterius etiam fuit per DD. ponderatum, quod sententia Noncij Hispaniarum ad fauorem Patrum prolata emanauit diffinitiuè in iudicio ordinario petitorio, ac possessorio simul complicatis, vt colligitur ex illius lectura sum. Patrum *n. 5.* quapropter cum adhuc ab illa pendeat appellatio, bene potuit Capitulum intentare summariissimum manutentionis remedium, atque in eo per decretum pronunciari, cuius effectus durabit lite ipsa pendente Seraph. *dec. 299. n. 1. & seq. & n. 9. vers. quarto non obstat cum seqq. Greg. XV. de decis. 275. vers. quia aut volumus.*

5. Nihilque facit, quod Mangellum Procuratorem dd. Patrum fuerit facta oblatio, eosdem esse paratos, & promptos parere mandatos de manutenendo, & executorialibus, facta tamen prius liquidatione d. sum. *n. 8.* quæ cum vsque adhuc facta non appareat, vtique ad talationem declaratoria deueniri nequeat.

6. Nam similis oblatio Patribus non suffragatur tanquam facta à dicto Mangello carente speciali mandato ad hunc actum necessario, & quod semper requiritur pro declaratione eorum, quæ latent in animo principalium Angel. *in l. si quis inuentione ambigua ff. de ind.* Bart. *in l. 1. §. si vel. 1. ff. de liber. agnosc.* Alea. *consil. 18. n. 12. vers. sed ita est lib 5.* Patis. *cons. 31. n. 113. p. 1.* Seraph. *dec. 1100. n. 7. & in rec. dec. 523. n. 1. p. 4. tom. 2.* Vicen. *pensionum 4. Decemb. 1641. §. res coram R. D. meo Decano* atque ista oblatio vti verbalis non est sufficiens ad impediendam declaratoriam ob non paritionem, vt fuit firmatum *in Colonien. monasterij 4. Aprilis, & 7. Maij 1629. coram Vbaldo, & Leodien. Abbatissatus 1. Iulij 1644. coram R.P.D. meo Ghislerio.*

7. Obiecta incertitudo summæ debitæ, ac illius omissa liquidatio minusque Patribus suffragatur, dum ipsi non comparuerunt, nec institerunt, vt talis fieret liquidatio, prout tenebantur *Milis in repertorio ver. excommunicatus istè.* Rot. *dec. 5 de re iud. in non* Achill. *dec. 1. in prin. de sent. excom. & in rec. dec. 254. n. 8 p. 6. & fuit dictum in Vicen. pensionum 18. Mart. 1639. coram R.D meo Dec.* Imò etiamsi per eos petita fuisset liquidatio, vlterius debuissent Patres aliquid quantumuis modicum soluere, facta per eos obligatione de soluendo residuo post factam liquidationem, vt dixit Rot. *in præallegata Dertusen. decimarum,* & pleniùs *in D. Vicen. pensionum 18. Mart. 1639. §. non obstat, & 4.* Dec. 1641. *§. non coram eod. Reueren. meo Decano, d. moder.* Perus. *d. obseru. 104. n. 2. & seq.*

8 Tandem non obstat prætensus excessus mandati contra Patres relaxati, cum illud contineat decima ante motam litem decursa, & per consequens declaratoria vigore d. mandati non sit concedenda.

9. Quia quando agitur de manutentione super aliqua re fructifera, & geritur res ipsa principaliter fructus etiam veniunt ex quadam consequentia, & non debentur nisi à die petitæ manutentionis, & in his terminis loquuntur decisiones Seraph *1168. n 3. vers. decisiones in contrarium allegata, Tirason decim. 5. Maij 1608. coram Marquemontio penes Marches. de commiss. p. 1. fol. 162. d. moder.* Perus. *obseru. 74. n. 11. § sed est quidem aduertendum* secus autem est quando principaliter fuit actum super ipso facto exactionis decimarum, vt in præsenti casu, & decimæ petuntur tanquam sors, & non vti aliquid accessorium, & sic veniunt etiam decimæ debitæ ante motam litem iuxta opinionem huius Tribunalis, *vt in dec. 589. p. 3. lib. 3. & dec. 176. n. 6. p. 4. diuers.* Bilignet. *dec. vlt. in fine de restit. spol. Mediolan. pensionis 19. Ianuar. 1635. coram Merlino in rec. dec. 3. n. 6. vers. prima est. & n. 18. vers. sit q. semper p. 7. confirmata sub 31. Ianuar. & 27. Iun. 1646. coram* R.P.D. *meo Bicchio de modern.* Perus. *obseru. 74. n. 11. vers. secus vero, &c.* firmando id procedere etiam in pensionibus, censibus, & aliis similibus annuis præstationibus. Verum Domini benignius agendo ordinarunt, & mandarunt quod declaratoria concedatur expectato prius spatio temporis vnius mensis quo videri possit, si vere Patres mandato contra illos relaxato, parere velint, vt aliàs fuit obseruatum, & signanter *in Theatina iurisdictionis S. Ioannis in Venere 10. Iun. 1621. coram bo. me Coccino, quæ est decisio 290. n. 6. p. 4. rec. tom. 2.*

Et ita vtraque parte, &c.

DECISIO LXXII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Arguelles.

Pisaureñ Iocalium.

Luna 22. Iunij 1648.

§. 1. Dissoluto matrimonio anno 1644. inter D. Comitissam Mariam Lauram Santinellã, & bon. mem. D. Camillum Pampilium, istius Hæres coram Auditoribus Eminentiss. Legati Vrbanateñ petiit localia, aliasque res per sponsum sponsæ, traditas, ac transmissas, & per sententiam obtinuit condemnari ad restituẽ localia, & vestes pretiosas, ac festiuas dumtaxat. Causa appellationis mihi commissa dubitaui, An, & quæ res ve-

niant per Comitissam restituendæ, & Domini pro enucleatione dubij animaduertebant res, de quibus agitur, esse triplicis speciei. Primo, siquidem Iocalia auro composita & margaritis, gemmisque ornata. Secundo vestes festiuas & pretiosas. Tertio vestes quotidianas aliasque res parui momenti, & crumenam nummorum.

2. Posita autem hac distinctione facti, intrat modo distinctio iuris per Rotam, & Doct. communiter amplexa quoad alias res in primo, & secundo loco descriptas, nempe quod

3. Aut sponsus tales res sponsæ animo donandi tradidit per se, vel per Nuncium habentem commissionem ad donandum, & tunc intelliguntur donatæ irreuocabiliter, & repeti non possunt per text. in l. mater. Codice de donat. ante nupt. leg. cum hic status §. 1. ff. de donat. inter virum & vxor. iuxta intellectum Bart. in l. penult. §. seruus ff. sol. matr. Bald. in auth. ex testamento n. 3. Cod. de collat. & tunc nihil refert quod sint pretiosæ, cum etiam in pretiosis teneat donatio irreuocabiliter, l. quod adipiscendæ, & l. nuper. ff. de donat. inter virum, & vxor. Rom. cons. 145. accipit ista quæstio per tot. Palacios in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 5. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. gloss. 3. part. 6. n. 76. Rot. dec. 113. n. 1. p. 1. rec. Surd. dec. 166. n. 21. & seqq. sanct. mem. Greg. XV. dec. 474. n. 1.

4. Aut vero quod sponsus noluit donare, sed dumtaxat ad vsum concedere, & tunc soluto matrimonio restituendæ sunt marito vel eius hæredi, l. mortis causa in fin. ff. de donat. inter. vir. & vxor. in l. commodato. §. sicut ff. commodat. Fontanell. vbi suprà dict. num. 74. circa med. vers. aut verb. constat sponsus, & Rot. dec. 113. n. 2. p. 1. recent.

5. Aut sumus in dubio, quia non constat de animo sponsi donandi, & isto casu Doctores in varias opiniones deuenerunt, vt ex traditis à Bart. in l. penult. §. seruus n. 2. ff. sol. matrim. ab Angel. ibidem num. 3. Imol. numer. 10. & Castren. numer. 4. Fontanell. vbi supra n. 67. Rot. dec. 113. n. 2. part. rec. Sed communiter in hoc conueniunt quod quando Iocalia, & vestes sunt festiuæ, pretiosæ, & magni valoris non censentur donatæ, sed transmissæ ad vsum sponsæ, & vt gratia ipsius sponsi, & eius honoris honestius, ac honorificentius incedere valeat, & ideo hæredibus viri veniunt restituendæ per text. in l. vt certo §. interdum vers. 1. ff. commodat. l. sed si vir bona 31. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. id vestimentum 15 ff. d. pecul. L. Quintus Mutius 27. §. cui legatum 54 vers. si factum. ibi, sine alterius visionie causa, &c. ff. de aur. & arg. l. g. hoc legatum 45. l. si quid earum 47. ff. de legat. 3. cum alus per Palat. Rub. d. §. 3. & d. §. 4 Bart. in d. l. penult § 1. n. 3. vers. tertia opinio ff. sub matrim. Corn. cons. 81. num. 10. & seqq. lib. 1. Roland. cons. 10. num. 15. lib. eodem. Houded. cons. 30. num. 14. lib. 2. Surd. dicta decis. 166. num. 4. & seqq. Fontanell. dicta claus. 7. gloss. 3. part. 6. n. 74. sub med. vers. aut sumus in dubio sanct. mem. Greg. XV. d. dec. 474. n. 1. Rot. d. dec. 113. n. 3. part. 1. recent. & multi alij statim recent.

6. Quibus sic præmissis In facto, & in Iure, facilis visa fuit resolutio præsentis dubij quoad res in primo, & secundo loco descriptas, quod scilicet cum non probetur Comitissam donatas fuisse à sponso, nec à Nuncio donandi facultatẽ habente, tanquam pretiosas, festiuas, magni valoris, & deferendas dumtaxat dum in publicum prodiret sponsa, censentur accommodatæ ad vsum, & causa, ac gratia mariti, eiusque honoris, vt ornatior sponsa incederet, & ideò eum non versemur in primo casu, hoc sufficit ad effectum vt dissoluto matrimonio veniant restituendæ, leg. si cui certo. §. interdum ff. commodat. & communiter Doctores in l. penult. §. seruus vxoris. ff. solut. matrimon. Bald. in Auth. ex testamento n. 30. Cod. de collat. Angl. cons. 339. num. 3. vers. contrarium. Anchar. cons. 1. 1. num. 3. Castrens. cons. 418. num. 2.

lib. 2. Boët. in consuetud. Bituricen. cap. 8. col. 4. post med. qui dicit ita fuisse pluries iudicatum contra viduas, Afflict. dec. 315. num. 1. & 2. qui testatur ita iudicasse Concilium Neapolitanum tribus vicibus contra nobiles fœminas, Surd. d. dec. 166. num. 4. & seq. Card. Mantic. de tacit. lib. 21. titul. 6. num. 5. & 6. qui de receptissima testatur sententia Palat. Rubr. in rubric. de donat. §. 6. num. 5. & §. 11. a num. 1. Cancer. var. resolut. lib. 1. cap. 9. num. 192. Ripol. var. cap. 10. num. 72. Gomes. in l. 50. Tauri num. 3. & alij co gestis a Merend. controu. lib. 6. cap. 7. num. 2. latissime Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 25. num. 10. & seq. Ciriac. controuers. 110. num. 50. & 67. & Rota pluries hanc opinionem sequuta est vt coram Bisigneto decis. vnic. sub num. 4. vers. quoad vasa, & iocalia, & num. seqq. de donat. int. vir. & vxor. in Vrbenetana Iocalium 12. Iunij 1589. coram Orano, & in Ferrarien. lucri dotis 13. Martij 1606. coram Manzanedo, quæ est supra allegat. decis. 113. part. 1. recent. & coram sanct. mem. Gregor. IX. d. decis. 474. & in Romana iocalium 11. Decembris 1641. coram bon. mem. Merlino in §. posito autem, &c. vbi subdit rationem posse credi maritum tradidisse hæc iocalia ad pompam & dignitatem suæ familiæ, & vt satisfaceret consuetudini patriæ, dedecus enim fuisset si eius sponsa inculta prodijsset; ideò reiicienda est præsumptio donationis, quæ nunquam admitti solet dum alia recipi potest lege cum de indebito ff. de probat. Sanchez Cyriacus Fontanell. & alij superius allegati, & perpendit Rota in dict. decis. vnic. num. 6. coram Bisigneto de donat. int. virum & vxo. & dict. decis. 113 n. 3. part. 1. recent. & quod vestes & ornamenta pretiosa censeantur duntaxat data ad vsum latè multis citatis Antonell. iun. cent. 1. cons. 24. num. 1. & seqq.

7. Nec vlla distinctio est facienda, an Iocalia tradita fuerint ante, vel post consummatum matrimonium: Quia quocumque tempore inspecto nunquam censentur donata quando sunt pretiosa, semper enim militat eadem ratio non præsumenda donationis, dum alia capi potest præsumptio, vt optimè probat text. in dict. lege. sicut certo dict. §. interdum ibi sponsa forte sua vel vxori ff. commodat. Imol. in leg. penultim. §. seruus sub numero 11. vers. idem attende. ff. solut. matrimon. Roland. cons. 10. num. 13. vol. 1. Clar. in §. donatio quæst. 10. num. 3. Rot. in dict. decis. 448. num. 2. coram sanct. mem. Gregor. XV. & dict. decis. 113. part. 1. rec. num. 7. & 9. vbi prudenter dubitauit de opinione Ant. Gomez contrarium tenentis, quem postea, & insuper Montaluum, & Matienz. malè distinguentes apertè reprobauit Gutierez pract. q. Ciuil. lib. 1. q. 19. per tot. & reprobat etiam Sanchez de matrimon. d. lib. 6. disp. 25. num. 28. Rot. in dict. Romana Iocalium coram Merlino in §. nec vero vlla facienda, & alij per Merend. vbi sup. num. 4. & Leo decis. Valent. num. 36. num. 8. & dict. decis. 113. n. 9. p. 1. recent.

8. Prædictaque certiora sunt in casu nostro, quia nedũ pro parte Comitissæ non probatum fuit nos versari in primo casu prout debuit ad effectum defendendi donationem, quam prætendebat, & sat esset nos versari in tertio casu, nempe in dubio quod scilicet non constet de animo donandi, ad effectum vt donatio excludatur. Sed insuper ex depositionibus Testium datis in Summ. hæredis n. 10. probatur sponsum prædictas res sponsæ transmisisse, vt incederet ornatior, e conforme alle sue pari (vt sunt verba Testium) ideo certum remanet nos versari in secundo casu excluderet penitus donationem, vt probant supra alleg. & signanter Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 6. gloss. 3 part. 6. n. 74. circa med. & Rota d. decis. 113. n. 1. part. 1 recent.

9. Ex prædictis Testibus animum sponsi non donandi deponentibus omnino est inhærendum, cum vnus sit Auunculus Comitissæ, omnes sint formiter examinati, & deponant de certa scientia, & de publica voce,

ce, & fama, ex not. per Batt. in l. admonendi sub n. 48. ff. de iureiur. Alex. cons. 280. sub num. 6. vers. licet enim lib. 3 Fabr. de probat. concl. 1. num. 8. & in fortioribus terminis, quod ad declarandum animum, & voluntatem testatoris sufficiant duo Testes tradunt Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 1. n. 2. Afflict. dec. 44. num. 27. vers. testatorem dixit, & num. 29. vers. ex quo probatur, Rota dec. 761. num. 13. par. 1. rec. imò quod sufficiant Testes singulares Castr. cons. 395. num. 1. vers. isti quidem Testes post med. lib. 2. Aym. cons. 73. num. 33. & cons. 714. num. 16 Soc. iun. cons. 178. num. 6. & seqq. lib. 2. Rot. dec. 765. num. 7. par. 2. recent. & decis. 1302. n. 1. coram Seraph. Quodque ad hunc effectum sufficiant duo Testes contestes, & minus idonei tradit Signorol. cons. 188. n. 15. Mandell. cons. 529. num. 2. vbi de communi Surd. cons. 129. num. 28. in fin. & consil. 356. n. 12. Mantic. de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 19. sub n 2. & seq. Rot. dec. 581. num. 6. & seq. coram Caual. & in Auenion. fideic. 9. Decemb. 1637. §. nec Dominus coram Emin. & Reuer. D. meo Card. Pancirolo.

10. Absque eo quod quidquam obstet vnicus Testis à Comitissa datus num. 2. deponens sponsum de his localibus, & vestibus dum sponsa exornabatur dixisse, mete gliele acciò sclo goda perche son sue. Tum ista verba non probantur per Testem vnicum & singularem c. licet & c. veniens de testib Far. de test. q. 63. c. 1. & seq. Rot. in Florentina, seu bonon. de Barbadoris 13. Iul. 1640. coram Coccino. Tum etiam quia prulatæ non sufficerent ad inducendam donationem tanquam blanda, & iocosa ad hoc à sponso prolata, vt Puellæ sponsæ animum & gemmis vestibus, & verbis recrearet, non autem vt inde desumi posset argumentum donationis, quemadmodum dicitur de verbis captatoriis, & blandis in c. cum venissent, & ibi Canonist. de instit. & in l. ita stipulatus, vbi las. num. 5. ff. de verb. oblig. latè multis congestis Gomez in d. l. Tauri 50. n. 3. & in his terminis Sanchez de matrim. d. lib. 6. disp. 25. sub num. 14. vers. at licet, & vers. 3. quia & n. 15. & si vir fateatur res esse vxoris contra Barbosam, & in d. Rom. localium 11. Decemb. 1641 coram Merlino in §. deducta autem &c. in d. dec. 113. num. 10. par. 1. rec. sed iuxta subiectam materiam intelligi deberent ad omne peius de donatione ad vsum, vt docet Bart. in l. 1. §. nec Castrense n. 10. vers. & ideo puto ff. de collat. bon. Palatios Rub. de donat. int. vir. & vx. §. 7. num. 1. & seq. & §. 11. à num. 1. vbi latè multis adductis iuribus optima & singularis gloss. in l. cum quid in verb. pro cauto ff. si cert. pet. multi apud Merend. vbi supra d. n. 4. vers. quo in casu &c. Tusc. concl. 698. num. 27. in verb. donatio cum aliis per Roland. cons. 10. num. 15. & 16. lib. 1. & Borgnin. decis. 64. num. 19. & seqq. Fontanell. vbi sup. n. 76. Vrsil. ad afflict. dec. 315. num. 1. Modern. Maceraten. d. cons. 24. num. 3. & Alex. Rolan. & aliis.

11. Nec placuerunt Dominis coniecturæ per informantes pro Comitissa ponderatæ. Nam prima deducta ex nobilitate vtriusque coniugis non vrget; Imò verior est contraria, quod nempe iocalia pretiosa, neque inter magnates censentur donata, quemadmodum de pretiosis ornamentis traditis à Ruberto Malatesta sponso filia Ducis Vrbini sponsa consuluit, Cern. cons. 81. vol. 1. & comprobant Laderch. cons. 118. n. 3. & 4. & Hond. cons. 30. vol. 2. & de Magnatibus Regni viris Primariis, & opulentissimis loquitur Guttier. pract. q. lib. 2. q. 19. n. 4. & 9. & de familia Iustiniana clarissima, splendidissima loquitur d. dec. Rom. localium coram Merlino, & de familia Bentiuola nobilissima loquitur d. dec. 113. p. 1. rec. qua n. 24. subdit quod contraria opinio aliquam probabilitatem haberet si coniuges essent disparis conditionis, quæ disparitas hæc cessat, Grat. disc. for. c. 189. n. 29. & 20. Surd d. dec. 166. n. 12.

12. Quæ doctrina caret difficultate quando maritus stante eius qualitate non potest dici diues, Cancer. d. c. 9. n. 192. plurimi apud Merend. vbi sup. n. 3. probantes istam distinctionem etiam inter coniuges Illustriss. quia non solum qualitas, sed etiam facultates sunt considerandæ l. si fi. in 43. ff. de leg. l. quaro 60. l. fine generalis 61. & l. cum post. 69. §. Gener à socero 4. ff. de iur. dot. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 1. cas. 68. n. 49. & 50. & cent. 3. cas. 118. num. 5. vbi hoc tantum procedere in opulentissimis, & Principibus, Barbos. in l. qua doctis 34. n. 80. vers. 2. limita ff. sol. matrim. Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 7. gloss. 3. part. 6. n. 77. Leo d. dec. Valent. 36. n. 5. optimè Rot. dec. 113. n. 3. par. 1. rec. imò & nobilitatem, & diuitias simul non sufficere, nisi actus à nobili gestus conueniret donationi, & in rebus non magnis ex Bart. & aliis contra Barbos. defendit Sanchez de matrim. d. disp. 25. n. 29. cæterum vbi fusè.

13. Secunda verò coniectura deprompta ex senectute sponsi, & iuuentute sponsæ, eò minus visa fuit releuans. Nam præterquam quod senectus ista non probatur, non intrat præsumptio donationis, quando ex aliis manet recompensata iuuentus Honded. d. cons. 30. n. 16. lib. 2. Bald. Nouell. in tract. de dot. part. 10. n. 10. Et satis recompensata videtur iuuentus sponsæ ex eo quod nupta fuerit cum tam modica dote, quæ licèt fuerit scut. trium millium, attamen duo millia erant accipienda in bonis stabilibus æstimatis, & reliqua millia in sex terminis, & sex annis minutatim soluenda, quæ solutio incommodissima est creditori, l. 4. ff. de alim. & cibar. legat. l. planè 3. ff. famil. ercisc. cum aliis per gloss. ibi in verb. non minimam, & per Ant. Fab. in Rational. Gail. de credit. c. 4. q. 8. n. 1045. & 1046. vbi in puncto de dote, nam exiguitas dotis detrahit iuuentis merito, vt istis verbis Surd. con. 164. n. 36. in fin. & concludit Palat. Rub. sup. § 11. pretiosis non censeri donationem, nec à seno facta quia cum in §. 10. loquutus fuisset de sene, postmodum in d. §. distinguit inter pretiosas & quotidianas, quo argumento vtitur Sanchez d. disp. 25. n. 19. vers. cæterum, Leo, vbi supra n. 17.

14. Et nullam posse considerari recompensationem vbi non adest commodum bursale dixit Bald. Nouell. d. tr. de dot. p. 10. num. 8. in puncto de donatione facta iuueni à sene, quæ magis stringunt in proposito ex eo, quod fratres Camilli sponsi habuerunt dotes sex millium scutorum licet fuissent minus ditiitas, & quando dos est parua non præsumitur donatio, etiamsi alias præsumeretur, Palat. Rub. dict. §. 1. n. 14. in fin. Fontanell. vbi supra num. 72.

15. Et tandem ista coniectura nihil omninò potest operari quando constat de voluntate (prout in casu nostro) sponsi non donandi, vt probant omnes supra allegati, quibus addi possunt Hond. d. cons. 30. num. 25. lib. 2. Gail. obseru. 144. num. 6. lib. 2. Card. Seraph. dec. 712. n. 4. Reuerendiss. Vrgell. dec. 405. n. 10. Rot. dec. 478. n. 10. part. 4. tom. 2. rec.

16. Et hæc concordes Domini dixerunt quoad res in primo; & secundo loco descriptas & in sententia de partibus enumeratas, nempè filum margaritarum, iocalo aureum adamantibus ornatum, duos annulos aureos cum rubino, & adamante in eis aptatis; inaures aureos cum margaritis ex eis pendentibus, & vestes scriptas, (vt vulgo dicitur) l'habito di brocado resino, e la veste di brocato bianco.

17. Quo verò ad alia in tertio loco descripta Domini non fuerunt concordes. Quia licet pro maiori parte censuerint quod ea tanquam non pretiosa, & ad quotidianum vsum destinata irreuocabiliter spectent ad viduam superstitem, & ideo non veniant restituenda, Afflict. dec. 315. n. 3. & ibi Add. vers. vestes missa vxori. & Vrsill. n. 1. Menoch. qui admittit Iudicis partes esse hoc arbitrari cas. 215. n. 15. de arbitr. Iud. Guttier. pract. quæst. lib. 2. q. 19. num. 9. Cyriac. contr. 120. num. 54. & 72. Surd. dec. 166. num. 8. Sanchez de matrim. lib. 6. disput. 25. num. 10. 11. 13. 22. 23. 24. 25. & seq. Fontanell.

past.nupt.de clauf.7.gloss.3.part.6.num.54.55.56.& 58. vbi de vestibus arbitrandis à Iudice.& d.clauf 7. glos.3. part.7.num.89. Bart.*in l.in his §.ff.sol matrim.* Bald.*in l. cùm à te col.fin.C.de donat.ant.nupt.* Peregr.*dec.140 n.3.* Castill *dec.93.num.9.* Rot.*in d. Romana iacalium coram Merlino §.fin.* Gomez*sup.num.4.ad fin.* Menoch.*de arbitr.cas.88.num.51. & cas.218. num.5. vbi plures Sanchez de matrim.d.disp.25.num.20.& alij per Mercud. d.c.17.num.5.*

18. Vnus tamen ex Dominis agebat in præsenti casu non solum vestes pretiosas, sed etiam quotidianas, & omnia alia paruis etiam valoris esse restituenda. Quia quando apparet de animo non donandi nihil oec modicum quidem apud sponsam remanere debet, vt probant omnes allegati in principio decisionis, ex quibus multi etiam in dubio dixerunt non præsumi donata *ex allegat.à* Fontanell.*supra n.67.* Viuill. *ad Afflict. dec.315. n.1.* Sanch.*disp.15.n.1.* At in præsenti Testes *Sum. hæredis n.* 10. deponunt Dominum Camillum voluisse dumtaxat ad vsum commodare, non autem donare; sed etsi intelligeretur donatio, adhuc omnia essent restituenda, quia omnes præcitati Doct. loquuntur non solum quando matrimonium est ratum, sed etiam quando est consummatum, *aliàs* nil sponsam lucrari Gregor. Lopez *in l.3.tit.11.p.4.* Gomez *in l.50. Tauri n.1.* Molinus *Palat.Rub.d.Rubric.§.4.in princ.& in l. 52. Tauri n.16.* Sanch.*d.lib 6.de matrim.disp.19.n 2 & 3.* optima omnes ratione, quia cum ista sponsalitia largitas facta sit ob causam matrimonij *l cum veterum 15. C. de donat.ant.nupt. vbi DD.* non accedente consummatione non est perfectè adimpleta conditio.

19. Nec dicatur consummationem præsumi ex eo quod simul sponsi cubauerint. Nam vltra quod hoc non probatur, solum enim producitur cuiusdam ancillæ testimonium, quæ nihil aliud dicit quàm quod sponsi remanserant soli in Cubiculo, quæ cum sit mulier, Ancilla,& vnica quam nihil probet clarius est quam vt probatione indigeat Farinac.*de testib. quæst. 59. num.4. & 37.& quæst.55. n.55.& n.113. & quæst.63. cap.1. n.1.* & etiam admissa hac depositione nil releuat, quia ad probandam copulam præsumptiones debent esse violentæ *c. præterea 27.de Testib. c. ex litteris 12.c.3. loco 13. de præs.* Rota *multis citatis in Romana Nullitatis matrimonij 19. Ianuar. 1646. § Et in hac materia coram me,* & quod ad lucrandam largitatem sponsalitiam non sufficiat præsumptio consummationis matrimonij resultans ex eo quod sponsus traduxerit sponsam ad domum suam docet Abb.*in c. fin. in fin. de sponsal. & aliis citatis* Sanchez *d. lib.6.disp.19.n.4. reprobato Gregorio Lopez.* Nec interest quod opponitur in facto, quia *vt bene notat,* Abb.*in d.c.fin.de sponsal. n.2. Vbi ius aliquod inducitur ex præsumptione certa, seu ex aliquo facto non est satisfactum nisi illud factum sit perfectum* quæ sunt ipsius & Abbatis verba, *& optime ille textus ad propositum.*

20. Et cum hoc sit suæ intentionis fundamentum id tenetur probare. *Quia in exceptionibus Deum partibus Actoris fungi oportere, ipsammet exceptionem velut intentionem implere his verbis Vlpian.ait in l.in exceptionibus 19.ff de probat.& ad idem est text.in l. Ab ea 5. l. si pactum 9.l. Quoties 18.eod.tit.d.l.1.ff.de except.cum aliis per glos.& Gotofred. vbique.*

21. Imò è contrario pro non consummatione matrimonij multa videtur vrgere. Primo testes qui deponunt se id audiuisse sæpiùs à Domino Camillo,& de publica voce, & fama, quæ cum multum attendatur etiam ad probandam copulam *c præterea 27.de testib.c.1.de consanguin.& affinit* à fortiori pro non copula facit. Secundo confessio Iudicialis eiusdem sponsi, dum periit vt sponsa cohabitaret, vel Religionem intraret quod vltimum fieri non poterat matrimonio consummato *c. 1.e publice de Consanguin. & Affinit.* Sanch *cum multis de matrim.lib.2.disp.12.& 24.per tot.* Tertio non leue argumentum est matrimonij non consummati quod Pater sponsæ dotem promissam Camillo à debitore eidem delegato exegit viuente eodem Camillo quod contra bonam fidem factum fuisset si matrimonium non habuisset pro desperato.

22. Nec leuis præsumptio est ipsa propera, & tantum non antelucana sponsæ è cubiculo, siue è cubili migratio, vt colligitur ex cuiusdam Poëtæ versu,

23. *Hac mora prosiliit tunica velata recincta.*

& ex Satyrico

24. *Rapimque adem Veneris intrauit.*

Et vnus ex Testibus Auunculus Sponsæ pro argumento non consummationis adducit noluisse sequi Maritum,

23. Accedit quod ipsa allegat senectutem Sponsi,& licet non satis probetur, sufficit tamen ad præsumendum quod eum tanquam senem aspexerit, imò despexerit vt ex alio Poëta.

Et senis amplexum culta puella fugit.

24. Nec se excusare potest à culpa vt prætenditur ab Informantibus pro ea. Quia non sufficit copiam sui nocte vna Marito fecisse, nam debuit tempus conueniens expectare *ad trad.per Sanch.de matrim.lib.7.disp. 108.n.21.* Narbon. *de ætat.ann.50.q.6. n.1.* Quia vt ait Satyricus.

Quod hodie non est cras erit,& magis in puncto, *summa tamen excusationis meæ hæc est ; Placebo tibi si me culpam emendare permiseris.*

25. Ex quibus præsumptionibus oritur saltem quod Sponsa maioris probationis onere prægrauetur *Gloss.& DD.in l.transactione C.de transact.*

26. Sed & fortè sufficere etiam consummato matrimonio noluisse sponsam ad viri domum accedere, & cohabitare, ad quod iure naturali, diuino,& positiuo teneri docet Sanch.*supra lib.9. disp 4. n.1.* sicut & debitum reddere *disp. 2.* ad liberorum procreationem, qui finis est matrimonij: idem Sanch.*lib.1.disp.19.n. 8. & 14.*& sequi maritum ad suum domicilium *c. vnaquæque 13.q.2.& ibi gloss.& Barbos.* Tiraquell. *lib. 1.* Connub.*glos 1.part. 1. num.39.* Sanchez *supra lib. 1. disp. 41. num 6.& disp.41.à num. 1.* sub pœna peccati mortalis *num 2* Nauarr.*in sum. c.14. n.20. cum aliis per eos adductis.*

27. Præterquam quod contrahens matrimonium nō solum liberorum procreationem intendit, sed omnia quæ veniunt ex natura matrimonij, vt est illa indiuidua vitæ consuetudo, de qua in eius definitione *c. illud in fin.de præsc.l.1. D. de nupt.cum aliis per* Sanch. *d. lib.2. disp.1.num.1.&* Aristot.*lib.8.Ethic.c.14. Homines (ait) Coniugium subeunt non solum procreationis, sed eorum etiam gratia quæ ad ipsam conferunt vitam, & ex D. Thom.& aliis* Sanch.*lib.9. disp.4. num 4.* Et sic cum causa propter quam fuit donatio non fuerit sequuta,& hoc Sponsæ culpa quæ iuris & Iudicis decreto insuper habitis *Sum.n.4* noluit cohabitare, nullo Iure poterit nec modicum ex dicta donatione retinere *l.5. final. ff. de donat.l.1.§.dictam 8.C.de cond. ob caus. l.si ego 9.ff. de iur.dot* quia causa non videtur impleta, nisi plenè sequatur effectus *text. in l.fin. in fin. ff. de cond. caus. dat.*

28. Accedit, Vestes quotidianas ideo censeri donatas quia computantur in alimentis, vt latè probat Sanch.*de matrim.d.disp.25.n.10.26. & 28.* sed virum non teneri alere vxorem quæ sine iusta causa ab eo decedit *multis probat.* Surd.*de alim.tit.7.q.16.num.1. & tit.6.q.20.n.5.* Quia mulier debet esse in obsequio viri, & eam principaliter maritus alit propter obsequia, quæ præstantur ab vxore *d.q.16.n.12.& bene tit.5.q.32 n.8.* & dummodo quidem fuisset ad alimenta virum cogere, & vxore & dote spoliatum, cum alias nec indotatam alere teneatur, ex vulgatis.

Nec

29. Nec sufficit partem implere nisi totum perfectè impletum sit *l. si quis aliam 46. de solut.* & ita impleatur, vt non auocetur ab incipiente *l. si rem meam 10. ff. de solut. cum aliis per gloss. ibi* verbo *Rem. meam.* Non enim videtur possessionem adeptus qui ita nactus est, vt eam retinere non possit per hæc verba att (auolenus *in l. non videtur 20. ff. de acquir. poss.* Non ergo sufficere potest vna nocte cum viro cohabitasse, si amplius non licuit Marito illam indiuiduam vitæ consuetudinem retinere Sponsæ culpa; Vnde ex actu pœna digno non debet vllum legale præmium reportare *l. siue hæreditaria 22. in fine ff. de reg. gest. Sanch. dict. lib. 6. disp. 18. n. 6.*

30. Iisdem rationibus tentari posse videbatur etiam donata Matri, Sorori & fratribus sponsæ restituenda, vel ab ipsis accipientibus (cum fuerint ob eamdem causam donata quia rediit ad non causam effectu matrimonij plenè non sequuto *l. nihil refert 4. in fin ff. de cond. fin. caus.* Nec interest quod per eos non steterit. Quia etiam casu fortuito non sequuta causa donatio intercedit *d. l. 2. § fin. ff. de don.* Vel ab ipsa spon. quia in donatione ob causam non adimplet, tenetur ad interesse *l. naturalis § 5. 1. & 2 ff. de præsc. ver.* & ad sumptus propter illam causam factos *l. qui pecuniam 5. § 1. ff. de cond. caus. dat. & ibi Faber. litt. A, col. 6. fol. mihi 266. col. 2. statim post princ.*

31. Crumenam verò cum pecuniis omnino reddendam securius affirmabat, cum non sit computanda inter rea ad vsum quotidianum comparatas, nec dubitetur de traditione, nec interesse quod non constet de quantitate, quia id partis tradentis Iuramento deferendum, cum constat de traditione *dixit Dec. cons. 146. sub n. 14. post princ. vers. ex hoc Hippolyt. de Marsil. singul. 689. qui dicit menti tenendum. Gail. de Cred. c. 2. tit. 3. n. 54.* Nec obesse testimonium de restitutione, quia vt est in broccardicis *dictum melius prolixe Farin. de test. d. c. 63. num. 1.*

32. Deinde quia fuit missa ab Illustriss. D. Christophoro Camilli fratre, & sic in quocunque euentu siue sequuto siue non sequuto matrimonio eo dissoluto debet restitui, quia donata à Consanguineis viri, eius contemplatione censetur donata nulla habita distinctione inter pretiosa, & quotidiana, *vt ex Bart. Ias. & aliis Roland. consil. 10. num. 11. lib. 1. Borgnin. dec. 64. num. 21. Castill. dec. 93 n. 5. lib. 1. Clar. recept. sentent. lib. 4. §. Donatio quæst. 10. num. 2. Thesaur. lib. 3. quæst. 5. num. 4. Gratian. disceptat. 139. num. 3. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. gloss. 2. par. 6. num. 92 Sanchez dict. lib. 6. disp. 26. n. 11. cum multis aliis, & Sacra Theologia, & Iuris Auctoribus in id expenden. leg. si ersi plures 11 § in arrogato ff de vulg. & alia Iura Cancer. variar. lib. 1. c. 9. n. 194. Ripol. dict. c. 16. num. 309.* Rota *dicta Romana localium §. Idemque dicendum coram Merlino* etiam si conueniant tantum vxori, *vt contra Angelus Imol. in l. sed si plures § in arrogato num. 11. vers. certè Alex. n. 13. ff. de vulgar. Thesaur. supra num. 5. vnde missa à sororibus Camilli corona flores, & alia videbantur restituenda.*

33. Addebat quod non satisfacit Sponsa reddendo vestes tritas, & consumptas, quia cum eius culpa causa non fuerit sequuta non potuit eis bona fide vti, & quia tenetur ad interesse vt supra dictum est.

34. Fuit tamen secundum communem DD. sententiam, & distinctionem capta resolutio esse restituendas res dumtaxat descriptas supra *in §. Et hac concordes Domini, &c.*

Vtraque parte informante, &c.

DECISIO LXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguelles.

In causa Fanen. Præcedentiæ.

Mercurj 1. Iunij 1648.

§. 1. Abbas Vffredotius in suo testamento fundauit sex beneficia in Cathedrali Fanen. & inter alia ordinauit, quod sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum cum ad infirmos deferretur, comitarentur post Canonicos beneficiati, & in Choro cum ipsis Canonicis interessent horis diuinis: reseruato iurepatronatus suis hæredibus de Primogenito in Primogenitum *Sum. Vffreduccy n. 1.* Capitum Sede vacante acceptauit fundationem, & Patronatum, & assignauit dictis Beneficiatis locum immediatè post Canonicos; sed cum instaretur apud Reuerendiss. D. Episc. vt dictos Beneficiatos institueret, hoc fecit assignandu eis locum post Curatos ciuitatis, & post duos Mansionarios, qui præceduntur à Curatis, quando intersunt in Choro. Acquieuerunt instituti, sed Patronus appellauit, & mihi commissa causa dubitaui, quis locus esset assignandus dictis Beneficiatis, & Domini esse assignandum immediatè post Canonicos responderunt.

2. Ratio resolutionis fuit quia cum dicti Beneficiati constituant cum Canonicis corpus Cleri Ecclesiæ Cathedralis *Grat discept. 298 num. 50.* & teneantur cum eisdem inseruire, segregari non debent ab ipsis per interpositionem Curatorum aliarum Ecclesiarum, *vt respondit Sacra Rituum Congregat. in vna Turritana 1. & 27. Iulij anni 1601. & in alia Terull. 20. Decemb. eiusdem anni, vt refert Barbos. in summa dec. Apostol. Collect. 10. verb. Beneficiatis n. 3.* Quibus S. Congregat. placitis semper maxima cum reuerentia ab hoc nostro Tribunali declaratum fuit, *vt testatur dec. in Romana præcedentia 18. Maij 1620. coram Sacrato, & in Oppiden. Processionum 28. Maij 1646. §. Et hac, & 15. & Iun. 1647. §. 1 coram* R. P. D. *meo Verospio*, vbi multi citantur & quod si ordo Præbendatiorum qui immediatè sequitur post Canonicos Rot. *in Hispal. Præminentiarum 17. Iun. 1613. coram Sanctissimo Inter. rec. dec. 506. n 3. p. 1.* Monstrosum enim, & præter ordinem naturæ videretur intra vnum corpus aliud inserere, vt bene *Ferr. de præcedent. quæst. 1. num. 6. in fin. quam rationem considerat Io. Monach. in c. Rom. num. 9. de sent. excommun. Gratian. discept. 111. num. 3. & facit bon. memor. Coccin. dec. 197. n. 1. cum seqq. & n. 13. & 15.* Rot. *decis. 151. n. 1. p. 6. rec.* Et in proximis terminis de Priori S. Mariæ de Pilar volente se in choro Cathedralis intercedere dixit Rot. *decis. 111. num. 1. & 4. pag. recent.* & facit aliud responsum eiusdem sanctæ Congregationis in vna inter Canonicos, & Clerum Cathedralis Viterbien. cum eiusdem Ciuitatis Curatis, vbi quod etiam quando ipse Parochus defuncti eius feretrum comitatur debeant præcedere Capitulum, & Clerus Cathedralis, & in aliis sic fuisse decisum commemoratur per Barbos. *de offic. Paroch. c. 9. num. 7. & de Canon. c. 18. num. 60.*

3. Secundò, quia Beneficiati exercent officium suum in propria Ecclesia (in qua Curati considerantur tanquam Clerici extranei) & sic debent præferri, bonus text. *in l. 1. C. de offic. Vicar. Natt. cons. 62 per tot. Gratian. discept. foren. cap. 198. num. 1. 38. 40. 41. & 54 & aliis in Taurinen. delationis Baldacchini 4. Iulij 1646. §. neque demum coram* R. P. D. *meo Corrado, Ferr. de praced quæst. 8. num. 7. & q. 31. num. 2. & 3. faciunt eruditè congesta per* R. P. D. *Cencelorum in tract. de præced. n. 17. 19. & 63.* & non solum ratione officij, sed & ratione

ratione loci competit illis ista præcedentia in choro ad tradita per *Gratian. supra dicto num. 36. & 27.* Barbos. *dicto c. 9. n. 3. & seq. & de Canon. c. 18. n. 57. Ferr. dicta q. 32. num. 2.*

4. Deinde quia idem cauetur in processionum incessu, vt habetur in Ceremoniali Episcoporum *lib. 1. c. 13. col. 3. vers.* & vltimo loco Clericis Ecclesiæ Cathedralis, &c. Cuius dispositio seruari debet ex Constitutione sanct. memor. Clementis VIII. dat. 11. Iulij 1600. Incipit cum nouissimè 6 in ordine Bull. meo, *tom. 3. fol. 9*, & plene firmat Rota *Aliis congestis in d. Oppid. Gratian. d. discept. 2.. num 28.* Vnde idem dicendum quoad ordinem sedendi in Ch to, ad tradita in allegata *decis. 306. num. 3. part. 1. recent. Gratian. discept 940. num. ..*

5. Vlterius quia Capitulum admisit fundationem, cum qualitate quod beneficiatis assignaretur locus immediatè post Canonicos, quod eo magis firmum consideratur, quia factum Sede vacante, quo tempore Capitulum habet vices Episcopi in omnibus concernen. Iurisdictionem Episcopalem (quibusdam exceptis, inter quæ hoc non reperitur) *c. cum olim. 14. vbi gloss. & Doctor. de maiorit. & obed. cum multis aliis per Riccium in prax. decis. 572. num. 1.* Barbos. *d. c. 4. & de potest. Episc. alleg. 36. num 9. & alleg. 45. num. 27. & de Iur. Eccles. c. 32. num. 61. Viuian. in prax. Iurispatr. lib. 5. c. 3. num. . 2.*

6. Vnde benè potuit admittere istam fundationem cum supradicta qualitate, *vt post Lambert. & alios Paniu. de potest. c. Sede vacant. p. 5. q. 2. num 5.* Garz. *de beneficiis pa t. 5 c. 9. n. 79 Viuian. de Iurepatr. lib. 1. c. 2. n. 44. & lib. 2. c. 2. num. 15.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 70. num. 32.*

7. Quapropter non obstat D. Episcopi Decretum. Et eò minùs quia appellatione extinguitur iudicatum *l. 1. fin. C. ad sen. cons. Turpill. vel suspenditur. l. furti 6. §. 1. ff. de his qui not. infam. l si quis 11. C. de reb. credit. vbi communiter scribentes.*

8. Nec obstat consuetudo prætensa per Curatos præcedenti Mansionarios. Nam licet in honorariis potissimum obtineat locum, *vt notat Bald. in c. causam n. 6. de probat. & in c. cum olim de consuetud. Menoch. cons. 126. num. 1. Nauarr. cons. 2. de maioritat. & obed. Gratian. d. discept. 298. num. 8.* Rot *decis. 4. in fin de elect. in nou. & decis. 214 num. 4. part. 8 seu part. 4. tom. 2. & decis. 85. num. 5. part. 5.* & quod signet locum sedendi, eundi, & standi *Franc. decis. 387. num. 4. Decian. cons. 21. num. 6. volum. 1. & multis cumulatis Tiraquel. de nobilitate c. 2. n. 55. vers. Sed in hoc, & facit Bulla san. memor. Gregor.* XIII. *in ordine 8. cuius meminit Zerol. in prax. Episcop. 1. p. verb. Processiones vers. Ad sertium principale. &* Rot. *in Mutinen. præcedentia 25. Iunij 1638. coram bon. Merlino cum aliis.* Primo quia nec probatur, nec docetur de præscriptione eò magis quia est odiosa Rota *in Asten. sedis, quæ est 865. num 5. & 6. p. 4. diuers. Gratian. vbi proximè n. 53.* Et sic non extendenda nec de casu ad casum, nec de persona ad personam *Fab. de Ann. cons 121. n 3. & 33. lib 2. Mastrill. cum aliis de Magistratib. lib. 4. c. 13. num. 64 Surd consil. 303. n. 6. & dec. 131. num. 9. Ponte decis. 8. num. 10. & 11.* Rota *decis. 272. n. 2. p. 1. diuers. & dec. 513. num. 17. part. 5. recent. & est text in l. 1 §. si quis hoc interdicto vbi Bart. ff. de itin. actuque priuat.*

9. Præcipuè cum hoc non sit ratione introductum ad *l. quod non ratione introductum est 39 ff. de legib. interpretande verbum similibus. de similibus in specie, vt fecit gloss. ibi solutione secunda probata ab Ant. Fab ibi in Rational. Osuuald. ad Donell. lib. 1. c. 5. lit. A.*

10. Præterea quia sumus in facultatiuis, quia non inducunt consuetudinem in his quæ sunt liberæ potestatis Abb. *in c. ex p. assensi 10. num 7. in vltim. notab. de concess. Prabend. Ias. in l quominus num. 28. ff. de flumin. Crauett. cons. 96. num. 4. Grat. vbi supra num.* 10. Requiritur enim prohibitio, & interpellatio, à cuius tempore nascitur præscriptio, Bald. *in l. 2. C. de seruit. n. 54. Nat. cons. 106 num. 9. ad fin. lib. 1. Surd. cons. 127. n. 23. lib. 1. Grat. vbi proximè in fin. & c. 88. n. 15. & c. 89. n. 18.* Nec Mansionarij potuerunt præiudicare Beneficiatis ad notata per eundem, *Grat. dicto c. 298. n. 9.* Nam in consuetudine requiritur scientia illorum, qui ex ea lædi possunt, *Albanen. consil. 156. n. 21. Vincent. de Ann. Alleg. 131. n. 12. Ferr. cum aliis in tract. de preced. q. 18. num 20.*

11. Accedit regula text. *in l. sepè 63. ff de re iud. cap. inter dilectos, §. in omnibus autem, vers. nec attestationes de fid. Inst. & tot. tit. in Rubro & nigro C. res inter alios acta.* Rot. *in alleg. Taurinen. vers. Tum quia, &c. facit Mediolanen Antianitatis 30. Maij 1639. §. Non obstant nonnulli actus præcedentia coram R. P. D. meo Decano.*

12 Vlterius quia isti Mansionarij videntur supranumerarij, qui non habent Præbendam in Ecclesia Cathedrali, sed in alia *Sanct. Simonis & Iuda* (vt est in confesso inter partes) & sic sunt postponendi numerariis ex traditis à *Ferr. vbi supra c. 10. n. 5. ibi ex Cassan. Caser. & aliis.* Quapropter retorquetur argumentum pro Curatis adductum, quod Beneficiati sint supranumerarij, cum habeant præbendas, sed Curati, & Mansionarij non habeant.

13. Minus obstat quod affertur de Dignitate Curatorum. Nam hoc procedit in proprijs Ecclesiis, non vero in Cathedrali, qualitas quæ non facit ad actum, nullam parit præeminentiæ considerationem *Ferr. dict. q. 27. n. 2. & quæst. 13. n. 3. D. Consolor. supra n. 22.* Barbos. *de Canonic. dict. cap. 9. n. 11.* Et de præcedentia in vno loco non potest argui ad præcedentiam in alio, *idem D. Consolor. n. 63.* Et vbi agitur de præcedentia Collegiali, Dignitas non Collegialis quamuis magna non attenditur, Seraph. *decis. 1216. in fin. Gratian. aliis citatis dict. discept. 298. num. 33. idem D. Consolor. vbi supra num. 23. & 24.*

14. Denique non obstat acquiescentia Beneficiatorum ex regula *dict. l. sæpè*, nec D. Episcopus potuit præiudicare Iuri patroni iam quæsito ex Decreto Capituli emanato Sede vacante, ad tradita per *Felin. in c. cum accessissent, n. 4. de præscript. Coccin. dec. 197. n. 9.* Buratt. *decis. 598. n. 8 & 9.* in quibos recensentur.

Et ita, &c. vtraque, &c.

DECISIO LXXIV.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Arguelles.

In causa Burgen. nullitatis professionis.

Veneris 16. Iunij, 1649.

§. 1. PRo Ventura responsum, pro quo faciunt sequentia verba Lapi [Primo iste erat in probatione, & deliberatione, quia talis Annus datur etiam in fauorem sui, ob fragilitatem humanæ conditionis, vt in c. 2 de Regul. lib. 6. sed exeundo, & dimittendo habitũ (vt in themate proponitur) videtur ipso facto deliberasse se nolle profiteri, seu se non posse pati austeritatem clausuræ, & sic confirmatum fuit pro hac vice propositum suũ, vnde mutato postea nouo proposito, opus erat nouo tempore iterum probandum, & deliberandum, nam ex eodem tempore probationis non potest sequi placentia, & displicentia, & sic etiam Monasterium, quia ista sunt aduersantia, & vna, & eadem res non debet, pati diuersos effectus, præterea ex his quæ inordinatè procedunt, nihil inordinate sequi potest, de accus. c. qualiter 1. & vbi fundamentum est vitiosum, nihil tutum superædificari potest, 1. quæst. 1. Cum Paulus,

lus, sed iste regressus, quem fecit dictus iuuenis ad dictum Monasterium, fuit inordinatus, & viriosus nam dictus iuuenis captus, & inuitus detentus rediit ad Monasterium, & sicut matrimonium carnale debet esse liberum, de sponsal. Cum locum, ita matrimonium spirituale quod est maius cap. 1. sed hic iuuenis dd. fratres mendicantes in sua deliberatione iam facta fuit impeditus, & coactus, & sic præsumitur non spontè, seu feruore spiritus, & quia talis coactio fuit facta operatione fratrum, & per consequens impediuerunt constitutionem (loquitur de dict. cap. 2. de Regul.) id est annum probationis sub pœna nullitatis, sed etiam quod infra annum quemlibet non impediat quo minus ad seculum redeat, prout de sua voluntate processit, vt in dicto versiculo, quod si forsan, reperitur coniunctim generaliter tota prohibitio ibi, contra hanc probationem (*sic legitur, sed errore libarij, nam in textu est, prohibitionem &c.*) Prohibitio autem prædictorum emanauit coniunctim, & sub principali verbo Non præsumatis, ergo receptio postea facta de dicto iuuene non tenuit. Præterea dictus annus probationis, vt supra est dictum, datur etiam fauore Monasterij, vt Monasterium probet mores ingressi si bonos mores habeat, & si voluerint admittāt, & si malos mores habeat, puta, quia nō est aptus ad Religionem, vt quia austeritates regulæ pati non potest, aut non vult eum extra remanere volente repellunt, sed cum ista infra probationis annum fugiendo exiuerit extra Monasterium, & habitum dimiserit apparuit eis quòd bonos mores non habuit, & Religioni aptus non erat: ergo eum repellere debuerunt non per violentiam reducere, & sic contra mentem iuris hoc fecerunt, in præiudicium Monasterij infra ex dolo suo, huc vsque Lap. alleg. 46. n. 3. ante finem postquam eod. num. 3. statim à principio vers. item cum lex] firmauit annum Nouitiatus debere esse continuatione physica, dum eam comparat continuationi præscriptionis, de qua infra dicetur.

2. Et si quidem nomen Religionis demas (quod nihil interest ad casum) & quod ibi non per se ipsos, sed per alios apprehenderunt Religiosum fugientem (quod facit illum casum fortiorem; nam in nostro, officio Birruariorum persuncti sunt ipsi fratres, seu nimius Canonici Regulares S. Norberti) nec lac lacti tam simile est, quam casus Lapi huic nostro, nisi fortior etiam ille videatur, quia Nouitius ibi bono spiritu ductus ingressus fuit Religionem, non vero desperatione, vt iste noster.

3. Sufficeret pro decisione tanti viri auctoritas, & iisdem penè rationibus Domini decreuerunt constare de Natiuitate Professionis Venturæ Maxicæ, qui non inspiratione, sed desperatione potius impediti matrimonij carnalis ad spirituale transiuit, tentauit inconsiderate (quod debuerant Monachi rectè perspicere, vt præcepit *san. mem. Sixtus V. in sua Bulla 71. Cum de omnibus 6. Kal. Decembr.* 1587. § *caterum 4. versus finem*, ibi, *nisi denique constet ipsos non humana aliqua ratione, sed tantum deuotione, seu pietatis feruore vitam religiosam spontè, & animo elegisse*, vt benè explicat Suar. *de relig. tom. 3. lib.* 1. *c.* 10. *n.* 10. paulò post facti pœnitens inconsiderati (inde enim fit, *vt ait M. Basilius*, vt eodem temere vnde fuerat egressus, reuertatur) ad sæculum redire velle sæpius protestatus vestesque suas sæculares repetens, (quas debuit Abbas restituere *ex d. c. 2. de Regul. in 6.*) precibusque ac lacrymis instans, ac tandem nil proficiens habitu exutus religioso, per cloacam, siue aquæductum nocte fugam arripuit, & postera die, à duobus Monachis cum famulo ad id missis apprehensus, vt fuit in Monasterium reductus, carcerique addictus, & pane, & aqua per mensem maceratus lacrymis semper, & eiulatibus obtestans se nolle prosequi Nouitiatum, & Religionem, & sine intermissione noctu diuq. clamans, & quiritans, cum præter hæc Abbas continuo minaretur cuidam Militum ductori, qui in vicino loco Milites cogebat ad vrgens ardensque; tunc bellum Fontisrabiæ plenum discrimine, imò desperatione se eum traditurum, vel magis proditurum, coactus tandem professionem emisit lacrymis, & singultibus antea, & postea, & in ipsa professione metum magis, quam motum animi à Religione auersissimi demonstrans, & sequenti die palam repetens se metu compulsum, vt primum potuit ad Ordinarium proficiscens iterum à Monachis arreptus duriori carcere mancipatus, rupta satis alta fenestra linteisque in modum funis intortis præcipitauit se potius quam demisit, aut descendit, seque in desideratam libertatem (si alibi libertas est, quam vbi Spiritus Domini *ex Paul 1. ad Corinth.*) asserere aperto vitæ periculo procurauit, adeo homines natura libertati student *Cæs. lib. 2. de Bell. Gallic.* adeo multiplex patet ad libertatem via *lib. 3. de ira c. 13.* & adeo non ardua virtus, seruitium fugisse manu; dixit *Lucan lib. 4. Pharsal.*

4. Enim vero probationis annum continuum esse debere clarius est, quam vt multis indigeat probationibus, nec sufficit coniungere priora tempora cum secundis, *c. ad Apostolicam* 16. *de Regul. & Abb. n. 9. Anchar. 7. Franch. alios citans in c. 1. de regularib. in 6. num. 3. vers. quid autem si non fuit. & seq contra Gloss. Speculat. & Io. Andr. explicando Ancharanum*, & Fortiùs *post S. Concil. Trident. sess. 24. de Regul. c. 15. vtrobique, multi, diligenter relati à Reuerendiss. Barbosa Episcopo Vgentin ibi num. 3. bis num. 5. 14. & de Potest. Episc. 3. part. alleg. 101. num. 23. de iure Eccles. lib. 1. cap. 42. num. 121. & in summa dec. Apostol. collect. 31. num. 12. (vbi sic declarasse Sacram Congregationem Concilij)* dixerat prius Bart. *in l. final. §. quotiens 3. ff. de publican. & vectigal.* arguens de seruis Nouitios Religionum per eum textum, qui benè congruit ibi, *sunt autem veterana quo anno continuo in Vrbe seruierunt, & c. Nouitia autem mancipia intelliguntur quæ annum nondum seruierunt*, *Nauarr. cons. lib. 3. de Regul. cons. 32. n. 1. vers. tertio quod &c. Mirand. in manual. part. 1. quæst. 22. art. 4. & art. 5. per tot. Less. de iust. & iur. lib. 2. c. 41. dub. 7. n. 59. Suarez latè ad partes d. tom. 3. lib. 5. cap. 15. à n. 1.* & manu plenissima pro more R. P. D. *res. mor. tom. 5. tr. 5. de paruit. materia resol. qua hoc est in tom. 7. tr. 1. resol. 155. & c. 19. multi per Bordon. de profess. c. 4. q. 11. vers. Nouitiatus &c. Nauarr. in summ. Bull. de Nouitiis recipien. n. 3. & 4. & in lucerna Regul. verbo annus n. 6. vtrobique testans sic S. Congregationem declarasse, Marsil. in remission ad Concil. c. 15. R. P. Lezzan. in summ. Regul. tom. 3. verbo professio n. 10. & tom. 1. c. 2. n. 11. Ciarlin. contr. lib. 1. c. 108. n. 14. Vecch. in prax. Nouitiorum disp. 11. dub. 3. n. 1. testans etiam de S. Congregationis declaratione 7. Nouembr. 1597.* Rota *dec. 175. n. 2. par. 1. recent. vbi de dicta declaratione, & alij infra citandi.*

5. Qui omnes rationem reddunt quod vbi fit mentio de tempore, lege, vel statuto, semper de continuo intelligendum est *l. Genero 8. ff. de his qui not. infam. l. 3. cum Gloss. penult. l. naturaliter 5. leg. nunquam la seconda in ordin. 31 §. primo ff. de vsucap.* Bart. *vbi sup. Lap. vbi supr. num. 3. & ibi* Mandos. *intera E. Amaya ex Gloss. Menoch. Donell. Osuald. obseruat. lib. 1. cap. 10. num. 6. Albert. Brun. in tract. de permanent. & perseuerant. num. 4. habetur, tract. com tom. 17. fol. 395. Anton.* Bart. *de tempore vtili. & continuo c. 3. num. 9. ibidem tom. 6. fol. 210. col. 4. Fænuti. in tract. de moment. tempor. c. 30. num. 10. relati à Vecch. vbi supr. num. 2. Pellizar. in manual. Regular. tract. 2. cap. 1. num. 10. Vela discept. Hispalen. 28. num. 3. lib. 1. Peyrin. tract. 2. de Prolat. quæst. 3. cap. 1. §. 4. num. 100. Bordon. cont. Regul. tom. 2. resol. 99. num. 28. & resolut. 54. num. 188. vbi magna congeries iurium, & auctorum.* Bart. *à S. Fausto Thesaur. Religios. lib. 5. q. 163. n. 5. Remig. Serof. solut. quæst. mor. q. 31. num. 2. Villalob. in summ. tom. 2. tract. 35. difficult. 5. num. 7. qui testatur de*

S. Congr.

S.Congregationis declaratione, Tamburin.de iur. Abbat. tom. 3.disp.6.q.7.n.10.& 21. plurimi per modern. Iesuitam Reg.m.Christianæ Reipublicæ tom.2. lib.21. disp.24. qui omnes & alij referendi exornant etiam supra traditam conclusionem 5. antecedenti.

6. Et omnes quidem magna concordia firmatas supra conclusiones amplectuntur,& interrumpti dictam continuationem si Nouitius habitu dimisso, & animo deferendi Religionem extra Claustra se conferat citati à Vecch.supr. Peyrin. n.10. Portell. verbo Nominatinus n. 49. Tamburin.n 17. Bordon. d.resol.54.n.19. Reuerendiss. Vgentin. d.cap.25 num.31.& ante eos Suarez de Religion.tom.3.lib.5. c.15. n.6. quem sequitur Sanchez ad Prac.de alog lib.5.cap.4. n 32. & alij inferius. Vtrum vero sufficiat quælibet interruptio physica, & realis, an vero moralis,& cuius temporis necessaria sit,magna discordia est.

7. Nam quod tempora coniungantur egresso Monasterium, & regresso tenuerunt ex antiquioribus Gloss. final.in cap.cum qui certus de reg. iur. in 6 Specular. ad tit.de stat. Monach.n.43.& ibi Adden.littera G,& qui eos refert.& Ancbar. Alex.cons.54 num.2. lib.4 Bard, vbi sup.n.9.vers.in Prædicto &c. Roman. d. l. fin.§. quotiens n.2.

8. Ex recentior. paucarum dierum interpolationem non impedire istam temporum coniunctionem, seu non interrumpere, moraliter tenuerunt Less.de iust. & iur.d.lib.2.c.41.dub.7. n.5. vers. secundo hunc annum in fine, & ante eum dixerat Franch.dict.cap.2 de Regular. in 6.num.3 paulò post medium, vers. satis tamen videtur, qui pro contraria citat Lapum, & Nauarr. dict. consil 32. vers. tertio quod, vbi etiam si per solos tres dies foris maneret interrumpi Nouitiatum, quasi sentiat minorem interruptionem non sufficere ipse alios pro se citat, & alios, Diana d. resol.29. Reuerendiss. Vgentin.de Potestate Episcopi d allegat. 101. num.25. & de iure Eccles.d.lib.1.cap.42.num.124.& d. sess.25. cap.15.num.7.vers.contra Lessius & Pellizar.d.tract.2. cap.1. num.10.& Bordon. d. quæst.12.d.resol.54.n.102. qui extendit ad spatium quinque dierum, & amplius pro quo nullum habet auctorem; & Nauarr. ab eo citatus, vbi supra qui loquitur de tribus diebus, fortè hoc non dixit, nisi arguatur à contrario sensit, (quod non recipitur in doctrinis auctorum Rota decis.135. in fine par.4. recent.) dicit enim interrumpere exeuntem, etiamsi per solos tres dies maneret, Remig. Serof. supra quæst.31 sensit per spatium vnius noctis, vel vnius diei, quorum placita vltra adducta per eos possent forsan probari ex l. Paulus 38.§ Gaius ff.de liber. causa, quem Roman supra. n.3. dicit nescire quod sit alibi.

9. Contrariam tamen sententiam tenuerunt Bart. in d. § quotiens num.2. Angel. & Alberic. ibid Abb. & Anch. vbi supra, dum comparant istam interruptioni præscriptionis, melius Lessius, vt diximus eleganter Suarez d.cap.1.num 6. per hæc verba,[Mihi autem videtur magis esse considerandũ grauitatem actionis per quam interrumpitur probatio Nouitiatus,quam temporis diuturnitatem,quia alias nil certum de hac interruptione eiusque sufficicntia dici poterit, sed relinquendum erit cuiuscumque arbitrio, alicui enim videbitur parua mora trium,vel quatuor dierum,alij vero magna, quo circa censeo, si quis dimisso Religionis habitu egressus est, eo ipso interrumpi annum probationis etiam si paulo post intra diem pœniteat, quia eo ipso amisit,statum quem habebat,& indiget noua receptione, & admissione, vt possit iterum Nouitius esse &c. vnde quod Nauarr. ait annum interrumpi per exitum trium, vel quatuor dierum.è Monasterio sine licentia Superioris si intelligatur de exitu totali, idest animo non redeundi, & dimisso habitu non solum verum est, sed etiam sine limitatione temporis fuisse asserendum, quia actus ipse per se sufficit & moraliter interrumpit perseuerantiam, & constantiam propter quam continuitas in probatione postulatur,] huc vsque Suar.idem num.7.in medio vers.per dimissionem, sequitur Sanchez in prac.de ai,tom.2.lib.5. cap.4. num. 32. qui postquam de continuatione, & interruptione multis ad satietatem congestis latè disseruit à num.30 & quamlibet interruptionem sufficere ex ipso Nauar.probauit num.33. prosequitur, Præterea quia tempus præfinitum ad aliquem actum censetur poni tanquam forma, vt probat textus in auth.quã supplicatio C.de prec. Imperat. deferen. iuncta Glossa in verbo forma &c. At omissio formæ in minimo vitiat actum,vt probat Tiraquell.de ind. in reb. exig.n. 12.id Sanchez supra, & quando tempus est datum pro forma,nec addi, nec detrahi potest, nec minimum quid, vt per Scribentes in l.1.ff.de lib.& posthum.Tiraquell.de vtraque retract. p.1.§.1.Gloss.21.n.11.Fœmui.supra cap. 32.n.21.cap.33.num.9.facit vulgaris regula quòd si forma deficiat in minimo actus corruit l.cum hi 6 § si prætor ff.de transact.cum vulg.per relata Axiom.157.littera F, iisdem rationibus, & multis citatis Bartol. à sancto Fausto d.lib.2.q.164.n 2.Tamburin.de q.7.n.11.Ciarlin. d.c.108. num 20.

10. Cum ergo ad professionis valorem petat S.Concil. Trident. annum continuum, quantumuis modicus continuationis defectus eam irritam redderet,sicut etiã quantumuis modicus illius annui temporis defectus sufficeret ad professionem cassandam,ita Sanchez argumentatur vbi supra, d. numero 32.vers.cum enim, & El.g. Bassans in suo tract. Flores totius Theolog. verbo Religio 3.a.5.vers.pro resolutione.Nam certum est tempus istud numerari de momento ad momentum, vt ferè per omnes supra citatos, & cum multis aliis Reuerendiss.Vgentin d. cap.41. num.139. vbi adducit declarationem Eminentissimorum DD. Cardinalium 21. Ianuarij 1617.latius num.158.& d.sess.25. cap.15. numero 20.& 21.vbi de aliis declarationibus plenissimè d.allegat. 101.num.22.vers. veram &c.exornans ait se in illa tertia impressione re maturiùs examinata discedere à contraria opinione quam tenuerat iuribus, & rationibus ibi videndis.

11. Quam opinionem, de modica inquam interruptione, sequuti sunt multi alij à supra citatis adducti,& à Peyrinis in tract.2.de Prelat.q.3 cap.1. §.4. num.100. fol. 406. vbi de reuerso post tres horas Castr. Palao in oper.moral.p.3.tract.16 disp.1. § 2. num. 7. quia illa est vera, & propria interruptio status qua cessat status assumptus, è contra verè cessat status probationis si habitum dimittat animo relinquendi vitam cœptam,seu fugiendi obedientia iugum, siquidem Nouitiatus consistit in assumptione habitu animo Religiosam vitam experiendi; sic Palaus supra,& alij citati à modern. Iesuita d.disput.24. Miranda in manual. tom.2.quæst.22. art.3. concl.vnica vers. quidam dicunt ex Bulla Iulij Secundi deducit per solam habitus dimissionem animo descten. Religionem Nouitiatum interrumpi,Villalob.in summa tom.2.tract.35.diffic.15.n.7.qui loquitur de interruptione physica,dum adducit Aristotelem dicentem,quod, ex non sunt bis tria,sed semel sex, & in puncto dixit Abbas d.c.ad Apostolicam n.9.quod 50.& 50.non faciunt 100. adducit etiam Villalobos sicut, & multi ex citatis comparationem præscriptionis in qua semel data interruptione tempora non coniunguntur, ita in proposito nostro Ancbar.in d.cap.1. de vita & honest Cleric.lib.6.n. 1 ad fin.vers.sentit enim.Corn.cons.147.viso num.23.lib. 2.Petr.Barbos ad l.cum notissimum 7.§. immè num. 19. Cod de præscript.30 vel 40.ann. quia interruptio totum tempus præteritum extinguit Bald.d.l.7.num.7.Barbosa n.7.& 9.

12. accedit quod possessio per momentum temporis perditur vt de capto ab hostibus ad l.cum hæredes, §. 2. ff. de acquir. possess. etiam si per momentum captus

extitisset

extitisset *Castr. in l.si is qui pro emptore 15. num.7. ff. de vsucap. Menoch de recup.remed. 14 num.84. Fœnuti. supra cap.32.num.13. argumento text. in l.2. & 3. Cod. de posth. hered. instit.* & possessionem semel amissam non continuari cum possessione de nouo acquisita, Bard. *supra num. 13. ex* Bartol. *& aliis.* Et multo magis si vna est iniusta *Ferret.conf.1.in causa possessoria num.8.lib.1.* vt in præsenti, quia secundus ingressus fuit violentus. Nec posse duas possessiones diuersæ speciei coniungi *argumento tex. in l.vnica. C.qui numero tutel. l. Spadonum 15. qui iura 11.ff.de excusat.tut.l.1.§.fin. ff. de vacat.mun.* & cum ista continuatio ab animo pendeat Nouitij eo ipso, quod egrediendo animum mutauit, interrumpitur, & mutasse animum eo ipso planum est, quod aufugerit, vtrumque probatur *ex l. naturalem 5. §.pauonum vers. ceruos ff.de acq.rer. domin. §. pauonum 15.Inst.de rer.diuis.Donell.lib.4.comm.cap. 13. Borcholten. d §.15.*

13. Ex quibus apparet communiorem videri opinionem *Lapi*, Suarez, *& sequacium*: nec obstat *d. l.Paulus 38.§.Caius*, quam expendit Sanchez, *supra num.30. post Romanum vbi supra, nec tex. in lege quod dicitur 38.§. miles ff.de milit.testam.nec l.vnica, ff de bonor.possess.ex testam. milit.aut d.nec non 28.si quis sei ius ff. ex quibus caus.maior.quos adducit Alberic.vbi suprà* Nam ipsi responderent ibi fauore libertatis, militis, & absentis Reipublicæ causa sit responsum; nos sumus in materia odiosa, *vt dixit* Rota *d.dec.175 num fin part.1.recent.* quia contra fauorem, & Nouitij, & Religionis esset, malè probatum ad Religionem admittere, intentio namque finalis constituendi animum probationis fuit occurrere apostasiæ, in quam facilè dilabuntur hi qui minus consulto Religionem profitentur *dict.c.ad Apostolicam dict.c.2. & per hæc iura* Rota *coram* Sanch. *dec. 121.n.2.Vecch.vbi supra dub.2.num.6. & faciunt verba Sancti Basilij supra relata.*

14. Sed esto quod difficilis quæstionis resolutio sit, ex quo suum sensum aperire noluit R. P. *Diana vbi suprà*, contentus hinc inde Auctores referre, extra istam aleam Ventura Muxica est, quia omnes supradicti Auctores vtrinque adducti excepto, *Lapo, & Ciarlin.* loquuntur quando deserens Religionem, Monast. pœnitentia ductus regreditur, non vero quando coactus, & vi reductus, vel potius raptatus, vt Ventura, quo casu nulli venit in mentem tempora coniungi, imò *Bordon.* in suo casu ait *necessariam esse nouam intentionem, & in regresso, & in monasterio.*

15. Quæ omnia eo magis procedunt, cum non solum fuerit violenter retractus Ventura, sed metu compulsus ad professionem, quo casu nullam esse latissimè probauit Rota *multis iuribus, & auctoribus dec. 175.n. 5. & per tot. part 1.rec. Prat discept. 27. & Vlixbon. nullitatis professionis 29. Ianuarij 1646. num. 4. & seqq. confirmata 10. Decembris eiusdem anni § ex quibus satis, & §. sequenti, coram me.* Et in præsenti metum adfuisse cadentem in constantem virum satis probatur, omissio quod multi dicunt, sufficere reuerentialem etiam sine minis propter summam libertatem ad actum istum requisitam, tenuit *Bassens supra, verbo metus, num. 3. cum multis ibi citatis, Cardin. multis aliis iuribus, & Doctoribus dict. cap.108.* qui latè prosequitur, appositissimè ad nostrum casum, quoad qualitatem metum passi, & quoad probationem, & etiam ad coniecturas ex fuga, & lacrymis, protestationibus ante & post professionem, ita vt durior appareat casus noster legendus *à num.27.* & ante eos *Nauarrus ex glossa*, & aliis *ad Tit. de his quæ vi.lib.1.consil.10.num.4. & de conuers.coniugat.lib. 3.cons.3.num.4. & in manual.cap.22.num.51. & de metu reuerentiali Prælati cum minis, Vecch. supra disput. 3. dub.12.num.19. & de reuerentiali cum mala tractatione, Bordon. supra resolut. 38. num. 87. vers. mala autem, & de metu reuerentiali Abbatissa, Rodriquez quæst. regul. tom.3. quæst. 17. artic. 18. & reuerentiali pædagogi iam officio functi in puero 15. annorum satis notanter reuerend. Vgentin. cumulatissimè pro more, libro primo vot. 17. à num.41. ad 48. vbi per tot.* in casu fortiori matrimonij carnalis, nam in Spirituali minorem iusto metum sufficere docuit Reuerend. P. *Diana part. 3. tractat. 2. de dub. regul. resol. 92. ex declaratione S. Congregationis, & Rota multis congestis,* vt solet *Pont. de matrimon. lib.4.cap.11.num.15. & 16. qui meminit* Rotæ *decisionem, alij per Sperell. dec.79.num.28.* referendo S.Congregationem, Rotam, & etiam *per Ciarlin. dict. cap. 108.num.33.* latè disputat *Cabrer. de metu ex S.Congregatione, & Rota, & multis aliis lib.2. cap. 10. num.49. viden. à n.43.* vbi post longam enumerationem contrariorum *n.50.* respondet *ad cap.fin. qui Cleric. vel vouentes n.52. distinguendo inter matrimonium carnale, & spirituale.*

16. Sed quia multi contrarium defendunt, de quibus Sanchez *& plurimi relati ab Ognate de contract. tom.1. disp.1.sect.14.n.247. & à Sperell. d.dec.79. à n.60. Reuerendiss.Vgentin. voto 17. num.128. lib.2.* Venturæ tot metus imagines, tot minæ, tot malæ tractationes fuerunt incussæ, vt non puerum 16. annorum in quo minor metus sufficit, *Vgentin de vot.1.num.22.lib.1. de voto 17. n. 203.lib.2. & latè ab Ognate supra n. 212. Ciarlin. d. cap. 108.n.31.* vbi de puero 16. annorum, vt erat Ventura *Bordon. dicta resol. 38.n.87. vers. mensurandum, Eligius Bassaus, vbi supra dict. verbo metus, num. 3. Vecch. num. etiam 3. Sperell. n.6.* sed virum constantissimum possent mouere.

17. Et saltim si per se singula non fuissent, vt sunt sufficientissima sufficerent simul iuncta *Sperell. dec.5.n. 67. & d.dec.79. n.80. & de metu leni cum interruptione Nouitiatus considerauit* Rota *decis. 175. num.5. parte prima recent.*

Et ita &c.

DECISIO LXXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerrado.

In causa Ianuen. Priuilegiorum.

Lunæ 28. Iunij 1649.

§.1. COmmissa mihi causa appellationis interpositæ ad Sanctissimum D.N. pro parte RR.PP. Congregationis sancti Philippi Nerij Ciuitatis Ianuen. à sententia Rotali, qua fuit declaratum illis non licuisse; neque licere Ecclesiam, Domum, seu Conuentum ædificare, vel recipere neque habitare, aut residere in Ecclesia sancti Pancratij, vel alio loco infra spatium centum quadraginta cannarum ab Ecclesia Sancti Siri, seu Conuentu RR.PP. Theatinorum distanti iuxta Summorum Pontificum Constitutiones. Hodie dubitaui; An illa sit confirmanda, & Domini, re denuò exactè discussa, responderunt affirmatiuè.

2. Quia nititur expressis verbis Bullæ san.mem. Sixti Quarti priuilegium hoc concedentis RR. PP. Carmelitis sub Dat.4. Kal. Decembris 1476. vt in ea legitur penes [Roderic. in Collect. Priuilegior. Regul. fol. mihi 269. sub num.79. & P. Lezan. in summa qq. Regul. tom.5. part.2. fol. mihi 510. sub eod. n.79. *ibi*, Et vt quieti eorumdem Fratrum dicti Ordinis vlterius cõsulatur; Constitutionē felic. rec. Clem. Papæ Quinti etiam prædecessoris nostri super Domibus professorum Mendicātium propè Domos aliorum Ordinum Mendicantium professorum infra spatium centum quadraginta cannarū de nouo non recipiendis. Ad omnes alios Religiosos aliorum Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium vtriusque sexus, & quascumque alias Eccle-

siasticas personas propè Domos Fratrum dicti Ordinis de Monte Carmelo nouas Ecclesias,& Loca construere, vel alias de nouo recipere, & habere volentes extendimus. Ita vt nulli eorum infra prædictum spatium centum quadraginta cannarum etiam per aërem mensurandarum, vbi aliàs commodè per terram mensurari non possent, ædificare de nouo, seu construere, aut inhabitare iuxta Loca prædictorum Fratrum de Monte Carmelo præsumant. Siquis verò cuiusuis conditionis, status, aut dignitatis fuerit, qui contra prædicti Clementis prædecessoris Constitutionem,& nostram ampliationem venire, aut agere præsumpserint tàm ipsi quam auxilium, vel fauorem præstantes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, quam ferimus in his scriptis,& nihilominus cuncta, & singula ab eis facta pro infectis habeantur, &c.] Additis in fine clausula sublata, &c. & Decreto irritanti, &c. & amplis derogationibus.

3. Idem referunt, *Hieronym. Sorb. in Compend. Priuilegium Regular. in verb. ædificare, sub n. 19. vers. idem Sixtus fol. mihi* 314. ac ipse iterum *Roderic. 39. Regular tom. 2. quæst 59. art. quinto, vers. quo priuilegio. Lud. Mirand. in manual. Prælat. tom 1. quæst 33. art. quarto, in tertia conclusione,* Barbos. *de vniuers. iur. Eccles. lib. 2. cap. 12. sub num. 76. vers. pro Fratribus &c.* & alij.

4. Quod quidem fuit deinde communicatum, ac principaliter concessum eisdem PP. Theatinis tam à Clem. VIII. in Constitutione incip. Dudum pro parte vestra. Dat. 3. Martij 1533. in ordine 38. §. 12. Ac insuper vobis. Bullar. par. 1. ac Pium V. in eius Constitutione. incip. Ad immarcescibilem. Dat. septimo Idus Februarij 1567. in ord. 31. in §. 14. Ipsisque, & §. 15. Bullar. part. 2. & sanct. memor. Gregor. XIV. in eius Breui Dat. 5. Aprilis 1591. ibi. [Et insuper volentes prædictam Congregationem pro singulari quo eam ob eminentia merita, charitatis affectu complectimur amplioribus fauoribus,& gratiis, vt par est, cumulare, & exornare, eisdem Congregationi, & Clericis, vt vltra priuilegia, & alia sibi concessa prædicta, omnibus, & singulis aliis Priuilegiis, exemptionibus, facultatibus, Indultis, Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, & relaxationibus, cæterisque gratiis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, quibusuis Religionibus, Congregationibus, & ordinibus quocumque nomine nuncupentur etiam Mendicantium, ac tàm virorum, quàm mulierum, eorumque Monasteriis, Domibus, & aliis Piis locis per quoscunque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos, dictamque Sedem hactenus quomodolibet concessis,& imposterum concedendis, ac quibus illorum vtriusque sexus personæ de iure, vel consuetudine, aut ex priuilegio, vel aliàs quomodolibet vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri,& gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum in his, quæ eorum Regularibus Institutis non aduersentur dumtaxat, non solum ad eorum instar, sed æquè principaliter, ac pariformiter in omnibus, & per omnia, perinde ac si eisdem Congregationi & Clericis specialiter, & expressè concessa forent vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant perpetuò concedimus, & indulgemus, illaque eis communicamus,& concedimus,& ad eos extendimus. Decernentes præsentes literas,& in eis contenta quæcumque etiam ex eo, quod interesse habentes ad hoc vocati non fuerint, nec eisdem præmissis consenserint, nec ex quibuscumque aliis causis quantumuis legitimis, & iuridicis de subreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari &c. non posse &c. sublata &c. ac iterum &c] & prout latius constat ex eodem Breui, cuius vigore quæcumque Priuilegia cæteris Religionibus concessa, & concedenda effecta sunt propria dd. PP. perinde ac si fuissent ipsis nominatim concessa, independenter ab aliis *l. omnia, & ibi notat. C. de Episcop. & Cler. Oldrad. consil. 300. sub num 8. vers. & præsertim,* cum aliis relatis per Horat. *Mandos. in eius Tractat. de priuilegiis ad instar, quæstione quarta per tot.* Rota *penes Crescent. decisione 9. sub numer. quinto, vers. secundo quia, & in fin. de priuileg.* & latiùs *decisione 50. numer. secundo, vers. qua communicatio parte quarta, tom. secundo, recent.* & pro eisdem PP. fuit aliàs dictum *in Licien. quarta funeral. 15. Ianuarij 1618. coram bon. mem. Coccin. in princ. vers. in casu autem de quo agitur, & in Rauennaten. iur. sepultur. 18. Februarij 1618. coram eod. in princip. vers. priuilegia suffragantur etiam prædictis Clericis Regularibus.* Quare omnino sunt obseruanda, nec ab eorum tenore recedi potest, *cap. porro. vbi gloss. fin. & cap. seq de priuilegiis,* Rota *penes* Card. *Mantic. dec. 320. nam primo vers. nam tenor priuilegij ac in recent. dec. 216. n 24. vers. quod cum fuerit. par. 7.* cum aliis relatis per *modern. Roman. discept. 947. n. 28. vers. cuius tenor.*

5. Nec aduersantur Decisiones *in Tolethan. Readificat. Capella 24. Februarij 1592. coram bon. memor. Cardin. Mantic. decis. 163. & in Ianuen. domorum 15. Maij 1615. coram bon. mem. Manzaned. in recent. decisione 676. part. 1.*

6. Quia in illa Tolethan. fuerat probatum Ecclesiam Sancti Ioseph, cuius Patroni, & Capellani in ea existentes nouam inceperant ædificare Capellam, fuisse constructam ante Munasterium PP. Discalceatorum, vt in ea legitur *sub n. 3. vers. imo probatur. &c.* In casu autem proposito constat Ecclesiam Sancti Siri ab antiquissimo tempore ædificatam, de qua mentionem facit *Sanctus Gregor. Dialogor. lib. 4. c. 53.* Eandem apud MM. Cassinenses priùs existentem fuisse deinde concessam PP. Theatinis anno 1575. ex publicis Instrumentis in processu productis. Et ab eis restauratam, vt attestatur Card. Baron. *in Notat. ad Martyrolog. in Lect. diei 29. Iunij SS. Apostolis Petro, & Paulo sacri in verb. Sancti Siri Episcopi fol. mihi 363.* Et in ea recentiori Sancti Pancratij PP. Congregationis longè postea receptos, & introductos anno scilicet 1644. proindeque illis ineuitabiliter obstat dispositio relatæ Constitutionis Apostolicæ prohibentis non solum Ecclesias, Domos, ac Monasteria de nouo ædificari, sed iam ædificata etiam de nouo recipi, ac habitari infra spatium dd. centum quadraginta cannarum, vt apparet ex eius lectura, & tradunt DD. supra citati. Illa vero Ianuen. discussus tantummodo, atque decisus fuit articulus. An RR. PP. Societatis IESV tenerentur vendere nonnullas Domos, & situs pro ampliatione dicti Monasterij Sancti Siri ex Priuilegio iure communi inducto Ecclesiæ, ac Religionis fauore, per *l. si quis sepulchrum ff. de Religios. & sumpt. funer. vt patet ex dicta dec. 676. parte prima recent.* vbi quoad hæc ipsa particularia priuilegia, quibus modo agitur eisdem PP. Theatinis competentia, expressè fuit reseruata cognitio *num. 11. vers. qua tamen, &c.*

7. Minus releuat, quod sub eiusmodi generalibus Priuilegiorum communicationibus illa comprehendi non soleant, quæ sunt aliis præiudicialia.

8. Quia non procedit obiectio, quando constat de voluntate Summi Pontificis intendentis omnia indistinctè complecti, vel ex amplitudine verborum, vel ex aliquorum præiudicialium expressione, vel ex clausulis adiectis. Quæ omnia concurrunt in proposito casu, in quo prædictum Indultum non solum per viam communicationis, sed principalis concessionis in omnibus,& per omnia pariformis cæteris præcedentibus aliarum Religionum amplissimis verbis conceptum fuit, expressis, etiam specialiter immutabilibus, & exemptionibus, quæ sui natura solent esse aliis præiudiciales, necnon additis clausulis abrogantibus defe-

ctum

ctum citationis, atque consensus omnium interesse habentium, ac etiam subreptionis, & obreptionis, & intentionis ipsius concedentis oppositionem. Ex quorum sanè amplitudine satis probatur deliberata, & enixa Pontificis voluntas impertiendi huic Religioni quæcunque, & qualiacumque priuilegia, etiam si tertiis præiudicialia, cæteris Religionibus antea concessa, & imposterum concedenda, licet alias sub generalibus simplicibus verbis non fuissent comprehensa, vt bene comprobat Horat Mandos. in dicto tractat. de priuileg. ad instar dict. q. 4. sub num. 7. vers. qua omnia, cum seq. & fuit resolutum in Bonon. exemptio. 25. Maij 1618. coram bon. mem. Cardin. Verospio in recent. decis. 30. per tot. part. 4. tom 2 & in Meliten. collectar. 7. Maij 1627. coram bon. mem. Card. Vbald. dec. 63 num. 4. vers. & quidem &c. ac seq. part. 5 earund. Et in his terminis quod sub eiusmodi generali communicatione comprehendatur d. Priuilegium, de quo nunc agitur, tradunt Ioan. Baptist. Confect. in summa priuil. Ordin. Mendicant. tit. 58. cap. 1. fol. mihi 363 Rodetic. to. Regular. tom. 2. d. q. 50 artic. 5. vers. quo priuilegio, &c. Mirand. q. 33 artic. 4. in conclusione secunda, in fin. vers. quo priuilegio. Laurent de Portel. in dub. Regul. part. 1. in verb. communicatio priuilegiorum sub num. 9. vers. si una Religio, & alij passim.

9. Præterea non consistit, quod dd. priuilegia fuerint moderata, ac reformata per Constitutionem san. mem. Clem. VIII. incip Quoniam ad institutam Dat 23. Iulij 1603. inter impressas eiusdem Pontificis in ord. 99. Bullar. part. 3. confirmata per san. mem. Greg. XV. in Constitutione 31. incip. Cum alias 17. Ap[illegible] 1622. & per san. mem. Vrban. VIII. Const. 25. Romanus Pontifex 28. Augusti 1624 Bullar. p. 4.

10. Quoniam est aduertendum duplicem in hac materia vigere prohibitionem. Alteram scilicet generalem Sacrorum Canonum, & Conciliorum, qua vetitum est nouas Ecclesias, seu Monasteria in quibus vis Ciuitatibus, vel locis ædificari, erigi, ac introduci cum præiudicio iurium aliorum ibidem iam existentium, vt habetur in cap. quicunque 16. q. 1. cap. 2. vbi gloss. in verb. veteribus, de Eccles. ædificand. cap. 1. de excess. Prælat. in 6. S. Concil. Trident. sess. 25. de Regular. cap. 3. in fin. vers. nec de cætero, Guid Pap dec. 36. Rot. penes Cardin. Seraph. decis. 847 sub num. 2. vers. nam tam ex forma rescripti, quam ex dispositione iuris communis. Et de hac disponunt præfatæ san. mem. Clement. Gregor. & Vrban. Constitutiones, quibus præscribitur forma in præmissis seruanda, ac numerus quidam Religiosorum in singulis Monasteriis erigendis, alendorum definitur, vt patet ex earum lectura, & in eisdem terminis loquitur Rot. decis. 745. part. 2. recent. quæ emananit in causa vertente non inter duas Religiones, sed inter PP. Sancti Augustini Discalceatos, & Capitulum Ecclesiæ B. Mariæ de Pilari Cæsaraugustanæ Ciuitatis, vt patet ex positione.

11. Alteram verò specialem ex peculiaribus singulorum Ordinum, & Religionum Indultis, & Priuilegiis, quibus per Summos Pontifices prohibitum fuit personis Ecclesiasticis, ac Religiosis in Ciuitates, ac loca quæcumque denuò introductis, atque receptis, Ecclesias, Conuentus, ac Monasteria ædificare, siue iam ædificata recipere, habere, & habitare infra certa præscripta spatia ab aliis ibidem iam erectis, ac institutis distantia. Quæ sicut non ex ratione (vt quidam asseuerant) sed ex alia diuersa, & particulari processit, nempè ad euitandas æmulationes, iurgia, dissensiones, & scandala, quæ oriri possunt ex eorum vicinitate, vt apparet ex relatis verbis Bullæ san. mem. Sixti Quarti, & aliorum Summorum Pontificum, & explicat S. Bonauentur. in Libello Apologetico, quæst 7. vers. Cum potius deberetis diligere tom 2. Opuscul. fol. mihi 410. ac pro ipsis PP. Theatinis respondit Rot. in Ianuen. domorum 20. Decembr. 1610. coram bon. mem. Manzaned. in recent. dict. decis. 87. sub num. 5. vers. qua autem deducebantur p. 4. Ita sub generalibus illis Constitutionibus san. mem. Gregor. & Vrban. fauore earundem Religionum ob aliam causam emanatis non comprehenduntur, nec ab eis reuocantur, sed in eorum robore permanent, quippè diuersam continent, non autem contrariam, nec repugnantem dispositionem, cum inuicem non aduersentur, sed bene conueniant, quod Religiones, & personæ Ecclesiasticæ, seruata forma dd. Constitutionum admittuntur, & recipiantur in Ciuitatibus. Attamen non ædificent, neque constituant Ecclesias, Conuentus, neque habitationes eorum in locis alteri Religioni vicinis infra dictum spatium cap. veniens ibique gloss. in verb nullam, de præscr. c. si propter de reseruat. lib. 6. l. hac saluberrima. vers. ita tamen, ibique gloss. in verb. conuertere. C. de praposit. agent. in reb. lib. 12. Horat. Mandos. de priuil. ad instar. gloss. 8. à num 6. vers. secundo quia & seqq. Rot. penes Pui decis. 83. num. 1. vers. & fuit decisum ac seq. lib. 3. Veral. dec. 380. num. 1. part. 2. & in recent. dec. 29 num. 33. vers. & cum secundum priuilegium. part. 7. & in hac specie sensit Rota d. decis. 87. sub num. 5. part. 4. recent. & P. Lezan. in eius summa part. 4. in verb. Monasteria Regularium sub num. 10. vers. notandum secundo. & part. 5. tom. 2. circa q. 25. fol. 699. sub num. 217. vers. secundum vero, &c. dicens se in hac Vrbe experientia didicisse, quod quando Religiosi reclamant huiusmodi priuilegiorum obseruantiam petentes à Sede Apostolica audiuntur.

12. Postremò non obstat quod dd. Priuilegia non sint vsu recepta.

13. Primò quia contraria vrget iuris præsumptio præsertim fauore illorum, quibus concessa fuerunt; ideoque neganti incumbit onus probandi legitimè, & concludenter cap. accedentibus de priuil. & respondit Rot. penes Crescent. decis. 4. num. 2. vers. vnde Domini voluerunt, de priuil. & decis. 67. num 3. vers. neque obstat & seqq. part. 2. diuers. Card. Caualer. dec. 423. numer. 1. vers. neque videbatur, & in recent. dec. 197. sub n 3. vers. & cum vsu. & decis. 213. sub num. 1. vers. quæ Constitutiones, part. 1. & dec. 572. num. 16. vers. obseruantia allegata, &c. & seq. part. 4. tom. 3. Id enim non satis probatur ex literis, atque Decretis exhibitis pro PP. Congregationis. Nam quædam loquuntur de cannis tercentis, quæ ab eodem sanct. memor. Clement. IV. in alia eius Constitutione relata per Ioan. Baptist. Confect. in Collectan. literar. Apostol. Mendicant. fol. 12. Constitut. 3. & ab aliis deinde Summis Pontificibus fuerunt reductæ ad cannas centum quadraginta. Aliæ de sola mutatione situs Monasterij antiquitus in eodem solo constructi ab ipsismet Religiosis iamdudum in eo degentibus ob necessariam causam facienda, quia sub eiusmodi prohibitione non comprehenditur, vt probat Mirand. in manual. Prælat. tom. 1. dict. quæst. 33. artic. 5. conclus. 2. Suarez, & alij relati per Barbos. d. cap. 12. sub num. 78. vers. sicut etiam. Alia verò in particularibus casibus, in quibus peculiares vigebant rationes, nec constat de hac distantia actum fuisse. Et propterea ex illis ad casum propositum congrua fieri non potest illatio in vera reg. l. Papinianus 21. ff. de minor. l. si maritus: la prima in fin. vbi gloss. in verb. separata sit inter vir. & vxor. Castr. in cons. 97. ne impropriis vtamur vocabulis. sub numer. 3. vers. nec obstat. &c. part. 2. Rot. penes Cardin Seraphin. decis. 892. numer. 4. vers. & ideo est decis. 349. sub num. 1. vers. quia termini istarum decisionum part. 4. diuers. & penes san. memor. Gregor. 470. sub num. 9. vers. ex quo dicebant Domini.

14. Secundò quia ob solam patientiam, & tolerantiam Regularium, vel aliquorum ex eis non fuerunt amissa huiusmodi priuilegia validissimis clausulis, ac decretis

irritantibus roborata, quæ ex Principis intentione omnia contra eorum tenorem per inferiores acta ita inficiunt, & quouis iuris effectu prorsus destituunt, ac si gesta non fuissent. Ideoque non vsus, vel contrarius vsus suffragari non potest. Archid. in cap. cum de beneficio. sub num. 2. vers. sed pone, de praebend. in 6. Felin. in cap. cum accessissent. sub num. 30. vers. quarto limita &c. de Const. 1. Rota dec. tertia de priuil. antiq. & penes Crescen. dict. dec. 4. num. 4. vers. & in hoc, & seqq. vsque ad fin. eod. tit. & dec. 240. num. 5. vers. & cum illud priuilegium. ac seqq. part. 4. diuers. Cardin. Canaler. dec. 423. numer. 2. vers. 4. respondebatur insuper & seqq. Buratt. dec. 704. num. 10. vers. tertio quia, &c. Horat. Mandos. de priuil. ad instar. gloss. 15. sub num. 32. vers. nono fallit, &c. Ioan. Baptist. Confect. in summa priuil. Mendicant. tit. tertio cap. 3. fol. mihi 292. idemque in specie comprobat reiectis contrariis, Campanil. in diuersor. iur. Canon. rubr. 22. cap. 13. sub numer. 81. vers. Sorbus autem &c. & P. Lezan. in loco supra citat. Eoque magis hoc procedit stante mutua generali communicatione priuilegiorum inter ipsos Regulares per Summos Pontifices facta, ob quam gaudent concessis à Nicolao IV. sanct. memor. PP. Carthusiensibus, & ab Eugen. IV. sanct. memor. PP. Cassinensibus, qui ab eiusmodi præiudiciis præseruantur, vt apparet ex Bullis relatis per Roderic. in dict. Collectan. Bullar. sub eodem Eugen. Bulla 9. numer. 15. vers. Adiicientes. fol. 86. & Bulla 11. numer. 2. vers. Adiicientes. fol. 90. & P. Lezan. in eius summa part. 4. in verb. priuilegia Regularium. sub n. 17. vers. notanda etiam fol. mihi 488.

15. Tertio quia, quicquid sit de aliis Religionibus, certum est quod obiectio ex facto tollitur quoad PP. Theatinos, nam hi quoties casus euenit huiusmodi priuilegio tam in iudicio, quàm extra vsi fuerunt & specialiter ipsa Ciuitate Ianuæ cum RR. PP. Iesuitis, vt apparet ex dec. 676. n. 11. vers. quia tamen. part. 2. & dict. dec. 87. part. 4. recent. ac iterum cum eisdem in Ciuitate Messanæ anno 1542. vt patet ex litteris S. Congregationis Episcoporum, & Regularium, & cum RR. PP. Præmonstratensibus hic in Vrbe. Ac demum cum Presbyteris secularibus S. Caroli Borromæi in Ciuitate Neapolis, vt apparet ex Decreto eiusdem Sacræ Congregationis sub die 26. Februarij 1643. relato etiam à P. Lezan. in loco citat. sub dicto numer. 20. vers. vnde cum Neapoli. Ita quod licet quoad alios non essent in vsu, tamen quoad alios seruari debent, quibus propria diligentia prodesse, aliorum autem incuria nocere non debet, Abb. in cap. cum accessissent. sub numero 8. ad fin. vers. dic vbi priuilegium. de Constitut. Rot. penes Cardinal. Seraph. dec. 951. num. 1. vers. priuilegium. ac seqq. & dict. dec. 240. num. 6. vers. hoc autem part. quarta diuers. Buratt. dec. 704. numero 9. vers. secundo quia. Ioan. Baptist. Confect. dict. cap. 3. sub princ. Ant. Cordub. in Addit. ad Sorb. in compend. priuileg. Regular. in verb. communicatio priuilegiorum in verb. tandem fol. mihi 198. Roderic. qq. Regul. tom. 1. quæst. 8. art. 5. & quæst. 55. art. 19. Mirand. in manual. Prælat. tom. 2. quæst. 47. art. 8. Portel. in dub. Regular. dict. verb. communicatio priuilegiorum. sub num. 11. vers. quamuis vna Religio, & in verb. priuilegij communicatio sub numero 22. vers. quando vna Religio. Quod fortiùs etiam procedit attenta confirmatione, & noua concessione eorumdem omnium priuilegiorum ad ipsorum fauorem emanata à sanct. memor. Gregor. XV. Motu proprio, ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine per aliud Breue Dat. 16. Octobris 1621. cuius vigore præcedentia reuiuiscunt, & in pristinum statum reducunt à quibusuis anteactis præiudiciis vindicata Ioan. Baptist. Confect. dict. cap. 3. in fin. vers. quæ quidem innouationes. fol. 193. Roderic. qq. Regular. tom. 2. quæst. 8. art. 4. col. 2. vers. imò talis confirmatio. Suarez. de legib. lib. 8. cap. 19. sub num. 1. vers. quia confirmatio ex certa scientia &c. & cap. 20. sub num. 8. vers. secundo dicendum est &c. ac seq.

16. Postremò huiusmodi non vsus eo minus allegari debet pro parte PP. dict. Congregationis, qui, siue eiusdem Instituti Confratres in dicta Ciuitate Neapolis superioribus annis à sanct. mem. Vrbano Octauo similem prohibitionem obtinuerunt, vt apparet ex Breui, Dat. die 17. Maij 1631. producto in Registro Rotali fol. 297. & seqq. Itaque iustitiæ, & æquitati consonum est, vt eodem ipsimet iure æquo animo vtantur erga se ipsos quod in alios exercuerunt, iuxta illud Tob. cap. 4. ibi, quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias; ac in Euang. S. Matthæi cap. 7. in princip. & S. Lucæ cap. 6. post med. & in cap. dilecti. vbi gloss. in verb. nolles de maior. & obed. ac in l. 1. ff. quod quisque iur. cum concord. relatis per Tiraq. de retract. lignag. §. 2. gloss. 23. sub num. 6. vers. præterea. cum seq.

17. Cum igitur ex prædictis, & aliis doctè, ac plenè adductis in duabus præcedentibus decisionibus coram R. P. D. meo Royas sub diebus 24. Iunij 1647. & 24. Ianuarij 1648. appareat iustitia sententiæ Rotalis, cuius validitas ex ipso processu iustificatur, in quo fuerunt seruata seruanda iuxta dec. Veral. 262. par. 2. Iure merito fuit per Dominos conclusum illam esse confirmandam ad text. in cap. ea quæ vbi gloss. & DD. de senten. & re iud.

Et ita Decisum informantibus tantum RR. PP. Theatinis. Alia verò parte sæpè sæpius citata, &c.

DECISIO LXXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

In causa Pampilonen. Alienationis.

Veneris 15. Ianuarij 1649.

§. 1. ALienatio Molendini, aliorúmque bonorum spectantium ad Archidiaconatum de Tabla-facta de anno 1623. in Sanctium de Moreal inualida hodie dicta fuit ex defectu causæ, & solemnitatis copulatiuè requisitæ in alienationibus bonorum Ecclesiæ capite primo de rebus Eccles. non alien. in 6. Clem. 1. eodem tit. & vtrobique Doctores Couarru. variar. resolut. libro secundo cap. 17. num. 2. Rot. dec. 223. num. 2. part. 6. recent.

Fuit siquidem ad alienationem deuentum vt solueretur æs alienum contractum ab Archidiacono illius temporis pro extinguenda pensione, quæ super Archidiaconatu reseruata fuerat ad fauorem clar. mem. Cardinalis Antonij Facheneti; cuius æris alieni solutio cùm ad ipsum Archidiaconum spectaret non secus, ac pensionis extinctio, & solutio ex fructibus beneficij Cæs. de Graff. decisione 22. numero primo de præbend. Seraphin. dec. 66. numero tertio, Rota inter impress. post Pacif. de Saluian. decisione 289. numero quarto & decisione quinta sub numero tertio vers. maximè parte septima recent. præbere non potuit iustam causam alienandi proprietatem bonorum Ecclesiæ, vt in puncto Rota decisione 94. numero 64. vers. ac de solutione parte septima recent. oportet enim quod causa, siue necessitatis, siue vtilitatis respiciat ipsam Ecclesiam, non autem titularem, §. nos igitur auth. de non alien. Redoan. de rebus Eccles. non alien. quæst. 10. num. 101. & 2. seqq. Rota dec. 318. numero 16. & seqq. parte 5. recent. vbi dicitur quod alienatio reperitur prohibita fauore Ecclesiæ, non autem Clericorum, vt sunt verba gloss. in l. iubemus 14. verb. consentiant. C. de Sacros. Eccles. sicut in simili dicimus, quod necessitas ob quam fieri potest vnio quæ est species alienationis,

cap.

c.tua,in fin.de his qua fiunt à Prælat.fin.conf.c. considetanda est non respectu Cleticorum, seu Canonicorum Ecclesiæ, sed ipsiusmet Ecclesiæ, vt in *c. exposuisti, de preb.* bene aduertit Butr. *num.* 2. Abb. *num.* 4. *in fin. vers. & considera*, Imol. *num.* 1. quos sequuta est Rota *in Mediol. Cimilarcatus* 10. *Martij* 1645. *§.pro necessitate,vers.quia licet,coram* R.P.D. *meo Peutingero.*

2. Præter quod vt ex causa ætis alieni bona alienari possint requiritur, quod creditores vrgeant apud Iudicem. Redoan. *de reb. Eccles.non alien q.*19.*n* 1. *&* 87. Quarant.*in Summ.Bullar.verb. alienatio*, *n* 36. Gabr. *consil.*118.*n.*5.*lib.*1. Giouagnon *cons.*22. *n.*5. *& n.*15. *lib.*1.cum aliis allegat, à Modern.Carpensi *contr forens. c.* 105. *n.*58. nec pro debito scutorum 1100. alienari debuissent plura corpora valoris scutorum 2600. cum ea quæ propter necessitatem conceduntur eatenus valeant, quatenus necessitas vrgeat, & non vltra, vt in terminis Giouagnon *d.cons.*22 *n.*6.*& n.*16.*lib.*2.Gabr.*dicto cons.*118.*n.*5.*vers.secundo quia*, Natt.Menoch.& alij quos refert, Modern.Carpen.*d.c.*105.*n* 65. *& seq.*

3. Neque alienatio sustineri potest ex eo, quod nisi pensio fuisset extincta redditus Archidiaconatus non fuissent satis pro congrua sustentatione Archidiaconi, & pro oneribus eidem Archidiaconatui annexis distribuendi dietim Portionariis, cæterisque Ministris Ecclesiæ portionem quamdam panis, & vini; tum quia id non probatur nisi ex assertione alienantium cui non creditur. Anchatan. *in Clem* 1. *sub n.*5. *de rebus Eccles. non alien.* Oldrad.*cons.*261.*per tot.*Paris. *consil.*36.*num.* 11.*lib.*4. Ægid.*dec.*617. *in princ.* Rot. *dec.*716. *num.*1. *dec.*752.*n.*3.*part.*1.*diuers.* prout nec creditur assertioni ipsius executotis, quando iudicialiter procedere tenebatur Rota *d.dec.*752.*n.*3.*part.*1. *diuers. dec.*261. *n.*6. *part.*4.*tom.*2. *dec.*94.*n.*44.*&* 45.*part.*7. *recent. dec.*36. *num.*3.*&* 9.*dec.*37.*num.*6. apud Cene. *de cons.* & debuisse iudicialiter procedere in casu nostro dicam infrà. Imò contrarium conuincinit ex locationibus plurium annorum datis in Summ. Archidiaconi *n.*6. ex quibus patet, quod soluta pensione, & supradictis aliis oneribus adhuc superetant pro Archidiacono scut. annua vltra 500.monetæ, & licet locationes non probent verum valorem, sufficiunt tamen ad probandum quid, & quantum fuerit tempore locationis perceptum, Rota *coram Reuerendiss.Vrgellen.dec.*307. *num.*4.*&* 5. & in aliis relatis *in Romana fideicomm. de Maximis* 20. *Nouembris* 1647 *§.visa etiam coram* R.P.D.*meo Otthobono*, ita vt exinde resultet probario, quod contractus postea celebratus non fuit vtilis sed damnosus Ecclesiæ, vt ponderauit Rota *dec.*65.*n* 24. *part.*2. *diuers.dec.* 275.*n.*2.*p.*4.*relat.ab addend.ad* Buratt. *dec.*253. *n.*21. *& dec.*94.*n.*63.*part.*7.*recent.*

4. Tum etiam quia quatenus redditus Archidiaconatus supradictis oneribus, & congruæ sustentationi Archidiaconi non sufficerent, poterat Archidiaconus intentare iudicium super nullitate pensionis, seu illius reductionem petere iuxta notata per Garzias *de benef.p.* 1.*c.*5.*sub num.*424. Lother.*de re benef.lib.*5.*q.*42. *n.*57. vnde excluditur necessitas alienandi, Iason. *in l.commodis, num.*4.*ff.de re ind.* Cuman.*in l. peto, §. prædium n.*3.*ff de leg.*2. Gabr. *consil.*118.*sub num.* 6. *vers. tertio quia lib.*1. Maschard.*de probat.concl.*75. *n.*13. Redoan. *de rebus Eccles.non alien.q.*19.*num* 83.*& seqq.* seu vtilitas quæ esse debet indubitata, & euidens, Giouagnon *consil.*22.*n.*14.*lib.*2. Redoan.*de rebus Eccles. non alien. q.*20.*n.*83. Rot.*dec.*65.*n.*17.*p.*2.*diuersor. & in Romana Census* 24. *Maij* 1591.*coram clar. mem. Cardinali Hieronymo Pamphilio.*

5. Non obstat, quod præfatæ causæ alienationis fuerint narratæ Papæ in litteris confirmationis desuper obtentæ, ideoque videantur ab ipso approbatæ, ac vlteriori probatione opus non sit, Redoan. *de rebus Eccles.non alien.q.*19.*n.*109.*& seqq.* quia hoc fortè procedit, quando Papa in litteris confirmationis asseruit adesse causam necessitatis, sed in casu nostro eum in eisdem litteris Papa rescripserit conditionaliter, dummodò videlicet alienatio pro euidenti necessitate, & minori damno facta fuerit, ac in euidentem dicti Archidiaconatus cesserit, & cedat vtilitatem, constat quod noluit causas expressas approbare, sed illarum approbationem executoribus sub dicta conditione remittere, Rota *inter recent.dec.*612.*num.*7.*part.*2.*& in Neriton. Pensionis* 5 *Nouembris* 1601.*coram Lista impress.* apud Marches. *de commiss.tom.*1.*fol.*531.*n.*4. *in Menopolitana Pensionis* 2.*Iunij* 1645. *§.non reuel. coram me.* & in his terminis Caualer. *dec.*288.*n.*6. Rot. *diuers.*160.*n.*6. *vers.tertio non obstat. & n.*7. *p.*1.

6. Deest pariter solemnitas, nempe beneplacitum Apostolicum, quod enim obtentum fuit de anno 1622. nun suffragatur. Primo quia subreptitium, cum non fuerit Papæ narratum, quo vsque de anno 1613. secuta fuerit alienatio, & bonorum possessio tradita emptori, vt narrari debuisset, quia per huiusmodi traditionem alienantes inciderant in pœnam extrauagantis *ambitiosè*, licet in alienationis instrumento reseruauerint simpliciter beneplacitum Apostolicum Nauart.*cons* 1. *vers.si non procedat de reb.Eccles. non alienan.* Garzias *de ben.part.*1.*cap.*4.*num.*37. Gonzal.*super regul* 8. *Cancell gloss.*12.*num.*97. Marc.Anton. Genuensis *in prax. Archiepisc.Neapolit.cap.*61 *per tot.*106. aliique relati à Modern.Carpensi *contr forens. cap.*106. *num.*21. quicquid dicendum esset si beneplacitum reseruatum fuisset cum clausula, non alias aliter, nec alio modo iuxta distinctionem traditam à Chald *de emphyt.lib.*4.*cap.*6. *num.*32 *&* 33.

7. Secundò quia non fuit seruata forma Breuis, vt debuit, *c.cum dilecta.ibique* Abb, *n.*5.*de rescript* Maresc. *variar. resolut.lib* 1.*c.*68. *num.*5. Caualer. *dec.*288. *n.* 2.3. Reuerendiss.Vrgellen. *dec.*230.*num.*14. Rota *inter recent.dec.*624. *num* 1. *part.*1. Illud enim mandat per executores procedi ad alienationis confirmationem, si & postquam constiterit de euidenti necessitate, & vtilitate Ecclesiæ vocatis vocandis, quæ clausula imponebat executori onus assumendi partes Iudicis, & per legitimas probationes præuia citatione interesse habentium, non autem per extraiudicialem informationem cognoscendi de causis narrati *c.exhibita, & ibi* Abb. *num.*6.*in vltim.notab.de Iud.* Felin. *in c.fin.num.*23. *de præsumpt* Gratian.*discept.*596.*num.*30.*& seq.*& in puncto Rota *dec.*624.*num.*4. *part.*1. *dec.*94. *num.*49. *p.*7. *recent.*

8. At neque citati fuerunt Procurator, Fiscalis, & Portionarij interesse habentes propter portiones panis, & vini, sibi ex fructibus Archidiaconatus debitas, quorum aliqui se opposuerunt alienationi; cúmque essent certi, citandi erant nominatim, non autem per edictum Abb. *in c.ex tua, n.*3. *de cler. non residen.* Surd. *cons.*181.*n.*6. Seraph.*dec.*1276.*num.*4. Rot.*inter recentior.dec.*624.*num.*8.*part.*1.*dec.*516.*num.*11. *part* 5. neque coram executore factæ fuerunt firmiter probationes, sed tantum exhibiti testes alias informiter examinati qui non probant *l.si quando, Cod.test.cap.*2. *eodem tit.* vbi Abb.*num.*7. Felin.*n.*6. Dec. *n.*17. adeo quod ex ipsa lectura processus elidatur præsumptio, quæ regulariter stat pro executore eiusque sententia & vti non iustificata ex actis nullius momenti sit vt in his terminis Caualer. *dec.*215. *n.*4. Rot. *dec.*94. *num.*43. *part.*7.*recent.*

Et ita decisum vtraque parte informata.

DECISIO LXXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Romana hæreditatis de Gratianis.

Veneris 28. Iunij 1649.

§. 1. LÆlius de Gratianis Francisci patruus non reuocauit in dubium validitatem sententiæ Rotalis latæ ad fauorem ipsius Francisci, sed illius iustitiam,& iterum repetebat,quòd ille nunquam probauerit se esse filium Horatij. Quod tamen etiam hodie DD.reiecerunt,& pro confirmatione sententiæ responderunt, ea moti ratione, quia cum probatio filiationis respectu Progenitoris,vel sit impossibilis, vel difficillima, solæ præsumptiones, & coniecturæ admittuntur cum istæ simul coaceruatæ in hac materia faciant plenam & concludentem probationem contra quoscumque, *c.per tuas,de probat.l.si vicinis.C.de nupt.* Alex.*consil.88.sub n.9.vers.tamen illis non obstantibus,lib.7* Natt. *consil.235.n.1.& seqq.*Rot.*dec.430.n.13.& 14.p 5.dec.314.n.19.vers.quoniam quoad qualitatem, & n.20 p.6.* ac admissum *fuit in Farfen.bonorum 23. Ianuarij* 1647. *coram R.P.D.meo Corrado,* §.*quia licet*, & firmatur *in Bononien.spolij 16. Martij* 1648.*coram R.P.D.meo Otthobono.*§.*quod verè.*

2. Coniecturæ enim, & præsumptiones, quæ pro Francisco deducuntur in decisione emissa 7. *Februarij 1642.coram R.P.D meo Royas*, efficaces omninò, & concludentes adhuc Dominis visæ fuerunt.

3. Prima namque ex eo desumpta,quod ille in lucem proditus anno 1613.ex Olympia de Mercadantibus sacro baptismatis fonte ablutus fuit tanquam filius eiusdem Horatij,& vti talis descriptus in libro Baptismali, vt ex partita exinde extracta, *Summario Francisci n. 2.* vehemens ostendit argumentum filiationis, vt præter deductos in dicta decisione considerauit Rota *in Romana filiationis 10.Iun.1611.sequitur, coram ben. mem. Pirouano in Romana de Ianellis 13. Nouemb. 1613. coram bon. mem. Vbaldo, & in Romana de Catalanis 27. Nouem.1630. coram bon. mem. Merlino in recent. dec. 409.n.5.& 6.p.5.* Eoque magis cum ex dispositione secundi testis iuxta 8. *Interrogatorium* probetur in dicto actu personaliter interuenisse eumdemmet Horatium Patrem, ipsumque institisse; vt Franciscus tanquam eius proprius filius baptizaretur *dict.Summario num.3.* quod proinde plurimum confert ad probationem filiationis,vt in inferioribus terminis tradit Surd. *cons.1.n.45.* vt dixit Rota *in recent.dec.199.n.1.vers.Baptizatio part. 3.* & in dicta Romana filiationis *dict. §. Secundo subsequitur,circa finem,*ac admisit *in Romana de Benellis 28.Nouem.1614. coram ben.mem.Vbaldo § 1. vers. nam coniectura.*

4. Secunda ex nominatione,tractatu,præstatione alimentorum,educatione,ac communi reputatione, & fama apud omnes,& signanter apud vicinos,quod Franciscus esset filius Horatij, & tanquam talis ab eo educaretur,alimentaretur,ac denominaretur, vt deponunt testes,*summario dicto n.3.* efficax pariter, & valida non solùm contra Parentes,ita tractantes,& denominantes, sed etiam contra tertium, præsertim aliis concurrentibus deducta fuit per Rotam *dec. 472. n.8.vers. verum etiam 1.part. dicta dec. 409. num.10.* & plenius *dicta dec.430. num.67.& 68.part 5.& dicta dec.314.num.3. part.6 rec.ac in dicta Romana Filiationis.§.Tertio conuincitur.*

5. Tertia ex formæ similitudine probata per testes, *summario n. 4.* licet vt plurimum fallax de se sola non reueles, iuncta tamen cum aliis illas corroborat & adminiculatur,vt dicit Rot.*dicta dec.314.n.10.p.6.recent.*

6. Quarta deprompta ex aliis pluribus testibus concludentibus Olympiam e statu meretricio transitum fecisse ad concubinatum cum solo Horatio, quodque tempore conceptionis,& natiuitatis Francisci ad illam nemo habebat accessum præter ipsum Horatium, qui eam domi ab eodem cōductæ,& sitæ è conspectu propriæ habitationis ad meliorem illius custodiam amore maritali retinebat, ibique alimenta, & alia necessaria dietim subministrabat sub spe illam ducendi in vxorē, prout tandem in articulo mortis eam duxit, *eodem Summ.n.9.& 10.* Ex quo propterea necessaria resultat iuris præsumptio,quod Franciscus verè sit filius Horatij illam pro concubina retinentis secundùm gloss. Magistr. *in cap.* Michaël.*de fil. presbyt.*quam sequitur Alex. *cons.157. n.2.vers.tamen non ita præsumitur, lib.5.*aliique relati *in dicta dec R.P.D. mei Royas §.quinta elicita* idémque tenuit Rota *dicta dec.314.n.14.part.6* ac admissum fuit *in dicta Farfen Bonorum,§ nā testes.* Et licet nonnulli ex præfatis testibus patiantur aliquas exceptiones personales,quia tamen agitur de re,in qua nō est ita facilè reperire testes omni exceptione maiores,& veritas aliter haberi non potest,ad eam probandam admittuntur testes etiam inhabiles ad text.*in cap. veniens il 2.in fin.de testib.*& præter adductos *in dicta dec.§.nec obstant exceptiones* in puncto fuit responsum *supra in allegata Romana filiationis coram bon.mem.Pirouano § fin. & in d.decis.314.n.27.part.6 recent.*

7. Quinta denique resultans ex propriis confessionibus eorumdemmet Lælij, & Octauij Patruorum, tàm extraiudicialibus,ex quo post mortem Horatij ipsi sollicitè affectarunt Francisci curam,*Summar.n.5.*& passi fuerunt ipsum possidere hæreditatem paternam, quæ alias ad eos spectasset:quàm iudicialibus, agendo contra eumdem Franciscum vti filium,& hæredem Horatij,& contra ipsum obtinendo mandatum executiuum pro debito hæreditario illius, quod deinde exequi curarunt super quadam Domo pariter illius hæreditaria, eiusque pretium consequuti fuerunt, *eodem Summ.n.6.7.& 8.* tanquam omnibus aliis validior, & de se sola sufficiens illum constituit in quasi possessione filiationis contra ipsos Lælium,& Octauium Patruos ita confitentes, & illum pro tali denominantes ad text. *in l. cum precum, C. de liberal. caus.* vt ad propositum tradunt Menoch. *de præsumpt.lib.6.præsumpt.53. num.23.* Gratian. *discept forens.c.651.n.71.& c.734. n.32.* cæterique adducti in dicta decisione §. *Quarta*, & quæ omnes,& præter ipsos faciunt, deducta per Alex. *cons.181.n.8.lib.7.* Paris. *cons.10.n.89.cum seqq.lib.2.*Natt, *cons.59.n.15.lib.1.* Petr. *de fideicom q.11.n.299.*

8. Nec releuat,quod huiusmodi confessionis factæ fuerint in alio iudicio ad alium finem, & effectum quodque fuerint reuocatæ, & non præiudicent in non dependentibus à voluntate confitentium.

9. Quia vltra alias responsiones datas in dicta *dec. R.P.D.mei Royas* confessio facta in diuerso iudicio, & ad diuersum effectum, quando provt hic est adminiculata probat contra confitentem in quocumque alio iudicio,& ad quemcumque alium effectum, vt respondit Rota *in Romana Fideicomm de Gnidis 28. Iunij 1630. coram Eminentissime D.Cardin. Hieronymo Verospio in recent.decis.338. n.7. part.6.* Et cum confessiones, de quibus agitur,emanauerint circa actus filiationi proportionabiles, & proprios, ac circa statum personæ Francisci,sintque plures, & geminatæ variari non potuerunt, *l.ingenuum cum ibi notat,ff.de stat.homin.* Alexand. *cons.35.n.13.lib.7.*cum aliis per Gratian.*discept. forens. c.869. n. 16.* Minúsve reuocari in præiudicium iuris ipsi Francisco acquisiti, gloss. final. *in d.cap. per tuas ibique,* Felin. *n.14. vers. quia sicut,de probat.* Surdus *cons.169. n.9.* Gratian. *vbi suprà, cap.116.n.5.cum concordantibus congestis in Auenienen. Alimentorum 28. Ianuarij 1647. coram R.P.D. meo Corrado, § nam*

assertio,

assertio, *versic. Nec deinde*, *&* §. *quoniam assertiones*, prout nec reuocatæ fuerunt, & præsertim ab Octauio, de cuius hæreditate agitur, immò ab vtroque effectuatæ per supradictam crediti exactionem. Nec dicuntur emissæ circa non dependentia à voluntate confitentium, quia exinde non prætenditur, quod Franciscus efficiatur filius Horatij, sed deducuntur ad effectum probandi veritatem eius filiationis, quod omninò dependet à voluntate confitentis, ipsique præjudicat vt bene respondetur in altera decis. §. *nec obstat quod confessio*.

10. Cæterum iterum DD. dixerunt non obstare depositiones testium pro Lælio examinatorum. Tum quia detecti fuerunt non informati, inuerisimilia deponunt, conuincuntur de mendacio, & non percutiunt tempus conceptionis, & natiuitatis Francisci; tum etiam quia in concursu cum illis aliis pro Francisco examinatis numero pluribus, melius informatis, verisimilia deponentibus, & concludentibus de loco, & tempore, non sunt attendendi, cum magis sit credendum præfatis testibus Francisci, tot meliores qualitates habentibus, vt singulas ponderando responsum fuit *in dicta decisione* §. *minus obstat*, *quod probatio eum quatuor seqq.* Ideóque præsertim iunctis supra ponderatis confessionibus, quæ regulariter præualent mille testibus in contrarium examinatis, per ea quæ tradunt Aym. *cons.* 61. *n.* 3. *vers. Confessio enim*, Gabr. *de testibus concl.* 4. *n.* 45. bon. mem. Buratt. *dec.* 117 *n.* 8.

11. Firmata igitur filiatione Francisci per subsequens matrimonium inter dictos Horatium, & Olympiam, eius progenitores, contractum anno 1621. effectus fuit verè, & propriè legitimus §. *primo* Auth. *quib. mod. natur. effic. legit.* Ias. *in l. generaliter*, §. *cum autem*, *n.* 9. *C. de instit. & subsist.* Rip. *in l. si vnquam. n.* 86. *C. de reuoc. donat.* Honded. *cons.* 72. *n.* 26. *lib.* 2. Lup. *de illegit. comment.* 4. §. 3. *n.* 1. *cum seqq.* Mantic. *de coniectur. lib.* 11. *tit.* 12. *sub n.* 4. Gabr. *de legitimat concl.* 1 *n.* 18. *& seqq.* aliique adducti in dicta decis. §. *quod verò*. Ac habilitatus ad succedendum proinde ac si vsque ab initio ex legitimo matrimonio progenitus fuisset, dum nulla causa impedimenti inter ipsos coniuges intercessit, *l. nemo quis, vers. Neque enim*, *C. de natur. lib.* Hond. *d. consil.* 72. *n.* 27. *lib.* 2. Itavt proinde ipsi ritè, & rectè concessa fuerit immissio pro medietate hæreditatis dicti Octauij Patrui in concursu cum Lælio altero Patruo, succedendo in stirpes iure repræsentationis eiusdem Horatij Patris, & respectiuè germani fratris præfatorum Octauij, & Lælij iuxta claram dispositionem text. *in* §. *si igitur*, Auth. *de hæred. ab intest.* vt probatur in eadem dec. § *Tota diffi ultas*.

12. Ad ea verò, quæ longa serie in contrarium deducta fuerunt, vel plenissimè satisfactum fuit, tam in prædicta decisione R.P.D. mei Royas, quam in aliis decisionibus contra Attauantem emanatis *coram eodem* 29. *Maij* 1643. *& coram R.P.D. meo Meltio* 11. *Decembris* 1648. vel non indigent responsione.

Et vtraque, &c.

DECISIO LXXVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Meltio.

Cusentina Canonicatus.

Sabbathi 5. *Iunij* 1649.

§. 1. IOsepho de Feria Pronisо Apostolici de Canonicatu, seu Præbenda Metropolitanæ Ecclesiæ Consentinæ mandatum de manutenendo esse concedendum in illius possessione dixerunt Domini, qui ex publico instrumento celebrato sub die 26. Octobris 1642. apertè constat eum possessionem accepisse de dicto Canonicatu, quod quidem instrumentum possessionis probat quoad omnes iuris effectus, & per consequens etiam sufficit ad effectum manutentionis, dum non demonstratur, quod tunc temporis alius possideret ex doctrina Bart. *in l. Prædia, ff. de acquir. poss. l. non idcirco*, vbi Bald. *C de fid. instrum.* quam indistinctè Rota sequitur, vt millies dictum fuit, & signanter *in dec.* 203. *n.* 3. *p.* 1. *diuers. dec.* 92. *n.* 1. *p.* 1. *recent.* & fuit resolutum *in Elnen. Cameraria* 13. *Martij* 1617. *coram bon. mem.* Buratto, *nec non in Lunen. Sarzanen. beneficij Iun.* 1625. *coram Durane.*

2. Non obstat, quod postea sub die 30 Ianuarij 1644. Ioannes Dominicus Iannocatus dicti Canonicatus possessionem acquisierit. Quia stante anteriori possessione Iosephi recentior præsumitur clandestina, & iniusta, & consequenter non manutenibilis ad text. *in c. licèt causa. de prob.* Bart. *in l.* 1. §. *quod ait*, *n.* 2. *& in l. si duo. sub n.* 4. *ff. vti possid.* Scraph. *dec.* 1106. *n.* 2. Rota *dec.* 130. *n.* 5. *part.* 7. *recent.*

3. Et licet possessio dicti Ioannis Dominici iusta prætendatur ex quo capta fuit in vim Gratiæ Apostolicæ certo modo obtentæ, & vigore decreti Iudicis Executoris, quæ propterea videtur dici non posse spoliatiua, iuxta gloss. *in c. præsertim verb. in aliam in fin.* 7. q. 1. *cap. intra quatuor de maior. & obed.* Gemin. *cons.* 112. Crauett, *cons.* 5. *n.* 8. cum aliis, quos congerunt Gabr. *concl.* 1. *n.* 123. *de restit. spoliat.* & Menoch. *de recuper. poss. rem.* 8. *n.* 3. Tamen quia Exequutor nulliter, & iniustè processit, nequaquam dici potest quod priuauerit Iosephum sua possessione, adeo vt ipse, non obstante dicti Io. Dominici immissione, sit manutenendus, vt per DD. *in l. clam possidere*, § *qui ad nundinas*, *ff. de acquir. possess.* Rot. *dec.* 539. *num.* 5. *part.* 3. *recent. & decis.* 233. *num.* 10. *dec.* 366. *num.* 1. *& seq. & decis.* 417. *num.* 1. *coram bon. mem. Coccino*, Gregor. XV. *dec.* 9. *num.* 4.

4. Nullitas autem ex eo resultat, quia dum ex Exequutore Apostolico tradita fuit possessio d. Canonicatus ipsi Ioan. Dominico, citatus non fuit Ioseph, prout requirebatur, cum in illius possessione reperiretur, certum est enim nullam possessionis auocationem fieri posse, nisi possessore citato ad text. *in l. fin. C. si per vim, vel alio modo. l. de vnoquoque, ff. de re iud.* Roman. *cons.* 69. *n* 11. Alex. *consil.* 5. *num.* 1. *vers. non constat*, *lib.* 2. & præsertim de Exequutore literarum Apostolicarum, vt partes Iudicis assumere teneatur alio existente in possessione, declarat Felin. *in c. fin. n* 24. & ibi communiter DD. *de præsumpt.* Rota *in nou. dec.* 30. *de resc. & decis.* 102. *in prin. part.* 1. *diuers.* Ita vt aliquid facere non possit, nisi parte citata, text. est satis clarus *in l. de vnoquoque*, *ff. de ind.* Rota *in causa Tirasen. eleemosynaria* 28. *Ianuar.* 1601. *coram Card. Lancellote Iuniore*, *Ripana benef.* 12. *Februarij* 1599. *coram Iusto*, *& in Mediolan. benef.* 16. *Nouembris* 1611. *coram Vbaldo*, quod fortius procedit in hac facti contingentia, quia Exequutor fuit mixtus stante clausula in literis Apostolicis apposita, vocatis vocandis, quæ facit semper executorem mixtum, & propterea tenebatur tanto magis partes Iudicis assumere, & citare Iosephum iam possidentem ad text. *in c. licet Episc.* & *ibi* gloss. *verb. te non vocato, de prab. in* 6. *c. exhibita, de ind.* Oldrad. *consil.* 12. *n.* 2. Calderin. *cons.* 4. *de dilat.* Felin. *in c fin. n.* 23. *& seq. de præsumpt.* cum aliis relatis per Rot. *dec.* 538. *n.* 6 *part.* 5. *recent. tom.* 2.

5. Non sufficit quod Iannoccarus prætendat dictum Iosephum fuisse citatum, quia hoc non probatur, præterquam ex sola assertiua emanata in Iudicis sententia, & tamen Iudici non hoc asserenti, & quod adhibita fuerit causæ cognitio, ac seruatæ fuerint solemnitates, quæ solent, & debent obseruari, fides non est adhibenda, cum super his confici soleant separatæ scripturæ, vt bene ex-

plicat Menoch. *consil.* 339. *sub n.* 28. Præterea constare etiam deberet de modo quo ista citatio facta fuit, videlicet, an fuerit personalis, vel per edictum, & si per edictum an seruata fuerint requisita de quibus per Vestr. *in prax. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 4. Pas. *in prax. tom.* 2. *fol.* 15. *col.* 3. *n.* 11. Rot. *dec.* 104 *n.* 10. *part.* 6. *recent.* & præcesserit citatio personalis, quæ omninò requiritur, ex text. *in Clem.* 2. *de re iudicata.* Seraphin. *dec.* 1276. *n.* 4. adeò vt ille, qui nunquam fuit personaliter citatus, citari neque possit per contradicta Put. *dec.* 109. *lib.* 2. cum aliis per Cardinal. Caualer. *dec.* 410. *n.* 2. Nec tefert quod dici possit Iosephum fuisse absentem, quia nihilominus citari personaliter debuit eo in loco, in quo repetiebatur, vt post Imol. *consil.* 05. *col.* 1. Rota apud Caputaq. *dec.* 11. *n.* 3. *part.* 1. Dec. *consil.* 460. *n.* 29. vel saltem in Domo suæ solitæ habitationis, & ad valuas Ecclesiæ Cathedralis in qua est Canonicatus controuersus, iuxta dispositionem text. *in Clem. causa* 3. *de electione.* cuius formam esse præcisè seruandam ad effectum vt absens sua possessione priuetur, firmauit Rota *in Rossanen. Parochialis* 14 *Iunij* 1645. *sub* §. *nullitas coram Reuerend.* P.D. *meo Ottobono.* Vltra quod etiamsi constaret de citatione per Edictum in loco Beneficij, io hoc casu non officeret, quia dictus Iannoccarus impetrauit Canonicatum sub narratiua quod Ioseph in Vrbe reperiebatur, à qua discedere noluerat, vnde optimè sciebat vbi ille morabatur, & propterea in eadem Vrbe citari debebat, prout fuerat demandatum in ipsis litteris Apostolicis eiusdem Iannoccari ibi citato dicto Iosepho.

6. Atque ita cum de legitima citatione non constet, & paria sint aliquid non fuisse legitimè factum, & non fuisse factum, *l. nihil interest, ff. de reg. iur.* ex huius citationis defectu non fuit priuatus Ioseph sua possessione, qua stante non est ei denegaoda manutentio ex vulgato § *retinendæ instit. de interd. cum concord.*

Et ita vtraque parte informante fuit decisum.

DECISIO LXXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

In causa Cæsaraugustana Distributionum.

Luna 7. Iunij 1649.

§. 1. Redditus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, dum olim ipsa existebat in statu Regulari Ordinis Sancti Augustini, in vnicam dumtaxat bursam, seu massam communem reponebantur, & de ipsis participabant tam Canonici, quàm Portionarij, cæterique Beneficiati, ea tamen forma, vt Canonici integram, Portionarij verò dimidiam portionem pro distributionibus quotidianis, diurnis, ac nocturnis reciperent. Verum Clemens Octauus san. mem. anno 1604. ad preces Philippi Secundi, tunc temporis Hispaniarum Regis eamdem Ecclesiam sæcularizauit, ac numerum Canonicorum ad vnum dumtaxat redactum ad viginti quatuor auxit, quorum cõtemplatione, & vtilitate nouos redditus antiquæ massæ applicauit, nouamque massam ex illis pro ipsorum tantummodo commoditate fieri mandauit, addito, quod deductis prius oneribus omnes præfati Canonici de fructibus dictæ nouæ massæ æquis portionibus, & indifferẽter participare deberent, sine tamẽ præiudicio Portionariorum, aliorumque participantium de distributionibus, & aliis fructibus ad antiquam massam hactenus spectantibus; Et insuper pro prospero, & fœlici statu, ac regimine ipsius Ecclesiæ, & pacifica perceptione, diuisione, & repartitione distributionũ, Anniuersariorum, Eleemosynarum, aliorumque emolumentorum concessit Capitulo plenam, & totalem facultatem condendi Statuta, licita tamen, & honesta, nec Sacris Canonibus, Decretis Concilij Tridentini, & Constitutionibus Apostolicis non contraria per Nuncium Apostolicum, vel Archiepiscopum Cæsaraugustanum examinanda, & approbanda. Cuius quidem facultatis vigore, ad tollendas omnes differentias super huiusmodi diuisione, & repartitione oriundas, conditum fuit anno 1607. à Procuratoribus Capituli solemniter constitutis, quoddam statutum mandans, quod ex nouis redditibus Capitulo applicatis in dicta Bulla sæcularizationis, tantum adderetur Bullæ communi, vt Decanus, & Dignitates, ac singuli Canonici regalia sex, Portionarij verò, & Beneficiati participantes regalia tria pro distributionibus quotidianis, horis diurnis consequerentur. Et huiusmodi Statum successiuè à bon. me. Cardinale Merlino, tunc temporis Hispaniarum Nuncio authoritate Apostolica examinatum, & confirmatum fuit, atque capitulariter à Canonicis acceptatum, & obseruatum vsque ad annum 1611. quod huiusmodi præstationem se amplius non teneri dixerunt. Vnde introducta desuper lite, & terminato Iudicio possessorio ad fauorem Portionariorum cœptum fuit petitorium, in quo editis tribus decisionibus, 3. *Decembris* 1640. 22. *Iunij* 1641. *coram Eminentiss. D. Cardin. Panzirolo, & 21. Maij* 1642. *coram Reuerend. D. Salamanino* latæ fuerunt duæ sententiæ conformes declarantes Capitulum teneri prædictum Statutum seruare, & iuxta illius formam, singulis annis supplere in bursa communi tantam quantitatem, quæ sufficiat pro dictis tribus regalibus vnicuique Portionario singulis diebus præstandis; sed causa per appellationem mihi delata, proposui discutiendum; An sententia Rotalis sit confirmanda, vel infirmanda, & confirmandam esse post quattam disputationem Domini respoodetunt; Quia non reuocata in dubium illius validitate, Iustitia conuincitur ex lectura ipsius Statuti ad litteram disponentis circa distributionum repartitionem iuxta modum in eadem sententia expressum; Præfatum enim Statutum cum elatè, & specificè loquatur, ad vnguem seruari debet, nec ab illius expressa dispositione recedere licet, ad text. *in l. Ancilla, ibique Gloss. ff. de furt. & in l. Constitutionibus, ff. de municipal.* Bald. *in l. Gallus* §. *& si eius, in secundo not. ab. ff. de liber. & posthum.* aliique relati in prima decisione Eminent. D. Card. Panziroli, §. *Cum autem circa finem, & in decisione coram Reuerend. D. Salamanino,* §. *sed quia.* Præsertim cum emanauerit de parrium consensu, à Nuncio Apostolico in amplissima forma fuerit confirmatum, & à Capitulo per plures annos executioni demandatum, ex quibus proinde transiuit in contractum, & effectum fuit Papale, itaut per consequens in perpetuum veniat obseruandum, ex plene probatis in omnibus supradictis Decisionibus.

Nec subsistit, quod in pluribus aduersetur dictæ Bullæ sæcularizationis Clementis Octaui.

2. Prima enim contrarietas ex eo desumpta, quod redditus Beneficiorum suppressorum ex forma ipsius Bullæ ponendi essent in massa noua ad commodum dumtaxat, & vtilitatem Canonicorum nouiter erectorum, & nihilominus Statutum illos poni mandauerit in massa veteri, ac ad illorum participationem admiserit etiam Portionarios. Tollitur penitus animaduertendo, quod cum summus ille Pontifex in dicta Bulla *n.* 58. admiserit Canonicos nouiter erectos ad participationem fructuum mensæ Capitularis, seu massæ antiquæ sine præiudicio Portionariorum de fructibus ad eandem mẽsam hactenus spectantibus Participantiũ, ibi, *omnes Canonici præfati de fructibus dictæ mensæ Capitularis eius portionibus, & indifferenter, sine tamen dicti Gabrielis, ac Portionariorum, & aliorum de portionibus mensæ eis nuncupatis prædictis, nec non aliis fructibus ad eandem mensam hactenus spectantibus, & pertinentibus participantium, &c. præiudicio participent, &c.* Ex huiusmodi verò

Canonicorum

Canonicorum admissione Portionarij maximum damnum,& præiudicium passi fuerint,cum exinde antiqua ipsorum portio summoperè diminueretur. Vtique ad consulendum eorum indemnitati omnis æquitas suadebat, quod ipsi admitti deberent ad aliquam participationem massæ nouæ, ne contra mentem Pontificis ex dicta clausula, *sine præiudicio*,satis apertè declaratam, ipsi remanerent in damno,& euidens præiudicium sentirent. vt optimè ponderatur in prima decisione Eminentissimi D.Cardinalis Panzitoli, §. *& ex hoc etiam*, & in decisione Reuerendiss.D.Salmantini,§.*Participatio verò cum seqq.*

3. Maximè cum in eademmet Bulla *sub n.* 107. expressè tribuatur Capitulo facultas condendi quæcumque statuta super perceptione, diuisione, & repartitione omnium fructuum, & distributionum etiam quotidianarum à Nuncio,vel Archiepiscopo examinanda,& approbanda pro fœlici,& prospero huius Ecclesiæ gubernio; vnde cum statutaria admissio Portionariorum ad participationem Massæ nouæ dicatur repartitio fructuum facta pro bono gubernio,& regimine iuxta Bullæ permissionem,nullatenus dici valet,Statutum huiusmodi esse illi contrarium,& consequenter clausulæ generales, quibus eadem Bulla munita reperitur, multò minus obstare videntur, vt bene respondetur in dicta decisione D. Cardinalis Panzitoli *dicto §. & ex hoc vers. Præsertim cum per eam*,& in dicta decisione D.Salmantini §. *Adeo quod statutum*

4. Nec obstat,quod per dictum argumentum Canonicorum numerum viginti quatuor non excedens nullum illatum fuerit Portionariis præiudicium considerabile,cum in statu irregularitatis Ecclesia, de qua agitur,esset receptitia, & aliquando in ipsa quinquaginta Canonici extiterint.

5. Quia cum inter partes non controuertatur tempore Bullæ sæcularizationis in dicta Ecclesia vnicum tantummodo extitisse Canonicum, maximum proinde præiudicium Portionariis illatum fuit, dum ad participationem Massæ antiquæ,de qua vnicus dumtaxat Canonicus tunc temporis existens participabat, viginti quatuor nouiter in eadem Bulla instituti admittebantur,& consequenter, cum regulariter in Gratiis Apostolicis tempus datæ attendi debeat *c. eam te, ibique Gloss.verb. datam*,& Felin.*n.18.de rescr. c.si eodem tempore eodem tit. in 6.*Rot.*in recent.dec.387 n.16.p 5. & dec.99.n.2 & 3.p 7.& coram Card.Caual.dec.196.n.1. versic.Quia ad hunc effectum*.præsertim vbi agitur,provt hic,de præiudicio tertij, vt ad propositum dictum fuit coram eodem Card. Caual. *dec. 46. n.4.* præiudicium Portionariorum ob huiusmodi argumentum fuisse euidentissimum,inficiari non potest,& propterea per dictam clausulam præseruatiuam censetur,vt ratiocinatur dicta decisio D.Salamantini,§. *Absque quod valeat*. Licet enim huiusmodi clausula, *sine præiudicio*, nihil de nouo tribuat, Ius tamen prius inhærens (quod in casu nostro verificatur in perceptione fructuum Massæ antiquæ cum participatione vnius dumtaxat Canonici) totaliter præseruat Caputaq.*dec.119.p.1.* Put.*dec.111.lib.2.incorrect.* Card.Seraph.*dec.144.n.6*,cum aliis in dicta prima decisione D. Cardinalis Panziroli, §. *Et ex hoc etiam tollitur*, ac dictum fuit in Ariminen. Castrorum 14. *Febeuarij* 1642. *coram Reuerendiss. D. meo Decano.*

6 Ponderando insuper,quod numerus Canonicorum de tempore præfatæ sæcularizationis ad vnicam dumtaxat reductus fuerat,quia facultates, & redditus mensæ Capitularis,seu Massæ antiquæ pro maiori quantitate nullatenus suppetebant,vt euidenter demonstrat additio dictorum viginti quatuor nouiter erectorum, facta in dicta Bulla præuia assignatione, & distinctione nouarum facultatum;Stante enim huiusmodi redditu insufficientia Portionarij, & beneficiati compelli non poterant ad aliquem recipiendum in locum antiquorum Canonicorum demortuorum, & illi validè sese opponere poterant,vt probant Abb.*in c.ex p. n.4. ibique* Imol.*n.10.vers.in eadem gloss.de concess.preben.*Modern.Roman.*de re benef.lib.1.q.14 sub n.19.vers.tamen intelligitur,& num.25.cum sequent.*Cardin.Mantic.*dec.239.n. 3.* Vnde multò minùs refragari potest, quod retroactis temporibus huiusmodi Ecclesia fuerit receptitia quinquaginta Canonicorum, dum de tempore dictæ sæcularizationis ob præfatam redditum insufficientiam vlterior Canonicorum electio fieri non poterat in præiudicium Proportionariorum,aliorumque Beneficiatorum, & consequenter eo magis clausula præseruatiua operari debet effectum suum supra deductum.

7. Secunda contrarietas ex eo, quod statutum faciat æquales Dignitates cum Canonicis, quæ tamen per dictam Bullam erant exclusæ, tam in statu regulari, quàm sæculari; non spectat ad præsentem quæstionem cum Portionariis agitatam,ideò Domini dixerunt fore examinandum cum ipsismet Dignitatibus.

Tertia denique deprompta ex quo idem Statutum confectum fuit à Capitulo absque interuentu Archiepiscopi contra formam tam Sacri Concilij Tridentini *sess.21.cap.3.& sess.22.pariter cap.3. de reformat.* quàm ipsiusmet Bullæ *sub n.78*.remouerunt ponderando,quod erectio nouæ bursæ,& repartitio fructuum ac distributionum sunt duo actus penitùs inter se distincti, & separati. Quorum primus per Sacrum Concilium locis allegatis,& Bullam *d.n.78*. ipsi Archiepiscopo demandatur; Secundus verò concernens repartitionem fructuum, & distributionum non comprehenditur sub Concilio,sed ex forma dictæ Bullæ *sub n.107*.Capitulo commissus fuit, cum examine tamen, & approbatione Nuncij Apostolici, vel Archiepiscopi Cæsaraugustani. Vnde cum statutum,de quo agitur, non loquatur, nec versetur super primo actu,scilicet erectionis nouæ bursæ,sed super secundo repartitionis fructuum; & solemniter Nuncium fuerit examinatum,& approbatum, (vt toties dictum est) Vtique tantum abest,quod videatur dictæ Bullæ contrarium,quinimò totaliter est ipsi conforme tanquam præcisè confectum, iuxta formam ab ipsa præscriptam, vt respondetur in omnibus prædictis decisionibus.

8. Nec subsistit, quod præfatum Statutum reuocari potuerit, provt de facto fuerit reuocatum.

Quia cum Capitulum non habeat facultatem statuendi, vel statuta immutandi, nisi accedente Authoritate Apostolica mediantibus prædictis examine, & approbatione Nuncij,vel Archiepiscopi; Statutum verò, de quo agitur (vt sæpiùs dictum fuit) per Nuncium tunc temporis Hispaniarum authoritate Apostolica examinatum, & confirmatum fuerit.Vtique tolli non potuit, nec aliter statuendo reuocari,eadem Apostolica solemni confirmatione,non intercedente, ex Theoric. Bart.*in l.omnes populi,n.33. vers. Aut non poterat facere,ff. de iustit. & iur.* quem sequutus fuit Abb. *cons.25. n.55. part.2.* & comprobauit Rota coram Cardin. Seraphin.*dec.358.num.1. vers. tamen non habet,in recent. dec.104.sub n.2.vers.maximè cum ab huiusmodi part.3. & dec.87 n.1. part.7.* & dictum fuit in dicta decisione Eminentissimi D.Cardinalis Panziroli,§. *Nec videtur.* Vitra quod asserta reuocatio tanquam notoriè nulla,& attentata præuiis duabus decisionibus coram me editis 17.*Februar. & 26. Iun.* 1645. reuocata fuit, & pro illius reuocatione præuia altera decisione *sub die 25. Maij* 1646. ad Censuratum,& declaratoriæ relaxationem processam ob duritiem Capituli mandatis Rotalibus parere recusantis.

9. Cæterum reperita fructuum diminutio penitus sublata fuit in omnibus aliis præcedétibus decisionibus; & signanter ex quo non solum vnquam iustificata non fuit;

fuit,sed plenè elisa ex libris eiosdem Capituli, & relationibus Peritorum, ex quibus apparuit redditus huius Ecclesiæ à dicto anno 1607. potiùs fuisse auctos,quàm diminutos. Quinimò suffragari non potest, dum ex forma dicti Statuti Capitulum supplere tenetur in bursa communi,quidquid necesse erat pro solutione dictorum trium regalium, vbi responderunt in decisione D. Salmantini §.finali.

Atque ita resolutum fuit vtraque parte trina vice informante,hodie verò Pottionarij tantùm,&c.

DECISIO LXXX.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D. Arguelles.

In causa Pampilonen. Decimarum de Verastegui.

Mercurij 12.Iunij 1649.

§.1. INtegras Decimas loci de Verastegui spectare ad Rectorem, & Beneficiatos Parochialis eiusdem loci per tres sententias conformes,fuit decisum contra D. Garcian de Verastegui, & vigore trium conformium,reique iudicatæ etiam Executoriales fuerunt expeditæ,exequutæ,reproductæ,atque seruati contra eundem quatuor termini, iuxta stylum Rotæ ad docen. se paruisse,de quibus Felin.*in cap.* Rodulphus *num.41. de rescript.* Vestr.*in prax.lib.8 c.vlt n.19.vers.Termini autem*,&c.Rot.*dec.254.n.3.part 6.rec.*Cumque pro parte Garciæ non fuerit doctum de paritione,visum fuit Dominis contra eum relaxan.declaratorium,Marian Soccin.*in c.Nonnulli,n.7.de sent.excomm.*Abb.*in c.1. n.10. de ind.* Cassad.*dec.5.num.7. de const.*, Mohedan *dec 1. alias 147.de sent.excom.* Achill.*dec.5. num.2. eod. tit.* Mantic.*dec.74.n.1.*Seraph.*dec.1113.n.3.* Buratt *dec.17. n.1.& dec. 725. n. eod. & vtrobique Adden.* Rota *dec.445 n.4.p.2.dec.478.per tot.ead. part.2. Toletana Canonicatus 18.Iunij 1646.coram* R.P.D. *meo Otthobono,& Tudien.Prioratus 28.Iunij,ac Bouen. Abb.10. Nouembris 1645.coram me.*

2 Quia seruatis supradictis terminis probata dicitur negatiua non paritionis eo ipso, quod per alteram partem non probatur affirmatiua, vt bene Serach. *d.decis. 1113.n.3. vers.satis dicitur constare* &c. *dicta Toletana Canonicatus 18.Iunij 1646. & in Auen. Pensionis 11. Decembris 1648.coram R.P.D.meo Otthobono*, vbi aliæ cumulantur.

3. Non attento quod Executoriales D. Garciæ intimatæ non fuerint personaliter, prout debuisse dicunt Innoc.*in c. finali.num.5.vers.Alias autem*, &c. *de eo qui missi in poss.* Felin.*in cap.Cum sit Romana, num. de appell.*Roman.*cons.481.num.2.*Rot. *dec.208. n.15. part. recent.*

4. Quia cum dolosè latitauerit ad effectum impediendæ intimationis personalis,sufficiens visa fuit intimatio facta Matri,aliisque Garciæ affinibus, ac insuper domi,atque per Edictum ad valuas Ecclesiarum, Felin. *vbi proximè n.10.vers.Decimo,nota*,&c.Vitalin. *in Clementina 1.in fine,de foro competen.*Couarr *in cap. Alma Mater, part.1 §. Nam*, &c Tiraquell. *de retract. lib.1.§.9.*Glossa *2.n.4.* Specular. *in tit. de contum. §.1. in princ.*cum pluribus per Modern *Casanaten. de citat. tom.1.cap.11.sub num 259. vers. Declara tertio, quando quis excommunicandus dolo latitat*,&c. *& per Cresient. decis.8. alias 151. num. 1. & 2. de sent. & re iudic* quæ solis exceptis nominibus tota loquitur in nostris terminis.

5. Quod autem D. Garcias,& dolosè latitauerit, & malitiose se absentauerit ad hunc effectum impediendæ intimationis personalis,constat ex pluribus diligentiis per Nuncium sæpè factis de eo repetiendo in locis Verastegui,Amezqueta,Lecunza,& Villareal,ac in Domibus propria, & affinium, cui Nuncio vti attestanti de re suum officium concernente, standum esse nequit Put.*decis.187. lib.1.* Seraph. *dec. 1223. num.1. versic. Cursori vero. seu Nuncio de diligentiis*, &c. Caputaq. *dec.254.alias 3.part.2.recent 212. n.2. part.2.* Buratt. *dec. 89.num.1.& 2.ibique Adden littera A. vers.Nuncio attestanti*,&c. vbi plures refert ad effectum declaratoriæ.

6.Procliuiores etiam in hanc sententiam fuerunt Domini ob recursus habitos ad Curiam Regiam pro impedienda executione dd. Executorialium, qui recursus præsumuntur facti ad instantiam D. Garciæ, cuius interest impedimentum *c.Constitutis il 1.de testib* Seraph. *dec.1074.n.1.& 2.recent.dec.401.n.3.& 5. & dec.309. n.eodem part.7.*qui propterea ob recursus illaqueauit se etiam in censuris Bullæ Cœnæ Domini, *cap.Exceptionem 12.de exempt.Clemen.1 eod tit.* Buratt. *decis.536. num.1.recent.291.num.6.part.2* vbi quod recursus præsumuntur facti ab habente interesse Toletana *augmenti seruitij 26. Aprilis 1638. coram Reuerendiss. D. meo Dunozet Decano, & Barbastren. Decimarum 25. Iunij 1604. coram Reuerendissimo D. meo Carillo Episcopo Salamantino.*

Et ita,&c.vnica,&c.

DECISIO LXXXI.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P. D. Cerro.

Romana Dotis.

Veneris 18. Iunij 1649.

§.1. NVpsit prius Clarix Castaccia Lucæ de Baronibus, ipsoque defuncto superstite Lucretia communi filia iterum,& secundo nupsit Ioan. Baptistæ Balestræ constituta dote scutorum bismille, ac deinde condidit testamentum, in quo suos hæredes instituit eius Ventrem, omnesque alios filios, tam masculos, quam fœminas nascituros ex ipsa, & d. Ioan. Baptista secundo viro,illisque non extantibus in vniuersa hæreditate vulgariter,& pupillariter, & per fideicommissum eundem secundum virum substituit.

2.Obiicit postmodum ipsa Clarix, & vigore præfati testamenti Ioan.Baptista Victrinus omnia sua bona occupauit: Nuperrimè verò decessit etiam Lucretia, instituta sibi vniuersali hærede Camilla Pellegrina eius filia, quæ productis coram A. C. instrumentis promissionis, & solutionis dictæ dotis, iudicium introduxit contra ipsum Ioannem Baptistam, seruatisque seruandis;ac legitimatis personis,duo mandata executiua obtinuit,alterum scilicet pro tertia parte dd.scutor 2000. ratione legitimæ sibi de iure debitæ, alterum verò pro alia tertia parte iure coæqualis successionis cum ipso Victrino, à quibus interposita appellatione, & causa mihi commissa cum clausula *si quid exequendum*,dubitaui,an mandata A.C.essent exequenda, & omissa illorum validitate,quæ non controuertitur, tota difficultas restricta fuit ad iustitiam,quia Ioann.Baptista principaliter opponebat, quod Camilla nullam haberet actionem petendi restitutionem dictæ dotis,vti hæres ab intestato Claricis, ex quo ipsa decessit cum testamento, cuius causa facit cessare causam intestati *l.antequam, C. comm.de success.l.quandiu potest ex testamento ff. de acquirit.hered.l.1,C de secund. tabul.*

3.Sed re bene perpensa Domini,hoc minimè obstante resoluerunt mandata A. C. fore exequenda ex aperta dispositione text. *in l. hac edictal. C. de secund. nupt.* vbi cauetur mulierem secundo, vel vlteriori viro nullo libertatis

libertatis titulo, siue inter viuos, siue per vltimam voluntatem in testamento, vel codicillis posse plus relinquere, quam vni ex filiis primi matrimonij, & si secus fuerit, prius deducendam esse integram legitimam pro filiis dicti prioris matrimonij, deinde verò residuum inter eosdem filios, & Victricum æqualiter diuidendum: Ideóque dum Clarix in omnibus suis bonis Victricum substituit, vtique illud plus, quod in fraudem dictæ legis relictum fuit, pro non scripto habetur & Camillæ eius nepti competit primo loco detractio integræ legitimæ, deinde verò coæqualis portio remanentis hæreditatis, vt etiam non minus clarè disponitur in Auth. *de nupt §. optimè collat. 4.* & hanc sententiam tanquam veriorem, & æquiorem sequuntur Bald. *in d. l. hac edictali n. 20. & in l. vnica n. 10. ibique* Bart. *n. 2.* & Castr. *n. 4. C. de inoff. dot.* Ripa *in l. quartam n. 219. ff. ad leg. falcid.* idem Bald. *cons. 22. n. 1. lib. 5.* Castr. *cons. 250. sub n. 1. vers. vtrum saltem part. 2.* Dec. *cons. 245. n. 2. & 3.* Roland. *vers. 29. n. 11. lib. 4.* Rimin. iun. *cons. 311. n. 15. & cons. 333. n. 3.* Aym. *cons. 142. n. 4. & cons. 194. num. 1.* Ruin. *cons. 94. n 5. vers. quod autem, lib. 5.* Cephal. *cons. 421. num. 6. & 20. vsque ad fin.* Surd. *cons. 237. num. 11.* Fontanell. *de pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. tom. 4. num. 59.* Fachin. *contr. iur. lib 3. cap. 70. vers. fundamentum est dum seqq.* Trentacinq. *var. resol. lib. 3. resol. 5. sub num. 34. vers. secunda pœna.* Gratian. *discept. for. c. 463. n. 1.* & amplexa fuit Rota *coram Crescent. dec. 4. ad fin. de testam.* aliisque antiquioribus omissis *in Romana legati 27 Mart. 1634. § alterum fundamentum, & Romana quarti dotalis 15. Decemb. eiusdem anni & 15. Maij 1633. coram Eminentiss. Dom. Card. Hieronymo Verospio, in Fauentina dotis, seu successionis 21. Febr. 1639. coram Reueren. D. meo Decano in Vrbeuetana restitutionis dotis 6. Februar. 14. Decem. 1640. coram bon. mem. Merlino, 30. Ianuar. 1642. coram R. P. D. meo Royas, & 4. Febr. 1643. coram* R. P. D. *meo Peutingerio in Romana successionis 18. Maij 1646. coram* R. P. D. *meo Corrado, & in Bonon. successionis 15. Mart. 1647. coram* R. P. D. *meo Bichio.*

4. Itaque etiamsi Ioan. Baptista Victricus non fuerit Institutus, sed tantummodo propriis filiis substitutus, quia nihilominus locum habet dispositio *d. legis* cum totalis ordinatio præfati testamenti facta censeatur eius contemplatione animo illam fraudandi, per text. *in l. Sulpitius vers. si color. ff. de donat. int. vir. & vxor.* *Engen. cons. 1. num. 31. lib. 2.* & alij ad propositum relati *in dict. Romana successione 14. Iun. 1647. coram* R. P. D. *meo Corrado, §. quia contraria, vers. deinde fuit.* Eoque magis in casu nostro, quo Victricus solus superstes tempora mortis vxoris in vim vulgaris vniuersam apprehendit hæreditatem, quo fit, vt perinde habeatur, ac si fuisset hæres institutus, cum substitutus per vulgarem testatori directè succedere dicatur per ea, quæ tradit Fusar. *de substit. q. 22. num. 1.*

5. Nec refert, quod Lucretia de præfata materna dispositione nunquam conquesta fuerit, & proinde ius dicendi de illius nullitate, vtpotè introductum ob iniuriam, ipsius morte extinctum remanserit, nec transmissum fuerit ad Camillam eius hæredem, vt in simili dixit Rota *dec. 223. n. 7. 8. & 9. part. 5. recent.*

5. Quia huiusmodi conclusio nonnullas patitur limitationes, quarum duæ explicantur casui nostro; altera scilicet quod non procedat, quando filius decessit, prout hic, condito testamento, cum in hoc casu dictum ius ad eius hæredes omninò transmittat, vt distinguendo firmat Bologn in. *in addit. ad Matthesilan. de success. ab intest. art. 2. num. 23. inter tract. magn. to. 8. p. 1 fol. mihi 326.* Gabr. *de secund. nupt. concl. 3. num. 31.* Merlin. *de legit. lib. 4. tit. 2. quæst. 2. num. 13. cum dub. seqq.* Altera verò quod procedat tantummodo in hæredibus extraneis, non autem, prout hic, in filiis, & descendentibus, in quibus transmissionem dicti iuris fieri ipso iure etiam ab intestato, descendunt in terminis *d. l. hac edictali,* Aym. *d. cons. 142. num. 2.* Cancer. *var. resol. lib. 3. tit. de inuent. c. 4 num. 195. cum seqq.* Gabr. *vbi suprà concl. 4. num. 49.* Trentacinq. *d. resol. 5. sub num. 34. vers. septimo ius compet. l. 3. modern.* Venet. *de transmiss. cap. 13. n. 2. cum seqq.*

6. Et cessat difficultas quia *textus in d. l. hac edictali, & in d. §. optimè* non loquitur solùm de filiis, sed etiam de nepotibus, & neptibus, pronepotibus, & proneptibus ex vtroque sexu progenitis, *vt in d. l. vers. quam obseruationem, & in d. § vers. hoc idem obseruando.* Ac proinde dum Camilla est filia Lucretiæ, & sic neptis Claricis testatricis, vt fassus fuit ipsemet Balestra in positionibus per eum productis *summ. n. 4.* quæ contra ipsum faciunt plenam probationem, vt dictum fuit *in Arbor. pensionis 1. Iul. 1647. coram Reuer. D. Terracin. §. hac autem.* Vtique nulla indiget transmissione, sed etiam ex persona propria iuuatur dispositione dicti textus, & consequenter dictas duas portiones Auitæ hæreditatis consequi debet, nedum tanquam hæres Lucretiæ, sed etiam tanquam neptis testatricis in dicta legali dispositione explicitè comprehensa, & primum gradum successionis obtinens, vt bene animaduertunt Bertran. *in receptione d. l. hac edictali in d. l. vers. quam obseruationem num. 4.* Ruin. *cons. 8 num. 4. vers. & primo lib. 5.* Fontanell. *vbi suprà d. claus. 5. gloss. 8. part. 4. num. 53.* Molfes. *ad consuetud. Neap. part. 3. q 18. num. 1. & per tot.* Cancer. *var. resol. d cap. 2. num. 197. de rit. nup. lib. 3. quæst. 15. num 12.* Surd. *dec. 73. num. 10.* cum aliis in puncto allegatis *in d. Bononien. successionis 15. Mart. 1647. coram. R. P. D. meo Bichio: § pro cuius dubij resolutione cum seqq.*

7. Ideóque non releuat, quod ex longi temporis cursu cum subsequuta taciturnitate eiusdem Lucretiæ, vel huiusmodi actio præscripta fuerit, vel saltem inducta videatur tacita præfatæ iniuriæ remissio.

8. Præscriptio enim allegari non potest, quia à die obitus Claricis sequuti *mense Februar. 1621.* vsque ad mortem Lucretiæ defunctæ *mense Maij 1647. summ. n. 2.* non intercessit cursus 30. annorum ad præscribendum huiusmodi actiones necessarius *l. si licet, C. de iur. deliber. l. sicut, & l. omne. C. de prescript. 30. vel 40 annor.* Rolan. *cons. 21. n 45. lib. 2.*

9. Tacita verò remissio multò minus deduci valet; tum quia non constat illam habuisse explicatam notitiam dictæ nullitatis, quæ non probatur ex sola intimatione testamenti, vt latè dixit Rota *in Romana de Marescotis 20 Mart. 1615. coram bon. mem Card. Sacrato in recent. dec. 662. n. 3. part. 2.* Tum quia taciturnitas etiam cum scientia non sufficit vt exinde dicta iniuria censeatur remissa per ea, quæ tradit Modern. Venet. *vbi suprà d. cap. 13. sub num. 11. vers. quibus tamen non obstantibus vsque in fin.* cum aliis *per Add. ad bon. mem. Buratt. dec. 82. litera E.* Eoque minus cum Lucretia tanquam mulier illam nec expressè remittere potuerit absque solemnitatibus statutariis, vt dixit Rot. *coram bon. mem. Buratt. d. dec. 82. n. 13.* Tum deinde quia ipsa dictæ intimationi expressè opposuit *generalia contra* quæ sanè oppositio non solùm excludit eius consensum, sed apertum dissensum, & contradictionem ostendit, ac præseruat ius excipiendi quandocumque Marescot. *var. resolut. lib. 1. c. 81. num. 10* Caputaq. *dec. 323. part. 1.* Rota *in recent. dec. 91. num. 15. part. 6.* Quæ tantò magis procedunt ad fauorem Camillæ, cum ipsa non priùs obtinuerit gradum primæ successionis, nec prius agere potuerit, quam post obitum dictæ Lucretiæ sequutum *d anno 1647.* & sic ab inde citra contra ipsam nullum tempus præscriptionis, nec aliqua taciturnitas allegati potest, cum ferè in continenti iudicium coram A. C. introduxerit.

10. Decisiones denique emanatas *in causa Romana domus 4. Maij 1647. coram* R. P. D. *meo Meltio,* in quibus

bus deducitur validitas testamenti, de quo agitur, Dixerunt Domini non applicari casui nostro, quia emanarunt inter diuersas personas, ad diuersum effectum, & super diuerso articulo.

Et ita vtraque, &c.

DECISIO LXXXII.

Sacra Rota Romanæ coram R. P. D. Otthobono.

Toletana Decimarum.

Lunæ 22. Iunij 1649.

§. 1. PRo Eminentissimo, & Reuerendissimo Cardinali Archiepiscopo Toletano fuit resolutum, esse illi dandum mandatum de manutenendo exigendi Decimas super bonis Patrimonialibus Gundisalui Muñiz, seu Muñoz Loaysa, y Treuiño Equitis de Calatraua; quia possessio D. Archiepiscopi exigendi Decimas ex fructibus Prædiorum, ac bonorum Patrimonialium dicti Gundisalui, probatur ex pluribus Testibus deponentibus Auum, & Patrem Gundisalui, ex eisdem bonis soluisse Decimas Arrendatariis D. Archiepiscopi, atque aliis Ministris, & vlterius concludunt solutionem continuatam vsque ad annum 1634. & 1635. vt in Summ. n. 1 Hac igitur possessione attenta iure merito D. Archiepiscopus possessor in ea est manutenendus § *retinendæ instit. de interd. l. 1. ff. vti possid.* Rota *in Hispalen. Decimarum 17. Iunij 1644. in princ. coram R.P.D. meo Corrado, & in Toletana decimarum 15. Iunij anni præteriti §. etenim possessio coram R.P.D. meo Celso.*

2. Neque obstat, quod Gundisaluus, & alij Equites de Calatraua consueuerint non persoluere Decimas de eorum bonis Patrimonialibus, vt conantur probare Testes pro Equite examinati, & relati in Summario D. Archiepiscopi *n. 2.* quia Testes non concludunt negatiuam, prout deberent videlicet; quod solutio fieri non potuisset, quin ipsi vidissent, & sciuissent, Bart. *in l. t. hoc interdicto n. 8. ff. de itinere, actuque priuato*, Rota *coram Cauil. dec. 41. n. 3.* Seraph. *del. 110. n. 8* pluribus adductis *in Hispalen. Decimarum 15. Februarij 1647. §. quia natura, coram R.P.D. Meltio, & in dicta Toletana sub §. non obstat coram D. meo Celso.*

3. Nec minus prædicti Testes probant scientiam, & patientiam Archiepiscopi, sine qua Equitibus Calatrauæ nulla potuit acquiri quasi possessio exemptiua non soluendi Decimas, *l. quoties 15 §. seruitutem, ff. de seruit. l. 2.* & *ibi Gloss. in verb. sciente C. de seruit. & aq.* Rot. *coram Burati. dec. 572 n. 12. & in rec. dec. 23. n. 5. p. 6.* præsertim in damnum Ecclesiæ, cui ex negligentia Prælati, aut aliorum nullum inferri potest præiudicium, vt cumulatis decisionibus fuit luculenter firmatum *in Hispalen. Decimarum 27. Iunij 1644. in § secundo quia, coram R.P.D. meo Corrado, & in dicta Toletana decimarum, §. præsertim corã R.P.D. meo Celso.*

4. Et vlterius possessio particularis concludenter probata D. Archiepiscopi exigendi Decimas super bonis Patrimonialibus Equitis Gundisalui præfertur possessioni generali exemptiuæ, quam ipse, aut alij Equites prætendere possent, Marescot. *var. resol. lib. 1. c. 11 n. 28.* Rota *coram Seraph dec. 1380. n. 2. & in dicta Hispalen. decimarum 15. Februa 1647. §. vnde coram R.P.D. meo Meltio.*

5. Minus obstat Priuilegium Pij IV. emanatum ad fauorem Equitum de Calatraua Dat. Tuderti anno 1562. Idus Nouembr. Pontificatus Anno 5. quia exceptio Priuilegij exemptiui reijcitur ad petitorium, nam manutentio dependet à possessione, non autem à Priuilegiis, Rota *dec. 562. n. 3. p. 1. recent. & in dicta Hispal. coram R.P.D. meo Corrado, sub § Quia fuit responsum, & in dicta Toletana decimarum coram D. meo Celso sub §. Non obstant priuilegia.*

6. Seu exceptio priuilegij exemptiui admitti posset, quando Priuilegium esset adeo clarum, & indubitatum, vt nullus superesset hæsitandi locus, Rota *dec. 508. n. 13. p. 5. recent. & firmatum fuit in dicta Hispalen. coram D. meo Corrado, sub § Nec aduersatur.* Priuilegium verò Militum, quod fuit datum in Summario D. Archiepiscopi *num. 12.* plures continet difficultates; nam loquitur de exemptione bonorum Patrimonialium, sed tantùm de exemptione bonorum Religionis, vt in specie similis exemptionis firmauit Rota contra Milites de Alcantara apud Seraphin. *dec. 605. per tot.*

7. Imò Priuilegium expressè loquitur de decimis extraordinariis debitis, iure humano non autem de Ordinariis debitis iure Diuino, vt ex lectura apparet. Et ita etiam in dubio interpretandum esset, prout eodem modo Rota fuit interpretata, aliud Priuilegium eximens simpliciter à solutione Decimarum à Pio IV. Summo Pontifice concessum Religioni Hierosolymitanæ in *Hispalen. decimarum de Baraona 16. Martij 1647. sub §. Non obstant Priuilegia coram R.P.D. meo Cerro,* & prius de simili Priuilegio concesso à Benedicto XI. Monialibus Ordinis S. Dominici dixit Rota *in Vercell. decimarum 15. Nouembris 1645. in §. Hinc etiam eodem R.P.D. meo Cerro.*

8. Et tollit omnem difficultatem ipsum Priuilegium, quia non continet derogationem cap. *nuper de Decim.* quod tanquam conciliare indiuiduam, & specificam derogationem requirit Archidiacon. *in cap. 1. n. 2. vers. vel dic planius de constit. in 6.* Mohedan. *dec. 7. n. 2. locat.* Rota *diuers. dec. 123. p. 1. coram bon. mem. Coccino, dec. 279. n. 6. in dicta Vercellen. decimarum 13. Nouembris 1645. in §. Non obstat præcensum priuilegium, & 15. Ianuar. 1646. in §. Nec obstare visa fuerunt coram R.P. D. meo Cerro, & in alia Vercellen. decimarum 35. Maij 1647. in §. final. coram R.P.D. meo Royas, & in sæpè citata Toletana decimarum coram R.P.D. meo Celso in §. pen. & alibi sæpè.* Et ita fuit resolutum Eminentiss. D. Archiepisc. tantum informante.

DECISIO LXXXIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D. Bichio.

In causa Hispaleñ Decimarum.

Veneris 25. Iunij 1649.

§. 1 VTrum Capitulo & Canonicis Cathedralis Ecclesiæ Hispalensis in quasi possessione exigendi decimas ex fructibus bonorum, quæ patres Dominicani Monasterij S. Pauli eiusdem Ciuitatis hæreditario, vel alio titulo à Laicis acquisiuerunt, & propriis sumptibus colunt, vel è conuerso ipsis Dominicanis in quasi possessione non soluendi dictas decimas danda sit manutentio, fuit hodiernæ disputationi expositum, & ad fauorem Capituli resolutum, prout alias in secunda instantia coram R.P.D. meo Meltio, quia illis intentio fundatur non dum in assistentia iuris, quam habet vti generalis, & perpetuus administrator redditum, & decimarum Vice Archiepiscopi vniuersalis Parochi in Diœcesi Hispalensi, sed etiam in particulari quasi possessione exigendi decimas ex ipso prædio nuncupato di buena speranza olim possesso à Didaco Henriquez, & per eum vendito Dominicanis, de quo deponunt plures Testes de facto proprio *summ. cap. n. 4.* & propterea bene de quasi possessionem probant Bald. *in l. n. 21. C. de fructib. & lit. expen.* Coccin. *dec. 459. n. 1.*

2. Eadémque quasi possessio acquisita in tempore quo possidebat

possidebat Henriquez ad obtinendam manutentionem aduersus Dominicanos illius successores Capitulo suffragatur, quia ius metimur ex parte actoris, cumque sit reale mutata persona possessorij non immutatur, vt in terminis decimarum Rota *dec.* 341. *n.* 1. *part.* 1. *recent. decis.* 189. *num.* 3. *part.* 2. *decis.* 455. *n.* 2. *penes modern. de manut.* & magis in puncto ad fauorem huius Capituli contra successores prætendentes habere priuilegium exemptionis à solutione decimarum fuit decisum *in Hispalen. decimarum* 27. *Iunij* 1644. §. *quia fuit responsum coram R. P. D. meo Corrado, & in alia Hispalen. decimarum de Baroma* 12. *Ianuarij* 1646. §. *quia permutationem coram R. P. D. meo Cerro*, nisi forte successoris priuilegium sit clarum, & indubitatum in quibus terminis loquitur decisio 215. *coram Reuerendiss. Vrgellen. & dec.* 44. *n.* 4. *part.* 7. *recent.* vt declarauit Rota *in Toletana decimarum* 15. *Iunij* 1648. §. *fin. coram R. P. D. meo Celso* quale (vt infra dicam) non est priuilegium Dominicanorum.

3. Dici verò non potest Capitulum à possessione cecidisse ex quo per decennium, & amplius decimas non exegerit, quia ciuilis possessio animo retenta etiam vltra decennium continuata præsumitur in his incorporalibus, quando non fuit contradicta seu interuersa per denegationem solutionis semel factam à debitore, vel alter eiusdem iuris quasi possessionem non acquisiuit, cum tunc non intret præsumptio obliuionis, ac admissionis animi possidendi, quam lapsus decennij inducere solet interuersa, vel occupata per alterum possessione; Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 38. *n.* 216. *& seqq.* Gratian. *discept.* 310. *n.* 48. *& seq. & post* Bertazzol. loquentem de taciturnitate per 30. annos Buratt. *dec.* 347. *n.* 10. *&* 11. Mantic. *d. c.* 272. *n.* 5. Rota *inter recent. dec.* 187. *n.* 5. *part.* 2. *dec.* 143. *n.* 2. *& dec.* 577. *n.* 13. *inter impress. apud modern. de manut. cum aliis alleg. in d. tract. obseru.* 58. *n.* 13.

4. At in casu nostro Dominicani non probant denegasse aliquando solutionem harum decimarum Capitulo ipso acquiescente ad quem effectum non releuant Testes dati in illorum *summ. n.* 4. deponentes quod in Archiepiscopatu Hispalensi adest quidam redditus nuncupatus Fratrum, & Monialium qui componitur ex hæreditatibus, & bonis per Fratres & Moniales acquisitis, cuius decimam percipiunt Arrendatores Archiepiscopatus, quia exinde resultat quidem probatio affirmatiuæ, nempe quod bonorum ibi descriptorum decimæ ad Capitulum spectant, & ab Arrendatoribus exactæ fuerunt non tamen negatiuæ non pertinentiæ, aut denegationis decimarum ibi non descriptarum, vt ex Peregrin. & aliis respondit Rota *in Bonon. fideicommissi de Gl marinis* 5. *Iunij* 1637. §. *nec excusant, coram R. P. D. meo Royas, facit decis.* 497. *num.* 2. *&* 3. *part.* 4. *recent.* Eò minùs, quia nulla adest necessitas, aut obligatio has decimas arrendandi, & quod plus est in arrendamentis factis excipiuntur nominatim decimæ illorum qui soluere recusant, earumque exactio reseruatur Capitulo, vnde prorsus excluditur acquiescentia Capituli ne decima hæc exigeretur, vt bene ponderatum fuit in prima decisione huius causæ *coram R. P. D. meo Meltio sub die* 15. *Februarij* 1647. §. *& dum*, & in omnem euentum negligentia Capituli in exigendo quia præiudicare non valet Ecclesiæ penes quam possessio radicaliter manet, non efficeret quin eiusdem Ecclesiæ nomine hodie peti posset manutentio, Seraphin. *decis.* 1417. *sub num.* 3. cum aliis allegatis *in Hispalen. decimarum.* 27. *Iunij* 1644 §. *secundo quia, coram R. P. D. meo Corrado.*

5. Ex his corrolariè sequitur quod à Patribus Dominicanis nusquam acquisita fuerit quasi possessio non soluendi, ac exemptionis à solutione decimæ, quia cum actus negatiui possessio pendeat ab ipsa denegatione, & per hanc affirmatiua possessio prioris possessorij absque illius consensu, & animo non enacuetur, requiritur proinde ad acquirendam quasi possessionem non soluendi denegatio ex parte acquirentis, & copulatiuè scientia, & patientia creditoris in quasi possessione exigendi existentis iuxta notata per DD. *in l.* 1. *Cod. de seruitut. & acqu. l. quamuis* 46. *ff de acquir. poss.* Burati. *decis.* 912. *num.* 6. & in terminis decimarum vltra allegatos in decisionibus D. mei Meltij Seraphin. *decis.* 1463. *num.* 5. Mantic. *decis.* 40. *num* 9. *& decis.* 20. *sub num.* 6. Rota *decis.* 165. *sub n.* 5. *&* 6. *part.* 4. *& in Toletana decimarum* 15. *Iunij* 1648. §. *vlterius, coram* R. P. D. *meo Celso*, & gratis dicitur scientiam, & patientiam huiusmodi non requiri quando constat de titulo, Rebuff. *in constitut.* Gall. *tom.* 3. *tit. de mater. poss. in præfat. num.* 145. *& seqq.* Gratian. *discept.* 870. *numer.* 33 Rota *decis.* 333. *numer.* 3 *part.* 1. *recent.* quia ex infra dicendis tituli exemptionis releuans probatio non adest.

6. Nullo modo igitur Dominicanis debetur manutentio in quasi possessione exemptionis, esto quod simul ipsis assisteret immemorabilis, & priuilegia Apostolica, vt per Marescot. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. *&* 18. Reuerendiss. Vrgellen. *decis.* 215. *num.* 6. quia assertam quasi possessionem non probant, eaque cessante præualet antiqua Capituli possessio tam vniuersalis quàm particularis in prædio, de quo agitur, Seraph. *dec.* 18. *n.* 3. *& dec.* 1380 *n.* 2. Rota *in supracitata Toletana decimarum* §. *possessio vero coram* R. P. D. *meo Celso.* Estque manutenibilis non obstantibus dicta immemorabili, & priuilegiis, quia respiciunt petitorium, nec retardant manutentionem donec plenius discutiantur, vt comprobat prima decisio *coram D. meo Meltio* § *vnde, & secunda edita* 19. *Iunij* 1648. § *non obstat, vbi allegantur concordantes.*

7. Et licèt hoc limitetur quando priuilegia sunt clara, & indubitata, vt declarauit Rota *in sæpe citata Hispalen. decimarum* 27. *Iunij* 1644. §. *quia decisio coram* R. P. D. *meo Corrado*, vel reus conuentus habens pro se immemorabilem est in quasi possessione; Rota *apud moder. de manut. dec.* 197. *n.* 4 vel is qui manutentionem petit nititur immemorabili qui est casus *dec.* 44. *n.* 9. *&* 10 *part.* 7. *recent.* neutra ex his limitationibus applicatur casui nostro, quia Capitulum vt dicebam innititur vniuersali, ac particulari possessori quam ex abundanti iuris assistentia confouet, Dominicani rei conuenti vt mox probaui non possident, & ex aduerso allegata priuilegia non sunt clara pro Dominicanis, quin potius contra ipsos reiecta fuerunt *in Vercellen. decimarum* 13. *Nouemb.* 1645. *&* 15. *Ianuar.* 1646. *coram* R. P. D. *meo Cerro*, vbi singulorum defectus enumerantur, & priùs *in Dertusen. decimarum Card. Sacrato impress. apud modern. de manut. dec.* 157. *n.* 4. *&* 5.

8. Clara pariter & indubitata non est immemorabilis, circa quam animaduertendum est primo multum illam differre ad effectum, de quo agitur ab instrumento priuilegij, quamuis priuilegij vim habeat Becc. *cons.* 150. *n.* 12 *& seqq.* aliique relati à Larrea *allegat.* 119. *n.* 15. *part.* 2. & differentia cadit non quoad substantiam, sed quoad probationem, siquidem testes per quos immemorabilis probatur non faciunt incontinenti probationem probatam, ac rem notoriam Bald. *in l. generali sub num.* 5. *in vlt. notab. C. sacros. Eccl.* Menoch. *de adipisc. remed.* 4 *sub num.* 108. Argel. *de acquir. poss. quæst.* 6. *num.* 76. Buratt. *decis.* 211 *num.* 3. prout facit publicum instrumentum, Dec. *cons.* 36 *n.* 2. Ruin. *cons.* 118. *n.* 1. *lib.* 4 cùm probatio per testes non excludat quin alia pars admittatur ad probandum contrarium, vt bene ad propositum ponderat Rolan. *cons.* 98. *n.* 38. *vers. nam certissim. lib.* 3. Castren. *cons.* 91. *sub num.* 8. *vers. quod cum lib.* 1. Argel. *de acquir. poss. quæst.* 2. *n.* 215. *&* 2. *seqq. & melius quæst.* 14. *n.* 11. & quam rationem Rota in Balneoregien. *confinium* 4. *Aprilis* 1504 *coram bon.*

mem. Cardin. Sacrato, impress. apud modernum de manut dec. 422. n. 10 dixit in hoc summariissimo iudicio non satis esse testes ad probandum non ius possessoris.

9. Cùm itaque vt exceptio tituli respiciens petitorium retardet manutentionem debeat nedum esse releuans in substantiam, sed etiam incontinenti indubitanter probata, itavt de titulo constet per confessionem partis, aut rem iudicatam, aut publicum instrumentum, Seraph. decis. 876. num. 2. Rota decis. 5. sub numer. 1. vers. quando hac necorletas de restit. spol. in non decis. 81. num. 5. penes Mattin. Andr. & in Iuuenucen. & Melphiten. bonorum, 8. Iunij 1646. coram R. P. D. meo Corrado in Calaguritane beneficij de Cornago 1647. coram me. Limitatio supra deducta, quod priuilegium clarum impedit, ne possessor manuteneatur intelligenda est de priuilegio probato per publicum instrumentum, vel altero ex prædictis tribus modis, in quibus terminis loquuntur quotquot in id aduerso allegantur, non autem de eo quod præsumi facit immemorabilis probata per Testes, nisi vltro eadem immemorabilis fuerit canonizata per tres sententias in iudicatum transactas, nam probationis tituli desumptæ ex testibus iudicium possessorium non retardant, Rota decis. 172. numer. 9. & 10. & decis. 284. num. 8. apud modern. Petus. de manus. & ideò in hoc Sacro Tribunali perpetuo decisum fuit, quod tunc demum immemorabilis impedit ne possessor manuteneatur, cùm canonizata fuerit per tres conformes, vt in pluribus decisionibus allegatis a d. Moderno de manut obseru. 45. n. 19. & in 1. dec. R. P. D. mei Mellij, §. vnde cum, & nuper in Beneuentana decimarum 8. Martij anni currentis. § tum etiam coram R. P. D. meo Rcyas.

10. Secundo animaduertendum est, quod in casu nostro dubitari vlterius contingit, an Testes probent immemorabilem, cùm deponunt Dominicanos interpellatos, vt decimam soluerent eam denegasse Capitulo Hispalensi sciente, & acquiescente, vt etiam pro inducenda immemorabili requiri voluerunt infra allegandi, eo quod tempus non est modus inducendæ, vel tollendæ obligationis libertas non præscribitur sine facto præscribentis, quod in denegatione petitæ solutionis consistit; & petitione, ac denegatione cessantibus esset potius quædam abstinentia à solutione, quàm consuetudo, seu vsus non soluendi, cuius opinionis auctor est Alex. cons. 136. num. 19. vers. 1. quod fuerius lib. 2. eumque sequitur Bursat. cons. 141. numer. 22. & seqq. vbi signanter sub numer. 25. ait opinionem Alex. esse communiorem & veriorem, Cephal. cons. 40. num. 32. & 33. Becc. cons. 128. num. 18. Rimin. iun. cons. 589. num. 47. & seqq. vbi respondet omnibus contrariis, aliique plena manu congesti à Castell. de tert. reg. cap. 17. num. 7. quibus additus Rouit. decis. 97. numer. 5. & seqq. Rota decis. 635. num. 3. vers. & quatenus part. 3. recent. decis. 13. num. 1. iuncto numer. 5. pars. 9 Neque contrarium firmatum fuit in Hispalen. decimarum 26. Iunij 1647. coram R. P. D. meo Corrado, quia etsi in §. quoniam allegati fuerint Doctores contrarium sentientes, tamen in §. finali declaratur id ponderatum fuisse ad effectum dumtaxat demonstrandi quod articulus est disputabilis, & propterea interim deneganda non erat petita remissoria super qua principaliter illa decisio emanauit restituendo suis loco, & tempore eiusdem articuli quatenus opus sit pleniorem discussionem.

11. Et quamuis contrariam opinionem, videlicet quod requisitum petitionis, & denegationis procedat quidem in præscriptione longi, seu longissimi temporis non autem in immemorabili amplexus fuerit, Aym. cons. 111 præsertim sub num. 2. & sub num. & cons. 775. col. penult. Natra cons. 446. num. 15. Menoch. cons. 887. num. 54. Auend. de exequen. mand. cap. 6. sub num. 8. & pluribus allegatis Castell. de tract. de tert. reg. capit. 29. num. 8. & seqq. ex ratione, quia immemorabilis includit præsumptam concessionem priuilegij, quæ petitione, ac denegatione solutionis non eget, & in omnem euentum vtrumque per temporis immemorabilis lapsum intercessisse præsumitur. Quicquid sit de vtriusque opinionis veritate hæc ipsa doctorum discrepantia efficit, vt exceptio immemorabilis requirere dicatur altiorem indaginem, propterea non secus, ac exceptio facti dubij à summariissimo possessorio reiiciatur Capic. decis. 10. n. 19. & 20. Seraph. decis. 271. sub num. 6. vers. nunc etiam, Rota decis. 64. num. 6. inter impress. apud Pacific. de Salu. idem Pacif. tract. insp. 2. cap. 2. n. 85. & seqq. & fuit dictum in Bonon. fideicommissi de Sanctis 17. Maij 1647. §. finali coram me.

12. Insuper quia prædium hoc di buena speranza solum ab anno 1615. effectum est Ecclesiasticum, & à Dominicanis possessum, post quod tempus certum est immemorabilem non fuisse inductam, remanet discutiendum. An immemorabilis super aliis bonis Dominicanorum suffragetur in bonis futuris, ac nuper acquisitis, quam quæstionem tangit supracitata decis. Hispalen. decimarum anni 1647. §.. quia si sola dubietas sufficit, sed pleniori cognitioni, vt cætera in fine reseruar, pariterque affirmatiuam sententiam in terminis priuilegij exemptionis à decimis distinguendo inter priuilegium, & præscriptionem sequitur Suar. de relig. tom. 1. lib. 1. cap. 19. sub num. 7. Castr. Palao moral. tom. 2. tract. 10. de decimis & primit. disp. vnica punct. 12. num. 6. Sed negatiuam in ipsis his terminis immemorabilis videtur amplexa. Rota penes Put. decis. 150. num. 2. lib. 1. ea ratione quia præscripto non operatur in postea quæsitis, sed antea, & immemorabilis non operatur quoad ea quæ de nouo superueniunt, sic etiam Gabr. de præscript. concl. 2. num. 23. Zas. concl. 16. num. 54. & seqq. lib. 2. Et insuper hac quæstione maturiùs deliberandum esse dixit in puncto priuilegij exemptionis à decimis Ferdinand. Arias de Mesa var. resol. lib. 3. c. 13. num. 22. in fine. Quapropter cùm tot concurrant altioris indaginis argumenta ac testes ad probandam immemorabilem inducti non coarctent negatiuam solutionis per 40. annos vt latius ponderatur in decis. R. D. P. mei Mellij nullatenus interim prætextu assertæ immemorabilis suspendenda est manutentio Capituli in quasi possessione plenè probata decimam, de qua agitur percipiendi, vt ferè in puncto Maresc. var. resol. lib. 1. capit. 11. num. 18. circa fin. Rota in alia Hispalen. decimarum 27. Iunij 1644. §. alia verò coram R. P. D. meo Corrado.

13. Minus releuat communicatio priuilegiorum aliorum Mendicantium inter quæ adest illud Patrum Iesuitarum canonizatum in dec. 44 part. 7. recent. & in aliis, quia sub ea non venit exemptio à decimis diuinis, nisi fuerit expressa, & vlterius adsit indiuidua derogatio Concilij generalis sub Innocentio III. relatæ in c. nuper, de decem. vt in terminis communicationis fuit decisum inter rec. dec. 214. n. 5. part. 2. dec. 40. n. 1. & part. 4. & in Vrbinaten. decimarum coram S. D. N. Innocentio X. impress. post tract. modern. de iur. Abbat. dec. 95. n. 4. vbi allegantur concordantes, & in Mediolanen. decimarum coram bon. mem. Coccino inter eius impress. dec. 279. num. 2. & seqq. cum aliis relatis ad Add. ad Burat. dec. 704 n. 13.

14. Tandem non obstat, quod hoc prædium Dominicani emerint ex pretio alterius prædij per ipsos venditi laicis, cuius proinde loco subrogandum prætendunt, tum quia, vt vi subrogationis hoc prædium esset exemptum, dandum esset de exemptione prædij in cuius locum dicitur facta subrogatio, vt ea reat. in l. nemo plus iuris, ff. reg. iur. respondit Rota dec. 151. n. 9. apud modern. de man. tum etiam quia subrogatio expressa non adest, & quæ fit ab homine non trásfert in subrogatú priuilegia principalis Rimin. iun. cons. 18. n. 68. Valenz. cons. 19. n. 52.

n.51.lib.2.Girund.*de priuil.n.3* 13. Rota *dec.95.n.5. p.3.recent.dec.402 n.1.part.4.*

Et ita decisum vtraque parte informante, &c.

DECISIO LXXXIV.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Arguelles.

In causa Calaguritana Benef. de Ocon.

Mercurij 15. Nouembris 1649.

§. 1. IVstissima visa fuit [si vlla vnquam alia Calaguritana] Francisci Gomez appellatio [cui locum esse in istis Beneficiis constanter semper tenuit Rota ex doctè,& eleganter deductis in Calaguritana Beneficiorum 17.Februarij 1648 coram R.P.D meo Bichio,] qui cum die 8. Martij 1648 fuisset ab Ordinario approbatus ad curam animarum, & obtinuisset licentiam generalem inseruiendi Parochialibus loco Rectorum, audiendæ confessiones & absoluendi à casibus reseruatis excepta excommunicatione maiori, sacrilegij [vt ipsa cantat facultas] per spatium vnius anni *sunim.numer.* 3. In concursu postea [tribus tantum mensibus interiectis nempe 8. Iunij eiusdem anni] de mote habito ad Beneficium simplex de Ocon, fuit ad curata reprobatus habili, & digno ad ea declarato Garzia Clerico primæ tonsuræ, & qui non ita pridem in alio examine fuerat reiectus.Immo(quod plus est)cum eadem ipsa die reprobationis fuerit ei reualidata, & confirmata supradicta facultas ab ipso Episcopo vsque ad futuram visitationem, & per se paratum instrumentum specialis commissa potestas vt in Beneficio Parochiali de Ocon. & eius annexis munere fungeretur curati per biennium cum clausula, *& pariter mandamus Beneficiatis,& cæteris personis Ecclesiasticis, & secularibus oppidi prædicti,& illi annexorum quod habeant,& teneant pro Curato deferendo ei honores, & praeminentias, & respondendo ei de fructibus, & emolumentis ipsi debitis occasione dicti muneris*, &c. A quo si non manifesto, saltem plusquam probabili grauamine appellante Francisco,& subdelegaretur Iudex in partibus coram quo iterum ad examen reuocaret petente, fuit affirmatiuè responsum.

2. Quid enim aliud fecisse videntur examinatores, quàm Episcopum suum ipsum, cuius famæ prospicere, cuius decreta reuereri maximè tenebantur,redarguere, & insimulare summæ negligentiæ, dum, quem in Curatum ipse deputat, eadem die incapacem iudicant ad beneficium simplex in eadem Ecclesia, licet in vanum cum præsumptio iuris stet pro iudicio Episcopi cap *in præsentia 6 & ibi Doct.de renunciat.* Sacrof.Concil.Tridentin.*sess.24 de reseruat. cap.*18. vbi multis de mote congestis Barbosa *num.15. & de offic. Episc. alleg. 60. num. fin.in fine tam. 3. & de offic. Parech. part.1. c.1. num.*141. Rota cum aliis *in Maioricen. parochialis 13. Iunij* 1646. §. *si quidem pro iudicio Ordinarij semper præsumendum est,& 18.Iunij 1647. §. nam quamuis coram R.P.D.meo Celso*, & magna suspicio irrationabilis iudicij examinatorum,& tam ad id quàm ad subdelegationem concessam optimè quadrant verba Pontif. *in cap.accepimus 13.de ætat.& qualitat.ordinandorum* ibi. *Vnde grauiter sustinere non debet,sed nobis potius deuote inclinare teneris,si illos examinare per alios facimus,quos sine examinatione non credimus ordinatos,*& Rota quasi ad amussim pro nostro casu resecata *in vna Legionen. beneficij de Capillas 15.Februar.*1588.*coram clar.mem. Card.Pamphilio.*§.1.ibi, *& maximè quia ex circunstantiis facti non modicam conceperunt suspicionem quod huic repulsioni causam debent nimia gratia erga Garziam,*& apud Seraph.*dec.*968.*num.*1.*ad fin* ibi,*Preterea cum &*

ante præsentationem , & posthabitus fuerit pro habili ad Curata,valde inuerisimile est, quod medio tempore fuerit inhabilis , vnde valde suspecta videtur relatio priorum examinatorum. Et agitur ibi de reprobato, qui & ante, & post examen (licet non ipso die , vt iste noster) sed multis interiectis habuerat licentiam inseruiendi in Curatis,& sic in furtioribus,*& mirè coram Comitolo in causa Calaguritana,& subdelegationis examinis dec.*38. *n.*3. ibi , *Præterquam quod qui per ipsum Ordinarium ad curam animarum deputatus fuerat in ascensu ad simplex beneficium citra iniuriam non præsumitur reprobatus*,&c. & paulò inferiùs *Maximè cùm pauces post dies idem Petrus ab examinatoribus approbatus fuerit,& ex prouisione datus in Coadiutorem curæ.*

3. Conducit etiam regula vulgaris,quod approbatus semel non debet reprobari *l. Pomponius ff de negot.gest. & multis DD.Valasc.axiom.*19.*liter. A.* vbi in fine respondet contrariis,& addo Oldr. *consi.*18. *cum primum in princ.* Innoc. *in c. cum venerabilis num.*1. *vers. item si admitte de except.& in d.c.accepimus num.*1. Felin.*in c.ex literis de constit.n.*6.*& in d.c.cum venerabilis n.*48. qui loquitur in puncto approbatorum ad beneficia, & est optimus *text.in d.c.accepimus*, vbi loquitur non solum de approbato ab ipso Episcopo,sed etiam de approbato ab antecessore , *c. horrendum* 17. 37. *q.* 5. *c.fatie peruersum* 7.56. *distinct.* & aliis per Amayam *in l.*3. *in fin C.de canon. largit. tit. lib.* 10 & Larteam *decis.* Granat.1 *n.*5.*&* 12. *vbi n.*20. respondet contrariis. Et in terminis quod debeat subdelegari examen in partibus,Rota *d.decis.*48 *coram Comitolo.* & pro constanti supponitur coram *Penia, dec.*106.*num.*2. vbi fuit negatum ex eo quod post quadriennium à die reprobationis fuerat petitum , & in fortioribus coram *fan. mem. Gregor.XV.in alia Calaguritana dec.*581.*n.*2 quia ibi appellans venerat ad Curiam, & ibi fuerat approbatus ad Curata , & appellatus qui remanserat in partibus, obtinuit,vt subdelegaretur examen in partibus , quia prætendebat esse etiam habilis ad Curatum, cum fuissent antea à Synodalibus vterque tantum ad simplicia approbati ; & quod magis est quia nec in dictis decisionibus fuit dubitatum dandam esse subdelegationem, sed ex aliis causis prætendebatur,esse denegandum examen,non vero subdelegationem , in casu quo examen esset concedendum,

4. Et multò minus posset dubitari in præsenti ex suprà deductis circunstantiis Accedit ratio æquitatis , & iuris quod valdè onerosum , & damnosum videretur, propter magna pericula quibus (ipsis maximè temporibus) terræ scatent , & maria, & si quis à longissimis Hispaniæ Occidentis Regionibus per varios casus per tot discrimina rerum in Latium tendere cogeretur , & tot dispendia ferre viarum , & malitiis indulgeretur *quippe sæpè etiam cum magna captione à rebus nostris auocamur* , vt in non dissimili prorsus *text. in l. sed si quis.*7.*ff.de testam. quemadmod. aperiatur* ; & bene faciunt in fortioribus tradita per Castr.*consi.*195. *num.*2. *ad fin. vers. respondet Ioannes Andreas ad Speculat. addit.vlt. in tit. de offic omn. ind. pag.mihi* 154. *col.*1. *post principium vers. sufficit cum seqq. nam extra larem ad iudicium vocati (ipsi ait) mæsti solent esse, & mæstos penates componere item constat* ;) sunt etiam verba ipsius) *longe pluris posse esse grauamen itineris quam causa principalis*,& sic ratiocinantur Imperatores *in l.Mediterranea.C.de annon.& trib.lib.*10. *tit.*16. *ibi vt plus haberet dispendii ; translatio quam deuotionis illatio,& in l.apparitores* 5.*Cod.de exact. tribut. eod. lib. tit.*19. *ibi ne longinqui itineris diuersitate susceptor adductus,& curia sua desit* (penè dixit curæ, vt in nostro casu) *& rei familiaris detrimenta sustineat* , & quæ iunxit Amaya *in l. pro locis. Cod dicto tit.de annon.* à *num.*1.*ad* 7.& verba text. *in l. nemo* 8. *eod.tit.* ibi . *sed omnis itineris ac necessitatis habita ratione delegetur &*

sanctè Pontifices multa permittunt Episcopis dispensare propter difficultatem adeundi Sanctam Sedem, quæ sunt ipsi Sedi Apostolicæ reseruata, de quibus Sanchez *lib.4.Decalog.c.*40. Barbosa *de offic. Episcop.allegat.*37. *n.*11.*&* 13.cum aliis.

5.Non obstant,modo quæ in cootrarium trahuntur, noo Rota in allegatis Maioricen.Parochialis,vbi quod appellatus, & prouocatus ad nouum examen in Curia debeat accedere, nam magna est differentia, quia ibi agitur de Parochiali ob grauitatem materiæ, quæ animatum curam concernit, vt ait Lotter *de re benef. lib.*2. *quest.*31. *in fin.* Præterquam quod ibi appellans venerat in Curiam, & ibi prouocabat ad nouum examen, & videbatur magis necessarium, quia noo posset cognosci quis esset doctior,nisi facta comparatione, & collatione io concursu, & dabatur fumus grauaminis (licet fortè noo sit necessarius ad istam prouocationem, Gonz.*reg.*8. *gloss* 4. *num.*144. Garz. *de benef.part.*9. *cap.*2.*num.*151.*post mea, vers. vnde Gonz*) quæ omnia potuerunt mouere ad denegandam subdelegationem, nos veto sumus in simplici, & Garzia non prouocat ad nouum concursum. & examen, nec agunt de probanda maiori literatura, sed Franciscus tantum nititur se fuisse grauatum in reprobatione ad Curata, quo casu esse concedendam petitam subdelegationem pto constanti supponit *d. decis.* 106. *coram Poaia num.*3. *cum seqq.* & ambo sunt in partibus, & grauamen ostenditur iuris maxima præsumptione (vt iam dictum est) & tandem quia non ita longe sunt positæ Insulæ Baleares à Roma, quam locus de Ocon Occidentis vsque ad vltimum sinum ablegatus, & Sacra Congregatio cuius oraculum sequitur Rota *in dictis Maioricen.* & semper reueretur ex ibi congestis non hoc practicauerit nisi in Parochialibus, & intra Italiam non extra, & nouum & singulare esse notat Barb. *de offic. Paroch. dict. part.*1. *cap.*2. *num.* 158. & sic noo est interpretatione extendendum *l.* 2. *C. de noxal. l. si quando* 35. *C. de inoff. testam.* D. Martinus de Larreati qui *lib.*8.*selectar. cap.* 10. *num.* 1. *in fin.* & Bulla Pij V.*in conferendis in ord.*33.*mihi qui vtor Bull. impress.anno* 1617. *pag.*219 §. *vt autem* 7. ex qoa sumitur fundamentum, loquitur etiam in Parochialibus tantum.

6.Nec refragatur *dec.*505.*par.*1.*rec.n.*3.vbi quod Bulla Clementis VIII.super beneficiis Calaguritanis tecipit interpterationem passiuam à Concilio vbi supra,& d.Bulla Piana,quia decisio non loquitur generaliter,sed eo casu quo agebatur de numero examinatorum Synodalium necessario, in quo par est vtriusque Ratio, non verò in aliis prout in oostro casu exprefsè in allegatis decisionibus, prout nec in executione sententiæ, vt toties dixit,& dicit Rota vtinam,non tantoties,& daretur, & arriperetur occasio,ab examinatoribus & litigantibus,)& luculenter *in d.Calaguritana beneficiorum* 27. *Febr.*1648.*coram R.P.D.meo Bichio.*

7. Pararum facit quod examen est faciendum coram Examinatoribus Synodalibus,quia sunt etiam Synodales apud Metropolitanum,& Viciniores ex S. Concilij decreto, quibus committi poterit, & ad quos (nempe Metropolitanum & Viciniores) recurri posse in casu grauaminis,vt ibi examen nouum fiat, dicunt expresè verba Piana suprà relata.

8. Nec obloquitur Oldrad.*d.cons.*18.*n.*2.*& seqq.*(quē refert & sequitur Felin. *vbi supra in d.c.ex literis n.*7.) quia in specie bene respondet Rot. *d.decis.*968.*num.*9. *vers. ibi,& ideo non obstat quod allegatur ex cons* Oldt. 18.*quia praterquam quod loquitur in Curato ibi non concurrebat probatio extremorū,vt in casu isto,& si quis per nouum examen reprobari potest,quod non negamus,admitten.quoque est per nouum examen,& per vrgentiores probationes approbari posse.*quæ tota est in persimili casu vt supra notaui,& Oldrad.solum dicit *quod prōptus ad duo Curata potest repelli à tertio ex defectu sufficientia detecta*(sic sont verba)hic nae somus in Curatis,nec in casu insufficientiæ, cum potius constet de contrario ex approbationibus Episcopi,maximè ipso eodem die examinis,*cum regula sit, quod nemo repente sit bonus nec doctus*, quia scientia est habitus acquisitus,& iodiget tempore ex allegat. à Lotther.vbi suprà, & esse dandum nouum examen bene docet Greg.X. *in cap.si fortè* 11 *de elect. in* 6. illis adiectis verbis notandis, *Caterum si pramissi examinis exitus huiusmodi appositiones docuerit veritate destitui apponentes omnino à prepositione causa in qua talia obiecerunt excludimus,& perinde puriori decernimus ac si penitus in probatione omnium qua obiecerant defecissent*,vbi obiiciens illiteraturam,& alios defectus falsus inuentus per examen quoad illam; factus est omnium reus.

9. Non vrget denique quod ex longo temporis lapsu potuerit Franciscus fieri doctior,& sic examinis probatio non sit concedenda, cum non possit iuuare *ad l.ad probationem la* 2. *in ordine* 22. *C. de prob.* sanct. mem. Greg.XV. *decis.*184. *num.*3. Caual. *decis.*87.*n.*4.(Lotter. *d.lib.*2.*q.*31.*num.*153.*vers.primo.*qui extollit Rotę ratiocinationem *d.decis.*505 *num.*4.*part.*2.*recent.*Penia *d.decis.*106.*n.*4.) cum habilitas debeat inspici de tempore primi examinis ex allegaris à Lotter. & Rota vbi proximè, *& in d.Legionen.* Primo, quia in dictis decisionibus erat transactum quadriennium à die primi examinis. Secuodo & melius, quia hoc intelligitur quando per appellantem stetit quominus statim subiiceretur examini.At Franciscus cum primum potuit appellauit, misit ad Curiam pro inhibitione, & compulsoria,& subdelegatione examinis, ex qua ratione nihil interesse temporis inter capedinem dixit Rota coram *Seraph. d. decis.*968. *num.*8.*& coram clar. mem. Card. Pamphilio in d. Legionen.de Capillas* 15. *Febr.*1588.§. *nec etiam obstat*,vbi cum fuisset lapsus annus cum dimidio,Domini dixerunt(sunt verba Rotæ)*non tantum temporis intercessisse vt potuerit fieri doctior.*Quinimo magno conatu obstiterunt Agentes pro Garcia non solum huic subdelegationi, sed etiam dubij disputationi per multos menses ante ferias,allegando defectum transportationis actorum sine qua in causis Ecclesiasticis nulla est Iudici iurisdictio, ex latè discussis *in Romana Societatis affectus* 27.*Martij* 1647. *coram me*, in quo nihil potuit Fraocisco imputari, quia Notarij Hispaniarum, nec solent,nec volunt dare copiam actorum sine compulsoria, (licet si vellent,posse tenuit Scacc.*de appell. lib.*2.*c.*11.*num.*125.*cum seqq.& lib.*3.*q.*20.*n* 34.qui refragantes memorat numeris antecedentibus Pareja *de edition.inst.tit.*3.*num.*25.) Immo multoties expectant secundam iussionem, & ideò appellantes se præsentant cum testimonio suæ appellationis coram superiore, & petunt mandatum inhibitioois contra inferiorem, & citationis contra appellatum, & compulsionis contra Notarium, & hæc duo vltima conceduntur tam in tribunalibus Ecclesiasticis. Paz *in prax.* 2. *part.*2. *tom.c. vnic. num.*12. quam in Sæcularibus *ibi* 6. *part.*1. *tom. cap.*1.*num.*10. & sic non licuit misero grauato firmare Rotæ iurisdictionem cum transportatione actorum. Et satis exclamabat Dominus causæ Patronus Abbas Bertuccius, quod erat partis cauillationis, vt tempus interim laberetur vti posset postea dictam exceptionem temporis transacti obiicere, & præstabatur, ne hoc sibi inferretur præiudicium, vel non officeret si opponeretur vel de aliquo remedio prouideri, nec malitiis indulgeretur contra *l. cum hi.*8. §. *si cum lis*, *ff. de transact. cum vulg.* quando per hoc nullum præiudicium inferebatur negotio principali, (quod esse obseruandum, & notandum dixit Ioan. Andreas vbi suprà,) & tandem transportatis actis Agentes Garciæ variis vsi subterfugiis,fecerunt ne causa vsque ad supra in Epigraphe notatum diem proponeretur, (& ego

postea

postea aduersa valetudine detentus non potui ita oppido decisionem extendere,)Et ita visum Dominis nihil obstare temporis decursum prædicti, cum non sit culpa Francisci vt in allegatis decisionibus Pamphili, & Seraphini, maxime stante dicta magna suspicione contra Examinatores, & dictis approbationibus ad Curata, vt in ipsis decisionibus &: in dicta decis. 38. coram Comitolo.

Et ita vtraque,&c.

DECISIO LXXXV.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P. D. Arguelles.

In causa Pampilonen Beneficij de Esparza.

Mercurij 15. Decembris 1649.

§. 1. IN Ecclesia Parochiali Oppidi de Esparza Pampilonen Diœcesis, per obitum Marci de Calle in mense reseruato, simplex Beneficium seruitorium vacauit; Istudque Domini Ioannes Diaz de Isla,& Andreas Chauari impetrarunt, ille à Reuerendissimo Hispaniarum Nuncio per non excessum 24. ducat. auri de Camera & possessionem etiam obtinuit. Iste verò à Sanctissimo Domino nostro cum narratiua valoris non excessus ducat. 14. certorum,& cum incertis 50. At ipse Andreas dum coram Iudicibus deputatis suarum literarum executionem petebat, propter recursum per Ioannem ad Iudices Laicos habitum, iura sua coram Ordinario Pampilonen experiri fuit coactus, qui sententiam ad fauorem Ioannis protulit, eo quia Andreas excessum 24. ducat. non iustificauit: Ab huiusmodi sententia prædictus Andreas appellauit, & causa mihi commissa, Dubitaui, An gratia Apostolica sit iustificata, itavt Andreæ danda sit immissio, & per Dominos meos affirmatiuè fuit responsum; quia omnia narrata in literis prouisionis ad eius fauorem emanatæ remanent iustificata.

2. Vacatio si quidem beneficij per obitum Marci vltimi possessoris controuerti non potest, cum dictus Ioannes Diaz ex eadem vacatione veniat, *dec. 544. n. 4. part. 4. decis. 302. n. 2 part. 7. recent.* cum aliis adductis *Nutinen. beneficij 27. Martij 1648. §. vacatio beneficij coram me.*

3. Clericatus iustificatio clara resultat ex testibus in Curia examinatis de publica voce, fama, & visu deponentibus, scientiæque suæ causam reddentibus, quia viderunt illum clericali habitu indutum, & pro tali communiter reputatum, Grass. *de effect. cleric. in Pra. n. 204.* cum multis ibi citatis iunctis aliis adminiculis *n.* 205. Rota *coram sanct. mem. Greg. dec. 137 n. 10. & 11. penes Buratt dec. 31. n. 2. in recent. dec. 613. n. 4. p. 1. dec. 550. n. 5. coram Penia.*

4. Adminicula in præsenti sunt, Primo, quod Andreas alia beneficia possidet, & sic oritur argumentum quod de tempore prouisionis Apostolicæ esset Clericus. Indiciis autem, & argumentis Clericatum probari *est text.* in cap. *inter quatuor* & ibi Gloss. *in verb. per argumentum de Cleric.* Pereg. Boër. *dec. 571. n. 25.* Grass. *vbi supra n* 201. Secundo quia in titulis dictorum beneficiorum Clericus à Papa enunciatur, Grass. cum ibi congestis *vbi proximè n.* 200. *& seq.* cum ex aduerso non negetur.

5. Insuper prædicti Testes *summ. n. 6.* attestantur, quod prænominatus Andreas est Pampilonen Diœcesis (vt ipse in gratia narrauit) Rota *dec. 266. n. 5. p. 4. recent in Calaguritana præstimonij 30. Maij 1649. §. vacatio coram R. P. D. meo Otthobono.*

6. Narratiua, & suæ præsentiæ in Curia de tempore gratiæ, & suæ familiaritatis cum clar. mem. Cardinali Albernoz iustificata redditur ex iisdem testibus *sum. num. 7.* quorum dispositiones respectu quidem præsentium sufficiunt, cum illius narratiua non dicatur causa gratiæ. Rota *coram Duran. decis. 137. num. 4.* Prout etiam respectu familiaritatis, quæ melius quàm per familiares (quales sunt isti testes,) probari non potest. Gabr. *de test. concl. 50 n. 34.* quem sequitur Rota *decis. 525. n. 12. coram Comitolo.*

7. Obtentorum valor ex prædictis testibus *sum. n. 8.* datis iustificatur. Hæc autem iustificatio sufficiens reputatur, cum hoc Sacrum Tribunal in probando obtentorum valorem vnico teste, & qualicumque probatione sit contentum, Rota *coram Card. Caual. decis. 33. n. 3. in Bonon. Abbatiæ 3. Iulij 1645. §. qualitates quoque, & in Placentina beneficij 11. Decembris 1647. §. quo verò, vers. & valor obtentorum coram me, confirmata 15. Iunij 1648. §. quod beneficium, vers. cum tamen coram R. P. D. meo Celso,* quod indubiè procedit, quando ex aduerso non controuertitur.

8. Iustificatio valoris non excessus ducat 24. pro certis, & vna cum incertis 50. ex Testibus in partibus examinatis desumitur, qui sunt eiusdem Ecclesiæ Beneficiati *summ. n. 11* & vbi tales fructus perceperunt, iunctis libris publicis Ciuitatis *summ n. 13.* ideò bene fructuum valorem probant Rota *dec. 603. n. 2. part. 5. recent. & in Placentina beneficij 27. Martij 1647. coram Reuerendissimo Domino meo Terracinen. in Oscen. Archidiaconatus 14. Decembris 1648. coram* R. P. D. *meo Peutingero, & in dicta Bonon. Abbatia 3 Iulij 1645. coram me.* Circa quam iustificationem cessat omnis scrupulus, stante Aduersarij confessione, qui huiusmodi beneficium per non excessum ducat. 24. impetrauit Rota *coram Buratt. decis. 931. n. 1 vers. ex qua etiam, & decis. 595. n. 2, part. 3. recent. in Bonon. Archipresbyteratus 23. Martij 1648. §. valor autem coram* R. P. D. *meo Corrado.* Præcipue cum ad probationem non excessus leuiores probationes sufficiant. Garz. *de benef. 5. part. c. 3. n. 98.* Rota *coram Cardin. Caual. dec. 533. n. 6. in dicta Placentina beneficij 11. Decembris 1647. in fine coram me.*

9. Non reuelat si dicatur, quod dictis testibus fides non sit præstanda, cum deponant deductis oneribus. Nam respondetur, quod cum dictorum testium depositio simpliciter fuerit facta, est interpretanda deductis oneribus Rota *coram s. a. mem. Greg. XV. dec. 163. n. 3. decis. 277. n. 7. in allegata Placentina beneficij, §. nec facit coram me* Maximè cum deponant circa valorem negatiuè narratum, Rota *coram Mantic. decis. 128 n. 2. & in citatis Placentia. §. non obstat, vers. & quod coram Reuerendiss. D. meo Terracinen. & d. §. nec facit in fine coram me.* Et qui contrarium probare intendit, magis valorem per non excessum narratum iustificat. Nam si non deductis oneribus non excedit summam de qua agitur, multo minus deductis. Ita in mox allegatis decisionibus.

10. Denique ad probandum, quod beneficium sit simplex, vltra iuris præsumptionem, quæ in dubio facit, vt simplex præsumatur Rota *dec. 266. n 6. p. 4. recent coram sanct. mem. Gregor. XV. dec. 89. n 1. & apud Peniam dec. 517. n. 1. & dec. 693. n. 8.* Concurrit dicti Ioannis confessio, qui (prout in *summ. num. 1.*) hoc beneficium tanquam simplex à Reuerendissimo Hispaniarum Nuncio impetrauit Rota *dd. decisionibus 256. n. 6. p. 4. recent. & 357 n 2. coram* Penia.

11. Cum igitur ex his omnibus literæ prouisionis Andræ appareant iustificatæ veniunt exequendæ, text. *in c. si capitulo, §. ibique gloss. in verbo exequatur de concess. præbend. in 9.* Rota *in d. Bonon. Archipresbyteratus 23. Martij 1648. §. fin. coram* R. P. D. *meo Corrado in d. Bonon. Abbatia in princ. coram me.* Et ipsi danda immissio, sicuti ex testamento non abolito, nec cancellato *per l. fin. C. de edict. Diu. Andr. toll.* Rota *in Volaterrana*

prioratus 27. Iunij in prax. coram bon. mem. Pirouano cum superius allegatis, & alibi passim.

12. Quam quidem immissionem impedire neqoit Ioannes à Reuerendissimo Nuncio prouisus, quia cum suæ prouisionis titulus, nullus, & inualidus detegatur, non sit legitimus contradictor ad hunc effectum Rota *in Bonon. fideicom. de Rubeis* 30. *Martij* 1646. *in fi. coram R.P.D. meo Corrado in Compostellana parochialis* 11 *Iulij* 1648. *sub §. verum eo magis, & in dicta Calaguritana præstimonij* 10. *Maij an. præteriti §. neque ad immissionem coram R.P.D. meo Otthobono.*

13. Nullus autem, & inualidus detegitur titulos ex quo Andreas verificauit beneficium excedere summam 24. ducat. non solum per testes datos *summ. n.* 9, Rota *apud Cæsar. de Graff. dec.* 3. *de probat.* Verall. *dec.* 277. *n.* 7. *part.* 1. *in Aretina Capellania* 11. *Martij* 1633. *§. valor autem, & in dicta Volaterrana prioratus* 3. *Iunij* 1634. *§. de valore coram Pirouano.* Et per testes productos ab ipso Ioanne in partibus *sum. n.* 10. qui sunt Beneficiati eiusdem Ecclesiæ, & fructus perceperunt vt suprà dictum est; Verùm etiam tam per libros Ciuitatis, & Ecclesiæ quibus standum est, cum per partes variari non possint, Rota *cum ibi citatis dec* 187. *n* 4 *&* 5. *coram Penia*, Quam per partitas formiter extractas, quas hodie impugnare non potest Ioannes eum fuerint ab illo productæ, & sic approbatæ, *cap. cum venerabilis* 9. *de except. cum vulgatis*, Rota *coram Buratt. dec.* 160. *num.* 3. Et propterea Reuerendissimus Nuncius illud conferre non poterat, cum restrictam habeat facultatem ad beneficia ducat. 24. non excedentia, Garz *de benefic.* 5. *part. c.* 3. *n.* 182. *in dicta Calaguritana præstimonij. § tituli verò coram R.P.D. meo Otthobono* Et huiusmodi non excessus erat probandus ab ipso Ioanne tanquam suæ gratiæ pars, & fundamentum Rota *coram Crescent. dec.* 4. *n.* 1. *de probat.* Mohed. *dec.* 10. *n. etiam* 1. *eod. tit. in Calaguritana Archipresbyteratus* 10. *Maij* 1587. *coram Gypsio impress. apud Garz. de benef. d* 5. *p. c.* 3. *fol. mihi* 447. *n.* 188. Et qui habet regulam qualificatæ debet probare qualitatem, vt ex Rota, & multis aliis laté probat Fontanell. *de pact. nupt. claus.* 5. *gloss* 1. *p* 2. *n.* 19. *& seqq.* quia tuetur se exceptione à regula, & sic debet eam probare latè *n.* 14. *& seqq.*

14. Nec propterea dictus Ioannes apponere potest subsequutam possessionem, quia in mandato Reuerendiss. Hispaniarum Nuncij de non conferendo beneficio vltra 24. ducat. de Camera adest decretum irritans, quod possessionem, & titulum inficit, Rota *dec.* 679, *n.* 7. *coram Penia dec.* 450. *n* 13. *p.* 4. *tom.* 2. *& dec.* 108. *n.* 8. *p.* 5 *recent.*

15. Accedit vlterius pro maiori tituli nullitate, & inualiditate quod huiusmodi beneficium non à Nuncio, sed à Papa semper fuit collatum, qui vltimo loco prouidit Marcum de Calle, per cuius obitum nouissimè vacauit, ideò non Nuncio sed Pontifici est reseruatum, cum in reseruationibus vltimis status potissimè attendatur, Rota *coram Penia dec.* 659. *n.* 15. 71. *n.* 5. *in fine part.* 2. *decis.* 257. *num.* 12. *p.* 4. *tom.* 2. *recent.* Durand. *dec* 330. *n* 4.

16 Nihil facit, quod via executiua litterarũ Apostolicarum volnerata fuerit per sententiam Ordinarij denegantem eisdem litteris executionem, quia cum sententia non simpliciter executionem deneget, sed ob nõ iustificationem valoris in dictis litteris ab impetranti narrati, ibi, *Non probarunt quod dictum beneficium excedat in omnibus suis fructibus ducat.* 24. *aureis de Camera summ n.* 4. non vulnerauit viam executiuam, quominus facta Iustificatione in secunda instantia valeat Iudex appellationis executiuè procedere, vt respondit Rota *in Asturicen. Archidiaconatus* 6. *Nouembris* 1602. *coram Card. Lancell. impress apud Marches. de commiss. part.* 1 *fol* 37 *& coram Card. Cauat. dec.* 11. *sub n.* 5. *&* 6. *& in Melevitana beneficij* 25. *Iunij prox. præt. §. fin. coram R.P.D. meo Bichio.*

Et ita vnica, &c.

DECISIO LXXXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono.

Leodien. Præpositturæ Tongren.

Mercurij 19. *Ianuarij* 1650.

§ 1. SVb die 8. Februarij superioris anni fuit coram me resolutum Arnoldo ab Hoensbrouch dandum esse mandatum de manutenendo, & de illius bono iure constare ad effectum manutentionis, sed reassumpta disputatione, an esset recedendum à Decisis, DD. sub die 25. Iunij præteriti mandarunt, vt videretur de bono iure, & hodie proposito dubio, ac re maturè discussa, responderunt constare de bono iure Arnoldi. Nam vltrà paritatẽ votorum, habet etiam prærogatiuas Nobilitatis, potentiæ, & aliarum qualitatum, quæ deficiunt in Laurentio competitore, qui propterea stante decreto gratificationis apposito in literis Apostolicis, est postponendus Arnoldo, qui maioribus iuuatur studiis, & meritis *iux. text. express in c. si fortè dist.* 63. Gloss. *in c. obeuntibus. §. nunc primò quæritur post med. vers. sed quod eadem dist.* 63 Fr. Sigismund. à Bononia *de elect. dub.* 47. *n.* 9. *vers. si verò vota*, cum aliis relatis in decisione huius causæ *sub §. stante paritate.*

2 Votorum paritas est incontrouertibilis, quia cum Capitulares Ecclesiæ Tongren. ad eligendum Præpositum congregati essent numero decem, & octo, nouem dederunt suffragium Arnoldo, & alij nouem Laurentio.

3. Nec dicta paritas excluditur ex eo, quod inter nouem Votantes ad fauorem Arnoldi adesset Canonicus Elderen. qui vt minor viginti duobus annis non videbatur posse ex particulari statuto huius Ecclesiæ Tongren. habere vocem, & votum tradere in electione Præpositi. Quia præterquam quod prædictum statutum non fuit à Capitolo acceptatum, nisi sub conditione; quatenus accederet confirmatio Sanctæ Sedis Apostolicæ, quæ nunquam accessit, vt in Summario Arnoldi n. 14. illud præterea est contrarium, & omninò repugnans dispositioni, tam Sac. Concilij Tridentini *sess.* 22. *cap.* 4. *de reform.* quàm Concil. Viennensis ibidem innouati, ac relati in Clem. 2. *de ætat. & qualit.* vbi dicitur, quod *nullus de cætero vocem habeat, nisi in Subdiaconatus ordine fuerit constitutus*; quæ dictio, *Nisi*, cum præcedat negatiua, ponit, & determinat affirmatiuam in casu nominato *l. actione* 4. vbi Bart. *n.* 1. & Bald. *n.* 2. *Cod. de transact.* Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 3. *tit.* 17. *n.* 8. *& seqq.* Rot. *coram Seraphin. dec.* 1244. *n.* 1. *coram Coccino dec.* 244. *n.* 1. *inter diuers.* 222. *n* 4. *p.* 1. *& in recent. dec.* 639. *n.* 2. *p.* 1. *quæ est Buratt. in ord.* 84. ac proinde tale statutum auferens vocem iis, qui sunt in sacris, vti nullum non esse attendendum, tradit Calder. *cons.* 14. *vers. sed prima pars de Constit.* Henr. Botteus *in tract. de Synodo p.* 3. *art.* 1. *num* 69. *inter tract. magn. to.* 13. *p.* 2. *fol.* 91. Ioan. Andr. Massobr. *eod. tract. cap.* 4. *dub.* 53. *n.* 14. & declarauit Sacra Congregatio Concilij Interpretum relata per Cardinalem Bellarminum *ad dict. c.* 4. *sub n.* 1.

4. Nec releuat, quod huiusmodi statutũ fuerit confirmatũ à Nuncio Apostolico, quia ex oculari lectura facultatũ Nuncij datarum in sum m. Arnoldi n. 13. apparet facultates eiusdem Nuncij fuisse restrictas ad cõfirmanda statuta Sacr. Canonibus, & Concilij Tridentini decretis non repugnantia; ideò cum statutum præfatum Sacr. Concilijs repugnet, vt visum est, confirmatio

dicta

prædicta ex defectu potestatis,nullius potest esse roboris,vel momenti,Gratian.*discept.699.n.17.* Rot. *in recent.decis.515. num.5. & 6. part.4. tom.3. & decis.25. num.9.p.7. & in Bononien. fideicommissi de Rubeis 5. Aprilis 1647.sub §.venditio autem coram R. P. D. meo Corrado.*

5. Stante autem inualiditate statuti ob resistentiam Conciliorum,non obstat,quod omnes Capitulares statutorum obseruantiam iurauerint,quia iuramentum seruandi statuta generaliter præstitum,non trahitur ad statutum contra Concilium,vt declarasse sanct.mem.Gregor.XIII.testatur Card.Mantic.*dec.52.num.*8. & iurans seruare statuta censetur sensisse de validis, non de inualidis,Bald.*in l. vnic.n.5.Cod.de his,qui pan.nomin.* Surd. *cons.58.n.15.in fin.*& plures refert Sanchez *ad præcept. Decal.lib.3.c.11.n.8.*

6.Ideo cum Canonicus Elderen, legitimè votauerit, ad fauorem Arnoldi, non est dubitandum de votorum paritate cum Laurentio,& stante gratificationis decreto in literis Apostolicis vtriusque apposito, expeditis sub eadem forma, & data, Domini censuerunt Arnoldum omninò esse præferendum; tum ob incorruptam morum,& vitæ integritatem,scientiam,prudentiam,nobilitatem, potentiam ex adductis in princ. decis. Tum etiam quia vltra proprias qualitates valdè præponderantes habuit etiam saniorem partem Capituli,cum eidem Arnoldo fuerint suffragati Decanus Scholasticus, Cantor, & Vice Præpositus, cap. *quia propter* ibique Gloss. *in verb. saniori, & in c.in Genesi verb. ad zelum de elect.* Butr. *in c.Ecclesia vestra lib.2.num.25.cod.tit.* Alexand.*cons.102.n.6.lib.6.*cum aliis relatis *in Toletana Canonicatus Pœnitentiarij 22. Aprilis 1641.in §.minus,& secundò tollitur.* coram R. P. D. *meo Cerro, & in alia decisione huius causæ in fin.*

7.Præterea Domini considerabant, quod Laurentius fuit de quibusdam delictis inquisitus, & diffamatus, vt *in summ. Arnoldi numer. 10. & seqq.* vnde ne generentur scandala in populo, esset ex hoc solum cæteris paribus repellendus; neque eligendus est is, qui causam scandali in populo præbiturus est, etiam quod nullum defectum pateretur,ad trad. per Abb. *in cap.2. num.6. & seqq.de elect.* Fr. Sigismond. à Bononia *de elect. dub. 45. num. 7. & 8.* Rot. *coram Seraph. decis. 516. num.* 4. & ad hunc effectum non requiruntur probationes concludentes, sed satis sunt leuiores, & quales afferuntur pro parte Arnoldi, cum non agatur de priuando Laurentium Beneficio obtento, sed de eo repellendo ab obtinendo, Paris. *de consid q.64.num.15. Add. ad sanct. mem. Gregor. decis.138. numer.13.*Rot. *coram Seraph. decis.1029. num.1. in Beneuentana parochialis impress.apud Marches.de commiss.part.1.fol.297. n.3.& in Sabinen.concursus impress.ibidem fol.291. pariter n.3.*

8. Denique Laurentius coëlectus dum tradidit ante factam electionem mandatum ad consentiendum electioni de se faciendæ, & ad protestandum vt *in summ. Arnoldi num.1.* incidit in ambitionis culpam,quæ sufficit, vt ipsius electio attendi non debeat, *cap. in scripturis 8. quæst.1. cap. cum post*, vbi Gloss. *verb. requisitum de elect.* Fr. Sigismund. à Bonon. *dub. 41. num.1. & seqq.*aliique relati à Barbos. *de iur. Eccles. vniuers. lib.1.cap.19.num.237.*Castellin. *de elect.Canon.cap.11. n.19.*

Fuit itaque resolutum constare de bono iure Arnoldi vtraque parte informante,&c.

DECISIO LXXXVII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P.D.Bichio.

Militen. Parochialis.

Lunæ 31. Ianuarij 1650.

§.1 Citationis defectum obstare vlteriori executioni sententiæ latæ ab Executore Apostolico:Necnon eiusdem sententiæ iniustitiam,apparet in alia decisione sub die 28.Iunij proximi præteriti coram me edita,quæ hodie reuisa & confirmata fuit.

2.Erat enim necessaria citato Iosephi,quem ex capite homicidij incapacem esse huius Parochialis Ceraulus Aduersarius narrauit Papæ in literis suæ prouisionis; tum inspectis verbis literarum Apostolicarum, ibi, *vocato dicto Iosepho*, quæ vti concepta per ablatiuum absolutum inducunt conditionem,& fortiam, eaque non adimpleta,processus est nullus, Rot. *dec. 707. num. 2. fin. part. 3. recent.* quàm attenta dispositione iuris, cum regulariter, quoties gratia tendit in præiudicium intrinsecum alterius, illius citato coram Executore requiratur, vt præter allegatos in alia decisione, fuit dictum in *Gallien. Prioratus 5. Iunij 1649. §. penultimo coram me.*

3.Citatio autem facta per affixionem ad valuas nullius momenti est, non præcedente citatione personali Clem.2.*de re indicat.*Seraph. *dec.126.n.4.*Et gratis ex aduerso dicitur adhibitas prius fuisse diligentias, in loco soliti domicilij Iosephi;quo casu, subsecuta præsertim comparitione citati sustinet citationem dixit Rot. penes Comitulum *dec.125.n.2.& 3.*

4.Iniustitia pariter euidens est,quia coram Executore iustificata non fuit narratiua homicidij plenè, & concludenter, vt debuit; cum sit fundamentum gratiæ: sed solum exhibita sententia condemnatoria Iosephi ad triremes, quæ vti lata in contumaciam delictum, non probat ex allegatis *in prima dec §.4. in casu*, quibus adduntur aliæ duæ relatæ à Farinac. *in prox. q.11. post n.92.*

5. Eo minus quia eadem sententia,ex capite nullitatis,& iniustitiæ reuocata nouissimè fuit A.C.& insuper condemnatus accusator ad perpetuas triremes ob calumniam accusationis, & falsitates commissas: Etiam simulando quod contra Iosephum fuisset executum monitorium ad comparendum coram iudice; qui ipsum, vt suprà, in contumaciam ad triremes condemnauit: Vnde continenter, quod processus ille criminalis compilatus fuit calumniosè contra Iosephum sine eius citatione;sine qua Iudex criminalis,ne dum ad sententiam, sed nec ad inquisitionem potuit procedere quando, vt hic, ad instantiam patris procedebatur;quicquid dicendum esset;si fuisset processum ex officio,vt distinguendo ex sententia Aretin.tradit Boss.*in prax.tit.de inquisit.n.72.*facit Farin.*cons.111.n.11.lib.2.*

c.6. Sed obstat quòd licet sententia lata in contumaciā non probet delictum,reo tamen non comparente intra annum probet priuationem, quæ sufficit vt declarauit Rota *in Romana Beneficiat.S Petri 15 Iunij 1561.coram Oradin impress post.2. volumen, cons.* Farinac. *decis. 3. n.5.* & tradit Lother. *de re benef.lib.2 c.18. n.168.iunct.on. 166.* Vnde dixerat hoc procedere quamuis post annum, reus ex Principis rescripto admissus fuisset ad purgandam contumaciam, quia rescriptum non tollit ius quæsitum ex annuali mora in comparendo quam nocere etiam, quando ex ipsa lectura inquisitionis, & processus constat euidenter de eius nullitate, tradit Farinac:*cons.111.n.13 in fine,& n.14.lib.2.*

7. In casu tamque nostro hæc non applicantur, quia

nec versamur in terminis sententiæ latæ in contumaciam, cum in rei veritate nuper probata, nusquam contra Iosephum transmissum fuerit; & executum monitorium, & alioquin contumacia non contrahatur, *l. contumacia 5. ff. de rei iud.* Seraphin. *decis.* 972. *n.* 12. Rota *decis.* 254. *num.* 5. *part.* 6. *recent.* neque solum Iosephus post annum comparuit, sed etiam obtinuit sententiam reuocatoriam primæ sententiæ, cum omnibus inde secutis, quæ proinde habetur, ac si facta non fuisset, vt in terminis Rota *in Romana Canonicatus S. Angeli* 17. *Maij* 1567. *coram Cotta impress.* post Farinac. *in prax. q.* 11 *sub n.* 92. *col.* 3. *in fine*, ibi, & non constat de reuocatione illius.

8. Tandem non obstat, quod sola pendentia iudicij criminalis, propter infamiam saltem facti, quam Iosepho irrogabat, efficeret, ne ei Ordinarius posset hanc Parochialem conferre *c. omnip. de accusat.* cum aliis allegat à Garzia *de benefic. part.* 7. *c.* 8. *n.* 6. Nam respondetur primò, quod ad hunc effectum iudicium criminale per calumniam vt in casu nostro, motum, ac institutum non reuelat, Felin. *in d. c. omnipotens n.* 3. *vers. limita.* Ne alias aperiatur via cuilibet maleuolo impediendi personis honestis consecutionem beneficiorum, vt bene *in d. cap. omnipotens.* aduertit August. Barbos. *sub n.* 2. *vers. & limitatur.* Et conferunt tradita à Nauarro *cons.* 22. *sub num.* 6. *de haered.* vbi quod ad impediendum, nec criminaliter denuntiatus de aliquo delicto eligi possit ad dignitatem, seu officium requiritur semiplena probatio delicti. Sic etiam Mirand. & alij relati à Modern. Parmens. *in com. regul. resolut.* 26. *num* 22. & à Modern. Clusino *de canon. elect. disp.* 1. *contr.* 1. *num.* 5, & 8.

9. Secundo, quod dici non poterat pendere iudicium aliquod criminale contra Iosephum, qui, vt supra dicebam, nusquam fuerat monitus, aut citatus, *l. libert. la.* 2. *ff in ius vocan.* Boss. *in tit. de foro compet. num* 203. Farinac. *cons. crim.* 298. *sub n.* 3 *vers. nec facit, lib.* 3. Nihilque refert, quod inter aliquas personas calumniæ participes, aut saltem non graues, & honestas, Iosephi accusatio, aut prætensum crimen vociferaretur Felin. *in cap. testimonium num.* 14. *de testibus* Garz. *de benefic. d. cap.* 8. *num.* 9. & 12. & *duob. seq.* Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 43. *num.* 17. & *in d. cap. omnip. sub num.* 2. *vers qua incurritur.* P. Layman. *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *part.* 5. *cap.* 4. *sub n.* 4. *vers. secundo vt aliquis*, cum aliis allegat. à Modern. Matrit. *quæst. reg. tom.* 3, *verbo infamia, num.* 9. Vt enim incurratur infamia facti, oportet opinionem criminis, illam quatenus commissum esset irrogantis manere apud personas graues, & plures; itaut non sufficiat minoris partis, vt ex text. *in cap. inquisitionis, § quæsiuisti de accusat.* docet ibi gloss. *vers. vlt.* Innoc. *num.* 5. Abb. *num.* 6. *in cap. per vestras n.* 12. *de cohab. clericorum* Sanchez *respons. moral. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 3. *dub.* 4. *numero secundo*, & *quarto* vbi allegantur concordantes.

10. Quæ vero infamia iuris, ex sententia condemnatoria resultare solet *l infamem, ff. public. iudic.* non resultat, quando vt hic in contumacia, seu verius reo non legitimè vocato sententia lata fuit, Clar. *in prax. crim. lib.* 5. *§. fin. quæst.* 72. *colum* 1. *in fine* P. Layman. *d. tract.* 5, *part.* 3. *cap.* 4 *sub n.* 1. *vers. requiritur autem.* Giurba *cons. crimin.* 65. *n.* 69. aliisque relatis à Modern. Maceraten. *de diff. inter iudici. ciuil. & crim. differ.* 16. *n.* 3. vbi pluribus id comprobat. Et quatenus opus esset delatam Sanchez *respons. moral. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 3 *dub.* 6. *n.* 27. Barbos. *de potest. Episc. alleg.* 43. *num.* 20. Et ita decisum informante Iosepho, diu tamen aduersario expectato, ac citato.

DECISIO LXXXVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Fusginaten. hæreditatis.

Lunæ 14. *Februarij* 1650.

§. 1 MOrtuo Petro Roncallo inter Equites obedientiæ Magistralis dum degeret in humanis præuia votorum castitatis obedientiæ, ac paupertatis emissione adscripto; cum sacra Hierosolymitana Religio successionem in bonis ipsius sibi apertam esse contenderet dubitaui. An eidem, vel Eminentissimo D. Magno Magistro exinde fuerit debita successio, & negatiua prodiit hodie resolutio ex validæ professionis, nondum iustificatæ defectu, in gradu præsertim Religionis, assensu Pontificis, nec erecto, nec approbato, contra Sacri Lateranensi Concilij decretum relatum *in capit. vltimo de relig. domi.* sine cuius professionis validæ concursu, obligatio Petri erga Religionem efficaciter contracta non fuit, nec sacra proinde Religio ad ipsius defuncti bona potuit aspirare iuxta gloss. *in authentica ingressi in verbo dedicat. C. de sacr. sanct. Eccles.* ibique Odof. *num.* 11. Bart. *num.* 32. Bald. *num.* 27. *circa finem*, Salicet. *num.* 7. Castr. *num.* 20. Alberic. *num.* 13, cæterique communiter Gemin. *cons.* 66. *num* 9. Cald. *cons.* 23. *col.* 2. *post med. vers. vera tamen ratio, & naturalis, vsque ad fin. de regul.* Rot. *in Bonon. bonorum* 17. *Nouembris* 1615. *coram bona mem. Pirouano inter impressas part.* 4. *to.* 3. *rec. dec.* 633. *n.* 3.

2. Contraria verò professionis validæ probatio, nec valet ex testibus resultare, contestantibus nimirum, eundem Petrum tria Religiosorum vota nuncupasse, ac professionem successiuè in manibus Equitis, ad id specialiter deputati, emisisse prout alias hinc eam Rota deduxit *coram Mohedano decis.* 10. *de causa poss. & proprietatis*, & *in vna Mesen. profess.* 2. *Iunij* 1636. *coram Reuerendiss. Salamantino* penes Tambur. *de iure Abb. dec.* 3. *n.* 2.

3. Cum enim hæc sacra Religio in tres tantummodo species Equitum ipso institutionis, initio, distincta fuerit; Alteram scilicet Militum, ex primaria Orbis Terrarum vniuersi nobilitate ascitam, vt ipsi forent Christi fidelium ensis, ac miserabilium clypeus personarum; Alteram fratrum Capellanorum Conuentualium, ac obedientiæ; Alteram denique fratrum seruientium armorum, ac officiorum, sicuti eiusdem Religionis stabilimenta testantur, in statutorum volumina registrata *tit.* 2. *cap.* 2. *sub rubr. della diuis. de gradi, de fratelli dell ordine nostro* Et triplicatus hic solummodo Equitum gradus sub titulo Religionis confirmationem ab Apostolica Sede obtineat, vt ex Sixtina Constitutione dignoscitur initio statutorum voluminis impressa: Ac tripartitus hic quoque gradus proprio Magni Magistri Sacramento, ipsa suscepti muneris die, tantummodo approbetur, vt elicitur ex altero *Statuto sub tit.* 13, *cap.* 3. *in fine de elect.* Ipse proinde non potuit, nouum Equitum gradum superaddere Religioni, eadem inconsulta, de cuius obligatione, ac præiudicio per noui gradus, ac successiuam Equitis incorporationem agebatur secund. gloss. *in capite porrectum in verbo non facit habitus de Regul. & in cap. vlt. in verbo pertineat eodem tit. lib* 6. *vbi etiam* Ancar. *in* 2. *notab.* Franc. *numer.* 2. Gemin. *numer.* 3. Ioannes Monac. *num.* 1. ibique Probus *ad eum num.* 1. & 3. Roderic. *q. Regul. tom.* 3. *quæst.* 17. *art.* 7. & alij relati plures per Sanchez *ad precept. decal. lib.* 5, *cap.* 4. *n.* 65. Irrequisito præsertim Apostolicæ Sedis assensu, in triplicati gradus erectione antecedenter abhibito, ac in noui propterea institutione per necesse adhibendo, ad text. *in cap. vlt.*

vlt. vbique gloss. in verbo nouam de Relig. dom. & in c. vnico, in princ. ibique Gloss. in verbo habitum eodem tit. lib. 6. & in Extrauag. Ioannis XVII. vnica eodem tit. notat Siluest. in summa in verbo Religio in primo n. 6. Armil. n. 4. Nauarr. in comm. 1. de reg. sub n. 28. in 23. §. Roderic. quæst. reg. tom. 3. q. 48. art. 3. Less. de iustitia & iur. lib. 2. c. 41. n. 62. vers. 9. circa medium, & latè prosequitur Axor. instit. moral. lib. 11. cap. 24. quæst. 5. & p. 2. lib. 3. cap. 7. Sanchez ad præcepta decal. lib. 5. c. 1. sub n. 19.

4. Cum maximè particulares Religionis constitutiones (quæ vt potè authoritate Apostolica, ac Magni Magistri Sacramento firmatæ ab eo debuerant in viridi obseruantia retineri, vt respondit Rota in vna Melliten. præeminentiarum 13. Nouembris 1638. coram bon. mem. Pirouano impress. part. 5. recent. decis. 209. sub n. 1. cum seqq. & in Melenitana amianit. 30. Maij 1639. in §. num. vlt. quod talis receptio coram Reuerendiss. D. meo Decano. Petro obstarent, quin inter Equites recipi posset, vel ob defectum nobilitatis ex latere paterno cessantis, atque concordi Commissariorum relatione, ac Venerabilis consilij linguæ Italicæ decreto reiectæ, qua tamen pro gradus præfati assecutione aetas necessaria decern. in Statuto tit. 2. c. 17. 20. & 41. rubr. Chi haues se essercit. mercantia: Vel ob præstitam professionem non expleto anno probationis, tum per alterum statutum essentialiter requisito in c. 28. eod. tit. tum ex disposit. Sac. Concil. Trident. sess. 25. de regul. in hac etiam Religione seruanda, vt respondit S. Congregatio de mense Iunij 1599. & alias de mense Iunij anno 1582. vt testatur Paris. de resignat. benef. lib. 6. q. 2. num. 120. & tradit Genuen. in praxi c. 20. in fine. Barbosa de officio, & potest. Episcopi allegat. 101. num. 8. & pluribus comprobat Gratianus discept. forens. cap. 361. num. 27. cum seqq. Vel ratione denique loci professionis emissæ, videlicet extra Conuentum contra alterius sanctionem Statuti eodem tit. cap. 2. Quæ proinde ipsum Religioni obligare non voluit, non solùm ob defectum prohibitionis legitimæ, vnius anni continui tempore non expletæ prout sanxit S. Trid. Synod. sess. 25. de Regul. adducto c. 15. & tradit Ioannes Andr. in c. 1. de elect. lib. 6. Syluest. in summa in verbo Religio 5. q. 4. Nauarr. lib. 3. tit. de Regul. cons. 34. & 37. & in commen. 2. eodem tit. nu. 19. Suar. de Relig. tom. 3. lib. 5. c. 5. num. 1. Less. de iust. & iur. lib. 2. c. 41. dub. 59. Siue etiam ob resistentiam potestatis ipso Magno Magistro, eumdem cooptandi in alio Equitum gradu, præter expressos, ac incorporandi Religioni, ita quod nec obligatio reciproca induci validè potuerit, prout ad effectum prædictum, potestas incorporandi legitima necessaria foret, secundum Innoc. in cap. porrectum, sub num. 4. Antonius de Butrio n. 9. Abb. n. 10. de Regul. Syluester in summa in verbo Religio in primo, num. 5. & 14. Nauarr. in comment. 4. de Regul. n. 74. Less. de iustitia & iur. lib. 2. d. c. 41. n. 10. & 62. Roderic. quæst. Regul. to. quæst. 1. art. 2. Sanchez ad præcepta decalogi lib. 5. c. 4. n. 62. Rota decis. 195. num. 14. part. 4. tom. 2. recent.

5. Obesse præterea non poterit, quod essentialis perfectio professionis in tribus votis à Petro, vt præfertur emissis, Regulariter soleat contineri, ad text. in c. cum ad monasterium in fine de statu monachorum, & in cap. ad Apostolicam de Regul. Diuus Thomas secunda secunda quæst. vlt. art. 3. 4. & 5. eiusque probatio, inde sat elici videatur.

6. Quoniam (præterquã vota illa emissa fuerant in ordine ab Apostolica Sede nondum approbato sub titulo Religionis) licet eadem vouentis obligationem erga Deum præ se ferant efficacem, non tamen ipsum vti certæ Religioni professum obstrinxere, dum præstita solummodo fuerant in manibus superioris legitima facultate carentis ipsum in Religione cooptandi, nec vicissim obligandi authoritate pollentis, vt bene explicant Innoc. in d. c. porrectum sub n. 5. Butrius n. 9. Abb. n. 10. cum seqq. de Regul. Nauarr. in comment. 1. eodem tit. n. 18 & comment. 4. n. 74. vbi pro ratione considerat, quod professio nullatenus subsistere possit absque legitimo duarum interuentu personarum, quarum altera suam erga Religionem fidem astringat, altera Religionis erga ipsum obligationem inducat, quam quippe reciprocam professio ipsa contineat, Less. de iustit. & iur. d. lib. 2. c. 41. sub n. 11. & 61. Roderic. quæst. Regul. tom. 1. q. 1. art. ...

7. Nec etiam præfato gradui, ac professioni licet inualidæ robur addit consuetudo efficacibus, vt ex aduerso supponitur probationibus iustificata; Quamuis enim alias legitimè constaret, quod Eminentissimus Magnus Magister pro tempore, huiusmodi obedientiæ Magistralis habitum, seu deuotionis, vel aliter nuncupatum remissio aliqualiter nobilitatis rigore, ac probationis anno, personis sibi bene visis deferre consueuerit, non tamen inde concluditur personis illas, eo decoratas, etiam si vota prædicta protulerint, de corpore Religionis euasisse, quamuis pium ac laudabile viuendi institutum elegerint, atque honorato habitu præfato cohonestati, Equitis nomen assumpserint, vt notat Abb. in rub. de Regul. num. 1. Nauarr. in comment. 1. eod. tit. sub num 18. in fine, & cons. 33. num. 3. eod. tit. de Regul. Less. de iustitia, & iur. Adducto c. 41. sub num 61. §. 6. in fine vers. aduerte tamen, Syluest. in summa in §. Religio primo qu. 1. §. secundum fratres, & bene declarat Rodriq. d. q. 1. art. 2. vers. hinc est, quod votum eorum cum seqq. & tom. 3. q. 48. art. 4. & q. 71. art. 1. §. prima conclusio, & in similibus fere terminis Monialium scilicet sub instituto S. Franciscæ in Vrbe militantium, tradit idem Nauarr. in cons. 9. de statu Monachorum lib. 3. ipsas, licet cum habitus mutatione, ac trium sub emissione votorum collegialiter viuentes, non tamen Religiosas inde professas esse censendas, dum ipsarum Regulam sub titulo veræ Religionis non approbauerat Eugenius Pontifex, sed sub laudabili solummodo institutione viuendi, Adeóque allegata consuetudo ad effectum de quo agitur suffragari non poterit, dum in eisdem terminis vertentis controuersiæ non ostenditur præcisè seruata, & tamen esset pernecesse probanda, secundum Oldrad. cons. 217. Ayman. cons. 96. nu. 4. Anch. cons. 319. n. 8. Cæsar de Grass. decis. 6. num. 5. de prob. & coram Seraph. 326. n. 2. coram Greg. 45. n. 6. 162. n. 2. & part. 3. recent. decis. 662. n. 3. & part. 4. tom. 2. dec. 321. n. 24.

8. Hinc minus ad probationem consuetudinis præassertæ deseruiunt, siue Breue sanct. mem. Clem. VIII. hortantis Magnum Magistrum, qui Siculum quemdam ad habitum obedientiæ Magistralis admitteret, eoque titulo Equitem renunciaret; siue literæ commendatitiæ Cardinalis Aldobrandini nepotis, eiusdem fauore transmissæ. Siquidem illa tantummodo supponunt in Magno Magistro facultatem, eam tamen nullatenus attribuunt neque iustificant, nisi aliunde constet tunc verè, ac realiter extitisse cum ad hunc effectum Breue, ac literæ prædictæ non emanauerint, vt deciditur in Clem. vlt. § similiter, ibique post gloss. per DD. communiter d. sententia excommunicat. Oldrad. cons. 258. sub n. 1. vers. è contra autem cum seqq. Rom. cons. 180. n. 4. Rot. decis. 22. de in fine de procurat. antiq. & decis. 108. n. 3. p. 1. & dec. 54. n. 4. part. 2. decis. Neque ex iis valet inferri personas eodem habitu insignitas, in ipsa Religione tunc fuisse, ac esse incorporatas, vnde pendet solutio dubitationis propositæ.

9. Hinc quoque S. Religioni opitulari non potuit lapsus temporis spatio annorum 30. & vltra, à die per Petrum editæ possessionis, quasi beneplacitum Apostolicum valeat inde præsumi. Etenim procedere forsan posset obiectio, si cum temporis cursu obseruãtia quoque

que concurreret, nimirum, quod Petrus semper inter Equites habitus fuerit, ac Religiosus vtrumque requisitum ad hunc effectum copulatiuè necessarium tradit Abb. *Albericus sub n.3. de testibus*. Alex. *cons. 2. n. 70. & cons. 17. num 4. lib. 4.* & pluries respondit Rot. *videlicet in vna Mediolauen. rescissionis permutatione 10. Ianuar. 1587. coram recol. mem. Card. Pamphilio & decis. 176. n. 45. p. 5. recent.* & post Pacif. Salu. *dec. 170. num 8. & in Perusina bonorum 4. Iulij 1608. coram Penia.* Dum itaque obseruantia in casu proposito excluditur ex testibus, deponentibus, Petrum per annos vigintiquinque, & vltra, nec in Pallio, nec in pectore Crucem detulisse, ab eoque tempore citra intra Equites amplius agnitum non fuisse, nec recensitum, cursus ille temporis, licet longæuus; præsumptionem Pontificis assensus inducere non valet, vt notat Socin. *in cons. 29. n. 10. cum seqq. lib. 1.* Iason. *in l. sciendam in 4. limit. ff. de verb. oblig.* Felin. *in c. sicut n. 33. vers. 7. & vlt. de re iud.* Add. ad dec. Put. *355. n. 7. libro secundo.* Rota *coram bon. mem. Cocc. dec. 301. n. 3.*

10. Prædicta verò certiora redduntur ex resolutione S. Congregationis Conc. Trid. *in vna Meliten. sub die 10. Maij 1608.* qua Eminentissimi Patres responderunt, Professionem ab huiusmodi Equitibus obedientiæ nuncupatis emissam, nullius esse roboris, atque momenti ad obligandum ipsos Religioni, nisi eorum institutio per Apostolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentissimus M. Magister legitimam ad id facultatem obtineat; Quorum responsa non solùm futuris imponendi finem controuersiis vim obtinent, sed iustam quoque præ se ferunt interpretationem, in præcedentibus casibus hactenus non decisis, neque in iudicium deductis pari ratione seruandam, iuxta gloss. *in proœm. Clem. in verb. de cætero.* Salas *de leg. quæst. 97. tr. 14. sect 12. vers. 4. colligo,* vbi loquitur in specie de resolut. S. Congregationis præfatæ, Rota *coram Greg. dec. 310. n. 7. & dec. 17. n. 31. part. 4. tom. 2. rec. & in Maleuitana antianitatis 26. Maij 1640. in § non obstat quòd prædicta ordinatio coram Reuerendiss. D. meo Decano;* Et ab hoc Tribunali semper magna cum reuerentia suscipi solent, vt dictum fuit in Auersa *beneficiorum 3. Iulij 1606. coram Card. Sacrato, & coram Buratt. dec. 478. n. 2. & in Meten. Abbatia 19. Iunij 1628. coram Reuerend. D. meo Decano, & in Maioricen. parochialis 13. Iunij 1646. coram R. P. D. meo Celso,* & in aliis relatis *in Calaguritana clauis 12. Ianu. 1648. in vlt. § coram R. P. D. meo Corrado, & in Oppiden. processionum 18. Maij 1646. in §. Et hæc iuris dispositio coram me.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO LXXXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Concheñ Pensionis.

Luna 14. Februarij 1650.

§. 1. RAtiones ipsæ quæ iuxta decisiones in priori instantia coram R. P. D. meo Corrado editas sub die 13. Ianuarij 1648. & 21. Maij 1649. Sententiæ Rotalis ab eodem D. meo Corrado super nullitate pensionis latæ iustitiam demonstrant, mouerunt hodie Dominos, vt eandem sententiam confirmandam esse responderent; nempe defectus iustificationis valoris à Mázilla pensionario narrati, & simulatio in fraudem decreti Sacri Concil. Trid. sess. 25. de reformat c. 15.

2. Debuit namque pensionarius in hoc iudicio petitorio iustificare valorem, ducatorum 500. auri de Camera à se narratum Papæ per ascensum, cum huiusmodi narratiua dicatur causa, & fundamentum gratiæ, vt in puncto præter allegatos in decisionibus R. P. D. mei Corradi tradit Lother. *de re benef. lib. 1. q. 43. n. 12 & seqq.* vbi hoc ampliat quando, vt in casu nostro agitur de pensione reseruata beneficio pleno, Rota *decis. 526. n. 1. part. 3. decis. 287. n. 9. part. 5. recent. & in Placentina pensionis 25. Iun. 1646. coram R. P. D. meo Cerro,* vbi sequendo distinctionem semper in hoc Sacro Tribunali receptam dicitur quod, aut agitur in iudicio possessorio, & onus probandi falsitatem valoris narrati incumbit titulari, quia est de eius exceptione, cùm pensionario sufficiat docere de quasi possessione exigendi, aut igitur petitoria & valor probandus est à pensionario, quia cum titularis habeat intentionem fundatam in dispositione iuris quod beneficia sine diminutione conferantur, innitatur, opus est, pensionarius literis Apostolicis reseruationis pensionis, & quidem validis, quales non sont nisi iustificentur in valore narrato, vbi vt hic agitur contra successorem in beneficio qui reseruationi pensionis non consensit.

3. At pensionarius non iustificauit, solumque apparet de valore in ducat. 500. monetæ Castellæ, nec excusatur siue quia falsa narratiua, quæ non mouit concedentem, & dolosa non est, gratiam non vitiat *cap. super literis de rescript.* cuius dispositionem ad rescripta gratiosa extendit Innoc. *in cap. postulasti nu. 1. eod. tit.* Lap. *alleg. 89. n. 6. aliique relati in decis. 288. n. 1.* post cons. Farin. *decis. 536. n. 4. par. 4. tom. 3. recent.* concedentem vero non magis mouit narratiua valoris in 500. ducatis Cameræ, quam mouisset in totidem monetæ Castellæ, cum semper remaneant pro titulari duæ tertiæ partes fructuum quibus saluis Papa solet beneficia grauare pensione, vt per Gigan. *de pens. q. 9. sub n. 1. & 2. & sub n. 5. in fin.* Rot. *in Romana pensionis 25. Maij 1646. §. vnde huiusmodi coram me,* & magis in terminis ad effectum excusandi malam expressionem valoris fuit ponderatum *in d. decis. 536. n. 5. vers. alia enim, & n. 6. p. 4. tom. 3. recent.*

4. Siue quia mala expressio proueuit ab errore procuratoris, ac expeditoris, vt constat: quia in mandato procuræ dato à principali valor expositus; fuit in 500. ducatis monetæ Castellæ, quod excludit dolum principalis, & licet Rota non facile admittat istam excusationem propter fraudes quæ alias fieri possent impetrando per medium procuratoris, vt refert Crescen. *decis. 10. de præben.* hoc procedere quando error versatur circa ea, quæ Papam ad concedendum difficiliorem reddere potuissent, necnon conuincitur ex publicis instrumentis mandati procuræ dati à principali declarauit Rot. inter impress. cons. Farin. *decis. 270. sub n. 4. vers. censuorum Domini, & d. decis. 268. sub n. 11. vers. fuit responsum,* quas refert & sequitur *d. decis. 536. n. 5. & n. 18. part 4. tom. 3. recent.*

5. Primum enim cessat, quia non constat remanere pro titulari duas tertias partes fructuum deductis oneribus, quod est in specie probandum ab impetrante, Seraph. *decision. 1050. numer. 1.* Rot. *decis. 444. numer. 4. part. 2. recen. decision. 237. numero sexto, cit. coram bon. mem.* Card. *Mellino, & in Menopolitana pensionis 7. Februarij 1648. coram me;* præsumique potest dolo narratus valor in ducatis cameræ, vt Papa libentius tantam pensionem beneficio pleno reseruaret: quicquid enim sit, quando pensionarius erat puer teneræ ætatis, & agitur pro reductione pensionis contra titularem qui illi consensit in quibus terminis loquitur ex aduerso allegata *decis. 536. part. 4. tom. 3. recent. vt patet num. 4. & sub num. 7.* vel quando falsa narratiua non tendit in alicuius præiudicium, puta quia impetrans beneficium non curatum se Presbyterum narrauerit, cum tamen simplex Clericus esset, qui est casus supra citat. *dec. 270. & 288. apud Farinac. post cons.* Sanè in maiore qui bene sciebat valorem beneficij, & in gratia præiudiciali tertio prout est re-

seruatio pensionis; quia Papa procedit cum maiori circumspectione oritur suspicio, quod nisi fuisset facta illa narratiua Papa non concessisset vt respondendo contrariis bene distinxit Rota *in d. decis. 270. sub n. 3. vers. & quantum ex doctor.* Gemin. *in c. gratia n. 4. in fin. de rescript. in 6.* quam sequitur Crese. *decis. 10. nu. 2. de praben.* Cassad. *decis. 10. n. 3. vers. scilicet quod expressio eod. tit.* & generaliter quod Papa gratiam quæ alieni præiudicium infert presumatur non concessisse, vel difficilius si narratina sit falsa, fuit dictum *In Nouarien. Canonicatus 22. Februarij 1593. coram clar. mem. Card. Hieron. Pamphilio impress. apud Marches. de commiss. parte prima fol 451. sub n. 4. vers. & praesertim in decisione 250. n. 5. coram san. mem. Greg. XV. & in Calaguritana beneficij de Cornago 27. Maij 1647. coram me.*

6. Alterum pariter penitus remouetur, quia pensionarius receptis literis Apostolicis narratiuam valoris in ducatis 500. Cameræ continentibus, non solùm non contradizit, aut pro illarum correctione institit, quam forsan nec obtinere potuisset cum literæ non discordent à supplicatione, sed à mandato iuxta alteram ex opinionibus relatam. Mandos. *super reg. 27. Cancell. n. 7.* sed eas in iudicio produxit pro obtinenda earum executione; hinc enim illas ratificasse censetur cum omnibus qualitatibus, & narratiuis ibi expressis ex alleg. *in 2. dec.* R. P. D. *mei Corradi § quin prater quod:* parumque refert quod productio facta fuerit à procuratore absque speciali mandato, quia ipse pensionarius non literis, tum earum productione vsus fuit obtinendo illarum executionem, & obtentam in variis Tribunalibus defendendo, qui vsus inducit ratificationem æquipollentem speciali mandato *l. si filiusfamilias*, vbi notant omnes, *ff. ad Maced.* cum aliis adductis *in Casenaten. fructuum 28 Iunij 1647. fin. coram Reuerend. P. D. meo Royn.* & in specie supplicationis porrectæ à procuratore, Caputaq. *decis. 193. numer. 1. & 2. & numer. 4. part. 1.* Caual. *decis. 26. numer. 1.* Put. *in punct. pensionis expedita à procuratore decis. 100. sub num. 1. versic. tamen, & numer. 2. lib. 2. incorr.* itavt falsa narratiua procuratoris apta vitiare gratiam noceat principali propter illius vsum, esto quod non nocere si nullatenus mouere potuisset Principem ad concedendum, ac tertio non præiudicaret in quibus terminis gratiæ vsum non nocere dixit Rota *in sæpè citata dec. 288. num. 12.* post cons. Farin.

7. Simulatio quoque in fraudem Concilij Tridentini prohibentis reseruari filio pensionem super beneficio possesso à patre visa est vrgere, nam Manzilla quia prohibeatur obtinere pensionem super fructibus Ecclesiæ Parochialis Loci Vallis de Colmenas, quam tunc Iacobus eius pater naturalis possidebat, curauit quod idem Iacobus consentiret pensioni ad fauorem Petri Ordono nepotis Sanctij Ordono vt vice versa idem Sanctius super fructibus alterius Parochialis loci Catasenellæ à se possessæ consentiret simili pensioni ad fauorem ipsius Manzillæ prout factum fuit, expeditæque fuere inde literæ expensis solius Manzillæ. Vnde apparet cum causa simulandi ad euitandam scilicet, seu veriùs eludendam prohibitionem Concilij, vt ferè in punct. Paris. *de consid. q. 51 n. 3.* S. Aymon *cons. 153. n. 8.* tum animus & coniecturæ simulationis quibus illa conuincitur ex quo occultè committitur cap. *per tuas sicut.* vbi Innoc. *n. 1. de simon* Lotther. *de re benef. lib. 1. q 36. n. 105.* Rot. *dec. 238. n. 14. coram san. mem. Greg. XV. & in Balneoregien. simonia 17. Maij 1624. coram bon. mem. Coccino.*

8. Et inter coniecturas potissima est quæ resultat ex Contextualitate mandatorum procuræ ab vtroque Rectore eodem tempore; & coram eodem Notario; & testibus ad consentiendum pensionibus vt supra datorum Paris. *de resign. lib. 24. q. 9. n. 10. & seqq. vsque ad 15. & de consid. d. q. 51. n. 5. & 9. & 17. in fin.* Rot. *decis. 134. n. 3. vers. & ex breuitate p. 2. diuers.* aliique relati *in 2. decis. coram D. meo Corrado. § penult.* neque correspectiuitas euitari potest eo quod testes deponunt mandatum Iacobi patris Manzillæ emanasse in remunerationem eorum, quæ Sanctius Ordono fecerat ad fauorem ipsius Manzillæ, ex quo infertur quod ob diuersitatem causæ vtriusque mandati Contextualitas non inducit correspectiuitatem *ex alleg. in dec. 391. n. 13. coram san. mem. Gregor. XV. & in Romana seu Veliterna restitutionis in integrum 27. Septembris 2646. coram me.* Quia titulus iste remunerationis cùm sit relatiuus ad beneficium acceptum, hoc est ad consensum à Sanctio præstitum ad fauorem Manzillæ magis conuincit identitatem causæ, & correspectiuitatem consensuum, quod scilicet vnus consenserit contemplatione consensus alterius, itavt ex vtriusque simultaneo, & effectuato consensu probetur mutua inter ipsos permutatio, vt in terminis consensus remuneratorij est text. *in l. sed & si lege 28. consuluit, in fin.* ibi *genus quoddam hoc est permutationis, ff. de pet. hæred.* & ibi notat Ant. Faber. *col. 3. circa fin. vers. remunerationem fol. 307. facit, text. in l. si pignora 56. vers. species enim, ff. de furt.* Accedente præsertim quod Mãzilla fecit expensas expeditionis vtriusque pẽsionis, quod pro cõiectura fraudis adducit Paris. *de confident. q. 27. n. 1. & seqq.* Rota *in Romana domus ad Transtyberim. 18. Iunij 2638. § 1. insurgit coram Eminentissim. Card. Panzirolo,* & vtrimque resultabat vtilitas ad fauorem consanguineorum ipsorum consentientium, nempe ex vna parte nepotis, ex altera filij quod pariter fraudis argumentum præbere tradit Paris. *de consid. d. quæst. 27. num 6. & 7.* vnde quicquid dicendum esset si aliqua ex prædictis coniecturis concurreret, sanè omnibus simul iunctis apparet præcessisse inter partes expressam, aut præsumptam conuentionem de ad inuicem consentiendo, Anchar. *cons. 434. sub numer. 3. versic. ex praeambulis.* Aim. *consil. 153. num. 9.* & pensionem cadere sub prohibitione Concilij Tridentini, vt in his terminis declaratum fuisse à S. Congregatione refert Garz. *de benef. part. 7. c. 3. num. 87.* vbi in fine dicitur quod consensus pensionis dicitur præstitus per fraudem & in proximis terminis Aufred. *ad Cappell. Thol. q 439. num. 5.*

Et ita decisum vtraque, &c.

DECISIO XC.

Sacra Rota Rom coram R. P. D. Cerro.

Vicen. Iurisdictionis.

Luna 2. Maij 1650.

1 §. Literas Apostolicas tam S. memoriæ Clementis VIII. sub data 14. *Kal. Septembris* 1592. in quibus Ecclesia S. Ioannis de Abbatissis in Collegiatam erecta cũ suis Dignitatibus, Canonicatibus, Præbẽdis, Capitulo, Beneficiis, & quibuscunque Ministris submittitur Iurisdictioni Ordinarij, quàm etiam fel. record. Vrbani VIII. sub data 18. *Ianuarij* 1624 illarum confirmatorias, exequendas esse diffinitiuè pronũciatum fuit per sententiam Rotalem, à qua interposita appellatione, & causa mihi commissa cum clausula, *Parito literis arbitrio*, dubitaui, An intret arbitrium, & illud non intrare, pro illarum retardatione Domini responderunt, quia literæ Apostolicæ de iure paratam habent executionem cap. *si Capitulo, vbi gloss. in verb. exequatur de concess. prabend in 6* Mohed. *dec. 23. vt lit. pendent.* Card. Canaler. *decis. 230. num. 1. & seq.* Buratt. *decis. 435. n. 1.* *Vigellen. dec. 60. n. 2.* Præsertim

in

in proposito, quo ex præfata sententia Rotali, quæ est valida, & iusta (vt inferius probabitur) apparent iustificaræ, vt responsum fuit in Nazarena, seu Montis viridis beneficij 15. *Decemb.* 1645. *coram* R. P. D. *meo Verospie, in Gerunden. Parochialis* 26. *Nouemb.* 1646. & *in Beneuentana Canonicatus* 8. *Febr.* 1647. *coram* R.P.D. *meo Bichio.*

Validitas est clara, nec obstat nullitas ex eo deducta quod sententia Rotalis fuerit prolata contra sententiam de partibus latam ad fauorem Archipresbyteri, à qua fuit per Episcopum appellatum, ea non reuocata contra *l. 1. C. quand. prouoc. non est necess.*

Quia cum Rota pronunciauerit prout in prima, sicut validè pronunciare potuit vigore clausulæ, *quam*, & *quas* appositæ in Commissione Card Seraph. *dec.* 1241. *n.* 2. & *dec.* 1327. *n.* 3. Buratt. *dec.* 241. *n.* 6. & *dec.* 405. *n.* 1. Rot. *in recent. dec.* 305. *n.* 3. *cum seqq. p.* 6. & *dec.* 303. *n.* 2. *part.* 7. Non fuit opus dictam præcedentem sententiam reuocare, ex deductis coram Card. Caual. *dec.* 31. *n.* 3. *in recent. dec.* 161. *sub n.* 2. *vers. Præterea part.* 1. *dec.* 264. *n.* 1. & 2. *part.* 6. & *dec.* 26. *n.* 3. *part.* 7. cum cæteris allegatis *in Romana fideicommissi de Spiritibus* 14. *Iunij* 1645. *coram me* §. *Altera verò.* Nec ipsa vulnerauerat viam executiuam dum coram illo Iudice non fuit actum pro executione dictarum litterarum, nec supra ea pronunciatum, vt respondit Rota *dec.* 132. *n.* 12 *p.* 1. *diuers. coram Buratt. dec.* 329 *n* 6. *in Romana dotis* 17. *Decembris* 1607. *coram Penia*, & *in Romana, seu Mutinen. dotis* 30. *Aprilis* 1638. *coram Eminentiss. D. Card. Panzirolo, penes Zacch. de oblig. Camer. dec.* 65. *n.* 9. & *dec.* 200. *n.* 13. *secundum vlt. impress.*

4. Deinde non obstat altera ob non integram transportationem actorum, quia sufficit quod transportatus fuerit integer processus fabricatus coram Decano Terraconen. à quo fuerat appellatum, Pen. *dec* 644. *n.* 2. & 4. Buratt. *dec.* 213 *n.* 2. & 3. Card. Caual. *dec.* 43. *n.* 1.

5. Iustitia conuincitur ex lectura earumdem litterarum S.M. Clementis VIII. ibi, *Dictaque Ecclesia, ac eius Dignitates, Canonicatus, & Prebendæ, aliaque beneficia Capitulum, & Ministri huiusmodi suo Ordinario subiecti fiat, &c.* Quibus sanè verbis apertè dignoscitur, illos subiectos fuisse Iurisdictioni eiusdem Episcopi, qui propriè in præfatis litteris Ordinarij nomine fuerat designatus iuxta Gloss. *in c.* 1. *verb. loci ordinario de vsur. in* 6. & *in cap. Ordinarij verb. locorum de offic. ordin. in* 6. Mandos. *cons.* 37. *n.* 8. Clockier. *de Iurisdict. ordin lib* 1 *q* 1. *n.* 9. Lotther. *de re benef. lib.* 1. *q.* 24. *sub n.* 101. *cum pluribus seqq.*

6. Nec turbat quod appellatione Ordinarij veniat Archipresbyter, cum in materia de sua natura adaptabili sub huiusmodi denominatione comprehendatur quicumque alius inferior, dummodo ordinariam habeat iurisdictionem, vt tradit Card. Zabarell. *in clem. quia regulares sub n* 11. *vers octauo quæro, de supplen. neglig. Prælat.* cum aliis quos refert, & sequitur Chockier *d. q.* 1. *d. n.* 9. *vers. sed etiam*, Rot. *in recent dec.* 493. *nu.* 5. *p.* 2. & *coram bo. me. Coccin. dec.* 346. *n.* 1.

7. Quia in casu, de quo agitur de Episcopo tantùm, non autem de Archypresbytero Ordinarij nomine Pontificem intellexisse, Dominis suadebant contextus litterarum, & subiecta materia. Tum quia submittendo Dignitates, Canonicos, & Capitulum suo Ordinario, Archypresbyterum ipsum (in quo vnica, & principalis residet Dignitas) illius iurisdictioni per necesse submisisse censetur, ac proinde nomen illud ad ipsum congruè deferri non potest, ne eodem tempore detur actio, & passio in eodem subiecto contra regulam text. *in l. si quis pro eo* §. 1. *ff. de fideiuss. l. frater à fratre ff. de condict. indebit.* Tum quia pluries de Ordinario, & Archypresbytero ibidem disiunctiuè loquutus fuit, ideoque illos pro distinctis, & omnino separatis inter se habuisse præsumitur, nec vnum voluisse sub alterius denominatione comprehendere *ex allegat. per* Surd. *cons.* 426. *n.* 1. & *cons.* 514. *n.* 7. 8. & 9. Menoch. *cons.* 215. *n.* 69. & 70. Cardin. Seraph. *dec.* 1480. *n.* 12. Rota *in recent. decis.* 667. *n.* 5. cum aliis *per Add. ad Greg. decis.* 301. *num.* 18. Tum denique, (& hoc tollit omnem difficultatem.) Quia ita declarauit Sacra Congregatio Eminentissimorum DD. Sacri Concilij Tridentini interpretum, ne dum sub die 2. *Decembris* 1623. quæ deinde confirmata fuit per speciale Breue felic. record. Vrbani VIII. sed etiam 1. *Decembris* 1640. 21. *Septembris* 1641. & 15. *Martij* 1642. Quibus proinde declarationibus omnino est deferendum cum Rota soleat illas absque alia discussione reuereri, vt responsum fuit coram Card. Caual. *decis.* 627. *num.* 9. *in Vicen. Portionum* 18. *Martij* 1639. *coram Reuerendissimo D. meo Decano, in Oppiden. Processionum* 18. *Maij* 1646. *coram* R.P.D. *meo Verospio* §. *Et hæc iuris dispositio, & prius in Romana pensionis* 19. *Nouembris* 1640. *coram me* §. *final.*

8. Nec refert quod dictum Breue san. mem. Vrbani vti impetratum lite pendente, nulla facta de ea mentione videatur subrepritium: Quia cum Archipresbyter, & Canonici deinde eundem Pontificem adiuerint pro illius moderatione, & nihilominus ipse huiusmodi declarationis articulum eidem Sacræ Congregationi denuo remiserit, quæ successiuè pluries auditis partibus, ac re maturè discussâ præcedentem resolutionem ter confirmauit, vtique obiecta subreptionis exceptio omnino sublata remansit *ex notat. in cap.* 1. *vt lite, non contest. in* 6. & faciunt tradita per Cardin. Zabarell. *cons.* 92. *num.* 2. & 3.

9. Prout minus obstat asserta antiqua concordia celebrata de anno 1262. inter tunc temporis Episcopum ac Abbatem, & Monachos Ecclesiæ de qua agitur super ipsorum exemptione ab illius iurisdictione.

10. Quia, vltra alias responsiones ab informantibus deductas, dum Monasterium, Abbas, & Monachi illorúmque ordo, iura extincta penitus, & suppressa fuerunt à prædicto san. mem. Clemente VIII. terminarunt prorsus, & cum eis pariter extincta remanserunt omnia ipsorum priuilegia, & concordiæ, quæ propterea in Archypresbyterũ, & Canonicos, aliósque deinde principaliter institutos, ac sub diuersa natura, & qualitate subrogatos transire non potuerunt, ad tradita per Natt. *cons.* 638. *n.* 44. *vers. ecce quod* Baldus Rimin. iun. *cons.* 112. *n.* 121. & 129. cum aliis per Gabr. *de regul. iur. concl.* 1. *n.* 48. 66. & 88. sed in ipsis seruari debet expressa, & præcisa forma in dictis litteris eiusdem Pontificis super eiusmodi suppressione, noua erectione editis contenta iuxta prædictas subsequentes, & reiteratas declarationes dictæ Sacræ Congregationis, vt responsum fuit in dec. huius causæ emanata coram bon. mem. Merlino. 21. *Iunij.* 1638. §. *fin.*

11. Nec releuat quod in suppressionibus, & nouis erectionibus aliarum similium Ecclesiarum tàm ab eodem san. memoriæ Clemente VIII. quàm à fol. record. Paulo V. appositæ fuerint declarationes de non præiudicando antiquæ iurisdictioni, & priuilegiis earum. Quia cùm huiusmodi declarationes restrictæ, & limitatæ fuerint ad prædictas alias Ecclesias, extendi non debent ad istam, de qua agitur cuius suppressio, & noua erectio diuerso modo facta fuit, vt respondit Rota *coram bon. mem.* Buratt. *dec.* 599. *sub n.* 4. *in Vicen. Canonic.* 29. *Nouembris* 1624. *coram bon. mem. Merlino* § *prout acc etiam, & in Vicen. Canonia* 1. *Februarij* 1639. *coram* R.P.D. *meo Royas* §. *Non obstant Breuia.*

12. Denique non obstat quod huiusmodi Ecclesia sit de iure Patronatus Regio, quia hoc non præiudicat iurisdictioni ordinarij iuxta dispositionem sacri Concilij Tridentini *sess.* 25 *c.* 6. *de reformat.*

Et ita resolutum fuit, &c.

DECISIO

DECISIO XCI.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Bichio.

In causa Cathaceñ. Prætensæ Obedientiæ.

Luna 23. Maij 1650.

§. 1. POssidet Venerabile Collegium Societatis Iesv in Ciuitate Cathacensi sub inuocatione S. Leonardi Abbatiam nuncupatam à fel. record. Greg. XIII. de anno 1597. illi perpetuo vnitam, & incorporatam cuius ratione prætendente Reuerendissimo Episcopo Cathacensi sibi ab eiosdē Collegij Rectore pręstādam esse obedientiam, quām cæteri Ecclesiarum Rectores præstare solent in festiuitatibus Assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ, & consecrationis Ecclesiæ Cathedralis. Emanarunt in partibus duæ sententiæ, à quibus deuoluto per appellationem toto negotio ad Rotā, mihique commisso, proposui dubiū. An Rector Collegij teneatur ad præstationem obedientiæ prætensæ per Ordinarium Cathacēsem, quod fuit negatiuè resolutū.

2. Habet enim Societatis Iesu à Summis Pontificibus Paulo III. & Gregor. XIII. amplissima priuilegia exemptionis tam respectu personarum, quàm bonorum quorumcumque ab omni superioritate, iurisdictione, correctione Ordinariorum, vt legitur in Const. 48. Pauli III. Bullar. tom. 1. §. 13. fol. 564. ibi, *ipsamque Societatem, & vniuersos illius socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, iurisdictione, correctione, quorumcumque Ordinariorum eximimus, & liberamus: ac sub nostra, & præfata Sedis protectione suscipimus*, quæ priuilegia Pontificia, ac verbis adeò amplis concepta important exemptionem etiam ab ipso iure reuerentiali aliàs præstando Episcopis, licèt secus sit in exemptione non plena, vel data ab Episcopo, iuxta veriorem Doctorum opinionem, quam amplexi fuerunt Iason. *in l. in ius vocari § patronorum il 2. in 4. notab. n. 5. in fin. vers. limita quando, ff. in ius vocan.* Felin. *in c. dilectus 18 n. 7. post med. vers. sed de exemptis per Papam de offic ordin. & in cap. cum inter 13. sub n. 4. circa med. de sentent. & re iudic.* Abb. *in c. cum venerabilis 21. n. 4. in fin. de censibus.* Maodos. *in tract. de signat. grat. verb. exemptiones ab Episcopis, §. autem exemptio fol. 111. à tergo* Rodriq. *canon. quæst. tom. 1. quæst. 64. art. 9. per tot.* Erasmus Chokiet *de iurisd. ordin. in exemp. par. 4. q. 34. n. 3. vers. vtramque.* Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 23. n. 31.* Put. *dec. 114. vers secus lib. 3. in corr.* Seraph. *decis.* 1025. *n. 19.*

3. Eademque exemptio suffragatur etiam respectu huius Ecclesiæ Societatis Collegio accessoriè vnitæ, quod illa ante vnionem præstitisset Episcopo prætensā obedientiam (quod tamen negatur,) quia vnio accessoriè facta extinxit prorsus titulum, ac nomē Ecclesię vnitæ, eamque effecit partem, & prædium ipsius Collegij Oldr. *consil. 257. num. 15. ad. fin. & n. 16. & 17.* Ferret. *cons. 242. sub n. 5* vbi quod de tali vnione indicatur, vt de incremento per alluuionem contingente Ludou. Bell. *consil. 59. n. 17. & consil. 195. n. 3.* Mant. *decis. 2 4 n. 3.* Caoaler. *dec. 330. n. 5.* Rot. *inter recent. decis. 170. n. 2. p. 2. decis. 140. n. 4. & n. 15. in fin. seqq. part. 7.* vnde quemadmodum Episcopus obedientiæ huiusmodi præstationem non prætendit, nec prætendere potest à Rectore Collegij respectu Collegij, ita pariter nec respectu huius Ecclesiæ, quæ est eiusdem Collegij membrum, vt ex text. *in cap. recolentes §. cæterum de stat. Monach.* tradit in terminis exemptionis Barbos. *de pot. est. Episcop. allegat. 105. num. 17. in fin* Fuissę verò Ecclesiam accessoriè vnitam denotant verba vnionis, ibi, *perpetuo vnimus, annectimus, & incorporamus*, iuxta

theoricam, quam originaliter tradit Ang. *consil. 247. infra med. vers. sed vbi fit vnio*, vbi ponderat quod si fit vnio per incorporationem, quia res vnita incorporatur principali efficitur eius membrum, & sequitur Ferrett. *d. consil. 242. sub n. 5. vers. & quando.* Castr Pal. *oper. moral. tom. 2 tr. 10. disp. 6. punct. 2. §. 1. sub num. 11. vers. si autem* post Mandos. *super reg. 12. Cancel. quæst. 1. n. 6.* Hoied. *de incompatibilitate benefic. part. 2. c. 3. sub n 3. vers. nam fusit vnio. & vers. tamen incorporatio.* Gratian. *disceptat. 291. n. 2. & 3.*

4. Neque Episcopus aduersus huiusmodi priuilegia allegare potest se præscripsisse hoc ius obedientiale, quia actus in id electi ex libris Cathedralis, quibus dubitari potest, an sit præstanda fides in præiudicium Collegij Episcopo non subiecti, prout præstanda non est fidei extraiudiciali ex aduerso productæ, non concludunt possessionem triennatiam à tempore factæ vnionis, cum tamen quadragenaria, Butr. *c. peruenit n. 18. de censib.* quem refert & sequitur Bald. *de præscript. part 5. princ. q. 12. n. 8. inter tr. magnos tom 17. fol. mihi 91. à tergo.* Bertach. *de Episcop. lib. 4. part 2. princip. q. 20. n. 54. inter eosdem tract. to 11. part. 1. fol* 528. Imò cum adsint fides contrariæ de obedientia nusquam præstita, & ex ipsis libris Cathedralis nullus actus obedientialis eliciatur ab anno 1603. citra Collegium contra Episcopum quatenus opus esset libertatem tanto tempore præscripsisset Ruin. *consil. 117. sub n. 11. vers. non obstat lib. 1* Iacob. de Leonard. *inter consil. feud.* Brun. *cons 117. n. 138.* Aym. *consil 111 n. 11 & seq* Syluan. *cons. 59. n. 11. & 12.* aliisque relati à Moder. Carpensi *controuers foren. c. 110. n. 12.* maximè accedente titulo suprà memoratæ exemptionis, & quia ex aduerso causa aliqua, ob quam prætensa obedientia præstari debet, non probatur, vt de iure requiritur, ex traditis per Bald. *in l. cum aliquis 21. nu 9. Cod. iur. deliber* quem refert & sequitur Mascard. *conf. 1117. n. 17.*

Et ita decisum informante solum Collegio post plurimas citationes contra Episcopum executas.

DECISIO XCII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono.

Acerneñ. Vicarij.

Luna 30. Maij 1650.

§. 1 REsolutum fuit constare de bono iure Capituli Cathedralis Ecclesiæ Acerni deputandi Vicarium Generalem Sede Episcopali vacante etiam in Oppido montis Coruini liberè absque vlla nominatione Cleri, seu asserti Capituli Collegiatæ eiusdem Oppidi, certum est enim quod ex dispositione iuris communis Sede Episcopali vacante, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis succedit Episcopo in iurisdictione, vt sunt text. *in c. cum olim de maior. & obed. in c. primo eodem tit. in 6.* Rota *dec. 296. n. primo part. 1. recent.* & in specie quoad deputationem Vicarij disponit Sacr. Concil. Trid. *sess. 24. de reform. c. 16* & probat Pauta *de potest. Capituli Sed. Vacant. part. 1. q. 2.* & dixit Rota *in Amparten. seu Ciuitaten Deputationis Vicarij* 19. Ianuarij 1646. *coram R. P. D. meo Meltio*, adeo vt nec ipsi Portionarij Ecclesiæ Cathedralis, neque Clerus hanc potestatem habeant etiam coniunctim cum Capitulo iuxta declarationem Sanct. Congregationis Concilij relatam per Ioannem Gallemart. *ad d. c. 16. num. 1.* Ibi enim Sacr. Conc. Trident. decernit hanc potestatem deputandi Vicarium Sede vacante competere Capitulo Cathedralis, quod intelligendum venit priuatè quoad Capitulum Collegiatæ, tum quia iurisdictio alicui concessa censetur priuatè ad eum, qui de iure (quale est

Capitulum Collegiatæ) eandem iurisdictionem non habet, vt respondit Rot. *dec. 121. sub n. 4. part. 1. recent.* Tum quia Sac. Concilium abhorruit, deputationem duorum vicariorum in eadem Diœcesi Sede vacante, quam propterea nec ab ipso Capitulo Cathedralis fieri posse nisi ex maxima causa, vel nisi adsit consuetudo immemorabilis in contrarium, declarauit S. Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Sacr. Concil. interpretum in vna Panormitana 31. *Maij* 1592. relata per Barb. *de Canon. & Dignit. c. 42. n. 33. & 34.* vbi subdit permitti electionem vnius Vicarij Generalis, & alterius foranei si est tanta Diœcesis, vt distantia locorum id suadere videatur, idem Barbos. *in collect. ad Concil. d. sess. 24. c. 16. n. 2.* Garz. *in addit. ad tract. de Benef. part. 5. c. 7. n. 37.* vbi pluribus id comprobat.

2. Et tollit omnem dubitationem in præsenti casu nuperrima declaratio Sacr. Congregationis super negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositæ emanata 13. Septemb. an. 1647. quia auditis partibus, & Eminentissimo Franciotto referente fuit resolutum nullum ius competere Clero, seu assertis Canonicis Montis Coruini eligendi proprium Vicarium tempore Sedis Episcopalis Acerni Vacantis, sed eosdem subesse debere ordinariæ iurisdictioni Capituli Acerneñ. ipsiusque Vicario Capitulari ad præscriptum Sacrorum Canonum, & Conciliorum, & Sac. Concil. Trid. vt patet ex verbis decreti relati in Summ. Capituli Cathedralis *n. 5.* huiusmodi enim declarationes Rota semper suscipit, & amplectitur reuerenter, vt videre est apud Buratt. *decis. 479. numer 3. & 10. in Mauricen. Parochialis 15. Iunij 1646. coram R. P. D. meo Celso, & in Fauen. Præcedentiæ 1. Iulij 1648. coram bon. mem. Arguelles.*

3. Neque obstat quod à sententia A. C. lata super executione dictæ declarationis commissa appellatio; quia non ideo elisa fuit Sacræ Congregationis authoritas, vel denegatum obsequium eidem debitum ob eximiam Eminentissimorum Patrum, quibus ipsa Congregatio constat, sapientiam, vt in puncto similis Decreti Sacræ Congregationis, respondit Rota *dec. 214. n. 6. & duobus seqq. part. 4. tom. 2. recent.*

4. Minus obstat transactio inter Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Acerni & Clerum Montis Coruini inita de anno 1613. die 28 mensis Martij, in qua inter alia firmatum fuit, *Che nelle vacanze, che occurreranno ogni futuro tempo nella Sede Vescouale di detta Citta di Acerno circa la deputatione del Vicario Capitolare in d. Terra di Monte Coruino Diocese di detta Cathedrale, si debba dal Capitolo di S. Pietro di Monte Coruino nominare tre persone idonee a detto officio, e che il Capitolo di detta Chiesa Cathedrale d'Acerno debbia vno delli detti tre nominare, eleggere, e, deputare per Vicario Generale in detta Terra di Monte Coruino tantum.*

5. Quia DD. pro responsione huius obiecti, in quo Clerus Montis Coruini omne fundamentum faciebat in alia propositione huius causæ super manutentione, censuerunt præfatam transactionem esse omninò nullam ex defectu Beneplaciti Apostolici, quod est semper necessarium in alienationibus, & transactionibus super rebus Ecclesiæ, 7. in terminis transactorum Caputaq. *dec. 05. per tot. p. 1.* Rot. *coram recent. mem. Coccino dec. 201 n. 1. in recentior. dec. 753. n. 2. p. 2. & dec. 241. n. 10. p. 4. to. 2. & in Marsicen iurisdictionis 18. Februarij 1647. coram R. P. D. meo Bichio,* etiamsi fuerit transactum inter duas Ecclesias, Rot. *dec. 227. n. 9. & seq. p. 4. tom. 2. & dec. 561. n. 7. p. 5. recent. & in Leodien. Dominorum 25. Iunij 1649. in §. quoniam alienatio coram R. P. D. meo Corrado* & in puncto transactionis super iurisdictionalibus inter Ecclesiam Cathedralem, & Collegiatam alterius Oppidi fuit decisum *in d. Marsicen. iurisdictionis in §. iam perimij coram D. meo Bichio.*

6. Et alterius cum hac transactione adsit explicata reseruatio Beneplaciti Apostolici cum protestatione, quod eo non obtento transactio sit nulla, & habeatur pro non facta, vt patet ex lectura transactionis, sequitur quod Beneplacito non obtento transactio sit nulla non solùm ex defectu solemnitatum, sed etiam consensus transigentium, qui deficit eo ipso quod deficit Beneplacitum, sub cuius conditione, & non aliàs præstitus fuit, vt benè ponderauit Rota *dec. 277. n. 12. part. 4. tom. 2. & dec. 561. n. 2. 6. & 11. part. 5. & dec. 94. n. 1. part. 6. recent. & in Meleuitana Pensionis 29. Maij 1648. in §. sed nec etiam coram me.*

7. Neque Beneplacitum Apostolicum præsumi potest ex lapsu 30. annorum decursorum ab ann. 1613. initæ transactionis, vsque ad præsens, quia certum est, quod non sufficit solus lapsus 30. annorum, sed copulatiuè requiritur obseruantia eiusdem temporis. Rota *coram recent. mem. Coccino decis. 311. num. 3.* cum aliis allegat. *per Add. ad* Buratt. *dec. 45. num. 8. & decis. 444. sub numer. 14. lit. B. in Placentina Beneficij 11. Decembris 1647. in §. nec ex cursu temporis coram bon. mem. Arguelles, & in Pampilonen. iuris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. coram me.* Obseruantia verò non probatur nisi ab anno 1637. & antecedentis temporis excluditur per Testes Cathedralis. *Summ. num. 1.* deponentes de deputationibus liberè factis à Capitulo Cathedralis in Oppido Montis Coruini, & tamen requiritur obseruantia successiua, & continuata ad huiusmodi beneplacitum præsumendum Rota *decis. 202. numer. 8. & 9. part. 7. recent. & in Valentina Baronia 14. Iunij 1603. coram Ortembergo, in Compostell. Parochialis decima Februarij 1645. §. pen. in fin. coram R. P. D. meo Verospio, & in d. Pampilonen. iuris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. in §. Beneplacitum, coram me.*

Et ita fuit resolutum informante tantum Capitulo Cathedralis Acerni, &c.

DECISIO XCIII.

Sacra Rota Rom. coram R. P. D. Bichio.

Pisana Sepulturæ.

Veneris 1. Iulij 1650.

§. 1. VBi sepeliri debet cadauer Lælij Talentonij Auditoris Sereniss. Damei Magni Ducis Etruriæ in ciuitate Liburni orta controuersia inter Præpositum Ecclesiæ Parochialis SS. Mariæ, & Iuliæ, ac Fratres Sancti Francisci de Obseruantia nuncupatos, fuit illud lignea capsa clausum depositatum per modum prouisionis penes Ecclesiam Sancti Homoboni, & lata deinde ab A. C. desuper sententia ad fauorem Fratrum, translatum ab ipsis solemni pompa ad eorum Ecclesiam, vt constat ex publico Instrumento dato in Summario Præpositi *n. 3.* & attestationibus plurium personarum tunc præsentium Summario *ibid. n. 4.*

2. Quam translationem in gradu appellationis à dicta sententia ad me interiectæ attentatam esse hodie Rota censuit, quia præcesserat nedum appellatio, sed etiam inhibitio Rotalis per quatuor, & amplius menses ante præsentata in Curia Procuratori Fratrum quæ attentatum reddit quicquid postea ex aduerso innouatum fuit *c. non solum de appell. in 6.* Caputaq. *dec. 93. part. 2.* Rot. *dec. 73. num. 2. & seqq. part. 6 recent. decis. 394. & 504. in princ. inter impress. apud modern. Perusin. de manut.* etiamsi non principali in partibus, sed solùm eius Procuratori in Curia præsentata fuerit, quia cùm intercesserit tantum temporis quo ille principalem certiorare potuerit, certiorasse præsumitur, & alioquin imputari sibi debet principalis si negligentem Procuratorem

constituit;

constituit, vt in his terminis Cæsar. de Graff. *dec. 6. n. 3. de cauf. possess. & propr.* Rota *coram fanct. mem. Greg. XV. decis. 434 num. 2. coram bon. mem.* Buratt. *decis. 154. sub num. 5.* coram Card. Caual. *dec. 225. sub num. 3. & in aliis allegatis ab Adden. ad* Buratt. *dec. 177. sub n. 9. ampliat. 6. & in Modern. Perusin. de manut. obseru. 48. num 29. & seqq.*

3. Tenentur ideò Fratres idem attentatum purgare in primis & ante omnia Burat. *decis. 74. num. 3.* Rot. *inter recent. decis. 225. num. 1. part. 1. & aliàs sæpissimè.* Nec obstat, quod agatur de exhumatione cadaueris, quo casu, quia corpora mortuorum non sunt sic tractanda, seu transinotanda locus non est attentatorum reuocationis, vt notat Gemin. *in c. non solum §. illa verò n. 14. de appellat. in 6.* Lancellott. *de attenta part. 2. c. 4. limit. 13. n. 8.* Rot. *dec. 8. in fine vt lit. pendent. in antiq. decis. 276. n. 5. coram fanct. mem. Greg. XV. Gramat. decis. 82. sub num. 3.*

4. Nam quotquot in id allegati mox fuerunt, & possunt allegati loquuntur de exhumatione attentata in spretum duntaxat litis pendentiæ, & admittunt attentati reuocationem denegari non de rigore iuris, sed ex æquitate, quæ tamen æquitas retorqueri videtur, quando fuit attentatum in spretum iohibitionis Rotalis, vt notat Ioan, Monac. *in dict. cap. non solum num. 8. in fin. de appell. in 6.* vbi ait æquum esse retractari, quæ fiunt post inhibitionem, ne imperium Præsidentis fiat elusorium, atque hinc Rota licet sequendo, æquitatem reiicere soleat attentatorum reuocationem, quando id eius arbitrio commissum fuit, hæc tamen æquitatem non seruat, si attentata sint notoria in spretum inhibitionis Rotalis sic penes Buratt. *decis. 17. num. 1. & 2.* penes Gregor. XV. *decis. 465. n. 3. & 11. inter recent. or. dec. 235. num. 1. & 7. part. 1.* & multum differre gesta in spretum litis pendentiæ, vel inhibitionis, & appellationis tradit Dec. *in cap. consuluit il. 2. n. 15. de appell.* Menoch. *de recupera. remed. vlt. n. 43.* & magis in terminis quod attentata etiam in casibus, quibus in primis, & ante omnia via attentati reuocanda non essent, sed expectato euentu causæ principalis, & beneficio iniustitiæ, si tameo inhibitio præcessisset veniant reuocanda, tradit Vestr. *in prax. lib. 8 c. 4. n. 9. ante fin. vers. admoneo tamen.*

5. Eoque magis retorquetur æquitas, quia Parochus habet intentionem fundatam de iure, cadauer cum sit in capsa lignea reconditum ex restitutiona præiudicium non patitur, & ex aduerso nulla incontinenti affertur probatio boni iuris, quæ vbi vt hic appellatio est interposita à lege non prohibita, requiritur vt appellatus attentati à se commissi reuocationem retardare valeat, vt benè distinguendo declarauit Gemin. *in dicto cap. non solum sub num. 10. versic. tu solue de appell in 6.* & in proximis terminis Sanchez *de matrimon. lib. 10. disputat. 12. num. 11. & seq. ex text. in l. fin. Cod quorum bonorum, & aliis ibi allegat.* Nec enim sub prætextu æquitatis deneganda est perpetuo Cadaueris restitutio, vt notat Lancellot. *de attentat. part. 2. cap. 4. limit. 13. num. 6.* Rota *decision. 1. in fin. de caus. possess. & propriet. de antiquit.*

6. Vel in omnem euentum esto, quod locus non esset reuocationi attentatorum, quoad restitutionem ipsius Cadaueris locus esset respectu expensarum, & aliorum quæ funeri Cadaueris consecutiua sunt, *vt ex text. in cap. literis de restit. spoliat.* tradit in proximis terminis Sanchez *de matrim. dict. lib. 10. disp. 12. sub n. 21. vers. tunc enim, & vers. est enim.*

7. Non obstat defectus Iurisdictionis ob non transportationem actorum primæ instantiæ, quia pro reuocatione attentati sufficit transportasse, & produxisse acta ex quibus illud probatur, vt respondit Rota *decision. 511. num. septimo, part. quintu. tomo secundo recent. & in Maioricen. Beneficij 27. Nouembris 1641.* & 17. Maij 1642. coram Reuerendissimo D. meo Dunozetto Decano.

Et ita decisum informante solum Præposito Ecclesię Parochialis, Aduersariis tamen sæpissimè citatis.

DECISIO XCIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado.

In causa Romana Legati.

Mercurij 22. Iulij 1650.

§. 1. IMmissionem pro parte Ecclesiæ, ac Hospitalis Immaculatæ Virginis de Horto nuncupatæ petitam pro satisfactione legati scutorum ducentorum à q. Leonello de Leonellis eidem facti cum onere perpetuo celebrati faciendi Diuina sacrificia. Censuerunt Domini concedendam.

2. Nam illud probatur ex testamento Antonij eiusdem Leonelli filij, ac hæredis condito die 7. Februarij 1627. in quo id ore tenus à parte dispositum fuisse fatetur, atque ipse confirmat, quod sufficit ad illius probationem, & executionem, non aliter ac si testium dispositiones, vel Scriptura exhiberetur *leg. cum te C. de trans.* & specialiter deciditur *in l. fi. C. de fideicom.* vbi Bartol. *num. 5. vers. notn multum istam legem*, &c. Balduin. *n. 26. vers. adde huic legi*, &c. Castr. *sub num. 5. vers. & secundum hanc lecturam*, &c. Alberic. *sub num. 3. in fin. vers. alij moderni*, &c. *& n. 4.* Iason. *num. 14. vers. secundo nota.* &c. *& in cap. indic.* Ibique Gloss. & DD. *in verb. nudis verbis*, &c. *de test.* Rip. *in l. nemo potest n. 30. vers. nam hanc solutionem, ff. de leg. 1.* Surd. *decis. 10. n. 12. vers. secundo respondetur*, &c. *cum seq.* Rota pene Mantic. *decis. 75. sub num. .. vers. & ita vim habet Scripturæ*, &c. *ac sanct. mem.* Greg. *dec. 434. n. 14. vers. & clarum est*, &c. *& in rec. dec. 157. sub n. 4. vers. ac omnem denique suppl.* &c. *p. 4.*

3. Eoque magis cum huiusmodi dispositio ad piam causam sit ordinata; Quia præsefert non solum suffragium animæ Leonelli, qui legauit Ecclesiæ, ac loco pio, ea etiam addita lege vt sacrificia Diuina perpetuò celebrentur iuxt. text. *in c. animæ Defunctorum 13. q. 2.* Abb. *cons. 33. § Videtur primo sub n. 6. vers. nam animabus Defunctorum*, &c. *& seqq. per tot. lib 2.* Alex. *consil. 38. Viso Themate sub n. 3. vers. potest tamen ad hoc responderi lib. 1.* Nauarr. *in tr. de redditib. Ecclesiastic. q. 1. moni. 26. sub num. 1. versic. verum consideratis omnibus & seqq.* Verum etiam exonerationem conscientiæ ipsius Antonij, qui diutiùs defecerat, atque distulerat illud soluere, ac adimplere vt tenebatur *l. nulli Cod. de Episc. & Cler. l 2. ibi, cum non ex sola Scriptura, sed ex conscientia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videatur*, &c. *ac d. leg. fin. in fin. Cod. de fideicommiss. & in Authent. de haredib. & falcid. in §. his igitur à nobis prædinatis, & in d. cap. indicantes, & cap. nos quidem & c. si heredes, de test.* Bald. *in d. leg. fin. sub num. 26.* dicens quod plus peccat ille, de quo plus confidit testator. *Cod. de fideicommiss.* Franc. Aretin. *consil. 93. Viso legato, sub numero primo versic. tu quando aliquis scite se ex lege conscientia*, &c. & comprobatur ex traditis per modern. Roman. *discept. 831. n. 1. versic. ideò talis recognitio est facienda*, &c.

3. Neque in alterius præiudicium redit, quam eiusdem Antonij, ac eius successorum, & causam habentium ab illo, qui huiusmodi confessionem impugnare non possunt Bec. *consil. 21. sub num. 19. vers. nam respondetur libro secundo* Rota penes Buratt. *decis. 243. num. tertio, versic. confessio autem* &c. Coccin. *decis. 152. num. 1. versic. & hæ confessiones, ac decis. 184. num. 1. versic. quæ assertiones*, &c. *& in recent. dec. 119. sub n. 1.*

vers.sed etiam part.2.& dec.578 sub nu.2.vers.quod autem.&c.part.4.

4.Nec obstat, quod confessio extraiudicialis ad fauorem absentis, pro quo nemo fuit stipulatus, legitimam non inducat probationem.

5.Quoniam hoc non procedit secundùm æquitatem canonicam, quæ in causis piis seruari debet in vtroque foro Bart. in recept.l.1. in fin. num.83.versic. ex quibus concindo, C. de sacr.sanct.Eccles. & alij DD. relati per Tiraqvel. de priuil.pia caus.priuileg.163.Bec.consil.130. sub num.18.vers. & æquitas. &c. Alex.Mooet. de commun.vlt.volunt.cap.20.sub num.150. vers.in quibus, &c. Nam illa attenta, huiusmodi etiam confessio plenam facit probationem, Gabr.consil.71.nu.18.vers.hac etiam confessio lib.2. & consil.40.num.57.vers.verum in Terris Eccles.&c. lib.2 Put. decis.12.dicens sub num.1. quod Rota semper sequuta fuit hanc opinionem, & decis.23. num.1.vers. quia confessio, &c.lib.2.in correct. & sanct. mem.Gregor. decis.408. num. 2 vers. quæ etiamsi emanasset, &c.ac in recent.decis.158. sub n. 11. vers. quod saltem procedit. &c. p.1.& decis.404. num.1. vers. qua iuuantur, &c. part.2.& decis.113. n.9. vers. vnde licet ista confessio. &c. & decis.136.n.4.vers.satis est, &c. ac decis.256. num.2. vers. qua confessio. &c. part. 3. & in terminis nostris probant Balduin. in Authen. similiter sub num.1. vers. responde, &c. Cod. ad leg. falcid. Felin. in cap. si cautio sub num.27. vers. fallit. secundo de fideic. instr. Corn. consil.215. sub num.5.vers.quinimo, &c.libro primo. Marsil. sing 102.in fcis regulam,&c.sub num 2.post med. vers est & alius casus, &c. Afflict. decis.164 sub num.5.vers. & inter specialitates,&c.Tiraq. in d.tract.priuil.116. Gabr. comm. concl. lib.1. titul. de confess. concl.1. num.8.vers decimo octauo limita, Mascard. de probat. concl. 347. num. 99. vers. decimo tertio limita,&c.& concl.1175.n.61.vers.10 fauore piæ causæ, cum seq.Franc.Vio.decis.486 n.1.ac seqq.& Caroe.dec. 90.n. 4.vers.contrarium videtur verius,&c.& seq.

6.Minus obstat quod confessio in testamento facta regulariter non sufficiat ad probationem debiti, sed magis conferat ad petitionem legati, quando confitentis dispositio concurrit iux.text.in l. Lucius Titius, §. quisquis, ff de leg.2.d.l Lucius Titius, §.Semp.mulieri meæ, ff.de leg.3. Aurelius, § fin.ff de lib leg. Bart. in l.cum quis decedens, §.codicilli,sub n.3.vers.hæc faciunt, cum seqq.ff.de leg .. Ac proinde reuocari possit, vt factum fuit in alio posteriori testamento ab eodem Antonio condito die 29.Iunij eiusdem anni.

7.Quia non procedit obiectio in confessione facta ob exonerationem conscientiæ, quæ attenta eadem æquitate canonica bene probat. Ideóque reuocari non potest,(nisi erronea probetur) perinde ac si fuisset iurata, vel ea tunc ab ipsis quorum interest acceptata, sic namque magis consulitur saluti animæ, cuius fauore facta censetur, & sustineri debet omni meliori, ac efficaciori modo. Hoc enim quod Bart. in d. §. codicillis sub num. 5.vers.prædicta vera.&c.& num.8.versic fallit. si interuenit iuramentum, &c concedit fauori Religionis insitæ iuramento; Ac præsentiæ, & acceptationi partis, vel alterius pro ea, Pariter concedi debet fauori animæ, pro cuius salute, conscientiæque exoneratione iuramentum ipsum relaxari, & moderari solet cap. 1. & cap. debitores, in vlt. resp. de iur. iurand. Ac piæ dispositioni, quæ finaliter ordinatur in Deum, ac illius acceptationem præsefert, vt inquit Bald. in d. auth similiter, sub d.num.1.Cod. ad leg.falcid. Atque in specie probant idem Bald. in leg. generaliter numer. 31. vers. tamen de æquitate canonic. &c. Cod. de non num.pecun. Angel.in d.leg cum quis decedens, §. codicillis.ff. de leg. 3. quem sequitur Barbat. in repet. leg. cum acutissimi, num. 183. vers. & ideò singulariter dixit Angel. &c. Cod.de fideicom. Felin. in d.cap.si cautio, sub numer. 27. in secundo fallent. ad fin. vers. & indubitanter, &c.de fid. instrum. Socin.Iun. consil.90. sub num. quarto vers. cui confessioni, &c. lib.2. Paris. cons.10, sub n.134.vers. & verè sine aliquo dubio.&c.lib.2. Gugliel.Benedict. in cap.Raynutius,in verb.si absque filiis, il primo sub n.26. vers. ad hoc facit, &c. cum seq. & sub n. 28. vers. ad prædicta facit, &c. & seq. de testament. Cattel. Cotta in memorab. in verb. absenti potest acquiri,&c.vers.confirmo etiam, &c. & in verb.apices iuris,vers.ex his inferebat.&c.Franc.Marc. decis.Delphin.461. sub n.2. vers. tamen istud fallit,&c.part.1. Hercul. de prob. negat.sub n.197.vers.& ibi sit pro exoneratione conscientiæ,&c.Afflict.d.decis.164.sub n.5.vers. item dicta confessio, &c. Sebast.Med. in eius Opuscul.4. sub n.10.vers.tertio confessio facta, &c.Durant. de ad testand.titul.de legat.caus.6.sub n.4. vers. ignorandum non est, &c. Tiraq. de priuil.pia caus.priuileg.117.vbi idem comprobant Modern. in addit. Mascard. de probat. d.conclus.347.sub n.101. vers.& ratio potest esse. cum seqq. ac numer.25. vers. quarto limitare poteris, &c. & seq. & d. concl. 1171. n.68.vers.ad hæc, &c. Marant. in prax. part. 6. art.5. de confession. sub n.16. vers. quarto limita, &c. Anton. Fab. in eius Cod. lib. 4. tit. 24. de vsur. de fin. 36. vers. nec voluntatis secundæ, &c. dicens nihil esse indecentius, quam propriis auribus audire hæredes, qui ne defuncti conscientiam exonerent propriam onerare non timent, & sequuntur plures ex DD. Recentioribus scribentibus.

8.Leges autem, & auctoritates pro contraria opinione relatæ, vel non loquuntur in his terminis, vel procedunt quando Testator confessus fuit debitum, quod verè non erat tale, vt in d.l. Lucius Titius §. quisquis, ff. de leg 2.& in l. Lucius Titius §.Sempronia.ac ibi explicat Cuiac.ff.de leg.3.ac in d.l. Aurelius, §.fin.in fin.ff. de liber. legat. vel in aliis casibus, in quibus siue incidenter, ac inconsulto absque vlla causæ expressione, siuè in fraudem legis, aut hominis emissa præsumi potest, aut reipsa redundat vt in l. qui testamentum, ff. de Probat.l.cum quis decedens.§ pen.ff. de leg.3.l.rationes cum Auth. quod obtinet. C. de Probat. & in Auth.de iur. iuran.à mor.præst.vbi gloss.& considerat Bart. in d. §. Codicillis n.4 vers.Præterea,&c. & ibid. Alberic. sub n.9. vers. Adducunt etiam cum seq. & comprobant Ioan. Crot. consil. 194. lib.2 Quæ omnia cessant in hac facti specie, in qua de solo ipsius confitentis, ac eius successorum agebatur præiudicio, & ex proposito, ac matura deliberatione emanauit cum expressione causæ, & qualitatis facti, ac oneris iniuncti, & cum specifica declaratione summæ, quam ipsemet Antonius legare voluit vltra legatam à patre; Ex quibus omnibus redditur adeò verisimilis huiusmodi confessionis veritas, vt non videatur in dubium reuocanda, esto quod in Instrumento, vel testamento nullo seu reuocato emanauerit. Id enim operatur verisimilitudo, vt confessio attendi debeat in illis etiam casibus, in quibus alias non probaret, Surd decis. 315. à n. 5. vers. quia verisimilitudo, &c. cum seq. Rota penes Buratt. decis. 100. sub nu. 17. vers. tanto magis ac in recent. decis. 109. n. 7. quæ omnia, &c. part. sexta, & fuit in specie consideratum in Romana fideic. de Capite ferreo 19. Februarij 1646. coram mem. in §. hæc autem visa fuerunt Dominis, vers. cum præsertim.&c.

9.Et hæc quidem sententia tanquam tutior, atque animæ fauorabilior visa fuit Dominis in proposito casu amplectenda reiectis iuris apicibus ad l. sunt persona in fin. ff de Relig. & sumpt. funer. Archidiac. in capit. scriptum n.1. vers. secundum alios 6. quæst. 3. & plures adducti per Tiraq de priuil.piæ caus.priuil.164.& Cott. in memorab. de verb. apices iuris, Viu. d. decision. 486. n.9 & seqq.& alij supra relati in vers. quoniam hoc non procedit,&c.

10.Postremo non obstat quod in prædicto testamento Antonius iusserit dictum legatũ solui ex pretio seu pensionibus

fioolbus cuiusdam domus, vt in eo legitur, *vers. liquali fenti sciento lasc io che si paghino*, &c.

11. Quoniam verba illa non respiciunt substantiam legati priùs simpliciter facti, sed illius executionem per viam demonstrationis, non autem conditionis, vel taxationis *l. quidam testamento.* Vbi explicat Bart. *sub princ. vers. aliud enim est dicere*, &c. *ff. de leg. 1. Lucius, Titius, ff. de alim. & cib. legat.* & Castr. *cons. 138. quia exceptiones sub n. 3. vers. pro intell. huius dubij* &c. *lib. 2.* Beto. *consil 17. n. 13. vers. & ad sic concludendum lib 1.* Lad. *cons. 159. per tot.* Mantic. *de coniect. lib. 5. tit. 3 sub n. 20. vers. sciendum est etiam*, &c. Men. *consil. 1162. sub n. 15. vers. respondetur*, &c. *cum seq.* & cum aliis relatis per modern. Rom. *disceptat. 256 sub n. . . & sub nu. 59. vers. decimo quinto*, &c. & in specie legati ad pias causas facti probat Tiraquel. *de priuileg. piæ caus. priuileg. 63. vers. & hoc expressè* &c. & sequuta fuit Rota *decis. 662. sub n. 2. vers. his accedit*, & priùs *à num. 1. & seq. part. 1. diuers.* Quod certius firmandum est quoad summam à Leonello legatam Hospitali, cùm non posset Antonius præiudicare iuribus illi competentibus tam à bonis legantis *iux. l. 1. C. com. de legat.* Rot penes Card Seraph. *decis. 1394. n. 3. vers. vnde cum pro huiusmodi legato*, &c. Durand. *dec. 185. num. 4. vers. hypothecariam antem*, &c. *cum seqq.* Buratt. *decis. 286. num. 14. vers. cum ipsa*, &c. *& in recent. dec. 559. num. 1. & seqq. p. 1.* Quàm etiam ipsius hæredis iuxta terminos *l. Is cui §. si hæres, vers. Imperator Antonius, ff. vt in possess. legat. & fid. & l. certa est forma. C. eod gloss. in d. l. 1. in verb. ipsius hæredis*, & Bart. *sub n. 4. vers. oppone vltimo*, &c. *Cod. commun. de legat.* & alij.

Et ita fuit conclusum vtraque parte informante, &c.

DECISIO XCV.

Sacræ Rot. Rom coram R. P. D. Bichio.

Cracouien. Præpositurae S. Floriani.

Veneris 27. Maij 1650.

§. 1. Capta quæ fuit possessio huius Præpositurae à Sigismundo Grigietonie infra decennium à die sententiæ latæ à Reuerendiss. Episcopo Cracouien. vti Cracouiensis Academiæ Cancellario ipsum Sigismundum quamuis à minori parte patronorum nominatum instituendum esse pronunciantis reiecto Stanislao Imkouuski à maiori parte præsentante, attenta, ac proinde sub sequestro ponenda an sit, discutiendum hodie proposui, & affirmatiuè Rota respondit.

2. Quidquid enim intra decem dies vigore sententiæ geritur attentatum est quando sententiæ appellationem suspensiuam recipit *cap. non solùm de appel. in 6* gloss. *in c. dilectis 55. verb. exequendam de appell. cum aliis alleg. in Cracouien. Præpositura 30. Ianuarij 1645. coram R. P. D. meo Verospio & in Melenitana Commenda Vaou 13. currentis coram R. P. D. meo Cerro.*

3. Recipit verò appellationem dicta sententia Domini Episcopi Cracouiensis, quia etiam ab institutione appellare permittitur, quando ad eam processum fuit iudicialiter, licet secus sit si extraiudicialiter vt post Gemin. Franc. Cald. & alios *ibi* allegatos decisum fuit *in d. Cracou. Præpositura coram R P. D. meo Verospio* estque ratio diuersitatis, quia institutio de sui natura non comparente contradictorie est merè interloquutoria, nec sortitur naturam diffinitiuæ, & nisi inter institutum, & instituentem, quia videlicet institutionem reuocare non valet, vt in *cap. fin. de elect. in 6.* notat Lapus Abb. *num. 6* Franc. *num 7.* Anchar. *sub num. 5. in 5. quæst.* Lotther *de re benef. lib. 2. quæst 13. num. 81.* at comparente contradictore iudicialique formato processu cum causæ cognitione habet absolutè vim diffinitiuæ, & grauat competitorem, vt reprobata contraria sententia Cenall. *q. 693 num. 31.* tradit Garz. *de benef. part. 9. cap. 4. num. 16. & seqq. & præsertim num. 16.* Lotth. *d. q. 13. 80. & q. 42. num. 14.* Rot. *decis. 6. num. 2. p. 2. decision. 227. ex num. 4. lib. 2. p. 3. diuers. decis. 197. num. 1. & 1 part. 5. recent.* Fuisse autem iudicialiter in casu nostro processum demonstrat ne dum tenor ipsius sententiæ, sed etiam decreta, contradictiones, & citationes præcedentes, quæ iudicialem processum efformant *cap forus de verb. signif.* Lambert. *de iure patr. lib. 2. part. 2. q. 11. art. 4. num 1. & 4* Cassad. *decis. 18. in fin. de præbend.* Rota *decision. 266. nu. 1. & seqq. lib. 1. par 1. 3. diuers. & in Calaguritana Beneficij 27. Maij 1641. coram R P. D. meo Peutingero.*

4. Non obstat Statutum, seu Ordinatio Academiæ mandans seruari sine omni contradictione quidquid Episcopus Cracouiensis gratificando censuerit; tum quia cum non loquatur nominatim de gratificatione iudicialiter concessa intelligenda est de extraiudiciali, prout regulariter concedi solet *cap. concertationi ibique* Gemin. *n. 3. de appellat. in 6.* & in puncto similis Constitutionis Rot. *in Calagurit. de Ollauorij 21. Martij 1604. coram bon. mem Penia, ib Lunen. Sarzanen. iurispatr. 22. Iunij 1515. coram bon. mem. Remboldo, impress. par. 3. recent. decis. 691. sub num. 2. in Calaguritana beneficij 23 Iunij 1645. coram bon. mem. Anguelles. Gonz. super reg. 8. Can. post gl. 9. in annot. contr. nullit. nu. 27. & 21.* Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 13. n. 84. & a seqq.*

5. Tum etiam, quia vt dictæ Constitutioni locus fieret, probandum ex aduerso esset illius formam fuisse seruatam, vt notant Doct. *in cap. pastoralis de appellat. & in c. super q. 27. §. porro de offi. deleg.* tradit Butr. *n. 6.* Bald. *n. 5.* Felin. *n. 7. in fin.* Rot. in puncto clausulæ prohibentis appellationem *decis. 91. n. 10. coram S. M. Greg. XV.* Quod non probarunt, non probatur, imò constat de contrario cum D. Episcopus non gratificauerit cum parte maiori, vel duabus quo casu eadem ordinatio gratificationem sine contradictione seruari præcipit, sed solus vt apparet ex ipsa lectura sententiæ, in qua licet asseruerit se pronunciare in præsentia, & personali assidentia Rectoris, ac trium Decanorum Academię ibi nominatorum illi de hoc non adhibetur fides, quidquid dicendum esset, si ea verba non essent Iudicis, sed Notarij *cap. prudentiam de offic. deleg.* Franc. *in c. cum plures n. 1. eod. tit. in 6.* Felin. *in cap. quoniam contra n. 34 de probat.* Socc. *consil. 47. n. 15. lib. 4* Menoch. *consil. 439. n. 28.* Rota *dec. 450. n. 12. in fin. p. 2. recent.*

6. Eo minus quia ea publico instrumẽto dato in *Sum. Stanislai n. 10* apparet Rectorem vnà cum duobus Decanis maiorem partem constituentibus votum protulisse pro Stanislao eadem die latæ sententiæ ab Episcopo, & de eiusdem sententiæ nullitate dixisse, vnde vltro colligitur quod eorum præsentia, & assidentia tempore sententiæ esto quod vera esset, non ideò induxisset cõsensum qui exinde præsumi non potest, quando aliæ circunstantiæ facti contrarium suadent, vt post alios quos allegat tradit Felin. *in c. nonne, nu. 6. de præsumpt.* quem sequitur Seraph. *dec. 708 n. 4. & 3* relatus à Moder. Capucino Bononiensi *de elect. p. 1. c. 3. dub. 23. n. 5.* Rot. *dec. 377. n. 42. p. 5. rec.* cumque verba illa ordinationis *cum part. maiori vel duab.* directa ad Rectorem, & Decanos ad quod omnimodum regimen huius & aliorũ negotiorum ex eadẽ ordinatione principaliter spectat, importent quod maior vel duæ partes æquè principaliter, ac Episcopus votum proferre debeant in gratificatione iuxta theoricam, quam ex text. *in l. Titia textores §. nihil differt. ff. leg 1.* tradit in terminis collationis Feder. de Sen. *consil. 1. n. 8.* Abb. *consil. 57. sub n. 2. vers. & si in creatione part. 1.* Prob. *ad Monach. in rubr. de iure patr. in 6. num. 10 & 11.* Rota *in Montis Alti beneficij 28. Iunij 1645. §. maior coram me.* Et etiã declarauit ob-

seruantia inter ipsas partes, quia Episcopus decretum super quodam emergenti tulit nedum in personali assistentia Rectoris, & Decanorum, sed etiam de eorum voto vt legitur *in sum. Stanislai sub n. 15. lit. A*, non sufficeret maioris vel duarum partium præsentia, & assidentia, quia aliud est assidere, vel actui alterius præbere præsentiam, aliud facere, & votum proferre *l. 1. ff. off. assess.* Bald. *in hominium num. 9. vers. & hoc est verum. C. testam. ibique* Bart. Alex. & alij quos in proximis terminis refert, & sequitur Moder. Capuccinus Bononiensis *de elect. n. 1. c. 2. dub. 22. n. 4.*

7. Versamur præterea extra terminos ordinationis propter notoriam sententiæ Episcopi iniustitiam *c. pastoralis 53. de appellat. ibiq.* Abb. *n. 17.* Put. *dec. 414. n. 3. lib. 3. in corr.* Rot *dec. 16. n. 4. part. 4. diuers. dec. 461. sub n. 2. part. 1. recent.* quia reiicere non debuit Stanislaum habentem vota maioris partis non solum Rectoris, & Decanorum, sed etiam omnium possessorum Academiæ ad quos ex donationibus Regiis Apostolica authoritate suffultis iuspatronatus spectat, quique ideò instituendus erat non attento quis ex præsentatis maioribus qualitatibus polleret *cap. 3. iuncta gloss. verb. cum maiorib. de iurepatr.* Conart. *in reg. peccatum part. 2. §. 7. num. 3.* Gutierr. *canon. quæst. lib. 2. cap. 11. n. 50.* Garz. *de benef. part. 9. cap. 2. n. 257.* Seraph. *decis. 875. n. 2.* Rot. *dec. 202. n. 1. part. 2. recent. decis. 202. n. 2. coram bon. mem. Buratt.*

8. Neque enim ordinatio quæ dumtaxat concedit gratificationem Episcopo in casu discordiæ Rectoris, & Decanorum extendenda est ad exclusionem præsentati à maiori parte aliorum patronorum, & sic habentis ius ad rem ex huiusmodi præsentatione quæsitum Hostiens. *in cap. cum Bertoldus sub n. 5. vers. soluitur de re iudic.* Seraph. *dec. 1258. n. 4. & dec. 1274. n. 1.* Buratt. *dec. 481. num. 5.* Cui neque per facultatem gratificandi concessam Episcopo in casu duntaxat discordiæ Rectoris, & Decanorum, neque per regimen, & ordinationem omnimodam Vniuersitatis eisdem Rectori, & Decanis tributam derogatum censetur, Sarnien. *super. reg. de iur. quæsito non tollen. quæst. 1. n. 8. & seqq.* Garz. *de benef. p. 4. c. 3. n. 20* Rota *decis. 17. inf. à med. vers. verum est prob. in nou. dec. 52. n. 3. part. 2. recent.* sed tam gratificatio, quàm regimen intelligitur concessum seruata semper iuris communis dispositione præsentatum à maiori parte patronorum præferentis, & sic arbitrio boni viri quod solum tributum censetur, Castr. *consil. 335. n. 3. lib. 1.* Alex. *consil. 129. n. 53. lib. 2.* Dec. *consil. 493. n. 16. in fin.* Socc. iun. *consil. 129. num. 54. lib. 1.* Fab. de Anna *consil. 75. num. 29. & seq. lib. 1.* & in proximis terminis Molin. *de primog. lib. 2. cap. 5. sub n. 69. vers. si vero electio.* Rot. *in Caesaraugustana benefic. 27. Nouemb. 1648. §. & hinc coram me.*

9. Tandem non obstat quod Reuerendiss. Nuncius Apostolicus ad quem à sententia Episcopi appellatio deuoluta erat, suam inhibitionem moderatus fuerit vigore sæpè memoratæ ordinationis, quia Iudex appellationis non potest appellationem in causis appellabilibus reiiciendo, appellanti præiudicare *leg. eos 6. C. appell.* & stante appellatione postea ad Papam interposita, & per Signaturam simpliciter admissa adhuc eadem lis durare dicitur Feder. de Sen. *consil. 58. n. 5. in fin.* quæque intra decem dies innouata fuerunt ante inhibitionis moderationem, possunt adhuc à secundo Iudice appellationis reuocari saltem per viam nullitatis, Rot. *dec. 425. sub n. 6. & 9. apud Peniam.* maximè attenta facultate reuocandi contenta in commissione Rotali, Rot. *dec. 75. n. 8. part. 7. recent.*

10. His consequens est vt possessio Sigismundi quæ attentata est, ponatur sub sequestro iuxta rationabilem stylum Rotæ, ne videlicet in beneficialibus detur vitiosis ingressus, & attentans fruatur commodo vitiosæ possessionis Cæsar. de Grass. *dec. 2. n. 2. de appell.* Rot. *dec. 616. n. 3. part. 1. diuers. dec. 691. n. 1. p. 3. recent.* & in aliis relatis in supracitata *Meleuitana Commenda de Vaours coram R. P. D. meo Cerro, & in Cracouien. præpositura coram R. P. D. meo Verospio.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO XCVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichia.

Cracouien. Decimarum.

Mercurij 16. Nouembris 1650.

§. 1. PErtinere Decimas Villæ de Vvygleniec ad Monasterium Andreouiense probant Liber beneficiorum Diœcesis Cracouiensis, vbi habetur, quod dicta Villa est sub Parochia Ecclesiæ de Androu. sub inuocatione S. Catharinæ cuius proprietas totalis ad Monasterium Androuiense pertinet omnésque agri Villæ soluunt, & conducunt pro Monasterio Androuiensi decimam manipularē, & Canapalē, vt in Summ. Monasterij *n. 3.* Item Liber Relaxationum Ecclesiæ Cathedralis, & Diœcesis Cracouiensis ibi in Vvygleniec decima manipularis pro Monasterio Androuiensi Sūm. *n. 4.* Item liber Visitationum in qua dicta Parochialis Ecclesia S. Catharinæ enunciatur Iurispatronatus Abb. Androuien. & numerando corpora Dotis Presbytero Rectori eiusdē Ecclesiæ assignatæ recensetur dumtaxat in hac Villa decimas valoris decem marcarum. Itē testes deponentes, quod Monachi decimas exegerunt. Itē inuentarium rerum temporalium dictæ Ecclesiæ S. Catharinæ vbi asseritur ipsius Ecclesiæ proprietatem ad Monasterium Androuiēse pertinere, & Monasteriū percipere decimam manipularem huius Villæ Summ. *n. 6.*

2. Quod inuentarium cum fuerit à Rectore aduersario productum plenè contra ipsum probat Dec. *in cap. cum venerabilis n. 50. de except.* Valenz. *cons. 40. n. 59. & 60. lib. 1.* Gabr. *de confess. concl. 4. n. 14.* Rot. *dec. 2. n. 8. in fin p. 2. recent. dec. 258. n. 5. coram sanct. mem. Greg. XV.* prout etiam probant dicti libri maximè simul iuncti in his quæ concernunt statum Ecclesiarum Ciuitatis, & Diœcesis *c. ad audientiam. §. nos igitur.* Vbi Innoc. *n. 1.* Abb. *n. 4. de præsc.* Paris. *consil. 7. n. 19. lib. 4.* Bursat. *consil. 253. n. 43. & seq.* Boër. *dec. 105. n. 13.* Rot. penes Mart. Andr. *dec. 12. sub n. 5. vers. quæ omnia.*

3. Eo magis, quia Monasterium exhibuit vlterius confirmationem Apostolicam sub Adriano Quarto Summo Pontifice donationis huius Villæ, eiusque decimarum sibi à Ioanne Polonorum Archiepiscopo factæ, quæ satis probata dicitur ex ipsis literis confirmationis illius tenorem referentibus, gloss. *in c. 1. verb. desunt 29. distinct.* Felin. *in cap. inter dilectos, n. 7. de fid. instr.* Ruin. *consil. 31. n. 7. consil. 231. n. 5. & 6. lib. 1.* Paris. *cons. 33. n. 9. lib. 1.* Boër. *dec. 247. n. 3.* Rota *dec. 36. n. 1. & seqq. part. 2. diuers.*

4. Et tam donationis quam confirmationis effectuatio appareret ex supracitatis libris, & inuentariis exaratis longè post obitum Adriani IV. secutum anno 1159. continentibus vt suprà pertinentibus decimarum ad Monasterium, necnon ex venditione huius Villæ cum expressa reseruatione decimarum manipularium per Abbatem, & Monasterium quibusdam laïcis facta vsque de anno 1365. cum successiua illarum exactione, donec quidam Plebanus nomine Bartholomæus à Rescio tunc Abbate electus ex eius cōcessione incepit decimas exigere, vt deponit septimus testis ex aduerso examinatus super interrogatoriis Parochi, & super interrogatoriis conuentus ad Sextum Summ. primæ positionis *sub n. 6. lit. A*, sufficitque probare effectuationem etiam remotam, quando non constat, quod aliùs

medio

medio tempore possederit Buratt. dec. 647. n. 18. decis. 67. n. 14 Rota in Barchinonen. Vicaria 2. Martij 1640. coram clar. mem. Coccino.

5. Vnde nec Rectori Ecclesiæ S. Catharinę suffragari potest assistētia iuris communis, quæ militare solet pro Parocho, quia cessat quando vt in casu nostro constat decimas fuisse à Monasterio antiquissimo tempore possessas, ac ei cum beneplacito Apostolico donatas, Vitalin. in clem. 1. sub n. 71. vers. vnde oportet de iurep. Rebuff. in tract. de conqr port. benefic. n. 108. Præsertim quia ipse Rector aduersarius de ann. 1648. vt in Summ. primæ positionis n. 2. allegauit pro fundamento suæ intentionis donationem decimarum dictæ Ecclesiæ factam ab Abbate Monasterij Androuensis, & sic decimas antea ad Monasterium non ad se pertinuisse agnouit. Buratt. dec. 551. n. 1. Seraphin. dec. 1102. n. 8. Put. dec. 426. n. 2 lib. 2. cum aliis allegatis in Hispalen. decimarum 15. Februarij 1647. §. quia natura, coram R. P. D. meo Melzio, & in Toletana Decimarum 16. Maij 1648. §. nec contradicit, coram R. P. D. meo Celso.

6. Quæ tamen donatio ius aliquod super his decimis in Ecclesiam S. Catharinæ, eiusque Rectorem non transtulit cum facta fuerit ab Abbate Monasterij facultatem huiusmodi non habente cap. non licet Papa 12. q. 2. c. 1. cap. cum nuper de his quæ fiunt à Prælat. sin. consen. cap. 1. cap. Episcopus cap. nulli de reb. Eccles. non alien. nec iusta causa vtilitatis nempe, vel necessitatis Monasterij interuenerit, vt requirebatur copulatiuè cum beneplacito Apostolico tam ex dispositione sacrorum Canonum cap. 1. de reb. Eccles. non alien. c. 1. eod. tit. in 6. clem. 1. eod. tit. extrauag. ambitiosè eod. tit. cap. fine exceptione 12. q. 2. quam particularis Constitutionis felic. record. Benedicti XII. relat. in Summ. Monasterij sub n. 14. quamuis alienatio emanauerit ad fauorem alterius Ecclesiæ, quia spoliari non debet vnum Altare, vt aliud vestiatur. Quarant. in compend. Bulla verb. alienatio rerum Eccles. num 15. Rota dec. 1. de reb. Eccles. non alien in non decis. 561. n. 7. & seq. part. 5. recent. dec. 3. nu. part. 7.

7. Neque beneplaciti, aut iustæ causæ præsumptio educi potest ex lapsu temporis, quia cum donare sit perdere l. filius familias, vbi Bald. n. 4. Castr. n. 1. ff. de donat. facies ipsa donationis omnem vtilitatis præsumptionem euertit, etiamsi aliæ solennitates interuenissent, vt in puncto Socc. cons. 52 n. 10 lib. 4. Castr. cons. 431. n. 2 lib. 1 Alex. cons. 1. n. 21. lib. 4. Gabr. de præsumpt. concl. 1. n. 57. Picus ad stat. Vrb. gloss. 21. num 27. Rota decis. 430. sub n. 4. versan casu isto p. 2. recent. Et ad præsumendum beneplacitum Apostolicum non sufficit lapsus temporis nisi simul probetur inconcussa obseruantia contractus saltem per triginta annos Gabr. consil 36. n. 52. lib. 1. Put. decis. 7. de præsumpt. Add. ad Gregor. XV. decis. 354. n. 18. Rot. decis. 694. sub n. 5. part. 1 recent.

8. Gratis etiam allegatur præscriptio centenaria cum testes ad id inducti, vel patiantur exceptiones in personis, vel careant legitima ætate quinquaginta quatuor saltem annorum, nec deponat cum requisitis gloss. in cap. 1. de præscript. in 6 quam perpetuo sequuta est Rota apud Capitaq. dec. 71. n. 2. p. 2. apud Seraph. dec. 1197. n. 1. dec. 1557. in fin. part. 4. diuers. Et præterea subducendum esset tempus vitæ Abbatis, qui malè alienauit cap. si Sacerdotes 16. q. 3. Rebuff. in compend. alienation rer. Eccles. sub n. 36 vers. sed intelligend. est Rota dec. 445. n. 8. coram bon. mem. Coccino decis. 94. n. 13. dec. 294. n. 28. & seqq. part. 4. recens & Lodien Dominorum 15. Iunij 1640. §. nam ab anno, coram R. P. D. meo Corrado, necnon absentiæ successorum iustificante in hodierno Summario sub n. 18. & 19. à quibus iura Monasterij defendi non poterant Authent. quas si quis. C. præscript. long. tempor gloss. in cap. auditis, verb. subducto in fin. de præscript. Nec suffragatur ordinaria præscriptio triginta annorum attentis priuilegiis per Summos Pontifices concessis Monachis Benedictinis relatis à Rodriq. quæst. regul. tom. 1. q. 36. art. 3. col. penult. post princip. versic. supradicta & tom. 3. q. 35. art. 2. communicatis etiam Ordini Cisterciensi, vt notat Pater Ioannes de la Cruz de statu Religionis lib. 2. c. 3. dub. 2. versic. secunda concl. fol. 110. & seq.

9. Tandem prætendere has decimas Parochus non valet ratione congruæ sibi debitæ iuxta textum in clem. 1. de iurepatron. in c. 1. de preb. in 6. quia cum illa ex datis in hodierno Summario sub n. 24 in aliis bonis abundè assignata prohibetur petenda vlterius non est Vital. in d. Clem. 1. sub n. 71. versic. concl. ij 2. ibi qui contenti esse debeant de iurepatr. Rebuff. in tract. de congrua n. 92. Mantic. dec. 22. n 1. Rota coram sanct. mem. Greg. XV. dec. 419. n. 3. & seqq.

10. Et ita informantibus solum Monasterio, & Monachis Andeouij, aduersario tamen pluries citato decisum hodie fuit; postquam Monasterium probationes alias adductas coadiuuit vt Rota mandauerat sub die 13. Iunij proximi præteriti.

DECISIO XCVII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Cerro.

In causa Viceñ. Iurisdictionis.

Veneris 9. Decembris 1650.

§. 1. PLacuerunt DD. fundamenta decisionis 8. *Maij præteriti coram me*, in qua resolutum fuerat non intrare arbitrium, pro retardanda executione literarum Apostolicarum fa. me. Clementis VIII. & Vrbani VIII. cum ex sententia Rotali valida, & iusta appareant in omnibus iustificatæ.

2. Non enim obstat respectu validitatis repetita vulneratio viæ executiuæ desumpta ex sententia Decani Tarraconensis, quia, vt respondetur in dicta *dec. §. quia enim Rota circa finem*, cum ipsa expressè non deneget executionem dictarum literarum, neque earum validitatem, aut efficaciam infringat, sed irritet tantum quædam acta gesta per D. Episcopum Viceñ. vtique illam non vulnerauit, quamuis præfatæ literæ ibidem enunciente, vt præter authoritates ibi allegatas comprobat decisio *in Toletana pensionis 2. Maij 1631. coram bon. mem. Motmanno. §. præterea fuit.*

3. Nec minus obstat quod dicta executio demandata fuerit post lapsum 30. annorum quo tempore literæ Apostolicæ regulariter amittunt viam executiuam, vt dixit Rota coram Buratt. *decis. 195. n. 5. ibique Add. litteram C.* Quia hoc cessat, ex facto cum non potuerint exequi propter litem in partibus ab *anno* 1558. & per viam appellationis in Rota introductam *de ann. 1609.* Præter quod obiecta conclusio procederet, si ageretur de literis concessis ad fauorem alicuius personæ particularis, cui obesse debet propria negligentia in petendo illarum executionem, secus autem vbi agitur prout hic, de literis concessis ad fauorem Ecclesiæ, & Dignitatis, hoc enim casu negligentia vnius, successoribus nocere non potest, vt optimè distinguendo respondum fuit *coram recent. mem. Coccino dec. 144. n. 5.*

4. Iustitia autem non offuscatur ex antiqua Concordia continente exemptionem Abbatis, & Monachorū Ecclesiæ, de qua agitur ab Episcopali Iurisdictione. Tum quia non ligat successores, & nullius est momenti in præiudicium ipsorum iuxta textum *in c. veniens de transact.* & Decreta Sacri Concilij Tridentini *sess. 6. cap. 4. sess. 14. c. 20 in fin. & sess. 25. c. 6. pariter in fin. de reform.* Idque etiamsi munita fuerit confirmatione Apostolica, quia cum Sacrum Concilium eas dumta-

xat confirmationes præseruauerit, quæ emanarunt ex certa scientia & cum causæ cognitione, vt declarauit S. Congregatio Eminentiss. DD. Cardin. eiusdem S. C. T. interpretum *in Abulens. Iurisdictionis 13. Nouembris 1487. relat. per Gonz. de benef. part. 3. capit. 2. num. 120. & seqq.* Vtique confirmatio, de qua agitur, non cadit sub præseruatione, sed sub præfatis decretis, cùm emanauerit ad instantiam Monachorum tantummodo, neque insetto toto tenore Concordiæ, sed expressa solum parte ipsis Monachis fauorabili, quæ propterea neque ex certa scientia, nec cum causæ cognitione concessa dici valet, vt optimè animaduertit Garz. *ubi sup. à d. cap. 2. nu 229.* & firmauit Rota *in Abulens. iurisdictionis 20.* Ianuarij 1588. *coram Orano penes Marches. de comm part. 3. fol mihi 124. sub. n. 2. vers. quantum ad confirmationem, & in Veronen. emphyteusis 27. Maij 1494. coram Card. Hieronimo Pamphilio, quæ est decis. 715. num. 3. part. 4. diuers.*

5. Tum etiam quia extincta penitus remansit per suppressionem Monasterij Abbatis, & Monachorum, vt respondetur in præcedenti decisione *§. quia vltra alias*; Non obstantibus subsequutis declarationibus Summorum Pontificum de non præiudicando antiquæ Iurisdictioni, & Priuilegiis Ecclesiarum suppressarum, quia restringi debent ad illas Ecclesias, quarum fauore emanarunt, & licet generales extendi non possunt ad Ecclesiam, de qua agitur, in cuius suppressione, & noua erectione per illa verba ibi, *Dictaque Ecclesia ac eius Dignitates, canonic. & prebendæ aliaque beneficia Capitulum, & ministri suo Ordin. subiecti sint*, &c. apertè dictam concordiam, quoad Iurisdictionem reuocasse, & abstulisse eandemque Iurisdictionem Episcopo demandasse, qui solus sub dicta Ordinarij appellatione ibidem comprehenditur vt latè probatur *in dicta decision. §. quia in casu. & § finali.* Ad effectum enim euitandi contrarietatem, & repugnantiam, quæ aliàs exinde resultaret generales illæ declarationes intelligi debent de Iurisdictionibus, & priuilegiis compatibilibus cum subiectione ab eodem Pontifice ibidem ordinata; Ponderando præsertim quod ipsemet Clemens Octauus incidente hoc indiuiduali articulo hodie controuerso inter Priorem, & Canonicos S. Annæ de tempore magis proximo erectioni Collegiatarum explicitè declarauit suæ intentionis fuisse eosdem Priorem, & Canonicos Episcopo Barchinonen. tanquam eorundem Ordinario subiectos esse debere *sum præterito propositionis n. 17.* signum euidens quod respectu expressorum omnia priuilegia illis incompatibilia penitus tollere voluit.

6. Cæterum in hanc sententiam eò faciliùs Domini deuenerunt quia dicta S. Congregatio Eminentissimorum DD. Cardinalium S.C. Interpretum auditis partibus super iisdem in Rota toties deductis, & causa exactissimè discussa ita tet declarauit quæ Rota solet, vt par est, reuerenter amplecti, vt *in decis. d. § quia in casu, versum denique.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO XCVIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Otthobono.

In causa Bononien. Gabellæ.

Lunæ 20. Iunij 1650.

§. 1. AGentes Communitatis, & Hominum Sancti Ioãnis in Persiceto summis præcibus efflagitarunt denuo audiri super decisione coram me emanata in hac causa sub die 17. Maij anni præteriti, obtenta vero ex benignitate noua audientia cum fuerint pluribus monitionibus, & citationibus prouocati ad informandum, nunquam loco se mouerunt, ideo solo Regimine Bononiæ informante proposui super resolutis denuo causam, & DD. præstiterunt io decisis.

2. Nam quoad Datia nuncupata Imposte, Tasse, & Vniti visa sunt firma subsistere decisionis fundamenta, quia stante solutione datiorum hucusq; continuata spatio quadraginta annorum, & vltra apparet exemptionem non comprehendere huiusmodi datia, vt Communitatem Sancti Ioannis in Persiceto per non vsum, immo per contrarium vsum exemptionem amisisse, non obstante decreto irritanti in litteris Summi Pontificis Eugenij quarti apposito, vt firmatum fuit in alia decisione *sub. § verum. & seq.* Priuilegia enim præscripta suffragari minimè possunt cap. *si de terra, & c. accedentibus de priuileg.* Ruin. *cons. 125. n. 7. lib. 1.* Gozad. *consil. 23. n. 7.* Rota *in Messanen. Decanatus 23. Maij 1644. coram Reuerendiss. Terracinen. & in aliis relatis in alia decisione in d. § verum cum ex partitis.* Decretum verò irritans nihil operatur stante defectu intentionis Summi Pontificis concedentis, Rota *dec. 32. n. 11. & seqq. part. 6. recent.* nec operari potest, quando illi in quorum fauorem appositum est eo non vtuntur, Decis. *in c. cum accessissent n. 17. de const.* Gonzal. *ad reg. gloss. 67. n. 52.* Gratian. *discept. 515. n. 8.*

3. Verum Regimen Bononiæ vltimam partem decisionis impugnabat ponderando, quod priuilegia Eugenij Quarti, & Pauli Tertij non videntur Communitati posse suffragari, siue quia Eugenianum vti continens clausulam resolutiuam in euentum recessus Communitatis ab obedientia, & deuotione Sanctæ Sedis Apostolicæ, per huiusmodi euentum postea sequutum, fuerit resolutum, ac reuocatum, siue quia tam Eugeniano, quàm Paulino derogauerit postea priuilegium Regimini concessum à Iulio Tertio munitum amplissimis clausulis derogatoriis, etiam quoad contraria priuilegia concessa ex causa onerosa.

4. Sed primum obiectum facili negotio remouetur, quia ex conuentionibus initis inter Commissarios Summi Pontificis Eugenij IV. & Communitatem, & Homines Sancti Ioannis in Persiceto de anno 1455. datis in Summario Regiminis *n. 2* in quibus narratur prædictæ Communitatis recessus ab obediẽtia Sanctæ Sedis Apostolicæ, apparet etiam quod idem Summus Pontifex Eugenius ipsam Communitatem, & Homines ad gratiam Sanctitatis Suæ, & Sanctæ Sedis penitus recepit, & admisit, & per consequens ad priuilegiũ, de quo agitur antea concessum reintegrauit remittendo quamcumque caducitatem ob delictum incursum, cum hic sit effectum tam amplæ restitutionis ad gratiam Principis *l. fin. § fin.* & ibi Bart. & DD. *de sent. pass.* Roland. *cons. 45. n. 19. & 20. lib. 4.* Rot. *dec. 107. n. 8. & dec. 4459. pariter n. 8. part. 1. & dec. 85. n. 8. & 2. seqq. part. 7. recent. & in Romana confiscationis 14. Iunij 1624. & 18. Aprilis 1625. coram bon. mem. Merlino.*

5. Omnemque prorsus tollit dubitationem subsequẽs confirmatio Eugeniani priuilegij facta à Paulo Tertio sub die 27. Aprilis anni 1541. vt in Summario communitatis præteritæ positionis *nu. 5.* Nam post huiusmodi confirmationem non apparet, quod Communitas Sancti Ioannis aliquando in Sedem Apostolicam, eique debitam obedientiam peccauerit, quare hæc Pauli Tertij confirmatio inseruire potest ad declarandum, quod ipsemet Eugenius IV. in conuentionibus de anno 1445. initis voluit Communitatem ad prædictum priuilegium redintegrare, vel saltem eidem priuilegio spiritum tribuit, ac robur adiecit, iuxta theoric. Bart. *in l. more 5. num. 5. ff de iur. omn. Iudic.* Angel. Aretin. *cons. 123. num. 18.* Paris. *cons. 2. numer. 40. & 41. lib. 4.* Rota *decis. 207. num. 8. coram san. mem. Gregor. & in Meleuitana Pensionis 29. Maij 1648. in § sed nec etiam, coram me.*

6. Faciliùs tollitur secundum obiectum, nam Iulius Tertius

Tertius non ſuſtulit exemptionem exemptis competentem,ſed declarauit quod datia ſine fraude ſolui debeant provt fiebat aliàs *Dec.final.* idque bene deducitur ex procemio ipſius Conſtitutionis Iulij in Summario Regiminis *n.3.*ibi *cupientes fraudibus prædictis occurrere*,& infra,ibi,*nobis humiliter ſupplicari feciſtis,vt ad ſuccurrendum fraudibus prædictis*,&c.procemium verò cauſam finalem totius conceſſionis explicat Bart.*in l.fin.n.3.ff de hæred.inſtit.Decian conſ.72. nu.49. lib.2.* Buratt.*deciſ.543.num.11.*totaque diſpoſitio ad limites rationis in procemio expreſſæ reſtringi debet Abb.*conſ.114.lib.2.*Peregrin.*conſ.36.num.12.lib.2.* Gratian.*diſcept.292.num.15.*Rota *in Montiſalti Beneficij 15.Decembris 1645. in §.ſed verè , coram Reuer. P. D. meo Bichio.*

7.Quare cum litteræ Iulij Tertij reſtringantur ſolummodo contra eos qui fraudes committebant,non autem contra eos qui abſque fraude priuilegiis vtuntur,nulla ratio patitur,vtpriuilegium tollatur,etiamſi adſint ampliſſimę clauſulę in literis Iulij,quia clauſulæ tanquam acceſſoriæ diſpoſitionem non ampliant ad caſus non comprehenſos , vt ex Bart.& Felin tradit Gonzal , *ſupra reg.8. Cancell.gloſſ.50. num 10.* Rot.*coram Seraph. dec.1291.n.7.in recen.dec.367.n.3.part.1.coram ſanct. mem.Gregor. deciſ.159. num.7. coram Reuerendiſſ. Vrgellen.deciſ.48.num.22.& ſeqq.& in Tiraſonea. Vuionis 26.Februarij 1649.in §.derogatio autem contrariis, coram.me.*

3,Nec animaduerſionem effugit, quod cum reſtitutio Communitatis ad Summi Pontificis gratiam emanauerit per viam conuentionis,vt in Summario Regiminis *n.1* recuperauit proinde Communitas Sancti Ioannis Eugenianum priuilegium eodem conuentionis iure,cui proinde per quaſcunque clauſulas derogatorias Iulij Tertij non cenſetur derogatum , vt in terminis exemptionis fuit reſolutum *in Valentia ſubſidij 4. Martij 1611.§.vlterius,coram Penia* fecit Gonzal.*ſuper reg.8 gloſſ.5.n.14.*Grat.*diſcept.212 n.37.*Acchill.*deciſ. 3.n.2.de poſt.*Rota *in Barchinonen. Iuriſdictionis 4.Iulij 1646.adeo quod,coram R.P.D.meo Bichio.*

Et ita fuit reſolutum Regimine tantum informante,&c.

DECISIO XCIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

Cæſaraugustana Decimarum.

Veneris 28. Iunij 1650.

§.1. COmmiſſa mihi hac cauſa in gradu appellationis cum clauſula,Non retardata ſolutione arbitrio Rotæ,propoſui dubium , An intraret arbitrium ad effectum ſuperſedendi in ſolutione Decimarum, de quibus agitur,& Domini illud non intrare cenſuerunt. Nam arbitrium à iure regulandum eſt iuxta doctrinam Bart.*in extrauag.ad reprimen.verſ.iudebit.n.8.* Cæſ. de Graſſ.*dec.7.n.6.in fin.& n.ſeq.& dec.8.n.2.de re iudic.* Rota *in recent. dec.550.n.1. & dec.264. n.1.part.7.& ſæpiſſimè in aliis*,& licet arbitrium ſoleat aliquid remittere de rigore iuris Creſc.*dec.4.n.3.de teſt.Seraph.dec. 1114.n.1.* non tamen tribuit facultatem recedendi ab illius diſpoſitione,Rot.*dec.312.n.1.part.4.recent.*vnde cum agatur de decimis,pro quibus via executiua,atque à decretis ad earum ſolutionem condemnantibus non admittatur appellatione ſuſpenſiua , ad text.*in cap.ex multiplici, & cap. tua nobis de decimis.* Paſet. *in prax. Epiſc.part.2.cap.4.tit.de decim.n.59.* Io. Franc.Leo *in Theſ.for.Eccleſ.part 2.c.27.n.42.* Scac. *de appell.q.17. limit.18.n.1.*cum plurib. aliis relatis per modern. Mediolan,*de decim.c.8.n.58.* qui declarat etiam commiſſionem appellationis in cauſa decimarum dari cum clauſula ſine retardatione ſolutionis.nã pendente etiã lite illæ ſunt ſoluendæ,vt teſtatur Marcheſ.*de commiſſ. appellat.à conſ.decimarũ §.1.n.43.& ſeq.& n.62.* Ideo arbitrium intrare non poteſt pro retardanda executione ſolutionis,maxime ſtante poſſeſſione Archiepiſcopi illas exigendi , qui in ea eſt manutenendus ex *vulg.§. retinendæ inſtit.de interd.* & in terminis decimarum Rota *dec.401.n.2.part.2.rec.*& fuit reſolutum in *Carpentoraten. decimarum 4. Iulij 1618. coram bon. mem. Monzanedo,& in Hiſpalen. dec.27.Iunij 1644 coram* R.P.D. *meo Corrado,& in alia Hiſpalen decim. de Baraona 12. Ianuarij 1646. coram* R.P.D. *meo Cerro nec non in alia ſimili 15. Februar.1647.coram me,& coram* R.P.D. *meo Bichio die 21.Iunij 1649. Tolet. decim.21. Iunij 1649. coram* R.P.D. *meo Othobono , & in alia Toletana decim 28.Ianuar. præteriti coram* R.P.D. *meo Royas*,& præſertim quod non detur appellatio ſine retardatione ſolutionis decimarum , quando illas petens eſt in poſſeſſione exigendi ,tradit Gomez. *in prax. vtriuſque Signat.n.86.*provt in puncto quod in his terminis non intret arbitriũ,firmauit Rot.*dec.211.n.1. & ſeq.inter impreſſ.apud modern.de manutea.*vbi aſſignatur ratio,quæ eſt,vt neque de iure,neque de æquitate poſſeſſur priuari debeat iure ei competente,pendente lite Gloſſ.*in cap.1.in verbo deferre,*vbi Abb. *n.4. vt lit.pend.Dec.conſil.92.n.1.* Put. *dec.497.n.1 lib.2.*

2. Non obſtant priuilegia Sacræ Relig. Hieroſolymitanæ circa exemptionem à ſolutione decimarum, quia illa impedire nequeunt,vt Archiepiſcopus poſſeſſor in ſuam poſſeſſionem continuando exigere poſſit à Debitoribus,dum non ſunt clara,ſed aliquam requirũt diſcuſſionem , quæ proinde remittenda ſunt ad petitorium,Rota apud Modern.*de manuten.deciſ.157.n.5.& ad dec.211 n.5.& ſeq.ac in aliis omnib.deciſionibus ſuprà relatis,& ſignanter in Hiſpalen.decim. coram R.P. D.meo Corrado ſub §.Quia fuit cum ſeq.& Hiſpalen.decim.ad Baraona coram R.P.D.meo Cerro,§ Nec reuelat cum ſeq.* quæ loquitur in terminis priuilegiorum Sacræ Relig. Hieroſolymitanæ , & interim vt retardari nõ poſſit manutẽtio poſſeſſorij,donec,& quovſque illa plenius fuerint diſcuſſa,firmauit Rota *in dict.Hiſpalen. dec.mar.15.Februar 1647. ſub §.vnde, & in eadem 19. Iunij 1648.§.Non obſtat coram me*,poſſeſſio enim releuat,ac ſuum parit effectum quotieſcunque eſt temporis conſiderabilis,vt in iſto caſu etiam ſi eſſet nedum contra præſumptionem iuris , ſed etiam contra ius , quæ quidem Archiepiſcopi poſſeſſio per longum tempus probatur ex depoſitionibus duorum teſtium, quæ dantur in eius *Summ n.22.* Imò ad iſtum effectum declarat Mareſcott, *var.reſ.lib.1.c.11. n.55.* ſufficere poſſeſſionem decennalem Cancer. *var. reſol. tom.3.c.14. n.45.* Rota *in cauſa Mediolanen.nominis Capituli 10. Martij 1649.§.Quia reſpondetur coram me , & in Beneuentana emphyteuſis 1. Iulij præteriti §. Adeo, quod, coram R.P.D. meo Bichio.*

3.Quod autem d. Priuilegia ſint valdè dubia patet, Nam illud Sixti V.continet quidem communicationẽ Priuilegiorum in genere , quod propterea non recipit extenſionem,vt comprehendere valeat exemptionem à ſolutione decimarum ſpiritualium,quæ tanquam exorbitans à iure communi, ac Tertio præiudicialis ſub generalitate verborum comprehendi non poterat , ſed ſpeciali nota digna erat,Tamburin. *de iur. abbo. tit.1. diſp.15. q.18. num.34. & ſeqq.* Card. Caual. *dec. 247. n.10 verſ. Tandem* , Rota *in rec. dec.114. n.5.part.2. dec.48.n.8. part.4.& dec.39 n 9.ead.part.4.rec.to.2.& coram Coccino dec.279.n.3.*vbi in his præciſis terminis dicitur , quod in communicatione Priuilegiorum ea non veniunt , quæ de facili concedi non ſolent niſi de eis fiat ſpecialis mentio.

4. Minus applicatur Constit. 9. Pij IV. sub §. 63. per quam conceditur omnibus dependentibus ab Hospitali Hierosolymitano exemptio decimarum, ac aliorum onerum, collectarum, atque contributionum; Quia illa loquitur tantum de Fratribus d. Hospitalis, de Donatis, ac Seruitoribus illius, nec non de Vassallis, atque Colonis inseruientibus, in Prioratibus, Baiuliuatibus Commendis, Domibus, membris, aut aliis Prædiis, siue Grangiis, non autem de istis Donatis Confratribus Hierosolymitanis, qui Confraternitatem erexerunt sub inuocatione SS. Ioannis, & Georgij in Ecclesia B. Mariæ del Templo Ciuitatis Cæsaraugustanæ, qui in nihilo Religioni inseruiunt, sed vxorati continuo remanent in propriis Domibus; Vnde ad illos extendi non potest Priuilegium exemptionis decimarum, quòd strictè intelligendum venit, vt per Coccin. *dicta dec.* 59. *n.* 5. nec vltra in eo expressum quidquam operari potest cap. *per exempt. de priuileg. in* 6. Rot. *dec.* 30. *n.* 4. *part.* 6. *recent.*

5. Et quod Donati vxorati in propriis domibus commorantes tali priuilegio, seu exemptione gaudere non possint, sed teneantur ad iura Episcopalia persoluenda tradit Card. Zabarell. *consil.* 21. *in fin.* ac declarauit Sacra Congregat. Concilij in terminis Oblatorum d. Religionis Hierosolymitanæ quæ declarationes recensentur a Barbos. *de iur. Eccles. lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *n.* 44. *& seq.* & firmauit etiam Rota *in dec. in hac causa emanata sub die* 10. *Iunij* 1643. §. *Quia non solum in fin. coram me*, vbi habetur quod alias esset aperire viam fraudandi decimas.

6. Valdè etiam dubitarunt Domini de validitate huiusmodi priuilegij, eo quia in dicta Constitutione Pij V. non legitur expressa derogatio ad cap. *nuper de decim.* quod vti conciliare specificam illam requirebat Archidiac. *in cap.* 1. *nu.* 3. *de constit.* Coccin. *dec.* 279. *num.* 6. *& dec.* 141. *num.* 2. *vers. tamen quia part.* 1. *recent.* Card. Caualer. *dec.* 347. *n.* 10. Rota *apud Modern. de mannen. dec.* 157. *n.* 4. & fuit dictum in *Vercellen. decimarum* 13. *Nouemb.* 1645. §. *Non obstat*, ac 15. *Ian.* 1646. §. *Nec obstante coram* R.P.D. *meo Cerro*, cum aliis copiosè relatis in d. *Hispalen. decimar.* 27. *Iunij* 1644. *coram* R.P.D. *Corrado*, *& in Cæsaraugust. decimar.* 17. *Iunij* 1611. *coram Sanctiss. D.N.* & cessante hac specifica derogatione, vt dari possit de defectu voluntatis respectu Papæ concedentis, est text. in cap. *ex parte de Capell. Monach.* Felin. *in cap. nonnulli nu.* 2. *de rescript.* Oldr. *cons.* 326. *in princ.* Verall. *dec.* 167. *part.* 1.

7. At supposito etiam quod de dictæ Pianæ Constitutionis validitate dubitari non contingeret, nihilominus illa neque suffragari posset Donatis Confratribus Hierosolymitanis, nam conceditur tantum Equitibus Hierosolymitanis exemptionem, quoad solutionem decimarum extraordinariarum temporalium, atque aliorum onerum ab homine impositorum, nempe Datiorum, Pedagiorum, Taxarum, & similium, quæ in pluribus locis ratione taxæ, vel recognitionis solui solent Dominis locorum, non autem quoad decimas ordinarias spirituales, & quæ iure diuino debentur, vt pluries firmauit Rota, & signanter coram Seraph. *dec.* 1293. *n.* 6. *vers. adeo illi verba* Card. Caual. *d. dec.* 347. *n.* 11. Put. *dec.* 65. *lib.* 3. & fuit dictum in d. *Hispalen. decimarum coram* R.P.D. *meo Corrado*, §. *Tum quia.* & in allegatis *Vercellen. decimarum* 13. *Nouembris* 1645. §. *Hinc enim &* 15. *Ianuar.* 1646. §. *Quæ responsio coram* R.P.D. *meo Cerro.* & in dicta *Tolet. dec.* 21. *Iunij* 1649. *coram* R.P.D. *meo Otthobono sub* §. *Imo priuilegium*, ex quo enim versamur in exemptione à decimis, quæ non solet concedi, nisi cum maxima difficultate, vt fuit dictum in *Valentina decimarum* 28. *Nouembr.* 1603. *corā Card. Lancellotto iuniore*, Imo habetur materia valde odiosa; propterea quantum fieri potest strictè ea debet interpretari Rota *decis.* 271. *num.* 6. *part.* 4. *recent.*

8. Demum non obstat decisio *Cæsaraugustana decimarum coram Penia*, dum in ea firmatur sufficere productionem priuilegij absque eo, quod in iudicio executiuo agatur de illius validitate: Quia in illo casu Actor non reperiebatur in longa quasi possessione exigendi decimas à Reis conuentis, prout hic clara est quasi possessio Archiepiscopi vltra spatium decem annorum exigendi à Confratribus Donatis, vt supra fuit ostensū, vlterius dicta decisio fuit postea etiam declarata per aliam editam 17. *Iunij* 1611. *coram Sanctis. D. Nostro*, scilicet, vt non procedat quando iam fuit detectum Priuilegia non suffragari, quæ vt non suffragentur, in hoc casu Donatis Confratribus Hierosolymitanis optimè colligitur. Tum quia ipsi non sunt comprehensi in priuilegiis concessis Equitibus Hierosolymitanis, ex iam deductis; Vnde dicere non possunt se priuilegiatos, nec viam executiuam impedire valeant, etiam non obstante clausula sublata, & decreto irritanti, quæ alioquin claudunt os Iudici, & parti; De reliquo autem nihil operantur in casu non comprehenso à Priuilegio, Rota *decis.* 109. *n.* 18. *& seq. part.* 6. *recent.* Tum quia Priuilegia huiusmodi nec ipsis Equitibus Hierosolymitanis prodesse possunt, nam agitur de decimis spiritualibus, quæ soluuntur ratione bonorum patrimonialium, vt habetur in *Hispalen. decimarum de Baraona* 16. *Martij* 1646. *coram R. P. D. meo Cerro* §. *Et in hanc sententiam* & in alia sæpius allegata *Hispalen. decimarum* 27. *Iunij* 1644. *coram R.P.D. meo Corrado.*

9. Et ita conclusum fuit informante tantum Reuerendissimo D. Archiepiscopo Cæsaraugustano, ac eius Promotore fiscali, &c.

DECISIO C.

Sacra Rot. Rom coram R. P. D. Corrado.

Neapolitana Matrimonij.

Luna 14. *Februarij* 1651.

§. 1. SEntentiam Rotalem pro validitate matrimonij inter D. Ioannem Mariam de Xart, & D. Michaëlem Vaex Ducem de Casamassima contracti à R.P.D. meo Royas prolatam censuerunt hodie Domini in appellationis instantia mihi commissa esse confirmandam. Nam illius validitas iustificatur ex ipso processu, in quo fuerunt, seruata seruanda iuxta decis. Verall. 165. *part.* 2. & penes san. mem. Greg. *dec.* 218. *n.* 1 *vers. quia de validitate*, &c. Buratt. *dec.* 812. *num.* 1. *vers. de validitate namque*, &c. *ac in recent. decis.* 708. *n.* 1. *vers. constabat enim*, &c. *part.* 1. *& in Vlixbonen. Matrimonij* 19. *Nouembris* 1635. *coram ben. mem. Pirano dec.* 625. *n.* 2. *vers. illa namque valida est*, &c. *part.* 4. *tom.* 1. Iustitia vero probatur ex deductis in præcedenti decisione coram eodem R.P.D. meo Royas sub die 1. Iulij 1650. quæ visa fuerunt hactenus inconcussa.

2. Constat enim ex depositionibus duorum testium legitimè examinatorum præfatos Coniuges die 10. Februarij 1638. in Ecclesia Parochiali conuenisse, ibique coram Parocho illas bene audiente, atque intelligente mutuo consensu per verba de præsenti vnanimiter expresso matrimonium contraxisse (quod nullo interueniente Canonico impedimento) validum vtique fuit, *c. sufficit* 27. *quæst.* 2. *cum apud è tua de spons. & mat.* Card. *in clem. vnic. sub n.* 16. *vers. sed si dice*, &c. *de cons. & affinit.* Didac. *super tit. de spons. p.* 2. *c.* 6. §. 1. *sub n.* 4. *vers. sin autem*, &c. in puncto respondit Nauarr. *cons.* 30. *sub eod. tit. de sponsal. secundum impress. Lugdun.* latè Rebell. *de obligat. iustit. p.* 2. *de contr. in gener. l.* 2. *q.* 4. *sect.* 2. *per tot.* Rot. penes Buratt. *dec.* 713. *per tot. & dec.* 891.

decis.891.per tot. ac in recent. dec.74. n.2.verf.quibus non obstantibus,& seqq.per tot.p.4.& dec.127.n.6.vers. quia cum ad hunc effectum,&c. & seqq.p.7. & in Vlixbonen. Matrimonij 2.Maij 1616. coram bon mem.Pirouano in §.ideo cum verba, &c.

3. Et concordantibus prædictorum testimoniis ritè receptis rectè probatur ad l. vbi numerus,ff.de testibus c. in omni negotio eod. tit. Rot. penes Card. Seraph. dec.1099.n.2.vers. de motr.autem non potest dubitari,&c. Cardin.Mantic. dec.372.n.1. vers.& quidem, &c. cum seqq. Buratt. dec.192.n.1.vers.qui etiam . &c. & decis. 530.n.1.vers.certum est autem, &c. & d. dec.713. n.7. vers. & ideo sufficiunt testes, &c. & in recent. dec 374. sub n.6.vers.nam fuit responsum, &c. p.5. Licet ad eum actum specialiter vocati, atque rogati non fuissent, P. Ledesm. de matrim q.45.art.5.in 4.dubio,vers.ex dictis sequitur,&c.fol mihi 205. Sanchez de matrim.l.3.disp. 39.sub n.7.vers.& quidem.&c.ac n 10.vers.hinc infertur , &c. cum seqq. & alios refert Guttierrez de matr. c.69.sub n.1. vers.vbi secus est dicit,&c.Neque concordarent io formalitate verborum , sed tantum in substantia Rot.dec.430.sub n.2. vers. difficultas , &c. cum seq.p.1.dec.273.n.15.vers.non obstat quod testes.&c.p.4. diuers. & penes Cardin.Mantic. d.decis.372.sub n. 15. versic fuit responsum, &c.Buratt. dict.decis.715.num.9. vers. non obstat quod testes , &c. eoque magis cum ex præcedentibus inter eos sponsalibus, & cohabitatione post contractum matrimonium nonnullos menses subsecuta illorum matura,& deliberata voluotas comprobetur inxt.not. per Cardin. in dict. Clem.vnic.sub dict. n.16. in fin. verb. vbi conclude. &c. de consang. & affin. Did. in dict.cap.4. §. sub num.4. versic. vel quando processisset tractat. &c. Natt. cons. 249. sub numer.2. vers. præterea dicitur , &c. & seqq. Rota penes Card. Mantic. decis. 372. sub n.19. vers. qua probatio, &c. cum seq. & Buratt. dict. decis.550. num. 8.vers. tertio fuit, &c. cum seq. & decis.713.num.2.vers. tamen prædicta opinio , &c. cum seq. & dict. decis.74.sub num.1. vers.idque efficaciter probatur, &c. cum seq. part. 4. & decis.264. num. 12. vers. quinimo , &c. part.5. recent. & in Toletana Matrimonij 24. Nouembris 1608. coram bon. memor. Cardin. Sacrato vers. quod processerit tract.&c.

4. Neque obstat,quod illi proprium consensum , ac voluntatem vltro explicauerint uulla præmissa Parochi interrogatione.

5.Quia necessaria non erat ad validitatem dict. matrimonij huiusmodi Parochi interrogatio,sed fuit sufficiens prædicta illius præsentia , ooo solùm physica, sed moralis pro solewnitate præscripta ad euitandum clandestinatis vitium,vt respondit ex sententia S.Congregationis Rot.penes Cardin.Seraph. dict. dec.1099. sub num.5. vers. nec obstat quod non fuerint prolata verba matrimonialia a Parocho , &c, ac Buratt. dict. decis.713. num.10. vers. & S. Concilium , &c. vbi Add. referunt concordantes, & latè probat Sanchez de matrimon.lib.3. disp.38.num.4. vers. primò conclusio ,&c. cum seq. vbi rationes adducit , & cootrariis beoe respondet Guttier. de matrim.dict. c.69.sub num 2. vers. neque obstat , &c. vbi refert resolutiooem ipsius S. Congregationis,& Pont. in simul. tractat. lib. 5. c.20. sub n.2. vers.circa quam decreti, &c. & n.5. vers. secundo , &c. cum aliis relatis per Bonacin. de Sacrament. Matrimon.q.2. punct. 8.sub n.39. vers. quæro secundò,&c.

6. Nec proinde refert quod idem Parochus non præbuerit assensum suum d. contractui, sed intermisso S.Missæ Officio ab altari recesserit.

7. Quia non requiritur eius consensus , sed illorum tantum , de quorum agitur coniunctione d. cap. cum apud de sponsal. & matrimon. Præsentiæ autem illius solemnitas adhibetur, vt præstitus ab ipsis contrahentibus innotescat Ecclesiæ iuxt. text. in l. coram Titio, ibi , coram Titio aliquid facere iussus non videtur præsente eo fecisse nisi is intelligat , &c. scire autem non etiam velle is debet, nam & inuito eo rectè fit,quod iussum est,&c. ff.de verb.signific. & ita fuisse responsum à Congregatione refert bon. mem. Cardin. Bellarm. ad Concil.sess.24.de reformat matrimon.c.1.in declarationibus col. 5. in fin. vers.item non est substantia matrimonij. &c. fol. mihi 342. quam secuta fuit Rot. penes Card. Seraphin. dict.decis.1099. sub dict.n.5.vers.non obstat quod non fuerint prolata verba , &c. ad fin. vers. quo voluit, &c.ac Buratt. decis.d.decis.839.num.6.vers. quia fuit responsum , &c. & in alia Vlixbonen. Matrimonij 16. Nouembris 1622. coram bon. mem. Manzanede in recent. decis.431.n.3. vers. quod procedit , &c. vbi Add. dict. n.13. & seqq. referunt concordantes,& sub die 10. Nouembris 1625. coram bon. mem. Pirouano decis.725. sub n.14. vers. quin data etiam voluntate Parochi,&c. part.4. tom. 2. & 5. ac in Grauaten. Matrimonij 48. Aprilis 1636. coram Eminentissimo D.meo Card. Verospio decis.124.sub num.16. vers demum,&c. cum seqq. part.7. earundem. Idem probauit in his terminis Nauarr. dict. cons. 20. sub titul.de sponsal. P.Ledesm. de matrim.dict. q.45. not.7.in 2. dub. vers. maior.autem difficultas est, &c. vers. in qua re , &c.fol. mihi 200. & in 4. dub. fol. 202. vers. ex his declarationibus,&c. Saochez. de matrimon. lib.3. d. disp. 39. n.9.vers. caterum dicendum est, &c.Pont.de matrimon. lib.5.c.21. sub n.12. vers. sed quid dicendum, &c.aliis relatis Guttier. dict. c.69. sub num.3. in fin. vbi refert resolutiones d.S Coogregationis,& num. 10. vers. certio obseruandum est , &c.cum seqq. Germon. de indul. in §. Tibi quod vixeris sub n.73. vers. & licet matrimonium. &c. Rebell. lib.2. quæst.7.sect. 2.versic. verum non videtur,&c. & quæst.8. sub num.3. vers. porrò qualiter Parochus , cum seq. & alios refert Ricc. in prax. for. Eccles. tom. 1. resol. 224. numer. 3. vers. & sufficiunt,&c.

8. Minus obstat defectus denunciationum ad præscriptum S.Concil.Trident. sess.24.de reformat. matrimon.c.1.

9. Quoniam illæ quidem seruari debent sed , non suot ideò substantiales ad validitatem matrimonij , vt ob earum omissionem irritum sit iudicaodum , licet eas absque Ordinarij licentia omittentes grauiter peccent Nauarr. in manual. c. 22. sub. n.7.vers. tertio aduertendum,&c. Didac. super titul. spons. d.part. 2. c.6. sub num. 6. ad fin vers. contrahit , &c. quam sententiam per S.Congregationem approbatam, refert idem Card.Bellarm.in loco supracitat.in princip.vers si omittantur denunciationes , &c. fol. mihi 340. & Guttier. c.69. num. 4. vers. de Parocho autem , &c. eamque secuta fuit Rot. apud Cardin. Seraph. dict. decis. 1099. n.4. vers. non obstat quod non fuerint facta denunciationes, &c. Buratt. dict. dec. 550. n.15.vers. respectu denunciationum , &c.& dict. dec. 803.num.7. vers cuius contrarium.&c. ac in recent.dec.71.sub n. 11.vers.quia fuit responsum,&c. part.1.& dec.390.sub num.5. vers. quibus non obstat. &c. ac dec.431. num. 15. vers. minus obstat defectus, cum seqq.part.4. tom. 2. dec.493. n.16. vers.vltra quod,&c.part.5. & in Bonon. fideicom. Bartholomæi de Bolongnis 12. Maij 1945. coram Reuerendiss. D.meo Terracin. in §. Nec quidquam , &c. Honded. cons.72.num.22. vers.imo quia,&c. cum seqq.lib.2. Rebell. dict. q.7. sect. 2. sub princip. vers. si tamen secundo , &c. cum aliis relatis per Bonacin. de Sacram. matrim.dict.q.2. punct.6.sub num.6. vers. matrimonium clandestinum, &c.

Atque ita , &c. Altera tantum, &c.

DECISIO

DECISIO CI.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Verospio.

In causa Fulginaten. hæreditatis.

Luna 14. Februarij 1650.

§.1. MOrtuo Petro Roncallo inter Equites obedientiæ Magistralis dum degeret in humanis præuia votorum castitatis, obedientiæ, ac paupertatis emissione adscripto, cum sacra Hierosolymitana Religio successionis in bonis ipsius sibi apertam esse contenderet, dubitaui: An eidem, vel Eminentissimo D. Magno Magistro exinde fuerit delata successio, & negatiua prodiit hodie solutio ex validæ professionis, nondum iustificatæ defectu, in gradu præsertim Religionis, assensu Pontificis, nec erecto, nec approbato, contra Sacri Lateranensis Concilij decretum, relatum *in c. vlt. de Relig. domi*, sine cuius professionis validæ concursu, obligatio Petri erga Religionem efficaciter contracta non fuit, nec sacra proinde Religio ad ipsius defuncti bona potuit aspirare, *iuxta gloss. in authentica ingressi in verb. dedicant. C. de sacr. sanct. Eccle. ibique O dof. n. 11.* Bart. *n. 32.* Bald. *n. 27. circa fin Salicet. n. 7.* Castr. *n. 10.* Albertic. *n. 13.* cæterique communiter Gemin. *conf. 66. n. 9.* Cald. *consil. 23. col. 2. post med. vers. vera tamen vnio, & naturalis, vsque ad fin. de Reg.* Rot. *in Bon. bonorum 17. Nouemb. 1625. coram bon. mem. Pironano inter impressas p. 4. tom. 3. recent. dec. 623. n. 1.*

2. Contraria verò professionis validæ probatio, nec valet ex testibus resultare, contestantibus nimirum, eundem Petrum tria Religionum vota nuncupasse, ac professionem successiuè in manibus Equitis, ad id specialiter deputati, emisisse prout aliam hinc eam Rota deduxit *coram Mohedano decis. 10. de causa possess. & proprietatis, & in vna Messan. professionis 2. Iunij 1636. coram Reuerendiss. Salamantino penes Tamb. de Iure Abb. decis. 3. n. 2.*

3. Cum enim hæc sacra Religio in tres tantummodo species Equitum pro ipso institutionis initio, distincta fuerit; Alteram scilicet Militum, ex primaria Orbis Terrarum vniuersi nobilitate asci tam, vt ipsi forent Christi fidelium ensis, ac miserabilium Clypeus personarum; Alteram fratrum Capellanorum Conuentualium, ac obedientiæ; Alteram denique fratrum seruientium armorum, ac officiorum, sicuti eiusdem Religionis stabilimenta testantur, in statutorum volumina registrata *tit. 2. c. 2. sup. rubr. della diuisione de gradi de fratelli dell'ordine nostro*: Et triplicatus hic solummodo Equitum gradus sub titulo Religionis confirmationem ab Apostolica Sede obtineat, vt ex Sixtina Constitutione dignoscitur initio statutorum voluminis impressa: Ac tripartitus hic quoque gradus proprio Magni Magistri Sacramento, ipsa suscepti muneris die, tantummodo approbetur, vt elicitur ex altero Statuto *sub tit. 13. c. 3. in fin. de elect.* Ipse proinde non potuit, nouum Equitum gradũ superaddere Religioni, eadem inconsulta, de cuius obligatione, ac præiudicio per noui gradus, ac successiuam Equitis incorporationem agebatur *secund. gloss. in c. porrectum in verb. non facit habitus de Reg. & in c. vlt. in verb. pertinent eodem tit. lib. 6. vbi etiam* Ancar. *in 2. notab. Franc. nu. 1.* Gemin. *n.* Ioannes Monach. *n. 1. ibique Probus ad eum nu. 1. & 2.* Rodet. *quæst. Reg. to. 3. q. 1. art. 7.* & alij plures relati *per Sanch ad præcepta decal. lib. 5. c. 4. n. 65.* Irrequisito præsertim Apostolicæ Sedis assensu, in triplicati gradus erectione antecedenter adhibito, ac in noui propterea institutione parnecesse adhibendo, *ad tex. in c. vlt. ibique gloss. in verb. nouam, de Relig. dom. & in c. vnico in princ. ibique gloss. in verbo habitum eodem tit. l. 6. & in Extrau. Ioannis XXII. vnita eod. tit. notat. Syluest. in summa in verbo Religio il primo n. 6.* Armil. *n. 4.* Nauarr. *in comment. 1. de Regul. sub n. 28. in 23. §.* Roderic. *q. Regul. tom. 3. q. 48. art. 3.* Less. *de iustitia & iur. l. 2. c. 41. n. 62. vers. 9. circa medium*, & latè prosequitur Azor. *instit. moral. lib. 11. c. 24. quæst. 5. & p. 2. lib. 5. c. 7.* Sanch. *ad præcepta decal. l. 5. c. 1. sub n. 19.*

4. Cùm maximè particulares Religionis constitutiones (quæ vtpotè authoritate Apostolica, ac Magni Magistri Sacramento firmatæ ab eo debuerant in viridi obseruantia retineri, vt respondit Rot. *in vna Melit. preaminentiarum 13. Nouembr. 1638. coram bon. mem. Pirouan. impressa. p. 5. rec. dec. 209. sub n. 1. cum seq. & in Melenitana antianitatis 30. Maij 1639. in §. nam vltra quod talis receptio coram Reuerend. D. meo Dec.*) Petro obstarent, quin inter Equites recipi posset, vel ob defectum nobilitatis ex latere paterno cessantis, atque concordi Commissariorum relatione, ac venerabilis consilij Linguę Italicæ decreto reiectæ, quæ tamen pro gradus præfati assecutione aliàs necessaria decernitur in Statuto *tit. 2. c. 17. 20. & 41. rub. Chi auesse essercitato mercantia:* Vel ob præstitam professionem non expleto anno probationis, tum per alterum statutum essentialiter requisito *in c. 18. eod. tit.* tum ex disposit. *Sac. Concil. Trid. sess. 25. de Reg.* in hac etiam Religione seruanda, vt respondit S. Congregatio de mense Iunij 1599. & alias de mense Iulij anno 1582. vt testatur Pariſ. *de resignat. benef. lib. 6. q. 2. n. 120.* & tradit Genuen. *in praxi c. 20. in fine.* Barbos. *de officio, & potest. Episcopi alleg. 101. num. 8.* & pluribus comprobat Gratianus *discept. forens. c. 363. n. 27. cum seqq.* Vel ratione denique loci professionis emissæ, videlicet extra Conuentum contra alterius sanctionem Statuti *eod. tit. cap. 2.* Quæ proinde ipsum Religioni obligare non valuit, non solum ob defectum probationis legitimæ, vnius anni continui tempore non expletæ prout sanxit S. Trid. Synod. *sess. 25. de Regul. adducto c. 15.* & tradit *Ioannes Andr. in cap. 1. de elect. lib. 6. Siluest. summa in verbo Religio 5. q. 4. Nauar. lib. 3. cit. de Regul. cons. 34. & 37. & in commen. 1 eodem tit. n. 19.* Suar. *de Relig. tom. 3. lib. 5. c. 5. num. 1.* Less. *de iust. & iur. lib. 2. c. 41. dub. 7. nu. 59.* Siue etiam ob resistentiam potestatis in ipso Magno Magistro, eundem cooptandi in alio Equitum gradu, præter expressos, ac incorporandi Religioni; ita quod nec obligatio reciproca induci validè potuerit, prout ad effectum prædictum, potestas incorporandi legitima necessaria foret secundum *Innoc. in cap. porrectum sub n. 4. Antonius de Butrio n. 6. Abb. num. 10. de Regul. Siluester in summa in verbo Religio il primo n. 5. & 14. Nauar. in comment. 4. de Regul. n. 74.* Less. *de iustitia & iur. lib. 2. d. cap. 41. n. 10. & 61.* Roderic. *q. Regul. tom. 1. q. 1. art. 2.* Sanchez *ad præcepta decalogi l. 5. c. 4 n. 62.* Rot. *decis. 195. n. 14. part. 4. tom. 2. recent.*

5. Obesse præterea non poterit, quod essentialis præfectio professionis in tribus votis à Petro, vt præfertur emissis, Regulariter soleat contineri, *ad text. in c. cum ad Monasterium in fine, de statu Monachorum, & in c. ad Apostolicam de Reg. Diuus Thomas secunda secundæ q. vlt. art. 3. 4. & 5.* eiusque probatio, inde sat elici videatur.

6. Quoniam (præterquam vota illa emissa fuerant in ordine ab Apostolica Sede nondum approbato sub titulo Religionis) licet eadem vouentis obligationem erga Deum præseferant efficacem, non tamen ipsum vti certæ Religioni professum obstrinxere, dum præstita solummodo fuerant in manibus superioris legitima facultate carentis ipsum in Religione cooptandi, nec vicissim obligandi authoritate pollentis, vt benè explicant Innoc. *in d. c. porrectum sub num. 5.* Butrius *num. 9.*

Abb.

Abb. num 16. cum seqq. de Regul. Nav. in comment. 1. eodem tit. n. 18. & coment. 4. n. 74. vbi pro ratione considerat, quod professio nullatenus subsistere possit absque legitimo duarum interuentu personarum, quarum altera suam erga Religionem fidem astringat, altera Religionis erga ipsum obligationem inducat, quam quippe reciprocam professio ipsa contineat, *Less. de iust. & iur. d. l. 2. c. 41. sub num. 11. & 61. Roderic. quæst. Regul. to. 1. q. 1. art. 2.*

7. Nec etiam præfato gradui, ac professioni licet inualidæ robur addit consuetudo efficacibus, vt ex aduerso supponitur probationibus iustificata; Quamuis enim alias legitimè constaret, quòd Eminentissimus Magnus Magister pro tempore, huiusmodi obedientiæ Magistralis habitum, seu deuotionis, vel aliter nuncupatum, remisso aliqualiter nobilitatis rigore, ac probationis anno; personis sibi benè visis deferre consueuerit, non tamen inde concluditur personas illas, eo decoratas, etiamsi vota prædicta protulerint, de corpore Religionis euasisse, quamuis pium, ac laudabile viuendi institutum elegerint, atque honorato habitu præfato cohonestati, Equitis nomen assumpserint, vt notat Abb. *in rubr. de Regul. numer. primo Nauar. in comment. primo eod. tit. sub num. 18. in fine, & 19. & cons. 35. numer. tertio, eod. tit. de Regul. Less. de iustitia, & iur. adducto capit. 41. sub numer. 62. §. 6. in fine, vers. aduerte tamen Siluest. in summa in §. Religio il primo quæst. prima §. secundum fratres*, & benè declarat *Roderic. d. quæst. prima art. secundo vers. hinc est, quòd votum eorum cum seqq. & tom. tertio quæst. 48. art. quarto & quæst. 72. art. primo §. prima conclusio*, & in similibus ferè terminis Monialium scilicet sub instituto S. Franciscæ Romanæ in Vrbe militantium, tradit idem *Nauar. in cons. 6. de statu Monachorum libro tertio*, ipsas, licet cum habitus mutatione, ac trium sub emissione votorum collegialiter viuentes, non tamen Religiosas inde professas esse censendas, dum ipsarum Regulam sub titulo veræ Religionis non approbauerat Eugenius Pontifex, sed sub laudabili solummodo institutione viuendi; Adeoque allegata consuetudo ad effectum de quo agitur suffragari non poterit, dum in eisdem terminis vertentis controuersiæ non ostenditur præcisè seruata, & tamen esset pernecesse probanda, secundum Oldrad *cons. 237. Aymon. cons. 96. n. 4. Anch. cons. 339. n. 8. Cæsar. de Graff. dec. 6. a. 5. de prob. & coram Seraphin. 326. nu. 2. coram Greg. 45. n. 6. 162. n. 2. & part. 3. recent. dec. 662. n. 3. & part. 1. to. 2. dec. 323. n. 24.*

3. Hine minus ad probationem consuetudinis præassertæ deseruiunt, nec Breue sanct. me. Clem. VIII. hortantis Magnum Magistrum, qui Siculum quemdam ad habitum obedientiæ Magistralis admitteret, eoque titulo Equitem renunciaret, siue literæ commendatitiæ Cardinalis Aldobrandini nepotis, eiusdem fauore transmissæ. Siquidem illa tantummodo supponunt in Magno Magistro facultatem, eam tamen nullatenus attribuunt neque iustificant, nisi aliunde constet tunc verè, ac realiter extitisse, cum ad hunc effectum Breue, ac literæ prædictæ non emanauerint vt dicitur *in Clem. vlt. §. similiter, ibique post gloss. per DD. communiter de sententia excommunicat.* Oldrad. *cons. 258. sub num. primo vers. è contra autem cum seqq. Rom. cons. 180. num. 4.* Rot. *decis. 23. in fine de procurat. in antiq. & decis. 108. num. 3. par. 1. & decis. 154. numer. quarto par. secunda diuers.* Neque ex iis valet inferri personas eodem habitu insignitas, in ipsa Religione tunc fuisse, ac esse incorporatas, vnde pendet solutio dubitationis propositæ.

9. Hine quoque S. Religioni opitulari non poterit lapsus temporis spatio annorum 30. & vltra, à die per Petrum editæ professionis, quasi beneplacitum Apostolicum valeat inde præsumi. Etenim procedere forsan posset obiectio, si cum temporis cursu obseruantia quoque concurreret, nimirum, quod Petrus semper inter Equites habitus fuerit, ac verè Religiosus, vt vtrumque requisitum ad hunc effectum copulatiuè necessarium tradit Abb. *in cap. Albericus sub numer. tertio de testibus, Alex. cons. 12. numer. 70. & cons. 17. numer. quarto, libro quarto*, & pluries respondit Rota *videlicet in vna Mediolanen. rescissionis permutationis 10. Innuar. 1587. coram recol. mem. Card. Pamphilio, & decis. 176. num. 45 par. quinta recent. & post Pacif. de salu. decis. 178. numer. 8. & in Perusina bonorum quarta Iulij 1608. coram Pœnia.* Dum itaque obseruantia in casu proposito excluditur ex testibus, deponentibus, Petrum per annos viginti quinque, & vltra, nec in Pallio, nec in pectore Crucem detulisse, ab eoque tempore citra inter Equites amplius agnitum non fuisse, nec recensitum, cursus ille temporis licet longæuus; præsumptionem Pontificis assensus inducere non valet, vt notat *Socin. in cons. 29. num. 20. cum seqq. lib. 1. Iason. in l. sciendum in 4. limit. ff. de verb. oblig. Felin. in c. sicut n. 33. vers. 7. & vlt. de re iud. Add. ad dec. Put. 355. a. 7. lib. 2.* Rot. *coram bo. me. Cocc. decis. 301. n. 3.*

10. Prædicta vero certiora redduntur ex resolutione S. Congregationis Concil. Triden. *in vna Militen. sub die 10. Maij 1608.* qua Eminentissimi Patres responderunt, Professionem ab huiusmodi Equitibus obedientiæ nuncupatis emissam, nullius esse roboris, atque momenti ad obligandum ipsos Religioni, nisi eorum institutio per Apostolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentissimus Magister legitimam ad id facultatem obtineat; Quorum responsa non solum futuris imponendi finem controuersiis vim obtinent, sed iustam quoque præseferunt interpretationem, in præcedentibus casibus hactenus non decisis, neque in iudicium deductis pari ratione seruandam, *iuxta gloss. in proem. Clem. in verb. de cætero, Salas de leg. 97. tract. decimo quarto sect. decima secunda vers. quarto colligo*, vbi loquitur in specie de resolut. Sac. Congregationis præfatæ Rot. *coram Greg. dec. 510. num. septimo & dec. 17. num. 31. par. quarta tom. secundo recent. & in Melenitana anlanitatis 26. Maij 1640. in § non obstat. quod prædicta ordinatio Reuerendiss. D. meo Decano*; Et ad hoc Tribunali semper magna cum reuerentia suscipi solent, vt dictum fuit *in Auesana beneficiorum 3. Iulij 1606. coram Card. Sacrato, & coram Burats. decis. 479. num 2. & in Neten. Abbatia 19. Iunij 1628. coram Reuerendiss. D. meo Dec. & in Maioricen. parochialis 23. Iunij 1646. coram* R.D.P. *meo Celso.* & in relatis *in Calagurirana claui 12. Ianu. 1648. in vlt. §. coram* R.P.D. *meo Corrado; & in Oppiden. processionum 18. Maij 1646. in §. Et hoc iuris dispositio coram me.*

Et ita vtraque, &c.

DECISIO CII.

Sacræ Rotæ Romana coram R.P.D. Bichio.

Calaguritana Beneficij.

Lunæ 15. Ianuarij 1652.

§. 1. Oppositores inter admissos per sententiam Ordinarij latam de mense Maij 1647. ad integrũ beneficium morte Petri la Questa vacans in Ecclesiis Parochialibus Sanctorum Iacobi, & Andreæ Ciuitatis Calaguritanæ, idonei etiam ad Curam animarum ab Examinatoribus Synodalibus renunciati fuerunt plures, vt in Summ. Antonij *numero secundo*. sed Antonius Gualite non obstante quod alij à dicta relatione appellassent, fuit à Beneficiaris præsentatus & ab Ordinario institutus. Nunc in gradu appellationis de prælatione contendunt

contendunt idem Antonius Gualite, Miebaël Gurrea, Stephanus Palatios, & Ioannes Gonzales, quorum meritis, & qualitatibus hodie discussis præcellere Antonio, & Michaël visi sunt Stephanus, & Ioannes, quia sunt ætate, ac Sacerdotio antiquiores, alter ex illis vt infra dicetur est Baccalaureus, & ambo curam animarum aliàs exercuerunt, quod in his terminis ponderauit Rota in pluribus decisionibus relatis *in Calaguritana Beneficij della Casa della Reina 27. Martij 1648. §. quod autem, coram Reuerendiss. Ferracinen. & in Calaguritana Beneficij de Logrono 11. Februarij 1650. sub §. 1. coram R.P.D. meo Verospio*, facilius contra Michaëlem qui in examine habito in partibus, & iterum prima vice in Curia fuit reprobatus, quamuis in tertio approbationem reportauerit; nam vt responsum fuit *in Calaguritana Beneficiorum 26. Iunij 1648. §. quo magis. coram me*, tertium examen non præiudicat coppositoribus non citatis, qui præterea eo quod ab omnibus fuerunt approbati censentur digniores Michaële bis reprobato *Buratt. decision. 362. numer. 9. in fin. & numer. decimo* Rota *in Calaguritana Beneficij de Longrono 27. Aprilis 1646. §. quod vero, vers. cum tamen, coram R. P. D. meo Rojas.*

2. Neque Antonium iuuat supra memorata institutio Ordinarij siue prouisio Apostolica ex causa concordiæ cum Michaële initæ obtenta: nam institutio Ordinarij tunc demum præsumptionem dignioritatis facit, cum ab Ordinarij iudicio prælectionem, videlicet habentis pendet, secus in casu nostro quo cadit super præsentatione beneficiatorum, eamque sequi Ordinarius debuit, & sic ipsorum Beneficiatorum dumtaxat iudicium præualet, quod ex præfatis aliorum coppositorum meritis erroneum dignoscitur, vt in puncto respondit Rota *in Calaguritana Beneficij 27. Nouembris 1648. §. fin. coram me*. Eoque minus eidem præsentationi, & institutioni deferri debet, cum fuerit declarata attentata vt fuit ponderatum *in d. §. fin. & in dec. 572. num. 9. part. 1. recent. Calaguritana Beneficij del Ziego 6. Februarij 1651. coram R.P.D. meo Verospio, in Calaguritana Beneficij de Nieua 28. Aprilis eiusdem anni coram R.P.D. meo Otthobono.*

3. Vnde nil refert, quod ex Constitutione Clem. VIII. quia plures oppositores declarati fuerunt sufficientes ad Curata Beneficiati præsentare potuerint quem maluerint, & sic Antonium non attento an alij sint digniores: quia præsentatio attenta est, ac si non emanasset Rot. *coram* Buratt. *dec. 641. num. 6. & decis. 16. num. 3. apud* Modet. *Perusin. de manut.* & verius est quod etiam ex pluribus approbatis ad curam præsentandus est dignior, itaut arbitrium Beneficiatis concessum liberum quidem sit vbi de alterius ex approbatis præeminentia non constat in quibus terminis loquitur *decis. 572. numer. 8. par. primo recen.* at è conuerso digniori sit debitum; prout eadem constitutio disponit in casu plurium approbatorum ad simplicia, & bonum virum decet, vt declarauit Rota *in d. Calaguritana Beneficij §. & hic, coram me*, quæ iuxta inueteratum stylum huius sacri Tribunalis non potest incidenter in dubium reuocari, & solidissimis nititur fundamentis, idemque in terminis plurium approbatorum ad curata decisum prius fuerat *in Calaguritana Beneficij de Lumbreras quarto Iunij 1646. §. penult. coram R. P. D. meo Otthobono.*

4. Prouisio autem Apostolica cum emanauerit pro confirmatione concordiæ, ideoque ac eius limites restringatur *l. Aurelius 29. §. testamento, ff lib. leg. c. 1. & 2. de confirm. vtil. vel inutil. Surd. cons. 349. numer. 7.* Rot. *decis. 301. num. 1. p. 1. recent.* non nocet Ioanni, & Stephano in ipsa concordia non nominatis Bald. *in l. 4. n. 3. vers. sed quid si iste, C. si aduersus rem iudic. Corn. cons. 8. num. 6. vers. quia confirmatio l. 5. Gabr. cons. 129. n. 18. & 19. l. 1. Mohed. decis. 7. num. 4. de rest. spoliat.* Buratt. *decis. 1-0. n. 5.* Præsertim stante clausula ibidem apposita dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri ius quæsitum, qua & si non præseruari ius quæsitum ex sola oppositione iuncta etiam examinatorum approbatione dixerit Rot. *d. decis. 572. num. 6. & 7. par. 1. recent.* ea ratione quia tale ius non est considerabile, & validum, cum possent Beneficiati præsentare quem maluissent, quod vt supra dicebatur, intelligendum est data in coppositoribus æqualitate meritorum, vt etiam decisum fuit *in Calaguritana Beneficij S. Martini 10. Maij 1649. §. & quidem, coram R.P.D. meo Corrado.* præferuntur sanè quando alter ex illis est dignior, & res fuit in iudicium deducta, vt respondit Rot. *coram Put. decis. 252. num. secundo l. tertio in corr. decis. 97. num. 2. par. 3. recent. & in d. Calaguritana Beneficij de Logrono 11. Februarij 1650. §. fin. in fin. coram R.P.D. meo Verospio, & prius in alia Calaguritana Beneficij septimo Maij 1638. § 1. & seq. coram Reuerendissimo Salamantino.*

5. Nimirum dignior quippe qui iuxta constitutionem Clementinam præsentare debuit assimilatur præsentato Lotther. *de re benef. l. 2. quæst. 38. num. 26. & seqq. Put. decis. 252. sub num. 2. & 3. l. 3. in corr* Rot. *d. decis. 97. n. 3. par. 3. recent. in Tarraconen. Beneficij. 20. Ianuarij 1639. coram Reuerendiss. Salamantino, & in Gerunden. Beneficij 17. Iunij 1644. coram me.* Et ipsa litis introductio addit ius, cui Papa nisi illius mentionem faciat non censetur voluisse præiudicare *c. fin. vt lit. pend. & c. fin. de const. notat. Card. q. 6. Imol. sub n. 10. vers. & sic ex prædictis, Aret. in. num. 7. vers. per textum Cassad. dec. 18. num. 6. de præben.* Buratt. *dec. 779. num. 10.* Et gratia dicitur litem quoad Stephanum, & Ioannem tunc temporis fuisse extinctam eo quod à sententia institutionis non appellauerant; dum enim non probatur illos fuisse personaliter citatos, appellare potuerunt à die scientiæ *Ang. in l. 1. vers. & ideo, C. temp. appell. Capic. dec. 139. in fin.* Rot. *dec. 16. num. 2. de dol. & contum. in nou. dec. 46. num. 2. de appell. in antiq. dec. 55. num. 2. p. 1. diuers. & in Volaterrano Prioratus 5. Maij 1645. §. neq. res iudic. coram me*, & appellationem nedum à Michaële, sed etiam ab aliis coppositoribus interpositam prosequi *Scacc. de appellat. quæst. decima secunda, numero 74. & seqq. post Salyc. & alios ibi allegatos*, & in his terminis fuit dictum *in Calaguritana Beneficij de Logrono 20. Nouembris proxime præteriti coram* R. P. D. *meo Verospio.*

6. Inter ipsos verò Stephanum, & Ioannem, hic dignior, & præferendus visus est, tum ob gradum Baccalaureatus quo caret Stephanus, quemque Rota in his terminis semper magni fecit, vt dictum fuit *in supracitata Calaguritana Beneficij della Nieua coram* R.P.D. *meo Otthobono, & in Calaguritana Beneficij de Logrono 20. Nouembris proximè præteriti coram* R. P. D. *meo Verospio, in Calaguritana Beneficij de Ziego 5. Februarij 1651. coram eodem.*

7. Tum quia nedum est filius naturalis, sed originarius Ciuitatis Calaguritanæ, atque descendens ab auis & matre Parochianis Ecclesiæ, S. Andreæ in qua situm est beneficium controuersum, vt probant testes dati in eius Sum. *n. 1.* quæ qualitas originis in loco beneficij ponderatur ad effectum prælationis *in Calaguritana Beneficij de Logrono 17. Aprilis 1646. §. quod vero, coram* R. P. D. *meo Rojas.* Tum tertio quia curam animarum in eadem Ecclesia, de qua agitur, exercuit, quod ponderauit Rot. *in sæpius citata Calaguritana Beneficij de Logrono 11. Februar. 1650 §. 1. vers. in eadem, coram* R. P. D. *meo Verospio, facit. decis. 573 num 1. & 2. par. 4. tom. 2. recent. ac text. in cap. nullus, cap. obitum, 61. distinct. c. cum inter Canonicos, vbique gloss. verb. aliam de elect.*

8. Non obstat, quod Ioannes possideat aliud integrum beneficium, ac propterea præferendus sit Stephanus

nullum

nullum illud beneficium habens; iuxta *text. in c. is, qui de preben. in 6. Garz. de benef. p. 7. cap. 9. num. 12. & 13. Seraph. decis. 767. nu. 1. Penia in his terminis decis. 388. numer. 3. & 4.* Quia hoc non probatur nisi ex fidelibus extraiudicialibus datis in Sum, Stephani *n. 6. & 7.* cum tamen tanquam fundamentum intentionis plenè, & concludenter probari debuisset, tum paupertas Stephani, qui imo ad titulum alterius beneficij sacris Ordinibus insignitus asseritur, tum pacifica possessio Ioannis asserti beneficij, quodque illud sufficiat ad eius honestam sustentationem; nam extra terminos regulæ Cancellariæ 17. de concurrentibus in data, quæ beneficium etiam minus sufficiens satis esse vt non beneficiatus præferatur, tradit *ibid. Mandos. & Io. à Cokier. relati in Lucana Cappellaniæ 7. Iunij proximè præteriti §. posita vero, coram me* certum est de iure communi, quod nisi beneficia aliàs sint incompatibilia assecutioni secundi etiam in concursu non habentis beneficium, non obest primus honestæ sustentationi non idoneum, ad tradita *per Innoc. in c. fin, numer. 1. de Cler. non resid. & in c. cum iam dudum num. 2. & 4. de preben. Garz. de benef. par. 11. cap. 5. num. 164. & 307.* & in puncto Rot. *in d. Calaguritana Beneficij della casa della Reina §. minus facit, coram Reuerendiss. Terracinea.* vbi vlterius ponderatur, quod beneficiatus maioribus qualitatibus præditus præferendus est non beneficiato, vt etiam dixit Rot. *dec. 61. n. 4. p. 3. recent. & in d. Lucana Cappellaniæ §. non obstat, coram me, & nuperrimè in Calaguritana Beneficij de Banatres 11. Decembris proximè præteriti coram R. P. D. meo Otthobono.*

Et ita decisum omnibus informantibus.

DECISIO CIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Bichio.

Romana, seu Ianueñ Cambij.

Mercurij 26. Iunij 1652.

§. 1. Quicquid de via executiua afferunt duæ priores decisiones editæ sub die 17. Nouembris, & 18. Martij proximè præteriti, causa hodie super eisdem posita confirmarunt Domini, cum negari non possint, aut facultates A. C. aut consensus Siriorum in eorum literis expressus, quod Baldus possit se releuare in Nundinis vbi executiuè proceditur (maximè quia vsitatus modus se releuandi in Nundinis est mediantibus literis cambij paratam executionem habentibus) aut earundem literarum complementum per effectiuam solutionem iuxta illarum tenorem sibimet à Balbo factam, quæ, etsi in materia cambiorum de vsuris suspecta non probetur per confessionem creditoris, nisi aliunde de numeratione constet quando persona recipientis est realiter distincta à persona soluentis; probatur sanè vbi idem est physicè, soluens est recipiens, quia tunc impossibile est dare à parte rei actum numericè solutionis, & receptionis, hoc est in eodem subiecto actionem, & passionem *l. Vranius, ff. de seruit. Vrban. præd. l. 1. ff quemadm. seruit. amitt. l. neque pignus, ff reg. iur.* Rota *dec. 276. num. 6. p. 6. recent. & dec. 213. num. 5. inter impress. post.* Zacch. *de obligat. Cameral.* & quittantia ipsa ac scripturæ directio in libro soluere debentis habet implicitum actum numerationis non aliter practicabilis, quam per modum æquipollentem; ideoque admittendum Rotæ *decis. 32. numer. 10. vers. merito, p. 3. recent.* in puncto *Cancer. variar. res. tom. 2. cap. 6. numer. 210.* Rot. *Ianuen. decis. 2. num. 8 & 22.* vbi quod hoc indubitatum est in præiudicium mandantis solui.

2. Præsertim quia vltrò adnotata est solutio à tergo literarum, & in libro nuncupato Scartafaccio, quod vocant di fiera, & Balbus de solutione sibimet facta certiorauit Siros per epistolam successiuè ad alios scriptam sub die 11. Nouembris 1649. quæ non loquitur de partitis terminatis in præcedenti Feria Augusti, vt ex aduersu supponitur, sed in feria Sanctorum, ibi *in questa fiera de Santti riceuuta, &c.* Summario primæ positionis pro Balbo *n. 5.* eiusdemque tenoris est responsio Sirorum ad dictam Epistolam, ibi *in risposta del vostra spaccio di fiera passata de Santi* dicto Summario *n. 6.* vnde verum est dicere, quod Siri solutionem vt supra factam approbarunt, & propterea eam impugnare hodie non possunt *c. quod semel. de reg. iur. in 6. l. in diem. ff. acq. vel amit. Cephal. cons. 386. n. 29. Riminald. iun. cons. 362. n. 34 & 35. Decian. respons. 2. n. 148. lib. 1.*

3. Hincque resultat etiam iustitia mandati executiui contra Siros ad instantiam Balbi relaxati pro remborsatione scutorum 5448. auri quæ de eorum ordine Balbus soluit, cum sufficiat procuratori docere de implemento ordinis sibi directi vt contraria actione mandati repetere possit, quod soluit ex allegatis in prima decisione. *§. sed de re petenda.*

4. Non obstat, quod cambium, de quo agitur, prouenit ab alio scut. 20000. & alio scutorum 9325. marcarum contractis de anno 1640. tum quia diuersum esse apparet ex quo priora illa duo limitata erant pro vna tantum feria; Cumque ad hoc vltimum cambium processum fuerit creando debitum contra mandantem absque vlla relatione ad antiqua, & acceptando cambium de nouo factum per mandantem sine aliqua noua specificatione, quod sit factum in continuationem antiquorum, eo minus eorum continuatio dici potest ad quem effectum satis non est, quod ab illis occasionaliter dependeat *iuxta theoricam Azeuan. in c. accessorium sub n. 16. vers præterea isti duo actus de reg. iur. in 6. Baptista de S. Blasio tr. de correlat. quæst. 66. num. 54. Parian. de probat. l. 1. cap. 28. in addit. lit. F.* Rota *in Eugubina Erroris calculi 16. Aprilis 1641. coram Reuerendissimo Salamandino, & in Romana, seu Veliterna restitutionis in integrum 17. Decemb. 1646. coram me.* Et sufficit de hoc dubitari posse, ne per hanc exceptionem iudicium executiuum retardetur, vt ponderant primæ decisiones *§. fin.*

5. Tum etiam quia continuatio cambiorum non est illicita, aut damnata à Constitutione san. mem. Pij V. nisi quando primum cambium contractum fuit cum pacto, quod accipiens non possit in primis Nundinis, pecuniam restituere, & cambium extinguere, hoc enim casu, quia debitor cogitur pecunias tenere sub vsuris, cambium dicitur constitutum pro pluribus Nundinis, & propterea tanquam Vsurarium à dicta Constitutione reiicitur. Aliud autem est quando, provt hic pecuniæ datæ fuerunt pro primis Nundinis addita solum facultate cambiandi casu, quo in illis debitum non soluatur; nam tunc cum sit in potestate debitoris pecunias restituere in primis Nundinis & sic se eximere ab onere Vsurarum, non dicitur ab Initio contractum cambium pro pluribus Nundinis, & cessante coactione continuandi contemplata à Constitutione Piana, cessat pariter dicta Constitutio; licitumque est conuertere debitum in aliud cambium, quod dicitur nouum, & non idem, vt doctè distinguendo firmatum fuit *in Romana pecuniaria, seu cambiorum 10. Iunij 1616. secundo principaliter, coram bon. mem. Cardinali Sacrato, & in Romana pecuniaria 13. eiusdem mensis Iunij coram Sanctissimo Domino Nostro impress. part. 4. recent. decis. 304. num. 1.*

6. Quatenus igitur Siri debitores in primis Nundinis anno 1640. dicta scuta 20. mil. & alia 9325. integrè non restituissent eadem cambia originaliter Nundinalia ex mutuo consensu partium desumpto à continuata transmissione, & retentione literarum pro singulis feriis

feriis tranſiiſſent licitè in cambium continuatum,& irregulare productiuum legitimi, intereſſe de actuali tranſmiſſione literarum ad Nundinas conſtito,vt dixit *Rota Iauuen.deci.37.n.11.Rota noſtra decif.946. nu.1. apud Seraphin. decif.274. numer.5. part.5. recent.* quæ tranſmiſſio ad hunc effectum probata dicitur per literas redditus,quia literæ tranſmiſſæ remanere ſolent penes Mercatorem cui fuerunt directæ, vt aliis allegatis reſpondit *Rota dicta decif.174. numer,6.par.5. recent. decif.32.numer.21.coram bon.mem.Vrgellenſi, & in Romana cambij 17. Februarij 1652. coram me.* Et literas redditus non poſſunt Siri qui eas produxerunt impugnare,vt per *Bald.conſ.461.n.9.lib.5.Rot.dec.184.n.55. part.6. recent.* cum aliis relatis *in Nouarie.bonorum 17. Decembris 1640. coram recol.mem. Coccino Sacra Rota Decano digniſſimo.*

7. Ex his euacuatur fides nuper producta de iudicio aliquorum Mercatorum Vrbis,quia vel idem iudicium verſatur circa ius, & tunc ſi prædictus aduerſatur non debet attendi. *Rot.decif.52.numer.11.& 12 par.7. recent.* vel circa factum,& non viget,quia etiam admiſſa continuatione cambij, noſtrum cambium eſt licitum, & exequibile,vel ſaltem aduerſariorum exceptio altiorem indaginem requirit: attento præſertim, quod inter has partes nedum ſecuta ſunt negocia cambiorum, ſed Siri exegerunt etiam fructus locorum Montium, & Cenſuum ad Balbum ſpectantes, vt apparet ex partitis relatis in calce reſponſionis facti pro Balbo litera B.

Quapropter Dumini ſteterunt in deciſis vtraque parte informante.

DECISIO CIV.

Sacra Rot. Rom coram R. P. D. Bichio.

In cauſa Romana Cenſuum.

Luna 27. Maij 1652.

§.1. Eſſe locum reſtimtioni pecuniarum,quas de anno 1647.& 1648.Pater Damianus Fonſeca Religionis Prędicatorum ſoluerat pro pretio duorũ cenſuũ vitalitiorum Guerrino Ciucciu,& Angelæ eius coniugi Rota hodie reſpondit, præuio vt ſolet particularis dubij examine. Nam dictarum pecuniarum dominium (comparatæ fuerint ſiue induſtria Patris Damiani,ſiue aliorum largitione,aut quomodolibet)quæſitum ſtatim fuit Religioni, & Monaſterio. *capit. de Monachis 16. quaſt.1. cap. de lapſis 16. quaſt. 6. cap. in praſentia de probat. capit. cum ad Monaſterium de ſta:. Monachor. Abb in cap. cum olim il 2. num 6. de priuil. Archid.in capit.vnico numer. 23.18.quaſt.2.cum aliis alleg.à Modern.Carmelita Matriten.quaſt. Regular.tom.1.capit.6. n.41.*

2. Cumque Religioſus profeſſus ſit in particulari incapax dominij, vel poſſeſſionis,vt ex diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ.25.de Regular.cap.2.not. Men. conſ.722.num.37.& 59. Ioan.VViggers de inſtit.& iur. tract.1.cap.3.dub.8.num.21.Rot. in Peruſina Parochialis 7. Aprilis 1642. §.1.in fin.coram me,* ac proinde Pater Damianus pecuniarum dominium quod non habebat non potuerit in recipientes transferre in præiudicium Monaſterij,vt in punct. cenſus vitalitij trad. *Emanuel. Rodr. quaſt.Regul. tom.2,quaſt.47.artic.55.in princ.Sylueſt.in ſumm.verb.Religio 5.ſub.num.7. verſ.ſecundum ſi quid, Sanch in pracept Decal..lib.7.cap.22.ſub numer. 16 verſ.ſi autem. Barboſ. de poteſt. Epiſcop..alleg.103. ſub. numer.5. & in collectan.ad Concil.Trid. ſeſſ.25. de Regular. cap.2. numer 15* exindè reſultat, vt Guerrini qui pecunias receperunt eas teneantur reſtituere Monaſterio vero Domino *Sylueſt. d. verb. Religio 6. ſub numer.7. verſ. & tenetur reſtituere. Regin. in praxi fori Pœnitent. l.18. numer. 397. Lopez in ſuo Inſtructorio conſcient. p. 2. c.5. verſ. ſecundo adiicimus ibi taliſque ſacularis,&c. Modern. Matriten.q.regul.tom.1. capit.6. num.53.*

3. Nec ſuffragatur antecedens beneplacitum Apoſtolicum elicitum ſiue ex breui ſanct.mem. Pauli V. emanato de anno 1615. ſiue ex confirmatione concordiæ inter Patrem Damianum, & Monaſterium S.Mariæ ſupra Mineruam initæ,obtenta à fel.record. Vrbano VIII. de anno 1643. Nam breue Paulinum concedens facultatem Damiano emendi ex pecuniis ſibi vndequaque obuentis cenſus temporales ad vitam, vti reſtrictum ad annuum redditum ducatorum 300. auri de Camera vltrà illum non releuat *l.iubemus C.ad Velleian. Caputaquen.dec.368.n.2.& 3.p 3* & in his terminis *Barboſ. in collect.ad Conc.Trid ſeſſ.21.de reg.cap.2. n.16. verſ. dummodo. Modern.Bergomen.reſponſ. moral.reſponſ.86. num.12.*

4. Conſumpta autem fuerat eadem facultas quoad dictam ratam ducatorum 300. ante horum cenſuum emptionem in ſupra memorata tranſactione de anno 1643.inita inter Damianum, & Monaſterium Sanctæ Mariæ ſupra Mineruam,in qua Damianus ceſſit Monaſterio loca 57.montium,& alia credita valoris in totum ſcutorum 12. mil.circiter,reſeruato ſibi deſuper annuo redditu ducatorum 300.auri de Camera quos Monaſterium ſoluere promiſit,& pro maiori cautela aſſignauit Damiano totidem loca montium:Nec dubitari poteſt quin talis reſeruatio,ac reſpectiuè promiſſio emanauerit in executionem Breuis Paulini, & pro adimplemento facultatis ibidem conceſſæ, quia non eſt concepta pro maiori cautela,vt ex aduerſo gratis aſſeritur,ſed ſimpliciter, & abſolutè aſſignando tamen loca montium Damiano pro maiori cautela, & in verbis continet explicitam relationem ad facultatem breui Paulino conceſſam,ibi,*In primis Damianus ſibi reſeruauit,&c.toto tempore vita ſua annuos duc. 300.auri de Camera ſcuto 480. moneta conſtituentes ſibi à Paulo V. habere, & retinere conceſſos.quos & qua Conuentus,& Fratres eidem ſoluere promiſerunt iuxta formam Breuis,&c.* quæ verba clariora eſſe non poſſunt,cum tamen ſufficeret expreſſa mentio Breuia Paulini emiſſa in Præmio tranſactionis, ibi, *Cum Damianus à Paulo indultum cenſus temporales ad vitam, &c. recipiendi, & pradictos cenſus dummodo annuam ſummam ducatorum 300.auri de Camera non excedant retinendi,&c.obtinuerit,&c.* vt ſubſequens reſeruatio, ac reſpectiuè promiſſio dictæ annuæ ſummæ in cauſam Breuis referretur *Rot. decif.190. numer.4. pag. 1. recent. & in Roſſanen. exempt. 27. Ianuarij 1640. coram Reuerendiſſimo Salamantino, & in Elboren. iuris, conferendi 4. Iulij eiuſdem anni coram eodem, & in Barchinonen. iuriſdictionis 8. Aprilis 1647.coram me.*

5. Et quamuis in eadem tranſactione Damianus vltra dictam ſummam ducat, 300. reſeruauerit ſibi totum illud, & quicquid ei ex conſanguineorum amicorum Dominorum, & piarum perſonarum, & aliorum quorumcumque benignitate, ac pietate datum; quomodolibet collatum fuerit, deſuperque acceſſerit confirmatio Apoſtolica ſanct.me.Vrbani VIII. Ponderarunt Domini quod non probatur pecunias datas ad cenſum Guerrinis prouenisse ex pietate, ac largitione ſupranominatarum Perſonarum, de quibus reſeruatio loquitur, vt probandum ex aduerſo eſſet, vt nos verſari in caſu reſeruationis appareret, *Ceph. conſ.387. numer.16. & ſeqq. Surd. conſ.449. numer. 24. Rot. decif.402. numer. 4. ad fin. par. 2. recent. & in Ambrien. ſeu Ciuitaten. Archipresbyteratus 26. Nouembris 1649. coram me;* Maximè quia veriſimile admodum eſt quod prouenerint ex annuo redditu ſcutorum

300.per

300. per Monasterium promisso, cum vlterius etiam alimenta Damianus à Monasterio receperit, nec licuit, etsi pecunias ex dicto redditu prouenientes posset Damianus in suos vsus conuertere, eas in emptionem aliorum censuum ad vitam erogare, quia hoc non legitur concessum, ac resistit votum paupertatis prohibens ne Religiosus intra claustra existens emere aliquid possit etiam ex pecuniis quas ipse sibi subtraxit de illis quas poterat honestè consumere, vt benè Eman. Rodr. *quæstionum Regul. to.3.q.29.art.10.col.3.sub princ.vers. non tamen fol.80.*

6. Eò minus quia huiusmodi reseruatio limitata est ad effectum (vt supra de aliis dictum fuit) conuertendi, ac disponendi cum explicita relatione ad breue Paulinum, quod pecuniam annui redditus non indulget conuerti in aliorum censuum emptionem, sed in ipsius Damiani vsus, ac necessitates, in quas propterea dumtaxat ob relationem ad Breue, ex dictione illa, *vt supra*, resultantem *l. item. quæritur §. item Iulianus, ff. locat. l. talis scriptura §. fin. ff. de leg. 1.* Monach. *decis. Bonon. 40. punct. 3. n. 15.* Barbos. *dict. 441. num. 1. & 2.* bona reseruata poterant conuerti, non autem expendi in aliorum censuum emptione, quia licentia concessa Religioso retinendi bona ad vnum vsum, ad alium non extenditur Nauar. *in comment. de reg. in cap. non dicatis 12. q. 1. num. 44.* Diuus Antonin. *3. part. tit. 16. §. 11. col. 1. & 2.* Reginald. *in prax. pœnit. lib. 18. cap. 27. numer. 399. vers. secundo est.* Modern. Matriten. *quæst. regul. tom. 1. cap. 6. a. 52. vers. siue de his.* Rodrig. *l. to. 3. quæst. 29. art. 10. col. 2. vers. tertia conclus.* Syluest. *verbo Religio 6. quæst. 7.* qui omnes pro ratione adducunt, quod Religiosus est solùm vsuarius bonorum quæ sibi destinata sunt; vsuarius nequit de bonis ad certum vsum concessis in alios vsus disponere *§. 1. §. item. Instit. de vsu. & habit. ibique not.* Oynot. *n. 8. & seqq.* Ioan. Harpreckt. *sub n. 1. & 13* Sot. *de instit. & iur. lib. 4. quæst. 1. art. 1. col. 8.*

7. Ac quatenus facultas conuertendi, & disponendi de bonis reseruatis non restringeretur ad vsus, necessitatesque proprias, sed alios quoque vsus comprehenderet, semper tamen intelligenda esset de vsibus piis, non autem profanis, vt optimè aduertit Nauar. *cons. tom. 1. l. 3. tit. de donat. cons. 7. num. 2.* Laur. de Portel. *dub. reg. ver. peculium sub n. 2.* Mirand. *in manual. Prælator. tom. 1. quæst. 28. art. 9.* Barbos. *de potest. Episcopi allegat. 103. num. 5. in fin. & in collect. ad Concil. Tridentinum sess. 25. de regul. cap. 1. n. 16. vers. si autem* Rot. *in Recanaten. bonorum 29. Aprilis 1641. §. quod autem coram R. P. D. meo Cerro.*

8. Sicut igitur ipsa transactio facultatem disponendi de bonis reseruatis ab libitum Damiano non præbet, aut reseruatio ad pecunias comparatas aliunde, quam à personis ibi nominatis non porrigitur, ita nec confirmatio Apostolica, etsi emanauerit ex certa scientia, ac de voto particularis Congregationis desuper ab Vrbano VIII. deputatæ, cum confirmatio quælibet addat quidem robur confirmato in omnibus ibi contentis, sed non vltra, & suppleat ius non factum, *c. 1. & 2. de confirm. vtil. vel inutil.* Dec. *in l. more n. 31. ff. de iurisd. omn. iud.* Berou. *cons. 74. n. 37. lib. 3.* Men. *cons. 75. n. 32.* Rot. *dec. 604. n. 1. par. 4. recent.*

9. Nihilque Guerrinos iuuat quod contraxerint bona fide, ignorantes Breue Paulinum fuisse antecedenter consumptum. Nam bona fides recipientis, vbi tradentis potestas deficit, & ius resistit, contractum non sustinet iuxt. distinct. Bart. *in l. sed si lege, §. siue ff. petit. hæred.* Bald. *in l. pro onerib. circ. med. vers. nisi dicas C. iur. dot.* Bec. *cons. 95. num 15.* Surd. *consil. 115. num. 21. & decis. 45. n 33.* semperque viget defectus dominij in tradente, ac votum paupertatis, & Monasterij, cui ab initio pecuniæ quæsitæ fuerant præiudicium, quod ex contractu Religiosi inferri non potuit, Abb. *in c. cum*

venissent *num. 5. & 6. de restit. spoliat.* Cyriac. *controu. 300. num. 8.* Seraph. *decis. 1127. n. 2.* Canall. *decis. 209. n. 1.* & fuit dictum in *Perusina Parochialis 7. Aprilis 1642 coram me.*

10. Vtique tamen censuerunt Domini bonam fidem suffragari ad effectum, vt ex sorte principali censuum controuersorum demantur illorum fructus, quos Guerrini soluisse Patri Damiani viuenti probauerint, præsertim quia cum dd. census nulliter empti resoluuntur in purum mutuum, ex quo fructus percipi non potuerunt *Cens. de cens. q. 88. num. 1. & seqq. & n. 7.* vbi ampliat etiamsi spontè soluti fuerint Rota *inter impress. post dictum tr. decis. 12. n. 1. decis. 31. num. 6. & seqq. decis. 227. n. 4. decis. 228. num. 2.* neque patitur æquitas vt Monasterium ad quod cum omnibus bonis in hæreditate Damiani repertis fructus Damiano soluti transierunt eos lucretur cum iactura soluentium *l. nam quod Natura, ff. condict. indebit. cum aliis allegat. à Genc. de cens. q. 66. n. 98.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO CV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bicchio.

Calaguritana Beneficij.

Luna 13. Maij 1652.

§. 1. Actum est de Antonio Gualite, & Michaële Gurrea, quia etiam hodie prout alias sub die 15. Ianuarij proximè præteriti illis præcellere Rota censuit Ioannes Gonzalez & Stephanum Palatios vti Sacerdotio, & ætate antiquiores, exercitio Curæ animarum per plures annos addictos, quod præter allegatos in prima decisione ponderatum fuit in *Calaguritana beneficij de Alesanco 8. Martij proximè præteriti coram R. P. D. meo Albergato, & in Calaguritana beneficij de Lumbreras die 18. eiusdem mensis coram R. P. D. meo Melcio.*

2. Nihil suffragante, quod Antonius aliàs fuerit admissus ad audiendas confessiones, & ad hoc beneficium institutus ab Ordinario, quia minor habilitas requiritur ad confessiones audiendas quam ad exercitium curæ animarum, & institutio Ordinarij, quia pendet necessariò à præsentatione Beneficiatorum, quorum iudicium ex prædictis apparet erroneum, cum iuxta opinionem, quam passim secuta est Rota coram Eminentissimis Cardinalibus Otthobono, Corrado, & aliis in prima decisione allegatis debuissent etiam inter plures approbatos ad Curata eligere digniorem, non inducit præsumptionem dignioritatis, vt solet quando ipse Ordinarius præelegit, eo minus, quia iam fuit declarata attentata, vt ponderatum fuit in dictis Calaguritanis coram Reuerendissimis Patribus DD. meis Melcio, & Albergato.

3. Concordia verò inter eosdem Antonium, & Michaëlem ac prouisio Apostolica ad eius limites emanata non nocet Ioann. Gonzalez & Stephano Palacios collitigantibus, ac dignioribus de quibus aut de lite tunc pendente mentio facta non fuit vt debuit, vt plenè comprobatum fuit in *Beneuentana Canonicatus 8. Februarij, & 27. Maij 1647. coram me.* Litem autem nunc temporis non fuisse extinctam, constat ex adductis in prima decisione § *nimirum*, quia scilicet regulariter lis non extinguitur nisi per sententiam in iudicatum lapsam, vel longam taciturnitatem, dummodo in actis constet de non iure tacentis ex allegatis *in fanen. Capellania 22. Iunij 1646. coram Reuerendiss. P. D. meo Rolas*, quæ in casu nostro non concurrunt, quia Ioannes, & Stephanus poterant quandocumque appellare

à die habitæ notitiæ, ac adhærere appellationi interpositæ ab altero ex aduersariis, vt fecerunt, obtinendo ad maiorem cautelam commissionem admissionis ad causam, vt propterea nec cessio litis ipsis non acceptantibus facta ab aduersariis litem extinxerit *Ias. in l. postquam liti, n. 1. in fin. C. de pact. Rot. in Conchen. Archipresbyteratus 29. Ianuarij 1598. coram Litta impress. apud Marches. de commiss. p. 2. fol. 356. n. 2. & in Vlixbon. nullitatis Professionis 17. Maij 1641. §. minus obstat, coram Reuerendissimo Salamantino.*

4 Ex quibus Domini confirmarunt primam decisionem in parte exclusiua Antonij, & Michaëlis, ab ea tamen ex probationibus nouiter factis recesserunt in secunda parte, quæ Stephano Palacios præfert Ioannem Gonzalez tanquam Baccalaureum, Parochum huiusmet Ecclesiæ Sanctorum Iacobi, & Andreæ, in qua situm est Beneficium controuersum, & descendentem ab Auis originariis huiusmet loci.

5. Ad probandum enim gradum Baccalaureatus non releuant plures actus in quibus Ioannes Baccalaureus enunciatur, quia cum potuerint expediri absque hac qualitate, simplices enunciatiuæ illam non probant, vt in terminis Doctoratus dixit Rota *in Cæsaraugustana pensionis 21. Decembris 1591. coram clar. mem. Cardin. Hieronymo Pamphilio impress. apud Marches. de commiss. tom. 1. fol. 564. num. 5. in fin & num. 6.* eo minus, quia sunt de recenti, & pleraque emanarunt ab ipsomet Ioanne; Ideoque suspectæ sunt Rot. *decis. 160. num. 9. decis. 405. num. 2. par. 1. recent.* Et quamuis altera ex dictis enunciatiuis emissa fuerit in comparatione, quam coram Notario contextu aliter fecerunt idem Ioannes, & alij Oppositores, inter quos etiam Stephanus, ac iuramento ibidem ab omnibus præstito: aduertendum est quod iuramentum non cadit super omnibus ibi contentis, & enunciatis, sed solum super eo quod omnes sunt Christiani origine, bonæ conscientiæ, non excommunicati, nec irregulares, & quod eorum quilibet potest Beneficium obtinere, vt legitur in Summario dato pro Ioanne num. 1. Inferri ergo exinde non potest, quod Stephanus acceptauerit enunciatiuam Baccalaureatus sub qua ibi Ioannes denominatur: præsertim qua alioquin ipse contra id, quod iurauit non posset Beneficium obtinere in concursu Ioannis, vt in proximis terminis ponderauit Rota *in Hispalen. decimarum de Almonte 4. Iulij 1642. coram me.* Accedit dictum Testis seruatis seruandis examinati, asserentis audiuisse à diuersis quod licèt Ioannes se Baccalaureum denominet, talis re vera non est, vnde eo magis dubia redditur probatio aduersarij, & reiicienda cum illam offuscare Stephano sufficiat, Bald. 79. *numer. 7. lib. 2.* Surd. *cons. 105. sub num. 6.* Rot. *decis. 230. numer. 24. in fin. part. 1. diuers. decis. 664. numer. 7. part. 1. recent. & in Augustana decimarum 27. Iunij 1639. coram me.*

6. Quod verò Ioánes sit originarius huius loci excludunt Testes dati in Summario Stephani *n. 1* qui deponunt illum, eiusque Patrem esse originarium loci de Autol, & potius attendenda venit origo propria, & paterna, quam auita, vel matris, *l. filios, C. municip. & originar. in l. exemplo, C. decurion. l. 10. Duran. dec. 31. n. 3. & seqq. cum aliis allegatis à Moderno Hispano de Iudic. to. 1. lib. 1. tit. 1. diff. 2. q. 2. n. 101.*

7. Cumque iidem Testes deponant, quod Stephanus curam animarum exercuit in Ecclesia de Ricondesoto, quæ est vnita Ecclesiæ Sanctorum Iacobi, & Andreæ, de qua agitur, ferè idem est, ac si in ipsa Ecclesia Sancti Andreæ exercuisset, cum vtraque Ecclesia per vnionem vna fuerit affecta, *c. translato de constit. Garz. super regula 8. Cancell. gloss. 5. §. 7. num. 56.* & Beneficiati vnius tales, & alterius dicantur, vt disertè affirmant iidem Testes, & est de iure Rebuff. *in praxi tit. de vnion. num. 49* Gratian. *discept. 655. numer. 6.* Barbos. *de iure Ecclesiast. l. 3. cap. 16. num 21.* Rota *in Amburien. seu Ciuitaten. Archipresbyteratus 1. 14. Decembris 1646. coram me.*

8. Hinc cessantibus in Ioanne prærogatiuis ob quas prima decisio illum prætulit, & è conuerso per plures Testes, quorum si aliqui defectus paterentur, supplet numerus, & adminicula resultantia ex fidelibus in summario Stephani num. 5. datis, Alexand. *cons. 149. n. 6. lib. 5.* Surd. *consil. 28. n. 43.* Cæsar. de Grass. *decis. 5. n. 8. & 9. de Sponsal.* Buratt. *decis. 604. n. 5.* Rota *in recent. decis. 147. num. 2. & 4. part. 1.* Probato quod idem Ioannes possidet pingue aliud Beneficium annui redditus scutorum 300. Stephanus verò nullum, & si quod habuit exigui prorsus fructus dimisit, Stephanus ipse, qui de cætero doctrina, & bonis moribus præditus, ac multis annis curam animarum exercuit præferendus est, *cap. si cui de præben. in 6. cum aliis allegatis in § fin. primæ decisionis.*

9. A qua proinde in hoc tantum Domini recesserunt omnibus partibus informantibus, ac Stephano Beneficium adiudicandum esse dixerunt.

DECISIO CVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichia.

Bononien. Hæreditatis.

Veneris 28. Iunij 1652.

§. 1. Valeriæ Cataneæ, eiusque cessionariis decisum hodie fuit dandam esse immissionem in medietate bonorum hæreditariorum Bernardini Catanei fratris ab intestato superstitibus tum dicta Valeria sorore, tum Bartholomæo fratre defuncti, nam fratri succedunt in capita frater, & soror ex dispositione iuris communis in §. 5. *Auth. de hæred. ab intestat. in Auth. cessante Cod. legit. hæred. cum aliis allegatis in Auximana prædij 28. Iunij 1646. §. fin. coram me*, & succedentibus ab intestato competit interdictum quorum bonorum Menoch. *de adipisc. remed. 1. num. 33. & seqq. & in his terminis* Buratt. *decis. 262. num. 10. decis. 309. num. 2.*

2. Nec obstat statutum Bononiæ *l. 4. de successionib. Ascend. & Collater. §. dicti vero fratres*, præferens fratrem sorori in successione communis fratris prædefuncti, quia statuta huiusmodi à laicis condita in hæreditate Clerici qualem fuisse Bernardinum probant testes dati in Summ. Valeriæ, non habere locum Rota censuit articulo maturè discusso, & omnibus contrariis rectis in *Rauennaten. hæreditatis 5. Iunij 1648. coram Eminentissimo D. Cardin. Ottobono*, vbi allegantur innumeri concordantes, & affertur solidissima ratio, quod scilicet hisce statutis nullo modo comprehendi potest illud de quo in specie statui, atque disponi à statuentibus non potuit; laici verò non possunt in specie statuere de personis Ecclesiasticis, neque de eorum bonis directè, aut indirectè, quia illorum iurisdictioni non subsunt *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de const. c. decernimus de iudic. cap. fin. de vitæ & honest. Cleric. c. 1. de immunit. Eccles.*

3. Quæ ratio militat, siue statutum dirigat verba in personam defuncti, siue disponat tantum de eius bonis, siue agatur de bonis quæsitis ante, vel post Clericatum; semper enim deest subiectio bonorum Iurisdictioni statuentium, quæ sola sufficit ne statuto exclusiuo fœminarum sit locus, vt sequendo doctrinam Bart. *in l. 1. numer 32. & 33. Cod. Summ. Trinit. & fid. cath.* sæpissimè dictum fuit in decisionibus relatis à *sanct. mem. Greg. XV. decis. 155. num. 1. & seqq. ibique adden. num. 7. à Buratt. decis. 188. numer. 2. & ab add.*

ad l. ibidem num. 14. *ac decis.* 262. *numer.* 15. Et superueniente Clericatu etiam bona patrimonialia antea quæsita exeunt de potestate laicorum Imol. *cons.* 55. *num.* 7. Honded. *de communi cons.* 3. *nu.* 12. *lib.* 1. Lancell. Gallia *cons.* 59. *num.* 14 *aliique relati à modern. Pedemontano disquisit. Clerical. par.* 1. *tit. de exempt. Cleric. & eor. bonor.* §. 5. *num* 6. attendique debet solum tempus mortis in quod statuti exclusiui effectus confertur Salyc. *in auth. cassa num.* 14. *C. sacros. Eccles.* Dec. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 107. *n.* 211. *& seq. de constit. Abb. ibid. n.* 25. Anchar. *cons.* 107 *n.* 2. *cons.* 108. *num.* 1. *&* 2. aliique plures quos in terminis statuti exclusiui fœminarum secuta est Rota *in Tudertina successionis* 29. *Maij proximi præteriti coram R. P. D. meo Meltio* & magis in puncto *modern. Neapolitana de iurisdictione part* 4. *cas.* 5. *n.* 15. *modern. Manicalciatensis ad Bull. Cœnæ Domini lib.* 2. *can.* 15. *q.* 17. *n.* 21. *Reuerendissimus Episcopus Eugubiaus decis. fori Eccles.* 11. *n* 14. *&* 21.

4. Nihil suffragante quod Statuta Bononiæ confirmata fuerint à Sede Apostolica in forma specifica verbis tam amplis, vt nouæ legis vim ipsa confirmatio habere videatur, vt ponderatum fuit in *decis.* 438. *n.* 54. *& seqq. part.* 4. *tom.* 2. *recent. relata in Bononien. bonorum* 17. *Martij* 1619. §. *gratis vero in fin. coram me*, quia id esset momenti si statutum eliminaretur à successione Clerici ex defectu dumtaxat potestatis statuentium; hunc enim defectum dicta confirmatio substulisset: verum vrget vlterius defectus voluntatis; quia nempe nisi in statuto fiat expressa mentio de Clericis, eorumque bonis, vel adsint verba vniuersalia apta Clericos includere Honded. *cons.* 40. *n.* 6. *vers. sed etiam, & sub n.* 7. *vers. quæ conclusio lib.* 2. & aliis allegatis aduertit Rot. *in Romana dotis* 11. *Februarij* 1647. §. *addebant coram me* Hunc autem voluntatis defectum confirmatio quamuis in forma specifica non supplet, cum natura confirmationis sit robur addere confirmato, non autem illud ad ea quæ in confirmato, non includuntur extendere *c.* 1. *&* 2. *de confirmat. vtil. vel inutil.* Decius *in l. more numer.* 31. *ff. iurisd. omn. iudic.* Bero. *cons.* 7. *n.* 37. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 75. *num.* 32. Rota *in Romana scutorum quatuor millium* 26. *Nouemb.* 1618. *coram clar. mem Coccino decis.* 604 *numer.* 1. *part.* 4. *recent.* & in puncto statuti confirmati à Sede Apostolica *decis.* 58. *num.* 29. *&* 30. *part.* 6 *recent. in Spoletana bonorum* 13. *Aprilis* 1646 §. *Cum in ea coram Eminentiss. D. Card. Corrado, in d. Rauennaten. hæreditatis* §. *neque suffragatur.* ibi *nec in statutis facta esset expressa mentio Clericorum coram Eminentissimo D. Cardinali Ottbobono, in d. Tudertina successionis coram R. P. D. meo Meltio* quæ loquitur in terminis confirmationis ex certa scientia amplissimis clausulis conceptæ.

5. Eo facilius attentis præcisis verbis confirmationis Iulij II. ibi, *dummodo contra libertatem non sint*, quibus ille Pontifex satis declarauit non intellexisse aliquid disponere contra Clericos, & libertatem Ecclesiasticam, quæ etiam in exemptione bonorum Clericorum à Iurisdictione laicali consistit; vnde vrget quoque defectus voluntatis confirmantis, & esto quod confirmatio vim haberet nouæ legis, operari potest contra voluntatem legislatoris, vt per Bart. *in l. Iulianus verum debitorem n.* 15. *ff. condict. indeb.* Dec. *cons.* 43. *n.* 4. Buratt. *decis.* 52. *n* 5. aut egredi terminos confirmati cui famulatur Cassat. *dec.* 1. *n.* 2. *de confirmat. vtil. vel inutil.* quem cum aliis ibi allegatis refert, & sequitur Rot. *dec.* 176. *n.* 36. *part.* 5. *recent.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO CVII.

Sacra Rot. Rom coram R. P. D. Bichio.

In causa Maioricen. celebrationis Missarum.

Veneris 28. *Iunij* 1652.

§. 1. Celebrat Cathedralis Ecclesia Maioricen. duplicis generis festiuitates dictas de Aloy, alias nuncupatas capitulares, alias fidelium deuotione fundatas ac dotatas. De primis non est quæstio, sed in secundis recusantibus Canonicis canere per se ipsos Euangelium Missæ solemnis: Reuerendissimus Episcopus decreuit Ecclesiæ manutentionem in quasi possessione, recipiendi ab illis seruitium cantus Missæ, & Euangelij. Deuolutoque per appellationem Canonicorum negotio ad hoc sacrum Tribunal, & mihi commisso, decidendum hodie proposui. An Promotori Ecclesiæ sit danda manutentio, in quasi possessione canifaciendi Euangelium à Canonicis in solemnitatibus prædictis; Et affirmatiua sententia placuit. Nam quasi possessio recipiendi seruitium huiusmodi cum sit penes Ecclesiam ipsi, (siue eius nomine Promotori, competit manutentio, vt ferè in his terminis respondit Rota *in Salamantina stipendiorum* 16. *Ianuarij* 1606. *&* 3. *Decembris* 1607. *coram Cardinali Lancelloto iuniori impressa apud Modern.* Perus. *de manutentione decis.* 96. *n.* 2 *&* 3. *& decis.* 97.

2. Neque Canonici negant idem seruitium, in præteritum præstitisse pluries; quod etiam affirmant testes deponentes de visu per longissimum tempus dat. in summario Promotoris *n.* 4. *&* 5. & satis esset aliquando ita ita fuisse seruatum: vt quasi possessio diceretur Ecclesiæ quæsita, *iuxta Theor.* Ripa *in cap. cum Ecclesia Sutrina num.* 91. *de caus. possess. & propriet. Rom. cons.* 311. *num.* 7. Oldrad. *cons.* 312. *num.* 2. Dec. *cons.* 117. *sub num.* 2. *vers. quod autem* Garz. *de benef part.* 6. *cap.* 5. *num.* 59. Rot. *decis.* 337. *part.* 2. *apud Caputaquen*, & alias sæpissimè: sed asserentes id sponte fecisse, ac proinde actus fuisse voluntarios: eos prætendunt adduci non posse ad probandam assertam quasi possessionem; quippe quæ ex actibus facultatiuis non acquiritur; *l. Proculus, ff. de damn. infect.* Decian. *cons.* 144. *num.* 133. *lib.* 4. Rot. *decis.* 473. *num.* 1. *part.* 3. *recent. cum reliquis allegat. à modern.* Perus. *de manut. obser.* 53. *n.* 2. *& seq.*

3. Verum Promotoris replicationes infra adducendæ visæ sunt obligationem canendi spontaneo, & facultatiuo cantui contrariam Rip. *in cap. cum Ecclesia Sutrin. n.* 55. *de caus. poss. & propriet.* Menoch. *præs.* 67. *n.* 1. *seqq. lib.* 6. *add. ad san. mem. Greg. XV. decis.* 162. *sub litt. E. vers. primo sciendum*, Rot. *apud Pen decis.* 135. *num.* 9. *& Pampilonen. iuris nominandi Vicarium* 15. *Maij* 1644. §. *quia hoc coram R. P. D. meo Penttingerio* suadere posse; vt saltem dubium sit an actus canendi fuerint facultatiui; quod sufficit ad obtinendam desuper manutentionem, nisi præsumptio valdè vehemens aduersetur Add. *ad san. mem Greg XV. decis.* 162. *n.* 15. *in fin. relat. à modern. Auenionen. quest. & resolut. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 17. *& à modern.* Perus. *de manut. dicta obseru.* 53. *n.* 16. Rot. Bonon. *diuers. dec.* 138. *numer.* 58. *&* 59. Seraph. *dec.* 325. *n.* 3

4. Adest siquidem Capitulare decretum editum die 5. Septembris Anno 1603. disponens quod festa, da quibus agitur: fiant à Canonicis per Turnum: verbum enim *fiant*: cum sit præceptum *Clem. exiui de Paradiso vers. item ordo de verb. signif.* Paris *cons.* 19 *num.* 112. *lib.* 2 prout & subsequens verbum dicat ibi: *dicat Euangelium*, importare videtur præcisam obligationem, &

spontaneam excludere, vt in puncto celebrationis Missæ; aduertit Modern. Carpensis *conrou.for.cap.38. n.22.& seqq.* Consonat aliud decretum Capitulare sub die 17. Septembris eiusdem anni; Mandans, quod in hisce festis seruetur Turnus: ponderando verbum *seruetur*, quod indefinitè prolatum in re de sui natura tractum successiuum habente iniungit onus: sic perpetuò faciendi Fel. *in cap.2. n.5. fall. 2. & 5. de tregua, & pace,* Cyn. *in l. si quis hæredem num. 2. vers. nam quidem C. de instit. & substit.* Ias. *in l. si ab arbitrio sub num.13. vers. secundo, & fortius ff. qui satis d. cog.* Ang. *cons.34.n.9.* Rot. *decis.677.n.2.p.1. diuersorum.* Turnus autem ex Ecclesiæ instituto non cadit nisi inter Canonicos, qui proindè per seipsos canere debent, Garz. *de benef. part.3 c.2.n.495.*

5. Nec obstat quod in vtroque decreto detur Canonico existenti in Turno potestas non celebrandi, aut canendi, si nolit; nam præter quod vnus ex Dominis animaduertit. Intelligendum hoc esse de voluntate legali iuxta boni viri arbitrium: hoc est, si legitimo impedimento detineatur, vt in fortior. term. Gutier. *cons. 1. num.11. vers. & prædicta.* Barbat. *cons.33. numer 8. vers. quia ad hoc respondeo lib 2* Garz. *de benef. part.3. cap.2. num.* 504. & alij quos ad rem nostram allegat Modern. Carpen. *dict. cap.38. sub numer.27. vers. votum, & num.* 28. non rectè à libertate concessa Turnario infertur, quod omnes Canonici possint recusare; dùm vltrò disponitur quod eo recusante; Turnus ad alios transeat: quia stant simul quod actus respectu Canonici Turnarij sit voluntarius, necessarius verò respectu totius Capituli; in quo residet formale onus canendi: solumque Turnus diuidit in singulos Canonicos eiusdem oneris exercitium; vt ex doctr. Bart. *in l. inter tutores numer. 16. ff. de administ. tut.* tradit in termin. Turni inter Canonicos Lotther. *de re benefic. lib.2. quæstion. 21. & 29. & dixi.* Rot. *penes Seraph. decision. 80. numer. 10. & 11. in Montis alti beneficij 15. Decembris 1645. §. & additur coram me.*

6. Eò magis quia decreta; arbitrium nolendi tribuunt quidem existenti in Turno, sed in hac parte non loquuntur de alijs Canonicis immediatè sequentibus; imò explicitè mandant, quod ad illos Turnus transeat: ibi, *Canonicum ad quem spectat Turnus, & eo non acceptante transeat Turnus ad alium immediatè sequentem. Summ Promot. num.6.* nec non quia emanarunt non ad minuendam Capituli obligationem; sed augendum, diffundendumque illius emolumentum, ac exercitium in omnes Canonicos, cum prius illi solum participarent; quos fundatores festorum inuitassent: vt deponit, Quartus testis dicto Sum. *num.* 4. quam obligationem Capitulum agnouit etiam in alio decreto anni 1650. vbi inhærendo decretis anni 1603. vbi faciliùs obseruentur neque ex parte Capitularium deficiat seruitium ibi: *per facilitare, che, non si sia mancamente de Signori Capitulari, che officiano in detti giorni.* Constituit vt vltra ordinariam distributionem alia extraordinaria celebrandi Missam, & canenti Euangelium soluantur à mensa Capituli Sum. *num.* 7. Neque enim Capitulum propriam mensam extraordinaria distributione grauasset, pro adimplemento huius seruitij nisi ad illud teneretur, & verbum illud *mancamento*, supponit præexistentiam debiti, cum deficere in adimplendo non dicatur qui non debet *l. non intelligitur §. 6. multa, ff. iur. Fisc. l. b. amissione 5. §. primo, ff. cap.* Gemin. *l. Canus. 11. in fine ff. vsur. l. si extraneus 34 in principio ff. iur. dot. l. non videntur 84. l. non potest videri 100. l. non potest videri 209 ff. regul. iur.*

7. Quod etiam demonstrant tum fundationes harum festiuitatum, in quarum aliquibus assignatur certum emolumentum Canonico canenti Euangelium, Sum. Promot. *num.* 2. aliæ fuerunt à Capitulo acceptatæ cum onere solitæ solemnitatis: quod peroccessè intelligitur cum cantu Canonici vt explicant Testes Summ. ibid. *num.4. in fin.* vt propterea Capitulum ab onere acceptato recedere non valeat vt in proxim. term. ratiocinatur Rot. *apud Peniam decis.146. num. 1. & 2.* Tum subsequens obseruantia probata ex pluribus testibus, quorum signanter quiotus examinatus ad instantiam Promotoris Sum. *num.4.* est ætatis 80. annorum, & deponit quod spatio 66. annorum in quibus beneficiatus est Ecclesiæ huius Cathedralis, semper vidit Euangelium in his festiuitatibus cani à Canonico, nec vnquam vidit, quod alius non Canonicus cecinerit, id quod in teste verisimiliter informato quia beneficiatus est, includit negatiuam coarctatam, licet non subdat aliter fieri non potuisse, quia sciuerit, Aretic. *in cap. cum causam num.37. de testib.* Paris. *cons.162. num.14. lib.4.* Farin. *cons.151. nu.18. add. sanct. memor Gregor. XV. dec.125. num. 27.* Cùmque omnes testes Promotoris deponant de obseruantia longi temporis hæc ipsa in re diuinum cultum respiciente obligationem Capituli nedum probat, sed quatenus opus sit ex integro parit fauore Ecclesiæ Felin. *in cap. ad Apostolicam num. 3. de Simon. port.* Abb. *in cap. suam numer. 9. eodem tit* Guttier. Canon. *quæst. lib.1. quæst.21. numer.114.* Cassad. *decis. vnic. numer 2. & 5. de consuet.* Rot. *decis.360. sub numero septimo versic. vltra quod part.1. recent. decis.143. num.5. decis. 1135. n.2. & 3. coram Pænn,* vbi subditur omnes affirmare quod sufficiat continua præstatio decem annorum: eò facilius ad obscurandam qualitatem voluntarij; seu facultatiui, quæ ob actuum multiplicitatem tum præsumitur Add. *ad Gregor. XV. decis.162. numero 15. ante fin. versic.2. excluditur, & vers. 3. vbi agitur* Cæsar de Grass. *decis.1. num.3. de caus. poss. & propriet.* Seraph. *decis. 212. num.2. decis.323. n.4. cum alsis relatis n Modern.* Perus. *de manut. obseru.53. numer.20. & seq. vbi refert quod exinde acquiritur possessio manutenibilis.*

8. Hanc ipsam obseruantiam probant testes Capituli non attento quod deponant de duobus actibus contrariis, qui cum dederint causam liti, non merentur attendi Giouagn. *cons.28. n.38. lib.2.* Lancell. *de attent. part.2. c.4. limit.1. num.111. & seqq.* Rot. *coram sanct. memor. Gregor. XV. decis.4. num 2.* provt attendi non meretur, quod semel aut bis canente Missam Canonico, cecinerit Euangelium non Canonicus: quia existunt declarationes Sacræ Congregationis Rituum relatæ à Barbos. *de Canon. & dignit. cap 34. sub n.7.* idque factum credere pium est ob legitimum aliquod impedimentum, vt in prax. term. pondetat Modern. Carpen. *controu. c.38. n.47.*

9. Quæ omnia vt suprà dicebatur, Domini non attulerunt ad effectum aliquid decernendi in petitorio, sed solius summariissimi possessorij, quod leuiores probationes admittit ex allegat. *in dec.396. n.1. dec.147. n.2. dec.626. n.2. inf. impress. post tractat.* Modern. Perus. *de manut.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO CVIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R.P.D. Bichio.

In causa Albinganeñ. Præcedentiæ.

Veneris 20. Iunij 1653.

§.1. ATtendatur dispositio iuris communis, siue Constitutio fæl. record. Greg. XIII. relata per Barbos. *de potest. Episcop. alleg.78. n.32. & per Modern. Hispanum*

Hispanum de exempt. regul. dub. 368. nu. 1 præcedentiam, ac digniorem locum in processionibus publicis, seu priuatis, ac aliis functionibus deberi in Terra Tabiæ Confraternitati Confalonis sub inuocatione SS. Fabiani, & Sebastiani in concursu Confraternitatis Sanctiss. Trinitatis, decisum hodie fuit præuia particularis dubij geminata discussione.

2. Ita enim communiter digniorem locum tribuit antiquiori can. statuimus, vbi gloss. verb. noui distinct. 61. l. 1. Cod. de consul. lib. 12. l. fin. Cod. Tyronib. eod. lib. Theob. Nenins cons. 71. n. 35. Rot. dec. 718. n. 1. part. 4. diuers. & in Oppiden. processionum 18. Maij 1646. coram R. P. D. meo Verospio, ac digniori, cap. statuimus de maior. & obed. Mastrill. de Magistr. lib. 4. c. 14. n. 29. & seqq. vbi allegat. concord. Rot. decis. 138. num. secundo par. prima recens.

3. At Confraternitatem Confalonis esse antiquiorem concedunt testes aduersariæ, ac probant examinati ad instantiam huius Confraternitatis, necnon publicum instrumentum fundationis, & approbationis obtentæ ab Ordinario de anno 1454. vt in Sum. nouo n. 1. Digniorem vero demonstrant, tum incessus, de quo infra dicam Prioris huius Confraternitatis ad dexteram prioris aduersariæ c. solita de maior. & obed. gloss. in l. decernimus verb. residendi. Cod. sacrosan. Eccles. Tiraquell. de primogen. in præfat. n. 13. & seqq. Grat. discep. 106. n. 40. Bobadill. politic. par. 1. lib. 2. c. 17. n. 11. Tum probata per testes communis hominum opinio, quæ in hac materia attenditur, vt ex tex. in l. Athletas, §. 1. ff. his, qui notan. infam. & in l. 1 ff. flumin. cap. cum olim de consuetud. tradit. Vasq. in præfat. ad q. illustr. n. 85. Grat. discept. 111. cum 74. & seqq. Castill. de Tert. Reg. c. 41. n. 38. Buratt. dec. 483. n. 13.

4. Tum vsus iubendi aduersariæ in functionibus publicis præire satagenti, vt sistat cum successiua aduersariæ obedientia, & aquiescentia, de qua deponunt primus, secundus, quartus, & quintus testis dati in primo sum. Confalonis sub n. 8. hoc enim superioritatem demonstrat gloss. in c. olim lib. 3. de restit. spoliat. Alber. in diction. verb. maioritas attenditur. vers. item in obediendo. Bald. in l. 2. sub n. 79. vers. 2. casu Cod. seruit. & aqua. Alex. cons. 43. n. 3. lib. 2. Vrsil. ad Afflict. decis. 301. n. 4. Merlin. dec. 461. n. 6. & seqq. Tum diuersitas in modo conuocandi; nam ad id pro aduersaria adhibetur campana parua, pro alia vero magna, quæ sicuti dignior est illa ex alleg. per Barbos. in c. patentibus n. 5. circa fin. de priuileg. arguit digniorem esse, quem conuocat, non secus, ac dignior dicitur, quem dignior instituit data in cæteris paritate. l. 2. ff. alb. scriben. gloss. in c. 1. verb. maior. & in cap. per tuas, verb. Subdiaconus. de maiorit. & obed. Decian. respon. 19. n. 211. lib. 3. Menoch. cons. 116. n. 33. & seq. cons. 902. n. 17. Boer. de auth. magn. cons. n. 81. cum aliis alleg. a Moder. Hispan. de proceden. q. 1. n. 20. Tum tandem infra ponderanda possessio præcedendi, Felin. in rubr. de maiorit. & obed. d. 10. aliique relati à d. Moder. Hispan. de praced. q. 17. sub n. 1. vers. & tales dicuntur. Rot. decis. 456. d. 12. part. 1. recent.

5. Non obstat, quod de prædictis deponant testes, qui sunt Confratres ipsius Confraternitatis Confalonis, ac proinde ad eius fauorem non mereantur fidem; præsertim in re magni honoris, Bald. in cap. cum Nuncius n. 1. ad fin. de testib. Felin. in cap. insuper n. 6. eod. tit. Rot. dec. 136. n. 1. par. 1. recent. Quia obiectum procederet, si exinde emolumentum aliquod, vel honorem, vt singuli reportarent: cum autem minimè reportent, quia vt singulis non debetur honor debitus vt vniuersis, Prapos. in cap. concilia. §. Episcopum n. 3. distinct. 17. Grat. discept. 298. n. 46. & seqq. aliosque refert Moder. Maritensis in summ. quæst. Regul. vol. 1. to. 2. c. 15. n. 23. plenè probant pro Confraternitate Bald. in d. c. cum insuper. n. 3. de testib. Hond. cons. 79. n. 39. & 40. lib. 1. & in specie de Confratribus, Rot. dec. 290. n. 13. par. 5. recent. in Aconitana honorum 13. Ianuarij 1645. §. quia etiam coram R. P. D. meo Ameltio, & magis in puncto in Taurinen. delationis Baldachini 4. Iuly 1616. §. & licet coram Eminentiss. D. Card. Corrado: maximè quia supplentur ex numero, & adminiculantur ab instrumento antiquitatis, ac in aliquibus etiam à testibus ex aduerso inductis plenè probantibus contra inducentem l. si quis testibus, Cod. de testib. Surd. cons. 390. d. 18. Mant. decis. 274. n. 1. vers. & quod amplius.

6. Constitutio Gregoriana pariter suffragatur Confraternitati Confalonis, quia inter Confraternitates mandat præcedere eam, quæ est in quasi possessione præcedendi, vel hoc cessante, quæ prius saccis vsa fuit. Hanc vero Confraternitatem esse in quasi possessione præcedendi probatur. Primo, quia in processione alias facta ad Ecclesiam nuncupatam S. Mariæ dell'Alma, in qua mixtim vtriusque Confraternitatis Confratres bini, ac bini incedebant, Prior, & Subprior Confalonis incessit ad Prioris, & respectiuè Subprioris aduersariæ Confraternitatis dexteram, quæ dignior habetur, quia inde est localis motus principium, gloss. in l. decernimus verb. residendi. C. sacrosan. Eccles. Cassan. in Chatal. glor. mund. par. 3. consid. 2. Pacian. de probat. lib. 2. c. 26. n. 10. Penia in puncto processionum dec. 456. n. 4. & seqq. sufficitque vnicus actus acquirendam quasi possessionem præcedendi iuxta theoricam Rip. in cap. cum Ecclesia n. 91. & seqq. de constit. quam aliis allegatis sequitur in termina præcedentiæ Castill. de Tert. Reg. c. 41. n. 61. Xamar. de offic. Iud. & Aduocat. par. 1. qu. 2. n. 69. Rot. in d. Taurinen. delationis Baldachini §. quia cæteris coram D. Card. Corrado.

7. Gratisque dicitur priorem præcessisse, quia Sacerdos erat, cum enim fuisset in Priorem electus, non vt Sacerdos, vt Confrater, processioni interfuit, hoc tantum nomine, non autem illo potuit præcedere. Abb. in c. auditis n. 4. de elect. Lanar cons. 88. n. 16. & seq. Ancon de Pret. de Iuris. Episcop. c. 6. nn. 55. inter tr. diuers. to. 13. par. 2. f. 367. Consilor. de proced. n. 20. & seqq. Grat. discep. 111. n. 14. Cancer. var. resol. lib. 3. c. 10. n. 117. aliique relati à Modern. Hispano de proceden. q. 27. nn 10. & 11. Rot. dec. 288 n. 2. par. 1. recent. & in d. Taurinen. delationis Baldachini, §. quia non agitur: præter quod in Subpriore qui similiter præcessit qualitas Sacerdotij non concurrebat.

8. Secundo quia vt affirmant cōcorditer testes vtriusque partis occurrentibus occasionibus processionum, & vtraque Confraternitate illarum progressum expectatura manente in Ecclesia, Vexillum, & Confratres Confalonis steterunt in ea parte Ecclesiæ, quam respicit cornu Epistolæ, Confraternitatis verò aduersariæ, in ea parte quam respicit cornu Euangelij, quod in his terminis censetur minus dignum. Nam vt habetur in Sacr. Ceremon. lib. 3. sect. 2. c. 1. col. 4. in fin. vers. hoc enim, ac tradit Paris de Crass. de Cerem. Card. & Episc. c. 31. in princ. dupliciter consideratur pars dextera in Altari, vno videlicet modo respectu ipsius Altaris versi ad populū, & sic dexterum, ac dignius est cornu Euangelij, quia illuc dexteram protendit Crux in medio Altaris posita, ibique legitur Euangelium, quod est dignius. Alio modo respectu Sacerdotis celebrantis versi ad Altare, & sic pars dextera est cornu Epistolæ, quia illuc tendit dextera ipsius Sacerdotis; atque hinc, ibi assistit Sacerdoti Diaconus, vt tradit Castald. in prax. Ceremon. lib. 1. sect. 7. n. 8. & 26. qui est Subdiacono assistenti à parte Euangelij dignior. c. statuimus, de maior. & obed. Petr. Greger. Syntag. iur. lib. 16. c. 7. n. 4. Pariter cornu Epistolæ dicitur dextera habito respectu ad ingressum in Ecclesia, quia illud respicit pars dextera ingredientium, vt sensui patet.

Primus modus attenditur in iis, quæ sunt quodammodo pars Altaris, & Presbyterij, & ab Altari regulantur, aut vertuntur ad populum. Eademque ratione

in

in Saeris Conciliis, in quorum medio poni consueuit Sacrosanctum Dei Euangelium, ad quod vultus omnium conuersi essent, quia illud repræsenrabat ipsum Deum sistentem io medic Synagogæ, dignior pars censebatur, quam dextera ipsius Dei sic repræsentati respiciebat; ita vt à dextris essent qui habito respectu ad ingressum sedebant à sinistra, & è conuerso à sinistra qui sedebanr ad dexteram, vt notat *Card. Baron. Annal.t.3 ann.325 pag.273.litt.C.& t.6.ann.451.pag. 141.litt.C.Card.Bellarm.in controu.lib.1.de Concil.c.19. vers.itaque Seuerin. Binius in not. ad Concil. Nicenum to.1.Concilior.General.pag.314.sub vers.quibus Ordinibus.* Vnde etiam in omnibus consessibus, pars illa est dignior, quæ est à Latere dextero personæ primariæ in medio,& conspectu astantium sedentis. *Ant. de Prat. de Iurisd. Episcop.c.6. sub n.56.vers.ideo qui sedet post glossam. Alexandrum, & Baldum ibi alleg.* Hæc autem omnia procedunt in consensu, & inter personas illum integrantes, ac per alias Ordinibus dispositis se inuicem respicientes;diuersa vero est ratio in progressu, vt ait *Baron.Annal.to.6.d.pag.141.litt.C.* ibi *alia in progressu,in consessu ratio alia attendatur.*

10. Cum igitur Confraternitates laicales nullam partem habeant in consensu Altaris,ac Presbyteri *c.1, vbi gloss.verb.socius Altare de vit.& honest.Cleric. c.Sacerdotum de consecrat. distinct.2.Parnin. de Visitat.par. 2.q.8.n 26. Gulielm. Durand. de mod. celebran.Concil. General.rubr.55. nu. 5.* Rot. *in Romana processionis 6. Februarij 1615.coram S.D.N.& in Pampilonen.Scamni 16. Ianuarij 1640. coram bon. me. Card. Panzirolo;* neque in figura consessus, sed progressum expectantes ad Altare versæ turmatim in corpore Ecclesiæ, cuius dexteram partem esse cornu Epistolæ tradit *Gauant.in Thes.sacr.ritu.par.2.tit.6.n.4.litt X.pag.*101. maneant vti pars cæteri populi, cuius dexterum esse latus Epistolæ ait idem *Gauant.ibid.par.2. tit.7.sub n.20. col.4. litt.D.pag.*113. sequitur, vt illa Coofraternitas fuerit in dignioti loco, quæ stetit in parte collaterali cornu Epistolæ;præsertim, quia in loco Tabiæ cómunis opinio,& existimatio hominum in his materiis ex supra allegatis attendenda hæc est, vt depoount testes, & comprobat vsus eiusdem loci; nam ibi dignior pars Magistratus laicalis solemniter assistentis, qui dubio procul præcedere debet, ac manere in loco digniori quam Confraternitates, residet à cornu Epistolæ,quãuis locus à cornu Euangelij sit vacuus, in eodem loco respiciente cornu Euangelij sedeant alij minus digni, & ab vsu,seu consuetudine præcedentias metiri debere tradit *Zabarell.cons.62.n.1. ac dixit* Rot. *dec. 288.in fin.par.1.recent.dec.779.n.2.apud Merlin. & in Oppiden. processionum* 18. *Maij* 1646. *coram R. P. D. meo Verospio in d.Taurinen.delationis Baldachini coram D. Card. Corrado.*

11. Tertio,quia in funeralibus,& associatione cadauerum Confratres Confalonis Clero proximiores, quam aduersarij incesserunt,qui locus dignior habetur, quia digniori vicinior est *l.1.Cod.præposit.labor.lib.12. c.perlectis 22.distinct.Cassan.in Catbal.glor. mund. par. 4.consider.75.vers.mihi tamen.Boer.de auth.magn.cons. n.79.vers.quia in processionibus. Pacian.de probat.lib.2. c.36.n.6.Ciriac.contr.201. n.154. in puncto funeralium Anton.de Prat.de Iurisd. Episcop.sup.cit.c.6.n.56. vers. eo,quia;* quamuis Vexillorum ante omnes regulares præeuntium illud aduersariæ minus à Clero distaret: nam à Vexillo desumitur dignioritas illud deferentis respectu alterius Collegij sub eodem Vexillo incedentis,in quibus terminis loquitur *Decian respon.67.nu.7. lib.2* vel quando cætera correspondent, & paria sunt, vt declarat *Ant. Capic.dec.27. n.46. in fin.* ibi *quoniam cæteris paribus.*

12. Nec dubitandum, quin à præcedentia in associatione cadauerum quæsita fuerit possessio præcedendi in omnibus processionibus, stante causa vniuersali supra probatæ dignioritatis, & antiquioritatis, Bald. *in repet.l.1.n.24.vers.iudic.Cod.emancipat. liber.Felin. in c.audiuis.n.19.de præscript.* Rot. *dec.139.n.12.par.2.diuers.& Romana locorum montium 4. Iunij 1640. coram recol.mem.Coccino Decano,* quam antiquioritatem Cõstitutio Gregoriana possessori non abrogat *Moder. Hispan.de præceden.q.45. sub n.12.vers.circa prædicta;* licet secus esset si quoad alia esset aduersaria io possessione præcedenti,vel præcedentia in associatione cadauerũ emanasset ex aliqua particulari ratione,puta quia cadauer associatum fuisset alicuius ex Confratribus alterius Confraternitatis, in quibus terminis loquitur *Merlin. dec.779. n.6. & seqq.* quod non probatur in casu nostro;imò testes deponunt vniuersaliter de associatiooe cadauerum,& aduersaria in aliis functionibus noo docet se esse in quasi possessione præcedendi.

13. Nihil ad id suffragante, quod Confraternitas aduersaria in aliis processionibus præeunte Confraternitate Confalonis incesserit proximior Clero,quia vt ait *Pacian.de probat.lib.2.c.26.n.109. in fin.* dignior, aut præcedit, aut subsequitur secundum locorum consuetudinem,sed an locus subsequens fuerit aduersariæ cõcessus ex causa præcedentiæ, & an iuxta communem opinionem in Terra Tabiæ præcedentiam fauore aduersariæ importet necne,discordant testes, & fides extraiudiciales hinc inde datæ,vt propterea actus huiusmodi, saltem quia æquiuoci possessionem præcedendi aduersariæ non tribuerint Rot. *dec.229.n.7. dec.333. n.6.par.recent.dec.46.n.7.apud Modern.Perusin.de manut.* Eo minus cum testes affirmeot, quod Confraternitas Confaloois aduersariam aliquando tentantem, præire coërcuit,& subsequi coëgit, quod si locus subsequentis dignior fuisset habitus, non fecisset,nec aduersaria acquieuisset,& per huiusmodi acquiescentiam aduersaria,vel id implicitè fassa videtur,vel saltem sibi præiudicauit iuxta text. *in cap.ex ore, vers. per hoc de his,quæ fiunt.à maior.par. cap. Abbate, verb.Abbatem Monachum de verbor. signific. Felin. in cap. pastoralis n.5.de offic.ordin.Aym.de antiq tempor.par.4. § materia ista n.81.Dec.cons.106.n.7.vers.vbi exhibens,*& in proximis terminis Rot. *in sup.cit.Pampilonen. scamni coram Card.Panzirolo §.nec reuelat,vers imo aliqui.*

4. Fortius quia in dictismet processionibus Confratres,& Vexillum Confalonis, dum in Ecclesia morabantur steterunt,vt dicebam in loco digniori,& in alia processione facta ad Ecclesiam dell'Alma incesserunt ad dexteram aduersariæ, gaudentque prærogatiua tum antiquioritatis,tum alius superius ponderatis.Et quibus omnibus ita decisum vtraque parte bis informante.

DECISIO CIX.

Sacra Rot. Rom coram R.P.D. Bichio.

Romana fructuum dotis.

Luna 15. Ianuarij 1651.

§.1 EO quod sententia Rotalis condemnans D. Marcellum Crescentium ad restituendum Dominis Fuluiæ,& Mario de maximis scut.842.& 50. ex causa fructuum dotis soluto matrimonio per mortem Hortensiæ vxoris decursorum exacta, valida, & iusta est,eam confirmandam esse in gradu appellationis ad me interpositæ DD. censuerunt.

2. Quod enim sit valida ipse appellãs non negat.Iusta vero apparet ex optimè deductis in decisione edita 21. Aprilis 1651.coram R.P.D.meo Cerro,in qua amplectendo opinionem communem Doctorum *in c. Salubriter,de vsur.latissima comprobatã,in dec.91.apud Pensen.ad Stat.Vrb.*& passim à Rota receptam demonstratur

rit fructus dotales post mortem vxoris exigi non posse non obstante super existentia filiorum, & pacto de soluendis fructibus inde sumtæ in capitulis matrimonialibus apposito, quia vxore defuncta cessant onera matrimonij in eius alimoniis secundum Dignitatem, & quantitatem dotis consistentia, propter quæ constante matrimonio licita erat fructuum dotalium promissio, & exactio quod præter allegatos in dicta decisione tradit *Peregr. conf. 85. sub n. 1. lib. 3.*

3. Neque promissionem ac exactionem huiusmodi licitam reddit conuentio de inuestienda dote in bonis stabilibus, censibus, vel locis montium, quia vbi solutio dotis non est facienda in ipsis inuestimentis seu re fructifera, sed in pecunia numerata postea inuestienda, multum interest an onus inuestiendi sit impositum debitori, an verò creditori: primo enim casu fructus qui ex inuestimento faciendo percepti verisimiliter fuissent, debentur à debitore absque aliqua interpellatione ratione mandati de inuestiendo per eum suscepti quod adimplere debuit, & alioquin nisi illi ex iusta causa renunciauerit vel doceat fecisse diligentias pro inuestito reperiendo tenetur ad damna, & interesse, vt fuit decisum in *Romana multiplici 25. Februarij 1619. coram bon. mem. Vbaldo seniori, quæ est dec. 479. n. 9. & 10. inter impress. apud Cinc. de Censib. & in Romana seu Iannen. Pecuniaria 1. Iulij 1644. §. nec releuat. & 2. seqq. coram me.*

4. Quæ ratio quia cessat in secundo casu, fructus deberi non possunt nisi ex capite lucri cessantis vel damni emergentis *Soc. sen. conf. 98. per tot. lib. 4. Rimin. Iun. cons. 218. n. 90. & seq. Hond. conf. 30. n. 29. conf. 41. n. 31. lib. 1. Grat. discep. 911. n. 4. & 5.* neutrum autem autem permittitur nisi debitor per interpellationem personalem fuerit constitutus in mora soluendi vt in puncto *Card. Mant. decis. 171. n. 3* & vtrumque casum distinguendo respondit, Rot. *in Romana crediti dotalis 12. Martij 1645. coram* R.P.D. *meo Verospio, impress. apud* Moder. *Forolinien. de pignor. decis. 94. n. 12. & in eadem 16. Martij 1646. §. dum enim coram eodem Ro-nit* in proximis terminis *decis. 90. n. 6.* facit *Grat. discep. 987. n. 11.* Rot. *decis. 7. n. 6. apud Zacch. de societ. Offic. & in Senogallien. Pradij 27. Iunij 1644. §. iniustitia in fin. coram* R.P.D. *meo Meltio.*

5. Non obstat quod interpellatio non requiratur quando adest pactum vt per *Dec. 111. n. 13. vers. mod. enim post Castr. Abb. & Alex. ibi allegatos Scac. c. de camb. §. 1. q. 7. par. 2. ampliat. 8. n. 148. relatus à* Moder. *Neap in tract. de cred. c. 2. tit. 7. q. 2. n. 1742. & seq. vbi allegat. concordantes* Rot. *apud Farinac. decis. 331. n. 9.* Hoc enim quicquid sit in aliis casibus non procedit quando ipsum pactum est illicitum quale est istud de soluendo fructus dotales soluto matrimonio *Alex. conf. 121. sub n. 7. vers. nec prædictus lib. 2. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 39. n. 14. & seqq.* Rot. *dec. 94. n. 8. apud* Moder. *de pigner.* ac pendente dilatione *Alex. conf. 31. n. 14. vers. videlicet lib. 6. Soc. Hond. & alij supra allegati*; pactum namque illicitum, & vsurarium habetur pro non apposito, & ipso iure corruit ob resistentiam Iuris diuini, Canonici, naturalis, & ciuilis nouissimi, vt latè comprobat Rot. *decis. 301. n. 32. & 8. seqq. par. 5. recent.*

6. Idemque respondetur ad aliud obiectũ quod scilicet permissa sit taxatio certi interesse ab initio si illud iustum, & verisimile sit, & deinde iustificetur, ex allegatis per Rot. *inter impress. apud Farin. d. dec. 331 & 372. per tot. & in Romana Pecuniaria 9. Maij 1616. coram bon. mem. Remboldo*; omnes enim loquuntur in casu quo ab initio pacisci potuit de fructibus soluẽdis, & vsuræ sint permissæ Rot. *dec. 12. n. 14 par. 5. recent.* qui non est casus noster animaduertendo præsertim quod contrahentes ad paciscendum ab initio de certo interesse non mouit contemplatio lucri quod ex inuestimento perceptum fuisset, sed onerum matrimonij à viro ferendorum vt constat euidenter, tum quia taxatio excedit quantitatem ex stabilibus vel locis Montiũ in quibus pecuniæ inuestiri debent percipi solitam, bene tamen congruit oneribus matrimonij vt in simili *Aym. conf. 149. n. 5. Menoch præs. 136. n. 18. lib. 3.* Rot. *dec. 301. n. 3. vers. præsertim par. 1. recent.* tum quia de soluendis fructibus dotalibus non fuit conuentum post promissionem inuestiendi, sed antequam eadem conciperetur, & pactum loquitur de fructibus decurrendis pendente dilatione concessa ad soluendum, & sic antequã veniret dies inuestimenti faciendi ferente interim viro onera matrimonij ad quæ propterea potius quam ad lucrum futuri inuestimenti pactum correspectiuum censetur *l. 3. l. cum ex pluribus in 2. ff. solut. Paris. conf. 122. n. 8. & n. 11. lib. 2. Menoch. conf. 121. n. 48. discep. 224. n. 93* Rot. *dec. 55. n. 5. apud* Zacch. *de societ. offic.* Eo magis quia obligatio inuestiendi nec est iniuncta debitori nec adiecta ad commodum creditoris, sed promissoris, in cuius alias odium retorqueretur, quod ferendum non est, vt benè aduertit *decisio coram* R. P. D. *meo Cerro §. quoniam in fin.* Vnde cum cessantibus dictis oneribus per obitum vxoris pactum quoque expirauerit, vel illicitum redditum fuerit, illicita pariter est certa taxatio fructuum, nec tollit interpellationis debitoris necessitatem pro habendo lucro cessanti requisitæ, quamuis probetur superuenisse occasiones lucrandi, vt aliis allegatis tradit ad propositum *Grat. discept 911. n. 2.* neque dici potest pecuniam fuisse destinatam inuestimento, quia hæc destinatio non adest durante dilatione, sed solum postea fauore debitoris.

7. Quatenus verò replicatur quod supposita nullitate vel iniustitia pacti, cessat dilatio ad soluendum eius contemplatione concessa, & statim mortua vxore agi ad sortem principalem potuit Bald. *conf. 212. lib. 4. Alex. conf. 34. n. 6. lib. 2. Tiraq. in tract. cessante causa par. 1. n. 78. Henric. de fideiuss. c. 10. n. 66.* vt propterea dies ipsa mortis vxoris vim habeat interpellationis ad *tex. in l. magnam Cod. contr. empt.* Respondetur quod licet agi potuerit ad sortem non ideo dotis promissor constitutus fuit in mora prout si soluere promisisset vxore mortua, quia dum de cætero tẽpus dilationis durat, quod ea per superuenientem casum mortis vxoris resoluta fuerit certo non sciuit debitor antequam creditor id declaret, vt per *Ruin. conf. 35 n. 31. lib. 1.* Buratt. *dec. 54. n. 15.* Rot. *in recent. dec. 417. n 6. par. 2.* Imoquia creditor nusquam petiit sortem, credere potuit nolle habere dilationem pro resoluta ex allegatis *in Casenaten. Censuũ 9. Iunij 1645. §. nam præter quod coram* R.P.D. *meo Corrado.* Igitur quamuis non requiratur interpellatio, quando quis promisit soluere certa die, cum tunc adueniente die debitor certo sciret se posse conueniri *Pacian. conf. 57. n. 22.* Rot. *dec. 275. n. 17. apud.* Zacch. *de oblig. Camer.* vtique requirebatur in casu nostro quo debitor id certo non sciebat, & vt supra cogitare poterat dilationem durare, eoque minus sciebat in qua re creditor vellet pecunias inuestire, cum promissio inuestiendi esset alternatiua, & creditor in qua re vellet fieri inuestimentum non declarauerit mediante interpellatione vt oportebat ad constituendum debitorem in moram, *Alex. conf. 45. n. 5. in fin. & seq. lib. 5. Natt. conf. 670. n 14. lib. 4. Card. Mant. dec. 171. n. 5.*

8. Præsumptio tandem interpellationis factæ educta ex solutionibus fructuum sequtis post solutum matrimonium recipitur solum ad fauorem mulieris viduæ, quæ vigore statuti exigere potest fructus dotales ex eo solũ quod debitor interpellatus fuerit vel pro interpellato se habuerit absq; alio requisito lucri cessãtis vel damni emergentis iuxta statutum Bononiæ de quo loquitur ex aduerso allegata *dec. 153.* vbi præterea aderat diuturna solutio fructuum per decennium *par. 4. to. 2. recent.* vel iuxta statutum Vrbis *lib. 1. c. 137.* quod ad

virum

vinno non extendi dixit Rot. *decis.607. n.24. & seqq. par 4 tom. 5. recent.* & de quo loquuntur alij ex aduerso allegati; non autem admittitur fauore mariti vxore præ mortua, quia cum illi non suffragetur statutum, & de iure communi sit pœnitus illicitum, & interdictum huiusmodi fructus percipere nisi concurrentibus mora debitoris aliisque requisitis per *Castr. in l.3.§ fin.ff. de quod cert.loc:* personalis requiritur interpellatio probanda aliunde quam ex præsumptione resultante ab aliquorum fructuum solutione, cum nec sufficeret quod partes confessæ expresè fuissent quod interpellatio præcessetit, ne aliàs aperiatur via vsurariæ prauitati, vt benè comprobat *decisio coram* R. P. D. *meo Cerro. §. quia hac præsumptio*, & vltra ibi allegatos fuit dictum in supra citata *Seno gollien. Prædij §. nec reuelat. coram* R.P.D. *meo Meltio*, & magis in puncto *in Rom. crediti dotalis* 16. *Martij* 1646. *non dubitari*, & *§. seqq. coram* R.P.D. *meo Verospio.*

9. Non obstat quod saltem dd. solutiones possibile reddant quod interpellatio præcessit, idque satis sit ne illius negatiua in hoc iudicio repetitionis indebiti ab actoribus probanda, plenè vt debet probata dicatur, Rot. *decis.38.n.3. & seqq. par.5. recent. decis* 153. *n.16. & 27. par.4. tom.* 2. Quia hæc posterior loquitur vt dicebam fauore viduæ in terminis stanti, alia verò in terminis laudi lati ab arbitrio qui extraiudicialiter se poterat informare, & informatus præsumitur; in aliis autem casibus cum requiratur interpellatio Iudicialis, actoris intentio etiam ad effectum repetendi indebitum probata dicitur, ex quo in processu de interpellatione non apparet vt in puncto respondit Rot. *in d. Rom. Crediti Dotalis* 16. *Martij* 1646. *§. nec debiti, §. seq. coram R.P.D. meo Verospio.*

10. Tandem nil facit quod creditor post mortem vxoris baberet occasiones proximas emendi loca montium quia hoc non sufficit ad effectum lucri cessantis nisi simul debitor constitutus fuerit in mora: præter quod cum solutiones fructuum factæ non fuerint ex causa lucri cessantis, sed nominatim ex causa fructuum dotis ex alio capite sustineri non possunt, vt præter *allegatos in decision. R. P. D. mei Cerri*, notat fere in puncto *Ciriac. contr.* 540. *sub n.43. vers. verum*, & facit *Grat. discept.* 911. *n.2.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

DECISIO CX.

Sacra Rota Romanæ coram R. P. D. Celso.

Asten. Coadiutoriæ.

Veneris 21. *Iunij* 1652.

§.1. Censerunt DD. non intrare arbitrium pro retardanda executione literarum Apostolicarum, Nam cum Illæ appareant iustificatæ, consequenter etiam veniunt exequendæ, vt in terminis clausulæ arbitrio dixit Rot. *coram Duran. decis.98. & decis.177. vtrobique n.1. & 2. & in recent. decis* 518. *n.2. part.1. & firmatum fuit in Vicen. Iurisdictionis* 2. *Maij* 1650. *coram* R.P.D. *meo Cerro.*

2. Iustificatio manifestè apparet tam in iis, quæ respiciunt Coadiutum, quam in aliis, quæ concernunt personam Coadiutoris. Siquidem quod Coadiutus præstiterit consensum suum mediante persona Procuratoris ad id specialiter deputati patet ex Instrumento publico dato in Sum. *n.* 3. & 4. Quod ipse attingeret sexagesimum annum probatur ex fide Baptismatis formiter extracta Sum. *n.* 7. Rota *coram Burat. dec.* 116. *n.1. & dec.365. n.2. & in recent. decis.* 138. *eod. num. & dec.260. n.14. par.6.*

3. Impotentia illius ad residendum attenta infirmitate graui de tempore datæ supplicationis, ob quam paulò post obiit constat ex fide Canonicorum dictæ Cathedralis, quæ cum fuerit ex aduerso producta optimè probat producentem, *cap. cum venerabilis de except. Salyc. in l. comparationes num.13. C. de fid. Instrum. Aym. cons.* 201. *n.5. Surd. cons.* 151. *n.16.* Rot. *dec.* 123. *n.5. par.1. recent. & fuit dictum in Nouarien. Ecclesia* 17. *præsentis mensis coram me.*

4. Et tamen huiusmodi impotentia residendi non erat necessario probanda, cum gratia Coadiutotiæ fuerit concessa tantummodo ob ingrauescentem ætatem, quæ benè verificatur in annis sexaginta expressis in eisdem litteris, vt notat Gonzal. *super reg. 8. gloss.5. §.9. num.84. Barbos. in cap. pastoralis sub n.6. de cleric. ægrot. in 6. Ricc. in collect. decis. par.3. decis.489. quod si conceditur,* Rot. *coram Verall. decis.129. per totam decis.130. n.1. & decis.311. par.1.*

5. Respectu verò Coadiutoris iustificatio pariter est indubitata. Nam quod ipse aliundè commodè viuere possit probatur ex Instrumento assignationis patrimonij dato in Summ. *in 1. iuxta gloss. in cap. cum Vuintoniensis 25. verb. admiserant. de elect. Surd. de aliment. tit.7. q.36. n.1. & 2. Garz. de benef. part.2. c.5. n.6.*

6. Valor Canonicatus, & præbendæ expressus per non excessum in ducat. 24. computatis verò distributionibus quotidianis in ducat. 150. Iustificatur ex confessione Patris facta in litteris suæ prouisionis, quæ bene suffragatur ad dictum effectum ex traditis per Garz. *de benef. part.5. c.3. n.208.* Rot. *coram Burat. decis 300. n.7. & coram Merlino decis.157. n.14. in fine, & in recent. decis.101. num.7. par.1. cum aliis in Hydruntina Canonicatus 25. Iunij 1649. coram Eminentiss. Card. Otthobono.*

7. Et quod idem Coadiutor obtineret Beneficium simplex in alia Ecclesia personalem residentiam non requirens, cuius fructus pariter 24. ducat. non excedunt sufficienter apparet respectu valoris ex taxa Beneficiorum facta per R.C. Apostolicam, & ex duobus Testibus formiter examinatis, Cum tamen ad dictum effectum quælibet leuis probatio videatur sufficiens Garz. *de benef. par.6. c.1. n.167.* Rot. *coram san. mem. Greg. dec.78 n.4. Canol. dec.33. n.3. Burat. dec.155. n.13. & in rec. dec.572. n.4. par.1. dec.10. n.5. par.2. & decis. 512. nu.1. par.3. & fuit dictum in Placentina beneficij 15. Iunij 1648. coram me.*

8. Et quod sit Beneficium simplex non solum desumitur ex præsumptione iuris, quod omnia Beneficia reputentur simplicia Abb. *in c. relatum circa finem de stat. Monac.* Rot. *in rec. decis.699. n.3. par.2. cum aliis adduct. in Leodien. beneficij 22. Iunij 1648. coram R. P. D. meo Verospio.* Sed etiam ex pluribus Prouisionibus vti de simplici factis ad fauorem Canonicorum eiusdem Cathedralis, qui illud vna cum Canonicatu retinuerunt, & signanter, ex præsentatione, & nominatione vltimo loco emanata ad fauorem ipsius Coadiuti admissa etiam ab Ordinario, quæ beneficij qualitatem bene demonstrant Bald. *in l. si mater n.3. C. ne de stat. defunct. Dec. cons.126. n.1* Rot. *coram Seraph. dec.1095. n.3. decis.1103. n.5. & decis.1120. n.2.*

9. Non obstat quod in limine fundationis huius beneficij S. Secundi iniunctum fuerit onus celebrandi Missas, & inseruiendi Ecclesiæ, quia cum illud possit adimpleri per substitutum, cessat obiectum incompatibilitatis vt dixit Rot. *decis.155. n.2. par.4. rec. & in Regien. beneficij 9. Decembris 1639. coram R.P.D. Bichio.*

10. Minus facit quod Cancheranus prouisus fuerit à Sede Apostolica per obitũ Coadiuti, & cum possideat, & habeat parem Titulum dicatur legitimus Contradictor ad impediendam executionem literarum Apostolicarum. Nam cum titulus ipsius sit posterior in data non potest dici par, etiamsi proueniat à Papa, vt firmauit

mauit Rot. *in Gadicen. Præstimonij 2 Decembris* 1648. *corom bon.mem. Arguelles*, Imò quia idem Cacheranus impetrauit Canonicatum tanquam vacantem per obitum, Andreas verò per Coadiutoriam non dicitur habere parem titulum, Nam ad hunc effectum non sufficit quod titulus procedat ab eodem fonte sed debet esse eiusdem speciei vt dixit Rot.*dec.*700.*n.*7.*par.*1.*rec. & dec.*641.*n.*1. *& per tot.par.*4.*in Terulen.beneficij coram Litta post* Marchesf. *de commiss.part.*1.*fol.*374. *sub n.*2. *corom Duran dec* 430.*n.*9.*&* 10.*in Vicen.parochialis* 1. *Iunij* 1643. *coram R. P. D. mee Bichio, & in dicta Hydruntino Canonicatus* 25. *Iunij* 1649.*coram Eminentiss Card Otthobono.*

11. Tandem pro parte Cacherani opponebatur, gratiam coadiutoriæ non esse habendam in consideratione vti registratam post impetratas ab ipso literas, Nam ante registrationem non tribuit ius considerabile, cum sit in manu Papæ,& eius officialium illam non admittere, cassare vel lacerare, vt aduertit *Paris. de resignat. lib.*2.*q.*24.*n.*7.*& lib.*8.*q.*7.*n.*196. Gouzal. *ad reg gloss.* 15.§.1.*n.*32.*&* 33.Garz.*de benef.par.*4.*cap.*2. *num.*16. *Sarnen.super reg.de iure quæsit.non toll.q.*6.*n.*1. *& q.*10. *in fine* Rot.*dec.*91.*num.*3.*par* 1.*diuers.repetita ead. par. dec.* 101. *in fine, & dec* 794. *num.*1.*& in rec.*68. *n.*6. *par.* 5. Inde quia ante registrationem nullum ius considerabile tribuit, eius mentio, seu derogatio Regulæ de iure quæsito non tolleñ.necessaria non est vt inquit, *idem Sarnen. super d.reg.quæst.*20 *num.*3.*vers. quia antequam.*

12.Et licet replicetur ex aduerso supplicationem non apparere laceratam & potentiam lacerandi longè differre ab actu lacerationis ex adductis per *Nau. cons.* 504.*num.*1.*vers.non enim* Rot.*dec.*514.*n.*3.*rec.*Tamen idem videtur esse quod Papa mandet supplicationem lacerari,& quod medio tempore alteri prouideat; nam prouidendo censetur implicitè declarare, quod prima gratia non debebat habere effectum suum vt benè in simili ponderat Gabr.*cons.*180.*n.*19.*lib* 1.Rot.*dec.*791. *n.*15.*par.*1.*diuers.*

13. Huiusmodi fundamentum, quod plenè,& concludenter ab allegante probari deberet, deducebatur ex partita extracta ex libero registratoris, in quo supplicatio adnotata legitur de mense Martij 1650.& sic post obitum Coadiutoris secutum de mense Nouembris 1649. & expeditas literas à Cacherano; sed talis probatio visa fuit Dominis non sufficere in præsenti casu, quia descriptio in libro non concludit registrationem fuisse factam de eo tempore, quo reperitur adnotata, cum huiusmodi supplicationes non soleant semper statim describi, sed aliquando notentur post quatuor, & quinque menses postquam in registro secreto fuerunt registratæ, vt deponit Laurentius Officialis publicus Datariæ, & Registrator supplicationis controuersæ, qui cum fuerit ex aduerso inductus, & seru. seru. examinatus rectè probat contra inducentem Gabr. *de Testib. conclus.*1. *n.* 14. *Rem. cons.* 104. *sub numer.* 6. *Surd. dec.*284.*num.*18. Rot. coram Seraph. *dec.* 295. *num.*6. *& corom* Buratt. *dec.*553.*eod.n.*17 *in Assissien. pecaniaria coram Manzanedo penes Cinc.de Censib.dec.* 129.*n.*2.

14.Vel saltem negari non potest quod attenta prædicta depositione probatio Cacherani remaneat turbida; Itemt non valeat retardare executionem anterioris gratiæ Apostolicæ ad fauorem Andreæ,Rot coram Buratt. *dec* 805.*num.*10.*& in Engubina pensionis coram* Manz. *apud Post.de manut.dec.*109.*n* 4.*cum aliis per* Marchesf. *de commiss.par.*1.*c.*1.*fol.*325.*n.*115.

15.Et simili responsione tollitur obiectum deductum ex partira libri Componendæ, nam in dicta partita concludit quidem tempus descriptionis non autem solutionis, cum possit esse quod Minister distulerit illam adnotare, quæ sola possibilitas efficit quod probatio non dicatur concludens Rot. *in Concorden. Scholastriā* 13. *Nouembris* 1613 *coram Pirouano, & in rec. dec.* 413.*num.*3.*par.*5.Et cum vis consistat in tempore, probatio debet esse concludens etiam respectu temporis *cap. in præsentia de probat.*Rot.*dec.*371.*n.*3.*par.*4.*n.*2. *recent.in Abul.Portionis* 14.*Iunij* 1647. *coram me, & in Meleuitano Census* 11.*Febr.*1650.*coram Eminentissi Card.Otthobono.*

Et ita decisum partibus hinc indè informantibus.

DECISIO CXI.

Sacra Rota Romana coram R P. D. Celso.

Placentina.seu Abuleñ. Decimarum.

Luna 16. *Maij* 1651.

§.1. INformantes pro Decano,& Capitulo Placentino, & Parocho de Paraleda,& lit. consort. non reuocabant in dubium quod testes pro Monasterio examinati concludenter probant immemorabilem quasi possessionem percipiendi decimas in territorio de Alarxa, sed excipiebant eosdem testes fuisse nulliter examinatus,& conuinci de mendacio ex quo territorium prædictum est de dominio Monasterij, & Monachorum Vallis Ecclesiæ, qui propterea non possunt ex eiusdem territorij fructibus decimas prætendere, ne detur actio, & passio in eodem subiecto contra *text.in l. Vranius.ff. de fideiuss.*Rot.*dec.*23 *n* 2.*par.*2.*diuers.*

2.Verum prædictis non obstantibus adhuc dd.præstiterunt in resolutia nam nullitas examinis deducta ex eo, quod Testes fuerint examinati eorum receptore recusato cessat per comparationes ex aduerso factas coram eodem per quas censetur à dicta recusatione recessum, *c.gratum de offic.deleg.*Abb.*in c.cum speciali n.*12.*in fine, ibique* Franch.*n.*47.*vers.secunda effet,de appell.*Butr. *in c.ab Apostolica n.*6.*de offic.deleg.in* 6. *Vin.com. opin. concl.*866.*n.*22.*vers.sed si post recusationem.* Rot. *in Toletana iurisdictionis* 24. *Martij proxpræt.vers. coram R. P.D.Otthobono.*

3.Et tamen recusatio deducta data in summ.Capituli sub *n.*8.non erat attendenda vti facta à Ioanne Serranio de cuius speciali mandato procuræ non constat prout requiritur ad hunc effect.*ad text in l. non solū ff. de procur.*Paris.*cons.*31.*n.*112.*lib.*1.Rot. *coram san.me. Greg.dec.*368.*n.*1.*ibique* Add.*n.*8.*& in rec. dec.*440.*n.* 1.*par.*2.*& dec.*233.*eod.n.par* 5.*quæ est* Durã.*dec* 178 *n.*1.

4. Prætensio vero quod territorium controuersum sit proprium Monasterij Vallis Ecclesiæ, & proinde non possit idem Monasterium ex eo percipere decimas visa fuit dd.non reuelare, tum quia attenta immemorabili potest allegari particularis conuentio inter Monachos, & conductores de soluendo decimam contra ipsos exercere possit,Bald.*in l.*1.*n.*3.*vers.nam ista ratio. C.de seruit.& aqua.& cons.*24.*in fin.lib.*4.Socin.*cons.*86. *n.*12. *lib.eod.lib.Roland.cons.*66.*n.*40.*& seqq.lib.*2. Menoch. *de præsumpt. lib.*3. *præsumpt.*131.*n.*44. Peregr. *de iure fisci lib.*1.*tit.*1.*n.*61.*vers.item æquiualet.*

5.Tum etiam quia illæ non percipiuntur ex bonis quæ propriis manibus, & expensis coluntur, sed ex terris aliis locatis,& à conductoribus,& arrendatariis detentis, qui procul dubio tenentur ad decimas *gloss.in clem.* 1.*verbo excolendas de decimis.& in q.*1.*verbo coloni* 16. *q.*1.Abb.*in c.cum nobis n.*13. *de decim.* Socin. *cons.*93. *n.*3.*lib.*4 Rot.*d.dec.*21.*n.*5.*par.*2.*diuers.*

6.Vnde non applicatur regula quod actio,& passio nō possint stare in eodem subiecto quia non agitur de portione, & parte dominicali spectante ad eosdem Monachos,sed de rata,& portione diuerse pertinente ad colonos laboratores,& arrẽdatarios,super qua ius decimãdi

exerceri potest, vt in simili probat *text. in l. si adulta. C. de hered. act.* & faciunt notata per Bald. *in l. si vxor. in princ. C. bon. autorit. Iud. possid.* Modern. *Perusin. de censib. q. 107. in fine vers. nam actio, & passio, Io. Marar Nouar. q. forens. l. 1. q. 51. n. 3. vers. sed si agitur.*

7. Non enim est oouum quod in materia decimarum diuersimodè, iudicetur de fructibus prout spectant ad Dominum fundi Decimatorij, ac prout spectant ad conductorem, seu colonum, vt probatur *ex text. in c. dilecti de decimis, glos. in clem. 1. verbo excolendas ibique Vitalin. num. 20. & seqq. Imol. num. 13. & 14. eodem tit.* Abb. *in cap à nobis n. 1. & seqq. & in cap. tua nobis n. 1. 6. & 14. de decimis, Monet. eod. tract. cap. 5. quæst. 1. n. 2. & 13. c. 6. q. 4. num. 39. & seqq.* Suarez *de Relig. to. 1. lib. 1. c. 19. num. 13.* Azor. *instit. moral. par. 1. lib. 7. c. 27. q. 27.*

8. Prout pariter noo applicatur Text. ex aduerso adductis *in cap. licet iis de decimis*, quia ibi solum deciditur quod exemprio à decimis concessa pro terris quæ propriis coluntur manibus non extenditur ad terras quæ aliis dantur excolendæ, & ideo coloni Partiarij, & Censuales priuilegiatorum simpliciter de non soluendo decimas tenentur decimas soluere de parte sua, *vt not.* Auch. *in eod. c. n. 3.* Abb. *n. 2.* Zahatell. *in clem. vn. col. 5. vers. 22. quare eod. tit. Canc. var. res. par. 1. cap. 13. n. 4.* Barbos. *de iur.* Eccles. *lib. 3. cap. 16. §. 3. num. 19. & 39. & seq.* Rot. coram Seraph. *decis. 287. num. 2. & 3.* In præsenti autem casu non agitur de priuilegio exemptiuo à solutione decimarum, sed de iure exigendi vigore immemorabilis, quæ vt latè firmatur in decis. huius causæ habet vim veri, & legitimi tituli, ac priuilegij Apostolici etiam contra habentes intentionem fundatam à iure Rota *post 2. vol. cons.* Farin. *decis. 303. n. 3. & coram* Pen. *decis. 103. eod. num. & seqq. & firmatum fuit in Conchen. decimarum de Guazcuenan. 31. Maij 1617. coram bo. me. Patriarcha Manzanedo*, & includit meliorem titulum de mundo, Rot. *decis. 27. n. 8. part. 4. tom. 2. recent. & decis. 150 n. 4. & seqq. par. 5. & fuit dictum in Zamoren. anniuersariorum 4. Iulij 1646. coram R. P. D. meo Meltio.*

9. Et eo facilius inclinarunt DD. pro confirmatione sententiæ Rotalis contra Capitulum Placentium, & Parochum supradictum quia tantum abest quod territorium de Alarza super quo cadit controuersia sit situm intra limites Parochiæ de Paraleda quod imò ex ratioonibus, & fundamentis deductis in decisionibus huius causæ RR. PP. DD. meis Bichio, & Peutingerio, appareat de contrario, itaut prætensa assistentia iuris nullo modo possit iuuare Parochum *c. ad decimas de restit. spoliat.* Rot. coram Coccin. *dec. 16. n. 1. & 2. & in recen. dec. 114. n. 2. par. 5.*

10. Non obstat, quod ex instrumeoto donationis factę per Ciuitatem Abulen. ad fauorem eorundem Monachorum constet de initio acquisitionis, & sic esset inmemorabilis, quia instrumentum prædictum respicit dumtaxat dominium plenum territorij, oon autem ius decimandi quod vti diuersum, & independens ab ipsa re, & à territorio prædicto oec comprehendebatur in dicta dooatione, vt in his terminis firmauit Rot. *in Toletana decimarum de Capilla 1. Martij 1648. coram R. P. D. meo Verospic*, nec poterat vllo modo comprehendi ex defectu potestatis, cum Ciuitas vti laica esset dicti iuris omnino incapax per *text. in capit. tua, & cap. dudum de decimis.* Rot. *in Rauennaten. seu Ferrarien. decimarum 25. Febr. & 26. Iunij 1647. coram R. P. D. meo Cerro.*

11. Minus releuat recantatum obiectum non integræ transportationis actorum desumptú ex eo, quod Actuarius dixerit se aliquid extraxisse de lite nam id euenit non quia omnia acta non fuerint integrè transportata, sed quia processus non fuit coram eo absolutus facto partis aduersæ quæ curauit causam in Curia committi antequam ille compleri potuerit vt firmatur in vtraque decisione huius causæ coram R. P. D. Bichio.

12. Demum quod non fuerit citatus Episcopus Abulēō. cessat ex facto quia postquam ipse venit ad causam semper citatus fuit Alonsus de Salazar Procurator ab eo constitutus, vt apparet ex reuolutione processus, quæ optime probat huiusmodi affirmatiuam ex adductis per Mascard. *de probat. concl. 291. n. 1.*

13. Cætera longa serie deducta, vel non indigent responsione, vel remanent abundè sublata ex decisionibus in causa factis, ideo DD. perstiterunt in decisis partibus hinc inde informantibus.

DECISIO CXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

In causa Toletana Niuis.

Luna 13. Februarij 1651.

§. 1. RESponderuot DD. pro confirmatione decreti, seu sententiæ de Partibus: Nam quatenus concedit Fratribus, & Monasterio S. Mariæ de Atochia, vt possint recolligere, & congregare niuem, & gelu in ea quantitate, quæ est necessaria pro vsu proprio, Iustitia illius non potest controuerti, cum nix omnibus pareat, & vnicuique illam reponere licitum sit, vt inquit, *Parlador. rer. quotid. lib. 1. c. 3. §. 2. n. 14. Gutierrez de gabellis p. 35. num. 54. & seqq. Lassari. de decim. vend. & permut. cap. 1. n. 50. vers. & hinc est*, & faciunt adducta per Gizzarell. *decis. 34. num. 1. & seqq.* licet loquatur ad alios effectus.

2. Nec obstat Priuilegium Regis super huiusmodi recollatione concessum Paulo Xarquies Appaltatori, eiusque successoribus priuatiuè quoad omnes per quod in specie prohibetur Ecclesiasticis, ne niuem congregare audeant, nam illud vti nullum, & inualidum ex defectu potestatis laicalis in personas Ecclesiasticas oon venit attendendum *cap. quamquam de censib. c. Ecclesia S. Mariæ, ibique Dec. n. 7. Fel. n. 80. vers. non obstat de constit. Can. benè quidem 96. dist. Auth. cassa, & ibi DD. C. de sac. san. Eccl. Abb. in cap. à nobis nu. 4. & seqq. de sent. excomm. Bursatt. cons. 93. n. 10. lib. 1.* Alex. *cons. 210. n. 2. & seqq. & cons. 211. n. 3. lib. 2. Hond. cons. 3. n. 23. lib. 1. Lap. alleg. 101. n. 14. vers. aut sunt. Marant. disp. 8. & seqq. Boerius decis. 231. n. 1. & vlt.* Rot. *in rec. decis. 128. n. 8. par. 4. Romana seu Ianuen. locorum montium 26. Iunij 1648. coram R. P. D. meo Cerro*, & vltra plures quos adducit *Carol. de Grass. de effect. Cler. eff. 2. per tot. disponit S. Conc. Trid. sess. 25. de reform.*

3. Quatenus verò, idem Decretum prohibet Fratribus mercaturam, & venditionem, illius iustitia controuerti non potest, quia innititur dictamini rationis, & Canonicæ dispositioni prohibenti Clericis, & personis Ecclesiasticis huiusmodi negociationem *cap. fin. de vit. & honest. Cleric. c. 1. & c. secundum instituta ne Clerici, vel Monachi can. 1. & seqq. 88. dist. Natt. cons. 530. n. 12. & seq. Menoch. cons. 12. n. 12. Redoan. de spol. q. 2. n. 34. & 86. Molin. de contr. dis. 341. n. 1.* Rot. coram Buratt. *dec. 908. n. 7.*

4. Vnde cum ex prædictis Iustitia sit clara, & indubitata, & validitas resultet es resolutione Processus, meritò responsum fuit pro confirmatione, Altera tantum Parte informante, &c.

DECISIO

DECISIO CXIII.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Bichio.

Placentina.seu Abuleñ. Decimarum.

Lunæ 12. Decembris 1650.

§.1. IMmemorabilis quasi possessio Patrum, & Monasterij Vallis Ecclesiæ percipiendi Decimas,& primitias in Territorio de Alarza apparet sufficienter iustificata ex pluribus testibus formiter examinatis deponentibus se per annos 40.& vltrà vidisse semper Patres exigentes præfatas decimas scientibus, & patientibus Canonicis Ecclesiæ Placentinæ, & Parocho de Paraleda,seu della Marta, & ita audiuisse à suis maioribus qui ab eorum Antenatis idem audiuerant quodque in contrarium,nihil vnquam auditum fuerit coarctando negatiuam,quod aliter esse non possit,quin ipsi sciret,& attestando de publica voce, & fama iuxta requisita *glos. in c.1. verbo memoria de præscriptio, in 6.* quam sequitur *Host. in cap. quid per noualε col. 2. vers. Nam & priuilegiatus*, ibique Cardin. *nu. 3. de verbor. signif.* Couarr. *in cap. possessor.par.2.§.3.n.7. de reg.iur. in 6.* Rot. *coram* Caual. *deci. 56. num.1.& in recent. decis.101. eodem num. par. 4. & decision.56. numer.7. par. septima* & fuit dictum in *Pamphilonen. iuris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. coram R. P. D. meo Otthobono.*

2. Vndè meritò responderunt Domini pro confirmatione sententiæ Rotalis; Nam illa attenta cessat assistentia Iuris,quam prætendit Parochus super decimarum exactione,esto quod bona probarentur sita intra limites suæ Parochiæ, *ad not.per gl.ss.in cap.in aliquibus, vers. quia Clerici decim.* Rebuff. *eodem tr.q.13. num.63.* Monet. *c.5. n.107. vers. tertia conclusio.* Marescott. *variar.resol.lib.1.cap.12.n.31.* Rot. *post secundum volum. consil.* Farinac. *decis.303.num.3.* Cresc. *tit. de decimis decis.1.n.2. & seqq.* Pen. *decis.137. num.1. & 2.* Caual. *decis.656. num.10.* And. *decis.39.num.5.* Dutan. *decision.21. numer. septimo cum aliis adductis per Add. ad sanct. mem.* Gregor. *decis.312. n. 4. vers. Item assistentia. & per* Modern. *de manuten. obser. 45. num.22 & seq.*

3. Habet enim Immemorabilis vim veri, & tituli, vt inquit Gabr. *de præscriptio. concl. 1. n. 44* Gozad. *consil.8.sub nu 37.vers. & ratio est,* Mandos. *consil.28. num decimo primo & consil.36. num. decimo* Caputaq. *decis.355.par.2.* Et inducit præsumptionem dispensationis, & priuilegij Apostolici, ac recipit fomentum lege *glos.in cap. super quibusdam verbo non extat, de verbor.signif.* Fel. *in cap. cum nobis n. 2. post med. vers. Præterea de præscriptio. Dec.consil. 85.n.2. vers. his tamen non obstan* Rol. *consil.66.n.40.& seqq. lib.2.* Rot. *coram* Pen. *dec. 103.n.3.*& potest vigore illius allegari melior titulus de mundo per *text. in l. si quis diuturno ff. si seruit vindic.* Rot. *in recent. decis.614. sub num 1. vers. & meritò par.2.decis.27.n.8.par.4. tom.1.& dec. 150. n.4.& seqq.par.5.*

4. Immò vltra immemorabilem habent Patres amplissima Priuilegia Bonifacij VIII. Martini Quinti, Sixti Quarti,& aliorum Pontificum sæpius canonizata per decisiones, & sententias Rotales,in quibus conceditur Ius percipiendi præfatas decimas; Itaut de pertinentia illarum non valeat dubitari *cap. cum contingat in fine ibique glos.verbo rationabilis causa de decim cap. dudum de priuil.* Cassad.*dec.1.eod.tit.& in recen. decis. 103.n.3.& 4.& decis.193.à n.1.par.7.*

5. Nec dicatur quod Priuilegia prædicta excludant immemorabilem, quæ pro sui substantia supponit negatiuam principij. Quia id benè procederet, si initium desumeretur ex Priuilegiis;secus verò cum fundamentum fiat in immemorabili, & Priuilegia deducantur tantemmodo ad corroborationem,& ad maiorem cautelam *cap. cum persona, ibique glos.verbo munitos de priuil.in sexto,* Dec.*cons.271.n.19.* Rot. *in recen. decis.27. n.15.par.4.tom.2. in Constantien.Iurisdict.16.Nouemb. 1607. coram Ortembergo in Toletana decimarum. 16. Mart.1618.coram me,& in Bonon. Archipresbyteratus 25.eiusdem mensis,& anni coram R.P.D.meo Corrado.*

6. Nam immemorabilis includit tempus infinitum, à quo licet dematur quodlibet tempus finitum semper remanet infinitum, siue præscripto immemorabilis, Oldrad. *cons.54.n. 18. & seq.*Molin. *de Hisp. primog. lib.2.cap.6.n.4.& 47.* Rot.coram Seraph. *dec. 1367. n.3.& 4.coram Pen. dec.141.eisdem numeris.*

7 Non obstat quod testes deponentes de immemorabili fuerint examinati coram Iudice recusato; Nam cessat obiectum iure ex eo quod recusatio non fuit facta ante litem contestatam,nec præcessit examen, *apertissimi.C.de indic glos in cap. pastoralis verbo potestate, de exceptio.* Matant. *de ord. iudic.par.6.verbo.& quandoque appellatur n.26.* Guarr. *pract.quæst.c.26.n.2.*tum etiam quia per comparitionem ex aduerso factam coram eodem Iudice, & inductionem aliorum testium, non repetita protestatione censetur à recusatione recessum *cap gratum de off.deleg. cap. sollicitudinem, de appell.* Rot. *diuers. decis.51. nu.3.& 4. par.& coram* Seraph. *dec.971.n 2.& dec.957.n.1.& seq.& in Tridentina decimarum 21 Iunij 1610.coram Sacrato penes* Marchesi. *de comm.tom.2.fol.37 n.1.*

8. E contra vero non obstant testes pro Capitulo,& Parocho examinati;Quia quoad primum,& secundum examen nullitas est defectu citationis ad videndum illos iurare *c.2. ibique DD.de testib.* Caputaq. *dec.274.n.1. par.3.sanct.mem.*Greg. *dec.268.n.2.& in rec.dec.255. num.20.par.7.*

9. Vltimum autem factum fuit in loco Peraldæ qui nec in citationibus, nec in prætensis notificationibus legitur vllo modo expressus,vt prout necessarium erat ad hoc vt citati potuissent assistere examini And. *decis.41.n.5.Comitul. decis.108.n.11* Butalt. *dec. 506. n.3.& in recen.decis.686.n.2.in fin. par.1.& dec. 655. n.3.par.2.*

Cætera benè tolluntur per decisiones in causa factas,ex quibus conclusum fuit pro confessione sententiæ Rotalis,altera tantum parte informante,&c.

DECISIO CXIV.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R P.D. Terraconen.

In causa Meleuitaña nullitatis Professionis.

Lunæ 13. Ianuarij 1653.

§.1. QVamuis Rota sub die 10. Decembris 1649. existimauerit Professionem emissam per Marchionem Petrum Corsinum in Religione Hierosolymitana validam fuisse non obstante defectu integri anni nouitiatus ac omissione ornatus cinguli militaris ex quibus solùmodo inualiditatem prędictæ professionis resultare prætendebatur ex adductis in ipsa decisione. Attamen re proposita super eisdem pluries causa vtraque parte accerrimè informante ob varias probationes per prædictum Petrum postea factas ab huiusmodi resolutione hodie Domini recedendum esse resoluerunt.

2. Nam ex prædictis probationibus clarè elicitur huiusmodi professionem fuisse per vim, & metum extortá,dum Testes examinati optimè concludunt,quod

dictus Petrus toto tempore, quo in conuentu commoratus fuit ad effectum annum probationis peragendi semper publicè, & palam dixit,& declarauit in prædicto Conuentu dumtaxat commorari ad hoc vt bon. mem. Corsino eius Patruo ita mandanti satisfaceret, & obtemperaret, non autem ad effectum suscipiendi habitum regularem, ac professionem in Religione emittendi. Hocque actibus positiuis comprobauit, dum bis è Conuentu nulla emissa professione discessit omnibus propalando se nolle esse Religiosum, & hac de causa omnia mobilia quæ ad proprium vsum ibidem detinebat, vendidit, protestando se nunquam ad Conuentum redditurum ex auersione quam erga Religionem habebat, quinimo ad professionem ipsam non sponte deuenit, sed coactè, & cum lacrimis, attento quod eius Patruus ita iussit, & voluit, vel deponunt prædicti Testes examinati eius *Summ.num.3.& seqq.* Qui vlterius dicunt, quod post professionem dictus Petrus in eodem animo permansit dum omnibus publicè propalauit huiusmodi professionem fuisse per vim, & metum alias extortam, itaut nullo modo sustineri possit, cum ipse nunquam habuerit animum emittendi professionem, & ob id gratias Deo reddidit audito, quod Religio eius Professionem acceptare noluit. Ex quibus cum appareat Petrum tam ac in ipso actu, quam post Professionem habuisse auersionem à Religione, vt desuminur ex supradictis facti circumstantiis, ex quibus resultare claram metus probationem censuit Rota *decision. 779. per tot.par.tertia recent.* & in *Messanen.nullitatis Professionis 23. Martij, & 20. Nouembris 1642. coram Reuerend. D. meo Peutinger*, dicendum est professionem non sponte factam, sed coactè per vim, & metum à Patruo eidem incussum nullo modo validam esse cum nullum bonum sit, nisi voluntarium *per glo. in cap. præsens Clericus 22. quæst.3.* & in terminis Curies respondit Rota *coram* Greg. *dec. 326. per tot. ac coram R. P. D. meo Peuinger. in dicta Messanen. nullitatis Professionis, & in Vlixbonen.pariter nullitatis Professionis 16. Iunij eodem anno coram Reuerendissimo Salamantino, ac 29. Ianuarij, & 10. Decembris 1646. coram bon.mem. Arguelles.*

5. Vlterius ponderabant DD. ad comprobandum huiusmodi metum, quod Petrus, qui spatio 33. mensium quo in Conuentu permansit semper constanter dixerit nolle professionem emittere, Imo ab illo discesserit deliberato animo non profitendi, reuersus postea ad Patruum, illico nulla extrinseca compellente causa ad professionem deuenit. Vnde est prorsus inuerisimile, quod sponte, non autem coactè hunc actum fecisset, quam in veri similitudinem pro metu præsumendo aliàs admisit Rota coram Gregorio *dicta decis. 326. num. 6. vers. & multum in eo valet argamentum ac decis.643.numer.19. in fin. vers. Ad metus autem probationem par.1.recent. & decis.86. num.16.& sequen.coram Buratto, & in dicta Vlixbonen. nullitatis Professionis 29. Ianuarij 1646. §.decimo,addebat vnus ex Dominis* Et quod adimit omnem difficultatem circa vis, & metus probationem est epistola conscripta ab eodem Patruo, huiusmodi coactionem factam Petro fassus fuit, ibi, *con queua controuersia si venne à me, la quale io accommodai con la promessa fattami dal Marchese d'acceptar la ratificatione, e con il forzare Fr. Pietro a far la professione*, & infra, *Et io in conscienza sa'ei obligato ad aiutarlo come Authore che contro sua veglia habbia presa la Croce, e fatta la Professione.* Ex quibus verbis clarè desumitur professionem fuisse coactiuam, & consensum metu extortum à Petro; Vnde nefas est dubitari, quin metus sit sufficienter probatus vt firmant *Monald. cons. quinto num. 8. libro secundo*, Barbos. *in suis vot. decis. vot. 16. numer. 55.* quibus stantibus non videtur discutienda causa ipsius metus, & an fuerit cadens in constantem virum, cum hæc discussio sit admittenda quando ex facto non resultat metus probatio Abb. *in cap. nonne 5.n.1.post med. vers.non obstat text. & ibi* Felin. *num.22. vers. sed intelligitur de præsumpt. cuius dictum sequuntur Marsil. singul.147. numer.2. Monald. dicto cons.5. numer.45. & 46. libro secundo* Barbos. *vot. 1. num. 40. lib.1.* & merito quia metus nil aliud est, quam mentis trepidatio præsentis, vel futuri mali *ad text. in l.1. ff. de eo quod met. caus. & glos. in cap.vnico verb. vis, eodem tit.* Ex quo sufficit quod de his adsit iusta suspicio, *vt notant in l. fin. numer. secundo C. de Iur. deliber.* cum aliis relatis per Gregor. *decis. 374. numer. decimo septimo & 18.* sola enim timoris suspicio in animo impressa metum inducit, & liberum consensum tollit *Dec.cons.499.n.10.* Bald. *cons.165.num.6. &* Mascard. *de probat.concl.1555.num.17.Sanch.de matrimon.lib.4. disp.1.n.17.*

4. Nec dicatur quod ad inualidandam promissionem requiritur metus cadens in constantem virum, de quo *per glos. in cap. si quandoque 15. quæst. 6. in verb. per metum, & l.continet. & l.nec timorem ff.de eo quod met. caus.* Nam vltra deducta in §. præcedenti ad hunc effectum sat est metus reuerentialis, quem Petrus erga Patruum habebat etiam absque minis propter libertatem ad hunc actum requisitam *ad glos. in cap. præsenc. 20. quæst. 13. in verb. Patrem in fin. & firmat. Elig.Bas. in suo tract. flor. tot. theolog. in verb. metus num.3.* Rodriquez *quæst. regul. tom. 3. quæst. 17. art. 18.* Ciarlin. *controu. lib.1. cap.108. num.27. ac de metu reuerentiali Pædagogiam officio functi in puero 15.annorum tradit* Barbos. *dicto lib.1. vot. 1. num. 41. cum seqq. cum aliis per Rot. coram Merlin. decis.490.num.2.& 3.ac in dicta Vlixbonen.nullitatis Professionis 10.Decembris 1646. §. & quicquid sit, ac in dicta Burgen. nullitatis Professionis 16. Aprilis 1649. §. quæ omnia coram bon. mem. Arguelles.*

5. Nec hæsitandum est quin in Petro adesset metus reuerentialis erga Patruum. Tum quia certum est in Nepote semper cadere dictum metum reuerentialem vt firmant *Anchar. cons. 339. numero primo Crau.cons. 976. numer. decimo sexto* Menoch. *cons. primo, numer. 492.* Gutier. *cons. decimo sexto, numer. decimo septimo* Sanchez *dicto libro quarto, disputat. sexta numer. 34.* Grass. *de exceptionib. except. vndecima, numer. 35. Paf.de iur. patr. pot. par. tertia capite secundo, numer. 37. in fin. cum aliis adductis per* Rotam *decis. 315. numer.quinto,parte quinta,recent.* Tum etiam quia de hoc concludenter deponunt Testes examinati, qui dicunt prædictum Petrum fuisse semper obsequentissimum, prout exitus comprobauit dum obtemperando duntaxat Patruo professionem emisit, attenta præsertim qualitate personæ ipsius Patrui, non solum respectu seueræ naturæ, sed etiam respectu eius auctoritatis, & virtutis, quibus si morte præuentus non fuisset ad maiores honores, & dignitates adscriptos esset, quæ qualitas personæ iuncta cum metu reuerentiali efficaciorem redderet timoris probationem animaduertit Rota coram Gregor *dec.384.n.16.Dec.in cap.quæsitum num.30. de offic. deleg. Abbas in c.cum virum 12.n.8.vers.ad idem de regular.*

6. Vltra quod ex abundanti in præsenti metum adfuisse cadentem in constantem virum satis patet ex eo, quia Patruus Petro comminatus fuit eius perpetuam indignationem, si professionem non emitteret, vt deponunt Testes, ibi. *E più volt e minacciò di voler esse obedite altrimente facesse pensiero di non hauer mai bene e di non se gli appartenere cosa alcuna, e sarebbe sempre stato in sua disgratia, &c.* Ex quibus minis licet dici nequeat fuisse inductum metum cadentem in constantem virum, nihilominus hoc procedit quando comminata indignatio, & miseria non diu permanenda erat

erat, sed aderat spes futuræ reconciliationis; secus autem est, si minatus verè timeret diuturnam fore indignationem ac semper se habiturum Patruum indignatum, prout in casu nostro deponunt testes, quo casu considerant metus cadens in constantem virum, vt distinguendo explicat Sanchez *dicto lib. 4. disputat. 6 numer. 14. & sequitur Diana resolut. moral. par. 3. tractat. 4. resol. 20. vers. sed aliqui* Peyr. *in tract. de matrim. lib. 4. cap. 5. num. 6. & sequen.* vbi conciliantur contrariæ opiniones, Quinimo ad hunc effectum persuasiones, & importunas instantias cum metu reuerentiali coniuncto prouenientes ab eo quem reueremur satis esse probant Sanchez *dicto lib. 4. disp. 7. num sexta* Cabrer. *de met. libro secundo, cap. 10. num. 15.* Barbos. *lib 2. vot. 16. num 30.* Couarr. *de Sponsal. par. 2. cap. 3. §. 6. in fin. cum aliis* per Rot. *decis. 105. num 3. par. 3. recent.* Gregor. *dicta decis. 326. num. 13. & in dicta Vlixbonen. nullitatis professionis 29. Ianuarij 1646. §. 4. concurrunt:* Vnde quando supradicta de per se non sufficerent ad probandum metum simul tamen iniuncta efficere plenam probationem in terminis firmauit Rot. *in dicta Vlixbonen. 10. Decemb.* 1646 *sub §. ex quibus satis apparet vers. præsertim quia,* prædictis enim concurrentibus nec minæ desiderantur Garz. *de nobil. glos. 17. n 18.* Ciarlin. *contr.* 108. *num. 4* & multo minus sunt necessariæ cum requisitis cumulatis à Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 1. n. 10.* quæ tunc debent concurrere quando solæ minæ dederunt causam timori Greg. *dec. 374. n. 14* Ruin. *cons. 121. n. 9. lib. 4.* Barbos. *lib. 1. vot. 16. n 44 & 58.*

7. Nec obstant, quod aliqui testes dicunt quod dictus Petrus post emissam Professionem cum Patruo associatus hilari vultu accessit non solum ad Oratorem Religionis, sed ad alios Equites eisdem notificando prædictum actum ab ipso sponte gestum. Quia hoc euenit in præsentia Patrui, qui metum impellebat; Vndè huiusmodi actua vt meticulosus etiam præsumendus sit stante eadem causa metus *cap. 1. cum gloss in verb post modum de his qui met. caus. Paris. consil. 139 num. 23 vol. 4.* Mantic. *dec. 112. n. 13. versic. Item his testibus, ac dec. 315. num. 9. part. 5. recent. & part. septima decis. 172. num. 43. cum aliis adductis in dicta Messanen. nullitatis 22. Nouembris 1642. §. fin. coram* R. P. D. *meo Peutingero.* Vltra quod pluries creditur duobus Testibus deponentibus super metu, quam mille super spontanea voluntate *Innoc. in cap. super hoc num. secundo de renunc* Menoch. *de præsump. libro tertio præsumpt. 126. num. 31.* Sanchez *dicto libro quarto, disp. 27. numer. 1.* Seraphin. *decision. 851. num. 7.* Greg. *dicta decis. 326. num. 27. cum aliis in dicta Vlixbonen. nullitatis professionis 29. Ianuarij 1646. Nec visa fuerunt coram bon mem. Arguelles.*

8. Nec pariter obstant literæ Patruo, & fratri ab eodē Petro conscriptæ, ex quibus resultare prætenditur, & voluntarium initium, & quod eius dissensus à Religione oriebatur solummodo ex interesse bursali, quod inter fratres vigebat, non autem ex auersione à Religione. Voluntarium enim initium non probant literæ conscriptæ anno 1635. & 1636. cum nihil concludant, dubiæ sint, & licet in prima facie præseferant aliqualem assensum, concludunt tamen dissensum; Interesse autem bursale excluditur ex ipsius expressa declaratione dum publicè, & palam dicebat se nolle esse Religiosum, quamuis in Conuentu permaneret non ex causa bursali, sed ex auersione quam erga Religionem habeat, vt concludenter deponunt prædicti Testes. Et licet in prædictis literis de huiusmodi interesse aliqua habeatur mentio, hoc tamen Petrus præbebat Patruo, pro causa vt in longum protraheret coactam, & optatam ab eo professionem, hocque magis iustificatur aduertendo, quod in eisdem literis ipse nunquam se restringit ad specificum interesse, sed semper variando varias difficultates excitabat, ad hoc vt magis differret prædictam professionem, quocirca ex his non solum excluditur metus probatus, quinimo ille magis concluditur, dum declarationes spontaneæ emisse coram eo, qui metum incutit potius metum geminant, quam euacuant, vt firmant Alexand. *cons. 99. num. 8. lib. tertio* Ruin. *cons. 132. n. 4. l 4.* Euerard. *con. 19. n. 17. & seqq. cum aliis* per Barbos. *dicto vot. 1. n. 104 lib 1.*

9. Præterea dixerunt Domini professionem esse nullam ex defectu legitimi nouitiatus, quia Petrus secunda vice discessit è Conuentu animo deliberato non profitendi, vt deponunt Testes dicto Summario *numer.* 6. Quo stante licet annus probationis fuisset iam legitimè perfectus, tenebatur tamen pro validitate professionis nouum annum peragere, vt declarat Suarez de Relig. *tom. 3. lib. 3. cap. 14 num. 10. & sequen. Peyr. de regul lib. 1. tom. 2. de Prælat. quæst. 3. cap. 1. §. 2. n. 99 &* 100. & admittitur in præterita decisione *sub dicto §. 1. vers. non autem animo dimittendi habitum* ea ratione, quia si annus Nouitiatus inductus fuit ad hoc, vt Nouitius probet onera Religionis, ac Religio vitam & mores nouitij, vtique dum ipse discedit animo deliberato non profitendi præsumendum est nolle subire Religionis onera, ideo si mutato proposito professionem emittere velit, eget noua probatione, vt ratiocinatur Lap. *alleg. 46. num. 3. in fine, &* per Rot. *in d. Burgen. nullitatis Professionis 16. Aprilis 1649. in princ. coram Arguelles.*

10. Quod si conclusio superius firmata est verissima quando in actu professionis potest in Nouitio considerari mutatio propositi, & voluntas omnino spontanea, à fortiori procedit in casu nostro in quo euidentior apparuit auersio animi, & libertatem non profitendi.

11. Itaque etiam Professio vti facta non præcedente legitimo anno probationis nullius est momenti, vt sancitum est *in Sacro Concilio Tridentino sess. 25. c. 15. de Regular.* eo magis quia in præsenti ex supra adductis meticulosa apparet ex dispositione *eiusdem Sacri Concilij dicta sess. 25. cap. 19. cum aliis relatis ibidem* per Barbos. *n. 4. & 34. ac* per Rot. *in dicta Vlixbonen nullitatis Professionis 10 Decemb. 1646 §. Quo metu dato coram bon. memoria Arguelles.*

12. His itaque positis alia insurgit nullitas prædictæ professionis tanquam factæ vigore breuis Apostolici, quod fuit subreptitiè obtentum, nam emanauit cum narratiua quod annus probationis fuerit legitimè in Conuentu completus, & tamen ex supra adductis apparet hoc non iustificari. Vndè cum fuerit falsa expressio circa ea, quæ difficiliorum reddere poterant gratiam, non est debitum intrare subreptionis vitium Seraphin. *decis. 508. num. 9. ac decis. 94. num. 6. par. 7. rec.* Ideo vti subreptitium nullum tribuit ius exequutori, nec supplicanti, imò caret omni effectu. Caputaq. *dec. 39. part. 2. Penia decis. 522 n 3.* sicque tripliciter inualida prædicta professio remansit, nempè vti per metum exorta, ac nullo præcedenti legitimo probationis anno, necnon vti facta vigore Breuis subreptitij, vt supra firmatum fuit.

13. Actus vero adducti ad comprobandum quod dicta professio saltem fuisset tacitè ratificata non fuerunt habiti in consideratione ad effectum inducendi prædictam tacitam ratificationem; Tum quia in hoc casu obstat regula, vt non possit ratificari, quod ab initio de iure non subsistit *ad text in cap. confirmatur 16. de regul. iur. in sexto* & latè firmatum fuit *in dicta Vlixbonen. nullitatis professionis 16. Iunij 1642. coram Reuerendissimo Salamantino.* Tum etiam quia in præsenti adest defectus Nouitiatus, qui cum expressam annullet multo magis tacitam irritare debet ex ponderatis per Sanchez *de matrim. lib 7. disp. 39. n 34. & in*

terminis Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 7. cap. 1 n. 8.* Nauar. *lib. 3. dicto consil. 26. num. 19. & sequent. de Regul.* Tum pariter quia admisso etiam sine veri præiudicio, quod Petrus habitum gestauerit, aliosque actus solis professis conuenientibus fecerit spatio longissimi temporis prætermisso quod aliqui gesti fuerunt durante eadem causa metus, dum adhuc viuebat Patruus, ideo vti meticulosi non sunt habendi in consideratione ex supra allegatis. Ex his nulla tamen inducta fuit sufficiens ratificatio, nisi Petrus sciebat ex illis resultare tacitam ratificationem, & insimul opus est, quod gesta sint cum animo ratificandi, quod in casu nostro desideratur, vt tenent Sanchez *dicta disp. 37. num. 9.* Caiet. *in 21. quæst. 189. art. 5.* Nauarr. *dicto consil. 26. numer. 18 & consil. 18. numer. 7. de Regul. & Comment. 4. num. 74. vers. Quoniam autem tria eodem tit. ac in manuali cap. 12. num 17.* Gratian. *discept. 440. numer. 2. cum aliis latè deductis in dicta Vlixbonen. 10. Decembris 1646. §. nulla adest quidem ratificatio.* Tum denique quia ad inducendam prædictam ratificationem concurrere debebat etiam consensus Religionis cum ipsa in præsenti de casu emissam professionem ante prætensam ratificationem reiecit, tunc enim non potest Nouitios professionem ab initio nullam ratificare sine nouo consensu Superioris, vt conciliando contrarias opiniones firmant Surd. *consil 364. n. 47. cum seqq.* Less. *de Iust. & Iur. lib. 2. cap. 41. dub. 6. sub n. 66. in fin. versic. Aduerte tamen,* & latè comprobatum fuit in mox allegata *Vlixbonen. nullitatis professionis sub § quibus addebatur.*

14. Vitra quod omnes actus adducti vti æquiuoci, & non concludentes nullius sunt momenti, dum habemus expressum Petri dissensum, qui facit cessare tacitum consensum ab eis aliquo modo resultantem ex adductis per *addent. ad Greg dec. 385. n. 6. post med. vers. Excluditur autem & dec. 705. n. 5. part. 2. recent. ac dec. 60. n. 14. & seqq.* post Viuian. *de iure patr. cum aliis in terminis deductis in d. Vlixbonen. nullitatis professionis 16. Iunij 1642 §. Nec dicta corã Reuerend. Salamãtian. & 10 Decẽb. 1646. §. cũ ergo præsumptio corã bon. mem. Arguelles.*

15. Nec aliqua vis fieri potest super petitione scutorum 0000. facta per Petrum, super qua totum consistebat fundamentum partis, dum in ea asseritur ipsum fecisse solemnem professionem. Quia prætermisso quod dicta assertio professionis intelligi potest de facto, non autem de iure Rota *in Romana, seu Veli erna afflictus 15. Martij 1652. §. memoriale coram R. P. D. meo Bichio,* dicta petitio emanauit à quodam Procuratore carente mandato procuræ, ideo nullo modo potuit Petro præiudicare Castr. *in l. non solum n. 2. ff. de Procur.* Gregor. *dec. 407. n. 3 cum aliis latè relatis in dec. 659. n 5. coram Mertino,* præsertim quia huiusmodi summa soluenda non erat post emissam professionem, sed quotiescumque Petro obtulerit occasio alicuius muneris honorifici, tam in Religione, quam extra. Vnde dum facta fuit dumtaxat ad consequendum commodum prædictarum pecuniarum nullo pacto importare potest ratificationem professionis, vt tenuit Rota *in dicta Messanen. nullitatis Professionis 23. Maij 1642 coram R. P. D. meo Peutingero §. pariter non obst. ve[illegible]xerunt, & in dicta Vlixbonen. 10. Decembr. 1646 §. maximè cum non sit probata.* Et in omnem casum semper obstant conclusiones contra tacitam supra adductæ, & præsertim regula, vt non possit ratificari, quod de iure ab initio non subsistit *ad d. text. in [illegible] confirmatur de reg iur in 6. cum aliis in dicta Vlixbonen 1[illegible] Iunij 1[illegible]42. coram Reuerendiss. Salamantino.*

16. Demum non obstat conclusio, quod in dubio facienda est interpretatio, itavt professio sustineatur. Quia illa procedit quando dubitatur de validitate ex alio capite, quam ex defectu consensus, prout in præsenti, quo stante semper facienda est interpretatio pro libertate personæ, Rebuff. *consil. 78. col. vlt. vers. Nec me conturbat, Deus autem voluntarios sibi eligit milites cap. non est 15. q. 5. alia vero seruitia contemnis etiam verò 23. q. 6.* & aduertit Rota *in dicta Vlixbenen. nullitatis professionis 29 Ianuarij 1646. fine.*

Et ita, &c. Vtraque, &c.

DECISIO CXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Albergato.

In causa Trulleñ. Matrimonij.

Mercurij 15. Ianuarij 1653.

§. 1. Summorum Pontificum monitis, & aliorum Principum suasionibus indulgens bon. mem. Henricus II. Lotharingiæ, & Barri Dux Serenissimam D. Nicoleam filiam primogenitam, Ludouico Guisio sponsam, ad tollenda dissidia, quæ inde ex futura Ducatuum successione excitari poterant, nuptui tradere promisit Serenissimo D. Duci Carolo Francisci Principis Vallemontani sui fratris filio primogenito, & Dotali desuper confecto instrumento vices Parochi gerente Patre Dominico Ordinis Discalceatorum viro eximiæ pietatis, de mandato fel. record. Pauli V. & Greg. XV. in illis partibus ad hunc effectum degente, fuit inter eosdem adstantibus Serenissimis vtriusque Parentibus, multisque Principibus sanguine coniunctis, cum nobiliori Procerum caterua contractum die 12. Maij 1621. per verba de præsenti matrimonium, quod hilari Ciuium, populique plausu exceptum, in festo Sanctissimæ Trinitatis proximo, præuia dispositione Apostolica repetitum, ac denuo in Capella Ducali à Reuerendissimo Episcopo Trulleñ. solemnizatum fuit; & licet illud per subsequutam quoque copulam consummatum, ex indiuidua vitæ consuetudine vsque ad nouissima Lotharingiæ bella, ac postmodum ex litteris, aliisque actibus maritalem affectum redolentibus videretur à Domino Duce Carolo comprobatum, ipse tamen de anno 1646. varias causas deducendo, & præcipuè metum sibi à Patre incussum dedit de nullitate matrimonij, & eius validitatem tuente D Ducissa Nicolea; ad probandum incumbentia, fuerunt vigore remissoriæ vtrique ab hoc sacro Tribunali concessæ, hinc inde plures examinati testes, quorum depositionibus hodie diligenter excussis, & maturè consideratis, Domini vnanimiter censuerunt constare de validitate matrimonij; quandoquidem seruata forma tam in dispensatione Apostolica, quam in Sacro Concilio Tridentino præscripta *sess. 14. c. 1. de reform.* apparet celebratum, ac initum mutuo amborum coniugum interueniente consensu, ex quo proinde validum censeri debet, ad *text. in c. sufficiat 27. q. 2. c. si inter virum c. cum apud c. tua de sponsalibus, c. licet de sponsduorum* Sanch. *de matr. lib. 1. disp. 1[illegible]. 2[illegible].* Rot. *coram Burattodec. 713. dec. 893. per tot. & dec. 1[illegible]7 part. 4. dec. 130. n. 15. par. 6. rec.* Matrimonium enim à consensu in totum dependet, ab eoque seu verbis, vel signis exterioribus expresso formam recipit. D. Thom. *in 4 sent. dist. 26. q. 2. art. 1. & ex eo notat* Suar. *ad 3. part. tom. 3. de Sacram. disp. 2. sect. 1.* Paludan. *in 4. distinct. 1. q. 4.* Card. Bellarm. *de Sacrum. matr. lib. 1. controu. 2. cap. 6.* Castro Pal. *oper. moral. part. 5. disp. 2. punct. 3. n. 1.* Rot. *decis. 124. n. 1. & 2. part. 7. rec. & in Neapolitana matrimonij 1. Iunij 1650. in princ. coram Reuerendiss. D. meo Tarraconen. confirmata 13. Maij 1651. coram Eminentiss. D. Card. Corrado.*

2. Nec vrget quod omissis solitis denũciationibus fuerit contractum, ne in libro Parochi legatur descriptum, quia ad vtrumque facilis patet responsio; Denunciationes enim in indulto dispensationis expressè remittuntur; & cum non sint de substantia, sed ad benè esse, earum defectus matrimonium non irritat, vt sæpius cen-

suit

fuit Sac. Conc. Congregatio, & tradunt Hond. *conf.* 72. *n.* 23. *lib.* 2. Sanch. *de matr. lib.* 3. *disp.* 5. *nu.* 5. Gratian. *discept.* 83. *n.* 7. Nauarr. *in manual. c.* 22. *sub n.* 70. Barbos. *de off. & potest. Episc. allegat.* 32. *n.* 1. Rot. *coram Seraph. decis.* 1093. *n.* 4 *coram Canal. dec.* 444. *n.* 3. *coram Buratto dec.* 330. *n.* 15. *in recent. dec.* 71. *n.* 11. *part.* 1. *dec.* 590. *n.* 5. *part.* 2. *dec.* 430. *n.* 11. *part.* 4. *tom.* 2. *dec.* 493. *num.* 16. *part.* 5. *dec.* 273. *n.* 31. *part.* 6. *in Valentino illegitimitatis* 16. *Martij* 1612. *coram Sanctiss. D.N. Innocentio* X. & *in Bononien. fideicommissi Bartholomei de Bologninis* 11. *Maij* 1646. *nec quicquam coram Reuerendiss. Terracinen.* prout nec omissa illius adnotatio quicquã facit, nam licet ob huiusmodi incuriam Parochus incurrat culpam lethalem Sanch. *de matr. lib.* 3. *disp.* 15. *nu.* 22. Barbos. *de off. & potest. Paroch. cap.* 7. *n.* 8. & *de offic. & potest. Episc. d. alleg.* 32. *n.* 174. non tamen exinde aliquot partibus resultat præiudicium, quæ non prohibentur aliis documentis matrimonium iustificare Grat. *discept.* 653. *n.* 63. & *fuit dictum in Reatina Castrorum* 3. *Iulij* 1651. 6. *Nec refragantur coram Reuer. D. meo Decano*, vel testium depositionibus, vt hic, illud probatæ *c. super eo ii* 2. *vbi* Abb. *de testib.* Sanch. *de matr. lib.* 3. *disp.* 41. & *firmat* Dec. *cons.* 165. Socc. iun. *cons.* 31. *n.* 5. *lib.* 2. Roland. *cons.* 93. *n.* 4. *vol.* 3. Rot. *dec.* 26. *per totam part.* 1. *diuers. dec. ist.* 772. *n.* 1 *part.* 2. *recent. coram Verall. decis.* 201. *part.* 2. *coram Seraph. decis.* 1099. *n.* 1. *coram Buratt. dec.* 143. *n.* 1. *dec.* 330. *in prenc. cum aliis in dicta Neapolitana matrimonij* 13. *Maij* 1651. *coram Eminentiss. Dom. Card. Corrado*, & *in Bononien. fideicommissi Bartholomei de Bologninis* 5. *Iunij eiusdem anni coram Eminentiss. D. Card. Ottoboeno.*

3. Minus officit, quod matrimonij solemnia non à proprio Parocho, sed à Domino Episcopo Trullen. peracta fuerint, quia illius præsentia, de qua deponunt plures testes, omnem (si quis adesset) supplet defectum, etiamsi foret casualis, & fortuita Giouagn. *cons.* 59. *n.* 11. *lib.* 1. Boss. *de matrimon. cap.* 3. *num.* 6. Guttier. *eodem tractat. cap.* 69. *num.* 10 Sanch. *vbi supra d. lib.* 3. *disputat.* 39. *num.* 11. Bonac. *de Sacram. matrimon. quæst.* 2. *puncto* 8. *num.* 18. Ceual. *comm. contrcom. quæst.* 604. *numer.* 66. Barbos. *de offic. & potest. Paroch part.* 2. *cap.* 21. *numer.* 50. *de offi. & potest. Episcop. dict. allegat.* 32. *num.* 88. Rot. *coram Seraph. dict. decis.* 1099. *sub num.* 5. *coram Buratto decis.* 713. *numer.* 10. *decis.* 124. *num.* 17. *part.* 7. *recent.* & *in Vlixbonen. matrimonij* 16. *Nouembris* 1622. *coram bon. memor. Patriarcha Mancanedo*, Cessatque difficultas, quia ordinarius vti Parochus Parochorum, quemadmodum animaduertit decisio super remissoria edita 16. Iunij 1648. coram Reuerendiss. Terracinen. ritè potuit huiusmodi munus obire iuxta dispositionem Sac. Concilij Tridenti *dict. sess.* 24. *cap.* 1. *de reformat.* Sanch. *de matrimon. lib* 3. *disput.* 28. *num* 1. Ponc. *eod. tractat. lib.* 5. *cap.* 10. *num.* 5. Boss. *vbi supra cap.* 4. § 18. *num.* 49. Layman. *lib.* 5. *tract.* 10. *part.* 2 *cap.* 4. *num.* 5. *vers. adde* 3. Vgolin. *de offic. & potest. Episcop. cap.* 15. § 10. *num* 2. Barbos. *eodem tractat. dict. allegat.* 32. *num.* 117. & *de iur. Ecclesiastico vniuers. lib* 1. *cap.* 17. *num.* 89. Esto quod Capella Ducalis ab eius iurisdictione dicatur exempta, exemptio enim, vt patet ex lectura, Præpositos, Canonicos, & bona eiusdem Ecclesiæ dumtaxat respicit, non autem comprehendit curam animarum, nec Populum sub ea degentem, ad text. *in cap. cum Capella vers. quocirca de priuil.* Lap. *allegat.* 139. *numer.* 13. Tambur. *de iur. Abb. disputat.* 15. *quæst.* 7. *num.* 4. Coxiet. *de iurisdict. in exempt. part.* 1. *quæst.* 13. *num* 4. Lothet. *de re benef. lib.* 1. *quæst.* 24. *num.* 112. *cum seqq.* & *signanter nu.* 118. Rot. *coram Seraph. decis.* 1058. *num* 6. *coram Penia decis.* 462. *n.* 13. *in recent. decis.* 224 *num* 6. *part.* 1. & *in Rossanen. exemptionis* 7. *Iunij* 1641. *coram Reuerendissimo Salamantino*, & illa etiam de iure communi liberat tantum à lege Diœcesana, quæ consistit in recipiendo Cathedratico, decimis, & similibus, non autem à lege iurisdictionis circa subministrationem Sacramentorum versantis, Cochiet. *vbi supra part.* 1. *qu.* 16. *n.* 1. & *p.* 2. *q.* 45. *n.* 17. Bellincin. *de Charit. subsid. q.* 18. & 19. quæ propterea in subditos extra propriam quoque Diœcesim exerceri potest, Bonac. *de Sacrament. matrimon. dict. q.* 2. *puncto* 8. *num.* 13. & 14. Coninch. *eodem tractat. disp* 27. *num.* 22. Sanc. *d. lib* 3. *disp* 19. *nu.* 19. *cum aliis congestis* per Barbos. *de offic. & potest. Episcop. citata allegat.* 32. *n.* 95. *de offic. & potest. Parochi part.* 2. *cap.* 21. *n.* 18.

4 His ita constitutis, & validitatem matrimonij præsefetentibus, non obstat metus ad illud infringendum deductus, quia non probatur ex testibus ad instantiam D. Ducis Caroli examinatis; nam ferè omnes sunt eius domestici, famuli, vel ipsius Castris metentes ad *text. in c. ex litteris de testib. lib.* 2. *C. eodem* Alex. *cons.* 150. *n.* 14. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 19. *nu.* 5. *lib.* 5. Menoch. *cons.* 714. *n.* 25. Farin. *de testib. quæst.* 35. *n.* 1. & *seqq.* Rot. *coram Buratto decis.* 553. *num.* 7. *coram Duran. decis.* 148. *n.* 5. *in re cen. decis.* 156. *num.* 8. *part.* 6. & *in Regien. Iurispatronatus* 8. *Martij* 1639. *coram bon. mem. Cardinali Panzirolo*, aliqui non fuerunt inducti in Curia, & sic contra formam in literis remissorialibus præscriptam *allatum* §. *in nullo quoque*, *vbi DD. de rescript. in* 6. Rot. *deci.* 466. *num* 1. *decis.* 635. *n.* 3. *part.* 2. *decis* 156. *num.* 6. *part.* 6. *recent.* alij cum extra locum in eis præscriptum fuerint recepti, nullitèr dicuntur examinati, vt firmant relati per Modern. *de manut. ob. eruat.* 94. *num.* 28 *vers. prout nec testes* Rot. *dec.* 30. *de rescript. in nou. coram fan. mem. Gregor. XV. dec.* 318. *num.* 10. *coram Canaler. decis.* 410 *num* 5 & consequenter metum articulatum non probant, Rot. *coram Manz. decis.* 142. *num.* 4. *vers. sed non modo coram Coccino decis.* 119. *in princip.* & *decis.* 410. *num* 58. *decis.* 316. *nu.* 16. *part.* 5. Eoque minus quia sunt de auditu *c. licet ex quadam* 7. *cum literis*, *de testibus* Bald. *cons.* 406. *sub num.* 1. *vol.* 4. Aym. *cons.* 112. *num.* 13. Verall. *decis.* 264. *num.* 8 *part.* 3. *cum congestis in Bononien. separationis thori* 10 *Iunij* 1650. §. *at ab informantibus coram Reuerend. P.D. meo Bichio*, & *in Tridentina matrimonij* 11. *Martij eiusdem anni* §. *quæ vero coram me*, nec specificè qualitates, & circumstantias metus assignant, vt necessarium est, omnes enim (primo excepto, plures, vt infra patiente exceptiones) deponunt dumtaxat D. Ducem Carolum vi, seu iussu Patris fuisse ad matrimonium impulsum, quæ generica probatio non suffragatur *l.* 2. & 3. *l. ad inuidiam* 6. vbi Bart. & *l. sequenti l. metum* 9. *C. de eo quod met. caus. l. timorem* 7. *ff. eod. l. interpositas* 13. *C. de transact.* Alex. *in l. si cum dotem* 23. §. *eo autem tempore num.* 11. *ff. soluto matrimonio* Farin. *part.* 2 *fragm. verb. metus num.* 168. Mongol. *de met. cap.* 10. §. 2. *num.* 2. Afflict. *decis.* 140. *numer.* 15. Caputaqoen. *decis* 221. *nu.* 2. *part.* 2. Buratt. *dec.* 628. *num.* 4. Rot. *decis.* 463. *num.* 3 *part.* 2. *decis.* 516. *nu.* 17. *part.* 5. *recent.* & *in Colonien. seu Triuiren. nullitatis professionis* 15. *Decembris* 1648. *coram Reuerend. P.D. meo Cerro*, siquidem impulsio nihil aliud est, quam incitatio, & suasio ad contrahendum, licita patentibus, ac permissa, vt ex D. Thom. *in* 3. *part. summa in addit. quæst.* 47. *art. vltim. in resp.* & Sot. *in* 4 *dist.* 19. *quæst.* 1. *art.* 4. *tradit* Menoch. *cons.* 69. *n* 41. Sanc. *de matr. lib.* 4. *disp.* 22. *n.* 3. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *eo tract. cap.* 19. *propos.* 3. Gutrier. *vbi supra cap* 79. *n.* 5. Goffred. *in summ. tit. de desponsat. impub. n.* 12. Sperell. *decis.* 75. *n.* 22. & 75.

5. Primus verò testis præterquam quod est vnicus, cubicularius D. Ducis Caroli, in Curia nõ inductus, & extra locum remissoriæ examinatus, non releuat, dum ait per Franciscum fuisse vi, & metu expulsionis è do-

mo, & priuationis bonorum coactum D. Ducem Carolum ad ineundum huiusmodi matrimonium, quia non deponit de certa scientia, sed propriæ tantum credulitatis indicia, & coniecturas assignat Couarr. de matrim. part. 2. cap. 3. §. 3. n. 9. aliique relati per Sperell. decis. 79. n. 47. & seqq. Rot. decis. 136. part. 1. dec. 586. part. 2. decis. 206. vtrobique num. 2. part. 3. decis. 380. num. 17. part 5. decis. 259. num. 12. part. 6. recent. & ipse quoque cum aliis est de auditu ab eodem D. Duce Carolo de minis prædictis, vt asseritur, conquerente, vndè intrat vulgatum axioma, quod non præstetur fides testibus, quorum repelluntur authores cap. fraternitatis de hæreticis cap. nullus 3. q. 4. cap. licet ex quadam de testib. gloss. & DD. in auten. si quis in aliquo Cod. de edend. Aym. cons. 41. num. 2. cons. 112. n. 15. Rot. coram sanct. memor. Gregor. XV. decis. 570. n. 2. coram Buratto decis. 323. n. 18.

6. Et quidem cum versemur in matrimonio solemniter in facie Ecclesiæ contracto, negari non potest, quin ad illud dirimendum duriores obiecti timoris expostulentur probationes, & talis qui constanti viro formidinem incutiat cap. significauit de eo, qui duxit in vxorem cap. cum locum cap. veniens il secundo de sponsal. Laderch. cons. 17. num. 1. Menoch. lib. 3. præsumpt. 4. num. 3. Dechei. dissert. iur. lib. 1. dissert. 9. num. 5. Bonac. de Sacram. matrim. quæst. 3. punct. 8. num. 8. Sanch. eod. tract. lib. 4. disput. 1. à num. 10. cum aliis per Add. ad Buratt. decis. 628. num. 9. Rota coram Penia decis. 1140. num. 5. & 6. decis. 600. num. 1. part. 4. decis 516. numer. 13. part. 5. recent. post secundum vol. cons. Farinac. decis. 118. num. 2. & in Messanen. nullitatis promissionis 5. Decembris 1640. coram Reuerend. P. D. meo Peutinger; adeò vt solius metus reuerentialis, nulla ad effectum, de quo agitur, sit habenda ratio, nihil sit qualificatus minis, & verberibus, vel grauioribus circunstantiis cap. ex literis de sponsf. impub. cap. consultationi de sponsal. l. si patre cogente 22. ibique Bald. & Salycet. ff. de ritu nupt. Felin. in cap. causam matrimonij num. 5. vbi Dec. num. 8. de offic. deleg. Aldobr. cons. 94. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 4. disput. 6. num. 7. Guttier. eod. tractat. cap. 77. num. 1. Bonac. dict. q. 3. punct. 8. num. 7. Gail. pract. obseruat. lib. 2. cap. 147. num. 17. Paris. de resignat. benef. lib. 13. quæst. 1. num. 171. Rebel. obligat. inst. part. 2. lib 2. quæst. 11. sect. 1. num. 10. Gramm. decis. 103. num. 10. Boer. decis. 100. num. 11. Capiec. decis. 159. num. 33. Verall. decis. 221. num. 9. part. 2. Buratt. dict. decis. 628. num. 5. & post Tamburin. de iur. Abb. decis. 3. num. 10. ille autem in præsenti non concurrunt, & simplices minæ, quatenus hic probarentur, nullius essent momenti, tam attento miti, & suaui ingenio, ac indulgenti natura ipsius Francisci erga filios, ac alios, nec soliti illas execusioni demandare ad text. in dict. l. metum 9. Cod. de his quæ vi l. vnica, Cod. si quis Imperatori l. famosi 7. ff. ad l. Iul. Maiest. Felin. in dict. cap. causam matrimonij num. 4. vers. sed nunquid de offic. deleg. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 1. num. 20. Ponc. eodem tractat. lib. 4. cap. 5. num. 7. Sperell. dict. decis. 79. num. 43. Verall. dict. decis. 221. numer. 7. part. 2. Penia decis. 1140. numero 7. Rota decision. 463. num. 3. part. 2. decis. 516. num. 18. part. 2. recent. quàm perfecta magnanimitate Domini Ducis Caroli, qui vsque tunc bello incumbens armorum studiosus, & postea tot exercituum strenuus Imperator, non ita de facili terreri poterat, & inuitus paternis mandatis ad contrahendum matrimonium vrgeri; Qualitas autem metum patientis est consideranda, vt ad propositum animadnertit gloss. in cap. cum locum verb. metus de sponsal. Albetic. à Rossata in l. metus autem causa 3. in princip. ff. ex quibus caus. maior Sanch. de matrimon. dicto lib. 4. disput. 3. nu. 4. Coninch. eodem tract. disput. 28. num. 30. Guttier. vbi supra cap. 77. num. 12. & 13. Ponc. dict. lib. 4. cap. 3. n. 10. Menoch. de arbitr. cas. 135. num. 4. Sot. de iust. & iur. lib. 7. quæst. 2. Campanil. in suo diuer. rubr. 12. cap. 1. Boer. decis. 100. n. 2. Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 326. num. 25. decis. 374. numer. 7. & decision. 115. num. 12. part. 7. recent.

7. Nec vis aliqua fieri potest in publica voce, & fama, quam de coacto matrimonio præfati testes asserere conantur; nam illis non est adhibenda fides, nedum ex eo, quod illius authores, & à quibus audiuerint, non referunt Innoc. in cap. qualiter, & quando de accusat. Bart. in l. de minore 10. §. plurium num. 23. de quæst. Alex. cons. 79. num. 9. lib. 1. cons. 25. num. 6. lib. 4. Ruin. cons. 51. num. 14. cons. 52. num. 7. lib. 5. Valenzuel. consil. 169. num. 109. Cephal. cons. 65. num. 49. Cyriac. controu. 488. num. 90. Rota decis. 256. num. 2. part. 6. recent. Sed etiam quia eorum dicta elisa penitus remanent ex testibus pro Domina Ducissa Nicolea examinatis de spontaneo, & libero consensu deponentibus, idem Valenz. cons. 92. num. 209. Rota decis. 182. num. 7. part. 1. decision. 276. num. 25. decis. 299. num. 3. part. 4. tom. 2. decision. 105. num 10. part. 6. recent. Fama enim, vt sit attendenda, debet esse perpetua, illæsa, & constans apud omnes Bald. in l. conuenticula 15. Cod. de Episcop. & Cler. Roland. cons. 3. num. 48. & 49. vol. 1. Surd. consil. 151. num. 79. Rot. decision. 177. num. 3. decision. 335. num. 5. part. 1. rec. coram sancta mem. Gregor. XV. decis. 445. num. 6. decision. 498. num. 13. & 14. coram Canal. decision. 6. num. 5. & in Toletana decimarum de Capilla 4. Iulij 1640. coram bon. mem. Card. Hieronymo Verospio.

8. Præterea animaduertebant DD. quod testes non percutiunt tempus secundi Matrimonij à Domino Episcopo Tullen. cum dispensatione Apostolica subinde celebrati, quapropter impulsiones paternæ, si quæ anteà fuerant & auersiones animi Domini Ducis, cum potuerint tractu temporis purgari, in illud non influunt, nec eius nullitatem important, cum in ipsius actu metus non probetur incussus, ad text. in l. 1. §. metus d. l. metum 9. in princip. ff. quod met. caus. & in terminis obseruat Neuizan cons. 46. n. 29. & seqq. Paris. cons. 10. nu. 56. lib. 1. Laderch. consil. 17. sub n. 4. versic. quin etsi aliquem Ricc. decis. Archiepiscop. Neapol. 110. n. 10. part. 4. tom. 2. Rota coram Mantic. decis. 142. n. 4. vers. praterea, & decis. 600. num. 2. part. 4. decis. 516. n. 19. part. 4. recent.

9. Nec releuant dissidia, quæ consummato iam matrimonio inter hos Coniuges dicuntur intercessisse; prout nec protestatio antea per Dominum Ducem Carolum vna cum Patre facta, ista siquidem, vt ex eius lectura dignoscitur, conuentiones tantùm dotales, & prætensam in Ducatibus successionem concernit, non autem tangit fœdus matrimonij, cuius respectu, si quis metus illatus fuisset, de facili Dominus Dux eadem protestatione declarasset, vt in terminis ponderat Laderch. d. cons. 17. numer. 3. vers. quarto multum mouet Aymon. cons. 120. num. 3. & 4. Illa verò vtpote leuia, & per subsecutam reconciliationem sublata, matrimonium non irritant, nec ad hunc effectum sunt in aliqua consideratione habenda gloss. in cap. plerumque verb. nec reconciliata de donat. inter vir. & vxor. Bertazzol. cons. crimin. 228. num. 12. lib. primo. Rimin. iun. cons. 174. num. 18. Rota coram Seraphin. decis. 1315. num. 3. in Hispalen. separationis thori 27. Februarij 1627. coram Eminentissimo Domino Cardinali Macchiauello in Bononien. Separationis thori 21. Februarii 1650. §. quatenus verò coram, R. P. D. meo Bichio, & in Tridentina matrimonij 11. Martij eiusdem anni §. fin. coram me.

10. Et hinc non applicatur regula, quod magis credatur duobus testibus de metu deponentibus, quam mille spontaneam voluntatem affirmantibus ex doctr. Innoc.

in

in cap. super hoc de renunciat. Quia non procedit, quando pro validitate matrimonij, & libero consensu præsumptiones concurrunt, & coniecturæ Dec. in cap. final. num. 25. & 26 de appellat. Bursatt. cons. 72. num. 48. lib. 1. Cepoll. cons. 2. num. 14. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 50. num. 26. Sanchez de matrimon. lib. 4. disput. 27. num. 2. & 7. Boss. eodem tractat. cap. 12. num. 397. & seqq. Paris. de resignat. lib. 13. quæst. 1. num. 89. & 90. Gabr. de testib. conclus. 4. num. 16. & seqq. Farinac. part. 2. fragment. verb. metus num. 157. & num. 174. plures autem in præsenti, & vrgentissimæ afferuntur, quia vltra præsumptionem iuris, quæ stat pro exclusione metus l. interpositas 13. de transact. l. 2. C. de his quæ vi, &c. præsertim in Patre erga filium Sanchez. vbi supra dicto lib. 4. disp. 6. num. 8. vers. verum ferè omnes Ricc. dicta decis. 110. num. 8. Rota coram Verall. decis. 221. num. 8 part. 1. coram Mantic. decis. 142. num. 2. coram Buratto decis. 628. num. 4. Concurrit mutua vtriusque Coniugis in actu despoosationis hilaritas, quam pro libertate consensus ponderat Paris. cons. 170. num. 21. & 22. lib. 4. Menoch. lib. 3. præsumpt. 4. num. 29. matrimonij geminatio idem Paris. cons. 10. num. 37. lib. 1. Aym. cons. 114. num. 8. Mandell. cons. 4. num. 37. Principum consanguineorum, & aliorum procerum præsentia l. transactionem 35. vbi Ias. num 1. C. de transact. Bart. in l. frater à fratre 38. num. 51. ff. de condict. indeb. Ruin. cons. 170. post num. 17. lib. primo Sanch. de matrimon. lib. 4. disputat. 27. num. 2. Menoch. lib. 3. præsumpt. 126. num. 4. Mascard. de probat. conclus. 1053. num. 23. Rota coram sanct. mem. Gregor. decis. 120. num 24. coram Buratto decis. 783. num. 12. Domini Episcopi Trullen. & Patris Dominici assistentia, & cooperatio, vt in terminis, quod ex interuentu Episcopi, seu alterius viri Religiosi omnis in matrimonio cesset metus suspicio tradit Cephal. cons. 91. num. 49. Caball. consil. 176. num. 10. vol. 1. Grammat. decis. 66. num. 64. Sprrell decis. 5. num. 26. Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 188. numer. 9. subsequuta copula cap. significauit de eo qui duxit, &c. cap. is qui fidem, de sponsal. Abb. in cap. veniens il primo num. 7. eodem tit. Paris. dict. cons. 170. n. 25. lib. 4. Sanch. de matrimon. dicto lib. 4. disput. 18. num 2. & 12 Buratt. dicta decis. 628. num. 7. longæua cohabitatio per spatium quindecim annorum cap. ad id, de sponsal. Ferrett. cons. 340. num. 11. lib. 2. Neuizz. cons. 46. num. 32 Menoch. lib. 3. præsumpt. 4. numer. 24 Boss. de matrimon. cap 12. num. 390. Buratt. vbi supra Mantic. dicta decision. 142 numer. 13. versic. tertio. Edicta vtriusque nomine publicata, monetæ vtriusque imagine cussæ, literæ Domini Ducis Caroli, in quibus Domina Ducissa Nicolea sæpius amantissima sponsa, & coniux nuncupatur Ricc. in collect. 219. vers. item probari Crescen. decis. 12. de probat. Rota decis. 772. num. 7. & 8. part. 2. recent. coram Cardinali Millino decis. 75. num. 4. versic. 5. ex pluribus literis coram Buratto decis. 143. num. 23. & 24. dec. 192. num. 6. aliique actus positiui longè per informantes recensiti, qui post obitum Patris ab eodem gesti, & maritalem affectum præseferentes omnem præcedentis metus suspicionem excludunt Bursat. cons. 98. num. 7. lib. 1. Menoch. cons. 15. num. 11. & 12. Petr. Albiguan. inter cons. matrim. diuers. cons. 67. num. 9. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 1023. & concl. seqq. Guttier. de matrimon. cap. 40. num. 6. versic. verum & cap. 71. num. 12. Rota coram Caualer. decis. 444 n. 2. coram Buratto dec. 530. n. 6. & dec. 463. n. 3. vers. quinimò part. 2. recent.

11. Ista verò cum militent etiam pro libertate cõsensus Dominæ Ducissæ Nicoleæ, cuius suspiria, & lacrymæ ad aliam causam per testes assignatam referri debent, non autem ad vim aliquam, quæ ei, vt huiusmodi sponsalibus assentiret, fuerit illata, quia hæc non probatur; ideò vlteriori non indigent discussione, quæ de prætenso metu illi incusso obiiciuntur, præsertim quia ipsa matrimonium spontè, ac liberè initum profitetur, & mulieris declarationi se non fuisse timore inductam affirmantis standum est, vt in terminis dixit Rota coram Buratto dicta decis. 628. num. 8.

DECISIO CXVI.

Sacræ Rotæ Romanæ coram Reuerend. P. D. Zarate.

In causa Hieraceñ. Parochialis.

Veneris 24. Ianuarij 1653.

§. 1. Virgilius Galluccius ob non consequutionem possessionis Ecclesiæ Parochialis Sanctæ Catharinæ à Sede Apostolica obtentæ prætendebat continuationem suæ prioris possessionis in Parochiali Ecclesia Sanctæ Mariæ Veteris, seu sancti Blasij, quam Carolus Cæsareus etiam prouisus Apostolicus, & possessor contendebat: Idcirco per dictum Virgilium pro istius continuatæ possessionis iustificatione Remissoria obtenta, vt in decisione 4. Decembris 1651. coram me emanata, illiusque vigore factis probationibus, eisdemque in actis exhibitis, & dato dubio: Cui sit dandum mandatum de manutenendo, Virgilio dandum esse Domini responderunt.

2. Constat enim de istius anteriori possessione ex publico instrumento illius apprehensionis vsque de anno 1628. Quæ possessio instrumentalis, alio tunc temporis non possidente, redditur manutenibilis l. prædia 48. ff. de acq. possess. l. non idcirco 12. C. de fid. instr. Rota dec. 506. n. 1. part. 1. diuers. & alibi passim.

3. Maximè, quia illius continuatio vsque ad ann. 1650. quo Carolus Cæsareus possessionem eiusdem Parochialis Sanctæ Mariæ Veteris, seu Sancti Blasij occupauit, ostenditur ex pluribus testibus mediante dicta Remissoria examinatis deponentibus prænominatum Virgilium possedisse prædictam Parochialem Sanctæ Mariæ Veteris, seu sancti Blasij vsque ad annum 1650. Quod certe sufficit ad probandam huiusmodi possessionem, cum possessio sit actus cadens sub censu corporis, & testis dicens, quod talis possidet, omnino detentationem probat Abb. in cap. cum causam de test. Rota in Vladislauien. manutentionis 5. Iunij 1648. §. quia vltra deducta coram Reuerendissim. Terracinen. Et regulare est, possessionem ex detentatione probari Innocent in cap. cum olim. de priuileg. & in d. Vladislauien.

4. Potissimè verò cum dicti testes deponant eundem Virgilium semper fructus exegisse, omniaque alia ad eius curam spectantia peregisse, præcipua argumenta possessionis, Modern. de manut. obseruat. 23. per totam, Rota decision. 131. num. 3. part. 1. recent. & coram Buratt. decision. 730. num. 4. & in præællegata Vladislauien.

5. Eiusdemque possessionis amissio iudici non potest ex dimissione primæ Parochialis propter consequutionem secundæ sub inuocatione Sanctæ Catharinæ. Quoniam cum dimissio hæc facta fuerit in vim decreti de dimittendo inserti in secunda prouisione Parochialis Sãctæ Catharinæ ob illius incompatibilitatem cum prima: Inde sequitur, quod dimissio primæ sit correspectiua ad acquisitionem secundæ: Vnde cum ex Testium depositionibus constet, acquisitionem istam suum non habuisse effectum, animus amittendi possessionem primæ Parochialis in Virgilio dimittẽte cessauit,

nit, vt propterea possessionem saltem ciuilem non amiserit *l. 3. in princip. & in §. in amittenda vbi DD. ff. de acq. possess.* Rota *per san. mem. Greg. XV. decis. 252. numer. 4.* Et ex natura correspectiuorum est, vt vno sublato corruat, & alterum, *l. etiam si patre 30. §. ex causa ff. de minor. 25. ann.* Grat. *discept. for. capit. 14. num. 4.* Rota *in Romana Cambij 14. Februarij 1648. §. cum igitur coram Reuerend. P. D. meo Pentingero, & in decisione huius causæ super Remissoria edita 4. Decembris 1651. coram me § reuclantia.* Et in terminis quod dimittens beneficium animo aliud consequendi, & non consequatur, primum illud non amittat, firmauit Rota *decis. 313. num. 5. versic. in correspectiuis coram Merlino, quæ est etiam decis. 225. post Modern. de manut.*

6. Ex his itaque sequitur, quod possessio Virgilij vndequaque probata sit manutenibilis *§. retinenda instit. de interd.* Et illa Caroli vti posterior, & sic clandestina, & turbatiua allegari nequeat, *cap. licet causam 9 de probat.* Modern. *de manut. obser. 71. num. 2. & seqq.* Rota *in Romana pratensi fideicommissi 15. Ianuarij 1646. §. Hinc dicebant coram bon. mem. Arguelles.* Nihil etiam refragatur, quod Carolus immissus fuerit in possessionem mediante executore literarum Apostolicarum. Nam cum executor processerit non citato Virgilio possessore omnino citando. Felin. *in cap. dilectus il 1. sub num. 1. verf. fallit. 2. de rescript.* Rota *coram san. memor. Gregor. XV. decis. 46. num. 9. & in decis. super Remissoria § nec obstat.* Vtique nulliter processit, & non priuauit Virgilium sua anteriori possessione. Rota *penes san. memor. Gregor. XV. decis. 69. numer. 3. coram Iunior. decis. 185. num. 6. in Colonien. Præpositure 1. Iunij 1648. § nec obstat quod Anna, coram R. P. D. meo Meltio.* Quia tunc dicitur agere vti priuatus. Modern. Petus. *de subhast. in spect. 50. num. 13.* Rota *in Elboren. Beneficij 18. Februarij 1647. §. non attento coram bon. mem. Arguelles.*

Atque ita pro informante, &c.

DECISIO CXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Zarate.

Auersana Iurispatronatus.

Veneris 14. Martij 1653.

§. 1. VAcante vna, ex quatuor portionibus Capellaniæ S. Ioannis Baptistæ, in Cathedrali Ecclesia Auersana de Iurepatronatus Laicorum fuit ad illam præsentatus die 1. Februarij 1651. D. Ioannes Baptista Lombardus, à D. Francisco Lumbardo, vt in eius *Sum. num. 2* Atque etiam D. Franciscus Raguccius, ab Angelo Antonio Nicandro, & D. Alexandro Palumbo, die 20. Decembris 1650. vbi pariter in eius *Summ. numer. 9.* Vnde desuper orta lite, inter dictos præsentatos coram Ordinario Auersano ad fauorem Ragucij, fuit lata sententia, à qua, cum ex parte Lombardi appellaretur, commissa mihi causa appellationis disputatum fuit dubium: Quis eorum esset instituendus, & Doctores instituendum esse Raguccium responderunt.

2. De vacatione enim beneficij, ac de habilitate, vtriusque præsentati, nulla fuit hæsitatio, nec magis de existentia Iurispatronatus, aut de eius pertinentia respectu Alexandri Palumbi; ista siquidem est inconcussa, cum tam Lombardus, quam Raguccius fuerint præsentati à successoribus Alexandri Palumbi, ad quem propterea Iuspatronatus pertinuisse negare non possunt, tanquam ex eodem iure venientes Rota *coram Bellarm. dec. 268.* Mantic. *dec. 132. num. 1. in Mutinen. Beneficij 27. Martij 1648. coram bon. mem. Arguelles.*

3. Tota verò quæstio processit, circa pertinentiam Iurispatronatus, respectu Iulij Cæsaris Nicandri, & Francisci Lombardi, qui litigantes præsentarunt; Nam Alexander Palumbus die 5. August. 1639. dictum Iuspatronatus donauit d. Iulio Cæsari Nicandro, eiusque hæredibus, & successoribus Summ. Raguccij *num. 5.* Deinde verò 2. Octobris eiusdem anni, d. Iulius Cæsar Nicandrus retrocessit eidem Alexandro Palumbo donatori, ius præsentandi donec viueret d. Sum. Raguccij *num. 6.* Et præfatus Alexander Palumbus successiuè de anno 1645. hoc ipsum Iuspatronatus donauit d. Francisco Lombardo Sum. Raguccij *numero* 10. Vnde de prælatione, & valore dd. donationum contigit dubitare, & Dominis visum fuit præferendam esse Nicandri donationem, quia est anterior donatione Lombardi *l. si ante matrimonium Cod. de donat. ant. nupt. vbi Bald. & alij*, & confirmata fuit à Vicario, die 3. Decembris 1650. facultatem habente ab Episcopo confirmandi tales donationes *iuxt. trad.* per Ferret. *consf. 127. à numero 1. & consf. 345. à numero 6.* Gratian. *disceptat. for. cap. 303. numero 10. cum seq.* Ricc. *in prax. Iurispatronat. resolut. 189.* Barbos. *de Iur. Eccles. tom. 2. lib. 3. capit. 12. à numero 46.* Rota *in Gerunden. Beneficij 30. Aprilis 1640. coram Reuerendiss. Tarraconen. in Clusina Iurispatronatus 10. Maij eiusdem anni coram eodem, in Fesulano beneficij, seu Oratorij 5. Decembris 1646. coram Reuerend. P. D. meo Bichio*, quæ quidem facultas probatur ex attestatione, & literis eiusdemmet Episcopi quibus omnino credendum est *cap. post cessionem 1. & ibi gloss. de probat.* Mascard. *de probat conclus. 990. numero 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 17. numero 13.* Rot. *decis. 1. numer. 1. de probat. in nouiss.* Et sic antequam confirmaretur donatio Lombardi die 30. Ianuarij 1651. Summ. Raguccij *num. 8.* semper namque præferendus est is, qui primo confirmationem obtinuit cum ante confirmationem, non sit abdicatum ius à donatore, *vt per DD. in cap. seculum, & cap. illud de Iurepatronat.* Viuian. *de Iurepatronat. lib. 4. capit. 1. numer. 48.* Rota *coram Manica decis. 86. num. 6.* Duran. *decis. 463. numer. 1. & in d. Fesulana beneficij seu Oratorij 5. Decembris 1646. §. 1. coram Reuer. P. D. meo Bichio.*

4. Non obstat, quod donatio facta de anno 1645. ad fauorem D. Francisci Lombardi, fuerit confirmata die 30. Ianuarij 1651. per Vicarium Generalem Diœcesis, vt in Sum. Lombardi *numero 5.* atque ideo Vicarij consensus, & confirmatio retrotrahatur ad idem donationis, vt per Lombernin. *de Iurepatronat. lib. 1. partis 2. quæst. 1. artic. 21. numero 3. versic. casus autem noster* Mantic. *dict. decis. 86. numero 7. & 8.* Nam ista retrotractatio, non potuit tertio præiudicium irrogare, cui iam fuerat ius quæsitum, videlicet Iulio Cæsari Nicando anteriori donatario, ex donatione illi facta de anno 1639. & prius confirmata dict. die 3. Decembris 1650. *iuxt. text. doctrina in l. qui balneum. ff. qui pot. in pign. hob.* Sanch. *consf. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 77. numero 15.* Rota *coram Duran. dict. decis. 463. numero 7. & seqq. in dict. Fesulana beneficij 5. Decembr. 1646. coram Reuerend. P. D. meo Bichio, & in Sulmonen. beneficij 23. Ianuarij 1647. coram Reuerend. P. D. meo Pentingero*, maximè cum consensus præstitus per Vicarium donationi Lombardi non fuisset absolutus, sed conditionalis; & cum præseruatiua sine præiudicio alterius consensus præstiti ad fauorem hæredum Nicandri, vt tradit Barbos. *clausf. 157. numero 8. & seqq.* Oldrad. *consil. 237. in fin.* Rota apud Seraph. *decis. 144. numero 6. & decision. 810. numero 1. coram sanct. memor.*

mor. Gregor. XV. decision. 332. *numero* 4. *& ibi Adden.*

5. Nec releuat, quod Lombardus antea institisset pro cqofirmatione in curia Episcopali, scilicet d.e 14. Decembris 1650. quæ instantia aliàs prodesse solet, ad sustinendam donationem, etiam in præiudicium eorum, qui deinde similem donationem obtinuerunt, vel à donatore fuerunt præsentati, & efficere, vt si petitio iniustè sit reiecta, aut delata Donatario, minimè noceat, sed quod confirmatio subsequens retrotrahatur, ad diem petitionis, *vt per cit.* Lambert. *de iurepatronat. lib.* 1. *part.* 2. *quæst.* 1. *art.* 2. *num.* 3. *vers. cnsus autem.* Mantic. *dicta decis.* 86. *num* 7. & 8. Nam etiam admissa prædicta conclusione tunc locum haberet quando constaret de instantia facta coram Episcopo, aut eius Vicario, facultatem habente, & istis recusantibus de recursu habito ad Metropolitanum, pro compellendo Episcopo ad confirmandum Sanch. *respons. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 76. *numero* 14. in quibus terminis intelligendum esse Lambert. *doctrinam declarauit* Mantic. *dict. decis.* 86. *numer.* 9. *versic. responsum fuit.* Prætetquam confirmatio donationis Nicandri nedum præcessit per duos ferè menses confirmationem donationis Lombardi, quinimo per 11. dies instantiam à Lombardo factam pro habenda confirmatione, si quidem ista facta fuit die 14. Decembris 1650. vt constat ex Sum. Lombardi *num.* 9. quo casu dubitari non potest de prælatione.

6. Vlterius nec debet attendi retrocessio facta per Nicandrum ad fauorem Palumbi donantis 11. Octobris 1639. Sum. Raguccij *num.* 6. Tum quia in ea deficit consensus Ordinarij requisitus etiam in translatione iurispræsentandi, vt post Lambert. *de Iurepatron. lib.* 1. *part.* 2. *quæst.* 6. *art.* 4. *notat.* Sanch. *resp. moral. lib.* 2. *cap.* 3. *dub.* 76. *num.* 7. Tum quia ista retrocessio fuit limitata ad tempus scilicet durante tantum vita d. Alexandri Palumbi, atque ideo vlterius progredi non valuit, *ex reg. iur. in l. in agris ff. de acquir. rer. domin. cum similibus* Guttier. *part. lib.* 3. *quæst.* 31. *numer.* 7. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell.* §. 1. *præem. num.* 6. Mantic. *dec.* 231. *n.* 9. *& dec.* 267. *n.* 4. Rota *decis.* 690. *part.* 2. *recent.*

7. Demum ex abundanti, & ex supposito quod omnes prædictæ donationes essent nullæ ex defectu legitimæ confirmationis Iuspatronatus, nusquam à d. Alexandro Palumbo donatore fuisset abdicatum, vt communiter probatur *ex dict. cap. seculum, & cap. illud de Iurepatron. & ex superius traditis*, atque ideo potius deberet attendi præsentatio facta per Palumbum ad fauorem Raguccij, quem potuisse præsentare, ac si donationem non fecisset, tradit in puncto Sanch. *d. cap.* 3. *dub.* 77. *num.* 15. *in fin.* Rot. *penes Put. dec.* 18. *lib.* 2. *in correct. in d. Fesulana Beneficij coram R.P.D. meo Bichio.*

8. Nec tunc obstat, quod Raguccius qui duas habet præsentationes alteram à Nicandro, alteram à Palumbo, teneatur declarare, qua præsentatione vti velit *iuxt. text. in c. vt qui duas de elect. in* 6. quem habere locum in præsentatione, voluit Lapus *alleg.* 8. *numer.* 3. Caualer. *decis.* 297. *num.* 3. Nam conclusio ista procederet in actore petente se institui, secus vero in Reo, qui non tenetur declarare Rocch. *de Iurepatr. vers. honorificum quæst.* 40. *num.* 72. *vers. limitata tamen.*

Atque ita pro Ragnecio vtraque parte informante Domini concluserunt, &c.

DECISIO CXVIII.

Sacra Rota Romana coram Reuerend. P. D. Zarate.

Mindonien. Parochialis.

Luna 3. *Martij* 1653.

§. 1. VAcante per obitum Petri Fernandez Ecclesia Parochialis Sancti Vincentij de Lagoa Mindoniensis Diœcesis, controuersia fuit orta inter Ordinarium Miodonien. prætendentem Vicariam dictæ Parochialis in concursu prouidere, & Capitulom Ecclesiæ Cathedralis Lucensis asserentem ad se spectare Vicarij deputationem ad nutum amouibilis, tanquam in Ecclesia sibi perpetuo vnita; Vnde præuio concursu prædictus Ordinarius dictam Vicariam contulit Francisco Mel. Capitulum verò Andream Pardo designauit, pro cuius institutione coram Ordinario institit; Quapropter appellationis causa commissa à Reuerendissimo Hispaniarum Nuntio cuidam Iudici Synodali Ordinarij sententia fuit reuocata, & declaratum dictam Parochialem esse perpetuo vnitam Mensæ Capitulari Ecclesiæ Lucensis, quæ postea per eundem Reuerendissimum Nuntium fuit confirmata, à cuius sententia, cum mihi causa fuisset commissa, proposui dubium. An esset locus concursui, & Domini negatiuè responderunt.

2. Ex ea nimirum ratione; nam constat prædictum Beneficium Sancti Vincentij esse perpetuo vnitum Capitulo Lucensi, adeo vt penes illud resideat cura habitualis animarum, & exercitium duntaxat eiusdem Curæ Vicario incumbat, vt patet ex Bulla fæl. record. Leonis X. edita de anno 1618. data in Summario Capituli *numero primo*, ex qua sufficiens vnionis probatio inducitur Garz. *de Benefic. part.* 11. *capit.* 2. *numer.* 116. Barbos. *de Iur. Eccles. tom.* 2. *lib.* 3. *capit.* 16. *numero* 61. Rota *decision.* 9. & 10. *de reb. Eccles. non alien. in antiq.* Buratt. *decision.* 734. *numero primo, & decision.* 870. *eodem numer. & in recent. decision.* 174 *numer.* 5. *part.* 6. *& decision.* 448. *numero primo, & secundo, part* 4. *tom.* 2 *& notant* Add. *ad sanct. memor. Gregor. XV. decision.* 196. *numero tertio, vers. quando igitur.* Quod procedit quando prædicta Bulla non sit extracta ab originali, sed sit sumptum de sumpto accedentibus pluribus adminiculis infra referendis, Rota penes Caputaqnen. *decision.* 234. *numero secundo, part.* 1. *& in Segobien. Habitus* 18. *Ianuarij* 1613. *coram Sacrato*, Iuncta etiam obseruantia (quæ constat) Rota *in Vrgellen. Vnionis* 27. *Iunij* 1640. *coram Reuerendissimo Salamantino, & in Barchinonen. Parochialis* 15. *Februarij* 1647. *coram Reuerendissimo Terracinen. & decision.* 482. *numero tertio, part.* 1. *decision.* 18. *numero* 1. *decision.* 703. *numero octauo, part.* 2. *recent. decision.* 469. *numero quinto, coram sancta memor. Gregor. XV. vbi Adden. littera B. decision.* 641. *numero nono, coram Cauaier.* Quæ etiam præsumere facit iustificationem eiusdem Bullæ concurrente longissimi temporis lapsu, Rota coram Seraphin. *decision.* 1432. *numero quarto, & recent. decision.* 196. *numero sexto, & sequentib. part.* 7. *in Barchinonen. Vicariæ* 12. *Decembris* 1639. *&* 2. *Martij* 1640. *coram Coccino, &* 10. *Februarij* 1645. *coram Eminentissimo Cardinali Carrado.* Accedente prætcrea, quod alias in exequutionem illius tanquam legitimè extractæ emanauit sententia iuxta Caputaquen.

qnen. *decision.* 351. *numero* 5. *part.* 2. Seraphin. *decision.* 1192. *num.* 3. *& decis.* 465. *num.* 3. *ad med. part.* 1. *recent.*

3. Effectuatio verò prædictæ vnionis adest in possessione capta per Capitulum Lucen. in executionem eiusdem Bullæ de anno subsequenti 1519. dicto Summario *numero secundo.* Vnde non intrat regula reuocatoriæ Vnionis Adriani VI. & aliorum Pontificum, vt notat Gata. *de beneficiis dicta part.* 12. *capit.* 2. *numer.* 281. *&* 290. Barbos. *in collect. Concil. sess.* 7. *de reformat. cap.* 6. *numer.* 10. *& de iure Eccles. dict. tom.* 2. *lib.* 3. *capit.* 16. *numer.* 65. vbi plures allegantur Rota *decision.* 402. *in princip. part.* 4. *recent. & decis.* 90. *numer.* 6. *versicul. quod autem eadem part.* 4. *tom.* 2. *in Bonen. Abbatia* 3. *Iulij* 1645. *coram bon. memor. Arguelles, & in Perusina Beneficij* 10. *Februarij* 1648. *coram Reuerend. P. D. meo Bichio.*

4. Contra quam allegari non valet, quod deficeret mandatum procuræ in persona eius, qui nomine Capituli cepit possessionem, vel controuerti, quod tunc temporis possessio esset vacans, aut quod valide capta fuisset. Nam mandatum enunciatur in ipso instrumento captæ possessionis, & præsumitur, tùm ex præcedenti titulo Vnionis, tum ex quo idem Procurator Instrumentum vnionis exhibuit, Cassad. *decision.* 3. *numero quarto de procurat.* Rota *decision.* 176. *numero octauo, coram fanct. memor. Gregor. XV. in Bononien. fideicommissi de Glauarinis* 2. *Iunij* 1639. *&* 18. *Maij* 1640. *coram Reuerendissimo Tarraconensi.* Eoque magis, quia ipse erat Canonicus eiusdem Ecclesiæ, qui vti talis, etiam sine mandato nomine suæ Ecclesiæ agere voluit ad illius vtilitatem ex *cap. coram* 34. *de offic. delegat. capit.* 14. *de confirmat. vtil. vel inutil.* Glos. *in verb. portitoribus in capit.* 1. *de procurat.* vbi Panormit. *numero octauo.* Hostien. *ad tit. de Procurat. numero decimo tertio.* Valboa *in cap. causam* 9. *numero tertio. de probat.* Tusch. *conclus.* 821. *numero octauo, cum sequentib. litera P.* Golinus *de procurat. part.* 2. *cap.* 5. *numero decimo septimo.* Bouir. *singul.* 26. *numero decimo octauo.* Osuald. ad Bonell. *lib.* 18. *cap.* 12. *Litera* K. Virgil. *de legitimatione person. capit.* 19. *numer.* 11. Modern. *de manutent. obseruat.* 55. *numer.* 133. Rot. *decision.* 630. *coram Caualerio*, & Capitulum successiuè de hoc Beneficio tanquam vnito disposuit, vt infra apparebit. Vacuam verò fuisse possessionem dubitari nequit, stante resignatione per possessorem facta, non ad fauorem alterius; vt supponitur, sed liberè, per quam propterea statim ac fuit à Pontifice admissa vacauit beneficium, eiusque possessio fuit abdicata à resignante, & vacua remansit *cap. quod in dubiis de renunciat. cap. susceptum de rescript. in* 6. Zabarell. *consil.* 210. *numero secundo* Paris. *de resignat. lib.* 1. *quæstione* 5. *numero vigesimo septimo.* Viuian. *de Iurepatronat. lib.* 13. *cap.* 10 *à numero* 6. Barbos. *de Iure Eccles. dicta lib.* 3. *cap.* 15. *à numero decimo sexto, & numero* 66. *cum sequentib. & à numero* 148. Rota *decision.* 240. *numero* 3. *part.* 1. *recent. decis.* 231. *coram Merlino numer.* 3. *& in Hieracen. Parochialis* 4. *Decembris* 1651. *Deinde coram me.*

5. Validitas autem possessionis patet, ex facultate in literis Vnionis concessa Capitulo capiendi possessionem propria auctoritate, quæ non aderat in casu ex aduerso allegato *decision.* 7. *sub numero nono, vers. Possessio part.* 6. *recent.* & cui non censetur renunciatum ex quo aditus fuit Executor, & de eius manibus capta possessio, dum hæc omnia extraiudicialiter emanauerunt Bart. *in l. creditore numero* 26. *Cod. de pignor.* Ias. *in l.* 2. *numero* 113. *versicul. volens. tamen Cod. de Iure Emphyt.* Cancer. *var. resolut. tom.* 3. *cap.* 19. *numero vigesimo quinto.* Rota coram Seraphin. *decision.* 1003. *numero* 2. *in Romana seu Veliterna restitutionis in integrum* 16. *Decembris* 1646. *Hac verò & sequentib. coram Reuerend. P. D. meo Bichio.*

6. Actus verò obseruantiæ ostenduntur, Primo ex mandato procuræ ad nominandum Vicarium, & nominatione eius vigore facta de anno 1556. sub enunciatiua prædictæ Vnionis, & Bullæ Leonis X. cum facultate, amouendi Capellanum, & alium nominandi, & apponendi, provt ipse Procurator nominauit Rodericum Diaz approbandum ab Episcopo, vt in dicto Sum. *num.* 3.

7. Deinde ex sententia Ordinarij Mindonien. ad fauorem Martij Manriquez vti nominati à Decano, & Capitulo sub eadem enunciatiua Vnionis dicto Summario *numero quarto.* Maximè cum per possessionem à dicto Manrquez captam etiam probetur præsentationis effectuatio Cald. *consil.* 12. *de Iurepatron.* Rota *per Buratt. decision.* 111. *numero secundo.* Quibus accedit alia nominatio cum consensu Capituli in personam Petri Fernandez de Rico, vel potius permutatio facta de anno 1625. quæ habet vim nominationis, & præsentationis Rota *decision.* 792. *numero septimo & octauo, part.* 1. *diuers. & decision.* 196. *numero tertio, part.* 1. *recent.* Ex quibus etiam præsumuntur nominationes medij temporis vt ex Seraphin. *& aliis ibi allegatis ponderauit in puncto Vnioni;* Rota *in Perusina Beneficij* 10. *Februarij* 1648. *§. concurrunt coram Reuerend. Patre Domino meo Bichio.*

8. Quæ obseruantia non potest referri ad alium titulum; quam ipsius Bullæ Vnionis, quia prædicti actus apparent explicitè gesti in vim Vnionis. Ac Testes deponunt de nominationibus factis à Capitulo etiam in mensibus reseruatis, quod non licuisset, si vt prætenditur emanassent ex causa Iurispatronatus quod cum esset Ecclesiasticum cecidisset sub regula reseruatoria mensium, Rota *in Compostellana Parochialis* 17. *Iunij* 1644. *coram Eminentissimo Cardinal. Cocchino, &* 10. *Februarij* 1645. *coram Reuerend. Patre Domino meo Verospio.*

9. Præterea astipulantur tres Testes formiter examinati pro parte Capituli Lucen. eius Summario *numero decimo*, deponentes de visu, & certa scientia de nominationibus continuo factis à Capitulo recensendo singulares personas nominatas, & reddentes optimas, & sufficientes rationes, qui propterea bene probant Rota *coram Buratt. decision.* 578. *numero sexto, & decision.* 270. *numer.* 1. *part.* 7. *recent.*

10. Et vlterius addunt fructus Beneficij vniti perceptos fuisse à Capitulo relicta solum pro Vicario certa portione pro congrua sustentatione, vt etiam deponunt Testes ex aduerso examinati pro parte Francisci quod quidem est signum Vnionis, & Curæ habitualis penes Capitulum Lucen, cui vnio facta fuit Ioan. Andr. *in capit. exposuisti. numero octauo, de prabend.* Rota apud Caputaquen. *decision.* 339. *numero tertio, part.* 3. Mohed. *decision.* 5. *in fin. de decimis decision.* 204. *numero primo, in fine part.* 2. *decis.* 580. *numero octauo, & decimo quinto, & numer.* 19. *in fine part.* 4. *tom.* 3. *recent in Romana Iurium Parochialium* 4. *Decembris* 1651. *coram Reuerend. P. Domino meo Celso.* Quamuis hæc fructuum perceptio non requiratur, vt dicatur vnionem effectum sortitam fuisse, vt tradit Nicol. Garz. *dict. part.* 12. *cap.* 1. *numero* 29. Ricc. *in praxi for. Eccles. resolut.* 376. *numero* 6. Barbos. *de Iur. Eccles. dicto lib.* 3. *capit.* 26. *numer.* 65.

Nec

Nec dubitari poteſt quin cura habitualis reſideat penes Capitulum in Lucen. Actualis verò penes Presbyterum ab eo nominandum extantibus ampliſſimis clauſulis in Bulla contentis ſcilicet cum omnibus iuribus, & pertinentiis iuxta tradita per Rotam apud Caualer. *deciſion. 599. numer. ſecundo & quarto. Merlin. deciſ. 115. numer. 6. verſ. præterea, &c.* & facultatem conceſſam nominandi Presbyterum ad nutum & amouibilem pro exercitio Curæ, Rota *deciſion. 110. numer. decimo verſ. & reſeruatur parte prima, recent. & coram Merlino dicta deciſ. 115. numer. 4. & 5.* Atque etiam ex vnione facta per viam incorporationis, vt colligitur ex verbo *incorporamus*, quod efficit, vt vnio dicatur acceſſoriè facta Gatz. *de beneſ. par. 12. cap. 2. n. 51. & 56. Maſſobr. in prax. habon. concur. prælud. 23. dub. ſecundo* Barboſ. *cum ibi adductis de offic. Epiſc. alleg. 63. à num. 13.* Rota *deciſ. 552. num. 7. par. 4. recent. & in Cathacen. prætenſa 23. Maij 1650. coram R.P.D. meo Bichio.*

Ex quibus omnibus inconcuſſa remanente vnione non debet eſſe locus concurſui, ſed abſque eo conferendum eſt Beneficium ad nominationem Capituli iuxta diſpoſitionem Bullæ Pij V. 47. in ordine §. 4. tradit Gonzal. *in regul. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. tertia numer. 53.* Gatz. *de beneſ. par. 9. cap. 2. numer. 289. & ſeqq.* plures quos refert Barboſ. *vbi proximè dicto numer. 23. cum ſeqq.* Rota *deciſ. 785. num. 2. & ſeqq. part. 3. recent. & apud Merlin. dicta deciſ. 115. numer. 2. & deciſ. 187. numer. primo & penes Canal. deciſ. 595. numer. 4. & ſeqq. & in Gerunden. Capella 20. Martij 1645. coram Reuerend. P.D. meo Bichio.*

Qui ſtante, non obſtant Teſtes in contrarium adducti deponentes beneficium tanquam Curatum ab Epiſcopis collatum fuiſſe vidente, ſciente, & non contradicente Capitulo Lucenſi Summario Capituli Mindonien. *num. 1. & 4.* Nam quamuis eſſent contrarij, cum ſe referant ad ſcripturas non probarent, niſi quatenus apparent in relato *Auth. ſi quis in aliquo. C. de eden.* Rota *in Seguntina praſtimonij 4. decembris 1592. coram Orano, & deciſ. 664. ſub num. 2. part. 3. recent.* Immò cum ex ſententiis & ſcripturis publicis ſupra relatis conſtet de contrario, nempè Capellanos, & Vicarios fuiſſe à Capitulo nominatos, & nunquam prouiſos per concurſum talis probatio præualet probationi reſultanti ex prædictis Teſtibus *l. cenſus 10. ff. de probat. gloſſ. in cap. 2 loco verbo teſtium eodem tit.* Rota *deciſ. 64. num. 17. par. 5. recent. in Placentina Beneficij 29. Maij 1648. coram R.P.D. meo Celſo in Romana dotis 5. Iunij euſdem anni coram eodem.* Præcipuè cum concordent cum aliis Teſtibus Capituli Lucen. aliaque adminicula concurrant *Crauett. conſ. 400. num. 35.* Rot. *deciſ. 61. num. 9. coram Mantic. & deciſ. 487. num. 5. verſ. & habent iuris præſumptionem par. 2. recent.*

Præterquam dicti Teſtes non excludunt, quod præceſſerint nominationis Capituli Lucen. & ita intelligendi ſunt, cum recenſeant perſonas ab Epiſcopo prouiſas, quas habuiſſe collationem præuia nominatione Capituli conſtat ex dictis publicis Inſtrumentis, vt accidit in perſonam Martij Manriquez, cuius prouiſione allegari non poteſt prædictam obſeruationem fuiſſe interruptam, eo quod de anno 1611. prouiſus fuiſſet in concurſu & collationem obtinuiſſet, ſed ex cauſa ceſſionis illi factæ à quodam Varella; Nam verius eſt quod Varella; & Manriquez fuerunt inſimul examinati, & Varella fuit reprobatus, Manriquez verò approbatus, qui cum poſtea conſequutus fuiſſet nominationem à Capitulo Lucenſi, cuius vigore etiam reportauit inſtitutionem, vt in dicto Summario *numer. quarto.* Vtique dici non debet, quod illi collata fuiſſet Vicaria ex ceſſione dicti Varellæ.

Nec magis refragatur, quod aliquando Vicaria per concurſum fuerit prouiſa, cum ex eo præiudicium dicto Capitulo non inferatur, nam licèt id aliquoties conſenſerit plures nominando inter quos fieret concurſus, non ideo ſibi ademit facultatem in futurum vnicum nominandi, cui abſque concurſu, & cum ſolo examine collatio fieri debeat, vt in terminis reſpondit Rota *deciſ. 443. num. 7. verſ. non obſtat, & num. 3. part 5. tom. 2. recent. vbi num. 9 verſ. & quatenus, &c.* ſubditur præſumi poſſe concurſus factos fuiſſe per errorem, ſequitur Rota *deciſ. 580. num. 24. & tribus ſeqq. par. 4. tom. 3. dec. 16. num. 15. verſ. neque obſtare, & n. ſeqq. par 5. recent.* vbi redditur ratio, quia ad formam Conſtitutionis Pij V. faciendæ ſunt collationes, & Conſtitutio continet decretum irritans, quod inficit omnem poſſeſſionem contrariam Rota coram Caualer. *deciſ. 599. in fine coram Merlino deciſ. 213. num. 8. & in dicta Gerunden. Capella 20. Martij 1645. §. non obſtat il primo, & 27. Ianuarij eiuſdem anni §. quia neceſſitas in fine coram R.P.D. meo Bichio.*

Minus autem obſtat, quod dictum Beneficium fuerit collatum tanquam vacans, quod repugnare videtur vnioni, cum vnita non dicantur vacare. Nam huic obiectioni reſponſum fuit vocationem largo modo verificari etiam in Beneficiis vnitis, & manualibus, cum vacare dicantur per remotionem, & per obitum *gloſ. in Clemen. vnica, §. promiſſa verbo renocari propè med. verſ. & ſcias de ſupplen. negl. Præfat. Cart. ibidem num. 8. Vitalin. num. 9.* Gonzal. *ſuper reg. 8. Cancellariæ gloſ. 13. §. 2. ſub num. 24.* & reſpondit Rot. *in Peruſina Beneficij 10. February 1648. §. fin. coram R.P.D. meo Bichio.*

Denique non aduerſatur, quod de anno 1625. huiuſmodi Parochialis fuerit collata Vicario non ad nutum amouibili, iuxta diſpoſitionem Bullæ, ſed perpetuo, & quod ſententia Ordinarij ſuperius relata loquatur de Vicaria perpetua. Nam licet fuiſſet datus Vicarius perpetuus, & Parochialis in titulum collata non ex eo alteraretur vnio iam facta, aut tolleretur obſeruantia præcedens quoad exercitium Curæ, & modum prouidendi; vt in terminis firmauit Rota coram Caualer. *deciſ. 595. num. 2. verſ. & licet & num. ſeqq. coram Merlino dicta deciſ. 115. num. 13. & in dicta Peruſina Beneficij §. finali coram R. P. D. meo Bichio*, ſtante præſertim diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 7. cap. 7. de reform.* quæ arbitrio Epiſcopi remittit reductionem Vicariæ temporalis in perpetuum, vt tradit Gatz *de Beneſic. par. 11. cap. 2. num. 9.* Barboſ. *in Collect. Concilij dicta ſeſſ. 7. cap. 7. num. 15.* vbi ait idem procedere, quamuis in literis vnionis eſſet ſtatuta temporalitas *& de offic. Epiſcopi alleg. 72. num. 190.* & refert ita fuiſſe declaratum per Sacram Congregationem Concilij, & animaduertit prædictam facultatem Ordinario competere, quando literæ vnionis emanarunt ante Concilium, & tunc requiri iuſtum arbitrium & neceſſariam cauſam, quodque in viſitatione fiat alioquin poſſe appellari à prædicta reductione, vt etiam tradit *Flores de Mena var. queſt. 10. num. 47.* Gatz. *de beneſ. dicta par. 11. cap. 2. num. 8* quod ſequitur Barboſ. *vbi proximè ſequitur.*

Atque ita vtraque parte audita, &c.

DECISIO CXIX.

Sacra Rota Romana coram R P.D. Zarate.

Compostellana Coadiutoriæ.

Veneris 9. Martij 1653.

IMpugnata fuit hodie, sed oon expugnata decisio in hac Causa edita septimo Februarij proxime præteriti coram Reuerendissimo Terraconen. in qua resulutum extat literas Apostolicas esse iustificatas, & in controuersia circa personas Coadiuti; & & Coadiutoris fuit omnino sublata verum illa solum remansit circa consensum Coadiuti, & & ipsius adimplementum mandati sub pluribus conditionibus; quibus non adimpletis gratia per Procuratorem expedita inutilis prætenditur, præsertim cum clausula non alias, aliter, nec alio modo inserta legatur in eodem mandato quæ consensum ab actu remouet iuxta tradita per Lotter. *de re benef. libro primo quæst.* 40. *numer.* 272. *&* *quæst.* 41. *numer.* 35. Rota penes Buratt. *decision.* 437. *numer. tertio cum aliis adductis in Valentina Parochialis* 8. *February* 1644. *vers. vnde resignatio*, *&* 28. *Aprilis* 1645. *coram Reuerend. P.D. meo Cerro.*

Sed nihilominus persliterunt DD. in decisis: Siquidem visum fuit sufficienter conditiones fuisse adimpletas, nec primo illam defecisse scilicet, quod super beneficio Parochiali resignando à Iosepho fratre Coadiutoris; reseruari deberet Pensio annua ducatorum centum monetæ Hispaniæ ad fauorem Antonij de Zarraga libera à subsidio, & excusato, & alio quocumque onere imposito, vel imponendo, ex eo quod Procurator excessisset, dum io supplicatione apposuit clausulam *Dummodo remaneant centum ducati auri de Camera pro Rectore*, vel ex eo, quod gratiam ita concessam acceptauit, cum ex hoc onere pensio libera dici non posset. Nam ista obiectio facile diluitur, cum clausula *Dummodo* semper censeatur excepta, vti cousueta in Parochialibus tanquam à Iure prouenien ex dispositione Conc. Trid. *sess.* 24. *de reform. cap.* 13. vbi plures refert Aug. Barbos. *in collect. num.* 13.

Nec ex eo magis quod Procurator in supplicatione apposuit, & acceptauit gratiam sub reseruatione dictæ congruæ Parochialis ducatorum centum auri de Camera, potest dici fines mandati excessisse cum pro ista ratione sufficeret reseruare centum ducat. monetæ illarum partium ex traditis per Barbos. *vbi proximè numer. decimo quarto*, vt fuit decisum per Sac. Cong. Concilij ibi relatam. Nam præter alias responsiones tollitur hæc explicatio ea ratione quia de dicta reseruatione nihil fuit cautum in mandato Procuræ aduersus quod in hac parte possit considerari transgressio Procuratoris, & defectus voluntatis Coadiuti, super quo dicta clausula *non alias, aliter, nec alio modo cudere possit*; quo casu magis liberum fuit Summo Pontifici pro suo libito, vel in moneta Regionis, vel in moneta Cameræ congruam reseruare Rectori; Præterquam cum fructus beneficij narrentur in ducatis de Camera, clausula *Dummodo* intelligitur etiam de ducatis de Camera, vt tradit Garz. *de benef. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 373.

Vnde etiam tollitur alia replicatio scilicet quod non possit verificari prædicta conditio, cum non remaneant centum auri de Camera liberi pro Rectore, stante quod fructus dictæ Parochialis ex confessione partium in mandatis procuræ ascendunt ad ducat. 260. monetæ Hispaniæ, vt in Summ. Roderici *num.* 1. qui iuxta communem sensum debent intelligi de moneta de Vellon. ex quibus detractis ducatis 140. pro duabus pensionibus remanent solum ducati 120. dictæ monetæ qui non sufficiunt 100. ducatos auri de Camera iuxta conditionem in gratia appositam; Nam centum ducati auri de Camera excedunt ducatos 180. Hispaniæ de Vellon. vt ostenditur ex supplicatione Summ. Roderici *numer.* 1. in qua centum ducati Hispaniæ computantur pro ducatis 55. auri de Camera, ac præterea cum dicti ducati 260. intelligantur de moneta de Vellon. non possunt constituere ducatos 180. auri de Camera, in quibus fuit narratus valor beneficij.

Etenim ista obiectio non subsistit, quia licet verum sit quod dicta quantitas ducatorum 260. simpliciter prolata intelligenda sit de moneta de Vellon. Hispaniæ, & facultas sic exprimendi Procuratori præscriptas non possit extendi ad monetam auream, vel argenteam, vt in puncto tenet Amaya *ad tit. C. de collat. æris numer.* 37. *libro decimo Modern. Hispan. in labyrinto credit. part. secunda cap.* 8. *numer.* 62. *qui relatis Carrant*, Amaya, *&* *Noguerol.* ostendit quanta sit differentia inter prædictas monetas Tamen ex eo nullus potest argui excessus, siquidem in mandato procuræ valor beneficij in scut. 260. expressus fuit per ascensum, non autem per non excessum absque vlla taxationis restrictiua quo casu maior quantitas non excluditur, nec opponitur expressioni factæ in supplicatione in scut. 180. auri de Camera per non excessum, cum verum sit beneficium 100. ducat. non excedere 1000. *l. cum furti ff. de in lit. iuran. l. si quidem C. de transact. §. sin minus vbi Ias. numer. secundo Instit. de act. post. Aret. ibi Gammat. decis.* 68. *numer. quarto* Greg. *dec.* 317. *num. quarto* Rot. *par.* 7. *recent. dec.* 45. *numer.* 22. & in qualibet etiam modica non excessus verificatur. Lotter *de re benef. libro. primo quæst.* 38. *numer.* 58. Rut. coram Mont. *decis.* 138. *num.* 2. & de ista differentia inter ascensum, & non excessum Rot. coram Merlin. *dec.* 237. *num.* 5. *&* coram Seraph. *decis.* 1017. *num.* 5.

Minus autem officit, quod cum alia pensio ducat. 40. reseruata fuerit ad fauorem Iosephi resignantis cum pacto hanc illico extinguendi pro vndecim annatis, Procurator, qui consensum præstitit dicatur defecisse, quia non expressit hanc conuentionem, nec impetrauit facultatem extinctionis, qua mediante si Papa eam concessisset, aut non apposuisset quoad aliam pensionem dictam conditionem, *Dummodo remaneant centum ducati auri de Camera pro Rectore*, aut si denegasset, neque Coadiutoria neque resignatio effectum sortietur: Nam hæc obiectio multipliciter cessare visa fuit. Primo quod cum supplicatio originalis non fuerit exhibita non bene concluditur prædictam facultatem non esse petitam, & cum non reperiatur, præsumptio stat pro expeditoribus, quod adimpleuerint adimplenda, & quod cum mandato concordet. Paris. *de resign. lib.* 8. *quæst.* 8. *num.* 83. Rota *apud Verall. decis.* 174. *num.* 1. *& seqq. par.* 2. *in Elboren. Pensionis* 20. *Iunij* 1633. *coram bon. mem. Card. Hieronymo Verospio §.* 2. *pro responsione ad med.* Immo etiam præsumitur prædictum pactum à Sanctissimo fuisse reiectum, quod non impedit quin resignatio subsistat Paris. *dicto tract. de resig. lib.* 99. *quæst.* 17. *num.* 141. *vers. hoc tamen*, Rota *coram Verall. decis.* 89. *num.* 2. *&* 3. *part.* 3. *decision.* 887. *num.* 2. *par.* 4. *diuers. & in dicta*

Valentina

Valentina Parochialis 28. *Aprilis* 1645. *&* 18. *Maij* 1646. *coram Reuerend. P. D. meo Cerro*, præsertim cum dicta gratia, aut nunquam, aut raro, aut ex magna causa concedi soleat; quapropter diligentiæ Procuratoris essent superfluæ, & quamuis fuissent omissæ adhuc non diceretur satisfactum non fuisse mandato Gonzal. *ad regul. octaua Cancel. glos. duodecima, numer.* 86. *&* 91. Rot. per Verall. *decis.* 89. *numer. tertio, & decision.* 101. *num.* 42. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.* Eoque magis cum adiecta fuerit clausula si Sanctissimo placuerit quo casu cum pactum extinctionis conceptum fuerit sub beneplacito Sanctissimi gratia principalis de defectu consensus redargui non potest, Rota coram Cassad. *decis.* 2. *num.* 3. *de Simonia decis.* 3. *num.* 2. *de renunc. & decis.* 538. *numer.* 7. 18. 20. 22. *part.* 4. *tom.* 3. *& decis.* 259. *num.* 55. *par.* 5. *recent. & Bacharen. Parochialis* 21. *May* 1635. §. *& Domini cum seqq. confirmata* 17. *Decembris* 1635. *in princ. coram bon. mem. Coccino iud. Valentina Parochialis* 18. *Aprilis* 1645. *&* 18. *May* 1646. *coram R. P. D. meo Cerro.*

Præterquam quod tale pactum vti respiciens commodum resignantis, non autem Coadiuti non potest ex defectu consensus istius annullare gratiam Coadiutoriæ; Nam hoc esset opponere de iure tertij, quod non debet, admitti tam respectu huius pensionis quam alterius ducat. 100. vt firmatum fuit in decisione quæ reuidetur *in* §. *vltra quod.* Nec releuat quod Rodericus possit excipere de iure tertij, quando illud est exclusiuam iuria agentis; Siquidem hæc regula procedit, quando tertius declarat se tali iure vti velle probatur in decisionibus allegata *in d.* §. *vltra*, & explicat Bart. *& Soccin. in l.* 2. *ff. de except. rei iudic. Scacc. de iud. par.* 2. *capite septimo, cos.* 3. *memb.* 2. *num.* 434. *Virgil. de legitim. person. in prælud. num.* 159. *vers. quod dixi, & in Romana fideicommissi de Guidis* 25. *Iuny* 1629. §. *sed neque coram bon. mem. Card. Hieronymo Verospio.*

Ex qua etiam ratione remouetur obiectum deficientiæ consensus, & adimplementi mandari ob non factam expressionem quod Antonius pensionarius esset filius Melchioris Coadiuti, vt satis fit in alia decisione *d.* §. *Vltra præterquam vt respondetur in* §. *quoniam expressio* illegitimitatis Antonij facta fuit per eadem met verba, quæ continebantur in mandato procuræ; Quare dum formam in mandato præscriptam Procurator in supplicatione seruauit, non potest de non adimplemento redargui, vt dictum fuit in dicta decisione *in* §. *nec dicatur.*

Vnde nihil, interest, quod dubitetur de valore dictæ pensionis iuxta tradita in *Conchen. pensionis* 21. *May* 1649. *coram Eminentiss. Corrado, & decima quarta February* 1650. *coram Reuerend. P. D. meo Bicchio*, *&* & animaduertitur in decisione quæ reuidetur in §. *quoniam*, cum hoc etiam absque discrimine non procederet, attentis verbis Conc. Trid. *sess.* 25. *capite decimo quinto, de reform.* vt explicant plures allegati à Barbosa *ibi numero* 35. & in isto casu magis prodesset expresioni factæ de valore beneficij, & capacitati ipsius de medio sublata.

Vlterius non obstat, quod dicatur consensum præstitum fuisse à persona minus legitima, cum appereat quendam substitutum illum præstitisse, de cuius substitutione non constat: Siquidem ostenditur actualis exhibitio mandati in vita Coadiuti Summ. responsionis Il dephonsi *numero secundo*, & præstatio consensus legitur adnotata à tergo litterarum Summ. Roderici *numero tertio* ex qui-bus præsumitur literas ab Officialibus expeditas non fuisse, nisi præuia præstatione legitimi consensus Rota coram Caputaq. *decis.* 120. *par. prima & in recent. decis.* 20. *numero quarto & seqq. parte sexta recent.* Et comprobatur ex eo, quod libris Datariæ omnino debet fides adhiberi, nec eos licet de mendacio arguere, *vt per modern. Auenion. quæst. benef. cap.* 70. *numer.* 12. Rota penes Buratt. *decis.* 88. *num.* 4 *&* 5.

Nec releuat quod instrumentum mandati quod Notarius in actu præstationis consensus asseruit penes se admissum fuisse hodie in eius actis non reperiatur, quia imò stante deperditione præsumitur quod in Instrumento producto continetur facultas necessaria, præsertim quod in calce mandatorum procuræ apponi consueuerunt substitutiones propria manu substituentis. Andr. *decis.* 9. *num.* 6. *vers. eo enim, & decis.* 143. *num.* 12. *part.* 2. *diuers. & in Ianuen. separationis thori* 27. *Nouemb.* 1652. §. *hinc releuans coram R. P. D. meo Meltio.* Eoque facilius talis præsumptio debeat admitti, quia in processu de partibus quoque legitur tenor mandati procuræ cum expressa facultate substinendi, quibus præeuntibus eo facilius substitutio præsumi potest.

Accedit etiam minister substitutus est minister substituentis, & publicè gerebat, & gerit alia eiusdem substituentis negocia *Rota in Conchen. beneficij quarta Aprilis* 1608. §. *secundo multum coram Card. Sacrato.* Et amplius præstatio consensus; & expeditio literarum facta per substitutum fieri non potuerunt sine magna impensa, ex qua pariter præsumitur legitimum mandatum Gregor. *decent.* 44. *numero quinto & decision.* 524. *numer. secundo & ibi* Adden. *numer. sexto.* Adden. ad Buratt. *decis.* 593. *num.* 12.

Qua propter excluditur obiectio, quod mandatum procuræ non potuerit ab Hispania venire de tempore consensus cum contrarium appareat ex actuali exhibitione, ac etiam cum inter Rogitum mandati factum sub die 28. Nouembris vsque ad idem consensus lapsi fuerint 35. dies, atque ideo plus temporis quam opus sit ad iter conficiendum cum per mare 10. dies sufficiant, & in sex diebus literas haberi posse firmauit Rota *in vna Dertusen. beneficij*, quam tradit Gomez. *in reg. de verisimili notitia quæst.* 5. *numer. primo & secundo* Quamobrem nihil in contrarium concludunt Testes pro parte Roderici dati Summ. *numer. quarto*, quatenus deponunt quod Tabellarina Ordinarina de eo tempore post tres menses Romam aduenit: Siquidem alia via quam per Ordinarium transmitti potuerunt, & aliquando per Ordinarium, & Extraordinarium transmittuntur, & per duplicatum & triplicatum, vt accedit in præsenti, & probatur ex depositione trium testium ex parte Roderici examinantium ius sum, *num.* 4.

Nec magis obstat; quod dicatur solutionem componendæ & Registrationem supplicationis factas fuisse post obitum Coadiuti, cum id nullo modo instificetur, & quamuis iustificaretur nullatenus releuaret, quia substantia gratiæ est data, non ex registratione perficitur, vt tenet Rota in Romana *legati pij, quarta Febr. & decima secunda Maij* 1618. *coram bon. mem. Coccino. & decision.* 28. *numer. sexto coram Merlino.* Dum tamen interim supplicatio non laceretur, aut alteri prouideatur, vt notatur in Asten. *Coadiutoria* 21. *Iunij* 1652. §. *tandem, & licet coram Reuerend. P. D. meo Celso*, vbi etiam additur quod ex eo, quod in libro Registratoris post obitum Coadiuti legatur factam fuisse Registra-

tionem non ex eo probari tunc temporis factam fuisse registrationem, cum soleant supplicationes semper statim describi, sed aliquando notentur post quatuor, & quinque menses, vt traditur *in decis.* Asten. *in §. huiusmodi*, & latius declaratur, & comprobatur *in eadem* Asten. *14. Februarij* 1653.*coram eodem D. meo Celso, §.& eo minus cum duob.seqq.*

Demum quia etiam supposito, quod gratia Sanctissimi esset inutilis nullum ius Roderico ex prouisione Ordinarij potuit acquiri, cum per solam Signaturam supplicationis intraret appositio manus Pontificis, & consequenter affectio, quæ ligat manus Ordinarij. Gonz. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 52. *numer. decimo quinto & num.* 48. *vers. licet secus.* Rot. *decis.*45. *num.*31. *par.*6. *& decis.* 257. *numer. secundo par.*7. *rec. & apud* Buratt. *decis.* 36. *numer.* 2. *& seqq.* Atque ita pro confirmatione decisionis vtraque parte audita, &c.

DECISIO CXX.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. P. D. Zarate.

Piscien. Beneficij.

Lunæ 20. *Nouembris* 1651.

POstquam Franciscus de Carolis aduersus Franciscum de Tholomeis super præsentatione ad eius fauorem facta de Beneficio controuerso tres reportauerat sententias, quarum in prima in Partibus prædicto de Carolis adiudicatum fuit Beneficium tanquam à maiori parte Patronorum, præsentato, & in duabus vltimis Rotalibus præuiis decisionibus coram Reuerend. P. D. meo Celso 26. Nouembris 1650. & coram Reuerend. P. D. meo Rojas 11 Aprilis 1651. declaratum sit dictum de Carolis instituendum esse tamquam præsentatum à familia de Carolis duas ex quatuor vocibus habente, cum Franciscus de Tholomeis præsentatus fuisset à familia de Tholomeis, cui vna tantum ex quatuor vocibus competit. Demum causa in gradu restitutionis cum clausula Parito mihi commissa, proposui dubium, An constet de causis restitutionis in integrum, & quidem non constare quoad præsentatos responsum fuit ex sequentibus.

Nam quando sententiæ sunt validæ, & iustæ cessat læsio, quæ est fundamentum restitutionis in integrum *cap. de integr. l. si ex causa decima l. quod si minor.* 25. *ff. de minor.* Rota *decision. prima de restitut. in integr. in nouis, & in Romana de Marescottis decima octaua May* 1647. *coram Reuerendiss. Terracinen. & in Bononien. Transactionis* 30. *Maj* 1648. *coram Reuerend. P.D. meo Celso.*

Validitas enim resultat ex reuolutione processus, in quo apparet fuisse seruata omnia de iure seruanda quoad ipsos præsentatos iuxta *decision. Cauntaq.*160 2. *par* & conformitas in dubium reuocari non debet, cum vna confirmet aliam *Clem.*1 *verbo alicuius de re iudic.* Rota coram Caualer. *dec.* 387. *n.*1 Duran. *decis.* 365. *n.* 3. & fuit dictum *in Romana Domus* 11. *April.* 166*coram Reuer. Terracinen.*

Neque obstat, quod in sententiis Rotalibus fuerit expressum duas ex quatuor vocibus spectare ad familiam de Carolis, vnicam vero ad familiam de Tholomeis, quod tamen non explicatur in sententia de Partibus; nam dum in dicta sententia exprimitur Franciscum fuisse præsentatum à maiori parte Patronorum implicitè continet id quod magis explicitè dicitur in sententiis Rotalibus, & sic in substantia sunt semper conformes Ruin. *cons.* 124. *numero secundo lib. quinto* Soccin. *iun. cons.* 74. *numer. secundo libro secundo* Gabr. *de execut. rei iud. concl.* 1. *numer.* 54. Couar. *pract. cap.* 25. *numer.* 6. *Thesaur. decis.* 128. *num.*2. Rota *decis.*98. *num.*4.*par.*1.*recent.& decis.* 292.*n.*2.*par.*7. *cum pluribus adductis per* Add. ad Buratt. *dec.*267.*num.*10.

Vlterius, nam sententia Rotalis in prima parte confirmat simpliciter primam sententiam, & sic conformitas est clara; Deinde verò procedit per caput separatum, quod non excludit conformitatem, cum tot dicantur sententiæ, quot capita Bart. *in l.* 1. *numer. septimo, vers. quando. C. si aduers. rem indic. Alberic. in l. fin. numer. decimo quinto, vers. item quando, & iurisd. omn. iud.* Mantic. *de tacit. lib.* 26. *tit.*9. *numer.*44. Rota *coram fa.me.*Greg. *decis.*552. *n.*1.*& ibi adden.n.*6.

Iustitia autem dignoscitur ex decisionibus in hac causa emanatis coram Reuerend. P. D. meo Celso, & coram Reuerend. P. D. meo Rojas, in quibus firmatum fuit Franciscum de Carolis vti præsentatum à maiori parte Patronorum, nempè à DD. de Carolis habentibus duas ex quatuor vocibus esse præferendum Francisco de Tholomeis præsentato ab illis de Tholomeis habentibus vnicam tantum iuxta *text. in cap.* 3. *& ibi gloss. verb. qui maioribus de iur. patr. Lambert. eod.tract.*3.*p. lib.*2.*quæst.*4.*art.*1.*Rectus verbo honorificum num.* 91. *& seqq.* Paul de Cittadio.*pariter de iur patr. par.*6.*ar.*3.*num.*45. Rota *in Cremonen. Altaris* 9.*Decemb.* 1616.*coram bon.mem. Manzanedo, & in Genuen. Cappellan.* 23 *Martij* 1620.*coram Sanctiss. D.N. cum aliis allegatis in d. decis. coram R.P.D. meo Celso. in §. nec refert.*

Quando vero Iurispatronatus pro dictis duabus partibus spectet ad familiam de Carolis, & pro quarta parte tantum ad DD. de Tholomeis Donatarios illorum de Masseia nullam recipit dubitationem, siquidem adueniente vacatione, & præsentatione Beneficij de anno 1507. & 1525. & 1579. illi de Carolis præsentarunt pro duabus ex quatuor vocibus, Massei vero pro vnica, vt constat ex Summario impresso *numer.* 4. 5. *&* 6. quæ obseruantia optimè demonstrat huiusmodi pertinentiam, vt dixit Rota *in Sulmonen. Beneficij* 25. *Iunij* 1646. *coram Reuerend. P. D. meo Pentingero, & in Terdonen. Iurispatron.* 22. *Iunij eiusdem anni coram Reuerend. P.D. meo Rojas, &* 17. *Iunij coram Reuerend. P. D. meo Celso, & in recent. dec* 96.*n.*14.*par.*6. Iuncta etiam confessione facta ab Authore illius, qui donauit dictum Iuspatronatus, quæ propterea optimè probat contra Donatarium, & præsentatum ab eo, vt dixit Rota coram Buratto *decis.* 183. *num.*6.*& seqq.* & firmatum fuit *in Comen. Capellæ* 27. *Aprilis* 1648. *coram Reuerend. D. meo Decano.*

Non obstat quod in sententiis Rotalibus fiat mentio tantummodo de duabus ex quatuor vocibus spectantibus ad familiam de Carolis, & de altera spectante ad illos de Tholomeis, non autem de alia quarta, quia dum Tholomei non docent dictam aliam vocem fuisse ad eorum fauorem purificatam, sufficit quod Francis. de Carolis habeat duas; Tholomeus vero vnam, vt primus veniat instituendus; siquidem in hac materia non attenditur numerus Patronorum, qui habent facultatem præsumendi, sed tantum illorum qui actualiter præsentarunt, vt inquit Dec. *cons.* 27. *numer. quarto* Rota coram Duran. *decision.* 199. *numer.* 10. *& decision.* 230. *num.*5.

Neque ex eo quod dicta quarta vox fuerit extincta possunt

possint Tholomæi prætendere acquisiuisse, vel iure successionis, vel iure accrescendi, dum non probatur Tholomæos fuisse ab vltimo de linea hæredes institutos, aut ab intestato succedere potuisse, quibus cessantibus excluditur titulus successionis, vt in puncto Rota *decis. 96. num. 8. par. 6. recent.* Et quatenus intraret ius accrescendi portio deficiens etiam accresceret pro rata DD. de Carolis Compatronis, vt per Bellen. *de iur. accresc. cap. 6. quæst. 48. num. 11. & seqq.* Rot. *in terminis de iurepatronatus gentilitio in Cæsaraugustana Beneficij de Linares 10. February 1645. §. secundo coram R. P. meo Bichio*, nam de natura iuris accrescendi est, vt portio portioni accrescat pro virili, sed pro rata portionum, cum portio portioni accrescat non personæ, Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 23. numer. 24.* Gratian. *discep. 347. numer. 12.* Grass. *in §. ius accrescendi quæst. 30.* Rot. *d. dec. 96. numer. 7. par. 6. recent.*

Denique cessat omnis difficultas, nam cum hodie agatur de sustinenda institutione facta ad fauorem Francisci de Carolis præsentati ab illis de dicta familia, sufficit ad hunc effectum quod ipse doceat præsentantes existere in quasi possessione præsentandi pro dictis duabus vocibus, & sic pro maiori parte, cum Tholomæi pro vnica tantum voce fuerint in possessione, & Pardinos Geminianos, & Nuccorinos non constet vllam vnquam possessionem habuisse *iuxta text. in cap. consultationibus de iur. patr.* Mantic. *decis. 88. numero primo, & in Cremonen. Præposituræ 23. Maij 1644. coram Reuerend. P. D. meo Corrad. & in Terdonen. Iurispatron. 17. Iunij 1647. coram Reuerend. P. D. meo Celso & in decisione in hac causa emanata 21. Aprilis hoc anno coram Reuerend. P. D. meo Rojas §. alia vero, & in alia præcedenti 26 Nouemb. 1650. coram R. P. D. meo Celso, §. eo facilius.* Et ita quod præsentatos alteri tantum parte informante fuit resolutum.

DECISIO CXXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Zarate.

Hieracen. Parochialis.

Lunæ 4. Decembris 1651.

CVm Virgilius Galluccius Beneficium Parochiale Sanctæ Mariæ Veteris, seu Sancti Blasij Hieracen. possideret, die 17. Kalendas Martij 1648. de Beneficio etiam Parochialis Sanctæ Catharinæ à Sede Apostolica fuit prouisus cum Decreto de dimittendo primam Parochialem in casu assecutionis secundæ, & quòd alias vtraque vacaret, *vt* ex literis in Summario Galluccij *num. 2.* cuius decreti dispositioni Galluccius obtemperans primum Beneficium dimisit de mense Ianuarij 1649. de quo pariter ab Apostolica Sede Carolus Cæsareus prouisus fuit, cum expressione in literis prædicti decreti, & quòd vacaret per dimissionem Galluccij, vt in Summario Caroli *num. 1. & 2.* Post quod Galluccius intendens quòd cum supposito capite possessionis secundi beneficij, primum dimiserit, & quod talis possessio non habuisset effectum, quia vetus possessor Parochialis Sanctæ Catharinæ in eius possessione se defendebat; atque ideo se continuasse in possessione primi beneficij per totum mensem Iunij, & partem Iulij 1650. ad id probandum, vt remedijs possessorijs tueretur pro remissoria instituit, & articulos edidit; quare proposui dubium: An esset concedenda: & DD. affirmatiuè responderunt.

Nam de releuantia articulorum cum sufficienti fumo constat, quibus concurrentibus, remissoria concedi debet ex notatis per Vestr. *in praxi lib. 6. cap. vlt. num. 2. Scaccia, de remissor. cap. 23.* Rot. coram Buratto *decis. 28. num. 1.*

Releuantia enim apparet ex 1. & 2. articulo, in quibus dicitur: quòd Galluccius Parochialem controuersam resignauit, in quantum illi suppositum fuerat iam suo nomine pacificè captam fuisse possessionem alterius; quod aliter accidit; cum Michael vetus possessor adhuc possessionem in prima Ecclesia continuaret: Vnde cum falsum esset suppositum dicto Galluccio ignoranti non debet nocere; nam dimissio iuxta mentem Dimittentis est correspectiua ad acquisitionem possessionis secundi beneficij; qua falsa, & erronea existente corruit ex defectu consensus, quem error excludit Buratt. *decis. 19. num. 10.* & in puncto *text. in cap. si beneficia 30. de prebendis lib. 6.* vbi in casu liberæ dimissionis & in quo beneficium dimissum alteri iam fuerat collatum, sic Pontifex statuit, *collatione quibuscunque personis facta, nequaquam obstante. vbi gloss. verbo sine culpa, Ancharan. numer. 2.* Nauarr. *in cap. accepta in 7. oppositione numer. 39 de restit. spoliat. & cons. 14. numer. secundo circa finem de prebendis.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 46. num. 146.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quæst. 3. num. 29. & seqq.* Rota *decis. 7. de restit. spoliat. antiquiss.* Seclusa namque dicta falsitate suppositi non videbantur necessaria dimissio, quæ de facili non præsumitur, vt in terminis defectus consensus dolo, vel vi interueniente probatur *in cap. super hoc de renunciat. ibi, quod nulla ratio hoc verisimile reddit, vt quispiam beneficium multis fortè expensis, & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facilè, sine magna causa, sua sponte, resignet:* vbi *Panormit. num. 12.* Io. Andr. *col. 5.* Paris. *cons. 10. num. 64.* Flamin. *de resignat. lib. 8. q. fin. num. 59.* Surd. *decis. 2. num. 16.* Nicol. Garz. *de benefic. par. 11. cap. 3. num. 143.* conducit Lorther. *lib. 2. quæst. 20. num. 13. & lib. 3. quæst. 14. num. 12.*

Deinde valdè releuat allegatio continuatæ possessionis Galluccij post dimissionem, quia etiam liberè cedens, & renuncians, licèt perdat dominium, & possessionem saltem de iure, attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæret possessioni, adhuc est manutenendus, imò, & reintegrandus si spolietur, vt post *Innocen. Calderin. & alios ibi allegatos, tenet* Rota *decis. 97. num. 13. & 14. decis. 108. sub num. 7. vers. & quatenus par. 5. recent.* latè *Mo. e. . nus Lusitan. de iur. Eccles. lib. 3. cap. 15. & Perusin. in tract. de manut. obseru. 57. num. 9.* Lorther. *dicto lib. 3. quæst. 14. à n. 12.*

Vlterius constat de releuantia tertij articuli, dum in eo dicitur Rectorem antiquum Sanctæ Catharinæ semper mansisse in possessione suæ Parochiæ signum euidens quòd Galluccius nunquam de eo possessionem accepit, dum alter in illa semper permansit, *ex l. sicut certo, § si duobus. ff. commodati*, & certum est, quod acquiritur possessio pacifica secundi beneficij, vt quis teneatur dimittere *c. si Episcopus de prebendis in 6.* Rota *diuers. decis. 676. num. 4. par. 3. lib. 3.* Seraphin. *decis. 977. num. 1. cum adden. ad* Buratt. *decis. 89. lit. A.*

Nec obstat, quod possessio Parochialis dimissæ successiuè capta fuerit à Cæsare in vim nouæ prouisionis, tanquam de vacanti ob dictam dimissionem deportata de manu executoris literarum Apostolicarum, quia semper antiquus possessor manutenendus est. Felin. *in c. licet causam num. 8. & 9. de probat.* Surd. *cons. 168. num. 12.* Rot. *decis. 215. num. 13. par. 1 recent.* quem dictus executor sua possessione

non priuauit, cum processit, eo non citato *dicto cap. licet Episcop. de prebend. in 6.* semper enim citandus est possessor, vt in puncto *Horeta de incompat. benefic. part. 1. cap. 4. numer. 7. & 8.* quamuis ignoretur ab Actore Rot. *decision. 284. num. 17. part. 5. recent. & in Gallien. Prior. 5. Iuly 1649. & in Meleuit. Comm. 15. Iunij 1650. coram Reuerend. P.D.meo Bichio.*

Hæc autem omnia quin valdè conferant ad victoriam causæ, negari non potest, quo casu remissoria concedenda venit *ex cap. cum contingat de offic. deleg.* Gregor. *decision.403. num. 5. & in Spoletana beneficij. 1. Februar. 1647. & in Auenionen. pecun.25. Iunij 1649. coram Reuerend. P. D. meo Roias.* Et sufficeret vnius articuli releuantia, in beneficialibus, maximè dato fumo, & præstito consensu de stando vnioe Rot. *coram bon. memor. Coccino decis. 165. numer. 6.* Buratt. *decis.23. num. 4.* Rot. *in Vercellen. Præposit. 11. Decembr. 1647. coram Reuerend. P. D. meo Bichio.* Neque ad hunc effectum attenditur quid probabitur, sed quid probari prætenditur, vt in pluribus decisionibus relatis *in decis.415. num.5.coram fan. mem. Greg. XV.*

Nec deficit fumus materiæ articulatæ, quia datur fides subscripta à decem hominibus Ciuitatis Hieracen. attestantibus de possessione Galluccij per totum tempus articulatum, quæ fides sufficit ad hunc effectum, cum sufficiat qualiscumque probatio, etiam per testes nulliter examinatos Cassador. *decision. 7. num. 2. de dilat.* Rot. *coram bon. memor. Manzanedo in Rauenn. Censuum 8. Iunij 1618. & in Meleuit. Commenda de Vaours 14. Febr. 1650. coram R. P. D. meo Cerro.*

Denique non obstat, quod probari posset per scripturas, quod per testes probari intenditur, nam cessante suspicione calumniæ ex teuelantia, remissoria solet concedi ad probandum per testes, etiam id quod poterat probari per scripturas, Rota *decision. 196. part. 6. recent. Add. ad Gregor. decision. 253.* maximè cum omnes articuli non possent probari per scripturas, *vt in dict. Meleuit. Comm. de Vaours in fin.* Atque ita vtraque parte informante, &c.

DECISIO CXXII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Celso.

Reatina Pensionis.

Luna 4. Maij 1652.

PEnsiones de quibus agitur non deberi Ioanni Augustino Vincentino translatario, nec magis Reuerend. Episcop. Hieracensi transferenti sub die 13. Februar. 1651. coram Eminen. Cardin. Otthobono fuit resolutum ex duplici fundamento; Quoad translatarium, quod narratum non fuerit summo Pontifici decretum in literis reseruationis pensionis appositum, quod pensio centum ducatorum in toto, vel in parte transferri non posset. Et ex pacto resultante ex acceptatione talis decreti, cui Pontifex absque speciali mentione derogasse non censetur: Quæ resolutio cum hodie coram me in eius locum subrogato reuideretur, standum esse in decisis Domini responderunt, quandoquidem non obstant obiecta de nouo deducta.

Non enim primo releuat, quod de subreptione excipi non possit, absque oris apertione stantibus amplissimis clausulis in Indulto transferendi appositis, videlicet *quod de subreptionis, aut obrepitonis, vel nullitatis vitio impugnari non possit.* Nam prædicta clausula, tunc impugnandi facultatem auferret, si vna cum clausula *sublata*, vel alia æquipollenti fuisset apposita; non verò quando de per se solum extat, vt fuit decisum in *Hispalen. Beneficij de Xerez 9. Nouemb. 1602. coram Lutta, & decision. 621. n. 3. part. 3. rec.* Butatt. *decision. 337. num. 9.* sequuntur Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. gloss. 66. n. 22. & 52.* Maresc. *var. resol. lib.2. cap.37. n. 58.* Ad hunc enim effectum dictæ clausulæ simul coniunctæ adesse debent, Put. *decis. 208. lib. 1.* Garz. *qui alias cumulat de Benef. part. 6. cap. 3. n. 88.* Nec potest dici clausulæ *sublata* æquipollere aliam in prædicto indulto appositam, videlicet, *sicque in præmissis, & c. per quoscumque Iudices iudicari, & definiri debere.* Nam Doctores ad id allegati nempè Gonz. *dict. glossa 66. n. 18.* Barbos. *claus. 175. num. 25.* loquuntur, quando vltro prohibitum est Iudici, ne aliter iudicet, scilicet motu proprio, non vero quando gratia fuit concessa (vt in præsenti) ad postulationem partis; tunc enim intelligitur veris existentibus narratis, vt optimè distinguit Maresch. *var. resol. dict. lib. 2. cap. 1. n. 89. & cap.37. n.58.* Gabr. *conf.26. n.13. lib.2.* Put. *decis. 208. lib.2.* Caputaq. *decis. 128. sub n. 3. part. 1.* Et quamuis non adesset *clausula sublata* non tolleret exceptionem, quod casus iste non esset comprehensus sub indulto, de quo Rota poterit cognoscere, nam Iudex de comprehensione, aut exclusione, etiam extante dicta clausula cognitionem habet, Maresc. *dict. cap. 37. num. 29.* Rot. *in Cæsaraugustana exemptionis 27. Ianuar. 1601. coram Ottemberge, & in Baren. seu nullius Prioratus 20. Iunij 1614. coram Sacrato.*

Nec magis sustineri debet ex clausula *irritum*, & decreto irritanti in gratia translationis apposito, quod tunc robur addit quando gratia sustinetur: Vnde corruente indulto ex defectu subreptionis, Decretum pariter vti accessorium corruere debet, vt firmat Gabr. *de claus. concl.3. num.82.* Cassad. *decis.10. num. 4. super regul. Cancell.* Rot. *decision. 44. num. 5. part. 3. recent. & part.7. decis.32. num.11. & 12.* Nam cum Decretum stet accessoriè ad gratiam, secundum eius naturam debet regulari, & easdem conditiones recipere, Maresc. *dict. lib. 2. cap. 37. num. 30. & cap. 38. num. 27.* Barbos. *claus. 175. num. 30.* Marta *de claus. claus. 176. num. 17. vers. & ideo* Modern. Mediol. *de commut. vlt. col. cap.7. num. 229.* Quod magis procedit, postquam detecta induiti subreptio vt tradit Maresc. *var. resolut. dicto lib. 2. cap. 1. numero 92.* Marta *dict. claus. 176. num. 21.* Modern. Mediol. *dict. cap.7. sub num.229. limit.11.* Barbosa *d.claus.175. num.49.*

Secundo affirmari nihil interest, quod nulla iure adesset subreptio in eo, quod Pontifici Maximo narratum non fuerit in literis reseruationis pensionis fuisse expressè prohibitum, ne pensio etiam vigore Indulti Apostolici posset transferri; siquidem huic indulto semper resistit prohibitio in limine reseruationis apposita, ne pensio transferretur sub pœna nullitatis, & pactum ex dictæ prohibitionis acceptatione inter pensionarium, & titularem resultans, vt optimè comprobatur in decisione quæ reuidetur *§. subreptio, & §. vlterius.* de quibus cum nulla mentio in indulto habeatur, vtique nulla derogatio potest induci, etiam ex clausulis prægnantissimis, quæ tantum ad expressa debent restringi, Rot. apod Peniam *decision. 99. 7. numero 8. & decision. 1742. numero 6.* cum aliis adductis à Modern. Mediol. *de commut. vltim. vol. cap.7.*

*cap.7. num.*209. Maresc. *resol. dict. lib.*2. *cap.*40. *n.*13. *& num* 25. & 4.

Quapropter remoueri non potest obiectum talis pacti, quod præter propriam vim etiam iurisiurandi Sacramento fuit roboratum, vt ponderauit Rota *coram Duran. decision.* 5. *numero* 4. *cum seqq.* ad cuius derogationem semper specifica mentio requirebatur, vt in prima decisione firmatur; adeo quod facultas transferendi non suffragetur, quando ex pacto in reseruatione pensionis apposito prohibita erat translatio, vt bene probant Rot. *decision.*689. *numero* 1. *part.* 4. *diuers.* quæ apud Zech. *inuenitur oblig.* Camer. *decision.* 138. *numero* 1. *& decis.* 153. *numer.* 1. *part.* 5. *recent.* quarum vim non effugiunt respondentes, quod *in dict. decis.* 689. *num.* 1. *& seq.* dicatur Pontificem absque consensu alicuius posse ex mera libertate pensiones transferre; quia non ex eo ibi reiecta fuit pacti oppositio, sed quia pactum non verificabatur in facto, & pensio fuerat simpliciter reseruata, vt ex eius lectura manifestè constat. Nec magis satisfit *dict. decis.* 153. *part.* 5. *recent.* dicendo quod eius *numer.* 1. *&* 2. deducuntur motiua pro ratione dubitandi, *& num.* 15. *cum seq.* obiectis respondendo dicitur, quod licet Titularis consentiat ad vitam pensionarij tantum, nihilominus posse Papam concedere facultatem transferendi, cum priuatorum consensu non possit alterare naturam reseruationis pensionis: Nam hæc responsio in nihilo Translatarium releuat, cum non dubitetur de potestate Pontificia, sed solum de ipsius scientia, & voluntate nec doctrina generalis *dict. num.* 15. *tradita*, quod semper censeatur pensio reseruata ad vitam translatarij possit applicari ad speciem propositam decreti prohibentis translationem, & pactum initum inter transferentem, & translatum de quo notitiam habuisse Pontificem non constat, nec quod ei derogare voluisset, vt præter allegatos in prima decisione comprobant Gonz. *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.*36. *numero* 36. Modern. Mediol. *dict. cap.*7. *numer.* 213.

Nec potest dici summum Pontificem derogasse pacto, ac suppleuisse consensum titularis in indulto translationis, dum concessit facultatem transferendi pensionem perinde ac si ipsemet Titularis translationi dictæ pensionis concessisset. Nam prædicta facultas solum respicit consensum requisitum Titularis ad translationem pensionis iuxta regulas Cancellariæ, cui Pontifex derogare voluit, & sic consensum futurum, non verò præteritum ex pacto præcedenti, quod valdè diuersum est; Si quidem primus consensus est simplex vnius, iste verò reciprocus vtriusque partis per quem ius Titulari quæsitum fuit, & cui Papa non censetur derogare voluisse, quamuis derogasset simplici consensu Titularis Rot. *decision.* 347. *numero* 4. *vers. ex quibus, & num.* 5. *& seq.* vbi subditur quod derogatio tanquam odiosa non debet extendi ad alios casus, *& decision.* 484. *num.* 4. *part.* 4. *tom.* 2. *recent. coram Penia decis.* 1582. *num.*10. *& seq.* Maresc. *var. resol. dict. lib.* 2. *d. cap.*37. *num.*35.

Quod vero Reuerendissimo Episcopo transferendi pensio non debeatur, amplius non controuertitur, & satis in decisione quæ reuidetur §. *sed nec minus fuit comprobatum*, adeovt noua confirmatione non indigeat.

Atque ita vtraque parte, &c.

DECISIO CXXIII.

Sacra Rot. Romana coram R. P. D. Melzio.

In causa Cordubeñ. dimidiæ Portionis.

Veneris 20. *Iunij* 1653.

VAcante dimidia portione in Ecclesia Cathedrali Cordubeñ. per obitum Ioann. Sanch. Romero, siue per obitum Hieronym. de Leyua, & Rueda, siue per cessionem Didaci de Nauas Solano, vel per resignationem Alphonsi Nauarro, de ea à Dataria fuit prouisus Dominus Didacus Ytanzu del Pino, qui subrogationem gratiosam obtinuit in omni iure quod præfatis omnibus competebat, & præsertim in possessione in qua D. Ioannes Sanchez Romero existebat, expeditisque literis Apostolicis illas præsentari curauit in Capitulo, à quo petita possessione illud mandauit quod prius reuiderentur dictæ literæ pro habenda certitudine quod in illis narrata vera essent, & deinde respondit quod erat paratum ad executionem dictarum literarum, satisfacto tamen prius per eundem Didacum statuto puritatis sanguinis, quod habet Ecclesia Corduben. ad sui fauorem auctoritate Apostolica confirmatum, vt in Summ. Capituli *numero* 5. Cum autem de nouo facta fuisset instantia per eundem Didacum pro obtinenda tali possessione, illa ei denegata fuit, eo sub prætextu quod minimè fuisset impletum dictum statutum. Commissa igitur appellationis causa in Rota dubitatum fuit an literæ Apostolicæ sint iustificatæ ita vt D. Didaco danda sit immissio, & proposito per me hac sub die, huiusmodi dubio, quoad vtramque illius partem Doctores affirmatiuè responderunt, data enim iustificatione literarum Apostolicarum; vt Prouiso danda sit immissio adinstar *l. fin. C. de edict.* Diu. Andr. *toll. declarat* Vitalin. *in clem.* 1. *num.* 68. *de caus. possess. & propriet.* Bald. *in l.* 2. *numero* 65. *Cod. de seruitut. & aqua.* Menoch. *de adipiscent. rem.* 6. *numero* 35. Rot. *coram Seraphin. decis.*357. *num.* 1. Gregor. XV. *decis.* 335. *num.*15. *dec.*338. *&* 699. *vtrobique n.* 1. *part.* 2. *recent. & coram Burat. dec.*433. *n.*1. & alibi sæpius fuit dictum.

De iustificatione autem dictarum literarum dubitari non posse visum fuit, quia de Vacatione istius beneficij, siue dimidiæ portionis secuta per obitum Ioan. Sanch. Romero extra Romanam Curiam de mense reseruato, vt narratum fuit in literis constat ex depositionibus testium ser. ser. examinatorum ex quibus colligitur dictum Ioan. Sanch. obiisse in possessione huius dimidiæ portionis de dicto mense Februar. 1646. Summ. Didaci *numero* 4. qui mensis, Episcopo non gaudente alternatiua; vel vbi collatio est simultanea, prout ea gaudet Capitulum Corduben. iuxta probationes datas eodem Summ. Didaci *num* 3. est reseruatus ex Regula Cancellariæ octaua hodie nona, Rota *coram Gregor. XV. decision.* 103. *numero* 4. vbi quod alternatiua intrat solummodo respectu beneficiorum ad liberam Episcopi Collationem spectantium, non autem in illis simultaneæ collationis, dicti autem testes probant concludenter obitum Ioan. Sanch. de dicto mense Februar. licet deponant de solo auditu, ac de publica voce, & fama, quia non datur concursus alterius prouisionis Rota *coram Gregor. XV. dicta decision.* 103. *numero* 6. & fuit resolutum in *Maioricen.*

beneficij 27. Februar. 1643. coram me; sed contradicit tantummodo Capitulum, quod habet collationem simultaneam cum Episcopo.

Prouisio Didaci de Nauas Solano obtenta à Sede Apostolica per obitum dicti Ioan. Sanch. ac libera cessio dicti Didaci in manibus Papæ, necnon noua prouisio, seu mandatum de prouidendo ad fauorem Hyeronimi de Leyua, y Rueda probatur ex assertione facta à Papa in literis expeditis ad fauorem Didaci, quæ maiorem non requirit probationem. Cum attestatio Papæ præcisa de actu coram se gesto de per se concludenter probet, ac sufficiat absque alia probatione ad *Text. in cap. ex parte Decani de rescript.* vbi Imola *num. 15. clem. 1. de probat.* Oldrad. *consil. 152. n. 2.* Rota coram Martio. Andr. *dec. 57. n. 3. & coram Merlin. decis. 40; num. 6. & decis.* 838. *sub n. 1. & 3.*

Obitum dicti Hieronymi de Leyua y Rueda secutum fuisse de mense Iulij 1649. seu alterius verioris anni probatur etiam ex depositionibus Testium datis in eodem Summ. Didaci *numero* 7. qui licet deponant de auditu, ac de publica voce, & fama tantum, ad istum tamen effectum sufficiunt Rot. *coram Gregor. XV. decision.* 176. *numero* 7. ex eadem ratione quia hic non agitur de concursu prouisionis, & licet Capitulum Cordob. contradicat, animaduerti tamen debet illud omnia in literis narrata tacitè admisisse dum requisiuit à Didaco solum adimplementum statuti sancientis super puritate sanguinis, si enim quoad reliqua narrata literæ illi visæ non fuissent sufficienter iustificatæ, eas quoque impugnasset ex alijs rationibus: Vnde benè hic videtur adaptari conclusio, quod inclusio vnius est exclusio alterius. *l. enim Prætor ff. de Iudic.* Gloss. *in l. Maritus verb. præscripserit. Cod. de procurat.* Grat. *consil.* 53. *numer.* 54. *libr.* 1. Rot. *decision.* 152. *num.* 14. *part.* 6. *recens.*

Prouisio vero Alphonsi Nauarro siue ex causa obitus dicti Ioan. Sanch. siue obitus Hyeronimi de Leyua, siue cessionis Didaci de Nauas probatur, & ipsa ex attestatione Pontificis emissa in literis, prout etiam ex eadem probatur cessio siue resignatio liberè facta ab eodem Alphonso in manibus Papæ, quæ cum etiam sit præcisa, ac loquatur de actu coram eodem Pontifice gesto, satis probat, ac liberat ab onere maioris probationis vt præter supra allegatos firmauit, Rot. *in Tudertina Iurispatronat. 9. Iunij* 1623. *coram Manzanedo, & coram Merlin. decision.* 407. *num.* 6. *& seq.* Cum igitur idem Alphonsus cesserit, & resignauerit, & ipse in manibus Papæ hanc dimidiam portionem, per talem resignationem liberè factam fuit ab eo abdicatum omne Ius, & quæcumque possessio ad tradita per Paris. *de resignat. lib. 1. quæst. 9. n. 1. & seqq.* vbi quod tanquam vacans liberè potuit impetrari, *& lib. 7. q. 1. num.* 11. *vers. declarat primo* Rota coram Merlin. *decision.* 231. *num.* 3.

Reliqua in dictis literis narrata remanent quoque iustificata; Nam quod Didacus sit Sacerdos probatur ex literis Patentibus Eminentiss. Cardin. Vicarij Vrbis, quæ ad istum effectum sufficiunt *gloss. in cap. inter quatuor de Cleric.* Peregr. Felin. *in cap. per cessionem num. 3. de probat.* Rot. *dec. 16. eod. tit. in antiquis* Rot. *dec. 705. n. 3. in fin. part. 1. & dec. 455. n. 7. part. 2. recens.*

Controuerti neque potest valor narratus in ducatis auri de Camera 300. per non excessum, quia ex quatuor testium depositionibus datis in eodem Summ. Didaci *num. 9.* constat dimidias portiones esse annui redditus scutorum 550. aut 600. ad summum monetæ Cordub. nuncupatæ de Vellon, quæ vt non excedant ducatos auri de Camera 300. concludunt iidem Testes, qui cum deponendo super valore percutiant tempus gratiæ obtentæ per Didacum valor dicitur optimè iustificatus, Rot. *coram Greger. XV. decision. 357. numer. 4. & coram Burate. decision. 18. numero 9.* pro huiusmodi enim iustificatore valoris, satis etiam fuisset vnicus Testis iunctis adminiculis, vt per eundem Gregor. XV. *dec. 163. num. 2.*

Remanet etiam abundè iustificata gratia circa narratiuam trium beneficiorum obtentorum à Didaco, atque illorum valorem ex eorumdem quatuor Testium depositionibus, quorum duo testantur quolibet illorum non excedere valorem ducatorum auri de Camera 24. eodem Summ. Didaci *numero* 11. ad obtentorum enim valorem probandum quæcumque admittuntur leuiores probationes, Ægid. *decision. 674. & 680.* Cotta *decision.* 198. Put. *decision. 29. lib. 1.* Imo etiam sola semiplena, ac minor probatio sufficit ex pluribus allegatis per Burate. *decis. 121. numero 5. decision. 493. num. 6. & decis. 797. num. 2.*

Non obstat statutum Ecclesiæ Cordub. confirmatum à Paulo IV. fel. recordat. requirens in prouisis puritatem sanguinis, ad cuius probationem prætendit Capitulum Cordub. teneri Didacum pro iustificatione suæ gratiæ, qua vsque adhuc per eum non facta Beneficij seu dimidiæ portionis possessionem illi tradere recusat, quia licet statutum per verba disponat, *Quod nullus ex Iudæorum, seu conuersorum genere descendentes ad aliquod beneficium in Ecclesia Cordub. admittatur, quodque præterea quotiescumque alicui prouiso tradetur possessio, is se ex Iudæorum seu conuersorum genere non esse, iuramentum præstare, & de eo sufficientem informationem dare teneatur*, Vnde ex vi illius verbi, *teneatur*, Prouisis videatur imposita necessitas probationem puritatis sanguinis faciendi ad *Text. in l. 1. ff. quod quisque iur. cum aliis per* Ias. *in §. curare, numero 3. instit. de action.* Surd. *cons.* 81. *numero.* 14. Tamen quia idem statutum continet etiam subsequentia verba, *Et si id non fecerit, quod Capitulum illum accipiat, & si per eam de contrario constiterit talis prouisus admitti non debeat, & si iam fuisset admissus pro priuato habeatur, & ad restitutionem fructuum teneatur.*

Ex his existimauit Rota in similibus causis Capitulo obijcienti impuritatem, & ortum à Parentibus infidelibus, vel alio modo impuris incumbere onus hoc probandi, & concludente, & cum vnusquisque purus præsumatur dum non probatur contrarium, *cap. vltim. de præsumpt. & l. ab ea parte, ff. de probat.* maximè quando natus est in Regione Christianorum, vt probatur de Didaco iuxta *glos. in cap. Presbyteris distinct. 8. & in cap. si eos 148. de consecrat. distinct. 4.* Rot. *coram Mantic. decis. 274. numero 1. coram Coccino decision. 68. num. pariter 1. & in recent. decision. 167. num. 31. & 32. & decision. 182. num. 4. part. 1. coram Merlino decis. 368. num. 1. & 2.* Vbi habetur in terminis huiusmodi statutorum ita Rotam semper seruare fuisse solitam, & multas refert alias decisiones.

Nihil refert quod illa verba statuti, *sufficientem informationem dare teneatur*, videantur stare præceptiuè, quia illa intelliguntur quatenus ex abundanti ipse prouisus vellet suam puritatem deducere, & sic hoc relinquit in eius arbitrio; Vnde in defectum adimplenti non procedit illud ad priuationem contra prouisum, aut illum arcet à possessione, sed vt supra demonstratum fuit, grauat Capitulum ad faciendum huiusmodi probationem; & quatenus ab

eo

eo probetur impuritas tunc denegat admissionem prouiso, vt bene declarat *dicta decis.* 368. *coram Mertin. sub num.6. cum duobus seqq.* Lotlier. *de re benef. lib.2. q.43. num.68. & seqq.*

Minus aduersatur quod Didacus ex propria confessione sit Expositus quare æquiparandus sit vulgo quæsitis, vt per Bart. *in l.1. in fine ff. de municipal.* qui vulgo quæsiti legitimari non possunt ob incertitudinem Parentum Put. *dec.415. lib.1. n.1. & 2.* Seraph. *dec.*108. *num.*1. vnde stante incertitudine etiam respectu Parentum ipsius Didaci, impossibile reddatur Capitulo capere informationem super puritate, vel impuritate illius sanguinis. Nam licet vulgo quæsiti non possint legitimari, hoc tamen procedit, quia nulla haberi potest præsumptio de eorum Patribus. Si autem ab aliquo vti à Patre agniti sunt legitimantur iuxta *Text. in l. si qua Illustris circa finem C. ad orfician.* & ratio est, quia tunc intrat præsumptio, quod sint illius, à quo legitimantur. Cum autem Expositi pro se habeant præsumptionem quod non sint impuri, ac sanguine infecti ex textu in *l. sancimus C. de Infantib. exposit. & tenuerunt multi DD. magni nominis relat.* per Dian. *resol.96. part.*10. hæc sola præsumptio sufficit ipsi Didaco, vt per Menoch. *de arbitr. cas.396. num.*15. Grat. *discept. forens. cap.*135. *n.*31. *& cap. 267. num.* 22. Barbos. *in Rubr. de Infantibus, &c. num.3. vers. verum DD. magis, & in addit. tom.6. Collect. ad eandem Rubr. num. 2. & de offic. & potest. Episcopi part.3. alleg.*51. *n.*150. latè Castropal. *tom.2. tract.*13. *disp.4. punct.1. n.8. & seqq.* adeo vt Capitulo Cordubensi dum intelligit illum excludere ex capite impuritatis sanguinis non sufficiat illam præsumptiuè probare, sed requirantur plenæ, ac concludentes probationes, vt in dicta *decis.* Merlin. 368. *n.* 1. & 2. quæ hic prorsus deficiunt.

Nec obstat *decis.* 185. *num.* 3. *part.* 1. *recens.* quia ibi non affirmat Rota quod expositi non possint admitti in Ecclesia Toletana, sed tantum incidenter insinuat illos non posse satisfacere statuto puritatis; quod quidem manifestum est. Nam si ipsi tenerentur informationes dare, nullatenus satisfacere possent statuto: At vero in huiusmodi statutis, vt supra ostensum fuit, Prouisi non tenentur probationes facere, sed hoc onus incumbit Capitulo, Ideo benè potest stare, absque implicatione quod Expositi non possint satisfacere statuto, & tamen possint admitti: Vltra quod statutum Ecclesiæ Corduben. est diuersum à Statuto Toletan.

Suffragatur etiam eidem Didaco, quod vti Expositus obtinuit dispensationem vsque de anno 1624. à san. mem. Vrbano VIII. non solum ad suscipiendum omnes Ordines Ecclesiasticos, sed etiam ad obtinendum quæcumque, & qualiacumque beneficia Ecclesiastica, tam sine cura, quam cum cura, vt in eius summ. *num.* 14. Vnde quæcumque incapacitas, quæ in eo considerari poterat vti exposito, censetur sublata ex plenissima habilitate, & restitutione illi concessa à Pontifice Rot. *coram decis.*315. *num.*9. licet etiam non desint DD. qui teneant Expositos ad Sacros Ordines promoueri posse absque vlla dispensatione, & esse capaces successionum, ordinum, & dignitatum Felin. *in cap. cum deputati n.13. de iudic.* Menoch. *de arbitrar. cas.396. n.16. in fine*, Grat. *disceptat. forens. c.135. n.31. & cap.268. n.22.*

Nihilque faciunt alia prætensa statuta Ecclesiæ Corduben. disponentia modum seruandum circa traditionem possessionis, & in specie dum mandant quod Prouisus iuret, & de memoriale cum explicatione Patris, Auorum, & loci natiuitatis, quod ille fuerit expositus. Nam huiusmodi statuta tanquam confirmatione Sedis Apostolicæ carentia, non veniunt attendenda; Cum concedi non potuerint vti iuri communi contraria, quæ propterea pro eorum validitate tali confirmatione indigebant, ex multis relatis, per Add. ad Buratt. *decis.*758. *num.*13. vbi habetur statutum disponens quod descendentes ex genere infecto, nempe Iudæorum, Maurorum, vel Hæreticorum non admittantur ad beneficia Ecclesiastica, esse contra ius commune, iuxta *text. in cap. cum te de rescript.* & propterea restringendum esse, declarat Bart. *in l. omnes populi num.56. ff. de iust. & iur.* ita vt nullam recipere possit extensionem, vltra illud, quod in eo exprimitur iuxta *text. in l. si vero. §. de viro ff. solut. matrim.* Vnde cum in Didaco vti Exposito non reperiatur macula, quam statutum excludit, ille admitti debet, *vt per* Grat. *discept. forens. dict. cap.* 267. *num.* 26.

Neque valet quod ex parte Capituli dicatur dicta statuta facta fuisse pro maiori declaratione, & faciliori executione primi, & sic confirmationem Apostolicam illa quoque comprehendere. Quia confirmatio primi emanauit à Paulo IV. de anno 1555. vltimo vero statuta initium habuerunt post publicationem Sacri Concilij Tridentini quod fuit perfectum sub Pio IV. de anno 1563. Vnde agitur de impossibili, quod dicta confirmatio Apostolica ad præfata statuta post tam longum tempus facta, extendi posset, quia daretur casus quod confirmatio fuisset facta sine confirmabili, quod non est admittendum, cum confirmari non possit quod non est ex doctrina, Bald. *in cap. ex literis num.4. vers. & est ratio diuersitatis d. fid. instrum. & cons.161. num.1. in fine vers. nam confirmatio non potest esse lib.5.* Tiraquel. *de legib. connub. gloss.4. num.26. in fine*, Vincent. de Franchis *dec.*204. *n.* 14. Vltra quod sufficit, vt in eadem confirmatione non legantur dicta prætensa statuta, sed insertus fuerit tantummodo tenor primi statuti; quia confirmatio restringitur ad limites confirmati, & illius naturæ est, non aliquid de nouo tribuere, sed quod iam tributum est, solum roborare *l. Aurelius. §. testamento ff. de liber. legat. glos. in cap.* 1. *verbo confirmat. de confirmat. vtil. vel inutil.* Rot. *in recent. dec.* 269. *num 44. part.4. recent. tom.1.* aliàs non esset confirmatio, sed noua concessio, quæ duo valde inter se differunt *cap. inter dilectos. §. certum de fid. instrum. l. & quia. ff. de iurisd. omnium Iudicum.* Abb. *cons.57. col. fin. lib.1.* Dec. *in rubr. de confirm. vtil. vel inut. n.1. vers. ad idem.*

Nec aliqua confirmatio desumi potest ex obseruantia, quia vltra quod ex abundanti dicitur, quod ex parte Didaci per testium depositiones probatur Aluarum Pizano de Palacios alias fuisse receptum in Canonicum scripturalem à Capitulo Cordubensi, non obstante quod iste fuisset Expositus, vt in eius summ. *numer.* 16. qui solus actus est ad destruendam quamcumque prætensam, obseruantiam, etiamsi pro ea mille darentur Cyriac. *controu.* 460. *num.* 31. & 32. Rota *coram Gregor. XV. decis.*161. *num.*9. *vbi* Adden. *n.* 15. *& fuit resolutum in Toletana decimarum de Solana 22. Apr.* 1641 *coram R.P.D. meo Bichio coram Merlino decis.*554. *num.* 31, *& in Beneuentana iurisdict. 27. Iann. præteriti coram R.P.D. meo Zarate sub §. Immemorabilis circa finem*, dicitur etiam, quod refugium præsumptæ confirmationis remanet hodie sublatum ex Constitutione Vrbana ædita anno 1641. sub die 5. Iunij, qua, quæcumque præsumptæ confirmationes, & obseruantiæ, ac beneplacita Apostolica ex temporis cursu deducta iure optimo fuerunt reiecta, & reprobata, prout ita firmatur *in Tiburtina affictus 29. Iunij* 1648. *in Leodien. Dominiorum 25. Iunij, §. præter quod oppositiones, coram Eminentiss. D. Card. Corrado.* Accedit quod versamur in

obseruantia

obseruantia voluntaria, & contra ius, quæ proinde non est attendenda, & quemadmodum Capitulum non potest concedere statutum contra ius, ita nec inducere obseruantiam. Nam quod non potest fieri expressè, nec tacitè licitum esse debet, vt concludit Oinotom. *super Institut. §.ex non scripto de iure natur.* & ibidem post eamdem conclusionem tuetur, ac in terminis firmauit Rot. *in recent. decis.* 577. *num.* 55. *seqq. par.* 5.

Demum prætensa obseruantia respectu vltimorum Statutorum, nec potest dici probata per Testes vt in summ. Capitul. *num.* 5. quia cum illi deponant aut de auditu, aut de credulitate, aut in genere extare statutum super conditionibus, & qualitatibus admittendorum, istæ verificari possunt in primo Statuto à Sede Apostolica confirmato, & quamuis talis obseruantia bene probaretur adhuc nullius esset releuantiæ ex supradictis.

Et ita resolutum fuit vtraque parte informante, &c.

FINIS.

INDEX.

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Huius Tomi Octaui.

Prima Litera designat Tractatum, Secunda Resolutionem, Tertia Paragraphum, Quarta Paginam.

Et an

* Vid

e

Et

Vt

Matrimonium,

Obijcere.

Sentire.

FINIS.

